

eul_wid: vsg-aa

Ἄγνωστος · Poet Anonymous

Ecclesiastical History

Ἐκκλησιαστική Ἱστορία

Period: Ὀψιμαρχία [Late Antique](#)

Dialect: Κοινή [Koine](#)

Domain: Ποίησης [Poetry](#)

Format: Ἑμμετρος [Verse](#)

- book 1 ἀ Περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου.
- book 2 β Περὶ τῶν ὁμοχρόνων βασιλέων Κωνσταντίνου Μαξεντίου καὶ Μαξιμίνου.
- book 3 γ Περὶ τῆς τυραννίδος Μαξεντίου.
- book 4 δ Περὶ τοῦ βασιλέως κωνστατίνου, ὅπως κατὰ τοῦ τυράννου Μαξεντίου ἐστρατοπεδεύσατο.
- book 5 ε Περὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ ὀφθέντος ἐν οὐρανῷ τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ.
- book 6 ς Περὶ τοῦ δόγνου οὗ ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀντίτυπον τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ σταυροῦ ἐν οὐρανῷ.
- book 7 ζ Περὶ τῆς κατὰ τοῦ ἀσεβοῦς Μαξεντίου νίκης τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου.
- book 8 η Περὶ Λικιννίου πεμπομένου παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς Κωνσταντίνου κατὰ τοῦ ἐπ' ἀνατολῆς τυράννου.
- book 9 θ Περὶ τῆς τοῦ κατὰ ἀνατολὴν τυράννου Μαξιμίνου ἀπονοίας.
- book 10 ι Περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἀνανεώσεως.
- book 11 ια Περὶ τῆς Λικιννίου κακοτροπίας.
- book 12 ιβ Περὶ τῆς κατὰ τοῦ ἀσεβοῦς Λικιννίου νίκης τοῦ θεοφιλοῦς Βασιλέως Κωνσταντίνου.>
- book 13 σύνταγμα τῆς ἐν Νικαίᾳ ἀγίας συνόδου περὶ ὧν διημφισβήτησαν πρὸς τοὺς ἀγίους πατέρας οἱ αἰρετικοὶ καὶ ἐκφώνησις τοῦ κρατήσαντος ὀρθοδόξου δόγματος, προοίμιον περὶ τῶν κατὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ ἀγίαν σύνοδον πραχθέντων.
- book 14 Τὰ κατὰ τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην καὶ οἰκουμενικὴν τῶν ἐπισκόπων συναθροισθεῖσαν σύνοδον ἐν τῇ Νικαέῳ ἐκ πασῶν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῶν τοῦ Ῥωμαίων κόσμου ἐπαρχιῶν καὶ Περσίδος, ἔκ τε τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος καὶ θεσπίσματος τοῦ θεοφιλοῦς καὶ εὐσεβοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ ἡμετέρου ὑπὲρ τῆς ἀποστολικῆς καὶ ὀρθοδόξου πίστεως κατὰ τῶν μοχθηρῶν καὶ ἀσεβῶν δογμάτων τοῦ θεομάχου Ἀρείου·
- book 15 πάντα τὰ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐναρέτῳ καὶ ἀγίᾳ συνόδῳ λεχθέντα τε καὶ πραχθέντα καὶ διατυπωθέντα πάλαι τε καὶ πρόπαλαι ἀναγνοὺς ἔτι ἐν τῇ πατρὶά οἰκίᾳ διάγων, εὐρηκῶς αὐτὰ ἐν βίβλῳ ἀρχαιοτάτῃ ἐγγεγραμμένα ἐν μεμβράναις ἅπαντα ἀπαραλείπτως ἐχούσαις, γενομέναις μὲν τοῦ θείου καὶ ἀοιδίμου Δαλματίου τοῦ ἀπχιεπισκόπου γενομένου τῆς ἀγίας καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας τῆς τῶν Κυζικηνῶν λαμπρᾶς μητροπόλεως, περιελθούσαις δὲ εἰς τὸν τοῦ ποτε

ἡμετέρου οἴκου δεσπότην, λέγω δὴ τὸν κατὰ σάρκα πατέρα ἐμόν, τῆς αὐτῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας πρεσβυτερίου ἡξιωμένον·

book 16 ἦτινι ἱερᾷ βίβλῳ ἐντυχὼν καὶ σχολὴν πολλὴν ἐν αὐτῇ ποιησάμενος ἐπὶ μνήμης μὲν φέρειν πάντα οὐχ ἴός τε ἡμῖν (οὐδὲ γὰρ ἂν τις ἄφατον ἐκεῖνο πέλαγος τῶν ἐν αὐτῇ ἐγκειμένων ἐπὶ μνήμης <ἦ>

book 17 στόματος φέρειν δυνηθεῖν) πλεῖστα δὲ ὅσα ἐπεσημηνάμην, τὰ τε τῶν ἡμετέρων ἀγίων πατέρων καὶ ἐπισκόπων τῆς τοῦ ὑγιαίνοντος λόγου διδασκαλίας αὐτῶν δόγματα τάς τε πρὸς τοὺς Ἀρειομανίτας αὐτῶν ἀντιθέσεις καὶ τοὺς κατὰ τῆς ἐκείνων βλασφημίας ἐγγράφους ἐλέγχους, ἧς ἐβλασφήμησαν οἱ μισοὶ Ἀρειομανῖται κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ γὰρ καὶ κατὰ τοῦ ἀγίου πνεύματος·

book 18 τάς τε τῶν Ἀρείου Ἀρείου τῶν φιλοσόφων πρὸς τοὺς ἐπισκόπους 23 vgl. Liik. 12, 10 A2H V1P3 21 2 ἐν τῇ] τῆς H 3 Ῥωμαιοῦ V1P3M2P1 6 καὶ > M 2 7 ἐναρέτω] ἀρίστη A2 8 καὶ διατυπωθέντα > A2H 9 διάγων οἰκία ~ A2 10 βεμβράναις 23 v1 10 f γενομένης M2P2V1P3 11 f γενομένου ἀρχιεπισκόπου ~ 21 13 περιελθούσης M2P1v1P3 15 Μωμένου ' 17 ἂν > A2H | τις] εἷς H 19 δυνήσεται A2 | δὲ] τε HSS 21 ἀρειανίτας H (aber am Rand γρ. ἀρειομανίτας), M2 23 ἀρειανῖται M2 24 γὰρ A2V1 > HM2P1P3 ἀντιρρήσεις, τάς τε τῶν ἡμετέρων πρὸς ἐκείνους διὰ γραφικῶν διδαγμάτων κατὰ τῶν αὐτῶν σοφισμάτων ἐναργεῖς ἐπιλύσεις,

book 19 περὶ τε τῆς ἀνάρχου καὶ ἀεὶ τῷ ἱεῷ καὶ πατρὶ συνυπαρχούσης τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀγίου πνεύματος προαιωνίου μιᾶς θεότητος, περὶ τε τῆς αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, θεοῦ λόγου, ἐπ' ἐσχάτων τῆς ἡμετέρας ἔνεκα σωτηρίας ἐκ τῆς θεοτόκου παρθένου Μαρίας ἀπορρήτου σαρκώσεως καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας ἀποστολικῶν διατυπώσεων πᾶσαν ἀπλῶς τὴν ἐκεῖσε γεγεννημένην πραγματείαν ἐνιστορήσας ἐν τῇ προρρηθείσῃ ἱερᾷ βίβλῳ,

book 20 πρό γε πάντων τὰς τοῦ πιστοτάτου βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ ἐν τῇ συνόδῳ συνεδρεύσαντος θείας καὶ ἀληθῶς ἀποστολικῆς ἐννοίας, ἥσθην εἰς τοσοῦτον τοῖς τῇ βίβλῳ ἐκείνῃ τῇ ἱερᾷ περιεχο- μένοις, ὥστε εἰπεῖν με πρὸς τὸν κύριον· »ὥς γλυκέα τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγιά σου, ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου«·

book 21 οὕτως οὕτως ὑπερηγάσθην ἐν τοῖς ἐκεῖ ἀναγεγραμμένοις περὶ τῆς ἀσπίλου καὶ ἀμωμήτου, ὀρθοδόξου καὶ ἀποστολικῆς πίστεως.

book 22 Μετὰ δὲ καιροῦς τινὰς φθάσας ἐνταῦθα, ἐν τῇ τῶν Βιθυνῶν ἐπαρχίᾳ λέγω, κατ' εὐδοκίαν τοῦ θεοῦ, κινήσεως καὶ συζητήσεως πλείστης ὅσης γεγεννημένης ἐπὶ τῆς ἀνταρσίας τοῦ ἀνοοίου Βασιλίσκου κατὰ τῆς ἀποστολικῆς καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καὶ τῆς ἐν αὐτῇ

book 23 πολιτευομένης ἀποστολικῆς πίστεως, ὑπεκκαίωντων μάλιστα καὶ κινούντων τὰ βασίλεια τῆς τῶν τοῦ αἰρετικοῦ Εὐτυχοῦς ὁμοφρόνων συμμορίας, προβαλλομένων ἡμῖν ὑπούλως τὴν * ἐν Νικαίᾳ φημὶ ὑπὸ τῶν πατέρων * κρατεῖν πίστιν·

book 24 οἱ διηλέγοντο πρὸς ἡμῶν πολέμιοι ἐκείνης ὑπάρχοντες· οὐ γὰρ ᾔδεισαν τί λέγουσιν, ἢ περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται· προφέροντος γάρ μου τὰ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἀγίᾳ χορεῖα τῶν ὀρθοδόξων τοῦ θεοῦ ἱερέων ἐν πνεύματι ἀγίῳ παρὰ τοῦ 12 Psal. HS, 103 — 24 vgl. I Tim. 1, 7 A2H V1P3 M2P1 4 τοῦ > M2 5 θεοῦ2 > A2HP3 (aber vgl. S. 6, 2) 8 σε ἐκεῖθε A2 | ἱστορήσας H 10 ἐν] καὶ Am | ἀληθεῖς A2 11 ἐκείνῃ] ἐκεῖσε A2 | τοῖς τῇ ἱερᾷ βίβλῳ ἐκείνῃ ~ v1 11 f περιεψομένης P1 14 ἐν τοῖς — 15 πίστεως] τὰ ἐκεῖσε περὶ πίστεως ἀναγεγραμμένα A2 14 f ἀμωμήτου + καὶ H 16 ἐν A2 > d. übr. HSS 18 ὅσης aber ὁ aus ou corr. H οὔσης d. übr. HSS ἀντιλογίας B. 19 ἐκκλησίας > A2 20 ἀποστολικῆς] ἀποστολικῆς] A2 21f βασίλεια τῆς συμμορίας τῶν τοῦ αἰρετικοῦ Εὐτυχοῦς ὁμοφρόνων A2 21 τῶν > 21 | ὁμοφρόνος M2 (aber am Rand von 2. Hd. ὁμοφρόνων), im Text ὁμοφρόνος, am Rand von einem der Correctoren γρ. ὁμοφρόνων P1 22 <ὀρθόδοξον, τὴν> Holl |

φησίαν M2P1v1P3 23 scheint ein Participium ausgefallen, etwa ὀρισθεῖσαν (s. S. 4, 2) | διελέγχονται H 24 περί] παρὰ H 26 παρὰ Am, A2H, M2P1V1P3 κυρίου δι' αὐτῶν ἐκφωνηθέντα, ἀπεπῆδων αφ' ἡμῶν, χείρονα τῶν Ἀρείου βλασφημιῶν κατὰ τῶν ἐκεῖσε ὀρισθέντων διὰ γλώττης προφέροντες καὶ ἀναθεματισμὸν ρίπτοντες κατὰ τῶν ταῦτα οὕτως φρονούντων οἱ ἄθλιοι·

book 25 διὰ ταῦτα καὶ δι' ἄλλα πολλὰ κινηθέντα κατὰ τῆς ἀγίας καὶ ὀρθοδόξου πίστεως ἡμῶν τῆς ἀνέκαθεν ἔκ τε τῶν ἀγίων ἀποστόλων καὶ τῶν προρρηθέντων ἀγίων ἀγίων πατέρων τῶν ἐν τῇ Νικαέων συνειλεγμένων ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ τῇ μητρὶ πολιτευομένης, πολιτευομένης, πλείστην ὅσῃν ἔρευναν ἐποιησάμην πάντῃ τε καὶ πανταχοῦ, τὸ δὴ λεγόμενον πάντα κάλων κινήσας,

book 26 ἀνερευνῆσαι τὰ ἐν ἐκείῳ τῇ ἱερᾷ συνόδῳ πεπραγμένα ὑπὲρ τοῦ τῆς αὐτῆς ἀγίας καὶ ἀποστολικῆς πίστεως ὅρου, ἦν »οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὔτε δι' ἀνθρώπων« ἡ τοῦ θεοῦ ἐκκλησία παρείληφεν, ἀλλ' ἡ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος καὶ θεοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος·

book 27 ὃς μετὰ τὴν τῆς ἐνσάρκου αὐτοῦ παρουσίας οἰκονομίαν, τὸ μέγα ἀληθῶς τῆς εὐσεβείας μυστήριον, καθὼς γέγραπται, φανερωθεὶς τε σαρκὶ καὶ ἀγγέλοις ὀφθεῖς

book 28 (οὔτε γὰρ ἀγγέλοις θεατὸς ὁ μονογενὴς κατὰ τὴν τῆς θεότητος οὐσίαν, εἰ μὴ ἐσαρκώθη) τὰ πάντα πληρώσας τὰ κατὰ τὴν οἰκονομίαν τό τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐκούσιον πάθος καὶ τὴν ταφὴν καὶ τὴν ἀνάστασιν τῇ ἀγίᾳ ἐκείνῃ καὶ ἀναμαρτήτῳ σαρκὶ αὐτοῦ παραχωρήσας, δι' ἧς τὸ ἡμέτερον ἀπεθανάτισε γένος, ἀναβαίνων εἰς τοὺς οὐρανούς ταύτης τῆς ἀγίας καὶ ἀμωμήτου πίστεως τὸν θεῖον καὶ προσκυνητὸν ὅρον δι' ἑαυτοῦ ἔπηξε, καὶ μέγα βροντήσας κατὰ τὸ γεγραμμένον κύριος ἀνέβη εἰς οὐρανούς καὶ ἐβρόντησε» καὶ ἐν ἑτέρῳ »ἐβρόντησεν ἐξ οὐρανοῦ ὁ κύριος,

book 29 καὶ ὁ ὕψιστος ἔδωκε φωνὴν αὐτοῦ«. καὶ τί ἐβρόντησε; ποῖαν δὲ φωνὴν ἔδωκεν ὁ ὕψιστος; »πορευθέντες, φησι πρὸς τοὺς ἀποστόλους λέγων, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ κοῖ τοῦ ἀγίου πνεύματος«.

book 30 εἰ γὰρ καὶ διὰ φιланθρωπίαν τὴν ὑμῶν σάρκα ἔμψυχον καὶ ἔννουν ἐκ τῆς πανσέμνου καὶ ἀγίας παρθένου Μαρίας προσεῖληφα, ἀλλ' ἡ τῆς σαρκὸς πρόσληψις προσθήκην τῇ τοῦ πατρὸς καὶ ἐμοῦ καὶ τοῦ ἀγίου πνεύματος τριάδι οὐκ ἐποίησεν, ἀλλὰ μένει ἡ τριάς τριάς. »πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, 7 vgl. Gal. 4, 26 — 11 Gal. 1, 1 — 15 vgl. I Tim. 3, 16 — 23 I Kōn. 2, 10 — 24 Psal. 17, 14 — 26 Matth. 28, 19. 20 A2 (A1 von Z. 10 ὑπὲρ an) H V1P3 M2P1 1 τῶν + τοῦ A2 ο ἀγίας — ἡμῶν > P3 14 τοῦ > A1 16 ἀγγέλοις 2 + ἦν (viell. von 2. Hd.) A1 | θεατός + ἦν H 21 ἀγίας] ὀρθῆς 21 27 λέγων > H 29 ὑμῶν] ἡμῶν HM2P3 31 προσεῖληφεν H (aber προσεῖληφα), P3 32 ἐμοῦ] τοῦ υἱοῦ H 33 τριάς2 > A1H βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ πνεύματος«.

book 31 Τοῦτον τὸν ἅγιον καὶ προσκυνητὸν ὅρον τῆς ὀρθῆς καὶ ἀμωμήτου πίστεως παρὰ τοῦ κυρίου λαβόντες οἱ ἱεροὶ ἀπόστολοι πάσῃ τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ ἐκήρυξαν, ὡς πληρωθῆναι ἐπ' αὐτοῦ τὸ Προφητικὸν λόγιον τὸ φάσκον· »εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκομένης τὰ ῥήματα αὐτῶν«.

book 32 ὄντινα ὅρον καὶ τὴν προσκυνητὴν ταύτην δωρεάν, τὴν εἰς ἡμᾶς διὰ τῶν θείων ἀποστόλων παρὰ τοῦ οἰοῦ τοῦ θεοῦ δεδομένην, μετὰ πλείστους ὅσους καιροὺς παυσάμενου τοῦ κατὰ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ διωγμοῦ διὰ Ἀρείου πόλιν ὁ ἐχθρὸς τῆς ημετέρας σωτηρίας παραφθεῖραι σπουδάζων κατὰ τῆς αὐτῆς ἀγίας καὶ ἀμωμήτου ὀπλίζεται πίστεως, ξένα τινὰ παρεισφέρων κατὰ τοῦ σωτῆρος βλάσφημα ῥήματα, δι' ὧς τὴν εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίαν τοῦ κυρίου ἐτάραξεν.

- book 33 Οὗ χάριν καὶ τὴν πολυάνθρωπον ἐκείνην ἐπὶ τὴν τῶν Νικαέων πόλιν ὁ πιστότατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος συνήγαγε σύνοδον, ἥς τὰ πεπραγμένα πάντα προεγνώκως, ὡς ἀνωτέρω ἔφην, καὶ διερευνησάμενος μόλις ἐδυνήθηεν εὐρεῖν φανερά τῶν ἐκεῖσε ἐσκεμμένων καὶ ἐγγραφέντων παρά τισι διαφόροις φιλομαθέσιν ἀνδράσιν,
- book 34 Ἰωάννη μὲν τινι πρεσβυτέρῳ ἀνδρὶ παλαιῷ, ἄγαν γραφικῷ, ἐν τετραδίοις παλαιοῖς λίκαν, οὐ μὴν ὅλα·
- book 35 καὶ ἐξ ἄλλων δὲ συγγραφέων διαφόρων, Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἐπισκόπου Καισαρείας καὶ Ρουφίνου πρεσβυτέρου Ῥώμης τῶν καὶ τῇ ἀγίᾳ ἐκείνῃ κοινωνησάντων συνόδῳ καὶ ἄλλων πλείστων ὅσων.
- book 36 οὐ μὴν τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἀρμονίας ἀρμονίας εὗρον κατὰ τὴν ἱερὰν ἐκείνην βίβλον, ἥ προενέτυχον, ὡς ἀνωτέρω μοι εἴρηται. μόνος γὰρ Εὐσέβιος ὁ θαυμάσιος ὁ Παμφίλου ἀτρεπτὶ τῇ λεωφόρῳ τῆς ἀληθείας ἀπὸ τῆς τοῦ κυρίου παρουσίας ἕως τῶν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου χρόνων διώδευσεν.
- book 37 Ἀλλ' οὐδὲ τὰ ὅλα εὐρεῖν ἠδυνήθηεν, πλὴν ὅσα γνώριμά μοι καὶ τῆς ἀληθείας ἴδια κατὰ τὴν προαναγνωσθεῖσάν μοι βίβλον εὗρον. καὶ ἐξ ἐκατέρων ἀναλεξάμενος ἀναγκαῖον ᾤήθηεν ἐγγράψαι τῷδε τῷ βιβλίῳ πρὸς ὠφέλειαν κοινὴν καὶ στήριγμα τῶν ἐντευξομένων τῷδε τῷ γράμματι.
- book 38 Ἀρξεται δὴ μοι λοιπὸν ὁ λόγος προδοποιοῦντός μοι καὶ ποδηγοῦντος τοῦ αἰεὶ ζώντος θεοῦ λόγου ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς βασιλείας τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ χριστοφόρου βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ καὶ τὴν σύνοδον τῶν ἐπισκόπων ἐν τῇ Νικαέων συναθροισθῆναι προστάξαντος πόλει·
- book 39 ἐν ἐτέρῳ γάρ, εἰ τῷ θεῷ φίλον, τὰ τῆς γενέσεως αὐτοῦ καὶ τῶν χρόνων τῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Κωνσταντίου τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλείας τὴν διαγωγὴν ἐντάξω συγγράμματι. Περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας Κωνσταντίου.
- book 40 Μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τῆς βασιλικῆς ἀλουργίδος τῆς τῶν τυράννων Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ, τὸν ἰδιωτικὸν ἀπειληφότων αὐτῶν βίον, καθά φησιν ὁ Εὐσέβιος, χρόνου οὐ πλείστου μετὰ γενομένου βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, τὸν πάντα βίον πρατότατος καὶ τοῖς ὑπηκόοις εὐνοϊκώτατος τῷ τε θεῷ λόγῳ προσφιλέστατον ἑαυτὸν διαθέμενος, παῖδα γνήσιον Κωνσταντῖνον αὐτοκράτορα καὶ Σεβαστὸν ἀνθ' ἑαυτοῦ καταλιπὼν, κοινῷ φύσεως νόμῳ τελευτᾷ τὸν βίον, ἀπάσης μετὰ θάνατον, νατον, ὅση βασιλεῖ τις ἂν ὠφείλετο, τιμῆς ἡξιωμένος, χρηστότατος καὶ ἡπιώτατος βασιλεὺς γεγονώς·
- book 41 ὃς δὴ καὶ μόνος τῶν καθ' ἡμᾶς ἐπαξίως τῆς ἡγεμονίας τὸν πάντα τῆς ἀρχῆς διατελέσας χρόνον καὶ τὰ ἄλλα τοῖς πᾶσι δεξιώτατον καὶ εὐεργετικώτατον παρασχὼν ἑαυτόν, τέλος εὐδόκιμον καὶ τρισμακάριον ἀπέλιπε τοῦ βίου, μόνος ἐπὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας εὐμενῶς καὶ ἐπιδόξως ἐπὶ διαδόκῳ γνησίῳ παιδί τὰ πάντα σώφρονι καὶ εὐσεβεστάτῳ τελευτήσας.
- book 42 τούτου παῖς Κωνσταντῖνος εὐθύς ἀρχόμενος βασιλεὺς τελειότατος καὶ Σεβαστὸς πρὸς τῶν στρατοπέδων καὶ ἐπὶ πολὺν τούτων πρότερον παρ' αὐτοῦ τοῦ παμβασιλέως θεοῦ ἀναγορευθεὶς, ζηλωτὴν ἑαυτὸν τῆς πατρικῆς περὶ τὸν ἡμέτερον λόγον εὐσεβείας κατεστησατο.
- book 43 Καὶ μεθ' ἕτερα· οὕτω δὴ Κωνσταντίνου ὃν βασιλέα ἐκ βασιλέως εὐσεβῆ τε ἐξ εὐσεβεστάτου καὶ τὰ πάντα σωφρονεστάτου γεγονέναι 11—26 vgl. Eus. H. E. VIII 13 p. 776, 3—778, 2 — 27—8. 12 vgl. Eus. H. E. IX 9 p. 826, 20828 A1H V1P3 M2P1 6 Κωνδυσντίνου P3 κωνσταν V1 7 βασιλείας + καὶ H 8 Die Überschrift findet sich in A1HM2V1, in P3 ist eine Zeile für sie freigelassen, sie in P1 11 ὁ > P3 12 τὸν πάντα βίον πρατότατος > 3 πρατότα τ H 13 εὐνοϊκώτατα A1 Eus. εὐνοϊκῶ τ H 1

5 μετά] μὲν P3 20 τρισμακάριστον M2P1V1P3 | εὐδόκιμον wie Eus. AT E1m εὐδαιμον d. übrig. Eus.-HSS 22 σώφρονι] σωφρονεστάτῳ Eus. nach σώφρονι + τε V1 Eus. ABDM | εὐσεβεστάτῳ εὐλαβεστάτῳ H 24 ἐπὶ A1M2P1V1P3 wie Eus. τ1, ertHEus. 25 ἀνηγορευθεὶς P3 | ζηλωτόν A1H 27 δὴ wie Eus. ATER δῆτα Eus. BD δῆτα M εἰρήκαμεν, συνέσει τε καὶ εὐσεβείᾳ τετιμημένον, παρὰ τοῦ παμβασιέως θεοῦ τῶν ὅλων καὶ σωτῆρος κατὰ τῶν δυσσεβεστάτων ἀνεγυγερμένου πολέμῳ τε ἐννόμῳ παραταξαμένου θεοῦ συμμαχοῦντος αὐτῷ παραδοξότατα, πίπτει μὲν ἐπὶ Ῥώμῃς ὑπὸ κωνσταντίνου Μαξεντίου, ὁ δ' ἐπ' ἀνατολῆς οὐ πολὺν ἐπιζήσας ἐκείνῳ χρόνον αἰσχίστῳ καὶ αὐτὸς θανάτῳ ὑπὸ Λικιννίου οὕπῳ τότε μανέντος πεμφθέντος κατ' αὐτοῦ ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως, καταστρέφε.ι τὸν βίον.

book 44 πρότερός γε μὴν ὁ τῇ τιμῇ καὶ τάξει τῆς βασιλείας πρῶτος Κωνσταντίνος τῶν ἐπὶ Ῥώμῃς κατατυραννουμένων φειδῶ λαβών, θεὸν τὸν οὐράνιον τόν τε τούτου λόγον, αὐτὸν δὴ τὸν πάντων σωτῆρα Ἰησοῦν Χριστόν, σύμμαχον δι' εὐχῶν ἐπικαλεσάμενος, πρόεισι πανστρατιᾷ τὰ τῆς ἐκ προγόνων ἐλευθερίας Ῥωμαίοις προμνόμενος. ταῦτα ὁ Εὐσέβιος. Περὶ τῶν ὁμοχρόνων βασιλέων Κωνσταντίνου Μαξεντίου καὶ Μαξιμίνου.

book 45 Ὁ δὲ Ῥουφῖνος — εἰ καὶ μὴ κατὰ τάξιν τὴν ἀκολουθίαν καὶ τὴν τῆς ἀληθείας ἀρμονίαν Εὐσεβίου τοῦ πάνυ τοῦ Παμφίλου τῇ ἱστορίᾳ ἐνέθηκεν, ἀλλ' ὅμως ὅσα συγγενῇ τῆς Εὐσεβίου πραγματείας εὗροιμι ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ῥουφίνου καὶ τῶν ἄλλων συγγραφέων ἀναλεξάμενος ἐνθήσω, καθὰ ἀνωτέρῳ εἴρηκα, τῷδε τῷ βιβλίῳ — λέγει δὲ καὶ οὗτος

book 46 μετὰ γοῦν τὴν τοῦ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ ἀπόθεσιν κοὶ τὴν τελευτὴν Κωνσταντίου ὑπολείπονται τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ὁμόχρονοι βασιλεῖς οἶδε· Κωνσταντίνος μὲν τὴν τοῦ πατρὸς μοῖραν εἰληφώς· αὕτη δὲ ἦν ἀπὸ τε τῆς καλουμένης Εὐρώπης ἀρχομένη ἐπὶ τε τὸν Ἰστρον διήκουσα Σκυθίαν τε ἐκατέραν καὶ Κελτοὺς ἅπαντας Ἰλλυριοὺς τε καὶ Σαυρομάτας καὶ τὴν ἐπὶ τὸν Ῥῆνον ποταμὸν καθήκουσαν τῶν βαρβάρων γῆν τὴν τε Μακεδονίαν καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν θάλασσαν Θεσσαλίαν τε καὶ Ἀχαίαν καὶ ὅσα 19 vgl. S. 5, 23 — 20ff das Citat im lat. Text nicht zu identifizieren. Vgl. Eus. H. E. Bd. III S. CCLVIII Anm. 1. Socr. I 2 p. 3 (Hussey) A1H V1P3 M2P1 1 τετιμημένου H vgl. d. krit. Apparat zu Euseb an dieser Stelle 3 πολέμῳ — > V1P3M2P1 4f Κωνσταντίνου wie Eus. ATER κωνσταντίνον Eus. BDM 5 ὁ] εἰ P3 | ἐπιζητήσας P3 | χρόνῳ H 6 hier und sonst λικιννίου A1 Eus. λικινίου d. übr. HSS | Λικιννίου—μανέντος wie Eus. ATrRc Λικίννιον — μανέντα Eus. T1ER1BDM 7 πεμφθέντος HM2P1 πεμφθησομένου A1V1P3 8 τῇ > H καὶ Eus. 12 εὐχῆς corr. aus εὐχὴν H | πανστρατὶ A1 Eus. R 14 Capitelüberschrift > Pa 13 ὁ > HP3 1 7 τὴν ἱστορίαν HSS 18 τοῦ] τῶν M2P1 19f βιβλιδίῳ M2P1 20 τὴν > M2P1V1P3 21 ὑπολείποντας P3 22 οἶδε] οὗτοι A1 πρὸς ἥλιον δυόμενον ἐπιστρέφοντα τὸ Ἴόνιον ὀρίζει πέλαγος

book 47 καὶ Μαξιμῖνος δὲ ὁ Διοκλητιανοῦ παῖς ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἔθνη, καθὰ φησιν ὁ Εὐσέβιος, Μαξεντίος τε τὴν Ῥώμην καὶ τὰ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας εἰς αὐτὸν καθήκοντα τὸν ὠκεανὸν διεῖπον.

book 48 Περὶ τῆς τυραννίδος Μαξεντίου.

book 49 Κωνσταντίνος οὖν μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς ἔννομον κηδεῖαν καὶ τὰς νομιζομένας τιμὰς ζημίαν ἡγήσατο τῆς Ῥωμαίων συμφορᾶς τὴν ἡσυχίαν.

book 50 ἤκουε γὰρ τὴν Ῥωμαίων πόλιν κάμνουσαν τοῖς Μαξεντίου κακοῖς· εἰς γὰρ ὠμότητα τυραννίδος ὁ τῆς βασιλείας αὐτῷ μετεβάλλετο τρόπος. πολλοὺς τε γὰρ ἀκρίτως τῶν ἐν τέλει θανάτῳ παραδιδούς, ζημίας τε καὶ φυγὰς καὶ τῆς γῆς ἀναδασμὸν καὶ προτιμήσεις ἀνεξετάστως ἐπέβαλλεν, ἥδη δὲ καὶ γυναικῶν ἀλλοτρίων ἐρῶν ἢ κακίᾳ διεφθειρεν ἢ τοῖς ἐπιτάγμασιν

ἐβιάζετο· καὶ λοιπὸν ἀνασφαλὲς ἦν γυναῖκα ἔχειν εὐπρεπῇ καὶ διὰ σωφροσύνης φυλακὴν πολλή τις ἦν κατὰ τὴν πόλιν μαιφονία.

book 51 ταῦτα καὶ πλεῖστα ἕτερα ἀκούων ὁ θεοφιλέστατος Κωνσταντῖνος ἃ μὴ τῆς παρουσίας ἐστὶ συντάξεως, παρωξύνετο· ποιεῖ γὰρ οἰκείαν λύπην τοῖς φιλοθένοις ἀνδράσιν ἢ τῶν ἀλλοτρίων πραγμάτων ἀδικία.

book 52 Ἐδόκει δὴ αὐτῷ λοιπὸν τῶν ὅπλων ἄπτεσθαι καὶ τοῖς τοιαῦτα πάσχουσι Ῥωμαίοις ἐπαμῦναι· τὸ γὰρ ἐκείνους τῶν κακῶν ἐξελέσθαι ἴσον ἦν εἰπεῖν καὶ πάντας ἀνθρώπους διασῶσαι.

book 53 βουλὴν δὲ λαμβάνει πρότερον τὰς ἀποστατούσας πόλεις τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀνακαλέσασθαι, τὰς μὲν τοῖς λόγοις τὰς δὲ τοῖς ὅπλοις τὰς δὲ τῇ τῆς φιλάνθρωπίας εὐποιῖα. τοὺς τε γὰρ φόρους αὐτοῖς κουφοτέρους ἀπέφηνε καὶ τὴν τῆς ἀκροάσεως ἰσότητα παρεῖχε, τὰς δὲ νεωτεροποιίας καὶ ἀπονοίας συνετῶς διέλυε, σιωπῶν μᾶλλον ἢ φοβῶν, εἰδὼς τὰ Σαύρων καὶ τὰ Φράγγων καὶ τὰ Γερμανῶν ἔθνη φιλόκαινά τε εἶναι καὶ πρὸς τὰς τῶν βασιλέων ἐπαναστάσεις εὐρίπιστον ἔχειν ὁρμὴν 3 Vgl. Eus. H. E. IX 9, 12 p. 832, 20 — Capp. 3—7,4 gehen vermutlich auf den oben (S. 7, 14) genannten Rufin zurück A1H V1P3 M2P1 5 Capitellüberschrift fehlt, doch ist wieder eine Zeile für sie freigelassen P3 11 καὶ2 > M2 | προστιμήσεις H 12 ἐπέβαλεν HP1M2 13 ἀνασφαλὲς] οὐκ ἀσφαλὲς, aber οὐκ auf Rasur A1 14 σωφροσύνην P3 20 ἐστρατεύσατο M2P1 24 τῆς + τῶν H 25 ἀνακαλέσασθαι V1 | beidemale τὰς δὲ corr. aus τὰ δὲ B. 27 δὲ Brinkmann τε Wendland, Pasquali: γε HSS καὶ νόμον πολλάκις τὴν γνώμην ποιεῖσθαι.

book 54 ὑπηγάγετο δὲ καὶ Σπάνους καὶ Βρεττανοὺς καὶ τὰς αὐτόθι νήσους καὶ τὰ λοιπὰ γένη καὶ ἅπαντας τοὺς τῶν τοῦ ἡλίου δυσμῶν γινομένους μάρτυρας, οὓς εἰδέναι φασίν, εἴτε ἀληθῶς τῷ ὠκεανῷ καταδύεται εἴτε καὶ περὶ τὸ ὕδωρ φθάσας πάλιν δι' ἐτέρας ὁδοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀνακάμπτει· εἶλε δὲ καὶ τῷ κράτει τῶν ὅπλων τὰ αὐτόθι βάρβαρα φύλα, παρέργω τῆς μάχης πρὸς τὸ ἔργον συγχρησάμενος.

book 55 τοὺς μὲν γὰρ ὑποτάξας, τοὺς δὲ μισθοδοτήσας, τοὺς δὲ φίλους ἀντὶ πολεμίων καὶ συνήθεις ἀντὶ παλαιῶν ἐχθρῶν καταστήσας, ἐπανήγαγε πάντας συμμάχους, οὐδένα λυπήσας οὐδὲ πολιορκήσας καὶ ἐπὶ τὴν ἐτέρων σωτηρίαν ἐπειχθείας.

book 56 ὅπου γὰρ ὁ θεὸς συμμαχεῖ, πάντα κατευθύνεται καὶ τὸν ἀνθρώπινον λόγον ὑπεραίρει.

book 57 Μετὰ τοιαύτης φιλοθέου γνώμης ὁ πάντα πιστότατος Κωνσταντῖνος τὸν Ῥῆνον ἐπὶ δεξιὰ διαβάς καὶ πολλὰ μὲν ὄρη πολλοὺς δὲ ποταμοὺς ἀνωνύμους ὀλίγῳ στρατῷ περαιωθεὶς, πολλὰ τε βάρβαρα ἔθνη χειρῳσάμενος Γάλλων τε καὶ Φράγγων καὶ Σπάνων δέκα ἔθνη προσ<αγ>αγόμενος, προσῆγε λοιπὸν τοῖς Ἰταλίας ὄρεσι τὸ στράτευμα.

book 58 ταῦτα ἀκούσαντι τῷ Μαξεντίῳ ταραχὴ τις ἦν ἀδόκητος· οὐ γὰρ ἂν ποτε τοσαύτην χώραν διαβῆναι προσεδόκα ὄρεσι καὶ ποταμοῖς καὶ ποικίλοις βαρβάροις πεφραγμένην καὶ τοῖς αὐτοφυέσι τῆς ἐρημίας δυσχερεῖαι· μέγιστον γὰρ γίνεται πολλάκις ἐπιτείχισμα βασιλείας ἢ τῶν τόπων ἐρημία.

book 59 καὶ δὴ ἐδόκει σὺν πολλῷ τάχει τῆς Ῥώμης ὑπεξελθόντα τὸν στρατὸν ἀνθυπεξάγειν καὶ τῆς Ἰταλίας πρὸς προανακρούσασθαι. ὥς δὲ ἀντεπαρετάττοντο καὶ τὰ σημεῖα εἶδον ἀλλήλων, ἐνταῦθα ἢ μάχη λοιπὸν ἄνισον εἶχε τὴν ἐλπίδα. οἱ μὲν γὰρ ἀπὸ Ῥώμης προεκτεθέντες καὶ κατὰ φάλαγγας ἐκχεόμενοι καὶ ἐκ πολλῆς ἐκχειρίας καὶ διαναπαύσεως ὄντες ἐδόκουν ἀξιόμαχοι καταφαίνεσθαι φρόνημά τε φέρειν ἄξιον τῆς πόλεως ἐφάμιλλον.

book 60 οἱ δὲ μετὰ Κωνσταντίνου παραταττόμενοι πολλὴν μὲν κατεilhφесαν γῆν, πολλὰ δὲ λάφυρα καὶ σκῦλα τοῦ πολέμου συνήγοντο πόθῳ· δρόμῳ δὲ μᾶλλον τῆς νίκης ἢ ἀπολαύσει τῶν

εὐλημμένων χρησάμενοι ἤδη λοιπὸν ἦσαν πρὸς τὸν κάματον ἀπαγορεύοντες καὶ πρὸς τὴν πυκνότητα τῶν πόνων ἐνδιδόντες.

book 61 Περὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ ὀφθέντος ἐν οὐρανῷ τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ·

book 62 Οὕτω δὲ κεκριμένης τῆς μάχης καὶ τῆς παρατάξεως ἰσορρόπου οὔσης οὐρανόθεν ὁ θεὸς Κωνσταντῖνον ὀπλίζει, δείξας αὐτῷ τὸ σωτήριον τοῦ σταυροῦ σύμβολον φωτοειδῶς ἐν οὐρανῷ· γράμματα δὲ ἐμήνυε τῆς ὄψεως τὴν δύναμιν λέγοντα· τούτῳ νίκα.

book 63 Τοῦτο τὸ διήγημα τοῖς μὲν ἀπίστοις μῦθος εἶναι δοκεῖ καὶ πλάσμα τοῖς [δὲ] ἡμετέροις δόγμασι κεχαρισμένον, τοῖς δὲ τάληθῇ πιστεύειν συνειθισμένοις ἐναργῆς τοῦ πράγματος ἢ ἀπόδειξις. ὁ γὰρ τούτου τοῦ συμβόλου ζωγράφος θεὸς ἔδειξεν ἔργῳ μετὰ ταῦτα τὴν ἀληθεύσασαν τοῦ γράμματος χάριν.

book 64 Εἰ δὲ μήπω πείθομεν ἃ γράφομεν· πρότερον γὰρ ἱστορίας γράφομεν διὰ τὸ μικρὸν ἄνωθεν ἡμᾶς τὰ χρήσιμα συλλέγειν τῶν ἐκείνῳ βεβιωμένων· ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἀπιστεῖν δεῖ, ἃ καὶ ἐπὶ τῆς ἡμετέρας γενεᾶς οἱ Κωνσταντίῳ τῷ Κωνσταντίνου παιδὶ συμπαραταξάμενοι καὶ αὐτοπτῆσαντες τὴν παλαιὰν ἀπιστίαν νεαραῖς ὄψεσιν ἐθεράπευσαν.

book 65 εἴτε γὰρ Ἑβραῖοι εἶεν οἱ τούτοις ἀντιλέγοντες, πολλῶν τούτων ἀπιθανώτερα τὰ ἐν ταῖς ἐκείνων βίβλοις πιστευόμενα· θάλασσα πεζευομένη καὶ ὕδωρ τειχίζον καὶ πέλαγος ὁδοιπορούμενον καὶ θεὸς ἐν βάτῳ φθεγγόμενος καὶ φλὸξ νομοθετοῦσα καὶ σάλπιγξ ἄνευ ὀργάνου τὴν ἔγνημον συνηχοῦσα καὶ ἄγγελοι παραταττόμενοι καὶ ἀρχιστράτηγοι δυνάμεως κυρίου τῆς φάλαγγος ὑπερμαχοῦντες καὶ λίθοι χαλάζης καὶ βέλη πυρὸς ἀντὶ τῶν συνήθων δοράτων βαλλόμενα· καὶ ὅμως ἀνεξετάστως πάντες οἱ εὖ φρονοῦντες συντιθέμεθα.

book 66 θεοῦ γὰρ βουλομένου οὐδὲν ἀνήνυτον. εἴτε Ἕλληνες εἶεν οἱ τὸ θαῦμα μὴ παραδεχόμενοι, πολλὰ ἔχομεν εἰπεῖν, ἃ μὴ βουλόμεθα λέγειν. πόσα Ἀλεξάνδρῳ μέλλοντι περαιοῦσθαι τὸν ἐπὶ Γρανικῷ πόλεμον καὶ τὴν ἐπὶ Δαρείου παράταξιν ἐπεθείασαν οἱ χρησμολόγοι; καίτοι τὰ ἐκείνων πλάσματα τὴν φαινομένην ἀπόδειξιν οὐκ ἔχει. πῶς τε Σωκράτει τῷ φιλοσόφῳ δαιμόνιον διὰ φωνῆς προεμήνυε τῶν μὴ πρακτέων τὴν ἔκβασιν καὶ τὰ περὶ Πυθαγόρου τοῦ Σαμίου ὑπὸ τῶν ἐκείνου μαθητῶν συνταχθέντα;

book 67 Ἐὼ λέγειν καὶ τὰ τῶν ποιητῶν πλάσματα, καὶ ὅπως τινες τῶν παρ' αὐτοῖς εὐδοκίμων καὶ συμπολεμεῖν αὐτοῖς τινας τῶν παρ' αὐτοῖς νομισθέντων θεῶν ἐξιστόρησαν, ἵνα μή τις μετὰ μυθώδη τοῖς ἀληθεῖσι καὶ τὰ μηδαμῶς πραχθέντα τοῖς πραχθεῖσιν ἀντεξετάζειν νομίση.

book 68 τὴν γὰρ πολυδύναμον τοῦ Χριστοῦ χάριν, ἀφ' οὐπερ εἰς ἀνθρώπους ἦνθησε, καὶ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς καὶ ἐν θαλάσῃ καὶ ἐν φυτοῖς καὶ ἐν ξύλοις καὶ ἐν ἱματίοις καὶ ἐν νόσῳ καὶ ἐν ὑγείᾳ καὶ ἐν βρωτοῖς καὶ ἐν ποτοῖς ἀλεξιφάρμακόν τε γενομένην καὶ γινομένην καὶ ἐσομένην θεραπείαν καὶ οἱ πειραθέντες μὲν ἴσασι, καὶ ἡμεῖς δὲ κατὰ τὸν ἴδιον καιρὸν προΐούσης τῆς ἱστορίας ἐκθησόμεθα. Περὶ τοῦ σίγνου οὗ ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀντίτυπον τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ σταυροῦ ἐν οὐρανῷ.

book 69 Ὁ δ' οὖν Κωνσταντῖνος τὴν τοῦ θαύματος ὄψιν εἰς τροπαίου σχῆμα μεταβαλὼν καὶ χρυσοκολλήτοις λίθοις συναρμόσας εἰς δόρατός τε ἀπαρτίσας ὑψηλοτάτου ὄψιν, ἐδίδου φέρεσθαι τοῖς προῖππεῦσι, τὴν τῶν γραμμάτων ὑπόσχεσιν διὰ τῶν ἔργων λοιπὸν ἐπιζητῶν.

book 70 καὶ τῆς ἐλπίδος οὐ διήμαρτε, θάττον μὲν οἷς τεθέαται πιστεύσας, ταχύτεραν δὲ τῆς ὄψεως τὴν νίκην ὑποδεξάμενος. Περὶ τῆς κατὰ τοῦ ἀσεβοῦς Μαξεντίου νίκης τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου.

book 71 Ὁ μὲν οὖν Κωνσταντῖνος τὸν πολὺν τοῦ πολέμου κάματον τῇ πίστει ὑποτεμνόμενος καὶ τὸν ἀπὸ τῆς Ῥώμης στρατὸν οὐχ ὑφορώμενος γενναίως ἀντιπαρετάττετο. Μαξέντιος δὲ τὴν

Κωνσταντίνου ἀλκὴν δείσας ἔτι τε καὶ τὸ μῖσος Ῥωμαίων ὑφορώμενος πρὸς γὰρ τοὺς πλείστους διὰ τὴν ἀσωτίαν αὐτοῦ διεβέβλητο) ἐσκέψατο δόλῳ τὴν ἐπιβουλὴν μετελθεῖν. ὁ δὲ δόλος γέφυρα ἦν εἰς μηχανῆς εἶδος ὑπὸ τῶν τοιοῦτων συμπαγεῖσα.

book 72 τὸ μὲν γὰρ φαινόμενον ἄνωθεν διάβασις ἦν τὸν Κωνσταντῖνον ὑποδεχομένη, τὸ δὲ λανθάνον παγὶς ἦν πλάνης τοῖς ἐκείνου βήμασι συντεθεῖσα. διαβῆναι γὰρ μικρὸν ἔδει, καὶ τὸ μηχανήμα λέλυτο καὶ ὁ πολέμιος εἴληπτο τάφον ἀδόκητον τῆς ἀπωλείας τὸν τόπον λαβών.

book 73 ἀλλ' ὃ μὲν οὕτως ἐσκεύασε τῆς ἐπιβάσεως τὰ θήρατρα· θεία δὲ χάρις τοῖς οἰκείοις σοφίσμασι τὸν τῶν κακῶν τεχνίτην περιβάλλει. πρὶν γὰρ Κωνσταντῖνον ἀλῶναι, A1H V1P3 M2P1P2 1 ὅπως A1H πῶς d. übr. HSS 3 ἐξιστόρησαν H > i. d. übr. HSS | με nur A1 > d. übr. HSS 9 θεραπείαν tilgt Holl 12 ἐν οὐρανῷ > AiR 15 ἀναρτήσας H | φέρειν V1P3M2P1P2 16 λοιπὸν > H 18 τὴν > Ai 23 ἀντεπαρετάττετο V1P3 | τὴν + τοῦ H 25 αὐτοῦ > M2P1P2 26f τρόπον τὸν τοιοῦτον Wendland 28 ὑποδεξαμένη (auf Rasur corr. in ὑποδεχομένη) M2P2 φθάσας αὐτὸς ὑποπίπτει ταῖς οἰκείαις τέχναις ὁ τύραννος, κάκεῖ τυραννοκτόνος ἑαυτοῦ γεγωνὼς καὶ χρηστὴν ἐπιβουλὴν καθ' ἑαυτοῦ σκευάσας, πρὸ τῆς Ῥώμης περὶ τὴν καλουμένην Μουλβίαν γέφυραν ὁ προρρηθεὶς Μαξέντιος αὐτὸς καταδύς εἰς τὸν ποταμόν, ἀποπνιγὲς ὤλετο· ὥστε τὸν δῆμον ὅλον Ῥωμαίων βοῆσαι λέγοντα·

book 74 »ἄσωμεν τῷ κυρίῳ, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται, καθά φησιν Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου, ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔρριψεν εἰς θάλασσαν. βοηθὸς καὶ σκεπαστὴς ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν. καὶ τίς ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς, κύριε, τίς ὅμοιός σοι; δεδοξασμένος ἐν ἀγίοις, θαυμαστὸς ἐν δόξῃ, ποιῶν τέρατα«.

book 75 Οἷς ἐπιλέγει ὁ αὐτός· ταῦτα καὶ ὅσα τούτοις ἀδελφά τε καὶ ἐμφερῇ Κωνσταντῖνος δὲ] τὸν πανηγεμόνα καὶ τῆς νίκης αἴτιον θεὸν καὶ τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν Ἰησοῦν Χριστὸν αὐτοῖς ἔργοις ἀνυμνήσας, ἐπὶ Ῥώμην μετ' ἐπινικίων εἰσήλαυνε, πάντων ἀθρόως αὐτὸν ἅμα κομιδῇ νηπίοις καὶ γυναιξὶ τῶν τε ἀπὸ τῆς συγκλήτου βουλῆς καὶ τῶν ἄλλως διασημοτάτων σὺν παντὶ δῆμῳ Ῥωμαίων φαιδροῖς ὄμμασιν αὐταῖς ψυχαῖς οἷα λυτρωτὴν σωτηρὰ τε καὶ εὐεργέτην μετ' εὐφημιῶν καὶ ἀπλήστου χαρᾶς ὑποδεχομένων·

book 76 ὃ δὲ ἔμφυτον τὴν εἰς τὸν θεὸν εὐσέβειαν κεκτημένος, μηδ' ὅλως ἐπὶ ταῖς βοαῖς ὑποσαλευόμενος μηδὲ ἐπαιρόμενος ταῖς ἐπαίνοις εὖ μάλα τῆς ἐκ θεοῦ συναισθόμενος βοηθείας, αὐτίκα τὸ τοῦ σωτηρίου πάθους τρόπαιον ὑπὸ χεῖρα ἰδίας εἰκόνης ἀνατεθῆναι προστάττει. καὶ δὴ σταυροῦ σημεῖον ἐν τῇ δεξιᾷ κατέχοντα αὐτὸν ἐν τῷ μάλιστα τῶν ἐπὶ Ῥώμης δεδημοσιευμένων τόπῳ στήσαντες, αὐτὴν δὴ ταύτην προγραφὴν ἐνταχθῆναι ῥήμασιν αὐτοῖς ἐγκελεύεται τῇ Ῥωμαίων φωνῇ·

book 77 »τούτῳ τῷ σωτηριῳδῇ σημείῳ, τῷ ἀληθινῷ ἐλέγχῳ τῆς ἀνδρείας, τὴν πόλιν ὑμῶν ἀπὸ ζυγοῦ τοῦ τυράννου διασώσας ἀλευθέρωσα, ἔτι 5—S. 13,2 vgl. Eus. H. E. IX 9 p. 830, 17—832, 14 — 5—8 Exod. — 8—10 Exod. 15, 11 AiH V1P3 M2P1P2 3 μουλβίαν A1 βουλβίαν H μουλαίαν d. übr. HSS. In M2 ist das Wort am Rand von 1. Hd. rot wiederholt 4 ὁ—ἀποπνιγὲς > V1 10 ἐν δόξαις od. ἐνδόξως Eus. 12 δὲ tilgt Klostermann 12 τῷ—13 θεῷ Eus. 19 εἰς + τὴν M2 20 παρασαλευόμενος, aber μηδὲ — ἐπαίνοις > V1P3M2P1P2 21f πάθος P3 22 ἰδία P3 24 τόπων H | στήσαντες corr. aus στήσαντας A1 (die Eusebüberlieferung gespalten: στήσαντας BDM, Vita Const. 26, 21 στήσαντες ATER, aber alle ἐντάξαι) 27 τῶν τυράννων V1P3M2P1P2 μὴν καὶ τὴν σύγκλητον καὶ τὸν δῆμον Ῥωμαίων τῇ ἀρχαίᾳ ἐπιφανείᾳ καὶ λαμπρότητι ἐλευθερώσας ἀποκατέστησα(τὸσαῦτα Εὐσέβιος. Περὶ Λικιννίου πεμπομένου παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς Κωνσταντίνου κατὰ τοῦ ἐπ' ἀνατολῆς τυράννου.

book 78

Ὁ γε μὴν Ῥουφῖνος ἡγουν Γελάσιος ταῦτα ὥδε λέγει· μετὰ ταῦτα Λικίννιον γαμβρόν τυγχάνοντα τοῦ θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου ἐπὶ τῇ ἀδελφῇ Κωνσταντίᾳ συμβασιλεύειν τῷ Κωνσταντίνῳ ἢ Ῥωμαίων ἡτήσατο σύγκλητος· ὄντινα αὐθις ἐπὶ τὴν ἐῶν ἐξέπεμψε κατὰ τοῦ ἐκεῖσε τυράννου, τὴν σωτηρίαν τῶν ἐκεῖσε Χριστιανῶν προμηθεύμενος. ἀπολαύσας γὰρ τῶν τηλικούτων εὐεργεσιῶν τοῦ θεοῦ ὁ εὐσεβῆς Κωνσταντῖνος εὐχαριστήρια τῷ εὐεργέτῃ προσφέρειν ἐσπούδαζε. ταῦτα δὲ ἦν τὸ ἀνεῖναι τοὺς Χριστιανοὺς τοῦ δικώκεσθαι 2 καὶ τοὺς ἐν ἐξορίᾳ ὄντας ἀνακαλεῖσθαι καὶ τοὺς ἐν δεσμοκτηυρίοις ἀφίεσθαι καὶ τοῖς δημευθεῖσι τὰς οὐσίας αὐτῶν ἀποκαθίστασθαι τὰς τε ἐκκλησίας ἀνορθοῦσθαι· καὶ πάντα ἐποίει σὺν προθυμίᾳ πολλῇ τὰ τοῦ Χριστοῦ φρονῶν. τὰ πάντα Χριστιανὸς ὢν ὡς Χριστιανὸς πάντα ἔπραττεν ἀνεγείρων τὰς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καὶ πολυτελέσι τιμῶν ἀναθήμασιν, ἔτι δὲ καὶ τοὺς Ἑλλήνων ναοὺς καθαιρεῖσθαι καὶ πυρὶ διαφθεῖρεσθαι προστάττων. Περὶ τῆς τοῦ κατὰ ἀνατολὴν τυράννου Μαξιμίνου ἀπονοίας.

book 79 Ὁ μέντοι κατὰ τὴν ἀνατολὴν τύραννος τὰς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας ἐπόρθει. ἐκπεριῆλθε δὲ αὐτὸν τοιαύτη τις αἰτία· τὸ μέγεθος τῆς οὐ κατ' ἀξίαν αὐτῷ ἐπιτραπείσης ἡγεμονίας μήτε οἷός τε φέρειν ὢν, ἀλλὰ δι' ἀπειρίαν σώφρονος καὶ βασιλικοῦ λογισμοῦ ἀπειροκάλως τοῖς πράγμασιν ἐγχειρῶν, ἐπὶ πᾶσι δὲ ὑπερηφανίας μεγαλαυχία τὴν ψυχὴν ἀλόγως ἀρθεῖς, ἥδη καὶ κατὰ τῶν τῆς βασιλείας κοινωνῶν καὶ τοῦ πάντα αὐτοῦ μάλιστα Κωνσταντίνου διαφέροντος, γένει τε 5—19 vgl. Socr. I 2, 8. 9 (s. o. S. 7, 20); 3, 1 — 22—S. 14, 26 vgl. Eus. H. E. IX 10 p. 838, 16—840, 19 A1H V1P3 M2P1P2 2 ἐλευθέρω A1 ἐλευθέραν H | ἀπεκατέστησα M2P1P22V1P3 3 πεμπομένου > H | τοῦ] τοῖς P1 4 τυράνον M2 5 λέγει ὥδε ~ V1P3M2P1P2 | μετὰ + δὲ P2 6 θεοφιλεστάτου A1 8 ἦντινα H 12 δὲ > V1 13 ἐξωρία H | καὶ2 > P3 15 προθυμία] προμηθεία H 16 τὰ πάντα] <μήπω δὲ> Χριστιανὸς Friedl. 19 καθαιρεῖσθάντως aber ~ ντως von späterer Hd. A1 20 > A1 | κατὰ ἀνατολὴν τοῦ H | Μαξιμιανοῦ M2P1P2 μαξιμινοῦ P3 23 ἐπιτραπείσης αὐτῷ ~ M2P1P2 27f am Rand von späterer Hd. ὑπὲρ A1 καὶ τροφῇ καὶ παιδείᾳ ἀξιώματί τε καὶ συνέσει καὶ τό γε πάντων κορυφαϊότατον σωφροσύνη καὶ τῇ περὶ τὸν ἀληθῆ θεὸν εὐσεβείᾳ διαλάμποντος, τολμᾶν ὥρμητο Μαξιμῖνος θρασύνεσθαι καὶ πρῶτον ἑαυτὸν ταῖς τιμαῖς ὑπαγορεύειν.

book 80 ἐπιτείνας δὲ εἰς ἀπόνοιαν μανίας τὰς τε συνθήκας, ἃς πρὸς Λικίννιον πεποίητο, παρασπονδήσας, πόλεμον ἄσπονδον αἵρεται. εἴτα ἐν βραχεὶ τὰ πάντα κυκήσας πᾶσάν τε πόλιν ἐκταράξας καὶ πᾶν στρατόπεδον μυρίανδρον τὸ πλῆθος συναγαγών, ἔξεισιν εἰς μάχην πρὸς Λικίννιον, κατὰ τε αὐτοῦ καὶ τοῦ αὐτὸν στείλαντος Κωνσταντίνου. καὶ δὴ συμβαλὼν εἰς χεῖρας, ἔρημος τῆς ἐκ θεοῦ καθίσταται ἐπισκοπῆς, ἐξ αὐτοῦ τῆς νίκης τοῦ πάντων μόνου θεοῦ πρυτανευθείσης τῷ τότε κρατοῦντι Κωνσταντίνῳ.

book 81 ἀπόλλυσι μὲν πρῶτον τὸ ἐφ' ᾧ ἐπεποιθεὶ ὀπλιτικὸν πλῆθος ὁ ἀλιτῆριος, τῶν τε ἀμφ' αὐτὸν δορυφόρων γυμνωθεὶς καὶ πάντων ἔρημον αὐτὸν καταλελοιπότην τῷ τε κρατοῦντι προσπεφευγότην, ὑπεκδὺς ὁ δέιλαιος ὡς τάχιστα τὸν οὐ πρέποντα αὐτῷ βασιλικὸν κόσμον, δειλῶς καὶ δυσγενῶς καὶ ἀνάνδρως ἀποδύς, ὑποδύνει τὸ πλῆθος, καὶ ἔπειτα διαδιδράσκει κρυπταζόμενός τε ἀνὰ τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰς κώμας μόλις τῶν πολεμιστῶν τὰς χεῖρας διέξεισι, τὰ τῆς σωτηρίας αὐτῷ προμνόμενος.

book 82 ἔργοις αὐτοῖς εὐ μάλα πιστοὺς καὶ ἀληθεῖς τοὺς θεοὺς ἀποφῆναι ἔνεστιν ὥδε χρησμούς, ἐν οἷς εἴρηται· «οὐ σῶζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν, καὶ γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ. ψευδὴς ἵππος εἰς σωτηρίαν, ἐν δὲ πλήθει δυνάμεως αὐτοῦ οὐ σωθήσεται. ἰδοὺ οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν, τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ, ῥύσασθαι ἐκ θανάτου τὰς ψυχὰς αὐτῶν.» ὁ δὲ δυσσεβῆς ἀθρόα θεοῦ πληγεὶς μάστιγι ἐν δευτέρᾳ πολέμου συμβολῇ καταστρέφει τὸν βίον.

book 83

Γίνεται δὲ αὐτῷ τὰ τῆς καταστροφῆς, οὐχ οἷα στρατηγοῖς πολεμάρχαις ὑπὲρ ἀρετῆς καὶ γνωρίμων πολλάκις ἀνδριζόμενοις 21 Psal. 32, 16—19 — 26—S. 16, 3 vgl. Eus. H. E. IX 10 p. 846 11—848,15 A1H V1P3 M2P1P2 1f τῷ γε πάντων κορυφαιοτάτῳ Eus. 4 ἀναγορεύειν Eus. 6 αἴρεται Eus.] αἴρει ἢ αἰρεῖται d. übr. HSS | τὰ > M2 | κυκῆσας) συνήσας M2 6f πᾶσάν τε] καὶ πᾶσαν A1 (gegen Eus.) 12 ὥπερ V1 13 ἀμφ’ αὐτὸν] ὑπ oder ὑφ αὐτοῦ H 14 τε > P2 | προσπεφυγόντων M2 16 δυσγενῶς A1H (Eus.) δυσμενῶς. d. übr. HSS 17 διαδράσκει HA1 (aber von späterer Hd. corr. in διαδιδράσκει A1) 19 αὐτῷ von späterer Hd. corr. in ἑαυτῷ AI | ἔργοις + οὖν H 24 τοὺς φοβουμένους (aber corr. aus τοῖς φοβουμένοις) ἢ Eus. τοῖς φοβουμένοις M2P1P2 V1P3 27 πολέμου > V1 28 τὰ > A1H | καταστροφή A1 29 πολεμάρχους H ἐν πολέμῳ τὴν εὐκλεῆ τελευτὴν εὐθαρσῶς ὑπομεῖναι, ἀλλὰ γὰρ ἅπαξ ὧν δυσσεβῆς καὶ θεομάχος, τῆς παρατάξεως ἐν ταύτῳ πρὸ τοῦ πεδίου συνεστῶσης οἴκοι μένων αὐτὸς καὶ κρυπταζόμενος τὴν τιμωρίαν ὑπέχει, ἀθρόως θεοῦ πληγεῖς μάλιστα, ὡς ἀλγηδόσι δεινῶς καὶ περιωδυνίαις ἐλαυνόμενον πρηνῇ καταπεσεῖν λιμῷ τε διαφθείρεσθαι τὰς τε σάρκας αὐτοῦ ὅλας ἀοράτῳ καὶ θεηλάτῳ πυρὶ κατατήκεσθαι· ὡς διαρρεύσαντα τὸ μὲν πᾶν εἶδος τῆς παλαιᾶς μορφῆς ἀφανισθῆναι, ξηρῶν δ’ αὐτὸ μόνον ὀστέων οἷόν τι μακρῷ χρόνῳ κατεσκελετευμένον εἶδωλον ὑπολειφθῆναι· ὡς μὴδὲν ἄλλο τι νομίζειν τοὺς παρόντας ἢ τάφον αὐτῷ τῆς ψυχῆς γεγενῆσθαι τὸ σῶμα ἐν εἵδει νεκρῷ καὶ παντελῶς ἀπορρεύσαντι κατορωρυγμένης

book 84 σφοδρότερον δὲ ἔτι μᾶλλον τῆς θερμῆς αὐτὸν ἐκ βάθους μυελῶν καταφλεγούσης, προπηδῶσί τε αὐτοῦ τὰ ὄμματα καὶ τῆς ἰδίας λήξεως ἀποπεσόντα πηρὸν αὐτὸν ἀφιᾶσιν. ὁ δὲ ἐπὶ τούτοις ἀναπνέων ἀνθομολογούμενος τῷ κυρίῳ θάνατον ἐπεκαλεῖτο· καὶ τὸ πανύστατον ἐνδίκως ταῦτα τῆς κατὰ τοῦ Χριστοῦ παροινίας ἔνεκα πεπονθέναι ὁμολογήσας ἀφήσιν τὴν ψυχὴν. Περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἀνανεώσεως

book 85 Οὕτω δὴτα Μαξιμίνου ἐκποδὼν γενομένου, ὃς μόνος ἔτι λείπων τῶν τῆς θεοσεβείας ἐχθρῶν, ἀπάντων χεῖριστος ἀναπέφηνεν, τὰ μὲν τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἀνανεώσεως ἐκ θεμελίων αὐτῶν χάριτι τοῦ A1H V1P3 M2P1P2 1 ἐν πολέμῳ > M2P1P2 πολέμοις corr. mit roter Tinte in πολέμῳ V1 4 ἀθρόω Brinkm. ἀθρόα Eus. | πληγεῖς θεοῦ ~ H | δεινῶς A1H δειναῖς d. übr. HSS Eus. 5 περιωδινίαις P2V1P3 | ἐλαυνόμενον A1 ἐλαυνόμενος d. übr. HSS | πρηνῇ A1 Eus. ATrRBDr πρηνῆς H πρὶν ἢ M2 (wo corr. in πρηνῆς) P1P2V1P3 Eus. Tc 8 ξηρῶν — ὀστέων nach Text des Euseb (vgl. d. complicierten Apparat dort). Alle Gelasiushss. corrupt: ξηρὸν δ’ αὐτὸν μόνον ὀστέον γεγενῆσθαι M2P1P2V1P3 ebenso + καὶ H (Eus. A) | ξηρῶν δ’ αὐτῶν ὀστέων τοῦ σαρκίου ὑπολειμμένων εἶδωλον οἷα τι ὑπολειφθῆναι A1 8f μακρῷ χρόνῳ Eus. νόσω μακρᾷ H μακρῷ ohne χρόνῳ M2P1P2V1P3 9 κατεσκλητευμένον HM2P1P2V1P3 (Eus. ATcEM) 11 κατορωρυγμένης M2P1 (aber P1 von 1. Hd. corr. aus κατορωρυγμένοις) die meisten Eus. HSS, κατορωρυγμένης HV1P3 Eus. T1BD κατορωρυγμένης A1 (die Correctur von späterer Hd.) 13 τε] δὲ P2V1P3 (Eus. | λήξεως] ἔδρας A1 15 τὸ πανύστατον > A1 16 ταῦτα ἐνδίκως ~ A1 | τοῦ > H 18 Die Capitelüberschrift fehlt in sämtlichen HSS an dieser Stelle erst Z. 20 irrtümlich nach ἀναπέφηνεν eingeschoben, aber ἀνέσεως statt (Eus.) 19 μαξιμιανοῦ H | ἔτι λείπων Eus. ABDm ἐπιλείπων A1HV1P3 Eus. TcER ἐπιλειπόντων M2P1P2 20 ἐναπέφηνεν A1 21 ἀνανεώσεως Eus. ἀνέσεως HSS | τοῦ > H Eus. (mit Ausnahme von M) θεοῦ τοῦ παντοκράτορος ἡγείρετο· ὃ τε τοῦ Χριστοῦ λόγος εἰς δόξαν τοῦ τῶν ὅλων θεοῦ διαλάμπων, μείζονα τῆς ἔμπροσθεν ἀπελάμβανε παρρησίαν.

book 86 Ταῦτα ἐν ἐνάτῳ τόμῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ὁ πάντα ἄριστος συντέταχεν ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος· τῶν γὰρ αὐτοῦ πόνων, ὡς ἀνωτέρω μοι εἴρηται, καὶ τῶν ἄλλων τὴν ἀνάλεξιν ποιούμενος τοῦ βιβλιδίου τούτου διὰ βραχέων ἐγχαράττω τὴν σύνταξιν, πλείστη ὅση σπουδῇ τὴν πορείαν τοῦ λόγου ποιούμενος ἐπὶ τὸ ὑψηλὸν καὶ λαμπροφανὲς ἅγιον καὶ θεῖον ὅρος τῆς

κατὰ Νίκαιαν ἀποστολικῆς καὶ ἐναρέτου τῶν τοῦ θεοῦ ἱερέων συνόδου· ὁρῶν μάλιστα τὸν προφήτην κρατοῦντά με τῆς χειρὸς καὶ προτρέποντα·

book 87 »δεῦρο, φησίν, ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ Ἰακώβ, καὶ ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν αὐτῇ. ἐκ γὰρ Σιών ἐξελεύσεται νόμος καὶ λόγος κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ».

book 88 ἀληθῶς γὰρ Σιών καὶ Ἱερουσαλήμ καὶ ὄρος κυρίου ἡψήλότετον καὶ οἶκος τοῦ θεοῦ Ἰακώβ ὁ θεῖος ἐκεῖνος τῶν τοῦ θεοῦ ὀρθοδόξων ἱερέων ὄμιλος, πνεύματι ἀγίῳ διασκεψαμένων καὶ παραστησάντων διὰ τε γραφῶν προφητικῶν καὶ εὐαγγελικῶν καὶ ἀποστολικῶν »περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς« τοῦτ' ἔστι τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ὡς ἀληθῶς ἄκτιστος τῇ τῆς θεότητος φύσει καὶ οὐ κτίσμα, καθὼς ὁ θεομάχος καὶ ἀσεβέστατος κατ' αὐτοῦ ἐβλασφήμησεν Ἄρειος, καὶ ὅτι τῆς αὐτῆς οὐσίας, ἥς καὶ ὁ γεννήσας αὐτὸν πρὸ τῶν αἰώνων ἀπάντων ὑπάρχει πατήρ καὶ τοῦ αὐτοῦ χρήματος· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τῆς αὐτῆς θεότητος καὶ οὐσίας, ἥς ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱός, σαφέστατα ἔδειξαν.

book 89 καὶ Μῶς ὑψηλὸν ὄρος θεοῦ ἄνωθεν ἡμῖν, καθὰ προεδήλωσεν ὁ λόγος παρ αὐτοῦ τοῦ κυρίου διὰ τῶν ἀποστόλων δοθεὶς καὶ νῦν διὰ τῶν αὐτοῦ ἱερέων κατὰ τὴν Νικαέων γραφικαῖς μαρτυρίαις τρανωθεὶς ὁ προσκυνητὸς οὗτος καὶ ἅγιος τῆς ἀμωμήτου πίστεως ὄρος· περὶ οὗ σαφέστερον ἡμῖν συνεργεῖα τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος προΐων ἀποδείξει ὁ λόγος.

book 90 Ἄλλ' ἐπὶ τὴν προκειμένην ἡμῖν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ὑπόθεσιν ἐπανέλθωμεν, ἐπαναλαμβάνοντες τὰ περὶ τῆς τοῦ βασιλέως θεοῦ εἰς τὸν αὐτοῦ λαὸν ἀντιλήψεως καὶ τῆς τῶν τυράννων καταστροφῆς διὰ τοῦ θεράποντος αὐτοῦ τοῦ θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως,

book 91 ἦν δι' αὐτοῦ εἰρήνην ἐπρυτάνευσε ταῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην αὐτοῦ ἐκκλησίαις ὁ μόνος »μέγας κύριος ὁ ποιῶν θαυμάσια μεγάλα μόνος καὶ ἀνεξιχνίαστα, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός· ὁ ἄλλοιῶν καιροὺς καὶ χρόνους, μεθιστῶν βασιλεῖς τε καὶ καθιστῶν, ἐγείρων ἀπὸ γῆς πτωχὸν καὶ ἀπὸ κοπρίας ἀνυψῶν πένητα. καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινοὺς πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξάπεστειλε κενούς. καὶ βραχίονας ὑπερηφάνων συνέτριψεν« ὁ θαυματουργός, ὁ μεγαλουργός, ὁ τῶν ὅλων δεσπότης, ὁ τοῦ σύμπαντος κόσμου δημιουργός, ὁ παντοκράτωρ, ὁ πανάγαθος, ὁ εἷς καὶ μόνος θεός, ὃ τὸ καινὸν ἄσμα ἀναπέμπομεν προσυπακούοντες »τῷ ποιοῦντι θαυμάσια μεγάλα μόνῳ, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ· τῷ πατάξαντι βασιλεῖς μεγάλους καὶ ἀποκτείναντι βασιλεῖς κραταιούς, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ· ὅτι ἐν τῇ ταπεινώσει ἡμῶν ἐμνήσθη ἡμῶν ὁ κύριος«.

book 92 ἐφ' οἷς ἅπασιν ἀνυμνοῦντες μὴ διαλείψωμεν τὸν τῶν ὅλων θεόν, καὶ τὸν τούτου μονογενῆ υἱὸν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν, τὸν σὺν τῷ πατρὶ πάντων ἡμῖν τῶν ἀγαθῶν αἴτιον, τὸν τῆς θεογνωσίας αὐτοῦ εἰσηγητὴν ἡμῶν, τὸν τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας διδάσκαλον, τὸν τῶν ἀσεβῶν ὀλετήρα, τὸν τυραννοκτόνον, τὸν τοῦ βίου διορθωτὴν, τὸν τῶν ἀπεγνωσμένων σωτήρα Ἰησοῦν ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ πάντες δοξάζωμεν, ὅτι δὴ μόνος,

book 93 οἷα παναγάθου πατρὸς * * * βουλῇ τῆς πατρικῆς καὶ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ ἀγίου πνεύματος φιλανθρωπίας τῶν κάτω που κειμένων ἐν φθορᾷ 6—S. 18, 2 vgl. Eus. H. E. X 4 p. 865, 5—865, 7 — 6 Psal. 47, 2. 7 Hioh 5, 9. 9, 10 — 8 Dan. 2,21 — 9 Psal. 112, 7 — 10—12 Luk. 1, 52—53 12 ffioh 38, 15 — 15 Psal. 97, 1 — 16—20 Psal. 135, 4. 17. 18. 23 A1H V1P3 M2P1P2 1—3 nicht alles mehr von 1. Hd. A1 3 αὐτὸν V1P3 6 μέγας eingefügt H 9 καὶ1 > A1H 10 ἀνυψῶν] ἀνιστῶν M2P1P2 (Eus. ἀνιστῶν ἀνυψῶν BD) | πένητας + ὅς A1 13 ὁ μεγαλουργός > B. 17 τῷ — 19 > H 20 ἡμῶν > H 21 νιὸν μονογενῆ ~ H 22 τῷ > H 26 ἐν > V1 | δοξάζοντες H 27 In den HSS eine Lücke anzunehmen; bei Eus. steht + μονώτατος ὑπάρχων πανάγαθος παῖς. In A1 von sp später Hd.

interpoliert υἱὸς βουλῆς P2 τὴν σωτηρίαν ἡμῶν προμηθεύμενος, εὖ μάλα τὴν ἡμετέραν ὑποδὺς φύσιν, καθάπερ τις ἄριστος ἰατρός τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἀναλαβὼν καὶ τὰς νόσους φέρων, καὶ τότε καὶ αἰεὶ σωτηρίαν καὶ ζωὴν τῷ τῶν ἀνθρώπων κατειργάσατο γένει.

book 94 ὃς δὴ βασιλεὺς βασιλέων καὶ τοῦ ἰδίου λαοῦ αἰεὶ προμηθεύμενος τὸν αὐτῷ φίλον καὶ θεράποντα ἴδιον Κωνσταντῖνον τοῖς τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας καὶ πίστεως ὅπλοις φράζας κατὰ τῶν ἀσεβῶν τυράννων, τοῦ τε κατὰ Ῥώμην Μαξεντίου καὶ τοῦ κατὰ τὴν ἀνατολὴν Μαξιμίνου, ἀνεγήγερκεν· οὐδὲ δὲ αὐτοῦ ἀνελὼν φαίδρα καὶ βαθεῖαν εἰρήνην τῷ οἰκείῳ λαῷ ἀποδεδώκεν.

book 95 Περὶ τῆς Λικιννίου κακοτροπίας.

book 96 Οὐκ ἦν δὲ ἄρα, φησὶν ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος, τῷ μισοκάλῳ φθόνῳ τῷ τε φιλοπονήρῳ δαίμονι φορητὸς ἢ τῶν ὀρωμένων θέα, ὥσπερ οὖν οὐδὲ Λικιννίῳ μετατραπέντι [ὥσπερ] ἐτύγχανεν αὐτάρκη πρὸς σῶφρονα λογισμὸν τὰ τοῖς ἔμπροσθεν δεδηλωμένοις τυράννοις συμβεβηκότα, ὃς εὐφραينوμένης αὐτῷ τῆς ἀρχῆς, τῆς βασιλέως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου δευτερεύων τιμῆς ἐπιγαμβρίας τε κοῖ συγγενείας ἡξιωμένος, μιμήσεως μὲν τῆς τῶν καλῶν ἀπελιμπάνετο, τῆς δὲ τῶν ἀσεβῶν τυράννων μοχθηρίας ἐξήλου τὴν κακοτροπίαν καὶ ὧν τοῦ βίου τὴν καταστροφὴν ἐπεῖδεν αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς, τούτων ἔπεσθαι τῇ γνώμῃ μᾶλλον ἢ τῇ τοῦ κρείττονος φιλίᾳ τε καὶ διαθέσει ἠβούλετο.

book 97 διαφθορηθεὶς τοιγαροῦν τῷ πανευεργέτῃ, πόλεμον δυσαγῇ καὶ δεινότατον πρὸς αὐτὸν ἐκφέρει, οὐ φύσεως νόμων φεισάμενος, οὐχ

book 98 ὀρκωμοσιῶν οὐχ αἵματος οὐ συνθηκῶν μνήμην ἐν διανοίᾳ λαβὼν. ὁ μὲν γὰρ αὐτῷ οἷα πανάγαθος βασιλεὺς εὐνοίας παρέχων ἀληθοῦς σύμβολα, συγγενείας τῆς πρὸς αὐτὸν οὐκ ἐφθόνησε γάμων τε λαμπρῶν ἀδελφῆς μετουσίαν οὐκ ἀπηνήσето.

book 99 καὶ μεθ' ἕτερα· ἀλλὰ τούτοις τάναντία Λικίννιος διεπράττετο, παντοίας ὀσημέραι κατὰ 2 vgl. Jes. 53, 4 — 11—26 vgl. Eus. H. E. X 8 p. 892, 1—16 — 26—S. vgl. Eus. a. a. O. 20—23 A1H V1P3 M2P1P2 1 μάλα + προθύμως Eus. 6 εὐσεβείας καὶ am Rand nachträglich eingefügt H | πίστεως καὶ εὐσεβείας ~ V1 7 vgl. S. 19, 7. 22, 7 12 φορητὴ H wie Eus. R [Vita Const. 30, 23] 13 μετατραπέντι ὥσπερ > Eus. 15 εὐφραينوμένης A1M2P1P2V1P3 εὐθυνουμένης H (Eus. εὖ φερομένης) 20 τὴν γνώμην V1P3 22 νόμου H νόμον P3 23 ὀρκωμοσιῶν M2P1P2V1P3 | οὐ] οὐχί H 25 σύμβολον H | αὐτὸν von 1. Hd. corr. aus αὐτὸ P2 | τε] τὰς P3 27 τάναντία > P2 | ὀσημέραι] ὡς ἡμέραι V1 τοῦ κρείττονος μηχανὰς ἐπιτεχνώμενος ὁ μισόθεος, πάντας ἐπινοῶν ἐπιβουλῆς τρόπους, ὡς ἂν κακοῖς τὸν εὐεργέτην ἀμείψῃται.

book 100 Οἷς ἐπιλέγει· τῷ δὲ ἄρα ἦν ὁ θεὸς φίλος κηδεμὼν καὶ φύλαξ, τῷ Κωνσταντίνῳ λέγω, ὃς αὐτῷ τὰς ἐν ἀπορρήτῳ κοῖ σκοτεινῷ μηχανευομένας ὑπὸ τοῦ τυράννου συμβουλίας εἰς φῶς ἄγων διήλεγχε. τοσοῦτον ἀρετῇ, τὸ μέγα τῆς θεοσεβείας ὅπλον, πρὸς ἄμυναν μὲν ἐχθρῶν, οἰκείας δὲ φυλακὴν σωτηρίας ἰσχύει. ὧν δὲ πεφραγμένος ὁ θεοφιλέστατος ἡμῶν βασιλεὺς Κωνσταντίνος τῇ ἐκ τοῦ θεοῦ βοηθείᾳ τὰς τοῦ δυσωνύμου πολυπλόκους ἐπιβουλάς διεδίδρασκεν.

book 101 ὁ δὲ τύραννος τὴν λαθραίαν συσκευὴν ὡς οὐδαμῶς ἐώρα κατὰ γνώμην αὐτῷ χωροῦσαν, τοῦ θεοῦ πάντα δόλον τε καὶ ῥαδιουργίαν τῷ θεοφιλεῖ κατάφωρα ποιοῦντος, οὐκ ἔτι οἷός τε ὧν ἐπικρύπτεσθαι, προφανῇ λοιπὸν πόλεμον αἰρεῖται.

book 102 ὁμοσε δὴ κατὰ Κωνσταντίνου πολεμεῖν διαγνοὺς, ἤδη καὶ κατὰ τοῦ θεοῦ τῶν ὅλων ὡς φρουροῦ Κωνσταντίνου, ὃν ἠπίστατο σέβειν αὐτόν, παρατάττεσθαι ὥρμηται· καὶ ἔπειτα τοὺς ὑπ αὐτῷ θεοσεβεῖς ἤλαυνε.

book 103 καὶ μεθ' ἕτερα· καὶ ὁ τρόπος δὲ τοῦ κατ' αὐτῶν φθόνου ξένος τις ἦν καὶ οἷος οὐδεπώποτε ἠκούσθη. τὰς γοῦν ἀμφὶ τὴν Ἀμάσειαν καὶ τὰς λοιπὰς τοῦ Πόντου πόλεις ὅσοις κακοῖς πιέζεσθαι προσέταξε, πᾶσαν ὑπερβολὴν ὠμότητος ὑπερηκόντισεν. ἔνθα τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ

θεοῦ αἱ μὲν ἐξ ὕψους εἰς ἔδαφος αὐθις κατερρίπτοντο, τὰς δὲ ἀποκείεσθαι ἐκέλευσεν, ὥς ἂν μὴ συνάγοιτό τις τῶν εἰωθότων μηδὲ τῷ θεῷ τὰς ὀφειλομένας εὐχὰς καὶ λατρείας ἀποδίδωσι.

book 104

συντελεῖσθαι γὰρ οὐχ ἡγεῖτο ὑπὲρ αὐτοῦ ταύτας — πῶς γὰρ οἶόν τε ἦν τοῦτο ἐννοεῖν τὸν μισόθεον—φαύλῳ συνειδότι τοῦτο λογιζόμενος, ὑπὲρ δὲ Κωνσταντίνου τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως πράττειν 3—16 vgl. Eus. a. a. O. p. 892, 25—894, 10 — 16—S. 20, 2 vgl. p. 896, 31—898, 9 A1H V1P3 M2P1P2 3 ἄρα ἦν ὁ θεὸς A1H ἄρα ὁ θεὸς ἦν Eus. ἦν ἄρα ὁ θεὸς d. übr. HSS 4 λέγω, aber durch Rasur corr. aus λέγων A1 λέγω H λέγων d. übr. HSS 6 ἀρετή, τὸ wie Eus. Tc ἀρετῆς τὸ die meisten Eus. HSS | θεοσεβείας] εὐσεβείας M2P1P2 | μὲν > P2 7 ὦν δὲ wie Eus. B, nur H hat ᾧ δὴ wie Eus. AM τῶν δὲ P3 8 τοῦ > V1 10 αὐτῷ A1H Eus. > die übr. HSS 11 θεοφιλεῖ + βασιλεῖ H. Ens. 12 κατάφορα P3 Eus. BDM | λοιπὸν > V1P3M2P1P2 Eus. αἰρεῖται] αἴρεται Eus. | ὅμως ἔδει κατὰ A1 (wo aber erst im Text und dann auch am Rand von späterer corr. in ὁμόσε δὴ κατὰ), M2P1P2V1P3 ὅμως ἤδη κατὰ H ὁμόσε δῆτα Eus. | Κωνσταντίνῳ V1 Eus. Κωνσταντίνου d. übr. HSS 17 αὐτὸν M2P1P2V1 (aber viell. in Correctur), P3 Eus. TER Mc | φθόνου HSS geg. Eus. φόνου 20 τοῦ θεοῦ > V1 21 συναγάγοιτο H Eus. BD 23 ἀποδίδωσι HSS ἀποδιδῶσι A1) ἀποδιδῶ Eus. 24 θεομισῇ A1 θεόμισον H 25 λογιζόμενος corr. in λογιζόμενον A1 ἡμᾶς καὶ τὸν θεὸν ἰλεοῦσθαι ἐπέπειστο. ὅθεν ἐκ τούτου παρορμηθεῖς, τὸν θυμὸν καθ' ἡμῶν ἐπισκῆπτει.

book 105

καὶ μετὰ βραχέα· καὶ δὴ ἀπήγοντο πολλοὶ τῶν ἐπισκόπων καὶ ἐκολάζοντο ἀπροφασίστως ὁμοίως τοῖς μισοφύλοις οἱ μὴδὲν ἡδικοκότες, καινότεραν ὑπομένοντες τελευτήν, ξίφει τὸ σῶμα εἰς πολλὰ τμήματα κατακρεουργούμενοι καὶ μετὰ τὴν ἀπηνῆ ταύτην καὶ φρικτοτάτην θέαν τοῖς τῆς θαλάσσης βυθοῖς τοῖς ἰχθύσιν εἰς βορὰν ἐρρίπτοντο.

book 106

φυγαὶ δὲ αὐθις ἐπὶ τούτοις τῶν θεοσεβῶν ἀπάντων ὁμόσε ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν σὺν κομιδῇ νηπίοις ἐγίνοντο, καὶ πάλιν ἄγροι καὶ πάλιν ἐρημίαι νάπαι τε καὶ ὄρη τοὺς τοῦ Χριστοῦ θεράποντας ὑπεδέχοντο, κατὰ πάντων ἀνακινήσαντος τοῦ δυσσεβοῦς τὸν πόλεμον.

book 107

Καὶ μετὰ βραχέα· εἰ μὴ τάχιστα τὸ μέλλον ἔσεσθαι προλαβὼν ὁ τῶν ψυχῶν ὑπεράγαθος θεὸς ὡς ἐν βαθεῖ σκότῳ καὶ νυκτὶ ζοφωδεστάτῃ φωστῆρα μέγαν ἀθρώως καὶ σωτῆρα τοῖς πᾶσιν ἐξέλαμψε, τὸν αὐτοῦ θεράποντα Κωνσταντῖνον ὑψηλῷ βραχίονι γενναιοτάτῃ δὲ χειρὶ χειραγωγήσας.

book 108

Τούτῳ μὲν οὖν ἄνωθεν ἐξ οὐρανῶν καρπὸν εὐσεβείας ἐπάξιον τρόπαια κατὰ τῶν ἀσεβῶν παρεῖχε νίκης, τὸν δὲ ἀλιτήριον αὐτοῖς συμβούλοις ἅπασι καὶ φίλοις ὑπὸ τοῖς Κωνσταντίνου ποσὶ κατέβαλεν ὁ Κωνσταντίνου καὶ πάντων ἡμῶν θεός.

book 109

ὥς γὰρ εἰς ἔσχατα μανίας τὰ κατ' αὐτὸν ἤλαυνεν, οὐκ ἀνεκτὸν εἶναι λογισάμενος βασιλεὺς Κωνσταντίνος ὁ τῷ θεῷ φίλος τὸν ἔμφυτον σῶφρονα καὶ εὐσεβῆ συναγαγὼν λογισμὸν καὶ τὸ στερρὸν τοῦ δικαίου τρόπαιον φιλανθρωπία κερασάμενος, ἐπαμῦναι κρίνει τοῖς ὑπὸ τῷ τυράννῳ ταλαιπωρουμένοις, καὶ τό γε πλεῖστον ἀνθρώπων γένος, βραχεῖς λυμεῶνας ἐκποδῶν ποιησάμενος, ἀνασώσασθαι ὀρμάται.

book 110

μόνη γὰρ αὐτῷ χρωμένου φιλανθρωπία τῷ δυσσεβεῖ τοῦ φιλανθρωποτάτου βασιλέως Κωνσταντίνου τὸν πρὸ τούτου χρόνον καὶ τὸν οὐ συμπαθείας ἄξιον ἐλεοῦντος, τῷ μὲν ἐγίνετο πλέον οὐδέν, τῆς κακίας οὐκ ἀπαλλαττομένῳ, αὔξοντι δὲ μᾶλλον τὴν κατὰ τῶν ὑποχειρίων Μνῶν 2—10 vgl. Eus. a. a. O. p. 898, 12—19 — 12—S. 21, 11 vgl. Eus. p. 898, 22—900, 16 A1H V1P3 M2P1P2 5 κρεουργούμενοι M2P1P2 6 φρικτωτάτην HP2 9 πάλιν2 > M2P1P2 11 δυσσεβοῦς M2 δυσσεβοῦς corr. von 1. Hd. in δυσσεβοῦς P2 13 τῶν + οἰκείων Eus. | ὑπεράγαθος HSS (viell. durch Lesefehler aus) ὑπέρμαχος Eus. 15 δὲ] δὴ H 17 οὖν > P2 19 πρηνῇ] πρηνῇ V1 Eus. T1BD corr. Tc πρὶν ἢν 23 τὸν στερρὸν τοῦ δικ. τρόπον Eus. 26 ὥρμηται M2P1P2 27 χρωμένῳ Eus. | τῷ—28

Κωνσταντίνου > Eus. 20 ἐλεοῦντι Eus. | οὐκ > V1 λύτταν, τοῖς δὲ κακουμένοις οὐδεμία ἦν σωτηρίας ἐλπίς, ὑπὸ δεινοῦ θηρίου καταπονουμένοις.

book 111 διὸ δὴ τῷ φιλανθρώπῳ μίξας τὸ μισοπόνηρον ὁ τῶν ἀγαθῶν χορηγὸς πρόεισιν ἅμα παιδὶ Κρίσπῳ βασιλεῖ φιλανθρωποτάτῳ ἀπὸ τῆς ἐσπερίων τῆς] μεγίστης Ῥώμης ἐπὶ τὴν ἐψάν κατὰ τοῦ τυράννου, σωτηρίας δεξιὰν ἅπασι τοῖς ἐκτείνας· παμβασιλεῖ θεῷ καὶ παιδὶ Χριστῷ σωτῆρι ποδηγῷ καὶ συμμάχῳ χρώμενοι, πατὴρ Κωνσταντῖνος βασιλεὺς ἅμα υἱῷ βασιλεῖ Κρίσπῳ ἄμφω κύκλῳ διελόντες τὴν κατὰ τῶν θεομισῶν παράταξιν, ῥαδίαν τὴν νίκην ἀποφέρονται, τῶν κατὰ τὴν συμβολὴν πάντων ἐξευμαρισθέντων αὐτοῖς καὶ κατὰ γνώμην τοῦ παμβασιλέως θεοῦ, καθὰ φησιν ὁ φιλαληθέστατος Εὐσέβιος ὁ τοῦ πανευφήμου Παμφίλου.

book 112 Ῥουφῖνος δὲ φησὶν—εἰ καὶ μηδεμίαν μοῖραν τῶν γεγενημένων ἐπὶ Λικιννίου πραγμάτων ἐμνημόνευσεν, ὅμως καὶ αὐτὰ τὰ λεξίδια τοῦ προρρηθέντος ἀναλεξάμενος ἐνθήσω τῇ συγγραφῇ — φησὶ δὲ Λικίνιος μὲν οὖν ὁ συμβασιλεύων αὐτῷ, δηλονότι τῷ θεοφιλεῖ Κωνσταντίνῳ, τὰς Ἑλληνικὰς ἔχων δόξας ἐμίσει Χριστιανούς· καὶ διωγμὸν μὲν προφανῇ κατ’ αὐτῶν φόβῳ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου κινεῖν ὑπεστέλλετο, λεληθότως δὲ πολλοὺς ἐσκευρεῖτο.

book 113 προίων δὲ φανερώς τὸν κατὰ πάντων διωγμὸν ἀνεκίνει ἐν τοῖς τῆς ἀνατολῆς τόποις, ὡς καὶ πολλοὺς τοῦ Χριστοῦ μάρτυρας ἀναδειχθῆναι ἐν διαφόροις τόποις· ἐκ δὲ τούτου εἰς ἀπέχθειαν τὴν πρὸς αὐτὸν μεγίστην τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον ἐκίνησεν. ἦσαν δὲ πρὸς ἀλλήλους πολέμιοι. ταῦτα μὲν οὗτος.

book 114 Οἱ δὲ λοιποί, ὅσοι τῆς Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἀληθείας συνήγοροι, διελόντες, φασὶν, ἄμφω τὴν στρατιὰν πατὴρ Κωνσταντῖνος βασιλεὺς κοὶ υἱὸς Κρίσπος βασιλεὺς κατὰ τοῦ ἀσεβοῦς τυράννου ὥρμητο, ὁ μὲν οὖν υἱὸς Κρίσπος ἐπὶ τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν μέρη τῇ σὺν αὐτῷ στρατιᾷ τὴν πορείαν ποιοῦμενος, ὁ δὲ πατὴρ Κωνσταντῖνος κατὰ τῆς Εὐρώπης τοῖς ἄμφ’ αὐτὸν δορυφόροις τὴν ὁδὸν διήνυν.

book 115 ὁ δὲ μισόθεος καὶ πάσης ἀσεβείας καὶ μαιφονίας ἔμπλεως 12 vgl. Socr. I 3, 1. 2 p. 7f und I 4, 1 p. 9; s. o. S. 7, 20 — 30 Über das Verhältnis von Licinius und Euseb vgl. auch die Vita Constantini des Cod. A in Philostorgius ed. Bidez p. 180 und XCVI A1H V1P3 M2P1P2 3 πρόεισιν H Eus. πρόσεισιν die übr. HSS 5 σωτηρίαν P2 6 Χριστῷ] χρηστῷ P2 κυρίῳ M2 8 διελθόντες A1H geg. Eus. 10 καὶ tilgt Pasquali 11 πανευφήμου > P2 12 φησὶν > H 15 οὖν > P2 | θεοφιλεῖ A1 βασιλεῖ θεοφιλεῖ H βασιλεῖ d. übrigen HSS 17 κινεῖν] κοινήν P2 18 λελυθότως M2P1 19 τὸν] τῶν M2 25 φασὶν] κατὰ A1 (Ceriani: φασὶν — sie per compendium 1. m., 2. m. κατὰ), φησὶν HM2P1P2V1P3 | στρατείαν A1 27 υἱὸς > P2 27f σὺν τῇ αὐτῷ ~ M2P1P2V1P3 ἐξ ἀνατολῶν μετὰ πλείστου ὅσου στρατοῦ κατ’ αὐτῶν παραταττόμενος καὶ μεγαλαυχῶν ἤρχετο· φθάσας δὲ ἐν τῇ Νικομηδέων, ἐγνωκώς τε καὶ εἰδώς τὴν τοῦ θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου ψυχὴν σέβουσιν τοὺς τοῦ θεοῦ ἱερεῖς καὶ ὅτι διὰ πάσης ἄγοι τιμῆς, μισθοδοτεῖ τὸν τῆς Νικομηδέων ἐπίσκοπον Εὐσέβιον πάλαι πρόσφυγα αὐτοῦ ὄντα κατὰ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου, οἰόμενος δι’ αὐτοῦ καὶ τῶν ἄμφ’ αὐτὸν ἀνελεῖν τὸν τοῖς τοῦ θεοῦ πεφραγμένον ἀκαταμαχήτοις ὅπλοις Κωνσταντῖνον.

book 116 συντίθεται οὖν αὐτῷ ὁ θαυμάσιος Εὐσέβιος, ἐπαγγελίαις λιπαρηθεὶς παρὰ τοῦ συνασεβοῦς αὐτοῦ Λικιννίου.

book 117 Καὶ ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει, ἐξ αὐτῆς τοῦ φιλοχρίστου βασιλέως ἐπιστολῆς ἔνεστι πληροφορηθῆναι, ἥς τοῖς Νικομηδεῦσιν ἐπέστειλεν, ὡδέ πως λέγων πρὸς τῷ τέλει τῆς ἐπιστολῆς·

book 118 »Τίς ἐστὶν ὁ ταῦτα διδάξας οὕτως ἄκακον πλῆθος; Εὐσέβιος >δηλαδή ὁ τῆς τυραννικῆς ὠμότητος συμμύστης. ὅτι γὰρ >τοῦ τυράννου γεγένηται προσφύλαξ, πολλαχόθεν ἔστι συνοραῖν.

τοῦτο >μὲν αἱ τῶν ἐπισκόπων σφαγαὶ διαμαρτύρονται, ἀλλὰ τῶν >ἐπισκόπων, τοῦτο δὲ ἡ χαλεπωτάτη τῶν Χριστιανῶν ἐκδίωξις >ρήδην βοᾷ.

book 119 οὐδὲν γὰρ τῶν εἰς ἐμὲ γεγεννημένων παρ' αὐτοῦ νῦν >έρῳ, δι' ὧν, ὅτε μάλιστα αἱ τῶν ἐναντίων μερῶν καθ' ἡμῶν >ματεύονται δυνδρομαί, οὗτος καὶ ὀφθαλμοὺς κατασκόπους κατ' ἐμοῦ καὶ μόνον οὐκ ἐνόπλους τῷ τυράννῳ συνεισέφερεν >ύπουργίας αὐτῷ χάριν.

book 120 μηδ' ἐμέ τις οἴεσθω εἶναι πρὸς τὴν τούτων >ἀπόδειξιν ἀπαράσκευον· ἔλεγχος γάρ ἐστιν ἀκριβής, ὅτι τοὺς >τέρους καὶ τοὺς διακόνους τοὺς Εὐσεβίῳ παραπεμπομένους >ὕπ' ἐμοῦ συνειληφθαι συνέστηκεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν παρ' >νῦν οὐκ ἀγανακτήσεως ἕνεκεν, ἀλλ' εἰς αἰσχύνην ἐκείνων προενή- >νεκται. ἐκεῖνο μόνον δέδισα, ἐκεῖνο διαλογίζομαι, ὅτι ὑμᾶς ὁρῶ >τὴν τοῦ ἐγκλήματος καλεῖσθαι κοινωνίαν· διὰ γὰρ τῆς 13—S. 24,18 vgl. unten Anhang Nr.I (= Gel.2) und Theodoret H.E. I 20ff p.66 A1H V1P3 M2P1P2 3 τε A1 > die übr. HSS 1f τῶν— ἐπισκόπων A1 6 τῶν] τὸν P2 8 θαυμάσιος A1H θαυμαστός d. übr. HSS 9 ἐπαγγελίας M2 | αὐτοῦ] αὐτῷ M2P1P2 11 ἧς] ἦν corr. in ἦν M2 ἦν P1 | ἐπέστελλεν P3 12 ὥδε—13 ἐστιν > H aber am Rand ς (viell. ζητεῖ Holl) 14 ὁ Thdt. Gel.2 > HSS 15 πρόσφυξ Thdt. 16 αἱ τῶν] αὐτῶν H 18 οὐδὲ H | γὰρ + περὶ H Thdt. 20 συνδρομέναι P3 | οὗτος corr. aus οὕτως A1 22 αὐτῷ χάριν > Thdt. Gel.2 24 εὐσεβίου A1 | παραπεμπομένους HSS, παρεπομένους Thdt. Gel.2 25 παρέστηκεν V1 | ἀλλὰ — 26 ἕνεκεν > M2P1P2 25f μὲν παρήμι ἃ νῦν Thdt. 27 ἐκεῖνο1 + δὲ A1 Thdt. T 28 τῆς + τοῦ 1 >διαγωγῆς τε καὶ διαστροφῆς συνείδησιν κεχωρισμένην τῆς >εἰγήφατε.

book 121 ἀλλ' ἔστιν οὐ βραδεῖα θεραπεία, εἴγε ἐπίσκοπον πιστόν τε καὶ ἀκέραιον νῦν γοῦν λαβόντες πρὸς θεὸν ἀπίδητε. ὅπερ ἐπὶ ποῦ παρόντος ἐν ὑμῖν ἐστιν, ὃ καὶ πάλαι ἐχρῆν τῆς ὑμετέρας κρίσεως >ἡρτῆσθαι, εἰ μὴ ὁ προειρημένος Εὐσέβιος δεινῇ τῶν τότε >βομένων αὐτῷ προαιρέσει ἐνταῦθα ἐληλύθει καὶ τὴν τῆς >ὀρθότητα ἀναισχύντως σναύντως.

book 122 >Ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ τοῦ αὐτοῦ Εὐσεβίου πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην >ὀλίγα προσῆκε φράσαι, μακροθύμως ἀκούσατε. μέμνηται ἡ >ἀνεξικακία ἐπὶ τῆς Νικαέων πόλεως γεγενῆσθαι σύνοδον >ἡ καὶ αὐτὸς ἐγὼ πρεπόντως τῇ τῆς ἐμῆς συνειδήσεως >παρήμην, οὐδὲν ἕτερον βουλόμενος ἢ ὁμόνοιαν ἅπασιν >καὶ πρὸ πάντων ἐλέγξαι καὶ ἀποσεισασθαι τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ὃ >μὲν ἀρχὴν εἰλήφει διὰ τῆς Ἀρείου τοῦ Ἀλεξανδρέως >ἰσχυροποιεῖτο δὲ παραχρῆμα διὰ τῆς Εὐσεβίου ἀτόπου τε καὶ >σπουδῆς.

book 123 ἀλλ' αὐτὸς οὗτος Εὐσέβιος, προσφιλέστατοι καὶ τιμιώτα- >τοι, μεθ' ὅσης νομίζετε συνδρομῆς ἅτε δὴ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως >αὐτῆς ἡττώμενος, μεθ' ὅσης δὲ αἰσχύνης τῇ πανταχόθεν >ψευδολογία αὐτοῦ συνίσταται, ὑποπέμπων μὲν μοι διαφόρους >ὕπερ αὐτοῦ ἀξιοῦντας, ἐξαιτούμενος δὲ παρ' ἐμοῦ συμμαχίαν >ὅπως μὴ ἐπὶ τοσοῦτ' ἐλεγχθεὶς πλημμελήματι τῆς ὑπαρχούσης >ἐκπέσοι τιμῆς; μάρτυς ἐστὶ μοι τούτων αὐτὸς ὁ θεός, ὃς ἐμοί τε >καὶ ὑμῖν φιλαγάθως ἐπιμένει, ὅτι καὶ ἐμὲ αὐτὸς ἐκεῖνος περιέτρεψε καὶ ἀπρεπῶς ὑφῆρπασεν·

book 124 ἀλλ' ἡ θεία με πρόνοια ἐπὶ τὴν >ἀληθεστάτην αὐτῆς ὁδὸν ἐπανήγαγεν· ὃ καὶ ὑμεῖς ἐπέγνωτε καὶ >γνώσεσθε. πάντα μὲν γὰρ ἐπράχθη παρ' αὐτοῦ τότε, Εὐσεβίου ἀνοσίῳ λέγω, καθὼς αὐτὸς ἐπόθει πᾶν ὅτιοῦν κακὸν ἐπὶ τῆς αὐτοῦ >διανοίας ἀποκρυπτόμενος.

book 125 >Ἀλλὰ πρῶην, ἵνα τὰ λοιπὰ τῆς τούτου σκαιότητος παρῶ, τί >μάλιστα μετὰ Θεογνίου, ὃν τῆς ἀνοσίας αὐτοῦ προαιρέσεως >κοινωνόν, διεπράξατο, ἀκούσατε, παρακαλῶ. Ἀλεξανδράς τινὰς >ἡμετέρας πίστεως ἀναχωρήσαντας ἐνταῦθα κεκελεύειν >λῆναι, ἐπειδὴ διὰ τῆς τούτων ὑπηρεσίας διχονοίας ἡγήρετο πυρ- >σός.

book 126 ἀλλ' οὗτοι οἱ καλοί τε καὶ ἀγαθοὶ ἐπίσκοποι, οὓς ἅπαξ ἡ τῆς >συνόδου ἀλήθεια πρὸς μετάνοιαν τετηρήκει, οὐ μόνον ἐδέξαντο >νοὺς καὶ παρ' ἑαυτοῖς ἡσφαλίσαντο, ἀλλὰ καὶ ἐκοινώνησαν

οὗτοις τῆς >τῶν τρόπων κακοηθείας, διὸ τοῦτο περὶ τοὺς ἀχαρίστους >ἔκρινα πράξαι.
ἀρπαγέντας γὰρ αὐτοὺς ἐκέλευσα ὡς >ἐξορισθῆναι.

book 127 νῦν ὑμέτερόν ἐστι πρὸς τὸν θεὸν ἐκείνη τῇ πίστει >βλέπειν ἢ πάντοτε καὶ γεγενῆσθαι ὑμᾶς καὶ εἶναι πρέπει, κοί >πράξασθαι οὕτως, ἵνα ἐπισκόποις ἀγνοῦς τε καὶ ὀρθοδόξους >φιλανθρώπους ἔχοντες χαίρωμεν. εἴ τις δὲ πρὸς μνήμην τῶν >λυμεῶνων ἐκείνων ἢ πρὸς ἔπαινον ἀπρονοήτως ἐξαφθῆναι παραχρῆμα τῆς ἰδίας τόλμης διὰ τῆς τοῦ θεράποντος τοῦ θεοῦ, >τοῦτ' ἔστιν ἐμοῦ, ἐνεργείας ἀνασταλήσεται. ὁ θεὸς ὑμᾶς >ἀδελφοὶ ἀγαπητοί«.

book 128 Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἢ τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου ἐπιστολῇ σαφέστατα ἔδειξε περὶ τοῦ ἀσεβοῦς Εὐσεβίου τοῦ Νικο μηδείας, ὃς προσφύλαξ οὐ μόνον γέγονε τοῦ θεομισοῦς Λικιννίου ἀλλὰ καὶ συμμύστης καὶ ὑπουργὸς τῆς ἐκείνου τυραννίδος καὶ ἀσεβείας. βαδιῶ δὲ ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν προκειμένην τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ὑπόθεσιν. Περὶ τῆς κατὰ τοῦ ἀσεβοῦς Λικιννίου νίκης τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου.

book 129 Λικιννίου τοίνυν σὺν στρατιᾷ τῇ σὺν αὐτῷ ἀπὸ τῆς Νικομηδέων ἐξορμήσαντος ἐπὶ τὸ Βυζάντιον κατὰ τοῦ θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως ἐκεῖσε τότε παρόντος, τῶν δὲ θατέρων στρατιωτικῶν φαλάγγων τὸν χριστοφόρον βασιλέα ἐν κύκλῳ αὐτῶν ἐχόντων, ἰδὼν ὁ ἀλιτήριος καὶ τῶν οἰκείων δὲ στρατῶν ἔρημον ἑαυτὸν θεασάμενος A1H V1P3 M2P1P2 1 τοῦτου] αὐτοῦ A1 Thdt. n 2 ἀνοσίῳ H 3 ἀλεξανδρείας P3 4 κεκελεύει P2 καὶ κελεύειν P3 6 ἀγαθοί τε καὶ καλοί ~ H 7 ἐδέξατο P3 8 καὶ ·παρ' αὐτοῖς ce im Text ·καὶ παρ' ἑαυτοῖς am Rand V1 | ἡσφαλίσατο P3 9 τῶν > P2 11 ἡμέτερον M2P1P2V1P3 12 βλέπειν + ἐν H | ἡμᾶς P2P3 13 ἀγνοῦς] ἐγνοῦς Ps 16 τοῦ2 > P2 17 διαφυλάξαι M2P1P2 20 ἀσεβοῦς] εὐσεβοῦς, aber von späterer Hand corr. V1 28 δὲ θατέρων A1H δ' ἐκατέρων d. übr. HSS 29 αὐτὸν HP2 | ἐχόντων A1H (vgl. Index s. v. partic.) ἐχουσῶν d. übr. HSS ἐπὶ τὴν τῶν κρειττόνων ἀσπίδα προσπεφευγότων, τὰ μὲν πρῶτα κρυπτάζεσθαι ἐσπούδαζεν ἐν Χρυσοπόλει τῆς Βιθυνῶν ἐπίνειον δὲ τοῦτο τῆς Χαλκηδόνος ἐστὶ) μὴ δυνηθεὶς δέ, ἰδὼν ἑαυτὸν ἤδη πρηνῇ κείμενον ὑπὸ τοῖς Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως ποσίν, ἐξέδωκεν ἑαυτόν.

book 130 ζῶντα οὖν συλλαβὼν ὁ ἐπιεικέστατος καὶ εὐσεβέστατος βασιλεὺς φιλανθρωπεύεται καὶ κτείνει μὲν οὐδαμῶς, οἰκεῖν δὲ τὴν Θεσσαλονίκην προσέταξεν ἡσυχάζοντα.

book 131 ὁ δὲ πρὸς ὀλίγον χρόνον ἡσυχάζειν ἐδόκει· μετὰ δὲ ταῦτα βαρβάρους τινὰς προσκαλοῦμενος καὶ σὺν αὐτοῖς διασκεπτόμενος, ἀναμάχεσθαι τὴν ἥτταν ἐσπούδαζε.

book 132 τοῦτο γνοὺς βασιλεὺς ὁ πιστότατος, ἀναιρεθῆναι τὸν θεομισῇ ἐκέλευσε· καὶ ἀνηρέθη ὁ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ αὐτοῦ θεράπωντος τυραννος.

book 1 Τα κατὰ τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην καὶ οἰκουμενικὴν τῶν ἐπισκόπων συναθροισθεῖσαν σύνοδον ἐν τῇ Νικαέων ἐκ πασῶν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῶν τοῦ Ῥωμαίων κόσμου ἐπαρχιῶν καὶ Περσίδος, ἔκ τε τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος καὶ θεσπίσματος τοῦ θεοφιλοῦς καὶ εὐσεβοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ ἡμετέρου ὑπὲρ τῆς ἀποστολικῆς καὶ ὀρθοδόξου πίστεως κατὰ τῶν μοχθηρῶν καὶ ἀσεβῶν δογμάτων τοῦ θεομάχου Ἀρείου·

book 2 πάντα τὰ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐναρέτῳ καὶ ἀγίᾳ συνόδῳ λεχθέντα τε καὶ πραχθέντα καὶ διατυπωθέντα πάλαι τε καὶ πρόπαλαι ἀναγνοὺς ἔτι ἐν τῇ πατρῷᾳ οἰκίᾳ διάγων, εὐρηκῶς αὐτὰ ἐν βίβλῳ ἀρχαιοτάτῃ ἐγγεγραμμένα ἐν μεμβράναις ἅπαντα ἀπαραλείπτως ἐχούσαις, γενομέναις μὲν τοῦ θείου καὶ ἀοιδίμου Δαλματίου τοῦ ἀπχιεπισκόπου γενομένου τῆς ἀγίας καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας τῆς τῶν Κυζικηνῶν λαμπρᾶς μητροπόλεως, περιελθούσαις δὲ εἰς τὸν τοῦ ποτε ἡμετέρου οἴκου δεσπότην, λέγω δὴ τὸν κατὰ σάρκα πατέρα ἐμόν, τῆς αὐτῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας πρεσβυτερίου ἡξιωμένον·

book 3

ἤτινι ἱερᾷ βίβλῳ ἐντυχὼν καὶ σχολὴν πολλὴν ἐν αὐτῇ ποιησάμενος ἐπὶ μνήμης μὲν φέρειν πάντα οὐχ ἴος τε ἤμην (οὐδὲ γὰρ ἄν τις ἄφατον ἐκεῖνο πέλαγος τῶν ἐν αὐτῇ ἐγκειμένων ἐπὶ μνήμης <ἦ>

book 4 στόματος φέρειν δυνηθεῖν) πλεῖστα δὲ ὅσα ἐπεσημηνάμην, τὰ τε τῶν ἡμετέρων ἀγίων πατέρων καὶ ἐπισκόπων τῆς τοῦ ὑγιαίνοντος λόγου διδασκαλίας αὐτῶν δόγματα τὰς τε πρὸς τοὺς Ἀρειομανίτας αὐτῶν ἀντιθέσεις καὶ τοὺς κατὰ τῆς ἐκείνων βλασφημίας ἐγγράφους ἐλέγχους, ἧς ἐβλασφήμησαν οἱ μισοὶ Ἀρειομανῖται κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ γὰρ καὶ κατὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος·

book 5 τὰς τε τῶν Ἀρείου Ἀρείου τῶν φιλοσόφων πρὸς τοὺς ἐπισκόπους 23 vgl. Liik. 12, 10 A2H V1P3 21 2 ἐν τῇ] τῆς H 3 Ῥωμαιοῦ V1P3M2P1 6 καὶ > M 2 7 ἐναρέτω] ἀρίστη A2 8 καὶ διατυπωθέντα > A2H 9 διάγων οἰκία ~ A2 10 βεμβράναις 23 v1 10 f γενομένης M2P2V1P3 11 f γενομένου ἀρχιεπισκόπου ~ 21 13 περιελθούσης M2P1v1P3 15 Μωμένου ' 17 ἂν > A2H | τις] εἷς H 19 δυνήσεται A2 | δὲ] τε HSS 21 ἀρειανίτας H (aber am Rand γρ. ἀρειομανίτας), M2 23 ἀρειανῖται M2 24 γὰρ A2V1 > HM2P1P3 ἀντιρρήσεις, τὰς τε τῶν ἡμετέρων πρὸς ἐκείνους διὰ γραφικῶν διδαγμάτων κατὰ τῶν αὐτῶν σοφισμάτων ἐναργεῖς ἐπιλύσεις,

book 6 περὶ τε τῆς ἀνάρχου καὶ ἀεὶ τῷ ἱεῷ καὶ πατρὶ συνυπαρχούσης τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος προαιωνίου μιᾶς θεότητος, περὶ τε τῆς αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, θεοῦ λόγου, ἐπ' ἐσχάτων τῆς ἡμετέρας ἔνεκα σωτηρίας ἐκ τῆς θεοτόκου παρθένου Μαρίας ἀπορρήτου σαρκώσεως καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας ἀποστολικῶν διατυπώσεων πᾶσαν ἀπλῶς τὴν ἐκεῖσε γεγεννημένην πραγματείαν ἐνιστορήσας ἐν τῇ προρρηθείσῃ ἱερᾷ βίβλῳ,

book 7 πρό γε πάντων τὰς τοῦ πιστοτάτου βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ ἐν τῇ συνόδῳ συνεδρεύσαντος θείας καὶ ἀληθῶς ἀποστολικῆς ἐννοίας, ἥσθην εἰς τοσοῦτον τοῖς τῇ βίβλῳ ἐκείνῃ τῇ ἱερᾷ περιεχο- μένοις, ὥστε εἰπεῖν με πρὸς τὸν κύριον· »ὥς γλυκέα τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγια σου, ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου«·

book 8 οὕτως οὕτως ὑπερηγάσθην ἐν τοῖς ἐκεῖ ἀναγεγραμμένοις περὶ τῆς ἀσπίλου καὶ ἀμωμήτου, ὀρθοδόξου καὶ ἀποστολικῆς πίστεως.

book 9 Μετὰ δὲ καιροῦς τινὰς φθάσας ἐνταῦθα, ἐν τῇ τῶν Βιθυνῶν ἐπαρχίᾳ λέγω, κατ' εὐδοκίαν τοῦ θεοῦ, κινήσεως καὶ συζητήσεως πλείστης ὅσης γεγεννημένης ἐπὶ τῆς ἀνταρσίας τοῦ ἀνοοίου Βασιλίσκου κατὰ τῆς ἀποστολικῆς καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καὶ τῆς ἐν αὐτῇ

book 10 πολιτευομένης ἀποστολικῆς πίστεως, ὑπεκκαίωντων μάλιστα καὶ κινούντων τὰ βασίλεια τῆς τῶν τοῦ αἰρετικοῦ Εὐτυχοῦς ὁμοφρόνων συμμορίας, προβαλλομένων ἡμῖν ὑπούλως τὴν * ἐν Νικαίᾳ φημὶ ὑπὸ τῶν πατέρων * κρατεῖν πίστιν·

book 11 οἱ διηλέγοντο πρὸς ἡμῶν πολέμιοι ἐκείνης ὑπάρχοντες· οὐ γὰρ ἤδεισαν τί λέγουσιν, ἢ περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται· προφέροντος γάρ μου τὰ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἀγίᾳ χορεῖα τῶν ὀρθοδόξων τοῦ θεοῦ ἱερέων ἐν πνεύματι ἀγίῳ παρὰ τοῦ 12 Psal. HS, 103 — 24 vgl. I Tim. 1, 7 A2H V1P3 M2P1 4 τοῦ > M2 5 θεοῦ2 > A2HP3 (aber vgl. S. 6, 2) 8 σε ἐκεῖθε A2 | ἱστορήσας H 10 ἐν] καὶ Am | ἀληθεῖς A2 11 ἐκείνῃ] ἐκεῖσε A2 | τοῖς τῇ ἱερᾷ βίβλῳ ἐκείνῃ ~ v1 11 f περιεψομένης P1 14 ἐν τοῖς — 15 πίστεως] τὰ ἐκεῖσε περὶ πίστεως ἀναγεγραμμένα A2 14 f ἀμωμήτου + καὶ H 16 ἐν A2 > d. übr. HSS 18 ὅσης aber ὁ aus ou corr. H οὔσης d. übr. HSS ἀντιλογίας B. 19 ἐκκλησίας > A2 20 ἀποστολικῆς] ἀποστολικῆς] A2 21f βασίλεια τῆς συμμορίας τῶν τοῦ αἰρετικοῦ Εὐτυχοῦς ὁμοφρόνων A2 21 τῶν > 21 | ὁμοφρόνος M2 (aber am Rand von 2. Hd. ὁμοφρόνων), im Text ὁμοφρόνος, am Rand von einem der Correctoren γρ. ὁμοφρόων P1 22 <ὀρθόδοξον, τὴν> Holl | φησίαν M2P1v1P3 23 scheint ein Participium ausgefallen, etwa ὀρισθεῖσαν (s. S. 4, 2) | διελέγονται H 24 περὶ] παρὰ H 26 παρὰ Am, A2H, M2P1V1P3 κυρίου δι' αὐτῶν ἐκφωνηθέντα,

ἀπεπήδων ἀφ' ἡμῶν, χείρονα τῶν Ἀρείου βλασφημιῶν κατὰ τῶν ἐκεῖσε ὀρισθέντων διὰ γλώττης προφέροντες καὶ ἀναθεματισμὸν ῥίπτοντες κατὰ τῶν ταῦτα οὕτως φρονούντων οἱ ἄθλιοι·

book 12 διὰ ταῦτα καὶ δι' ἄλλα πολλὰ κινηθέντα κατὰ τῆς ἀγίας καὶ ὀρθοδόξου πίστεως ἡμῶν τῆς ἀνέκαθεν ἔκ τε τῶν ἀγίων ἀποστόλων καὶ τῶν προρρηθέντων ἀγίων ἀγίων πατέρων τῶν ἐν τῇ Νικαέων συνειλεγμένων ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ τῇ μητρὶ πολιτευομένης, πολιτευομένης, πλείστην ὅσῃν ἔρευναν ἐποίησάμην πάντῃ τε καὶ πανταχοῦ, τὸ δὴ λεγόμενον πάντα κάλων κινήσας,

book 13 ἀνερευνῆσαι τὰ ἐν ἐκείῳ τῇ ἱερᾷ συνόδῳ πεπραγμένα ὑπὲρ τοῦ τῆς αὐτῆς ἀγίας καὶ ἀποστολικῆς πίστεως ὄρου, ἦν «οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὔτε δι' ἀνθρώπων» ἡ τοῦ θεοῦ ἐκκλησία παρείληφεν, ἀλλ' ἢ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος καὶ θεοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος·

book 14 ὃς μετὰ τὴν τῆς ἐνσάρκου αὐτοῦ παρουσίας οἰκονομίαν, τὸ μέγα ἀληθῶς τῆς εὐσεβείας μυστήριον, καθὼς γέγραπται, φανερωθεὶς τε σαρκὶ καὶ ἀγγέλοις ὀφθεῖς

book 15 (οὔτε γὰρ ἀγγέλοις θεατὸς ὁ μονογενὴς κατὰ τὴν τῆς θεότητος οὐσίαν, εἰ μὴ ἐσαρκώθη) τὰ πάντα πληρώσας τὰ κατὰ τὴν οἰκονομίαν τό τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐκούσιον πάθος καὶ τὴν ταφήν καὶ τὴν ἀνάστασιν τῇ ἀγίᾳ ἐκείνῃ καὶ ἀναμαρτήτῳ σαρκὶ αὐτοῦ παραχωρήσας, δι' ἧς τὸ ἡμέτερον ἀπεθανάτισε γένος, ἀναβαίνων εἰς τοὺς οὐρανούς ταύτης τῆς ἀγίας καὶ ἀμωμήτου πίστεως τὸν θεῖον καὶ προσκυνητὸν ὅρον δι' ἑαυτοῦ ἔπηξε, καὶ μέγα βροντήσας κατὰ τὸ γεγραμμένον κύριος ἀνέβη εἰς οὐρανούς καὶ ἐβρόντησε» καὶ ἐν ἑτέρῳ » ἐβρόντησεν ἐξ οὐρανοῦ ὁ κύριος,

book 16 καὶ ὁ ὕψιστος ἔδωκε φωνὴν αὐτοῦ». καὶ τί ἐβρόντησε; ποίαν δὲ φωνὴν ἔδωκεν ὁ ὕψιστος; »πορευθέντες, φησι πρὸς τοὺς ἀποστόλους λέγων, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ κοὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος».

book 17 εἰ γὰρ καὶ διὰ φιλανθρωπίαν τὴν ὑμῶν σάρκα ἔμψυχον καὶ ἔννουν ἐκ τῆς πανσέμνου καὶ ἀγίας παρθένου Μαρίας προσεῖληφα, ἀλλ' ἡ τῆς σαρκὸς πρόσληψις προσθήκην τῇ τοῦ πατρὸς καὶ ἑμοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος τριάδι οὐκ ἐποίησεν, ἀλλὰ μένει ἡ τριάς τριάς. »πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, 7 vgl. Gal. 4, 26 — 11 Gal. 1, 1 — 15 vgl. I Tim. 3, 16 — 23 I Kön. 2, 10 — 24 Psal. 17, 14 — 26 Matth. 28, 19. 20 A2 (A1 von Z. 10 ὑπὲρ an) H V1P3 M2P1 1 τῶν + τοῦ A2 ο ἀγίας — ἡμῶν > P3 14 τοῦ > A1 16 ἀγγέλοις 2 + ἦν (viell. von 2. Hd.) A1 | θεατός + ἦν H 21 ἀγίας] ὀρθῆς 21 27 λέγων > H 29 ὑμῶν] ἡμῶν HM2P3 31 προσεῖληφεν H (aber προσεῖληφα), P3 32 ἑμοῦ] τοῦ υἱοῦ H 33 τριάς2 > A1H βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ τοῦ πνεύματος».

book 18 Τοῦτον τὸν ἅγιον καὶ προσκυνητὸν ὅρον τῆς ὀρθῆς καὶ ἀμωμήτου πίστεως παρὰ τοῦ κυρίου λαβόντες οἱ ἱεροὶ ἀπόστολοι πάσῃ τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ ἐκήρυξαν, ὡς πληρωθῆναι ἐπ' αὐτοῦ τὸ Προφητικὸν λόγιον τὸ φάσκον· »εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκομένης τὰ ῥήματα αὐτῶν».

book 19 ὄντινα ὅρον καὶ τὴν προσκυνητὴν ταύτην δωρεάν, τὴν εἰς ἡμᾶς διὰ τῶν θείων ἀποστόλων παρὰ τοῦ οἰοῦ τοῦ θεοῦ δεδομένην, μετὰ πλείστους ὅσους καιροὺς παυσάμενου τοῦ κατα τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ διωγμοῦ διὰ Ἀρείου πόλιν ὁ ἐχθρὸς τῆς ημετέρας σωτηρίας παραφθεῖραι σπουδάζων κατὰ τῆς αὐτῆς ἀγίας καὶ ἀμωμήτου ὀπλίζεται πίστεως, ξένα τινὰ παρεισφέρων κατὰ τοῦ σωτῆρος βλάσφημα ῥήματα, δι' ὧς τὴν εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίαν τοῦ κυρίου ἐτάραξεν.

book 20 Οὗ χάριν καὶ τὴν πολυάνθρωπον ἐκείνην ἐπὶ τὴν τῶν Νικαέων πόλιν ὁ πιστότατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος συνήγαγε σύνοδον, ἥς τὰ πεπραγμένα πάντα προεγνωκώς, ὡς ἀνωτέρω ἔφην,

καὶ διερευνησάμενος μόλις ἐδυνήθηεν εὐρεῖν φανερά τῶν ἐκεῖσε ἐσκεμμένων καὶ ἐγγραφέντων
παρά τισι διαφόροις φιλομαθέσιν ἀνδράσιν,

book 21 Ἰωάννη μὲν τινι πρεσβυτέρῳ ἀνδρὶ παλαιῷ, ἄγαν γραφικῷ, ἐν τετραδίοις παλαιοῖς λίσαν, οὐ
μὴν ὅλα·

book 22 καὶ ἐξ ἄλλων δὲ συγγραφέων διαφόρων, Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἐπισκόπου Καισαρείας καὶ
Ρουφίνου πρεσβυτέρου Ῥώμης τῶν καὶ τῇ ἀγίᾳ ἐκείνῃ κοινωνησάντων συνόδῳ καὶ ἄλλων
πλείστων ὅσων.

book 23 οὐ μὴν τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἁρμονίας ἁρμονίας εὖρον κατὰ τὴν ἱερὰν ἐκείνην βίβλον, ἣ
προενέτυχον, ὡς ἀνωτέρω μοι εἴρηται. μόνος γὰρ Εὐσέβιος ὁ θαυμάσιος ὁ Παμφίλου ἀτρεπτὶ τῇ
λεωφόρῳ τῆς ἀληθείας ἀπὸ τῆς τοῦ κυρίου παρουσίας ἕως τῶν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου
χρόνων διώδευσεν.

book 24 Ἄλλ' οὐδὲ τὰ ὅλα εὐρεῖν ἠδυνήθηεν, πλὴν ὅσα γνώριμά μοι καὶ τῆς ἀληθείας ἴδια κατὰ τὴν
προαναγνωσθεῖσάν μοι βίβλον εὖρον. καὶ ἐξ ἐκατέρων ἀναλεξάμενος ἀναγκαῖον ᾤήθηεν
ἐγγράψαι τῷδε τῷ βιβλίῳ πρὸς ὠφέλειαν κοινὴν καὶ στήριγμα τῶν ἐντευξομένων τῷδε τῷ
γράμματι.

book 25 Ἀρξεται δὴ μοι λοιπὸν ὁ λόγος προδοποιούντός μοι καὶ ποδηγοῦντος τοῦ αἰεὶ ζώντος θεοῦ
λόγου ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς βασιλείας τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ χριστοφόρου βασιλέως
Κωνσταντίνου τοῦ καὶ τὴν σύνοδον τῶν ἐπισκόπων ἐν τῇ Νικαέων συναθροισθῆναι
προστάξαντος πόλει·

book 26 ἐν ἐτέρῳ γάρ, εἰ τῷ θεῷ φίλον, τὰ τῆς γενέσεως αὐτοῦ καὶ τῶν χρόνων τῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
Κωνσταντίου τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλείας τὴν διαγωγὴν ἐντάξω συγγράμματι. Περὶ τῆς ἀρχῆς
τῆς βασιλείας Κωνσταντίου.

book 1 Τὰ κατὰ τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην καὶ οἰκουμενικὴν τῶν ἐπισκόπων συναθροισθεῖσαν σύνοδον
ἐν τῇ Νικαέων ἐκ πασῶν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῶν τοῦ Ῥωμαίων κόσμου ἐπαρχιῶν καὶ Περσίδος, ἔκ
τε τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος καὶ θεσπίσματος τοῦ θεοφιλοῦς καὶ εὐσεβοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου
τοῦ ἡμετέρου ὑπὲρ τῆς ἀποστολικῆς καὶ ὀρθοδόξου πίστεως κατὰ τῶν μοχθηρῶν καὶ ἀσεβῶν
δογμάτων τοῦ θεομάχου Ἀρείου·

book 2 πάντα τὰ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐναρέτῳ καὶ ἀγίᾳ συνόδῳ λεχθέντα τε καὶ πραχθέντα καὶ διατυπωθέντα
πάσαι τε καὶ πρόπαλαι ἀναγνοὺς ἔτι ἐν τῇ πατρὶά οἰκίᾳ διάγων, εὐρηκῶς αὐτὰ ἐν βίβλῳ
ἀρχαιοτάτῃ ἐγγεγραμμένα ἐν μεμβράναις ἅπαντα ἀπαραλείπτως ἐχούσαις, γενομέναις μὲν τοῦ
θεοῦ καὶ ἀοιδίμου Δαλματίου τοῦ ἀπχιεπισκόπου γενομένου τῆς ἀγίας καὶ καθολικῆς
ἐκκλησίας τῆς τῶν Κυζικηνῶν λαμπρᾶς μητροπόλεως, περιελθούσαις δὲ εἰς τὸν τοῦ ποτε
ἡμετέρου οἴκου δεσπότην, λέγω δὴ τὸν κατὰ σάρκα πατέρα ἐμόν, τῆς αὐτῆς ἀγιωτάτης
ἐκκλησίας πρεσβυτερίου ἠξιωμένον·

book 3 ἥτινι ἱερᾷ βίβλῳ ἐντυχὼν καὶ σχολὴν πολλὴν ἐν αὐτῇ ποιησάμενος ἐπὶ μνήμης μὲν φέρειν
πάντα οὐχ ἴος τε ἤμην (οὐδὲ γὰρ ἂν τις ἄφατον ἐκεῖνο πέλαγος τῶν ἐν αὐτῇ ἐγκειμένων ἐπὶ
μνήμης <ἦ>

book 4 στόματος φέρειν δυνηθεῖν) πλεῖστα δὲ ὅσα ἐπεσημνήαμην, τὰ τε τῶν ἡμετέρων ἀγίων
πατέρων καὶ ἐπισκόπων τῆς τοῦ υἱαίνοντος λόγου διδασκαλίας αὐτῶν δόγματα τάς τε πρὸς
τοὺς Ἀρειομανίτας αὐτῶν ἀντιθέσεις καὶ τοὺς κατὰ τῆς ἐκείνων βλασφημίας ἐγγράφους
ἐλέγχους, ἧς ἐβλασφήμησαν οἱ μιαροὶ Ἀρειομανῖται κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ
γὰρ καὶ κατὰ τοῦ ἀγίου πνεύματος·

book 5

τάς τε τῶν Ἀρείου Ἀρείου τῶν φιλοσόφων πρὸς τοὺς ἐπισκόπους 23 vgl. Liik. 12, 10 A2H V1P3 21 2 ἐν τῇ] τῆς H 3 Ῥωμαίου V1P3M2P1 6 καὶ > M 2 7 ἐναρέτω] ἀρίστη A2 8 καὶ διατυπωθέντα > A2H 9 διάγων οἰκία ~ A2 10 βεμβράναις 23 v1 10 f γενομένης M2P2V1P3 11 f γενομένου ἀρχιεπισκόπου ~ 21 13 περιελθούσης M2P1v1P3 15 Μωμένου ' 17 ἂν > A2H | τις] εἷς H 19 δυνήσεται A2 | δὲ] τε HSS 21 ἀρειανίτας H (aber am Rand γρ. ἀρειομανίτας), M2 23 ἀρειανῖται M2 24 γὰρ A2V1 > HM2P1P3 ἀντιρρήσεις, τάς τε τῶν ἡμετέρων πρὸς ἐκείνους διὰ γραφικῶν διδαγμάτων κατὰ τῶν αὐτῶν σοφισμάτων ἐναργεῖς ἐπιλύσεις,

book 6 περὶ τε τῆς ἀνάρχου καὶ αἰὲ τῷ ἐωφ καὶ πατρὶ συνυπαρχούσης τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος προαιωνίου μιᾶς θεότητος, περὶ τε τῆς αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, θεοῦ λόγου, ἐπ' ἐσχάτων τῆς ἡμετέρας ἔνεκα σωτηρίας ἐκ τῆς θεοτόκου παρθένου Μαρίας ἀπορρήτου σαρκώσεως καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας ἀποστολικῶν διατυπώσεων πᾶσαν ἀπλῶς τὴν ἐκεῖσε γεγεννημένην πραγματείαν ἐνιστορήσας ἐν τῇ προρρηθείσῃ ἱερᾷ βίβλῳ,

book 7 πρὸ γε πάντων τὰς τοῦ πιστοτάτου βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ ἐν τῇ συνόδῳ συνεδρεύσαντος θείας καὶ ἀληθῶς ἀποστολικας ἐννοίας, ἥσθη ἐν τοσοῦτον τοῖς τῇ βίβλῳ ἐκείνῃ τῇ ἱερᾷ περιεχο- μένοις, ὥστε εἰπεῖν με πρὸς τὸν κύριον· »ὡς γλυκέα τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγιά σου, ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου«

book 8 οὕτως οὕτως ὑπερηγάσθη ἐν τοῖς ἐκεῖ ἀναγεγραμμένοις περὶ τῆς ἀσπίλου καὶ ἀμωμήτου, ὀρθοδόξου καὶ ἀποστολικῆς πίστεως.

book 9 Μετὰ δὲ καιροῦς τινὰς φθάσας ἐνταῦθα, ἐν τῇ τῶν Βιθυνῶν ἐπαρχίᾳ λέγω, κατ' εὐδοκίαν τοῦ θεοῦ, κινήσεως καὶ συζητήσεως πλείστης ὅσης γεγεννημένης ἐπὶ τῆς ἀνταρσίας τοῦ ἀνοσίου Βασιλίσκου κατὰ τῆς ἀποστολικῆς καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καὶ τῆς ἐν αὐτῇ

book 10 πολιτευομένης ἀποστολικῆς πίστεως, ὑπεκκαίωντων μάλιστα καὶ κινούντων τὰ βασιλεία τῆς τῶν τοῦ αἱρετικοῦ Εὐτυχοῦς ὁμοφρόνων συμμορίας, προβαλλομένων ἡμῖν ὑπούλως τὴν * ἐν Νικαίᾳ φημὶ ὑπὸ τῶν πατέρων * κρατεῖν πίστιν·

book 11 οἱ διηλέγχοντο πρὸς ἡμῶν πολέμιοι ἐκείνης ὑπάρχοντες· οὐ γὰρ ᾔδεισαν τί λέγουσιν, ἢ περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται· προφέροντος γάρ μου τὰ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἀγίᾳ χορεία τῶν ὀρθοδόξων τοῦ θεοῦ ἱερέων ἐν πνεύματι ἀγίῳ παρὰ τοῦ 12 Psal. HS, 103 — 24 vgl. I Tim. 1, 7 A2H V1P3 M2P1 4 τοῦ > M2 5 θεοῦ2 > A2HP3 (aber vgl. S. 6, 2) 8 σε ἐκεῖθε A2 | ἱστορήσας H 10 ἐν] καὶ Am | ἀληθεῖς A2 11 ἐκείνῃ] ἐκεῖσε A2 | τοῖς τῇ ἱερᾷ βίβλῳ ἐκείνῃ ~ v1 11 f περιεψομένης P1 14 ἐν τοῖς — 15 πίστεως] τὰ ἐκεῖσε περὶ πίστεως ἀναγεγραμμένα A2 14 f ἀμωμήτου + καὶ H 16 ἐν A2 > d. übr. HSS 18 ὅσης aber ὁ aus ου corr. H οὔσης d. übr. HSS ἀντιλογίας B. 19 ἐκκλησίας > A2 20 ἀποστολικῆς] ἀποστολικῆς] A2 21f βασιλεία τῆς συμμορίας τῶν τοῦ αἱρετικοῦ εὐτυχοῦς ὁμοφρόνων A2 21 τῶν > 21 | ὁμοφρόνος M2 (aber am Rand von 2. Hd. ὁμοφρόνων), im Text ὁμοφρόνος, am Rand von einem der Correctoren γρ. ὁμοφρόων P1 22 <ὀρθόδοξον, τὴν> Holl | φησίαν M2P1v1P3 23 scheint ein Participium ausgefallen, etwa ὀρισθεῖσαν (s. S. 4, 2) | διελέγχονται H 24 περὶ] παρὰ H 26 παρὰ Am, A2H, M2P1V1P3 κυρίου δι' αὐτῶν ἐκφωνηθέντα, ἀπεπῆδων ἀφ' ἡμῶν, χείρονα τῶν Ἀρείου βλασφημιῶν κατὰ τῶν ἐκεῖσε ὀρισθέντων διὰ γλώττης προφέροντες καὶ ἀναθεματισμὸν ρίπτοντες κατὰ τῶν ταῦτα οὕτως φρονούντων οἱ ἄθλιοι·

book 12 διὰ ταῦτα καὶ δι' ἄλλα πολλὰ κινηθέντα κατὰ τῆς ἀγίας καὶ ὀρθοδόξου πίστεως ἡμῶν τῆς ἀνέκαθεν ἔκ τε τῶν ἀγίων ἀποστόλων καὶ τῶν προρρηθέντων ἀγίων ἀγίων πατέρων τῶν ἐν τῇ Νικαέων συνειλεγμένων ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ τῇ μητρὶ πολιτευομένης, πολιτευομένης, πλείστην ὅσην ἔρευναν ἐποίησάμην πάντῃ τε καὶ πανταχοῦ, τὸ δὲ λεγόμενον πάντα κάλων κινήσας,

- book 13 ἀνερευνῆσαι τὰ ἐν ἐκείῳ τῇ ἱερᾷ συνόδῳ πεπραγμένα ὑπὲρ τοῦ τῆς αὐτῆς ἀγίας καὶ ἀποστολικῆς πίστεως ὄρου, ἦν »οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὔτε δι ἀνθρώπων« ἡ τοῦ θεοῦ ἐκκλησία παρείληφεν, ἀλλ' ἡ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος καὶ θεοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος·
- book 14 ὃς μετὰ τὴν τῆς ἐνσάρκου αὐτοῦ παρουσίας οἰκονομίαν, τὸ μέγα ἀληθῶς τῆς εὐσεβείας μυστήριον, καθὼς γέγραπται, φανερωθεὶς τε σαρκὶ καὶ ἀγγέλοις ὁφθεὶς
- book 15 (οὔτε γὰρ ἀγγέλοις θεατὸς ὁ μονογενὴς κατὰ τὴν τῆς θεότητος οὐσίαν, εἰ μὴ ἐσαρκώθη) τὰ πάντα πληρώσας τὰ κατὰ τὴν οἰκονομίαν τό τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐκούσιον πάθος καὶ τὴν ταφὴν καὶ τὴν ἀνάστασιν τῇ ἀγίᾳ ἐκείνῃ καὶ ἀναμαρτήτῳ σαρκὶ αὐτοῦ παραχωρήσας, δι' ἧς τὸ ἡμέτερον ἀπεθανάτισε γένος, ἀναβαίνων εἰς τοὺς οὐρανοὺς ταύτης τῆς ἀγίας καὶ ἀμωμήτου πίστεως τὸν θεῖον καὶ προσκυνητὸν ὅρον δι' ἑαυτοῦ ἔπηξε, καὶ μέγα βροντήσας κατὰ τὸ γεγραμμένον κύριος ἀνέβη εἰς οὐρανοὺς καὶ ἐβρόντησε» καὶ ἐν ἑτέρῳ » ἐβρόντησεν ἐξ οὐρανοῦ ὁ κύριος,
- book 16 καὶ ὁ ὕψιστος ἔδωκε φωνὴν αὐτοῦ«. καὶ τί ἐβρόντησε; ποίαν δὲ φωνὴν ἔδωκεν ὁ ὕψιστος; »πορευθέντες, φησι πρὸς τοὺς ἀποστόλους λέγων, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ κοὶ τοῦ ἀγίου πνεύματος«.
- book 17 εἰ γὰρ καὶ διὰ φιλανθρωπίαν τὴν ὑμῶν σάρκα ἔμψυχον καὶ ἔννουν ἐκ τῆς πανσέμνου καὶ ἀγίας παρθένου Μαρίας προσείληφα, ἀλλ' ἡ τῆς σαρκὸς πρόσληψις προσθήκην τῇ τοῦ πατρὸς καὶ ἐμοῦ καὶ τοῦ ἀγίου πνεύματος τριάδι οὐκ ἐποίησεν, ἀλλὰ μένει ἡ τριάς τριάς. »πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, 7 vgl. Gal. 4, 26 — 11 Gal. 1, 1 — 15 vgl. I Tim. 3, 16 — 23 I Kōn. 2, 10 — 24 Psal. 17, 14 — 26 Matth. 28, 19. 20 A2 (A1 von Z. 10 ὑπὲρ an) H V1P3 M2P1 1 τῶν + τοῦ A2 ο ἀγίας — ἡμῶν > P3 14 τοῦ > A1 16 ἀγγέλοις 2 + ἦν (viell. von 2. Hd.) A1 | θεατός + ἦν H 21 ἀγίας] ὀρθῆς 21 27 λέγων > H 29 ὑμῶν] ἡμῶν HM2P3 31 προσείληφεν H (aber προσείληφα), P3 32 ἐμοῦ] τοῦ υἱοῦ H 33 τριάς2 > A1H βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ τοῦ πνεύματος«.
- book 18 Τοῦτον τὸν ἅγιον καὶ προσκυνητὸν ὅρον τῆς ὀρθῆς καὶ ἀμωμήτου πίστεως παρὰ τοῦ κυρίου λαβόντες οἱ ἱεροὶ ἀπόστολοι πάσῃ τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ ἐκήρυξαν, ὡς πληρωθῆναι ἐπ' αὐτοῦ τὸ Προφητικὸν λόγιον τὸ φάσκον· »εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν«.
- book 19 ὄντινα ὅρον καὶ τὴν προσκυνητὴν ταύτην δωρεάν, τὴν εἰς ἡμᾶς διὰ τῶν θείων ἀποστόλων παρὰ τοῦ οἰοῦ τοῦ θεοῦ δεδομένην, μετὰ πλείστους ὅσους καιροὺς παυσαμένου τοῦ κατα τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ διωγμοῦ διὰ Ἀρείου πόλιν ὁ ἐχθρὸς τῆς ημετέρας σωτηρίας παραφθεῖραι σπουδάζων κατὰ τῆς αὐτῆς ἀγίας καὶ ἀμωμήτου ὀπλίζεται πίστεως, ξένα τινὰ παρεισφέρων κατὰ τοῦ σωτῆρος βλάσφημα ῥήματα, δι' ὧς τὴν εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίαν τοῦ κυρίου ἐτάραξεν.
- book 20 Οὗ χάριν καὶ τὴν πολυάνθρωπον ἐκείνην ἐπὶ τὴν τῶν Νικαέων πόλιν ὁ πιστότατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος συνήγαγε σύνοδον, ἥς τὰ πεπραγμένα πάντα προεγνωκώς, ὡς ἀνωτέρω ἔφην, καὶ διερευνησάμενος μόλις ἐδυνήθη ἐν εὐρεῖν φανερὰ τῶν ἐκεῖσε ἐσκεμμένων καὶ ἐγγραφέντων παρὰ τισι διαφοροῖς φιλομαθέσιν ἀνδράσιν,
- book 21 Ἰωάννη μὲν τινι πρεσβυτέρῳ ἀνδρὶ παλαιῷ, ἄγαν γραφικῷ, ἐν τετραδίοις παλαιοῖς λίαν, οὐ μὴν ὄλα·
- book 22 καὶ ἐξ ἄλλων δὲ συγγραφέων διαφορῶν, Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἐπισκόπου Καισαρείας καὶ Ρουφίνου πρεσβυτέρου Ῥώμης τῶν καὶ τῇ ἀγίᾳ ἐκείνῃ κοινωνησάντων συνόδῳ καὶ ἄλλων πλείστων ὅσων.
- book 23

οὐ μὴν τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἀρμονίας ἀρμονίας εὖρον κατὰ τὴν ἱερὰν ἐκείνην βίβλον, ἥ προενέτυχον, ὡς ἀνωτέρω μοι εἴρηται. μόνος γὰρ Εὐσέβιος ὁ θαυμάσιος ὁ Παμφίλου ἀτρεπτι τῇ λεωφόρῳ τῆς ἀληθείας ἀπὸ τῆς τοῦ κυρίου παρουσίας ἕως τῶν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου χρόνων διώδυσεν.

book 24 Ἄλλ' οὐδὲ τὰ ὅλα εὐρεῖν ἡδυνήθην, πλὴν ὅσα γνώριμά μοι καὶ τῆς ἀληθείας ἴδια κατὰ τὴν προαναγνωσθεῖσάν μοι βίβλον εὖρον. καὶ ἐξ ἑκατέρων ἀναλεξάμενος ἀναγκαῖον ᾧήθην ἐγγράψαι τῷδε τῷ βιβλίῳ πρὸς ὠφέλειαν κοινὴν καὶ στήριγμα τῶν ἐντευξομένων τῷδε τῷ γράμματι.

book 25 Ἀρξεται δὴ μοι λοιπὸν ὁ λόγος προδοποιοῦντός μοι καὶ ποδηγοῦντος τοῦ αἰὶ ζώντος θεοῦ λόγου ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς βασιλείας τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ χριστοφόρου βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ καὶ τὴν σύνοδον τῶν ἐπισκόπων ἐν τῇ Νικαέῳ συναθροισθῆναι προστάξαντος πόλει·

book 26 ἐν ἐτέρῳ γάρ, εἰ τῷ θεῷ φίλον, τὰ τῆς γενέσεως αὐτοῦ καὶ τῶν χρόνων τῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Κωνσταντίου τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλείας τὴν διαγωγὴν ἐντάξω συγγράμματι. Περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας Κωνσταντίου.

book 1 Μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τῆς βασιλικῆς ἀλουργίδος τῆς τῶν τυράννων Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ, τὸν ἰδιωτικὸν ἀπειληφότων αὐτῶν βίον, καθά φησιν ὁ Εὐσέβιος, χρόνου οὐ πλείστου μεταξὺ γενομένου βασιλεὺς Κωνσταντίος, τὸν πάντα βίον πραότατος καὶ τοῖς ὑπηκόοις εὐνοϊκώτατος τῷ τε θεῷ λόγῳ προσφιλέστατον ἑαυτὸν διαθέμενος, παῖδα γνήσιον Κωνσταντίνον αὐτοκράτορα καὶ Σεβαστὸν ἀνθ' ἑαυτοῦ καταλιπὼν, κοινῶ φύσεως νόμῳ τελευτᾷ τὸν βίον, ἀπάσης μετὰ θάνατον, νατον, ὅση βασιλεῖ τις ἂν ὠφείλετο, τιμῆς ἡξιωμένος, χρηστότατος καὶ ἡπιώτατος βασιλεὺς γεγονώς·

book 2 ὅς δὴ καὶ μόνος τῶν καθ' ἡμᾶς ἐπαξίως τῆς ἡγεμονίας τὸν πάντα τῆς ἀρχῆς διατελέσας χρόνον καὶ τὰ ἄλλα τοῖς πᾶσι δεξιώτατον καὶ εὐεργετικώτατον παρασχὼν ἑαυτόν, τέλος εὐδόκιμον καὶ τρισμακάριον ἀπέιληφε τοῦ βίου, μόνος ἐπὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας εὐμενῶς καὶ ἐπιδόξως ἐπὶ διαδόκῳ γνησίῳ παιδί τὰ πάντα σῶφρονι καὶ εὐσεβεστάτῳ τελευτήσας.

book 3 τούτου παῖς Κωνσταντίνος εὐθὺς ἀρχόμενος βασιλεὺς τελειότατος καὶ Σεβαστὸς πρὸς τῶν στρατοπέδων καὶ ἐπὶ πολὺν τούτων πρότερον παρ' αὐτοῦ τοῦ παμβασιλέως θεοῦ ἀναγορευθεὶς, ζηλωτὴν ἑαυτὸν τῆς πατρικῆς περὶ τὸν ἡμέτερον λόγον εὐσεβείας κατεστησατο.

book 4 Καὶ μεθ' ἕτερα· οὕτω δὴ Κωνσταντίνου ὃν βασιλέα ἐκ βασιλέως εὐσεβῆ τε ἐξ εὐσεβεστάτου καὶ τὰ πάντα σωφρονεστάτου γεγονέναι 11—26 vgl. Eus. H. E. VIII 13 p. 776, 3—778, 2 — 27—8. 12 vgl. Eus. H. E. IX 9 p. 826, 20828 A1H V1P3 M2P1 6 Κωνδυσαντίνου P3 κωνσταν V1 7 βασιλείας + καὶ H 8 Die Überschrift findet sich in A1HM2V1, in P3 ist eine Zeile für sie freigelassen, sie in P1 11 ὁ > P3 12 τὸν πάντα βίον πραότατος > 3 πραότα τ H 13 εὐνοϊκώτατα A1 Eus. εὐνοϊκῶ τ H 1 5 μετά] μὲν P3 20 τρισμακάριστον M2P1V1P3 | εὐδόκιμον wie Eus. AT E1m εὐδαιμον d. übrig. Eus.-HSS 22 σῶφρονι] σωφρονεστάτῳ Eus. nach σῶφρονι + τε V1 Eus. ABDM | εὐσεβεστάτῳ εὐλαβεστάτῳ H 24 ἐπὶ A1M2P1V1P3 wie Eus. τ1, ertHEus. 25 ἀνηγορευθεὶς P3 | ζηλωτὸν A1H 27 δὴ wie Eus. ATER δῆτα Eus. BD δῆτα M εἰρήκαμεν, συνέσει τε καὶ εὐσεβεῖα τετιμημένον, παρὰ τοῦ παμβασιλέως θεοῦ τῶν ὅλων καὶ σωτῆρος κατὰ τῶν δυσσεβεστάτων ἀνεπηγεγμένον πολέμῳ τε ἐννόμῳ παραταξαμένου θεοῦ συμμαχοῦντος αὐτῷ παραδοξότατα, πίπτει μὲν ἐπὶ Ῥώμῃς ὑπὸ κωνσταντίνου Μαξέντιος, ὁ δ' ἐπ' ἀνατολῆς οὐ πολὺν ἐπιζήσας ἐκείνῳ χρόνον αἰσχίστῳ καὶ αὐτὸς θανάτῳ ὑπὸ Λικιννίου οὕπῳ τότε μανέντος πεμφθέντος κατ' αὐτοῦ ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως, καταστρέφει τὸν βίον.

book 5

πρότερός γε μὴν ὁ τῇ τιμῇ καὶ τάξει τῆς βασιλείας πρῶτος Κωνσταντῖνος τῶν ἐπὶ Ῥώμης κατατυραννουμένων φειδῶ λαβών, θεὸν τὸν οὐράνιον τόν τε τούτου λόγον, αὐτὸν δὴ τὸν πάντων σωτῆρα Ἰησοῦν Χριστόν, σύμμαχον δι' εὐχῶν ἐπικαλεσάμενος, πρόεισι πανστρατιᾷ τὰ τῆς ἐκ προγόνων ἐλευθερίας Ῥωμαίοις προμνόμενος. ταῦτα ὁ Εὐσέβιος. Περὶ τῶν ὁμοχρόνων βασιλέων Κωνσταντίνου Μαξεντίου καὶ Μαξιμίνου.

book 1 Μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τῆς βασιλικῆς ἀλουργίδος τῆς τῶν τυράννων Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ, τὸν ἰδιωτικὸν ἀπειληφότων αὐτῶν βίον, καθά φησιν ὁ Εὐσέβιος, χρόνου οὐ πλείστου μεταξὺ γενομένου βασιλεὺς Κωνσταντίος, τὸν πάντα βίον πραότατος καὶ τοῖς ὑπηκόοις εὐνοϊκώτατος τῷ τε θείῳ λόγῳ προσφιλέστατον ἑαυτὸν διαθέμενος, παῖδα γνήσιον Κωνσταντῖνον αὐτοκράτορα καὶ Σεβαστὸν ἄνθ' ἑαυτοῦ καταλιπών, κοινῶ φύσεως νόμῳ τελευτᾷ τὸν βίον, ἀπάσης μετὰ θάνατον, νατον, ὅση βασιλεῖ τις ἂν ὠφείλετο, τιμῆς ἡξιωμένος, χρηστότατος καὶ ἡπιώτατος βασιλεὺς γεγονώς·

book 2 ὃς δὴ καὶ μόνος τῶν καθ' ἡμᾶς ἐπαξίως τῆς ἡγεμονίας τὸν πάντα τῆς ἀρχῆς διατελέσας χρόνον καὶ τὰ ἄλλα τοῖς πᾶσι δεξιώτατον καὶ εὐεργετικώτατον παρασχών ἑαυτόν, τέλος εὐδόκιμον καὶ τρισμακάριον ἀπέιληφε τοῦ βίου, μόνος ἐπὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας εὐμενῶς καὶ ἐπιδόξως ἐπὶ διαδόκῳ γνησίῳ παιδί τὰ πάντα σώφρονι καὶ εὐσεβεστάτῳ τελευτήσας.

book 3 τούτου παῖς Κωνσταντῖνος εὐθὺς ἀρχόμενος βασιλεὺς τελειότατος καὶ Σεβαστὸς πρὸς τῶν στρατοπέδων καὶ ἐπὶ πολὺν τούτων πρότερον παρ' αὐτοῦ τοῦ παμβασιλέως θεοῦ ἀναγορευθεὶς, ζηλωτὴν ἑαυτὸν τῆς πατρικῆς περὶ τὸν ἡμέτερον λόγον εὐσεβείας κατεστησατο.

book 4 Καὶ μεθ' ἕτερα· οὕτω δὴ Κωνσταντίνου ὃν βασιλέα ἐκ βασιλέως εὐσεβῆ τε ἐξ εὐσεβεστάτου καὶ τὰ πάντα σωφρονεστάτου γεγονέναι 11—26 vgl. Eus. H. E. VIII 13 p. 776, 3—778, 2 — 27—8. 12 vgl. Eus. H. E. IX 9 p. 826, 20828 A1H V1P3 M2P1 6 Κωνδυσιντίνου P3 κωνσταν V1 7 βασιλείας + καὶ H 8 Die Überschrift findet sich in A1HM2V1, in P3 ist eine Zeile für sie freigelassen, sie in P1 11 ὁ > P3 12 τὸν πάντα βίον πραότατος > 3 πραότα τ H 13 εὐνοϊκώτατα A1 Eus. εὐνοϊκῶ τ H 1 5 μέτᾱ] μὲν P3 20 τρισμακάριστον M2P1V1P3 | εὐδόκιμον wie Eus. AT E1m εὐδαιμον d. übrig. Eus.-HSS 22 σώφρονι] σωφρονεστάτῳ Eus. nach σώφρονι + τε V1 Eus. ABDM | εὐσεβεστάτῳ εὐλαβεστάτῳ H 24 ἐπὶ A1M2P1V1P3 wie Eus. τ1, ertHEus. 25 ἀνηγορευθεὶς P3 | ζηλωτόν A1H 27 δὴ wie Eus. ATER δῆτα Eus. BD δῆτα M εἰρήκαμεν, συνέσει τε καὶ εὐσεβεῖα τετιμημένον, παρὰ τοῦ παμβασιλέως θεοῦ τῶν ὅλων καὶ σωτῆρος κατὰ τῶν δυσσεβεστάτων ἀνεγχευμένου πολέμῳ τε ἐννόμῳ παραταξαμένου θεοῦ συμμαχοῦντος αὐτῷ παραδοξότατα, πίπτει μὲν ἐπὶ Ῥώμης ὑπὸ κωνσταντίνου Μαξεντίου, ὁ δ' ἐπ' ἀνατολῆς οὐ πολὺν ἐπιζήσας ἐκεῖνῳ χρόνον αἰσχίστῳ καὶ αὐτὸς θανάτῳ ὑπὸ Λικιννίου οὕπῳ τότε μανέντος πεμφθέντος κατ' αὐτοῦ ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως, καταστρέφε.ι τὸν βίον.

book 5 πρότερός γε μὴν ὁ τῇ τιμῇ καὶ τάξει τῆς βασιλείας πρῶτος Κωνσταντῖνος τῶν ἐπὶ Ῥώμης κατατυραννουμένων φειδῶ λαβών, θεὸν τὸν οὐράνιον τόν τε τούτου λόγον, αὐτὸν δὴ τὸν πάντων σωτῆρα Ἰησοῦν Χριστόν, σύμμαχον δι' εὐχῶν ἐπικαλεσάμενος, πρόεισι πανστρατιᾷ τὰ τῆς ἐκ προγόνων ἐλευθερίας Ῥωμαίοις προμνόμενος. ταῦτα ὁ Εὐσέβιος. Περὶ τῶν ὁμοχρόνων βασιλέων Κωνσταντίνου Μαξεντίου καὶ Μαξιμίνου.

book 1 Ὁ δὲ Ῥουφῖνος — εἰ καὶ μὴ κατὰ τάξιν τὴν ἀκολουθίαν καὶ τὴν τῆς ἀληθείας ἀρμονίαν Εὐσεβίου τοῦ πάνυ τοῦ Παμφίλου τῇ ἱστορίᾳ ἐνέθηκεν, ἀλλ' ὅμως ὅσα συγγενῇ τῆς Εὐσεβίου πραγματείας εὗροιμι ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ῥουφίνου καὶ τῶν ἄλλων συγγραφέων ἀναλεξάμενος ἐνθήσω, καθὰ ἀνωτέρω εἴρηκα, τῷδε τῷ βιβλίῳ — λέγει δὲ καὶ οὗτος·

book 2 μετὰ γοῦν τὴν τοῦ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ ἀπόθεσιν κοὶ τὴν τελευτὴν Κωνσταντίου ὑπολείπονται τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ὁμόχρονοι βασιλεῖς οἷδε· Κωνσταντῖνος μὲν τὴν τοῦ πατρὸς

μοῖραν εἰληφώς· αὕτη δὲ ἦν ἀπὸ τε τῆς καλουμένης Εὐρώπης ἀρχομένη ἐπὶ τε τὸν Ἴστρον διήκουσα Σκυθίαν τε ἐκατέραν καὶ Κελτοὺς ἅπαντας Ἰλλυριοὺς τε καὶ Σαυρομάτας καὶ τὴν ἐπὶ τὸν Ῥῆνον ποταμὸν καθήκουσαν τῶν βαρβάρων γῆν τὴν τε Μακεδονίαν καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν θάλασσαν Θεσσαλίαν τε καὶ Ἀχαΐαν καὶ ὅσα 19 vgl. S. 5, 23 — 20ff das Citat im lat. Text nicht zu identifizieren. Vgl. Eus. H. E. Bd. III S. CCLVIII Anm. 1. Socr. I 2 p. 3 (Hussey) A1H V1P3 M2P1 1 τετιμημένου H vgl. d. krit. Apparat zu Euseb an dieser Stelle 3 πολέμω — > V1P3M2P1 4f Κωνσταντίνου wie Eus. ATER κωνσταντῖνον Eus. BDM 5 ὁ] εἰ P3 | ἐπιζητήσας P3 | χρόνῳ H 6 hier und sonst λικιννίου A1 Eus. λικινίου d. übr. HSS | Λικιννίου—μανέντος wie Eus. ATrRc Λικίννιον — μανέντα Eus. T1ER1BDM 7 πεμφθέντος HM2P1 πεμφθησομένου A1V1P3 8 τῇ > H καὶ Eus. 12 εὐχῆς corr. aus εὐχὴν H | πανστρατὶ A1 Eus. R 14 Capitelüberschrift > Pa 13 ὁ > HP3 1 7 τὴν ἱστορίαν HSS 18 τοῦ] τῶν M2P1 19f βιβλιδίῳ M2P1 20 τὴν > M2P1V1P3 21 ὑπολείποντας P3 22 οἶδε] οὗτοι A1 πρὸς ἥλιον δυόμενον ἐπιστρέφοντα τὸ Ἴόνιον ὀρίζει πέλαγος·

book 3 καὶ Μαξιμῖνος δὲ ὁ Διοκλητιανοῦ παῖς ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἔθνη, καθά φησιν ὁ Εὐσέβιος, Μαξέντιός τε τὴν Ῥώμην καὶ τὰ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας εἰς αὐτὸν καθήκοντα τὸν ὠκεανὸν διεῖπον.

book 4 Περὶ τῆς τυραννίδος Μαξεντίου.

book 1 Ὁ δὲ Ῥουφῖνος — εἰ καὶ μὴ κατὰ τάξιν τὴν ἀκολουθίαν καὶ τὴν τῆς ἀληθείας ἀρμονίαν Εὐσεβίου τοῦ πάνυ τοῦ Παμφίλου τῇ ἱστορίᾳ ἐνέθηκεν, ἀλλ' ὅμως ὅσα συγγενῇ τῆς Εὐσεβίου πραγματείας εὐροιμι ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ῥουφίνου καὶ τῶν ἄλλων συγγραφέων ἀναλεξάμενος ἐνθήσω, καθὰ ἀνωτέρω εἶρηκα, τῷδε τῷ βιβλίῳ — λέγει δὲ καὶ οὗτος·

book 2 μετὰ γοῦν τὴν τοῦ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ ἀπόθεσιν κοὶ τὴν τελευταίαν Κωνσταντίου ὑπολείπονται τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ὁμόχρονοι βασιλεῖς οἶδε· Κωνσταντῖνος μὲν τὴν τοῦ πατρὸς μοῖραν εἰληφώς· αὕτη δὲ ἦν ἀπὸ τε τῆς καλουμένης Εὐρώπης ἀρχομένη ἐπὶ τε τὸν Ἴστρον διήκουσα Σκυθίαν τε ἐκατέραν καὶ Κελτοὺς ἅπαντας Ἰλλυριοὺς τε καὶ Σαυρομάτας καὶ τὴν ἐπὶ τὸν Ῥῆνον ποταμὸν καθήκουσαν τῶν βαρβάρων γῆν τὴν τε Μακεδονίαν καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν θάλασσαν Θεσσαλίαν τε καὶ Ἀχαΐαν καὶ ὅσα 19 vgl. S. 5, 23 — 20ff das Citat im lat. Text nicht zu identifizieren. Vgl. Eus. H. E. Bd. III S. CCLVIII Anm. 1. Socr. I 2 p. 3 (Hussey) A1H V1P3 M2P1 1 τετιμημένου H vgl. d. krit. Apparat zu Euseb an dieser Stelle 3 πολέμω — > V1P3M2P1 4f Κωνσταντίνου wie Eus. ATER κωνσταντῖνον Eus. BDM 5 ὁ] εἰ P3 | ἐπιζητήσας P3 | χρόνῳ H 6 hier und sonst λικιννίου A1 Eus. λικινίου d. übr. HSS | Λικιννίου—μανέντος wie Eus. ATrRc Λικίννιον — μανέντα Eus. T1ER1BDM 7 πεμφθέντος HM2P1 πεμφθησομένου A1V1P3 8 τῇ > H καὶ Eus. 12 εὐχῆς corr. aus εὐχὴν H | πανστρατὶ A1 Eus. R 14 Capitelüberschrift > Pa 13 ὁ > HP3 1 7 τὴν ἱστορίαν HSS 18 τοῦ] τῶν M2P1 19f βιβλιδίῳ M2P1 20 τὴν > M2P1V1P3 21 ὑπολείποντας P3 22 οἶδε] οὗτοι A1 πρὸς ἥλιον δυόμενον ἐπιστρέφοντα τὸ Ἴόνιον ὀρίζει πέλαγος·

book 3 καὶ Μαξιμῖνος δὲ ὁ Διοκλητιανοῦ παῖς ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἔθνη, καθά φησιν ὁ Εὐσέβιος, Μαξέντιός τε τὴν Ῥώμην καὶ τὰ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας εἰς αὐτὸν καθήκοντα τὸν ὠκεανὸν διεῖπον.

book 1 Κωνσταντῖνος οὖν μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς ἔννομον κηδείαν καὶ τὰς νομιζομένας τιμὰς ζημίαν ἡγήσατο τῆς Ῥωμαίων συμφορᾶς τὴν ἡσυχίαν.

book 2 ἦκουε γὰρ τὴν Ῥωμαίων πόλιν κάμνουσαν τοῖς Μαξεντίου κακοῖς· εἰς γὰρ ὠμότητα τυραννίδος ὁ τῆς βασιλείας αὐτῷ μετεβάλλετο τρόπος. πολλοὺς τε γὰρ ἀκρίτως τῶν ἐν τέλει θανάτῳ παραδιδούς, ζημίας τε καὶ φυγὰς καὶ τῆς γῆς ἀναδασμὸν καὶ προτιμήσεις ἀνεξετάστως

ἐπέβαλλεν, ἤδη δὲ καὶ γυναικῶν ἀλλοτρίων ἐρῶν ἢ κακία διεφθειρεν ἢ τοῖς ἐπιτάγμασιν ἐβιάζετο· καὶ λοιπὸν ἀνασφαλὲς ἦν γυναῖκα ἔχειν εὐπρεπῇ καὶ διὰ σωφροσύνης φυλακὴν πολλή τις ἦν κατὰ τὴν πόλιν μαιφονία.

book 3 ταῦτα καὶ πλεῖστα ἕτερα ἀκούων ὁ θεοφιλέστατος Κωνσταντῖνος ἃ μὴ τῆς παρουσίας ἐστὶ συντάξεως, παρωξύνετο· ποιεῖ γὰρ οἰκείαν λύπην τοῖς φιλοθένοις ἀνδράσιν ἢ τῶν ἀλλοτρίων πραγμάτων ἀδικία.

book 1 Κωνσταντῖνος οὖν μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς ἔννομον κηδεῖαν καὶ τὰς νομιζομένας τιμὰς ζημίαν ἡγήσατο τῆς Ῥωμαίων συμφορᾶς τὴν ἡσυχίαν.

book 2 ἤκουε γὰρ τὴν Ῥωμαίων πόλιν κάμνουσαν τοῖς Μαξεντίου κακοῖς· εἰς γὰρ ὠμότητα τυραννίδος ὁ τῆς βασιλείας αὐτῷ μετεβάλλετο τρόπος, πολλοὺς τε γὰρ ἀκρίτως τῶν ἐν τέλει θανάτῳ παραδιδούς, ζημίας τε καὶ φυγὰς καὶ τῆς γῆς ἀναδασμὸν καὶ προτιμήσεις ἀνεξετάστως ἐπέβαλλεν, ἤδη δὲ καὶ γυναικῶν ἀλλοτρίων ἐρῶν ἢ κακία διεφθειρεν ἢ τοῖς ἐπιτάγμασιν ἐβιάζετο· καὶ λοιπὸν ἀνασφαλὲς ἦν γυναῖκα ἔχειν εὐπρεπῇ καὶ διὰ σωφροσύνης φυλακὴν πολλή τις ἦν κατὰ τὴν πόλιν μαιφονία.

book 3 ταῦτα καὶ πλεῖστα ἕτερα ἀκούων ὁ θεοφιλέστατος Κωνσταντῖνος ἃ μὴ τῆς παρουσίας ἐστὶ συντάξεως, παρωξύνετο· ποιεῖ γὰρ οἰκείαν λύπην τοῖς φιλοθένοις ἀνδράσιν ἢ τῶν ἀλλοτρίων πραγμάτων ἀδικία.

book 1 Ἐδόκει δὴ αὐτῷ λοιπὸν τῶν ὅπλων ἄπτεσθαι καὶ τοῖς τοιαῦτα πάσχουσι Ῥωμαίοις ἐπαμῦναι· τὸ γὰρ ἐκείνους τῶν κακῶν ἐξελέσθαι ἴσον ἦν εἰπεῖν καὶ πάντας ἀνθρώπους διασῶσαι.

book 2 βουλὴν δὲ λαμβάνει πρότερον τὰς ἀποστατούσας πόλεις τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀνακαλέσασθαι, τὰς μὲν τοῖς λόγοις τὰς δὲ τοῖς ὅπλοις τὰς δὲ τῇ τῆς φιλάνθρωπίας εὐποιᾷ. τοὺς τε γὰρ φόρους αὐτοῖς κουφοτέρους ἀπέφηνε καὶ τὴν τῆς ἀκροάσεως ἰσότητα παρεῖχε, τὰς δὲ νεωτεροποιίας καὶ ἀπονοίας συνετῶς διέλυε, σιωπῶν μᾶλλον ἢ φοβῶν, εἰδὼς τὰ Σαύρων καὶ τὰ Φράγγων καὶ τὰ Γερμανῶν ἔθνη φιλόκαινά τε εἶναι καὶ πρὸς τὰς τῶν βασιλέων ἐπαναστάσεις εὐρίπιστον ἔχειν ὁρμὴν 3 Vgl. Eus. H. E. IX 9, 12 p. 832, 20 — Capp. 3—7,4 gehen vermutlich auf den oben (S. 7, 14) genannten Rufin zurück A1H V1P3 M2P1 5 Capitelüberschrift fehlt, doch ist wieder eine Zeile für sie freigelassen P3 11 καὶ2 > M2 | προστιμήσεις H 12 ἐπέβαλεν HP1M2 13 ἀνασφαλὲς] οὐκ ἀσφαλὲς, aber οὐκ auf Rasur A1 14 σωφροσύνην P3 20 ἐστρατεύεσθαι M2P1 24 τῆς + τῶν H 25 ἀνακαλεύεσθαι V1 | beidemale τὰς δὲ corr. aus τὰ δὲ B. 27 δὲ Brinkmann τε Wendland, Pasquali: γε HSS καὶ νόμον πολλάκις τὴν γνώμην ποιεῖσθαι.

book 3 ὑπηγάγετο δὲ καὶ Σπάνους καὶ Βρεττανοὺς καὶ τὰς αὐτόθι νήσους καὶ τὰ λοιπὰ γένη καὶ ἅπαντας τοὺς τῶν τοῦ ἡλίου δυσμῶν γινομένους μάρτυρας, οὓς εἰδέναι φασίν, εἴτε ἀληθῶς τῷ ὠκεανῷ καταδύεται εἴτε καὶ περὶ τὸ ὕδωρ φθάσας πάλιν δι' ἐτέρας ὁδοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀνακάμπει· εἶλε δὲ καὶ τῷ κράτει τῶν ὅπλων τὰ αὐτόθι βάρβαρα φύλα, παρέργῳ τῆς μάχης πρὸς τὸ ἔργον συγχρησάμενος.

book 4 τοὺς μὲν γὰρ ὑποτάξας, τοὺς δὲ μισθοδοτήσας, τοὺς δὲ φίλους ἀντὶ πολεμίων καὶ συνήθεις ἀντὶ παλαιῶν ἐχθρῶν καταστήσας, ἐπανήγαγε πάντας συμμάχους, οὐδένα λυπήσας οὐδὲ πολιορκήσας καὶ ἐπὶ τὴν ἐτέρων σωτηρίαν ἐπειχθείας.

book 5 ὅπου γὰρ ὁ θεὸς συμμαχεῖ, πάντα κατευθύνεται καὶ τὸν ἀνθρώπινον λόγον ὑπεραίρει.

book 6 Μετὰ τοιαύτης φιλοθέου γνώμης ὁ πάντα πιστότατος Κωνσταντῖνος τὸν Ῥῆνον ἐπὶ δεξιὰ διαβάς καὶ πολλὰ μὲν ὄρη πολλοὺς δὲ ποταμοὺς ἀνωνύμους ὀλίγῳ στρατῷ περαιωθεὶς, πολλὰ

τε βάρβαρα ἔθνη χειρωσάμενος Γάλλων τε καὶ Φράγγων καὶ Σπάνων δέκα ἔθνη προσ<αγ>αγόμενος, προσῆγε λοιπὸν τοῖς Ἰταλίας ὄρεσι τὸ στράτευμα.

book 7 ταῦτα ἀκούσαντι τῷ Μαξεντίῳ ταραχὴ τις ἦν ἀδόκητος· οὐ γὰρ ἄν ποτε τοσαύτην χώραν διαβῆναι προσεδόκα ὄρεσι καὶ ποταμοῖς καὶ ποικίλοις βαρβάροις πεφραγμένην καὶ τοῖς αὐτοφυέσι τῆς ἐρημίας δυσχερεῖαι· μέγιστον γὰρ γίνεται πολλάκις ἐπιτείχισμα βασιλείας ἢ τῶν τόπων ἐρημία.

book 8 καὶ δὴ ἐδόκει σὺν πολλῷ τάχει τῆς Ῥώμης ὑπεξελθόντα τὸν στρατὸν ἀνθυπεξάγειν καὶ τῆς Ἰταλίας που προανακρούσασθαι. ὥς δὲ ἀντεπαρετάττοντο καὶ τὰ σημεῖα εἶδον ἀλλήλων, ἐνταῦθα ἢ μάχη λοιπὸν ἄνισον εἶχε τὴν ἐλπίδα. οἱ μὲν γὰρ ἀπὸ Ῥώμης προεκτεθέντες καὶ κατὰ φάλαγγας ἐκχεόμενοι καὶ ἐκ πολλῆς ἐκεχειρίας καὶ διαναπαύσεως ὄντες ἐδόκουν ἀξιόμαχοι καταφαίνεσθαι φρόνημά τε φέρειν ἄξιον τῆς πόλεως ἐφάμιλλον.

book 9 οἱ δὲ μετὰ Κωνσταντίνου παραταττόμενοι πολλὴν μὲν κατειλήφεσαν γῆν, πολλὰ δὲ λάφυρα καὶ σκῦλα τοῦ πολέμου συνήγοντο πόθω· δρόμῳ δὲ μᾶλλον τῆς νίκης ἢ ἀπολαύσει τῶν εἰλημμένων χρησάμενοι ἤδη λοιπὸν ἦσαν πρὸς τὸν κάματον ἀπαγορεύοντες καὶ πρὸς τὴν πυκνότητα τῶν πόνων ἐνδιδόντες.

book 10 Περὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ ὀφθέντος ἐν οὐρανῷ τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ·

book 1 Ἐδόκει δὴ αὐτῷ λοιπὸν τῶν ὅπλων ἄπτεσθαι καὶ τοῖς τοιαῦτα πάσχουσι Ῥωμαίοις ἐπαμῦναι· τὸ γὰρ ἐκείνους τῶν κακῶν ἐξελέσθαι ἴσον ἦν εἶπεῖν καὶ πάντας ἀνθρώπους διασῶσαι.

book 2 βουλὴν δὲ λαμβάνει πρότερον τὰς ἀποστατούσας πόλεις τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀνακαλέσασθαι, τὰς μὲν τοῖς λόγοις τὰς δὲ τοῖς ὅπλοις τὰς δὲ τῇ τῆς φιλανθρωπίας εὐποιᾷ. τοὺς τε γὰρ φόρους αὐτοῖς κουφοτέρους ἀπέφηνε καὶ τὴν τῆς ἀκροάσεως ἰσότητα παρεῖχε, τὰς δὲ νεωτεροποιίας καὶ ἀπονοίας συνετῶς διέλυε, σιωπῶν μᾶλλον ἢ φοβῶν, εἰδὼς τὰ Σαύρων καὶ τὰ Φράγγων καὶ τὰ Γερμανῶν ἔθνη φιλόκαινά τε εἶναι καὶ πρὸς τὰς τῶν βασιλέων ἐπαναστάσεις εὐρίπιστον ἔχειν ὁρμὴν 3 Vgl. Eus. H. E. IX 9, 12 p. 832, 20 — Capp. 3—7,4 gehen vermutlich auf den oben (S. 7, 14) genannten Rufin zurück A1H V1P3 M2P1 5 Capitellüberschrift fehlt, doch ist wieder eine Zeile für sie freigelassen P3 11 καὶ2 > M2 | προστιμήσεις H 12 ἐπέβαλεν HP1M2 13 ἀνασφαλὲς] οὐκ ἀσφαλὲς, aber οὐκ auf Rasur A1 14 σωφροσύνην P3 20 ἐστρατεύσασθαι M2P1 24 τῆς + τῶν H 25 ἀνακαλέσασθαι V1 | beidemale τὰς δὲ corr. aus τὰ δὲ B. 27 δὲ Brinkmann τε Wendland, Pasquali: γε HSS καὶ νόμον πολλάκις τὴν γνώμην ποιεῖσθαι.

book 3 ὑπηγάγετο δὲ καὶ Σπάνους καὶ Βρεττανούς καὶ τὰς αὐτόθι νήσους καὶ τὰ λοιπὰ γένη καὶ ἅπαντας τοὺς τῶν τοῦ ἡλίου δυσμῶν γινομένους μάρτυρας, οὓς εἰδέναι φασίν, εἴτε ἀληθῶς τῷ ὠκεανῷ καταδύεται εἴτε καὶ περὶ τὸ ὕδωρ φθάσας πάλιν δι' ἐτέρας ὁδοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀνακάμπει· εἶλε δὲ καὶ τῷ κράτει τῶν ὅπλων τὰ αὐτόθι βάρβαρα φῦλα, παρέργω τῆς μάχης πρὸς τὸ ἔργον συγχρησάμενος.

book 4 τοὺς μὲν γὰρ ὑποτάξας, τοὺς δὲ μισθοδοτήσας, τοὺς δὲ φίλους ἀντὶ πολεμίων καὶ συνήθεις ἀντὶ παλαιῶν ἐχθρῶν καταστήσας, ἐπανήγαγε πάντας συμμάχους, οὐδένα λυπήσας οὐδὲ πολιορκήσας καὶ ἐπὶ τὴν ἐτέρων σωτηρίαν ἐπειχθείας.

book 5 ὅπου γὰρ ὁ θεὸς συμμαχεῖ, πάντα κατευθύνεται καὶ τὸν ἀνθρώπινον λόγον ὑπεραίρει.

book 6 ταῦτα ἀκούσαντι τῷ Μαξεντίῳ ταραχὴ τις ἦν ἀδόκητος· οὐ γὰρ ἄν ποτε τοσαύτην χώραν διαβῆναι προσεδόκα ὄρεσι καὶ ποταμοῖς καὶ ποικίλοις βαρβάροις πεφραγμένην καὶ τοῖς αὐτοφυέσι τῆς ἐρημίας δυσχερεῖαι· μέγιστον γὰρ γίνεται πολλάκις ἐπιτείχισμα βασιλείας ἢ τῶν τόπων ἐρημία.

book 7

καὶ δὴ ἐδόκει σὺν πολλῶ τάχει τῆς Ῥώμης ὑπεξεληθόντα τὸν στρατὸν ἀνθυπεξάγειν καὶ τῆς Ἰταλίας που προανακρούσασθαι. ὥς δὲ ἀντεπαρετάττοντο καὶ τὰ σημεῖα εἶδον ἀλλήλων, ἐνταῦθα ἡ μάχη λοιπὸν ἄνισον εἶχε τὴν ἐλπίδα. οἱ μὲν γὰρ ἀπὸ Ῥώμης προεκτεθέντες καὶ κατὰ φάλαγγας ἐκχεόμενοι καὶ ἐκ πολλῆς ἐκεχειρίας καὶ διαναπαύσεως ὄντες ἐδόκουν ἀξιόμαχοι καταφαίνεσθαι φρόνημά τε φέρειν ἄξιον τῆς πόλεως ἐφάμιλλον.

book 8 οἱ δὲ μετὰ Κωνσταντίνου παραταττόμενοι πολλὴν μὲν κατεilhήφεσαν γῆν, πολλὰ δὲ λάφυρα καὶ σκῦλα τοῦ πολέμου συνήγοντο πόθω· δρόμῳ δὲ μᾶλλον τῆς νίκης ἢ ἀπολαύσει τῶν εἰλημμένων χρησάμενοι ἤδη λοιπὸν ἦσαν πρὸς τὸν κάματον ἀπαγορεύοντες καὶ πρὸς τὴν πυκνότητα τῶν πόνων ἐνδιδόντες.

book 1 Οὕπῳ δὲ κεκριμένης τῆς μάχης καὶ τῆς παρατάξεως ἰσορρόπου οὔσης οὐρανόθεν ὁ θεὸς Κωνσταντῖνον ὀπλίζει, δείξας αὐτῷ τὸ σωτήριον τοῦ σταυροῦ σύμβολον φωτοειδῶς ἐν οὐρανῷ· γράμματα δὲ ἐμήνυε τῆς ὄψεως τὴν δύναμιν λέγοντα· τούτῳ νίκα.

book 2 Τοῦτο τὸ διήγημα τοῖς μὲν ἀπίστοις μῦθος εἶναι δοκεῖ καὶ πλάσμα τοῖς [δὲ] ἡμετέροις δόγμασι κεχαρισμένον, τοῖς δὲ τάληθῇ πιστεύειν συνειθισμένοις ἐναργῆς τοῦ πράγματος ἢ ἀπόδειξις, ὁ γὰρ τούτου τοῦ συμβόλου ζωγράφος θεὸς ἔδειξεν ἔργῳ μετὰ ταῦτα τὴν ἀληθεύσασαν τοῦ γράμματος χάριν.

book 3 Εἰ δὲ μήπω πείθομεν ἃ γράφομεν· πρότερον γὰρ ἱστορίας γράφομεν διὰ τὸ μικρὸν ἄνωθεν ἡμᾶς τὰ χρήσιμα συλλέγειν τῶν ἐκείνῳ βεβιωμένων· ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἀπιστεῖν δεῖ, ἃ καὶ ἐπὶ τῆς ἡμετέρας γενεᾶς οἱ Κωνσταντίῳ τῷ Κωνσταντίνου παιδὶ συμπαραταξάμενοι καὶ αὐτοπτήσαντες τὴν παλαιὰν ἀπιστίαν νεαραῖς ὄψεσιν ἐθεράπευσαν.

book 4 εἴτε γὰρ Ἑβραῖοι εἶεν οἱ τούτοις ἀντιλέγοντες, πολλῶ τούτων ἀπιθανώτερα τὰ ἐν ταῖς ἐκείνων βίβλοις πιστευόμενα· θάλασσα πεζευομένη καὶ ὕδωρ τειχίζον καὶ πέλαγος ὁδοιπορούμενον καὶ θεὸς ἐν βάτῳ φθεγγόμενος καὶ φλόξ νομοθετοῦσα καὶ σάλπιγξ ἄνευ ὀργάνου τὴν ἔγνημον συνηχοῦσα καὶ ἄγγελοι παραταττόμενοι καὶ ἀρχιστράτηγοι δυνάμεως κυρίου τῆς φάλαγγος ὑπερμαχοῦντες καὶ λίθοι χαλάζης καὶ βέλη πυρὸς ἀντὶ τῶν συνήθων δοράτων βαλλόμενα· καὶ ὅμως ἀνεξετάστως πάντες οἱ εὖ φρονοῦντες συντιθέμεθα.

book 5 θεοῦ γὰρ βουλομένου οὐδὲν ἀνήνυτον. εἴτε Ἕλληνες εἶεν οἱ τὸ θαῦμα μὴ παραδεχόμενοι, πολλὰ ἔχομεν εἰπεῖν, ἃ μὴ βουλόμεθα λέγειν. πόσα Ἀλεξάνδρῳ μέλλοντι περαιουῖσθαι τὸν ἐπὶ Γρανικῷ πόλεμον καὶ τὴν ἐπὶ Δαρείου παράταξιν ἐπεθείασαν οἱ χρησμολόγοι; καίτοι τὰ ἐκείνων πλάσματα τὴν φαινομένην ἀπόδειξιν οὐκ ἔχει. πῶς τε Σωκράτει τῷ φιλοσόφῳ δαιμόνιον διὰ φωνῆς προεμήνυε τῶν μὴ πρακτέων τὴν ἔκβασιν καὶ τὰ περὶ Πυθαγόρου τοῦ Σαμίου ὑπὸ τῶν ἐκείνου μαθητῶν συνταχθέντα;

book 6 Ἐὼ λέγειν καὶ τὰ τῶν ποιητῶν πλάσματα, καὶ ὅπως τινες τῶν παρ' αὐτοῖς εὐδοκίμων καὶ συμπολεμεῖν αὐτοῖς τινὰς τῶν παρ' αὐτοῖς νομισθέντων θεῶν ἐξιστόρησαν, ἵνα μή τις μετὰ μωθῶδη τοῖς ἀληθέσι καὶ τὰ μηδαμῶς πραχθέντα τοῖς πραχθεῖσιν ἀντεξετάζειν νομίση.

book 7 τὴν γὰρ πολυδύναμον τοῦ Χριστοῦ χάριν, ἀφ' οὐπερ εἰς ἀνθρώπους ἦνθησε, καὶ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς καὶ ἐν θαλάσῃ καὶ ἐν φυτοῖς καὶ ἐν ξύλοις καὶ ἐν ἱματίοις καὶ ἐν νόσῳ καὶ ἐν ὑγείᾳ καὶ ἐν βρωτοῖς καὶ ἐν ποτοῖς ἀλεξιφάρμακόν τε γενομένην καὶ γινομένην καὶ ἐσομένην θεραπείαν καὶ οἱ πειραθέντες μὲν ἴσασι, καὶ ἡμεῖς δὲ κατὰ τὸν ἴδιον καιρὸν προοιούσης τῆς ἱστορίας ἐκθησόμεθα. Περὶ τοῦ σίγνου οὗ ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀντίτυπον τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ σταυροῦ ἐν οὐρανῷ.

book 1 Οὕπῳ δὲ κεκριμένης τῆς μάχης καὶ τῆς παρατάξεως ἰσορρόπου οὔσης οὐρανόθεν ὁ θεὸς Κωνσταντῖνον ὀπλίζει, δείξας αὐτῷ τὸ σωτήριον τοῦ σταυροῦ σύμβολον φωτοειδῶς ἐν οὐρανῷ· γράμματα δὲ ἐμήνυε τῆς ὄψεως τὴν δύναμιν λέγοντα· τούτῳ νίκα.

- book 2 Τοῦτο τὸ διήγημα τοῖς μὲν ἀπίστοις μῦθος εἶναι δοκεῖ καὶ πλάσμα τοῖς [δὲ] ἡμετέροις δόγμασι κεχαρισμένον, τοῖς δὲ τάληθῇ πιστεύειν συνειθισμένοις ἐναργῆς τοῦ πράγματος ἢ ἀπόδειξις, ὁ γὰρ τούτου τοῦ συμβόλου ζωγράφος θεὸς ἔδειξεν ἔργῳ μετὰ ταῦτα τὴν ἀληθεύσαν τοῦ γράμματος χάριν.
- book 3 Εἰ δὲ μήπω πείθομεν ἃ γράφομεν· πρότερον γὰρ ἱστορίας γράφομεν διὰ τὸ μικρὸν ἄνωθεν ἡμᾶς τὰ χρήσιμα συλλέγειν τῶν ἐκείνῳ βεβιωμένων· ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἀπιστεῖν δεῖ, ἃ καὶ ἐπὶ τῆς ἡμετέρας γενεᾶς οἱ Κωνσταντίῳ τῷ Κωνσταντίνου παιδὶ συμπαραταξάμενοι καὶ αὐτοπτήσαντες τὴν παλαιὰν ἀπιστίαν νεαραῖς ὄψεσιν ἐθεράπευσαν.
- book 4 εἴτε γὰρ Ἑβραῖοι εἶεν οἱ τούτοις ἀντιλέγοντες, πολλῶ τούτων ἀπιθανώτερα τὰ ἐν ταῖς ἐκείνων βίβλοις πιστευόμενα· θάλασσα πεζευομένη καὶ ὕδωρ τειχίζον καὶ πέλαγος ὁδοιπορούμενον καὶ θεὸς ἐν βάτῳ φθεγγόμενος καὶ φλόξ νομοθετοῦσα καὶ σάλπιγξ ἄνευ ὀργάνου τὴν ἔγνημον συνηχοῦσα καὶ ἄγγελοι παραταττόμενοι καὶ ἀρχιστράτηγοι δυνάμεως κυρίου τῆς φάλαγγος ὑπερμαχοῦντες καὶ λίθοι χαλάζης καὶ βέλη πυρὸς ἀντὶ τῶν συνήθων δοράτων βαλλόμενα· καὶ ὅμως ἀνεξετάστως πάντες οἱ εὖ φρονοῦντες συντιθέμεθα.
- book 5 θεοῦ γὰρ βουλομένου οὐδὲν ἀνήνυτον. εἴτε Ἕλληνες εἶεν οἱ τὸ θαῦμα μὴ παραδεχόμενοι, πολλὰ ἔχομεν εἰπεῖν, ἃ μὴ βουλόμεθα λέγειν. πόσα Ἀλεξάνδρῳ μέλλοντι περαιουῖσθαι τὸν ἐπὶ Γρανικῷ πόλεμον καὶ τὴν ἐπὶ Δαρείου παράταξιν ἐπεθείασαν οἱ χρησμολόγοι; καίτοι τὰ ἐκείνων πλάσματα τὴν φαινομένην ἀπόδειξιν οὐκ ἔχει. πῶς τε Σωκράτει τῷ φιλοσόφῳ δαιμόνιον διὰ φωνῆς προεμήνυε τῶν μὴ πρακτέων τὴν ἔκβασιν καὶ τὰ περὶ Πυθαγόρου τοῦ Σαμίου ὑπὸ τῶν ἐκείνου μαθητῶν συνταχθέντα;
- book 6 Ἐγὼ λέγειν καὶ τὰ τῶν ποιητῶν πλάσματα, καὶ ὅπως τινες τῶν παρ' αὐτοῖς εὐδοκίμων καὶ συμπολεμεῖν αὐτοῖς τινὰς τῶν παρ' αὐτοῖς νομισθέντων θεῶν ἐξιστόρησαν, ἵνα μή τις μετὰ μυθώδῃ τοῖς ἀληθεῖσι καὶ τὰ μηδαμῶς πραχθέντα τοῖς πραχθεῖσιν ἀντεξετάζειν νομίσῃ.
- book 7 τὴν γὰρ πολυδύναμον τοῦ Χριστοῦ χάριν, ἀφ' οὗπερ εἰς ἀνθρώπους ἦνθησε, καὶ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς καὶ ἐν θαλάσῃ καὶ ἐν φυτοῖς καὶ ἐν ξύλοις καὶ ἐν ἱματίοις καὶ ἐν νόσῳ καὶ ἐν ὑγείᾳ καὶ ἐν βρωτοῖς καὶ ἐν ποτοῖς ἀλεξιφάρμακόν τε γενομένην καὶ γινομένην καὶ ἐσομένην θεραπείαν καὶ οἱ πειραθέντες μὲν ἴσασι, καὶ ἡμεῖς δὲ κατὰ τὸν ἴδιον καιρὸν προοιούσης τῆς ἱστορίας ἐκθησόμεθα. Περὶ τοῦ σίγνου οὗ ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀντίτυπον τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ σταυροῦ ἐν οὐρανῷ.
- book 1 Ὁ δ' οὖν Κωνσταντῖνος τὴν τοῦ θαύματος ὄψιν εἰς τροπαίου σχῆμα μεταβαλὼν καὶ χρυσοκολλήτοις λίθοις συναρμόσας εἰς δόρατός τε ἀπαρτίσας ὑψηλοτάτου ὄψιν, ἐδίδου φέρεσθαι τοῖς προῖππεῦσι, τὴν τῶν γραμμάτων ὑπόσχεσιν διὰ τῶν ἔργων λοιπὸν ἐπιζητῶν.
- book 2 καὶ τῆς ἐλπίδος οὐ διήμαρτε, θάττον μὲν οἷς τεθέαται πιστεύσας, ταχύτεραν δὲ τῆς ὄψεως τὴν νίκην ὑποδεξάμενος. Περὶ τῆς κατὰ τοῦ ἀσεβοῦς Μαξεντίου νίκης τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου.
- book 1 Ὁ δ' οὖν Κωνσταντῖνος τὴν τοῦ θαύματος ὄψιν εἰς τροπαίου σχῆμα μεταβαλὼν καὶ χρυσοκολλήτοις λίθοις συναρμόσας εἰς δόρατός τε ἀπαρτίσας ὑψηλοτάτου ὄψιν, ἐδίδου φέρεσθαι τοῖς προῖππεῦσι, τὴν τῶν γραμμάτων ὑπόσχεσιν διὰ τῶν ἔργων λοιπὸν ἐπιζητῶν.
- book 2 καὶ τῆς ἐλπίδος οὐ διήμαρτε, θάττον μὲν οἷς τεθέαται πιστεύσας, ταχύτεραν δὲ τῆς ὄψεως τὴν νίκην ὑποδεξάμενος. Περὶ τῆς κατὰ τοῦ ἀσεβοῦς Μαξεντίου νίκης τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου.
- book 1 Ὁ μὲν οὖν Κωνσταντῖνος τὸν πολὺν τοῦ πολέμου κάματον τῇ πίστει ὑποτεμνόμενος καὶ τὸν ἀπὸ τῆς Ῥώμης στρατὸν οὐχ ὑφορώμενος γενναίως ἀντιπαρετάττετο. Μαξέντιος δὲ τὴν

Κωνσταντίνου ἀλκὴν δείσας ἔτι τε καὶ τὸ μῖσος Ῥωμαίων ὑφορώμενος πρὸς γὰρ τοὺς πλείστους διὰ τὴν ἀσωτίαν αὐτοῦ διεβέβλητο) ἐσκέψατο δόλῳ τὴν ἐπιβουλὴν μετελθεῖν. ὁ δὲ δόλος γέφυρα ἦν εἰς μηχανῆς εἶδος ὑπὸ τῶν τοιοῦτων συμπαγεῖσα.

book 2 τὸ μὲν γὰρ φαινόμενον ἄνωθεν διάβασις ἦν τὸν Κωνσταντῖνον ὑποδεχομένη, τὸ δὲ λανθάνον παγὶς ἦν πλάνης τοῖς ἐκείνου βήμασι συντεθεῖσα. διαβῆναι γὰρ μικρὸν ἔδει, καὶ τὸ μηχανήμα λέλυτο καὶ ὁ πολέμιος εἴληπτο τάφον ἀδόκητον τῆς ἀπωλείας τὸν τόπον λαβών.

book 3 ἀλλ' ὃ μὲν οὕτως ἐσκεύασε τῆς ἐπιβάσεως τὰ θήρατρα· θεία δὲ χάρις τοῖς οἰκείοις σοφίσμασι τὸν τῶν κακῶν τεχνίτην περιβάλλει. πρὶν γὰρ Κωνσταντῖνον ἀλῶναι, A1H V1P3 M2P1P2 1 ὅπως A1H πῶς d. übr. HSS 3 ἐξιστόρησαν H > i. d. übr. HSS | με nur A1 > d. übr. HSS 9 θεραπείαν tilgt Holl 12 ἐν οὐρανῷ > AiR 15 ἀναρτήσας H | φέρειν V1P3M2P1P2 16 λοιπὸν > H 18 τὴν > Ai 23 ἀντεπαρετάττετο V1P3 | τὴν + τοῦ H 25 αὐτοῦ > M2P1P2 26f τρόπον τὸν τοιοῦτον Wendland 28 ὑποδεξαμένη (auf Rasur corr. in ὑποδεχομένη) M2P2 φθάσας αὐτὸς ὑποπίπτει ταῖς οἰκείαις τέχναις ὁ τύραννος, κάκεῖ τυραννοκτόνος ἑαυτοῦ γεγωνὼς καὶ χρηστὴν ἐπιβουλὴν καθ' ἑαυτοῦ σκευάσας, πρὸ τῆς Ῥώμης περὶ τὴν καλουμένην Μουλβίαν γέφυραν ὁ προρρηθεὶς Μαξέντιος αὐτὸς καταδύς εἰς τὸν ποταμόν, ἀποπνιγὴς ὤλετο· ὥστε τὸν δῆμον ὅλον Ῥωμαίων βοῆσαι λέγοντα·

book 4 »ἄσωμεν τῷ κυρίῳ, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται, καθά φησιν Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου, ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔρριψεν εἰς θάλασσαν. βοηθὸς καὶ σκεπαστὴς ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν. καὶ τίς ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς, κύριε, τίς ὅμοιός σοι; δεδοξασμένος ἐν ἀγίοις, θαυμαστὸς ἐν δόξῃ, ποιῶν τέρατα«.

book 5 Οἷς ἐπιλέγει ὁ αὐτός· ταῦτα καὶ ὅσα τούτοις ἀδελφά τε καὶ ἐμφερῇ Κωνσταντῖνος δὲ] τὸν πανηγεμόνα καὶ τῆς νίκης αἴτιον θεὸν καὶ τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν Ἰησοῦν Χριστὸν αὐτοῖς ἔργοις ἀνυμνήσας, ἐπὶ Ῥώμην μετ' ἐπινικίων εἰσήλαυνε, πάντων ἀθρόως αὐτὸν ἅμα κομιδῇ νηπίοις καὶ γυναιξὶ τῶν τε ἀπὸ τῆς συγκλήτου βουλῆς καὶ τῶν ἄλλως διασημοτάτων σὺν παντὶ δῆμῳ Ῥωμαίων φαιδροῖς ὄμμασιν αὐταῖς ψυχαῖς οἷα λυτρωτὴν σωτηρὰ τε καὶ εὐεργέτην μετ' εὐφημιῶν καὶ ἀπλήστου χαρᾶς ὑποδεχομένων·

book 6 ὃ δὲ ἔμφυτον τὴν εἰς τὸν θεὸν εὐσέβειαν κεκτημένος, μηδ' ὅλως ἐπὶ ταῖς βοαῖς ὑποσαλευόμενος μηδὲ ἐπαιρόμενος ταῖς ἐπαίνοις εὖ μάλα τῆς ἐκ θεοῦ συναισθόμενος βοηθείας, αὐτίκα τὸ τοῦ σωτηρίου πάθους τρόπαιον ὑπὸ χεῖρα ἰδίας εἰκόνας ἀνατεθῆναι προστάττει. καὶ δὴ σταυροῦ σημεῖον ἐν τῇ δεξιᾷ κατέχοντα αὐτὸν ἐν τῷ μάλιστα τῶν ἐπὶ Ῥώμης δεδημοσιευμένων τόπῳ στήσαντες, αὐτὴν δὴ ταύτην προγραφὴν ἐνταχθῆναι ῥήμασιν αὐτοῖς ἐγκελεύεται τῇ Ῥωμαίων φωνῇ·

book 7 »τούτῳ τῷ σωτηριῳδῇ σημείῳ, τῷ ἀληθινῷ ἐλέγχῳ τῆς ἀνδρείας, τὴν πόλιν ὑμῶν ἀπὸ ζυγοῦ τοῦ τυράννου διασώσας ἀλευθέρωσα, ἔτι 5—S. 13,2 vgl. Eus. H. E. IX 9 p. 830, 17—832, 14 — 5—8 Exod. — 8—10 Exod. 15, 11 AiH V1P3 M2P1P2 3 μουλβίαν A1 βουλβίαν H मुलायान d. übr. HSS. In M2 ist das Wort am Rand von 1. Hd. rot wiederholt 4 ὁ—ἀποπνιγὴς > V1 10 ἐν δόξαις od. ἐνδόξως Eus. 12 δὲ tilgt Klostermann 12 τῷ—13 θεῷ Eus. 19 εἰς + τὴν M2 20 παρασαλευόμενος, aber μηδὲ — ἐπαίνοις > V1P3M2P1P2 21f πάθος P3 22 ἰδία P3 24 τόπων H | στήσαντες corr. aus στήσαντας A1 (die Eusebüberlieferung gespalten: στήσαντας BDM, Vita Const. 26, 21 στήσαντες ATER, aber alle ἐντάξαι) 27 τῶν τυράννων V1P3M2P1P2 μὴν καὶ τὴν σύγκλητον καὶ τὸν δῆμον Ῥωμαίων τῇ ἀρχαίᾳ ἐπιφανείᾳ καὶ λαμπρότητι ἐλευθερώσας ἀποκατέστησα(τοσαῦτα Εὐσέβιος. Περὶ Λικιννίου πεμπομένου παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς Κωνσταντίνου κατὰ τοῦ ἐπ' ἀνατολῆς τυράννου.

book 1

Ὁ μὲν οὖν Κωνσταντῖνος τὸν πολὺν τοῦ πολέμου κάματον τῇ πίστει ὑποτεμνόμενος καὶ τὸν ἀπὸ τῆς Ῥώμης στρατὸν οὐχ ὑφορώμενος γενναίως ἀντιπαρετάττετο. Μαξέντιος δὲ τὴν Κωνσταντίνου ἀλκὴν δείσας ἔτι τε καὶ τὸ μῖσος Ῥωμαίων ὑφορώμενος πρὸς γὰρ τοὺς πλείστους διὰ τὴν ἀσωτίαν αὐτοῦ διεβέβλητο) ἐσκέψατο δόλῳ τὴν ἐπιβουλὴν μετελθεῖν. ὁ δὲ δόλος γέφυρα ἦν εἰς μηχανῆς εἶδος ὑπὸ τῶν τοιούτων συμπαγεῖσα.

book 2 τὸ μὲν γὰρ φαινόμενον ἄνωθεν διάβασις ἦν τὸν Κωνσταντῖνον ὑποδεχομένη, τὸ δὲ λανθάνον παγὶς ἦν πλάνης τοῖς ἐκείνου βήμασι συντεθεῖσα. διαβῆναι γὰρ μικρὸν ἔδει, καὶ τὸ μηχανήμα λέλυτο καὶ ὁ πολέμιος εἴληπτο τάφον ἀδόκητον τῆς ἀπωλείας τὸν τόπον λαβών.

book 3 ἀλλ' ὁ μὲν οὕτως ἐσκεύασε τῆς ἐπιβάσεως τὰ θήρατρα· θεία δὲ χάρις τοῖς οἰκείοις σοφίσμασι τὸν τῶν κακῶν τεχνίτην περιβάλλει. πρὶν γὰρ Κωνσταντῖνον ἀλῶναι, A1H V1P3 M2P1P2 1 ὅπως A1H πῶς d. übr. HSS 3 ἐξιστόρησαν H > i. d. übr. HSS | με nur A1 > d. übr. HSS 9 θεραπείαν tilgt Holl 12 ἐν οὐρανῷ > AiR 15 ἀναρτήσας H | φέρειν V1P3M2P1P2 16 λοιπὸν > H 18 τὴν > Ai 23 ἀντεπαρετάττετο V1P3 | τὴν + τοῦ H 25 αὐτοῦ > M2P1P2 26f τρόπον τὸν τοιοῦτον Wendland 28 ὑποδεξαμένη (auf Rasur corr. in ὑποδεχομένη) M2P2 φθάσας αὐτὸς ὑποπίπτει ταῖς οἰκείαις τέχναις ὁ τύραννος, κάκεῖ τυραννοκτόνος ἑαυτοῦ γεγονώς καὶ χρηστὴν ἐπιβουλὴν καθ' ἑαυτοῦ σκεύασας, πρὸ τῆς Ῥώμης περὶ τὴν καλουμένην Μουλβίαν γέφυραν ὁ προρρηθεὶς Μαξέντιος αὐτὸς καταδύς εἰς τὸν ποταμόν, ἀποπνιγεὶς ὤλετο· ὥστε τὸν δῆμον ὅλον Ῥωμαίων βοῆσαι λέγοντα·

book 4 »ἄσωμεν τῷ κυρίῳ, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται, καθά φησιν Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου, ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔρριπεν εἰς θάλασσαν. βοηθὸς καὶ σκεπαστὴς ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν. καὶ τίς ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς, κύριε, τίς ὅμοιός σοι; δεδοξασμένος ἐν ἀγίοις, θαυμαστὸς ἐν δόξῃ, ποιῶν τέρατα«.

book 5 Οἷς ἐπιλέγει ὁ αὐτός· ταῦτα καὶ ὅσα τούτοις ἀδελφά τε καὶ ἐμπερῇ Κωνσταντῖνος δὲ] τὸν πανηγεμόνα καὶ τῆς νίκης αἵτιον θεὸν καὶ τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν Ἰησοῦν Χριστὸν αὐτοῖς ἔργοις ἀνυμνήσας, ἐπὶ Ῥώμῃ μετ' ἐπινικίων εἰσήλαυνε, πάντων ἀθρόως αὐτὸν ἅμα κομιδῇ νηπίοις καὶ γυναιξὶ τῶν τε ἀπὸ τῆς συγκλήτου βουλῆς καὶ τῶν ἄλλως διασημοτάτων σὺν παντὶ δήμῳ Ῥωμαίων φαιδροῖς ὄμμασιν αὐταῖς ψυχαῖς οἷα λυτρωτὴν σωτῆρά τε καὶ εὐεργέτην μετ' εὐφημιῶν καὶ ἀπλήστου χαρᾶς ὑποδεχομένων·

book 6 ὁ δὲ ἔμφυτον τὴν εἰς τὸν θεὸν εὐσέβειαν κεκτημένος, μηδ' ὅλως ἐπὶ ταῖς βοαῖς ὑποσαλευόμενος μηδὲ ἐπαιρόμενος ταῖς ἐπαίνοις εὖ μάλα τῆς ἐκ θεοῦ συναισθόμενος βοηθείας, αὐτίκα τὸ τοῦ σωτηρίου πάθος τρόπαιον ὑπὸ χεῖρα ἰδίας εἰκόνος ἀνατεθῆναι προστάττει. καὶ δὴ σταυροῦ σημεῖον ἐν τῇ δεξιᾷ κατέχοντα αὐτὸν ἐν τῷ μάλιστα τῶν ἐπὶ Ῥώμης δεδημοσιευμένων τόπῳ στήσαντες, αὐτὴν δὲ ταύτην προγραφὴν ἐνταχθῆναι ῥήμασιν αὐτοῖς ἐγκελεύεται τῇ Ῥωμαίων φωνῇ·

book 7 »τούτῳ τῷ σωτηριώδει σημείῳ, τῷ ἀληθινῷ ἐλέγχῳ τῆς ἀνδρείας, τὴν πόλιν ὑμῶν ἀπὸ ζυγοῦ τοῦ τυράννου διασώσας ἀλευθέρωσα, ἔτι 5—S. 13,2 vgl. Eus. H. E. IX 9 p. 830, 17—832, 14 — 5—8 Exod. — 8—10 Exod. 15, 11 AiH V1P3 M2P1P2 3 μουλβίαν A1 βουλβίαν H μουλαίαν d. übr. HSS. In M2 ist das Wort am Rand von 1. Hd. rot wiederholt 4 ὁ—ἀποπνιγεὶς > V1 10 ἐν δόξαις od. ἐνδόξως Eus. 12 δὲ tilgt Klostermann 12 τῷ—13 θεῷ Eus. 19 εἰς + τὴν M2 20 παρασαλευόμενος, aber μηδὲ — ἐπαίνοις > V1P3M2P1P2 21f πάθος P3 22 ἰδία P3 24 τόπων H | στήσαντες corr. aus στήσαντας A1 (die Eusebiüberlieferung gespalten: στήσαντας BDM, Vita Const. 26, 21 στήσαντες ATER, aber alle ἐντάξαι) 27 τῶν τυράννων V1P3M2P1P2 μὴν καὶ τὴν σύγκλητον καὶ τὸν δῆμον Ῥωμαίων τῇ ἀρχαίᾳ ἐπιφανείᾳ καὶ λαμπρότητι ἐλευθερώσας ἀποκατέστησα(τοσαῦτα Εὐσέβιος.

Περὶ Λικιννίου πεμπομένου παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς Κωνσταντίνου κατὰ τοῦ ἐπ' ἀνατολῆς τυράννου.

book 1 Ὁ γε μὴν Ῥουφῖνος ἡγουν Γελάσιος ταῦτα ὥδε λέγει· μετὰ ταῦτα Λικίννιον γαμβρὸν τυγχάνοντα τοῦ θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου ἐπὶ τῇ ἀδελφῇ Κωνσταντίᾳ συμβασιλεύειν τῷ Κωνσταντίνῳ ἢ Ῥωμαίων ἡτήσατο σύγκλητος· ὄντινα αὐθις ἐπὶ τὴν ἐῶν ἐξέπεμψε κατὰ τοῦ ἐκεῖσε τυράννου, τὴν σωτηρίαν τῶν ἐκεῖσε Χριστιανῶν προμηθεύμενος. ἀπολαύσας γὰρ τῶν τηλικούτων εὐεργεσιῶν τοῦ θεοῦ ὁ εὐσεβὴς Κωνσταντῖνος εὐχαριστήρια τῷ εὐεργέτῃ προσφέρειν ἐσπούδαζε. ταῦτα δὲ ἦν τὸ ἀνεῖναι τοὺς Χριστιανοὺς τοῦ δικώκεσθαι 2 καὶ τοὺς ἐν ἐξορίᾳ ὄντας ἀνακαλεῖσθαι καὶ τοὺς ἐν δεσμοτηυρίοις ἀφίεσθαι καὶ τοῖς δημευθεῖσι τὰς οὐσίας αὐτῶν ἀποκαθίστασθαι τὰς τε ἐκκλησίας ἀνορθοῦσθαι· καὶ πάντα ἐποίει σὺν προθυμίᾳ πολλῇ τὰ τοῦ Χριστοῦ φρονῶν. τὰ πάντα Χριστιανὸς ὢν ὡς Χριστιανὸς πάντα ἔπραττεν ἀνεγείρων τὰς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καὶ πολυτελέσι τιμῶν ἀναθήμασιν, ἔτι δὲ καὶ τοὺς Ἑλλήνων ναοὺς καθαιρεῖσθαι καὶ πυρὶ διαφθεῖρεσθαι προστάττων. Περὶ τῆς τοῦ κατὰ ἀνατολὴν τυράννου Μαξιμίνου ἀπονοίας.

book 1 Ὁ γε μὴν Ῥουφῖνος ἡγουν Γελάσιος ταῦτα ὥδε λέγει· μετὰ ταῦτα Λικίννιον γαμβρὸν τυγχάνοντα τοῦ θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου ἐπὶ τῇ ἀδελφῇ Κωνσταντίᾳ συμβασιλεύειν τῷ Κωνσταντίνῳ ἢ Ῥωμαίων ἡτήσατο σύγκλητος· ὄντινα αὐθις ἐπὶ τὴν ἐῶν ἐξέπεμψε κατὰ τοῦ ἐκεῖσε τυράννου, τὴν σωτηρίαν τῶν ἐκεῖσε Χριστιανῶν προμηθεύμενος. ἀπολαύσας γὰρ τῶν τηλικούτων εὐεργεσιῶν τοῦ θεοῦ ὁ εὐσεβὴς Κωνσταντῖνος εὐχαριστήρια τῷ εὐεργέτῃ προσφέρειν ἐσπούδαζε. ταῦτα δὲ ἦν τὸ ἀνεῖναι τοὺς Χριστιανοὺς τοῦ δικώκεσθαι 2 καὶ τοὺς ἐν ἐξορίᾳ ὄντας ἀνακαλεῖσθαι καὶ τοὺς ἐν δεσμοτηυρίοις ἀφίεσθαι καὶ τοῖς δημευθεῖσι τὰς οὐσίας αὐτῶν ἀποκαθίστασθαι τὰς τε ἐκκλησίας ἀνορθοῦσθαι· καὶ πάντα ἐποίει σὺν προθυμίᾳ πολλῇ τὰ τοῦ Χριστοῦ φρονῶν. τὰ πάντα Χριστιανὸς ὢν ὡς Χριστιανὸς πάντα ἔπραττεν ἀνεγείρων τὰς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καὶ πολυτελέσι τιμῶν ἀναθήμασιν, ἔτι δὲ καὶ τοὺς Ἑλλήνων ναοὺς καθαιρεῖσθαι καὶ πυρὶ διαφθεῖρεσθαι προστάττων. Περὶ τῆς τοῦ κατὰ ἀνατολὴν τυράννου Μαξιμίνου ἀπονοίας.

book 1 Ὁ μέντοι κατὰ τὴν ἀνατολὴν τύραννος τὰς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας ἐπόρθει. ἐκπεριῆλθε δὲ αὐτὸν τοιαύτη τις αἰτία· τὸ μέγεθος τῆς οὐ κατ' ἀξίαν αὐτῷ ἐπιτραπίσης ἡγεμονίας μήτε οἷός τε φέρειν ὢν, ἀλλὰ δι' ἀπειρίαν σῶφρονος καὶ βασιλικοῦ λογισμοῦ ἀπειροκάλως τοῖς πράγμασιν ἐγχειρῶν, ἐπὶ πᾶσι δὲ ὑπερηφανίας μεγαλαυχία τὴν ψυχὴν ἀλόγως ἀρθεῖς, ἥδη καὶ κατὰ τῶν τῆς βασιλείας κοινωνῶν καὶ τοῦ πάντα αὐτοῦ μάλιστα Κωνσταντίνου διαφέροντος, γένει τε 5—19 vgl. Socr. I 2, 8. 9 (s. o. S. 7, 20); 3, 1 — 22—S. 14, 26 vgl. Eus. H. E. IX 10 p. 838, 16—840, 19 A1H V1P3 M2P1P2 2 ἔλευθέρω A1 ἔλευθέραν H | ἀπεκατέστησα M2P1P22V1P3 3 πεμπομένου > H | τοῦ] τοῖς P1 4 τυράνον M2 5 λέγει ὥδε ~ V1P3M2P1P2 | μετὰ + δὲ P2 6 θεοφιλεστάτου A1 8 ἦντινα H 12 δὲ > V1 13 ἐξωρία H | καὶ > P3 15 προθυμίᾳ] προμηθείᾳ H 16 τὰ πάντα] <μήπω δὲ> Χριστιανὸς Friedl. 19 καθαιρεῖσθάντως aber ~ ντως von späterer Hd. A1 20 > A1 | κατὰ ἀνατολὴν τοῦ H | Μαξιμιανοῦ M2P1P2 μαξιμινοῦ P3 23 ἐπιτραπίσης αὐτῷ ~ M2P1P2 27f am Rand von späterer Hd. ὑπὲρ A1 καὶ τροφῇ καὶ παιδείᾳ ἀξιώματί τε καὶ συνέσει καὶ τό γε πάντων κορυφαϊότατον σωφροσύνη καὶ τῇ περὶ τὸν ἀληθῆ θεὸν εὐσεβεῖα διαλάμποντος, τολμᾶν ὥρμητο Μαξιμῖνος θρασύνεσθαι καὶ πρῶτον ἑαυτὸν ταῖς τιμαῖς ὑπαγορεύειν.

book 2 ἐπιτείνας δὲ εἰς ἀπόνοιαν μανίας τὰς τε συνθήκας, ἃς πρὸς Λικίννιον πεποίητο, παρασπονδήσας, πόλεμον ἄσπονδον αἵρεται. εἴτα ἐν βραχεὶ τὰ πάντα κυκήσας πᾶσάν τε πόλιν ἐκταράξας καὶ πᾶν στρατόπεδον μυριάνδρον τὸ πλῆθος συναγαγὼν, ἔξεισιν εἰς μάχην πρὸς Λικίννιον, κατὰ τε αὐτοῦ καὶ τοῦ αὐτὸν στείλαντος Κωνσταντίνου. καὶ δὴ συμβαλὼν εἰς

χειρας, ἔρημος τῆς ἐκ θεοῦ καθίσταται ἐπισκοπῆς, ἐξ αὐτοῦ τῆς νίκης τοῦ πάντων μόνου θεοῦ
πρυτανευθείσης τῷ τότε κρατοῦντι Κωνσταντίνῳ.

book 3 ἀπόλλυσι μὲν πρῶτον τὸ ἐφ' ᾧ ἐπεποιθεὶ ὀπλιτικὸν πλῆθος ὁ ἀλιτήριος, τῶν τε ἀμφ' αὐτὸν
δορυφόρων γυμνωθεὶς καὶ πάντων ἔρημον αὐτὸν καταλελοιπότην τῷ τε κρατοῦντι
προσπεφευγότην, ὑπεκδὺς ὁ δειλῖος ὡς τάχιστα τὸν οὐ πρόποντα αὐτῷ βασιλικὸν κόσμον,
δειλῶς καὶ δυσγενῶς καὶ ἀνάνδρως ἀποδύς, ὑποδύνει τὸ πλῆθος, καὶ ἔπειτα διαδιδράσκει
κρυπταζόμενός τε ἀνὰ τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰς κώμας μόλις τῶν πολεμιστῶν τὰς χειρας διέξεισι,
τὰ τῆς σωτηρίας αὐτῷ προμνόμενος.

book 4 ἔργοις αὐτοῖς εὖ μάλα πιστοὺς καὶ ἀληθεῖς τοὺς θεοὺς ἀποφῆναι ἔνεστιν ὡδε χρησμούς, ἐν οἷς
εἴρηται· «οὐ σῶζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν, καὶ γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος
αὐτοῦ. ψευδὴς ἵππος εἰς σωτηρίαν, ἐν δὲ πλήθει δυνάμεως αὐτοῦ οὐ σωθήσεται. ἰδοὺ οἱ
ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν, τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ, ῥύσασθαι
ἐκ θανάτου τὰς ψυχὰς αὐτῶν.» ὁ δὲ δυσσεβὴς ἀθρόα θεοῦ πληγεὶς μάστιγι ἐν δευτέρᾳ πολέμου
συμβολῇ καταστρέφει τὸν βίον.

book 5 Γίνεται δὲ αὐτῷ τὰ τῆς καταστροφῆς, οὐχ οἷα στρατηγοῖς πολεμάρχαῖς ὑπὲρ ἀρετῆς καὶ
γνωρίμων πολλάκις ἀνδριζομένοις 21 Psal. 32, 16—19 — 26—S. 16, 3 vgl. Eus. H. E. IX 10 p. 846
11—848,15 A1H V1P3 M2P1P2 1f τῷ γε πάντων κορυφαιοτάτῳ Eus. 4 ἀναγορεύειν Eus. 6
αἴρεται Eus.] αἴρει Ἡ αἰρεῖται d. übr. HSS | τὰ > M2 | κυκήσας) συνήσας M2 6f πᾶσάν τε] καὶ
πᾶσαν A1 (gegen Eus.) 12 ᾧπερ V1 13 ἀμφ' αὐτόν] ὑπ oder ὑφ αὐτοῦ H 14 τε > P2 |
προσπεφευγόντων M2 16 δυσγενῶς A1H (Eus.) δυσμενῶς. d. übr. HSS 17 διαδιδράσκει HA1 (aber
von späterer Hd. corr. in διαδιδράσκει A1) 19 αὐτῷ von späterer Hd. corr. in ἐαυτῷ AI | ἔργοις +
οὖν H 24 τοὺς φοβουμένους (aber corr. aus τοῖς φοβουμένοις) Ἡ Eus. τοῖς φοβουμένοις
M2P1P2 V1P3 27 πολέμου > V1 28 τὰ > A1H | καταστροφή A1 29 πολεμάρχοις H ἐν πολέμῳ τὴν
εὐκλεῆ τελευτὴν εὐθαρσῶς ὑπομεῖναι, ἀλλὰ γὰρ ἅπαξ ὢν δυσσεβὴς καὶ θεομάχος, τῆς
παρατάξεως ἐν ταύτῳ πρὸ τοῦ πεδίου συνεστώσης οἴκοι μένων αὐτὸς καὶ κρυπταζόμενος τὴν
τιμωρίαν ὑπέχει, ἀθρόως θεοῦ πληγεὶς μάστιγι, ὡς ἀλγηδόσι δεινῶς καὶ περιωδυνίαις
ἐλαυνόμενον πρηνῇ καταπεσεῖν λιμῷ τε διαφθείρεσθαι τὰς τε σάρκας αὐτοῦ ὅλας ἀοράτῳ καὶ
θεηλάτῳ πυρὶ κατατήκεσθαι· ὡς διαρρεύσαντα τὸ μὲν πᾶν εἶδος τῆς παλαιᾶς μορφῆς
ἀφανισθῆναι, ξηρῶν δ' αὐτὸ μόνον ὀστέων οἶόν τι μακρῷ χρόνῳ κατεσκελετευμένον εἶδωλον
ὑπολειφθῆναι· ὡς μὴδὲν ἄλλο τι νομίζειν τοὺς παρόντας ἢ τάφον αὐτῷ τῆς ψυχῆς γεγενέναι
τὸ σῶμα ἐν εἵδει νεκρῷ καὶ παντελῶς ἀπορρεῦσαντι κατορωρυγμένης

book 6 σφοδρότερον δὲ ἔτι μᾶλλον τῆς θερμῆς αὐτὸν ἐκ βάθους μυελῶν καταφλεγούσης, προπηδῶσί
τε αὐτοῦ τὰ ὄμματα καὶ τῆς ἰδίας λήξεως ἀποπεσόντα πηρὸν αὐτὸν ἀφιαῖσιν. ὁ δὲ ἐπὶ τούτοις
ἀναπνέων ἀνθομολογούμενος τῷ κυρίῳ θάνατον ἐπεκαλεῖτο· καὶ τὸ πανύστατον ἐνδίκως
ταῦτα τῆς κατὰ τοῦ Χριστοῦ παροινίας ἔνεκα πεπονθέναι ὁμολογήσας ἀφίησι τὴν ψυχὴν. Περὶ
τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἀνανεώσεως

book 1 Ὁ μέντοι κατὰ τὴν ἀνατολὴν τύραννος τὰς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας ἐπόρθει. ἐκπεριῆλθε δὲ αὐτὸν
τοιαύτη τις αἰτία· τὸ μέγεθος τῆς οὐ κατ' ἀξίαν αὐτῷ ἐπιτραπείσης ἡγεμονίας μήτε οἷός τε
φέρειν ὢν, ἀλλὰ δι' ἀπειρίαν σῶφρονος καὶ βασιλικοῦ λογισμοῦ ἀπειροκάλως τοῖς πράγμασιν
ἐγχειρῶν, ἐπὶ πᾶσι δὲ ὑπερηφανίας μεγαλαυχία τὴν ψυχὴν ἀλόγως ἀρθείς, ἥδη καὶ κατὰ τῶν
τῆς βασιλείας κοινωνῶν καὶ τοῦ πάντα αὐτοῦ μάλιστα Κωνσταντίνου διαφέροντος, γένει τε 5—
19 vgl. Socr. I 2, 8. 9 (s. o. S. 7, 20); 3, 1 — 22—S. 14, 26 vgl. Eus. H. E. IX 10 p. 838, 16—840, 19
A1H V1P3 M2P1P2 2 ἐλευθέρῳ A1 ἐλευθέραν H | ἀπεκατέστησα M2P1P2V1P3 3 πεμπομένου >
H | τοῦ] τοῖς P1 4 τυράνον M2 5 λέγει ὥδε ~ V1P3M2P1P2 | μετὰ + δὲ P2 6 θεοφιλεστάτου A1 8

ἦντινα Η 12 δὲ > V1 13 ἐξωρία Η | καὶ2 > P3 15 προθυμία] προμηθεία Η 16 τὰ πάντα] <μήπω δὲ> Χριστιανὸς Friedl. 19 καθαιρεῖσθάντως aber ~ ντως von späterer Hd. A1 20 > A1 | κατὰ ἀνατολὴν τοῦ Η | Μαξιμιανοῦ M2P1P2 μαξιμινοῦ P3 23 ἐπιτραπίσης αὐτῷ ~ M2P1P2 27f am Rand von späterer Hd. ὑπὲρ A1 καὶ τροφῇ καὶ παιδείᾳ ἀξιώματί τε καὶ συνέσει καὶ τό γε πάντων κορυφαϊότατον σωφροσύνη καὶ τῇ περὶ τὸν ἀληθῆ θεὸν εὐσεβείᾳ διαλάμποντος, τολμᾶν ὥρμητο Μαξιμῖνος θρασύνεσθαι καὶ πρῶτον ἑαυτὸν ταῖς τιμαῖς ὑπαγορεύειν.

book 2 ἐπιτείνας δὲ εἰς ἀπόνοιαν μανίας τὰς τε συνθήκας, ἃς πρὸς Λικίννιον πεποίητο, παρασπονδήσας, πόλεμον ἄσπονδον αἶρεται. εἶτα ἐν βραχεὶ τὰ πάντα κυκήσας πᾶσάν τε πόλιν ἐκταράξας καὶ πᾶν στρατόπεδον μυρίανδρον τὸ πλῆθος συναγαγών, ἔξισιν εἰς μάχην πρὸς Λικίννιον, κατὰ τε αὐτοῦ καὶ τοῦ αὐτὸν στείλαντος Κωνσταντίνου. καὶ δὴ συμβαλὼν εἰς χεῖρας, ἔρημος τῆς ἐκ θεοῦ καθίσταται ἐπισκοπῆς, ἐξ αὐτοῦ τῆς νίκης τοῦ πάντων μόνου θεοῦ πρυτανευθείσης τῷ τότε κρατοῦντι Κωνσταντίνῳ.

book 3 ἀπόλλυσι μὲν πρῶτον τὸ ἐφ' ᾧ ἐπεποιθεὶ ὀπλιτικὸν πλῆθος ὁ ἀλιτήριος, τῶν τε ἄμφ' αὐτὸν δορυφόρων γυμνωθεὶς καὶ πάντων ἔρημον αὐτὸν καταλελοιπότην τῷ τε κρατοῦντι προσπεφευγόντων, ὑπεκδὺς ὁ δειλῖος ὡς τάχιστα τὸν οὐ πρόποντα αὐτῷ βασιλικὸν κόσμον, δειλῶς καὶ δυσγενῶς καὶ ἀνάνδρως ἀποδύς, ὑποδύνει τὸ πλῆθος, καὶ ἔπειτα διαδιδράσκει κρυπταζόμενός τε ἀνὰ τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰς κώμας μόλις τῶν πολεμιστῶν τὰς χεῖρας διέξεισι, τὰ τῆς σωτηρίας αὐτῷ προμνύμενος.

book 4 ἔργοις αὐτοῖς εὐ μάλα πιστοὺς καὶ ἀληθεῖς τοὺς θεοὺς ἀποφῆναι ἔνεστιν ὥδε χρησμούς, ἐν οἷς εἴρηται· «οὐ σῶζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν, καὶ γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ. ψευδὴς ἵππος εἰς σωτηρίαν, ἐν δὲ πλήθει δυνάμεως αὐτοῦ οὐ σωθήσεται. ἰδοὺ οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν, τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ, ῥύσασθαι ἐκ θανάτου τὰς ψυχὰς αὐτῶν.» ὁ δὲ δυσσεβὴς ἀθρόα θεοῦ πληγεὶς μάστιγι ἐν δευτέρᾳ πολέμου συμβολῇ καταστρέφει τὸν βίον.

book 5 Γίνεται δὲ αὐτῷ τὰ τῆς καταστροφῆς, οὐχ οἷα στρατηγοῖς πολεμάρχαις ὑπὲρ ἀρετῆς καὶ γνωρίμων πολλάκις ἀνδριζομένοις 21 Psal. 32, 16—19 — 26—S. 16, 3 vgl. Eus. H. E. IX 10 p. 846 11—848,15 A1H V1P3 M2P1P2 1f τῷ γε πάντων κορυφαιοτάτῳ Eus. 4 ἀναγορεύειν Eus. 6 αἶρεται Eus.] αἶρει Ἡ αἰρεῖται d. übr. HSS | τὰ > M2 | κυκήσας) συνήσας M2 6f πᾶσάν τε] καὶ πᾶσαν A1 (gegen Eus.) 12 ᾧπερ V1 13 ἄμφ' αὐτόν] ὑπ oder ὑφ αὐτοῦ Η 14 τε > P2 | προσπεφευγόντων M2 16 δυσγενῶς A1H (Eus.) δυσμενῶς. d. übr. HSS 17 διαδιδράσκει HA1 (aber von späterer Hd. corr. in διαδιδράσκει A1) 19 αὐτῷ von späterer Hd. corr. in ἑαυτῷ AI | ἔργοις + οὖν Η 24 τοὺς φοβουμένους (aber corr. aus τοῖς φοβουμένοις) Ἡ Eus. τοῖς φοβουμένοις M2P1P2 V1P3 27 πολέμου > V1 28 τὰ > A1H | καταστροφή A1 29 πολεμάρχους Η ἐν πολέμῳ τὴν εὐκλεῆ τελευτὴν εὐθαρσῶς ὑπομεῖναι, ἀλλὰ γὰρ ἅπαξ ὧν δυσσεβὴς καὶ θεομάχος, τῆς παρατάξεως ἐν ταύτῳ πρὸ τοῦ πεδίου συνεστώσης οἱ καὶ μένων αὐτὸς καὶ κρυπταζόμενος τὴν τιμωρίαν ὑπέχει, ἀθρόως θεοῦ πληγεὶς μάστιγι, ὡς ἀλγηδόσι δεινῶς καὶ περιωδυνίαις ἐλαυνόμενον πρηνῇ καταπεσεῖν λιμῷ τε διαφθεῖρεσθαι τὰς τε σάρκας αὐτοῦ ὅλας ἀοράτῳ καὶ θεηλάτῳ πυρὶ κατατήκεσθαι· ὡς διαρρεύσαντα τὸ μὲν πᾶν εἶδος τῆς παλαιᾶς μορφῆς ἀφανισθῆναι, ξηρῶν δ' αὐτὸ μόνον ὀστέων οἶόν τι μακρῷ χρόνῳ κατεσκελετευμένον εἶδωλον ὑπολειφθῆναι· ὡς μηδὲν ἄλλο τι νομίζειν τοὺς παρόντας ἢ τάφον αὐτῷ τῆς ψυχῆς γεγονέναι τὸ σῶμα ἐν εἵδει νεκρῷ καὶ παντελῶς ἀπορρεύσαντι κατορωρυγμένης·

book 6 σφοδρότερον δὲ ἔτι μᾶλλον τῆς θερμῆς αὐτὸν ἐκ βάθους μυελῶν καταφλεγούσης, προπηδῶσί τε αὐτοῦ τὰ ὄμματα καὶ τῆς ἰδίας λήξεως ἀποπεσόντα πηρὸν αὐτὸν ἀφιαῖσιν. ὁ δὲ ἐπὶ τούτοις ἀναπνέων ἀνθομολογούμενος τῷ κυρίῳ θάνατον ἐπεκαλεῖτο· καὶ τὸ πανύστατον ἐνδίκως

ταῦτα τῆς κατὰ τοῦ Χριστοῦ παροινίας ἕνεκα πεπονθέναι ὁμολογήσας ἀφήσῃ τὴν ψυχὴν. Περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἀνανεώσεως

book 1 Οὕτω δὴ τὰ Μαξιμίνου ἐκποδῶν γενομένου, ὃς μόνος ἔτι λείπων τῶν τῆς θεοσεβείας ἐχθρῶν, ἀπάντων χερίστος ἀναπέφηνεν, τὰ μὲν τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἀνανεώσεως ἐκ θεμελίων αὐτῶν χάριτι τοῦ A1H V1P3 M2P1P2 1 ἐν πολέμῳ > M2P1P2 πολέμοις corr. mit roter Tinte in πολέμῳ V1 4 ἀθρόω Brinkm. ἀθρόα Eus. | πληγεὶς θεοῦ ~ H | δεινῶς A1H δειναῖς d. übr. HSS Eus. 5 περιωδινίαις P2V1P3 | ἐλαυνόμενον A1 ἐλαυνόμενος d. übr. HSS | πρηνῇ A1 Eus. ATrRBDr πρηνῆς H πρὶν ἢ M2 (wo corr. in πρηνῆς) P1P2V1P3 Eus. Tc 8 ξηρῶν — ὀστέων nach Text des Euseb (vgl. d. complicierten Apparat dort). Alle Gelasiusshss. corrupt: ξηρὸν δ' αὐτὸν μόνον ὀστέον γεγονέναι M2P1P2V1P3 ebenso + καὶ H (Eus. A) | ξηρῶν δ' αὖ τῶν ὀστέων τοῦ σαρκίου ὑπολελειμμένων εἰδῶλον οἷά τι ὑπολειφθῆναι A1 8f μακρῶ χρόνῳ Eus. νόσω μακρᾷ H μακρῶ ohne χρόνῳ M2P1P2V1P3 9 κατεσκηλιτευμένον HM2P1P2V1P3 (Eus. ATcEM) 11 κατορωρυγμένης M2P1 (aber P1 von 1. Hd. corr. aus κατορωρυγμένοις) die meisten Eus. HSS, κατωρυγμένης HV1P3 Eus. T1BD κατωρυγμένης A1 (die Correctur von späterer Hd.) 13 τε] δὲ P2V1P3 (Eus. | λήξεως] ἔδρας A1 15 τὸ πανύστατον > A1 16 ταῦτα ἐνδίκως ~ A1 | τοῦ > H 18 Die Capitulüberschrift fehlt in sämtlichen HSS an dieser Stelle erst Z. 20 irrtümlich nach ἀναπέφηνεν eingeschoben, aber ἀνέσεως statt (Eus.) 19 μαξιμιανοῦ H | ἔτι λείπων Eus. ABDM ἐπιλείπων A1HV1P3 Eus. TcER ἐπιλειπόντων M2P1P2 20 ἀναπέφηνεν A1 21 ἀνανεώσεως Eus. ἀνέσεως HSS | τοῦ > H Eus. (mit Ausnahme von M) θεοῦ τοῦ παντοκράτορος ἡγεῖρετο· ὃ τε τοῦ Χριστοῦ λόγος εἰς δόξαν τοῦ τῶν ὅλων θεοῦ διαλάμπων, μείζονα τῆς ἔμπροσθεν ἀπελάμβανε παρρησίαν.

book 2 Ταῦτα ἐν ἐνάτῳ τόμῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ὁ πάντα ἄριστος συντέταχεν ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος· τῶν γὰρ αὐτοῦ πόνων, ὡς ἀνωτέρω μοι εἴρηται, καὶ τῶν ἄλλων τὴν ἀνάλεξιν ποιούμενος τοῦ βιβλιδίου τούτου διὰ βραχέων ἐγχαράττω τὴν σύνταξιν, πλείστη ὄση σπουδῇ τὴν πορείαν τοῦ λόγου ποιούμενος ἐπὶ τὸ ὑψηλὸν καὶ λαμπροφανὲς ἅγιον καὶ θεῖον ὅρος τῆς κατὰ Νίκαιαν ἀποστολικῆς καὶ ἐναρέτου τῶν τοῦ θεοῦ ἱερέων συνόδου· ὁρῶν μάλιστα τὸν προφήτην κρατοῦντά με τῆς χειρὸς καὶ προτρέποντα·

book 3 »δεῦρο, φησὶν, ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ Ἰακώβ, καὶ ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν αὐτῇ. ἐκ γὰρ Σιῶν ἐξελεύσεται νόμος καὶ λόγος κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ«.

book 4 ἀληθῶς γὰρ Σιῶν καὶ Ἱερουσαλήμ καὶ ὄρος κυρίου ἡψηλότατον καὶ οἶκος τοῦ θεοῦ Ἰακώβ ὁ θεὸς ἐκεῖνος τῶν τοῦ θεοῦ ὀρθοδόξων ἱερέων ὁμιλος, πνεύματι ἀγίῳ διασκεψαμένων καὶ παραστησάντων διὰ τε γραφῶν προφητικῶν καὶ εὐαγγελικῶν καὶ ἀποστολικῶν »περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς« τοῦτ' ἔστι τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ὡς ἀληθῶς ἄκτιστος τῇ τῆς θεότητος φύσει καὶ οὐ κτίσμα, καθὼς ὁ θεομάχος καὶ ἀσεβέστατος κατ' αὐτοῦ ἐβλασφήμησεν Ἄρειος, καὶ ὅτι τῆς αὐτῆς οὐσίας, ἥς καὶ ὁ γεννήσας αὐτὸν πρὸ τῶν αἰώνων ἀπάντων ὑπάρχει πατὴρ καὶ τοῦ αὐτοῦ χρήματος· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τῆς αὐτῆς θεότητος καὶ οὐσίας, ἧς ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱός, σαφέστατα ἔδειξαν.

book 5 καὶ Μῶς ὑψηλὸν ὄρος θεοῦ ἄνωθεν ἡμῖν, καθὰ προεδήλωσεν ὁ λόγος παρ αὐτοῦ τοῦ κυρίου διὰ τῶν ἀποστόλων δοθεὶς καὶ νῦν διὰ τῶν αὐτοῦ ἱερέων κατὰ τὴν Νικαίων γραφικαῖς μαρτυρίαις τρανωθεὶς ὁ προσκυνητὸς οὗτος καὶ ἅγιος τῆς ἀμωμήτου πίστεως ὄρος· περὶ οὗ σαφέστερον ἡμῖν συνεργεῖα τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος προΐων ἀποδείξει ὁ λόγος.

book 6 Ἀλλ' ἐπὶ τὴν προκειμένην ἡμῖν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ὑπόθεσιν ἐπανέλθωμεν, ἐπαναλαμβάνοντες τὰ περὶ τῆς τοῦ βασιλέως θεοῦ εἰς τὸν αὐτοῦ λαὸν ἀντιλήψεως καὶ τῆς τῶν

τυράννων καταστροφῆς διὰ τοῦ θεράποντος αὐτοῦ τοῦ θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως,

book 7 ἦν δι' αὐτοῦ εἰρήνην ἐπρυτάνευσε ταῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην αὐτοῦ ἐκκλησίαις ὁ μόνος »μέγας κύριος ὁ ποιῶν θαυμάσια μεγάλα μόνος καὶ ἀνεξιχνίαστα, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός· ὁ ἀλλοιῶν καιροὺς καὶ χρόνους, μεθιστῶν βασιλεῖς τε καὶ καθιστῶν, ἐγείρων ἀπὸ γῆς πτωχὸν καὶ ἀπὸ κοπρίας ἀνυψῶν πένητα. καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινοὺς πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενούς. καὶ βραχίονας ὑπερηφάνων συνέτριψεν» ὁ θαυματουργός, ὁ μεγαλουργός, ὁ τῶν ὅλων δεσπότης, ὁ τοῦ σύμπαντος κόσμου δημιουργός, ὁ παντοκράτωρ, ὁ πανάγαθος, ὁ εἷς καὶ μόνος θεός, ὃ τὸ καινὸν ἄσμα ἀναπέμπομεν προσυπακούοντες »τῷ ποιοῦντι θαυμάσια μεγάλα μόνῳ, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ· τῷ πατάξαντι βασιλεῖς μεγάλους καὶ ἀποκτείναντι βασιλεῖς κραταιούς, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ· ὅτι ἐν τῇ ταπεινώσει ἡμῶν ἐμνήσθη ἡμῶν ὁ κύριος«.

book 8 ἐφ' οἷς ἅπασιν ἀνυμνοῦντες μὴ διαλείψωμεν τὸν τῶν ὅλων θεόν, καὶ τὸν τούτου μονογενῆ υἱὸν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν, τὸν σὺν τῷ πατρὶ πάντων ἡμῖν τῶν ἀγαθῶν αἴτιον, τὸν τῆς θεογνωσίας αὐτοῦ εἰσηγητὴν ἡμῶν, τὸν τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας διδάσκαλον, τὸν τῶν ἀσεβῶν ὀλετήρα, τὸν τυραννοκτόνον, τὸν τοῦ βίου διορθωτὴν, τὸν τῶν ἀπεγνωσμένων σωτήρα Ἰησοῦν ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ πάντες δοξάζωμεν, ὅτι δὴ μόνος,

book 9 οἷα παναγάθου πατρὸς * * * βουλῇ τῆς πατρικῆς καὶ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος φιλανθρωπίας τῶν κάτω που κειμένων ἐν φθορᾷ 6—S. 18, 2 vgl. Eus. H. E. X 4 p. 865, 5—865, 7 — 6 Psal. 47, 2. 7 Hioh 5, 9. 9, 10 — 8 Dan. 2,21 — 9 Psal. 112, 7 — 10—12 Luk. 1, 52—53 12 ffiob 38, 15 — 15 Psal. 97, 1 — 16—20 Psal. 135, 4. 17. 18. 23 A1H V1P3 M2P1P2 1—3 nicht alles mehr von 1. Hd. A1 3 αὐτὸν V1P3 6 μέγας eingefügt H 9 καὶ1 > A1H 10 ἀνυψῶν] ἀνιστῶν M2P1P2 (Eus. ἀνιστῶν ἀνυψῶν BD) | πένητας + ὅς A1 13 ὁ μεγαλουργός > B. 17 τῷ — 19 > H 20 ἡμῶν > H 21 νιὸν μονογενῆ ~ H 22 τῷ > H 26 ἐν > V1 | δοξάζοντες H 27 In den HSS eine Lücke anzunehmen; bei Eus. steht + μονώτατος ὑπάρχων πανάγαθος παῖς. In A1 von sp später Hd. interpoliert υἱὸς βουλῆς P2 τὴν σωτηρίαν ἡμῶν προμηθεύμενος, εὖ μάλα τὴν ἡμετέραν ὑποδὺς φύσιν, καθάπερ τις ἄριστος ἰατρός τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἀναλαβὼν καὶ τὰς νόσους φέρων, καὶ τότε καὶ αἰεὶ σωτηρίαν καὶ ζωὴν τῷ τῶν ἀνθρώπων κατειργάσατο γένει.

book 10 ὅς δὴ βασιλεὺς βασιλέων καὶ τοῦ ἰδίου λαοῦ αἰεὶ προμηθεύμενος τὸν αὐτῷ φίλον καὶ θεράποντα ἴδιον Κωνσταντῖνον τοῖς τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας καὶ πίστεως ὅπλοις φράζας κατὰ τῶν ἀσεβῶν τυράννων, τοῦ τε κατὰ Ῥώμην Μαξεντίου καὶ τοῦ κατὰ τὴν ἀνατολὴν Μαξιμίνου, ἀνεγήγερκεν· οὐς δὲ αὐτοῦ ἀνελὼν φαιδρὰν καὶ βαθεῖαν εἰρήνην τῷ οἰκείῳ λαῷ ἀποδédωκεν.

book 11 Περὶ τῆς Λικιννίου κακοτροπίας.

book 1 Οὕτω δὴτα Μαξιμίνου ἐκποδὼν γενομένου, ὅς μόνος ἔτι λείπων τῶν τῆς θεοσεβείας ἐχθρῶν, ἀπάντων χεῖριστος ἀναπέφηνεν, τὰ μὲν τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἀνανεώσεως ἐκ θεμελίων αὐτῶν χάριτι τοῦ A1H V1P3 M2P1P2 1 ἐν πολέμῳ > M2P1P2 πολέμοις corr. mit roter Tinte in πολέμῳ V1 4 ἀθρόῳ Brinkm. ἀθρόῳ Eus. | πληγεῖς θεοῦ ~ H | δεινῶς A1H δειναῖς d. übr. HSS Eus. 5 περιωδινίαις P2V1P3 | ἐλαυνόμενον A1 ἐλαυνόμενος d. übr. HSS | πρηνῇ A1 Eus. ATrRBDr πρηνῆς H πρὶν ἢ M2 (wo corr. in πρηνῆς) P1P2V1P3 Eus. Tc 8 ξηρῶν — ὀστέων nach Text des Euseb (vgl. d. complicierten Apparat dort). Alle Gelasiushss. corrupt: ξηρὸν δ' αὐτὸν μόνον ὀστέον γεγονέναι M2P1P2V1P3 ebenso + καὶ H (Eus. A) | ξηρῶν δ' αὖ τῶν ὀστέων τοῦ σαρκίου ὑπολελειμμένων εἰδῶλον οἷά τι ὑπολειφθῆναι A1 8f μακρῷ χρόνῳ Eus. νόσω μακρᾷ H μακρῷ ohne χρόνῳ M2P1P2V1P3 9 κατεσκλητευμένον HM2P1P2V1P3 (Eus. ATcEM) 11 κατορωρυγμένης M2P1 (aber P1 von 1. Hd. corr. aus κατορωρυγμένοις) die meisten Eus. HSS,

κατωρυγμένης HV1P3 Eus. T1BD κατωρυγμένης A1 (die Correctur von späterer Hd.) 13 τε] δὲ P2V1P3 (Eus. | λήξεως] ἔδρας A1 15 τὸ πανύστατον > A1 16 ταῦτα ἐνδίκως ~ A1 | τοῦ > H 18 Die Capitülüberschrift fehlt in sämtlichen HSS an dieser Stelle erst Z. 20 irrtümlich nach ἀναπέφηνεν eingeschoben, aber ἀνέσεως statt (Eus.) 19 μαξιμianoῦ H | ἔτι λείπων Eus. ABDM ἐπιλείπων A1HV1P3 Eus. TcER ἐπιλειπόντων M2P1P2 20 ἀναπέφηνεν A1 21 ἀνανεώσεως Eus. ἀνέσεως HSS | τοῦ > H Eus. (mit Ausnahme von M) θεοῦ τοῦ παντοκράτορος ἡγείρετο· ὃ τε τοῦ Χριστοῦ λόγος εἰς δόξαν τοῦ τῶν ὅλων θεοῦ διαλάμπων, μείζονα τῆς ἔμπροσθεν ἀπελάμβανε παρρησίαν.

book 2 Ταῦτα ἐν ἐνάτῳ τόμῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ὁ πάντα ἄριστος συντέταχεν ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος· τῶν γὰρ αὐτοῦ πόνων, ὡς ἀνωτέρω μοι εἴρηται, καὶ τῶν ἄλλων τὴν ἀνάλεξιν ποιούμενος τοῦ βιβλιδίου τούτου διὰ βραχέων ἐγχαράττω τὴν σύνταξιν, πλείστη ὅση σπουδῇ τὴν πορείαν τοῦ λόγου ποιούμενος ἐπὶ τὸ ὑψηλὸν καὶ λαμπροφανὲς ἅγιον καὶ θεῖον ὅρος τῆς κατὰ Νίκαιαν ἀποστολικῆς καὶ ἐναρέτου τῶν τοῦ θεοῦ ἱερέων συνόδου· ὁρῶν μάλιστα τὸν προφήτην κρατοῦντά με τῆς χειρὸς καὶ προτρέποντα·

book 3 »δεῦρο, φησίν, ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὅρος τοῦ κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ Ἰακώβ, καὶ ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν αὐτῇ. ἐκ γὰρ Σιὼν ἐξελεύσεται νόμος καὶ λόγος κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ«.

book 4 ἀληθῶς γὰρ Σιών καὶ Ἱερουσαλήμ καὶ ὅρος κυρίου ἡψηλότατον καὶ οἶκος τοῦ θεοῦ Ἰακώβ ὁ θεὸς ἐκεῖνος τῶν τοῦ θεοῦ ὀρθοδόξων ἱερέων ὁμιλος, πνεύματι ἁγίῳ διασκεψαμένων καὶ παραστησάντων διὰ τε γραφῶν προφητικῶν καὶ εὐαγγελικῶν καὶ ἀποστολικῶν »περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς« τοῦτ' ἔστι τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ὡς ἀληθῶς ἄκτιστος τῇ τῆς θεότητος φύσει καὶ οὐ κτίσμα, καθὼς ὁ θεομάχος καὶ ἀσεβέστατος κατ' αὐτοῦ ἐβλασφήμησεν Ἀρειος, καὶ ὅτι τῆς αὐτῆς οὐσίας, ἥς καὶ ὁ γεννήσας αὐτὸν πρὸ τῶν αἰώνων ἀπάντων ὑπάρχει πατήρ καὶ τοῦ αὐτοῦ χρήματος· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τῆς αὐτῆς θεότητος καὶ οὐσίας, ἥς ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱός, σαφέστατα ἔδειξαν.

book 5 καὶ Μῶς ὑψηλὸν ὅρος θεοῦ ἄνωθεν ἡμῖν, καθὰ προεδήλωσεν ὁ λόγος παρ αὐτοῦ τοῦ κυρίου διὰ τῶν ἀποστόλων δοθεὶς καὶ νῦν διὰ τῶν αὐτοῦ ἱερέων κατὰ τὴν Νικαίων γραφικαῖς μαρτυρίαις τρανωθεὶς ὁ προσκυνητὸς οὗτος καὶ ἅγιος τῆς ἀμωμότητος πίστεως ὅρος· περὶ οὗ σαφέστερον ἡμῖν συνεργεῖα τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος προΐων ἀποδείξει ὁ λόγος.

book 6 Ἀλλ' ἐπὶ τὴν προκειμένην ἡμῖν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ὑπόθεσιν ἐπανέλθωμεν, ἐπαναλαμβάνοντες τὰ περὶ τῆς τοῦ βασιλέως θεοῦ εἰς τὸν αὐτοῦ λαὸν ἀντιλήψεως καὶ τῆς τῶν τυράννων καταστροφῆς διὰ τοῦ θεράποντος αὐτοῦ τοῦ θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως,

book 7 ἦν δι' αὐτοῦ εἰρήνην ἐπρυτάνευσε ταῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην αὐτοῦ ἐκκλησίαις ὁ μόνος »μέγας κύριος ὁ ποιὼν θαυμάσια μεγάλα μόνος καὶ ἀνεξιχνίαστα, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς ὁ ἄλλοιῶν καιροὺς καὶ χρόνους, μεθιστῶν βασιλεῖς τε καὶ καθιστῶν, ἐγείρων ἀπὸ γῆς πτωχὸν καὶ ἀπὸ κοπρίας ἀνυψῶν πένητα. καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινοὺς πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξάπέστειλε κενούς. καὶ βραχίονας ὑπερηφάνων συνέτριψεν« ὁ θαυματουργός, ὁ μεγαλουργός, ὁ τῶν ὅλων δεσπότης, ὁ τοῦ σύμπαντος κόσμου δημιουργός, ὁ παντοκράτωρ, ὁ πανάγαθος, ὁ εἷς καὶ μόνος θεός, ὃ τὸ καινὸν ἄσμα ἀναπέμπομεν προσυπακούοντες »τῷ ποιῶντι θαυμάσια μεγάλα μόνῳ, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ· τῷ πατάξαντι βασιλεῖς μεγάλους καὶ ἀποκτείναντι βασιλεῖς κραταιούς, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ· ὅτι ἐν τῇ ταπεινώσει ἡμῶν ἐμνήσθη ἡμῶν ὁ κύριος«.

book 8

ἐφ' οἷς ἅπασιν ἀνυμνοῦντες μὴ διαλείψωμεν τὸν τῶν ὅλων θεόν, καὶ τὸν τούτου μονογενῆ υἱὸν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν, τὸν σὺν τῷ πατρὶ πάντων ἡμῖν τῶν ἀγαθῶν αἴτιον, τὸν τῆς θεογνωσίας αὐτοῦ εἰσηγητὴν ἡμῶν, τὸν τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας διδάσκαλον, τὸν τῶν ἀσεβῶν ὀλετήρα, τὸν τυραννοκτόνον, τὸν τοῦ βίου διορθωτὴν, τὸν τῶν ἀπεγνωσμένων σωτήρα Ἰησοῦν ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ πάντες δοξάζωμεν, ὅτι δὴ μόνος,

book 9 οἷα παναγάθου πατρὸς * * * βουλῇ τῆς πατρικῆς καὶ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος φιλανθρωπίας τῶν κάτω που κειμένων ἐν φθορᾷ 6—S. 18, 2 vgl. Eus. H. E. X 4 p. 865, 5—865, 7 — 6 Psal. 47, 2. 7 Hioh 5, 9. 9, 10 — 8 Dan. 2,21 — 9 Psal. 112, 7 — 10—12 Luk. 1, 52—53 12 ffiob 38, 15 — 15 Psal. 97, 1 — 16—20 Psal. 135, 4. 17. 18. 23 A1H V1P3 M2P1P2 1—3 nicht alles mehr von 1. Hd. A1 3 αὐτὸν V1P3 6 μέγας eingefügt H 9 καὶ 1 > A1H 10 ἀνυψῶν] ἀνιστῶν M2P1P2 (Eus. ἀνιστῶν ἀνυψῶν BD) | πένητας + ὅς A1 13 ὁ μεγαλουργός > B. 17 τῷ — 19 > H 20 ἡμῶν > H 21 νιὸν μονογενῆ ~ H 22 τῷ > H 26 ἐν > V1 | δοξάζοντες H 27 In den HSS eine Lücke anzunehmen; bei Eus. steht + μονώτατος ὑπάρχων πανάγαθος παῖς. In A1 von sp später Hd. interpoliert υἱὸς βουλῆς P2 τὴν σωτηρίαν ἡμῶν προμηθεύμενος, εὖ μάλα τὴν ἡμετέραν ὑποδὺς φύσιν, καθάπερ τις ἄριστος ἰατρός τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἀναλαβὼν καὶ τὰς νόσους φέρων, καὶ τότε καὶ αἰεὶ σωτηρίαν καὶ ζωὴν τῷ τῶν ἀνθρώπων κατειργάσατο γένει.

book 10 ὅς δὴ βασιλεὺς βασιλέων καὶ τοῦ ἰδίου λαοῦ αἰεὶ προμηθεύμενος τὸν αὐτῷ φίλον καὶ θεράποντα ἴδιον Κωνσταντῖνον τοῖς τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας καὶ πίστεως ὅπλοις φράζας κατὰ τῶν ἀσεβῶν τυράννων, τοῦ τε κατὰ Ῥώμην Μαξεντίου καὶ τοῦ κατὰ τὴν ἀνατολὴν Μαξιμίνου, ἀνεγήγερκεν· οὐς δὲ αὐτοῦ ἀνελὼν φαιδρὰν καὶ βαθεῖαν εἰρήνην τῷ οἰκείῳ λαῷ ἀποδεδόκεν.

book 1 Οὐκ ἦν δὲ ἄρα, φησὶν ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος, τῷ μισοκάλῳ φθόνῳ τῷ τε φιλοπονήρῳ δαίμονι φορητὸς ἢ τῶν ὀρωμένων θέα, ὥσπερ οὖν οὐδὲ Λικιννίῳ μετατραπέντι [ὥσπερ] ἐτύγχανεν αὐτάρκη πρὸς σὺνφρονα λογισμὸν τὰ τοῖς ἔμπροσθεν δεδηλωμένοις τυράννοις συμβεβηκότα, ὅς εὐφραινομένης αὐτῷ τῆς ἀρχῆς, τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου δευτερεύων τιμῆς ἐπιγαμβρίας τε κοῖ συγγενείας ἡξιωμένος, μιμήσεως μὲν τῆς τῶν καλῶν ἀπελιμπάνετο, τῆς δὲ τῶν ἀσεβῶν τυράννων μοχθηρίας ἐξήλου τὴν κακοτροπίαν καὶ ὧν τοῦ βίου τὴν καταστροφὴν ἐπέιδεν αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς, τούτων ἔπεσθαι τῇ γνώμῃ μᾶλλον ἢ τῇ τοῦ κρείττονος φιλίᾳ τε καὶ διαθέσει ἡβούλετο.

book 2 διαφθονηθεὶς τοιγαροῦν τῷ πανευεργέτῃ, πόλεμον δυσαγὴ καὶ δεινότατον πρὸς αὐτὸν ἐκφέρει, οὐ φύσεως νόμων φεισάμενος, οὐχ

book 3 ὀρκωμοσιῶν οὐχ αἵματος οὐ συνθηκῶν μνήμην ἐν διανοίᾳ λαβών. ὁ μὲν γὰρ αὐτῷ οἷα πανάγαθος βασιλεὺς εὐνοίας παρέχων ἀληθοῦς σύμβολα, συγγενείας τῆς πρὸς αὐτὸν οὐκ ἐφθόνησε γάμων τε λαμπρῶν ἀδελφῆς μετουσίαν οὐκ ἀπηνήσετο.

book 4 καὶ μεθ' ἑτερα· ἀλλὰ τούτοις τάναντία Λικίννιος διεπράττετο, παντοίας ὁσημέραι κατὰ 2 vgl. Jes. 53, 4 — 11—26 vgl. Eus. H. E. X 8 p. 892, 1—16 — 26—S. vgl. Eus. a. a. O. 20—23 A1H V1P3 M2P1P2 1 μάλα + προθύμως Eus. 6 εὐσεβείας καὶ am Rand nachträglich eingefügt H | πίστεως καὶ εὐσεβείας ~ V1 7 vgl. S. 19, 7. 22, 7 12 φορητὴ H wie Eus. R [Vita Const. 30, 23] 13 μετατραπέντι ὥσπερ > Eus. 15 εὐφραινομένης A1M2P1P2V1P3 εὐθυνομένης H (Eus. εὖ φερομένης) 20 τὴν γνώμην V1P3 22 νόμου H νόμον P3 23 ὀρκωμοσιῶν M2P1P2V1P3 | οὐ] οὐχὶ H 25 σύμβολον H | αὐτὸν von 1. Hd. corr. aus αὐτὸ P2 | τε] τὰς P3 27 τάναντία > P2 | ὁσημέραι] ὡς ἡμέραι V1 τοῦ κρείττονος μηχανὰς ἐπιτεχνώμενος ὁ μισόθεος, πάντας ἐπινοῶν ἐπιβουλῆς τρόπους, ὡς ἂν κακοῖς τὸν εὐεργέτην ἀμείψηται.

book 5 Οἷς ἐπιλέγει· τῷ δὲ ἄρα ἦν ὁ θεὸς φίλος κηδεμών καὶ φύλαξ, τῷ Κωνσταντίνῳ λέγω, ὅς αὐτῷ τὰς ἐν ἀπορρήτῳ κοῖ σκοτεινῷ μηχανευομένας ὑπὸ τοῦ τυράννου συμβουλίας εἰς φῶς ἄγων

διήλεγχε. τοσοῦτον ἀρετή, τὸ μέγα τῆς θεοσεβείας ὄπλον, πρὸς ἄμυναν μὲν ἐχθρῶν, οἰκείας δὲ φυλακὴν σωτηρίας ἰσχύει. ὦν δὲ πεφραγμένος ὁ θεοφιλέστατος ἡμῶν βασιλεὺς Κωνσταντῖνος τῇ ἐκ τοῦ θεοῦ βοηθείᾳ τὰς τοῦ δυσωνύμου πολυπλόκους ἐπιβουλὰς διεδιδρασκεν.

book 6 ὁ δὲ τύραννος τὴν λαθραίαν συσκευὴν ὡς οὐδαμῶς ἐώρα κατὰ γνώμην αὐτῷ χωροῦσαν, τοῦ θεοῦ πάντα δόλον τε καὶ ῥαδιουργίαν τῷ θεοφιλεῖ κατάφωρα ποιοῦντος, οὐκ ἔτι οἷός τε ὦν ἐπικρύπτεσθαι, προφανῇ λοιπὸν πόλεμον αἰρεῖται.

book 7 ὁμόσε δὴ κατὰ Κωνσταντίνου πολεμεῖν διαγνοῦς, ἤδη καὶ κατὰ τοῦ θεοῦ τῶν ὅλων ὡς φρουροῦ Κωνσταντίνου, ὃν ἠπίστατο σέβειν αὐτόν, παρατάττεσθαι ὥρμηται· καὶ ἔπειτα τοὺς ὑπ αὐτῷ θεοσεβεῖς ἤλαυνε.

book 8 καὶ μεθ' ἕτερα· καὶ ὁ τρόπος δὲ τοῦ κατ' αὐτῶν φθόνου ξένος τις ἦν καὶ οἷος οὐδεπώποτε ἠκούσθη. τὰς γοῦν ἀμφὶ τὴν Ἀμάσειαν καὶ τὰς λοιπὰς τοῦ Πόντου πόλεις ὅσοις κακοῖς πιέζεσθαι προσέταξε, πᾶσαν ὑπερβολὴν ὠμότητος ὑπερηκόντισεν. ἔνθα τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ αἱ μὲν ἐξ ὕψους εἰς ἔδαφος αὐθις κατερρίπτοντο, τὰς δὲ ἀποκείεσθαι ἐκέλευσεν, ὡς ἂν μὴ συνάγοιτό τις τῶν εἰωθότων μηδὲ τῷ θεῷ τὰς ὀφειλομένας εὐχὰς καὶ λατρείας ἀποδίδωσι.

book 9 συντελεῖσθαι γὰρ οὐχ ἡγεῖτο ὑπὲρ αὐτοῦ ταύτας — πῶς γὰρ οἷόν τε ἦν τοῦτο ἐννοεῖν τὸν μισόθεον—φαύλῳ συνειδότι τοῦτο λογιζόμενος, ὑπὲρ δὲ Κωνσταντίνου τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως πράττειν 3—16 vgl. Eus. a. a. O. p. 892, 25—894, 10 — 16—S. 20, 2 vgl. p. 896, 31—898,9 A1H V1P3 M2P1P2 3 ἄρα ἦν ὁ θεὸς A1H ἄρα ὁ θεὸς ἦν Eus. ἦν ἄρα ὁ θεὸς d. übr. HSS 4 λέγω, aber durch Rasur corr. aus λέγων A1 λέγω H λέγων d. übr. HSS 6 ἀρετή, τὸ wie Eus. Tc ἀρετῆς τὸ die meisten Eus. HSS | θεοσεβείας] εὐσεβείας M2P1P2 | μὲν > P2 7 ὦν δὲ wie Eus. B, nur H hat ᾧ δὴ wie Eus. AM τῶν δὲ P3 8 τοῦ > V1 10 αὐτῷ A1H Eus. > die übr. HSS 11 θεοφιλεῖ + βασιλεῖ H. Ens. 12 κατάφορα P3 Eus. BDM | λοιπὸν > V1P3M2P1P2 Eus. αἰρεῖται] αἴρεται Eus. | ὅμως ἔδει κατὰ A1 (wo aber erst im Text und dann auch am Rand von späterer corr. in ὁμόσε δὴ κατὰ), M2P1P2V1P3 ὅμως ἤδη κατὰ H ὁμόσε δὴτα Eus. | Κωνσταντίνῳ V1 Eus. Κωνσταντίνου d. übr. HSS 17 αὐτόν M2P1P2V1 (aber viell. in Correctur), P3 Eus. TER Mc | φθόνου HSS geg. Eus. φόνου 20 τοῦ θεοῦ > V1 21 συναγάγοιτο H Eus. BD 23 ἀποδίδωσι HSS ἀποδιδῶσι A1) ἀποδιδῶ Eus. 24 θεομιση A1 θεόμισον H 25 λογιζόμενος corr. in λογιζόμενον A1 ἡμᾶς καὶ τὸν θεὸν ἱλεοῦσθαι ἐπέπειστο. ὅθεν ἐκ τούτου παρορμηθεῖς, τὸν θυμὸν καθ' ἡμῶν ἐπισκῆπτει.

book 10 καὶ μετὰ βραχεά· καὶ δὴ ἀπήγοντο πολλοὶ τῶν ἐπισκόπων καὶ ἐκολάζοντο ἀπροφασίστως ὁμοίως τοῖς μαιφόνοις οἱ μηδὲν ἡδικηκότες, καινότεραν ὑπομένοντες τελευτήν, ξίφει τὸ σῶμα εἰς πολλὰ τμήματα κατακρεουργούμενοι καὶ μετὰ τὴν ἀπηνῆ ταύτην καὶ φρικτοτάτην θέαν τοῖς τῆς θαλάσσης βυθοῖς τοῖς ἰχθύσιν εἰς βορὰν ἐρρίπτοντο.

book 11 φυγαὶ δὲ αὐθις ἐπὶ τούτοις τῶν θεοσεβῶν ἀπάντων ὁμόσε ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν σὺν κομιδῇ νηπίοις ἐγίνοντο, καὶ πάλιν ἀγροὶ καὶ πάλιν ἐρημίαι νάπαι τε καὶ ὄρη τοὺς τοῦ Χριστοῦ θεράποντας ὑπεδέχοντο, κατὰ πάντων ἀνακινήσαντος τοῦ δυσσεβοῦς τὸν πόλεμον.

book 12 Καὶ μετὰ βραχεά· εἰ μὴ τάχιστα τὸ μέλλον ἔσεσθαι προλαβὼν ὁ τῶν ψυχῶν ὑπεράγαθος θεὸς ὡς ἐν βαθεῖ σκότῳ καὶ νυκτὶ ζοφωδεστάτῃ φωστῆρα μέγαν ἀθρόως καὶ σωτῆρα τοῖς πᾶσιν ἐξέλαμψε, τὸν αὐτοῦ θεράποντα Κωνσταντῖνον ὑψηλῷ βραχίονι γενναιοτάτῃ δὲ χειρὶ χειραγωγήσας.

book 13 Τούτῳ μὲν οὖν ἄνωθεν ἐξ οὐρανῶν καρπὸν εὐσεβείας ἐπάξιον τρόπαια κατὰ τῶν ἀσεβῶν παρεῖχε νίκης, τὸν δὲ ἀλιτήριον αὐτοῖς συμβούλοις ἅπασι καὶ φίλοις ὑπὸ τοῖς Κωνσταντίνου ποσὶ κατέβαλεν ὁ Κωνσταντίνου καὶ πάντων ἡμῶν θεός.

book 14 ὡς γὰρ εἰς ἔσχατα μανίας τὰ κατ' αὐτόν ἤλαυνεν, οὐκ ἀνεκτὸν εἶναι λογισάμενος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὁ τῷ θεῷ φίλος τὸν ἔμφυτον σῶφρονα καὶ εὐσεβῆ συναγαγὼν λογισμὸν καὶ τὸ

στερρὸν τοῦ δικαίου τρόπαιον φιланθρωπία κερασάμενος, ἐπαμῦναι κρίνει τοῖς ὑπὸ τῷ τυράννῳ ταλαιπωρουμένοις, καὶ τό γε πλεῖστον ἀνθρώπων γένος, βραχεῖς λυμεῶνας ἐκποδῶν ποιησάμενος, ἀνασώσασθαι ὀρμᾶται.

book 15 μόνη γὰρ αὐτῷ χρωμένου φιλανθρωπία τῷ δυσσεβεῖ τοῦ φιλανθρωποτάτου βασιλέως Κωνσταντίνου τὸν πρὸ τούτου χρόνον καὶ τὸν οὐ συμπαθείας ἄξιον ἐλεοῦντος, τῷ μὲν ἐγίνετο πλέον οὐδέν, τῆς κακίας οὐκ ἀπαλλαττομένῳ, αὖξοντι δὲ μᾶλλον τὴν κατὰ τῶν ὑποχειρίων Μνῶν 2—10 vgl. Eus. a. a. O. p. 898, 12—19 — 12—S. 21, 11 vgl. Eus. p. 898, 22—900, 16 A1H V1P3 M2P1P2 5 κρεουργούμενοι M2P1P2 6 φρικτωτάτην HP2 9 πάλιν2 > M2P1P2 11 δυσσεβοῦς M2 δυσσεβοῦς corr. von 1. Hd. in δυσσεβοῦς P2 13 τῶν + οἰκείων Eus. | ὑπεράγαθος HSS (viell. durch Lesefehler aus) ὑπέρμαχος Eus. 15 δὲ] δὴ H 17 οὖν > P2 19 πρηνῇ] πρηνῇ V1 Eus. T1BD corr. Tc πρὶν ἢν 23 τὸν στερρὸν τοῦ δικ. τρόπον Eus. 26 ὥρμηται M2P1P2 27 χρωμένῳ Eus. | τῷ—28 Κωνσταντίνου > Eus. 20 ἐλεοῦντι Eus. | οὐκ > V1 λύτταν, τοῖς δὲ κακουμένοις οὐδεμία ἦν σωτηρίας ἐλπίς, ὑπὸ δεινοῦ θηρίου καταπονουμένοις.

book 16 διὸ δὴ τῷ φιλανθρώπῳ μίξας τὸ μισοπόνηρον ὁ τῶν ἀγαθῶν χορηγὸς πρόεισιν ἅμα παιδὶ Κρίσπῳ βασιλεῖ φιλανθρωποτάτῳ ἀπὸ τῆς ἐσπερίων τῆς] μεγίστης Ῥώμης ἐπὶ τὴν ἐφάν κατὰ τοῦ τυράννου, σωτηρίας δεξιὰν ἅπασι τοῖς ἐκτείνας· παμβασιλεῖ θεῷ καὶ παιδὶ Χριστῷ σωτῆρι ποδηγῷ καὶ συμμάχῳ χρώμενοι, πατὴρ Κωνσταντίνος βασιλεὺς ἅμα υἱὸς βασιλεῖ Κρίσπῳ ἄμφω κύκλῳ διελόντες τὴν κατὰ τῶν θεομισῶν παράταξιν, ῥαδίαν τὴν νίκην ἀποφέρονται, τῶν κατὰ τὴν συμβολὴν πάντων ἐξευμαρισθέντων αὐτοῖς καὶ κατὰ γνώμην τοῦ παμβασιλέως θεοῦ, καθὰ φησιν ὁ φιλαληθέστατος Εὐσέβιος ὁ τοῦ πανευφήμου Παμφίλου.

book 17 Ῥουφῖνος δὲ φησὶν—εἰ καὶ μηδεμίαν μοῖραν τῶν γεγενημένων ἐπὶ Λικιννίου πραγμάτων ἐμνημόνευσεν, ὅμως καὶ αὐτὰ τὰ λεξίδια τοῦ προρρηθέντος ἀναλεξάμενος ἐνθήσω τῇ συγγραφῇ — φησὶ δὲ Λικίνιος μὲν οὖν ὁ συμβασιλεύων αὐτῷ, δηλονότι τῷ θεοφιλεῖ Κωνσταντίνῳ, τὰς Ἑλληνικὰς ἔχων δόξας ἐμίσει Χριστιανούς· καὶ διωγμὸν μὲν προφανῇ κατ’ αὐτῶν φόβῳ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου κινεῖν ὑπεστέλλετο, λεληθότως δὲ πολλοὺς ἐσκευωρεῖτο.

book 18 προίων δὲ φανερώς τὸν κατὰ πάντων διωγμὸν ἀνεκίνει ἐν τοῖς τῆς ἀνατολῆς τόποις, ὡς καὶ πολλοὺς τοῦ Χριστοῦ μάρτυρας ἀναδειχθῆναι ἐν διαφόροις τόποις· ἐκ δὲ τούτου εἰς ἀπέχθειαν τὴν πρὸς αὐτὸν μεγίστην τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον ἐκίνησεν. ἦσαν δὲ πρὸς ἀλλήλους πολέμιοι. ταυτα μὲν ουτος.

book 19 Οἱ δὲ λοιποί, ὅσοι τῆς Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἀληθείας συνήγοροι, διελόντες, φασὶν, ἄμφω τὴν στρατιὰν πατὴρ Κωνσταντίνος βασιλεὺς κοῖ υἱὸς Κρίσπος βασιλεὺς κατὰ τοῦ ἀσεβοῦς τυράννου ὥρμητο, ὁ μὲν οὖν υἱὸς Κρίσπος ἐπὶ τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν μέρη τῇ σὺν αὐτῷ στρατιᾷ τὴν πορείαν ποιούμενος, ὁ δὲ πατὴρ Κωνσταντίνος κατὰ τῆς Εὐρώπης τοῖς ἄμφ’ αὐτὸν δορυφόροις τὴν ὁδὸν διήνυεν.

book 20 ὁ δὲ μισόθεος καὶ πάσης ἀσεβείας καὶ μαιφονίας ἔμπλεως 12 vgl. Socr. I 3, 1. 2 p. 7f und I 4, 1 p. 9; s. o. S. 7, 20 — 30 Über das Verhältnis von Licinius und Euseb vgl. auch die Vita Constantini des Cod. A in Philostorgius ed. Bidez p. 180 und XCVI A1H V1P3 M2P1P2 3 πρόεισιν H Eus. πρόσεισιν die übr. HSS 5 σωτηρίαν P2 6 Χριστῷ] χρηστῷ P2 κυρίῳ M2 8 διελθόντες A1H geg. Eus. 10 καὶ tilgt Pasquali 11 πανευφήμου > P2 12 φησὶν > H 15 οὖν > P2 | θεοφιλεῖ A1 βασιλεῖ θεοφιλεῖ H βασιλεῖ d. übrigen HSS 17 κινεῖν] κοινήν P2 18 λελυθότως M2P1 19 τὸν] τῶν M2 25 φασὶν] κατὰ A1 (Ceriani: φασὶν — sie per compendium 1. m., 2. m. κατὰ), φησὶν HM2P1P2V1P3 | στρατείαν A1 27 υἱὸς > P2 27f σὺν τῇ αὐτῷ ~ M2P1P2V1P3 ἐξ ἀνατολῶν μετὰ πλείστου ὅσου στρατοῦ κατ’ αὐτῶν παραταττόμενος καὶ μεγαλαυχῶν ἤρχετο· φθάσας δὲ ἐν τῇ Νικομηδέων,

- ἐγνωκώς τε καὶ εἰδὼς τὴν τοῦ θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου ψυχὴν σέβουσιν τοὺς τοῦ θεοῦ ἱερεῖς καὶ ὅτι διὰ πάσης ἄγοι τιμῆς, μισθοδοτεῖ τὸν τῆς Νικομηδέων ἐπίσκοπον Εὐσέβιον πάλαι πρόσφυγα αὐτοῦ ὄντα κατὰ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου, οἰόμενος δι' αὐτοῦ καὶ τῶν ἄμφ' αὐτὸν ἀνελεῖν τὸν τοῖς τοῦ θεοῦ πεφραγμένον ἀκαταμαχῆτοις ὅπλοις Κωνσταντίνον.
- book 21 συντίθεται οὖν αὐτῷ ὁ θαυμασῖος Εὐσέβιος, ἐπαγγελίαις λιπαρηθεὶς παρὰ τοῦ συνασεβοῦς αὐτοῦ Λικιννίου.
- book 22 Καὶ ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει, ἐξ αὐτῆς τοῦ φιλοχρίστου βασιλέως ἐπιστολῆς ἔνεστι πληροφορηθῆναι, ἥς τοῖς Νικομηδεῦσιν ἐπέστειλεν, ὡδὲ πως λέγων πρὸς τῷ τέλει τῆς ἐπιστολῆς·
- book 23 »Τίς ἐστὶν ὁ ταῦτα διδάξας οὕτως ἄκακον πλῆθος; Εὐσέβιος >δηλαδή ὁ τῆς τυραννικῆς ὠμότητος συμμύστης. ὅτι γὰρ >τοῦ τυράννου γεγένηται προσφύλαξ, πολλαχόθεν ἔστι συνοραῖν. τοῦτο >μὲν αἱ τῶν ἐπισκόπων σφαγαὶ διαμαρτύρονται, ἀλλὰ τῶν >ἐπισκόπων, τοῦτο δὲ ἡ χαλεπωτάτη τῶν Χριστιανῶν ἐκδίωξις >ρήδην βοᾷ.
- book 24 οὐδὲν γὰρ τῶν εἰς ἐμὲ γεγεννημένων παρ' αὐτοῦ νῦν >έρῳ, δι' ὧν, ὅτε μάλιστα αἱ τῶν ἐναντίων μερῶν καθ' ἡμῶν >ματεύοντο δυνδρομαί, οὗτος καὶ ὀφθαλμοὺς κατασκόπους κατ' ἐμοῦ καὶ μόνον οὐκ ἐνόπλους τῷ τυράννῳ συνεισέφερεν >ὕπουργίας αὐτῷ χάριν.
- book 25 μηδ' ἐμέ τις οἴεσθω εἶναι πρὸς τὴν τούτων >ἀπόδειξιν ἀπαράσκευον· ἔλεγχος γάρ ἐστιν ἀκριβής, ὅτι τοὺς >τέρους καὶ τοὺς διακόνους τοὺς Εὐσεβίῳ παραπεμπομένους >ὕπ' ἐμοῦ συνειληφθαι συνέστηκεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν παρ' >νῦν οὐκ ἀγανακτήσεως ἔνεκεν, ἀλλ' εἰς αἰσχύνην ἐκείνων προενή- >νεκται. ἐκεῖνο μόνον δέδία, ἐκεῖνο διαλογίζομαι, ὅτι ὑμᾶς ὁρῶ >τὴν τοῦ ἐγκλήματος καλεῖσθαι κοινωνίαν· διὰ γὰρ τῆς 13—S. 24,18 vgl. unten Anhang Nr.I (= Gel.2) und Theodoret H.E. I 20ff p.66 A1H V1P3 M2P1P2 3 τε A1 > die übr. HSS 1f τῶν— ἐπισκόπων A1 6 τῶν] τὸν P2 8 θαυμάσιος A1H θαυμαστός d. übr. HSS 9 ἐπαγγελίας M2 | αὐτοῦ] αὐτῷ M2P1P2 11 ἥς] ἦν corr. in ἦν M2 ἦν P1 | ἐπέστελλεν P3 12 ὥδε—13 ἐστὶν > H aber am Rand ς (viell. ζητεῖ Holl) 14 ὁ Thdt. Gel.2 > HSS 15 πρόσφυξ Thdt. 16 αἱ τῶν] αὐτῶν H 18 οὐδὲ H | γὰρ + περὶ H Thdt. 20 συνδρομεῖναι P3 | οὗτος corr. aus οὕτως A1 22 αὐτῷ χάριν > Thdt. Gel.2 24 εὐσεβίου A1 | παραπεμπομένους HSS, παρεπομένους Thdt. Gel.2 25 παρέστηκεν V1 | ἀλλὰ — 26 ἔνεκεν > M2P1P2 25f μὲν παρίημι ἃ νῦν Thdt. 27 ἐκεῖνο1 + δὲ A1 Thdt. T 28 τῆς + τοῦ 1 >διαγωγῆς τε καὶ διαστροφῆς συνείδησιν κεχωρισμένην τῆς >εἰγήφατε.
- book 26 ἀλλ' ἔστιν οὐ βραδεῖα θεραπεία, εἴγε ἐπίσκοπον πιστόν τε καὶ ἀκέραιον νῦν γοῦν λαβόντες πρὸς θεὸν ἀπίδητε. ὅπερ ἐπὶ ποῦ παρόντος ἐν ὑμῖν ἐστὶν, ὃ καὶ πάλαι ἐχρῆν τῆς ὑμετέρας κρίσεως >ἡρτῆσθαι, εἰ μὴ ὁ προειρημένος Εὐσέβιος δεινῇ τῶν τότε >βομένων αὐτῷ προαιρέσει ἐνταῦθα ἐληλύθει καὶ τὴν τῆς >ὀρθότητα ἀναισχύντως συναύντως.
- book 27 >Ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ τοῦ αὐτοῦ Εὐσεβίου πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην >ὀλίγα προσῆκε φράσαι, μακροθύμως ἀκούσατε. μέμνηται ἡ >ἀνεξικακία ἐπὶ τῆς Νικαέων πόλεως γεγενῆσθαι σύνοδον >ἡ καὶ αὐτὸς ἐγὼ πρεπόντως τῇ τῆς ἐμῆς συνειδήσεως >παρήμην, οὐδὲν ἕτερον βουλόμενος ἢ ὁμόνοιον ἅπασιν >καὶ πρὸ πάντων ἐλέγξει καὶ ἀποσεισασθαι τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ὃ >μὲν ἀρχὴν εἰλήφει διὰ τῆς Ἀρείου τοῦ Ἀλεξανδρέως >ἰσχυροποιεῖτο δὲ παραχρῆμα διὰ τῆς Εὐσεβίου ἀτόπου τε καὶ >σπουδῆς.
- book 28 ἀλλ' αὐτὸς οὗτος Εὐσέβιος, προσφιλέστατοι καὶ τιμιώτα- >τοι, μεθ' ὅσης νομίζετε συνδρομῆς ἅτε δὴ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως >αὐτῆς ἡττώμενος, μεθ' ὅσης δὲ αἰσχύνῃς τῇ πανταχόθεν >ψευδολογίᾳ αὐτοῦ συνίσταται, ὑποπέμπων μὲν μοι διαφόρους >ὕπερ αὐτοῦ ἀξιοῦντας, ἐξαιτούμενος δὲ παρ' ἐμοῦ συμμαχίαν >ὅπως μὴ ἐπὶ τοσοῦτῳ ἐλεγχθεὶς πλημμελήματι τῆς

- ὑπαρχούσης >ἐκπέσοι τιμῆς; μάρτυς ἐστὶ μοι τούτων αὐτὸς ὁ θεός, ὃς ἐμοί τε >καὶ ὑμῖν φιλαγάθως ἐπιμένοι, ὅτι καὶ ἐμὲ αὐτὸς ἐκεῖνος περιέτρεψε καὶ ἀπρεπῶς ὑφήρπασεν·
- book 29 ἀλλ' ἢ θεία με πρόνοια ἐπὶ τὴν >ἀληθεστάτην αὐτῆς ὁδὸν ἐπανήγαγεν· ὃ καὶ ὑμεῖς ἐπέγνωτε καὶ >γνώσεσθε. πάντα μὲν γὰρ ἐπράχθη παρ' αὐτοῦ τότε, Εὐσεβίου ἀνοσίῳ λέγω, καθὼς αὐτὸς ἐπόθει πᾶν ὅτιοῦν κακὸν ἐπὶ τῆς αὐτοῦ >διανοίας ἀποκρυπτόμενος.
- book 30 >Ἀλλὰ πρώην, ἵνα τὰ λοιπὰ τῆς τούτου σκαιότητος παρῶ, τί >μάλιστα μετὰ Θεογνίου, ὃν τῆς ἀνοσίας αὐτοῦ προαιρέσεως >κοινωνόν, διεπράξατο, ἀκούσατε, παρακαλῶ. Ἀλεξανδράς τινὰς >ἡμετέρας πίστεως ἀναχωρήσαντας ἐνταῦθα κεκελεύειν >λῆναι, ἐπειδὴ διὰ τῆς τούτων ὑπηρεσίας διχονοίας ἡγείρετο πυρ- >σός.
- book 31 ἀλλ' οὗτοι οἱ καλοὶ τε καὶ ἀγαθοὶ ἐπίσκοποι, οὓς ἅπαξ ἢ τῆς >συνόδου ἀλήθεια πρὸς μετάνοιαν τετηρήκει, οὐ μόνον ἐδέξαντο >νους καὶ παρ' ἑαυτοῖς ἡσφαλίσαντο, ἀλλὰ καὶ ἐκοινωνήσαν οὐτοῖς τῆς >τῶν τρόπων κακοηθείας, διὸ τοῦτο περὶ τοὺς ἀχαρίστους >ἔκρινα πράξαι. ἀρπαγέντας γὰρ αὐτοὺς ἐκέλευσα ὡς >ἐξορισθῆναι.
- book 32 νῦν ὑμέτερόν ἐστι πρὸς τὸν θεὸν ἐκείνῃ τῇ πίστει >βλέπειν ἢ πάντοτε καὶ γεγενῆσθαι ὑμᾶς καὶ εἶναι πρέπει, κοὶ >πράξασθαι οὕτως, ἵνα ἐπισκόποις ἀγνοῦς τε καὶ ὀρθοδόξους >φιλανθρώπους ἔχοντες χαίρωμεν. εἴ τις δὲ πρὸς μνήμην τῶν >λυμεῶνων ἐκείνων ἢ πρὸς ἔπαινον ἀπρονοήτως ἐξαφθῆναι παραχρῆμα τῆς ἰδίας τόλμης διὰ τῆς τοῦ θεράποντος τοῦ θεοῦ, >τοῦτ' ἔστιν ἐμοῦ, ἐνεργείας ἀνασταλήσεται. ὁ θεὸς ὑμᾶς >ἀδελφοὶ ἀγαπητοί·
- book 33 Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἢ τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου ἐπιστολὴ σαφέστατα ἔδειξε περὶ τοῦ ἀσεβοῦς Εὐσεβίου τοῦ Νικο μηδείας, ὃς προσφύλαξ οὐ μόνον γέγονε τοῦ θεομισοῦς Λικιννίου ἀλλὰ καὶ συμμύστης καὶ ὑπουργὸς τῆς ἐκείνου τυραννίδος καὶ ἀσεβείας. βαδιῶ δὲ ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν προκειμένην τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ὑπόθεσιν. Περὶ τῆς κατὰ τοῦ ἀσεβοῦς Λικιννίου νίκης τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου.
- book 1 Οὐκ ἦν δὲ ἄρα, φησὶν ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος, τῷ μισοκάλῳ φθόνῳ τῷ τε φιλοπονήρῳ δαίμονι φορητὸς ἢ τῶν ὀρωμένων θέα, ὥσπερ οὖν οὐδὲ Λικιννίῳ μετατραπέντι [ὥσπερ] ἐτύγχανεν αὐτάρκη πρὸς σῶφρονα λογισμὸν τὰ τοῖς ἔμπροσθεν δεδηλωμένοις τυράννοις συμβεηκότα, ὃς εὐφραινομένης αὐτῷ τῆς ἀρχῆς, τῆς βασιλέως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου δευτερεύων τιμῆς ἐπιγαμβρίας τε κοὶ συγγενείας ἡξιωμένος, μιμήσεως μὲν τῆς τῶν καλῶν ἀπελιμπάνετο, τῆς δὲ τῶν ἀσεβῶν τυράννων μοχθηρίας ἐξήλου τὴν κακοτροπίαν καὶ ὣν τοῦ βίου τὴν καταστροφὴν ἐπεῖδεν αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς, τούτων ἔπεσθαι τῇ γνώμῃ μᾶλλον ἢ τῇ τοῦ κρείττονος φιλίᾳ τε καὶ διαθέσει ἡβούλετο.
- book 2 διαφθονηθεὶς τοιγαροῦν τῷ πανευεργέτῃ, πόλεμον δυσαγῇ καὶ δεινότατον πρὸς αὐτὸν ἐκφέρει, οὐ φύσεως νόμων φεισάμενος, οὐχ
- book 3 ὀρκωμοσιῶν οὐχ αἵματος οὐ συνθηκῶν μνήμην ἐν διανοίᾳ λαβών. ὁ μὲν γὰρ αὐτῷ οἷα πανάγαθος βασιλεὺς εὐνοίας παρέχων ἀληθοῦς σύμβολα, συγγενείας τῆς πρὸς αὐτὸν οὐκ ἐφθόνησε γάμων τε λαμπρῶν ἀδελφῆς μετουσίαν οὐκ ἀπηνήσето.
- book 4 καὶ μεθ' ἕτερα· ἀλλὰ τούτοις τάναντία Λικίννιος διεπράττετο, παντοίας ὀσημέραι κατὰ 2 vgl. Jes. 53, 4 — 11—26 vgl. Eus. H. E. X 8 p. 892, 1—16 — 26—S. vgl. Eus. a. a. O. 20—23 A1H V1P3 M2P1P2 1 μάλα + προθύμως Eus. 6 εὐσεβείας καὶ am Rand nachträglich eingefügt H | πίστεως καὶ εὐσεβείας ~ V1 7 vgl. S. 19, 7. 22, 7 12 φορητὴ H wie Eus. R [Vita Const. 30, 23] 13 μετατραπέντι ὥσπερ > Eus. 15 εὐφραινομένης A1M2P1P2V1P3 εὐθυνουμένης H (Eus. εὖ φερομένης) 20 τὴν γνώμην V1P3 22 νόμου H νόμον P3 23 ὀρκωμοσιῶν M2P1P2V1P3 | οὐ] οὐχὶ H 25 σύμβολον H | αὐτὸν von 1. Hd. corr. aus αὐτὸ P2 | τε] τὰς P3 27 τάναντία > P2 | ὀσημέραι]

ὥς ἡμέραι V1 τοῦ κρείττονος μηχανὰς ἐπιτεχνώμενος ὁ μισόθεος, πάντας ἐπινοῶν ἐπιβουλῆς τρόπους, ὥς ἂν κακοῖς τὸν εὐεργέτην ἀμείψῃται.

book 5 Οἷς ἐπιλέγει· τῷ δὲ ἄρα ἦν ὁ θεὸς φίλος κηδεμὼν καὶ φύλαξ, τῷ Κωνσταντίνῳ λέγω, ὃς αὐτῷ τὰς ἐν ἀπορρήτῳ κοῖ σκοτεινῷ μηχανευομένας ὑπὸ τοῦ τυράννου συμβουλίας εἰς φῶς ἄγων διήλεγχε. τοσοῦτον ἀρετῇ, τὸ μέγα τῆς θεοσεβείας ὄπλον, πρὸς ἄμυναν μὲν ἐχθρῶν, οἰκείας δὲ φυλακὴν σωτηρίας ἰσχύει. ὣν δὲ πεφραγμένος ὁ θεοφιλέστατος ἡμῶν βασιλεὺς Κωνσταντῖνος τῇ ἐκ τοῦ θεοῦ βοηθείᾳ τὰς τοῦ δυσωνύμου πολυπλόκους ἐπιβουλάς διεδίδρασκεν.

book 6 ὁ δὲ τύραννος τὴν λαθραίαν συσκευὴν ὥς οὐδαμῶς ἐώρα κατὰ γνώμην αὐτῷ χωροῦσαν, τοῦ θεοῦ πάντα δόλον τε καὶ ῥαδιουργίαν τῷ θεοφιλεῖ κατάφωρα ποιοῦντος, οὐκ ἔτι οἷός τε ὦν ἐπικρύπτεσθαι, προφανῇ λοιπὸν πόλεμον αἰρεῖται.

book 7 ὁμόσε δὴ κατὰ Κωνσταντίνου πολεμεῖν διαγνούς, ἤδη καὶ κατὰ τοῦ θεοῦ τῶν ὅλων ὥς φρουροῦ Κωνσταντίνου, ὃν ἠπίστατο σέβειν αὐτόν, παρατάττεσθαι ὥρμηται· καὶ ἔπειτα τοὺς ὑπ αὐτῷ θεοσεβεῖς ἤλαυνε.

book 8 καὶ μεθ' ἑτερα· καὶ ὁ τρόπος δὲ τοῦ κατ' αὐτῶν φθόνου ξένος τις ἦν καὶ οἷος οὐδεπώποτε ἠκούσθη. τὰς γοῦν ἀμφὶ τὴν Ἀμάσειαν καὶ τὰς λοιπὰς τοῦ Πόντου πόλεις ὅσοις κακοῖς πῆζεσθαι προσέταξε, πᾶσαν ὑπερβολὴν ὠμότητος ὑπερηκόντισεν. ἔνθα τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ αἱ μὲν ἐξ ὕψους εἰς ἔδαφος αὐθις κατερρίπτοντο, τὰς δὲ ἀποκείεσθαι ἐκέλευσεν, ὥς ἂν μὴ συνάγοιτό τις τῶν εἰωθότων μηδὲ τῷ θεῷ τὰς ὀφειλομένας εὐχὰς καὶ λατρείας ἀποδίδωσι.

book 9 συντελεῖσθαι γὰρ οὐχ ἡγεῖτο ὑπὲρ αὐτοῦ ταύτας — πῶς γὰρ οἷόν τε ἦν τοῦτο ἐννοεῖν τὸν μισόθεον—φαύλῳ συνειδῶτι τοῦτο λογιζόμενος, ὑπὲρ δὲ Κωνσταντίνου τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως πράττειν 3—16 vgl. Eus. a. a. O. p. 892, 25—894, 10 — 16—S. 20, 2 vgl. p. 896, 31—898,9 A1H V1P3 M2P1P2 3 ἄρα ἦν ὁ θεὸς A1H ἄρα ὁ θεὸς ἦν Eus. ἦν ἄρα ὁ θεὸς d. übr. HSS 4 λέγω, aber durch Rasur corr. aus λέγων A1 λέγω H λέγων d. übr. HSS 6 ἀρετῇ, τὸ wie Eus. Tc ἀρετῆς τὸ die meisten Eus. HSS | θεοσεβείας] εὐσεβείας M2P1P2 | μὲν > P2 7 ὦν δὲ wie Eus. B, nur H hat ᾧ δὴ wie Eus. AM τῶν δὲ P3 8 τοῦ > V1 10 αὐτῷ A1H Eus. > die übr. HSS 11 θεοφιλεῖ + βασιλεῖ H. Ens. 12 κατάφωρα P3 Eus. BDM | λοιπὸν > V1P3M2P1P2 Eus. αἰρεῖται] αἵρεται Eus. | ὅμως ἔδει κατὰ A1 (wo aber erst im Text und dann auch am Rand von späterer corr. in ὁμόσε δὴ κατὰ), M2P1P2V1P3 ὅμως ἤδη κατὰ H ὁμόσε δὴτα Eus. | Κωνσταντίνῳ V1 Eus. Κωνσταντίνου d. übr. HSS 17 αὐτὸν M2P1P2V1 (aber viell. in Correctur), P3 Eus. TER Mc | φθόνου HSS geg. Eus. φόνου 20 τοῦ θεοῦ > V1 21 συναγάγοιτο H Eus. BD 23 ἀποδίδωσι HSS ἀποδιδῶσι A1) ἀποδιδῶ Eus. 24 θεομισῇ A1 θεόμισον H 25 λογιζόμενος corr. in λογιζόμενον A1 ἡμᾶς καὶ τὸν θεὸν ἰλεοῦσθαι ἐπέπειστο. ὅθεν ἐκ τούτου παρορμηθεῖς, τὸν θυμὸν καθ' ἡμῶν ἐπισκῆπτει.

book 10 καὶ μετὰ βραχέα· καὶ δὴ ἀπήγοντο πολλοὶ τῶν ἐπισκόπων καὶ ἐκολάζοντο ἀπροφασίστως ὁμοίως τοῖς μαιφόνοις οἱ μὴδὲν ἡδίκηκοτες, καινοτέραν ὑπομένοντες τελευτήν, ξίφει τὸ σῶμα εἰς πολλὰ τμήματα κατακρεουργούμενοι καὶ μετὰ τὴν ἀπηνῆ ταύτην καὶ φρικτοτάτην θέαν τοῖς τῆς θαλάσσης βυθοῖς τοῖς ἰχθύσιν εἰς βορὰν ἐρρίπτοντο.

book 11 φυγαὶ δὲ αὐθις ἐπὶ τούτοις τῶν θεοσεβῶν ἀπάντων ὁμόσε ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν σὺν κομιδῇ νηπίοις ἐγίνοντο, καὶ πάλιν ἀγροὶ καὶ πάλιν ἐρημίαι νάπαι τε καὶ ὄρη τοὺς τοῦ Χριστοῦ θεράποντας ὑπεδέχοντο, κατὰ πάντων ἀνακινήσαντος τοῦ δυσσεβοῦς τὸν πόλεμον.

book 12 Καὶ μετὰ βραχέα· εἰ μὴ τάχιστα τὸ μέλλον ἔσεσθαι προλαβὼν ὁ τῶν ψυχῶν ὑπεράγαθος θεὸς ὥς ἐν βαθεῖ σκότῳ καὶ νυκτὶ ζοφωδεστάτῃ φωστῆρα μέγαν ἀθρόως καὶ σωτῆρα τοῖς πᾶσιν ἐξέλαμψε, τὸν αὐτοῦ θεράποντα Κωνσταντῖνον ὑψηλῷ βραχίονι γενναιοτάτῃ δὲ χειρὶ χειραγωγήσας.

book 13

Τούτῳ μὲν οὖν ἄνωθεν ἐξ οὐρανῶν καρπὸν εὐσεβείας ἐπάξιον τρόπαια κατὰ τῶν ἀσεβῶν παρεῖχε νίκης, τὸν δὲ ἀλιτήριον αὐτοῖς συμβούλοις ἅπασι καὶ φίλοις ὑπὸ τοῖς Κωνσταντίνου ποσὶ κατέβαλεν ὁ Κωνσταντίνου καὶ πάντων ἡμῶν θεός.

book 14 ὥς γὰρ εἰς ἔσχατα μανίας τὰ κατ' αὐτὸν ἤλαυνεν, οὐκ ἀνεκτὸν εἶναι λογισάμενος βασιλεὺς Κωνσταντίνος ὁ τῷ θεῷ φίλος τὸν ἔμφυτον σῶφρονα καὶ εὐσεβῆ συναγαγὼν λογισμὸν καὶ τὸ στερρὸν τοῦ δικαίου τρόπαιον φιλανθρωπία κερασάμενος, ἐπαμῦναι κρίνει τοῖς ὑπὸ τῷ τυράννῳ ταλαιπωρουμένοις, καὶ τό γε πλεῖστον ἀνθρώπων γένος, βραχεῖς λυμεῶνας ἐκποδῶν ποιησάμενος, ἀνασώσασθαι ὀρμᾶται.

book 15 μόνη γὰρ αὐτῷ χρωμένου φιλανθρωπία τῷ δυσσεβεῖ τοῦ φιλανθρωποτάτου βασιλέως Κωνσταντίνου τὸν πρὸ τούτου χρόνον καὶ τὸν οὐ συμπαθείας ἄξιον ἐλεοῦντος, τῷ μὲν ἐγίνετο πλέον οὐδέν, τῆς κακίας οὐκ ἀπαλλαττομένῳ, αὔξοντι δὲ μᾶλλον τὴν κατὰ τῶν ὑποχειρίων Μνῶν 2—10 vgl. Eus. a. a. O. p. 898, 12—19 — 12—S. 21, 11 vgl. Eus. p. 898, 22—900, 16 A1H V1P3 M2P1P2 5 κρεουργούμενοι M2P1P2 6 φρικτωτάτην HP2 9 πάλιν2 > M2P1P2 11 δυσσεβοῦς M2 δυσσεβοῦς corr. von 1. Hd. in δυσσεβοῦς P2 13 τῶν + οἰκείων Eus. | ὑπεράγαθος HSS (viell. durch Lesefehler aus) ὑπέρμαχος Eus. 15 δὲ] δὴ H 17 οὖν > P2 19 πρηνῇ] πρηνῇ V1 Eus. T1BD corr. Tc πρὶν ἢν 23 τὸν στερρὸν τοῦ δικ. τρόπον Eus. 26 ὥρμηται M2P1P2 27 χρωμένῳ Eus. | τῷ—28 Κωνσταντίνου > Eus. 20 ἐλεοῦντι Eus. | οὐκ > V1 λύτταν, τοῖς δὲ κακουμένοις οὐδεμία ἦν σωτηρίας ἐλπίς, ὑπὸ δεινοῦ θηρίου καταπονουμένοις.

book 16 διὸ δὴ τῷ φιλανθρώπῳ μίξας τὸ μισοπόνηρον ὁ τῶν ἀγαθῶν χορηγὸς πρόεισιν ἅμα παιδὶ Κρίσπῳ βασιλεῖ φιλανθρωποτάτῳ ἀπὸ τῆς ἐσπερίων τῆς] μεγίστης Ῥώμης ἐπὶ τὴν ἐψάν κατὰ τοῦ τυράννου, σωτηρίας δεξιὰν ἅπασι τοῖς ἐκτείνας· παμβασιλεῖ θεῷ καὶ παιδὶ Χριστῷ σωτῆρι ποδηγῷ καὶ συμμάχῳ χρώμενοι, πατὴρ Κωνσταντίνος βασιλεὺς ἅμα υἱῷ βασιλεῖ Κρίσπῳ ἄμφω κύκλῳ διελόντες τὴν κατὰ τῶν θεομισῶν παράταξιν, ῥαδίαν τὴν νίκην ἀποφέρονται, τῶν κατὰ τὴν συμβολὴν πάντων ἐξευμαρισθέντων αὐτοῖς καὶ κατὰ γνώμην τοῦ παμβασιλέως θεοῦ, καθὰ φησιν ὁ φιλαληθέστατος Εὐσέβιος ὁ τοῦ πανευφήμου Παμφίλου.

book 17 Ῥουφῖνος δὲ φησὶν—εἰ καὶ μηδεμίαν μοῖραν τῶν γεγενημένων ἐπὶ Λικιννίου πραγμάτων ἐμνημόνευσεν, ὅμως καὶ αὐτὰ τὰ λεξίδια τοῦ προρρηθέντος ἀναλεξάμενος ἐνθήσω τῇ συγγραφῇ — φησὶ δὲ Λικίννιος μὲν οὖν ὁ συμβασιλεύων αὐτῷ, δηλονότι τῷ θεοφιλεῖ Κωνσταντίνῳ, τὰς Ἑλληνικὰς ἔχων δόξας ἐμίσει Χριστιανούς· καὶ διωγμὸν μὲν προφανῇ κατ' αὐτῶν φόβῳ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου κινεῖν ὑπεστέλλετο, λεληθότως δὲ πολλοὺς ἐσκευωρεῖτο.

book 18 προιῶν δὲ φανερώς τὸν κατὰ πάντων διωγμὸν ἀνεκίνει ἐν τοῖς τῆς ἀνατολῆς τόποις, ὥς καὶ πολλοὺς τοῦ Χριστοῦ μάρτυρας ἀναδειχθῆναι ἐν διαφόροις τόποις· ἐκ δὲ τούτου εἰς ἀπέχθειαν τὴν πρὸς αὐτὸν μεγίστην τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον ἐκίνησεν. ἦσαν δὲ πρὸς ἀλλήλους πολέμιοι. ταυτα μὲν ουτος.

book 19 Οἱ δὲ λοιποὶ, ὅσοι τῆς Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἀληθείας συνήγοροι, διελόντες, φασίν, ἄμφω τὴν στρατιὰν πατὴρ Κωνσταντίνος βασιλεὺς κοὶ υἱὸς Κρίσπος βασιλεὺς κατὰ τοῦ ἀσεβοῦς τυράννου ὥρμητο, ὁ μὲν οὖν υἱὸς Κρίσπος ἐπὶ τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν μέρη τῇ σὺν αὐτῷ στρατιᾷ τὴν πορείαν ποιούμενος, ὁ δὲ πατὴρ Κωνσταντίνος κατὰ τῆς Εὐρώπης τοῖς ἄμφ' αὐτὸν δορυφόροις τὴν ὁδὸν διήνυν.

book 20 ὁ δὲ μισόθεος καὶ πάσης ἀσεβείας καὶ μαιφονίας ἔμπλεως 12 vgl. Socr. I 3, 1. 2 p. 7f und I 4, 1 p. 9; s. o. S. 7, 20 — 30 Über das Verhältnis von Licinius und Euseb vgl. auch die Vita Constantini des Cod. A in Philostorgius ed. Bidez p. 180 und XCVI A1H V1P3 M2P1P2 3 πρόεισιν H Eus. πρόεισιν die übr. HSS 5 σωτηρίαν P2 6 Χριστῷ] χρηστῷ P2 κυρίῳ M2 8 διελθόντες A1H geg.

Eus. 10 καὶ tilgt Pasquali 11 πανευφήμου > P2 12 φησὶν > H 15 οὖν > P2 | θεοφιλεῖ A1 βασιλεῖ θεοφιλεῖ H βασιλεῖ d. übrigen HSS 17 κινεῖν] κοινήν P2 18 λελυθότως M2P1 19 τὸν] τῶν M2 25 φασὶν] κατὰ A1 (Ceriani: φασὶν — sie per compendium 1. m., 2. m. κατὰ), φησὶν HM2P1P2V1P3 | στρατείαν A1 27 υἱὸς > P2 27f σὺν τῇ αὐτῷ ~ M2P1P2V1P3 ἐξ ἀνατολῶν μετὰ πλείστου ὅσου στρατοῦ κατ' αὐτῶν παραταττόμενος καὶ μεγαλαυχῶν ἤρχετο· φθάσας δὲ ἐν τῇ Νικομηδέων, ἐγνωκώς τε καὶ εἰδὼς τὴν τοῦ θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου ψυχὴν σέβουσιν τοὺς τοῦ θεοῦ ἱερεῖς καὶ ὅτι διὰ πάσης ἄγοι τιμῆς, μισθοδοτεῖ τὸν τῆς Νικομηδέων ἐπίσκοπον Εὐσέβιον πάλαι πρόσφυγα αὐτοῦ ὄντα κατὰ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου, οἰόμενος δι' αὐτοῦ καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν ἀνελεῖν τὸν τοῖς τοῦ θεοῦ πεφραγμένον ἀκαταμαχήτοις ὅπλοις Κωνσταντίνον.

book 21 συντίθεται οὖν αὐτῷ ὁ θαυμάσιος Εὐσέβιος, ἐπαγγελίαις λιπαρηθεὶς παρὰ τοῦ συνασεβοῦς αὐτοῦ Λικιννίου.

book 22 »Τίς ἐστὶν ὁ ταῦτα διδάξας οὕτως ἄκακον πλῆθος; Εὐσέβιος >δηλαδή ὁ τῆς τυραννικῆς ὠμότητος συμμύστης. ὅτι γὰρ >τοῦ τυράννου γεγένηται προσφύλαξ, πολλαχόθεν ἔστι συνοραῖν. τοῦτο >μὲν αἱ τῶν ἐπισκόπων σφαγαὶ διαμαρτύρονται, ἀλλὰ τῶν >ἐπισκόπων, τοῦτο δὲ ἡ χαλεπωτάτη τῶν Χριστιανῶν ἐκδίωξις >ρήδην βοᾷ.

book 23 οὐδὲν γὰρ τῶν εἰς ἐμὲ γεγεννημένων παρ' αὐτοῦ νῦν >έρω, δι' ὧν, ὅτε μάλιστα αἱ τῶν ἐναντίων μερῶν καθ' ἡμῶν >ματεύοντο δυνδρομαί, οὗτος καὶ ὀφθαλμοὺς κατασκόπους κατ' ἐμοῦ καὶ μόνον οὐκ ἐνόησεν τῷ τυράννῳ συνεισέφερεν >ὕπουργίας αὐτῷ χάριν.

book 24 μηδ' ἐμέ τις οἶσθω εἶναι πρὸς τὴν τούτων >ἀπόδειξιν ἀπαράσκευον· ἔλεγχος γάρ ἐστιν ἀκριβής, ὅτι τοὺς >τέρους καὶ τοὺς διακόνους τοὺς Εὐσεβίῳ παραπεμπομένους >ὕπ' ἐμοῦ συνειληφθαι συνέστηκεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν παρ' >νῦν οὐκ ἀγανακτῆσεως ἔνεκεν, ἀλλ' εἰς αἰσχύνην ἐκείνων προενή- >νεκται. ἐκεῖνο μόνον δέδρα, ἐκεῖνο διαλογίζομαι, ὅτι ὑμᾶς ὁρῶ >τὴν τοῦ ἐγκλήματος καλεῖσθαι κοινωνίαν· διὰ γὰρ τῆς 13—S. 24,18 vgl. unten Anhang Nr.I (= Gel.2) und Theodoret H.E. I 20ff p.66 A1H V1P3 M2P1P2 3 τε A1 > die übr. HSS 1f τῶν— ἐπισκόπων A1 6 τῶν] τὸν P2 8 θαυμάσιος A1H θαυμαστός d. übr. HSS 9 ἐπαγγελίας M2 | αὐτοῦ] αὐτῷ M2P1P2 11 ἧς] ἦν corr. in ἦν M2 ἦν P1 | ἐπέστελλεν P3 12 ὥδε—13 ἐστὶν > H aber am Rand ζ (viell. ζητεῖ Holl) 14 ὁ Thdt. Gel.2 > HSS 15 πρόσφυξ Thdt. 16 αἱ τῶν] αὐτῶν H 18 οὐδὲ H | γὰρ + περὶ H Thdt. 20 συνδρομεῖν P3 | οὗτος corr. aus οὕτως A1 22 αὐτῷ χάριν > Thdt. Gel.2 24 εὐσεβίου A1 | παραπεμπομένους HSS, παρεπομένους Thdt. Gel.2 25 παρέστηκεν V1 | ἀλλὰ — 26 ἔνεκεν > M2P1P2 25f μὲν παρίημι ἃ νῦν Thdt. 27 ἐκεῖνο1 + δὲ A1 Thdt. T 28 τῆς + τοῦ 1 >διαγωγῆς τε καὶ διαστροφῆς συνειδήσιν κεχωρισμένην τῆς >εἰγήφατε.

book 25 ἀλλ' ἔστιν οὐ βραδεῖα θεραπεία, εἴγε ἐπίσκοπον πιστόν τε καὶ ἀκέραιον νῦν γοῦν λαβόντες πρὸς θεὸν ἀπίδητε. ὅπερ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐν ὑμῖν ἐστὶν, ὃ καὶ πάλαι ἐχρῆν τῆς ὑμετέρας κρίσεως >ἡρτῆσθαι, εἰ μὴ ὁ προειρημένος Εὐσέβιος δεινῇ τῶν τότε >βομένων αὐτῷ προαιρέσει ἐνταῦθα ἐληλύθει καὶ τὴν τῆς >ὀρθότητά ἀναισχύντως συναύντως.

book 26 >Ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ τοῦ αὐτοῦ Εὐσεβίου πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην >ὀλίγα προσῆκε φράσαι, μακροθύμως ἀκούσατε. μέμνηται ἡ >ἀνεξικακία ἐπὶ τῆς Νικαέων πόλεως γεγενῆσθαι σύνοδον >ἢ καὶ αὐτὸς ἐγὼ πρεπόντως τῇ τῆς ἐμῆς συνειδήσεως >παρήμην, οὐδὲν ἕτερον βουλόμενος ἢ ὁμόνοιον ἅπασιν >καὶ πρὸ πάντων ἐλέγξει καὶ ἀποσεισασθαι τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ὃ >μὲν ἀρχὴν εἰλήφει διὰ τῆς Ἀρείου τοῦ Ἀλεξανδρέως >ἰσχυροποιεῖτο δὲ παραχρῆμα διὰ τῆς Εὐσεβίου ἀτόπου τε καὶ >σπουδῆς.

book 27 ἀλλ' αὐτὸς οὗτος Εὐσέβιος, προσφιλέστατοι καὶ τιμιώτα- >τοι, μεθ' ὅσης νομίζετε συνδρομῆς ἅτε δὴ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως >αὐτῆς ἡττώμενος, μεθ' ὅσης δὲ αἰσχύνῃς τῇ πανταχόθεν >ψευδολογίᾳ αὐτοῦ συνίσταται, ὑποπέμπων μὲν μοι διαφοροῦς >ὕπερ αὐτοῦ ἀξιοῦντας,

- ἐξαιτούμενος δὲ παρ' ἐμοῦ συμμαχίαν >ὅπως μὴ ἐπὶ τοσοῦτῳ ἐλεγχθεῖς πλημμελήματι τῆς
ὑπαρχούσης >ἐκπέσοι τιμῆς; μάρτυς ἐστὶ μοι τούτων αὐτὸς ὁ θεός, ὃς ἐμοί τε >καὶ ὑμῖν
φιλαγάθως ἐπιμένει, ὅτι καὶ ἐμὲ αὐτὸς ἐκεῖνος περιέτρεψε καὶ ἀπρεπῶς ὑφήρπασεν·
- book 28 ἀλλ' ἡ θεία με πρόνοια ἐπὶ τὴν >ἀληθεστάτην αὐτῆς ὁδὸν ἐπανήγαγεν· ὃ καὶ ὑμεῖς ἐπέγνωτε
καὶ >γνώσεσθε. πάντα μὲν γὰρ ἐπράχθη παρ' αὐτοῦ τότε, Εὐσεβίου ἀνοσίῳ λέγω, καθὼς αὐτὸς
ἐπόθει πᾶν ὅτιοῦν κακὸν ἐπὶ τῆς αὐτοῦ >διανοίας ἀποκρυπτόμενος.
- book 29 >Ἀλλὰ πρῶην, ἵνα τὰ λοιπὰ τῆς τούτου σκαιότητος παρῶ, τί >μάλιστα μετὰ Θεογνίου, ὃν τῆς
ἀνοσίας αὐτοῦ προαιρέσεως >κοινωνόν, διεπράξατο, ἀκούσατε, παρακαλῶ. Ἀλεξανδράς τινὰς
>ἡμετέρας πίστεως ἀναχωρήσαντας ἐνταῦθα κεκελεύειν >λῆναι, ἐπειδὴ διὰ τῆς τούτων
ὑπηρεσίας διχονοίας ἡγείρετο πυρ- >σός.
- book 30 ἀλλ' οὗτοι οἱ καλοὶ τε καὶ ἀγαθοὶ ἐπίσκοποι, οὓς ἅπαξ ἡ τῆς >συνόδου ἀλήθεια πρὸς μετάνοιαν
τετηρήκει, οὐ μόνον ἐδέξαντο >νους καὶ παρ' ἑαυτοῖς ἡσφαλίσαντο, ἀλλὰ καὶ ἐκοινωνήσαν
οὗτοῖς τῆς >τῶν τρόπων κακοηθείας, διὸ τοῦτο περὶ τοὺς ἀχαρίστους >ἔκρινα πρᾶξαι.
ἀρπαγέντας γὰρ αὐτοὺς ἐκέλευσα ὥς >ἐξορισθῆναι.
- book 31 νῦν ὑμέτερόν ἐστι πρὸς τὸν θεὸν ἐκείνῃ τῇ πίστει >βλέπειν ἢ πάντοτε καὶ γεγενῆσθαι ὑμᾶς καὶ
εἶναι πρέπει, κοί >πράξασθαι οὕτως, ἵνα ἐπισκόποις ἀγνοοῦς τε καὶ ὀρθοδόξους >φιλανθρώπους
ἔχοντες χαίρωμεν. εἴ τις δὲ πρὸς μνήμην τῶν >λυμεῶνων ἐκείνων ἢ πρὸς ἔπαινον ἀπρονοήτως
ἐξαφθῆναι παραχρῆμα τῆς ἰδίας τόλμης διὰ τῆς τοῦ θεράποντος τοῦ θεοῦ, >τοῦτ' ἔστιν ἐμοῦ,
ἐνεργείας ἀνασταλήσεται. ὁ θεὸς ὑμᾶς >ἀδελφοὶ ἀγαπητοί.
- book 32 Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἡ τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου ἐπιστολὴ σαφέστατα ἔδειξε
περὶ τοῦ ἀσεβοῦς Εὐσεβίου τοῦ Νικο μηδείας, ὃς προσφύλαξ οὐ μόνον γέγονε τοῦ θεομισοῦς
Λικιννίου ἀλλὰ καὶ συμμύστης καὶ ὑπουργὸς τῆς ἐκείνου τυραννίδος καὶ ἀσεβείας. βαδιῶ δὲ
ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν προκειμένην τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ὑπόθεσιν. Περὶ τῆς κατὰ τοῦ
ἀσεβοῦς Λικιννίου νίκης τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου.
- book 1 Λικιννίου τοίνυν σὺν στρατιᾷ τῇ σὺν αὐτῷ ἀπὸ τῆς Νικομηδέων ἐξορμήσαντος ἐπὶ τὸ
Βυζάντιον κατὰ τοῦ θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως ἐκεῖσε τότε παρόντος, τῶν δὲ
θατέρων στρατιωτικῶν φαλάγγων τὸν χριστοφόρον βασιλέα ἐν κύκλῳ αὐτῶν ἐχόντων, ἰδὼν ὁ
ἀλιτήριος καὶ τῶν οἰκείων δὲ στρατῶν ἔρημον ἑαυτὸν θεασάμενος A1H V1P3 M2P1P2 1
τούτου] αὐτοῦ A1 Thdt. n 2 ἀνοσίῳ H 3 ἀλεξανδρείας P3 4 κεκελεύει P2 καὶ κελεύειν P3 6
ἀγαθοὶ τε καὶ καλοὶ ~ H 7 ἐδέξατο P3 8 καὶ · παρ' αὐτοῖς ce im Text · καὶ παρ' ἑαυτοῖς am Rand
V1 | ἡσφαλίσατο P3 9 τῶν > P2 11 ἡμέτερον M2P1P2V1P3 12 βλέπειν + ἐν H | ἡμᾶς P2P3 13
ἀγνοοῦς] ἐγνοοῦς Ps 16 τοῦ2 > P2 17 διαφυλάξαι M2P1P2 20 ἀσεβοῦς] εὐσεβοῦς, aber von
späterer Hand corr. V1 28 δὲ θατέρων A1H δ' ἐκατέρων d. übr. HSS 29 αὐτὸν HP2 | ἐχόντων
A1H (vgl. Index s. v. partic.) ἐχουσῶν d. übr. HSS ἐπὶ τὴν τῶν κρειττόνων ἀσπίδα
προσπεφευγότων, τὰ μὲν πρῶτα κρυπτάζεσθαι ἐσπούδαζεν ἐν Χρυσοπόλει τῆς Βιθυνῶν
ἐπίνειον δὲ τοῦτο τῆς Χαλκηδόνος ἐστὶ) μὴ δυνηθεὶς δέ, ἰδὼν ἑαυτὸν ἤδη πρηνῆ κείμενον ὑπὸ
τοῖς Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως ποσίν, ἐξέδωκεν ἑαυτόν.
- book 2 ζῶντα οὖν συλλαβὼν ὁ ἐπιεικέστατος καὶ εὐσεβέστατος βασιλεὺς φιλανθρωπεύεται καὶ κτείνει
μὲν οὐδαμῶς, οἰκεῖν δὲ τὴν Θεσσαλονίκην προσέταξεν ἡσυχάζοντα.
- book 3 ὁ δὲ πρὸς ὀλίγον χρόνον ἡσυχάζειν ἐδόκει· μετὰ δὲ ταῦτα βαρβάρους τινὰς προσκαλούμενος
καὶ σὺν αὐτοῖς διασκεπτόμενος, ἀναμάχεσθαι τὴν ἡτταν ἐσπούδαζε.
- book 4 τοῦτο γνοὺς βασιλεὺς ὁ πιστότατος, ἀναιρεθῆναι τὸν θεομισῆ ἐκέλευσε· καὶ ἀνῆρέθη ὁ τοῦ
Χριστοῦ καὶ τοῦ αὐτοῦ θεράποντος τυραννος.
- book 1

Λικιννίου τοίνυν σὺν στρατιᾷ τῇ σὺν αὐτῷ ἀπὸ τῆς Νικομηδέων ἐξορμήσαντος ἐπὶ τὸ Βυζάντιον κατὰ τοῦ θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως ἐκεῖσε τότε παρόντος, τῶν δὲ θατέρων στρατιωτικῶν φαλάγγων τὸν χριστοφόρον βασιλέα ἐν κύκλῳ αὐτῶν ἐχόντων, ἰδὼν ὁ ἀλιτήριος καὶ τῶν οἰκείων δὲ στρατῶν ἔρημον ἑαυτὸν θεασάμενος A1H V1P3 M2P1P2 1 τοῦτου] αὐτοῦ A1 Thdt. n 2 ἀνοσίου H 3 ἀλεξανδρείας P3 4 κεκελεύκει P2 καὶ κελεύκειν P3 6 ἀγαθοί τε καὶ καλοί ~ H 7 ἐδέξατο P3 8 καὶ · παρ' αὐτοῖς ce im Text · καὶ παρ' ἑαυτοῖς am Rand V1 | ἡσφαλίσατο P3 9 τῶν > P2 11 ἡμέτερον M2P1P2V1P3 12 βλέπειν + ἐν H | ἡμᾶς P2P3 13 ἀγνοῦς] ἐγνοῦς Ps 16 τοῦ2 > P2 17 διαφυλάξαι M2P1P2 20 ἀσεβοῦς] εὐσεβοῦς, aber von späterer Hand corr. V1 28 δὲ θατέρων A1H δ' ἐκατέρων d. übr. HSS 29 αὐτὸν HP2 | ἐχόντων A1H (vgl. Index s. v. partic.) ἐχουσῶν d. übr. HSS ἐπὶ τὴν τῶν κρειττόνων ἀσπίδα προσπεφευγότων, τὰ μὲν πρῶτα κρυπτάζεσθαι ἐσπούδαζεν ἐν Χρυσοπόλει τῆς Βιθυνῶν ἐπίνειον δὲ τοῦτο τῆς Χαλκηδόνος ἐστὶ) μὴ δυνηθεὶς δέ, ἰδὼν ἑαυτὸν ἤδη πρηνῇ κείμενον ὑπὸ τοῖς Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως ποσίν, ἐξέδωκεν ἑαυτόν.

- book 2 ζῶντα οὖν συλλαβὼν ὁ ἐπιεικέστατος καὶ εὐσεβέστατος βασιλεὺς φιλανθρωπεύεται καὶ κτείνει μὲν οὐδαμῶς, οἰκεῖν δὲ τὴν Θεσσαλονίκην προσέταξεν ἡσυχάζοντα.
- book 3 ὁ δὲ πρὸς ὀλίγον χρόνον ἡσυχάζειν ἐδόκει· μετὰ δὲ ταῦτα βαρβάρους τινὰς προσκαλούμενος καὶ σὺν αὐτοῖς διασκεπτόμενος, ἀναμάχεσθαι τὴν ἥτταν ἐσπούδαζε.
- book 4 τοῦτο γνοὺς βασιλεὺς ὁ πιστότατος, ἀναιρεθῆναι τὸν θεομισῇ ἐκέλευσε· καὶ ἀνηρέθη ὁ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ αὐτοῦ θεράπωντος τυραννος.
- book 1 <ἰγ> Περὶ τῶν μετὰ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ ἀσεβοῦς Λικιννίου καὶ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ εἰρήνης τῶν τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν.
- book 2 ἰδ' Περὶ τῆς ἐφευρεθείσης αἰρέσεως ὑπὸ τοῦ θεομάχου Ἀρείου.
- book 3 ἰε' Καθαιρετικὸν Ἀρείου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ διαπεμφθὲν παρὰ Ἀλεξάνδρου ἐπισκόπου τοῖς ἀπανταχοῦ ἐπισκόποις.
- book 4 ις' Ἐπιστολὴ Κωνσταντίνου βασιλέως πρὸς Ἀλεξάνδρον καὶ Ἀρείον διαπεμφθεῖσα διὰ Ὁσίου ἐπισκόπου Κουρδούβης.
- book 5 ιζ' Ὅπου ὁ θεοφιλέστατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος σύνοδον ἐπισκόπων ἐπὶ τῆς Νικαέων κελεύει γενέσθαι.
- book 6 ιη' Ὅπου ὁ βασιλεὺς συνεδρεύει τοῖς ἐπισκόποις.
- book 7 ιθ' Λόγος Κωνσταντίνου Σεβαστοῦ προσφωνητικὸς πρὸς τὴν ἁγίαν σύνοδον.
- book 8 κ' Ὅπου τοὺς λιβέλλους τῶν ἐπισκόπων ὁ βασιλεὺς δέχεται.
- book 9 κά Περὶ τοῦ ἁγίου Παφνουτίου.
- book 10 κβ' Περὶ τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος.
- book 11 κγ' Ὅπου τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τεθνεῶσαν ἐγείρει διὰ τὸν ἔμπορον.
- book 12 κδ' Περὶ τοῦ δεῖν τρεῖς ὑποστάσεις νοεῖν καὶ πιστεύειν ἀχωρίστως ἐπὶ τῆς ἀρρήτου τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος μιᾶς θεότητος.
- book 13 κέ Ὅπου εἷς τῶν φιλοσόφων ὑπὲρ Ἀρείου κατὰ τῆς ἁγίας ἐκείνης τῶν ἀποστολικῶν τοῦ θεοῦ ἱερέων συνόδου πλεῖστα ὅσα ἀποφθέγγεται.
- book 14 κς' Ἀντίρρησις ἐτέρου φιλοσόφου τοῦνομα Φαίδωνος ποιουμένου καὶ αὐτοῦ τοὺς λόγους ὑπὲρ τοῦ θεομάχου Ἀρείου καὶ τῆς 1 λόγος β~ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας A1 M2P1P2 V1P3 (nur daß in diesen Zeugen außer A1 δεύτερος statt β~ ausgeschrieben ist), λόγος β am Rand Die Capitel sind ohne Berücksichtigung der Bucheinteilung weiter gezählt und beginnen mit ιγ.

Im übrigen vgl. das zu S. 1, 1 Bemerkte. ἐφευρεθείσης ὑπ' αὐτοῦ βλασφημίας, πρότασις τοῦ φιλοσόφου πρὸς τὴν ἁγίαν σύνοδον εἰς τὸ »ποιήσωμεν ἄνθρωπον«.

book 15 κζ' Ἀπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ Εὐσταθίου ἐπισκόπου Ἀντιοχείας.

book 16 κη' Ἐτι ἀνταπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου Εὐσταθίου.

book 17 κθ' Ἀπόκρισις σύμφωνος τῶν ἁγίων πατέρων.

book 18 λ' Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου ὑπὲρ Ἀρείου.

book 19 λά Οἱ ἅγιοι ἐπίσκοποι διὰ Ὁσίου ἐπισκόπου πόλεως Κουρδούβης ἐρμηνευοντος αὐτον ἑτερου ειπον.

book 20 λβ' Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου.

book 21 λγ' Ἀπόκρισις τῆς ἁγίας συνόδου διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου Ὁσίου πόλεως Κουρδούβης.

book 22 λδ' Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου.

book 23 λε' Ἀνταπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ Λεοντίου ἐπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας καὶ Εὐψυχίου ἐπισκόπου Τυάνων.

book 24 λς' Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου.

book 25 λζ' Ἀνταπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ τῶν αὐτῶν ἐπισκόπων Λεοντίου καὶ Εὐψυχίου.

book 26 λη' Ἀπόκρισις τοῦ φιλοσόφου.

book 27 λθ' Ἀπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ τῶν αὐτῶν Λεοντίου καὶ Εὐψυχίου.

book 28 μ' Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου περὶ τοῦ »Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ' ἐκ τῶν παροιμιῶν Σολομῶντος.

book 29 μά' Ἀπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐπισκόπων διὰ Εὐσεβίου Παμφίλου ἐπισκόπου Καισαρείας Παλαιστίνης.

book 30 μβ' Ὁ φιλόσοφος.

book 31 μγ' Οἱ ἅγιοι ἐπίσκοποι οἱ ἡμέτεροι διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου εἶπον.

book 32 μδ' Ἐτέρα ἀντίφρασις τοῦ φιλοσόφου.

book 33 μέ' Ἀπόκρισις τῶν ἁγίων ἐπισκόπων πρὸς τὸν φιλόσοφον διὰ τοῦ ἐπισκόπου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου.

book 34 μς' Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου.

book 35 μζ' Ἀπόκρισις τῶν ἁγίων ἐπισκόπων διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου.

book 36 μη' Ἀντεπερώτησις τοῦ φιλοσόφου.

book 37 μθ' Οἱ ἅγιοι ἐπίσκοποι διὰ τοῦ αὐτοῦ Εὐσεβίου Παμφίλου εἶπον.

book 38 ν' Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου.

book 39 νά' Ἀπόκρισις τῶν ἁγίων ἐπισκόπων διὰ τοῦ αὐτοῦ τοῦ Παμφίλου.

book 40 νβ' Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου κατὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

book 41 νγ' Ἀνταπόκρισις τῶν πατέρων διὰ Πρωτογένους ἐπισκόπου Σαρδικῆς.

book 42 νδ' Ὁ φιλόσοφος.

book 43 νε' Ἐτι οἱ ἅγιοι πατέρες εἶπον διὰ Λεοντίου ἐπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας.

book 44 νς' Ἀπόκρισις τοῦ φιλοσόφου πρὸς τοὺς ἁγίους ἡμῶν πατέρας.

book 45 νζ' Ἀπόκρισις τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου Λεοντίου πρὸς τὸν φιλόσοφον.

book 46

- νή Ἀπόκρισις τοῦ φιλοσόφου πρὸς τὸ κοινὸν τῶν ἀγίων ἐπισκόπων.
- book 47 νθ Ἀπόκρισις τῶν ἀγίων πατέρων πρὸς τὸν φιλόσοφον διὰ τοῦ αὐτοῦ Λεοντίου ἐπισκόπου.
- book 48 ξ Ἀπόκρισις τοῦ φιλοσόφου.
- book 49 ξα Ἀπόκρισις τῶν ἀγίων πατέρων ὑποθετικὴ πρὸς τὸν φιλόσοφον περὶ πυρὸς καὶ ἀπαυγασματος καὶ φωτὸς διὰ τοῦ αὐτοῦ Λεοντίου ἐπισκόπου.
- book 50 ξβ Ὅπου πιστεύει ὁ φιλόσοφος εἰς τὴν ἁγίαν τριάδα.
- book 51 ξγ Προσθέντες οἱ ἅγιοι πατέρες εἶπον πρὸς τὸν φιλόσοφον περὶ πηγῆς καὶ ποταμοῦ καὶ ὕδατος διὰ τοῦ ἐπισκόπου Λεοντίου.
- book 52 ξδ Καὶ ὁ φιλόσοφος.
- book 53 ξε Ἀπόκρισις τῶν ἀγίων πατέρων διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου Λεοντίου.
- book 54 ξς Εὐχαριστία τοῦ φιλοσόφου καὶ ἐπερώτησις περὶ τῆς τοῦ κυρίου ἐνανθρωπήσεως.
- book 55 ξζ Ἀπόκρισις τῶν ἀγίων πατέρων πρὸς τὸν φιλόσοφον διὰ τοῦ ἐπισκόπου Λεοντίου.
- book 56 ξη Ἐπερώτησις τοῦ φιλοσόφου περὶ τοῦ αὐτοῦ.
- book 57 ξθ Ἀπόκρισις παρὰ τῶν ἀγίων πατέρων διὰ Μακαρίου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων.
- book 58 ὁ Ὁ φιλόσοφος.
- book 59 οα Ἀπόκρισις τῶν ἀγίων πατέρων διὰ τοῦ αὐτοῦ Μακαρίου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων.
- book 60 οβ Περὶ τῆς τῶν πάντων ὁμοφωνίας τῆς εἰς τὸ ὁμοούσιον.
- book 61 ογ Ὅπου ὑπὸ τοῦ κοινοῦ τῆς συνόδου ἐκκηρύττεται ὁ ἀσεβὴς Ἄρειος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ.
- book 62 οδ Ἐκθεσις τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς πίστεως ἐκτεθείσης ὑπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου ἐπὶ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου ἐν ὑπατεία Παυλίνου καὶ Ἰουλιανοῦ τῶν λαμπρῶν ἔτους ἀπὸ Ἀλεξάνδρου χλς ἐν μηνὶ Δεσίῳ 1θ τῇ πρὸ δεκατριῶν Καλανδῶν Ἰουλίου ἰνδ' ιγ ἐν Νικαίᾳ μητροπόλει τῆς Βιθυνίας.
- book 63 οε Αἱ περὶ τῆς πίστεως ὑπογραφαὶ τῶν ἐπισκόπων.
- book 64 ος Ὅπου ὁ βασιλεὺς ἀναστὰς ἐκ τοῦ θρόνου εὐχαριστηρίους φωνὰς ἀναπέμπει τῷ θεῷ.
- book 65 οζ Περὶ Ἀκεσίου ἐπισκόπου τῶν Ναυάτων καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
- book 66 οη Περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν διατυπώσεων λόγος διδασκαλικός.
- book 67 οθ Περὶ τῶν λεγόντων μὴ δεῖν Χριστιανούς ἐργάζεσθαι.
- book 68 ι Περὶ τῶν ἱερωμένων.
- book 69 ια Περὶ τοῦ μὴ δεῖν λαϊκοὺς ἀνιέναι ἐν τῷ ἄμβωνι.
- book 70 ιβ Περὶ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος.
- book 71 ιγ Περὶ τῆς θείας τραπέζης καὶ τοῦ ἐπ' αὐτὴν μυστηρίου τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ.
- book 72 ιδ Περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως.
- book 73 ιε Πέ Ὅτι μία ἡ ἐκκλησία τοῦ θεοῦ.
- book 74 ις Περὶ τῆς τοῦ θεοῦ προγνώσεως καὶ τοῦ κόσμου.
- book 75 ιζ Ὅροι ἐκκλησιαστικοὶ συναχθείσης τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου ἐν Νικαίᾳ. Περὶ εὐνούχων ἀποκοψάντων ἑαυτοὺς.
- book 76 ιη Περὶ τῶν ἀπὸ ἐθνικῶν εἰς χειροτονίαν προαχθέντων.
- book 77 ιθ Περὶ τῶν τὰς συνεισάκτους ἐχόντων.
- book 78

- ζ' Περὶ καταστάσεως ἐπισκόπων.
- book 79 ςά Περὶ τῶν ἀκοινωνήτων γινομένων.
- book 80 ςβ' Περὶ τῶν ἐξαιρέτων τιμῶν, αἱ τοῖς μείζονας κυβερνῶσιν ἐπισκοπὰς ἐκκλησιαστικῶς ἐκανονίσθησαν.
- book 81 ςγ' Περὶ τοῦ ἐν Αἰλίας ἐπισκόπου.
- book 82 ςδ' Περὶ τῶν ὀνομαζομένων Καθαρῶν.
- book 83 ςε' Περὶ χειροτονίας πρεσβυτέρων.
- book 84 ςς' Περὶ τῶν παιόντων καὶ προχειρισθέντων κατὰ ἄγνοιαν.
- book 85 ςζ' Περὶ παραβάντων χωρὶς ἀνάγκης.
- book 86 ςη' Περὶ τῶν ἀποταξαμένων καὶ πάλιν εἰς κόσμον ἀναδραμόντων.
- book 87 ςθ' Περὶ τῶν ἐν τῷ ἀποθνήσκειν κοινωνίαν ἐπιζητούντων.
- book 88 ς' Περὶ τῶν κατηχουμένων παραπεσόντων δέ.
- book 89 ςα' Περὶ τοῦ μὴ δεῖν μετατίθεσθαι ἀπὸ ἐτέρας πόλεως εἰς ἑτέραν.
- book 90 ςβ' Περὶ τῶν ἐν αἷς προεβλήθησαν ἐκκλησίαις οὐκ ἐμμενόντων.
- book 91 ςγ' Περὶ κληρικῶν τοκιζόντων.
- book 92 ςδ' Περὶ πρεσβυτέρων λαμβανόντων παρὰ διακόνων τὴν εὐχαριστίαν.
- book 93 ςε' Περὶ τῶν ἐκ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως προσΜόντων ἢ προσιόντων τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ.
- book 94 ςς' Περὶ τῶν ἐν κυριακῇ γόνυ κλινόντων.
- book 95 ςς' Περὶ τοῦ μὴ δεῖν τοὺς ἱερωμένους ἕκαστον τὴν ἑαυτοῦ γαμετὴν ἐκβάλλειν.
- book 96 ςη' Περὶ τοῦ ἀνοσίου Μελιτίου.
- book 97 ςθ' Συνοδικὴ ἐπιστολὴ γραφείσα τοῖς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν καὶ Αἴγυπτον καὶ Πεντάπολιν καὶ Λιβύην καὶ ταῖς κατὰ πᾶσαν τὴν ὑπὸ οὐρανὸν ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις κλήροις τε καὶ λαοῖς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως παρὰ τῆς ἐν Νικαίᾳ ἀγίας συνόδου τῶν ἐπισκόπων.
- book 98 ςι' Ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ γραφεῖσα παρὰ Εὐσεβίου ἐπισκόπου Καισαρείας τῆς ἐν Παλαιστίνῃ.
- book 99 ςια' Ἡ ἐν τῇ συνόδῳ ὑπαγορευθεῖσα πίστις.
- book 100 ςιβ' Νικητὴς Κωνσταντῖνος μέγιστος Σεβαστὸς ἐπισκόποις καὶ λαοῖς.
- book 101 ςιγ' Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς Ἀλεξανδρεῖς κατὰ Ἀρείου καὶ πρὸς πάντας ὀρθοδόξους.
- book 102 ςιδ' Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, ἣν ἀπὸ τῆς Νικαέων ἀπέστειλε τοῖς ἀπολειφθεῖσι τῆς συνόδου ἐπισκόποις.
- book 103 ςιε' Κατάλογος τῶν ἀγίων ἐπισκόπων, δι' ὧν ἡ σὺν αὐτοῖς ἐν Νικαίᾳ ἀγία κοί μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος ταῖς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ διεπέμψατο τὰ ἐν αὐτῇ δι' αὐτῶν κεκριμένα ὑπὸ τοῦ ἀγίου πνεύματος.< Περὶ τῶν μετὰ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ ἀσεβοῦς Δικιννίου καὶ αὐτοκρατορίας τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ εἰρήνης τῶν τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν.
- book 104 Κωνσταντῖνος τοίνυν πάντων γενόμενος ἐγκρατὴς διὰ τῆς ἐκ θεοῦ δοθείσης αὐτῷ συνάρσεως αὐτοκράτωρ βασιλεὺς ἀναδειχθεὶς, τὰ Χριστιανῶν αὖξιν εἰσέτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐσπούδαζεν. ἐποίει τε τοῦτο διαφόροις τοῖς τρόποις, ἔμπυρον ἔχων πίστιν καὶ ἔμφυτον τὴν εἰς τὸν τῶν ὅλων θεὸν πιστοτάτην εὐσέβειαν, καὶ ἦν πᾶσα ἡ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἐκκλησία ἐν βαθείᾳ εἰρήνῃ.
- book 105

ἀκούσωμεν δὴ, τί ἐνταῦθα λέγει καὶ ὁ ἀροτὴρ ὁ κάλλιστος τῆς ἐκκλησιαστικῆς γεωργίας ὁ φιλαληθέστατος Εὐσέβιος ὁ τοῦ παμφήμου Παμφίλου.

- book 106 ὁ μὲν οὖν Λικίνιος, φησί, τὴν ὁμοίαν τοῖς ἀθέοις τυράννοις τῆς ἀσεβείας μετελθὼν ὁδόν, ἐπὶ τὸν ἴσον αὐτοῖς ἐνδίκως περιηνέχθη κρημνόν.
- book 107 ἀλλ' οὗτος μὲν ταύτῃ πη βεβλημένος ἔκειτο· ὁ δὲ ἀρετῇ πάσῃ τῆς θεοσεβείας ἐκπρέπων μέγιστος νικητὴς Αὐγουστος Κωνσταντῖνος σὺν παιδὶ Κρίσπῳ, βασιλεῖ θεοφιλεστάτῳ κατὰ πάντα τῷ πατρὶ ὁμοιοτάτῳ, τὴν οἰκείαν ἐὼν ἀπελάμβανε, καὶ μίαν ἠνωμένην τὴν Ῥωμαίων κατὰ τὸ παλαιὸν παρεῖχον ἀρχὴν, τὴν ἀπ' ἀνίσχοντος ἡλίου πᾶσαν ἐγκύκλιον καθ' ἐκάτερα τῆς οἰκουμένης ἄρκτον τε ὁμοῦ καὶ μεσημβρίαν εἰς ἔσχατα δυομένης ἡμέρας ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἄγοντες εἰρήνην.
- book 108 ἀφηρεῖτο δ' οὖν ἐξ ἀνθρώπων πᾶν δέος τῶν αὐτοῦς πιεζόντων, λαμπρὰς δὲ ἐτέλουν καὶ πανηγυρικὰς ἐορτῶν ἡμέρας, ἣν δὲ φωτὸς ἔμπλεα τὰ πάντα, καὶ μειδιῶσι προσώποις ὁμμασί 3 —8 vgl. Socr. I 4, 5 p. 9f — 11—S. 32, 11 vgl. Eus. H. E. X 9 p. —902, 20 A1 A2 (von Z. 7 πιστοτάτην an) H V1P3 M2P1P2 1 καὶ] τῆς H 6 τε] δὲ P2 | ἔμπειρον P2 8 ἡ + τῶν A2 | τὸν corr. aus τῶν A2 | ἐκκλησιῶν A2 | εἰρήνη + ἐκ τοῦ δεκάτου τόμου εὐσεβίου τοῦ παμφίλου A2HM2P1P2V1 10 παμφήμου] πανευφήμου M2P1P2 > V1 12 εὐσεβείας H 13 πη βεβλημένος] περιβεβλημένος P3 18 ἐν κύκλῳ Eus. 20 αὐτὴν A2H αὐτῶν d. übr. HSS 21 τῶν πρὶν αὐτοῦς πιεζούντων Eus. τε φαιδροῖς οἱ πρὶν κατηφεῖς ἀλλήλους ἔβλεπον, παρῆσαν δὲ αὐτοῖς καὶ ὕμνοι κατὰ πόλιν ὁμοῦ καὶ ἀγρούς, τὸν βασιλέα θεὸν καὶ τὸν τούτου γνήσιον παῖδα Χριστὸν πρῶτιστα πάντων, ὅτι δὴ τοῦτο ἐδιδάχθησαν, ἐγέραιρον, καὶ ἔπειτα τὸν εὐσεβῆ βασιλέα ἅμα παισὶ θεοφιλέσιν εὐφήμουν,
- book 109 κακῶν δὲ ἀμνηστία παλαιῶν ἦν καὶ λήθη πάσης δυσσεβείας, τῶν δὲ ἀγαθῶν <παρόντων> ἀπόλαυσις καὶ προσέτι μελλόντων προσδοκία. ἤπλωντο οὖν κατὰ πάντα τόπον τῆς τοῦ νικητοῦ βασιλέως φιλανθρωπίας ἔμπλεοι διατάξεις νόμοι τε μεγαλοδωρεᾶς καὶ ἀληθοῦς εὐσεβείας γνωρίσματα ἔχοντες.
- book 110 οὕτω δῆτα πάσης τυραννίδος ἐκκαθαρθείσης, μόνοις ἐφυλάττετο τὰ τῆς προσηκούσης βασιλείας βέβαια τε καὶ ἀνεπίφθονα Κωνσταντίνῳ καὶ τοῖς τούτου παισὶ.
- book 111 Τοσαῦτα οὖν ὁ τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ἀξιοπιστότατος Εὐσέβιος ὁ τοῦ Παμφίλου πλείστους ὅσους ἀγῶνας θέμενος καὶ διερευνησάμενος ἔκ <τε> τῶν ἀπλῶς ἐχόντων τὴν ποιησάμενος, ἐν δέκα τόμοις ὅλοις τὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῖν ἱστορίας ἀκριβῶς καταλέλοιπεν,
- book 112 ἀρξάμενος μὲν ἀπὸ τῆς τοῦ κυρίου παρουσίας πληρώσας δὲ εἰς τούσδε τοὺς χρόνους, οὐκ ἀπόνως — πῶς γὰρ οἷόν τε ἦν τοσαύτην ἀναδεξάμενον φροντίδα τοῦ διασώσασθαι τῆς τοιαύτης συλλογῆς τὴν ἀρμονίαν—ἀλλ', ὥς ἀρτίως ἔφην, πολλὴν εἰσενεγκάμενος τὴν σπουδὴν καὶ πλοῦτον ἄφατον πόνου·
- book 113 ἀλλὰ μηδεὶς οἰέσθω τὸν ἄνδρα ἐκ τῶν περὶ αὐτοῦ ἐπιπεφημισμένων, ὥς τῆς Ἀρείου βλασφήμου μοχθηρίας ποτέ τι πεφρονήκει, ἀλλὰ πεπείσθω, ὥς εἰ καὶ τίνα ἢ ἐλάλησεν ἢ ἔγραφε μικρόν τι τῶν Ἀρείου ὑπονοούμενα, οὐ μὴν κατὰ τὴν ἀσεβῆ ἐκείνου ἔννοιαν ἀλλ' ἐξ ἀπεριέγου ἀπλότητος, καθὼς καὶ αὐτὸς ἐν τῷ ἀπολογητικῷ αὐτοῦ λόγῳ, ὃ διεπέμψατο πρὸς τὸ τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων κοινόν, μαρτυραμενος ταῦτα ἐπληροφόρησε.
- book 114 καὶ ἀληθεύειν τὸν ἄνδρα ὑπολάβοι πᾶς τις εὖ φρονῶν ὁπότε σύνεστι καὶ ἐξ ἐκείνου πεισθῆναι μήπω τότε που ποτε τὰ Ἀρείου ἀκουσθησόμενα. δείξει δὲ τὰ ἐν τῇ συνόδῳ τῇ κατὰ 1 παρῆσαν A2, παρὸν aber am Rand ABBREV παρῆν H, παρὸν M2P1P2 παρῆν V1P3 > Eus. 2 ὕμνοι A2V1P3 ὕμνοις HM2P1P2 Eus. 6 παρόντων nach Euseb zugesetzt > HSS 12 οὖν > V1P3 14 corr. Ltz. 15 ἡμῖν > M2 17 πληρώσας—ἀπόνως > A2 18 ἀναδεξ. τοσαύτην ~ H 21 περὶ > P2 | ἐπιπεφημισμένων

A2, ἐπιφημισμένων H, ἐπιπεφημισμένον P2 | Randnotiz: οὗτος μὲν φησι τὸν παμφίλου μὴ ἀρειογνώμονα εἶναι, ἐν πολλοῖς δὲ τοῖς αὐτοῦ λόγοις φρονῶν φαίνεται τὰ τοῦ ἀρείου H 22 βλασφήμου μοχθηρίας] βλασφημίας V1P3 βλασφήμου corr. ans βλασφημίας A2 23 τινα ἢ] τιν' ἂν V1P3 | τῶν] τοῦ H 27 ἀληθεύει P3 29 ποτε nachträgl. eingefügt A2 τὴν Νικαέων αὐτῷ ἡγωνισμένα κατὰ τῆς ἀσεβείας Ἀρείου ὑπὲρ τῆς ἀποστολικῆς καὶ ὀρθοδόξου πίστεως.

book 115 Ἀλλ' ἐπὶ τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐπανίωμεν. τῆς οὖν ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίας Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν εἰρήνην βαθεῖαν ἐχούσης, πρυτανευθείσης αὐτῇ ταύτης παρὰ τοῦ παμβασιλέως θεοῦ διὰ τοῦ θεράποντος αὐτοῦ Κωνσταντίνου καὶ τῶν αὐτοῦ παίδων,

book 116 μετὰ τὸ μαρτύριον τοῦ θεσπεσίου Πέτρου τοῦ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας ἐπισκόπου γενομένου, τεῖ-ειο)θέντο- αὐτοῦ ἐν αὐτῷ τοῦ μαρτυρίου καὶ τὸν τῆς ἀθλήσεως ὀφθαρτον στέφατον ἀναδησαμένου, χηρεύει ἡ ἐκεῖσε ἐκκλησία ἐν ἑαυτὸν ἕνα·

book 117 μετὰ δὲ τὸν ἐνιαυτὸν χειροτονεῖται εἰς τὸν θρόνον τοῦ αὐτοῦ ἀγίου μάρτυρος Πέτρου Ἀχιλλᾶς, ἀνὴρ στιβαρὸς καὶ μεγαλοφυῆς ἀγιόφρων εὐλαβεὶς ὁμοῦ καὶ σοφία πλείστη ὅση διαπρέπων, καθὼς ἡμῖν τὰ παλαιὰ καὶ ἀπλανῶς ἔχοντα διηγοῦνται συγγράμματα, ὅς πολλὰ παρακληθεὶς ὑπερέξατο τὸν Ἀρειὸν εἰς τὴν διακονίαν.

book 118 τούτου δὲ ἐπιβίωσαντος μῆνας πέντε μόνον ὑποδέχεται τὴν τῆς ἀρχιερωσύνης ἀρχὴν τῆς αὐτόθι τῶν Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας Ἀλέξανδρος, ἀνὴρ τίμιος ἐν πᾶσι παντὶ τῷ τῆς ἐκκλησίας κλήρῳ καὶ λαῷ, μικρομεγέθης εὐμετάδοτος εὐλαλὸς ἐπιεικὴς φιλόθεος φιλόανθρωπος φιλόπτωχος χρηστὸς προσηνὴς πρὸς πάντας εἴπερ τις ἄλλος, ὅς καὶ αὐτὸς κατέστησε τὸν Ἀρειὸν πρεσβύτερον τερον ἔγγιστα ἑαυτοῦ.

book 119 ἐπὶ τούτου τῆς εἰρήνης τῶν ἐκκλησιῶν ὁσημέραι ὥς ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον λαμπруνομένης καὶ εἰς μίον ὁμόνοιαν συνεστώσης καὶ τοῖς ἐπάθλοις τῶν ἀγίων μαρτύρων πανταχοῦ χοῦ γῆς σεμνυνομένης, οὐκ ἐνεγκὼν ὁ διάβολος τὴν τοσαύτην τοῦ πιστοτάτου τῆς ἐκκλησίας λαοῦ ἐπὶ τῇ ἐν αὐτῇ πρὸς τὸν θεὸν οὐρανίῳ θρησκείᾳ αὐξήσιν πάλιν ἔκ τινος φιλονεικίας τῶν ἐν αὐτῇ ταραχὴν ὑφίσταται.

book 120 Ὁ γὰρ πρεσβύτερος ἐκεῖνος, ὃν ἔφαμεν τῆς τοιαύτης ἡξιώσθαι τιμῆς ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, Ἀρειὸς τοῦνομα, ἀνὴρ προσχήματι μᾶλλον εὐσεβὴς τὰ δὲ ἄλλα δόξης καὶ κενότητος θερμὸς ἐραστής, ἥρξατο προφέρειν τινὰ ξένα περὶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, ἃ τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις οὐδεὶς πώποτε ἐζήτησεν ἢ παρεισῆνεγκεν·

book 121 ἐπιχειρήσας τὸν μονογενῆ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν διελεῖν τῆς τοῦ πατρὸς ἀρρήτου καὶ αἰδίου θεότητος, πολλῆς κατὰ τὴν ἐκκλησίαν παραίτιος ταραχῆς γέγονεν.

book 122 ἀλλὰ δὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου πραότητι φύσεως τὸν Ἀρειὸν ἐπὶ τὸ ἄμεινον θέλοντος μεταβαλεῖν Πρεπούσαις παραινέσεσι, μηδέπω δὲ κρίνοντος ἀποφάσει χρήσασθαι τέως, ἐπινέμεσθαι διὰ τοῦτο πολλοὺς τὴν λοιμικὴν περίστασιν τῆς αἰρέσεως γέγονεν, ἔπειτα ὥς ἀπὸ μικροῦ σπινθῆρος μέγα πῦρ ἐξαφθῆναι.

book 123 ἀρξάμενον δὲ τὸ κακὸν ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας καὶ κατὰ πόλεις ἄλλας καὶ ἐπαρχίας διέτρεχε.

book 124 τέλος ὥς ἐνεῖδεν ἐπὶ τὸ χεῖρον τὸ κακὸν προῖέναι, σύνοδον τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων συστησάμενος καὶ καθελὼν τὸν Ἀρειὸν, δίδωσιν εἰς τοὺς συλλειτουργοὺς τὴν ὑπόθεσιν ὁ Ἀλέξανδρος, πλατύτερόν τε τὰ κατὰ τὸν Ἀρειὸν ἐκτεθεικῶς σπουδῇ τε ἐνιῆς πρὸς ἀναίρεσιν τῆς αἰρέσεως, εἰς παρασκευὴν τῆς διαγνώσεως αὐτοὺς ἐτοιμάζεσθαι παρακελεύεται, γράψας πρὸς αὐτοὺς τοιαύδε· Καθαιρετικὸν Ἀρείου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ διαπεμφθὲν Ἀλεξάνδρου ἐπισκόπου τοῖς ἀπανταχοῦ ἐπισκόποις·

book 125

»Τοῖς ἀγαπητοῖς καὶ τιμιωτάτοις συλλειτουργοῖς τοῖς ἀπανταχοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας Ἀλέξανδρος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

book 126 >Ἐνὸς σώματος ὄντος τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐντολῆς τε οὔσης >ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς τηρεῖν τὸν σύνδεσμον τῆς ὁμονοίας καὶ >νης ἀκόλουθόν ἐστι γράφειν ἡμᾶς καὶ σημαίνειν ἀλλήλοις τὰ παρ 2—13 vgl. Rufin a. a. O. — 13—17 vgl. Socr, I 5, 6 p. II f — Schreiben ist erhalten in den Athanasius-HSS (vgl. G. Loeschcke Rhein. Mus. LIX, 458ff u. E. Schwartz Gött. Nachr. 1904, 391f) und bei Socr. 16 p. 12ff, aber bei diesem fehlen die Unterschriften — 26 vgl. Ephes. 4, 4. 3 A2H V1P3 M2P1P2 2 ἡξιοῦσθαι V1P3 5 προσφέρειν H 7 ἐπιχειρήσας + γὰρ H 8 θεότητος + καὶ A2 9 ταραχῆς παραίτιος ~ H 14 δὲ] τε HSS > P2 | ἀπὸ — 16 κακὸν > A2 16 αὐτὸν corr, aus αὐτῶν A2 18 ὁ > M2 21 τοιάδε πρὸς αὐτοὺς ~ A2 >ἐκάστοις γίνομενα, ἵνα εἴτε πάσχει εἴτε χαίρει ἐν μέλος, ἢ >μεν ἢ συγχαίρωμεν ἀλλήλοις.

book 127 ἐν τῇ ἡμετέρᾳ τοίνυν παροικία ἐξῆλ- >θον νῦν ἄνδρες παράνομοι καὶ χριστομάχοι, διδάσκοντες >ἦν εἰκότως ἄν τις πρόδρομον τοῦ ἀντιχρίστου ὑπονοήσῃ καὶ >λέσειε.

book 128 καὶ ἐβουλόμην μὲν σιωπῇ παραδοῦναι τὸ τοιοῦτον, ὅπως >ἐν τοῖς ἀποστάταις μόνοις ἀναλωθῇ τὸ κακὸν καὶ μὴ εἰς >τόπους διαβᾶν τὸ τοιοῦτον ῥυπώσῃ τινῶν ἀκεραίων τὰς

book 129 >ἐπειδὴ δὲ Εὐσέβιος <ὁ> νῦν ἐν τῇ Νικομηδείᾳ, νομίσας ἐπ' >τὰ τῆς ἐκκλησίας, ὅτι καταλείψας τὴν Βηρυτὸν καὶ >τῇ ἐκκλησίᾳ Νικομηδέων οὐκ ἐκδεδίκηται τὰ κατ'αὐτόν, προίσταται >καὶ τούτων τῶν ἀποστατῶν καὶ γράφειν ἐπεχείρησε πανταχοῦ >ιστῶν αὐτοῦς, ὅπως ὑποσύρῃ τινὰς ἀγνοοῦντας εἰς τὴν >ταύτην καὶ χριστομάχον αἵρεσιν, ἀνάγκην ἔσχον, εἰδὼς τὸ ἐν >νόμῳ γεγραμμένον μηκέτι μὲν σιωπῇσαι, ἀναγγεῖλαι δὲ λοιπὸν >ὕμῖν, ἵνα γινώσκητε τοὺς τε ἀποστάτας γενομένους καὶ τὰ τῆς >σεως αὐτῶν δύστηνα ῥημάτια καί, ἐὰν γράφῃ Εὐσέβιος, μὴ προσέ- >χητε.

book 130 παλαιὰν γὰρ αὐτοῦ κακόννοιαν τὴν χρόνῳ σιωπηθεῖσαν νῦν >διὰ τούτων ἀνανεῶσαι βουλόμενος, σχηματίζεται μὲν ὡς ὑπὲρ >γράφειν, ἔργῳ δὲ δείκνυσιν ὅτι ὑπὲρ αὐτοῦ σπουδάζων τοῦτο >Οἱ >Οἱ μὲν οὖν ἀποστάται γενομένοι εἰσιν Ἄρειος καὶ Ἀχιλλεὺς καὶ >Θαλῆς καὶ Καρπώνης καὶ ἕτερος Ἄρειος καὶ Σαρμάτης καὶ Εὐζῶος >καὶ Λούκιος καὶ Ἰούλιος καὶ Μηνᾶς καὶ Ἑλλάδιος καὶ Γάϊος καὶ οὖν >αὐτοῖς Σεκοῦνδος καὶ Θεωνᾶς οἱ ποτὲ λεχθέντες ἐπίσκοποι.

book 131 ποῖα >δὲ παρὰ τὰς γραφὰς ἐφευρόντες λαλοῦσιν ἔστι ταῦτα· οὐκ αἰεὶ θεὸς πατὴρ ἦν, ἀλλ' ἦν ὅτε ὁ θεὸς πατὴρ οὐκ ἦν. οὐκ αἰεὶ ἦν ὁ >τοῦ θεοῦ λόγος, ἀλλ' ἐξ οὐκ ὄντων γέγονεν. ὁ γὰρ ὢν θεὸς τὸν >μὴ ὄντα ἐκ τοῦ μὴ ὄντος πεποίηκεν. διὸ καὶ ἦν ποτε, ὅτε οὐκ ἦν. 1 vgl. I Kor. 12, 26 — 14 vgl. Matth. 18, 17. Röm. 16, 17 — 20—24 vgl. Thdt. I 4, 61 (dazu G. Loeschcke in Zeitschr. f. Kirchengescli. XXXI (1910), S. 581) A2H V1P3 M2P1P2 1 εἴτε1] τε P2 | εἴτε2] ἢ A-H 4 ἦν] ἢ corr. in ἦ und überdies am Rand von anderer Hd. ἦν M2 | ὑπονοήσῃ H 7 ἀκεραίων > A2 ἀκαιραιων P2 8 νῦν] μὲν P2 11 τῶν nachträgl. ügt A2 13 ταύτην nachträgl. eingefügt P2 2 14 λοιπόν > P2 15 γινώσκητε, aber τε corr. aus ται A2, γινώσκητ ι P2 | γινώσκητε τούτους γενομένους und am Rand τοὺς τε ἀποστάτας H 16 μὴ A2 > d. übr. HSS 17 αὐτοῦ] ἑαυτοῦ H 18 διὰ τούτων] τοῦτον A2 | ἀνανεώσας P2 20 ἀχιλλεύς A2 ἀχιλεὺς H 21 σαρμάτος Vi 22 ἐλλάδιος A2H ἐλάδιος d. übr. HSS 23 θεωνᾶς V1 24 ταῦτα + δόγμα Ἀρείου rot geschriben V1, am Rand von 1. Hd. M2P1 25 οὐκ αἰεὶ ἦν > H 26 τὸν] τὰ H >κτίσμα γάρ ἐστι καὶ ποίημα ὁ υἱός· οὔτε δὲ ὁμοιος κατ'οὐσίαν τῷ >πατρί ἐστίν οὔτε ἀληθινὸς καὶ φύσει τοῦ πατρὸς λόγος ἐστίν >ἀληθινὴ σοφία αὐτοῦ ἐστίν, ἀλλὰ εἰς μὲν τῶν ποιημάτων καὶ >τῶν ἐστι, καταχρηστικῶς δὲ λέγεται λόγος καὶ σοφία,

book 132 γενομένος >καὶ αὐτὸς τῷ ἰδίῳ τοῦ θεοῦ λόγῳ καὶ τῇ ἐν τῷ θεῷ σοφίᾳ, ἐν >καὶ τὰ πάντα καὶ αὐτὸν πεποίηκεν ὁ θεός. διὸ καὶ τρεπτός >καὶ ἀλλοιωτὸς τὴν φύσιν ὡς καὶ πάντα τὰ λογικά.

- book 133 ξένος τε καὶ >ἀλλότριος καὶ ἀπεσχοινισμένος ἐστὶν ὁ λόγος τῆς τοῦ θεοῦ >καὶ ἄρρητός ἐστιν ὁ πατήρ τῷ υἱῷ. οὔτε γὰρ τελείως καὶ >γινώσκει ὁ λόγος τὸν πατέρα οὔτε τελείως ὁρᾷν αὐτὸν >καὶ γὰρ καὶ ἑαυτοῦ τὴν οὐσίαν οὐκ οἶδεν ὁ υἱὸς ὡς ἔστι.
- book 134 δι >γὰρ πεποιήται, ἵνα ἡμᾶς δι αὐτοῦ ὡς δι ὀργάνου κτίσῃ ὁ θεός, >οὐκ ἂν ὑπέστη, εἰ μὴ ἡμᾶς ὁ θεὸς ἤθελε ποιῆσαι».
- book 135 >Ἡρώτησε >Ἡρώτησε γοῦν τις αὐτούς, εἰ δύναται ὁ τοῦ θεοῦ λόγος >πῆναι, ὡς ὁ διάβολος ἐτράπη, καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν εἰπεῖν ὅτι >δύναται, τρεπτῆς γὰρ φύσεώς ἐστι, γενητὸς καὶ κτιστὸς ὑπάρ- >χων». ταῦτα λέγοντας τοὺς περὶ Ἄρειον καὶ ἐπὶ τούτοις >σχυντοῦντας αὐτούς τε καὶ τοὺς συνακολουθήσαντας αὐτοῖς >μὲν μετὰ τῶν κατ' Αἴγυπτον καὶ τὰς Λιβύας ἐπισκόπων >ἐκατοδὸν ὄντων συνελθόντες ἀνεθεματίσαμεν. οἱ δὲ περὶ Εὐσέβιον >προσεδέξαντο, σπουδάζοντες ἐγκαταμίξαι τὸ ψεῦδος τῇ ἀληθείᾳ >τῇ εὐσεβείᾳ τὴν ἀσεβειαν, ἀλλ' οὐκ ἰσχύσουσι, νικᾷ γὰρ ἡ >καὶ οὐδεμία ἐστὶ »κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος. οὐδὲ »συμφῶ- >νησις Χριστοῦ πρὸς Βελίᾳρ». τίς γὰρ ἤκουσε πώποτε τοιαῦτα;
- book 136 >ἢ τίς νῦν ἀκούων οὐ ξενίζεται καὶ τὰς ἀκοὰς βύβει ὑπὲρ τοῦ μὴ >ρύπον τούτων τῶν ῥημάτων ψαῦσαι τῆς ἀκοῆς; τίς γὰρ >Ἰωάννου λέγοντος »ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος» οὐ καταγινώσκει τούτων >λεγόντων »ἦν ποτὲ ὅτε οὐκ ἦν», ἢ τίς ἀκούων ἐν τῷ >»μονογενὴς υἱός, καὶ δι αὐτοῦ ἐγένετο πάντα» οὐ 22 I Esra 3, 12 — 23 f II Kor. 6, 14. 15 — 25 vgl. Ignatius Ephes. 9, 1 — 27 Job. 1, 1 — 29 Joh. 3, 18. 1, 3 A2H V1P3 M2P1P2 2 καὶ nachträgl. eingefügt H 2f οὔτε ἀληθινὴ σοφία αὐτοῦ ἐστὶν > M2 P1P2V1P3 4 γενόμενος — 5 σοφία > A2HV1 6 καὶ1 > M2P1P2 7 + τὰ aber wohl erst verschrieben A2 9 καὶ ἀκριβῶς—10 τελείως > M2P1P2 V1P3 10 λόγος] υἱὸς M2P1P2V1P3 11 ἑαυτοῦ A2 (Socr.) αὐτοῦ d. übr. HSS | οἶδεν corr. aus εἶδεν A2 12 γὰρ > P2 14 τις corr. aus τι P2 14f τραπῆναι > A2 20 δὲ] δὴ V1 27 Ἰωάννου—28 ἀκούων > V1 28 εὐαγγελίῳ + ὁ M2P1P2 >τούτους φθεγγομένους ὅτι »εἷς ἐστὶ τῶν ποιημάτων»; πῶς >δύναται εἷς εἶναι τῶν δι αὐτοῦ γενομένων, ἢ πῶς μονογενὴς ὁ >πᾶσι κατ' ἐκείνους συναριθμούμενος; πῶς δὲ ἐξ οὐκ ὄντων ἂν >τοῦ πατρὸς λέγοντος »ἐξηρεύξατο ἡ καρδία μου ἀγαθόν» >καὶ »ἐκ γαστρὸς πρὸ ἐωσφόρου ἐγέννησά σε»;
- book 137 ἢ πῶς ἂν- >ὅμοιος τῇ οὐσίᾳ τοῦ πατρὸς ὁ ὢν εἰκὼν τελεία καὶ ἀπαύγασμα >πατρὸς κοὶ λέγων ὁ ἐμὲ ἐωρακῶς ἐώρακε τὸν πατέρα»;
- book 138 πῶς >δέ, εἰ λόγος καὶ σοφία ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, »ἦν ποτὲ ὅτε οὐκ >ἴσον γάρ ἐστιν αὐτοὺς λέγειν ἄλογον καὶ ἄσοφόν ποτε τὸν θεόν. >δὲ τρεπτὸς καὶ ἀλλοιωτὸς ὁ λέγων δι ἑαυτοῦ μὲν »ἐγὼ ἐν >πατρὶ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοὶ» καὶ »ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐσμεν» >διὰ δὲ τοῦ προφήτου »Ἴδετέ με ὅτι ἐγὼ εἰμι καὶ οὐκ >μαι»; εἰ γὰρ καὶ ἐπ' αὐτόν τις τὸν πατέρα δύναται τὸ ῥητὸν >φέρειν, ἀλλὰ ἀρμοδιώτερον ἂν εἴη περὶ τοῦ λόγου νῦν >ὅτι καὶ γενόμενος ἄνθρωπος οὐκ ἡλλοίωται, ἀλλ' ὡς εἶπεν >στολος »Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ >τοὺς αἰῶνας». τί δὲ ἄρα εἰπεῖν αὐτοὺς ἔπεισεν ὅτι δι ἡμᾶς >καίτοι τοῦ Παύλου λέγοντος »δι ὃν τὰ πάντα καὶ δι οὗ τὰ >πάντα»;
- book 139 περὶ γὰρ τοῦ βλασφημεῖν αὐτοὺς ὅτι οὐκ οἶδε τελείως >ὁ υἱὸς τὸν πατέρα, οὐ δεῖ θαυμάζειν. ἅπαξ γὰρ προθέμενοι >μαχεῖν, παρακρούονται καὶ τὰς φωνὰς αὐτοῦ λέγοντος >γινώσκει με ὁ πατήρ, καὶ γὰρ γινώσκω τὸν πατέρα». εἰ >οὖν ἐκ μέρους ὁ πατήρ γινώσκει τὸν υἱόν, δηλὸν ὅτι καὶ ὁ υἱὸς >τελείως γινώσκει τὸν πατέρα· εἰ δὲ τοῦτο λέγειν οὐ θέμις, οἶδε >τελείως ὁ πατήρ τὸν υἱόν, δηλὸν ὅτι καθὼς γινώσκει ὁ πατήρ >ἑαυτοῦ λόγον, οὕτως καὶ ὁ λόγος γινώσκει τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, >καὶ ἔστι λόγος.
- book 140 >Ταῦτα λέγοντες καὶ ἀναπτύσσοντες τὰς θείας γραφὰς πολλάκις >ἐνεντρέψαμεν αὐτούς, καὶ πάλιν ὡς χαμαιλέοντες >φιλονεικοῦντες εἰς ἑαυτοὺς ἐφελκύσαι τὸ γεγραμμένον »ὅταν ἔλθῃ

>ἀσεβῆς εἰς βάθος κακῶν, καταφρονεῖ«. πολλὰ γοῦν 4 Psal. 44, 1 — 5 Psal. 109, 3 — 6 vgl. Weish. Sal. 7, 26 — 7 Joh. 14, — 8 vgl. Joh. 1, 1. IKor. 1, 24 — 10 Joh. 14, 11 — 11 Joh. 10, 30 — 12 Mal. 3, 6 — 16 Hebr. 13, 8 — 18 Hebr. 2, 10 — 21 Job. 10, 15 — 30 Prov. 18, 3 A2H V1P3 M2P1P2 8 ἐντὶ τοῦ θεοῦ ὁ υἱὸς ~ V1P3M2P1P2 14 νῦν > H 23 οὐ] M V1P3 24 τοῦτον P3 | οἶδε] εἶδε V1 20 ἀνεντρέψαμεν H (Socr.) 30f ἀσεβῆς >πρὸ αὐτῶν γεγόνασιν, αἵτινες πλεον τοῦ δέοντος τολμήσασαι >κασιν εἰς ἀφροσύνην, οὗτοι δὲ διὰ πάντων ἑαυτῶν τῶν ἐπιχειρήσαντες τὰ εἰς ἀναίρεσιν τῆς τοῦ λόγου θεότητος, ἐδικαίω- >σαν ἐξ ἑαυτῶν ἐκείνας ὡς ἐγγύτεροι τοῦ ἀντιχρίστου γενόμενοι.

book 141 >καὶ ἀπεκηρύχθησαν καὶ ἀνεθεματίσθησαν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. λυ- >πούμεθα μὲν οὖν ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τούτων καὶ μάλιστα ὅτι >τες ποτὲ καὶ αὐτοὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας νῦν ἀπεπήδησαν, οὐ >μεθα δέ. τοῦτο γὰρ καὶ Ὑμέναιος καὶ Φιλητὸς πεπόνθασι καὶ >αὐτῶν Ἰούδας ὁ< > ἀκολουθήσας τῷ σωτῇρι ὕστερον προδότης >ἀποστάτης γέγονε.

book 142 καὶ περὶ τούτων δὲ αὐτῶν οὐκ ἀδίδακτοι >μεμενέκαμεν, ἀλλ' ὁ μὲν κύριος προεῖρηκε »βλέπετε μή τις >»πλανήσῃ. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου >γοντες ὅτι ἐγὼ εἰμι καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε, καὶ >πλανήσουσι. μὴ πορευθῆτε οὖν ὀπίσω αὐτῶν«, ὁ δὲ >μαθὼν ταῦτα παρὰ τοῦ σωτῆρος ἔγραψεν »ὅτι ἐν ὑστέροις >ροῖς ἀποστήσονται τινες ἀπὸ τῆς ὑγιαίνουσης >προσέχοντες πνεύμασι πλάνης καὶ διδασκαλίαις ἀποστρεφόμενων τὴν ἀλήθειαν'.

book 143 τοῦ τοίνυν κυρίου καὶ σωτῆ- >ρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τε ἑαυτοῦ παραγγέλαντος καὶ διὰ >ἀποστόλου σημάναντος περὶ τῶν τοιούτων ἀκολουθῶς ἡμεῖς αὐτῇ- >κοοι τῆς ἀσεβείας αὐτῶν γενόμενοι ἀνεθεματίσαμεν, καθὰ >τοὺς τοιούτους, ἀποδείξαντες αὐτοὺς ἄλλοτρίους τῆς >ἐκκλησίας τε καὶ πίστεως.

book 144 ἐδηλώσαμεν οὖν καὶ τῇ ὑμετέρᾳ θεο- >σεβείᾳ, ἀγαπητοὶ καὶ τιμιώτατοι συλλειτουργοί, ἵνα μήτε τινὰς >αὐτῶν, εἰ προπετεύσαιντο καὶ πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν, προσδέξησθε μήτε >Εὐσεβίῳ ἢ ἐτέρῳ τινὶ γράφοντι περὶ αὐτῶν πεισθῆτε. πρέπει >ἡμᾶς Χριστιανούς ὄντας πάντας τοὺς κατὰ Χριστοῦ λέοντάς >καὶ φρονοῦντας ὡς θεομάχους καὶ φθορέας τῶν ψυχῶν >φεσθαι, καὶ μηδὲ κἂν χαίρειν τοῖς τοιούτοις λέγειν, ἵνα μήποτε >ταῖς ἀμαρτίαις αὐτῶν κοινωνοὶ γενώμεθα, ὡς παρήγγειλεν ὁ μακά- 8 vgl. II Timoth. 2, 17 — 11 Matth. 24, 4. 5. Luk. 21, 8 — 15 I Timoth. 4, 1 — 18 Tit. 1, 14 — 29 vgl. II Job. 10 A2H V1P3 M2P1P2 1 τολμῆσαι A2 4 ἐγγύτερα P3 5 ἐπεκηρύχθησαν H 6 μὲν > P2 8 γὰρ] δὲ V1P3 γὰρ δὲ P1 | καὶ3 > V1 9 αὐτοῦ A2 | ὁ< > corr. Holl 10 ἐπὶ P2 13 ὅτι > A2H (Socr.) | ὁ καιρὸς + μου A2 14 οὖν > V1P3 (Socr. Athanas.) 18 ἀποστρεφόμενοι H 19 αὐτοῦ H 22 ἀποδείξαντες + τε A2M2P1P2 αὐτοὺς > H 23 τε > A2H | ἡμετέρα P3 25 ἡμᾶς P3 | προσδέξησθε, aber η aus α corr. A2 28 φρονοῦντας ὡς > A2 | ὡς] ὅς HV1P3 >ριος Ἰωάννης. προσεῖπατε τοὺς παρ' ὑμῖν ἀδελφούς, ὑμᾶς οἱ >ἐμοὶ προσαγορεύουσιν.

book 145 >Ἀλεξανδρείας πρεσβύτεροι

book 146 >Κόλλουθος πρεσβύτερος σύμψηφός εἰμι τοῖς γεγραμμένοις καὶ >τῇ καθαιρέσει Ἀρείου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἀσθησάντων.

book 147 Τοιαῦτα τοῖς ἀπανταχοῦ κατὰ πόλιν Ἀλεξάνδρου γράφοντος χειρὸν ἐγένετο τὸ κακόν. ταῦτα γνοὺς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, καὶ τὴν ψυχὴν ὑπεραλγίσας συμφορὰν τε οἰκείαν τὸ πρᾶγμα ἡγούμενος, παραχρῆμα τὸ ἀναφθὲν κακὸν κατασβέσαι σπουδάζων, γράμματα πρὸς Ἀλέξανδρον καὶ Ἀρείον διαπέμπεται δι' ἄνδρὸς ἀξιόπιστου, 19—S. 41, 2 vgl. Socr. I 6, 31 p. 22 und I 7, 1 p. A2H V1P3 M2P1P2 1 πρεσβύτερος und am Rand von dem Corrector ABBREV πρεσβύτεροι P1 2 ἀπωλὸς A2 ἀπολὼς H | ἰνγένιος HP2P3 πρεσβύτερος2 > A2 4. 6. 8 1. > A2 7 σερίνος A2H 8 βοκὼν HP2 κόκκων V1 9 ἀγάθωνος aber der Cor- φαί ὢν rector am Rand ABBREV ἀγαθὸς P1 ἀγαθὸς V1 Athan. | ἀχιλλᾶς H | nach ἀχιλλᾶς eingefügt σαρραπίων (so!)

πρεσβ. ὁμ., dafür fehlt d. Name Z. 11 unter P2 10 διάκονοι > H 11 σαρραπίων A2HM2P1P2 11 u. 12 Die Namen ~ M2 13 μαῦρος διακ. ὁμ. > P3 14 κομῶν V1P3 14—18 κομῶν διάκονος ὁμοίως τρύφων διακ. ὁμ. δίδυμος διακ. ὁμ. σέρας διακ. ὁμ. ἔρξ διακ. ὁμ. μάρκος διακ. ὁμ. ἀλεξανδρος διακ. ὁμ. ἀμμώνιος διακ. ὁμ. πτολαρίων διακ. ὁμ. γάιος διακ. ὁμ. μάρκος διακ. ὁμ. P2 (d. h. der Schreiber hat von κομῶν an vertikal gelesen) 14 διακ.2 > A2 15 Die Namen ~ V1 | τράφων A2H 16 πτωλαρίων V1P3 18 σέραξ A2 σέβαξ H ἔρξ M2 ἔρξ P1(P2) ἰέραξ V1P3 (Athan.) ἐπισκόπου πόλεως μιᾶς τῶν Σπανίων Κουρδούβης, ἐπεὶ αὐτὸν ἡγάπα καὶ διὰ τιμῆς ἦγεν ὁ βασιλεὺς. Ἐπιστολὴ Κωνσταντίνου βασιλέως πρὸς Ἀλέξανδρον καὶ Ἀρείον διαπεμφθεῖσα διὰ Ὁσίου ἐπισκόπου Κουρδούβης.

book 148 »Νικητὴς Κωνσταντίνος μέγιστος Σεβαστὸς Ἀλεξάνδρῳ καὶ Ἀρείῳ.

book 149 >Μανθάνω ἐκεῖθεν ὑπῆρχθαι τοῦ παρόντος ζητήματος τὴν >βολήν, ὅτε σὺ αὐτός, ὦ πάτερ Ἀλέξανδρε, παρὰ τῶν >ἐζήτεις, τί δὴ ποτε αὐτῶν ἕκαστος φρονεῖ ὑπὲρ τίνος τόπου >ἐν τῷ νόμῳ γεγραμμένων, μᾶλλον δὲ ὑπὲρ ματαίου τινὸς >μέρους πυνθάνοιτο, σὺ τε, ὦ Ἀρείε, ὅπερ ἢ μήτε τὴν ἀρχὴν ἐνθυ- >μηθῆναί σε ἔδει ἢ ἐνθυμηθέντα σιωπῇ παραδοῦναι προσῆκον >ἀπροόπτως ἀντέθηκας.

book 150 ὅθεν τῆς ἐν ὑμῖν διχονοίας ἐγερθείσης >ἡ μὲν σύνοδος ἡρνήθη, ὁ δὲ ἀγιώτατος λαὸς εἰς >σχισθεὶς ἐκ τῆς τοῦ κοινοῦ σώματος ἀρμονίας ἐχωρίσθη. >ἐκάτερος ὑμῶν ἐξ ἴσου τὴν γνώμην παρασχών, ὅπερ ἂν ὑμῖν ὁ >θεράπων ὑμῶν δικαίως παραινέι, δεξάσθω. τί δὲ τοῦτό ἐστιν;

book 151 >οὔτε ἔρωτᾷν ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἐξ ἀρχῆς προσῆκον ἢ οὔτε >ρωτώμενον ἀποκρίνασθαι. τὰς γὰρ τοιαύτας ζητήσεις πάσας >νόμου τινὸς ἀνάγκη προστάττει, ἀλλὰ ἀνωφελοῦς ἀργίας ἐρεσχελία >προτίθῃσιν· εἰ δὲ καὶ φυσικῆς τίνος γυμνασίας ἔνεκα γίνοιτο, >ὅμως ὀφείλομεν εἶσω τῆς διανοίας ἐγκλείειν καὶ μὴ προχείρως >δημοσίας συνόδους ἐκφέρειν, μηδὲ ταῖς πάντων ἀκοαῖς ἀπρονοήτως >πιστεύειν. πόσος γάρ ἐστιν ἕκαστος, ὡς πραγμάτων οὕτω >καὶ λίαν δυσχερῶν δύναιμι ἢ πρὸς τὸ ἀκριβὲς συνιδεῖν ἢ κατ' >ἐρμηνεῦσαι;

book 152 καὶ μετὰ βραχέα· οὐκοῦν φευκτέον ἐν τοῖς τοιούτοις >τὴν πολυλογίαν, ἵνα μήπως, ἡμῶν ἀσθενείᾳ τῆς φύσεως τὸ >τεθὲν ἐρμηνεῦσαι μὴ δυνηθέντων, ἢ τῶν διδασκομένων >βραδυτέρα σύνεσις πρὸς ἀκριβῆ τοῦ ῥηθέντος κατάληψιν 3 Das Brieffragment nach Socr. I, 7 (Gelasius kürzt), der vollständige bei Eus. V. C. II c. 64ff 1 κουδρούβης am Rand von anderer Hand A2 Socr. κορδούβης M2 κουρδούβης corr. in κουδρούβης P3 4 κορδούβης M2 κουρδούβα (sol!) von späterer corr. in κουδρούβα P3 10 τε] δὲ M2 | ὅπερ] ὁ P2 11 σε > M2P1P2 12 προόπτως P3 13 ἡ μὲν σύνοδος ἡρνήθη > P3 16 τι] ὅτι M2 20 προστίθῃσιν A2H Socr. | δὲ > A2V1P3 23 πιστεύσειν V1 | ἕκαστον Pi 24 συνειδεῖν M2P1 25ff Der Text der Vorlage geändert; ἢ σύνεσις . . . χωρήσασα ist nom. absol. 26 μή. πως + ἡ Eus. Socr, 27 ἡ] ἡ Eus. Socr. > P3 28 βραδυτέρα συνέσει Eus. Socr. >χωρήσασα, αὐθις ἐξ ἐκατέρου τούτων ἢ βλασφημίας ἢ >εἰς ἀνάγκην ὁ δῆμος περισταίῃ. καὶ μεθ' ἕτερα· τὸ γὰρ >οὔτε πρέπον οὔτε ὅλως θεμιτὸν εἶναι πιστεύεται.

book 153 >Ἴνα δὲ μικρῷ παραδείγματι τὴν ὑμετέραν σύνεσιν ὑπομνήσαιμι, >ἴστε δήπου καὶ τοὺς φιλοσόφους αὐτούς, ὡς ἐν ἐνὶ μὲν ἅπαντες >δόγματι συντίθενται, πολλάκις δὲ ἐπειδὴν ἐν τινι τῶν >μέρει διαφωνῶσιν, εἰ καὶ τῇ τῆς ἐπιστήμης ἀρετῇ χωρίζονται, >μέντοι τοῦ δόγματος ἐνώσει πάλιν εἰς ἀλλήλους ἐμπνέουσιν. >δὲ τοῦτό ἐστι, πῶς οὐ πολλῷ δικαιότερον ὑμᾶς τοὺς τοῦ >λου θεοῦ θεράποντας καθεστῶτας, ἐν τοιαύτῃ προαιρέσει >σκείας ὁμοψήφους ἀλλήλοις εἶναι;

book 154 ἐπισκεψώμεθα δὴ λογισμῷ >μείζονι, καὶ πλείονι συνέσει τὸ ῥηθὲν ἐνθυμηθῶμεν, εἴπερ ἔχει δι' ὀλίγας καὶ ματαίων ῥημάτων ἐν ὑμῖν φιλονεικίας ἀδελφούς >ἀδελφοῖς ἀντικεῖσθαι καὶ τέκνα πατράσι καὶ τὸ τῆς συνόδου >ἀσεβεῖ διχονοίᾳ χωρίζεσθαι δι' ὑμῶν.

- book 155 ἀποστῶμεν ἐκόντες τῶν >διαβολικῶν πειρασμῶν. ὁ μέγας ἡμῶν θεός, ὁ σωτὴρ πάντων, >ἅπασιν τὸ φῶς ἐξέτεινεν. ὕψ' οὗ τῇ προνοίᾳ ταύτην ἐμοὶ τῷ >ὅπως >πευτῇ τοῦ κρείττονος τὴν σπουδὴν εἰς τέλος >ὅπως ὑμᾶς τοὺς ἐκείνου δήμους ἐμῇ προσφωνήσῃ καὶ ὑπηρεσίᾳ >νουθεσίας ἐνστάσει πρὸς τὴν τῆς συνόδου ἁγίαν κοινωνίαν ἐπαγά- >γοίμι.
- book 156 Καὶ μεθ' ἑτερα· περὶ μὲν τῆς θείας προνοίας μία τις ἐν ὑμῖν >ἔστω πίστις, μία σύνεσις, μία συνθήκη τοῦ κρείττονος, ἃ δὲ ὑπὸ >ἐλαχίστων τούτων ζητήσεων ἐν ἀλλήλοις ἀκριβολογεῖσθε, καὶ >πρὸς μίαν γνώμην συμφέρετε, μένειν εἴσω λογισμοῦ προσήκει >τῆς διανοίας ἀπορρήτω τηρούμενα. τὸ μέντοι τῆς κοινῆς >ἐξαίρετον καὶ ἡ τῆς ἀληθείας πίστις ἢ τε περὶ τὸν θεὸν καὶ τοῦ A2 A1 (von Z. 9 τοὺς an = fol. 37r) H V1P3 M2P1P2 1 χωρησάντων Eus. Socr. 2 ἀνάγκην] die Endung κην heute nicM mehr zu sehen A2 4 ἡμετέραν M2P1 5 τοῖς φιλοσόφοις P2 | ἐν > H 6 ἐν] ἂν P3 7 εἰ + δὲ H 8 δόγματος] σώματος A2V1P3 Socr. FM | συμπνέουσιν A2H Socr, Eus. 9 ὑμᾶς /// τοὺς Seitenwechsel A2, gleichzeitig setzt wieder A1 ein 10f ἐν τῇ τῆς τοιαύτης προαιρέσει θρησκείας HM2P1 ἐν τῇ ταύτης προαιρέσει θρησκείας P2 11 ὁμοψήφους] ὁμοψύχους P3 Socr. Eus. | ἀλλήλους V1 13 ὀλίγων P2 | ματαίων > P2 | ὑμῖν aus ἡμῖν corr. P2 15 διχονοίᾳ] διανοία A1 | ἀποστῶμεν + οὖν H 17 ὕψ' ἐφ' A1HP3 ἐφ' Socr. ὕψ' Eus.) 19 ὑμᾶς] ἡμᾶς P3 | προσφωνήσῃ P3 Socr. Eus. προσφωνήσῃ HSS 22 μὲν + οὖν A1 24 καὶ P3 25 λογισμῶν A1 λογισμῶ P3 27f τὸν νόμον P2 >νόμου θρησκεία καὶ τιμὴ μενέτω παρ' ὑμῖν ἀσάλευτος.
- book 157 ἐπανεέλ- >θετε δὴ πρὸς τὴν ἀλλήλων φιλίαν τε καὶ χάριν, ἀπόδοτε τῷ σύμ- >παντι λαῷ τὰς οἰκείας περιπλοκάς, ὑμεῖς τε αὐτοὶ καθάπερ >ἑαυτῶν ψυχὰς ἐκκαθάραντες αὐθις ἀλλήλους ἐπίγνωτε· ἡδεῖα >πολλάκις γίνεται φιλία μετὰ τὴν τῆς ἔχθρας ἀπόθεσιν αὐθις εἰς >καταλλαγὴν ἐπανελθοῦσα.
- book 158 ἀπόδοτε οὖν μοι γαληνάς μὲν ἡμέρας >νύκτας δὲ ἀμερίμνους, ἵνα κάμοί τις ἡδονὴ καθαροῦ φωτὸς καὶ >λοιπὸν ἡσύχου εὐφροσύνης σῶζηται.
- book 159 εἰ δὲ μή, στένειν ἀνάγκη καὶ >δακρύοις δι' ὅλου συνέχεσθαι καὶ Με τὸν τοῦ ζῆν αἰῶνα >ύρίστασθαι. τῶν γάρ τοι τοῦ θεοῦ λαῶν, τῶν συνθεραπόντων >λέγω τῶν ἐμῶν, οὕτως ἀδίκῳ καὶ βλαβερῷ πρὸς ἀλλήλους >κεχωρισμένων ἐμὲ πῶς ἐγχωρεῖ τῷ λογισμῷ συνεστάναι λοιπόν;
- book 160 ἵνα >δὲ τῆς ἐπὶ τούτῳ λύπης τὴν ὑπερβολὴν αἰσθήσεσθε, ἀκούσατε. >πρώην ἐπιστὰς τῇ Νικομηδέων πόλει παραχρῆμα εἰς τὴν >ἡπειρόμην τῇ γνώμῃ. σπεύδοντι δέ μοι πρὸς ὑμᾶς ἤδη καὶ τῷ >πλείονι μέρει σὺν ὑμῖν ὄντι ἡ τοῦδε τοῦ πράγματος ἀγγελία πρὸς >τὸ ἔμπαλιν τὸν λογισμὸν ἀνεχαίτισεν, ἵνα μὴ τοῖς ὀφθαλμοῖς >ἀναγκασθεῖν, ἃ μὴδὲ ταῖς ἀκοαῖς προσέσθαι δυνατόν ἡγούμην.
- book 161 ἀνοί- >ξατε δὴ μοι λοιπὸν ἐν τῇ καθ' ὑμᾶς ὁμονοίᾳ τῆς ἐώας τὴν >ἦν ταῖς πρὸς ἀλλήλους φιλονεικίαις ἀπεκλείσατέ μοι, καὶ συγχωρή- >σατε θάκτον ὑμᾶς τε ὁμοῦ καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας δήμους ἐπιδεῖν >χαίροντα καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀπάντων ὁμονοίας τε καὶ >θερίας ὀφειλομένην χάριν ὑπ' εὐφήμοις λόγων συνθήμασιν >σαι τῷ κρείττονι.
- book 162 Τοιαῦτα μὲν θαυμαστὰ καὶ σοφίας μεστὰ παρήνει ἡ τοῦ βασιλέως ἐπιστολή. τὸ δὲ κακὸν ἐπικρατέστερον ἦν καὶ τῆς βασιλέως σπουδῆς καὶ τῆς ἀξιοπιστίας τοῦ διακονησαμένου τοῖς γράμμασιν.
- book 163 Ὅπο ὁ θεοφιλέστατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος σύνοδον ἐπισκόπων ἐπὶ τῆς Νικαέων κελεύει γενίσθαι.
- book 164 Ὅρων τοίνυν ὁ βασιλεὺς ταραττομένην τὴν ἐκκλησίαν σύνοδον οἰκουμενικὴν συγκροτεῖ, τοὺς πανταχόθεν ἐπισκόπους διὰ γραμμάτων εἰς Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας ἀπαντῆσαι παρακαλῶν. ἦν δὲ αὐτῷ ἐξκαιδέκατον ἔτος καὶ μῆνες ἕξ τῆς βασιλείας, ὅτε ταῦτα αὐτῷ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης ἐσπούδαστο.

- book 165 παρῆσαν τε ἐκ πολλῶν ἐπαρχιῶν τε καὶ πόλεων οἱ ἐπίσκοποι, περὶ ὧν ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῶν εἰς τὸν Κωνσταντίνου βίον τάδε κατὰ λέξιν φησίν· τῶν γοῦν ἐκκλησιῶν ἀπασῶν, αἱ τὴν Εὐρώπην ἅπασαν, Λιβύην τε καὶ τὴν Ἀσίαν ἐπλήρουν, ὁμοῦ συνήκτο τῶν τοῦ θεοῦ λειτουργῶν τὰ ἀκροθίνια·
- book 166 εἰς τε οἶκος εὐκτήριος, ὥσπερ ἐκ θεοῦ πλατυνόμενος, ἔνδον ἐχώρει κατὰ τὸ αὐτὸ Σύρους τε ἅμα καὶ Κίλικας Φοινίκας τε καὶ Ἀραβας καὶ Παλαιστινοὺς καὶ ἐπὶ τούτοις Αἰγυπτίους Θηβαίους Λίβυας τούς τε ἐκ Μέσης τῶν ποταμῶν ὀρμωμένους. ἤδη δὲ καὶ Πέρσης ἐπίσκοπος τῇ συνόδῳ παρῆν, οὐδὲ Σκύθης ἀπελιμπάνετο τῆς χορείας· Πόντος τε καὶ Ἀσία Φρυγία τε καὶ Παμφυλία τοὺς παρ' αὐτοῖς παρείχον ἐκκρίτους. ἀλλὰ καὶ Θρᾶκες καὶ Μακεδόνες Ἀχαιοὶ τε καὶ Ἠπειρώται οἱ<δ> ἔτι προσωτάτω ἀπήντων, αὐτὸς τε Σπάνων ὁ πάνυ βοώμενος Ὅσιος, ἐπέχων καὶ τὸν τόπον τοῦ τῆς μεγίστης Ῥώμης ἐπισκόπου Σιλβέστρου σὺν πρεσβυτέροις Ῥώμης Βίτωνι καὶ Βικεντίῳ τοῖς πολλοῖς ἅμα συνεδρεύων.
- book 167 τῆς δὲ νῦν βασιλευούσης πόλεως ὁ μὲν προεστὼς Μητροφάνης τοῦνομα διὰ γῆρας ὑστέρει, πρεσβύτεροι δὲ αὐτοῦ παρόντες τὴν αὐτοῦ τάξιν ἐτέλουν, ὧν ὁ εἷς Ἀλέξανδρος ἦν, ὁ μετ' αὐτὸν ἐπίσκοπος τῆς αὐτῆς γεγωνῶς πόλεως.
- book 168 τοιοῦτον μόνος ἐξ αἰῶνος 3—S. 45, 18 vgl. Socr. 1 8 p. Aus Alis ihm schöpft Gelasius, nicht aus dem ihm zitierten Originalbericht des Euseb V. C. III c. 7. 8 — 5 Die Zeitangabe, die bei Socr. fehlt, unter Rückverweisung wiederholt S. 134, 24, wo als Quelle τὰ παλαιὰ διηγήματα (s. a. S. 33, 13) angeführt werden. Etwa der S. 5, 20 genannte Johannes? A1H V1P3 M2P1P2 1 Eine von sp späterer Hd. geschriebene verstümmelte Randlesart Capitelüberschrift in anderer Form zu enthalten (fol. 37v) Ai | > M2P1P2 | τῆς] τῇ H 4 πανταχόθεν aus πανταχοῦ corr. M2 7 ἐκκλησιαστικῆς + ἱστορίας A1 10 ἀπασῶν] πασῶν V1 ἐκπασῶν P3 13 τε καὶ ἅμα ~ M2 14 ἄρραβας A1 14f Αἰγυπτίους ἐπὶ τούτοις ~ HM2P1P2 18 ἐκκρίτους Socr. ἐγκρίτους HSS 19 ἠπειρῶται] οἱ πειρῶται P3 20 ἀπήντων] ἀπάντων H | σπάνων] πάντων H | βοώμενος + ὁ V1P3 23 Te Socr.] τε HSS 24 ὑστέρει] ἠσθένει A1 25 Ἀλέξανδρος—S. 45, 1 εἷς am Rand nachgetragen H 26 πόλεως γεγωνῶς ~ P2 εἷς βασιλεὺς Κωνσταντίνος Χριστῷ στέφανον δεσμῷ συνάψας εἰρήνης, τῷ αὐτοῦ σωτῆρι τῆς κατ' ἐχθρῶν πολεμίων νίκης θεοπρεπὲς ἀνετίθει χαριστήριον, εἰκόνα χορείας ἀποστολικῆς ταύτην καθ' ἡμᾶς συστησάμενος.
- book 169 ἐπεὶ καὶ κατ' ἐκείνους συνῆχθαι λόγος ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἄνδρας εὐλαβεῖς, καθὼς ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων, ἐν οἷς ἐτύγχανον »Πάρθοι καὶ Μῆδοι καὶ Ἑλαμίται«, πλὴν ὅσον ἐκείνοις μὲν ὑστέρει τὸ μὴ ἐκ θεοῦ λειτουργῶν συνεστάναι τοὺς πάντας, ἐπὶ δὲ τῆς παρούσης χορείας ἐπισκόπων μὲν πληθὺς ἦν πριακοσίων ἀριθμὸν ὑπερακοντίζουσα, ἐπομένων δὲ τούτοις πρεσβυτέρων καὶ διακόνων ἀκολούθων τε πλείστων ὅσων ἐτέρων οὐδ' ἦν ἀριθμὸς εἰς κατάληψιν.
- book 170 τῶν δὲ τοῦ θεοῦ λειτουργῶν οἱ μὲν διέπρεπον σοφίας λόγῳ, οἱ δὲ βίου στερρότητι καὶ καρτερίας ὑπομονῇ, οἱ δὲ τῷ μέσῳ τρόπῳ κατεκοσμοῦντο. ἦσαν δὲ τούτων οἱ μὲν χρόνων μήκει τετιμημένοι, οἱ δὲ νεότητι καὶ ψυχῆς ἀκμῇ διαλάμποντες, οἱ δὲ ἄρτι παρελθόντες ἐπὶ τὸν τῆς λειτουργίας δρόμον.
- book 171 οἷς δὴ πᾶσιν ὁ βασιλεὺς ἐφ' ἐκάστης ἡμέρας τὰ σιτηρέσια δαψιλῶς χορηγεῖσθαι προσέταττε. τοιαῦτα μὲν περὶ τῶν ἐκεῖ συνελθόντων ὁ Παμφίλου διεξῆλθεν Εὐσέβιος. Ὅπου ὁ βασιλεὺς συνεδρεῦει τοῖς ἐπισκόποις.
- book 172 Ἐπιτελέσας δὲ ὁ βασιλεὺς ἐπινίκιον κατὰ Λικιννίου ἐορτήν, ἀπήντα καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Νίκαιαν. τῇ δὲ ἐξῆς πάντες ἅμα οἱ ἐπίσκοποι εἰς ἓνα τόπον συνήρχοντο, παρῆι δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς μετ' αὐτοῦς, καὶ ἐπεὶ παρῆλθεν, εἰς μέσον ἕστη καὶ οὐ πρότερον καθίζειν ἤρεϊτο, πρὶν ἂν οἱ

ἐπίσκοποι ἐπινεύσειαν· τοσαύτη τις εὐλάβεια καὶ 4 Act. 2, 5 — 6 Act. 2, 9 — 19—S. 46, 1 vgl. Socr. I S, 12 p. 39 u. I S, 17 p. A1H V1P3 M2P1P2 4 Die Zeilenanfänge in A1 oft nicht mehr zu lesen. Das Unleserliche im Folgenden durch [] markiert | λόγος] A1 5 τὸν] τῶν V1P3 | ἐν ταῖς] A1 6 πράξει + δηλοῦται HM2P1P2 | ἐν οἷς > M2, aber am Rand von 2. Hd. eingefügt 7 ὑστέρει τὸ] M2P1P2 ὑστερεῖτο HV1P3 ὑστερεῖται A1 8 συν]εστάναι A1 8f ἐπι[σκό]πων A1 9 ὑπερακοντίζου ὑπομένων Ps ἐπομ]ένων A1 10 πλεί- στων] A1 11 Μοῦ A1 12 καὶ] A1 13 ἧ]σαν A1 | δὲ A1 τε HM2P1P2V1 τε corr. aus δὲ P3 14 νεότητος HM2P1P2 | ψυ]χῆς A1 15 λειτ]ουργίας A1 16 τὰ] A1 17 μ]έν A1 > M2P1P2 | ἐκεῖσε HM2P1P2 17f συνελθόντων] συναχθέντων V1 18 διεξῆλθεν] φησὶν H 19 ὅ]που A1 20 ἐπιτ]ελέσας A1 | ἐπινίκια H 21 ἅμα πάντες ~ M2P1P2 | οἱ A1 (Socr.) > in den übr. HSS 24 πρὶν] πλὴν A1 | ἐπινεύσειεν P3 αἰδῶς τῶν ἀνδρῶν τὸν βασιλέα κατεῖχε.

- book 173 πρὸς οὓς ὁ βασιλεὺς ὁ πανεύφημος παραινενικὸν καὶ διδασκαλικὸν προσενήνοχε λόγον εἰς ὕμνησιν καὶ δοξολογίαν καὶ εὐχαριστίαν τοῦ τῶν πάντων θεοῦ τοῦ τοσαῦτα αὐτῷ χαρισαμένου, ὡδὲ πως λεγῶν· Λόγος Κωνσταντίνου Σεβαστοῦ προσφωνητικὸς πρὸς τὴν ἁγίαν σύνοδον.
- book 174 »Πολλὰς μὲν πρὸς εὐποιίαν τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει ἐπιφανε- >στάτας ὁδοὺς ἢ τοῦ παντοδυνάμου θεοῦ τρόφιμος δικαιοσύνη >στρωσεν, οὐχ ἥκιστα δὲ ἐκείνην τὴν ἐπισημοτέραν καὶ >ἀστράπτουσιν, ἣν ἐν τῷ κεφαλαίῳ τοῦ ἁγιωτάτου νόμου τῆς >λικῆς ἐκκλησίας πᾶσιν ἡμῖν παντὸς θαύματος μεῖζον ἤθροισε, πίστεως τὸ κυριακὸν οἰκητήριον.
- book 175 τούτου δὲ τὴν μὲν κορυφὴν >μέχρι τοῦ φέγγους τῶν ἄστρων ἐληλυθέναι ὀρώμεν, τοὺς δὲ >λίους ἔτι ἀρχομένου τοῦ ἔργου οὕτως βαθέως καὶ πιστῶς >σθαι θείῳ νεύματι γινώσκομεν, ὡς πτᾶσαν τὴν οἰκουμένην αἴσθησιν >τούτου λαβεῖν.
- book 176 ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοίνυν τῆς προειρημένης ἀπα- >σῶν τῶν λοιπῶν ὅλων ὑπερκειμένης ἄχρι τοῦ τέλους τῆς ἐξόδου >φαίνεται ὁμαλὴ καὶ ἰσόπεδος πορεία τῇ λαμπρότητι τοῦ φωτὸς >μένη, ἥς καὶ τὸ μέτωπον ἀστροειδεῖ σφραγίδι κεκοσμημένον >δεκα τὸν ἀριθμὸν κίονες χιόνος λαμπρότεροι, ἀκίνητοι τῇ θέσει >πίστεως αἰδίῳ τῇ τῆς θεότητος τοῦ ἡμετέρου σωτῆρος δυνάμει- >βαστάζουσι.
- book 177 τούτου τοίνυν τοῦ τηλικούτου ἔργου ὁ τεχνίτης >προσλαμβάνουσιν ἡμῖν καὶ τὴν ἀπὸ ψυχῆς δικαίαν πίστιν τοῦ >αὐτοῦ νόμου εἰς νοῦν ἔδωκεν ἡμῖν τὴν σεμνότητα· οὐπὲρ πρὸς τοὺς >πυλῶνας οὐδὲν ἕτερον εἰ μὴ ἀγνῆς καὶ εὐσεβοῦς ἐπιθυμίας ἐπειγου- >σης, μόνῃ καθαρᾷ διανοίᾳ, πεποιθήσει πρόσεισιν ὁ >νος.
- book 178 τούτῳ δὲ αὐτῷ θαυμαστήν τινα κόσμου λαμπρότητα σωτή- >ριος προσήγαγε λογισμὸς· λέγω δέ, ἔνδοθεν πίστις ἀνθρώπων >παντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ κυριακοῦ ἀνθοῦσι στεφάνοις τετιμημένη 6ff aus dem Buch des Dalmatios; vgl. oben S. 2, 11 — 11ff vgl. die Schilderung der Grabeskirche Eus. V. C. III c. 34ff — 27 vgl. Constantins Rede a. d. heil. Versammlung (= Or) p. 187, 19 (Heikel) AI A2 (von Z. 5 λόγος an) H V1P3 M2P1P2 1f ὁ πανεύφημος βασιλεὺς A1 4 ὡδέ— S. .54, 24 > A1 ist aber von A2 nach Schluß von Buch III nachgetragen (vgl. für die näheren der HS) 5 ἁγίαν > H 6 ἀποῖταν Ps | εὐποιίαν τῶν ἀνθρώπων τῷ γένει P2 11 τὸ > V1P3 | τούτου) τοῦτο P3 13 ἀρχομένους M2P1P2 17 πορείας M2 18f δύο καὶ δέκατον P1 δύο καὶ δέκα τὸν M2 21 ὁ τεχνίτης A2 οὐ τέχνη τις d. übr. HSS 22 πίστιν] κρίσιν M2P1P2 24 ἀγνοῦς H 26 τούτῳ V1 τοῦτο d. übr. HSS | αὐτὸ HM2P1P2 26f σωτηρίου H 27 λέγω Balf.] λόγῳ HSS 28 κυριακοῦ + οἴκου A2 | τετιμημένη] πεποικιλμένη H >ἀθανασίας καρπὸν ἀθροίζουσα ἀγνοῦς τόνους τῆς ζωῆς >ἀνθρωπείας εἰς φανερόν ἄγουσα ἐπιφανεῖς καθίστησιν. >έντεῦθεν ἢ ἔξωθεν οὐράνιος δόξα ἐστεμμένη τοῦ αἰῶνος αἰεὶ >μένου μᾶλλον δὲ φυομένου βραβεῖα ὑπογράφει, καὶ τραφέντα >τοῦ προσήκοντος ἐπαίνου ἅπασαν τοῦ αὐτοῦ ἔργου τὴν τελεσιουργ- >γίαν κοσμεῖ.

- book 179 ὁ δὲ αὐτὸς οὗτος ὁ κυριακὸς οἶκος ὑπὸ δύο μόνων >φυλάκων φρουρεῖται· καὶ φόβος μὲν θεῖος πρόσσει τῇ ἐνίων ἐννοίᾳ >σωφρονιστήριον, πάρεστι δὲ αἰεὶ καὶ τοῖς εὐφρονουσιν ὁ πρὸς >θεῖον ἔπαινος τῆς συνέσεως βραβεῖον· τούτων γὰρ ἐκατέρων >μένων τοῖς προθύροις τοῦ ἀγιωτάτου τόπου δικαιοσύνην μὲν αἰ >ἀναπεπταμέναι δέχονται, αὕτη τε εἴσω οἰκισθεῖσα μένει ἀκήρατος, >δὲ ἀδικία οὐδὲ θέμις ταῖς θύραις προσελθεῖν, ἀλλὰ ἐξόριστος >τοῦ τόπου ἐκκλείεται.
- book 180 ταῦτά με, ὦ τιμιώτατοι καὶ παντὸς ἐπαίνου >ἄξιοι ἀδελφοί, τὰ πράγματα οὕτω σαφῆ εἰς τὴν τοῦ ἀϊδίου καὶ >νάτου φωτὸς λαμπρότητα ἤγαγεν, ἵνα μὴ πόρρω με >τις ἴσως τῆς ψυχῆς πίστις ἀπεργάσῃται τῆς ἀληθείας ἀνάρμοστον.
- book 181 >Ἀλλὰ τί πρῶτον διαβεβαιώσομαι; πότερον τῆς εὐδαιμονίας τὸν >τύπον, ἥτις εἴσω τοῦ στήθους τοῦ ἐμοῦ συνειλημμένη λανθάνει, >τὰς θείας εὐεργεσίας τὰς περὶ ἐμὲ ὑπὸ τοῦ παντοδυνάμου θεοῦ, ἐξ >ῶν τὸν ἀριθμὸν πολλῶν ἔργων ἱκανὸν γοῦν λέγειν φανείη >ὡς τὴν ἐμὴν μετριότητα ὁ αὐτὸς ἡμέτερος θεὸς καὶ πάντων >μάτων πατὴρ εἰκότως ἑαυτῷ κατεδουλώσατο.
- book 182 πιστεύετε, ὦ τι- >μιώτατοι ἀδελφοί, προσλαμβάνοντες ἀκέραιον πίστιν τοῖς >εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἡ ἐμὴ διάνοια τῶν θείων εὐεργετημάτων >σθεῖσα εὐδαιμονεῖν δοκεῖ καὶ ἀπὸ τ <οι> οὐτοῦ πράγματος ἐξόχους >νους πληρῶσαι δύνασθαι φαίνεται, ὅμως, ὅπερ τῆς ἀληθείας ἡ πίστις >ἐναργῶς δείκνυσιν, οὔτε φωνὴ οὔτε γλῶττα τῷ προστάγματι >διανοίας ὑπουργῆσαι ἀρκοῦσι κοὶ μάλα εἰκότως.
- book 183 ἀμέτρου γὰρ 17 vgl. Or p. 187, 28. 192, 7 — 28 Tgl. Or p. 169, 10 A2H V1P3 M2P1P2 2 φανερόν] φῶς M2P1P2 | ἄγουσαν M2 4 τραφέντα Subjekt von κοσμεῖ 8 καὶ > V1 9 ἔπαινος aus ἔπαινον corr. A2M2 | συνέσιος V1P3 12 τούτου] τούτοις P3 13 ἐγκλείεται | με] μὲν H 16 ἴσως > P2 | ἀπεργάσῃτε 17 διαβεβαιώσομεν P2 18 ἥτις] εἵτις A2 | συνειλημένου A2 (wo aber corr. in συνηλημμένη), M2P1 19 ὑπὸ > V1 20 πολλῶν + ὄντων M2P1P2 | ἱκανὸν γοῦν A2 ἱκανὸν οὖν HV1P3 εἰ κἂν ἔν ῶν M2 εἰ κἂν ἔ ῶν P2 εἰ κἂν, ἔν ῶν P1 | λέγομεν HSS. Die Stelle scheint schwer verdorben. Viell. ἱκανὸν γοῦν λέγομεν <έν, ἵνα ἡ εὐσπλαγχνος δύναμις φανείη ἤδη καὶ . . . καταδουλώσαιτο G. L. θεοῦ ἐξ<ενεχθείσας>, ῶν τὸν ἀριθμὸν <οὐσῶν> ἔργον ἱκανὸν γοῦν <ειν> φανείη ἤδη, <δι ῶν> κτέ. Holl ἂν> φανείη ἤδη, ὡς τὴν Pasquali 21 ὡς Pasq.] καὶ HSS 24 εἰ] ἡ P3 | εἰ + HM2P1P2 | τὰ > M2P1V1P3 26 ὅμως > P2 ὃ μὲν Ps 28 ἀρκοῦσαι P3 >όντος τοῦ μεγέθους τῶν εὐεργεσιῶν ἡ μὲν διάνοια ὑψηλὴ τις οὐσα >τοὺς ἀνωτέρω τοῦ σώματος τόπους καταλαμβάνει, ἡ δὲ τῆς >πορεία εἰς στενὸν κοιμίδι συγκλεισθεῖσαι ἀδόκιμος σχεδὸν <τοῦ> >γ<ειν> οὐσα, παντάπασι σιωπᾷ. τίς γὰρ ἡμῶν οὕτω προπετὴς >ἵνα τοιαύτης πεποιθήσεως ἀπορρίψῃ λόγον, δι' οὐ φάναι ἂν >σειε πάνυ εὐκόλως τῷ τὰ πάντα δυναμένῳ θεῷ ἢ καὶ πάντων τῶν καλλίστων δημιουργῶ ἐνδόξους ἐπαίνους καὶ ἐπαξίους ἐντελῶς εἰ- >πεῖν;
- book 184 ὁπότε εἴ τις μόνην τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ αὐτὸν τετέχθαι >νομοθετήσαντος λογίσαιτο, εἰδὼς ἂν σκοπήσειε μηδὲν δύνασθαι >θῆναι, ὅπερ ἄξιον θεοῦ λεχθῆναι δυνήσεται.
- book 185 τί τοίνυν τῆς ἐμῆς >μετριότητος τὴν καθοσίωσιν λέγειν ἐχρῆν, εἰ μὴ τοῦτο, ὅπερ ὁ >λόγος τῆς ἀληθείας δείκνυσιν; οὗ τὸ μέγεθος ἥτις μεγίστη προσ- >κύνησις σκοπησάτω σαφῶς, εἰ καταντῆσαι δυνήσεται ἐν αὐτοῖς >περὶ αὐτοῦ λεγομένοις καὶ οὐδεμία πλάνη αὐτὸν ὀλισθήσει.
- book 186 >Καὶ εἴθε μοι τῷ ὑμετέρῳ συνδιακόνῳ δασιφιλῆς εὐπορία τοῦ λέγειν >ἀρκέσειεν, ἵνα ἐκεῖνα ἄξια ὄντα τοῦ κηρύττεσθαι ἐγκωμιάσω, ἅπερ >θεῖος σωτὴρ ὁ ἡμέτερος πάντων τε πραγμάτων φύλαξ τοῖς >μίοις τῆς αὐτοῦ παρουσίας, ὁπότε τῆς ἡμετέρας λυσιτελείας ἕνεκα >ἀγνοῦ σώματος οἰκητήριον κατηξίωσεν ἐκ παρθένου λαβεῖν, >ἀνθρώποις δίδαγμα τοῦ παρ' αὐτοῦ οἴκτου δηλῶν, γαληνῷ νεύματι >τῆς αὐτοῦ θεότητος ἔδειξε. τίνος ἄρξομαι ἄρα;
- book 187

ἀπὸ τῆς αὐτοῦ >διδασχῆς καὶ σεμνότητος; ἀλλὰ ἀπὸ θείων διδασκαλιῶν, ὧν αὐτὸς >ἐαυτοῦ μηδενὸς διδάσκοντος μόνος διδάσκαλος πέφηνεν; ἀλλ' >ἀνέπνευσαν διὰ τῆς αὐτοῦ προνοίας τοσοῦτοι δῆμοι, ὅσους >ἀριθμῶ περιλαβεῖν οἶόν τε, μικρὰ τινι τροφῇ καὶ ἐλαχίστοις σιτίοις >καὶ μόνοις δύο ἰχθύσι τῇ

book 188 τοῦτου θείᾳ προνοίᾳ, καὶ λαζάρου μετὰ >τὴν τελευταίαν βραχείᾳ τινὶ ῥάβδῳ ἀνάστασιν πεποίηκε καὶ εἰς τὴν >τοῦ φωτὸς λαμπρότητα αὐθις ἀνήγαγε;

book 189 πῶς δ' ἂν εἴποιμι τὴν >ἀγνὴν αὐτοῦ θεότητα, δι' ἧς γυναῖκά τινα ἀπορρητοτέρως >θεασάμενος καὶ τῆς ἐαυτοῦ ὁμιλίας μόνῃς καταξιώσας, ὑγιᾶ τε αὐθις >καὶ παντὸς νοσήματος ἐλευθέραν ἔδειξε;

book 190 τίς δ' ἂν κατ' ἀξίαν εἴποι 21 vgl. Luk. 2, 47. Or a. a. O. — 23 vgl. Joh. 6, 9 — 26 vgl. Joh. 11, 13 — 28 vgl. Mark. 5, 25 A2H V1P3 M2P1P2 3 ἀδόκιμος mit M2P1P2 δόκιμος d. übr. HSS 3f λέγουσι H λέγουσα d. übr. HSS corr. Holl 4 σιωπᾶν A2 8 > P2 9 νομοθετῆσαι HM2P1P2 | μηδὲν] μὴ δὲ M2 μὴ V1 10 ὅπερ] ἅςπερ A2 | δυνήσεται 13 ebenso A2 14 αὐτὸν (sc. τὸν προσκυνοῦντα) dein Sinne nach statt αὐτὴν (sc. τὴν προσκύνῃσιν) 15 ἡμετέρῳ A2M2P2V1P3 19 πᾶσι λαβεῖν ~ H 22 ἀλλὰ + καὶ H 26 τῇ τοῦ Μου προνοίᾳ H 27 ῥάβδῳ] ῥήσει HM2P1P2 29 corr. Holl 30 τε > M2 31 καὶ > P2 >αὐτοῦ τὸ ἀθάνατον ἔργον, δι' οὗ τις συνεχεῖ κοὶ μακρὰ νόσου τηκε- >δόνι ἀναλωθεὶς καὶ τῶν μελῶν αὐτοῦ χυθέντων καὶ >ὄλων κείμενος ἄφνω θείῳ ἰάματι ῥωσθεὶς αὐτὸ τὸ σκιμπόδιον, >ῶ ἔκειτο, τοῖς ὤμοις ἐπέθηκε καὶ εὐχαριστίας ἐπαίνους διαχέων >τε τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐνορίας διέδραμεν;

book 191 ἀλλὰ τὸ θεῖον αὐτοῦ >καὶ σταθερὸν βάδισμα, ὡς ἐπιβαίνων τὴν ἀγρίαν θάλατταν κατα->πατήσας ἐπέξενε καὶ τοῖς θείοις ἵχνεσι τῆς βαθυτάτης >τὴν ὑγρότητα ἔπηξε καὶ διὰ μέσου πελάγους οὐδενὶ μέτρῳ βαθύτητος >περιοριζομένου ὥσπερ διὰ γῆς τὴν πορείαν ἐποίησατο;

book 192 ἀλλὰ τὴν >ἡπίαν αὐτοῦ ἀνεξικακίαν, δι' ἧς νικητὴς ὢν ἐν πᾶσι τῶν >δῆμων τὴν αὐθάδειαν ἐδάμασε καὶ δαμασθεῖσαν πόρρω ἀπ' >διαχωρίζων τὴν ἀγριότητα τῷ νόμῳ ὑπέταξεν;

book 193 ἀλλ' ἐκεῖνα τὰ >ὑπέρλαμπρα καὶ μέγιστα τῆς αὐτοῦ θεότητος, οἷς ζῶμεν, οἷς οἵτινες τῆς μελλούσης εὐδαιμονίας τὴν ἐλπίδα οὐ μόνον >προσδοκῶμεν ἀλλ' ὥσπερ τινὶ τρόπῳ ἤδη κατέχομεν;

book 194 τί πλέον >τολμῶ λέγειν καὶ μετ' αὐτῆς τῆς μικρᾶς τοῦ λόγου παρασκευῆς, >μὴ μόνον τοῦτο, ὅπερ τῆς ἐμῆς καθωσιωμένης ψυχῆς >τὴν καθαρότητα, ὁποῖος τοίνυν ἐστὶν ὁ παντοδύναμος θεός, ὁ >οὐρανὸν οἰκῶν, καὶ περὶ πᾶν τὸ ἀνθρώπινον γένος, μάλιστα δὲ καὶ >ἐξαιρέτως περὶ τὴν καλλίστην καὶ παντὸς ἐπαίνου μεῖζονα δικαιοσύ- >νην, ὅποτε καὶ τοῦ ἰδίου θείου πνεύματος τὸ ἀγιώτατον κατ' >σῶμα ἐνοικεῖν τε αὐτῷ καὶ οὕτω σωτηριῶδες τοῖς σώμασιν εἶναι κατηξίωσεν.

book 195 >Ἐπειδὴ οὖν περὶ τῆς οὕτω ἀγιωτάτης καὶ σωτηρίου τῆς πάντα >δυναμένης θεοῦ τάξεως ἄμετρος τῶν ἐχθρῶν μανία ὥσπερ ἀχλύϊ >τινὶ συγκεχυμένη ἐπολεθρίου σκαιότητος ἐρμηνείαν ποιεῖσθαι >ἀμφιβάλλει, διὰ βραχέων, εἰς ὅσον ἡ πίστις καὶ ἡ >ψυχῆς τῆς ἐμῆς τοῦ λέγειν εὐπορίαν δαψιλεύεται, διηγῆσασθαι πει- >ράσομαι.

book 196 καὶ γὰρ αἱ τούτων τῶν Μνῶν κακόννοιαι τοιοῦτον γένος >εἰσάγουσιν ἀναισχυντίας, ὥστε ἀσεβεῖ στόματι μὴ φοβηθῆναι εἰπεῖν >τὸν θεὸν τὸν πάντα δυνάμενον πάντα τὰ τῷ θείῳ νόμῳ 1 vgl. Job. 5, 5ff — 5 vgl. Job. 6, 16ff Or p. 175, 9 A2H V1P3 M2P1P2 1 μικρὰ P3 | νόσου corr. aus νόσω H 4 ἐπαίνου A2 | διαχέων] διὰ βραχέων H 6f καταποντήσας V1 7 ἐπέξενε con. Heikel Krit. Beitr. S. 22 10 ἡπίαν] ὁποῖαν M2P1P2 11 πόρρω αὐτῶν, aber am Rand ἀέ αὐτῶν H 13 οἷς2] ὡς H 17 καθωσιωμένης HP2 19 περὶ > P3 22 ἐνοικοῦν τε αὐτῷ HSS, corr. Friedl. 29 αἱ corr. in ἡ

A2 | ἔθνων A2V1P3 ἐχθρῶν HM2P1P2 30 εἰσάγει A2V1P3 31 παντοδυνάμενον HV1 | πόντα2 > M2P1P2 Gelasius. 4 >μήτε πεποικέναι μήτε ποιῆσαι βεβουλῆσθαι.

book 197 ὦ τῆς τοιαύτης ἀσε- >βοῦς φωνῆς τῆς κατ' ἄξιαν ἄπασαν ὑπερβολὴν τιμωρίας καθ' ἑαυτῆς >ἀνπαιτούσης ὄντως ἐμμανῶς καὶ τολμηρῶς τῆς θείας ταύτης εὐ- >εργεσίας τὴν δόξαν τὴν μηδενὶ τῶν ἀνθρώπων περιληφθῆναι δυνα >μένην ἀφανῆ καταστῆσαι ἐπιθυμεῖ.

book 198 τί γὰρ μᾶλλον ἢ ἀγνότης ἄξιον >τοῦ θεοῦ; ἥτις ἐκ τῆς ἀγιωτάτης ὁμιλίας μετὰ τῆς πηγῆς τῆς >δικαιοσύνης προελήλυθε καὶ διὰ πάσης τῆς περιόδου τῆς οἰκουμένης >ἐπλήμμυρε καὶ τὰς δυνάμεις τῶν ἀγιωτάτων ἀρετῶν τοῖς ἀνθρώ- >ποις ἐπέδειξεν, ὥσπερ ἑαυτοῖς πρῶτον ἐχθρὰς νομίσαντες <ἔπαθον τὰ> >τῶν Ἀσσυρίων· οἷς προηγουμένου τοῦ φαύλου παραδείγματος καὶ τὰ >λοιπὰ ἔθνη συνθέσθαι αὐτοῖς ἀνεπίεσθη.

book 199 ἐν οἷς, ὥσπερ ἡμεῖς >ιδίᾳ θεωρίᾳ δοκιμάζομεν, τὸ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ θεῖον ὄρω- >μεν συνεργεῖν οἶκτον, ὅποτε καὶ καθ' ἡμέραν καὶ κατὰ χρόνους >πολλοὺς ἐξ αὐτῶν πυρῶδους μανίας οἷστρ<ω ἐλαυνομένους> ὁ αὐτὸς >εἰς τὴν τοῦ σωτηριῶδους ἰάματος ἀνεξικακίαν ἐκέλευσεν ἀνῆ- >κειν. Καὶ οὐδὲ οὕτως τοῖς λοιποῖς τῆς τοιαύτης εὐεργεσίας τὸ >μέγεθος δύναται πρὸς χάριν ἐλθεῖν <διὰ> Τὴν παρὰ ἀνθρώπων >ἄγνοιαν τὴν θεῖαν δυναστείαν δύνασθαι πάντα λόγον ὑψῶσαι καὶ εἰς >ὕψος ἀρθέντα βεβαιώσασθαι <καὶ> αὐθις καθελεῖν καὶ διαλυῖν.

book 200 ἀλλὰ >μᾶλλον τοῖς ἀνθρωπίνους πράγμασιν ἐναντίως ἂν ἀπέγη, εἰ <μὴ> ὁ θεὸς >ὁ τὰ πάντα δυνάμενος σιωπηρῶ τῆς αὐτοῦ θεότητος νεύματι πάντα >πράττειν προέθετο. μᾶλλον γὰρ ἂν ἡ τῶν ἀνθρώπων μανία ἐγένετο >συχνή, καὶ ἡ ἀνθρωπεία <αὐθάδεια> οὐκ ἔχουσα πέρας πάσας ἂν τὰς >ψυχὰς ἐπόρθησεν οὐδὲ ἂν τὰ ἄλλα πλεῖστα ὄντα, ἅπερ ἐν τῇ τοῦ κόσμου >ἀναστροφῇ τὴν ἰδίαν λειτουργεῖ τάξιν, ἀναφανῆναι δεδύνηται.

book 201 ἀλλ' >ὁμοῦ πάντα μετὰ τῆς ἀγνοίας τοῦ θείου ταχέως ἂν ἀπωλώλει, τοῦ >δὲ φθόνου καὶ τῆς βασκανίας τὸ ἄδικον οὐχ ὥς ἐν ὀλίγοις μεμενῆ- >κει ἀλλ' οὐδεὶς ἂν ἠρέθη ταύτης τῆς βασκανίας ἀλλότριος, τῶν θρη- >σκειῶν τὰ γένη παντοίων εἰς τοσοῦτον μεγάλως τε καὶ πλατέως εἰς >τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων διαχυθέντων, ὥς ἀξίως τῇ τούτων αἰσχρο- A2H V1P3 M2P1P2 1 τῆς > A2 3 ἐπαιτούσης P3 | ὄντως οὕτως V1 οὕτως P3 4 δόξαν τὴν > P2 5 ἦ] ἦν M2 7 πᾶσαν P3 9 ὑπέδειξεν HM2V1P2 | ἐχθρὰς πρῶτον ~ A2 | πρότερον H | πάθει HSS 10 ἀσσυρίων H 14 οἰστρουμένης HSS (viell. οἰστρουμένου A2 Zu der Änderung vgl. Eus. V. C. p. 134,7 15 ἀνεξικακία P3 17 <διὰ> G. L. 18 δύνασθαι Von ἄγνοιαν abhängig? Oder Lücke hinter ἄγνοιαν? 19 <καὶ> G. L. 20 <μὴ> Ltz. 21 σιωπηρῶ] vielleicht σωτηρίῳ Ltz. 22 ἡ > P3 | ἐγίνετο HP2 23 <αὐθάδεια> G. L. 25 δύναται A2 26 μετὰ] μεστὰ V1 μὲν P3 | τῆς > H | ἀπωλώλει A2 ἀπολώλει d. über. HSS 27 τὸ — 28 βασκανίας > aber am Rand nachgetragen A2 | ὄντως ἐν A2HM2P1P2 οὕτως ἐν V1P3 οὐχ ὥς ἐν corr. Friedl. 29 παντοίων H >d. übr. HSS 30 zu διαχυθέντων vgl. Das zu 24, 29 Angemerkte >τητι τὸ φῶς ταύτης τῆς ἡμετέρας λαμπρότητος >αἰτοῖς αἰετ' αὐτῆς αὐτοὺς στερίσκεσθαι.

book 202 οὐδεὶς οὖν λόγος δυνή- >σεται τῶν εἰρημένων τὴν ἐμὴν πίστιν ἀπὸ τῆς ἐμῆς ἐξέλκειν >ἔπεται γὰρ αὐτῇ μηδενὸς φαύλου ἐμποδῶν ὄντος δύναμις τελεία, >ζῶν τῆς ἀληθείας λόγος, εἷς πάντα δυνάμενος, φύλαξ πάντων >μάτων, τῆς ἡμετέρας σωτηρίας κηδεμών. οὗτος οὖν δοκεῖ >τρόπῳ τοῦ ἀγιωτάτου αὐτοῦ λόγου δαψιλεύεσθαι τὴν ὁμιλίαν * τοῦ >ἐλευθεροῦντος διαφυλάττειν καὶ τοῦ φωτὸς τὴν λαμπρότητα ἡμῖν >παρεχειν.

book 203 >Τίνος τοίνυν ἔνεκα καὶ νῦν πάντων τῶν Μνῶν οἱ δῆμοι τὸ >οὐράνιον μὴ καθορῶντες φῶς καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου ὁσίου >νοῦντες, τὸ γήϊνον ἐπιζητοῦσιν οὐδεμίαν ἴχον ὑπόστασιν >οὐδὲ φαιδρότητα ἀγνῆς λαμπρότητος οὐδὲ δυναστείαν τῆς >θεότητος;

- book 204 ὦ ἀναξίου δράματος· ἔτι καὶ νῦν μηδὲν ἐλλείποντες >τῆς ἀσεβείας μηδὲ πρὸς τὸ δέον ἀφορῶντες, ὑπὸ τῆς ἀθλίας πλάνης >καταπίπτοντες οὐχ ὀρώσι· καὶ τοῖς ῥυπαροῖς τούτοις ἔργοις >τοῦ κόσμου τὴν λαμπρότητα οὐ παύονται μαινόντες, δηλαδὴ ξύλον >καὶ λίθον καὶ χαλκὸν καὶ ἄργυρον καὶ χρυσὸν καὶ ταύτας τὰς γηῖνας ><ὔλας> εἰς τὸ προσκυνεῖν καθιδρύντες καὶ ἀπὸ τούτων ἐλπίδα >ζωῆς ἐπαγγελλόμενοι, ναοὺς αὐτοῖς μετὰ ἐπισήμου κόσμου >μοῦντες καὶ ἀπὸ τούτου οὕτως αὔξοντες αὐτῶν τῆς >τὰς προσθήκας. ἐπειδὴ περ τὸ μέγεθος τῶν οἰκοδομημάτων ὑπ' αὐτῶν >γενομένων ἄξιον τῆς ἑαυτῶν ὄψεως παρέχεται τὸ θαῦμα.
- book 205 ὁπότε >τοίνυν ταῦτα ποιεῖν δοκοῦσι, σαφῶς νοεῖται, εἰ καὶ τὰ μάλιστα >οὐκ αἰσθάνονται οὐδὲ ὀρώσιν ὑπερφάνως, ὅτι τοῖς ἑαυτῶν ἔργοις >αὔχεῖν δοκοῦντες ἀλίσκονται. ἡλίκος τοίνυν καὶ πόσος τε ὁ >ἐστὶν ὁ πάντων δυνάστης οὐχ ὀρώμενος, τίς καὶ πάντων αὐθέν- >της ἐστὶ καὶ κριτής, ὃν τινες αὐτῇ τῇ πεποιθήσει τῆς ἰδίας, >νομίζουσιν, ἀρετῆς <ὑβρίζοντες ἑαυτοὺς> λανθάνουσιν.
- book 206 αὐτοῦ γὰρ τῇ >διατυπώσει καὶ τὸ εἶδος τοῦ ἡμετέρου σώματος ἔλαβε τὸν ὀφειλόμενον A2H V1P3 M2P1P2 1 ἐπισκιασθὲν HSS 2 τ' αὐτῆς] ταύτης HSS 5 εἷς] εἰς H | δυνάμενα H | πάντων + τῶν H 6 αὐτῶς HSS 7 τρόπῳ τοῦ αὐτοῦ λόγου τοῦ ἀγιωτάτου ~ A2 | etwa ὀμιλίαν, <τὴν γινώσιν> τοῦ Ltz. 9 παρέχει P3 15 ὑπὸ] ἀπὸ P2 | τῆς > V1 18 καὶ ἄργυρον καὶ χαλκὸν ~ A2 19 <ὔλας> 6. 20 ἀπαγγελλόμενοι A2P3 23 γενόμενον HSS | τὸ nachträglich 24 αὐτοῖ] αὐτοῦ M2 26 αὔχεῖν] ἔχειν H 27 ἐστὶν ὁ θεός ~ P2 | ὁ πάντα δυνάστης M2P1P2V1A2 (wo aber corr. in ὁ πάντων δυνάστης), P3 ὁ τοῦ παντὸς δυνάστης und am Rand ὁπάντων H | etwa οὐχ <ὀρώσιν οὐδὲ γινώσκουσιν> G. L. οὐχ ὀρώσιν, ὅστις καὶ Ltz. 29 corr. Ltz. >τύπον, καὶ ἵνα σχῶμεν τῆς ἀρμονίας τὴν ἀκμὴν, ὁ αὐτὸς τῶν μελῶν τὴν συζυγίαν ἰσχυροτάτοις νεύροις συνέδησεν, ἵνα ἐν πάσῃ πρά- >ξει τῆς ἡμετέρας σπουδῆς ἀκάματον ἔχοιμεν τὴν ἀκμὴν τῆς >ἀρμονίας. τούτων τοίνυν σωτηριώδει διατυπώσει >των καὶ πνεῦμα ἡμῖν, ἵνα ταῦτα πάντα κινεῖσθαι δύναίτο καὶ >ζειν, ἐνέπνευσε καὶ θέαν τοῖς ἡμετέροις ὀφθαλμοῖς συνεχώρησε >πρὸς σύνεσιν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ δέδωκε καὶ εἴσω τῆς χώρας >πάσης τῆς διανοίας τῆς ἡμετέρας τὸν λογισμὸν συνέκλεισε.
- book 207 τοι- >γαροῦν εἴ τις εὖ φρονῶν ταύτης τῆς διατυπώσεως τὸν >σκοπήσειε, τὰ δὲ λοιπὰ παύσειεν, ἃ μῆτε λόγῳ μῆτε ἀριθμῷ περι- >ληφθῆναι δύναται, ταχεῖα ἐνθυμήσει καὶ ἰδεῖν καὶ συνιέναι >τὴν αἰώνιον καὶ σωτηριώδη τοῦ ἀθανάτου θεοῦ ἐξουσίαν καὶ >δυνήσεται ἐκεῖνον πλάνης τινὸς χωρὶς ἄνθρωπος ἐνδῆσαι, ὁπότε >σαφῶς αὐτῷ ἔξεστι καὶ ἰδεῖν πάντα τὰ γεγονότα εἶναι δυνάμει τοῦ >θεοῦ, ὡς αὐτὸς πάντα ταῦτα εἶναι βεβούληται.
- book 208 >ἵνα δὲ εἴη ἰδεῖν, ὅτι τις ἀθέμιτος κόσμου πολιτεία τὴν τοῦ >θεοῦ ἀγνωσίαν τοῖς ἀνθρώποις ἀπειργάσατο, λογισμοῦ >προτέρου τεχθέντος ἐκ πλάνης τοῦ ἐχθροῦ ἐν ταῖς τῶν σκαιῶν >ἀνθρώπων ἀθλίαις ψυχαῖς, ἐκ τοῦ θείου νόμου λαβεῖν ἡμᾶς >σαφῇ τὴν περὶ τούτου ἀπόδειξιν.
- book 209 ἐξ ἐκείνου γὰρ καιροῦ, ἐξ οὗ >ὑπὸ τῶν δύο ἐκείνων τῶν ἐν ἀρχῇ κατασταθέντων τὸ θεῖον >ἅγιον πρόσταγμα μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπιμελείας οὐκ >ἐτέχθη μετὰ ταῦτα τῆς προσηγορίας ταύτης τὸ ἄνθος· γέγονε συνεχὲς καὶ μᾶλλον ἐπηύξησεν, ἐξ οὗ καὶ οἱ προειρημένοι δύο θεῖω >νεύματι ἀπεβλήθησαν·
- book 210 ἔως δὲ τοσούτου ἡ ὕλη αὐτὴ μετὰ τῆς σκαι- >ότητος τῶν ἀνθρώπων προήχθη, ὥστε τῆς τε ἐφ᾽ αὐτῆς καὶ τῶν >δύσιν κρηπιδῶν κατεψηφίσατο· αὕτη τε ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἐναντίας >δυναμείως τὰς διανοίας τῶν ἀνθρώπων κατέλαβε καὶ > *
- book 211 ἐν ᾧ μέντοι προστάγματι ἅγιος καὶ ἀθάνατός ἐστι τοῦ τὰ πάντα δυναμένου θεοῦ ὁ ἀκάματος οἶκτος. πάσαις γὰρ ταῖς ἡμέραις καὶ >τοῖς χρόνοις τοῖς παρεληλυθόσιν ἀναριθμήτους τῶν δῆμων A2H V1P3 M2P1P2 3 οἰκίας A2HV1P3 5 πάντα ταῦτα ~ H 5f καὶ ἀκμάζειν δύναίτο ~ M2P1P2V1P3 7 πρὸς = Adv. dazu | ταύτης — 8 ἡμετέρας > A2 10 δὲ] δὴ P3 11 συνεχῆς V1 συνίνα

P3 | δύναται P3 δύνηται V1 12 σωτηριώδει A2 13 χωρίς] lies etwa σειραῖς oder σχοινίοις Ltz. |
όποτε] A2HM2P1P2 σέ ποτε V1 σέπεται P3 σκέπτεσθαι Balf.) 15 ταῦτα πάντα ~ P2 | βούλεται
HM2P1P2 19 ἀθλίως HV1P3 23 ταῦτα > M2P1P2 | προσηγορίας nāmlich vgl. Z. 17 24 δύο
nachträglich eingefügt A2 26 τε > HP2 | τῶν] τῆς H >πληθείας ἀπό τοῦ βάρους τούτου δι' ἐμοῦ
τοῦ αὐτοῦ θεράποντος >θεὸς δεδουλωμένας ἐλευθεροῖ, καὶ εἰς ἐντελῇ αἰωνίου φωτὸς ἐξάξει
>λαμπρότητα. ἀπὸ τούτων τοιγαροῦν ἐγὼ ἀδελφοί ποθεινότατοι, >οἰκειοτέρᾳ τινὶ προνοίᾳ καὶ
ἐνδόξοις εὐεργεσίαις τοῦ ἀθανάτου >ἡμετέρου θεοῦ τὸ λοιπὸν ἐπισημότερος εἶναι τῇ πρὸς
αὐτὸν καθα- >ρωτάτη πίστει πέποιθα.

book 212 >Δεξάσθω τοιγαροῦν με ἡ ἀγνωστάτη σύνοδος τῆς ὑμετέρας ἀγίῳ- >τητος, καὶ μή μοι τὴν
σωφρονεστάτην ἐκκλησίαν καὶ τῆς >κοινῆς τε πάντων ἡμῶν μητρὸς τὰς θύρας ἀντιτεθῆναι
ἀνάσχησθε. >εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ νῦν ὁ λογισμὸς τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἐντελῇ >καθαρότητα τῆς
καθολικῆς πίστεως ἐπιζητῶν, τοῦτο ἑαυτῷ >οὐκ οἶεται εἶναι ἄξιον, ὅμως προτρέπει καὶ
ὑπομιμνήσκει, καὶ τὸ >μέτωπον τῆς οἰκείας αἰδοῦς πασῶν τῶν καλλίστων ἀρετῶν >νοψε >νοχε
σφραγίδα, καὶ τῶν πυλῶν<ων> τῆς >καὶ τούτους κρούειν, ὅπως καὶ ὑμαῖς τῆς ὑμετέρας
ἀδελφότητος εὐθὺς >συγχωρῆσαι τὴν εὐνοίαν καταξιώσητε εἰς μίαν ὁμόνοιαν καὶ >τῆς
καθολικῆς πίστεως βλέψαντες.

book 213 τοῦτο γὰρ τῷ θεῷ πρεπῶδες >καὶ τῇ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πίστει ἀρμόδιον καὶ τῷ κοινῷ
τῶν >πραγμάτων συμφέρον, ἵνα τῆς θεόθεν ἡμῖν παρασχεθείσης >τάτης εἰρήνης ἀξίαν ἀμοιβὴν
τῷ ταύτην ἡμῖν >ἅπαντες προσενέγκωμεν.

book 214 δεινὸν γὰρ ὡς ἀληθῶς ἂν εἴη καὶ ἄγαν >δεινὸν καταλυθέντων τῶν πολεμίων καὶ μηδενὸς
ἀντιτείνειν >τολμῶντος, βάλλειν ἡμᾶς ἀλλήλους καὶ τοῖς δυσμενέσιν ἡδονὴν >γέλωτα
προξενεῖν, ἄλλως τε δὲ] καὶ περὶ θείων >πραγμάτων καὶ τοῦ παναγίου πνεύματος τὴν
διδασκαλίαν ἀνάγραφτον >ἔχοντας. εὐαγγελικαὶ γὰρ βίβλοι καὶ ἀποστολικάι καὶ τῶν
>προφητῶν τὰ θεσπίσματα σαφῶς ἡμᾶς, ἅπερ χρή περὶ τοῦ >φρονεῖν, ἐκπαιδεύουσι. τὴν
πολεμοποιὸν οὖν ἀπελάσαντες ἔριν, ἐκ >τῶν θεοπνεύστων λόγων λάβωμεν τῶν ζητούμενων
τὴν λύσιν«.

book 215 Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια ὁ πάνσοφος βασιλεὺς, οἷα δὲ παῖς φιλοπάτωρ, τοῖς ἱερεῦσιν
ὡς πατράσι προσέφερε, τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων τὴν συμφωνίαν πραγματευόμενος. τῆς δὲ
συνόδου τῶν συνελθόντων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐπισκόπων — τριακόσιοι δὲ ἦσαν δέκα καὶ ὀκτώ· ἀλλ' οἱ
μὲν τριακόσιοι καὶ πρὸς τοῖς λεγομένοις ἐπείθοντο καὶ τὴν τε πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν τὴν τε
τῶν δογμάτων ὑγίειαν ἠσπάζοντο·

book 216 οἱ δὲ λοιποὶ, καθὼς καὶ πάλαι εἰρήκαμεν, τοῖς ἀποστολικοῖς ἀντεμάχοντο δόγμασιν, οἵτινες
τὴν τοῦ Ἀρείου δόξαν μεγαλοφυῶς συγκροτεῖν ἐσπούδαζον, δέκα καὶ ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν ὄντες,
Εὐσέβιος τε ὁ Νικομηδεύς, ὡς καὶ πρότερον εἴρηται, Θεόγνις ὁ τῆς Νικαίας, Μάρης
Χαλκηδόνης, Θεόδωρος Ἡρακλείας Θράκης, Μηνόφαντος Ἐφέσου, Πατρόφιλος Σκυθοπόλεως,
Νάρκισσος Νερωνιάδος Κιλικίας δευτέρως, ἦν νῦν Εἰρηνούπολιν ὀνομάζομεν, Θεωνᾶς ὁ
Μαρμαρίτης, Σεκουῖνδος Πτολεμαΐδος Αἰγύπτου καὶ σὺν αὐτοῖς ἕτεροι ὀκτώ οἵτινες ἑαυτοὺς τῷ
τῶν τριακοσίων ἀγίων χορῷ ἐπιμίξαντες ὡς δῆθεν ὀρθόδοξοι τοῖς ἀποστολικοῖς ἀντέπραττον
δόγμασιν Ἀρείῳ συνηγοροῦντες·

book 217 τούτοις δὲ γενναίως ἀντηγωνίζοντο οἱ ἐν ἀγίοις πατέρες ἡμῶν Ἀλέξανδρος
Κωνσταντινουπόλεως τότε πρεσβύτερος ὢν καὶ Ἀθανάσιος ὁ ἀρχιδιάκονος τῆς Ἀλεξανδρέων
ἐκκλησίας διὸ καὶ φθόνος ὥπλιστο κατ' αὐτῶν, ὡς ὕστερον λέξομεν. οἱ δὲ ἡμέτεροι ἄγιοι
ἐπίσκοποι καλοῦσι τὸν Ἀρειὸν εἰς τὴν σύνοδον, ἐπιτρέποντες αὐτῷ συστῆναι τοῖς ἰδίους

δόγμασι νεύματι τοῦ τὰ πάντα νικηφόρου βασιλέως· ἐπέιπερ, ὡς ἀρτίως εἰρήκαμεν, καὶ αὐτὸς τῇ συνόδῳ συνήδρευεν.

book 218 Ἀλλὰ τὸ κατὰ τὴν σύνοδον γεγονὸς θαυμαστὸν παρὰ τοῦ τὰ πάντα νικηφόρου βασιλέως οὐκ ἄξιον σιωπῇ παραπέμψασθαι. καὶ γὰρ ἐπισυναχθέντων πάντων τῶν ἐπισκόπων καί, καθὼς ἔθος ἐστί, γενομένων ζητήσεων τε καὶ συγκρίσεων παρὰ τινων τῶν ἐπισκόπων ἐρεσχελιῶν ἔνεκα ἄλλου πρὸς ἄλλον ἔχοντος, λιβέλλων τε ἐπιδιδομέ- 1—24 vgl. Thdt. I 7, 13. 14 p. 32f. Socr. I 8, 31 p. 46. Rufin. X 5 p. 964 — 25—S. 55, 18 vgl. Rufin. X 2 p. 961. Socr. I 8, 18ff p. 41 A2A1 (von Z. 25 ὅπου an) H V1P3 M2P1P2 1 τὰ > H 2 προσέφερε] φέρων A2 4 δὲ > P2 es ist ein Anakoluth. Pasquali. 5 πρὸς—6 τε > V1 7 πάλαι εἰρήκαμεν] προειρήκαμεν M2P1P2 8 ἀντεμάχοντο] ἀντέχον τ P3 10 θεόγνιος A2 θεόγνης V1P3 θέογνης HM2P1P2 11 Μάρτις A2 12 πατρόφυλος HM2P1P2 | νάρκισος HM2P1P2V1P3 16 ἀντεπράττοντο 17 δὲ > V1P3 18 Ἀλέξ. + ὁ HM2P1P2 28 ἐπισυνεχθέντων M2 | ἔστιν ἔθος ~ P2 νων ὑπ' αὐτῶν καὶ ἐγκλημάτων συγκροτουμένων παρὰ τῷ εὐσεβεῖ βασιλεῖ, δεξάμενος τοὺς λιβέλλους σφραγίσας τε τῷ δακτυλίῳ αὐτοῦ ἐκέλευσε φυλάττεσθαι·

book 219 ἐνορῶν τε τῶν τοιούτων ἐπισκόπων τὴν πρὸς ἀλλήλους ζυγομαχίαν, εἶπεν, ὅτι χρὴ πάντας ὁμοῦ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ συνελθόντας περὶ τούτων διαλαβεῖν. καὶ ἐνστάσης τῆς προθεσμίας εἰς μέσον καθίσας ὁ βασιλεὺς καὶ ἡσυχίας γενομένης τῷ καιρῷ πρεπούσης πάντων τοὺς λιβέλλους προσέταξεν ἐνεχθῆναι· καὶ δὴ δεξάμενος καὶ ἐν τῷ οἰκείῳ κόλπῳ θέμενος μήτε ἐγκύψαι τοῖς ἐμφερομένοις ἐθελήσας, λέγει·

book 220 »τοῦ θεοῦ ὑμᾶς προχειρισμένου ἱερεῖς τε καὶ ἄρχοντας κρίνειν τε καὶ διακρίνειν τὰ πλήθη καὶ θεοὺς εἶναι ἅτε δὴ ἀνθρώπων ἀπάντων ὑπερέχοντας ὀρισμένου κατὰ τὸ εἰρημένον· >ἐγὼ εἶπα· θεοὶ ἔστε καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες< καὶ τό· >ὁ θεὸς ἔστη ἐν συναγωγῇ θεῶν< χρὴ τῶν μὲν κοινῶν ἀλιγορεῖν πραγμάτων, πᾶσαν δὲ τὴν σπουδὴν περὶ τὰ θεῖα ποιεῖσθαι«.

book 221 καὶ κελεύσας ἐνεχθῆναι πῦρ, ἐμπρησθῆναι τοὺς λιβέλλους προσέταξεν. ἔσπευδε γὰρ μηδένα τῶν ἔξω ἐπιγνῶναι τῶν τοιούτων ἐπισκόπων τὴν ἀνώμαλον ἐπιχείρησιν· τοσαύτη ἡ τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς ἱερεῖς τοῦ θεοῦ εὐλάβεια, ἣν θαυμάσειαν ἅπαντες οἱ εὖ φρονοῦντες.

book 222 Κἀκεῖνο δὲ ὁμοιότροπον τούτῳ ὑπ' αὐτοῦ γεγενημένον οὐ δίκαιον ἡγοῦμαι παραδοῦναι σιγῇ. φιλαπεχθήμονες γὰρ ἄνδρες καὶ φιλολοῖδοροι λαϊκοὶ ἐγράφαντο τῶν ἐπισκόπων τινὰς καὶ τῷ βασιλεῖ τὰς ἐγγράφους κατηγορίας ἐπέδοσαν καὶ ταῦτα πρὸ τῆς γεγενημένης ὁμονομίας.

book 223 ὁ δὲ καὶ ταύτας δεξάμενος, εἶτα δεσμὸν ἐπιθεὶς καὶ τῷ δακτυλίῳ σημενόμενος, φυλαχθῆναι καὶ ταύτας ἐκέλευσεν. εἶτα τὴν σύμβασιν τῆς ὁμονομίας ἐργασάμενος, ταύτας κοιμισθῆναι προστά- 5 f vgl. für den Ausdruck Socr. I 8, 18 p. 41 und Sozom. I 17, 3—5 — 12f Psal. 81, 6. ebd. 1 — 19—S. 56, 8 vgl. Theod. I 11, 4—6 p. 47 A1H V1P3 M2P1P2 2 σφραγίσας τε] σφραγίσασθαι P2 4 [καὶ] A1 5 [δια]λαβεῖν A1 | [καὶ ἐνστά]σης A1 | προσθεσμίας A1 7 [καὶ] A1 8 θε[μένους] A1 | am Rand ὅρα τοῦ ἁγίου βασιλέως περὶ τὰ θεῖα εὐλάβειαν H 10 διακρ[ίνειν] A1 11 ὑπερέχοντας ἀπάντων ~ A1 12 ὑ[ψίστου] A1 13 κοι[νῶν] A1 14 [ποι]εῖσθαι A1 15 ἀνεχθῆναι, am Rand von späterer Hd. ἐνεχθῆναι M2 16 το[ιούτων] A1 17 β[α]σιλέως A1 18 εὐλάβειαν P2 | θαυμάσειεν A1 HP3 | ἅ[παντες] A1 | εὖ φρονοῦντες] εὐφημοῦντες H 19 τούτῳ + καὶ A1 | αὐτ[οῦ] A1 21 ἐγράφαντ[ο] A1 22 κατ[ηγο]ρίας A1 23 εἶτα—24 σημενόμενος > V1 24 δακτυ[λίῳ] A1 25 σύμβασιν unleserlich A1 | ταύτας nachträglich hinter κοιμισθῆναι eingeschoben H 1 προκομισθῆναι V1 προσκομισθῆναι P3 25 f προσ[τάξας] A1 ξας, παρόντων ἀπάντων τῶν ἐπισκόπων πυρὶ καὶ ταύτας κατέκαυσεν, ὁμωμοκῶς μηδὲν τῶν ἐγγεγραμμένων ἀνεγνωκέναι.

book 224 οὐ γὰρ ἔφη χρῆναι τῶν ἱερίων τὰ πλημμελήματα δῆλα τοῖς πολλοῖς γίνεσθαι, ἵνα μὴ σκανδάλου πρόφασιν ἐντεῦθεν λαμβάνοντες ἀδεῶς ἀμαρτάνωσι. φασὶ δὲ αὐτὸν καὶ τοῦτο

προσθεῖναι, ὥς εἰ αὐτόπτης ἐπισκόπου ἐγεγόνει γάμον ἀλλότριον διορύττοντος, συγκαλύψαι ἂν τῇ πορφυρίδι τὸ παρανόμως γινόμενον, ὥς ἂν μὴ βλάψαι τοὺς θεωμένους τῶν δρωμένων ἢ ὄψις. τοσαύτη ἢ τοῦ βασιλέως θεοφιλῆς καὶ ἀξιάγαστος σύνεσις.

book 225 ἐπὶ πολλὰς δὲ ἡμέρας οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ καιροὺς ἐφεξῆς συνερχόμενος τοῖς ἐπισκόποις ὁ βασιλεὺς, ἅμα αὐτοῖς τὰ περὶ τῆς πίστεως διελάμβανε τὰς τε διαφοροὺς αὐτῶν γνώμας ἀνελέγετο. ἦσαν γάρ, καθὼς πολλάκις εἰρήκαμεν, ἐν αὐτοῖς τινες τοῖς ἀθεμίτοις Ἀρείου δόγμασι συμφερόμενοι καὶ τῷ πλήθει τῶν ἀγίων ἐπισκόπων, τῶν τῆς ἀληθείας ὑπερμαχοῦντων, ἀντιπράττοντες. ἀλλ' οἱ ἄριστοι καὶ τὰ πάντα ἱερώτατοι πατέρες ἡμῶν τῷ τῆς ἀληθείας ὅπλῳ ἠσφαλισμένοι τὴν λαμπρὰν καὶ ἀμώμητον πίστιν μετὰ παρρησίας ἐκήρυττον· μεθ' ὧν ἦν καὶ ὁμολογητῶν πολὺς ἀριθμὸς, ἀνθισταμένων τοῖς ἐθέλουσι περιποιεῖσθαι τὰ μοχθηρὰ τοῦ Ἀρείου δόγματα. Περὶ τοῦ ἀγίου Παφνουτίου.

book 226 Ἦν δὲ ἐν αὐτοῖς καὶ ὁ μέγας καὶ ἅγιος Παφνούτιος τὸν τῶν ὁμολογητῶν καὶ ἐπισκόπων κατακοσμῶν χορόν, ἀνὴρ Αἰγύπτιος, θεοῦ δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῆς ὁμηγύρεως ἐκείνης, οὗ Μαξιμιανὸς ὁ βασιλεὺς τὸν δεξιὸν ἐξώρυσεν ὀφθαλμὸν καὶ τὰς λαιὰς ἐνευροκόπησεν ἀγκύλας παραδούς τοῖς μετάλλοις δυνέχεσθαι,

book 227 ἐν ᾧ τοσαύτη ἦν ἡ τοῦ θεοῦ χάρις, ὥστε σημεῖα αὐτὸν ποιεῖν μηδὲν ἐλάττω τῶν πάλαι ὑπὸ τῶν 9—18 vgl. Rufin. X 2 am Ende, p. 961 — 20—S. 57, 7 vgl. Rufin. p. 963; s. auch Socr. I 11 p. SS. Philostorgius III 12 p. 43 Bidez. Georgios Monachos II p. 507, 15ff de Boor A1 (bis Z. 17 ἐκήρυττον) H V1P3 M2P1P2 1 τῶν > A1P3 2 Περὶ HP3, in A1 ist nur noch ἔφ zu lesen, eine spätere Hd. fügt hinzu κε ° (?) 4f ἀμαρτάνουσι HV1P3 5 προσθηῖναι V1 6 A1HM2P1 ἐγεγώνειν P2 ἐγεγόνει V1 γηγόνει P3 7 ἂν > P3 | βλάφη M2P1P2 (Thdt) 8 ἡ2] A1 9 ἡ[μέρας] A1 | δὲ2 + ἡμέρας A1H | καὶ > P3 10 συνερχόμεν[ος] A1 13 ἀρέ[ου]A^ 15 ἄ[ριστοι] A1 16 ἠσφαλισ[μένοι] A1 17 ἐκ[ήρυττον] A1 (eine spätere Hd. hat ergänzt ρύτ~; damit endet 17 μεθ—S. 60, 12 μακαρίας > A1 18 θέλουσι M2P1P2 20 καὶ2 > M2 22 Μαξιμί[ν]ος V1P3 23 ἐξώρυττεν V1P3 ἀποστόλων γεγεννημένων. λόχῳ γὰρ μόνῳ τοὺς δαίμονας ἐφυγάδευε καὶ εὐχῇ διαφοροὺς ἀσθενοῦντας ἐθεράπευε τυφλοῖς τε τὸ βλέπειν τὸν θεὸν ἐξαιτούμενος παρείχετο καὶ παρεθέντας πρὸς τὴν κατὰ φύσιν ἦγεν ἀκμὴν τὰ μέλη ἐνεργεῖν ποιῶν ὑγιῶς.

book 228 ὃν ὁ βασιλεὺς σφόδρα διὰ τιμῆς ἦγε συνεχῶς τε ἐπὶ τὰ βασίλεια μετεπέμπετο καὶ τὸν ἐξορωρυγμένον ὀφθαλμὸν κατεφίλει· τοσαύτη προσῆν τῷ εὐσεβεῖ βασιλεῖ πρὸς τοὺς ἀγίους πίσις. Περὶ τοῦ ἀγίου Σπυρίδωνος.

book 229 Καὶ δὴ καὶ Σπυρίδων Κύπριός τις ἀνὴρ ἐπίσημος ἐν κυρίῳ καὶ τὴν ἐκ ποιμενικὴν ποιμενικὴν πείραν τῇ τοῦ Χριστοῦ ποιμνῇ καθιερωμένος, προφητικῶ βίῳ διαγινόμενος ἐγνωρίζετο, ὃς καὶ γε διέπων τὴν ἐπισκοπὴν τοῦ ποιμαίνειν τὰ ἴδια πρόβατα οὐκ ἐπαύετο.

book 230 οὕτω δὲ ἦν χρηστός καὶ ἀνεξίκακος, ὅτι ληστῶν ἐφόδου δόλῳ προσβαλόντων τῇ ποιμνῇ ἀοράτοις τε δεσμοῖς κρατουμένων κινηθῆναι τε μὴ δυναμένων ἕως πρωί, ἐπιστὰς ὁ μακάριος δι' εὐχῆς ἀνεθῆναι αὐτοὺς τῆς συνοχῆς ποιεῖ· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν κριῶν τὸν κράτιστον ἀποικομένους δίδωσιν, εἰπὼν· λάβετε, »λάβετε, νεανίσκοι, πρὸς ἀπόχρησιν τοῦτον. μὴ ἄπρακτοι ἀπιόντες τῇ νυκτὶ ταύτῃ δι' ἐμὲ τὴν αἰτίαν τῆς ἀπο- ρίας καταμέμψησθε.«

book 231 πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα θαυμαστὰ περὶ τοῦ ἀγίου τούτου ἀκηκόαμεν, ἐν δὲ ἐκ πολλῶν παραθήσομεν. Ὅπου τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τεθνεῶσαν ἐγείρει διὰ τὸν ἔμπορον.

book 232 Θυγατέρα ἔσχεν ὁ θαυμασιὸς καὶ ἀοίδιμος οὗτος τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος, πος, Εἰρήνην τοῦνομα, ἡ τῷ γέροντι προσφόρως διακονήσασα ἐν παρθενίᾳ τὸν ἀνθρώπινον βίον ὑπεξέρχεται.

book 233 ταύτης μετὰ θάνατον ἐξ ἀποδημίας τις ἀναστὰς παρακαταθήκην ἀπῆτει τὸν γέροντα, 9—S. 59, 2 Tgl. Eufin. X 5 p. 963 f s. a. Socr. I 12 p. 90 ff. Soz. I 11, 1—5 H V1P3 M2P1P2 2 τε > H 3

παραθέντας M2 4 ποιεῖν (vielleicht von 1. Hd. P3 5 σφόδρα äglic hinter τιμῆς ügt H έξορυγμένον H, ἐφνρυμὸν V1P3 | προσῆν] ἐξῆν P2 12 ποιμένειν + εἰς V1 13 προσβαλλόντων HV1P3 10 τὸν κράτιστον τῶν κριῶν ~ 19 οὖν > | θαύματα V1P3 19 f τούτου τοῦ ἁγίου ~ V1 20 δὲ > P3 22 μακάριος V1P3 | οὗτος > H 24 διεξέρχεται P3 | μετὰ] μὲν P3 25 παραθήκην V1P3 ἦν τῇ αὐτοῦ θυγατρὶ τῇ παρθένῳ ἦν παραθέμενος.

book 234 ὁ δὲ μακάριος Σπυρίδων ἠγνόησε παντελῶς τὴν ὑπόθεσιν· ὡς ὡς πολὺς ἦν ἐπικείμενος αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος, πολλὰ ἄνω καὶ κάτω τὸν οἶκον διερευνήσας ὁ γέρων καὶ μὴ εὐρῶν ἠνιάτο σφόδρα καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα ἔλεγε μήτε εἰδέναι μήτε εἶναί τι ἐν τῷ οἴκῳ.

book 235 ὁ δὲ ἔμπορος ἐκβοῶν δάκρυσί τε συνεχόμενος καὶ ὀλοφυρόμενος ἤτει τὴν παρακαταθήκην, λέγων αὐτὸν διαχειρίσεσθαι τῆς ἀπωλείας χάριν, εἰ μὴ λάβοι τὰ παρακατατεθέντα, φάσκων ἔνεκα γήρως αὐτῷ ταύτην τὴν παραμυθίαν πεφυλάχθαι παρ' αὐτῇ τῇ παρθένῳ παραθέμενος.

book 236 ἀναγκάζεται τοίνυν ὁ γέρων ὁ ἅγιος ἐκεῖνος ἐπὶ τὸ μνημα τῆς θυγατρὸς ἅμα τῷ ἐμπόρῳ ὀρμῆσαι πρὸς πεῦσιν τοῦ πράματος· ὁ δὲ ἐλθὼν καλεῖ τὴν θυγατέρα ἐξ ὀνόματος καὶ φησι πρὸς αὐτήν· τέκνον μου Εἰρήνη«. ἡ δὲ ἀποκριθεῖσα ἀπὸ τοῦ τάφου λέγει πρὸς αὐτόν· »τί θέλεις, ὦ πάτερ«; ὁ δὲ γέρων πρὸς αὐτήν· »ποῦ ἀπέθου τὴν τοῦδε τοῦ ἀνθρώπου παραθήκην, ὦ θύγατερ«; κἀκείνη πρὸς αὐτὸν ἔφη· ἐν τῷδε κεῖται τῷ τόπῳ, πάτερ« σαφῶς τὸν τόπον ἐπισημάνασα τῷ πατρί.

book 237 ὁ δὲ πρὸς αὐτήν· πορεύου ἐν εἰρήνῃ, τέκνον μου Εἰρήνη«. ὁ οὖν γέρων ἐπιστρέψας οἶκοι καὶ εὐρῶν οὐπὲρ εἶπεν ἡ παρθένος κεῖσθαι τὴν παραθήκην, ἀπέδωκε τῷ ἄνδρῳ.

book 238 Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τοῦ ἀνδρὸς ᾄδονται θαύματα καὶ παραδοξοποιαί· πολλαί, αἱ καὶ μέχρι δεῦρο πρὸς τῶν ἐγχωρίων δείκνυνται τοῖς ἐφισταμένοις πρὸς πληροφορίαν τῆς ἀληθοῦς ἡμῶν εἰς Χριστὸν πίστεως. τοιούτοις τοιγαροῦν μέχρι τῶν καιρῶν ἐκείνων ἁγίοις ἀνδράσιν ἡ ἐκκλησία διέπρεπεν, ἐξ ὧν πολλοὶ παρῆσαν κατὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ σύνοδον.

book 239 ἀλλὰ μὴν καὶ Ἀθανάσιος, περὶ οὗ καὶ πρῶην εἰρήκαμεν, τηνικάδε διάκονος ὢν, οὐκ ἄμοιρος τοῦ τῶν ἁγίων ἐκείνων χοροῦ εἶναι ὑπὸ πάντων ὠμολόγητο· συνῆν δὲ τῷ Ἀλεξάνδρῳ τῷ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας ἐπισκόπῳ, βοηθὸς ἄριστος ὑπάρχων αὐτῷ.

book 240 ἀνεκίνουν γοῦν ὁσημέραι οἱ ἡμέτεροι ἅγιοι ἐπίσκοποι ἐπὶ πλεῖστον ὅσον χρόνον πάμπολλα περὶ τῆς πίστεως, οἰόμενοι δεῖν μηδὲν εὐχερὲς ἢ τολμηρὸν περὶ τηλικαύτης ζητήσεως διαπράττεσθαι,

book 241 συχνῶς τε τὸν Ἄρειον μετεπέμποντο καὶ πυκνῇ ἀνακρίσει τὰς προτάσεις αὐτοῦ ἀναπτύσσοντες διέλυσαν· πλείστη HR (von Z. 29 νουν γοῦν an) Vips M2P1P2 4 ὁ — εὐρῶν am Rand nachgetragen, aber von 1. Hd. P2 7 διχειρίσασθαι M2A1 διαχειρίσασθαι die übr. HSS corr. Pasquali. vifoc stutc qioque inlaturum se esse exitium Rufin. | λάβοις V1P3 10 τοίνυν > P2 11 τοῦ — καλεῖ > 13 ἀπὸ τοῦ τάφου > P2 15 παρακαταθήκην M2P1P2 16 σαφῶς — πατρί > 19 παρακαταθήκην M2P1P2 25 καὶ + ὁ H 27 ἐκείνου ἐκείνου V1P3 αὐτῷ > | /// νουν γοῦν setzt R | γοῦν] οὖν HM2P1P2 τε ὅση σπουδὴ καὶ φροντίς ἦν αὐτοῖς, πῶς ἐχρῆν πρὸς τὴν ἀνατρήν τῶν ἀθέσμων αὐτοῦ δογμάτων ψηφίσασθαι καὶ ἀνθορίσασθαι.

book 242 μετὰ πολλῆς οὖν τῆς σκέψεως καὶ τῆς πρὸς τὸν θεὸν ἰκεσίας ταῦτα διελάμβανον. διὸ καὶ σφόδρα σοφῶς καὶ λίαν ἀρμοδίως τοὺς κατὰ τῶν ἀθεμίτων δογμάτων Ἀρείου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐλέγχους ἀντέθηκαν, πρόρριζον ἀνασπασαώτες τὰς κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ μιὰρὰς αὐτῶν βλασφημίας καὶ ἐξαφανίσαντες.

book 243 καὶ τῷ μὲν μὲν »οὐκ ἐκ τοῦ θεοῦ« λέγειν ἐκείνους τὸν αὐτοῦ ἀντέθηκαν οἱ ἡμέτεροι τὸ θεὸν ἐκ θεοῦ«, καὶ τῷ »μὴ ἀληθινὸν θεὸν« κατ' ἐκείνους ἀντέραψαν οἱ ἡμέτεροι »θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ«, καὶ τῷ »κτίσμα« αὐτὸν λέγειν ἐκείνους ἀνθωρίσαντο οἱ ἡμέτεροι

»γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα«, τῷ »έτερουσίῳ« ὑπ' ἐκείνων προβαλλομένῳ ἀντέθηκαν οἱ ἡμέτεροι ἐπίσκοποι τὸ »όμοούσιον εἶναι τὸν υἱὸν τῷ πατρὶ τοῦτ' ἔστι γεννηθέντα ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς· κτίστην τε αὐτὸν καὶ δημιουργὸν ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων« ἐκήρυξαν κατὰ τὴν ἀνέκαθεν παραδοθεῖσαν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ ἀποστολικὴν πίστιν, γραφικαῖς μαρτυρίαις τὰς ἀποδείξεις ἐκδῶσαντες, καθὼς προῶν ὁ λόγος ἀποδείξειε.

book 244 ταύτῃ τῇ ἀντιδότῳ τὰ θανάσιμα φάρμακα ἀνατρέψαντες ἄρα τρανότεραν ἐντεῦθεν ἤδη λοιπὸν τὴν ἀποστολικὴν συμφώνως ἐγγράφονται πίστιν. Περὶ τοῦ δεῖν τρεῖς ὑποστάσεις νοεῖν καὶ πιστεῦν ἀχωρίστως ἐπὶ τῆς ἀρρήτου τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος μιᾶς θεότητος.

book 245 Ἡ ἁγία καὶ μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος τῶν ἐν Νικαίᾳ συναχθέντων ἁγίων πατέρων ἡμῶν διὰ τοῦ μακαρίου καὶ ἁγίου ἐπισκόπου Ὁσίου πόλεως Κουρδούβης τῆς τῶν Σπάνων ἐπαρχίας, ἐπέχοντος καὶ τὸν τόπον τοῦ τῆς Ῥωμαίων ἐπισκόπου σὺν τοῖς ἐκ τοῦ αὐτοῦ θρόνου προαναφωνηθεῖσι πρεσβυτέροις, ἐρμηνεύοντος αὐτὸν ἑτέρου εἶπεν· »ἡ θεότης οὐχ

book 246 ἔν πρόσωπόν ἐστι κατὰ τὴν Ἰουδαίων ὑπόληψιν, ἀλλὰ τρία πρόσωπα καθ' ὑπόστασιν ἀληθινὴν, οὐκ ὀνόματι ψιλῷ, καὶ τοῦτο μαρτυρίαις πολλαῖς ἀπὸ τε παλαιᾶς καὶ νέας διαθήκης κηρύττεται.

book 247 ἡ μὲν παλαιὰ κατὰ τὸν σωματικώτερον HR V1P3 M2P1P2 3 τὸν > HR προρρίζους HM2P1P2 9 τῷ] τὸ V1P3 μὴ] μὲν P3 | 2 > VI | ἀντέγραψον H ἐγράψαντο RV1P3 10 τῷ] τὸ V1P3 12 HP3 Vi τὸν υἱὸν > H 15 τε > M2 17 ἐκδῶσαντες M2P1P2V1 — 14 f ἀποδείξειε > P3 19 ἄρα > P3 | ἐνταῦθα P2 20 22 μιᾶς θεότητος > H 23 f συνεχθέντων M2P3 25 Ὁσίου > R 26 τοῦ ἔτι τρόπον διαλεγομένη λόγον ὡς λαλούμενον παρέστησεν, ἡ δὲ καινὴ τὸν λόγον θεὸν ἀπέδειξε κατὰ τὸ ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, θεορῆν ὁ λόγος« καὶ πρόσωπον τέλειον ἐκ τελείου· θεὸς γὰρ οὐ μέρος ὁ υἱός, ἀλλὰ τέλειος ὥσπερ ὁ πατήρ, τῆς αὐτῆς οὐσίας ὢν, ἥς καὶ ὁ γεννήσας αὐτὸν ἀφράστως πατήρ.

book 248 συνυπάρχει δὲ ὡσαύτως τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα τῆς αὐτῆς οὐσίας καὶ τοῦ αὐτοῦ χρήματος ὄν, οὐπερ ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱός.

book 249 μίαν τοίνυν βουλήν μίαν βασιλείαν μίαν ἀυθεντίαν μίαν δεσποτείαν ἐπὶ πάντων τῶν κτιστῶν φύσεων ὁρωμένων τε καὶ νοουμένων, μίαν θεότητα καὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν ὁμολογητέον πρὸς ἡμῶν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, οὐ σύγχυσιν ἢ διαίρεσιν τῶν τῆς ἀρρήτου ἐκείνης καὶ μακαρίας τριάδος ὑποστάσεων κηρυττόντων ἡμῶν,

book 250 ἀλλὰ πατέρα αἰεὶ ἀληθῶς πατέρα ἀληθινοῦ υἱοῦ αἰεὶ ὄντα καὶ ὑφεστῶτα, καὶ υἱὸν ἀληθῶς υἱὸν ἀληθινοῦ πατρὸς αἰεὶ ὄντα καὶ ὑφεστῶτα, καὶ πνεῦμα ἅγιον ἀληθῶς πνεῦμα ἅγιον αἰεὶ ὄν καὶ ὑφεστός, τριάδα ἀχώριστον ἄρρητον καὶ ἀληθῶς ἀπερινόητον καὶ ἀνέκφραστον, μίαν θεότητα καὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν ταύτης εἶναι πιστεύοντες.

book 251 καὶ ταύτην ὁμολογοῦμεν κατὰ τὴν ἀνέκαθεν παρὰ τοῦ κυρίου διὰ τῶν ἱερῶν αὐτοῦ ἀποστόλων καὶ τῶν τὴν ἐκείνων ἁγίαν πίστιν φυλαξάντων ἀσπίλως ἀρχαίων ἁγίων ἡμῶν πατέρων παραδοθεῖσαν ἡμῖν τῆς αὐτῆς πίστεως ἀληθῆ δογμάτων ἀκρίβειαν, ἐτοίμως ἐχόντων ἡμῶν σὺν εὐδοκίᾳ τοῦ ἁγίου πνεύματος διὰ πλείστων ὄσων μαρτυριῶν τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν δεῖξαι ταῦτα οὕτως εχειν.«

book 252 Τούτων παρ' αὐτῶν μᾶλλον δὲ δι' αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκφωνουμένων, οἱ τῆς ἀσεβείας Ἀρείου ἀντιποιοῦμενοι ὑπεγόγγυζον λίαν τρυχόμενοι· ἦσαν δὲ οἱ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας καὶ Θεόγνιν τὸν τῆς Νικαίας, οὓς ἔμπροσθεν ἤδη ἐδηλώ- σαμεν· ἀπέβλεπον δὲ ὁμῶς εἰς τοὺς μισθωτοὺς Ἀρείου φιλοσόφους τινὰς λογίους ὑπεράγαν, οὓς συνηγόρους τῆς οἰκείας μοχθηρίας μισθω- 2 Job. 1, 1 — 28 vgl. S. 54, 10 — 30 ff zur Sache vgl. Soor. I S, 13 p. 39.

Sozom. I 17, 3 A1 (von Z. 12 τριάδος an) V1P3 M2P1P2 5 τῆς αὐτῆς — πατήρ > P2 νοουμένων τε καὶ ὀρωμένων ~ R 12 τριάδος > R 13 ἀΜῶς] ἀληθῆ R 14 καὶ καὶ — 15 ὑφεστῶτα > R υἰὸν2 nachträgl. eingefügt P2 16 ὑφεστῶς HRM2P1P2P3 19 τοῦ > P3 | ἱερῶν] ἀγίων R 23 δε-ἱξαι > (aber am Rand von sp^{aterer} Hd. ἀποδειξαί) A1 > R 25 f ὑπὸ τοῦ ἀγίου πνεύματος δι' αὐτῶν ~ R .27 ὑπεγόγγυζον λίαν τρυχόμενοι > P3 | οἱ ὑπὲρ ὑπὲρ P3 | τὸν > R 29] ὅμοιες 3 σάμενος Ἄρειος σὺν αὐτοῖς ἦκεν εἰς τὴν ἀγίαν ἐκείνην καὶ οἰκουμένην σύνοδον.

book 253 παρῆσαν γὰρ πλείστοι ὅσοι φιλόσοφοι, εἰς οὓς ἡλπικότες, ὥς ἀρτίως εἰρήκαμεν, οἱ τῆς ἀληθείας πολέμιοι εἰκότως ἐάλωντο μετὰ τοῦ καὶ τῆς βλασφημίας αὐτῶν διδασκάλου, πηλρουμένης ἐπ' αὐτοῦ καὶ αὐτῶν τῆς ἱερᾶς γραφῆς λεγούσης· »ἐπικατάρατος πᾶς ἄνθρωπος, ὃς ἔχει τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ ἐπ' ἄνθρωπον καὶ ἀπὸ κυρίου ἀπέστη ἡ καρδιά αὐτοῦ«.

book 254 ἀπέστη γὰρ ὄντως ἀπὸ κυρίου ἡ βλάσφημος καρδιά τοῦ θεομάχου Ἀρείου καὶ τῶν κοινωνῶν τῆς ἀσεβείας αὐτοῦ, κτίσμα καὶ ποίημα τολμησάντων λέγειν τὸν υἰὸν τοῦ Μοῦ τὸν πάντων κτίστην καὶ δημιουργὸν ἀοράτων καὶ ὁρατῶν κτιστῶν φύσεων. Ὅπου εἷς τῶν φιλοσόφων ὑπὲρ Ἀρείου κατὰ τῆς ἀγίας ἐκείνης τῶν ἀποστολικῶν τοῦ θεοῦ ἱερέων συνόδου πλείστα ὅσα ἀποφθέγγεται.

book 255 Εἷς δέ τις τῶν μισθωτῶν Ἀρείου φιλόσοφος, λίαν παρὰ πάντας τοὺς ἄλλους θαυμαζόμενος, πολλὰ καὶ ἀμύπητα ὑπὲρ Ἀρείου πρὸς τοὺς ἐπισκόπους τοὺς ἡμετέρους διετείνετο ἐπὶ πλείστας ὅσας ἡμέρας, ὥστε γίνεσθαι ἐφ' ἐκάστης ἐκ τῆς διὰ τῶν λόγων συμβολῆς μεγάλην ἀκρόασιν, τοῦ πλήθους τῶν συνερχομένων ἐπισυγγέοντος, τοῦ δὲ φιλοσόφου κατὰ τῶν παρὰ τῆς ἀγίας συνόδου λεγομένων τὰς ἀσεβεῖς Ἀρείου βλασφημίας προβαλλομένου, λέγοντος περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τὸ ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν» καὶ ὅτι »κτίσμα καὶ ποίημα ἐξ οὐκ ὄντων καὶ ἐξ ἐτέρας οὐσίας καὶ ὑποστάσεως ἐστι«.

book 256 καὶ ὑπὲρ τούτων τῶν μιαρῶν δογμάτων Ἀρείου πολὺς ἦν αὐτῷ ὁ ἀγὼν καὶ αἱ τῶν λόγων νιφάδες, λυττωντος αὐτοῦ κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ καὶ κατατρέχοντος τοῦ τῶν ἀγίων ἱερέων ἐκείνων χοροῦ, λαλοῦντος ἐν αὐτῷ καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας ἐχθροῦ.

book 257 οἱ δὲ τῆς ἀλη- 5 Jerem. 17, 5 — 14 ff vgl. Rufin. x 3 p. 961—963. Soz. I 18 14—S. 64, 8 vgl. Georgios Mon. Chron. II 505, 18 —507, 15 de Boor A1HR V1P3 M2P1P2 2 σύνοδον > P3 4 ἐαλῶντο A1R ἐάλων H ἐαλώκασι M2P1P2 ἐάλωνται V1P3 μετὰ τοῦ καὶ A1V1P3 μετὰ καὶ τοῦ HM2P1P2 καὶ μετὰ τοῦ P3 5 αὐτοῦ] αὐτῷ A1RV1P3 6 f ὁ ἐλπίζων ἐπ' ἄνθρωπον R 8 ὄντος M2 | ἀπὸ + τοῦ HV1P3 (??) τοῦ θεομάχου] καὶ θεομάχος R 10 τὸν2] τῶν M2 10 f ὁρατῶν καὶ ἀοράτων ~ A1R 12 εἷς > | ὑπὲρ > V1P3 15 f πρὸς τοὺς ἡμετέρους 17 διὰ τῆς ἐκ τῶν ~ A1R 18 ἐπισυντρέχοντος Georg. Mon. | τοῦδε HSS corr. Ltz. 19 παρ]ὰ A1 περὶ HM2P1P2 20 βλα[σφη]μίας α1 aber am Rand von äterer Hd. änzte φη) | προβαλλομένου > H 21 καὶ ποίημα > R A1 22 ὑποστάσεως καὶ οὐσίας ~ R 23 ὁ > A1RM2P1P2 26 τῶν > θείας ὑπέρμαχοι, οἱ ἡμέτεροι ἐπίσκοποι, τὰς ὀφειλομένας καὶ πρεπού- σας ὑπὲρ τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων ἀντιθέσεις ἀταράχως τῷ φιλοσόφῳ προσέφερον, τὸν μέγαν προφήτην ὁμοῦ καὶ βασιλέα Δαυὶδ μιμούμενοι λέγοντα· ἡτοιμάσθην, καὶ οὐκ ἐταράχθην», πάσας γὰρ τὰς τοῦ φιλοσόφου πολυπλόκους προτάσεις ὥς πυρὶ τῷ θεῷ λόγῳ στυππεῖον δίκην κατανήλiskon.

book 258 ἀλλὰ καὶ οὕτως ὁ φιλόσοφος τῇ τῶν λόγων διαβολικῇ εὐτεχνίᾳ θαρρῶν τὴν διὰ τῶν ἐπισκόπων ἀλήθειαν κηρυττομένην ἀντιτοξεύειν ἐνίστατο, εὐ μάλα ῥᾶστα πᾶσι τοῖς ἐπαγομένοις αὐτῷ, ὥς ᾤετο, προσφερόμενος, ἐπιλύειν τε ἐβιάζετο τὰ κινούμενα δίκην ἐγγέλους ἐν οἷς Κὰρ ἐδόκει ἑαυτῷ συνίστασθαι, διολισθαίνων τῶν ἐπικρατεστέρων αὐτῷ προσφερομένων νοημάτων ἐκ τῶν οἰκείων ῥημάτων ἀλίσκόμενος συγκατέπιπτεν.

book 259

- ἀλλὰ καὶ οὕτως κορυβαντιῶν ἀλαζονικῶς κατὰ τῆς εἰρηνικωτάτης συνόδου ἐφέρετο, ἐλπίζων νικᾶν τοῦ ἐν αὐτοῖς ἀηττήτου πνεύματος Χριστοῦ τὴν ἀκαταμάχητον δύναμιν·
- book 260 ἀλλ' ἵνα δείξῃ ὁ θεὸς »ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν«, ὅτι »οὐκ ἐν λόγῳ ἢ βασιλείᾳ αὐτοῦ ἀλλ' ἐν δυνάμει« συνίσταται, δι' ἐνὸς τῶν ἐκεῖσε δούλων αὐτοῦ τὸν ἐν τῷ φιλοσόφῳ λαλοῦντα πονηρὸν δαίμονα ἰσχυρῶς κατεσίγασεν οὐ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐξέβαλεν.
- book 261 ἀνὴρ γάρ τις ἐκ τῶν παρόντων τῇ συνόδῳ ἁγίων ὁμολογητῶν ἀπλοῦς τὴν φύσιν εἶπερ τις ἄλλος τῶν ἁγίων καὶ μηδὲν ἕτερον εἰδὼς »εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον« σαρκὶ κατὰ τὰς γραφάς, συνὼν τοῖς ἐπισκόποις καὶ ὁρῶν τὸν φιλόσοφον κατεπαιρόμενον τῶν ἡμετέρων ἁγίων ἐπισκόπων καὶ τῇ μοχθηρᾷ αὐτοῦ συζητήσει καταλαζονευόμενον, αἰτεῖ παρὰ τῶν ἐπισκόπων τῶν τοῦ θεοῦ ἱερέων χώραν αὐτῷ συνομιλίας παρ' αὐτῶν πρὸς τὸν φιλό- 4 Psal. 118, 60 — 16 I Kor. 3, 19 — 17 I Kor. 4, 20 — 22 I Kor. 2, 2 A1HR V1P3 M2P1P1 2 ἀντιθέσεις] καὶ πρεπούσας wiederholt R 3 ὁμοῦ καὶ βασιλέα > V1 Δαυΐδ > R 5 προφα = προφάσεις R 6 οὕτως] οὗτος M2P1P2V1P3 8 ἀλήθειαν ~ M2P1P2 9 προφερόμενος A1 10 κινούμενα 10 καὶ 211 (??) γάρ > M2P1P2 11 ἐπικρατέστερον HM2P1P2 | αὐτοῦ V1 14 ἀκτίστου P3 14 | νικᾶν τὴν ἀκαταμάχητον δύναμιν τοῦ ἐν αὐτοῖς (R αὐτῇ) ἀηττήτου πνεύματος ~ A1R 16 δρασόμενος P2V1 19 κατεσίγασεν A1HR δαί\μονον ἰσ/υρῶς κατεσίγασεν // // // // // // // ἀλλὰ (bei || wechselt die Zeile und ist am Rand ügt μονα οὐ, nach κατεσίγασεν etwa 6 Buchstaben wegradiert) 1 δαίμονα οὐ μόνον ἰσχυρῶς κατεσίγασεν ἀλλὰ καὶ ~ R 20 γάρ] δέ R 22 ἐσταυρωμένων A1HR 25 ζητήσει P2 | κατηλαζονευόμενον V1 26 ὁμιλίας A1R σοφον δοθῆναι.
- book 262 τότε οἱ καθ' ἡμᾶς ἅγιοι ἐπίσκοποι θεωροῦντες τοῦ ἀνδρὸς τὴν ἀπλότητα καὶ τὸ ἄπειρον αὐτὸν εἶναι γραμμάτων ἔπειθον μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ μέσον, μὴ ποτε παρὰ τοῖς μοχθηροῖς καὶ τῆς ἀληθείας ἐχθροῖς γέλως γένηται.
- book 263 ὁ δὲ μὴ ἀνασχόμενος πρόσεισι τῷ φιλοσόφῳ καὶ φησι πρὸς αὐτόν· ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ αἰεὶ σὺν τῷ πατρὶ ὄντος θεοῦ λόγου ἄκουσον τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα, ᾧ φιλόσοφε«. ὁ δὲ πρὸς αὐτόν· »ἐὰν εἴποις«. καὶ ὁ ἅγιος πρὸς αὐτόν· »εἴς ἐστιν ὁ θεός, φησὶν, ὁ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα δημιουργήσας, ὃς καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκ γῆς διαπλάσας ὑπεστήσατο τὰ πάντα τῷ λόγῳ αὐτοῦ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι.
- book 264 τοῦτον τὸν λόγον, ὡ φιλόσοφε, θεοῦ υἱὸν ἡμεῖς εἰδότες προσκυνοῦμεν, πιστεύοντες διὰ τὴν ἡμετέραν ἀπολύτρωσιν ἐκ παρθένου αὐτὸν σεσαρκῶσθαι καὶ τετέχθαι καὶ ἐνηνθρωπηκέναι καὶ διὰ τοῦ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ πάθους τοῦ ἐν τῷ σταυρῷ καὶ τοῦ θανάτου ἐλευθερωκέναι αὐτὸν ἡμᾶς ἐκ τῆς αἰωνίου κατακρίσεως διὰ τε τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ ζωὴν ἡμῖν αὐτὸν αἰώνιον περιποιεῖσθαι· ὃν καὶ εἰς οὐρανούς ἀνελθόντα ἐλπίζομεν πάλιν ἐλεύσεσθαι κριτὴν τε ἔσεσθαι περὶ πάντων ὧν διεπραξάμεθα. πιστεύεις τούτοις, ᾧ φιλόσοφε;
- book 265 ὁ δὲ φιλόσοφος ὡς ὃν μηδεπώποτε πεῖραν λόγων εἰς ἀντίθεσιν ἐσχηκὼς ἀπηνέωθη, καὶ ὡς κωφὸς ἢ ἄλαλος οὕτως ἀπεσιώπησε· τοῦτο μόνον οἰκτρᾷ λίαν τῇ φωνῇ πρὸς αὐτὸν εἰρηκῶς ὅτι »κάμοι ταῦτα οὕτως ἔχειν δοκεῖ καὶ μηδὲν ἕτερον εἶναι ἢ πάντα καθὼς προείρηκας'.
- book 266 ὁ δὲ γέρων πρὸς αὐτὸν ἴφη· εἰ ταῦτα οὕτως ἔχειν πιστεύεις, ᾧ φιλόσοφε. ἀναστὰς ἀκολουθεῖ μοι καὶ ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν σπουδάσωμεν, ἐν ᾗ λήψῃ τὸ σημεῖον ταύτης τῆς πίστεως«.
- book 267 ὁ δὲ φιλόσοφος μεταβαλὼν ὅλον ἑαυτὸν πρὸς τὴν ἀμῇ εἰς τὸν τῶν ὅλων θεὸν εὐσέβειαν, αἰαστὰς ἠκολούθει τῷ γέροντι καὶ ἐπιστραφεὶς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ πᾶσι τοῖς συνελθοῦσιν εἰς τὴν ἀκρόασιν »ἀκούσατε, φησὶν, ὡ ἄνδρες, ἵως ὅτε λόγων ἐποιούμεν σπουδὴν, λόγους λόγοις ἀντετίθουν καὶ τὰ προσ- A1HR V1P3 M2P1P2 4 τῆς] τοῖς P2V1 7 ἀλ[ηθείας] A1 | εἴποις HRV1P3 (Georg. Mon.?) εἴπῃς A1M2P1P2 9 θάλατταν H | αὐτοῖς] τοῖς H 10 ὃς] ὁ A1HM2P1P2 | ἐκ + τῆς H (??) διαπλάσας + ουτος A1R | ὑπεστήσατο + τε V1 11 καὶ τῷ

ἀγίῳ πνεύματι > V1 12 ἡμεῖς > H 14 ἐπανθρωπικέναι R 16 f αἰώνιον αὐτὸν 18 κριτὸν τε περὶ ||
περὶ πάντων >) V1 20 ἥ] καὶ Georg. Mon.. 22 καὶ > V1P3 23 πάντα καθὼς] ὡς M2P1P2 25
σπουδάσωμεν] βαδισομεν 26 αὐτὸν 27 ἀληθῆ — εὐσέβειαν] ἀλήθειαν R | ἠκολούθησε R 29
ἀκρόασιν + αὐτοῦ P2 30) λόγοις λόγους ~ A1R λόγους > P3 φερόμενα τέχνη τοῦ λέγειν
ἀνέτρεπον·

book 268 ὅτε δὲ ἀντὶ λόγων δυνάμεις τις θεία ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ζητοῦντος προελήλυθεν, οὐκ ἴσχυσαν
οἱ λόγοι λοιπὸν τῇ δυνάμει ἀντιτάξασθαι — οὔτε γὰρ ἄνθρωπος θεῷ οἷός τέ ἐστὶν
ἀντιστήσεσθαι. διὰ τοι τοῦτο εἴ τις ὑμῶν δύναται συνιέναι, ὡς ἐγὼ νενόμικα, πιστεύσει εἰς
Χριστὸν καὶ ἀκολουθησάτω τούτῳ τῷ γέροντι, ἐν ᾧ ἐλάλησεν ὁ θεός·.

book 269 τοῦτον τὸν τρόπον ἀναλαβὼν ὁ φιλόσοφος φωτισθεὶς τε καὶ γενόμενος Χριστιανὸς ἔχαορεμ
ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ γέροντος· τούτου δὲ τοῦ φιλοσόφου βαπτισθέντος καὶ τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ
συναφθέντος καὶ διαναπαυομένου καὶ ἀγαλλιώντος ἐπὶ τοῖς μεγαλείοις τοῦ θεοῦ, ἡ σύνοδος
ἔχαιρεν. Ἀντίρρησις ἐτέρου φιλοσόφου τοῦνομα Φαίδωνος ποιουμένου καὶ αὐτοῦ τοὺς λόγους
ὑπὲρ τοῦ θεομάχου Ἀρείου καὶ τῆς ἐφευρεθείσης ὑπ' αὐτοῦ βλασφημίας.

book 270 Πρότασις τοῦ φιλοσόφου πρὸς τὴν ἀγίαν σύνοδον εἰς τὸ »ποιήσωμεν ἄνθρωπον«· »καὶ εἶπεν ὁ
θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον ἥμισυ κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν«. εἰ οὖν, ὡς ἡ
φωνὴ δηλοῖ, ἥ καὶ ὁ νοῦς ἐξαπαχθεὶς, ἀνθρωπόμορφον ἄν τις λέξοι τὸν θεόν. τὸν δὲ θεὸν
ἴσμεν ἀπλοῦν καὶ ἀσχημάτιστον. τί οὖν βούλονται αἱ σημασίαι τῶν προσηγοριῶν τούτων;
φρατέ, μὴ ἀρα ἀνθρωπόμορφον τὸ θεῖον; ἀποκρίσις τῶν ἀγίων πατέρων διὰ κζ' Εὐσταθίου
ἐπισκόπου Ἀντιοχείας· οὐχ

book 271 οὕτως, ὦ φιλόσοφε, ἀλλ' ἡ τὸ εἰπεῖν τὸν θεόν· »ἀρχέτωσαν πάσης τῆς γῆς« καὶ τὸ
»κατακυριεύσάτωσαν αὐτῆς καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτῇ· τοῦτο τὸ κύριόν ἐστι τοῦ ποιῆσαι τὸν
ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα θεοῦ καὶ ἄρχειν αὐτὸν πάσης τῆς γῆς.

book 272 ἐπεὶ περ, ὡς ἄρχει ὁ θεὸς ἀπάσης τῆς γῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πάντων, οὕτω καὶ τὸν ἄνθρωπον
δεύτερον ἄρχοντα πάσης τῆς γῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ κατέστησε, τοῦτο εἶναι τὸ »κατ' εἰκόνα θεοῦ
καὶ καθ' ὁμοίωσιν· γενέσθαι τὸν ἄνθρωπον φημι. ἔτι ἀναπόκρισις τῶν ἀγίων πατέρων διὰ τοῦ
αὐτοῦ κή 14 Gon. 1, 26 — 17 vgl. S. 15, 22: Theodoret quaest. in Genes. 20 t. I p. 25, 30 Schulze |
21 Theodoret ebd. p. 26. Gen. 1, 26. 28 — 26 Gen. 1, 26 A1HR V1P3 M2P1P2 2 τοῦ1 > HV1P3 3
οὐδὲ Georg. Mon. | οὔτε — 4 ἀντιστήσεσθαι > 5 ἔγωγε HM2P1P2 | καὶ γὰρ νενόηκα Georg. Mon. 7
τε A1R > d. übr. HSS D τοῦ θεοῦ ~ R 12 εὐρεθείσης A1R 13 ἡ πρότασις A1R | φιλοσόφου] λόγου H
ἐπαχθεὶς H | τις ἀνθρωπόμορφον ~ A1R 17 λέξη A1 λέξει R | ἴμεν, aber am Rand von äterer Hd.
ἴσμεν M2 21 τὸν θεόν > R, äglich ügt V1 | > M2 23 εἰκόνα + τοῦ H | καὶ > H 24 ἐπεὶ περ — 26 γῆς >
πάσης R ἐπισκόπου Εὐσταθίου εἰς αὐτό· καὶ εἶπεν ὁ θεός·

book 273 ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν·. ἀλλὰ πρὸς τίνα ἔφη,
ζητήσωμεν, φιλόσοφε. ἐν τῷ γὰρ εἰπεῖν καὶ εἶπεν ὁ θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα
ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν· ζήτημα ἐνέβαλε νοῆσαι ἡμᾶς, πρὸς τίνα ἔλεγε τὸ ποιήσωμεν·
εἰπὼν εἰπὼν γὰρ καὶ εἶπεν ὁ θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον· ἐπήγαγε λέγων »καὶ ἐποίησεν
ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρρεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν
αὐτούς«.

book 274 ἡ οὖν τοῦ ποιήσωμεν σημασία τὸ εἶναι πρόσωπον συνδημιουργὸν σημαίνει καὶ
συνισοπρὸς ἡγορὸν εἰσάγει. ὡς γὰρ θεὸς ὁ πατήρ ἐστὶν ὁ εἰπὼν »ποιήσωμεν ἄνθρωπον«, οὕτω
θεός ἐστι καὶ πρὸς ὃν τὸ ποιήσωμεν εἴρηκε, μιᾶς οὔσης τῆς τῶν ἀμφοτέρων προσώπων
θεότητος, τοῦ τε ἐπόντος »ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν« καὶ
τοῦ ποιήσαντος τὸν ἄνθρωπον.

- book 275 τὸ γὰρ ποιήσωμεν τὸ πανάγιον καὶ ἀπαράλλακτον τῆς τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ θεότητος παρίστησιν ἡ φωνή· ἡ γὰρ τοῦ θεοῦ εἰκὼν ἀπλή καὶ ἀσύνθετός ἐστι πῦρ οὐσα τῇ φύσει.
- book 276 ἀπόκρισις σύμφωνος τῶν ἁγίων πατέρων· φῶς ἀπρόσιτον καὶ κῆ ἄστεκτός ἐστι φύσις ἡ τῆς ἁγίας τριάδος οὐσία. αὕτη ἐστὶν ἡ διάνοια τοῦ ποιήσωμεν.
- book 277 Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου ὑπὲρ Ἀρείου· πάλιν ἐρῶ τὸν ἅθεον ἀπλοῦν εἶναι καὶ ἀσχημάτιστον καὶ ἀσύνθετον. πῶς οὖν ἄρανοντέον τὸ «κατ'εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν» καὶ τὸ μὴ προϋπάρχειν τὸν εἰπόντα τοῦ πρὸς ὃν ἔλεγε «ποιήσωμεν ἄνθρωπον» καὶ τὰ ἐξῆς, φατέ ἡμῖν σαφῇ τὴν περὶ τούτων ἀπόδειξιν, εἰ δύνασθε. οἱ ἅγιοι ἐπίσκοποι διὰ Ὁσίου ἐπισκόπου λά πόλεως Κουρδούβης ἐρμηνεύοντος αὐτὸν ἐτέρου ἐτέρου εἶπον·
- book 278 εἰ προϋπῆρχεν, ὡς σὺ φῆς, τοῦ υἱοῦ ὁ πατήρ καὶ μεταγενέστερος ὁ υἱὸς μετὰ 1. 3 Gen. 1,26 — 7 Gen. 1, 27 — 18 I Tim. 6, 16 — 19 Ode 8 (Gebet Manasses), 5 A1HR V1P3 M2P1P2 1 Εὐσταθίου ἐπισκόπου ~ R | εἰς τὸ αὐτὸ H > psps 3 καὶ — 4 > R 4: κατ'εἰκόνα — 6 f ἄνθρωπον > V1P3 (Balfor.) 8 ἄρρεν] ἄρρεμ R εἰ P2 | ποιήσωμεν + ἐν P2 15 τὸ1] = qitod ad ilhul attinet vgl. 68, 1. 3 19 ἄκτιστός aber am Rand ABBPEV ἄστεκτος H 21 ἐρῶ τὸ] ἐρωτῶ HM2P1 ἐρῶ τῷ P2 24 μὴ] A1 | ἔλεγε] ὁ λόγος R 25 τὰ > M2 | σαφῇ > R | 26 δύνασθε corr. aus δύνασθαι R, δύνασθαι P2 27 πόλεως > H | im Text, κουδρούβης am Rand von anderer Hd. ', A1, κορδούβης R | εἶπον ἐρμηνεύοντος αὐτὸν ἐτέρου ἐτέρου ~ R | εἶπεν HP3 εἶπαν M2P2V1 28 μετὰ] μὲν Ps χρόνους τινὰς κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ καὶ εἰς υἱὸν αὐτοῦ μετὰ ταῦτα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πατρὸς ἀναγορευθεὶς, καθὰ φατε ἀσεβῶς βλασφημοῦντες εἰς ποίησιν τῶν κτιστῶν φύσεων προκεκτίσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ, εἶπεν ἂν κατὰ τὴν ὑμετέραν ἀσέβειαν ὁ ἄκτιστος θεὸς πρὸς τὸν κτιστὸν θεὸν καθ' ὑμᾶς· ποίησόν μοι ἄνθρωπον κατ'εἰκόνα ἐμὴν καὶ . ὁμοίωσιν<.
- book 279 ἐπεὶπερ αἰεὶ πατήρ ὁ θεός, ὡς προαπεδείξαμεν, καὶ αἰεὶ συνυπάρχει τῷ πατρὶ ὁ υἱός, οὐ μεταγενέστερος χρόνοις, οὐκ ἐλάσσων δυνάμει, οὐ περιγραφτὸς τόπῳ, ἀλλ' αἰεὶ καὶ ὡσαύτως αἰδίως συνυπάρχων τῷ πατρί, γεγεννημένος ἐξ αὐτοῦ ἀπερινοήτως καὶ ἀνεκφράστως, καθὰ προειρήκαμεν, θεὸς ἀληθινὸς ὢν αἰεὶ ἐκ τοῦ αἰεὶ ὄντος ἀληθινοῦ θεοῦ καὶ πατρός, συνάναρχος τῷ Πατρί, συναΐδιος τῷ πατρί, συμβασιλεύων αἰεὶ τῷ πατρί, ὁμοούσιος τῷ πατρί, ἰσοδύναμος τῷ πατρί, συνδημιουργὸς τῷ πατρί.
- book 280 εἰ γὰρ καὶ πάντα διὰ τοῦ υἱοῦ γεγενῆσθαι λέγει ἡ θεία τῶν εὐαγγελίων φωνὴ καὶ »χωρὶς αὐτοῦ αὐτοῦ γέγονεν οὐδὲ ἐν ᾧ γέγονεν«, ἀλλ' ὅμως οὐ δίχα τοῦ πατρὸς ἐδημιούργησεν, ἐπεὶπερ μία θεότης καὶ βουλὴ μία τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀχωρίστως αἰεὶ ὄντος τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν υἱὸν καὶ τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα, νοητέον οὖν, ὧ φιλόσοφε,
- book 281 ὅτι ἐν κατὰ τὴν τῆς θεότητος οὐσίαν ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱός, καθὰ καὶ ἐν εὐαγγελίοις ὁ αὐτὸς υἱὸς βοᾷ »ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν εἰσμεν«· πρὸς ὃν ἔλεγε »ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ'εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν«.
- book 282 ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου· καὶ ἤδη ἐν ταῖς προτέραις ἐπερωτήσεσιν λβ' ἔφαμεν μὴ εἶναι τὸν θεὸν ἀνθρωπόμορφον· τίνα οὖν ἔχει τὴν σημασίαν ἡ ῥῆσις αὕτη, τὸ »κατ'εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν«, φατέ ἡμῖν. οὐ γὰρ μικρὸν ἡμῖν ἡ λέξις παρέχει ἀγῶνα· τέως τοῦτο λεκτέον. ἀπόκρισις τῆς ἁγίας συνόδου διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπι- λγ' σκόπου Ὁσίου πόλεως Κουρδούβης·
- book 283 τὸ »κατ'εἰκόνα«, ὧ φιλό- 6 ff vgl. S. 60, 13 — 10 vgl. S. 60, 16 f — 14 f Job. 1, 3 — 21 Job. 10, 30 — Gen. 1, 26 — 25. 28 Gen. 1, 26 A1HR V1P3 M2P1P2 3 φύσεως M2 | προκεκτίσθαι HRP3 προεκτίσθαι V1 προεκτίσθαι (aber aus προκεκτίσθαι corr.) A1, M2P1P2 5 θεὸν] υἱὸν RM2P1P2V1P3 7 ὑπάρχει M2 8 χρόνῳ M2P1P2 9 συνυπάρχων] συνὼν R | γεγεννημένος P1P3 10 ὢν ἀληθινὸς ~ P2 11 ὄντος > R 12 συναΐδιος — 13 πατρὶ3 am Rand ügt H 12 ὁμοούσιος aus ὁμοιούσιος corr. P3 14 f τῶν εὐαγγελίων φωνῇ] γραφῇ R 15 οὐδὲ ἐν] οὐδὲν M2 16

ἐδημιούργησεν + ἀλλ' 212 V1P3 19 ὦ > V1P3 20 ὁ αὐτὸς βοᾷ υἱὸς ~ Η αὐτὸς βοᾷ ὁ οἰός ~ ἔλεγεν + ὅτι R 24 τὴν > R 28 ὁσίου ἐπισκόπου ~ A1R | καρδοέβης R σοφε, νοητέον οὐ κατὰ τὴν τῶν σωμάτων σύνθεσιν, ἀλλὰ κατὰ τὸ νοερὸν ἐντετυπῶσθαι ὁ τῆς ἀληθείας παρίστησι λόγος. ἄκουε τοίνυν καὶ σύνες· ἀγαθὸς ὢν ὁ θεὸς τῇ φύσει ἐνέπηξε τῇ

book 284 νοερῷ τοῦ ἀνθρώπου οὐσίᾳ »κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ὁμοίωσιν« οἶον τὴν ἀγαθότητα τὴν ἀπλότητα τὴν ἀγιότητα τὴν καθαρότητα τὴν ἀφθονίαν τὴν χρηστότητα τὴν μακαριότητα καὶ τὰ τοῦτοις ὅμοια· ἴν' ἅπερ ἐστὶν ὁ θεὸς τῇ φύσει, ταῦτα κατὰ τὴν αὐτοῦ χάριν ἔχειν δυνηθῇ καὶ ὁ ὑπ' αὐτοῦ κτισθεὶς ἄνθρωπος, τοῦτ' ἐστὶ τὸ νοερὸν αὐτοῦ.

book 285 κοὶ ὥσπερ οἱ τῶν ζωγράφων ἐπιστήμονες γράφοντες ἐν σανίσι τὰς ὁμοιώσεις τῶν εἰκόνων, ἐκ διαφόρων καὶ οὐκ ἐξ ἑνὸς χρώματος τὰς εἰκόνας ἀπαραλείπτως γράφουσιν, οὕτω δέδωκεν ὁ θεὸς καὶ τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντι ἐν τῷ νοερῷ ταμείῳ τῆς ψυχῆς, τοῦτ' ἐστὶ τῷ νῷ, ἔχειν διὰ τῶν ἀρετῶν τὸ »κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ὁμοίωσιν',

book 286 τῆς εἰκόνης ἀπαραλείπτως εὐρισκομένης ἐν τῷ ἀνθρώπῳ διὰ τῶν προρρηθέντων θείων πραγμάτων, ὧν ἐνέθηκεν αὐτῷ ὁ θεὸς εἰπὼν ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν«.

book 287 Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου· ὑπερκεῖσθω μοι ταῦτα ἐπὶ τοῦ λδ παρόντος καιροῦ· ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον ἐπερωτητέον περὶ τοῦ δι' οὗ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ πάντα τὰ τε ὀρώμενα τὰ τε μὴ ὀρώμενα. οὐ γάρ μοι δοκεῖ εὖ ἔχειν, ἅπερ εἰρήκατε, ὅτι ἐν κατὰ τὸ αὐτὸ ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱὸς αἰδίως ἅμα καὶ ὅτι θεὸς αἰεὶ συμπροϋπάρχων τῷ πατρὶ ὁ υἱός.

book 288 ἐγὼ δὲ φαίην ὑπουργὸν ἐν τοῖς κτίσμασι γεγενῆσθαι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ θεοῦ. ἐδεῖτο γὰρ ὁ θεὸς ὑπουργοῦ εἰς τὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου κατασκευήν. διὸ μέλλων ὁ δημιουργὸς θεὸς κτίζειν τὰς κτιστὰς φύσεις ὑπεστήσατο ἑαυτῷ ἐργαλεῖον, δι' οὗ κτίσει πάσας τὰς φύσεις.

book 289 ὥσπερ γὰρ ὁ τέκτων προϋφιστᾷ ἐργαλεῖα εἰς τὴν τῶν ὑπ' αὐτοῦ μελλόντων γίνεσθαι κατασκευήν, οὕτως ἔστι νοῆσαι καὶ ἐπὶ τοῦ θεοῦ, ὅτι ὑποστήσας ἑαυτῷ ὡς ἐργαλεῖον τὸν 4. 13. 16 Gen. 1, 26 A1HR V1P3 M2P1P2 1 τὴν — τὸ > P3 | τῶν > RV1 | τὸ > HM2P1P2 3 ἀνέπηξε P2 4 καθ' ὁμοίωσιν αἰτοῦ καὶ κατ' εἰκόνα ~ 4 R τὴν ἀγαθότητα τὴν καθαρότητα τὴν ἀφθονίαν τὴν ἀπλότητα τὴν ἀγιότητα (so!) τὴν χρηστότητα ~ V1 10 τὰς τῶν εἰκόνων ὁμοιώσεις ~ R 12 τῷ1 — 13 ἔστι > R 14 f εὐρισκομένης] σωζομένης R 15 προειρημένων H | θείων] A1R > H 16 ἀνέθηκεν A1RV1P3 17 ὁμοίωσιν] ὁμοίων P1 20 f μὴ ὀρώμενα δρώμενα] ὀρατα P2 21 f τὸ αὐτὸ] ταυτὸ R 22 συνυπάρχων aber am Rand ABBREV συνπρουπάρχων H συμπρουπάρχει R 29 ὡς > H υἱὸν ἔκτισε δι' αὐτοῦ τὸν κόσμον.

book 290 τὸ γὰρ ὑπὸ τῶν ἀποστόλων ῥηθὲν ὅτι »πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο«, ὡς δι' ἐργαλείου ἐκτίσθησαν αἱ δι' αὐτοῦ φύσεις, καὶ τὸ »κατ' εἰκόνα δὲ ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν« εἰπεῖν τὸν θεὸν κτισθῆναι τὸν ἄνθρωπον διὰ τοῦ ἐργαλείου, τοῦτ' ἐστὶ διὰ τοῦ υἱοῦ, κατὰ τὴν ἑαυτοῦ εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν εἶπεν ὁ θεός. ἀνταπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ λέ Λεοντίου ἐπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας καὶ Εὐψυχίου ἐπισκόπου Τυάων·

book 291 εἰ οὖν, ὡς σὺ φῆς, ἐργαλεῖον ὁ υἱὸς εἰς ποίησιν τῶν κτιστῶν φύσεων ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐκτίσθη, ἐκ τῶν σεαυτοῦ καταπίπτεις λόγων, ὧ φιλόσοφε. λέγει γὰρ ἡ τοῦ εὐαγγελίου φωνή, ὡς καὶ αὐτὸς ἀρτίως ἐμνήσθης »πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο«, καὶ ἐπάγει »καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν«.

book 292 εἰ οὖν πᾶν τὸ κτιστὸν δι' αὐτοῦ γέγονε καὶ χωρὶς αὐτοῦ γέγονεν οὐδὲ ἓν, ὁ κόσμος δὲ κτίσμα καὶ ὁ υἱός, ὡς αὐτὸς φῆς, ἑαυτὸν ἄρα ἔκτισεν καὶ οὐχ ὁ πατήρ.

book 293 ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου· ἅπαξ εἶπον, ὅτι ὡς λς' δι' ἐργαλείου πάντα δι' αὐτοῦ ἐποίησεν ὁ θεός εἰς αὐτὸ τοῦτο ποιήσας αὐτὸν πρὸ πάσης κτίσεως, πρὸς ποίησιν τῶν κτιστῶν φύσεων

ἐργαλεῖον εὐτρεπίσας αὐτόν. ἀνταπόκρισις τῶν ἀγίων πατέρων διὰ λζ' τῶν αὐτῶν ἐπισκόπων Λεοντίου καὶ Εὐψυχίου·

book 294 εἰπέ, ὦ βέλτιστε, ποῦ σοί τις ἐργαλεῖα ἀνεβόησε τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἢ τὸ ἅγιον αὐτοῦ πνεῦμα; παράσχου ἡμῖν τὰς μαρτυρίας τῶν ὑποθέσεων. τίνος πνευματοφόρου ἔχεις τὰς ὑπογραφὰς ἐκδώσαντος ἐργαλεῖον τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὸν κτίστην πάντων τῶν αἰώνων καὶ πασῶν στρατιῶν ἐπουρανίων καὶ πάντων ἐπιγείων;

book 295 ἐπάκουσον τοίνυν, ὦ φιλόσοφε, τῶν μαρτυριῶν τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν τῶν ἐκθησάντων θεὸν συνάϊδιον τῷ πατρὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, κτίστην τε καὶ δημιουργὸν πασῶν 2 Joh. 1, — 3 Gen. 1, 26 — 11 Joh. 1, 3 A1HR V1P3 M2P1P2 3 δι' αὐτοῦ αἱ ~ R 5 διὰ > V1 11 f καὶ ἐπάγει > R γέγονεν R 13 γέγονεν — 15 πατήρ Text nach A1 13 f γέγονεν ὕδὲ ὁ κόσμος· κτίσμα δὲ καὶ ὁ υἱὸς κτλ. HM2P1P2 γέγονεν οὐδὲ ἐν ᾧ γέγονε κτίσμα δὲ ὁ κόσμος καὶ ὁ υἱὸς R γέγονεν οὐδὲν δ γέγονε, λτός, α δὲ καὶ ὁ υἱὸς V1P3 14 f ἔκτισεν + ὁ υἱὸς R ἔκτισεν ἄρα ~ HYips 15 ὡς > V1P3 17 πρὸ > κτίσεως + καὶ HP3 19 λέοντος R 20 ἐργαλεῖον R | ἦ] τι P3 22 ἐκδώσαντος > R ἐκδόσαντος M2P1P2V1P3 | ἐργαλεῖα A1 23 τὸν] καὶ R | H | τῶν > V1 25 zu ἐκθησάντων vgl. 24, 29. 50, 30 25 f ὡς αἶδιον P3 26 πασῶν] πάντων R τῶν κτιστῶν φύσεων.

book 296 ἐν μὲν βίβλῳ κτίσεως ἔχεις Μωσῆν τὸν προφήτην, ὃς συνδημιουργὸν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τὸν υἱὸν ἐξέδωκε, λέγων καθὰ προειρήκαμέν σοι, ὦ βέλτιστε, »εἶπεν ὁ θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν«· πρόσωπον συνδημιουργὸν συγκαλεῖν πέφυκεν ἀλλ' οὐχὶ ἐργαλεῖον. τὸ γὰρ εἰπεῖν »καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρρεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς« αὐθεντίαν προσώπων σημαίνει.

book 297 ἐν τῷ γὰρ εἰπεῖν »ποιήσωμεν ἄνθρωπον« ἀναιρεῖ τὴν τῶν ἐργαλείων ἐπίνοιαν. τρανοτέραν <δὲ> δέχου μαρτυρίαν αὐθεντικὴν εἰς μόνον τὸ πρόσωπον τοῦ υἱοῦ ἐκτεθεῖσαν δεικνύσαν αὐτὸν δημιουργὸν δημιουργὸν πασῶν τῶν γενητῶν φύσεων, ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ Βαρουχ ἐκ στόματος Ἱερεμίου προφήτου λέγοντος

book 298 »ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον ἐνέπλησεν αὐτὴν κτηνῶν τετραπόδων, ὁ ἀποστέλλων τὸ φῶς καὶ πορεύεται· ἐκάλεσεν αὐτό, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμφ. οἱ δὲ ἀστέρες ἔλαμψαν ἐν ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν καὶ ηὐφράνθησαν. ἐκάλεσεν αὐτούς, καὶ εἶπαν· πάρεσμεν· ἔλαμψαν μετ' εὐφροσύνης τῷ ποιήσαντι αὐτούς. οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἐξεῦρε πᾶσαν ἐπιστήμης ἐπιστήμης καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακώβ τῷ παιδί αὐτοῦ καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἡγαπημένῳ αὐτοῦ. μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὥφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφη«.

book 299 καὶ ὁ Ησαΐας λέγει τῷ Ἰσραὴλ »καὶ νῦν οὐκ ἔγνωσ, εἰ μὴ ἤκουσας; θεὸς αἰώνιος, θεὸς ὁ κατασκευάσας τὰ ἄκρα τῆς γῆς«. τίς οὖν οὗτος ὁ θεὸς ὁ αἰώνιος, ὦ φιλόσοφε, ὁ κατασκευάσας τὰ ἄκρα τῆς γῆς, ὁ καὶ ἐπὶ γῆς ὄφθεις καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφεῖς; τὸν υἱὸν λέγεις συναναστράφθαι τοῖς ἀνθρώποις ἢ τὸν πατέρα; 3. 6 Gen. 1, 26 f — 13 Baruch 3, 32 ff — 23 Jes. 40, 23 A1HR V1P3 M2P1P2 1 μωσῆν R 2 συνδημιουργὸν τὸν υἱὸν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ ~ R 5 ἐργαλεῖον A1R ἐργαλεῖα die übr. HSS | τὸ] τῷ HM2P1 7 ἄρρεν R 8 προσώπων 1 προσώπους P2 προσώπου d. übr. HSS | σημαίνει προσώπους ~ P2 9 τὴν > 10 δέχου] δὲ ἔχω A1R | αὐθεντικὴν + εἰπεῖν R | μόνον τὸ > A1R 11 A1 | γενητῶν A1HV1 γεννητῶν d. übr. HSS 12 ἱερεμίου + τοῦ A1R 13 χρόνον > R 17 εἶπ = εἶπον A1R 20 f τῷ παιδί αὐτοῦ Ἰακώβ ~ 21 τῷ ἡγαπημένῳ + ὑπὲρ P3 22 τῆς > HM2P1P2P3 23 εἰ] ἢ RM2P1 24 1 + ὁ M2 24 f τίς οὖν > R 25 ὁ2 > M2 27 λέγει R ἀπόκρισις τοῦ φιλοσόφου·

book 300 ὁ υἱός, φησί, συνανέστραπται, καθὼς λή εἴρηκαν αἱ θεῖαι γραφαὶ καὶ γὰρ πιστωθεῖς ἐξ αὐτῶν ἀποδέδεγμαι. ἀλλ' ἔστι μοι ἔτι δυνατωτάτη καὶ ἀναντίρρητος ἀντίθεσις περὶ αὐτοῦ. ὅτι πρὸ

πάσης κτίσεως ἔκτισεν αὐτὸν ὁ θεός, ἕνα δι' αὐτοῦ τὰ Πάντα κτίσῃ. καὶ ταῦτα ἀποδείξω ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τῶν ἀγώνων. ἀποκρίσις τῶν ἀγίων πατέρων διὰ τῶν αὐτῶν ὁσιωτάτων ἐπισκόπων λθ' Λεοντίου καὶ Εὐψυχίου· οὐχ

book 301 οὕτως, φιλόσοφε, οὐκ ἔνεστι δεῖξαί σε ταῦτα ἅπερ φής. γέννημα γάρ ἐστι τοῦ θεοῦ καὶ οὐ ποῖημα. καθάπερ διὰ πλειόνων ἀπεδείξαμεν. καὶ τίς γάρ, ὦ φιλόσοφε, τῶν ἐν εὐσεβείᾳ καὶ ἀγχινοίᾳ πλουτούντων ἀνδρῶν οὐχ ἐκπλήττεται ἐπὶ ταῖς τοσαύταις αὐτοῦ ἐνεργείαις τῶν ὑπ' αὐτοῦ δημιουργηθεισῶν φύσεων ὥς ὑπὸ θεοῦ τοῦτ' ἔστιν ὑπ' αὐτοῦ, κτισθεισῶν, τῆς γραφῆς βοώσης »ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον« καὶ »εἶδεν ὁ θεὸς τὰ πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν«.

book 302 Ἰωάννης δὲ ὁ εὐαγγελιστὴς σαφέστατα δείκνυσιν αὐτὸν αἰεὶ συνυπάρχοντα τῷ πατρὶ συναΐδιόν τε καὶ συνάναρχον τῷ πατρί, »ἐν ἀρχῇ γάρ φησιν ἦν ὁ λόγος. καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος· οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν. πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν«.

book 303 ἰδοὺ σαφέστατα δέδεικται, ὦ φιλόσοφε, ὅτι πάσης γεννητῆς φύσεως δημιουργὸς ὁ υἱός· εἰ οὖν δημιουργὸς τῶν ὅλων κτισμάτων ἐστίν, ὥσπερ ὥσπερ καὶ ἔστιν, ὀρωμένων τε καὶ νοουμένων, δῆλον ὅτι θεὸς ἀληθῶς φύσει καὶ οὐκ ἐργαλεῖον, ὥς φής, οὐδὲ κτίσμα οὔτε ποῖημα οὔτε εταγεμέστερος τοῦ πατρός.

book 304 τὸ γὰρ ἦν τετράκις λεχθὲν ὑπὸ τοῦ εὐαγγελιστοῦ τὸ προϋπάρχον οὐκ ἔχει. ἵχει. ἵνα τελειότατα γνῶσῃ ὅτι οὐχ ὑπεξούσιος ἀλλ' αὐτεξούσιος ὥς καὶ ὁ πατήρ, δέχου καὶ ἄλλην ἐναργεστάτην μαρτυρίαν.

book 305 ἄκουε τοίνυν τοῦ θεσπεσίου Ἡσαΐου βοῶντος »καὶ θελήσουσι, φησίν, εἰ ἐγενήθησαν πυρίκαυστοι« τοὺς Ἰουδαίους προσαναφωνῶν »ὅτι παῖδίον ἐγεννήθη υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡ μῖν, 13 Gen. 1, 27. 31 — 17 Joh. 1, 1 — 3 — 2 ff Jes. 9, 5. 6 A1HR V1P3 M2P1P2 1 συνανεστράφθαι A1V1P3 συνανέστρηπται R συνανεστράφη H (wo aber η wohl auf Rasur) M2P1P2 | καθὰ H 2 ἀποδέδειγμαί R 3 ἔτι τι > R | (so!) + ἔτι R 4 δι' αὐτῶν τῶν P2 6 ὁσιωτάτων H 8 ἔφησ V1P3 13 βοώσης + καὶ M2P1P2 14 τὰ > P2 18 nach ἦν Rasur A1 19 ἐγένετο] οὐ H 19 σαφέστατα > R 20 γεννητῆς, aber v corrig. A1, R durch Rasur aus γεννητῆς P2 γεννητῆς P3 | υἱὸς] θεὸς R 25 γνῶς R 26 2 > R 28 φησίν > P2 | ἐγεννήθησαν P1 29 προσαναφωνῶν d. übr. HSS, aber corr. aus προσαναφωνῶν in A1 οὗ ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τοῦ ὧμου αὐτοῦ, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος θαυμαστὸς σύμβουλος θεὸς ἰσχυρὸς ἐξουσιαστής«. ἄκουε, φιλόσοφε, ἐξουσιαστὴν αὐτὸν προκηρυττόμενον καὶ οὐχ ὑπεξούσιον, καθὼς ὑμεῖς φατε.

book 306 ἀλλὰ πάλιν ἐπαναληπτέον τὴν λέξιν· »θεὸς ἰσχυρὸς, ἐξουσιαστής, ἄρχων εἰρήνης, πατήρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος'. ἐν δὲ μιᾷ τῶν αὐτοῦ εὐεργεσιῶν παρίστησιν ἑαυτὸν ὁ αὐτὸς μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ αὐτεξούσιόν τε καὶ κτίστην τοῦ ἀνθρώπου, ἐπὶ τῇ τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ ἀναπληρώσει ὑπ' αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ γεγεννημένῃ.

book 307 ἀπαύγασμα γάρ ἐστι τοῦ πατρὸς συναΐδιον καὶ χαρακτὴρ ἀπαράλλακτος τῆς ὅλης αὐτοῦ ὑποστάσεως, καθὰ φησι Παῦλος ὁ ἀπόστολος, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς«.

book 308 ἰδοὺ, φιλόσοφε, τοσοῦτοι ἄναρχον, ἐπεὶ περ καὶ συνάκτιστον τῷ πατρὶ κτίστην τε πασῶν τῶν κτιστῶν φύσεων, καθὰ πλειστάκις εἰρήκαμεν, τῶν τε ὀρωμένων τῶν τε νοουμένων τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἀπέδειξαν.

book 309 ποῦ δὲ καὶ οἱ μάρτυρες τῶν ἐργαλείων, φῆσον εἰ ἔχεις· τάχα οὖν καὶ εἰς ἐργαλεῖα πιστεύσας ἐβαπτίσθης, εἶπερ, ὥς φής, πιστὸς ὑπάρχεις τῷ θεῷ.

book 310 Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου περὶ τοῦ κυρίου ἔκτισέ με ἀρχὴν μ' ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ· ἐκ τῶν παροιμιῶν Σολομώντος· ἐπεὶ, φησί, τοσοῦτον βιάζεσθε ὑμεῖς τὴν ἀλήθειαν, τί εἵπωμεν

περὶ ταύτης τῆς φανεραῆς λέξεως τῆς »κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ«; ἀποκρίσεις τῶν ἁγίων πατέρων μὰ τῶν ἐπισκόπων διὰ Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἐπισκόπου Καισαρείας Παλαιστίνης·

- book 311 τί πιθανῶς καὶ ῥαδίως ὥς οἴμαι τοὺς βυθοὺς διατιτρώσκεις; μὴ σαυτῷ, ὦ φιλόσοφε, ἀφορμὰς ἀνάνδρους ἐπισώρευε, ὅρα μὴ πως δυσεπιβάτοις κρημνοῖς ἀπαραφυλάκτως ἐπιβὰς κρημ- 8 vgl. Joh. 9, 1 — 10 vgl. Hebr. 1, 3 — 12 Act. 9, 15 — 18. 21 u. ö. Prov. 8, 22 — 24 Über das ältne dieser Rede zu Eusebs Schriften vgl. Gr. Loeschcke im Rhein. Mus. LXI 68 68 ff A1HR V1P3 M2P1P2 2 βουλῆς + τῆς τοῦ πατρὸς H 3 ἐξουσιαστής + ἄρχων εἰρήνης, πατήρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος V1P3 (Balf.) 4 ἀλλὰ — 6 αἰῶνος > V1P3 ἰσχυρός, ἄρχων εἰρήνης, ἐξουσιαστής ~ R 8 RM2P1P2 γεννητοῖς A1 γεννητῆς HV1P3 9 f γεγεννημένη M2 11 f φησι ὁ ἀπόστολος Παῦλος ~ A1 (wo aber ὁ fehlt) R 13 f τῶν κτιστῶν πασῶν ~ A1R 15 ἀτέδειξαν corr. aus ἀπεδείξαμεν A1 ἀπεδείξαμεν R 19 Σολομώντος > M2P1P2 — 24 am Rand aber 20 εἶπωμεν 23 τῶν ἐπισκόπων und ἐπισκόπου Καισαρείας Παλαιστίνης > H 20 ὑμεῖς > R 23 f καισαρείας + τῆς R 24 οἷη die übr. HSS 25 ὦ > A1R 26 f κρημνισθῆς κρημνισθῆς R νισθῆς.
- book 312 ἀλλ' εἰς τὸ κύριος ἔκτισέ με« νῦν φήσομεν· οἱ πρὸ ἡμῶν ἐξέδωκαν περὶ τῆς λέξεως ταύτης, τῆς ὅτι »κύριος ἔκτισέ με« πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα καὶ εἰς τὴν κατὰ σάρκα δὲ οἰκονομίαν τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ὅπως διείληφان, Πάντως ἵστε τὰς ἐκδόσεις.
- book 313 ἡμεῖς δὲ καὶ ἐπ' ἄλλαις ἱστορίαις τὴν ἔκδοσιν νῦν ποιησόμεθα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ συνεργοῦντος, καὶ εἰ θέλεις, φιλόσοφε, αὐτὴν ὅλην τὴν λέξιν προτείνωμεν μετὰ καὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς.
- book 314 λέγει γὰρ ἡ ἀρχὴ αὐτῆς· »ἐὰν ἀναγγείλω ὑμῖν τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα, μνημονεύσω τὰ ἐξ αἰῶνος ἀριθμῆσαι«· εἶτα ἐπάγει λέγων »κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ, πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με ἐν ἀρχῇ, προ του την γην ποιῆσαι, πρὸ τοῦ προελθεῖν τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, πρὸ τοῦ ὅρη ἐδρασθῆναι, πρὸ δὲ πάντων βουνῶν γεννᾶ με«. ὅθεν κατασκευάζων τὸ ὅτι κύριος ἔκτισέ με« ἐπισυνάψας εἶπε »κύριος ἐποίησε χώρας καὶ ἀοικήτους«.
- book 315 ζητῶμεν λοιπὸν κύριον τὸν κτίσαντα αὐτὸν τὸν καὶ ποιήσαντα χώρας καὶ ἀοικήτους· νυγματισθεὶς γὰρ ὁ Σολομῶν ἐκ τῶν τοῦ πρὸς Ἰωβ εἰπόντος »ποῦ ἦσθα ἐν τῷ θεμελιῶν με τὴν γῆν«; εἶπε »κύριος ἐποίησε χώρας καὶ ἀοικήτους«.
- book 316 ἐν δὲ βίβλῳ Βαρουὺ ἐκ στόματος Ἰερεμίου τοῦ προφήτου, καθὼς προαπεδείξαμεν, περὶ τοῦ ποιήσαντος χώρας καὶ ἀοικήτους λεγεί· »υἱοὶ Ἀγὰρ ἐκζητοῦντες τὴν σύνεσιν ἐπὶ τῆς γῆς οἱ ἔμποροι καὶ οἱ ἐκζητηταὶ τῆς συνέσεως· ὁδὸν δὲ σοφίας οὐκ ἔγνωσαν οὐδὲ ἐμνήσθησαν τὰς τρίβους αὐτῆς«.
- book 317 καὶ μετ' ὀλίγα· »ἀλλ' ὁ εἰδὼς τὰ πάντα γινώσκει αὐτήν, ἐξεῦρεν αὐτὴν τῇ συνέσει αὐτοῦ«· εἰπὼν περὶ τοῦ ἐξευρόντος τὴν σοφίαν τῇ συνέσει αὐτοῦ ἐπάγει αὐτοῦ καὶ τὰς ἐνεργείας, λέγων »ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον ἐνέπλησεν αὐτὴν κτηνῶν τετραποδῶν, ὁ ἀποστέλλων τὸ φῶς καὶ πορεύεται«.
- book 318 οὐ παραβλεπτέον γάρ, ὦ φιλόσοφε, τὰ αὐτὰ πάλιν διαγορεῦσαι πρὸς ἐναργῆ ἀπόδειξιν 8 Prov. 8, 21 a — 10 Prov. 8, 22 — 25 — 14 f Prov. 8, 22. 26 — 18 Hiob 38, 4 — 21 Baruch 3, 23 (gek:urzt) — 24 Baruch 3, 32 — 27 Baruch 3, 32 f A1HR V1P3 M2P1P2 1 φήσωμεν HR φήσομεν + ὁ M2P1P2V1P3 6 χριστοῦ > M2P1P2 7 θέλεις + A1RM2P1P2 8 τῆς αὐτῆς ἀρ[χῆς] ~ R 11 εἰς ἔργα αὐτοῦ > P2 13 ἐδρασθῆναι τὰ ὅρη ~ P2 14 κατασκευάζων — 15 με > V1 16 καὶ > HM2P1P2 17 γυμνασθεὶς H 18 τῶν > RM2P1P2 | πρὸς] πατρὸς P2P3 20 HM2P1P2 23 ὁδῶν M2P1P2 26 αὐτοῦ > H τῆς προκειμένης ὑποθέσεως. » ὁ ἀποστέλλων, φησί, τὸ φῶς καὶ πορεύεται, ἐκάλεσεν αὐτό, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ· οἱ δὲ ἀστέρες ἔλαμψαν ἐν ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν καὶ ἠυφράνθησαν·

ἐκάλεσεν αὐτούς, καὶ εἶπαν· πάρεσμεν· ἔλαμψαν μετ' εὐφροσύνης τῷ ποιήσαντι αὐτούς. οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν. οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακώβ τῷ παιδί αὐτοῦ καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἡγαπημένῳ αὐτοῦ. μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὥφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη».

book 319 τὰς δύο φράσεις προθήσαντες κυρίως τοῦ ποιήσαντος χώρας καὶ ἀοικήτους, ἃς εἶπε Σολομών καὶ Βαροὺχ ἦτοι Ἰερεμίας — εἰπὼν γὰρ »ἔκτισέ με« ἐπήγαγεν αὐτοῦ καὶ τὰς ἐνεργείας λέγων »κύριος ἐποίησε χώρας καὶ ἀοικήτους« — συλλογισώμεθα, ὧ βέλτιστε, τὸ τίς κύριος ὁ ποιήσας χώρας καὶ ἀοικήτους,

book 320 καὶ νοήσομεν ὅτι οὐκ ἄλλος ἀλλ' ἢ πάντως ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον· ἐν τῷ γὰρ κατα-σκευάζειν τὴν »ποιεῖν ἐστὶ ἐστὶ χώρας καὶ ἀοικήτους« ὁ καὶ ἐμπλήσας αὐτὴν κτηνῶν τετραπόδων, ὁ καὶ καλέσας τὸ φῶς, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ καὶ τὰ ἐξῆς, περὶ οὗ λέγει, ὅτι ἐπὶ τῆς γῆς ὥφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη».

book 321 νοητέον οὖν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ κύριος ὁ κτίσας τὴν λογιστικὴν σοφίαν εἰς ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, ἣν ἡγήρεπισε τῷ κατ'εἰκόνα αὐτοῦ ἀνθρώπῳ, ὁ ποιήσας χώρας καὶ ἀοικήτους, ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον.

book 322 Ἀλλὰ καὶ πάλιν τὴν ἀρχὴν τῆς λέξεως ἴδωμεν »ἐὰν ἀναγγείλω ὑμῖν τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα«, ἀλλ' οὐκ εἶπε τὰ μέλλοντα, καὶ πάλιν λέγει »μνημονεύσω μνημονεύσω τὰ ἐξ αἰῶνος ἐξριθμῆσαι« ἀλλ' οὐ τὰ πρὸ αἰῶνος.

book 323 ἐγνώσθη ἡμῖν, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστὶν ὁ καὶ τὴν λογιστικὴν σοφίαν κτίσας, ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, ὁ ποιήσας χώρας καὶ ἀοικήτους, καὶ τῷ Ἰωβ εἰπὼν »ὅτε ἐγενήθησαν ἄστρα, ἦνεσάν με πάντες ἄγγελοι μου«, 1 Baruch 3, 33 ff — 10 vgl. Prov. 8, 26 — 11 Prov. 8, 22 — 12 Prov. 8, 26 — 18 Baruch 3, 38 — 24 ff Prov. 8, 21 a — 28 Baruch 3, 32 — 30 Hiob 38, 7 A1HR V1P3 M2P1P2 1 φησὶ > R 3 f εὐφράνθησαν A1R 4 αὐτούς > P3 | εἶπον R 8 + ὑπ' HSS Ber A1 (vgl. 69, 21) | τῆς > M2P1P3 9 φράσεις] φύσεις (Balf.) 10 προσθήσοντες H 11 γὰρ + κύριος 'R 12 καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ ~ R | λέγων > H 13 τὸ > HM2P1P2 14 καὶ2 > A1HRP2V1P3 | ἄλλος] ἄλλας P2 15 τὸν > M2 | ἐν γὰρ τῷ ~ 15 f κατασκευάσαι R 20 λογικὴν P2 27 ὑμῖν V1P3 28 λογικὴν P2 Μωσῆς δὲ λέγει περὶ τοῦ ποιήσαντος τὸ φῶς »καὶ εἶπεν ὁ θεός· γεννηθήτω φῶς« καὶ ἐπήγαγε λέγων »καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς ἀστέρας« καὶ τὰ ἐξῆς.

book 324 ἱκανὰ εἶναι μοι δοκεῖ τὰ λεχθέντα, ἃ αἱ ἀποδείξεις παρέστησαν, ὧ φιλόσοφε, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστὶν ὁ καὶ τὴν ἐν Σολομώντι λογιστικὴν σοφίαν κτίσας καὶ πάντα τὰ κτιστά, καὶ οὐκ ἐργαλεῖον.

book 325 ἕνα δέ σοι σαφεστέραν τὴν ἀληθῆ τῶν πραγμάτων ἀπόδειξιν παραστήσωμεν καὶ τάχιον ἔλθωμεν ἐπὶ τὸν νοῦν τοῦ πράγματος καὶ τῆς θεωρίας αὐτοῦ, τὰ ἐκ τῆς γραφῆς λέξωμεν.

book 326 μέλλων ὁ προφήτης Μωσῆς ἐξιέναι τὸν βίον, ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ ἀναλήψεως Μωσέως, προσκαλεσάμενος Ἰησοῦν υἱὸν Ναυῆ καὶ διαλεγόμενος πρὸς αὐτὸν ἔφη· »καὶ προεθεάσατό με ὁ θεὸς πρὸ καταβολῆς κόσμου εἶναι με τῆς διαθήκης αὐτοῦ μεσίτην« καὶ ἐν βίβλῳ λόγων μυστικῶν Μωσέως αὐτὸς Μωσῆς προεῖπε περὶ τοῦ Δαυὶδ καὶ Σολομώντος.

book 327 περὶ ὅ Σολομώντος οὕτω προεῖπε »καὶ διαδοχεύσει <ἐπ'> αὐτὸν ὁ θεὸς σοφίαν καὶ δικαιοσύνην καὶ πλήρη, αὐτὸς οἰκοδομήσει τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ« καὶ τὰ ἐξῆς.

book 328 ἵνα δὲ σαφέστερον εἴη ὁ φημι, οὕτως ἐξετάσωμεν τὸν νοῦν· ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸν κόσμον, ἢ ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον; ὁ φιλόσοφος πάντως ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον. οἱ ἅγιοι ἐπίσκοποι μὲν οἱ ἡμέτεροι διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου εἶπον·

book 329

καὶ εἰ ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον πάντως ὡς προγενεστέρου τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει ὄντος, ὁ δὲ κόσμος μεταγενέστερος ἦν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς λογιστικῆς σοφίας ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει, ὁ ἄνθρωπος οὖν προγενέστερός ἐστι τοῦ κόσμου καὶ ἡ σοφία· ὁ οὖν προγενέστερος ὢν τοῦ κόσμου προϋπάρχει καὶ τῶν τοῦ κόσμου φύσεων, οἷον οὐρανοῦ καὶ τῆς ἡμέρας νυκτὸς νεφῶν ἀνέμων ἀβύσσων πηγῶν ὀρέων βουνῶν.

book 330 τούτων πάντων προγενεστέρα ἐστὶν ἡ σοφία καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει, δι' ὃν ὁ κόσμος προπρεσβύτερος οὖν τῶν τοῦ κόσμου φύσεων ὁ 1 Gen. 1,3 — 2 Gen. 1, 16 — 11 vgl. Himmelfahrt d. Mose ed. Clemen I 6. 14 — 13 f unbekannte Quelle A1HR V1P3 M2P1P2 2 γεννηθήτω R | ὁ > RV1 4 ἄ] ἅ καὶ P2 αἶ P3 6 λογικὴν P2 9 τὰ > 10 τοῦ βίου (corr. aus τὸν βίον) H | am Rand ὅρα βίβλον ἀναλήψεως Μωσέως· νῦν εὐρίσκομεν H 14 λόγῳ P3 | τοῦ > R 15 διαχεύσει M2P1 16 16 <ἐπ' > S. 76, 20 | ὁ1 > R 19 Tgl. S. 77, 22 21 τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου > H | ἐπισκόπου > 22 εἶπον A1RH εἶπαν d. übr. HSS 23 ὄντος — 25 > H 24 τῆς] καὶ, aber i. Text corr. in κατὰ, am Rand in μετὰ M2 καὶ P1 καίτοι P2 25 καὶ — 26 κόσμου > RV1P3 27 οἷον nicht mehr deutlich R | καὶ καὶ + τῆς 28 > V1 30 δι' δν — S. 75, 1 ἐνθυμήσει > V1P3, am Rand nachgetragen H ἄνθρωπος καὶ ἡ σοφία ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει ἤδη προϋπάρχει τοῦ κόσμου.

book 331 ἀλλ' οὗτος μὲν οὖν μεταγενέστερος κτισθεὶς ἠνέχθη ἐν τῇ τῆς κτίσεως παρόδῳ ὁ δὲ μεταγενέστερος τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει οὗτος προγενέστερος παρηνέχθη ἐν τῇ τῆς κτίσεως παρόδῳ.

book 332 ἀλλ' ὅτι καὶ ἡ σοφία, ἣν ἐξεῦρε τῇ συνέσει αὐτοῦ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἣν δέδωκε τῷ κατ' εἰκόνα ἑαυτοῦ ἀνθρώπῳ, καὶ αὕτη προϋπῆρξε τοῦ κόσμου καὶ τῶν φύσεων αὐτοῦ ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει —

book 333 εἰδὼς οὖν ἐν ἑαυτῷ ὁ Σολομών, διδαχθὲς ἐκ τῆς τοῦ θεοῦ δοθείσης αὐτῷ σοφίας, ὅτι ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ σοφία προϋπῆρξαν τοῦ κόσμου καὶ τῶν φύσεων αὐτοῦ ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει, βασανίσας * τὸ ἤδη προϋπάρχον τοῦ κόσμου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει πρὸ καταβολῆς κόσμου, ὃ ἐξεῦρε τῇ συνέσει αὐτοῦ ὁ κύριος, τοῦτο ἤδη ἔκτισεν ὁ αὐτὸς κύριος μεταγενέστερον τοῦ κόσμου καὶ τῶν φύσεων αὐτοῦ·

book 334 λέγει οὖν ὁ Σολομών ὡς ἐκ προσώπου τῆς ἐν ἀνθρώπῳ σοφίας τῆς προϋπαρξάσης τοῦ κόσμου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ· τῇ

book 335 ἐν τῷ ἀνθρώπῳ σοφία ἀνῆκεν ἐκφωνεῖν τῇ λογιστικῇ, τῇ εὐτρεπισθείσῃ τῷ ἀνθρώπῳ ταῦτα, τῷ κατ' εἰκόνα τοῦ θεοῦ γενομένῳ· τὸ οὖν »κύριος ἔκτισε« τῷ προϋπάρξαντι τοῦ κόσμου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει, τοῦτο τούτῳ προσέρριψε· τὸ δὲ »γεννᾷ με« συνεῖς πάλιν εἰς τὰς μετὰ ταῦτα ἐκ φύσεως παιδοποιίας ἐκδιδόμενον εἶπε· τὸ »γεννᾷ με« νόει τοίνυν, φιλόσοφε, τῆς αὐτῆς φύσεως παλαιουμένης καὶ ἀνανεουμένης ἄχρι συντελείας.

book 336 τὸ οὖν »κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ· εἰς τὴν τῷ ἀνθρώπῳ δοθεῖσαν λογιστικὴν σοφίαν διαληπτέον, τὸ δὲ »γεννᾷ με· <εἰς> κατὰ πρόγνωσιν τοῦ θεοῦ αὐτῆς τῆς φύσεως, τὸ ἐξ αὐτῆς. ἐξ εἰκόνων, ὡς τροχὸν εἰλιττόμενον ἐπ' αὐτὸν τὸν καμπτήρα, ἐπανιὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς 16 u. ö. Prov. 8, 22 ff A1HR V1P3 M2P1P2 3 ὁ δὲ — 5 παρόδῳ > P2 4 προγενέστερος) μεταγενέστερος V1P3 5 > HP2V1 | ἐξεῦρεν ἐν τῇ R 6 ἑαυτοῦ] αὐτοῦ A1R 8 Anakoluth ücke: <δῆλον> evg. Roll I εἰδὼς — 11 ἐνθυμήσει > P2 9 11 erg. etwa x003E; Ltz. | προυπάρξαν A1R | κόσμου + καὶ V1P3 13 ob μεταγενέστερον #x003E; Ltz. 14 ἐκ > P3 | ἀνθρώπῳ + προυπαρχούσης 15 τῆς πρου] παρξάσης A1 | θεοῦ + σοφία R 18 οὖν > R 21 παιδοποίησιν P3 παιδοποιήσεις Balf.) | ἐκδιδομένου HP3 ἐκδεδομένου V1 22 τῆς corr. aus τῇ P2 | αὐτῆς] αὐτὸς R 24 τῶν ἀνθρώπων A1P2P3 25 corr. Holl (??) λογικὴν P2 | διαληπτέον) νοητέον R 26 τὸ] τοῦ A1R I ἐξ αὐτῆς] ἐξ αὐτοῦ R τοῦ Πρωτοκτίστου ἀνθρώπου τοῦ κατ' εἰκόνα θεοῦ κτισθέντος, ἐν ᾧ τὴν

λογιστικὴν σοφίαν τὴν κτιστὴν ἐνέθηκεν, ἐν ᾧ τὴν εἰλικρινῇ αὐτοῦ ἀγάπην ἐνετύπωσεν ὁ θεός.

book 337 οὐπερ τὴν ἀνάκτισιν ἐν ἑαυτῷ ποιούμενος ὁ σωτὴρ ἔλεγε πρὸς τὸν πατέρα οἰκονομικῶς »ὅτι ἡγάπησάς με, φησί, πρὸ καταβολῆς κόσμου«. τὸ δὲ »πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με ἐν ἀρχῇ« ἱστορήσας ὁ Σολομών, ὅτι οἱ αἰῶνες οἱ ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ ἐκ τῆς περιόδου τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς τὴν σύστασιν ἔχουσι, τὸ δὲ προϋπάρξει τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς, προϋπάρξει ἐστὶ τοῦ αἰῶνος τούτου — ταύταις ταῖς ἱστορίαις θεωρήσας ὁ Σολομών ἤρμωσεν εὐαρμοστός τῷ τε ἀνθρώπῳ καὶ τῇ

book 338 σοφίᾳ. διὸ ἐκ προσώπου αὐτῆς ἐκφωνήσας λέγει τὸ »κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ, πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με ἐν ἀρχῇ, συλλογισάμενος ἐν ἑαυτῷ πάλιν, ὅτι μέλλοντος τοῦ θεοῦ παράγειν ταύτας τὰς φύσεις τὰς ἐγκοσμίους προγενεστέρας τοῦ τε ἀνθρώπου καὶ τῆς σοφίας εἰς τὸ εἶναι, καὶ ὅτι δεῖ τοὺς προγενεστέρους παρεῖναι, παραγενομένων δὲ τῶν φύσεων ἱστορεῖν κατὰ τάξιν τὰς φύσεις παραγενομένας, καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ σοφία ἡγεῖσθαι τῶν ἔργων ἐτάχθησαν,

book 339 ἡ οὖν τῷ ἀνθρώπῳ δοθεῖσα ὑπὸ τοῦ θεοῦ λογιστικὴ καὶ κριτικὴ σοφία, ἡ διαδοχεύσασα ἐπὶ Σολομώντα, καθά φησιν ὁ μέγας Μωσῆς) λέγει ἐν Σολομώντι· »κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ· καὶ τὰ ἐξῆς.

book 340 ἡς ἐκ προσώπου, τῆς Προγενεστέρας σὺν τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ κόσμου, διηγούμενος τὰς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ τὰς ἐν τῷ κόσμῳ παράγοντος τὰς φύσεις φησὶν <ὁ> αὐτός· »κύριος ἐποίησε καὶ ἀοικήτους, ἄκρα οἰκούμενα τῆς ὑπὸ οὐρανόν. ἡνίκα ἡτοίμασε τὸν οὐρανόν. συμπαρήμην αὐτῷ· ὅτε ἀφώριζε τὸν ἑαυτοῦ θρόνον ἐπ' ἀνέμων, ἡνίκα ἰσχυρὰ ἐποίει τὰ ἄνω νέφη, καὶ ὡς ἀσφαλεῖς ἐτίθει πηγὰς τῆς ὑπ' οὐρανόν, ἐν 4 Joh. 17, 24 — 5. 11. 21. 24 Prov. 8, 22 ff — 19 vgl. S. 74, 18 A1HR V1P3 M2P1P2 1 πρωτοκτίστου] ἀΠ-ίστου (vgl. S. 83, 19 α ist Zahl)]) R 2 λογιστικὴν corr. aus λογικὴν P2 | ἀνέθηκεν P2 3 ἐτύπωσεν H | οὐπερ] ὅπερ HP3 5 τὸ] τοῦ 2 7 τῷ > RV1 | καὶ > P2 10 ἤρμ = ἤρμωσεν R 12 εἰς ἔργα αὐτοῦ > A1HR 15 καὶ2 — 16 παρεῖναι > A1R 16 δέ] 17 ἱστορεῖ durch Rasur aus ἱστορεῖν A1 | παραγινομένας 18 ἐτάχθησαν A1R ἐτέθησαν V1P3 ἰσώθησαν d. übr. HSS 19 δοθεῖσα λογιστικὴ σοφία ὑπὸ τοῦ θεοῦ καὶ κριτικὴ ~ R 20 ἐν] ἐπὶ H1HR αὐτοῦ A1H 25 καὶ nachträglich eingefügt H (??) ἀοικήτους + καὶ P3 | ἡνίκα — 26 οὐρανόν > Ps 27 θρόνον > R τῇ H, unleserlich am Zeilenanfang, darüber von anderer Hand γὰρ κατ' αὐρανόν τῷ τιθέναι τῇ θαλάσῃ ἀκριβασμὸν αὐτοῦ, καὶ ὕδατα οὐ παρελεύσονται λόγον στόματος αὐτοῦ, καὶ ἰσχυρὰ ἐποίει τὰ θεμέλια τῆς γῆς, ἥμην παρ' αὐτῷ ἀρμόζουσα, ἐγὼ ἥμην ἢ προσέχαιρε«.

book 341 Ταῦτα ἐκ προσώπου τῆς σοφίας, καὶ δείκνυσιν ἀσφαλῶς, ὅτι ὁ προϋπάρξας τοῦ κόσμου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμῇ, δι' ὃν καὶ ὁ κόσμος εὐτρεπίσθη, δηλονότι καὶ τῶν τοῦ κόσμου φύσεων προϋπήρξεν.

book 342 ἴστωρ οὖν γενόμενος τῆς παρόδου τῶν φύσεων ὑπαριθμεῖ τὴν τάξιν αὐτῶν ὁ προγενέστερος αὐτῶν, ἡ σοφία, ἣν ἐξεῦρε τῇ

book 343 συνέσει αὐτοῦ, ἣν ὑπρέπισε τῷ ἀνθρώπῳ. τίς οὖν ὁ ταύτην τὴν σοφίαν προευντρεπίσας καὶ δεδωκὼς τῷ ἀνθρώπῳ, ἡ ὑψηλήσατο αὐτοῦ τὰς ἐνεργείας; ὅτι οὐκ ἄλλος ἄλλ' ἢ πάντως ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, ὁ καὶ ἐμπλήσας αὐτὴν κτηνῶν τετραπόδων, ὁ καλέσας τὸ φῶς, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ·

book 344 ὁ ἐπὶ γῆς ὀφθεῖς καὶ συναναστραφεῖς ἀνθρώποις«. τούτῳ κεκλήρωνται αἱ ἐνεργοὶ τῶν φύσεων πάροδοι· ὅτι δὲ εἰς τὸ πρόσωπον εἴρηται τῆς σοφίας οὐχὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τὸ »κύριος ἔκτισέ με«, ἀλλ' ἡ τῆς λογιστικῆς σοφίας, τῆς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κυρίου εὐτρεπισθείσης καὶ δοθείσης τῷ ἀνθρώπῳ, δι' ὃν ὁ κόσμος ἐγένετο,

- book 345 σαφέστατα διὰ πάντων δέδεικται, ὅτι εἰς τὸ πρόσωπον εἴρηται τῆς λογιστικῆς σοφίας· βεβαιοῖ δὲ τὰ προειρημένα ὁ κύριος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ λέγων »το σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον«, προσωποποιήσας τὸν κόσμον εἰς πρόσωπον τοῦ σαββάτου ἀντὶ τοῦ· ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὸ τὸν κόσμον.
- book 346 Ἐτέρα ἀντίφρασις τοῦ φιλοσόφου· ἀλλά, φησίν, ἡ σοφία ἡ μὲν ἐν Σολομῶντι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστὶ, τοῦτ' ἐστὶν ἡ σοφία τοῦ θεοῦ, ὁ »κύριος ἔκτισέ με« καὶ τὰ ἐξῆς· ἀποκρίσις τῶν ἀγίων με ἐπισκόπων πρὸς τὸν φιλόσοφον διὰ τοῦ ἐπισκόπου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου·
- book 347 εἰπέ, ὦ φιλόσοφε, ἡ σοφία ἡ ἐν Σολομῶντι, ὡς φῆς, 9. 12 Baruch 3, 32 — 15 Baruch 3, 38 — 22 Mark. 2, 27 — 24 vgl. S. 74, 19 A1HR V1P3 M2P1P2 3 ἤμην aber über von anderer Hand ἢν A1 | ἀρμόζουσα + καὶ R 4 παρέκαιρε V1P3 6 δι' ὃν] διὸ P3 7 εὐτρέπισε R 12 αὐτῷ R 15 τούτῳ] τοῦτο R 16 αἰ — 17 εἴρηται > P3 (Balf.) 18 λογικῆς (??) τῆς2] καὶ P2 19 καὶ δοθείσης > P2 20 πάντων A1RV1P3 τούτων übr. HSS 21 λογικῆς V1 23 προσωποποιήσας — εἰς > P3 24 ἀντὶ + δὲ 25 ἀλλ' > R 29 f διὰ εὐσεβίου τοῦ παμφίλου ἐπισκόπου καισαρείας H 30 παμφύλου R | ἡ ἐν Σολομῶντι σοφία ~ R | ὡς + σὺ M2P1P2V1P3 ἡ τοῦ θεοῦ ἐστὶ σοφία; ὁ φιλόσοφος· ναὶ φησιν, οὕτως ἔχει. ὁ ἐπίσκοπος· εἰπέ, ἡ σοφία τοῦ θεοῦ πρόγνωσιν ἔχει ἢ οἱ; ὁ φιλόσοφος· ναὶ ἔχει. ὁ ἐπίσκοπος· ἡ σοφία τοῦ θεοῦ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστὶν, ἣν φῆς ἐν Σολομῶντι; ὁ φιλόσοφος· ναὶ φησιν. ὁ ἐπίσκοπος· πῶς κρίνει ὁ κρίνων, κατὰ πρόγνωσιν ἢ οὐ; ὁ φιλόσοφος· ναὶ φησιν. ἀλλὰ πῶς; ὁ ἐπίσκοπος· ὁ οὖν κρίνων κατὰ πρόγνωσιν, κρίνει κοὶ κατὰ τὰ ἔργα ὡς προγνώστης; ὁ φιλόσοφος· ναὶ εἶπον.
- book 348 ὁ ἐπίσκοπος· πῶς οὖν ἡ σοφία ἡ ἐν Σολομῶντι λέγει· »τρία ἐστὶν ἀδύνατά μοι νοῆσαι, καὶ τὸ τέταρτον οὐκ ἐπιγινώσκω«; τὰ τρία εἰρηκυῖα ἡ ἐν Σολομῶντι σοφία ἀδυνατεῖν αὐτὴν νοῆσαι περὶ τοῦ τετάρτου εἶπε μὴ ἐπιγινώσκειν »καὶ ὁδοὺς ἀνδρὸς ἐν νεό- τητι«.
- book 349 εἰ οὖν ἡ σοφία τοῦ θεοῦ ἐστὶν ἡ ἐν Σολομῶντι, πῶς κρίνει τὸν κόσμον μὴ εἰδυῖα ἀνδρὸς ὁδοὺς ἐν νεότητι; καὶ πῶς τοῦτο ἀληθές, ὅτι ὁ ποιήσας τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα θεοῦ, τοῦτ' ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καθὼς φησι Μωσῆς ὁ προφήτης ἔτι δὲ καὶ Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς »πάντα δι' αὐτοῦ, φησίν, ἐγένετο« οὐκ ἐπίσταται ὁδοὺς ἀνδρὸς ἐν νεότητι;
- book 350 »ὁ πλάσας κατὰ μόνας τὰς καρδίας αὐτῶν, ὁ συνιεὶς εἰς πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν, ὁ ἐτάζων καρδίας καὶ νεφροὺς« κατὰ τὸν προφήτην τὸν εἰπόντα· »σὺ ἔγνωσ τὴν καθέδραν μου καὶ τὴν ἔγερσίν μου· σὺ συνῆκας πάντας τοὺς διαλογισμούς μου, φησίν, ἀπὸ μακρόθεν· τὴν τρίβον μου καὶ τὴν σχοῖνόν μου σὺ ἐξιχνίασας καὶ πάσας τὰς ὁδοὺς μου προεῖδες«.
- book 351 καὶ ἐν ἐτέρῳ πάλιν »ὁ παιδεύων ἔθνη οὐχὶ ἐλέγξει ὁ διδάσκων ἄνθρωπον γνῶσιν; κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισμούς τῶν ἀνθρώπων, ὅτι εἰσὶ μάτατοι«.
- book 352 ὁ οὖν οὖν ἐπιστάμενος καὶ πάντα προγινώσκων οὐκ ἐπίσταται ὁδοὺς ἀνδρὸς ἐν νεότητι; καὶ πολλὰ ἔστιν εὐρεῖν ἐκ τῶν γραφῶν τὰ ἐλέγχοντα τὴν ἄνοϊαν τῶν κακῶς ὑπειληφότων περὶ τοῦ ῥητοῦ τούτου.
- book 353 πῶς γὰρ ὁ διδάσκων ἄνθρωπον γνῶσιν αὐτὸς 8 Prov. 24, 53 (30, 18) 1, 3 — 17 Psal. 32, 15. 710 11 Prov. 24, 54 — 13 Rom. 3, 6 — 16 Joh. 20 Psal. 138, 2 ff — 23 Psal. 93, 10 f A1HR V1P3 M2P1P2 1 ὁ2 > M2 3 ὁ1 > M2 4 φῆς] φωνεῖ A1R φησιν H 6 1 10 ἡ — σοφία σοφία R | ἀδυνατεῖ P2 ἀδύνατον A1 11 εἴσιν οὐ P3 | γινώσκειν RP3 14 θεοῦ] αὐτοῦ A1R 15 ὁ1 unleserlich in A1 | καθὰ H | καὶ > P2 16 φησίν > R 20 καθέδραν] καρδίαν M2P1P2 | μου1 > 1 > A1R | φησίν > R 21 f μακρόθεν + σὺ συνῆκας πάντας μου R 26 γινώσκων HM2P1P2 27 εὐρεῖν + ἐν τῷ τῷ εὐαγγελίῳ καὶ P2 οὐκ ἐπίσταται ὁδοὺς ἀνδρὸς ἐν νεότητι; εὔ ἴσθι οὖν, ὦ φιλόσοφε. ὅτι Σολομῶν κριτικὴν ἔλαβε σοφίαν, ἣν ἐξεῦρε τῇ συνέσει αὐτοῦ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἣν ἠτύρεπισε τῷ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ ἀνθρώπῳ συλλογιστικὴν.

- book 354 ἀμέλει δὲ ἐπιβεβαιοῖ τὰ ρηθέντα ὁ κύριος ἐν εὐαγγελίοις λέγων τὸ καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶντος ὥδε· ἀνέτρεψε τοὺς λέγοντας αὐτὸν εἶναι τὴν ἐν Σολομῶντι σοφίαν· εἰ γὰρ τῷ ψόφῳ τῆς φωνῆς ἰσοπροσήγορός ἐστιν ὅτι σοφία, ἡ γὰρ τοῦ θεοῦ σοφία ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, θεὸς προγνώστης ἐστὶ καὶ κατὰ πρόγνωσιν κρίνει καὶ κατὰ τὰ ἔργα ὡς κτίστης καὶ δημιουργὸς τῶν πάντων, καθὼς φησι ὁ Παῦλος τὸ σκεῦος τῆς ἐκογῆς· Ἑβραίοις γράφων.
- book 355 ὥδέ πως λέγει περὶ αὐτοῦ »ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ καὶ ἐνεργῆς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον καὶ διικνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ πνεύματος καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας· καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανῆς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνά καὶ τετραχλησμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος·.
- book 356 καὶ πρὸς Ῥωμαίους δὲ ὁ αὐτὸς γράφει λέγων »ὦν οἱ πατέρες καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα ὁ ὦν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν·.
- book 357 δεικνυσι δὲ ὥδε, ὅτι ἡ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς σοφία θεὸς ἐστὶν ἀληθῶς ἐξ αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, αἰδίου ἐξ αἰδίου καὶ ἀληθινὸς ἐξ ἀληθινοῦ, φύσει ὦν αἰεὶ υἱὸς τοῦ αἰεὶ ὄντος θεοῦ καὶ πατρός.
- book 358 Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου· τί οὖν ἔστιν ὃ φης »ὁδὸν δὲ μὲν σοφίας οὐκ ἔγνωσαν οὐδὲ ἐμνήσθησαν τὰς τρίβους αὐτῆς· καὶ τὰ ἐξῆς; ἀποκρισις τῶν ἁγίων ἐπισκόπων διὰ τοῦ αὐτοῦ μὲν ἐπισκόπου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου·
- book 359 πολλάκις πρὸς τὰ ρήματα τῆς σοφίας ἀπιδὼν, ὧ φιλόσοφε, ἐθαύμασας τῆς σοφίας τὴν δύναμιν, ὅτι δὴ μεγίστην νοημάτων ἀλήθειαν ἔστιν εὐρεῖν ἐν οὐτῇ βραχυτάταις ταῖς λέξεσι.
- book 360 καὶ τάχα δικαίως ἂν τις παρεικάσειε τὰ ρήματα 5 Matth. 12, 42 — 10 Act. 9, 15 — 11 Hebr. 4, 12 f — 17 Rom. 9, 5 — 23 Baruch 3, 23 A1HR V1P3 M2P1P2 2 κριτικὴν] κριτὴν P3 | ἔλαβε] ἔλεγε M2P1P2 5 καὶ > H | πλείονα πλείονα von äterer Hd. corr. in πλείων P3 6 γὰρ A1RV1P3 καὶ d. übr. HSS 9 τὰ > P3 10 ὁ ῬVipa καὶ d. übr. HSS | Ἑβραίοις + γὰρ 11 λέγων R 20 ἀληθῆς R 24 αὐτοῦ RM2P1P2 25 ἁγίων > H | — 26 ἐπισκόπου > H 26 τοῦ > V1 | παμφύλου R 28 αὐτῇ] αὐταῖς 29 ταῖς > ViR | τὰ > τῆς γραφῆς τῇ εὐαγγελικῇ παραβολῇ τῇ διαγορευούσῃ εἰσικέναι τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὅπερ βραχύτερον μὲν ἐστὶ πάντων τῶν σπερμάτων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, φυὲν δὲ καὶ ἀναπληρωθὲν ἱκανὴν σκέπην τοῖς πετεινοῖς δίδωσιν.
- book 361 οὕτως ὀρώμεν τὴν τῶν θείων ρημάτων δύναμιν ἐν βραχείᾳ σπειρομένην λέξεσιν, ἀναπληρουμένων δὲ τῶν νοημάτων καὶ ὥσπερ κλάδων ἐπὶ τὴν διάνοιαν τῶν πετεινῶν ἐπεκτεινομένων, τοῦτ' ἐστὶ τῶν ἀνθρώπων, τοσαύτη τις εὐρίσκεται δύναμις, ὥστε μὴ μόνοις τοῖς γεωργοῖς ἀλλὰ καὶ τοῖς παρεστῶσι πετεινοῖς ἱκανὴν παρέχειν τὴν σκέπην.
- book 362 πόθεν οὖν ἐκινήθη πρὸς ταύτην τὴν ἔννοιαν ἢ ἐκ τοῦ λόγου τῆς ἱερᾶς γραφῆς τοῦ ἱεροψάλτου Δαυὶδ πρὸς ἀπόδειξιν καὶ σύστασιν οὐ τῆς λογιστικῆς σοφίας, ὡς αὐτὸς ὑπέληφας, ἀλλὰ τῆς καὶ ταύτην καὶ πάντα τὰ γενητὰ δημιουργησάσης ἀκαταλήπτου σοφίας τῆς ἀκτίστου καὶ ἀνάρχου, τοῦτ' ἐστὶ Χριστοῦ·
- book 363 ἐπεὶπερ Χριστὸς θεοῦ δύναμις καὶ θεοῦ σοφία κατὰ τὸν τῆς ἀρρήτου καὶ ἀπερινοήτου θεότητος αὐτοῦ τρόπον, ὁ ἀληθῆς τοῦ θεοῦ θεὸς λόγος. τῷ γὰρ λόγῳ κυρίου οἱ οὐρανοί, φησὶν, ἐστερεώθησαν καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στοματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν·.
- book 364 ἤκουσας λόγον κυρίου, ἤκουσας πνεῦμα τοῦ στόματος αὐτοῦ· ἤκουε τοίνυν καὶ πάλιν περὶ τῆς συστάσεως τῆς ἀληθοῦς πίστεως τῆς εὐσεβῶς ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν νοουμένης τε καὶ κηρυττομένης, ἐπεὶπερ, οἶμαι, οὐδὲν τῶν προαναφωνηθέντων σοι παρὰ τοσαύτης ἁγίων ἀρχιερέων πνευματικῆς χορείας τὴν αἴσθησιν δέδεξαι, ἤκουε ἤκουε εὐσεβῶς,

book 365

καὶ μὴ τοῖς ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς διερευνᾶσθαι πειρῶ τὰ ἀπόρρητα· ὁ τέλειος οὔτε μειοῦται οὔτε αὔξει. εἷς ἀγέννητος ὁ θεὸς καὶ πατήρ. εἷς καὶ ὁ γεγεννημένος ἐξ αὐτοῦ μονογενὴς υἱὸς θεὸς λόγος·

book 366 ὥσπερ οὖν οὐκ ἔστι συναγέννητος τῷ θεῷ καὶ πατρὶ θεὸς ἕτερος, οὕτως οὐδὲ συγγεγεννημένος ἢ προγεγεννημένος ἢ μεταγεγεννημένος υἱὸς ἕτερος τοῦ θεοῦ 1 ff vgl. Matth. 13, 32 — 14 vgl. I Kor. 1, 24 — 16 Psal. 32, 6 — 25 vgl. Apol- jinaris I 188, 3 f 300, 11 ff Lietzmann A1HR V1P3 M2P1P2 2 ὅπερ] ὅτι V1P3 | μὲν > M2 3 τῆς > R 5 βραχείαις HM2P1P2 vgl. 68, 25 G κλάδος R | τὴν > M2P1P2 7 M2 9 παρέχει HP2 10 ἐκ + τῆς V1P3 11 τοῦ > 11 f λογικῆς H λογικῆς στι P2 12 καὶ > V1 13 γεννητὰ RP2P3 16 β α > P2 υἱὸς verm. Holl 16 f κυρίου φησὶν οἱ οὐρανοὶ ἑστεραιώθησαν 17 φησὶν > V1P3 19 αὐτοῦ > P2 20 εὐσεβοῦς H 21 οὐδὲν 22 παρὰ] περὶ R 25 ἀγέννητος A1HR 26 γεννημένος M2 27 οὖν > 27 f τῷ πατρὶ πατρὶ καὶ θεῷ ~ R 29 ἢ μεταγεγεννημένος > H > τῷ μονογενεῖ υἱῷ αὐτοῦ θεῷ λόγῳ. εἷς ὄντως θεὸς > πατήρ, εἷς ὄντως ὄντως καὶ ὁ γεγεννημένος ἐξ αὐτοῦ ἀφράστως > υἱὸς θεὸς λόγος.

book 367 ὥσπερ οὖν οὐ λόγῳ μόνῳ πατήρ ὁ θεός, > οὕτως οὐδὲ λόγῳ μόνῳ υἱὸς ὁ #x003E; ἀλλὰ ἀληθῶς υἱός· γνήσιος > πατήρ, γνήσιος ὁ υἱός· θεὸς ὁ πατήρ, θεὸς καὶ ὁ ἐξ > γεγεννημένος υἱός· τέλειος ὁ πατήρ, τέλειος αὐτοῦ καὶ ὁ > ἀσώματος ὁ πατήρ, ἀσώματος καὶ ὁ υἱός, ἀσωμάτου γὰρ > ρακτήρ καὶ εἰκὼν ἀσώματος .

book 368 πιστεύεις τοῦτο, ὦ φιλόσοφε, ὅτι γεγέννηται ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς ὁ μονογενὴς υἱὸς αὐτοῦ, καθάπερ ἐξ ὑπαρχῆς τῶν λόγων διὰ πλείστων ὅσων γραφικῶν μαρτυριῶν ἀπεδείξαμεν, ἢ οὐ; ἀντεπερώτησις τοῦ μὴ φιλοσόφου· πῶς καὶ τίνι τρόπῳ, φράσον. οἱ ἅγιοι ἐπίσκοποι μὴ διὰ τοῦ αὐτοῦ Εὐσεβίου Παμφίλου εἶπον· μὴ ζήτηι πῶς, φιλόσοφε·

book 369 εἰ δὲ μὴ, καθὰ ἤδη διὰ πλειόνων εἴρηται σοι καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς διαλέξεως διεμαρτυράμεθα, ὅτι κρημνίσαι σεαυτὸν σπουδάζεις διερευνᾶν πειρώμενος τὰ ἀνεξερεύνητα.

book 370 εἰ μὲν γὰρ ἐνδέχεται ζητεῖν πῶς ὁ ἀγέννητος, ἐνδέχεται ζητεῖν πῶς καὶ ὁ γεγεννημένος· εἰ δὲ οὐ καταλείπει ζητήσιν ὁ ἀγέννητος πῶς ἀγέννητος, οὕτως οὐδὲ ὁ γεγεννημένος καταλείπει ζητήσιν πῶς γεγέννηται· μὴ ζήτηι τὰ ἀνερεύνητα, οὐ γὰρ εὐρίσκεις, τὰ εὐρισκόμενα ζήτηι, καὶ εὐρίσκεις.

book 371 ἐὰν γὰρ ζητῆς, παρὰ τίνος ἔχεις μαθεῖν; παρὰ τῆς γῆς; οὐχ ὑφίστατο. παρὰ θαλάσσης; οὐδέπω ἐκέτιστο ἡ ὑγρὰ. παρὰ οὐρανοῦ; οὐκ ἦν ποιηθεῖς. παρὰ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἄστρον; οὐδέπω δεδημιούργηντο. παρὰ ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων; οὐδέπω ἦσαν, ἐπεὶ περ καὶ αὐτῶν ποιητὴς ὁ υἱός. ἀλλὰ παρὰ αἰώνων; πρὸ αἰώνων ὁ μονογενής.

book 372 μὴ ἐξέταζε τὰ μὴ αἰεὶ ὄντα περὶ τοῦ αἰεὶ ὄντος. ἄρρητος, #x003E; ἀγέννητος ὁ πατήρ· ἄρρητος, ἄρρητως γεγεννημένος ἐξ αὐτοῦ ὁ υἱός.

book 373 σιώπησον περὶ τοῦ πῶς, καὶ παραχώρει τοῦτο τῷ A1HR V1P3 M2P1P2 4 corr. Holl 5 γνήσιος + καὶ (aber wohl äglicli ügt) ügt) A1 5 f γεγεννημένος ἐξ αὐτοῦ ~ R 6 καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ~ A1R | υἱὸς + καὶ V1 7 ἀσωμάτου] αὐτομάτου A1R | γὰρ > R 7 f χαρακτηρὸς R 8 καὶ + V1P3M2P1P2 ἢ durch Rasur getilgt A1 | τούτῳ R 13 αὐτοῦ > R, nach Rasur A1 | Εὐσεβίου + τοῦ M2P1 | παμφύλου R > HP2 | εἶπον 1 HRP1 εἶπαν d. übr. HSS 15 διεμαρτυράμεθα + σοι R 17 ἀγέννητος — καὶ ὁ > P3 | ἐνδέχεται + καὶ HV1 | καὶ πῶς ~ AiR | καὶ > P2 18 — 19 ζητήσιν > V1P3 18 f οὕτως οὐδ' ὁ γεγεννημένος πῶς καταλείπει ζητήσιν ~ 21 ὑφίσταται R 22 ἔκτιστο durch Rasur aus ἐκέκτιστο A1 ἔκτιστο H κέκτιστο P3 27 corr. G. L. γεγεννηκότη καὶ τῷ γεγεννημένῳ. ὁ γὰρ πατήρ μόνος γινώσκει τὸν υἱὸν τίς ἐστι καὶ ὁ υἱὸς τὸν πατέρα καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι, καθὰ φησι αὐτοῦ τὸ εὐαγγέλιον.

book 374

εἰ δὲ μὴ θέλεις παύσασθαι τὸ πῶς, ἀλλὰ φιλονεικεῖς διερευνᾶν τὰ ἀνεξερεύνητα, καταγελωμένου σου τὴν τόλμαν, μᾶλλον δὲ καὶ πενθοῦμέν σε, ὅτι οὐ πιστεῖ θέλεις νοεῖν τὸν θεὸν αἰεὶ πατέρα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τὸν μονογενῆ υἱὸν αὐτοῦ αἰεὶ υἱὸν αὐτοῦ, συνυπάρχοντα αἰεὶ τῷ πατρὶ καὶ οὐ μεταγενέστερον, καθὼς σὺ ἀσεβῶς φῆς.

- book 375 ἀλλὰ νόει πιστεῖ καὶ ὁμολόγει τέλειον ἐκ τελείου τὸν υἱόν, ὡς πολλάκις ἤκουσας, φῶς αἰδίων ἐκ φωτὸς αἰδίου, θεὸν ἀληθινὸν ἐξ ἀληθινοῦ θεοῦ καὶ πατρός, ἄκτιστον ἐξ ἀκτίστου, ἀσύνθετον ἐξ ἀσυνθέτου, αἰεὶ ὄντα πρὸς τὸν πατέρα· ἐν ἀρχῇ γὰρ ἦν ὁ λόγος, καθά φησιν Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστής, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεὸν καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος·.
- book 376 τὸ ἦν, φιλόσοφε, τὸ προϋπάρχον οὐκ ἔχει, τὸ ἦν, φιλόσοφε, περιγράφει τὸ οὐκ ἦν, καθὰ προαπεδείξαμεν, καὶ τὸ θεὸς περιγράφει τὸ οὐ θεός. τοῖς γεγραμμένοις πίστευε, τὰ μὴ γεγραμμένα μὴ ἐννόει μὴδὲ ζητεῖ.
- book 377 πίστευε ὅτι πάντα αὐτὸς ἐδημιούργησεν ὁ υἱὸς τὰ γεγεννημένα νεύματι πατρικῷ οὐκ ὀφθαλμῶν βλέμματι, ἀσύνθετος γὰρ ὁ θεός, ὡς προειρήκαμεν, ἀλλὰ νεύματι, ὡς αὐτὸς οἶδε μόνος, ὅπερ ἡμεῖς πιστεῖ νοοῦντες κηρύττομεν κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἱερῶν γραφῶν, ὅτι βουλή τοῦ πατρὸς καὶ ἑαυτοῦ δεδημιούργηκε πᾶσαν τὴν κτίσιν τὴν τε ἐπουράνιον καὶ ἐπίγειον τὴν τε ὀρωμένην καὶ νοουμένην οὐκ ὀργάνοις οὔτε μηχαναῖς οὐδὲ συτεργίᾳ τινὸς ἐτέρου, ἀλλὰ βουλήσει πατρός, καθὰ ἀρτίως εἰρήκαμεν, τοῦ εἰπόντος πρὸς αὐτὸν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ὄγιον »ποιήσωμεν ποιήσοιμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν·.
- book 378 οὐκ εἶπε ποιήσον ἢ ποιήσατε, ἀλλὰ ποιήσωμεν, δεικνὺς τὸ ὁμοούσιον καὶ ὁμότιμον ἐπὶ τῆς μακαρίας ἐκείνης καὶ ἀφράστου τριάδος.
- book 379 μὴ ὑπογόγγυζε, ὦ φιλόσοφε, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνακίνει, ἀλλὰ ὅρα τῷ τῆς 1 vgl. Matth. 11, 27 — 12 Job. 1, 1 f — 25 Gen. 1, 26 A1HR V1P3 M2P1P2 3 θέλης V1P3 4 A A1HV1P3 τοῦ RM2P1P2 5 καὶ > H | σε V1P3 6 καὶ — 7 αὐτοῦ2 > aber συνυπάρχοντά τε αἰεὶ τῷ πατρὶ + τον τὸν μονογενῆ υἱὸν αὐτοῦ R 8 πιστεῖ + νόει H 9 πολλάκις > 10 f ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ RP3 (wo aber am Rand ἐξ ἀληθινοῦ κτλ.) 13 Ἰωάννης > H 14 προϋπάρχειν RV1 18 ὀφθαλμοῦ R 23 οὐδὲ] οὔτε A1R 24 + τοῦ A1R | καθὼς R 27 δείκνυσι HP1P2M2 (am Rand; im Text δείκνουςι) 28 τριάδος + καὶ P3 διανοίας βλέμματι τὴν τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων ἀκρίβειαν καὶ δέχου πιστῶς μὴ ἐπὶ πλεῖον γινόμενος ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός.
- book 380 ἄκουε τοίνυν καὶ σύνες· ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, ὁ πρὸ αἰώνων αὐτοῦ υἱός, πρὸς ὃν »ποιήσωμεν ποιήσωμεν ἄνθρωπον« καὶ τὰ ἐξῆς αὐτὸς πάλιν ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν βουλή πατρικῇ καὶ οἰκειᾷ ἄνθρωπος γέγονε, σαρκωθείς ἐκ παρθένου διὰ τὸν ἐκπεσόντα ἄνθρωπον Ἀδάμ,
- book 381 ὁ ἀσώματος ἐν σώματι κενώσας ἑαυτόν, ὡς εἶπεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος διὰ τὸ σῶμα, ἔλαβε νέφος ὁ θεὸς λόγος τὸ σῶμα, ἵνα μὴ καταφλέξη τὰς κτιστὰς φύσεις τὰς ἐν τῷ κόσμῳ· »θεὸν γὰρ οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε..
- book 382 ἐκρατήθη σαρκί, ἵνα καὶ ἡ σὰρξ διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀτρέπτου ἐνώσεως ἐλευθερωθῇ τοῦ θανάτου, ἀόρατος ἐν ὁρατῷ, ἵνα ὑπομείνῃ τὰ ὀρώμενα, ὡς ἄνθρωπος ὑπὸ χρόνον, ἀλλ' ἀληθείᾳ κατὰμφοτέρα θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἄνθρωπος καὶ θεὸς ὁ αὐτός· εἷς γὰρ ἐξ ἀμφοῖν Χριστός νοουμένης καὶ γνωριζομένης τῆς διαφορᾶς τῶν οὐσιῶν τῆς τε θεότητος αὐτοῦ καὶ τῆς σαρκός· θεὸς ἦν καὶ ἔστι, γέγονεν ἄνθρωπος δι' οἰκονομίαν.
- book 383 δι' αὐτὸν προφητῆται, δι' αὐτὸν ἀπόστολοι, δι' αὐτὸν μάρτυρες προφητῆται διὰ τὸν προφητευθέντα, ἀπόστολοι διὰ τὸν ἀπεσταλμένον οἰκονομικῶς, μάρτυρες διὰ τὸν πρωτομάρτυρα. ἦλθε θεὸς ἐπὶ γῆς ὁ υἱός. σαρκὶ κρύψας, ὡς βουλήθη, τὸ τῆς αὐτοῦ θεότητος μέγεθος, οὐκ ἐρημώσας τὰ ἐν οὐρανοῖς οὐδὲ γὰρ πρὸ τοῦ σαρκωθῆναι ἔρημος αὐτοῦ ὁ κόσμος).

book 384

θεὸς ἦν καὶ ἔστι, γέγονε καὶ ἄνθρωπος δι' οἰκονομίαν, σαρκωθεὶς καὶ τεχθεὶς ἐκ παρθένου δι' οἰκείαν φιλανθρωπίαν.

book 385 ἄξιον ἄξιον καὶ ἴσον υἱὸν ἐγέννησεν ὁ πατήρ, ὡς οἶδεν ὁ γεννήσας αὐτὸν θεὸς καὶ πατήρ καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ γεγνημένος υἱός, ὦ φιλόσοφε.

book 386 Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου· μὴ ἐπὶ πλεῖστον ὅσον ἐπίμενε βία· ν ζόμενος τὴν ἀλήθειαν καὶ τῇ τῶν λόγων εὐτεχνίᾳ ἐπισκιάζειν ὡς νέφος πειρῶ τὸ τῆς γραφῆς ἀνάμαυρον φέγγος, ἀλλὰ εἰς τὸ προφανές 2 vgl. Joh. 20, 27 — 4 Gen. 1, 26 — 7 vgl. Phil. 2, 7 — 9 Joh. 1, 18 — 11 vgl. Ignatius Ephes. inscr. A1HR V1P3 M2P1P2 3 τοίνυν A1R οὖν d. übr. HSS 8 καταφλέξας (oder αἱ?) M2P1P2 10 καὶ > H ἐνώσεως > R | ἐλευθωρωθῇ A1HV1P3 12 ὑπομένη P2P3 14 νοούμενος καὶ γνωριζόμενος V1 15 τε > M2P1P2 | ἔστι] ἔσται R 16 A1R dreimal R 17 δι' αὐτὸν — 18 ἀπόστολοι erst ausgelassen, dann (von 1. Hd.?) nachgetragen M2 19 πρωτομάρτυρα] παμαρτρ R (vgl. S. 76, 1) 20 τὸ nach θεύτητος M2P1P2 25 ὁ > RM2 26 πλεῖον P3 28 τὸ > V1P3 P3 | ἐμφανές R τῆς γραφῆς ἐλθὲ τὸ Προτεθέν σοι καὶ μὴ φεῦγε τὸ »κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ« καὶ τὸ »κύριος ἐποίησε χώρας καὶ ἀοικήτους, ἄκρα οἰκούμενα τῆς ὑπ' οὐρανόν'.

book 387 μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἔχει ἔννοιαν περὶ τοῦ ἐνὸς κυρίου, ταῦτά ἐστι τοῦ θεοῦ τοῦ καὶ πρωτόκτιστον κτίσαντος, εἰς ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ, ὃν καὶ υἱὸν αὐτοῦ προσηγόρευσε τοῦ καὶ κτίσαντος δι' αὐτοῦ ὡς δι' ἐργαλείου χώρας καὶ ἀοικήτους.

book 388 εἰ γὰρ καὶ ἡ κτιστὴ τοῦ θεοῦ σοφία, τοῦτ' ἔστιν ὁ υἱός, ἐργάζεται, ἀλλ' ὁ θεὸς ἦν ὁ κτίζων δι' αὐτοῦ τὰ μὴ ὄντα ὡς δι' ἐργαλείου. ἀπόκρισις τῶν νά ἀγίων ἐπισκόπων διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου·

book 389 πολὺ διαστήκων τῆς βασιλικῆς λεωφόρου, τοῦτ' ἔστι τῆς ἀποστολικῆς πίστεως, ἔξω που ταύτης φέρεσθαι ἀνέχῃ κρημνίσαι σεαυτὸν ἅπαξ ἐλόμενος καὶ μικρὸν ἀνανεύσας ἐκ τοῦ περιέχοντός σε τῆς ἀσεβείας βυθοῦ, ὅταν ἤκουσας παρὰ τῆς ἀγίας συνόδου ταύτης τὴν προφητείαν τοῦ μεγάλου Ἱερεμίου δακτυλοδεικτοῦντος, ὡς ἂν εἴποι τις, καὶ λέγοντος »οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτὸν« καὶ τὰ ἐξῆς.

book 390 οἷς ἐπιλέγει »μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὥφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη« καὶ οἶσθα, ὦ φιλόσοφε, ἐπερωτηθεὶς παρὰ τῶν ἀγίων ἐπισκόπων· τίς ὁ ἐπὶ τῆς γῆς ὀφθεὶς καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφεὶς, ὁ πατήρ ἢ ὁ υἱός > καὶ ὁμολογήσας ὅτι ὁ υἱός, καθὼς αἰ θεῖται γραφαὶ οὐ ταῦτα εἴρηκας;

book 391 πῶς πάλιν ἐπὶ τὸν βυθὸν τῆς μοχθηρίας Ἀρείου ἑαυτὸν ἀκοντίζεις, μᾶλλον δὲ βυθίζεις; οὐ γὰρ ἀνέξευξας χωρισθεὶς ἐκείνου, ὡς ἑαυτὸν συνέξευξας. προκρίνεις, ὦ ἄθλιε, τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων τὰ Ἀρείου βλάσφημα ῥήματα, κτίσμα καὶ ἐργαλεῖον τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἀποκαλῶν.

book 392 ἄκουε τοίνυν πρὸς ἡμῶν ὦ φιλόσοφε, εἵπερ φιλόσοφος εἶ, καὶ πείθου μὴ αὐτὸν εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὴν κτιστὴν σοφίαν τὴν λογιστικὴν τὴν τῷ ἀνθρώπῳ 1 Prov. 8, 22 — 2 Prov. 8, 26 — 14 vgl. S. 69, 18. 73, 5 — 16 Baruch 3, 26 — 28 Baruch 3, 28 A1HR V1P3 M2P1P2 1 τῆς γραφῆς > P2 2 ἐποίησε] ἔκτισε H 6 προσηγόρευε M2 | > H 7 δι' αὐτοῦ > H | δι' > H | καὶ2 > P2 8 (??) εἰργάζετο A1HP2 9 ὡς δι' ἐργαλείου > V1 10 ἐπισκόπων] πατέρων R ἐπισκόπου > A1R 10 f παμφύλου R 12 ἔξω που] ἔξω πρὸ A1R ἔξω πῶς 3 πῶς ἔξω V1 17 ἐπιλέγει] ἐπάγει V1 18 ἐπὶ — συνανεστράφη > H 19 A1R 20 τῆς > V1 21 ὁμολόγησας RHM2P2 24 ὡς] ὦ aus ὦ σοφ M2 ὦ φιλόσοφε] φιλόσοφος M2P1P2 28 ουσίαν H | τὴν3 > P3 ὑπ' αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ δοθεῖσαν τοῦ κτίσαντος χώρας καὶ ἀοικήτους.

book 393 ἐπίστησόν σου τὸν νοῦν, μὴ πρὸς ἀπέχθειαν βλέπων, ἀλλὰ πρὸς ἀλήθειαν καὶ ὁδηγήσει σε αὐτὴ ἡ ἀλήθεια, καὶ γνώσῃ ὅτι οὐ κτίσμα ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ αὐτὸς κτίστης καὶ

δημιουργὸς πασῶν τῶν κτιστῶν φύσεων, καθὼς καὶ αὐτὸς μικρὸν διαβλέψας νενόηκας καὶ νοήσεις, ὥς γε ἐγὼ πεπίστευκα, εἶπερ σωθῆναι ποθεῖς.

book 394 Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου κατὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος· ἔστω, νῦν φησί, πιστὰ περὶ τοῦ υἱοῦ καὶ ἀναμφίλεκτα, ὥς φατε, ὅτι ἔκτισεν ἢ ὅτι συνέκτισε τῷ θεῷ καὶ πατρί, ὥς αἱ μαρτυρίαι καὶ καὶ ὅτι οὐ ποίημα ἀλλὰ γέννημα τοῦ θεοῦ φύσει ἐξ αὐτοῦ γεγεννημένος καὶ ἰδοὺ δεχόμεθα. μὴ καὶ περὶ τοῦ πνεύματος ἔχετέ τι λέγειν;

book 395 τίς γὰρ τολμήσειε φῆσαι τὸ ἅγιον πνεῦμα κτίστην τινῶν γεννητῶν φύσεων; ποῦ δὲ καὶ μαρτυρίαι περὶ αὐτοῦ λέγουσι δεδημιουργηκέναι αὐτό τι τῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων κτισμάτων; τίς δὲ ὅλως ἀνεγράψατο περὶ αὐτοῦ ὥς περὶ τοῦ υἱοῦ; υἱοῦ; τις ὑμῶν, εἰ ἔχοι. ἀνταπόκρισις τῶν πατέρων διὰ Πρωτογένους ἐπισκόπου Σαρ- νῆ δικῆς

book 396 οὐκ ἔστι δυσχερές, ὦ φιλόσοφε, ἐπιδειξαί σοι τὰς μαρτυρίας τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἃς οἱ πατέρες ἡμῶν ἐξέθεντο περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἔκτισε. πάλιν φήσωμεν τὸ περὶ τῆς κτίσεως ῥηθὲν καὶ εἶπεν ὁ θεός, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν» καὶ ἐπήγαγε λέγων καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρρεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς.

book 397 ὥς οὖν θεὸς ἐστὶν ὁ πατὴρ ὁ εἰπὼν τῷ υἱῷ ποιήσωμεν', ὁ δὲ υἱὸς θεὸς ὧν ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον, εἰ οὖν θεὸν λέγομεν τὸν εἰπόντα καὶ τὸν ποιήσαντα τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὕαν, λοιπὸν ἄκουσον περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· ὁ 21 Gen. 1, 26. 27 A1HR V1P3 M2P1P2 1 ὑέ αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ δοθεῖσαν τοῦ θεοῦ ~ A1 δοθεῖσαν τοῦ υἱοῦ ~ R 2 σου] μοι A1R σου aus μοι corr. H (vgl. 87, 10) 4 αὐτὸς + ὁ H 6 γε > V1 9 τοῦ υἱοῦ πιστὰ ~ M2P1P2 | ἀμφίλεκτα A1 11 γεγεννημένου R 13 τὸ ἅγιον πνεῦμα φῆσαι ~ R | γεννητῶν P2 14 λέγουσι (danach Rasur) περὶ αὐτοῦ ~ 1 | μαρτυρία λέγει περὶ αὐτοῦ R 15 αὐτῷ V1P3 | ὅλως] λόγος R 16 ὑμῶν > R | ἔχει R 17 ἀποκρισις M2P1P2 | πρωτογένου A1R 17 V1P3 20 φήσωμεν RP2V1 ἐρήσωμεν P3 21 f ἡμετέρα A1 24 ἄρρεν R (??) αὐτοῦ] αὐτόν R 25 ὁ εἰπὼν ποιήσωμεν τῷ υἱῷ (aber ὁ εἰπὼν nachträgl. eingefügt) R | ποιήσωμεν + ἄνθρωπον M2P1P2 26 λέγει R ποιήσας τὸν Ἀδὰμ θεὸς ἦν, ἢ οἱ; ὁ φιλόσοφος· ναὶ θεὸς ἐστὶν.

book 398 νδ' ὁ ἐπίσκοπος· ἐν τῇ βίβλῳ Ἰὼβ Ἐλιοὺμ ὁ Βουζανίτης λέγει πρὸς Ἰὼβ »πνεῦμα θεῖον τὸ ποιήσάν με«. εἰ οὖν θεὸς ἐστὶν ὁ ποιήσας τὸν Ἀδὰμ, τί εἶποις τὸν ποιήσαντα τὸν Ἐλιοῦμ; ἢ ἑτεροούσιος δοκεῖ σοι εἶναι ὁ Ἐλιοῦμ τοῦ Ἀδάμ; τῶν γὰρ δημιουργῶν ἐπὶ τῆς ἴσης ἐπιστήμης τὸ ἰσοσχέδιον τοῦ συμπεράσματος φανεροῦσθαι ἐφύκεν ἐπὶ τὸ τοῦ ἀνθρώπου πρόσωπον.

book 399 τί οὖν λέξεις, φιλόσοφε, τὸν ποιήσαντα τὸν Ἐλιοῦμ; ἄρα οὐχὶ θεὸν καὶ ποιητὴν ἄνθρωπον; ὥς γὰρ ἴφη περὶ τοῦ ποιήσαντος τὸν Ἀδὰμ »καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν Ἀδὰμ«, οὕτως ἡμᾶς ἡμᾶς δίκαιον καὶ περὶ τοῦ ποιήσαντος τὸν Ἐλιοῦμ, ὅτι θεὸς τὸ ἅγιον πνεῦμα· ὧν γὰρ ἴση τῆς δημιουργίας ἢ πλάσις, ἴση καὶ ἡ τῶν δημιουργῶν προσηγορία, εἶπερ μία θεότης τῆς ἁγίας τριάδος ἐν τρισὶν ὑποστάσεσι τελείαις καὶ ἴσαις νοουμένη.

book 400 ἐν βίβλῳ δὲ ἀναλήψεως Μωσέως Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος διαλεγόμενος τῷ διαβόλῳ λέγει »ἀπὸ γὰρ πνεύματος ἁγίου αὐτοῦ πάντες ἐκτίσθημεν« κοὶ πάλιν λέγει »ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ ἐξῆλθε τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, καὶ ὁ κόσμος ἐγένετο« ἴσον ἐστὶ τοῦτο τοῦ »πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο«.

book 401 ἀχώριστος γὰρ αἰὲν ἡ θεία καὶ ἄρρητος τριάς, ὃ τε πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, δημιουργήσασα ἅμα πᾶσαν τὴν κτίσιν τὴν τε νοητὴν καὶ αἰσθητήν.

book 402 λέγει γὰρ καὶ ἐν τῷ λβ' ψαλμῷ· λόγῳ κυρίου κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν». ἄκουε δὴ τοῦ θεοῦ ἐν Ἡσαΐα λέγοντος ἐγὼ κύριος ὁ θεός σου, ἐπακούσομαί σου θεός Ἰσραὴλ«.

book 403

εἰπὼν δὲ περὶ τῶν εὐεργεσιῶν τὰ πρὸς τὸν λαὸν ἐπάγει λέγων »ἵνα ἴδωσι καὶ νοήσωσι καὶ ἐπίστανται ἅμα, ὅτι χεὶρ κυρίου ἐποίησε πάντα ταῦτα, καὶ ὁ ἅγιος τοῦ Ἰσραὴλ κατέδειξεν αὐτά«, χεῖρα φήσας τὸ ἅγιον πνεῦμα τοῦ θεοῦ, ἅγιον δὲ τοῦ Ἰσραὴλ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, 3 Hiob 33, 4 — 9 Gen. 1, 27 — 14 vgl. Lueken, Michael 120 ff — 18 Joh. 1, 3 — 21 Psal. 32, 6 — 23 Jes. 61, 14 — 25 ebd. 20 A1HR V1P3 M2P1P2 2 Ἐλιούβ A1R | Ἐλιούμ — 3 H 4 ἦ — 5 Ἐλιούμ > P3 | P3(Balf.) 5 τὸν γὰρ δημιουργὸν P2 11 ὦν] ὄν V1P3 | γὰρ M2P1P2 > d. übr. HSS | ἴση — 13 > R 13 νοουμένη + τὸ ὅτι »καὶ ἐποίησεν θεὸς τὸν ἄνθρωπον« καὶ »τὸ θεῖον πνεῦμα τὸ ποιῆσαν τὸν Ἐλιούμ« V1P3M2P1P2 15 τῷ διαβόλῳ > R | ἔλεγεν R 17 ἴσον — 18 ἐγένετο > 3 > A1R 20 καὶ + τὴν V1P3 21 λβ] τριακοστῷ δευτέρῳ M2P1P2 24 δὲ + τὰ 25 τὰ > R 26 ἐπίστανται H 26 f ταῦτα πάντα ~ A1M2P1P2 πάντα > R

- book 404 καὶ πάλιν πρὸς Ἰακώβ εἶπεν > ἡ χεὶρ μου ἐθεμελίωσε τὴν γῆν καὶ ἡ δεξιὰ μου ἐστερέωσε τὸν οὐρανόν«, καθὰ καὶ Ἰεζεκιὴλ λέγει »ἐγένετο χεὶρ κυρίου ἐπ' ἐμέ". εἴωθεν ἡ γραφή.
- book 405 ὦ φιλόσοφε, ἡ χεῖρα ἡ βραχίονα καλεῖν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ, δεξιὰν δὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. ἔτι οἱ ἅγιοι πατέρες εἶπον διὰ Λεονπερὶ νέ ἐπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας·
- book 406 ἱκανὰ μὲν τὰ λεχθέντα περὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἁγίου πνεύματος πεῖσαι σε, φιλόσοφε, ὅτι συνδημιουργὸν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ πασῶν τῶν κτιστῶν φύσεων καὶ τῆς αὐτῆς θεότητος καὶ οὐσίας, ἥς ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱός.
- book 407 ἐπιστήσας οὖν τὸν νοῦν σου ἐκ τῶν προλεχθέντων σοι ἄκουε καὶ νῦν σαφεστέρας ἀποδείξεις περὶ αὐτοῦ ἐκ τῶν ἱερῶν γραφῶν. λέγει ὁ προφήτης Δαυὶδ ἐν τῷ ζ' ψαλμῷ ἄσατε τῷ κυρίῳ ἄσμα και- νόν«. διὰ τί; »ὅτι θαυμαστά ἐποίησεν ὁ κύριος, ἴσωσεν αὐτὸν ἡ δεξιὰ αὐτοῦ — ἀντὶ τοῦ ὁ υἱὸς αὐτοῦ — καὶ ὁ βραχίων ὁ ἅγιος αὐτοῦ« — τὸ πνεῦμα λέγων τὸ ἅγιον.
- book 408 καὶ ἐν καθολικαῖς δὲ Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς βοᾷ περὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου θεολογῶν· αὐτὸ καὶ αὐτὸς καθὰ καὶ πάντες τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ μαρτυροῦν, ὅτι τὸ πνεῦμά ἐστιν ἡ ἀλήθεια« καὶ μετ' ὀλίγα ὁ πιστεύων, φησί, εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἔχει τὴν μαρτυρίαν τοῦ θεοῦ ἐν ἑαυτῷ« — ἀντὶ τοῦ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ — »ὁ δὲ μὴ πιστεύων τῷ υἱῷ ψεύστην πεποίηκεν αὐτόν«.
- book 409 καὶ ὁ μέγας δὲ τῶν ἀποστόλων πρόβλος ὁ θεῖος Πέτρος φησὶ πρὸς Ἀνανίαν »εἰς τί ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου ψεύσασθαί σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον«; καὶ μετ' ὀλίγα »οὐκ ἐψεύσω ἄνθρωποις, ἀλλὰ τῷ θεῷ« καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ πάλαι »τὸν οὐρανόν, φησί, καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ; λέγει κύριος«. καὶ ὁ Σολομών δὲ δεικνύς, τίς ὁ πληρῶν, λέγει »πνεῦμα κυρίου 1 Jes. 48, 12 f — 3 Ezech. 3, 22 — 12 ff Psal. 97, 1 — 17 ff I Joh. 5, 6. 10 — 23 f Act. 5, 3. 4 — 26 Jerem. 23, 24 — 27 Weish. Sal. 1, 7 A1HR V1P3 M2P1P2 3 εἶω + γὰρ A1R 4 ἦ1 > A1R 5 υἱὸν + τοῦ υἱοῦ P3 | ἔτι] ὅτι 3 εἶπον A1HR εἶπαν d. übr. HSS 5 f λέντο (= Λέοντος) R 7 σε + ὦ HM2P1P2 8 υἱῷ + τὸ ἅγιον πνεῦμα R 11 > R 12 ζ' A1H ἐνενηκοστῷ ἑβδόμῳ d. HSS 15 λέγει R 16 καθολικαῖς] καθαρῷ R 17 τοῦ + αὐτοῦ τὸ πνεῦμα λέγων τὸ ἅγιον aber wieder gestrichen H | καὶ αὐτὸς > M2P1P2 18 τὸ1 > τὸ1 — ἐστιν2 > V1 19 τοῦ θεοῦ > R 20 αὐτῷ M2P1P2 | τὸ > P2 H | ἀποστόλων + ὁ A1R 23 εἰς > HM2P1P2 26 φησὶ > R, nach γῆν V1 πεπλήρωκε τὴν οἰκουμένην«.
- book 410 τοίνυν καὶ περὶ τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος δεποτείας καὶ δέχου καὶ τὰς περὶ αὐτοῦ μαρτυρίας, πιστεύων ὅτι τῆς αὐτῆς θεότητος καὶ οὐσίας καὶ τοῦ αὐτοῦ χρήματος τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐπερ ὁ πατήρ κοὶ ὁ υἱός, συνυπάρχον ἀεὶ τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ. ἀκούεις, φιλόσοφε; ἀπόκρισις τοῦ φιλοσόφου νς' πρὸς τοὺς ἁγίους ἡμῶν πατέρας·
- book 411 οὐκοῦν, καθὼς φατε καὶ αἱ μαρτυρίαι δὲ τῶν γραφῶν ὧν παρηγάγετε δηλοῦσι, θεολογεῖν δεῖ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· καὶ μοι δοκεῖ βεβιασμένην εἶναι τὴν ἔννοιαν, εἰ μὴ τὰ τῶν γραφῶν ὑφ' ὑμῶν παρήχθη.
- book 412

πλὴν τὸ μὲν περὶ Ἑλιοῦμ τοῦ Βουζανίτου σαφὴς ἡ ἀπόδειξις, περὶ δὲ τῆς ῥηθείσης ἀναλήψεως Μωσέως περὶ ἧς ἀρτίως εἰρήκατε οὐδὲ ἀκηκόειν ποτὲ εἰ μὴ νῦν· ὅθεν αἰτῶ ὑμᾶς σαφεστέραν μοι τῶν λεχθέντων παραστῆσαι τὴν σύστασιν.

book 413 οὐδὲ γάρ μοι αὐτάρκη τὰ ἤδη παρ' ὑμῶν λεχθέντα πρὸς ἐντελεστάτην πληροφορίαν περὶ τοῦ πνεύματος, λευκοτέρας <δὲ> φράσεως καὶ γενναιοτέρας ἢ ὑπόθεσις. οὐ γὰρ περὶ τῶν τυχόντων ἢ ζητήσις. ἀποκρίσις τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων διὰ τοῦ νζ' αὐτοῦ ἐπισκόπου Λεοντίου πρὸς τὸν φιλόσοφον·

book 414 πολλῆς οὔσης τῆς τῶν εἰσηγηθέντων σοι ἀποδείξεως καὶ ἐναργεστάτων τῶν μαρτυριῶν τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν πεῖσαί σε δυναμένων περὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως, ὡ φιλόσοφε, θαυμάζομεν, πῶς τοσαύτης συνέσεως δοκῶν ἔμπλεως εἶναι ἔτι ἀμφιβάλλεις.

book 415 ἀλλ' ἐπειδὴ σε πρὸς τὴν ἀλήθειαν βλέπειν ἐθέλομεν καὶ τοῦτο εὐχόμεθα, παραινοῦμέν σου τῇ συνέσει ἄρξασθαι πίστει νοεῖν τὴν ἄκτιστον φύσιν ἐκείνην καὶ ἄτρεπτον, καὶ μὴ ἀνθρωπίνους λογισμοῖς, ὡς πολλάκις εἰρήκαμεν, πολυπραγμονεῖν κατατόλμα τὰ ὑπὲρ νοῦν, μηδὲ ταῖς κακοδόξοις καὶ ἀσεβέσιν ἐννοίαις Ἀρείου συμφύρεσθαι ἐπὶ πλεῖστον ὅσον ἀνέχου φιλόσοφος ὢν, ὡς φῆς, φιλόσοφε, ἀλλὰ δέχου πιστῶς, ὡς ἀτρίως εἰρήκαμεν, τὰ τε νῦν ῥηθέντα σοι τὰ τε μέλλοντα ῥηθήσεσθαι.

book 416 δέχου μίαν θεότητα τοῦ πατρὸς τοῦ γεννήσαντος τὸν υἱὸν ἀνεκφράστως στως καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ γεγεννημένου ἐξ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος τοῦ ἐκπορευομένου ἐξ αὐτοῦ τοῦ πατρὸς, ἰδίου δὲ ὄντος τοῦ A1HR V1P3 M2P1P2 1 f τοῦ ἁγίου πνεύματος τῆς δεσποτείας ~ H 3 f καὶ — χρήματος > 4 συνυπάρχει R συνυπάρχων P2 6 ἡμῶν > R 7 καὶ > R RV1P3 | τὸ corr. in τοῦ Aι τοῦ R 11 ἡκηκόειν HRM2P1P2 12 μοι nach λεχθέντων M2P1P2 13 — 14 πρὸς ἐντελεστάτην γὰρ πληροφορίαν περὶ τοῦ πνεύματος οὐκ αὐτάρκη τὰ — λεχθέντα ~ V1P3 14 λευκοτέρας] λεπτοτέρας R | λευκοτέρας + γὰρ V1P3 16 ἡμῶν > P3 17 λέοντος R 25 μηδὲ] μὴ 26 συμφύρεσθαι V1M2P1P2 συμφύρεσθαι A1HR συμφέρεσθαι P3 | > M2P1P2 υἱοῦ.

book 417 καθὰ φησιν ὁ θεῖος ἀπόστολος Παῦλος »εἴ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ· καὶ ἀλλαχου ὁ αὐτὸς ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστι· καὶ πάλιν »διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα· καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσιν, ὁ δὲ αὐτὸς κύριος· καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσίν, ὁ δὲ αὐτὸς θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσι· καὶ μετ' οὐ πολλὰ πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα.

book 418 διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστῳ καθὼς βούλεται«. ἰδοὺ, ὡ φιλόσοφε, σαφεστάτη καὶ τρανότερα ἀπόδειξις θεολογοῦσα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, δεικνύουσα αὐτοῦ τὴν αὐτεξουσίτητα. ὅρα πῶς ὥδε λέγει »διαιρέσεις δὲ ἐνεργημάτων εἰσίν, ὁ δὲ αὐτὸς θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσι· καὶ τὸ »πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστῳ καθὼς βούλεται«.

book 419 καὶ ὁ κύριος δὲ ἐν εὐαγγελίοις, ὡς οἶσθα, σαφῶς διαλεγόμενος πρὸς τὴν Σαμαρείτιδα, τί φησι; »πνεῦμα ὁ θεός«. εἰ οὖν πνεῦμα ὁ θεός, πάντως θεὸς καὶ τὸ πνεῦμα· ἀλλ' οὐκ ἄλλος καὶ ἄλλος, ἀλλὰ μία θεότης τῶν θατέρων προσώπων κατὰ τὴν τῶν ὑποστάσεων ἔννοιαν.

book 420 ἀλλὰ πρόσωπον ἀκούοντες, μὴ ἀνθρωπόμορφον τὸ θεῖον ὑπολάβωμεν. ἀσύνθετον γὰρ καὶ ἀσχημάτιστον, καθὼς καὶ ἐν ἀρχῇ τῶν λόγων καὶ αὐτὸς ὡς καὶ ἡμεῖς καθωμολόγησας.

book 421 κα γὰρ καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ πρόσωπον ἔχειν μεμαρτύρηται, καθὰ αὐτὸς ὁ κύριος ἐν εὐαγγελίοις πρὸς τοὺς γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους διαλεγόμενος ἔφη »ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς οἴδατε δοκιμάζειν· καὶ τὰ ἐξῆς.

book 422 πᾶν γὰρ τὸ ὑφεστὸς ἐφ' ὅσον ὑφίσταται, πρόσωπον ἔχειν λέγεται τῆς οἰκείας φύσεως ἥτοι σχῆμα. ἀλλὰ μὴν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ κτιστά, καθὰ καὶ πᾶσα ἡ τῶν γενητῶν φύσις, ἡ δὲ θεία καὶ ἄρρητος οὐσία ἄκτιστος, ἐπείπερ ἀπλῇ 1 Rom. 8, 9 — 3. 10 II Kor. 3, 17 I Kor. 12, 4, 6 — 7. 12 ebd.

11 — 15 Joh. 4, 24 — 20 vgl. S. 64, 17. 65, 22 — 23 Luk. 12, 56 A1HR V1P3 M2P1P2 3 διαίρεσις M2 4 εἰσὶ — 5 ἐνεργημάτων > H 4. 5. 10 f διαίρεσις (am Rand von anderer Hd. διαιρέσεις) 5 αὐτὸς δὲ ~ R 6 f μετ' οὐ πολλά P3 μετὰ πολλά d. übr. HSS 7 xavía δὲ πάντα ~ A1R 9 τρανωτέρα A1RV1 12 δὲ > P2 | ταῦτα > M2P1P2 13 διαιροῦν + τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ 14 ἓν > aber vor εὐαγγελίσις Correcturvermerk P3 15 τί > H 16 ὁ 16 f ἄλλως καὶ ἄλλως P2 17 μία + ἡ R 19 γὰρ] δὲ HM2P1P2 21 1 > M2P1P2 23 f καὶ τῆς γῆς > H 25 ἐφίσταται P3 27 γεννητῶν P3 γενητῶν corr. aus γεννητῶν P2 | ἀπλοῦς R καὶ ἀσύνθετος καὶ ἀσχημάτιστος αἰδιδός τε καὶ ἀθάνατος.

book 423 ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλωμεν. ἀπεδείξαμεν διὰ πλειόνων τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν μαρτυριῶν συνδημιουργὸν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ πάσης κτίσεως ὀρωμένης τε καὶ νοουμένης εἶναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐπεὶ περ καὶ ἀχώριστον αἰεὶ ἔστι τοῦ πατρὸς κοὶ τοῦ υἱοῦ, καθὰ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ πατρὸς καὶ ὁ πατήρ τοῦ υἱοῦ.

book 424 δεῦρο δέ, εἰ δοκεῖ, λάμβανε καὶ δι' ὑποδειγμάτων εἰ καὶ ἀσθενεστέρων χρηστὰς ὑποθήκας· ὁ λόγος ὁ σὸς καθὰ καὶ παντὸς ἀνθρώπου προφορικὸς μὲν ἔστι, γεννᾶται δὲ ἀτμήτως ἐκ τοῦ σοῦ νοῦ. ὁμοίως καὶ τὸ πνεῦμά σου καὶ ἐκπορεύεται ἐκ σοῦ· κοὶ οὐκ ἂν οὐδὲ τὸν λόγον σου οὔτε τὸ πνεῦμά σου εἴποις ἀλλότριόν σου.

book 425 καὶ ταῦτα μὲν οὐκ ἂν ἀπαξιώσης ἐπ' ἀνθρώπων νοεῖν, ἐπὶ δὲ τῆς ἀρρήτου καὶ ἀπερινοήτου καὶ ἀκαταλήπτου οὐσίας ἐκείνης τοῦ θεοῦ ἀλλότριον #x003E; τὸν οὐ προφορικὸν αὐτοῦ λόγον ἀλλὰ ζῶντα αἰεὶ καὶ ἐνεργῇ καὶ τομώτερον ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον κριτὴν τε πάντων ὄντα ἐπεὶ περ καὶ δημιουργόν; ᾧ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανῆς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ.

book 426 κοὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον τὸ ἐρευνῶν καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ τολμᾷ τις ἀλλότριον εἶναι εἶναι ἢ τὸν λόγον ἢ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ ἢ τοὺς ταῦτα λέγοντας προσίσθαι; ναί, φιλόσοφε. Ἀπόκρισις τοῦ φιλοσόφου πρὸς τὸ κοινὸν τῶν ἀγίων ἐπισκόπων· νή

book 427 ἐπεδὴ εἰς ὑψηλοτέραν ἔννοιάν με ἡγάγετε φήσαντες δεῖν μίαν θεότητα νοεῖσθαι καὶ πιστεῦσθαι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἐπιμέμνημαι δὲ τῶν παρ' ὑμῶν ἔμπροσθεν ῥηθέντων, ὅτι θεὸς ὁ πατήρ καὶ θεὸς ὁ υἱὸς καὶ θεὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον,

book 428 νῦν δέ φατε μίαν θεότητα τῶν τριῶν τελείων ὑποστάσεων τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, λευκότερον 14 ff vgl. Hebr. 4, 12 f — 18 vgl. I Kor. 2, 10 A1HR V1P3 M2P1P2 1 καὶ2 > M2 4 νοουμένης τε καὶ ὀρωμένης ~ A1R 5 ἔστιν 1 καὶ > R 8 μὲν > R 9 ἀτμήτως + καὶ A1HRP3 | σοῦ1 > + δὲ H 10 οὐδὲ A1RV1P3 οὔτε d. übr. HSS | οὔτε] οὐδὲ R 11 εἴπης A1R 11 f ἀπαξιώσαις M2P1P2 12 f καὶ ἀκαταλήπτου > R | ἐκείνης οὐσίας ~ ἐκείνης > R 13 corr. Holl, Ltz. 15 κριτὴν τε] καὶ τὴν τε (am Rand von Hd. das Richtige) M2 16 ᾧ] ὡς M2P1P2 18 τὸ ἅγιον αὐτοῦ ~ A1R | 2 > P3 19 εἶναι > R 21 f ἐπισκόπων] πατέρων M2P1P2 24 | δὲ > A1R | τῶν > R | ὑμῖν ᾿Ps 25 καὶ1 > RM2P1P2 | καὶ 1 > R σαφηνίσαιτέ μοι τὰς ῥήσεις, παρακαλῶ. ἀπόκρισις τῶν ἀγίων πατέρων νή πρὸς τὸν φιλόσοφον διὰ τοῦ αὐτοῦ Λεοντίου ἐπισκόπου·

book 429 ἀνέκφραστός ἐστιν ἐπεὶ περ καὶ ἀπερινόητος καὶ ἀνεπιλόγιτος καὶ πάντῃ ἀνεξιχνίαστος ἡ θεία καὶ ἄρρητος οὐσία ἐκείνη ἢ τὰ πάντα ὑπερέχουσα καὶ τὰ πάντα περιέχουσα.

book 430 πλὴν ἄκουε πρὸς ἡμῶν· οὐκ ἄλλον σοι θεὸν καὶ ἄλλον εἰρήκαμεν, καθάπερ ὁ ἀσεβὴς ἐβλασφήμησεν Ἄρεις ἕωα θεὸν ἄκτιστον καὶ ἄλλον κτιστὸν εἰρηκῶς κοὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ ὁμοίως κτιστὸν κεκηρυχῶς — μὴ γένοιτο — , ἀλλὰ μίαν θεότητα νοεῖσθαι καὶ πιστεῦσθαι εἰρήκαμεν μίαν οὐσίαν κυριότητά τε καὶ βουλὴν μίαν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος,

book 431

εἰδέναι τε τὰς τῆς ἀγίας τριάδος ὑποστάσεις οὐ διεζευγμένας οὐδὲ τοπικάς, ἀλλὰ πίστει μόνη
μίαν θεότητα νοεῖσθαι καὶ πιστεῦεσθαι, καθὰ καὶ πολλάκις εἰρήκαμεν, τῆς ἀγίας καὶ
ὁμοουσίου καὶ προσκυνητῆς τριάδος.

book 432 ἰδοὺ διὰ πάντων ἔδειξεν ἡ ἀληθὴς πίστις μὴ δεῖν ἐπὶ τῆς ἀγίας τριάδος νοεῖν διαφοράν. ὧδε δὲ
μικρόν σου τὸν νοῦν δοῦναι ἡμῖν ἐθέλησον καὶ πιστωθήσῃ ἐπὶ πλεῖον, δεχόμενος ὑπὸ τοῦ
ἀγίου πνεύματος δι' ἡμῶν σωτηριώδεις ὑποθήκας, ἵνα γνῶς τῆς ἀγίας τριάδος μίαν θεότητα ἀεὶ
οὔσαν καὶ ὑφεστῶσαν, τριάδα ἀληθῶς τριάδα καὶ μηδὲν ἐν αὐτῇ προϋπάρχον ποτέ, ἀλλὰ ἀεὶ
καὶ ὡσαύτως οὔσαν ἀδιαίρετον καὶ ὁμοούσιον τριάδα. ἀποκρίσις ξ' τοῦ φιλοσόφου·

book 433 μὴ με οἴεσθε ἀποστρέφεσθαι τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα, ἡ γὰρ ἂν ἐκ πρώτης καταρχῆς τῶν
λόγων παρωσάμην ὑμῶν τοὺς λόγους, ἀλλὰ διὰ τοῦτο διερευνῶ τὰς τῶν νοημάτων ὑμῶν
σημασίας, ἵνα σαφεστέρα μοι καὶ διευκρινῆς γένηται ἡ τῶν λεγομένων παρ' ὑμῶν ὑπόθεσις.
ἀποκρίσις τῶν ἁγίων πατέρων ξά ὑποθετικὴ πρὸς τὸν φιλόσοφον περὶ πυρὸς καὶ
ἀπαυγάσματος καὶ φωτὸς διὰ τοῦ αὐτοῦ Λεοντίου ἐπισκόπου·

book 434 ἄκουε δὴ καὶ νῦν, ἄκουε, ὦ φιλόσοφε. ἤδη προϋπεθέμεθά σου τῇ διανοίᾳ διὰ πλείστων A1HR
V1P3 M2P1P2 1 f πατέρων] ἐπισκόπων R 2 ἐπισκόπου λεοντίου ~ M2P1P2 > H 5 πρὸς] παρ' P2 6
σοι + τὸν H | καθάπερ + καὶ V1P3 7 ἄλλον] ἕνα R 9 Nach εἰρήκαμεν größerer Raum Ai 10 τε > R |
τοῦ πατρὸς] 13 καὶ 1 > M2P1P2 14 διὰ] δὴ H 16 θέλησον P2 17 ἀπὸ Holl | ὑμῶν R 20 καὶ 1 > H |
οὔσαν ἀπλῆν καὶ ἀδιαίρετον τριάδα καὶ ὁμοούσιον R 22 οὐ RP2 | ἐκ πρώτης ἀρχὴν A1R 23
ἐρευνῶ V1P3 24 μοι σαφεστέρα ~ R | μοι > A1 26 περὶ περὶ + τοῦ M2 (wo es aber von 1. Hd.
wieder P1 27 λέοντος R | καὶ 2 > (kann üngl. gestanden haben) 28 ὦ φιλόσοφε ἄκουε ~ R |
προϋπεθέμεθα Balfor, Balfor. HSS ὅσων τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν, ὅτι ἡ θεότης ἀπλῆ τίς ἐστι
καὶ ἀσύνθετος, ὡς καὶ αὐτὸς καθωμολόγησας ἐν ἀρχῇ σου τῶν προτάσεων,

book 435 καὶ ὅτι πῦρ ἀθάνατόν τε καὶ αἰδίδιον καὶ ἄκτιστον οὐσα τῇ φύσει φῶς τε ἀχώρητον καὶ
ἀκατάληπτον κοῖ οὐκ ἐν ἐνὶ προσώπῳ κατὰ τὸ δοκοῦν Ἰουδαίοις νοουμένη, ἀλλ' ἐν τριάδι ἀεὶ
ἀχωρίστοις οὐσι Προσώποις παρὰ πᾶσι Χριστιανοῖς πεπίστευται καὶ κηρύττεται ἡ ἀχώριστος
τριάς τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἀγίου πνεύματος, καθάπερ ἀποδέδεικται.

book 436 μάνθανε δὲ καὶ νῦν, ὦ φιλόσοφε — εἰ καὶ τολμηρὸν ποιοῦμεν, ἀλλὰ ἵλεως ἡμῖν ἡ θεία
μεγαλειότης· ὑπὲρ ὑπὲρ γὰρ τῆς σῆς καὶ τῶν λοιπῶν σωτηρίας ὁ πόνος ἡμῖν διανύεται —
μάνθανε τοίνυν ἐκ τῶν αἰσθητῶν περὶ τῶν νοητῶν καὶ ἐκ τῶν κατὰ νοῦν περὶ τῶν ὑπὲρ νοῦν
καὶ ἐκ τῶν λεγομένων περὶ τῶν ὑπὲρ λόγον,

book 437 εἰ καὶ ἀσύγκριτα πάντα τὰ τε ὁρώμενα τὰ τε νοούμενα τῶν τε »ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ
καταχθονίων« κτισμάτων των πρὸς τὴν ἄκτιστον ἐκείνην καὶ ἀκατάληπτον καὶ ἀθάνατον τοῦ
θεοῦ οὐσίαν· πλὴν τὸ ἐμπεσὸν ὑπόδειγμα οὐ μέτριον πρὸς ὠφέλειαν τοῖς πιστῶς δεχομένοις,
ἀλλ' ἱκανὴν εἰκόνα παρέχον τῆς εὐσεβείας τοῖς εὐσεβῶς ἐθέλουσι νοεῖν λέξωμεν.

book 438 τὸ αἰσθητὸν τοῦτο πῦρ φύσις μία ὃν ἦτοι οὐσία τριάς ἐστι κατὰ ταυτό, πῦρ ἀπαύγασμα φῶς. καὶ
οὐδὲν τούτων προϋπάρχον τοῦ θατέρου εὐρίσκεται, ἀλλ' ἔστιν ἀχωρίστως ἀλλήλων τὰ τρία, τὸ
πῦρ, τὸ ἐξ αὐτοῦ ἀπαύγασμα καὶ τὸ φῶς.

book 439 διαχώρισον τοίνυν, εἰ δύνῃ, ὦ φιλόσοφε τὰ τρία καὶ δεῖξον ἡμῖν θάτερον τοῦ θατέρου
προϋπάρχον· ἢ τοῦ ἀπαυγάσματος τὸ πῦρ καθ' ἑαυτὸ προϋπάρχον καὶ μεταγενέστερον μετὰ
χρόνους τινὰς τοῦ πυρὸς τὸ ἀπαύγασμα, ἢ μεταγενέστερον πάλιν ἢ εταχρόνιον τοῦ πυρὸς καὶ
τοῦ ἀπαυγάσματος τὸ φῶς ἢ προχρόνιον.

book 440 δεῖξον ἡμῖν, εἰ δύνῃ, διαχωρίσας ἀπ' ἀλλήλων τὰ τρία καὶ μὴ οὐχὶ ὡσαύτω ὃν πῦρ ἀπαύγασμα
φῶς, μιᾶς οὔσης τῆς τοῦ πυρὸς φύσεως.

book 441

ταῦτα κατὰ νοῦν λαβὼν τὰ αἰσθητὰ καὶ κτιστά, εἰ καὶ ἀσύγκριτα, ὡς ἀρτίως εἰρήκαμεν, πρὸς τὴν αἰδίον καὶ ἄκτιστον τοῦ Μοῦ οὐσίαν, πλὴν 2 vgl. S. 64, 17. 65, 22 — 14 Phil. 2, 10 A1HR V1P3 M2P1P2 2 ἀσύνετος P1 4 οὐκ > P2 | ἐν > HP2 5 τρισὶν Hein. 6 8 δὲ > R | ὦ > H 13 ἀσύγκριτα + τὰ A1RP2 14 15 ἀθάνατον] ἀθέατον R 17 ἀσεβείας P3 19 κατ' αὐτὸ A1R | ἀπαύγασμα + καὶ H 20 τοῦ > RM2P1P2 21 ἀλλήλων > M2P1P2 | καὶ > A1R οὖν R 23 τοῦ1 > M2P1P2 | ἢ — 24 προυπάρχον > A1R 24 f > M2P1P2 25 τοῦ] τὸ M2 29 καὶ καὶ + τὰ A1R 29 f ἄρτι R ἄστεκτον A1RP3 δέχου ἐκ τούτων ἀφορμὰς σωτηρίους καὶ πτερώσας τῇ πίστει τὸ τῆς διανοίας σου ὄμμα ἀνάβηθι ἐπὶ τὴν ὑψηλὴν τοῦ θεοῦ ἐπίγνωσιν·

book 442 καὶ ἀπαντήσῃ σοι, ὡς γε εὐχόμεθα καὶ πιστεύομεν, ἐναστράπτουσά σοι ἡ χάρις ἡ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, δεικνύουσά σοι μίαν θεότητα, πῦρ οὖσαν ἀθάνατον καὶ ἀπαύγασμα καὶ φῶς, ἀπλὴν καὶ ἀσύνθετον ἀχώριστον ἀδιαίρετον ἀπερινόητον καὶ ἀνέκφραστον, τριάδα ἀληθῶς ὁμοούσιον τὴν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

book 443 Ὅπου πιστεύει ὁ φιλόσοφος εἰς τὴν ἁγίαν τριάδα. ταῦτα ξβ' ἀκούσας ὁ φιλόσοφος καὶ ὡς ἐν ἐκστάσει γενόμενος ἀπηνεώθη ἐπὶ πλεῖστον ὅσον καὶ »οἱ διαλογισμοὶ αὐτοῦ συνετάρασσον αὐτὸν« φόβος τε πολὺς ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν· εἶτα εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν ἀνεκραύγασε μέγα, εἰπὼν·

book 444 δόξα σοι, ὁ θεὸς ὁ ἐμπνεύσας τούτοις τοῖς ἁγίοις σου τὸ ὑπὲρ πάντα νοῦν μυστήριον τῆς ἀχράντου καὶ ἀχωρίστου καὶ ἀκτίστου θεότητος· ἀλλὰ δέομαί σου, Χριστέ, ὡς παναγάθου πατρὸς πανάγαθος υἱός, πάρες ἅπερ εἰς σὲ ὑπαχθεῖς ταῖς ἀσεβείαι παρὰ τοῦ Ἀρείου ζόξαις ἡμάρτον, καὶ μὴ εἰσπραχθῆσομαι δίκας παρὰ σοὶ τῷ δικαίῳ κριτῇ ὑπὲρ τῶν ἀσεβῶν ρημάτων ἐκείνων, ὧν κατὰ σοῦ ἀπέφηνα ὁ τάλας.

book 445 οὐαὶ Ἀρείῳ καὶ τῇ συμμορίᾳ αὐτοῦ τῇ ἀσεβεῖ, βλασφημήσασιν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ λέγουσιν] ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν καὶ ὅτι κτίσμα καὶ ποίημα καὶ ἐξ ἐτέρας οὐσίας οὐσίας υἱὸς τοῦ θεοῦ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ μὴ τῆς αὐτῆς οὐσίας ἢς ὁ πατὴρ εἰρηκόσι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ .

book 446 ἀναθεματίζω νῦν καὶ πάντοτε Ἄρειον καὶ τὰς ἀσεβεῖς αὐτοῦ δόξας καὶ τοὺς τὰ αὐτοῦ φρονοῦντας πάντας καὶ τοὺς βλασημοῦντας κατὰ τε τοῦ πατρὸς κατὰ τε τοῦ υἱοῦ καὶ κατὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος· ὁ γὰρ τὸν υἱὸν μὴ ἔχων οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει· ἰ· καὶ ὁ εἰς τὸν υἱὸν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον βλασφημήσας εἰς τὸν πατέρα ἐβλασφήμησε.

book 447 καθικετεύω τὴν ὑμετέραν ἱερὰν γερούσιαν, βοηθήσατέ μοι διὰ τῶν ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἱκεσιῶν ὑμῶν ὑμῶν ἀκολουθοῦντι μάλιστα τοῖς δι' ὑμῶν ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκτεθεῖσι καὶ ὀρι- 11 Dan. 5, 6 (Th.) — 15 f vgl. S. 17, 27 — 26 vgl. I Joh. 2, 23 A1HR V1P2 M3P1P2 3 σοι > M2P2 | γε] AI 4 ἡ2 > M2P1P2 6 ἀπλοῦν HM2P1P2 9 ört die ählung auf in M2 13 σου > H 16 ἅπερ] a ἅ | ταῖς] τοῖς 18 ἐκείνων ρημάτων ~ A1R 18 f ἀπέφηκα (aber a. Rand ἀπέφηνα) M2 19 τῇ ἀσεβεῖ αὐτοῦ συμμορίᾳ A1R 21 ὁ υἱὸς — 22 οὐσίας] καὶ οὐχ R 24 πάντοτε + τὸν H | αὐτοῦ ~ P2 24 f τὰ αὐτὰ A1M2P1P2 26 καὶ κατὰ] κατὰ τε 29 ἱερὰν > M2P1P2 | βοηθήσατέ μοι > R 31 f διοριζομένοις A1R ζομένοις, κοὶ ὁμολογῶ ταῦτα ἀληθῆ εἶναι καὶ βέβαια.

book 448 τοῦτο γὰρ πιστεύω εἶναι ὅπερ ὁ ἱεροφάντης εἶπε Παῦλος »τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, ὃ νῦν ἀπεκαλύφθη, καθὼς εἴρηται τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ ἀποστόλοις καὶ προφήταις· καὶ ὑμῖν, ἐν πνεύματι ἀεὶ ὄντα καὶ συνυπάρχοντα καὶ συνδιαμένοντα τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον.

book 449 Προσθέντες οἱ ἅγιοι πατέρες εἶπον πρὸς τὸν φιλόσοφον ξγ' περὶ πηγῆς καὶ ποταμοῦ καὶ ὕδατος διὰ τοῦ ἐπισκόπου Λεοντίου·

book 450 κάκεῖνο δὲ νοητέον ὧ φίλε λοιπὸν τῆς ἀληθείας, φιλόσοφε. πηγὴν νοήσωμεν γεννῶσαν ποταμὸν ὕδατος· πᾶς γὰρ ποταμός, ὡς οἶσθα, πηγὴν ἔχει γεννήτορα, εἶτα προέρχεται μὲν ὁ

ποταμὸς ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος, ἀλλ' οὐδεὶς καλεῖ τὸν ποταμὸν πηγὴν ἢ τὴν πηγὴν ποταμόν, ἀλλ' ἡ πηγὴ πηγὴ καλεῖται καὶ ὁ ποταμὸς ποταμὸς καὶ ἀμφοτέρω ἐν ὕδωρ.

book 451 ἐπὶ δὲ τις ἐθέλοι ἀρύσασθαι ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἢ τῆς πηγῆς ὕδωρ μεταβάλλει τὴν προσηγορίαν. οὐκ ἐρεῖ γὰρ ἄπελθε, πορευθεὶς ἄντλησον καὶ φέρε μοι τὴν πηγὴν ἢ τὸν ποταμόν· ἀλλ' ὕδωρ. καὶ μία μὲν ἡ φύσις, τρία δὲ πρόσωπα λεκτέα πηγὴ ποταμὸς ὕδωρ.

book 452 ἀλλὰ καὶ ἡ θεία γραφὴ ταῦτα φράζουσα δείκνυται — οὐ γὰρ ἀλλότρια ταύτης ἡμεῖς σοι φθεγγόμεθα, γνήσιον λοιπὸν τέκνον τῆς χάριτος, εἰ καὶ ὡς ἐν ὑποδείγμασι καὶ τύποις καὶ εἰκόσι τῆς ἀληθείας τὸν λόγον εἰσηγησάμεθα —

book 453 λέγει οὖν περὶ τοῦ υἱοῦ ἡ θεία γραφή· κλινεῖ, φησὶν, ἐπ' αὐτοὺς ὡς ποταμὸς εἰρή νης· ἐκπορευόμενος δηλονότι ἐκ τῆς ἀληθοῦς πηγῆς τῆς ζωῆς τῆς τοῦ πατρὸς θεότητος, Μά φησιν αὐτὸς ὁ κύριος ἐν εὐαγγελίοις βοῶν ἐγὼ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐξῆλθον καὶ ἤκω, κάκεῖνο δὲ ὅπερ ἴφη λευκότερα »ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐσμεν, καὶ τὸ »ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοί· καὶ τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον,

book 454 ὅτι ἐξ αὐτοῦ λαμβάνομεν ἅπαντες οἱ πιστοί, τῆς αὐτῆς ὄν οὐσίας ἥς ὁ 2 Kol. 1, 26 — 23 Jes. 66, 12 — 20 Joh. 8, 42 — 27 Joh. 10, 30 — 27 f Joh. 14, 10 A1HR V1P3 M2P1P2 2 πιστεύων P3 | εἶπε] ἔφη R 3 τῶν2 > V1 5 ἐν + τῷ 212 ὄντα] ὄν M2 9 καὶ > H | τοῦ + αὐτοῦ V1 9 f λεοντίου ~ 10 λοιπὸν ὦ φίλε ~ R 12 γεννήτειραν R γεννητρ P3 12 f ἐκ τῆς πηγῆς > V1P3 15 ἐπὶ] ἐν R | ἀρρύσασθαι RM2P1 20 σοι > M2P1P2 χάριτος > V1 23 υἱοῦ + τοῦ θεοῦ M2P1P2 | φησὶν > R 24 2 26 βοῶν A1R βοᾷ V1P3 > HM2P1P2 29 ἅπαντες > A1R πατήρ καὶ ὁ υἱός, ἐκπορευόμενον μὲν ἐκ τοῦ πατρὸς ἴδιον δὲ ὄν τοῦ υἱοῦ, καθάπερ ἄνωτέρω ἀπεδείξαμεν, ὅτι δὲ ἐξ αὐτοῦ ἡμῖν ἀναβλύζον ἐστί, σαφέστατα ἐν εὐαγγελίοις ἐδίδαξεν αὐτὸς ὁ κύριος εἰπὼν· »ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥέουσιν ὕδατος ζῶντος, οἷς ὁ εὐαγγελιστὴς θεόθεν ἐμπνευσθεὶς τὸ ῥηθὲν ἐρμηνεύων ἐπιφέρει λέγων· »τοῦτο δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ πνεύματος οὗ ἡμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν».

book 455 καὶ ὁ προφήτης δὲ Δαυὶδ ὅρα τί περὶ ταύτης τῆς πηγῆς τῆς ὄντως ζωῆς, τῆς ἀγίας τριάδος βοᾷ ὅτι παρὰ σοὶ πηγὴ ζωῆς, ἐν τῷ φωτὶ σου ὀψόμεθα φῶς, πηγὴν ζωῆς τὸν θεὸν καὶ πατέρα καλῶν πρὸς τὸν υἱὸν λέγων, ἐπεὶ περὶ ὁ πατήρ ἐν τῷ υἱῷ καὶ ὁ υἱὸς ἐν τῷ πατρὶ· φῶς δὲ τὸν υἱὸν προσαγορεύει, ἐν ᾧ φωτὶ λέγει ὀψεσθαι φῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. »ἐν γὰρ τῷ φωτὶ σου, φησὶν, ὀψόμεθα φῶς».

book 456 πηγὴ γὰρ ὄντως τῆς ζωῆς καὶ φωτὸς ὁ πατήρ, φῶς καὶ ὁ υἱὸς ἐκ φωτὸς τοῦ πατρὸς, φῶς καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐξ αὐτοῦ τοῦ φωτός.

book 457 ἐπεὶ περ, ὡς πολλάκις ἡμῖν λεκτέον, μία θεότης τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καθὰ αὐτὸς βοᾷ διὰ τῶν προφητικῶν λόγων ἐγὼ εἰμι θεός, οὐκ οὐκ ἄλλος· καὶ ἐγὼ θεὸς πρῶτος καὶ ἐγὼ μετὰ ταῦτα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα ἐγὼ εἰμι· καὶ πάλιν »ἐγὼ εἰμι καὶ οὐκ ἡλλοίωμαι καὶ τὸν αἰῶνα ἐγὼ εἰμι· καὶ τὰ ἐξῆς καὶ κατὰ τὰ προαποδειχθέντα.

book 458 ἀταγκαῖον γὰρ οἶμαι ἐπαναλαβεῖν τὰς ῥήσεις, εἰ καὶ μὴ πάσας διὰ τὸ πλῆθος, ἀλλ' οὖν τὰς σαφεστέρας πρὸς τὸ βεβαιότεραν τὴν σύστασιν ἔχειν τὰ εἰρημένα.

book 459 τὰ οὖν ἐκ στόματος Ἱερεμίου τοῦ προφήτου παραθήσομεν· ὁ κατασκευάσας, φησὶ, τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα 2 vgl. S. 88, 31 — 3 Joh. 7, 37 f — 7 Joh. 7, 39 — 10 Psal. 35, 10 — 12 vgl. Joh. 14, 10 — 14 Psal. 35, 10 — 19 Jes. 41, 4; 45, 21 — 21 Mal. 3, 6 — 26 Baruch 3, 32 ff vgl. S. 69, 13 ff A1HR V1P3 M2P1P2 1 ὁ > P3 2 ἡμῖν > P2 | ἀναβλύζον ἡμῖν ~ V1 3 αὐτὸς 7 τὸ ῥηθὲν] τάληθες A1 τάληθῃ R | ἔλεγε] ἔλεγον R εἶπε V1 9 δὲ > H ταύτης + τῆς γραφῆς ἢ ὡς καί?) περὶ P2 10 σοὶ + 7] A1R 12 λέγει R 13 ὑπαγορεύει V1P3 | ᾧ] τω H 11 φῶς > R 11 14 f ἐν τῷ σου γὰρ ἀψόμεθα φησὶ φῶς ~ R | ὀψόμεθα φησὶ φῶς ~ A1 15 πηγὴν H 18 καθὼς R 19 προφητικῶν + ἁ///οῦ R | λέγων V1 | θεός

+ καὶ M2P1P2 21 καὶ πάλιν ἐγὼ εἰμι auf d. Rand nachgeti-agen V1 | καὶ — 22 εἰμι > 22 ἀποδειχθέντα V ἀπροαποδειχθέντα P3 26 παραθήσομαι P2 χρόνον ἐνέπλησεν αὐτὴν κτηνῶν τετραπόδων. ὁ ἀποστέλλων τὸ φῶς καὶ πορεύεται, ἐκάλεσεν αὐτὸ καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμφ· οἱ δὲ ἀστέρες ἔλαμψαν ἐν ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν καὶ ἠυφράνθησαν· ἐκάλεσεν αὐτοὺς καὶ εἶπαν· πάρεσμεν· ἔλαμψαν μετ' εὐφροσύνης τῷ ποιήσαντι αὐτούς. οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν» καὶ τὰ ἐξῆς.

book 460 ἀναγκαῖον οὖν, θεοφιλέστατε φιλόσοφε, ἐπιστῆσαι ὧδε τὸν νοῦν καὶ ἀναπτύξαι τῆς γραφῆς τὴν διάνοιαν. ἔδειξε γάρ, καθὰ καὶ αὐτὸς συνωμολόγησας, ὅτι περὶ τοῦ υἱοῦ ταῦτα προεῖρηται. »μετὰ ταῦτα γάρ, φησίν, ἐπὶ τῆς γῆς ὥφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη«.

book 461 εἰ οὖν κατὰ τὴν ἀσεβῆ μοχθηρίαν Ἀρείου ἄλλη τις οὐσία κτιστὴ ἐστὶ τοῦ υἱοῦ καὶ μεταγενέστερος τοῦ πατρὸς θεός, λέγει δὲ περὶ αὐτοῦ ἡ γραφή· »οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν«, οὐ θεὸς ὁ πατὴρ κατὰ τὴν Ἀρείου ἀσέβειαν, ἐπεὶ περ λέγει περὶ τοῦ υἱοῦ »οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν«, καὶ ἐλέγχονται οἱ ἀσεβεῖς Ἀρειομανῖται σὺν τῷ τῆς βλασφημίας αὐτῶν αὐθέντῃ πρὸ τῆς περὶ τοῦ υἱοῦ ἀρνήσεως αὐτόν τὸν πατέρα ἐκβαλόντες τῆς θεότητος, καὶ ἄθεοι παντελῶς εὐρίσκονται οἱ τῆς ἀληθείας πολέμιοι.

book 462 ὁ γὰρ τὸν υἱὸν μὴ ἔχων, καθὰ φησιν ἐν καθολικαῖς, »οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει«, ἡ δὲ καθολικὴ πίστις μίαν θεότητα οἶδε καὶ ταύτην πρεσβεύει τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, παρ' ἣν οὐ λογισθήσεται ἑτέρα. τὸ δὲ μυστήριον τοῦτο τῆς ἀγίας κοῖ προσκυνητῆς καὶ ὁμοουσίου τριάδος ἀπερινόητον καὶ ἀνέκφραστον καὶ πάντῃ ἀκατάληπτον ὑπάρχει πίστει μόνῃ νοεῖσθαι δυνάμενον.

book 463 Καὶ ὁ φιλόσοφος θεῖα ὡς ἀληθῶς καὶ φωτὸς ἔμπλεα τὰ παρὰ ξδ' τοῦ ἁγίου πνεύματος δέ ὑμῶν ἐκφωνηθέντα. δέομαι δὲ ὑμῶν, ἐρασμίων μοι ὄντων τῶν ἱερῶν τῆς διδασκαλίας ὑμῶν λόγων, ὑπόσχετέ μοι τὰς εὐαγεῖς ὑμῶν ἀκοὰς καὶ πρὸς ἃ ἐπερωτῶ διδάξατε, ἵνα πληρεστάτην λήψεσθε παρὰ τοῦ θεοῦ τὴν ὑπὲρ τῆς ἐμῆς σωτηρίας ἀμοιβήν. ἀποκρίσεις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου 9 Baruch 3, 38—13 Baruch 3, 36—20 I Joh. 2, 23 A1HR V1P3 M2P1P2 2 αὐτὸ] τὸ φῶς R 4 εἶπον R 7 ἀναγκαῖον H ἀναγκαίως d. übr. HSS | οὖν + ὧ V1P3 | φιλόσοφε > H | ἐπίστησον H 8 καθὼς R 9 ὅτι] ἔτι R 14 οὐ — 16 > A1R, καὶ scheint durch Rasur getilgt A1 18 ἐκβάλλοντες HR 22 παρ] καθ' R 26 Mit ξδ' hört die Zählung in P2 und damit überhaupt i. d. HSS auf 29 εὐαγεῖς ὑμῶν > R 30 λήψησθε HM2P1 31 ἀγιωτάτων A1M2P1V1 Λεοντίου·

book 464 εἰπεῖ ὁ βούλει, ἐπιθυμητὸν γὰρ ἡμῖν πληροφορησαί σε, ἐν πᾶσιν εὐμαρῶς δυναμένου σου νῦν μάλιστα δέχεσθαι τὰς ἀποδείξεις τῶν ῥήσεων ἐλλαμφθέντος σου ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος. εὐχαριστία τοῦ φιλοσόφου καὶ ἐπερώτησις περὶ τῆς τοῦ κυρίου ἐνανθρωπήσεως·

book 465 χάρις ὑμῶν τῇ ἱερᾷ κεφαλῇ. φατέ δέ μοι, ὡ ἱερώτατοι, πῶς νοητέον τὸ τὸν θεὸν λόγον τὸν τοῦ θεοῦ υἱὸν ἐπὶ τῆς γῆς ὥφθαι καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφθαι ἀθέατον ὄντα πάσῃ κτιστῇ φύσει ὀρωμένη τε καὶ νοουμένη, καὶ τίς ἡ αἰτία, δι' ἣν ταῦτα ἐπραγματεύσατο, διδάξατε, παρακαλῶ. ἀποκρίσεις τῶν ἁγίων πατέρων πρὸς τὸν φιλόσοφον διὰ τοῦ ἐπισκόπου Λεοντίου·

book 466 ἡ μὲν αἰτία τῆς αὐτοῦ παρουσίας ὥκονομήθη ὑπ' αὐτοῦ διὰ τὴν ἐν τῷ παραδείσῳ τῶν πρωτοκτίστων ἀνθρώπων τοῦ τε Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὕας γεγεννημένην ἀπόπτωσιν, ἥτις ἅπαν τὸ αὐτῶν ἐπενέμετο γένος.

book 467 ἐπεὶ οὖν παραβάντες τὴν ἐντολὴν τοῦ θείου χαρίσματος ἐγυμνώθησαν, τοῦτο ἀποδοῦναι ἠθέλησεν ὁ δημιουργὸς τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει. καὶ νοντέον ἐνταῦθα, ὅτι ὥσπερ εἶπεν ὁ θεὸς »ποιήσωμεν ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν· καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον· κατὰ τὰς προρρηθείσας ἀποδείξεις, ὁ αὐτὸς πάλιν εἶπε, σώσωμεν τὸν ἀπολωλότα ἄνθρωπον, ὃν κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἐποίησαμεν.

- book 468 καὶ ὥσπερ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ εἶπε τὸ ποιήσωμεν καὶ ὁ υἱὸς ἐδημιούργησε, θεὸς ὢν ἐκ θεοῦ, ὁ αὐτὸς πάλιν βουλῇ πατρικῇ ἀνασῶσαι ἐν ἑαυτῷ ἡβουλήθη τὸν ἄνθρωπον.
- book 469 ἐπερώτησις τοῦ φιλοσόφου περὶ τοῦ αὐτοῦ· καὶ πῶς ἐπὶ τῆς γῆς ὥφθη καὶ συνανεστράφη ὡς ἄνθρωπος τοῖς ἀνθρώποις θεὸς ὢν ἀναλλοίωτος; ἀποκρίσις παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων διὰ Μακαρίου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων·
- book 470 κατὰ τὴν φωνὴν τοῦ θεσπεσίου Παύλου »μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, τοῦτ' ἔστιν ὁ τοῦ θεοῦ τότε τότε αὐτὸς ὥφθη καὶ ἀγγέλοις οὐδὲ γὰρ ἀγγέλοις ἢ ἀρχαγγέλοις ἢ τισὶ τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων θεατὸς ὁ μονογενής, ἐπεὶ περ θεὸν οὐδεὶς 6 f 24 vgl. Baruch 3,38 — 16 Gen. 1, 26 f — 27 1 Tim. 3, 16 — 30 vgl. Joh. 1, 18 A1HR V1P3 M2P1P2 1 8] ὦ R 2 εὐμαρῶς + ὡς P2 | σου > R 3 λαμφθέντος Pi P2 4 κυρίου + ἡμῶν R 5 δὲ] δὲ P2 6 τῆς > R 9 f πρὸς τὸν > R 10 τοῦ + αὐτοῦ M2P1 11 τῆς M2P1P2 14 ἐγυμνώθησαν] V1P3 ἐγυμνώθη R 22 πατρικῇ βουλῇ ~ H | αὐτῷ P2 23 ἀπερώτησις 2 24 τῆς > M2P1P2 | καὶ + τοῖς ἀνθρώποις ~ P2 25 παρὰ > M2P1P2 28 Holl] ὅς HSS ὅς P3 Balf.) | ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ~ H 29 ὥφθη <ἀνθρώποις> Holl ἢ ἀρχαγγέλοις > P2 30 οὐδεὶς θεὸν ~ H ἐώρακε πώποτε.
- book 471 οὐπερ τὴν ἐξ οὐρανῶν καταφοίτησιν ἀκούων μὴ τοπικὴν μετástασιν τῆς ἀχωρήτου αὐτοῦ ὑποπεύσης θεότητος, οἰδονομίαν δὲ νόει τὸ ὅλον τοῦτο τὸ μέγα ὡς ἀληθῶς τῆς εὐσεβείας μυστήριον, ἐν ᾧ ἐνεκαινίσθημεν.
- book 472 ἀνακαίνισις γὰρ γέγονε καινότητος ἐπανάληψις· διὰ δὴ τοῦτο ἀποδιδούς ἡμῖν τὴν πρὸς ἑαυτὸν ὁμοίωσιν ὁ αὐτὸς τοῦ θεοῦ λόγος εἰς ὁμοίωσιν ἡμῶν κατήθεν.
- book 473 ἀδύνατον δὲ ἦν θεὸν ὁμοιωθῆναι ἡμῖν μὴ σαρκωθέντα — οὐ γὰρ ἀσώματον εἶδος αὐτῷ ἀσωμάτου οὐσίας προσεγίνετο, ὅπερ ἦν αὐτός, αὐτός, ἀλλὰ τὸ σωματικόν — σωματικὴ δὲ οὐσία ἄνευ προσλήψεως οὐκ ἐγίνετο· διὰ τοῦτο σῶμα ἀληθῶς προσέλαβεν, ἵνα οἱ τῆς ἐξ ἀρχῆς ἀδελφότητος ἐκπεσόντες διὰ τὴν τοῦ ἀσωμάτου εἵδους ἀλλαγὴν, τοῦτ' ἔστι τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος, ἥς διὰ τῶν πρώτων ἀνθρώπων τοῦ τε Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὕας ἀπωλέσαμεν, εἰς ἐδελφότητα εἰσαχθῶμεν διὰ τῆς σωματικῆς προσλήψεως καὶ πάλιν τὸ ἀσώματον τὸ τὸ θεῖον ἀπολάβωμεν.
- book 474 λαμβάνει δὲ σάρκα ἐκ γυναικός· οὕτως γὰρ καὶ ὁμογενὴς ἡμῖν καθίσταται, ἵνα καὶ ὡς ὁμογενέσιν ἡμῖν μεταδῷ τῆς δόξης τῆς ἑαυτοῦ, ἵνα καὶ τὴν γυναῖκα διὰ τῆς γεννήσεως ἀνασώσῃ·
- book 475 »ἀνασωθήσεται γάρ, φησὶν, ἡ γυνὴ διὰ τῆς τεκνογονίας«. σὰρξ δὲ προσείληπτο τὸ κατὰ φύσιν ἔχουσα ζωτικόν· οὐδεμία γὰρ σὰρξ ἄνευ τοῦ ζωοποιοῦ, ὃ καὶ ψυχὴν ἰδίως ἢ γραφὴ καλεῖ.
- book 476 ὁ φιλόσοφος· τίς οὐκ ἂν ἐκπλαγῇ ἐπὶ τοῖς μεγαλείοις τοῦ θεοῦ τούτοις, ὡς ἔφατε; πλὴν πῶς λαμβάνει σάρκα ἐκ γυναικός, καθὼς ἀρτίως εἰρήκατε; ἀποκρίσις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ τοῦ αὐτοῦ Μακαρίου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων·
- book 477 ἤδη εἰρήκαμέν σοι, ὦ βέλτιστε, μηδαμῶς ἐπὶ τῶν τοῦ θεοῦ μυστηρίων λέγειν τὸ ὅπως ἀπόρρητα γάρ εἰσι καὶ ἀνεπιλόγιστα· ὡς δὲ ἐκ τῶν ἱερῶν λόγων ἐδιδάχθημεν, ἐροῦμεν ὅσον ὁ λόγος παραστήσαι δυνήσεται.
- book 478 τὸ γὰρ παντελῶς καταληπτικὸν τοῦ μυστηρίου ἐκείνου, τῆς τοῦ κυρίου ἐνσάρκου οἰκονομίας, πῶς γέγονεν, οἶδεν ἀνθρώπων οὐδὲ ἀγγέλων οὐδεὶς, οὐδὲ αὐτὸς Γαβριὴλ ὁ διακονησάμενος τῷ μυστηρίῳ ἐκείνῳ, οὐδὲ ἡ πάναγνος καὶ καθαρὰ καὶ ἁγία παρθένος Μαρία παραστήσαι δυνήσεται τὴν ὅλην τῆς αὐτῆς 3 f I Tim. 3, 16 — 18 I Tim. 2, 15 A1HR V1P3 M2P1P2 9 ἄνευ + R | προσλήψεως + τε A1 11 ἀλλαγῇ[v] A1 12 τὸν πρῶ- τον ἄνθρωπον P2 15 σάρκα) σῶμα V1 16 ὁ μονογενὴς P3, ὁμογενὴς corr. aus ὁμονογενὴς HR 17 τῆς ἑαυτοῦ δόξης A1R | ἀνασώσῃ H > d. übr. 20 ζωοποιοῦ A1HR ζωτικοῦ d. übr. HSS 21 ἐκπλαγείῃ M2P1P2 | φατὲ R 30 τὸ μυστήριον

ἐκεῖνο A1R τοῦ θεοῦ λόγου σαρκώσεως κατάληψιν — αὐτὸς γὰρ μόνος ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ υἱὸς τὸ ἀκριβὲς οἶδε τῆς ἑαυτοῦ δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσεως —

book 479 εἰ γὰρ καὶ »παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου« καθά φησιν ὁ Λουκᾶς, Περὶ τῆς ἐνσάρκου αὐτοῦ οἰκονομίας ὅτι »ἐκ σπέρματος Δαυὶδ καὶ Ἀβραάμ τὸ κατὰ σάρκα« καὶ τὸ »ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς«, τοῦτ' ἔστιν ἐκ τῆς παρθένου, »ὁ λεγόμενος Χριστός«, καὶ ὅτι »ὧν οἱ πατέρες καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα«, καὶ ὅτι »οὐκ ἀγγέλων, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραάμ ἐπελάβετο«, καὶ ὅτι »κατὰ πάντα ὡμοιώθη ἡμῖν, πλην τῆς ἁμαρτίας«.

book 480 ταῦτα ἔσμεν· ὁ δὲ τρόπος, πῶς ταῦτα γεγένηται, πάσης λογικῆς φύσεως ὑπερβαίνει διάνοιαν. λέγει γὰρ καὶ περὶ τούτου Ἰερειῖας ὁ προφήτης »καὶ ἄνθρωπός ἐστι, καὶ τίς γινώσεται αὐτόν αὐτόν«;

book 481 Θαυμάζοντος δὲ τοῦ φιλοσόφου καὶ Παντὸς τοῦ συναθροισθέντος πλήθους εἰς τὴν ἀκρόασιν προσθέντες οἱ ἅγιοι πατέρες διὰ Μακαρίου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων εἶπον·

book 482 ἤδη διὰ πλείστων ὅσων ἀπεδείξαμεν, ὅτι θεὸς ὧν ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ γέγονεν ἄνθρωπος διὰ φιλανθρωπίαν, σαρκωθείς καὶ γεννηθεὶς ἐκ τῆς παρθένου θένου Μαρίας ἀπορρήτῳ γεννήσει.

book 483 ἐπειδὴ γὰρ ἡβουλήθη, ὡς προαπέδειξεν ὁ λόγος, ἀνακαινίσαι τὰ διὰ τὴν ἀπόπτωσιν τῶν πρωτοπλάστων Μέντα, γέγονεν ἐν τοῖς ἡμετέροις, ἵνα ἡμᾶς ποιήσῃ ἐν τοῖς ἑαυτοῦ, συγκαταβάς ὡς ἱατρὸς ἄριστος τῇ ἀσθενείᾳ ἡμῶν.

book 484 πάλιν ἐροῦμεν τὸ συγκαταβῆναι καὶ τὸ κατελθεῖν καὶ τὸ ἀπεστάλθαι κατὰ τὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ τρόπον διαληπτέον, ὡς προαπεδείξαμεν· τῇ γὰρ θεότητι αὐτοῦ τὰ πάντα σὺν τῷ πατρὶ πληροὶ αἰεὶ κατὰ τὰς προαποδοθείσας ἐννοίας.

book 485 ἄκουε τοίνυν· γεννώμεθα ἐκ γυναικός· 3 Luk. 1, 2 — 5 Röm. 1, 3 — 6 Matth. 1, 16 — 7 Rom. 9, 5 — 8 Hebr. 2, 16 — Hebr. 4, 15 — 12 Jerem. 17, 9 A1HR V1P3 M2P1P2 2 δι' ἡμᾶς ἑαυτοῦ ~ R 4 γενομένου P3 | ὁ > R 6 σάρκα etwas getilgt R | τὸ ἐξ ἧς V1P3 ὅτι ἐξ ἧς HM2P1P2 καὶ τὰ ἐξῆς A1R 11 γένηται von 2. Hd. corr. in γεγένηται M2 | πάσης — 12 διάνοιαν > mit dem Unterschied, daß Ai am Rand u. schwerlich von 1. Hd. einfügt H im Text einfügt ἀγνοεῖται, R auch noch die vorhergehenden zavia γεγένηται äßt und statt dessen ἀκατάληπτος im Text hat 14 f πλήθους τοῦ συναθροισθέντος ~ M2P1P2 15 f διὰ Μακαρίου ἐπισκόπου scheint schon in alter Zeit von 2. Hd. wiederholt zu sein (unleserlich) Ai 16 ἡ]δ[η] A1 17 ὧν] ἦν V1P3 | θεοῦ + καὶ V1 20 ἀπόστασιν A1H 23 συγκαταβᾶν A1HRV1P3 συγκαταβῆναι M2P1P2 | ἀπεστάλθαι] ἀπελθεῖν R ἦλθε διὰ φιλανθρωπίαν εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἡμεῖς μὲν ἐξ ἡδονῆς ὕπνου καὶ σπέρματος ἀνδρός, αὐτὸς δὲ μόνος ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου. γαλακτοτροφούμεθα· ἦλθε καὶ εἰς τοῦτο σαρκὶ ὁ τῇ θεότητι αὐτοῦ διδούς τροφήν πάσῃ σαρκί. γινόμεθα εἰς προκοπὴν καὶ αὔξησιν ἡλικίας· οὐκ ἀπηξίωσε γενέσθαι καὶ αὐτὸς τοῦτο σωματικῶς, καθὼς γέγραπται ὅτι »Ἰησοῦς προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις«

book 486 καὶ ἕως τρικοστοετοῦς χρόνου διανύσας, ἵνα πᾶσαν ἡλικίαν εὐλογήσῃ, τότε ἐπὶ τὸ βάπτισμα ἔρχεται, κηρύσσοντος Ἰωάννου υἱοῦ Ζαχαρίου τῷ λαῷ βάπτισμα μετανοίας, οὐκ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν οὔτε υἰοθεσίας δῶρον διδόντος· οὐ γὰρ ἦν Ἰωάννου ταῦτα δοῦναι ἀκκ' οὔτε ἀγγέλου, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ σαρκωθέντος καὶ ἐνανθρωπήσαντος θεοῦ λόγου.

book 487 καὶ ἀνέχεται τὸ ὑπὲρ ἡμῶν βάπτισμα, καὶ θεὸς ὧν ἀναμάρτητος ἐβαπτίσθη σωματικῶς ὡς ἄνθρωπος, οὐκ αὐτὸς δεόμενος βαπτίσματος, ἀλλ' ἄλλ' τὸ ἡμέτερον βάπτισμα δοξάσῃ, ἵνα πιστεύσωμεν, ὅτι ὥσπερ ἐπ' αὐτόν κατήλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὕτως καὶ ἐφ' ἡμᾶς τοὺς εἰς αὐτόν βαπτιζομένους.

book 488

εἶτα συναναστραφεῖς τοῖς ἀνθρώποις τὰς τε τῶν θείων αὐτοῦ ἐντολῶν παραδοὺς ἐκδόσεις τὰς τε τῶν σημείων ἐργασάμενος θαυματουργίας, ἐπὶ τριετῇ χρόνον καὶ τετάρτου ἀρξάμενος οὕτως ἐπὶ τὸ ὑπὲρ ἡμῶν ἐκούσιον αὐτοῦ σωματικὸν ἔρχεται πάθος· πάθος ἡμῖν γὰρ κεχρεώσθητι τιμωρία σταυροῦ· ἀλλ' εἰ πάντες ἐσταυρώθημεν, οὔτε ἑαυτοὺς ἐκ τοῦ θανάτου ἀρπάσαι ἰσχύσαμεν.

- book 489 »ἐβασίλευσε γὰρ ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωσέως καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἀμαρτήσαντας«. πολλοὶ ἄγιοι, πολλοὶ προφῆται, πολλοὶ δίκαιοι· καὶ οὐδεὶς αὐτῶν τῆς τοῦ θανάτου ἐξουσίας ἑαυτὸν ἠδυνήθη λυτρώσασθαι, ἀλλὰ ἦλθεν αὐτὸς ὁ τῶν πάντων σωτὴρ καὶ τὰς ἡμῖν χρεωστουμένας τιμωρίας εἰς τὴν ἐξ ἡμῶν ἀνθ' ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἀναμάρτητον αὐτοῦ ὑπεδέξατο σάρκα.
- book 490 κατεφερόμεθα μετὰ τὸν θάνατον εἰς τὸν Ἰακώβ· ἀνεδέξατο καὶ τοῦτο καὶ 1f vgl. Weish. Sal. 7, 2 — 6 Luk. 2, 52 — 9 vgl. Mark. 1, 4 — 17 vgl. Baruch 3, 38 — 23 Rom. 5, 14 A1HR V1P3 M2P1P2 4 πάση σαρκὶ τροφήν ~ R 5 καὶ αὐτὸς γενέσθαι ~ HM2P1P2 6 τοῦτο > VI | καθὰ R 8 εὐλογίῃ ἡλικίαν ~ R 9 ἔρχεται] ἦλθε R 11 corr. 12 ἐνανθρωπήσαντος + τοῦ P2 17 συναναστραφεῖς M2 20 τέταρτον 212 τεταρτ/ R | ὑπὲρ ἡμῶν > P2 22 f ἰσχύσαμεν ἀρπάσαι ~ H ἰσχύαμεν A R 23 μέχρι] ἕως A1 25 προλλῆται V1 | αὐτῶν nachträglich, wohl von 1. Hd. eingefügt Ai 26 ἑαυτὸν bis λυτρώσασθαι am B von späterer Hd. auf der folgenden Seite am oberen Rand . . . τρωσαι . α 27 τὰς + ἐξ ἀμαρτιῶν R 28 f καταφερόμεθα R κατῆλθεν ἐκουσίως εἰς αὐτόν· οὐ κατηνέχθη καθάπερ ἡμεῖς ἀλλὰ κατῆλθεν, οὐ γὰρ ἦν ὑποκείμενος τῷ θανάτῳ, ἀλλ' ἐξουσιαστος τοῦ θανάτου καὶ μόνος κατελθὼν μετὰ πλήθους ἀνελήλυθεν.
- book 491 αὐτὸς γὰρ ἦν ὁ νοερὸς κόκκος τοῦ σίτου ὁ ὑπὲρ ἡμῶν πεσὼν εἰς τὴν γῆν καὶ ἀποθανὼν σαρκί, ὃς τῇ τῆς θεότητος αὐτοῦ δυνάμει ἀνέστησε τὸν σωματικὸν αὐτοῦ ναὸν κατὰ τὰς γραφὰς καρποφορήσαντα τὴν τοῦ παντὸς ἀνθρωπίνου γένους ἀνάστασιν, καὶ ἐμφανίσας τοῖς μαθηταῖς μετὰ τὴν τριήμερον ταφήν καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὰ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ σώματος αὐτοῦ πάθη, εἰπὼν· »ψηλαφήσατέ με, καὶ ἴδετε, ὅτι αὐτὸς ἐγώ εἰμι, ὁ θαυματουργῶν, ὁ καὶ τὰ ὑπὲρ τοῦ ὑμετέρου γένους ἐν τῇ σαρκί μου καταδεξάμενος πάθη».
- book 492 εἶτα ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡνλερας συναυλιζόμενος αὐτοῖς δούς τε αὐτοῖς σωτηρίων ἐντολῶν ὑποθήκας, ἀνελήλυθεν εἰς τοὺς οὐρανούς βλεπόντων αὐτῶν, ἐν δεξιᾷ τε τοῦ πατρὸς κεκαθικέναι αὐτὸν οἱ ἱεροὶ ἐδίδασκαν λόγοι. ὃν καὶ ἤξιν προσδοκῶμεν ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος κρίναι ζῶντας καὶ νεκροὺς αἰδίως ὥς αἰεὶ συμβασιλεύοντα τῷ πατρὶ εἰς τοὺς ἀπείρους αἰῶνας.
- book 493 αὕτη ἡ τῆς ἐκκλησίας ἀποστολικὴ καὶ ἀμώμητος πίστις, ἣν τινα ἄνωθεν παρ' αὐτοῦ τοῦ κυρίου διὰ τῶν ἀποστόλων ἐκ προγόνων εἰς ἐκγόνους παραδοθεῖσαν ἡ ἐκκλησία πρεσβεύει καὶ ἄχρι καὶ νῦν καὶ εἰς αἰεὶ ταύτην κρατεῖ, εἰπόντος τοῦ κυρίου τοῖς μαθηταῖς· »πορευθέντες πορευθέντες μαθητεύσατε παντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος».
- book 494 Τούτων οὕτως ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος διὰ τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ συνειλεγμένων ἐκφωνηθέντων, ἐμεγάλυνε τὸν θεὸν ἅπαν τὸ πλῆθος ἐκεῖνο τὸ εἰς τὴν ἀκρόασιν ἐκείνην συνελθόν.
- book 495 ἐπηκροᾷτο δὲ καὶ αὐτὸς ὁ θεοφιλέστατος βασιλεὺς συμπαρῶν καὶ αὐτὸς τὰ πλεῖστα τῇ συνόδῳ καὶ ὑπεραγασθεὶς ἐδόξαζε τὸν θεὸν τοιούτων ἐπακούσας θείων δογμάτων· χαίρων δὴτα 4 vgl. Joh. 12, 24 — 5 vgl. I Pe. 3, 18 — 5 ff vgl. Joh. 2, 21 f — 9 Luk. 24, 39 — 12 ff vgl. Act. 1, 3 — 11 — 21 Matth. 28, 19. 20 A1HR V1P3 M2P1P2 6 κατὰ τὰς στάς V1 7 ἀνθρωπίνου γένους] ἀνθρώπου R ἀνθρωπείου γένους V1P3 8 > M2 11 ὑμετέρου V1P3M2P1P2 ἡμετέρου A1HR 12 f τε αὐτοῖς > V1 16 συμβασιλεύοντα] συμβουλευόντα P3 19 ἐγγόνους 20 καὶ 2 > M2P1P2 24 τῶν > HM2P1P2 |

πάντων] πατέρων R 25 > 26 τῇ > M2 30 ἐδόξασε V1 | θείων > H ἐπὶ τῇ τῶν ἡμετέρων ἐπισκόπων συμφωνίᾳ, ἡγαλλιᾶτο τῷ πνεύματι· ἔσπευδε γὰρ μηδένα μὴ μέγαν μὴ μικρὸν διαφωνῆσαι ταύτης τῆς σωτηρίου ὁμολογίας.

book 496 μετὰ γοῦν τὴν πολλὴν ταύτην καὶ χρονίαν τῆς προσκυνητῆς σκέψεως ἐκπλήρωσιν ἔδοξε πᾶσιν ὁμοῦ τοῖς ἡμετέροις τὸ ὁμοούσιον δεῖν ὀρίσασθαι ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως, ὃν τρόπον καὶ οἱ μετὰ τοὺς ἀποστόλους ἅγιοι ἡμῶν πατέρες ταύτην παρέδοσαν τὴν πίστιν, τοῦτ' ἔστι τῆς αὐτῆς οὐσίας τῆς τοῦ πατρὸς ὁμολογεῖν τὸν υἱὸν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

book 497 ἦντινα πίστιν πάντες οἱ ἐν τῇ Νικαέων συναθροισθέντες ἅγιοι ἐπίσκοποι ἐβεβαίωσαν, τό τε τῶν ἱερατικῶν καὶ ὁμολογητῶν ἁγίων ἀνδρῶν πλῆθος αὐτός τε ὁ πανεύφημος καὶ θεοφιλέστατος βασιλεὺς καὶ ἅπαν τὸ ἐκεῖσε τῶν πιστῶν συνεληλυθὸς πλῆθος χαίροντες ἀπεδέξαντο τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, παρεκτὸς ἐπτακαίδεκα ἐπισκόπων τὸν ἀριθμὸν περὶ ὧν καὶ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, οἷς ὁ Ἄρειος ἐπιτέρπεσθαι δοκῶν σὺν αὐτοῖς ἐάλω, συμφώνοις αὐτοῦ οὐσι, λεγόντων αὐτῶν σὺν αὐτῷ ἔξωθεν τὸν υἱὸν δεδημιουργῆσθαι τῷ θεῷ ἐκ μὴ ὄντων τινῶν ὑποστάσεων καὶ οὐκ ἀπ' αὐτῆς τῆς τοῦ πατρὸς θεότητος γεννηθέντα.

book 498 Διὸ ἐκκηρύκτους αὐτοὺς καὶ αὐθις γενέσθαι σὺν Ἀρείῳ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας παμψηφὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἡμῶν πατέρες ὥρισαντο, ἀναθεματίσαντες αὐτούς τε καὶ τὴν ἀσεβῆ αὐτῷ δόξαν καὶ τὰ ῥήματα καὶ τὰ νοήματα αὐτῶν τὰ βλάσφημα, οἷς ἐκέχρητο κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Μοῦ λέγοντες ἐξ οὐκ ὄντων αὐτὸν εἶναι καὶ ὅτι ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν καὶ αὐτεξουσιότητι κακίας καὶ ἀρετῆς δεκτικὸν αὐτὸν εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, κτίσμα λέγοντες αὐτὸν εἶναι καὶ ποίημα.

book 499 ἀνεθεμάτισεν θεμάτισεν ἅπαντα ταῦτα καὶ αὐτοὺς ἡ ἁγία σύνοδος οὐδὲ ὅσον ἀκοῦσαι τῆς ἀσεβοῦς δόξης αὐτῶν καὶ ἀπονοίας καὶ τῶν βλασφημῶν αὐτῶν ῥημάτων ἀνασχομένη.

book 500 ἀλλὰ καὶ τὸ πιττάκιον δὲ αὐτῶν, ὅπερ γέμον τῆς ἀσεβείας αὐτῶν ἐπιδοῦναι ἐτόλμησαν, παραχρήμα διέρρηξαν. καὶ τὰ μὲν κατ' ἐκείνους τοιοῦτον εἴληφε παρὰ τῆς ἁγίας 3— 17 vgl. Rufin X 5 p. 965 — 22 ff vgl. Philostorg. I 9 a S. 10 (Bidez) und oben S. 35, 24 ff A1HR V1P3 M2P1P2 1 συμφωνίᾳ > P2 2 γὰρ > A1R 4 f πᾶσι τοῖς ἡμετέροις ὁμοῦ 5 δεῖν — πίστεως] ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας δεῖν ὀρίσασθαι R 7 αὐτῆς] αὐτοῦ H 8 ἅπαντες M2P1P2 10 ἁγίων > V1P3 | τε > H 21 καὶ ἀπονοίας — μάτων Rand von 1. Hd. ' 27 τῶν > R 28 δὲ > RM2 συνόδου τέλος.

book 501 τὰ δὲ περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως συμφώνως ἅπαντες οἱ ἐπίσκοποι ἐν ὀλίγοις ῥήμασι διὰ τὴν τοῦ πιστοῦ πλήθους τῶν λαῶν ἀπλότητα τὸ ὅλον περιλαβόντες ὥδε πως ἐγγράφως ἐκτίθενται τὸ τῆς καθολικῆς πίστεως σύμβολον.

book 502 Ἐκθεσις τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς πίστεως ἐκτεθείσης ὑπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου ἐπὶ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνδσταντίνου ἐν ὑπατείᾳ Παυλίνου καὶ Ἰουλιανοῦ τῶν λαμπρῶν ἔτους ἀπὸ Ἀλεξάνδρου χλς' ἐν μηνὶ Δεσίῳ ιθ τῇ πρὸ δεκατριῶν Καλανδῶν Ἰουδίου Ἰουλίου ἰνδ. #x772; ἐν Νικαίᾳ μητροπόλει τῆς Βιθυνίας.

book 503 Πιστεύομεν εἰς ἵνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα ὁρατῶν τε πάντων των καὶ ἀοράτων ποιητήν.

book 504 καὶ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς μονογενῆ, τοῦτ' ἔστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ,

book 505 τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ὑμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα καὶ σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα,

book 506 παθόντα ταφέντα καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς καὶ πάλιν ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς.

- book 507 καὶ εἰς τὸ αὐτοῦ αὐτοῦ πνεῦμα.
- book 508 Τοὺς δὲ λέγοντας ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν καὶ πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν καὶ ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο ἢ ἐξ ἐτέρας ὑποστάσεως ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι ἢ κτιστὸν ἢ τρεπτὸν ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ» τοὺς τοιούτους ἀνθεματίζει ἡ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία.
- book 509 Αὕτη ἐστὶν ἡ πίστις, ἣν ἐξέθεντο οἱ ἐν Νικαίᾳ ἅγιοι ἡμῶν πατέρες οἱ ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι πρῶτον μὲν κατὰ Ἀρείου βλασφημοῦντος
- book 510 καὶ λέγοντος κτίσμα τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ κατὰ Σαβελλίου τε καὶ Φωτεινοῦ καὶ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως καὶ Μανιχαίου καὶ Οὐαλεντίνου καὶ Μαρκίωνος καὶ κατὰ πάσης δὲ αἱρέσεως, ἥτις ἐπαν- 20—24 vgl. Philostorg. a. a. A1HR V1P3 M2P1P2 1 δὲ > H 2 ἐν ὀλίγοις ῥήμασι nach 3 ἀπλότητα ~ A1R | τὴν > 3 f ἐκτίθεται P2 5 νικαίας P3 6 ἐπὶ] ὑπὸ P2 | βασιλέως] μεγάλου R 7 χλς] χζλζΓζ | δίσίω (so!) A1 | ιζθζ > V1P3 7 f 8 τῶν βιθυνῶν H τῶν βιθυνίων R 18 ἐρχόμενον + ἐρχόμενον H 19 πνεῦμα αὐτοῦ ~ R αὐτοῦ > V1 20 ποτε > V1 20 f καὶ πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν 21 ὅτι nach ὄντων ~ R | ἐτέρας] ἡμετέρας A1 (wo aber ημ wieder radiert), R 22 ἡ κτιστὸν > M2P1P2P3 23 καὶ ἀποστολικὴ > H 25 ἅγιοι > R A1 28 σαμωσατέως R 29 δὲ > H ἐστὴ τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ·
- book 511 οὓς κατέκρινεν ἡ ἐν τῇ Νικαέων πόλει συνηγμένη τῶν ἀγίων ὀρθοδόξων σύνοδος, ὧν τὰ ὀνόματα καὶ τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν ἐστὶν ὑποτεταγμένα.
- book 512 Ἄναφέρεται τοίνυν ἐπὶ τὸν εὐσεβῆ καὶ πανεύφημον βασιλέα τὰ ὑπὸ τῆς συνόδου κεκριμένα ἢ τε κατὰ τῶν θεομάχων ἀπόφασις καὶ ἡ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἔκθεσις, ἣν ὡς θεόθεν προενεχθεῖσαν ἀσμένως προσεδέξατο μετὰ πλείστης ὅσης σεβασμιότητος· τοὺς δὲ ταύτης πολεμίους ὡς ἅτε θεῷ ἐναντιουμένους ἐξορίαν ὑποστῆναι ψηφίζεται.
- book 513 Ἐξ τοίνυν ἐκ τῶν μετὰ Ἀρείου ἐπισκόπων σὺν αὐτῷ Ἀρείῳ καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν συναπωσθῆναι ἠνέσχοντο.
- book 514 οἱ δὲ γὰρ ἔνδεκα δείσαντες τοῦ τε θεοφιλοῦς βασιλέως τὴν παρουσίαν καὶ τῆς συνόδου τῶν ἐπισκόπων τὸ πλήθος, μὴ ἐξοστρακισθεῖν, ὑποκρινάμενοι ὑπογράφουσιν εἰς τὸ ὁμοούσιον χειρὶ οὐ προθέσει.
- book 515 ταύτης τῆς ὑπουλίας ἔξαρχος ὁ Νικομηδείας Εὐσέβιος, ὃς καὶ μέχρι τέλους δείκνυται τῇ ἐφ' ἐκάτερα κεχρημένος γνώμῃ, καθὰ Εὐστάθιος τε ὁ τῆς Ἀντιοχείων καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου Ἀθανασίος τε ὁ μέγας καὶ πάντες οἱ τὰ τῆς συνόδου συγγραψάμενοι διηγοῦνται τῇ τε πρὸς ἡμᾶς δι' ὑποκρίσεως τὸν ἄνδρα τοῦ δοκεῖν εἶναι καὶ τῆς τῶν ἐναντίων συμμορίας γενναίως ὑπερμαχοῦντα.
- book 516 Ὅσιος ἐπίσκοπος πόλεως Κουρδούβης ταῖς κατὰ Ῥώμην καὶ Σπανίαν καὶ Ἰταλίαν πᾶσαν καὶ ταῖς ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι τοι) ἐπέκεινα κατ' ἐμὲ οὓσιν ἕως τοῦ ὠκεανοῦ ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις διὰ τῶν σὺν αὐτῷ πρεσβυτέρων Ῥώμης Βίτωνος καὶ Βικεντίου.
- book 517 Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας σὺν Ἀθανασίῳ τότε ἀρχιδιακόνῳ ὄντι ταῖς κατ' Αἴγυπτον πᾶσαν καὶ Λιβύην καὶ Πεντάπολιν καὶ τὰ ὅμορα τούτοις ἕως τῶν τῆς Ἰνδίας ἐπαρχιῶν.
- book 518 Εὐστάθιος Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης ταῖς κατὰ Συρίαν κοίλῃν καὶ Μεσοποταμίαν πᾶσαν καὶ Κιλικίαν ἐκατέραν.
- book 519 Ἰωάννης Πέρσης ταῖς ἐν Περσίδι πάσῃ καὶ τῇ μεγάλῃ Ἰνδίᾳ.
- book 520 Λεόντιος Κισσαρείας Καππαδοκίας, τὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ κυρίου καλλῶπισμα, ταῖς κατ' αὐτὴν Καππαδοκίαν Γαλατίαν Πόντον Διοσπόντου Παφλαγονίαν Πόντον Πολεμαϊκὸν Ἀρμενίαν μικρὰν καὶ μεγάλην.
- book 521

- Θεωνᾶς Κυζίκου ταῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ Ἑλλήσποντον Λυδίαν τε καὶ Καρίαν διὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων Εὐτυχίου Σμύρνης καὶ Μαρίνου Τρωάδος.
- book 522 Μακάριος Ἱεροσολύμων σὺν Εὐσεβίῳ τῷ Παμφίλῳ ἐπισκόπῳ Καισαρείας ταῖς κατὰ Παλαιστίνην καὶ Ἀραβίαν καὶ Φοινίκην.
- book 523 Ἀλέξανδρος Θεσσαλονίκης διὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν τελούντων ταῖς κατὰ Μακεδονίαν πρώτην καὶ δευτέραν σὺν τῇ Ἑλλάδι τὴν τε Εὐρώπην πᾶσαν Σκυθίαν ἐκατέραν καὶ ταῖς κατὰ τὸ Ἰλλυρικὸν ἀπάσαις Θεσσαλίαν τε καὶ Ἀχαΐαν.
- book 524 Νουνέχιος Λαοδικεῖας ταῖς κατὰ τὴν Φρυγίαν πρώτην καὶ δευτέραν.
- book 525 Πρωτογένης ὁ θαυμασίος πόλεως Σαρδικῆς ταῖς ἐν Δακίᾳ Καλαβρίᾳ Δαρδανίᾳ καὶ ταῖς ὁμόροις τούτοις.
- book 526 Κεκιλανὸς Καρθαγένης ταῖς κατὰ πάσας τὰς ἐπαρχίας τὰς τε Ἀφρικὰς καὶ τὰς Νουμηδίας καὶ Μαυριτανίας ἀμφοτέρας οὖσαις ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις.
- book 527 Πιστὸς Μαρκιανουπόλεως ταῖς κατὰ τὴν Μυσίαν καὶ τὰ τῶν Μηνῶν καὶ Γάλλων ἔθνη καὶ ταῖς πλησιοχώροις τούτων πόλεσιν.
- book 528 Ἀλέξανδρος Κωνσταντινουπόλεως τότε πρεσβύτερος ἔτι ὢν εἰς A1H V1P3 M2P1P2 1 Ἀλέξανδρος > P3 | τότε] τε H τῷ M2P1P2 2 τοῖς A1 1 u. ö. corr. Harduin τῆς HSS 5 ἐκατέρας A1 8 αὐτὴν + τὴν H 9 παφλαγονίας M2 | πόντου πολεμαϊκοῦ A1HV1P3 πόντου πολεμαϊκοῦ M2P1P2 10 λεωνᾶς A1 | τοῖς A1 | ἐλήσποντον A1V1 11 αὐτῶν P2 14 ἀρραβίαν 21 15 αὐτῶν H 16 μακεδονίαν + καὶ H 17 ἰλυρικὸν A1 19 τὴν > 20 σαρδικοῖς A1 ταῖς] τῆς HM2P1P2P3 20 f καλαβρία] καὶ λαβρία H καλαυρία RV1P3 22 κικιλανός H | καθαργαίνης A1 καθαργένης P3 22 f ταῖς κατὰ πᾶσαν ἐπαρχίαν τῆς τε ἀφρικῆς καὶ τῆς νουμηδίας καὶ μαυριτανίας ἀμφοτέραις HM2P1P2 23 ἀμφοτέρας V1P3 ἀμφοτέραις d. übr. HSS (vgl. S. 136, 22) 25 τὴν > HV1 26 γάλων A1HM2P1P2 Ἀθηνῶν ist gesagt, tveil die Liste (ed. Geher p. LXIV n. 212) auch einen Πιστὸς Ἀθηνῶν nennt Ltz. ὕστερον δὲ καὶ τῆς ἐπισκοπικῆς ἱερατείας τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας λαχὼν σὺν Παύλῳ ἔτι τότε ἀναγνώστη ὄντι καὶ νοταρίῳ αὐτοῦ ταῖς ἐν ταῖς νήσοις πάσαις κυκλάσιν.
- book 529 Οὗτοι πάντες οἱ ἅγιοι καὶ ἀποστολικοὶ ἄνδρες πάσαις ταῖς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις τὰ ἐν τῇ Νικαέῳ ἀγία μεγάλη καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ κεκριμένα διαπορθμεύσαντες πανταχοῦ γῆς παρέδωκαν.
- book 530 Ὁ δὲ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐπὶ τῇ ἐκθέσει τῆς ὀρθῆς καὶ ἀποστολικῆς πίστεως τῆς ἐκ πνεύματος ἁγίου διὰ τῶν τριακοσίων ἁγίων ἡμῶν πατέρων ἐκφωνηθείσης ὥσπερ δι' ἑστέματος καὶ κυρωθείσης παρὰ πάντων ἡσθεῖς ἀνέστη ἐκ τοῦ θρόνου ἐπὶ παρουσίᾳ παντὸς τοῦ πλήθους τῶν τε ἁγίων ἀρχιερέων καὶ πάντων τῶν συνδραμόντων εἰς τὴν ἁγίαν ἐκείνην τῆς πίστεως ἀκρόασιν καὶ
- book 531 τὰς χεῖρας ἀπλώσας καὶ τὸ ὄμμα τείνας εἰς τὸν οὐρανὸν πρὸς τὸν θεόν, εὐφήμεῖς ῥήμασιν ἀνύμνησε τὸν τῶν πόντων ἡμῶν σωτῆρα καὶ εὐεργέτην θεόν, ὅτι τὴν ποθυμένην αὐτῷ τῶν ἐπισκόπων ὁμόνοιαν καὶ τὴν περὶ τῆς ὀρθῆς καὶ σωτηρίου πίστεως αὐτῶν ὁμοφωνίαν αὐτῷ ἐπρυτάνευσε.
- book 532 τοσοῦτος ἦν ὁ πάντα ἄριστος ἐκεῖνος καὶ θεοφιλὴς βασιλεὺς περὶ τὴν τῶν τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν φροντίδα καὶ τὴν τῶν ποιμένων εἰρηνικωτάτην ὁμόνοιαν.
- book 533 Οὐκ ἄτοπον δὲ ἡγοῦμαι καὶ τὰ Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου, ἅπερ περὶ τούτων τῶν ἐν τῇ συνόδῳ πραγματευθέντων λέγω) ποιῆσθαι τὸν λόγον ἀρχόμενος καλῶς διελάβετο ἐν τῷ τρίτῳ αὐτοῦ βιβλίῳ τῷ εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως, ἐντάξει τῇδε τῇ συγγραφῇ.
- book 534

ἔστι δὲ ταῦτα· πλείστων δῆτα ὑφέκατέρου τάγματος προτεινομένων πολλῆς τε ἀμφιβολίας τὰ πρῶτα παρὰ τινων γίνο- 26—S. 107, 15 vgl. Eus. VC III, 13. 14. Socr. I S, 21. Thdt. I 13 V1H V1P3 M2P1P2 1 ἐπισκοπῆς A1H 2 ὄντι ἀναγνώστη τότε ~ A1 | αὐτοῦ > H 4 οἱ ἄγιοι] A1 7 γῆς > M2P1P2 11 ἀγίων > H 12 ἡσθεῖς — 13 πάντων > (Balf.) 13 ἀγίων übergeschrieben H > M2P1 | παντὸς — ἀρχιερέων] τῶν ἀρχιερέων P2 15 ἀπλῶσας > P2 16 τῶν > M2 | ὅλων H | ὑμῶν 18 ὀρθῆς] ὀρθοδόξου HM2P1P2 20 τῶν > A1 | ἐκκλησίαν A1 22 τὰ] M2P1P2 24 ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ τοῦ αὐτοῦ βιβλίου P2 25 ἐντάξας P2 26 δῆτα A1V1P3 Thdt δὲ τῶν HM2P1P2 δὴ τῶν Socr. δὴ ταῦθ' Eus. HSS | nach ἐκατέρου, wie es scheint, Rasur A1 μένης, ἐπηκροᾶτο πάντων ὁ βασιλεὺς ὁ πανεύφημος σχολῇ τε εὐτονωτάτῃ τὰς προτάσεις θατέρων τῶν μερῶν ὑπεδέχετο·

book 535 ἐν μέρει τε ἀντιλαμβανόμενος τῶν παρ' ἐκατέρου τάγματος λεγομένων ἡρέμα τε συνῆγε τοὺς φιλονείκως ἐνισταμένους πρᾶως τε ποιούμενος τὰς πρὸς ἕκαστον ὁμιλίας ἐλληνίζων τε τῇ φωνῇ, ἐπειδὴ μηδὲ ταύτης ἀμαθῶς εἶχε, γλυκερός τις ἦν καὶ ἡδύς,

book 536 τοὺς μὲν συμπείθων τοὺς δὲ καταδυσμωπῶν τῷ λόγῳ τοὺς δὲ εὖ λέγοντας ἐπαινῶν πάντας τε εἰς ὁμόνοιαν ἐλαύνων ἕως ὅτε ὁμογνώμονας καὶ ὁμοδόξους ἐπ' κατεστήσατο ὡς ὁμοφώνως μὲν κρατῆσαι τὴν εὐσεβῆ δοξολογίαν κρατυνηθῆναι τε τὴν ἀληθῶς ἐκ πνεύματος ἁγίου παρὰ πάντων τῶν προρρηθέντων ἀγίων ἡμῶν πατέρων ἐκφωνηθεῖσαν σωτήριον πίστιν,

book 537 ἐν τ' αὐτῷ δὲ καὶ περὶ τῆς σωτηρίου ἐορτῆς τοῦ πάσχα ἕνα παρὰ πᾶσιν ὁμολογηθῆναι καιρὸν ἐνομοθέτησε.

book 538 τότε δὴ καὶ ἐγγράφως δι' ὑποσημειώσεως ἐκάστου τὰ κοινῇ δεδογμένα κυρωθῆναι ὠρίσατο, καὶ περὶ τῶν καθ' ἕκαστον ἐκκλησιαστικῶν διατυπώσεων καὶ κανόνων ἐγγράφως ἐκθεῖναι τοὺς ἐπισκόπους παρεγγυᾷ.

book 539 Κινεῖ δὲ ἡμᾶς ἡ τοῦ βασιλέως πίστις καὶ ἐτέρου πράγματος ἐπιμνησθῆναι, ὃς τὴν σπουδὴν καὶ πρόνοιαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης ἐποιεῖτο, ὡς μηδὲ τὰ ἐλάχιστα αὐτὸν παραλιπεῖν. καὶ Ἀκέσιον γὰρ τῆς τῶν Ναυατιανῶν θρησκείας ἐπίσκοπον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ κεκλήκει εἰς τὴν σύνοδον ὡς καὶ αὐτοὺς τὸ ὁμοούσιον καὶ τὴν τριάδα δοξάζοντας.

book 540 μετὰ οὖν τὸ ἐκτεθῆναι καὶ ὑπογραφῆναι παρὰ τε τῆς συνόδου καὶ τοῦ βασιλέως τὸν ὅρον τῆς πίστεως, ἡρώτα τὸν Ἀκέσιον Κωνσταντίνος ὁ βασιλεὺς, εἰ καὶ αὐτὸς τῇ πίστει συντίθεται καὶ τῷ ὀρισμῷ τῆς περὶ τοῦ πάσχα ἐορτῆς.

book 541 ὁ δὲ Ἀκέσιος πρὸς αὐτόν· »οὐδὲν καινόν, ἔφη, ὦ βασιλεῦ, ἡ σύνοδος ὥρισεν· οὕτω γὰρ ἄνωθεν ἅπαντες ἐκ τῶν ἀποστολικῶν χρόνων παρειλήφαμεν καὶ τὸν ὅρον 15— 17 vgl. Rufin X 5 am Schluß p. 965 — 19— S. 108, 9 vgl. Soor. I 10 p. 86f A1H V1P3 M2P1P2 6 γλυκερός A1V1P3 Thdt Eus. γλυκύτερος HM2P1P2 8 ὅτε + εἰς M2P1P2 9 ὁμοφρόνως V1P3 9 εὐσεβῆ — 11 f σωτήριον Interpolation des Gel. 19 κινεῖ] αἰναεῖ P3 20f ἐποιεῖτο τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης ~ M2P1P2 21 αὐτῶν 22 τοῦ ναυάτ ου A1 ναυατιανῶν d. übr. HSS 23 ἐκεκλήκει V1 | ὁμοιούσιον P3 25 καὶ τοῦ βασιλέως > Socr. 27 περὶ > P2 28 βασιλεὺς P2 29 χρόνων Socr.] θρόνων HSS τῆς πίστεως καὶ τὸν χρόνον τῆς τοῦ πάσχα ἐορτῆς«.

book 542 καὶ ὁ βασιλεὺς πρὸς αὐτόν· »τί οὖν τῆς κοινωνίας ἡμῶν χωρίζῃ; ὁ Ἀκέσιος τὰ ἐπὶ Δεκίου κατὰ τὸν διωγμὸν γεγόμενα περὶ τῶν ἐν τῷ μαρτυρίῳ μὴ δυνηθέντων ἀγωνίσασθαι ἀλλὰ ἀρνησαμένων διηγεῖτο καὶ ἀκρίβειαν αὐστηροῦ κανόνος προεβάλλετο λέγων ὡς >ἄρα οὐ χρὴ τοὺς μεταβάπτισμα ἡμαρτηκότας δέχεσθαι μετανοοῦντας ἢ τῆς κοινωνίας του μυστηρίου τοῦ λοιποῦ ἀξιοῦσθαι«.

book 543 ταῦτα εἰπόντος τοῦ Ἀκεσίου ἔφη πρὸς αὐτόν ὁ βασιλεὺς· »θές, ὦ Ἀκέσιε, κλίμακα μόνος καὶ ἀνάβηθι εἰς τὸν οὐρανόν«.

book 544

Μετὰ ταῦτα πάντες οἱ ἐπίσκοποι διατυπώσεις ἐκκλησιαστικὰς διαφόρους ἐκτίθενται.

book 545 Ὁμιλήσωμεν τῷ φωτί, ὃ ἔστιν ὁ Χρωτός, ὡς πλησίον αὐτοῦ ἐστῶτες· ὡς ὀρώντες αὐτὸν οὕτως πολιτευσώμεθα ταῖς εὐχαῖς ταῖς ἀγιαζούσαις. εὐχαὶ γὰρ ἀγιάζουσιν, ἐὰν λόγῳ θείῳ προσευχώμεθα, λόγος δὲ θεῖος πάρεστιν, ἔνθα καρδία καὶ πολιτεία καθαρὰ ἐν ταπεινοφροσύνῃ φυλάττεται. ἔκαμνεν ὁ Ἰσραὴλ τὰς θυσίας ἐπιτελῶν· ἔκραζον οἱ προφηταὶ πρὸς τὸν θεόν· »ἐξαπόστειλον τὸ φῶς σου καὶ τὴν ἀλήθειάν σου«. ἐκεῖνοι ἔκραζον καὶ ἡμεῖς ἐλάβομεν· »ἄλλοι κεκοπιάκασιν«, καθὼς εἶπεν ὁ κύριος, »καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθαμεν«. ἦλθε γὰρ πρὸς ἡμᾶς αὐτὸς ὁ λέγων ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς, ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια«. ἀκαμάτως ἐλάβομεν τὴν χάριν, ἀλλὰ διὰ καμάτου δεῖ ἡμᾶς φυλάξαι τὴν χάριν.

book 546 Περὶ τῶν λεγόντων μὴ δεῖν Χριστιανούς ἐργάζεσθαι. ἐπεὶ περ τινὲς οὐκ ἐργάζεσθαι βουλόμενοι, ἀλλὰ περιεργάζεσθαι ἐκλαμβάνουσι κακῶς τὰς τοῦ κυρίου ἱερὰς φωνὰς εἰπόντος »μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε« ὡς οὐ χρῆναι λέγοντες ἀκολουθοῦντας 18 Psal. 42, 3 — 20 vgl. Joli. 4, 38 — 22 Joh. 8, 12. 14, 6 — 26 Matth. 6, 25 A1H V1P3 M2P1P2 3 γενόμενα H γινόμενα d. übr. HSS 4 ἀγωνίζεσθαι H 6f τῶν A1 7 ταῦτα — Ἀκεσίου > P2 12 περὶ] ἐκ, aber am Rand corr. ABBREV περὶ 1 14 πολιτευσώμεθα A1 15 προσευχόμεθα M2 16 f μετὰ ταπεινοφροσύνης A 1 17 ἔκαμεν HM2P1 ἔκαμνεν, aber über v1 wohl · A1 ἔκαμψεν P3 | ὁ 21 κόπον] τόπον A1 τόπον αὐτὸν M2P1 22 [τὸ φῶς] A1 24 μὴ > M2P2 27 φάγητε A1V1 φάγετε HM2P1P2P3 27f ὑμῶν τί φάγετε ὡς οὐ χρῆναι λέγοντες ἀκολουθοῦντες (so!) τῇ φωνῇ am Rand von 1. Hd. eingefügt P1 27 A1 ἀκολουθοῦτες HM2P1 > P2 τῇ φωνῇ ταύτῃ ἐργάζεσθαι εἰς τὴν γῆν Χριστιανούς, ἀποδεικτέον ἡμῖν μὴ οὕτως εἰρηκέναι τὸν κύριον. ἐγχωρεῖ γὰρ καὶ ἐργάζεσθαι καὶ μὴ μεριμνᾶν, εἰδότας ἡμᾶς καὶ πιστεύοντας, ὅτι τῶν ἔργων ἡμῶν τὴν αὔξησιν καὶ τοὺς καρποὺς αὐτὸς ὁ κύριος δίδωσιν εἰπών· οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλη τὸν σπόρον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν καὶ καθεύδῃ καὶ ἐγείρεται νύκτα καὶ ἡμέραν· καὶ ὁ σπόρος βλαστάνει καὶ μηκύνεται, ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός».

book 547 Περὶ τῶν ἱερωμένων. τοὺς ἱερωμένους εἰς τύπον καὶ εἰκόνα χρῆ εἶναι τῶν ἐπουρανίων, καὶ τὸν μὲν ἐπίσκοπον <θρόνον> αὐτοῦ τοῦ κυρίου ὡς κεφαλὴν μετ' αὐτὸν ὄντα τῆς ἐκκλησίας, ἥς παρείληφε, τὸν δὲ πρεσβύτερον τὸν σεραφικὸν ἐπέχειν θρόνον, τὸν δὲ διάκονον τὸν χερουβικόν· τὸν ὑπηρέτην εἰς διακονίαν τούτων εἶναι προσήκει.

book 548 Περὶ τοῦ μὴ δεῖν λαϊκοὺς ἀνιέναι ἐν τῷ ἄμβωνι. περὶ τοῦ μὴ δεῖν λαϊκοὺς ἀνιέναι ἐν τῷ ἄμβωνι, πλὴν τῶν τεταγμένων ἀνα- γινώσκειν ἢ ψάλλειν ἐν ταῖς διφθέραις.

book 549 Περὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος. τὸ βάπτισμα ἡμῶν οὐ τοῖς αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς κατανοητέον, ἀλλὰ τοῖς νοεροῖς. ὕδωρ ὀρᾷ, νόησον τὴν ἐν τοῖς ὕδασι κρυπτομένην τοῦ θεοῦ δύναμιν. ἐν γὰρ πνεύματι ἀγίῳ καὶ πυρὶ βαπτίζεσθαι ἡμᾶς οἱ ἱεροὶ διδάσκουσι λόγοι· ἐν γὰρ πίστει τοῦ βαπτίζοντος καὶ ἐν πίστει τοῦ βαπτιζομένου διὰ τῆς ἱερᾶς ἐπικλήσεως πλήρη τοῦ ἁγιασμοῦ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ θεοῦ πυρὸς νόει τὰ ὕδατα· »αὐτὸς γάρ, φησί, βαπτίσει ἐν πνεύματι ἀγίῳ καὶ πυρί«. κατέρχεται μὲν οὖν ὁ βαπτιζόμενος ὑπεύθυνος ἁμαρτημάτων καὶ τῇ τῆς φθορᾶς δουλείᾳ ἐνεχόμενος· ἀνέρχεται δὲ ἐλευθερωθεὶς τῆς τε τοιαύτης δουλείας καὶ τῆς ἁμαρτίας, υἱὸς τοῦ θεοῦ καὶ κληρονόμος χάριτι αὐτοῦ γεγονώς, συγκληρονόμος δὲ Χριστοῦ, αὐτὸν ἐνδυσάμενος τὸν Χριστόν, καθὼς γέγραπται »ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε».

book 550 Περὶ τῆς θείας τραπέζης καὶ τοῦ ἐπ' αὐτὴν μυστηρίου τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. ἐπὶ τῆς θείας τραπέζης πάλιν κάνταῦθα μὴ τῷ προκειμένῳ ἄρτῳ καὶ τῷ ποτηρίῳ ταπεινῶς προσέχωμεν. ἀλλ' ὑψώσαντες ἡμῶν τὴν διάνοιαν, πίστει κεῖσθαι ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ἐκείνης τραπέζης τὸν ἄμνον τοῦ θεοῦ, αἴροντα τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἀθύτως ὑπὸ τῶν

ἱερέων θυόμενον, καὶ τὸ τίμιον αὐτοῦ σῶμα καὶ αἷμα ἀληθῶς λαμβάνοντας πιστεύειν ταῦτα εἶναι τὰ τῆς ἡμετέρας ἀναστάσεως σύμβολα. διὰ τοῦτο γὰρ οὔτε πολὺ λαμβάνομεν, ἀλλ' ὀλίγον, ἵνα γινῶμεν ὅτι οὐκ εἰς πλησμονήν, ἀλλ' εἰς ἀγιασμόν.

book 551

Περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως. οὐχ ἀπλῶς ὁ κύριος τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ὑπὲρ ἡμῶν παρέδωκεν εἰς πάθος καὶ θάνατον, ἀλλ' ἵνα τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν πραγματεύσῃται, καίπερ ἐλεύθερος ὢν τοῦ θανάτου, καθὼς ἀνωτέρω ὁ λόγος ἀπέδειξε. βοᾷ ὁ προφήτης ὡς ἐκ προσώπου αὐτοῦ, προαναφωνῶν τὸ μέλλον τῆς κατὰ σάρκα αὐτοῦ οἰκονομίας μυστήριον ἐγενήθη, φησὶν, ὡσεὶ ἄνθρωπος ἀβοήθητος ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος· τίς δὲ ἐλεύθερος θανάτου, εἰ μὴ θεός; ἀλλὰ κατὰ τὰς προαποδειχθείσας ἀποδείξεις σαρκωθείς διὰ φιλανθρωπίαν, γέγονεν ὡσεὶ ἄνθρωπος ἀβοήθητος, ταπεινῶσας τὴν ἑαυτοῦ σάρκα μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦν, ἥ καὶ ἐγγέρεται κηρύττεται, ἵνα ἡμᾶς ἀπαθανάτισας πρυτανεύσῃ ἡμῖν τοῖς ἀπεγνωσμένοις δι' αὐτῆς τῆς ἡμετέρας ἀπαρχῆς τὴν τῆς ἀναστάσεως ἡμῶν ἐλπίδα· ὅπως μηκέτι ὦμεν δοῦλοι τῷ αἰωνίῳ θανάτῳ, ἀλλ' ἐλεύθεροι, καθάπερ καὶ ἡ ἀπαρχὴ ἡμῶν Χριστός, καθὰ φησιν ὁ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος· ἀπαρχὴ Χριστός, ἔπειτα οἱ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. καὶ σωτῆρα αὐτὸν δὴ τοῦτον τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς υἱὸν μονογενῆ ἀπεκδέχεσθαι ἡμᾶς ἐξ οὐρανῶν, ἀναστήσοντα ἡμῶν ἐκ τῶν τάφων τὰ σώματα, ἐπιμαρτύρεται λέγων ἡμῶν τὸ πολίτευμα, φησὶν, ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ὃς μετασχηματίζει σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν σύμμορφον τῷ σώματι τῆς 5 Joh. 1, 29 — 7 vgl. I Pe. 1, 19 — 10 vgl. Kol. 2, 23 — 14 vgl. S. 101, 2 — 16 Psal. 87, 5f — 19 vgl. Phil. 2, 8 — 25 I Kor. 15, 23 — 29 Phil. 3 A1H V1P3 M2P1P2 3 [μῆ] A1 4 προσέχομεν M2 9 ἅτι > P3 13 καίπερ] 14 ἀπέδειξε + καὶ A1 16 ἐγεννήθη P2 18 προαποδειχθείσας + ἀνωτέρω M2P1P2 21 ἀπαθανάτισας A1 32 ὑμῶν H δόξης αὐτοῦ. οὕτως γὰρ δεῖ τὸ σῶμα ἡμῶν δοξασθῆναι, ὡς τὸ τοῦ δεσπότου ἀνεπίδεκτον κακίας καὶ πάντων τῶν νῦν παθῶν, ἐλεύθερον τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἁμαρτίας, ἅγιον, ἵνα ἐν καινότητι ζωῆς σὺν αὐτῷ περιπατήσῃ δινηθῶμεν ἐν φωτὶ ἐπουρανίῳ, συμβασιλεύοντες αἰεὶ αὐτῷ τῷ Χριστῷ. ἐν ταύτῃ γὰρ τῇ ἐλπίδι καὶ τὸ ἅγιον εἰλήφαμεν βάπτισμα, καὶ τὴν σωτήριον τῶν ἁγίων αὐτοῦ μελῶν μετουσίαν ὑποδεχόμεθα. ταῦτα τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τὰ δόγματα.

book 552

Ὅτι μία ἡ ἐκκλησία τοῦ θεοῦ. μία ἡ ἐκκλησία ἐν οὐρανοῖς, ἡ αὕτη καὶ ἐπὶ γῆς· ἐν ταύτῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπαναπαύεται. αἱ ἕξω ταύτης οὔσαι αἱρέσεις, ἅς ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι, οὐκ εἰσὶ διδασκαλίας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν οὐδὲ τῶν ἀποστόλων, ἀλλὰ τοῦ σατανᾶ, καὶ τοῦ πατρὸς αὐτῶν τοῦ διαβόλου. τὰ γὰρ Ἰουδαίων καὶ Ἑλλήνων ἐτέρω σχήματι ἐκδιδάσκουσιν, ἵνα ἀφέλῃνται τῶν ἀνθρώπων τὴν ὄντως ζωὴν.

book 553

Περὶ τῆς τοῦ θεοῦ προγνώσεως καὶ τοῦ κόσμου. μικρότερος προσδοκῶμεν, κατὰ τὰ ἱερὰ γράμματα, φαινομένης ἡμῖν τῆς ἐπιφανείας καὶ βασιλείας τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. »καὶ παραλήψονται τότε, καθὰ φησι Δανιήλ, τὴν βασιλείαν ἅγιοι ὑψίστου«, καὶ ἔσται ἡ γῆ καθαρὰ, ἁγία, γῆ ζώντων, καὶ οὐ νεκρῶν· ἦν προεωρακὼς Δαυὶδ τῷ τῆς πίστεως ὀφθαλμῷ βοᾷ· πιστεύω τοῦ ἰδεῖν τὰ ἀγαθὰ κυρίου ἐν γῇ ζώντων«, γῇ πραέων καὶ ταπεινῶν. »μακαριοὶ γὰρ, φησιν, οἱ πραεῖς, οἱ αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν«. καὶ ὁ προφήτης· »καὶ πατήσουσιν αὐτήν, φησι, πόδες πραέων καὶ ταπεινῶν«.

book 554

Ταῦτα ἐκ τῶν σπουδασθέντων τοῖς ἁγίοις ἡμῶν πατράσιν ἐκκλησιαστικῶν διατυπώσεων, μικρὰ ἐκ πολλῶν, τῇδε τῇ συγγραφῇ συνετάξαμεν. ἐξέθεντο δὲ καὶ ἐκκλησιαστικούς κανόνας εἵκοσιν ἐν αὐτῇ τῇ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ, οὓς καὶ αὐτοὺς ἀναγκαῖον ᾤθηται ἐντάξαι τῷ γράμματι.

book 555

Ὅροι ἐκκλησιαστικοί. συναχθείσης τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου ἐν Νικαίᾳ ὠρίσθη τὰ ὑποτεταγμένα.

- book 556 Περὶ εὐνούχων ἀποκοψάντων ἑαυτούς. εἴ τις ἐκ νόσου ὑπὸ ἱατροῦ ἐχειρουργήθη ἢ ὑπὸ βαρβάρων ἐξετμήθη, οὗτος μενέτω ἐν τῷ κλήρῳ. εἰ δέ τις ὑγιαίνων ἑαυτὸν ἐξέτεμε, τοῦτον καὶ ἐν τῷ ἐξεταζόμενον πεπαῦσθαι προσήκει καὶ ἐκ τοῦ δεῦρο μηδένα τῶν τοιούτων χρῆναι προάγεσθαι. ὥσπερ δὲ τοῦτο πρόδηλον, ὅτι περὶ τῶν ἐπιτηδευόντων τὸ πρᾶγμα καὶ τολμώντων ἑαυτοὺς ἐκτέμνειν εἴρηται, οὕτως εἴ τινες ὑπὸ βαρβάρων ἢ δεσποτῶν εὐνουχίσθησαν, εὐρίσκοντο δὲ ἄλλως ἄξιοι, τούτους εἰς κλῆρον προσίεται ὁ κανὼν.
- book 557 Περὶ τῶν ἀπὸ ἐθνικῶν εἰς χειροτονίαν προαχθέντων. ἐπειδὴ πολλὰ εἴτε ὑπὸ ἀνάγκης ἢ ἄλλως πως ἐπειγομένων τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο παρὰ τὸν κανόνα τὸν ἐκκλησιαστικόν, ὥστε ἀνθρώπους ἀπὸ ἐθνικοῦ βίου ἄρτι προσελθόντας τῇ πίστει καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατηχηθέντας, εὐθὺς ἐπὶ τὸ πνευματικὸν λουτρὸν ἄγειν, καὶ ἅμα τῷ βαπτισθῆναι προάγειν εἰς ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον, καλῶς ἔχειν ἔδοξε τοῦ λοιποῦ μηδὲν τοιοῦτον γίνεσθαι· καὶ γὰρ καὶ χρόνου δεῖ τῷ κατηχουμένῳ καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα δοκιμασίας πλείονος. σαφὲς γὰρ τὸ ἀποστολικὸν γράμμα τὸ λέγον «μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθείς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου». εἰ δὲ προϊόντος τοῦ χρόνου ψυχικόν τι ἀμάρτημα εὐρεθείη περὶ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐλέγχωτο ὑπὸ δύο καὶ τριῶν μαρτύρων, παύσεται ὁ τοιοῦτος τοῦ κλήρου· ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν, ὡς ὑπεναντία τῇ μεγάλῃ συνόδῳ θρασυνομένος, αὐτὸς κινδυνεύσει περὶ τοῦ κλήρου.
- book 558 Περὶ τῶν τὰς συνεισάκτους ἐχόντων. περὶ τῶν συνεισάκτων ἀπηγόρευσε καθόλου ἡ μεγάλη σύνοδος, μὴ ἐπισκόπῳ μηδὲ πρεσβυτέρῳ μήτε διακόνῳ μήτε ὅλως τῶν ἐν τῷ κλήρῳ τινὶ ἐξεῖναι συνείσακτον ἔχειν. πλὴν εἰ μὴ ἄρα μήτηρ ἢ ἀδελφὴ ἢ θεία ἢ ἅ μόνον 19 I Tim. 3, 6 A1H V1P3 M2P1P2 2 ὑποτεταγμένη Ps 3 Diese und die folgenden entsprechenden Überschriften am Rand H | ἀποκοπτόντων M2P1P2V1 | ἑαυτοὺς + περὶ τῶν ἀποκοπτόντων καὶ εὐνουχισάντων ἑαυτοὺς A1HV1P3 7 προσάγεσθαι A1H 10 εὐρίσκονται HP2 εὐρίσκοντο P3 | δὲ > P2 | τούτοις M2 11 ἀπὸ > P2 προαχθέντων] πραχθέντων V1P3 16 ἔχειν > H 25 τὰς > M2P1P2 27 ὅλως] ἄλλως M2P1P2 28 μητέρα, ἀδελφήν, θείαν P3 πρόσωπα διαπέφευγε πᾶσαν ὑποψίαν. ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν περὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀξίαν.
- book 559 Περὶ καταστάσεως ἐπισκόπων. ἐπίσκοπον προσήκει μάλιστα μὲν ὑπὸ πόντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων καθίστασθαι· εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τὸ τοιοῦτον ἢ διὰ κατεπεΐγουσαν ἀνάγκην ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξάπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους, συμψήφων γενομένων καὶ τῶν ἀπόντων καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων, τότε τὴν χειροτονίαν ποιεῖσθαι· τὸ δὲ κύρος τῶν γινομένων δίδοσθαι εἰς ἐκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ ἐπισκόπῳ.
- book 560 Περὶ τῶν ἀκοινωνήτων γινομένων. περὶ τῶν ἀκοινωνήτων γινομένων, εἴτε τῶν ἐν τῷ κλήρῳ εἴτε τῶν ἐν τῷ λαϊκῷ τάγματι, ὑπὸ τῶν καθ' ἐκάστης ἐπαρχίαν ἐπισκόπων, κρατεῖτω ἡ γνώμη κατὰ τὸν κανόνα, τοὺς ὑφ' ἐτέρων ἀποβληθέντας ὑφ' ἐτέρων μὴ προσίεσθαι. ἐξεταζέσθω δέ, μὴ μικροψυχία ἢ φιλονεικία ἢ τινι τοιαύτῃ ἀηδία τοῦ ἐπισκόπου ἀποσυνάγωγοι γεγέννηται. ἵνα οὖν τοῦτο τὴν πρέπουσαν ἐξέτασιν λαμβάνῃ, καλῶς ἔχειν ἔδοξεν ἐκάστου ἐνιαυτοῦ καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν δις τοῦ ἔτους συνόδους γίνεσθαι, ἵνα κοινῇ πάντων τῶν ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένων τὰ τοιαῦτα ζητήματα ἐξετάζοιτο· καὶ οὕτως οἱ ὁμολογουμένως προσκεκρουκότες τῷ ἐπισκόπῳ κατὰ λόγον ἀκοινωνήτοι παρὰ πάντων εἶναι δοκῶσι, μέχρις ἂν τῷ κοινῷ ἢ τῷ ἐπισκόπῳ δόξῃ τὴν φιλανθρωποτέραν περὶ αὐτῶν ἐκθέσθαι ψῆφον. αἱ δὲ σύνοδοι γινέσθωσαν μία μὲν πρὸ τῆς τεσσαρακοστῆς, ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀναιρουμένης τὸ δῶρον καθαρὸν προσφέρηται τῷ θεῷ, δευτέρα δὲ περὶ τὸν τοῦ μετοπωρου καιρον.
- book 561 Περὶ τῶν ἐξαιρέτων τιμῶν, αἱ τοῖς μείζονας κυβερνώσιν ἐπισκοπὰς ἐκκλησιαστικῶς ἐκανονίσθησαν. τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατεῖτω, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύαις καὶ Πενταπόλει, ὥστε τὸν

ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπίσκοπον πάντων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν, ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν Ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο σύνηθές ἐστιν. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις τὰ πρεσβεῖα σώζεσθαι ταῖς A1H V1P3 M2P1P2 2 ἀξίαν A1V1P3 ἐξουσίαν d. übr. HSS 6 τριῶν HM2P1P2 | συναγομένους Ltz. nach d. vulg. Text d. Kanones] συναγομένων HSS 7 συνθεμένων HM2P1P2 9 μητροπολίτη + ἢ HM2P1P2 10 γενομένων P2 11 τῶν2 > P2 λαϊκῶν H 15 τοῦ] τὰ P2 | γηγένηται M2 18 αὐτὸς M2 19 καὶ (fol. 33v) οὕτως aber darüber steht am Kopf der Seite die Überschrift Kanon VI, die später am Rand noch einmal folgt H | οἱ > P2 25 μεθοπόρου 26f corr. Hardnin τοὺς—ἐπισκόπους A1H πρὸς τοὺς —ἐπισκόπους d. übr. HSS, τοῦ μείζονος P3 κυβερνοῦσιν H 28 λιβύη HM2P1P2 30 καὶ > A1H Gelasius. 8 ἐκκλησίαις, καθόλου δὲ πρόδηλον ἐκεῖνο, ὅτι εἴ τις χωρὶς γνώμης τοῦ μητροπολίτου γένοιτο ἐπίσκοπος, τὸν τοιοῦτον ἢ σύνοδος ἡ μεγάλη ὥρισε μὴ δεῖν εἶναι ἐπίσκοπον· ἐὰν μέντοι τῇ κοινῇ πάντων ψήφῳ εὐλόγῳ οὕση καὶ κατὰ τὸν κανόνα τὸν ἐκκλησιαστικὸν δύο ἢ τρεῖς δι' οἰκείαν φιλονεικίαν ἀντιλέγωσι, κρατεῖται ἢ τῶν πλειόνων ψηφος.

book 562 Περὶ τοῦ ἐν Αἰλίας ἐπισκόπου. ἐπειδὴ συνήθεια κεκράτηκε καὶ παράδοσις ἀρχαία, ὥστε τὸν ἐν Αἰλίας ἐπίσκοπον τιμᾶσθαι, ἐχέτω τὴν ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς, τῇ μητροπόλει σωζομένου τοῦ οἰκείου ἀξιώματος.

book 563 Περὶ τῶν ὀνομαζομένων Καθαρῶν. περὶ τῶν ἑαυτοὺς μὲν ἄνομαζόντων Καθαροὺς ποτε, προσερχομένων δὲ τῇ ἀγιωτάτῃ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἔδοξε τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, ὥστε χειροθετούμενους αὐτοὺς οὕτως μένειν ἐν τῷ κλήρῳ. πρὸ πάντων δὲ τούτων ὁμολογήσαι αὐτοὺς ἐγγράφως προσήκει, ὅτι συνθήσονται καὶ ἀκολουθήσουσι τοῖς τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας δόγμασι, τοῦτ' ἔστι καὶ διγάμοις κοινωνεῖν καὶ τοῖς ἐν τῷ διωγμῷ παραπεπτωκόσιν, ἐφ' ὧν καὶ χρόνος τέτακται καὶ καιρὸς ὥρισταί, ὥστε αὐτοὺς ὁκολουθεῖν ἐν πᾶσι τοῖς δόγμασι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. ἔνθα μὲν οὖν πάντες εἴτε ἐν κώμας εἴτε ἐν πόλεσιν αὐτοὶ μόνοι εὐρίσκοντο χειροτετηθέντες, εὐρισκόμενοι ἐν τῷ κλήρῳ ἔσσονται ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι. ὅσοι δὲ τοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου ὄντος προσέρχονται, πρόδηλον ὡς ὁ μὲν ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας ἔξει τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου, ὁ δὲ ὀνομαζόμενος παρὰ τοῖς Καθαροῖς ἐπίσκοπος τὴν τοῦ πρεσβυτέρου τιμὴν ἔξει, πλὴν εἰ μὴ ἄρα δοκοίη τῷ ἐπισκόπῳ τῆς τιμῆς τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ μετέχειν. εἰ δὲ μὴ τοῦτο αὐτῷ ἀρέσκει, ἐπινοήσῃ τόπον ἢ χωρεπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου ὑπὲρ τοῦ ἐν τῷ κλήρῳ ὅλως δοκεῖν εἶναι, ἔνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ὦσιν.

book 564 Περὶ χειροτονίας πρεσβυτέρων. εἴ τινες ἀνεξετάστως προήχθησαν πρεσβύτεροι, ἢ ἀνακρινόμενοι ὡμολόγησαν τὰ ἡμαρτημένα αὐτοῖς, καὶ ὁμολογησάντων παρὰ κανόνα κινούμενοι ἄνθρωποι χεῖρας A1H V1P3 M2P1P2 4 καὶ > P2 11 τῶν1 > P3 12f καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ A1 ἀποστολικῇ > H ἀποστ. καὶ καθολ. d. übr. HSS 14 χειροτονουμένους V1P3 17 1 > V1P3 18 καὶ2 > V1P3 19 αὐτοὺς > P2 21 εὐρίσκονται P2 εὐρίσκοντο P3 23 προσέρχεται P3 25 ἐπισκόποις P2 26 δοκεῖ A1 δοκεῖ H 27 αὐτῷ > H | ἀρέσκει A1H 28 χωρεπισκόπου A1 χωρεπισκοπῆς d. übr. HSS | σκληρῷ P3 30 πρεσβυτέρων] ἐπισκόπων M2P1P2 ἐπιτεθείκασιν, τοὺς τοιοῦτους ὁ κανὼν οὐ προσίεται. τὸ γὰρ ἀνεπίληπτον ἐκδικήσῃ ἢ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ.

book 565 Περὶ τῶν πταιόντων καὶ προχειρισθέντων κατὰ ἄγνοιαν. ὅσοι προεχειρίσθησαν τῶν παραπεπτωκῶν κατὰ ἄγνοιαν ἢ καὶ προειδόντων τῶν προχειρισσμένων, τοῦτο οὐ προκρίνει τῷ κανόνι τῷ ἐκκλησιαστικῷ γνωσθέντες γὰρ καθαιροῦνται.

book 566 Περὶ παραβάντων χωρὶς ἀνάγκης. περὶ τῶν παραβαινόντων χωρὶς ἀνάγκης ἢ ἀφαιρέσεως ὑπαρχόντων ἢ χωρὶς κινδύνων ἢ τινος τοιούτου, ὃ γέγονεν ἐπὶ τῆς τυραννίδος Λικιννίου, ἔδοξε τῇ εἰ καὶ ἀνάξιοι ἦσαν φιλανθρωπίας, ὅμως χρηστεύσασθαι εἰς αὐτούς. ὅσοι οὖν γνησίως

μεταμέλονται, τρία ἔτη ἐν ἀκρωμένοις ποιήσουσι καὶ ἑπτὰ ἔτη ὑποπεσοῦνται, δύο δὲ ἔτη
χωρὶς προσφορᾶς κοινωνήσουσι τῷ λαῷ τῶν εὐχῶν.

book 567 Περὶ τῶν ἀποταξαμένων καὶ πάλιν εἰς κόσμον ἀναδραμόντων. οἱ προσκληθέντες ὑπὸ τῆς
χάριτος καὶ τὴν πρώτην ὁρμὴν ἐνδειξάμενοι καὶ ἀποθέμενοι τὰς ζώνας, μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ τὸν
οἰκεῖον ἔμετον ἀναδραμόντες, ὥς τινες καὶ ἀργύρια προίεσθαι καὶ βενεφικίους κατορθῶσαι τὸ
στρατεύεσθαι, οὗτοι δέκα ἔτη ὑποπιπτέτωσαν μετὰ τὸν τῆς τριετοῦς ἀκροάσεως χρόνον. ἐφ’
ἅπασιν δὲ τούτοις προσήκει ἐξετάζειν τὴν προαίρεσιν καὶ τὸ εἶδος τῆς μετανοίας. ὅσοι μὲν γὰρ
καὶ φόβῳ καὶ δάκρυσιν καὶ ὑπομονῇ καὶ ἀγαθοεργίαις τὴν ἐπιστροφὴν ἔργῳ, οὐ σχήματι
ἐπιδείκνυνται, οὗτοι πληρώσαντες τὸν χρόνον τὸν ὠρισμένον τῆς ἀκροάσεως, τῶν εὐχῶν
κοινωνήσουσι μετὰ τοῦ ἐξεῖναι τῷ ἐπισκόπῳ φιλανθρωπότερόν τι περὶ αὐτῶν βουλευσάσθαι.
ὅσοι δὲ ἀδιαφόρως ἤνεγκαν καὶ τὸ σχῆμα τοῦ εἰσιέναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀρκεῖν ἑαυτοῖς
ἡγήσαντο πρὸς τὴν ἐπιστροφὴν, ἐξάπαντος πληρούτωσαν τὸν χρόνον.

book 568 Περὶ τῶν ἐν τῷ ἀποθνήσκειν κοινωνίαν ἐπιζητούντων. περὶ τῶν ἐξοδευόντων ὁ παλαιὸς καὶ
κανονικὸς νόμος φυλαχθήσεται καὶ νῦν, ὥστε εἴ τις ἐξοδεύοι, τοῦ δεσποτικοῦ ἐφοδίου μὴ
ἀποστερεῖσθω. εἰ δὲ ἀπογνωσθεῖς καὶ κοινωνίας τυχὼν καὶ προσφορᾶς μετασχὼν πάλιν ἐν τοῖς
ζῶσιν ἐξετασθεῖη, ἴστω μετὰ τῶν κοινωνούντων τῆς εὐχῆς μόνης. καθόλου δὲ καὶ περὶ παντὸς
οὗτινος οὖν ἐξοδεύοντος αἰτοῦντος μετασχεῖν εὐχαριστίας, ὁ ἐπίσκοπος μετὰ δοκιμασίας
μεταδιδότω τῆς προσφορᾶς.

book 569 Περὶ τῶν κατηχουμένων, παραπεσόντων σέ. περὶ τῶν κατη- χουμένων καὶ παραπεσόντων ἐν
τῇ κατηχήσει ἔδοξε τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, ὥστε τριῶν ἐτῶν αὐτοὺς ἀκροασαμένους
μόνον μετὰ ταῦτα εὐχεσθαι μετὰ τῶν κατηχουμένων.

book 570 Περὶ τοῦ μὴ δεῖν μετατίθεσθαι ἀπὸ ἐτέρας πόλεως εἰς ἑτέραν. διὰ τὸν πολὺν τάραχον καὶ
στάσεις τὰς γινομένας ἔδοξε παντάπασιν περιαιρεθῆναι τὴν συνήθειαν τὴν παρὰ τὸν κανόνα
εὐρεθεῖσαν ἐν τισὶ μέρεσιν, ὥστε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μὴ μεταβαίνειν, μήτε ἐπίσκοπον μήτε
πρεσβύτερον μήτε διάκονον. εἰ δὲ τις μετὰ τὸν τῆς ἀγίας συνόδου ὅρον τοιοῦτόν τι
ἐπιχειρήσειεν ἢ ἐπιδῶ ἑαυτὸν πράγματι, ἀκυρωθήσεται ἐξάπαντος τὸ κατασκευάσμα καὶ
ἀποκατασταθήσεται τῇ ἐκκλησίᾳ, ἥς ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἐχειροτονήθη.

book 571 Περὶ τῶν ἐν αἷς προεβλήθησαν ἐκκλησίαις οὐκ ἐμμενόντων. ὅσοι ῥίψοκινδύνως, μήτε τὸν
φόβον τοῦ θεοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες μήτε τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα εἰδότες, ἀναχωροῦσι
τῆς ἐκκλησίας, πρεσβύτεροι ἢ διάκονοι ἢ ὅλως ἐν τῷ κλήρῳ ἐξεταζόμενοι, οὗτοι οὐδαμῶς
δεκτοὶ ὀφείλουσιν εἶναι ἐν ἐτέρᾳ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ πᾶσαν αὐτοῖς ἀνάγκην ἐπάγεσθαι χρὴ
ἀναστρέφειν εἰς τὰς ἑαυτῶν ἐπιμένοντας δὲ ἀκοινωνήτους εἶναι προσήκει. εἰ δὲ καὶ τις
ὑφαρπάσαι τὸν τῷ ἐτέρῳ διαφέροντα καὶ χειροθετήσῃ ἐν αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ μὴ
συγκατατιθεμένου τοῦ ἐπισκόπου, οὗ ἀνακεχώρηκεν ὁ ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενος, ἄκυρος
ἔστω ἢ χειροθεσία.

book 572 Περὶ κληρικῶν τοκιζόντων. ἐπειδὴ πολλοὶ ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενοι τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν
αἰσχροκέρδειαν διώκοντες ἐπελά- A1H V1P3 M2P1P2 1 κοινωνίας ἐπιζητούντων μετασχεῖν
M2P1P2 3 ἐξοδεύει A1 4 καὶ2 — 5 τασχῶν > M2P1P2 so auch vulg. Text 6 οὖν > HV1P3 7
μετασχεῖν + δοκιμασίας A1 13 ἐτέραν] πόλιν H 15 παρὰ] περὶ HP3 16 μὴ > HP2 19 πράγματι +
τοιοῦτω Balf. nach vulg. Text 19f ἀποκαταστήσεται 24 εἰδότες κανόνα ~ A1 29 τις > P3 | τὸν + ἐν
P2 30 ἑαυτοῦ V1P3 | συγκαταθεμένου V1 31 ὁ > M2 32 πειδὴ (die Initiale vergessen) A1 θοντο
τοῦ θεοῦ γράμματος λέγοντος τὸ ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ» καὶ δανείζοντες
ἐκατοστὰς ἀπαιτοῦσιν, ἐδικαίωσεν ἡ ἀγία καὶ μεγάλη σύνοδος, ὥς εἴ τις εὐρεθείη μετὰ τὸν
ὅρον τοῦτον τόκους λαμβάνων ἐκ μεταχειρίσεως ἢ ἄλλως μετερχόμενος τὸ πρᾶγμα, ἢ ἡμιολίας

ἀπαιτῶν ἢ ἕτερόν τι ἐπινοῶν αἰσχροῦ κέρδους ἕνεκα. καθαιρεθήσεται τοῦ κλήρου καὶ ἀλλότριος τοῦ κανόνος ἔσται.

book 573 Περὶ πρεσβυτέρων λαμβανόντων παρὰ διακόνων τὴν εὐχαριστίαν. ἦλθεν εἰς τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον, ὅτι ἔν τισι ἢ πόλεσι πρεσβυτέροις τὴν εὐχαριστίαν οἱ διάκονοι διδόασιν· ὅπερ οὔτε ὁ κανὼν οὔτε ἡ συνήθεια παρέδωκε, τοὺς ἐξουσίαν μὴ ἔχοντας προσφέρειν τούτους τοῖς προσφέρουσι διδόναι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. κάκεῖνο δὲ ἐγνωρίσθη, ὅτι ἤδη τινὲς τῶν διακόνων καὶ πρὸ ἐπισκόπων τῆς εὐχαριστίας ἄπτονται. ταῦτα οὖν πάντα περιηρήσθω, καὶ ἐμμενέτωσαν οἱ διάκονοι τοῖς ἰδίους μέτροις, εἰδότες ὅτι τοῦ μὲν ἐπισκόπου ὑπηρεταὶ εἰσὶ, τῶν δὲ πρεσβυτέρων ἐλάττους τυγχάνουσι. λαμβανέτωσαν δὲ κατὰ τάξιν τὴν εὐχαριστίαν μετὰ τοὺς πρεσβυτέρους ἢ τοῦ ἐπισκόπου αὐτοῖς διδόντος ἢ τοῦ πρεσβυτέρου. ἀλλὰ μήτε καθῆσθαι ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων ἐξέστω τοῖς διακόνοις παρὰ κανόνα γὰρ καὶ παρὰ τάξιν ἐστὶ τὸ γινόμενον. εἰ δὲ τις μὴ θέλοι πειθαρχεῖν, καὶ μετὰ τοὺς ὅρους πεπαύσθω τῆς διακονίας.

book 574 Περὶ τῶν ἐκ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως προσελθόντων ἢ προσιόντων τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ. περὶ τῶν Παυλιανισάντων, εἴτα προσφυγόντων τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ὅρος ἐκτέθειται ἀναβαπτίζεσθαι αὐτοὺς ἐξάπαντος. εἰ δὲ τινες ἐν τῷ παρεληλυθότῳ χρόνῳ ἐν τῷ κλήρῳ ἐξητάσθησαν, εἰ μὲν ἄμεμπτοι καὶ ἀνεπίληπτοι φανεῖν, ἀναβαπτισθέντες χειροτονείσθωσαν ὑπὸ τοῦ τῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου· εἰ δὲ ἀνακριθέντες ἀνεπιτήδαιοι εὐρίσκονται, καθαιρεῖσθαι αὐτοὺς προσήκει. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν διακόνων καὶ ὅλως περὶ τῶν ἐν τῷ αὐτῷ κανόνι ἐξεταζομένων ὁ αὐτὸς τύπος παραφυλαχθήσεται.

book 575 ἐμνήσθημεν δὲ καὶ τῶν διακονισσῶν τῶν ἐν αὐτοῖς, τῶν ἐν τῷ σχήματι ἐξετασθεισῶν, ἐπεὶ μήτε χειροθεσίαν τινὰ ἔχουσιν, ὡς ἐξάπαντος ἐν τοῖς λαϊκοῖς αὐτὰς ἐξετάζεσθαι.

book 576 Περὶ τῶν ἐν κυριακῇ γόνυ κλινόντων. ἐπειδὴ εἰσὶ τινες ἐν τῇ κυριακῇ γόνυ κλίνοντες καὶ ἐν ταῖς τῆς πεντηκοστῆς ἡμέραις, ὑπὲρ τοῦ πάντα ὁμοίως ἐν πάσῃ παροικίᾳ ὁμοφρόνως φυλάττεσθαι ἐστῶτας ἔδοξε τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ τὰς εὐχὰς ἀποδιδόναι τῷ κυρίῳ.

book 577 Τούτους τοὺς εἴκοσι νόμους τὸ αὐτὸ ἅγιον αὐτῶν συνέδριον ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ θεοφιλεστάτου καὶ πανευφήμου βασιλέως Κωνσταντίνου περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πολιτείας ἐγράψαντο.

book 578 ἐβουλεύσαντο δὲ καὶ ἕτερον νόμον ἐκθέσθαι τινὲς τῶν ἐπισκόπων, ὃν ὁ ἐκώλυσε Παφνούτιος, περὶ οὗ ἀναγκαῖον ᾤθηεν διηγήσασθαι μεγίστου θαύματος ἄξιον διήγημα. ἐδόκει τοῖς τῶν ἐπισκόπων νόμον νεαρὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσαγαγεῖν ἐν τῇ συνόδῳ <καὶ> ὡς περὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας οὕτω καὶ τοῦτον ὀρίσαι.

book 579 Ὑγραφον οὖν περὶ τοῦ μὴ δεῖν τοὺς ἱερωμένους, εἴτε ἐπίσκοποι εἴτε πρεσβύτεροι εἴτε διάκονοι εἴτε ὑποδιάκονοι εἴτε τις τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου, συγκαθεύδειν ταῖς γαμεταῖς, ὃς ἔτι λαϊκοὶ ὄντες ἡγάγοντο.

book 580 τούτων οὕτω διατυπωμένων, ἀναστὰς ἐν μέσῳ τοῦ ὄχλου τῶν ἐπισκόπων ὁ θεῖος Παφνούτιος μεγάλη τῇ φωνῇ ἐβόησε λέγων· «μὴ βαρύνετε τὸν ζυγὸν τῶν ἱερωμένων, τίμιος γάρ, φησὶν, ὁ γάμος ἐν πᾶσι καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος, μὴ τῇ ὑπερβολῇ τῆς ἀκριβείας τὴν ἐκκλησίαν μᾶλλον προσβλάψητε», οὐ γάρ φησι πάντας δύνασθαι φέρειν τῆς ἀπαθείας τὴν ἄσκησιν.

book 581 «οὐδεῖς, ὡς οἶμαι, φυλαχθήσεται ἐν τῇ σωφροσύνῃ τῆς ἐκάστου γαμετῆς τοῦ ἀνδρὸς στερουμένου. σωφροσύνην δὲ καλὴν καὶ τῆς νομίμου γαμετῆς ἐκάστου τὴν συνέλευσιν λέγω· μὴ μὴν ἀποζεύγνυσθαι ταύτην, ἣν ὁ θεὸς 13 — 119, 6 Tgl. Socr. I 11 p. 88ff Sozom. I 23, 3f — 22 Hebr. 13 25 vgl. Matth. 19, 12 — 28 vgl. Matth. 19, 6 A1H V1P3 M2P1P2 1 διακονισῶν M2P1 | ἐν 2 + αὐτῷ M2P1P2 2 ἐξετασθεισῶν (fol. 34v) ἐπεὶ, aber am Kopf d. Seite die Überschrift von Kan. 20, die dann nicht wieder folgt H (vgl. 115, 24) 4 ἐν + τῇ P3 6 τούτου HSS 8 συνέδριον αὐτῶν ~ P2 10 ἐγράψατο HM2P1P2 | ἐβουλεύσατο M2 11 τινὲς > V1P3 13 τινὶ M2 14 corr. Ltz. 15 ὀρίσαι

V1P3 ὡρίσθαι A1 ὀρίσασθαι HM2P1P2 16 ἕκαστος P2 18 πρεσβύτεροι εἴτε διάκονοι εἴτε > P3 22 βαρύνετε + λέγων M2P1P2 23 ἐν πᾶσι > M2P1P2 25 ὥς > H 27 übers. 'wenn ihr der Mann geraubt ist' στερουμένης M2P1P2 | σωφροσύνη H | καλήν] καλὸν H καλεῖν P2 καλήν von junger Hd. corr. in καλεῖν P3 28 τὴν > M2P1P2 | μὴ] οὐ A1 καὶ ἦν ἄπαξ ἀναγνώστης ἢ ψάλτης ἢ λαϊκὸς ὧν ἠγάγετο».

book 582 κοὶ ταῦτα ἔλεγεν ὁ Παφνούτιος ἄπειρος ὧν γάμου διὰ τὸ νηπιόθεν ἀσκητηρίοις ἀναστρέφεσθαι αὐτόν. διὸ πεισθεὶς ὁ πᾶς τῶν ἐπισκόπων σύλογος τῇ τοῦ ἀνδρὸς συμβουλίᾳ ἀπεσίγησε περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, τῇ γνώμῃ καταλείψαντες τῶν βουλομένων κατὰ συμφωνίαν ἀπέχεσθαι τῆς ἰδίας γαμετῆς.

book 583 Ταῦτα ἐπράχθησαν ἐπὶ τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου τῆς ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας συναθροισθείσης. Εὐσέβιος δὲ κοὶ Θεόγνιος καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς Ἀρειανοὶ οὐκ ἐνεγκόντες τὴν τῆς ἀληθοῦς πίστεως κρατυνθεῖσαν βεβαίωσιν ἔτι μὴν καὶ τὸν Ἀρειον ἀναθεματίσαι μὴ ἀνασχόμενοι, φωραθέντες καὶ αὐτὶς ἐπὶ τούτῳ ἐξορία ὑπέπεσον ψήφῃ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως καὶ κρίσει τῆς ἀγίας τῶν ἐπισκόπων συνόδου, ἄλλων ἀντ' αὐτῶν ἐν ταῖς αὐτῶν παροικίαις καταστάντων ψήφῳ τῆς αὐτῆς συνόδου καὶ τοῦ τῆς ἐκάστου παροικίας κλήρου καὶ λαοῦ.

book 584 καὶ Ἀμφίων μὲν τὴν τῆς Νικομηδέων ἐκκλησίας ἡγεμονίαν παρέλαβε, Χρῆστος δὲ τὴν αὐτῆς Νικαίας καὶ ἄλλοι τὰς τῶν ὁμοφρόνων αὐτῶ. ἀλλὰ καὶ πάλιν ταῖς ἐξ ἔθους χρησάμενοι μηχαναῖς Εὐσέβιος καὶ Θεόγνιος καὶ τὴν βασιλέως φιλανθρωπίαν ἐφόδιον ἐξ ἀπάτης εὐρόντες, ἀναπαλαῖσαι πάλιν καὶ τὴν προτέραν δυναστείαν ἀπολαβεῖν ἐπειρώτων.

book 585 καὶ τὰ μὲν τούτων κάκιστα μηχανήματα πάμπολλα ὄντα καὶ πάσης ἀσεβείας ἔμπλεα τυγχάνοντα πρὸς τὴν Θεοδωρήτου καὶ τῶν λοιπῶν συγγραψάντων ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν ἱστορίαν τοὺς βουλομένους καταμαθεῖν παραπέμψοιμι, βαδιῶ δὲ ἐγὼ ἐντεῦθεν τῷ λόγῳ ἐπὶ τὰ ἐξῆς, περὶ ὧν ἢ τῶν ἐπισκόπων ἐπέστειλε σύνοδος τοῖς ἀπολειφθεῖσιν ἐπισκόποις καὶ ταῖς ἑαυτῶν παροικίαις, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ὁ νικηφόρος καὶ πιστότατος βασιλεὺς εἰς σύστασιν τῆς τε ἐκτεθείσης ἀγιωτάτης πίστεως καὶ τῆς ἀγίας ἐορτῆς τοῦ πάσχα, εἰς ἔλεγχον δὲ τῶν τῆς ἀσεβείας προστατῶν.

book 586 ἐπὶ τούτοις γὰρ πᾶσι μεγαλοφυῶς συγκροτηθείσης τῆς συνόδου καὶ θεοπρεπῶς ἐκφωνηθείσης τῆς πίστεως τό τε κατὰ τὴν 15—20 vgl. Thdt. I 20, 11 p. 69. Sozom. I 21, 5 A1H V1P3 M2P1P2 2 ὁ + μέγας V1P3 | ἄπειροι M2 3 ἀνατρέφεσθαι V1P3 | πεισθεῖς] προσθεῖς M2P1P2 4 συμβουλῇ H 8 ἀθροισθείσης V1P3 9 Θεόγνις H 12 ἐπέπεσον P2 | ψήφῳ — βασιλέως > A1 | θεοφιλεστάτου + καὶ φιλοχρίστου 2 16 ἐκκλησίαν H | ἡγεμονίαν > H | αὐτῆς A1 τῆς d. übr. HSS αὐτῷ HV1P3 αὐτῶν d. übr. HSS 18 Θεόγνις HP3 19 ἀναπαλέσαι (so) P1 + δὲ M2 20 ἀναλαβεῖν M2P1P2 21 πάμπολα HM2P1P2 24 ἐγὼ nach λόγῳ 1 τὰ] τὸ A1 25 ἀπέστειλε V1P3 26 ἑαυτῶν] αὐτῶν M2P1P2 αὐτῷ H 28 ἔλεγ- χον] ἔλεγον M2 28f πρωτοστατῶν V1P3 ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν τυπώσαντες ἅπαντα οἱ ἅγιοι πατέρες δηλῶσαι πάντα τὰ ὠρισμένα διὰ γραμμάτων πάσαις ταῖς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις ἐσπούδασαν, συνάψαντες καὶ τὰ κατὰ Μελίτιον.

book 587 Ἐπειδὴ δὲ καὶ Μελίτιός τις ἐπισκοπῆς χειροτονίας ἡξιωμένος οὐ πρὸ πολλοῦ τῆς Ἀρείου μανίας, διελεγχθεὶς ὑπὸ τοῦ θειοτάτου Πέτρου τοῦ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπισκόπου, τοῦ καὶ τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἀναδησαμένου, καθαιρεθεὶς ὁ αὐτὸς Μελίτιος οὐκ ἔστερξε τὴν τῆς καθαιρέσεως ψήφον, ἀλλὰ τὴν τε Θηβαίδα καὶ τὴν πελάζουσαν Αἴγυπτον θορύβων καὶ ζάλης ἐνέπλησε, τυραννίδι κατὰ τῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐπισκόπου χρώμενος προεδρίας ἔγραψε δὲ τὸ κοινὸν τῆς συνόδου πρὸς τὴν τῶν Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίαν, ἅπερ περὶ τῆς τούτου νεωτεροποιίας ἐνομοθέτησεν·

- book 588 »Συνοδική ἐπιστολὴ γραφεῖσα τοῖς κατὰ Ἀλεξανδρείαν καὶ Ἀἴγυπτον καὶ Πεντάπολιν καὶ Λιβύην καὶ ταῖς κατὰ πᾶσαν τὴν >οὐρανὸν ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις κλήροις τε καὶ λαοῖς >δόξου πίστεως παρὰ τῆς ἐν Νικαίᾳ ἀγίας συνόδου· τῇ ἀγίᾳ καὶ >θεοῦ χάριτι Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς κατὰ τὴν Αἴγυπτον >Πεντάπολιν καὶ Λιβύην κοὶ τοῖς κατὰ τὴν ὑπ οὐρανὸν >ἀδελφοῖς, κλήροις τε καὶ λαοῖς ὀρθοδόξοις, οἱ ἐν Νικαίᾳ καὶ τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον συγκροτήσαντες ἐπίσκοποι ἐν >κυρίῳ χαίρουν.
- book 589 >Ἐπειδὴ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος κοὶ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως >Κωνσταντίνου συναγαγόντος ἡμᾶς ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν καὶ >ἡ μεγάλη καὶ ἀγία σύνοδος ἐν Νικαίᾳ συγκροτηθεῖσα τὰ περὶ >ἐκκλησιαστικῆς πίστεως διείληφεν, ἅτινα ἀναγκαῖον ἡμῖν 6—123, 13 vgl. Socr. I 9, 1 —14 p. 57ff. Thdt I 9. Das findet sich auch in den Athanas. HSS (vgl. G. Loeschke im Rh. Mus. 59, 461ff und Parmentiers Theodoret Ausgabe S. 38), und bis 122,27 lateinisch S. Leonis opera III 587f A1H V1P3 M2P1P2 4 u. ö. Μελέτιον M2P1P2 5 περὶ Μελιτίου τοῦ ἀνοσίου (am Rand) H 6 ἐπεὶ HV1P3 7 διελεχθεῖς H 8 τοῦ1 > P2 9 ἔστερξε] ἔστεξε A1 ἐδέξατο H 11 τυραννίδος HP3 12 προεδρίας] παρρησίας P2 | δέ] δεῖ (so) A1 δὴ Klosterm. 14 νεωτερίας V1 νεοτεροποιίας P3 | ἐνομοθεσησ V1 16f τῆς . . . ἀγίας . . . A1 18 Νικαίας P3 | συνόδου + τῶν τριακοσίων ἐπισκόπων M2P1P2 + τῶν τ ἐπ. V1 + τῶν τῶν ἐπ. P3 | ἡ ἀγία καὶ μεγάλη σύνοδος steht vor τῇ ἀγίᾳ etc. M2P1P2V1P3 (vgl. G. Loeschke a. a. O. 464) | μεγάλη + τοῦ H 21 λαοῖς] τοῖς H | συναχθέντες — 22 μεγάλην > P3 24 θεοῦ] χριστοῦ V1P3 ἀποσταλῆναι παρ ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς διὰ γραμμάτων, ἵνα εἰδέναι ἔχοιτε, >τίνα μὲν ἐκινήθη καὶ ἐξητάσθῃ, τίνα δὲ ἔδοξε καὶ ἐκρατύνθῃ· >μὲν οὖν ἀπάντων ἐξητάσθῃ τὰ κατὰ τὴν ἀσέβειαν καὶ τὴν >μίαν Ἀρείου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ὑπὸ παρουσίᾳ τοῦ >βασιλέως ἡμῶν Κωνσταντίνου.
- book 590 καὶ παμψηφὶ ἔδοξεν ἀναθεματι- >σθῆναι αὐτὸν καὶ τὴν ἀσεβῆ αὐτοῦ δόξαν καὶ τὰ ῥήματα καὶ >νοήματα αὐτοῦ τὰ βλάσφημα οἷς ἐκέχρητο βλασφημῶν τὸν >τοῦ θεοῦ, λέγων ἐξ οὐκ ὄντων εἶναι καὶ πρὶν γεννηθῆναι μὴ >καὶ ἦν πότε ὅτε οὐκ ἦν καὶ αὐτεξουσιότητι κακίας καὶ >δεκτικὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ λέγοντος καὶ κτίσμα ὀνομάζοντος >ποίημα.
- book 591 ταῦτα πάντα ἀνεθεμάτισεν ἡ ἀγία σύνοδος, οὐδὲ ὅσον >ἀκοῦσαι τῆς ἀσεβοῦς δόξης καὶ τῆς ἀπονοίας καὶ τῶν >ρημάτων αὐτοῦ ἀνασχομένη. καὶ τὰ μὲν κατ' ἐκείνον οἶον >τετύχηκε πάντως ἢ ἀκηκόατε ἢ ἀκούσεσθε, ἵνα μὴ >ἐπεμβαίνειν ἀνδρὶ δι' οἰκείαν ἀμαρτίαν ἄξια τὰπίχειρα >μένω.
- book 592 τοσοῦτον δὲ ἴσχυσεν αὐτοῦ ἡ ἀσέβεια, ὥς καὶ παραπολέσαι >Θεωνᾶν τὸν ἀπὸ Μαρμαρικής καὶ Σεκοῦνδον τὸν ἀπὸ >τῶν γὰρ αὐτῶν κᾶκεῖνοι οὖν τοῖς ἄλλοις τετυχήκασιν.
- book 593 >Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ τοῦ θεοῦ χάρις τῆς μὲν κακοδοξίας ἐκείνης >τῆς βλασφημίας καὶ τῶν προσώπων τῶν τολμησάντων διάστασιν >διαίρεσιν ποιήσασθαι τοῦ εἰρηνευομένου ἄνωθεν λαοῦ >τὴν Αἴγυπτον, ἐλείπετο δὲ τὸ κατὰ τὴν προπέτειαν Μελιτίου >τῶν ὑπ αὐτοῦ Χειροτονηθέντων, καὶ περὶ τούτου τοῦ μέρους >ἔδοξε τῇ συνόδῳ ἐμφανίζομεν ὑμῖν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί.
- book 594 ἔδοξεν >οὖν Μελίτιον μὲν φιλανθρωπότερον κινηθείσης τῆς συνόδου >γὰρ τὸν ἀκριβῆ λόγον οὐδεμιᾶς συγγνώμης ἄξιος ἦν) μένειν >αὐτοῦ πόλει καὶ μηδεμίαν ἐξουσίαν ἔχειν μήτε χειροτονεῖν >χειρίζειν μήτε χειροθετεῖν μήτε ἐν χώρᾳ μήτε ἐν πόλει >φαίνεσθαι ταύτης τῆς προφάσεως ἔνεκα, ψιλὸν δὲ τὸ ὄνομα >τιμῆς κεκτῆσθαι.
- book 595 τοὺς δὲ ὑπ αὐτοῦ κατασταθέντας μυστικωτέρᾳ A1H V1P3 M2P1P2 3 ἀπάντων > P2 | τὴν2 > V1P3 4 ὑπὸ A1H ἐπὶ d. übr. HSS 5 βα- σιλέως > P3 | ἔδοξαν V1P3 5f ἀναθεματίζειν HM2P1P2 8 θεοῦ + καὶ P1, Rasur M2, nachträglich eingefügt P2 | καὶ πρὶν — εἶναι > P2 κὼν > P2 10 f ὀνομάζοντος καὶ ποίημα > P3 13 ἐκείνου M2P1P2 | τέλους > A1 (aber von späterer Hd. nach τετύχηκε Z. 14 nachgetragen) 14 ἀκηκόετε 16 ἴσχυσε δὲ (δ corr. aus ν) ~ H | ἡ > P3 | ὥς > P1 17 βαρβαρικῆς 20

τῆς > M2P1P2V1P3 21 εἰρηνευομένου] εἰρημένου M2P1P2 22 δὲ + καὶ H 24 ἡμῖν HV1 25 Μελίτιον] βέλτιον V1P3 | μὲν > P2 >χειροτονία βεβαιωθέντας κοινωνηθῆναι ἐπὶ τούτοις ἐφ' ᾧ τε >μὲν αὐτοὺς τὴν τιμὴν καὶ λειτουργεῖν, δευτέρους δὲ εἶναι >πάντων τῶν ἐν ἐκάστη παροικίᾳ καὶ ἐκκλησίᾳ >πάντων τὸν τιμιώτατον καὶ συλλειτουργὸν ἡμῶν Ἀλέξανδρον >ρισμένων. ὡς τούτοις μὲν μηδεμίαν ἐξουσίαν εἶναι τοὺς >αὐτοῖς προχειρίζεσθαι ἢ ὑποβάλλειν ὀνόματα ἢ ὅλως ποιεῖν τι >γνώμης τοῦ τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας >τῶν ὑπὸ Ἀλέξανδρον τελούντων, τὸν ὀσιώτατον >ἡμῶν.

book 596 τοὺς δὲ χάριτι θεοῦ καὶ εὐχαῖς ὑμετέραις ἐν μηδενὶ σχίσ- >ματι εὐρεθέντας, ἀλλὰ ἀκηλιδῶτους ἐν τῇ καθολικῇ καὶ >ἐκκλησίᾳ ὄντας ἐξουσίαν ἔχειν καὶ προχειρίζεσθαι καὶ ὀνόματα >λέγεσθαι τῶν ἀξίων τοῦ κλήρου καὶ ὅλως πάντα ποιεῖν καὶ >νόμον καὶ θεσμὸν τὸν ἐκκλησιαστικόν.

book 597 εἰ δέ τινα συμβαίῃ ἀνα- >παύσασθαι τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τηνικαῦτα προσαναβαίνειν εἰς >τιμὴν τοῦ τετελευτηκότος τοὺς ἄρτι προσληφθέντας μόνον εἰ >φαίνονται καὶ ὁ λαὸς αἰροῖτο συνεπιψηφίζοντος αὐτῷ καὶ >σφραγίζοντος τοῦ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου.

book 598 τοῦτο δὲ τοῖς >μὲν ἄλλοις ἅπασι συνεχωρήθη· ἐπὶ δὲ τοῦ Μελιτίου >οὐκέτι τὰ αὐτὰ ἔδοξε διὰ τὴν ἀνέκαθεν αὐτοῦ ἀταξίαν καὶ διὰ >πρόχειρον καὶ προπετὲς τῆς γνώμης, ἵνα μηδεμία ἐξουσία ἢ >αὐτῷ δοθείη, ἀνθρώπῳ δυναμένῳ πάλιν τὰς αὐτὰς ἀταξίας >ποιῆσαι.

book 599 ταῦτά ἐστι τὰ ἐξαίρετα καὶ διαφέροντα Αἰγύπτῳ καὶ τῇ >ἀγιωτάτῃ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ. εἰ δὲ τι ἄλλο ἢ ἐκανονίσθη >ἐκογματίσθη συμπρόντος τοῦ κυρίου καὶ τιμιωτάτου >καὶ ἀδελφοῦ ἡμῶν Ἀλεξάνδρου, αὐτὸς παρὼν ἀκριβέστερον >ταῦτα πρὸς ὑμᾶς, ἅτε δὴ καὶ κύριος καὶ κοινωνὸς τῶν >τυγχάνων.

book 600 >Εὐαγγελιζόμεθα δὲ ὑμᾶς καὶ περὶ τῆς συμφωνίας τοῦ >τάτου πάσχα, ὅτι ὑμετέραις εὐχαῖς κατωρθώθη καὶ τοῦτο >μέρος, ὥστε πάντας τοὺς ἐν τῇ ἐῷ ἀδελφούς, τοὺς μετὰ A1H V1P3 M2P1P2 2 μὲν > A1 3 τῶν2] τὸν V1 4 τιμιώτατον + ἡμῶν H 5 μηδεμίαν] οὐδὲ μίαν P2 | ἐξουσίαν > V1 6 ὀνόματα V1P3 ὀνόματι A1HM2P1P2 8 H 9 ἡμετέρας H 9f σχήματι P1V1P3 (wo aber von späterer corr. in σχίσματι), σχίσματι aber ἴσματι auf Rasur M2 10 ἀλλὰ + καὶ P2 + καὶ V1 15 προσληφθέντας HM2P1P2 Socr. Thdt. προσληφθέντας A1 προληφθέντας V1P3 24 κυρίου A1 κυροῦ HM2P1P2V1P3 26 τῶν γεγεννημένων] ἡμῖν M2P1 ὑμῖν (aber statt u. ursprüngl. η) P2 28f ἁγίου V1P3 HM2P1P2 >Ἰουδαίων τὸ πρότερον ποιοῦντας, συμφώνως Ῥωμαίοις καὶ ὑμῖν >πᾶσιν ἡμῖν τοῖς ἐξ ἀρχαίου μεθ' ὑμῶν φυλάσσουσι τὸ πάσχα ἐκ >δεῦρο ἄγειν τὴν αὐτὴν ἀγιωτάτην ἑορτὴν τοῦ πάσχα.

book 601 χαίροντες >οὐν ἐπὶ τοῖς κατορθώμασι καὶ ἐπὶ τῇ κοινῇ εἰρήνῃ καὶ >καὶ ἐπὶ τῷ πᾶσαν αἴρεσιν ἐκκοπῆναι, ἀποδέξασθε μὲν μετὰ μείζονος >τιμῆς καὶ πλείονος ἀγάπης τὸν συλλειτουργὸν ἡμῶν, ὑμῶν δὲ >σκοπον Ἀλέξανδρον τὸν εὐφράναντα ἡμᾶς τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ καὶ >ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ τοσοῦτον πόνον ὑποστάντα ὑπὲρ τοῦ >γενέσθαι παρὰ τε ὑμῖν καὶ πᾶσιν. εὐχεσθε δὲ καὶ περὶ ἡμῶν >ἕνα τὰ καλῶς ἔχειν δόξαντα, ταῦτα βέβαια μένοι κατ' >γεγεννημένα ὡς πιστεύομεν διὰ τοῦ παντοκράτορος θεοῦ καὶ >μονογενοῦς υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ τοῦ >ἁγίου πνεύματος, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.

book 602 >Τὰ περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως πραγματευθέντα κατὰ >μεγάλῃν σύνοδον τὴν ἐν Νικαίᾳ συγκροτηθεῖσαν εἰκὸς μὲν ὑμᾶς, >ἀγαπητοί, καὶ ἄλλοθεν μεμαθηκέναι, τῆς φήμης προτρέχειν >τὸν περὶ τῶν πραττομένων [πραγμάτων] ἀληθῆ λόγον. ἀλλ' ἐκ τοιαύτης ἀκοῆς τὰ τῆς ἀληθείας ἑτεροίως ὑμῖν ἀπαγγέλλεται, >ἀναγκαιῶς διεπεμψάμεθα ὑμῖν πρῶτον μὲν τὴν ὑφ' ἡμῶν >θεῖσαν περὶ τῆς πίστεως γραφὴν, ἔπειτα δὲ τὴν δευτέραν, ἣν ταῖς >ἡμετέραις φωναῖς προσθήκας ἐπιβαλόντες ἐκδεδώκασι.

book 603

τὸ μὲν >παρ' ἡμῶν γράμμα ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ θεοφιλεστάτου ἡμῶν βασιλέως >ἀναγνωσθὲν εὖ τε ἔχειν καὶ δοκίμως ἀποφανθὲν τοῦτον ἔχει >τρόπον·

book 604

>Ἡ ὑφ' ἡμῶν ἐκτεθεῖσα πίστις. καθὼς παρελάβομεν παρὰ >πρὸ ἡμῶν ἐπισκόπων καὶ ἐν τῇ

book 605

πρώτῃ κατηχήσει καὶ ὅτε τὸ λουτρὸν >ἐλαμβάνομεν καὶ καθὼς ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν μεμαθήκαμεν >ὥς ἐν τῷ πρεσβυτερίῳ ἐν αὐτῇ τῇ ἐπισκοπῇ ἐπιστεύομεν τε καὶ 14—S. 127,26 vgl.Socr.I8,35—54p.48ff. Athanas. (Montfaucon) I1238. Thdt. I12 p. 48ff A1H V1P3 M2P1P2 1 ὑμῖν corr. von 1. Hd. aus ἡμῖν A1 5 ἀποδέξασθαι M2P3 8 τῇ > 2 9 περι] ὑπὲρ M2P1P2 10 ἔχειν] ἄγειν P3 11 διὰ] παρὰ P2V1P3 12 τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ~ V1P3 14 ἐπισκόπου > H 19 corr. nach Socr. Thdt. 20 ἡμῖν 21 ὑφ'] ἐφ' P3 21f προτεθεῖσαν A1P3 προταθεῖσαν HM2P1P2V1 Thdt. 23 ἐπιβάλλοντες A1 ἐπιβαλλόντες (so!) V1 Überlieferung gespalten) 29 καὶ1 > P2 (vgl. Thdt.) >ἐδιδάσκομεν, οὕτω καὶ νῦν πιστεύοντες τὴν ἡμετέραν πίστιν ὑμῖν >προαναφέρομεν. ἔστι δὲ αὕτη·

book 606

>Πιστεύομεν εἰς ἓνα θεόν, πατέρα ποντοκράτορα, τὸν τῶν >ἀπάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητὴν· καὶ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν >Χριστόν, τὸν τοῦ θεοῦ λόγον, θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, ζῶν >ἐκ ζωῆς, υἱὸν μονογενῆ, πρωτότοκον πάσης κτίσεως, πρὸ πάντων >τῶν αἰώνων ἐκ τοῦ πατρὸς γεγεννημένον, δι' οὗ καὶ ἐγένετο τὰ >πάντα, τὸν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρκωθέντα καὶ ἐν ἀνθρώποις >πολιτευσάμενον καὶ παθόντα καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ >ἀνελθόντα πρὸς τὸν πατέρα καὶ ἥξοντα πάλιν ἐν δόξῃ κρῖναι ζῶντας >καὶ νεκρούς. πιστεύομεν καὶ εἰς ἓν πνεῦμα ἅγιον ἀληθῶς πνεῦμα >ἅγιον,

book 607

καθὼς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἀποστέλλων εἰς τὸ κήρυγμα τοὺς >ἑαυτοῦ μαθητὰς εἶπε· »πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ >ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ >υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος«, περὶ ὧν καὶ διαβεβαιούμεθα οὐ· >τως ἔχειν καὶ οὕτω φρονεῖν καὶ πάλιν οὕτως ἐσχηκέναι καὶ μέχρις >θανάτου ὑπὲρ ταύτης ἐνίστασθαι τῆς πίστεως, ἀναθεματίζοντες >πᾶσαν ἄθεον αἵρεσιν·

book 608

ταῦτα ἀπὸ καρδίας καὶ ψυχῆς πάντοτε πεφορ- >νηκέναι, ἐξ οὗπερ ἴσμεν ἑαυτούς, καὶ νῦν φρονεῖν τε καὶ λέγειν ἐξ >ἀληθείας ἐπὶ τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν >Ἰησοῦ χριστοῦ μαρτυρούμεθα, δεικνύναι ἔχοντες καὶ δι' ἀποδείξεων >καὶ πείθειν ὑμᾶς, ὅτι καὶ τοὺς παρεληλυθότας χρόνους οὕτως ἐπι- >στεύομεν τε καὶ ἐκηρύσσομεν.

book 609

>Ταύτης ὑφ' ἡμῶν ἐκτεθείσης τῆς πίστεως οὐδενὶ παρῇν ἀντι- >λογίας τόπος. ἀλλ' αὐτός τε πρῶτος ὁ θεοφιλέστατος ἡμῶν βασιλεὺς >ὀρθότατα περιέχειν αὐτὴν ἐμαρτύρησεν οὕτω τε καὶ ἑαυτὸν φρονεῖν >συνωμολόγησε, καὶ ταύτῃ τοὺς πάντας συγκατατίθεσθαι υπογράφειν >τε τοῖς δόγμασι κοὶ συμφωνεῖν τούτοις αὐτοῖς παρεκελεύετο, ἐνὸς 13 Matth. 2S, 19 A1H V1P3 M2P1P2 2 προαναφέρομεν Socr. Thdt. 9 ἡμέρᾳ > P2 10 καὶ vor ἥξοντα nachträgl. eingefügt P2 11 καὶ2 > H | ἅγιον1 + τούτων ἕκαστον εἶναι καὶ ὑπάρχειν πιστεύοντες, πατέρα ἀληθῶς πατέρα καὶ υἱὸν ἀληθῶς υἱὸν καὶ πνεῦμα ἅγιον M2P1P2 nach Thdt. oder Socr. 16 ἔχειν — οὕτως > P3 | πάλιν] πάλαι Athan. Socr. cod. A 18 πάντως P3 πάντα Socr. > Thdt. 19 ἴσμεν] ἴωμεν V1 ἴωμεν, aber am Rand von späterer Hd. ἴσμεν und von einer andern ἔγνωμέν P3 21 μαρτυρούμεθα A1 μαρτυρούμεθα H | δι'] ἐξ A1 22 καὶ1 > A1 25 τόπος] τύπος H | πρῶτος > P2 μόνου προσεγγραφέντος ρήματος τοῦ ὁμοουσίου, ὃ καὶ αὐτὸ ἡρμή- >νευσε, λέγων, ὅτι μὴ κατὰ τὰ τῶν σωμάτων πάθη λέγοιτο τῷ >ὁμοούσιος οὔτε κατὰ διαίρεσιν οὔτε κατὰ τινα ἀποτομὴν ἐκ τοῦ >πατρὸς ὑποστῆναι· μηδὲ γὰρ δύνασθαι τὴν αὔλον καὶ νοερὰν καὶ >ἀσώματον φύσιν σωματικόν τι πάθος ὑφίστασθαι, θείοις δὲ >ἀπορρήτοις λόγοις προσήκειν τὰ τοιαῦτα νοεῖν. καὶ ὁ μὲν >τος ἡμῶν καὶ εὐσεβέστατος βασιλεὺς τὰ τοιάδε ἐφιλοσόφει, οἱ >προφάσει τῆς τοῦ ὁμοουσίου προσθήκης τήνδε τὴν γραφὴν πε- >ποιήκασιν.

- book 610 >Πιστεύομεν εἰς ἓνα θεόν, πατέρα παντοκράτορα, πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητὴν· καὶ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς μονογενῆ, τοῦτ' ἔστιν >τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, θεὸν >ἐκ θεοῦ ὄληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ >δὲ οὐ τὰ πάντα ἐγένετο, τὰ τε ἐν οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ· τὸν >ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν >καὶ σαρκωθέντα, ἐνανθρωπήσαντα, παθόντα, ταφέντα καὶ >τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἐρχόμενον >ζῶντας καὶ νεκρούς· καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα. τοὺς δὲ λέγοντας >ποτε ὅτε οὐκ ἦν« καὶ »πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν« καὶ ὅτι »ἔξ οὐκ >των ἐγένετο« ἢ ἔξ ἐτέρας ὑποστάσεως ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι >κτιστὸν ἢ τρεπτὸν ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἀναθεματίζει >ἀποστολικὴ καὶ καθολικὴ ἐκκλησία.
- book 611 >Καὶ δὴ ταύτης τῆς γραφῆς ὑπ' αὐτῶν ὑπαγορευθείσης, ὅπως >εἴρηται αὐτοῖς τὸ »ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς« καὶ τὸ »τῷ ὁμοούσιον« οὐκ ἀνεξέταστον αὐτοῖς κατελιμπάνομεν. ἐπερωτήσασι >τοιγαροῦν καὶ ἀποκρίσεις ἐντεῦθεν ἀνεκινούντο, ἐβασάνιζε τε ὁ >τὴν διάνοιαν τῶν εἰρημένων. καὶ δὴ τὸ »ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ A1H V1P3 M2P1P2 1f ἐρμήνευσε A1 2 σωμάτων] ἀσωμάτων H 3 vor διαίρεσιν ist zugefügt P2 | τοῦ > H 5 δὲ] τε A1 6 προσήκει HM2P1P2 (Thdt. codd. 11 πιστεύω A1H 16 καὶ + τὰ V1P3 21 καὶ πρὶν—ἦν > M2P1P2 | γεννηθῆναι] γενέσθαι V1 22f ἢ κτιστὸν > H Thdt. 23 τὸν τοῦ θεοῦ υἱὸν ~ M2 21 καθολικὴ + ἁγία HM2P1P2 27 κατελιμπάνομεν A1M2P1P2 (vgl. Thdt.) καταλιμπάνομεν HV1 καταλαμβάνομεν P3 | ἐπερωτήσεις Athan. Socr. ἐρωτήσεις Thdt. 28 καὶ βασάνιζε τ (= βασανίζετο), aber eine spätere hat ε vorgesetzt P3 >ὡμολογεῖτο πρὸς αὐτῶν δηλωτικὸν εἶναι τοῦ ἐκ μὲν τοῦ >εἶναι, οὐ μὴν ὡς μέρος ὑπάρχειν τοῦ πατρὸς.
- book 612 ταύτῃ δὲ καὶ ἡμῖν >ἐδόκει καλῶς ἔχειν συγκατατίθεσθαι τῇ διανοίᾳ, τῆς εὐσεβοῦς >δασκαλίας ὑπαγορευούσης ἐκ τοῦ πατρὸς εἶναι τὸν υἱόν, οὐ >μέρος αὐτοῦ τῆς οὐσίας τυγχάνειν. διόπερ τῇ διανοίᾳ καὶ >συνετιθέμεθα, οὐδὲ τὴν φωνὴν παραιτούμενοι, τοῦ τῆς εἰρήνης >ποῦ πρὸ ὀφθαλμῶν ἡμῖν κειμένου καὶ τοῦ μὴ τῆς ὀρθῆς >διανοίας.
- book 613 >Κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ καὶ τὸ »γεννηθέντα καὶ οὐ ποιηθέντα« κατε- >δεξάμεθα. ἐπειδὴ τὸ ποιηθὲν κοινὸν ἔφασκον εἶναι πρόσρημα >λοιπῶν κτισμάτων τῶν διὰ τοῦ υἱοῦ γενομένων, ὧν οὐδὲν >ἔχειν τὸν υἱόν. διὸ δὴ μὴ εἶναι αὐτὸν ποίημα τοῖς δι' >μένοις ἐμφερές, κρεῖττονος δὲ ἢ κατὰ πᾶν ποίημα τυγχάνειν >ἦν ἐκ τοῦ πατρὸς γεγεννησθαι τὰ θεῖα διδάσκει λόγια, τοῦ >τῆς γεννήσεως ἀνεκφράστου καὶ ἀνεπιλογίστου πάσῃ γεννητῇ >τυγχανοντος.
- book 614 >Οὕτω δὲ καὶ τὸ ὁμοούσιον εἶναι τοῦ πατρὸς τὸν υἱὸν ἐξεταζό- >μενος ὁ λόγος συνίστη, οὐ κατὰ τὸν τῶν σωμάτων τρόπον, >τοῖς θνητοῖς ζωοῖς παραπλησίως· οὔτε γὰρ κατὰ διαίρεσιν τῆς >σίας οὔτε κατὰ ἀποτομήν, ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τι πάθος ἢ τροπὴν >ἀλλοίωσιν τῆς τοῦ πατρὸς δυνάμεως. τούτων γὰρ πάντων >τρίαν εἶναι τὴν ἀγέννητον τοῦ πατρὸς φύσιν·
- book 615 παραστατικὸν δὲ εἶναι >τὸ ὁμοούσιον τῷ πατρὶ τοῦ μηδεμίαν ἐμφέρειαν πρὸς τὰ >κτίσματα τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ φέρειν, μόνῳ δὲ τῷ πατρὶ τῷ >κότι κατὰ πάντα τρόπον ἀφωμοιωσθαι καὶ μὴ εἶναι ἔξ ἐτέρας >ὑποστάσεως τε καὶ οὐσίας ἀλλ' ἐκ τοῦ πατρὸς. ὥ καὶ αὐτὸ >ἐρμηνευθέντι τὸν τρόπον καλῶς ἔχειν ἐφάνη συγκαταθέσθαι· >καὶ τῶν παλαιῶν τινες λογίους καὶ ἐπιφανεῖς ἐπισκόπους καὶ >γραφέας ἔγνωμεν ἐπὶ τῆς τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ θεολογίας τῷ ὁμοουσίου χρησαμένους ὀνόματι· ὀνόματι·
- book 616 μὲν οὖν περὶ τῆς ἐκτε- >θείσης εἰρήσθω πίστεως ἥ συνεφωνήσαμεν οἱ πάντες οὐκ ἀνεξετά- A1H V1P3 M2P1P2 1 μὲν fehlt im Text, steht aber am Rand V1 | τοῦ2 > H 6 συντιθέμεθα HM2P1P2 Socr., Thdt.-HSS außer A 7 ὀφθαλμοῦ H 9 καὶ2 > H 10 τὸ + 13 κρεῖττον A1 κρεῖττων H 15 γεννητῇ HM2P1P2 und die Mehrzahl der Thdt.-HSS 18 συνίστησιν M2P1P2 (die

Überlieferung gespalten) 23 τοῦ corr. aus τὸ ΑΙ (vgl. Thdt.) τὸ d. übr. HSS | γεννητὰ M2P1P2 25 ἀφομοιωῖσθαι Η ἀφομοιοῦσθαι V1P3 (vgl. Thdt.) 26 αὐτῷ Η Socr., Thdt.-HSS außer L | M2 27 συγκατατίθεσθαι M2P1P2 Thdt. >στω, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἀποδοθείσας διανοίας ἐπ' αὐτοῦ τοῦ >στάτου βασιλέως ἐξετασθείσας καὶ τοῖς εἰρημένοις λογισμοῖς >λογηθείσας.

book 617 >Καὶ τὸν ἀναθεματισμὸν δὲ τὸν μετὰ τὴν πίστιν πρὸς αὐτῶν >ἐκτεθέντα ἄλυπον εἶναι ἡγησάμεθα διὰ τὸ ἀπείργειν ἀγράφοις >φωναῖς, δι' ἃς σχεδὸν ἡ πᾶσα γέγονε σύγχυσις καὶ >ἐκκλησίας. μηδεμιᾶς γοῦν θεοπνεύστου γραφῆς »ἐξ οὐκ >καὶ τῷ »ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν« καὶ τοῖς ἐξῆς ἐπιλεγόμενοις >νης, οὐκ εὐλογον ἐφάνη ταῦτα λέγειν καὶ διδάσκειν.

book 618 ἃ καὶ αὐτῷ >καλῶς δόξαντι συνεθέμεθα. ἐπεὶ μηδὲ ἐν τῷ πρὸ τούτου χρόνῳ >τούτοις εἰώθαμεν συγχρῆσθαι τοῖς ῥήμασι.

book 619 >Ἔτι μὴν τὸ ἀναθεματίζεσθαι τὸ πρὸ τοῦ γεννηθῆναι οὐκ >οὐκ ἄτοπον ἐνομίσθη τῷ παρὰ πᾶσιν ὁμολογεῖσθαι εἶναι αὐτὸν >τοῦ θεοῦ πρὸ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως.

book 620 ἥδη δὲ ὁ θεοφιλέστα- >τος ἡμῶν βασιλεὺς καὶ αὐτὸς τῷ λόγῳ κατεσκεύαζεν, ὡς καὶ >τῆς ἔνθεον αὐτοῦ γέννησιν τὴν πρὸ πάντων αἰώνων εἶναι >ἐπεὶ καὶ πρὶν ἐνεργεῖα γεννηθῆναι, δυνάμει ἦν ἐν τῷ πατρὶ >τως, ὄντος τοῦ πατρὸς αἰὶ πατρὸς ὡς καὶ βασιλέως αἰὶ καὶ >αἰὶ δυνάμει πάντα ὄντος, αἰὶ τε κατὰ τὰ αὐτὰ κοῖ ὡσαύτως >τος.

book 621 ταῦτα ὑμῖν ἀναγκάίως διεπεμψάμεθα, ἀγαπητοί, τὸ κεκριμέ- >νον τῆς ἡμετέρας ἐξετάσεώς τε καὶ συγκαταθέσεως φανερόν >καθιστῶντες, καὶ ὡς εὐλόγως τότε μὲν καὶ μέχρις ὑστάτης >ἐνιστάμεθα, ὅτε ἡμῖν τὰ ἑτεροίως γραφέντα προσέκοπτε, τότε >ἀφιλονείκως τὰ μὴ λυποῦντα κατεδεάμεθα, ὅτε ἡμῖν >τῶν λόγων ἐξετάζουσι τὴν διάνοιαν ἐφάνη συντρέχειν τοῖς ὑφ' >αὐτῶν ἐν τῇ προεκτεθείσῃ πίστει A1H V1P3 M2P1P2 2f καὶ — συνομολογηθείσας > A1HP3 5 ἄλυπον A1HV1P3 Athan. ἄλυτον M2P1P2 Socr. cod. T δεκτὸν Thdt. 7. 8 xm Αἰ corr. aus τό, τὸ HM2P1P2 V1P3 9 αὐτῷ) ὑτὸς A1 11 συγχρησθῆναι A1H χρῆσθαι V 13 πᾶσιν] πάντων A1 14 θεοῦ + καὶ H 16 Am Rand von späterer Hd. ζήτησον τούτου, οὐ γὰρ δοκεῖ ἔχειν ὀρθῶς M2. Am Rand wohl sicher von 1. Hd. ζῆ. ζῆται περὶ ρούτου· οὐδὲ γὰρ δοκεῖ ἔχειν καλῶς P2. Entsprechende, nur längere und z. T. schwer lesbare Randbemerkungen dogmatischen Inhalts in Αἰ und H 19 πάντων A1 | ὄντως P2 | τὰ nachträgl. von 2. Hd. eingefügt M2 αὐτὰ] αὐτοῦ P3 20f κεκριμμένον A1 21 τε > A1 Thdt. SDL | ὑμῖν] ἡμπῖν H 22 τότε] ποτὲ M2 23 ἡμῖν] μὴν H 23 τὰ ἑτεροίως — 24 ἡμῖν > V1 | τότε δὲ] τε καὶ H 26 ὡμολογησαμένοις A1 ὁμολογησαμένοις H >Ἀσπαζόμεθα ὑμᾶς σὺν τῇ παρ' ὑμῖν ἀδελφότητι. ἐρῶσθαι >ἐν κυρίῳ εὐχόμεθα, ἀδελφοὶ τιμιώτατοι«. »Νικητῆς Κωνσταντίνος Μέγιστος Σεβαστὸς ἐπισκόποις καὶ λαοῖς.

book 622 >Τοὺς πονηροὺς καὶ ἀσεβεῖς μιμησάμενος Ἄρειος δίκαιός ἐστι >τὴν αὐτὴν ἐκείνοις ὑπέχειν ἀτιμίαν. ὥσπερ τοίνυν Πορφύριος >τῆς θεοσεβείας ἐχθρὸς συντάγματα ἄττα παράνομα κατὰ τῆς >σκείας συστησάμενος ἄξιον εὖρατο μισθόν, καὶ τοιοῦτον ὥστε >νείδιστον μὲν αὐτὸν πρὸς τὸν ἐξῆς γενέσθαι χρόνον καὶ >ἀναπλησθῆναι κακοδοξίας, ἀφανισθῆναι δὲ τὰ ἀσεβῆ αὐτοῦ >ματα, οὕτω καὶ νῦν ἔδοξεν Ἄρειόν τε καὶ τοὺς αὐτῷ >Πορφυριανοὺς μὲν καλεῖσθαι, ἵν' ὥνπερ τοὺς τρόπους >γραμμα ἔχῃ καὶ τὴν προσηγορίαν· πρὸς δὲ τούτῳ καὶ εἴ τι >γραμμα ὑπὸ Ἀρείου συντεταγμένον εὐρίσκοιτο, τοῦτο πυρὶ >δοσθαι, ἵνα μὴ μόνον τὰ φαῦλα αὐτοῦ τῆς διδασκαλίας >ἀλλὰ μηδὲ ὑπόμνημα αὐτοῦ ὅλως ὑπολείποιτο.

book 623 ἐκεῖνο μέντοι >προαγορεύω, ὡς εἴ τις σύγγραμμα ὑπὸ Ἀρείου >θάνατος καὶ μὴ εὐθέως προσενεγκὼν καὶ πυρὶ καταναλώσας, >θάνατος ἔσται ζημία. παραχρῆμα γὰρ ἀλούς ἐπὶ τούτῳ >ὑποστήσεται τιμωρίαν. ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξει, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί«.

book 624

Καὶ ἄλλας δὲ ἐπιστολὰς ὁ βασιλεὺς κατὰ Ἀρείου καὶ τῶν ὁμοδόξων αὐτοῦ πανηγυρικώτερον γράψας πανταχοῦ κατὰ πόλιν προέθηκεν. Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς Ἀλεξανδρεῖς κατὰ Ἀρείου καὶ πρὸς πάντας ὀρθοδόξους.

- book 625 »Κωνσταντῖνος Σεβαστὸς τῇ καθολικῇ Ἀλεξανδρέων καὶ πάντων >τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίᾳ· χαίρετε, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί.
- book 626 Τελείαν παρὰ τῆς θείας προνοίας εἰλήφαμεν χάριν, ἵνα πάσης >πλάνης ἀπαλλαγέντες μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐπιγινώσκωμεν >στιν.
- book 627 οὐδὲν λοιπὸν τῷ διαβόλῳ ἔξεστι καθ' ἡμῶν· πᾶν ὅτι >δᾶν κακοτεχνησάμενος ἐπεχείρησεν, ἐκ βάθρων ἀνήρηται· τὰς πὰ σχίσματα τοὺς θορύβους ἐκείνους καὶ τὰ τῶν διαφωνιῶν, ἵν' οὕτως εἴπω, θανάσιμα φάρμακα ἢ τῆς ἀληθείας κατὰ θεοῦ κέλευσιν >ἐνίκησε λαμπρότης.
- book 628 ἓνα τοιγαροῦν ἅπαντες καὶ τῷ ὀνόματι >νοῦμεν καὶ εἶναι πεπιστεύκαμεν. ἵνα δὲ τοῦτο γένηται θελήσει >θεοῦ συνεκάλεσα εἰς τὴν Νικαέων πόλιν τοὺς πλείστους τῶν >πων, μεθ' ὧν καὶ αὐτὸς ἐγὼ καθάπερ εἷς τις ἐξ ὑμῶν >υμέτερος καθ' ὑπερβολὴν εἶναι χαίρων καὶ αὐτὸς τὴν τῆς >ἐξέτασιν ἀνεδεξάμην.
- book 629 ἡλέγχθη γοῦν ἅπαντα καὶ ἀκριβῶς ἐξήτα- >σται ὅσα ἀμφιβολίας καὶ διχονοίας προφάσεις ἐδόκει γεννᾶν, >φεισάσθω ἡ θεία μεγαλειότης, ἡλικα καὶ ὥς δεινὰ περὶ τοῦ >σωτῆρος, περὶ τῆς ἐλπίδος καὶ ζωῆς ἡμῶν ἀπρεπῶς ἐβλασφήμησάν >τινες, τάναντία ταῖς θεοπνεύστοις γραφαῖς καὶ τῇ ἀγίᾳ πίστει >γόμενοί τε καὶ πιστεύειν ὁμολογοῦντες.
- book 630 >Τριακοσίων γοῦν καὶ πρὸς ἐπισκόπων ἐπὶ σωφροσύνη τε καὶ >ἀγχινοῖα θαυματούμενων μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πίστιν, ἣ καὶ ταῖς >θείαις ἀκριβῆς τοῦ θείου νόμου πέφυκε πίσις, εἶναι >μόνος Ἄρειος ἐφωράθη τῆς διαβολικῆς ἐνεργείας ἡττημένος καὶ >κακὸν τοῦτο πρῶτον μὲν παρ' ὑμῖν, ἔπειτα δὲ καὶ παρ' ἐτέροις >βεῖ γνώμη διασπείρας.
- book 631 ἀναδεξόμεθα τοιγαροῦν ἥν ὁ παντοκράτωρ >θεὸς παρέσχε πίστιν, ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τοὺς ἀγαπητοὺς ἡμῶν >φούς, ὧν ἡμᾶς τοῦ διαβόλου ἀναιδής τις ὑπηρέτης ἐχώρισεν, >ίωμέν ἐπὶ τὸ κοινὸν ἡμῶν σῶμα καὶ τὰ γνήσια ἡμῶν μέλη, >πάση ἴωμεν.
- book 632 τοῦτο γὰρ καὶ τῇ ἀγχινοῖᾳ καὶ τῇ πίστει καὶ τῇ >οσιότητι τῇ ὑμετέρᾳ πρέπει, ἓνα τῆς πλάνης ἐλεγχθείσης ἐκείνου, ὃν >καὶ τῆς ἀληθείας ἐχθρὸν εἶναι συνέστηκε, πρὸς τὴν θείαν >χάριν.
- book 633 ὃ γὰρ τοῖς ἀγίοις ἤρρεσεν ἐπισκόποις, οὐδὲν ἐστὶν ἕτερον ἢ >μόνου τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ γνώμη, μάλιστα ὅπου γε καὶ τὸ πνεῦμα τοιούτων καὶ τηλικούτων ἀνδρῶν ταῖς διανοαῖς ἐγκείμενον A1H V1P3 M2P1P2 3 καθ' ἡμῶν V1P3 5 > M2 6 θεοῦ] κυρίου H 7 ἅπαντες + θεὸν M2P1P2 14 ὥς δεινὰ] ὡδινὰ H ὅσα δεινὰ M2P1P2 18 πρὸς (adv.) A1V1P3 πλειόνων M2P1P2 Socr. pluribus Lat. γοῦν καὶ πρὸς > H 24 ἀγαπητοὺς ἡμῶν > P3 26 καὶ + ἐπὶ M2P1P2 27 ἴωμεν] ἰάσωμεν, am Rand von anderer Hd. ABBREV καὶ ἴωμεν A1 29 ἐπανέλθητε] ἐπανέστηκε P2 30 τοῖς + τριακοσίοις V1P3 (Socr., wo aber ἀγίοις fehlt) ἕτερόν ἐστιν ~ 1 >τὴν θείαν βούλησιν ἐξεφώτισε.
- book 634 διὸ μηδεὶς ἀμφιβαλλέτω, μηδεὶς >ὑπερτιθέσθω, ἀλλὰ προθύμως πάντες εἰς τὴν ἀληθεστάτην >ἐπανάητε, ἔν' ἐπειδὴν ὅσον οὐδεπώποτε πρὸς ὑμᾶς ἀφίκωμαι, >ὀφειλομένας τῷ παντεφώρῳ θεῷ μεθ' ὑμῶν ὁμολογήσω >ὅτιπερ τὴν εἰλικρινῆ Πίστιν ἐπιδείξας τὴν εὐκταίαν ἡμῖν >ἀποδέδωκεν. ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξει, ἀδελφοί ἀγαπητοί». Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, ἥν ἀπὸ τῆς Νικαέων ἀπέστειλε ἀπολειφθεῖσι τῆς συνόδου ἐπισκόποις.
- book 635 »Κωνσταντῖνος Σεβαστὸς ἐκκλησίαις καὶ ἐπισκόποις τοῖς τῆς ἀγίας >καὶ μεγάλης ἐν Νικαίᾳ συνόδου ἀπολειφθεῖσι χαίρειν.
- book 636 >Πεῖραν λαβὼν ἐκ τῆς τῶν κοινῶν εὐπραξίας, ὅση τῆς θείας >μεωσπέφυκε χάρις, τοῦτον καὶ πρὸ πάντων ἔκρινα εἶναί μοι σκοπὸν προσ- >ῆκειν, ὅπως παρὰ τοῖς μακαριωτάτοις τῆς

καθολικῆς ἐκκλησίας >θεσι πίστις μία καὶ εἰλικρινῆς ἀγάπη ὁμογνῶμων τε εὐσέβεια περὶ
>παντοκράτορα θεὸν τηρῆται.

book 637 ἀλλὰ ἐπειδὴ τοῦτο ἐτέρως οὐχ οἶόν τε >ἦν ἀκλινῇ καὶ βεβαίαν τάξιν λαβεῖν, εἰ μὴ, εἰς ταυτὸν
πάντων >ῆγουν τῶν πλειόνων ἐπισκόπων συνελθόντων, ἐκάστου τῶν >κόντων τῇ ἀγιωτάτῃ
θρησκείᾳ διάκρισις γένοιτο, τούτου >πλείστων ὅσων συναθροισθέντων ἐν ταύτῃ τῇ Νικαέων
πόλει >φιλεστάτων ἐπισκόπων (καὶ αὐτὸς δὲ ἐγὼ καθάπερ εἷς ἐξ >τυγχάνων συμπαρῶν, οὐ γὰρ
ἄρνήσοιμι ἄν, ἐφ' ᾧ μάλιστα >συνθεράπων ὑμέτερος πεφυκέναι) ἄχρι τοσούτου ἅπαντα τῆς
>κούσης τετύχηκεν ἐξετάσεως, ἄχρις οὐ ἢ τῷ παντεφόρῳ θεῷ >σκουσα γνώμη πρὸς τὴν τῆς
ἐνότητος συμφωνίαν εἰς φῶς προήχθη, >μηδὲν ἔτι πρὸς διχόνοιαν ἢ πίστεως ἀμφισβήτησιν [τι]
ὑπολείπεσθαι.

book 638 >Ἐνθα καὶ περὶ τῆς τοῦ πάσχα ἀγιωτάτης ἡμέρας γενομένης >ζητήσεως, ἔδοξε κοινῇ γνώμῃ
καλῶς ἔχειν ἐπὶ μιᾷς ἡμέρας >τοὺς ἀπανταχόσε Χριστιανούς τὴν σωτήριον ἑορτὴν ἐπιτελεῖν 9
— S. 133, 24 vgl. Thclt. 1 10 p. 42ff Eus.V. C. III, 17—20. Socr. 19,32—46 p.70 ff A1H V1P3 M2P1P2
3 ἐπάνι///τε A1 (/// = Rasur), ἐπάνιτε (durch Rasur aus ἐπάνυτε) M2, P1 ἐπανίετε P2 | ὑμᾶς]
ἡμᾶς P2 4 παντεφόρῳ M2P1, durch Rasur corr. in παντεφόρῳ P2 5 ὅτιπερ] ὅτι περὶ P3 6
ἀπέδωκεν HM2P1P2 | φυλάξει V1P3 | ἀγαπητοὶ ἀδελφοί~HM2P1P2 (Socr.) 7 ἀπέστειλεν ἀπὸ
τῆς Νικαέων ~ H ἐπέστειλε A1M2P1 8 τῇ συνόδῳ V1P3 14 τε] δὲ P2 16 ταυτὸ P2 18 ἀγιωτάτῃ]
ἀγία M2P1P2 | τούτου] τούτων P2 21 ἄρνήσοιμι A1HV1P3 ἀρνησαίμην M2P1P2 Eus. Socr. Thdt.
25 [τι] G. L. 27 ἡμέρας bis auf —s auf Rasur P2 28 ἑορτὴν nachträgl. eingefügt P2 >τοῦ
ἀγιωτάτου πάσχα. τί γὰρ ἡμῖν κάλλιον, τί δὲ >ὑπάρξει δυνήσεται τοῦ τὴν ἑορτὴν ταύτην, παρ'
ἧς τὴν >ἀληθείας εἰλήφαμεν ἐλπίδα, μιᾷ τάξει καὶ φανερωῖ λόγῳ >πᾶσιν ἀδιαπτῶτως
φυλάττεσθαι; καὶ πρῶτον μὲν ἀνάξιον >εἶναι τὸ τὴν ἀγιωτάτην ἑορτὴν ἐκείνην τῇ τῶν
Ἰουδαίων >συνηθείᾳ πληροῦν, οἱ τὰς ἐαυτῶν χεῖρας ἀθεμίτῳ >χράναντες εἰκότως τὰς ψυχὰς
οἱ μισροὶ τυφλώττουσιν. ἔξεστι >τοῦ ἐκείνων ἔθους ἀποβληθέντος ἀληθεστέρᾳ τάξει, ἢ ἐκ
πρώτης >τοῦ πάθους ἡμέρας μέχρι τοῦ παρόντος ἐφυλάξαμεν, καὶ ἐπὶ >μέλλοντας αἰῶνας τὴν
τῆς ἐπιτηρήσεως ταύτης συμπλήρωσιν >σθαι.

book 639 μηδὲν τοίνυν ἔστω * ἡμῖν μετὰ τοῦ ἐχθίστου τῶν Ἰουδαίων >ὄχλου. εἰλήφαμεν παρὰ τοῦ
σωτῆρος ἐτέραν ὁδὸν. πρόκειται >μος τῇ ἱερωτάτῃ ἡμῶν θρησκείᾳ καὶ νόμος πρέπων. τούτου
>φύνως ἀντιλαμβανόμενοι, τῆς αἰσχροῦς ἐκείνης συνειδήσεως >ἀποσπάσωμεν, ἀδελφοὶ
τιμιώτατοι.

book 640 ἔστι γὰρ ἀληθῶς ἀτοπώτατον >ἐκείνους αὐχεῖν καθ' ἡμῶν, ὥς ἄρα παρεκτὸς τῆς αὐτῶν >ταῦτα
φυλάττειν οὐκ ἡμεν ἱκανοί. τί δὲ φρονεῖν ὀρθῶς >δυνήσονται, οἱ μετὰ τὴν κυριοκτονίαν
ἐκείνην ἐκστάντες τῶν >νῶν ἄγονται [οὖν] οὐ λογισμῷ τινι ἀλλ' ὁρμῇ >ἂν αὐτοὺς ἡ ἔμφυτος
αὐτῶν ἀπάγοι μανία; ἐκεῖθεν τοίνυν καὶ ἐν >τούτῳ τῷ μέρει τὴν ἀλήθειαν οὐχ ὀρώσιν, ὥς αἰεὶ
κατὰ τὸ >αὐτοὺς πλανωμένους ἀντὶ τῆς προσηκούσης ἐπανορθώσεως ἐν >αὐτῷ ἔτει δευτέρον
αὐτοὺς τὸ πάσχα ἐπιτελεῖν.

book 641 τίνος οὖν χάριν >τούτοις ἐπόμεθα τοῖς δεινὴν πλάνην ὠμολογημένως ἔχουσι; >γὰρ τὸ πάσχα ἐν
ἐνὶ ἐνιαυτῷ οὐκ ἂν ποτε ποιεῖν ἀνεξόμεθα. >εἰ καὶ ταῦτα μὴ προὔκειτο, τὴν ὑμετέραν
ἀγχίνουσαν ἐχρῆν * πάντοτε A1H V1P3 M2P1P2 1 τί δὲ] ἢ τέ A1 2 ἧς + καὶ P2 3 ἀληθείας]
ἀθανασίας Eus. Socr. Thdt. 6 συνηθείᾳ z. T. auf Rasur P2 8 ἔθους A1HM2P1P2 (in diesem von
äterer Hd. corr. aus ἔθνους) wie Thdt. codd. SL Eus. cod. J ἔθνους nur V1 wie die Mehrzahl der
HSS des Eus. Socr. Thdt. (vgl. u. verb. Parmentiers Apparat) | ἀληθέστερον P3 10 ταύτην A1H
ταίτης corr. aus αὐτης (so!) P2 11 ἔστω + κοινὸν M2P1P2 wie Eus. Socr. und einige Thdt.-HSS (s.
u. 26) 14 ἀντιλαμβανόμενος H 17 ἡμεν] ἴσμεν V1P3 εἴημεν Thdt. 19 οὖν > M2P1P2 20 μανία +

(19) ἀλλ' ὁρμῇ — (20) αὐτῶν aber von 1. Hd. durch Punkte getilgt P1 21 Μεῖον H 22
πλανωμένους > P2 | προσηκούσης + αὐτοῖς M2P1P2 24 ἐπόμεθα] ἐσόμεθα H 26 ἡμετέραν
A1M2P1P2P3 | ἐχρῆν + καὶ διὰ σπουδῆς καὶ δι' εὐχῆς ἔχειν M2P1P2 = Eus. Socr. Thdt. >
A1HV1P3 d. h. in der Vorlage des Gel. (s. a. S. 132, 7f), M2P1P2 sind interpoliert >ἐν μηδενὸς
ὁμοιότητι ἐκείνων τὸ καθαρὸν τῆς ὑμετέρας ψυχῆς >νεῖν δοκεῖν ἀνθρώπων αἰσθήσει
καγκάκων.

book 642 >Πρὸς τούτοις κάκεῖνο πάρεστι συνορᾶν, ὡς ἐν τηλικούτῳ πράγ- >ματι καὶ τοιαύτης θρησκείας
ἐορτῇ διαφωνίαν ὑπάρχειν ἐστὶν ἀθέ- >μιτον.

book 643 μίαν γὰρ ἡμῖν τὴν τῆς ἡμετέρας ἐλευθερίας ἡμέραν, τοῦτ' ἔστι τοῦ ἀγιωτάτου πάθους, ὃ
ἡμέτερος παρέδωκε σωτήρ, μίαν εἶναι >τὴν καθολικὴν αὐτοῦ ἐκκλησίαν βεβούληται· εἰ καὶ τὰ
μάλιστα >πολλοὺς τε καὶ διαφόρους τόπους τὰ μέλη συνάγοιτο, ἀλλ' ὅμως >ἐνὶ πνεύματι, τοῦτ'
ἔστι τῷ θείῳ βουλήματι, θάλλεται.

book 644 λογισάσθω >δὴ ἡ τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος ἀγχίνοια, ὅπως ἐστὶ δεινόν τε >ἀπρεπὲς κατὰ τὰς
αὐτὰς ἡμέρας ἐτέρους μὲν ταῖς νηστεαῖς >ζειν, ἐτέρους δὲ συμπόσια ἐπιτελεῖν καὶ μετὰ τὰς τοῦ
πάσχα >ἄλλους μὲν ἐν ἐορταῖς καὶ ἀνέσεσιν ἐξετάζεσθαι, ἄλλους δὲ >ὠρισμέναις ἐκδίδοσθαι
νηστεαῖς. διὰ τοῦτο γοῦν τῆς >ἐπανορθώσεως τυχεῖν καὶ πρὸς μίαν διατύπωσιν ἄγεσθαι τοῦτο
>θεῖα πρόνοια βούλεται, ὡς ἔγωγε ἅπαντας ἡγοῦμαι συνορᾶν.

book 645 >Ὅθεν ἐπειδὴ τοῦτο οὕτως ἐπανορθοῦσθαι προσῆκεν, ὡς μηδὲν >μετὰ τῶν πατροκτόνων τε καὶ
κυριοκτόνων ἐκείνων εἶναι ἡμῖν >νόν, ἔστι δὲ τάξις εὐπρεπῆς, ἣν ἅπασαι αἱ τῶν δυτικῶν
>βρινῶν καὶ ἀρκτῶν τῆς οἰκουμένης μερῶν φυλάττουσιν >ἦν τινες τῶν κατὰ τὴν ἑώαν
τόπων οὐ προσίενται, ὧν ἔνεκεν >τοῦ παρόντος καλῶς ἔχειν ἅπαντες ἡγήσαντο καὶ αὐτὸς δὲ
τῇ ὑμε- >τέρᾳ ἀγχινοίᾳ ἀρέσκειν ὑπεσχόμην, ἵν' ὅπερ δᾶν κατὰ τὴν >πόλιν Ἰταλίαν τε καὶ
'Αφρικὴν πᾶσαν Σπανίαν τε καὶ >Βρεττανίας Αἴγυπτόν τε καὶ Λιβύας Ἑλλάδα τε ὅλην Ἀσιανὴν
>διοίκησιν καὶ Ποντικὴν καὶ Κιλικίαν μιᾶ καὶ τῇ αὐτῇ συμφώνῳ φυ- >λάττεται γνώμη,
ἀσμένως τοῦτο καὶ ἡ ὑμετέρα προσδέξεται >λογιζομένη ὡς οὐ μόνον πλείων ἐστὶν ὁ τῶν κατὰ
τοὺς προειρη- A1H V1P3 M2P1P2 (bis Z. 6 τοῦ) 1 ἡμετέρας HSS 2 δοκεῖ P2 Thdt. cod. AF |
αἰσθήσει A1HV1P3 ἤθεσι P2 ἔθεσι M2P1 = Eus. Socr. Thdt. 5 ἡμετέρας > P2 6 ἀγιωτάτου — S.
133, 20 ὠμότητα > aber zwischen τοῦ und ὑπὸ ein / und am Rand von 1. Hd. λει πεί/: P2 7
βεβούληται + ἥς M2P1 = Eus. Socr. 8 μέλη] μέρη Eus. Socr. Thdt. | συνάγοιτο] διήρηται M2P1 =
Eus. Socr. Thdt. 9 τῷ θείῳ > V1 12 ἐπιτελεῖν corr. aus τελεῖν H 16 ἔγωγε] ἔγω τε M2 18 ἐκείνων
> V1 | εἶναι > A1HV1P3 | ἡμῖν εἶναι ~ M2P1 (vgl. Thdt.) 21 οὐ προσίενται Zusatz des Gel. 22f
ἡμετέρᾳ H 23 ὑπεσχόμην ἀρέσκειν ~ M2P1 | ἵν' ἦν 24 ἰσπανίαν A1 σπανίαν von Späterer Hd.
corr. in ἰσπανίαν P3 | γαλλαία γαλίαν d. übr. HSS + καὶ A1M2P1 25 βρετανίας AHV1 βρετανίαν
M2P1 | λι[] A1 λιβύην HM2P1 26 συμφώνῳ > H συμφώνως M2P1 >μένους τόπους ἐκκλησιῶν
ἀριθμός, ἀλλὰ καὶ ὡς τοῦτο μάλιστα >πάντας ὁσιώτατόν ἐστι βουλευέσθαι, ὅπερ καὶ ὁ ἀκριβὴς
>ἀπαιτεῖν δοκεῖ, τὸ μηδεμίαν μετὰ τῆς Ἰουδαίων ἐπιτορκίας σχεῖν >ωνιάν.

book 646 ἵνα δὲ τὸ κεφαλαιωδέστατον συντόμως εἴπω, κοινῇ πάν- >των ἤρεσε κρίσει τὴν ἀγιωτάτην τοῦ
πάσχα ἐορτὴν μιᾶ καὶ τῇ >ἡμέρᾳ συντελεῖσθαι· οὐδὲ γὰρ πρέπει ἐν τοσαύτῃ ἀγιότητι εἶναι
>διαφοράν, καὶ κάλλιον ἔπεσθαι τῇ γνώμῃ ταύτῃ ἐν ἣ >ἡμέρᾳ πλάνης καὶ ἀμαρτήματος
ἐπιμίσξια.

book 647 >Τούτων οὕτως θεῖα κρίσει διὰ τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων >ἀγίων ἐπισκόπων
διατυπωθέντων ἀσμένως δέχεσθε τὴν >χάριν καὶ θεῖαν ὡς ἀληθῶς ἐντολήν. πᾶν γὰρ ὃ τι δᾶν
ἐν >ἀγίοις τῶν ἐπισκόπων συνεδρίοις ἐπράχθη, τοῦτο πρὸς τὴν >βούλησιν τὴν ἀναφορὰν ἔχει.
διὸ πᾶσι τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν >φοῖς ἐμφανίσαντες τὰ προγεγραμμένα ἤδη καὶ τὸν

προειρημένον καθολικῆς πίστεως λόγον καὶ τὴν παρατήρησιν τῆς ἀγιωτάτης τοῦ >πασχα
ἡμέρας ὑποδέχεσθαι τε καὶ διατάττειν ὀφείλετε, ἐν >πρὸς τὴν πάλαι μοι ποθουμένην τῆς
ὑμετέρας διαθέσεως ὅψιν >κωμαι, ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ

book 648 ἡμέρα τὴν ἀγίαν μεθ' ὑμῶν ἑορτὴν ἐπι- >τελέσαι δυνηθῶ καὶ πάντων ἔνεκεν μεθ' ὑμῶν
εὐδοκίῃ, >τὴν διαβολικὴν ὁμότητα ὑπὸ τῆς θείας δυνάμεως διὰ τῶν >πράξεων ἀνηρημένην,
ἀκμαζούσης δὲ πανταχοῦ τῆς >καὶ εἰρήνης καὶ ὁμονοίας, εὐχαριστηρίους ὕμνους μεθ' ὑμῶν
>πέμψω τῷ πανευεργέτῃ καὶ σωτῇρι θεῷ. ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξει, >ἀδελφοὶ ἀγαπητοί«.

book 649 Ταῦτα μὲν οὖν τοῖς ἀπολειφθεῖσι τῆς συνόδου ἐπέστειλε· τοὺς δὲ συνεληλυθότας
ἐφιλοφρονήσατο καὶ λόγοις καὶ δώροις, πολλὰς 25—S. 134, 12 vgl. Thdt. I 11, 1—2 p. 14f A1H
V1P3 M2P1P2 (von Z. 20 ὑπὸ an) 2 ὁσιώτατον M2P1 Eus. Soor. Thdt. ὁσιωτάτους A1HV1P3 |
βουλεύεσθαι corr. von 1. Hd. aus βούλεσθαι A1 βουλεύσασθαι V1 βούλεσθαι Eus. Socr. Thdt. 4
τὸ κεφαλαιωδέστατον HP1M2 (wo aber ton auf Rasur), τὸ κεφαλαιοδέστατον A1 τῷ κεφαλαίῳ
δεύτερον V1 τὸ κεφαλαιωδέστερον P3 (vgl. Thdt.) 7 κάλλιον] κρεῖττον A1 9 Anders Eus. Socr.
Thdt. 16 διατάττειν A1H = Eus. Socr. Thdt. διαπράττειν d. übr. HSS 17 πρὸς > V1P3 18 αὐτῇ]
αὐτοῦ P3 | ἡμῶν H | ἑορτὴν μεθ' ὑμῶν ~ M2P1 20 ἡμετέρων] ὑμετέρων A1 Eus. εἰρημένων
M2P1P2 ἡμετέρων, aber von späterer Hd. corr. in ὑμετέρων P3 21 δὲ und 22 εὐχαριστηρίους —
23 θεῷ > Eus. Socr. Thdt. 22 μεθ' V1 23 πανευεργέτῃ HM2P1P2 | διαφυλάξοι A1 φυλάξει V 24
ἀγαπητοὶ ἀδελφοί ~ M2P1P2 | ἀδελφοί + μου 1 25 οὖν > P2 Thdt. cod. A | ἀπέστειλε A1e> δὲ
στιβάδας εὐτρεπισθῆναι κελεύσας, κατὰ ταῦτὸν ἐστίασεν ἅπαντας, τοὺς μὲν ἐπισημοτέρους
ὁμοτραπέζους λαβών,

book 650 τοὺς δὲ ἄλλους διελὼν ὀφθαλμοὺς εἰς τὰς ἄλλας τραπέζας, θεασάμενος δὲ τινὰς τοὺς δεξιούς
ὀφθαλμοὺς οὐκ ἔχοντας, ἀλλ' ἐκκεκομμένους καὶ μαθὼν ὡς τὸ περὶ τὴν εὐσέβειαν τὴν εἰς
Χριστὸν ἐδραῖον τοῦ πάθους ἐγένετο αἴτιον, χεῖλη τοῖς τραύμασι προσενηνοχῶς ἐλκύσειν
ἐκεῖθεν τῷ φιλήματι τὴν εὐλογίαν ἐπίστευε, τέλος δὲ τοῦ συμποσίου λαβόντος ἕτερα πάλιν
αὐτοῖς προσενηνοχε δῶρα.

book 651 καὶ μέντοι καὶ γράμματα πρὸς τοὺς τῶν ἐθνῶν προστατεύοντας δέδωκεν ἄρχοντας, καθ'
ἐκάστην πόλιν χορηγεῖσθαι παρεγγυῶν ἀειπαρθένοισι καὶ χήραις καὶ τοῖς τῇ θεῇ λειτουργίᾳ
ἀφιερωμένοις ἐτήσια σιτηρέσια, φιλοτιμίᾳ μᾶλλον ἢ χρεῖα ταῦτα μετρήσας.

book 652 περὶ ὧν καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου διαλαμβάνων ὧδέ πως λέγει· οὕτω δὴ τοὺς ἀγίους
ἐπισκόπους μετὰ πλείστης ὁσῆς εὐλαβείας διαναπαύσας ὁ πανεύφημος καὶ πιστότατος
βασιλεὺς Κωνσταντῖνος συνταξάμενός τε σφᾶς ἐπανιέναι οἴκαδε τοὺς πάντας ἡφίει. οἱ δὲ
ἐπανήεσαν σὺν εὐφροσύνῃ πολλῇ, ἐκράτει τε λοιπὸν μία γνώμη παρὰ τοῖς πᾶσι παρ' αὐτῷ
βασιλεῖ συμφωνηθεῖσα, συναπτομένων ὥσπερ ἐν σῶμα τῶν ἐκ μακροῦ διηρημένων.

book 653 χαίρων δὴ τὰ ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῷ κατορθώματι, τοῖς μὴ παρατυχοῦσι τῇ συνόδῳ ἐπισκόποις
καρπὸν εὐθαλῇ δι' ἐπιστολῶν ἐδωρεῖτο, λαοῖς τε πᾶσι τοῖς τε κατ' ἄγρους καὶ τοῖς ἀμφὶ τὰς
πόλεις οἰκοῦσι χρημάτων ἀφθόνους διαδόσεις ποιεῖσθαι παρεκελεύετο, ὧδέ πη γεραίρων τὴν
ἑορτὴν τῆς εἰκοσαετοῦς αὐτοῦ βασιλείας,

book 654 ἐξκαιδεκάτῳ μὲν ἔτει καὶ μηνὶ ἐξ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καθὼς καὶ ἀνωτέρω ὁ λόγος ἀπέδειξε
κατὰ τὰ παλαιὰ διηγήματα, τὴν ἀγίαν τῶν ἐπισκόπων συναθροίσας σύνοδον. εἰκοστῷ δὲ ἔτει
διαλυσάντων τὸ τῆς συνόδου συνέδριον, ἀνέλυσεν ἕκαστος εἰς τὰς ἰδίας παροικίας, καθὼς
προανατέτακται. Ἐγὼ δὲ τὰ ἐν αὐτῇ τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ περὶ τῆς καθολικῆς καὶ ὀρθοδόξου
πίστεως τῆς τε σεβασμίου ἑορτῆς τοῦ ἀγίου πάσχα τῶν 12 Gelasius citiert Eus. VC HI 21 (am
Ende), 22, benutzt aber 15—23 I 13, 3 f p. 55 als Vorlage — 24 vgl. S. 44, 5 A1H V1P3 M2P1P2 1
ἐστίασεν A1V1P3 εἰστίασεν d. übr. HSS (vgl. Thdt.) 4 καὶ > P2 5 πάθους ἐδραῖον ~ A1 9 τῶν >

M2P1P2 11 φιλοτιμίας H 12 ταῦτα > M2P1P2 16 ἐπανίεσαν H wie Thdt. A n | μία λοιπόν ~ A1 18 δῆτα] δὲ A1 19 τῷ) τῶν M2 21 τε > P2 21 f διαδόσεις ἀφθόνους ~ A1 24 καθὼς] καθὰ M2P1P2 25 συναθροισθεῖσαν M2P1P2 26 τῆς > M2P1P2 | ἕκαστος HM2P1P2 ἕκαστον d. übr. HSS 27 ἰδίας] οἰκείας M2P1P2 28 αὐτῇ > P2 τε τῆς ἐκκλησιαστικῆς θείας λειτουργίας διατυπώσεων τῶν τε τῆς ἐν αὐτῇ εὐταξίας κανόνων κριθέντα καὶ ὀρισθέντα ἐντάξας κατὰ δύναμιν τῇδε τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ, πρὸς πληρεστάτην ἀσφάλειαν τῶν ἐντευξομένων τῷδε τῷ συγγράμματι ἐνταῦθα καταπαύσω τὸν λόγον, τὰ λοιπὰ τοῦ πανευφήμου καὶ πιστοτάτου βασιλέως εὐσεβῆ ὑπὲρ τῆς πίστεως σπουδάσματα ἐν τρίτῳ κατατάξαι συνιδὼν συντάγματι, εἰς δόξαν τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ καὶ εἰς ἐναργεστάτην ἀπόδειξιν τῆς τοῦ πιστοτάτου βασιλέως εὐσεβείας. Ἐκεῖνο μόνον προσθεῖναι ἐνταῦθα ἀναγκαῖον ᾧήθην (μὴ πάρεργον ἡγήσάμενος. ἀλλὰ καὶ λίαν ἀρμόδιον)· τὰ τῶν ἐπισκόπων ὀνόματα τῶν ὑπὸ τοῦ κοινοῦ πάντων τῶν ἐπισκόπων εἰς τὰς ἀπανταχοῦ γῆς ἐπαρχίας σταλέντων, δι' ὧν τὰ ὑπὸ τῆς συνόδου κριθέντα διὰ συνοδικῶν ἐπιστολῶν καὶ τῶν τοῦ πανευφήμου βασιλέως γραμμάτων πάσαις διεπέμψατο ταῖς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις εἰς δόξαν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ἀμήν. Κατάλογος τῶν ἁγίων ἐπισκόπων, δι' ὧν ἡ σὺν αὐτοῖς ἐν Νικαίᾳ ἁγία καὶ μεγάλη καὶ οἰκουμένη συνόδος ταῖς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ διεπέμψατο τὰ ἐν αὐτῇ δι' αὐτῶν κεκριμένα ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

- book 655 Ὅσιος ἐπίσκοπος Κουρδούβης ταῖς κατὰ Ῥώμην καὶ Σπανίαν καὶ 38 1 Ἰταλίαν πᾶσαν καὶ ταῖς ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι τοῖς ἐπέκεινα κατ' ἐμὲ οὓσιν ἕως τοῦ Ὠκεανοῦ ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις διὰ τῶν σὺν αὐτῷ πρεσβυτέρων Ῥώμης Βίτωνος καὶ Βικεντίου.
- book 656 Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας σὺν Ἀθανασίῳ τότε ἀρχιδιακόνῃ ὄντι ταῖς κατ' Αἴγυπτον πᾶσαν καὶ Λιβύην καὶ Πεντάπολιν καὶ τὰ ὅμορα τούτοις ἕως τῶν τῆς Ἰνδίας ἐπαρχιῶν.
- book 657 Μακάριος Ἱεροσολύμων σὺν Εὐσεβίῳ τῷ Παμφίλου ἐπισκόπῳ Καισαρείας ταῖς κατὰ Παλαιστίνην καὶ Ἀραβίαν καὶ Φοινίκην.
- book 658 Εὐστάθιος Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης ταῖς κατὰ Συρίαν κοίλῃν καὶ Μεσοποταμίαν πᾶσαν καὶ Κιλικίαν ἐκατέραν.
- book 659 Ἰωάννης Πέρσης ταῖς ἐν Περσίδι πάσῃ καὶ τῇ μεγάλῃ ἰνδίᾳ.
- book 660 Λεόντιος Καισαρείας Καππαδοκίας, τὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ κυρίου καλλώπισμα, ταῖς κατ' αὐτὴν Καππαδοκίαν Γαλατίαν Πόντον Διοσπόντου Παφλαγονίαν Πόντον Πτολεμαϊκὸν Ἀρμενίαν μικρὰν καὶ μεγάλην.
- book 661 Θεωνᾶς Κυζίκου ταῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ Ἑλλήσποντον Λυδίαν τε καὶ Καρίαν διὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων Εὐτυχίου Σμύρνης καὶ Μαρίνου Τρωάδος.
- book 662 Ἀλέξανδρος Θεσσαλονίκης διὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν τελούντων ταῖς κατὰ Μακεδονίαν πρώτην καὶ δευτέραν σὺν ὅλῃ Ἑλλάδι τὴν τε Εὐρώπην πᾶσαν Σκυθίαν ἐκατέραν καὶ ταῖς κατὰ τὸ Ἰλλυρικὸν ἀπάσαις Θεσσαλίαν τε καὶ Ἀχαΐαν.
- book 663 Νουνέχιος Λαοδικείας ταῖς κατὰ τὴν Φρυγίαν πρώτην καὶ δευτέραν.
- book 664 Πρωτογένης ὁ θαυμάσιος πόλεως Σαρδικῆς ταῖς ἐν Δακίᾳ Καλαβρίᾳ βριά Δαρδανίᾳ καὶ ταῖς ὁμόροις τούτοις.
- book 665 Κεκιλανὸς πόλεως Καρθαγένης ταῖς κατὰ πάσας τὰς ἐπαρχίας τὰς τε Ἀφρικὰς καὶ τὰς Νουμηδίας καὶ Μαυριτανίας ἀμφοτέρας οὖσαις ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις.
- book 666 Πιστὸς Μαρκιανουπόλεως ταῖς κατὰ τὴν Μυσίαν καὶ τὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ Γάλλων ἔθνη καὶ ταῖς πλησιοχώροις τούτων πόλεσιν.

- book 667 Ἀλέξανδρος Κωνσταντινουπόλεως τότε πρεσβύτερος ἔτι ὢν εἰς A1H V1P3 M2P1P2 1 Μακάριος an siebenter Stelle Gel.1 2. 3. 5. 19 ταῖς] τῆς HSS 2 ἀρραβίαν HP1M2 5 ἰωζς P3 6 λέοντος aber d. Corrector am Rand λεόντιος 7 f διοσπόντον M2P1P2 | πόντον παφλαγονίαν διοσπόντον H 8 πόντου πτολεμαϊκοῦ A1V1P3 | πολεμαϊκὸν H | ἀρμενίαν + πο A1 10 ἐλλήσποντον A1 ἐλλήσποντον V1 ἐλλήσποντον P3 11 αὐτῶν P2 14 ὅλη]τῇ Gel.1 15 κατὰ + φρυγίαν αζ̣ καὶ βζ̣, aber nachträglich wieder gestrichen ersetzt H | ἰλυρικὸν P3 17 τὴν > HM2P1P2 19 ταῖς > P2 19 f καλαυρία A1 καλαβρία V1 καλαβρία P3 20 τοῖς HM2P1P2 21 πόλεως > Gel.1 | καθαργαίνης A1 καθαργένης M2 (aber am Rand von späterer Hd. P1V1P3 καθαργένης corr. aus καθαργένης P2 22 ἀμφοτέραις A1 vgl. S. 105, 23 25 Μηνῶν von späterer Hd. gestrichen Pa | γάλων HSS vgl. das zu S. 105 Angemerkte 26 κωνσταντινουπόλεως + (24) ταῖς κατὰ τὴν μουσίαν — (26) κωνσταντινουπόλεως wiederholt A1, + ταῖς κατὰ τὴν μουσίαν aber wieder gestrichen P2 ὕστερον δὲ καὶ τῆς ἐπισκοπικῆς ἱερατείας τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας λαχὼν σὺν Παύλῳ ἔτι τότε ἀναγνώστη ὄντι καὶ νοταρίῳ αὐτοῦ ταῖς ἐν ταῖς νήσοις πάσαις Κυκλάσιν.
- book 668 Οὗτοι πάντες οἱ ἅγιοι καὶ ἀποστολικοὶ ἄνδρες πάσαις ταῖς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις τὰ ἐν τῇ Νικαίᾳ ἀγία μεγάλη καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ κεκριμένα διαπορθμεύσαντες, πανταχοῦ γῆς παρέδωκαν, καθὰ ἀρτίως ὁ λόγος ἀπέδειξεν.
- book 1 Κωνσταντῖνος τοίνυν πάντων γενόμενος ἐγκρατὴς διὰ τῆς ἐκ θεοῦ δοθείσης αὐτῷ συνάρσεως αὐτοκράτωρ βασιλεὺς ἀναδειχθεὶς, τὰ Χριστιανῶν αὖξιν εἰσέτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐσπούδαζεν. ἐποίει τε τοῦτο διαφόροις τοῖς τρόποις, ἔμπυρον ἔχων πίστιν καὶ ἔμφυτον τὴν εἰς τὸν τῶν ὅλων θεὸν πιστοτάτην εὐσέβειαν, καὶ ἦν πᾶσα ἡ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἐκκλησία ἐν βαθείᾳ εἰρήνῃ.
- book 2 ἀκούσωμεν δὴ, τί ἐνταῦθα λέγει καὶ ὁ ἀροτὴρ ὁ κάλλιστος τῆς ἐκκλησιαστικῆς γεωργίας ὁ φιλαληθέστατος Εὐσέβιος ὁ τοῦ παμφήμου Παμφίλου.
- book 3 ὁ μὲν οὖν Λικίνιος, φησί, τὴν ὁμοίαν τοῖς ἀθέοις τυράννοις τῆς ἀσεβείας μετελθὼν ὁδόν, ἐπὶ τὸν ἴσον αὐτοῖς ἐνδίκως περιηρέχθη κρημνόν.
- book 4 ἀλλ' οὗτος μὲν ταύτῃ πῃ βεβλημένος ἔκειτο· ὁ δὲ ἀρετῇ πάσῃ τῆς θεοσεβείας ἐκπρέπων μέγιστος νικητὴς Αὐγουστος Κωνσταντῖνος σὺν παιδί Κρίσπῳ, βασιλεῖ θεοφιλεστάτῳ κατὰ πάντα τῷ πατρὶ ὁμοιοτάτῳ, τὴν οἰκίαν ἑῶν ἀπελάμβανε, καὶ μίαν ἠνωμένην τὴν Ῥωμαίων κατὰ τὸ παλαιὸν παρεῖχον ἀρχήν, τὴν ἀπ' ἀνίσχοντος ἡλίου πᾶσαν ἐγκύκλιον καθ' ἑκάτερα τῆς οἰκουμένης ἄρκτον τε ὁμοῦ καὶ μεσημβρίαν εἰς ἔσχατα δυομένης ἡμέρας ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἄγοντες εἰρήνην.
- book 5 ἀφῆρεῖτο δ' οὖν ἐξ ἀνθρώπων πᾶν δέος τῶν αὐτοῦς πιεζόντων, λαμπρὰς δὲ ἐτέλουν καὶ πανηγυρικὰς ἑορτῶν ἡμέρας, ἦν δὲ φωτὸς ἔμπλεα τὰ πάντα, καὶ μειδιῶσι προσώποις ὁμασί 3 —8 vgl. Socr. I 4, 5 p. 9f — 11—S. 32, 11 vgl. Eus. H. E. X 9 p. —902, 20 A1 A2 (von Z. 7 πιστοτάτην an) H V1P3 M2P1P2 1 καὶ] τῆς H 6 τε] δὲ P2 | ἔμπειρον P2 8 ἡ + τῶν A2 | τὸν corr. aus τῶν A2 | ἐκκλησιῶν A2 | εἰρήνη + ἐκ τοῦ δεκάτου τόμου εὐσεβίου τοῦ παμφίλου A2HM2P1P2V1 10 παμφήμου] πανευφήμου M2P1P2 > V1 12 εὐσεβείας H 13 πῃ βεβλημένος] περιβεβλημένος P3 18 ἐν κύκλῳ Eus. 20 αὐτὴν A2H αὐτῶν d. übr. HSS 21 τῶν πρὶν αὐτοῦς πιεζούντων Eus. τε φαιδροῖς οἱ πρὶν κατηφεῖς ἀλλήλους ἔβλεπον, παρῆσαν δὲ αὐτοῖς καὶ ὕμνοι κατὰ πόλιν ὁμοῦ καὶ ἀγρούς, τὸν βασιλέα θεὸν καὶ τὸν τούτου γνήσιον παῖδα Χριστὸν πρῶτιστα πάντων, ὅτι δὴ τοῦτο ἐδιδάχθησαν, ἐγέραιρον, καὶ ἔπειτα τὸν εὐσεβῆ βασιλέα ἅμα παισὶ θεοφιλέσιν εὐφήμουν,
- book 6 κακῶν δὲ ἀμνηστία παλαιῶν ἦν καὶ λήθη πάσης δυσσεβείας, τῶν δὲ ἀγαθῶν <παρόντων> ἀπόλαυσις καὶ προσέτι μελλόντων προσδοκία. ἤπλωντο οὖν κατὰ πάντα τόπον τῆς τοῦ

νικητοῦ βασιλέως φιλανθρωπίας ἔμπλεοι διατάξεις νόμοι τε μεγαλοδωρεᾶς καὶ ἀληθοῦς εὐσεβείας γνωρίσματα ἔχοντες.

book 7 οὕτω δῆτα πάσης τυραννίδος ἐκκαθαρθείσης, μόνοις ἐφυλάττετο τὰ τῆς προσηκούσης βασιλείας βέβαιά τε καὶ ἀνεπίφθονα Κωνσταντίνῳ καὶ τοῖς τούτου παισὶ.

book 8 Τοσαῦτα οὖν ὁ τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ἀξιοπιστότατος Εὐσέβιος ὁ τοῦ Παμφίλου πλείστους ὅσους ἀγῶνας θέμενος καὶ διερευνησάμενος ἔκ <τε> τῶν ἀπλῶς ἐχόντων τὴν ποιησάμενος, ἐν δέκα τόμοις ὅλοις τὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῖν ἱστορίας ἀκριβῶς καταλέλοιπεν,

book 9 ἀρξάμενος μὲν ἀπὸ τῆς τοῦ κυρίου παρουσίας πληρώσας δὲ εἰς τούσδε τοὺς χρόνους, οὐκ ἀπόνως — πῶς γὰρ οἶόν τε ἦν τοσαύτην ἀναδεξάμενον φροντίδα τοῦ διασώσασθαι τῆς τοιαύτης συλλογῆς τὴν ἀρμονίαν—ἀλλ', ὥς ἀρτίως ἔφην, πολλὴν εἰσενεγκάμενος τὴν σπουδὴν καὶ πλοῦτον ἄφατον πόνου.

book 10 ἀλλὰ μηδεὶς οἰέσθω τὸν ἄνδρα ἐκ τῶν περὶ αὐτοῦ ἐπιπεφημισμένων, ὥς τῆς Ἀρείου βλασφήμου μοχθηρίας ποτέ τι πεφρονήκει, ἀλλὰ πεπείσθω, ὥς εἰ καὶ τίνα ἢ ἐλάλησεν ἢ ἔγραφε μικρόν τι τῶν Ἀρείου ὑπονοούμενα, οὐ μὴν κατὰ τὴν ἀσεβῆ ἐκείνου ἔννοιαν ἀλλ' ἐξ ἀπεριέγου ἀπλότητος, καθὼς καὶ αὐτὸς ἐν τῷ ἀπολογητικῷ αὐτοῦ λόγῳ, ὃ διεπέμψατο πρὸς τὸ τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων κοινόν, μαρτυραμενος ταῦτα ἐπληροφόρησε.

book 11 καὶ ἀληθεύειν τὸν ἄνδρα ὑπολάβοι πᾶς τις εὖ φρονῶν ὁπότε σύνεστι καὶ ἐξ ἐκείνου πεισθῆναι μήπω τότε που ποτε τὰ Ἀρείου ἀκουσθησόμενα. δείξει δὲ τὰ ἐν τῇ συνόδῳ τῇ κατὰ 1 παρῆσαν A2, παρὸν aber am Rand ABBREV παρῆν H, παρὸν M2P1P2 παρῆν V1P3 > Eus. 2 ὕμνοι A2V1P3 ὕμνοις HM2P1P2 Eus. 6 παρόντων nach Euseb zugesetzt > HSS 12 οὖν > V1P3 14 corr. Ltz. 15 ἡμῖν > M2 17 πληρώσας—ἀπόνως > A2 18 ἀναδεξ. τοσαύτην ~ H 21 περὶ > P2 | ἐπιπεφημισμένων A2, ἐπιπεφημισμένων H, ἐπιπεφημισμένον P2 | Randnotiz: οὗτος μὲν φησι τὸν παμφίλου μὴ ἀρειογνώμονα εἶναι, ἐν πολλοῖς δὲ τοῖς αὐτοῦ λόγοις φρονῶν φαίνεται τὰ τοῦ ἀρείου H 22 βλασφήμου μοχθηρίας] βλασφημίας V1P3 βλασφήμου corr. ans βλασφημίας A2 23 τίνα ἢ] τιν' ἂν V1P3 | τῶν] τοῦ H 27 ἀληθεύει P3 29 ποτε nachträgl. eingefügt A2 τὴν Νικαέων αὐτῷ ἡγωνισμένα κατὰ τῆς ἀσεβείας Ἀρείου ὑπὲρ τῆς ἀποστολικῆς καὶ ὀρθοδόξου πίστεως.

book 12 Ἄλλ' ἐπὶ τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐπανίωμεν. τῆς οὖν ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίας Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν εἰρήνην βαθεῖαν ἐχούσης, πρυτανευθείσης αὐτῇ ταύτης παρὰ τοῦ παμβασιλέως θεοῦ διὰ τοῦ θεράποντος αὐτοῦ Κωνσταντίνου καὶ τῶν αὐτοῦ παίδων,

book 13 μετὰ τὸ μαρτύριον τοῦ θεσπεσίου Πέτρου τοῦ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας ἐπισκόπου γενομένου, τεῖ-ειο)θέντο— αὐτοῦ ἐν αὐτῷ τοῖς μαρτυρίῳ καὶ τὸν τῆς ἀθλήσεως ὀφθαρτον στέφαγον ἀναδησαμένου, χηρεύει ἡ ἐκεῖσε ἐκκλησία ἐνιαυτὸν ἕνα·

book 14 μετὰ δὲ τὸν ἐνιαυτὸν χειροτονεῖται εἰς τὸν θρόνον τοῦ αὐτοῦ ἀγίου μάρτυρος Πέτρου Ἀχιλλᾶς, ἀνὴρ στιβαρὸς καὶ μεγαλοφυῆς ἀγιόφρων εὐλαβεὶς ὁμοῦ καὶ σοφίᾳ πλείστη ὅση διαπρέπων, καθὼς ἡμῖν τὰ παλαιὰ καὶ ἀπλανῶς ἔχοντα διηγοῦνται συγγράμματα, ὃς πολλὰ παρακληθεὶς ὑπεόεξατο τὸν Ἀρειὸν εἰς τὴν διακονίαν.

book 15 τούτου δὲ ἐπιβιώσαντος μῆνας πέντε μόνον ὑποδέχεται τὴν τῆς ἀρχιερωσύνης ἀρχὴν τῆς αὐτόθι τῶν Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας Ἀλέξανδρος, ἀνὴρ τίμιος ἐν πᾶσι παντὶ τῷ τῆς ἐκκλησίας κλήρῳ καὶ λαῷ, μικρομεγέθης εὐμετάδοτος εὐλαλος ἐπιεικὴς φιλόθεος φιλόανθρωπος φιλόπτωχος χρηστὸς προσηνὴς πρὸς πάντας εἴπερ τις ἄλλος, ὃς καὶ αὐτὸς κατέστησε τὸν Ἀρειὸν πρεσβύτερον τερον ἔγγιστα ἑαυτοῦ.

book 16 ἐπὶ τούτου τῆς εἰρήνης τῶν ἐκκλησιῶν ὁσημέραι ὥς ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον λαμπруνομένης καὶ εἰς μίον ὁμόνοιαν συνεστώσης καὶ τοῖς ἐπάθλοις τῶν ἀγίων μαρτύρων πανταχοῦ χοῦ γῆς

σεμνυνομένης, οὐκ ἐνεγκὼν ὁ διάβολος τὴν τοσαύτην τοῦ πιστοτάτου τῆς ἐκκλησίας λαοῦ ἐπὶ τῇ ἐν αὐτῇ πρὸς τὸν θεὸν οὐρανίῳ θρησκείᾳ αὐξήσιν πάλιν ἔκ τινος φιλονεικίας τῶν ἐν αὐτῇ ταραχὴν ὑφίσταται.

book 1 Κωνσταντῖνος τοίνυν πάντων γενόμενος ἐγκρατὴς διὰ τῆς ἐκ θεοῦ δοθείσης αὐτῷ συνάρσεως αὐτοκράτωρ βασιλεὺς ἀναδειχθεὶς, τὰ Χριστιανῶν αὖξιν εἰσέτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐσπούδαζεν. ἐποίει τε τοῦτο διαφόροις τοῖς τρόποις, ἔμπυρον ἔχων πίστιν καὶ ἔμφυτον τὴν εἰς τὸν τῶν ὅλων θεὸν πιστοτάτην εὐσέβειαν, καὶ ἦν πᾶσα ἡ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἐκκλησία ἐν βαθείᾳ εἰρήνῃ.

book 2 ἀκούσωμεν δὴ, τί ἐνταῦθα λέγει καὶ ὁ ἀροτὴρ ὁ κάλλιστος τῆς ἐκκλησιαστικῆς γεωργίας ὁ φιλαληθέστατος Εὐσέβιος ὁ τοῦ παμφήμου Παμφίλου.

book 3 ὁ μὲν οὖν Λικίννιος, φησί, τὴν ὁμοίαν τοῖς ἀθέοις τυράννοις τῆς ἀσεβείας μετελθὼν ὁδόν, ἐπὶ τὸν ἴσον αὐτοῖς ἐνδίκως περιηνέχθη κρημνόν.

book 4 ἀλλ' οὗτος μὲν ταύτῃ πῃ βεβλημένος ἔκειτο· ὁ δὲ ἀρετῇ πάσῃ τῆς θεοσεβείας ἐκπρέπων μέγιστος νικητὴς Αὐγουστος Κωνσταντῖνος σὺν παιδὶ Κρίσπῳ, βασιλεῖ θεοφιλεστάτῳ κατὰ πάντα τῷ πατρὶ ὁμοιοτάτῳ, τὴν οἰκείαν ἐῶν ἀπελάμβανε, καὶ μίαν ἠνωμένην τὴν Ῥωμαίων κατὰ τὸ παλαιὸν παρεῖχον ἀρχήν, τὴν ἀπ' ἀνίσχοντος ἡλίου πᾶσαν ἐγκύκλιον καθ' ἑκάτερα τῆς οἰκουμένης ἄρκτον τε ὁμοῦ καὶ μεσημβρίαν εἰς ἔσχατα δυομένης ἡμέρας ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἄγοντες εἰρήνην.

book 5 ἀφηρεῖτο δ' οὖν ἐξ ἀνθρώπων πᾶν δέος τῶν αὐτοὺς πιεζόντων, λαμπρὰς δὲ ἐτέλουν καὶ πανηγυρικὰς ἐορτῶν ἡμέρας, ἣν δὲ φωτὸς ἔμπλεα τὰ πάντα, καὶ μειδιῶσι προσώποις ὄμμασί 3 —8 vgl. Socr. I 4, 5 p. 9f — 11—S. 32, 11 vgl. Eus. H. E. X 9 p. —902, 20 A1 A2 (von Z. 7 πιστοτάτην an) H V1P3 M2P1P2 1 καὶ] τῆς H 6 τε] δὲ P2 | ἔμπειρον P2 8 ἡ + τῶν A2 | τὸν corr. aus τῶν A2 | ἐκκλησιῶν A2 | εἰρήνη + ἐκ τοῦ δεκάτου τόμου εὐσεβίου τοῦ παμφίλου A2HM2P1P2V1 10 παμφήμου] πανευφήμου M2P1P2 > V1 12 εὐσεβείας H 13 πῃ βεβλημένος] περιβεβλημένος P3 18 ἐν κύκλῳ Eus. 20 αὐτὴν A2H αὐτῶν d. übr. HSS 21 τῶν πρὶν αὐτοὺς πιεζούντων Eus. τε φαιδροῖς οἱ πρὶν κατηφεῖς ἀλλήλους ἔβλεπον, παρῆσαν δὲ αὐτοῖς καὶ ὕμνοι κατὰ πόλιν ὁμοῦ καὶ ἀγρούς, τὸν βασιλέα θεὸν καὶ τὸν τούτου γνήσιον παῖδα Χριστὸν πρῶτιστα πάντων, ὅτι δὴ τοῦτο ἐδιδάχθησαν, ἐγέραιρον, καὶ ἔπειτα τὸν εὐσεβῆ βασιλέα ἅμα παισὶ θεοφιλέσιν εὐφήμεουν,

book 6 κακῶν δὲ ἀμνηστία παλαιῶν ἦν καὶ λήθη πάσης δυσσεβείας, τῶν δὲ ἀγαθῶν <παρόντων> ἀπόλαυσις καὶ προσέτι μελλόντων προσδοκία. ἤπλωντο οὖν κατὰ πάντα τόπον τῆς τοῦ νικητοῦ βασιλέως φιланθρωπίας ἔμπλεοι διατάξεις νόμοι τε μεγαλοδωρεᾶς καὶ ἀληθοῦς εὐσεβείας γνωρίσματα ἔχοντες.

book 7 οὕτω δῆτα πάσης τυραννίδος ἐκκαθαρθείσης, μόνοις ἐφυλάττετο τὰ τῆς προσηκούσης βασιλείας βέβαια τε καὶ ἀνεπίφθονα Κωνσταντίνῳ καὶ τοῖς τούτου παισὶ.

book 8 Τοσαῦτα οὖν ὁ τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ἀξιοπιστότατος Εὐσέβιος ὁ τοῦ Παμφίλου πλείστους ὅσους ἀγῶνας θέμενος καὶ διερευνησάμενος ἔκ <τε> τῶν ἀπλῶς ἐχόντων τὴν ποιησάμενος, ἐν δέκα τόμοις ὅλοις τὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῖν ἱστορίας ἀκριβῶς καταλέλοιπεν,

book 9 ἀρξάμενος μὲν ἀπὸ τῆς τοῦ κυρίου παρουσίας πληρώσας δὲ εἰς τούσδε τοὺς χρόνους, οὐκ ἀπόνως — πῶς γὰρ οἶόν τε ἦν τοσαύτην ἀναδεξάμενον φροντίδα τοῦ διασώσασθαι τῆς τοιαύτης συλλογῆς τὴν ἀρμονίαν—ἀλλ', ὥς ἀρτίως ἔφην, πολλὴν εἰσενεγκάμενος τὴν σπουδὴν καὶ πλοῦτον ἄφατον πόνου·

book 10 ἀλλὰ μηδεὶς οἰέσθω τὸν ἄνδρα ἐκ τῶν περὶ αὐτοῦ ἐπιπεφημισμένων, ὥς τῆς Ἀρείου βλασφήμου μοχθηρίας ποτέ τι πεφρονήκει, ἀλλὰ πεπείσθω, ὥς εἰ καὶ τίνα ἢ ἐλάλησεν ἢ

ἔγραφε μικρόν τι τῶν Ἀρείου ὑπονοούμενα, οὐ μὴν κατὰ τὴν ἀσεβῆ ἐκείνου ἔννοιαν ἀλλ' ἐξ ἀπεριέγου ἀπλότητος, καθὼς καὶ αὐτὸς ἐν τῷ ἀπολογητικῷ αὐτοῦ λόγῳ, ὧ διεπέμψατο πρὸς τὸ τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων κοινόν, μαρτυραμενος ταῦτα ἐπληροφόρησε.

book 11 καὶ ἀληθεύειν τὸν ἄνδρα ὑπολάβοι πᾶς τις εὖ φρονῶν ὁπότε σύνεστι καὶ ἐξ ἐκείνου πεισθῆναι μήπω τότε που ποτε τὰ Ἀρείου ἀκουσθησόμενα. δείξει δὲ τὰ ἐν τῇ συνόδῳ τῇ κατὰ 1 παρῆσαν A2, παρὸν aber am Rand ABBREV παρῆν H, παρὸν M2P1P2 παρῆν V1P3 > Eus. 2 ὕμνοι A2V1P3 ὕμνοις HM2P1P2 Eus. 6 παρόντων nach Euseb zugesetzt > HSS 12 οὖν > V1P3 14 corr. Ltz. 15 ἡμῖν > M2 17 πληρώσας—ἀπόνως > A2 18 ἀναδεξ. τοσαύτην ~ H 21 περὶ > P2 | ἐπιπεφημένων A2, ἐπιφημισμένων H, ἐπιπεφημισμένον P2 | Randnotiz: οὗτος μὲν φησι τὸν παμφίλου μὴ ἀρειογνώμονα εἶναι, ἐν πολλοῖς δὲ τοῖς αὐτοῦ λόγοις φρονῶν φαίνεται τὰ τοῦ ἀρείου H 22 βλασφήμου μοχθηρίας] βλασφημίας V1P3 βλασφήμου corr. ans βλασφημίας A2 23 τινα ἢ] τιν' ἂν V1P3 | τῶν] τοῦ H 27 ἀληθεύει P3 29 ποτε nachträgl. eingefügt A2 τὴν Νικαέων αὐτῷ ἡγωνισμένα κατὰ τῆς ἀσεβείας Ἀρείου ὑπὲρ τῆς ἀποστολικῆς καὶ ὀρθοδόξου πίστεως.

book 12 Ἄλλ' ἐπὶ τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐπανίωμεν. τῆς οὖν ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίας Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν εἰρήνην βαθεῖαν ἐχούσης, πρυτανευθείσης αὐτῇ ταύτης παρὰ τοῦ παμβασιλέως θεοῦ διὰ τοῦ θεράποντος αὐτοῦ Κωνσταντίνου καὶ τῶν αὐτοῦ παίδων,

book 13 μετὰ τὸ μαρτύριον τοῦ θεσπεσίου Πέτρου τοῦ τῆς Ἀλεξανόρων ἐκκλησίας ἐπισκόπου γενομένου, τεῖ-ειο)θέντο— αὐτοῦ ἐν αὐτῷ τοῖς μαρτυρίῳ καὶ τὸν τῆς ἀθλήσεως ὄφθαρτον στέφαγον ἀναδησαμένου, χηρεύει ἡ ἐκεῖσε ἐκκλησία εἰς αὐτὸν ἔνα·

book 14 μετὰ δὲ τὸν ἐνιαυτὸν χειροτονεῖται εἰς τὸν θρόνον τοῦ αὐτοῦ ἀγίου μάρτυρος Πέτρου Ἀχιλλᾶς, ἀνὴρ στιβαρὸς καὶ μεγαλοφυῆς ἀγιόφρων εὐλαβεῖα ὁμοῦ καὶ σοφία πλείστη ὄση διαπρέπων, καθὼς ἡμῖν τὰ παλαιὰ καὶ ἀπλανῶς ἔχοντα διηγοῦνται συγγράμματα, ὅς πολλὰ παρακληθεὶς ὑπεόξετο τὸν Ἀρειὸν εἰς τὴν διακονίαν.

book 15 τούτου δὲ ἐπιβίωσαντος μῆνας πέντε μόνον ὑποδέχεται τὴν τῆς ἀρχιερωσύνης ἀρχὴν τῆς αὐτόθι τῶν Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας Ἀλέξανδρος, ἀνὴρ τίμιος ἐν πᾶσι παντὶ τῷ τῆς ἐκκλησίας κλήρῳ καὶ λαῷ, μικρομεγέθης εὐμετάδοτος εὐλαλὸς ἐπιεικὴς φιλόθεος φιλάνθρωπος φιλόπτωχος χρηστὸς προσηνὴς πρὸς πάντας εἴπερ τις ἄλλος, ὅς καὶ αὐτὸς κατέστησε τὸν Ἀρειὸν πρεσβύτερον τερον ἔγγιστα ἑαυτοῦ.

book 16 ἐπὶ τούτου τῆς εἰρήνης τῶν ἐκκλησιῶν ὁσημέραι ὥς ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον λαμπρυνομένης καὶ εἰς μίον ὁμόνοιαν συνεστῶσης καὶ τοῖς ἐπάθλοις τῶν ἀγίων μαρτύρων πανταχοῦ χοῦ γῆς σεμνυνομένης, οὐκ ἐνεγκὼν ὁ διάβολος τὴν τοσαύτην τοῦ πιστοτάτου τῆς ἐκκλησίας λαοῦ ἐπὶ τῇ ἐν αὐτῇ πρὸς τὸν θεὸν οὐρανίῳ θρησκείᾳ αὐξήσιν πάλιν ἔκ τινος φιλονεικίας τῶν ἐν αὐτῇ ταραχὴν ὑφίσταται.

book 1 Ὁ γὰρ πρεσβύτερος ἐκεῖνος, ὃν ἔφαμεν τῆς τοιαύτης ἡξιῶσθαι τιμῆς ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, Ἀρειὸς τοῦνομα, ἀνὴρ προσχήματι μᾶλλον εὐσεβὴς τὰ δὲ ἄλλα δόξης καὶ κενότητος θερμὸς ἐραστής, ἥρξατο προφέρειν τινὰ ξένα περὶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, ἃ τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις οὐδεὶς πώποτε ἐζήτησεν ἢ παρεισῆνεγκεν·

book 2 ἐπιχειρήσας τὸν μονογενῆ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν διελεῖν τῆς τοῦ πατρὸς ἀρρήτου καὶ αἰδίου θεότητος, πολλῆς κατὰ τὴν ἐκκλησίαν παραίτιος ταραχῆς γέγονεν.

book 3 ἀλλὰ δὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου πραότητι φύσεως τὸν Ἀρειὸν ἐπὶ τὸ ἄμεινον θέλοντος μεταβαλεῖν Πρεπούσαις παραινέσεσι, μηδέπω δὲ κρίνοντος ἀποφάσει χρήσασθαι τέως, ἐπινέμεσθαι διὰ τοῦτο πολλοὺς τὴν λοιμικὴν περίστασιν τῆς αἰρέσεως γέγονεν, ἔπειτα ὥς ἀπὸ μικροῦ σπινθῆρος μέγα πῦρ ἐξαφθῆναι.

book 4

ἀρξάμενον δὲ τὸ κακὸν ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας καὶ κατὰ πόλεις ἄλλας καὶ ἐπαρχίας διέτρεχε.

- book 5 τέλος ὡς ἐνεῖδεν ἐπὶ τὸ χεῖρον τὸ κακὸν προΐεναι, σύνοδον τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων συστησάμενος καὶ καθελὼν τὸν Ἀρειον, διδωσιν εἰς τοὺς συλλειτουργοὺς τὴν ὑπόθεσιν ὁ Ἀλέξανδρος, πλατύτερόν τε τὰ κατὰ τὸν Ἀρειον ἐκτεθεικῶς σπουδὴν τε ἐνείεις πρὸς ἀναίρεσιν τῆς αἵρέσεως, εἰς παρασκευὴν τῆς διαγνώσεως αὐτοὺς ἐτοιμάζεσθαι παρακελεύεται, γράψας πρὸς αὐτοὺς τοιάδε· Καθαιρετικὸν Ἀρείου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ διαπεμφθὲν Ἀλεξάνδρου ἐπισκόπου τοῖς ἀπανταχοῦ ἐπισκόποις·
- book 1 Ὁ γὰρ πρεσβύτερος ἐκεῖνος, ὃν ἔφαμεν τῆς τοιαύτης ἡξιῶσθαι τιμῆς ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, Ἀρειος τοῦνομα, ἀνὴρ προσχήματι μᾶλλον εὐσεβὴς τὰ δὲ ἄλλα δόξης καὶ κενότητος θερμὸς ἐραστής, ἥρξατο προφέρειν τινὰ ξένα περὶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, ἃ τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις οὐδεὶς πώποτε ἐζήτησεν ἢ παρεισήνεγκεν·
- book 2 ἐπιχειρήσας τὸν μονογενῆ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν διελεῖν τῆς τοῦ πατρὸς ἀρρήτου καὶ αἰδίου θεότητος, πολλῆς κατὰ τὴν ἐκκλησίαν παραίτιος ταραχῆς γέγονεν.
- book 3 ἀλλὰ δὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου πραότητι φύσεως τὸν Ἀρειον ἐπὶ τὸ ἄμεινον θέλοντος μεταβαλεῖν Πρεπούσαις παραινέσεσι, μηδέπω δὲ κρίνοντος ἀποφάσει χρήσασθαι τέως, ἐπινέμεσθαι διὰ τοῦτο πολλοὺς τὴν λοιμικὴν περίστασιν τῆς αἵρέσεως γέγονεν, ἔπειτα ὡς ἀπὸ μικροῦ σπινθῆρος μέγα πῦρ ἐξαφθῆναι.
- book 4 ἀρξάμενον δὲ τὸ κακὸν ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας καὶ κατὰ πόλεις ἄλλας καὶ ἐπαρχίας διέτρεχε.
- book 5 τέλος ὡς ἐνεῖδεν ἐπὶ τὸ χεῖρον τὸ κακὸν προΐεναι, σύνοδον τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων συστησάμενος καὶ καθελὼν τὸν Ἀρειον, διδωσιν εἰς τοὺς συλλειτουργοὺς τὴν ὑπόθεσιν ὁ Ἀλέξανδρος, πλατύτερόν τε τὰ κατὰ τὸν Ἀρειον ἐκτεθεικῶς σπουδὴν τε ἐνείεις πρὸς ἀναίρεσιν τῆς αἵρέσεως, εἰς παρασκευὴν τῆς διαγνώσεως αὐτοὺς ἐτοιμάζεσθαι παρακελεύεται, γράψας πρὸς αὐτοὺς τοιάδε· Καθαιρετικὸν Ἀρείου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ διαπεμφθὲν Ἀλεξάνδρου ἐπισκόπου τοῖς ἀπανταχοῦ ἐπισκόποις·
- book 1 »Τοῖς ἀγαπητοῖς καὶ τιμιωτάτοις συλλειτουργοῖς τοῖς ἀπανταχοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας Ἀλέξανδρος ἐν κυρίῳ χαίρειν.
- book 2 >Ἐνὸς σώματος ὄντος τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐντολῆς τε οὐσης >ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς τηρεῖν τὸν σύνδεσμον τῆς ὁμονοίας καὶ >νης ἀκόλουθόν ἐστι γράφειν ἡμᾶς καὶ σημαίνειν ἀλλήλοις τὰ παρ 2—13 vgl. Rufin a. a. O. — 13—17 vgl. Socr, I 5, 6 p. llf — Schreiben ist erhalten in den Athanasius-HSS (vgl. G. Loeschcke Rhein. Mus. LIX, 458ff u. E. Schwartz Gött. Nachr. 1904, 391f) und bei Socr. 16 p. 12ff, aber bei diesem fehlen die Unterschriften — 26 vgl. Ephes. 4, 4. 3 A2H V1P3 M2P1P2 2 ἡξιοῦσθαι V1P3 5 προσφέρειν H 7 ἐπιχειρήσας + γὰρ H 8 θεότητος + καὶ A2 9 ταραχῆς παραίτιος ~ H 14 δὲ] τε HSS > P2 | ἀπὸ — 16 κακὸν > A2 16 αὐτὸν corr, aus αὐτῶν A2 18 ὁ > M2 21 τοιάδε πρὸς αὐτοὺς ~ A2 >ἐκάστοις γίνόμενα, ἵνα εἴτε πάσχει εἴτε χαίρει ἐν μέλος, ἢ >μεν ἢ συγχαίρωμεν ἀλλήλοις.
- book 3 ἐν τῇ ἡμετέρᾳ τοίνυν παροικίᾳ ἐξῆλ- >θον νῦν ἄνδρες παράνομοι καὶ χριστομάχοι, διδάσκοντες >ἦν εἰκότως ἂν τις πρόδρομον τοῦ ἀντιχρίστου ὑπονοήσῃ καὶ >λέσειε.
- book 4 καὶ ἐβουλόμην μὲν σιωπῇ παραδοῦναι τὸ τοιοῦτον, ὅπως >ἐν τοῖς ἀποστάταις μόνοις ἀναλωθῇ τὸ κακὸν καὶ μὴ εἰς >τόπους διαβὰν τὸ τοιοῦτον ῥυπώση τινῶν ἀκεραίων τὰς
- book 5 >ἐπειδὴ δὲ Εὐσέβιος <ὁ> νῦν ἐν τῇ Νικομηδείᾳ, νομίσας ἐπ' >τὰ τῆς ἐκκλησίας, ὅτι καταλείψας τὴν Βηρυτὸν καὶ >τῇ ἐκκλησίᾳ Νικομηδέων οὐκ ἐκδεδίκεται τὰ κατ'αὐτόν, προίσταται >καὶ

τούτων τῶν ἀποστατῶν καὶ γράφειν ἐπεχείρησε πανταχοῦ >ιστῶν αὐτούς, ὅπως ὑποσύρῃ τινὰς ἀγνοοῦντας εἰς τὴν >ταύτην καὶ χριστομάχον αἵρεσιν, ἀνάγκην ἔσχον, εἰδὼς τὸ ἐν >νόμῳ γεγραμμένον μηκέτι μὲν σιωπῆσαι, ἀναγγεῖλαι δὲ λοιπὸν >ὑμῖν, ἵνα γινώσκητε τοὺς τε ἀποστάτας γενομένους καὶ τὰ τῆς >σεως αὐτῶν δύστηνα ῥημάτια καί, ἐὰν γράφῃ Εὐσέβιος, μὴ προσέ- >χητε.

book 6 παλαιὰν γὰρ αὐτοῦ κακόνοιαν τὴν χρόνῳ σιωπηθεῖσαν νῦν >διὰ τούτων ἀνανεῶσαι βουλόμενος, σχηματίζεται μὲν ὡς ὑπὲρ >γράφειν, ἔργῳ δὲ δείκνυσιν ὅτι ὑπὲρ αὐτοῦ σπουδάζων τοῦτο >Οἱ >Οἱ μὲν οὖν ἀποστάται γενόμενοί εἰσιν Ἄρειος καὶ Ἀχιλλεὺς καὶ >Θαλῆς καὶ Καρπῶνης καὶ ἕτερος Ἄρειος καὶ Σαρμάτης καὶ Εὐζῶος >καὶ Λούκιος καὶ Ἰούλιος καὶ Μηνᾶς καὶ Ἑλλάδιος καὶ Γάιος καὶ οὖν >αὐτοῖς Σεκοῦνδος καὶ Θεωνᾶς οἱ ποτὲ λεχθέντες ἐπίσκοποι.

book 7 ποῖα >δὲ παρὰ τὰς γραφὰς ἐφευρόντες λαλοῦσιν ἔστι ταῦτα· »οὐκ αἰεὶ θεὸς πατὴρ ἦν, ἀλλ' ἦν ὅτε ὁ θεὸς πατὴρ οὐκ ἦν. οὐκ αἰεὶ ἦν ὁ >τοῦ θεοῦ λόγος, ἀλλ' ἐξ οὐκ ὄντων γέγονεν. ὁ γὰρ ὢν θεὸς τὸν >μὴ ὄντα ἐκ τοῦ μὴ ὄντος πεποίηκεν. διὸ καὶ ἦν ποτε, ὅτε οὐκ ἦν. 1 vgl. I Kor. 12, 26 — 14 vgl. Matth. 18, 17. Röm. 16, 17 — 20—24 vgl. Thdt. I 4, 61 (dazu G. Loeschcke in Zeitschr. f. Kirchengescli. XXXI (1910), S. 581) A2H V1P3 M2P1P2 1 εἴτε1] τε P2 | εἴτε2] ἢ A-H 4 ἦν] ἢ corr. in ἦ und überdies am Rand von anderer Hd. ἦν M2 | ὑπονοήσῃ H 7 ἀκεραίων > A2 ἀκαιριων P2 8 νῦν] μὲν P2 11 τῶν nachträgl. ügt A2 13 ταύτην nachträgl. eingefügt P2 2 14 λοιπόν > P2 15 γινώσκητε, aber τε corr. aus ται A2, γινώσκητ ι P2 | γινώσκητε τούτους γενομένους und am Rand τοὺς τε ἀποστάτας H 16 μὴ A2 > d. übr. HSS 17 αὐτοῦ] ἑαυτοῦ H 18 διὰ τούτων] τοῦτον A2 | ἀνανεώσας P2 20 ἀχιλλεὺς A2 ἀχιλεὺς H 21 σαρμάτος V1 22 ἐλλάδιος A2H ἐλάδιος d. übr. HSS 23 θεωνᾶς V1 24 ταῦτα + δόγμα Ἀρείου rot geschriben V1, am Rand von 1. Hd. M2P1 25 οὐκ αἰεὶ ἦν > H 26 τὸν] τὰ H >κτίσμα γὰρ ἐστὶ καὶ ποίημα ὁ υἱός· οὔτε δὲ ὁμοίος κατ' οὐσίαν τῷ >πατρὶ ἐστὶν οὔτε ἀληθινός καὶ φύσει τοῦ πατρὸς λόγος ἐστὶν >ἀληθινὴ σοφία αὐτοῦ ἐστὶν, ἀλλὰ εἰς μὲν τῶν ποιημάτων καὶ >τῶν ἐστὶ, καταχρηστικῶς δὲ λέγεται λόγος καὶ σοφία,

book 8 γενόμενος >καὶ αὐτὸς τῷ ἰδίῳ τοῦ θεοῦ λόγῳ καὶ τῇ ἐν τῷ θεῷ σοφίᾳ, ἐν >καὶ τὰ πάντα καὶ αὐτὸν πεποίηκεν ὁ θεός. διὸ καὶ τρεπτός >καὶ ἀλλοιωτὸς τὴν φύσιν ὡς καὶ πάντα τὰ λογικά.

book 9 ξένος τε καὶ >ἀλλότριος καὶ ἀπεσχοινισμένος ἐστὶν ὁ λόγος τῆς τοῦ θεοῦ >καὶ ἄρρητός ἐστιν ὁ πατὴρ τῷ υἱῷ. οὔτε γὰρ τελείως καὶ >γινώσκει ὁ λόγος τὸν πατέρα οὔτε τελείως ὁρᾷ αὐτὸν >καὶ γὰρ καὶ ἑαυτοῦ τὴν οὐσίαν οὐκ οἶδεν ὁ υἱὸς ὡς ἔστι.

book 10 δι' >γὰρ πεποιῆται, ἵνα ἡμᾶς δι' αὐτοῦ ὡς δι' ὀργάνου κτίσῃ ὁ θεός, >οὐκ ἂν ὑπέστη, εἰ μὴ ἡμᾶς ὁ θεὸς ἤθελε ποιῆσαι.

book 11 >Ἠρώτησε >Ἠρώτησε γοῦν τις αὐτούς, εἰ δύναται ὁ τοῦ θεοῦ λόγος >πῆναι, ὡς ὁ διάβολος ἐτράπη, καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν εἰπεῖν ὅτι >δύναται, τρεπτῆς γὰρ φύσεώς ἐστι, γενητὸς καὶ κτιστὸς ὑπάρ- >χων». ταῦτα λέγοντας τοὺς περὶ Ἄρειον καὶ ἐπὶ τούτοις >σχυντοῦντας αὐτούς τε καὶ τοὺς συνακολουθήσαντας αὐτοῖς >μὲν μετὰ τῶν κατ' Αἴγυπτον καὶ τὰς Λιβύας ἐπισκόπων >ἐκατοὸν ὄντων συνελθόντες ἀνεθεματίσαμεν. οἱ δὲ περὶ Εὐσέβιον >προσεδέξαντο, σπουδάζοντες ἐγκαταμίξαι τὸ ψεῦδος τῇ ἀληθείᾳ >τῇ εὐσεβείᾳ τὴν ἀσεβείαν, ἀλλ' οὐκ ἰσχύσουσι, νικᾷ γὰρ ἡ >καὶ οὐδεμία ἐστὶ »κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος, οὐδὲ »συμφῶ- >νησις Χριστοῦ πρὸς Βελίᾳρ«. τίς γὰρ ἤκουσε πώποτε τοιαῦτα;

book 12 >ἢ τίς νῦν ἀκούων οὐ ξενίζεται καὶ τὰς ἀκοὰς βύει ὑπὲρ τοῦ μὴ >ρύπον τούτων τῶν ῥημάτων ψαῦσαι τῆς ἀκοῆς; τίς γὰρ >Ἰωάννου λέγοντος »ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος« οὐ καταγινώσκει τούτων >λεγόντων »ἦν ποτὲ ὅτε οὐκ ἦν«, ἢ τίς ἀκούων ἐν τῷ >»μονογενὴς υἱός, καὶ δι' αὐτοῦ ἐγένετο πάντα« οὐ 22 I Esra 3, 12 — 23 f II Kor. 6, 14. 15 — 25 vgl. Ignatius Ephes. 9, 1 — 27 Job. 1, 1 — 29

Joh. 3, 18. 1, 3 A2H V1P3 M2P1P2 2 καὶ nachträgl. eingefügt H 2f οὔτε ἀληθινὴ σοφία αὐτοῦ ἐστίν > M2 P1P2V1P3 4 γενόμενος — 5 σοφία > A2HV1 6 καὶ1 > M2P1P2 7 + τὰ aber wohl erst verschrieben A2 9 καὶ ἀκριβῶς—10 τελείως > M2P1P2 V1P3 10 λόγος] υἱὸς M2P1P2V1P3 11 ἑαυτοῦ A2 (Socr.) αὐτοῦ d. übr. HSS | οἶδεν corr. aus εἶδεν A2 12 γὰρ > P2 14 τις corr. aus τι P2 14f τραπῆναι > A2 20 δὲ] δὴ V1 27 Ἰωάννου—28 ἀκούων > V1 28 εὐαγγελίῳ + ὁ M2P1P2 >τούτους φθεγγομένους ὅτι »εἷς ἐστὶ τῶν ποιημάτων«; πῶς >δύναται εἷς εἶναι τῶν δι' αὐτοῦ γενομένων, ἢ πῶς μονογενὴς ὁ >πᾶσι κατ'ἐκείνους συναριθμούμενος; πῶς δὲ ἔξ οὐκ ὄντων ἄν >τοῦ πατρὸς λέγοντος »ἐξηρεύζατο ἡ καρδία μου ἀγαθόν« >καὶ »ἐκ γαστρὸς πρὸ ἐωσφόρου ἐγέννησά σε«;

book 13 ἢ πῶς ἄν- >ὅμοιος τῇ οὐσίᾳ τοῦ πατρὸς ὁ ὢν εἰκὼν τελεία καὶ ἀπαύγασμα >πατρὸς κοὶ λέγων ὁ ἐμὲ ἑωρακῶς ἑώρακε τὸν πατέρα«;

book 14 πῶς >δέ, εἰ λόγος καὶ σοφία ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, »ἦν ποτὲ ὅτε οὐκ >ἴσον γὰρ ἐστὶν αὐτοὺς λέγειν ἄλογον καὶ ἄσοφόν ποτε τὸν θεόν. >δὲ τρεπτὸς καὶ ἀλλοιωτὸς ὁ λέγων δι' ἑαυτοῦ μὲν »ἐγὼ ἐν >πατρὶ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοί« καὶ »ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐσμεν« >διὰ δὲ τοῦ προφήτου »Ἴδετέ με ὅτι ἐγὼ εἰμι καὶ οὐκ >μαι«; εἰ γὰρ καὶ ἐπ' αὐτόν τις τὸν πατέρα δύναται τὸ ῥητὸν >φέρειν, ἀλλὰ ἀρμοδιώτερον ἄν εἴη περὶ τοῦ λόγου νῦν >ὅτι καὶ γενόμενος ἄνθρωπος οὐκ ἡλλοίωται, ἀλλ' ὡς εἶπεν >στολος »Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ >τοὺς αἰῶνας«. τί δὲ ἄρα εἶπεῖν αὐτοὺς ἔπεισεν ὅτι δι' ἡμᾶς >καίτοι τοῦ Παύλου λέγοντος »δι' ὃν τὰ πάντα καὶ δι' οὗ τὰ >πάντα«;

book 15 περὶ γὰρ τοῦ βλασφημεῖν αὐτοὺς ὅτι οὐκ οἶδε τελείως >ὁ υἱὸς τὸν πατέρα, οὐ δεῖ θαυμάζειν. ἅπαξ γὰρ προθέμενοι >μαχεῖν, παρακρούονται καὶ τὰς φωνὰς αὐτοῦ λέγοντος >γινώσκει με ὁ πατήρ, καὶ γὰρ γινώσκω τὸν πατέρα«. εἰ >οὖν ἐκ μέρους ὁ πατήρ γινώσκει τὸν υἱόν, δηλὸν ὅτι καὶ ὁ υἱὸς >τελείως γινώσκει τὸν πατέρα· εἰ δὲ τοῦτο λέγειν οὐ θέμις, οἶδε >τελείως ὁ πατήρ τὸν υἱόν, δηλὸν ὅτι καθὼς γινώσκει ὁ πατήρ >ἑαυτοῦ λόγον, οὕτως καὶ ὁ λόγος γινώσκει τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, >καὶ ἔστι λόγος.

book 16 >Ταῦτα λέγοντες καὶ ἀναπτύσσοντες τὰς θείας γραφὰς πολλάκις >ἐνεντρέψαμεν αὐτούς, καὶ πάλιν ὡς χαμαιλέοντες >φιλονεικοῦντες εἰς ἑαυτοὺς ἐφελκύσαι τὸ γεγραμμένον »ὅταν ἔλθῃ >ἀσεβὴς εἰς βάθος κακῶν, καταφρονεῖ«. πολλὰ γοῦν 4 Psal. 44, 1 — 5 Psal. 109, 3 — 6 vgl. Weish. Sal. 7, 26 — 7 Joh. 14, — 8 vgl. Joh. 1, 1. IKor. 1, 24 — 10 Joh. 14, 11 — 11 Joh. 10, 30 — 12 Mal. 3, 6 — 16 Hebr. 13, 8 — 18 Hebr. 2, 10 — 21 Job. 10, 15 — 30 Prov. 18, 3 A2H V1P3 M2P1P2 8 ἐντὶ τοῦ θεοῦ ὁ υἱὸς ~ V1P3M2P1P2 14 νῦν > H 23 οὐ] M V1P3 24 τοῦτον P3 | οἶδε] εἶδε V1 20 ἀνεντρέψαμεν H (Socr.) 30f ἀσεβὴς >πρὸ αὐτῶν γεγονάσιν, αἵτινες πλεον τοῦ δέοντος τολμήσασαι >κασιν εἰς ἀφροσύνην, οὗτοι δὲ διὰ πάντων ἑαυτῶν τῶν ἐπιχειρήσαντες τὰ εἰς ἀναίρεσιν τῆς τοῦ λόγου θεότητος, ἐδικαίω- >σαν ἔξ ἑαυτῶν ἐκείνας ὡς ἐγγύτεροι τοῦ ἀντιχρίστου γενόμενοι.

book 17 >καὶ ἀπεκηρύχθησαν καὶ ἀνεθεματίσθησαν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. λυ- >πούμεθα μὲν οὖν ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τούτων καὶ μάλιστα ὅτι >τες ποτὲ καὶ αὐτοὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας νῦν ἀπεπήδησαν, οὐ >μεθα δέ. τοῦτο γὰρ καὶ Ὑμέναιος καὶ Φιλητὸς πεπόνθασι καὶ >αὐτῶν Ἰούδας ὁ <ς> ἀκολουθήσας τῷ σωτῆρι ὕστερον προδότης >ἀποστάτης γέγονε.

book 18 καὶ περὶ τούτων δὲ αὐτῶν οὐκ ἀδίδακτοι >μεμενέκαμεν, ἀλλ' ὁ μὲν κύριος προεῖρηκε »βλέπετε μή τις >«πλανήσῃ. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου >γοντες ὅτι ἐγὼ εἰμι καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε, καὶ >πλανήσουσι. μὴ πορευθῆτε οὖν ὀπίσω αὐτῶν«, ὁ δὲ >μαθὼν ταῦτα παρὰ τοῦ σωτῆρος ἔγραψεν »ὅτι ἐν ὑστέροις >ροῖς ἀποστήσονται τινες ἀπὸ τῆς ὑγιαίνουσης >προσέχοντες πνεύμασι πλάνης καὶ διδασκαλίαις ἀποστρεφόμενων τὴν ἀλήθειαν'.

- book 19 τοῦ τοίνυν κυρίου καὶ σωτῆ- >ρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τε ἑαυτοῦ παραγγείλαντος καὶ διὰ >ἀποστόλου σημάναντος περὶ τῶν τοιούτων ἀκολουθῶς ἡμεῖς αὐτῇ- >κοοι τῆς ἀσεβείας αὐτῶν γενόμενοι ἀνθεματίσαμεν, καθὰ >τοὺς τοιούτους, ἀποδείξαντες αὐτοὺς ἄλλοτρίους τῆς >ἐκκλησίας τε καὶ πίστεως.
- book 20 ἐδηλώσαμεν οὖν καὶ τῇ ὑμετέρᾳ θεο- >σεβείᾳ, ἀγαπητοὶ καὶ τιμιώτατοι συλλειτουργοί, ἵνα μήτε τινὰς >αὐτῶν, εἰ προπετεύσαιντο καὶ πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν, προσδέξησθε μήτε >Εὐσεβίῳ ἢ ἐτέρῳ τινὶ γράφοντι περὶ αὐτῶν πεισθῇτε. πρέπει >ἡμᾶς Χριστιανούς ὄντας πάντας τοὺς κατὰ Χριστοῦ λέοντάς >καὶ φρονοῦντας ὡς θεομάχους καὶ φθορέας τῶν ψυχῶν >φεσθαι, καὶ μηδὲ κἂν χαίρειν τοῖς τοιούτοις λέγειν, ἵνα μήποτε >ταῖς ἀμαρτίαις αὐτῶν κοινωνοὶ γενώμεθα, ὡς παρήγγειλεν ὁ μακά- 8 vgl. II Timoth. 2, 17 — 11 Matth. 24, 4. 5. Luk. 21, 8 — 15 I Timoth. 4, 1 — 18 Tit. 1, 14 — 29 vgl. II Job. 10 A2H V1P3 M2P1P2 1 τολμῆσαι A2 4 ἐγγύτεραι P3 5 ἐπεκηρύχθησαν H 6 μὲν > P2 8 γὰρ] δὲ V1P3 γὰρ δὲ P1 | καὶ3 > V1 9 αὐτοῦ A2 | ὁ< > corr. Holl 10 ἐπὶ P2 13 ὅτι > A2H (Socr.) | ὁ καιρός + μου A2 14 οὖν > V1P3 (Socr. Athanas.) 18 ἀποστρεφόμενοι H 19 αὐτοῦ H 22 ἀποδείξαντες + τε A2M2P1P2 αὐτοὺς > H 23 τε > A2H | ἡμέτερα P3 25 ἡμᾶς P3 | προσδέξησθε, aber η aus α corr. A2 28 φρονοῦντας ὡς > A2 | ὡς] ὅς HV1P3 >ριος Ἰωάννης. προσεῖπατε τοὺς παρ' ὑμῖν ἀδελφούς, ὑμᾶς οἱ >ἐμοὶ προσαγορεύουσιν.
- book 21 >Ἀλεξανδρείας πρεσβύτεροι
- book 22 >Κόλλουθος πρεσβύτερος σύμψηφός εἰμι τοῖς γεγραμμένοις καὶ >τῇ καθαιρέσει Ἀρείου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἀσθησάντων.
- book 23 Τοιαῦτα τοῖς ἀπανταχοῦ κατὰ πόλιν Ἀλεξάνδρου γράφοντος χειρὸν ἐγένετο τὸ κακόν. ταῦτα γνοὺς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, καὶ τὴν ψυχὴν ὑπεραλγίσας συμφορὰν τε οἰκείαν τὸ πρᾶγμα ἡγούμενος, παραχρῆμα τὸ ἀναφθὲν κακὸν κατασβέσαι σπουδάζων, γράμματα πρὸς Ἀλέξανδρον καὶ Ἀρείον διαπέμπεται δι' ἄνδρὸς ἀξιοπίστου, 19—S. 41, 2 vgl. Socr. I 6, 31 p. 22 und I 7, 1 p. A2H V1P3 M2P1P2 1 πρεσβύτερος und am Rand von dem Corrector ABBREV πρεσβύτεροι P1 2 ἀπωλὸς A2 ἀπολὼς H | ἰνγένιος HP2P3 πρεσβύτερος2 > A2 4. 6. 8 1. > A2 7 σερίνος A2H 8 βοκῶν HP2 κόκκων V1 9 ἀγάθωνος aber der Cor- φαί ὢν rector am Rand ABBREV ἀγαθὸς P1 ἀγαθὸς V1 Athan. | ἀχιλλᾶς H | nach ἀχιλλᾶς eingefügt σαρραπίων (so!) πρεσβ. ὁμ., dafür fehlt d. Name Z. 11 unter P2 10 διάκονοι > H 11 σαρραπίων A2HM2P1P2 11 u. 12 Die Namen ~ M2 13 μαῦρος διακ. ὁμ. > P3 14 κομῶν V1P3 14—18 κομῶν διάκονος ὁμοίως τρύφων διακ. ὁμ. δίδυμος διακ. ὁμ. σέρας διακ. ὁμ. ἔρξ διακ. ὁμ. μάρκος διακ. ὁμ. ἀλεξανδρος διακ. ὁμ. ἀμμώνιος διακ. ὁμ. πτολαρίων διακ. ὁμ. γάϊος διακ. ὁμ. μάρκος διακ. ὁμ. P2 (d. h. der Schreiber hat von κομῶν an vertikal gelesen) 14 διακ.2 > A2 15 Die Namen ~ V1 | τράφων A2H 16 πτωλαρίων V1P3 18 σέραξ A2 σέβαξ H ἔρξ M2 ἔρξ P1(P2) ἰέραξ V1P3 (Athan.) ἐπισκόπου πόλεως μιᾶς τῶν Σπανίων Κουρδούβης, ἐπεὶ αὐτὸν ἡγάπα καὶ διὰ τιμῆς ἦγεν ὁ βασιλεὺς. Ἐπιστολὴ Κωνσταντίνου βασιλέως πρὸς Ἀλέξανδρον καὶ Ἀρείον διαπεμφθεῖσα διὰ Ὁσίου ἐπισκόπου Κουρδούβης.
- book 1 »Τοῖς ἀγαπητοῖς καὶ τιμιωτάτοις συλλειτουργοῖς τοῖς ἀπανταχοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας Ἀλέξανδρος ἐν κυρίῳ χαίρειν.
- book 2 >Ἐνὸς σώματος ὄντος τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐντολῆς τε οὕσης >ἐν ταῖς θεαῖς γραφαῖς τηρεῖν τὸν σύνδεσμον τῆς ὁμονοίας καὶ >νης ἀκόλουθόν ἐστι γράφειν ἡμᾶς καὶ σημαίνειν ἀλλήλοις τὰ παρ 2—13 vgl. Rufin a. a. O. — 13—17 vgl. Socr, I 5, 6 p. llf — Schreiben ist erhalten in den Athanasius-HSS (vgl. G. Loeschcke Rhein. Mus. LIX, 458ff u. E. Schwartz Gött. Nachr. 1904, 391f) und bei Socr. 16 p. 12ff, aber bei diesem fehlen die Unterschriften — 26 vgl. Ephes. 4, 4. 3 A2H V1P3 M2P1P2 2 ἡξιοῦσθαι V1P3 5 προσφέρειν H 7 ἐπιχειρήσας + γὰρ H 8 θεότητος +

καὶ A2 9 παραχῆς παραίτιος ~ H 14 δὲ] τε HSS > P2 | ἀπὸ — 16 κακὸν > A2 16 αὐτὸν corr, aus αὐτῶν A2 18 ὁ > M2 21 τοιάδε πρὸς αὐτοὺς ~ A2 >ἐκάστοις γίνονμενα, ἵνα εἴτε πάσχει εἴτε χαίρει ἐν μέλος, ἢ >μεν ἢ συγχαίρωμεν ἀλλήλοις.

book 3 ἐν τῇ ἡμετέρᾳ τοίνυν παροικία ἐξῆλ- >θον νῦν ἄνδρες παράνομοι καὶ χριστομάχοι, διδάσκοντες >ἦν εἰκότως ἂν τις πρόδρομον τοῦ ἀντιχρίστου ὑπονοήσῃ καὶ >λέσειε.

book 4 καὶ ἐβουλόμην μὲν σιωπῇ παραδοῦναι τὸ τοιοῦτον, ὅπως >ἐν τοῖς ἀποστάταις μόνοις ἀναλωθῇ τὸ κακὸν καὶ μὴ εἰς >τόπους διαβᾶν τὸ τοιοῦτον ῥυψώσῃ τινῶν ἀκεραίων τὰς

book 5 >ἐπειδὴ δὲ Εὐσέβιος <ὁ> νῦν ἐν τῇ Νικομηδείᾳ, νομίσας ἐπ' >τὰ τῆς ἐκκλησίας, ὅτι καταλείψας τὴν Βηρυτὸν καὶ >τῇ ἐκκλησίᾳ Νικομηδέων οὐκ ἐκδεδίκηται τὰ κατ' αὐτόν, προίσταται >καὶ τούτων τῶν ἀποστατῶν καὶ γράφειν ἐπεχείρησε πανταχοῦ >ιστῶν αὐτοῦς, ὅπως ὑποσύρῃ τινὰς ἀγνοοῦντας εἰς τὴν >ταύτην καὶ χριστομάχον αἵρεσιν, ἀνάγκην ἔσχον, εἰδὼς τὸ ἐν >νόμῳ γεγραμμένον μηκέτι μὲν σιωπῆσαι, ἀναγγεῖλαι δὲ λοιπὸν >ὕμῃν, ἵνα γινώσκητε τοὺς τε ἀποστάτας γενομένους καὶ τὰ τῆς >σεως αὐτῶν δύστηνα ῥημάτια καί, ἐὰν γράφῃ Εὐσέβιος, μὴ προσέ- >χητε.

book 6 παλαιὰν γὰρ αὐτοῦ κακόννοιαν τὴν χρόνῳ σιωπηθεῖσαν νῦν >διὰ τούτων ἀνανεῶσαι βουλόμενος, σχηματίζεται μὲν ὡς ὑπὲρ >γράφειν, ἔργῳ δὲ δείκνυσιν ὅτι ὑπὲρ αὐτοῦ σπουδάζων τοῦτο >Οἱ >Οἱ μὲν οὖν ἀποστάται γενομένοι εἰσιν Ἄρειος καὶ Ἀχιλλεὺς καὶ >Θαλῆς καὶ Καρπώνης καὶ ἕτερος Ἄρειος καὶ Σαρμάτης καὶ Εὐζῶος >καὶ Λούκιος καὶ Ἰούλιος καὶ Μηναῖς καὶ Ἑλλάδιος καὶ Γάϊος καὶ οὖν >αὐτοῖς Σεκοῦνδος καὶ Θεωνᾶς οἱ ποτὲ λεχθέντες ἐπίσκοποι.

book 7 ποῖα >δὲ παρὰ τὰς γραφὰς ἐφευρόντες λαλοῦσιν ἔστι ταῦτα· »οὐκ αἰεὶ θεὸς πατὴρ ἦν, ἀλλ' ἦν ὅτε ὁ θεὸς πατὴρ οὐκ ἦν. οὐκ αἰεὶ ἦν ὁ >τοῦ θεοῦ λόγος, ἀλλ' ἐξ οὐκ ὄντων γέγονεν. ὁ γὰρ ὢν θεὸς τὸν >μὴ ὄντα ἐκ τοῦ μὴ ὄντος πεποίηκεν. διὸ καὶ ἦν ποτε, ὅτε οὐκ ἦν. 1 vgl. I Kor. 12, 26 — 14 vgl. Matth. 18, 17. Röm. 16, 17 — 20—24 vgl. Thdt. I 4, 61 (dazu G. Loeschke in Zeitschr. f. Kirchengesch. XXXI (1910), S. 581) A2H V1P3 M2P1P2 1 εἴτε1] τε P2 | εἴτε2] ἢ A-H 4 ἦν] ἢ corr. in ἦ und überdies am Rand von anderer Hd. ἦν M2 | ὑπονοήσῃ H 7 ἀκεραίων > A2 ἀκαιραιων P2 8 νῦν] μὲν P2 11 τῶν nachträgl. ügt A2 13 ταύτην nachträgl. eingefügt P2 2 14 λοιπόν > P2 15 γινώσκητε, aber τε corr. aus ται A2, γινώσκητε i P2 | γινώσκητε τούτους γενομένους und am Rand τοὺς τε ἀποστάτας H 16 μὴ A2 > d. übr. HSS 17 αὐτοῦ] ἑαυτοῦ H 18 διὰ τούτων] τοῦτον A2 | ἀνανεώσας P2 20 ἀχιλλεύς A2 ἀχιλεὺς H 21 σαρμάτος V1 22 ἐλλάδιος A2H ἐλάδιος d. übr. HSS 23 θεονᾶς V1 24 ταῦτα + δόγμα Ἀρείου rot geschriben V1, am Rand von 1. Hd. M2P1 25 οὐκ αἰεὶ ἦν > H 26 τὸν] τὰ H >κτίσμα γὰρ ἔστι καὶ ποίημα ὁ υἱός· οὔτε δὲ ὁμοίος κατ' οὐσίαν τῷ >πατρὶ ἔστιν οὔτε ἀληθινὸς καὶ φύσει τοῦ πατρὸς λόγος ἔστιν >ἀληθινὴ σοφία αὐτοῦ ἔστιν, ἀλλὰ εἰς μὲν τῶν ποιημάτων καὶ >τῶν ἔστι, καταχρηστικῶς δὲ λέγεται λόγος καὶ σοφία,

book 8 γενομένος >καὶ αὐτὸς τῷ ἰδίῳ τοῦ θεοῦ λόγῳ καὶ τῇ ἐν τῷ θεῷ σοφίᾳ, ἐν >καὶ τὰ πάντα καὶ αὐτὸν πεποίηκεν ὁ θεός. διὸ καὶ τρεπτός >καὶ ἀλλοιωτὸς τὴν φύσιν ὡς καὶ πάντα τὰ λογικά.

book 9 ξένος τε καὶ >ἀλλότριος καὶ ἀπεσχοινισμένος ἔστιν ὁ λόγος τῆς τοῦ θεοῦ >καὶ ἄρρητός ἔστιν ὁ πατὴρ τῷ υἱῷ. οὔτε γὰρ τελείως καὶ >γινώσκει ὁ λόγος τὸν πατέρα οὔτε τελείως ὁρᾷ αὐτὸν >καὶ γὰρ καὶ ἑαυτοῦ τὴν οὐσίαν οὐκ οἶδεν ὁ υἱὸς ὡς ἔστι.

book 10 δι' >γὰρ πεποιῆται, ἵνα ἡμᾶς δι' αὐτοῦ ὡς δι' ὀργάνου κτίσῃ ὁ θεός, >οὐκ ἂν ὑπέστη, εἰ μὴ ἡμᾶς ὁ θεὸς ἤθελε ποιῆσαι.

book 11 >Ἠρώτησε >Ἠρώτησε γοῦν τις αὐτοῦς, εἰ δύναται ὁ τοῦ θεοῦ λόγος >πῆναι, ὡς ὁ διάβολος ἐτράπη, καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν εἰπεῖν ὅτι >δύναται, τρεπτῆς γὰρ φύσεώς ἔστι, γενητὸς καὶ κτιστὸς ὑπάρ- >χων. ταῦτα λέγοντας τοὺς περὶ Ἄρειον καὶ ἐπὶ τούτοις >σχυντοῦντας αὐτοῦς

τε καὶ τοὺς συνακολουθήσαντας αὐτοῖς >μὲν μετὰ τῶν κατ' Αἴγυπτον καὶ τὰς Λιβύας ἐπισκόπων >ἐκατοδὸν ὄντων συνελθόντες ἀνεθεματίσαμεν. οἱ δὲ περὶ Εὐσέβιον >προσεδέξαντο, σπουδάζοντες ἐγκαταμίξαι τὸ ψεῦδος τῇ ἀληθείᾳ >τῇ εὐσεβείᾳ τὴν ἀσεβειαν, ἀλλ' οὐκ ἰσχύσουσι, νικᾷ γὰρ ἡ >καὶ οὐδεμία ἐστὶ »κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος. οὐδὲ »συμφῶ- >νησις Χριστοῦ πρὸς Βελίᾳρ«. τίς γὰρ ἤκουσε πώποτε τοιαῦτα;

book 12 >ἢ τίς νῦν ἀκούων οὐ ξενίζεται καὶ τὰς ἀκοὰς βύει ὑπὲρ τοῦ μὴ >ρύπον τούτων τῶν ῥημάτων ψαῦσαι τῆς ἀκοῆς; τίς γὰρ >Ἰωάννου λέγοντος »ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος« οὐ καταγινώσκει τούτων >λεγόντων »ἦν ποτὲ ὅτε οὐκ ἦν«, ἢ τίς ἀκούων ἐν τῷ >»μονογενῆς υἱός, καὶ δι' αὐτοῦ ἐγένετο πάντα« οὐ 22 I Esra 3, 12 — 23 f II Kor. 6, 14. 15 — 25 vgl. Ignatius Ephes. 9, 1 — 27 Job. 1, 1 — 29 Joh. 3, 18. 1, 3 A2H V1P3 M2P1P2 2 καὶ nachträgl. eingefügt H 2f οὔτε ἀληθινὴ σοφία αὐτοῦ ἐστὶν > M2 P1P2V1P3 4 γενόμενος — 5 σοφία > A2HV1 6 καὶ 1 > M2P1P2 7 + τὰ aber wohl erst verschrieben A2 9 καὶ ἀκριβῶς—10 τελείως > M2P1P2 V1P3 10 λόγος] υἱὸς M2P1P2V1P3 11 ἑαυτοῦ A2 (Socr.) αὐτοῦ d. übr. HSS | οἶδεν corr. aus εἶδεν A2 12 γὰρ > P2 14 τις corr. aus τι P2 14f τραπῆναι > A2 20 δὲ] δὴ V1 27 Ἰωάννου—28 ἀκούων > V1 28 εὐαγγελίῳ + ὁ M2P1P2 >τούτους φθεγγομένους ὅτι »εἷς ἐστὶ τῶν ποιημάτων«; πῶς >δύναται εἷς εἶναι τῶν δι' αὐτοῦ γενομένων, ἢ πῶς μονογενῆς ὁ >πᾶσι κατ' ἐκείνους συναριθμούμενος; πῶς δὲ ἐξ οὐκ ὄντων ἄν >τοῦ πατρὸς λέγοντος »ἐξηρεύξατο ἡ καρδιά μου ἀγαθόν« >καὶ »ἐκ γαστρὸς πρὸ ἐωσφόρου ἐγέννησά σε«;

book 13 ἢ πῶς ἄν- >ὅμοιος τῇ οὐσίᾳ τοῦ πατρὸς ὁ ὢν εἰκὼν τελεία καὶ ἀπαύγασμα >πατρὸς κοὶ λέγων ὁ ἐμὲ ἐωρακῶς ἐώρακε τὸν πατέρα«;

book 14 πῶς >δέ, εἰ λόγος καὶ σοφία ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, »ἦν ποτὲ ὅτε οὐκ >ἴσον γάρ ἐστὶν αὐτοῦς λέγειν ἄλογον καὶ ἄσοφόν ποτε τὸν θεόν. >δὲ τρεπτὸς καὶ ἀλλοιωτὸς ὁ λέγων δι' ἑαυτοῦ μὲν »ἐγὼ ἐν >πατρὶ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοὶ« καὶ »ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἔν ἐσμεν« >διὰ δὲ τοῦ προφήτου »Ἰδετέ με ὅτι ἐγὼ εἰμι καὶ οὐκ >μαι«; εἰ γὰρ καὶ ἐπ' αὐτόν τις τὸν πατέρα δύναται τὸ ῥητὸν >φέρειν, ἀλλὰ ἀρμοδιώτερον ἂν εἴη περὶ τοῦ λόγου νῦν >ὅτι καὶ γενόμενος ἄνθρωπος οὐκ ἡλλοίωται, ἀλλ' ὥς εἶπεν >στολος »Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ >τοὺς αἰῶνας«. τί δὲ ἄρα εἶπεῖν αὐτοῦς ἔπεισεν ὅτι δι' ἡμᾶς >καίτοι τοῦ Παύλου λέγοντος »δι' ὃν τὰ πάντα καὶ δι' οὗ τὰ >πάντα«;

book 15 περὶ γὰρ τοῦ βλασφημεῖν αὐτοῦς ὅτι οὐκ οἶδε τελείως >ὁ υἱὸς τὸν πατέρα, οὐ δεῖ θαυμάζειν. ἅπαξ γὰρ προθέμενοι >μαχεῖν, παρακροῦνται καὶ τὰς φωνὰς αὐτοῦ λέγοντος >γινώσκει με ὁ πατήρ, καὶ γὰρ γινώσκω τὸν πατέρα«. εἰ >οὖν ἐκ μέρους ὁ πατήρ γινώσκει τὸν υἱόν, δηλὸν ὅτι καὶ ὁ υἱὸς >τελείως γινώσκει τὸν πατέρα· εἰ δὲ τοῦτο λέγειν οὐ θέμις, οἶδε >τελείως ὁ πατήρ τὸν υἱόν, δηλὸν ὅτι καθὼς γινώσκει ὁ πατήρ >ἑαυτοῦ λόγον, οὕτως καὶ ὁ λόγος γινώσκει τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, >καὶ ἔστι λόγος.

book 16 >Ταῦτα λέγοντες καὶ ἀναπτύσσοντες τὰς θείας γραφὰς πολλάκις >ἐνετρέψαμεν αὐτούς, καὶ πάλιν ὥς χαμαιλέοντες >φιλονεικοῦντες εἰς ἑαυτοὺς ἐφελκύσαι τὸ γεγραμμένον »ὅταν ἔλθῃ >ἀσεβῆς εἰς βάθος κακῶν, καταφρονεῖ«. πολλὰ γοῦν 4 Psal. 44, 1 — 5 Psal. 109, 3 — 6 vgl. Weish. Sal. 7, 26 — 7 Joh. 14, — 8 vgl. Joh. 1, 1. IKor. 1, 24 — 10 Joh. 14, 11 — 11 Joh. 10, 30 — 12 Mal. 3, 6 — 16 Hebr. 13, 8 — 18 Hebr. 2, 10 — 21 Job. 10, 15 — 30 Prov. 18, 3 A2H V1P3 M2P1P2 8 ἐντὶ τοῦ θεοῦ ὁ υἱὸς ~ V1P3M2P1P2 14 νῦν > H 23 οὐ] M V1P3 24 τοῦτον P3 | οἶδε] εἶδε V1 20 ἀνετρέψαμεν H (Socr.) 30f ἀσεβῆς >πρὸ αὐτῶν γεγονάσιν, αἵτινες πλέον τοῦ δέοντος τολμήσασαι >κασιν εἰς ἀφροσύνην, οὗτοι δὲ διὰ πάντων ἑαυτῶν τῶν ἐπιχειρήσαντες τὰ εἰς ἀναίρεσιν τῆς τοῦ λόγου θεότητος, ἐδικαίω- >σαν ἐξ ἑαυτῶν ἐκείνας ὥς ἐγγύτεροι τοῦ ἀντιχρίστου γενόμενοι.

- book 17 >καὶ ἀπεκηρύχθησαν καὶ ἀνεθεματίσθησαν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. λυ- >πούμεθα μὲν οὖν ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τούτων καὶ μάλιστα ὅτι >τες ποτὲ καὶ αὐτοὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας νῦν ἀπεπήδησαν, οὐ >μεθα δέ. τοῦτο γὰρ καὶ Ὑμέναιος καὶ Φιλητὸς πεπόνθασι καὶ >αὐτῶν Ἰούδας ὁ<ς> ἀκολουθήσας τῷ σωτῇρι ὕστερον προδότης >ἀποστάτης γέγονε.
- book 18 καὶ περὶ τούτων δὲ αὐτῶν οὐκ ἀδίδακτοι >μεμενῆκαμεν, ἀλλ' ὁ μὲν κύριος προεῖρηκε »βλέπετε μή τις >»πλανήσῃ. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου >γοντες ὅτι ἐγὼ εἰμι καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε, καὶ >πλανήσουσι. μὴ πορευθῇτε οὖν ὀπίσω αὐτῶν«, ὁ δὲ >μαθὼν ταῦτα παρὰ τοῦ σωτῆρος ἔγραψεν »ὅτι ἐν ὑστέροις >ροῖς ἀποστήσονται τινες ἀπὸ τῆς ὑγιαίνουσας >προσέχοντες πνεύμασι πλάνης καὶ διδασκαλίαις ἀποστρεφόμενων τὴν ἀλήθειαν'.
- book 19 τοῦ τοίνυν κυρίου καὶ σωτῆ- >ρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τε ἑαυτοῦ παραγγείλαντος καὶ διὰ >ἀποστόλου σημάναντος περὶ τῶν τοιούτων ἀκολουθῶς ἡμεῖς αὐτῇ- >κοοὶ τῆς ἀσεβείας αὐτῶν γενόμενοι ἀνεθεματίσαμεν, καθὰ >τούς τοιούτους, ἀποδείξαντες αὐτοὺς ἀλλοτρίους τῆς >ἐκκλησίας τε καὶ πίστεως.
- book 20 ἐδηλώσαμεν οὖν καὶ τῇ ὑμετέρᾳ θεο- >σεβείᾳ, ἀγαπητοὶ καὶ τιμιώτατοι συλλειτουργοί, ἵνα μήτε τινὰς >αὐτῶν, εἰ προπετεύσαιντο καὶ πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν, προσδέξησθε μήτε >Εὐσεβίῳ ἢ ἐτέρῳ τινὶ γράφοντι περὶ αὐτῶν πεισθῇτε. πρέπει >ἡμᾶς Χριστιανούς ὄντας πάντας τοὺς κατὰ Χριστοῦ λέοντάς >καὶ φρονοῦντας ὡς θεομάχους καὶ φθορέας τῶν ψυχῶν >φεσθαι, καὶ μὴδὲ κἂν χαίρειν τοῖς τοιούτοις λέγειν, ἵνα μήποτε >ταῖς ἀμαρτίαις αὐτῶν κοινωνοὶ γενώμεθα, ὡς παρήγγειλεν ὁ μακά- 8 vgl. II Timoth. 2, 17 — 11 Matth. 24, 4. 5. Luk. 21, 8 — 15 I Timoth. 4, 1 — 18 Tit. 1, 14 — 29 vgl. II Job. 10 A2H V1P3 M2P1P2 1 τολμήσαι A2 4 ἐγγύτεραι P3 5 ἐπεκηρύχθησαν H 6 μὲν > P2 8 γὰρ] δὲ V1P3 γὰρ δὲ P1 | καὶ3 > V1 9 αὐτοῦ A2 | ὁ<ς> corr. Holl 10 ἐπὶ P2 13 ὅτι > A2H (Socr.) | ὁ καιρὸς + μου A2 14 οὖν > V1P3 (Socr. Athanas.) 18 ἀποστρεφόμενοι H 19 αὐτοῦ H 22 ἀποδείξαντες + τε A2M2P1P2 αὐτοὺς > H 23 τε > A2H | ἡμετέρα P3 25 ἡμᾶς P3 | προσδέξησθε, aber η aus α corr. A2 28 φρονοῦντας ὡς > A2 | ὡς] ὅς HV1P3 >ριος Ἰωάννης. προσεῖπατε τοὺς παρ' ὑμῖν ἀδελφούς, ὑμᾶς οἱ >ἐμοὶ προσαγορεύουσιν.
- book 21 >Κόλλουθος πρεσβύτερος σύμψηφός εἰμι τοῖς γεγραμμένοις καὶ >τῇ καθαιρέσει Ἀρείου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἀσβησάντων.
- book 22 Τοιαῦτα τοῖς ἀπανταχοῦ κατὰ πόλιν Ἀλεξάνδρου γράφοντος χεῖρον ἐγίνετο τὸ κακόν. ταῦτα γνοὺς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, καὶ τὴν ψυχὴν ὑπεραλγῆσας συμφορὰν τε οἰκείαν τὸ πρᾶγμα ἡγούμενος, παραχρῆμα τὸ ἀναφθὲν κακὸν κατασβέσαι σπουδάζων, γράμματα πρὸς Ἀλέξανδρον καὶ Ἀρειον διαπέμπεται δι' ἀνδρὸς ἀξιοπίστου, 19—S. 41, 2 vgl. Socr. I 6, 31 p. 22 und I 7, 1 p. A2H V1P3 M2P1P2 1 πρεσβύτερος und am Rand von dem Corrector ABBREV πρεσβύτεροι P1 2 ἀπωλὸς A2 ἀπολὼς H | ἰνγένιος HP2P3 πρεσβύτερος2 > A2 4. 6. 8 1. > A2 7 σερίνος A2H 8 βοκῶν HP2 κόκκων V1 9 ἀγαθωνος aber der Cor- φαι ὦν rector am Rand ABBREV ἀγαθὸς P1 ἀγαθὸς V1 Athan. | ἀχιλλᾶς H | nach ἀχιλλᾶς eingefügt σαρραπίων (so!) πρεσβ. ὁμ., dafür fehlt d. Name Z. 11 unter P2 10 διάκονοι > H 11 σαρραπίων A2HM2P1P2 11 u. 12 Die Namen ~ M2 13 μαῦρος διακ. ὁμ. > P3 14 κομῶν V1P3 14—18 κομῶν διάκονος ὁμοίως τρύφων διακ. ὁμ. δίδυμος διακ. ὁμ. σέρας διακ. ὁμ. ἔρξ διακ. ὁμ. μάρκος διακ. ὁμ. ἀλεξανδρος διακ. ὁμ. ἀμμώνιος διακ. ὁμ. πτολαρίων διακ. ὁμ. γάϊος διακ. ὁμ. μάρκος διακ. ὁμ. P2 (d. h. der Schreiber hat von κομῶν an vertikal gelesen) 14 διακ.2 > A2 15 Die Namen ~ V1 | τράφων A2H 16 πτωλαρίων V1P3 18 σέραξ A2 σέβαξ H ἔρξ M2 ἔρξ P1(P2) ἰέραξ V1P3 (Athan.) ἐπισκόπου πόλεως μιᾶς τῶν Σπανίων Κουρδούβης, ἐπεὶ αὐτὸν ἡγάπα καὶ διὰ τιμῆς ἦγεν ὁ βασιλεὺς. Ἐπιστολὴ Κωνσταντίνου βασιλέως πρὸς Ἀλέξανδρον καὶ Ἀρειον διαπεμφθεῖσα διὰ Ὁσίου ἐπισκόπου Κουρδούβης.

- book 1 »Νικητῆς Κωνσταντῖνος μέγιστος Σεβαστὸς Ἀλεξάνδρῳ καὶ Ἀρείῳ.
- book 2 >Μανθάνω ἐκεῖθεν ὑπῆρχθαι τοῦ παρόντος ζητήματος τὴν >βολήν, ὅτε σὺ αὐτός, ὦ πάτερ Ἀλέξανδρε, παρὰ τῶν >ἐζήτεις. τί δὴ ποτε αὐτῶν ἕκαστος φρονεῖ ὑπὲρ τινος τόπου >ἐν τῷ νόμῳ γεγραμμένων, μᾶλλον δὲ ὑπὲρ ματαίου τινὸς >μέρους πυνθάνοιτο, σὺ τε, ὦ Ἀρείε, ὅπερ ἢ μήτε τὴν ἀρχὴν ἐνθου- >μηθῆναί σε ἔδει ἢ ἐνθυμηθέντα σιωπῇ παραδοῦναι προσήκον >ἀπροόπτως ἀντέθηκας.
- book 3 ὅθεν τῆς ἐν ὑμῖν διχονοίας ἐγερθείσης >ἢ μὲν σύνοδος ἡρνήθη, ὁ δὲ ἀγιώτατος λαὸς εἰς >σχισθεὶς ἐκ τῆς τοῦ κοινοῦ σώματος ἀρμονίας ἐχωρίσθη. >ἐκάτερος ὑμῶν ἐξ ἴσου τὴν γνώμην παρασχών, ὅπερ ἂν ὑμῖν ὁ >θεράπων ὑμῶν δικαίως παραινεῖ, δεξάσθω. τί δὲ τοῦτό ἐστιν;
- book 4 >οὔτε ἔρωτᾷν ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἐξ ἀρχῆς προσήκον ἦν οὔτε >ρωτώμενον ἀποκρίνασθαι. τὰς γὰρ τοιαύτας ζητήσεις πάσας >νόμου τινὸς ἀνάγκη προστάττει, ἀλλὰ ἀνωφελοῦς ἀργίας ἐρεσχελία >προτίθησιν· εἰ δὲ καὶ φυσικῆς τινος γυμνασίας ἔνεκα γίνοιτο, >ὅμως ὀφείλομεν εἴσω τῆς διανοίας ἐγκλείειν καὶ μὴ προχείρως >δημοσίας συνόδους ἐκφέρειν, μηδὲ ταῖς πάντων ἀκοαῖς ἀπρονοήτως >πιστεύειν. πόσος γάρ ἐστιν ἕκαστος, ὡς πραγμάτων οὕτω >καὶ λίαν δυσχερῶν δύνανται ἢ πρὸς τὸ ἀκριβὲς συνιδεῖν ἢ κατ' ἐρμηνεῦσαι;
- book 5 καὶ μετὰ βραχεῖα· οὐκοῦν φευκτέον ἐν τοῖς τοιούτοις >τὴν πολυλογίαν, ἵνα μήπως, ἡμῶν ἀσθενείᾳ τῆς φύσεως τὸ >τεθὲν ἐρμηνεῦσαι μὴ δυνηθέντων, ἢ τῶν διδασκομένων >βραδυτέρα σύνεσις πρὸς ἀκριβῆ τοῦ ῥηθέντος κατάληψιν 3 Das Brieffragment nach Socr. I, 7 (Gelasius kürzt), der vollständige bei Eus. V. C. II c. 64ff 1 κουδρούβης am Rand von anderer Hand A2 Socr. κορδούβης M2 κουρδούβης corr. in κουδρούβης P3 4 κορδούβης M2 κουρδούβα (sol!) von späterer corr. in κουδρούβα P3 10 τε] δὲ M2 | ὅπερ] ὁ P2 11 σε > M2P1P2 12 προόπτως P3 13 ἢ μὲν σύνοδος ἡρνήθη > P3 16 τι] ὅτι M2 20 προστίθησιν A2H Socr. | δὲ > A2V1P3 23 πιστεύσειν V1 | ἕκαστον Pi 24 συνειδεῖν M2P1 25ff Der Text der Vorlage geändert; ἢ σύνεσις . . . χωρήσασα ist nom. absol. 26 μή. πως + ἢ Eus. Socr, 27 ἢ] ἢ Eus. Socr. > P3 28 βραδυτέρᾳ συνέσει Eus. Socr. >χωρήσασα, αὐθις ἐξ ἐκατέρου τούτων ἢ βλασφημίας ἢ >εἰς ἀνάγκην ὁ δῆμος περισταίῃ. καὶ μεθ' ἕτερα· τὸ γὰρ >οὔτε πρέπον οὔτε ὅλως θεμιτὸν εἶναι πιστεύεται.
- book 6 >Ἴνα δὲ μικρῷ παραδείγματι τὴν ὑμετέραν σύνεσιν ὑπομνήσαιοι, >ἴστε δήπου καὶ τοὺς φιλοσόφους αὐτούς, ὡς ἐν ἐνὶ μὲν ἅπαντες >δόγματι συντίθενται, πολλάκις δὲ ἐπειδὰν ἐν τινὶ τῶν >μέρει διαφωνῶσιν, εἰ καὶ τῇ τῆς ἐπιστήμης ἀρετῇ χωρίζονται, >μέντοι τοῦ δόγματος ἐνώσει πάλιν εἰς ἀλλήλους ἐμπνέουσιν. >δὲ τοῦτό ἐστι, πῶς οὐ πολλῷ δικαιότερον ὑμᾶς τοὺς τοῦ >λου θεοῦ θεράποντας καθεστῶτας, ἐν τοιαύτῃ προαιρέσει >σκεῖας ὁμοψήφους ἀλλήλοις εἶναι;
- book 7 ἐπισκεψώμεθα δὴ λογισμῷ >μερίζονι, καὶ πλείονι συνέσει τὸ ῥηθὲν ἐνθυμηθῶμεν, εἴπερ ἔχει δι' ὀλίγας καὶ ματαίων ῥημάτων ἐν ὑμῖν φιλονεικίας ἀδελφούς >ἀδελφοῖς ἀντικεῖσθαι καὶ τέκνα πατράσι καὶ τὸ τῆς συνόδου >ἀσεβεῖ διχονοίᾳ χωρίζεσθαι δι' ὑμῶν.
- book 8 ἀποστῶμεν ἐκόντες τῶν >διαβολικῶν πειρασμῶν. ὁ μέγας ἡμῶν θεός, ὁ σωτὴρ πάντων, >ἅπασιν τὸ φῶς ἐξέτεινεν. ὅφ' οὗ τῇ προνοίᾳ ταύτην ἐμοὶ τῷ >ὅπως >πευτῇ τοῦ κρείττονος τὴν σπουδὴν εἰς τέλος >ὅπως ὑμᾶς τοὺς ἐκείνου δῆμους ἐμῇ προσφωνήσει καὶ ὑπηρεσίᾳ >νουθεσίας ἐνστάσει πρὸς τὴν τῆς συνόδου ἀγίαν κοινωνίαν ἐπαγά- >γοίμι.
- book 9 Καὶ μεθ' ἕτερα· περὶ μὲν τῆς θείας προνοίας μία τις ἐν ὑμῖν >ἔστω πίστις, μία σύνεσις, μία συνθήκη τοῦ κρείττονος, ἃ δὲ ὑπὸ >ἐλαχίστων τούτων ζητήσεων ἐν ἀλλήλοις ἀκριβολογεῖσθε, καὶ >πρὸς μίαν γνώμην συμφέρητε, μένειν εἴσω λογισμοῦ προσήκει >τῆς διανοίας ἀπορρήτω τηρούμενα. τὸ μέντοι τῆς κοινῆς >ἐξάιρετον καὶ ἢ τῆς ἀληθείας πίστις ἢ τε περὶ τὸν θεὸν καὶ τοῦ A2 A1 (von Z. 9 τοὺς an = fol. 37r) H V1P3 M2P1P2 1 χωρησάντων Eus. Socr. 2 ἀνάγκην] die

Endung κην heute nicM mehr zu sehen A2 4 ἡμετέραν M2P1 5 τοῖς φιλοσόφοις P2 | ἐν > H 6 ἐν] ἂν P3 7 εἰ + δὲ H 8 δόγματος] σώματος A2V1P3 Socr. FM | συμπνέουσιν A2H Socr, Eus. 9 ὑμᾶς /// τοὺς Seitenwechsel A2, gleichzeitig setzt wieder A1 ein 10f ἐν τῇ τῆς τοιαύτῃ προαιρέσει θρησκείας HM2P1 ἐν τῇ ταύτης προαιρέσει θρησκείας P2 11 ὁμοψήφους] ὁμοψύχους P3 Socr. Eus. | ἀλλήλους V1 13 ὀλίγων P2 | ματαίων > P2 | ὑμῖν aus ἡμῖν corr. P2 15 διχονοίᾳ] διανοία A1 | ἀποστῶμεν + οὖν H 17 ὕφ] ἐφ' A1HP3 ἐφ' Socr. ὑφ' Eus.) 19 ὑμᾶς] ἡμᾶς P3 | προσφωνήσῃ P3 Socr. Eus. προφωνήσῃ HSS 22 μὲν + οὖν A1 24 καὶ] καὶ P3 25 λογισμῶν A1 λογισμῶ P3 27f τὸν νόμον P2 >νόμου θρησκεία καὶ τιμὴ μενέτω παρ' ὑμῖν ἀσάλευτος.

book 10 ἐπανεέλ- >θετε δὴ πρὸς τὴν ἀλλήλων φιλίαν τε καὶ χάριν, ἀπόδοτε τῷ σύμ- >παντι λαῷ τὰς οἰκείας περιπλοκάς, ὑμεῖς τε αὐτοὶ καθάπερ >εαυτῶν ψυχὰς ἐκκαθάραντες αὐθις ἀλλήλους ἐπίγνωτε· ἡδεῖα >πολλάκις γίνεται φιλία μετὰ τὴν τῆς ἔχθρας ἀπόθεσιν αὐθις εἰς >καταλλαγὴν ἐπανελθοῦσα.

book 11 ἀπόδοτε οὖν μοι γαληνὰς μὲν ἡμέρας >νύκτας δὲ ἀμερίμνους, ἵνα κάμοί τις ἡδονὴ καθαροῦ φωτὸς καὶ >λοιπὸν ἡσύχου εὐφροσύνη σῶζεται.

book 12 εἰ δὲ μή, στένειν ἀνάγκη καὶ >δακρύοις δι' ὅλου συνεχέσθαι καὶ Με τὸν τοῦ ζῆν αἰῶνα >ύρίστασθαι. τῶν γάρ τοι τοῦ θεοῦ λαῶν, τῶν συνθεραπόντων >λέγω τῶν ἐμῶν, οὕτως ἀδίκῳ καὶ βλαβερᾷ πρὸς ἀλλήλους >κεχωρισμένων ἐμὲ πῶς ἐγχωρεῖ τῷ λογισμῷ συνεστάναι λοιπόν;

book 13 ἵνα >δὲ τῆς ἐπὶ τούτῳ λύπης τὴν ὑπερβολὴν αἰσθήσεσθε, ἀκούσατε. >πρώην ἐπιστὰς τῇ Νικομηδέων πόλει παραχρῆμα εἰς τὴν >ἡπειρόμην τῇ γνώμῃ. σπεύδοντι δέ μοι πρὸς ὑμᾶς ἤδη καὶ τῷ >πλείονι μέρει σὺν ὑμῖν ὄντι ἢ τοῦδε τοῦ πράγματος ἀγγελία πρὸς >τὸ ἔμπαλιν τὸν λογισμὸν ἀνεχαίτισεν, ἵνα μὴ τοῖς ὀφθαλμοῖς >ἀναγκασθεῖν, ἃ μὴδὲ ταῖς ἀκοαῖς προσέσθαι δυνατόν ἡγούμεν.

book 14 ἀνοί- >ξατε δὴ μοι λοιπὸν ἐν τῇ καθ' ὑμᾶς ὁμονοίᾳ τῆς ἐώας τὴν >ἦν ταῖς πρὸς ἀλλήλους φιλονεικίαις ἀπεκλείσατέ μοι, καὶ συγχωρή- >σατε θᾶττον ὑμᾶς τε ὁμοῦ καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας δῆμους ἐπιδεῖν >χαίροντα καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀπάντων ὁμονοίας τε καὶ >θερίας ὀφειλομένην χάριν ὑπ' εὐφήμοις λόγων συνθήμασιν >σαι τῷ κρείττονι.

book 15 Τοιαῦτα μὲν θαυμαστὰ καὶ σοφίας μεστὰ παρήνει ἢ τοῦ βασιλέως ἐπιστολή. τὸ δὲ κακὸν ἐπικρατέστερον ἦν καὶ τῆς βασιλέως σπουδῆς καὶ τῆς ἀξιοπιστίας τοῦ διακονησαμένου τοῖς γράμμασιν.

book 16 Ὅπο ὁ θεοφιλέστατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος σύνοδον ἐπισκόπων ἐπὶ τῆς Νικαέων κελεύει γενίσθαι.

book 1 »Νικητῆς Κωνσταντῖνος μέγιστος Σεβαστὸς Ἀλεξάνδρῳ καὶ Ἀρείῳ.

book 2 ὅθεν τῆς ἐν ὑμῖν διχονοίας ἐγερθείσης >ἢ μὲν σύνοδος ἡρνήθη, ὁ δὲ ἀγιώτατος λαὸς εἰς >σχισθεὶς ἐκ τῆς τοῦ κοινοῦ σώματος ἀρμονίας ἐχωρίσθη. >ἐκότερος ὑμῶν ἐξ ἴσου τὴν γνώμην παρασχών, ὅπερ ἂν ὑμῖν ὁ >θεράπων ὑμῶν δικαίως παραινεῖ, δεξάσθω. τί δὲ τοῦτό ἐστιν;

book 3 >οὔτε ἔρωτᾷν ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἐξ ἀρχῆς προσῆκον ἦν οὔτε >ρωτῶμενον ἀποκρίνασθαι. τὰς γὰρ τοιαύτας ζητήσεις πάσας >νόμου τινὸς ἀνάγκη προστάττει, ἀλλὰ ἀνωφελοῦς ἀργίας ἐρεσχελία >προτίθησιν· εἰ δὲ καὶ φυσικῆς τιнос γυμνασίας ἔνεκα γίνοιτο, >ὅμως ὀφείλομεν εἴσω τῆς διανοίας ἐγκλείειν καὶ μὴ προχείρως >δημοσίας συνόδους ἐκφέρειν, μὴδὲ ταῖς πάντων ἀκοαῖς ἀπρονοήτως >πιστεύειν. πόσος γάρ ἐστιν ἕκαστος, ὥς πραγμάτων οὕτω >καὶ λίαν δυσχερῶν δύναμιν ἢ πρὸς τὸ ἀκριβὲς συνιδεῖν ἢ κατ' ἐρμηνεῦσαι;

book 4 καὶ μετὰ βραχεῖα· οὐκοῦν φευκτέον ἐν τοῖς τοιούτοις >τὴν πολυλογίαν, ἵνα μήπως, ἡμῶν ἀσθενείᾳ τῆς φύσεως τὸ >τεθὲν ἐρμηνεῦσαι μὴ δυνηθέντων, ἢ τῶν διδασκομένων >βραδυτέρα

σύνεσις πρὸς ἀκριβῆ τοῦ ῥηθέντος κατάληψιν 3 Das Brieffragment nach Socr. I, 7 (Gelasius kürzt), der vollständige bei Eus. V. C. II c. 64ff 1 κουδρούβης am Rand von anderer Hand A2 Socr. κορδούβης M2 κουρδούβης corr. in κουδρούβης P3 4 κορδούβης M2 κουρδούβα (sol!) von späterer corr. in κουδρούβα P3 10 τε] δὲ M2 | ὅπερ] ὁ P2 11 σε > M2P1P2 12 προόπτως P3 13 ἢ μὲν σύνοδος ἡρνήθη > P3 16 τι] ὅτι M2 20 προστίθησιν A2H Socr. | δὲ > A2V1P3 23 πιστεύσειν V1 | ἕκαστον P1 24 συνειδῆναι M2P1 25ff Der Text der Vorlage geändert; ἢ σύνεσις . . . χωρήσασα ist nom. absol. 26 μή. πως + ἢ Eus. Socr, 27 ἢ] ἢ Eus. Socr. > P3 28 βραδυτέρᾳ συνέσει Eus. Socr. >χωρήσασα, αὐθις ἐξ ἐκατέρου τούτων ἢ βλασφημίας ἢ >εἰς ἀνάγκην ὁ δῆμος περισταίῃ. καὶ μεθ' ἕτερα· τὸ γὰρ >οὔτε πρέπον οὔτε ὅλως θεμιτὸν εἶναι πιστεύεται.

book 5 >Ἰνα δὲ μικρῷ παραδείγματι τὴν ὑμετέραν σύνεσιν ὑπομνήσαιοι, >ἴστε δήπου καὶ τοὺς φιλοσόφους αὐτούς, ὡς ἐν ἐνὶ μὲν ἅπαντες >δόγματι συντίθενται, πολλάκις δὲ ἐπειδὴν ἐν τινι τῶν >μέρει διαφωνῶσιν, εἰ καὶ τῇ τῆς ἐπιστήμης ἀρετῇ χωρίζονται, >μέντοι τοῦ δόγματος ἐνώσει πάλιν εἰς ἀλλήλους ἐμπνέουσιν. >δὲ τοῦτό ἐστι, πῶς οὐ πολλῷ δικαιότερον ὑμᾶς τοὺς τοῦ >λου θεοῦ θεράποντας καθεστῶτας, ἐν τοιαύτῃ προαιρέσει >σκεῖας ὁμοψήφους ἀλλήλοις εἶναι;

book 6 ἐπισκεψώμεθα δὴ λογισμῷ >μερίζονι, καὶ πλείονι συνέσει τὸ ῥηθὲν ἐνθυμηθῶμεν, εἴπερ ἔχει δι' ὀλίγας καὶ ματαίων ῥημάτων ἐν ὑμῖν φιλονεικίας ἀδελφούς >ἀδελφοῖς ἀντικεισθαι καὶ τέκνα πατράσι καὶ τὸ τῆς συνόδου >ἀσεβεῖ διχονοίᾳ χωρίζεσθαι δι' ὑμῶν.

book 7 ἀποστῶμεν ἐκόντες τῶν >διαβολικῶν πειρασμῶν. ὁ μέγας ἡμῶν θεός, ὁ σωτὴρ πάντων, >ἅπασι τὸ φῶς ἐξέτεινεν. ὑφ' οὗ τῇ προνοίᾳ ταύτην ἐμοὶ τῷ >ὅπως >πευτῇ τοῦ κρείττονος τὴν σπουδὴν εἰς τέλος >ὅπως ὑμᾶς τοὺς ἐκείνου δῆμους ἐμῇ προσφωνήσῃ καὶ ὑπηρεσίᾳ >νουθεσίας ἐνστάσει πρὸς τὴν τῆς συνόδου ἀγίαν κοινωνίαν ἐπαγά- >γοίμι.

book 8 Καὶ μεθ' ἕτερα· περὶ μὲν τῆς θείας προνοίας μία τις ἐν ὑμῖν >ἔστω πίστις, μία σύνεσις, μία συνθήκη τοῦ κρείττονος, ἃ δὲ ὑπὸ >ἐλαχίστων τούτων ζητήσεων ἐν ἀλλήλοις ἀκριβολογεῖσθε, καὶ >πρὸς μίαν γνώμην συμφέρετε, μένειν εἴσω λογισμοῦ προσήκει >τῆς διανοίας ἀπορρήτω τηρούμενα. τὸ μέντοι τῆς κοινῆς >ἐξαίρετον καὶ ἢ τῆς ἀληθείας πίστις ἢ τε περὶ τὸν θεὸν καὶ τοῦ A2 A1 (von Z. 9 τοὺς an = fol. 37r) H V1P3 M2P1P2 1 χωρησάντων Eus. Socr. 2 ἀνάγκην] die Endung κην heute nicM mehr zu sehen A2 4 ἡμετέραν M2P1 5 τοῖς φιλοσόφοις P2 | ἐν > H 6 ἐν] ἂν P3 7 εἰ + δὲ H 8 δόγματος] σώματος A2V1P3 Socr. FM | συμπνέουσιν A2H Socr, Eus. 9 ὑμᾶς /// τοὺς Seitenwechsel A2, gleichzeitig setzt wieder A1 ein 10f ἐν τῇ τῆς τοιαύτῃ προαιρέσει θρησκείας HM2P1 ἐν τῇ ταύτης προαιρέσει θρησκείας P2 11 ὁμοψήφους] ὁμοψύχους P3 Socr. Eus. | ἀλλήλους V1 13 ὀλίγων P2 | ματαίων > P2 | ὑμῖν aus ἡμῖν corr. P2 15 διχονοίᾳ] διανοίᾳ A1 | ἀποστῶμεν + οὖν H 17 ὑφ'] ἐφ' A1HP3 ἐφ' Socr. ὑφ' Eus.) 19 ὑμᾶς] ἡμᾶς P3 | προσφωνήσῃ P3 Socr. Eus. προσφωνήσῃ HSS 22 μὲν + οὖν A1 24 καὶ] καὶ P3 25 λογισμῶν A1 λογισμῷ P3 27f τὸν νόμον P2 >νόμου θρησκεία καὶ τιμὴ μενέτω παρ' ὑμῖν ἀσάλευτος.

book 9 ἐπ' ἀνέλ- >θετε δὴ πρὸς τὴν ἀλλήλων φιλίαν τε καὶ χάριν, ἀπόδοτε τῷ σύμ- >παντι λαῷ τὰς οἰκείας περιπλοκάς, ὑμεῖς τε αὐτοὶ καθάπερ >ἐαυτῶν ψυχὰς ἐκκαθάραντες αὐθις ἀλλήλους ἐπίγινωτε· ἡδεῖα >πολλάκις γίνεται φιλία μετὰ τὴν τῆς ἔχθρας ἀπόθεσιν αὐθις εἰς >καταλλαγὴν ἐπανελθοῦσα.

book 10 ἀπόδοτε οὖν μοι γαληνάς μὲν ἡμέρας >νύκτας δὲ ἀμερίμνους, ἵνα κάμοί τις ἡδονὴ καθαροῦ φωτὸς καὶ >λοιπὸν ἡσύχου εὐφροσύνη σφύζεται.

book 11 εἰ δὲ μή, στένειν ἀνάγκη καὶ >δακρυοῖς δι' ὅλου συνέχεσθαι καὶ Με τὸν τοῦ ζῆν αἰῶνα >ύρίστασθαι. τῶν γάρ τοι τοῦ θεοῦ λαῶν, τῶν συνθεραπόντων >λέγω τῶν ἐμῶν, οὕτως ἀδίκῳ καὶ βλαβερά πρὸς ἀλλήλους >κεχωρισμένων ἐμὲ πῶς ἐγχωρεῖ τῷ λογισμῷ συνεστάναι λοιπόν;

- book 12 ἵνα >δὲ τῆς ἐπὶ τούτῳ λύπης τὴν ὑπερβολὴν αἰσθήσεσθε, ἀκούσατε. >πρῶν ἐπιστὰς τῇ Νικομηδέων πόλει παραχρῆμα εἰς τὴν >ἡπειγόμεν τῇ γνώμῃ. σπεύδοντι δέ μοι πρὸς ὑμᾶς ἤδη καὶ τῷ >πλείονι μέρει σὺν ὑμῖν ὄντι ἢ τοῦδε τοῦ πράγματος ἀγγελία πρὸς >τὸ ἔμπαλιν τὸν λογισμὸν ἀνεχαίτισεν, ἵνα μὴ τοῖς ὀφθαλμοῖς >ἀναγκασθεῖν, ἀ μὴδὲ ταῖς ἀκοαῖς προσέσθαι δυνατόν ἡγούμεν.
- book 13 ἀνοί- >ξατε δὴ μοι λοιπὸν ἐν τῇ καθ' ὑμᾶς ὁμονοίᾳ τῆς ἐώας τὴν >ἦν ταῖς πρὸς ἀλλήλους φιλονεικίαις ἀπεκλείσατέ μοι, καὶ συγχωρή- >σατε θάττον ὑμᾶς τε ὁμοῦ καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας δῆμους ἐπιδεῖν >χαίροντα καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀπάντων ὁμονοίας τε καὶ >θερίας ὀφειλομένην χάριν ὑπ' εὐφήμοις λόγων συνθήμασιν >σαι τῷ κρείττονι.
- book 14 Τοιαῦτα μὲν θαυμαστὰ καὶ σοφίας μεστὰ παρήνει ἡ τοῦ βασιλέως ἐπιστολή. τὸ δὲ κακὸν ἐπικρατέστερον ἦν καὶ τῆς βασιλέως σπουδῆς καὶ τῆς ἀξιοπιστίας τοῦ διακονησαμένου τοῖς γράμμασιν.
- book 1 Ὅρων τοίνυν ὁ βασιλεὺς ταραττομένην τὴν ἐκκλησίαν σύνοδον οἰκουμενικὴν συγκροτεῖ, τοὺς πανταχόθεν ἐπισκόπους διὰ γραμμάτων εἰς Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας ἀπαντῆσαι παρακαλῶν. ἣν δὲ αὐτῷ ἐξκαιδέκατον ἔτος καὶ μῆνες ἕξ τῆς βασιλείας, ὅτε ταῦτα αὐτῷ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης ἐσπούδαστο.
- book 2 παρήσαν τε ἐκ πολλῶν ἐπαρχιῶν τε καὶ πόλεων οἱ ἐπίσκοποι, περὶ ὧν ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῶν εἰς τὸν Κωνσταντίνου βίον τάδε κατὰ λέξιν φησίν· τῶν γοῦν ἐκκλησιῶν ἀπασῶν, αἱ τὴν Εὐρώπην ἅπασαν, Λιβύην τε καὶ τὴν Ἀσίαν ἐπλήρουν, ὁμοῦ συνῆκτο τῶν τοῦ θεοῦ λειτουργῶν τὰ ἀκροθίνια·
- book 3 εἰς τε οἶκος εὐκτήριος, ὥσπερ ἐκ θεοῦ πλατυνόμενος, ἔνδον ἐχώρει κατὰ τὸ αὐτὸ Σύρους τε ἅμα καὶ Κίλικας Φοινίκας τε καὶ Ἀραβας καὶ Παλαιστινοὺς καὶ ἐπὶ τούτοις Αἰγυπτίους Θηβαίους Λίβυας τοὺς τε ἐκ Μέσης τῶν ποταμῶν ὀρμωμένους. ἤδη δὲ καὶ Πέρσης ἐπίσκοπος τῇ συνόδῳ παρῆν, οὐδὲ Σκύθης ἀπελιμπάνετο τῆς χορείας· Πόντος τε καὶ Ἀσία Φρυγία τε καὶ Παμφυλία τοὺς παρ' αὐτοῖς παρεῖχον ἐκκρίτους. ἀλλὰ καὶ Θρᾶκες καὶ Μακεδόνες Ἀχαῖοί τε καὶ Ἡπειρώται οἱ <δ> ἔτι προσωτάτω ἀπήντων, αὐτὸς τε Σπάνων ὁ πάνυ βοώμενος Ὅσιος, ἐπέχων καὶ τὸν τόπον τοῦ τῆς μεγίστης Ῥώμης ἐπισκόπου Σιλβέστρου σὺν πρεσβυτέροις Ῥώμης Βίτωνι καὶ Βικεντίῳ τοῖς πολλοῖς ἅμα συνεδρεύων.
- book 4 τῆς δὲ νῦν βασιλευούσης πόλεως ὁ μὲν προεστὼς Μητροφάνης τοῦνομα διὰ γῆρας ὑστέρει, πρεσβύτεροι δὲ αὐτοῦ παρόντες τὴν αὐτοῦ τάξιν ἐτέλουν, ὧν ὁ εἷς Ἀλέξανδρος ἦν, ὁ μετ' αὐτὸν ἐπίσκοπος τῆς αὐτῆς γεγωνῶς πόλεως.
- book 5 τοιοῦτον μόνος ἐξ αἰῶνος 3—S. 45, 18 vgl. Socr. 1 8 p. Aus Alis ihm schöpft Gelasius, nicht aus dem ihm zitierten Originalbericht des Euseb V. C. III c. 7. 8 — 5 Die Zeitangabe, die bei Socr. fehlt, unter Rückverweisung wiederholt S. 134, 24, wo als Quelle τὰ παλαιὰ διηγήματα (s. a. S. 33, 13) angeführt werden. Etwa der S. 5, 20 genannte Johnannes? A1H V1P3 M2P1P2 1 Eine von sp späterer Hd. geschriebene verstümmelte Randlesart Capitellüberschrift in anderer Form zu enthalten (fol. 37v) Ai | > M2P1P2 | τῆς] τῇ H 4 πανταχόθεν aus πανταχοῦ corr. M2 7 ἐκκλησιαστικῆς + ἱστορίας A1 10 ἀπασῶν] πασῶν V1 ἐκπασῶν P3 13 τε καὶ ἅμα ~ M2 14 ἄρραβας A1 14f Αἰγυπτίους ἐπὶ τούτοις ~ HM2P1P2 18 ἐκκρίτους Socr. ἐγκρίτους HSS 19 ἡπειρῶται] οἱ πειρῶται P3 20 ἀπήντων] ἀπάντων H | σπάνων] πάντων H | βοώμενος + ὁ V1P3 23 Τε Socr.] τε HSS 24 ὑστέρει] ἡσθένει A1 25 Ἀλέξανδρος—S. 45, 1 εἷς am Rand nachgetragen H 26 πόλεως γεγωνῶς ~ P2 εἷς βασιλεὺς Κωνσταντίνος Χριστῷ στέφανον δεσμῷ συνάψας εἰρήνης, τῷ αὐτοῦ σωτῆρι τῆς κατ' ἐχθρῶν πολεμίων νίκης θεοπρεπὲς ἀνεντίθει χαριστήριον, εἰκόνα χορείας ἀποστολικῆς ταύτην καθ' ἡμᾶς συστησάμενος.

- book 6 ἐπεὶ καὶ κατ'ἐκείνους συνῆχθαι λόγος ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἄνδρας εὐλαβεῖς, καθὼς ἐν ταῖς, πράξεσι τῶν ἀποστόλων, ἐν οἷς ἐτύγχανον »Πάρθοι καὶ Μῆδοι καὶ Ἑλαμίται«, πλὴν ὅσον ἐκείνοις μὲν ὑστέρει τὸ μὴ ἐκ θεοῦ λειτουργῶν συνεστάναι τοὺς πάντας, ἐπὶ δὲ τῆς παρούσης χορείας ἐπισκόπων μὲν πληθὺς ἦν πριακοσίων ἀριθμὸν ὑπερακοντίζουσα, ἐπομένων δὲ τούτοις πρεσβυτέρων καὶ διακόνων ἀκολουθῶν τε πλείστων ὅσων ἐτέρων οὐδ' ἦν ἀριθμὸς εἰς κατάληψιν.
- book 7 τῶν δὲ τοῦ θεοῦ λειτουργῶν οἱ μὲν διέπρεπον σοφίας λόγῳ, οἱ δὲ βίου στερρότητι καὶ καρτερίας ὑπομονῇ, οἱ δὲ τῷ μέσῳ τρόπῳ κατεκοσμοῦντο. ἦσαν δὲ τούτων οἱ μὲν χρόνων μήκει τετιμημένοι, οἱ δὲ νεότητι καὶ ψυχῆς ἀκμῇ διαλάμποντες, οἱ δὲ ἄρτι παρελθόντες ἐπὶ τὸν τῆς λειτουργίας δρόμον.
- book 8 οἷς δὴ πᾶσιν ὁ βασιλεὺς ἐφ' ἐκάστης ἡμέρας τὰ σιτηρέσια δαψιλῶς χορηγεῖσθαι προσέταττε. τοιαῦτα μὲν περὶ τῶν ἐκεῖ συνελθόντων ὁ Παμφίλου διεξῆλθεν Εὐσέβιος. Ὅπου ὁ βασιλεὺς συνεδρεῦει τοῖς ἐπισκόποις.
- book 1 Ὅρων τοίνυν ὁ βασιλεὺς ταραττομένην τὴν ἐκκλησίαν σύνοδον οἰκουμενικὴν συγκροτεῖ, τοὺς πανταχόθεν ἐπισκόπους διὰ γραμμάτων εἰς Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας ἀπαντῆσαι παρακαλῶν. ἦν δὲ αὐτῷ ἑξκαιδέκατον ἔτος καὶ μῆνες ἕξ τῆς βασιλείας, ὅτε ταῦτα αὐτῷ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης ἐσπούδαστο.
- book 2 παρῆσαν τε ἐκ πολλῶν ἐπαρχιῶν τε καὶ πόλεων οἱ ἐπίσκοποι, περὶ ὧν ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῶν εἰς τὸν Κωνσταντίνου βίον τάδε κατὰ λέξιν φησὶν· τῶν γοῦν ἐκκλησιῶν ἀπασῶν, αἱ τὴν Εὐρώπην ἅπασαν, Λιβύην τε καὶ τὴν Ἀσίαν ἐπλήρουν, ὁμοῦ συνῆκτο τῶν τοῦ θεοῦ λειτουργῶν τὰ ἀκροθίνια·
- book 3 εἰς τε οἶκος εὐκτήριος, ὥσπερ ἐκ θεοῦ πλατυνόμενος, ἔνδον ἐχώρει κατὰ τὸ αὐτὸ Σύρους τε ἅμα καὶ Κίλικας Φοινίκας τε καὶ Ἀραβας καὶ Παλαιστινοὺς καὶ ἐπὶ τούτοις Αἰγυπτίους Θηβαίους Λίβυας τοὺς τε ἐκ Μέσης τῶν ποταμῶν ὀρμωμένους. ἤδη δὲ καὶ Πέρσης ἐπίσκοπος τῇ συνόδῳ παρῆν, οὐδὲ Σκύθης ἀπελιμπάνετο τῆς χορείας· Πόντος τε καὶ Ἀσία Φρυγία τε καὶ Παμφυλία τοὺς παρ' αὐτοῖς παρεῖχον ἐκκρίτους. ἀλλὰ καὶ Θραῖκες καὶ Μακεδόνες Ἀχαῖοί τε καὶ Ἠπειρώται οἱ<δ> ἔτι προσωτάτω ἀπήντων, αὐτὸς τε Σπάνων ὁ πάνυ βοώμενος Ὅσιος, ἐπέχων καὶ τὸν τόπον τοῦ τῆς μεγίστης Ῥώμης ἐπισκόπου Σιλβέστρου σὺν πρεσβυτέροις Ῥώμης Βίτωνι καὶ Βικεντίῳ τοῖς πολλοῖς ἅμα συνεδρεύων.
- book 4 τῆς δὲ νῦν βασιλευούσης πόλεως ὁ μὲν προεστὼς Μητροφάνης τοῦνομα διὰ γῆρας ὑστέρει, πρεσβύτεροι δὲ αὐτοῦ παρόντες τὴν αὐτοῦ τάξιν ἐτέλουν, ὧν ὁ εἷς Ἀλέξανδρος ἦν, ὁ μετ' αὐτὸν ἐπίσκοπος τῆς αὐτῆς γεγονῶς πόλεως.
- book 5 τοιοῦτον μόνος ἐξ αἰῶνος 3—S. 45, 18 vgl. Socr. 1 8 p. Aus Alis ihm schöpft Gelasius, nicht aus dem ihm zitierten Originalbericht des Euseb V. C. III c. 7. 8 — 5 Die Zeitangabe, die bei Socr. fehlt, unter Rückverweisung wiederholt S. 134, 24, wo als Quelle τὰ παλαιὰ διηγήματα (s. a. S. 33, 13) angeführt werden. Etwa der S. 5, 20 genannte Johannes? A1H V1P3 M2P1P2 1 Eine von sp späterer Hd. geschriebene verstümmelte Randlesart Capitelüberschrift in anderer Form zu enthalten (fol. 37v) Ai | > M2P1P2 | τῆς] τῇ H 4 πανταχόθεν aus πανταχοῦ corr. M2 7 ἐκκλησιαστικῆς + ἱστορίας A1 10 ἀπασῶν] πασῶν V1 ἐκπασῶν P3 13 τε καὶ ἅμα ~ M2 14 ἄρραβας A1 14f Αἰγυπτίους ἐπὶ τούτοις ~ HM2P1P2 18 ἐκκρίτους Socr. ἐγκρίτους HSS 19 ἠπειρώται] οἱ πειρώται P3 20 ἀπήντων] ἀπάντων H | σπάνων] πάντων H | βοώμενος + ὁ V1P3 23 Te Socr.] τε HSS 24 ὑστέρει] ἠσθένει A1 25 Ἀλέξανδρος—S. 45, 1 εἷς am Rand nachgetragen H 26 πόλεως γεγονῶς ~ P2 εἷς βασιλεὺς Κωνσταντίνος Χριστῷ στέφανον δεσμῶ συνάψας

εἰρήνης, τῷ αὐτοῦ σωτῇρι τῆς κατ' ἐχθρῶν πολεμίων νίκης θεοπρεπὲς ἀντιτίθει χαριστήριον, εἰκόνα χορείας ἀποστολικῆς ταύτην καθ' ἡμᾶς συστησάμενος.

book 6 ἐπεὶ καὶ κατ' ἐκείνους συνῆχθαι λόγος ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἄνδρας εὐλαβεῖς, καθὼς ἐν ταῖς, πράξεισι τῶν ἀποστόλων, ἐν οἷς ἐτύγχανον »Πάρθοι καὶ Μηδοὶ καὶ Ἑλαμίται«, πλὴν ὅσον ἐκείνοις μὲν ὑστέρει τὸ μὴ ἐκ θεοῦ λειτουργῶν συνεστάναι τοὺς πάντας, ἐπὶ δὲ τῆς παρουσίας χορείας ἐπισκόπων μὲν πληθὺς ἦν πριακοσίων ἀριθμὸν ὑπερακοντίζουσα, ἐπομένων δὲ τούτοις πρεσβυτέρων καὶ διακόνων ἀκολουθῶν τε πλείστων ὅσων ἐτέρων οὐδ' ἦν ἀριθμὸς εἰς κατάληψιν.

book 7 τῶν δὲ τοῦ θεοῦ λειτουργῶν οἱ μὲν διέπρεπον σοφίας λόγῳ, οἱ δὲ βίου στερρότητι καὶ καρτερίας ὑπομονῇ, οἱ δὲ τῷ μέσῳ τρόπῳ κατεκοσμοῦντο. ἦσαν δὲ τούτων οἱ μὲν χρόνων μήκει τετιμημένοι, οἱ δὲ νεότητι καὶ ψυχῆς ἀκμῇ διαλάμποντες, οἱ δὲ ἄρτι παρελθόντες ἐπὶ τὸν τῆς λειτουργίας δρόμον.

book 8 οἷς δὴ πᾶσιν ὁ βασιλεὺς ἐφ' ἐκάστης ἡμέρας τὰ σιτηρέσια δαψιλῶς χορηγεῖσθαι προσέταττε. τοιαῦτα μὲν περὶ τῶν ἐκεῖ συνελθόντων ὁ Παμφίλου διεξῆλθεν Εὐσέβιος. Ὅπου ὁ βασιλεὺς συνεδρεῖ τοῖς ἐπισκόποις.

book 1 Ἐπιτελέσας δὲ ὁ βασιλεὺς ἐπινίκιον κατὰ Λικιννίου ἐορτήν, ἀπήντα καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Νίκαιαν. τῇ δὲ ἐξῆς πάντες ἅμα οἱ ἐπίσκοποι εἰς ἓνα τόπον συνήρχοντο, παρήει δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς μετ' αὐτούς, καὶ ἐπεὶ παρῆλθεν, εἰς μέσον ἔστη καὶ οὐ πρότερον καθίζειν ἤρεϊτο, πρὶν ἂν οἱ ἐπίσκοποι ἐπινεύσειαν· τοσαύτη τις εὐλάβεια καὶ 4 Act. 2, 5 — 6 Act. 2, 9 — 19—S. 46, 1 vgl. Socr. I S, 12 p. 39 u. I S, 17 p. A1H V1P3 M2P1P2 4 Die Zeilenanfänge in A1 oft nicht mehr zu lesen. Das Unleserliche im Folgenden durch [] markiert | λόγος] A1 5 τὸν] τῶν V1P3 | ἐν ταῖς] A1 6 πράξεισι + δηλοῦται HM2P1P2 | ἐν οἷς > M2, aber am Rand von 2. Hd. eingefügt 7 ὑστέρει τὸ] M2P1P2 ὑστερεῖτο HV1P3 ὑστερεῖται A1 8 συν]εστάναι A1 8f ἐπι[σκό]πων A1 9 ὑπερακοντίζου ὑπομένων Ps ἐπομ]ένων A1 10 πλεί- στων] A1 11 Μοῦ A1 12 καὶ] A1 13 ἦ]σαν A1 | δὲ A1 τε HM2P1P2V1 τε corr. aus δὲ P3 14 νεότητος HM2P1P2 | ψυ]χῆς A1 15 λειτ]ουργίας A1 16 τὰ] A1 17 μ]έν A1 > M2P1P2 | ἐκεῖσε HM2P1P2 17f συνελθόντων] συναχθέντων V1 18 διεξῆλθεν] φησὶν H 19 ὅ]που A1 20 ἐπιτ]ελέσας A1 | ἐπινίκια H 21 ἅμα πάντες ~ M2P1P2 | οἱ A1 (Socr.) > in den übr. HSS 24 πρὶν] πλὴν A1 | ἐπινεύσειεν P3 αἰδῶς τῶν ἀνδρῶν τὸν βασιλέα κατεῖχε.

book 2 πρὸς οὓς ὁ βασιλεὺς ὁ πανεύφημος παραινετικὸν καὶ διδασκαλικὸν προσενήνοχε λόγον εἰς ὕμνησιν καὶ δοξολογίαν καὶ εὐχαριστίαν τοῦ τῶν πάντων θεοῦ τοῦ τοσαῦτα αὐτῷ χαρισάμενου, ὡδὲ πως λεγῶν· Λόγος Κωνσταντίνου Σεβαστοῦ προσφωνητικὸς πρὸς τὴν ἁγίαν σύνοδον.

book 1 Ἐπιτελέσας δὲ ὁ βασιλεὺς ἐπινίκιον κατὰ Λικιννίου ἐορτήν, ἀπήντα καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Νίκαιαν. τῇ δὲ ἐξῆς πάντες ἅμα οἱ ἐπίσκοποι εἰς ἓνα τόπον συνήρχοντο, παρήει δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς μετ' αὐτούς, καὶ ἐπεὶ παρῆλθεν, εἰς μέσον ἔστη καὶ οὐ πρότερον καθίζειν ἤρεϊτο, πρὶν ἂν οἱ ἐπίσκοποι ἐπινεύσειαν· τοσαύτη τις εὐλάβεια καὶ 4 Act. 2, 5 — 6 Act. 2, 9 — 19—S. 46, 1 vgl. Socr. I S, 12 p. 39 u. I S, 17 p. A1H V1P3 M2P1P2 4 Die Zeilenanfänge in A1 oft nicht mehr zu lesen. Das Unleserliche im Folgenden durch [] markiert | λόγος] A1 5 τὸν] τῶν V1P3 | ἐν ταῖς] A1 6 πράξεισι + δηλοῦται HM2P1P2 | ἐν οἷς > M2, aber am Rand von 2. Hd. eingefügt 7 ὑστέρει τὸ] M2P1P2 ὑστερεῖτο HV1P3 ὑστερεῖται A1 8 συν]εστάναι A1 8f ἐπι[σκό]πων A1 9 ὑπερακοντίζου ὑπομένων Ps ἐπομ]ένων A1 10 πλεί- στων] A1 11 Μοῦ A1 12 καὶ] A1 13 ἦ]σαν A1 | δὲ A1 τε HM2P1P2V1 τε corr. aus δὲ P3 14 νεότητος HM2P1P2 | ψυ]χῆς A1 15 λειτ]ουργίας A1 16 τὰ] A1 17 μ]έν A1 > M2P1P2 | ἐκεῖσε HM2P1P2 17f συνελθόντων] συναχθέντων V1 18 διεξῆλθεν]

φησὶν H 19 ὅ]που A1 20 ἐπιτ]ελέσας A1 | ἐπινίκια H 21 ἅμα πάντες ~ M2P1P2 | οἱ A1 (Socr.) > in den übr. HSS 24 πρὶν] πλὴν A1 | ἐπινεύσειεν P3 αἰδῶς τῶν ἀνδρῶν τὸν βασιλέα κατεῖχε.

book 2 πρὸς οὓς ὁ βασιλεὺς ὁ πανεύφημος παραινενικὸν καὶ διδασκαλικὸν προσενήνοχε λόγον εἰς ὕμνησιν καὶ δοξολογίαν καὶ εὐχαριστίαν τοῦ τῶν πάντων θεοῦ τοῦ τοσαῦτα αὐτῷ χαρισαμένου, ὡδὲ πως λεγων· Λόγος Κωνσταντίνου Σεβαστοῦ προσφωνητικὸς πρὸς τὴν ἁγίαν σύνοδον.

book 1 »Πολλὰς μὲν πρὸς εὐποιίαν τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει ἐπιφανε- >στάτας ὁδοὺς ἢ τοῦ παντοδυνάμου θεοῦ τρόφιμος δικαιοσύνη >στρωσεν, οὐχ ἥκιστα δὲ ἐκείνην τὴν ἐπισημοτέραν καὶ >ἀστράπτουσιν, ἣν ἐν τῷ κεφαλαίῳ τοῦ ἁγιωτάτου νόμου τῆς >λικῆς ἐκκλησίας πᾶσιν ἡμῖν παντὸς θαύματος μεῖζον ἤθροισε, πίστεως τὸ κυριακὸν οἰκητήριον.

book 2 τούτου δὲ τὴν μὲν κορυφὴν >μέχρι τοῦ φέγγους τῶν ἄστρων ἐληλυθέναι ὀρώμεν, τοὺς δὲ >λίους ἔτι ἀρχομένου τοῦ ἔργου οὕτως βαθέως καὶ πιστῶς >σθαι θεῷ νεύματι γινώσκομεν, ὡς πτᾶσαν τὴν οἰκουμένην αἴσθησιν >τούτου λαβεῖν.

book 3 ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοίνυν τῆς προειρημένης ἀπα- >σῶν τῶν λοιπῶν ὅλων ὑπερκειμένης ἄχρι τοῦ τέλους τῆς ἐξόδου >φαίνεται ὁμαλὴ καὶ ἰσόπεδος πορεία τῇ λαμπρότητι τοῦ φωτὸς >μένη, ἥς καὶ τὸ μέτωπον ἀστροειδεῖ σφραγίδι κεκοσμημένον >δεκα τὸν ἀριθμὸν κίονες χιόνος λαμπρότεροι, ἀκίνητοι τῇ θέσει >πίστεως αἰδίως τῇ τῆς θεότητος τοῦ ἡμετέρου σωτῆρος δυνάμει- >βαστάζουσι.

book 4 τούτου τοίνυν τοῦ τηλικούτου ἔργου ὁ τεχνίτης >προσλαμβάνουσιν ἡμῖν καὶ τὴν ἀπὸ ψυχῆς δικαίαν πίστιν τοῦ >αὐτοῦ νόμου εἰς νοῦν ἔδωκεν ἡμῖν τὴν σεμνότητα· οὐπὲρ πρὸς τοὺς >πυλῶνας οὐδὲν ἕτερον εἰ μὴ ἀγνῆς καὶ εὐσεβοῦς ἐπιθυμίας ἐπειγου- >σης, μόνῃ καθαρᾷ διανοίᾳ, πεποιθήσει πρόσσειν ὁ >νος.

book 5 τούτῳ δὲ αὐτῷ θαυμαστήν τινα κόσμου λαμπρότητα σωτή- >ριος προσήγαγε λογισμὸς· λέγω δέ, ἔνδοθεν πίστις ἀνθρώπων >παντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ κυριακοῦ ἀνθοῦσι στεφάνοις τετιμημένη 6ff aus dem Buch des Dalmatios; vgl. oben S. 2, 11 — 11ff vgl. die Schilderung der Grabeskirche Eus. V. C. III c. 34ff — 27 vgl. Constantins Rede a. d. heil. Versammlung (= Or) p. 187, 19 (Heikel) AI A2 (von Z. 5 λόγος an) H V1P3 M2P1P2 1f ὁ πανεύφημος βασιλεὺς A1 4 ὡδὲ— S. .54, 24 > A1 ist aber von A2 nach Schluß von Buch III nachgetragen (vgl. für die näheren der HS) 5 ἁγίαν > H 6 ἀποιῖαν Ps | εὐποιίαν τῶν ἀνθρώπων τῷ γένει P2 11 τὸ > V1P3 | τούτου) τοῦτο P3 13 ἀρχομένους M2P1P2 17 πορείας M2 18f δύο καὶ δέκατον P1 δύο καὶ δέκα τὸν M2 21 ὁ τεχνίτης A2 οὐ τέχνη τις d. übr. HSS 22 πίστιν] κρίσιν M2P1P2 24 ἀγνοῦς H 26 τούτῳ V1 τοῦτο d. übr. HSS | αὐτὸ HM2P1P2 26f σωτηρίου H 27 λέγω Balf.] λόγῳ HSS 28 κυριακοῦ + οἴκου A2 | τετιμημένη] πεποικιλμένη H >ἀθανασίας καρπὸν ἀθροίζουσα ἀγνοῦς τόνους τῆς ζωῆς >ἀνθρωπείας εἰς φανερόν ἄγουσα ἐπιφανεῖς καθίστησιν. >ἐντεῦθεν ἢ ἔξωθεν οὐράνιος δόξα ἐστεμμένη τοῦ αἰῶνος αἰεὶ >μένου μᾶλλον δὲ φυομένου βραβεῖα ὑπογράφει, καὶ τραφέντα >τοῦ προσήκοντος ἐπαίνου ἅπασαν τοῦ αὐτοῦ ἔργου τὴν τελεσιουργ- >γίαν κοσμεῖ.

book 6 ὁ δὲ αὐτὸς οὗτος ὁ κυριακὸς οἶκος ὑπὸ δύο μόνων >φυλάκων φρουρεῖται· καὶ φόβος μὲν θεῖος πρόσσει τῇ ἐνίων ἐννοίᾳ >σωφρονιστήριον, πάρεστι δὲ αἰεὶ καὶ τοῖς εὐφρονοῦσιν ὁ πρὸς >θεῖον ἔπαινος τῆς συνέσεως βραβεῖον· τούτων γὰρ ἐκατέρων >μένων τοῖς προθύροις τοῦ ἁγιωτάτου τόπου δικαιοσύνην μὲν αἰ >ἀναπεπταμέναι δέχονται, αὕτη τε εἴσω οἰκισθεῖσα μένει ἀκήρατος, >δὲ ἀδικία οὐδὲ θέμις ταῖς θύραις προσελθεῖν, ἀλλὰ ἐξόριστος >τοῦ τόπου ἐκκλείεται.

book 7

ταῦτά με, ὡ τιμιώτατοι καὶ παντὸς ἐπαίνου >ἄξιοι ἀδελφοί, τὰ πράγματα οὕτω σαφῆ εἰς τὴν τοῦ αἰδίου καὶ >νάτου φωτὸς λαμπρότητα ἤγαγεν, ἵνα μὴ πόρρω με >τις ἴσως τῆς ψυχῆς πίστις ἀπεργάσῃται τῆς ἀληθείας ἀνάρμοστον.

book 8 >Ἀλλὰ τί πρῶτον διαβεβαιώσομαι; πότερον τῆς εὐδαιμονίας τὸν >τύπον, ἥτις εἴσω τοῦ στήθους τοῦ ἐμοῦ συνειλημμένη λανθάνει, >τὰς θείας εὐεργεσίας τὰς περὶ ἐμὲ ὑπὸ τοῦ παντοδυνάμου θεοῦ, ἐξ >ῶν τὸν ἀριθμὸν πολλῶν ἔργων ἱκανὸν γοῦν λέγειν φανεῖν >ὡς τὴν ἐμὴν μετριότητα ὁ αὐτὸς ἡμέτερος θεὸς καὶ πάντων >μάτων πατήρ εἰκότως ἐαυτῷ κατεδουλώσατο.

book 9 πιστεύετε, ὡ τι- >μιώτατοι ἀδελφοί, προσλαμβάνοντες ἀκέραιον πίστιν τοῖς >εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἡ ἐμὴ διάνοια τῶν θείων εὐεργετημάτων >σθεῖσα εὐδαιμονεῖν δοκεῖ καὶ ἀπὸ τ <οι> οὐτοῦ πράγματος ἐξόχους >νους πληρῶσαι δύνασθαι φαίνεται, ὅμως, ὅπερ τῆς ἀληθείας ἡ πίστις >ἐναργῶς δείκνυσιν, οὔτε φωνὴ οὔτε γλῶττα τῷ προστάγματι >διανοίας ὑπουργῆσαι ἀρκοῦσι κοὶ μάλα εἰκότως.

book 10 ἀμέτρου γὰρ 17 vgl. Or p. 187, 28. 192, 7 — 28 Tgl. Or p. 169, 10 A2H V1P3 M2P1P2 2 φανερόν] φῶς M2P1P2 | ἄγουσαν M2 4 τραφέντα Subjekt von κοσμεῖ 8 καὶ > V1 9 ἔπαινος aus ἔπαινον corr. A2M2 | συνέσιος V1P3 12 τούτου] τούτοις P3 13 ἐγκλείεται | με] μὲν H 16 ἴσως > P2 | ἀπεργάσῃτε 17 διαβεβαιώσομεν P2 18 ἥτις] εἴτις A2 | συνειλημένου A2 (wo aber corr. in συνηλημμένη), M2P1 19 ὑπὸ > V1 20 πολλῶν + ὄντων M2P1P2 | ἱκανὸν γοῦν A2 ἱκανὸν οὖν HV1P3 εἰ κὰν ἔν ῶν M2 εἰ κὰν ἔ ῶν P2 εἰ κὰν, ἔν ῶν P1 | λέγομεν HSS. Die Stelle scheint schwer verdorben. Viell. ἱκανὸν γοῦν λέγομεν <ἔν, ἵνα ἡ εὐσπλαγχνος δύναμις φανεῖν ἤδη καὶ . . . καταδουλώσαιτο G. L. θεοῦ ἐξ<ενεχθείσας>, ὥν τὸν ἀριθμὸν <οὐσῶν> ἔργον ἱκανὸν γοῦν <εἰν> φανεῖν ἤδη, <δὲ ὥν> κτέ. Holl ἂν> φανεῖν ἤδη, ὡς τὴν Pasquali 21 ὡς Pasq.] καὶ HSS 24 εἰ] ἡ P3 | εἰ + HM2P1P2 | τὰ > M2P1V1P3 26 ὅμως > P2 ὅ μὲν Ps 28 ἀρκοῦσαι P3 >ὄντος τοῦ μεγέθους τῶν εὐεργεσιῶν ἡ μὲν διάνοια ὑψηλὴ τις οὕσα >τοὺς ἀνωτέρω τοῦ σώματος τόπους καταλαμβάνει, ἡ δὲ τῆς >πορείας εἰς στενὸν κομιδῇ συγκλεισθεῖσαι ἀδόκιμος σχεδὸν <τοῦ> >γ<εἰν> οὕσα, παντάπασι σιωπᾷ. τίς γὰρ ἡμῶν οὕτω προπετὴς >ἵνα τοιαύτης πεποιθήσεως ἀπορρίψῃ λόγον, δι' οὗ φάναι ἂν >σειε πάνυ εὐκόλως τῷ τὰ πάντα δυναμένῳ θεῷ ἡ καὶ πάντων τῶν καλλίστων δημιουργῶ ἐνδόξους ἐπαίνους καὶ ἐπαξίους ἐντελῶς εἰ- >πεῖν;

book 11 ὁπότε εἴ τις μόνην τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ αὐτὸν τετέχθαι >νομοθετήσαντος λογίσαιτο, εἰδὼς ἂν σκοπήσειε μηδὲν δύνασθαι >θῆναι, ὅπερ ἄξιον θεοῦ λεχθῆναι δυνήσεται.

book 12 τί τοίνυν τῆς ἐμῆς >μετριότητος τὴν καθοσίωσιν λέγειν ἐχρῆν, εἰ μὴ τοῦτο, ὅπερ ὁ >λόγος τῆς ἀληθείας δείκνυσιν; οὐ τὸ μέγεθος ἥτις μεγίστη προσ- >κύνῃσι σκοπησάτω σαφῶς, εἰ καταντῆσαι δυνήσεται ἐν αὐτοῖς >περὶ αὐτοῦ λεγομένοις καὶ οὐδεμία πλάνη αὐτὸν ὀλισθήσει.

book 13 >Καὶ εἴθε μοι τῷ ὑμετέρῳ συνδιακόνῳ δαψιλῆς εὐπορία τοῦ λέγειν >ἀρκέσειεν, ἵνα ἐκεῖνα ἄξια ὄντα τοῦ κηρύττεσθαι ἐγκωμιάσω, ἅπερ >θεῖος σωτὴρ ὁ ἡμέτερος πάντων τε πραγμάτων φύλαξ τοῖς >μίοις τῆς αὐτοῦ παρουσίας, ὁπότε τῆς ἡμετέρας λυσιτελείας ἔνεκα >ἀγνοῦ σώματος οἰκητήριον κατηξίωσεν ἐκ παρθένου λαβεῖν, >ἀνθρώποις δίδαγμα τοῦ παρ' αὐτοῦ οἴκτου δηλῶν, γαληνῷ νεύματι >τῆς αὐτοῦ θεότητος ἔδειξε. τίνος ἄρξομαι ἄρα;

book 14 ἀπὸ τῆς αὐτοῦ >διδαχῆς καὶ σεμνότητος; ἀλλὰ ἀπὸ θείων διδασκαλιῶν, ὧν αὐτὸς >ἑαυτοῦ μηδενὸς διδάσκοντος μόνος διδάσκαλος πέφηνεν; ἀλλ' >ἀνέπνευσαν διὰ τῆς αὐτοῦ προνοίας τοσοῦτοι δῆμοι, ὅσους >ἀριθμῷ περιλαβεῖν οἶόν τε, μικρᾷ τινι τροφῇ καὶ ἐλαχίστοις σιτίοις >καὶ μόνοις δύο ἰχθύσι τῇ

book 15 τούτου θεῖα προνοία, καὶ λαζάρου μετὰ >τὴν τελευταίην βραχείᾳ τινὶ ράβδῳ ἀνάστασιν πεποίηκε καὶ εἰς τὴν >τοῦ φωτὸς λαμπρότητα αὐθις ἀνήγαγε;

book 16

πῶς δ' ἂν εἴποιμι τὴν >ἀγνὴν αὐτοῦ θεότητα, δι' ἧς γυναικὰ τινα ἀπορρητοτέρως >θεασάμενος καὶ τῆς ἑαυτοῦ ὁμιλίας μόνης καταξιώσας, ὑγιᾶ τε αὐθις >καὶ παντὸς νοσήματος ἐλευθέραν ἔδειξε;

book 17 τίς δ' ἂν κατ' ἀξίαν εἴποι 21 vgl. Luk. 2, 47. Or a. a. O. — 23 vgl. Joh. 6, 9 — 26 vgl. Joh. 11, 13 — 28 vgl. Mark. 5, 25 A2H V1P3 M2P1P2 3 ἀδόκιμος mit M2P1P2 δόκιμος d. übr. HSS 3f λέγουσι H λέγουσα d. übr. HSS corr. Holl 4 σιωπᾶν A2 8 > P2 9 νομοθετῆσαι HM2P1P2 | μηδέν] μὴ δὲ M2 μὴ V1 10 ὅπερ] ἄςπερ A2 | δυνήσεται 13 ebenso A2 14 αὐτὸν (sc. τὸν προσκυνοῦντα) dein Sinne nach statt αὐτὴν (sc. τὴν προσκύνησιν) 15 ἡμετέρω A2M2P2V1P3 19 πᾶσι λαβεῖν ~ H 22 ἀλλὰ + καὶ H 26 τῇ τοῦ Μου προνοίᾳ H 27 ῥάβδω] ῥήσει HM2P1P2 29 corr. Holl 30 τε > M2 31 καὶ > P2 >αὐτοῦ τὸ ἀθάνατον ἔργον, δι' οὗ τις συνεχεῖ κοῖ μακρᾷ νόσου τηκε- >δόνι ἀναλωθεὶς καὶ τῶν μελῶν αὐτοῦ χυθέντων καὶ >ὄλων κείμενος ἄφνω θείῳ ἰάματι ῥωσθεὶς αὐτὸ τὸ σκιμπόδιον, >ῶ ἔκειτο, τοῖς ὤμοις ἐπέθηκε καὶ εὐχαριστίας ἐπαίνους διαχέων >τε τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐνορίας διέδραμεν;

book 18 ἀλλὰ τὸ θεῖον αὐτοῦ >καὶ σταθιρὸν βάδισμα, ὡς ἐπιβαίνων τὴν ἀγρίαν θάλατταν κατα->πατήσας ἐπέξυσσε καὶ τοῖς θείοις ἵχνεσι τῆς βαθυτάτης >τὴν ὑγρότητα ἔπηξε καὶ διὰ μέσου πελάγους οὐδενὶ μέτρῳ βαθύτητος >περιοριζομένου ὥσπερ διὰ γῆς τὴν πορείαν ἐποιήσατο;

book 19 ἀλλὰ τὴν >ῥιπίαν αὐτοῦ ἀνεξικακίαν, δι' ἧς νικητὴς ὢν ἐν πᾶσι τῶν >δῆμων τὴν αὐθάδειαν ἐδάμασε καὶ δαμασθεῖσαν πόρρω ἂπ >διαχωρίζων τὴν ἀγριότητα τῷ νόμῳ ὑπέταξεν;

book 20 ἀλλ' ἐκεῖνα τὰ >ὑπέρλαμπρα καὶ μέγιστα τῆς αὐτοῦ θεότητος, οἷς ζῶμεν, οἷς οἵτινες τῆς μελλούσης εὐδαιμονίας τὴν ἐλπίδα οὐ μόνον >προσδοκῶμεν ἀλλ' ὥσπερ τινὶ τρόπῳ ἤδη κατέχομεν;

book 21 τί πλέον >τολμῶ λέγειν καὶ μετ' αὐτῆς τῆς μικρᾶς τοῦ λόγου παρασκευῆς, >μὴ μόνον τοῦτο, ὅπερ τῆς ἐμῆς καθωσιωμένης ψυχῆς >τὴν καθαρότητα, ὅποῖος τοίνυν ἐστὶν ὁ παντοδύναμος θεός, ὁ >οὐρανὸν οἰκῶν, καὶ περὶ πᾶν τὸ ἀνθρώπινον γένος, μάλιστα δὲ καὶ >ἐξαιρέτως περὶ τὴν καλλίστην καὶ παντὸς ἐπαίνου μείζονα δικαιοσύ- >νην, ὁπότε καὶ τοῦ ἰδίου θείου πνεύματος τὸ ἀγιώτατον κατ' >σῶμα ἐνοικεῖν τε αὐτῷ καὶ οὕτω σωτηριῶδες τοῖς σώμασιν εἶναι κατηξίωσεν.

book 22 >Ἐπειδὴ οὖν περὶ τῆς οὕτω ἀγιωτάτης καὶ σωτηρίου τῆς πάντα >δυναμένης θεοῦ τάξεως ἄμετρος τῶν ἐχθρῶν μανία ὥσπερ ἀχλύϊ >τινὶ συγκεχυμένη ἐπολεθρίου σκαϊότητος ἐρμηνείαν ποιεῖσθαι >ἀμφιβάλλει, διὰ βραχέων, εἰς ὅσον ἡ πίστις καὶ ἡ >ψυχῆς τῆς ἐμῆς τοῦ λέγειν εὐπορίαν δαψιλεύεται, διηγῆσασθαι πει- >ράσομαι.

book 23 καὶ γὰρ αἱ τούτων τῶν Μνῶν κακόνοιαι τοιοῦτον γένος >εἰσάγουσιν ἀναισχυντίας, ὥστε ἄσεβεϊ στόματι μὴ φοβηθῆναι εἰπεῖν >τὸν θεὸν τὸν πάντα δυνάμενον πάντα τὰ τῷ θείῳ νόμῳ 1 vgl. Job. 5, 5ff — 5 vgl. Job. 6, 16ff Or p. 175, 9 A2H V1P3 M2P1P2 1 μικρᾷ P3 | νόσου corr. aus νόσω H 4 ἐπαίνου A2 | διαχέων] διὰ βραχέων H 6f καταποντήσας V1 7 ἐπέξυξε conl. Heikel Krit. Beitr. S. 22 10 ῥιπίαν] ὁποίαν M2P1P2 11 πόρρω αὐτῶν, aber am Rand ἀέ αὐτῶν H 13 οἷς2] ὡς H 17 καθωσιωμένης HP2 19 περὶ > P3 22 ἐνοικοῦν τε αὐτῷ HSS, corr. Friedl. 29 αἱ corr. in ἡ A2 | ἐθνῶν A2V1P3 ἐχθρῶν HM2P1P2 30 εἰσάγει A2V1P3 31 παντοδυνάμενον HV1 | πόντα2 > M2P1P2 Gelasius. 4 >μήτε πεποιηκέναι μήτε ποιῆσαι βεβουλησθαι.

book 24 ὦ τῆς τοιαύτης ἄσε- >βοῦς φωνῆς τῆς κατ' ἀξίαν ἅπασαν ὑπερβολὴν τιμωρίας καθ' ἑαυτῆς >ἀνπαιτούσης ὄντως ἐμμανῶς καὶ τολμηρῶς τῆς θείας ταύτης εὐ- >εργεσίας τὴν δόξαν τὴν μηδενὶ τῶν ἀνθρώπων περιληφθῆναι δυνα >μένην ἀφανῆ καταστήσαι ἐπιθυμεῖ.

book 25 τί γὰρ μᾶλλον ἢ ἀγνότης ἄξιον >τοῦ θεοῦ; ἥτις ἐκ τῆς ἀγιωτάτης ὁμιλίας μετὰ τῆς πηγῆς τῆς >δικαιοσύνης προελήλυθε καὶ διὰ πάσης τῆς περιόδου τῆς οἰκουμένης >ἐπλήμμυρε καὶ τὰς

δυνάμεις τῶν ἁγιοτάτων ἀρετῶν τοῖς ἀνθρώ- >ποις ἐπέδειξεν, ὥσπερ ἑαυτοῖς πρῶτον ἐχθρὰς νομίσαντες <ἔπαθον τὰ> >τῶν Ἀσσυρίων· οἷς προηγουμένου τοῦ φαύλου παραδείγματος καὶ τὰ >λοιπὰ ἔθνη συνθέσθαι αὐτοῖς ἀνεπίσθη.

book 26 ἐν οἷς, ὥσπερ ἡμεῖς >ιδίᾳ θεωρίᾳ δοκιμάζομεν, τὸ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ θεῖον ὄρω- >μεν συνεργεῖν οἶκτον, ὁπότε καὶ καθ' ἡμέραν καὶ κατὰ χρόνους >πολλοὺς ἐξ αὐτῶν πυρώδους μανίας οἷστρ<ω ἐλαυνομένους> ὁ αὐτὸς >εἰς τὴν τοῦ σωτηριώδους ἱάματος ἀνεξικακίαν ἐκέλευσεν ἀνή- >κειν. Καὶ οὐδὲ οὕτως τοῖς λοιποῖς τῆς τοιαύτης εὐεργεσίας τὸ >μέγεθος δύναται πρὸς χάριν ἐλθεῖν <διὰ> Τὴν παρὰ ἀνθρώπων >ἄγνοιαν τὴν θεῖαν δυναστείαν δύνασθαι πάντα λόγον ὑψῶσαι καὶ εἰς >ὑψος ἀρθέντα βεβαιώσασθαι <καὶ> αὐθις καθελεῖν καὶ διαλῦσαι.

book 27 ἀλλὰ >μᾶλλον τοῖς ἀνθρωπίνους πράγμασιν ἐναντίως ἂν ἀπέγη, εἰ <μὴ> ὁ θεὸς >ὁ τὰ πάντα δυνάμενος σιωπηρῶ τῆς αὐτοῦ θεότητος νεύματι πάντα >πράττειν προέθετο. μᾶλλον γὰρ ἂν ἡ τῶν ἀνθρώπων μανία ἐγένετο >συχνή, καὶ ἡ ἀνθρωπεῖα <αὐθάδεια> οὐκ ἔχουσα πέρας πάσας ἂν τὰς >ψυχὰς ἐπόρθησεν οὐδὲ ἂν τὰ ἄλλα πλεῖστα ὄντα, ἅπερ ἐν τῇ τοῦ κόσμου >ἀναστροφῇ τὴν ἰδίαν λειτουργεῖ τάξιν, ἀναφανῆναι δεδύνηται·

book 28 ἀλλ' >ὁμοῦ πάντα μετὰ τῆς ἀγνοίας τοῦ θεοῦ ταχέως ἂν ἀπωλώλει, τοῦ >δὲ φθόνου καὶ τῆς βασκανίας τὸ ἄδικον οὐχ ὡς ἐν ὀλίγοις μεμενῇ- >κεὶ ἀλλ' οὐδεὶς ἂν ἠύρεθαι ταύτης τῆς βασκανίας ἀλλότριος, τῶν θρη- >σκεῖων τὰ γένη παντοίων εἰς τοσοῦτον μεγάλως τε καὶ πλατέως εἰς >τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων διαχυθέντων, ὡς ἀξίως τῇ τούτων αἰσχρο- A2H V1P3 M2P1P2 1 τῆς > A2 3 ἐπατιούσης P3 | ὄντως οὕτως V1 οὕτως P3 4 δόξαν τὴν > P2 5 ἥ] ἥν M2 7 πᾶσαν P3 9 ὑπέδειξεν HM2V1P2 | ἐχθρὰς πρῶτον ~ A2 | πρότερον H | πάθει HSS 10 Ἀσσυρίων H 14 οἰστρουμένης HSS (viell. οἰστρουμένου A2 Zu der Änderung vgl. Eus. V. C. p. 134,7 15 ἀνεξικακία P3 17 <διὰ> G. L. 18 δύνασθαι Von ἄγνοιαν abhängig? Oder Lücke hinter ἄγνοιαν? 19 <καὶ> G. L. 20 <μὴ> Ltz. 21 σιωπηρῶ] vielleicht σωτηρίῳ Ltz. 22 ἡ > P3 | ἐγίνετο HP2 23 <αὐθάδεια> G. L. 25 δύναται A2 26 μετὰ] μεστὰ V1 μὲν P3 | τῆς > H | ἀπωλώλει A2 ἀπολώλει d. über. HSS 27 τὸ — 28 βασκανίας > aber am Rand nachgetragen A2 | ὄντως ἐν A2HM2P1P2 οὕτως ἐν V1P3 οὐχ ὡς ἐν corr. Friedl. 29 παντοίων H >d. über. HSS 30 zu διαχυθέντων vgl. Das zu 24, 29 Angemerkte >τητι τὸ φῶς ταύτης τῆς ἡμετέρας λαμπρότητος >αἰτοῖς αἰετ' αὐτῆς αὐτοὺς στερίσκεσθαι.

book 29 οὐδεὶς οὖν λόγος δυνή- >σεται τῶν εἰρημένων τὴν ἐμὴν πίστιν ἀπὸ τῆς ἐμῆς ἐξέλκειν >ἔπεται γὰρ αὐτῇ μηδενὸς φαύλου ἐμποδῶν ὄντος δύναμις τελεία, >ζῶν τῆς ἀληθείας λόγος, εἷς πάντα δυνάμενος, φύλαξ πάντων >μάτων, τῆς ἡμετέρας σωτηρίας κηδεμών. οὗτος οὖν δοκεῖ >τρόπῳ τοῦ ἁγιοτάτου αὐτοῦ λόγου δαψιλεύεσθαι τὴν ὁμιλίαν * τοῦ >ἐλευθεροῦντος διαφυλάττειν καὶ τοῦ φωτὸς τὴν λαμπρότητα ἡμῖν >παρεχεῖν.

book 30 >Τίνος τοίνυν ἔνεκα καὶ νῦν πάντων τῶν Μνῶν οἱ δῆμοι τὸ >οὐράνιον μὴ καθορῶντες φῶς καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου ὀσίου >νοῦντες, τὸ γήϊνον ἐπιζητοῦσιν οὐδεμίαν ἴχον ὑπόστασιν >οὐδὲ φαιδρότητα ἀγνῆς λαμπρότητος οὐδὲ δυναστείαν τῆς >θεότητος;

book 31 ὦ ἀναξίου δράματος· ἔτι καὶ νῦν μηδὲν ἐλλείποντες >τῆς ἀσεβείας μηδὲ πρὸς τὸ δέον ἀφορῶντες, ὑπὸ τῆς ἀθλίας πλάνης >καταπίπτοντες οὐχ ὁρῶσι· καὶ τοῖς ῥυπαροῖς τούτοις ἔργοις >τοῦ κόσμου τὴν λαμπρότητα οὐ παύονται μιαίνοντες, δηλαδὴ ξύλον >καὶ λίθον καὶ χαλκὸν καὶ ἄργυρον καὶ χρυσὸν καὶ ταύτας τὰς γηῖνας ><ῥυλας> εἰς τὸ προσκυνεῖν καθιδρύντες καὶ ἀπὸ τούτων ἐλπίδα >ζωῆς ἐπαγγελλόμενοι, ναοὺς αὐτοῖς μετὰ ἐπισήμου κόσμου >μοῦντες καὶ ἀπὸ τούτου οὕτως αὐξοντες αὐτῶν τῆς >τὰς προσθήκας. ἐπειδὴ περ τὸ μέγεθος τῶν οἰκοδομημάτων ὑπ' αὐτῶν >γενομένων ἄξιον τῆς ἑαυτῶν ὀψεως παρέχεται τὸ θαῦμα.

- book 32 ὁπότε >τοίνυν ταῦτα ποιεῖν δοκοῦσι, σαφῶς νοεῖται, εἰ καὶ τὰ μάλιστα >οὐκ αἰσθάνονται οὐδὲ ὁρῶσιν ὑπερηφάνως, ὅτι τοῖς ἑαυτῶν ἔργοις >αὐχεῖν δοκοῦντες ἀλίσκονται. ἡλίκος τοίνυν καὶ πόσος τε ὁ >ἐστὶν ὁ πάντων δυνάστης οὐχ ὁρῶμενος, τίς καὶ πάντων αὐθέν- >της ἐστὶ καὶ κριτής, ὃν τινες αὐτῇ τῇ πεποιθήσει τῆς ἰδίας, >νομίζουσιν, ἀρετῆς <ὑβρίζοντες ἑαυτοὺς> λανθάνουσιν.
- book 33 αὐτοῦ γὰρ τῇ >διατυπώσει καὶ τὸ εἶδος τοῦ ἡμετέρου σώματος ἔλαβε τὸν ὀφειλόμενον A2H V1P3 M2P1P2 1 ἐπισκιασθὲν HSS 2 τ' αὐτῆς] ταύτης HSS 5 εἷς] εἰς H | δυνάμενα H | πάντων + τῶν H 6 αὐτῶς HSS 7 τρόπῳ τοῦ αὐτοῦ λόγου τοῦ ἀγιωτάτου ~ A2 | etwa ὀμιλίαν, <τὴν γνῶσιν> τοῦ Ltz. 9 παρέχει P3 15 ὑπὸ] ἀπὸ P2 | τῆς > V1 18 καὶ ἄργυρον καὶ χαλκὸν ~ A2 19 <ῦλας> 6. 20 ἀπαγγελλόμενοι A2P3 23 γενόμενον HSS | τὸ nachträglich 24 αὐτοῖ] αὐτοῦ M2 26 αὐχεῖν] ἔχειν H 27 ἐστὶν ὁ θεός ~ P2 | ὁ πάντα δυνάστης M2P1P2V1A2 (wo aber corr. in ὁ πάντων δυνάστης), P3 ὁ τοῦ παντὸς δυνάστης und am Rand ὁπάντων H | etwa οὐχ <ὁρῶσιν οὐδὲ γινώσκουσιν> G. L. οὐχ ὁρῶσιν, ὅστις καὶ Ltz. 29 corr. Ltz. >τύπον, καὶ ἵνα σχῶμεν τῆς ἀρμονίας τὴν ἀκμήν, ὁ αὐτὸς τῶν μελῶν τὴν συζυγίαν ἰσχυροτάτοις νεύροις συνέδησεν, ἵνα ἐν πάσῃ πρά- >ξει τῆς ἡμετέρας σπουδῆς ἀκάματον ἔχοιμεν τὴν ἀκμήν τῆς >ἀρμονίας. τούτων τοίνυν σωτηριῶδει διατυπώσει >των καὶ πνεῦμα ἡμῖν, ἵνα ταῦτα πάντα κινεῖσθαι δύναίτο καὶ >ζειν, ἐνέπνευσε καὶ θέαν τοῖς ἡμετέροις ὀφθαλμοῖς συνεχώρησε >πρὸς σύνεσιν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ δέδωκε καὶ εἶσω τῆς χώρας >πάσης τῆς διανοίας τῆς ἡμετέρας τὸν λογισμὸν συνέκλεισε.
- book 34 τοι- >γαροῦν εἴ τις εὖ φρονῶν ταύτης τῆς διατυπώσεως τὸν >σκοπήσειε, τὰ δὲ λοιπὰ παύσειεν, ἃ μῆτε λόγῳ μῆτε ἀριθμῷ περι- >ληφθῆναι δύναται, ταχεῖα ἐνθυμήσει καὶ ἰδεῖν καὶ συνιέναι >τὴν αἰώνιον καὶ σωτηριῶδη τοῦ ἀθανάτου θεοῦ ἐξουσίαν καὶ >δυνήσεται ἐκεῖνον πλάνης τινὸς χωρὶς ἄνθρωπος ἐνδῆσαι, ὁπότε >σαφῶς αὐτῷ ἔξεστι καὶ ἰδεῖν πάντα τὰ γεγονότα εἶναι δυνάμει τοῦ >θεοῦ, ὡς αὐτὸς πάντα ταῦτα εἶναι βεβούληται.
- book 35 >Ἴνα δὲ εἴη ἰδεῖν, ὅτι τις ἀθέμιτος κόσμου πολιτεία τὴν τοῦ >θεοῦ ἀγνωσίαν τοῖς ἀνθρώποις ἀπειργάσατο, λογισμοῦ >προτέρου τεχθέντος ἐκ πλάνης τοῦ ἐχθροῦ ἐν ταῖς τῶν σκαιῶν >ἀνθρώπων ἀθλίαις ψυχαῖς, ἐκ τοῦ θείου νόμου λαβεῖν ἡμᾶς >σαφῇ τὴν περὶ τούτου ἀπόδειξιν.
- book 36 ἐξ ἐκείνου γὰρ καιροῦ, ἐξ οὗ >ὑπὸ τῶν δύο ἐκείνων τῶν ἐν ἀρχῇ κατασταθέντων τὸ θεῖον >ἅγιον πρόσταγμα μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπιμελείας οὐκ >έτέχθη μετὰ ταῦτα τῆς προσηγορίας ταύτης τὸ ἄνθος γέγονε συνεχὲς καὶ μᾶλλον ἐπηύξησεν, ἐξ οὗ καὶ οἱ προειρημένοι δύο θεῖω >νεύματι ἀπεβλήθησαν.
- book 37 ἔως δὲ τοσούτου ἡ ὕλη αὐτὴ μετὰ τῆς σκαι- >ότητος τῶν ἀνθρώπων προήχθη, ὥστε τῆς τε ἐφῶς καὶ τῶν >δύσιν κρηπίδων κατεψηφίσατο· αὕτη τε ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἐναντίας >δυναμέως τὰς διανοίας τῶν ἀνθρώπων κατέλαβε καὶ > *
- book 38 ἐν ᾧ μέντοι προστάγματι ἅγιος καὶ ἀθάνατός ἐστι τοῦ τὰ πάντα δυναμένου θεοῦ ὁ ἀκάματος οἶκτος. πάσαις γὰρ ταῖς ἡμέραις καὶ >τοῖς χρόνοις τοῖς παρεληλυθόσιν ἀναριθμήτους τῶν δήμων A2H V1P3 M2P1P2 3 οἰκίας A2HV1P3 5 πάντα ταῦτα ~ H 5f καὶ ἀκμάζειν δύναίτο ~ M2P1P2V1P3 7 πρὸς = Adv. dazu | ταύτης — 8 ἡμετέρας > A2 10 δὲ] δὴ P3 11 συνεῖναι V1 συνίναί P3 | δύναται P3 δύνηται V1 12 σωτηριῶδει A2 13 χωρὶς] lies etwa σειραῖς oder σχοινίοις Ltz. | ὁπότε] A2HM2P1P2 σέ ποτε V1 σέπεται P3 σέπτεσθαι Balf.) 15 ταῦτα πάντα ~ P2 | βούλεται HM2P1P2 19 ἀθλίως HV1P3 23 ταῦτα > M2P1P2 | προσηγορίας nämlich vgl. Z. 17 24 δύο nachträglich eingefügt A2 26 τε > HP2 | τῶν] τῆς H >πληθείας ἀπὸ τοῦ βάρους τούτου δι' ἐμοῦ τοῦ αὐτοῦ θεράποντος >θεὸς δεδουλωμένας ἐλευθεροῖ, καὶ εἰς ἐντελῆ αἰωνίου φωτὸς ἐξάξει >λαμπρότητα. ἀπὸ τούτων τοιγαροῦν ἐγὼ ἀδελφοὶ ποθεινότατοι, >οἰκειοτέρᾳ τινὶ προνοίᾳ καὶ

ἐνδόξοις εὐεργεσίαις τοῦ ἀθανάτου >ἡμετέρου θεοῦ τὸ λοιπὸν ἐπισημότερος εἶναι τῇ πρὸς αὐτὸν καθα- >ρωτάτῃ πίστει πέποιθα.

book 39 >Δεξάσθω τοιγαροῦν με ἡ ἀγνοτάτῃ σύνοδος τῆς ὑμετέρας ἀγίό- >τητος, καὶ μή μοι τὴν σωφρονεστάτην ἐκκλησίαν καὶ τῆς >κοινῆς τε πάντων ἡμῶν μητρὸς τὰς θύρας ἀντιτεθῆναι ἀνάσχησθε. >εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ νῦν ὁ λογισμὸς τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἐντελῇ >καθαρότητα τῆς καθολικῆς πίστεως ἐπιζητῶν, τοῦτο ἑαυτῷ >οὐκ οἶεται εἶναι ἄξιον, ὅμως προτρέπει καὶ ὑπομιμνήσκει, καὶ τὸ >μέτωπον τῆς οἰκείας αἰδοῦς πασῶν τῶν καλλίστων ἀρετῶν >νοφε >νοχε σφραγίδα, καὶ τῶν πυλῶν<ων> τῆς >καὶ τούτους κρούειν, ὅπως καὶ ὑμαῖς τῆς ὑμετέρας ἀδελφότητος εὐθὺς >συγχωρῆσαι τὴν εὐνοίαν καταξιώσητε εἰς μίαν ὁμόνοιαν καὶ >τῆς καθολικῆς πίστεως βλέψαντες.

book 40 τοῦτο γὰρ τῷ θεῷ πρεπῶδες >καὶ τῇ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πίστει ἀρμόδιον καὶ τῷ κοινῷ τῶν >πραγμάτων συμφέρον, ἵνα τῆς θεόθεν ἡμῖν παρασχεθείσης >τάτης εἰρήνης ἄξιαν ἀμοιβὴν τῷ ταύτην ἡμῖν >ἅπαντες προσενέγκωμεν.

book 41 δεινὸν γὰρ ὡς ἀληθῶς ἂν εἴη καὶ ἄγαν >δεινὸν καταλυθέντων τῶν πολεμίων καὶ μηδενὸς ἀντιτείνειν >τολμῶντος, βάλλειν ἡμᾶς ἀλλήλους καὶ τοῖς δυσμενέσιν ἡδονὴν >γέλωτα προξενεῖν, ἄλλως τε δὲ] καὶ περὶ θείων >πραγμάτων καὶ τοῦ παναγίου πνεύματος τὴν διδασκαλίαν ἀνάγραπτον >ἔχοντας. εὐαγγελικαὶ γὰρ βίβλοι καὶ ἀποστολικά καὶ τῶν >προφητῶν τὰ θεσπίσματα σαφῶς ἡμᾶς, ἅπερ χρή περὶ τοῦ >φρονεῖν, ἐκπαιδεύουσι. τὴν πολεμοποιὸν οὖν ἀπελάσαντες ἔριν, ἐκ >τῶν θεοπνεύστων λόγων λάβωμεν τῶν ζητουμένων τὴν λύσιν«.

book 42 Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια ὁ πάνσοφος βασιλεὺς, οἷα δὴ παῖς φιλοπάτωρ, τοῖς ἱερεῦσιν ὡς πατράσι προσέφερε, τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων τὴν συμφωνίαν πραγματευόμενος. τῆς δὲ συνόδου τῶν συνελθόντων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐπισκόπων — τριακόσιοι δὲ ἦσαν δέκα καὶ ὀκτώ· ἀλλ' οἱ μὲν τριακόσιοι καὶ πρὸς τοῖς λεγομένοις ἐπεΐθοντο καὶ τὴν τε πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν τὴν τε τῶν δογμάτων ὑγίειαν ἡσπάζοντο·

book 43 οἱ δὲ λοιποὶ, καθὼς καὶ πάλαι εἰρήκαμεν, τοῖς ἀποστολικοῖς ἀντεμάχοντο δόγμασιν, οἵτινες τὴν τοῦ Ἀρείου δόξαν μεγαλοφυῶς συγκροτεῖν ἐσπούδαζον, δέκα καὶ ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν ὄντες, Εὐσέβιος τε ὁ Νικομηδεύς, ὡς καὶ πρότερον εἴρηται, Θεόγνις ὁ τῆς Νικαίας, Μάρης Χαλκηδόνος, Θεόδωρος Ἡρακλείας Θράκης, Μηνόφαντος Ἐφέσου, Πατρόφιλος Σκυθοπόλεως, Νάρκισσος Νερωνιάδος Κιλικίας δευτέρως, ἦν νῦν Εἰρηνούπολιν ὀνομάζομεν, Θεωνᾶς ὁ Μαρμαρίτης, Σεκοῦνδος Πτολεμαΐδος Αἰγύπτου καὶ σὺν αὐτοῖς ἕτεροι ὀκτώ οἵτινες ἑαυτοὺς τῷ τῶν τριακοσίων ἀγίων χορῷ ἐπιμίζαντες ὡς δὴθεν ὀρθόδοξοι τοῖς ἀποστολικοῖς ἀντέπραττον δόγμασιν Ἀρεῖω συνηγοροῦντες·

book 44 τούτοις δὲ γενναίως ἀντηγωνίζοντο οἱ ἐν ἀγίοις πατέρες ἡμῶν Ἀλέξανδρος Κωνσταντινουπόλεως τότε πρεσβύτερος ὢν καὶ Ἀθανάσιος ὁ ἀρχιδιάκονος τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας· διὸ καὶ φθόνος ὥπλιστο κατ' αὐτῶν, ὡς ὕστερον λέξομεν. οἱ δὲ ἡμέτεροι ἅγιοι ἐπίσκοποι καλοῦσι τὸν Ἀρειὸν εἰς τὴν σύνοδον, ἐπιτρέποντες αὐτῷ συστῆναι τοῖς ἰδίῳις δόγμασι νεύματι τοῦ τὰ πάντα νικηφόρου βασιλέως· ἐπεὶ περ, ὡς ἀρτίως εἰρήκαμεν, καὶ αὐτὸς τῇ συνόδῳ συνήδρευεν.

book 1 »Πολλὰς μὲν πρὸς εὐποιίαν τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει ἐπιφανε- >στάτας ὁδοὺς ἡ τοῦ παντοδυνάμου θεοῦ τρόφιμος δικαιοσύνη >στρωσεν, οὐχ ἥκιστα δὲ ἐκείνην τὴν ἐπισημοτέραν καὶ >ἀστράπτουσαν, ἣν ἐν τῷ κεφαλαίῳ τοῦ ἀγιωτάτου νόμου τῆς >λικῆς ἐκκλησίας πᾶσιν ἡμῖν παντὸς θαύματος μεῖζον ἤθροισε, πίστεως τὸ κυριακὸν οἰκητήριον.

book 2

τούτου δὲ τὴν μὲν κορυφὴν >μέχρι τοῦ φέγγους τῶν ἄστρων ἐληλυθέναι ὀρώμεν, τοὺς δὲ >λίους ἔτι ἀρχομένου τοῦ ἔργου οὕτως βαθέως καὶ πιστῶς >σθαι θεῖῳ νεύματι γινώσκομεν, ὡς πτᾶσαν τὴν οἰκουμένην αἴσθησιν >τούτου λαβεῖν.

book 3 ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοίνυν τῆς προειρημένης ἀπα- >σὼν τῶν λοιπῶν ὅλων ὑπερκειμένης ἄχρι τοῦ τέλους τῆς ἐξόδου >φαίνεται ὁμαλὴ καὶ ἰσόπεδος πορεία τῇ λαμπρότητι τοῦ φωτὸς >μένη, ἥς καὶ τὸ μέτωπον ἀστροειδεῖ σφραγίδι κεκοσμημένον >δεκα τὸν ἀριθμὸν κίονες χιόνος λαμπρότεροι, ἀκίνητοι τῇ θέσει >πίστεως αἰδίως τῇ τῆς θεότητος τοῦ ἡμετέρου σωτῆρος δυνάμει- >βαστάζουσι.

book 4 τούτου τοίνυν τοῦ τηλικούτου ἔργου ὁ τεχνίτης >προλαμβάνουσιν ἡμῖν καὶ τὴν ἀπὸ ψυχῆς δικαίαν πίστιν τοῦ >αὐτοῦ νόμου εἰς νοῦν ἔδωκεν ἡμῖν τὴν σεμνότητα· οὐπὲρ πρὸς τοὺς >πυλῶνας οὐδὲν ἕτερον εἰ μὴ ἀγνῆς καὶ εὐσεβοῦς ἐπιθυμίας ἐπειγου- >σης, μόνῃ καθαρᾷ διανοίᾳ, πεποιθήσει πρόσεισιν ὁ >νος.

book 5 τούτῳ δὲ αὐτῷ θαυμαστήν τινα κόσμου λαμπρότητα σωτή- >ριος προσήγαγε λογισμός· λέγω δέ, ἔνδοθεν πίστις ἀνθρώπων >παντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ κυριακοῦ ἀνθοῦσι στεφάνοις τετιμημένη 6ff aus dem Buch des Dalmatios; vgl. oben S. 2, 11 — 11ff vgl. die Schilderung der Grabeskirche Eus. V. C. III c. 34ff — 27 vgl. Constantins Rede a. d. heil. Versammlung (= Or) p. 187, 19 (Heikel) AI A2 (von Z. 5 λόγος an) H V1P3 M2P1P2 1f ὁ πανεύφημος βασιλεὺς A1 4 ὧδέ— S. .54, 24 > A1 ist aber von A2 nach Schluß von Buch III nachgetragen (vgl. für die näheren der HS) 5 ἁγίαν > H 6 ἀποιῖαν Ps | εὐποιῖαν τῶν ἀνθρώπων τῷ γένει P2 11 τὸ > V1P3 | τούτου) τοῦτο P3 13 ἀρχομένους M2P1P2 17 πορείας M2 18f δύο καὶ δέκατον P1 δύο καὶ δέκα τὸν M2 21 ὁ τεχνίτης A2 οὐ τέχνη τις d. übr. HSS 22 πίστιν] κρίσιν M2P1P2 24 ἀγνοῦς H 26 τούτῳ V1 τοῦτο d. übr. HSS | αὐτὸ HM2P1P2 26f σωτηρίου H 27 λέγω Balf.] λόγῳ HSS 28 κυριακοῦ + οἴκου A2 | τετιμημένη] πεποικιλμένη H >ἀθανασίας καρπὸν ἀθροίζουσα ἀγνοῦς τόνους τῆς ζωῆς >ἀνθρωπείας εἰς φανερόν ἄγουσα ἐπιφανεῖς καθίστησιν. >έντεῦθεν ἢ ἔξωθεν οὐράνιος δόξα ἐστεμμένη τοῦ αἰῶνος αἰεὶ >μένου μᾶλλον δὲ φυομένου βραβεῖα ὑπογράφει, καὶ τραφέντα >τοῦ προσήκοντος ἐπαίνου ἅπασαν τοῦ αὐτοῦ ἔργου τὴν τελεσιουργ- >γίαν κοσμεῖ.

book 6 ὁ δὲ αὐτὸς οὗτος ὁ κυριακὸς οἶκος ὑπὸ δύο μόνων >φυλάκων φρουρεῖται· καὶ φόβος μὲν θεῖος πρόσεισι τῇ ἐνίων ἐννοίᾳ >σωφρονιστήριον, πάρεστι δὲ αἰεὶ καὶ τοῖς εὐ φρονοῦσιν ὁ πρὸς >θεῖον ἔπαινος τῆς συνέσεως βραβεῖον· τούτων γὰρ ἑκατέρων >μένων τοῖς προθύροις τοῦ ἁγιωτάτου τόπου δικαιοσύνην μὲν αἰ >ἀναπεπταμέναι δέχονται, αὕτη τε εἴσω οἰκισθεῖσα μένει ἀκήρατος, >δὲ ἀδικία οὐδὲ θέμις ταῖς θύραις προσελθεῖν, ἀλλὰ ἐξόριστος >τοῦ τόπου ἐκκλείεται.

book 7 ταῦτά με, ὦ τιμιώτατοι καὶ παντὸς ἐπαίνου >ἄξιοι ἀδελφοί, τὰ πράγματα οὕτω σαφῆ εἰς τὴν τοῦ αἰδίου καὶ >νάτου φωτὸς λαμπρότητα ἤγαγεν, ἵνα μὴ πόρρω με >τις ἴσως τῆς ψυχῆς πίστις ἀπεργάσῃται τῆς ἀληθείας ἀνάρμοστον.

book 8 >Ἀλλὰ τί πρῶτον διαβεβαιώσομαι; πότερον τῆς εὐδαιμονίας τὸν >τύπον, ἥτις εἴσω τοῦ στήθους τοῦ ἐμοῦ συνειλημμένη λανθάνει, >τὰς θείας εὐεργεσίας τὰς περὶ ἐμὲ ὑπὸ τοῦ παντοδυνάμου θεοῦ, ἐξ >ῶν τὸν ἀριθμὸν πολλῶν ἔργων ἱκανὸν γοῦν λέγειν φανεῖν >ὡς τὴν ἐμὴν μετριότητα ὁ αὐτὸς ἡμέτερος θεὸς καὶ πάντων >μάτων πατήρ εἰκότως ἐαυτῷ κατεδουλώσατο.

book 9 πιστεύετε, ὦ τι- >μιώτατοι ἀδελφοί, προσλαμβάνοντες ἀκέραιον πίστιν τοῖς >εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἡ ἐμὴ διάνοια τῶν θείων εὐεργετημάτων >σθεῖσα εὐδαιμονεῖν δοκεῖ καὶ ἀπὸ τ <οι> οὗτου πράγματος ἐξόχους >νους πληρῶσαι δύνασθαι φαίνεται, ὅμως, ὅπερ τῆς ἀληθείας ἡ πίστις >ἐναργῶς δείκνυσιν, οὔτε φωνὴ οὔτε γλῶττα τῷ προστάγματι >διανοίας ὑπουργῆσαι ἄρκουσι κοὶ μάλα εἰκότως.

- book 10 ἀμέτρου γὰρ 17 vgl. Or p. 187, 28. 192, 7 — 28 Tgl. Or p. 169, 10 A2H V1P3 M2P1P2 2 φανερόν] φῶς M2P1P2 | ἄγουσαν M2 4 τραφέντα Subjekt von κοσμεῖ 8 καὶ > V1 9 ἔπαινος aus ἔπαινον corr. A2M2 | συνέσιος V1P3 12 τούτου] τούτοις P3 13 ἐγκλείεται | με] μὲν H 16 ἴσως > P2 | ἀπεργάσθε 17 διαβεβαιώσομεν P2 18 ἥτις] εἵτις A2 | συνειλημένου A2 (wo aber corr. in συνηλημμένη), M2P1 19 ὑπὸ > V1 20 πολλῶν + ὄντων M2P1P2 | ἱκανὸν γοῦν A2 ἱκανὸν οὖν HV1P3 εἰ κὰν ἔν ὧν M2 εἰ κὰν ἔ ὧν P2 εἰ κὰν, ἔν ὧν P1 | λέγομεν HSS. Die Stelle scheint schwer verdorben. Viell. ἱκανὸν γοῦν λέγομεν <ἔν, ἵνα ἡ εὐσπλαγχνος δύναμις φανείῃ ἤδη καὶ . . . καταδουλώσαιοιτο G. L. θεοῦ ἐξ<ενεχθείσας>, ὧν τὸν ἀριθμὸν <οὐσῶν> ἔργον ἱκανὸν γοῦν <ειν> φανείῃ ἤδη, <δι ὧν> κτέ. Holl ἄν> φανείῃ ἤδη, ὡς τὴν Pasquali 21 ὡς Pasq.] καὶ HSS 24 εἰ] ἡ P3 | εἰ + HM2P1P2 | τὰ > M2P1V1P3 26 ὅμως > P2 ὃ μὲν Ps 28 ἀρκοῦσαι P3 >ὄντος τοῦ μεγέθους τῶν εὐεργεσιῶν ἡ μὲν διάνοια ὑψηλὴ τις οὐσα >τοὺς ἀνωτέρω τοῦ σώματος τόπους καταλαμβάνει, ἡ δὲ τῆς >πορείας εἰς στενὸν κομιδῇ συγκλεισθεῖσαι ἀδόκιμος σχεδὸν <τοῦ> >γ<ειν> οὐσα, παντάπασι σιωπᾷ. τίς γὰρ ἡμῶν οὕτω προπετὴς >ἵνα τοιαύτης πεποιθήσεως ἀπορρίψῃ λόγον, δι' οὐ φάναι ἄν >σειε πάνυ εὐκόλως τῷ τὰ πάντα δυναμένῳ θεῷ ἢ καὶ πάντων τῶν καλλίστων δημιουργῶ ἐνδόξους ἐπαίνους καὶ ἐπαξίους ἐντελῶς εἰ- >πεῖν;
- book 11 ὁπότε εἴ τις μόνην τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ αὐτὸν τετέχθαι >νομοθετήσαντος λογίσαιτο, εἰδὼς ἄν σκοπήσειε μηδὲν δύνασθαι >θῆναι, ὅπερ ἄξιον θεοῦ λεχθῆναι δυνήσεται.
- book 12 τί τοίνυν τῆς ἐμῆς >μετριότητος τὴν καθοσίωσιν λέγειν ἐχρῆν, εἰ μὴ τοῦτο, ὅπερ ὁ >λόγος τῆς ἀληθείας δείκνυσιν; οὗ τὸ μέγεθος ἥτις μεγίστη προσ- >κύνησις σκοπησάτω σαφῶς, εἰ καταντῆσαι δυνήσεται ἐν αὐτοῖς >περὶ αὐτοῦ λεγομένοις καὶ οὐδεμία πλάνη αὐτὸν ὀλισθήσει.
- book 13 >Καὶ εἴθε μοι τῷ ὑμετέρῳ συνδιακόνῳ δασιλῆς εὐπορία τοῦ λέγειν >ἀρκέσειεν, ἵνα ἐκεῖνα ἄξια ὄντα τοῦ κηρύττεσθαι ἐγκωμιάσω, ἅπερ >θεῖος σωτὴρ ὁ ἡμέτερος πάντων τε πραγμάτων φύλαξ τοῖς >μίοις τῆς αὐτοῦ παρουσίας, ὁπότε τῆς ἡμετέρας λυσιτελείας ἔνεκα >ἀγνοῦ σώματος οἰκητήριον κατηξίωσεν ἐκ παρθένου λαβεῖν, >ἀνθρώποις δίδαγμα τοῦ παρ' αὐτοῦ οἴκτου δηλῶν, γαληνῷ νεύματι >τῆς αὐτοῦ θεότητος ἔδειξε. τίνος ἄρξομαι ἄρα;
- book 14 ἀπὸ τῆς αὐτοῦ >διδαχῆς καὶ σεμνότητος; ἀλλὰ ἀπὸ θείων διδασκαλιῶν, ὧν αὐτὸς >ἑαυτοῦ μηδενὸς διδάσκοντος μόνος διδάσκαλος πέφηνεν; ἀλλ' >ἀνέπνευσαν διὰ τῆς αὐτοῦ προνοίας τοσοῦτοι δῆμοι, ὅσους >ἀριθμῷ περιλαβεῖν οἶόν τε, μικρᾷ τινι τροφῇ καὶ ἐλαχίστοις σιτίοις >καὶ μόνοις δύο ἰχθύσι τῇ
- book 15 τούτου θείᾳ προνοίᾳ, καὶ λαζάρου μετὰ >τὴν τελευταίαν βραχείᾳ τινὶ ράβδῳ ἀνάστασιν πεποίηκε καὶ εἰς τὴν >τοῦ φωτὸς λαμπρότητα αὐθις ἀνήγαγε;
- book 16 πῶς δ' ἂν εἴποιμι τὴν >ἀγνὴν αὐτοῦ θεότητα, δι' ἧς γυναῖκά τινα ἀπορρητοτέρως >θεασάμενος καὶ τῆς ἑαυτοῦ ὁμιλίας μόνης καταξιώσας, ὑγιᾶ τε αὐθις >καὶ παντὸς νοσήματος ἐλευθέραν ἔδειξε;
- book 17 τίς δ' ἂν κατ' ἀξίαν εἴποι 21 vgl. Luk. 2, 47. Or a. a. O. — 23 vgl. Joh. 6, 9 — 26 vgl. Joh. 11, 13 — 28 vgl. Mark. 5, 25 A2H V1P3 M2P1P2 3 ἀδόκιμος mit M2P1P2 δόκιμος d. übr. HSS 3f λέγουσι H λέγουσα d. übr. HSS corr. Holl 4 σιωπᾶν A2 8 > P2 9 νομοθετῆσαι HM2P1P2 | μηδὲν] μὴ δὲ M2 μὴ V1 10 ὅπερ] ἅςπερ A2 | δυνήσεται 13 ebenso A2 14 αὐτὸν (sc. τὸν προσκυνοῦντα) dein Sinne nach statt αὐτὴν (sc. τὴν προσκύνησιν) 15 ἡμετέρῳ A2M2P2V1P3 19 πᾶσι λαβεῖν ~ H 22 ἀλλὰ + καὶ H 26 τῇ τοῦ Μου προνοίᾳ H 27 ράβδῳ] ῥήσει HM2P1P2 29 corr. Holl 30 τε > M2 31 καὶ > P2 >αὐτοῦ τὸ ἀθάνατον ἔργον, δι' οὗ τις συνεχεῖ κοῖ μακρᾷ νόσου τηκε- >δόνι ἀναλωθεὶς καὶ τῶν μελῶν αὐτοῦ χυθέντων καὶ >ὄλων κείμενος ἄφνω θείῳ ἰάματι ῥωσθεὶς αὐτὸ τὸ σκιμπόδιον, >ῶ ἔκειτο, τοῖς ὤμοις ἐπέθηκε καὶ εὐχαριστίας ἐπαῖνοις διαχέων >τε τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐνορίας διέδραμεν;

- book 18 ἀλλὰ τὸ θεῖον αὐτοῦ >καὶ σταθιρὸν βάδισμα, ὡς ἐπιβαίνων τὴν ἀγρίαν θάλατταν κατα-
>πατήσας ἐπέζευσε καὶ τοῖς θείοις ἵχνεσι τῆς βαθυτάτης >τὴν ὑγρότητα ἔπηξε καὶ διὰ μέσου
πελάγους οὐδενὶ μέτρῳ βαθύτητος >περιοριζομένου ὥσπερ διὰ γῆς τὴν πορείαν ἐποιήσατο;
- book 19 ἀλλὰ τὴν >ῆπιάν αὐτοῦ ἀνεξικακίαν, δι' ἧς νικητῆς ὦν ἐν πᾶσι τῶν >δήμων τὴν αὐθάδειαν
ἐδάμασε καὶ δαμασθεῖσαν πόρρω ἀπ' >διαχωρίζων τὴν ἀγριότητα τῷ νόμῳ ὑπέταξεν;
- book 20 ἀλλ' ἐκεῖνα τὰ >ὑπέρλαμπρα καὶ μέγιστα τῆς αὐτοῦ θεότητος, οἷς ζῶμεν, οἷς οἵτινες τῆς
μελλούσης εὐδαιμονίας τὴν ἐλπίδα οὐ μόνον >προσδοκῶμεν ἀλλ' ὥσπερ τινὶ τρόπῳ ἤδη
κατέχομεν;
- book 21 τί πλέον >τολμῶ λέγειν καὶ μετ' αὐτῆς τῆς μικρᾶς τοῦ λόγου παρασκευῆς, >μὴ μόνον τοῦτο,
ὅπερ τῆς ἐμῆς καθωσιωμένης ψυχῆς >τὴν καθαρότητα, ὅποιος τοίνυν ἐστὶν ὁ παντοδύναμος
θεός, ὁ >οὐρανὸν οἰκῶν, καὶ περὶ πᾶν τὸ ἀνθρώπινον γένος, μάλιστα δὲ καὶ >ἐξαιρέτως περὶ
τὴν καλλίστην καὶ παντὸς ἐπαίνου μείζονα δικαιοσύ- >νην, ὁπότε καὶ τοῦ ἰδίου θείου
πνεύματος τὸ ἀγιώτατον κατ' >σῶμα ἐνοικεῖν τε αὐτῷ καὶ οὕτω σωτηριῶδες τοῖς σώμασιν εἶναι
κατηξίωσεν.
- book 22 >Ἐπειδὴ οὖν περὶ τῆς οὕτω ἀγιωτάτης καὶ σωτηρίου τῆς πάντα >δυναμένης θεοῦ τάξεως
ἄμετρος τῶν ἐχθρῶν μανία ὥσπερ ἀχλύϊ >τινὶ συγκεχυμένη ἐπολεθρίου σκαϊότητος ἐρμηνείαν
ποιεῖσθαι >ἀμφιβάλλει, διὰ βραχέων, εἰς ὅσον ἡ πίστις καὶ ἡ >ψυχῆς τῆς ἐμῆς τοῦ λέγειν
εὐπορίαν δαψιλεύεται, διηγῆσασθαι πει- >ράσομαι.
- book 23 καὶ γὰρ αἱ τούτων τῶν Μνῶν κακόνοιαι τοιοῦτον γένος >εἰσάγουσιν ἀναισχυντίας, ὥστε
ἀσεβεῖ στόματι μὴ φοβηθῆναι εἰπεῖν >τὸν θεὸν τὸν πάντα δυνάμενον πάντα τὰ τῷ θείῳ νόμῳ 1
vgl. Job. 5, 5ff — 5 vgl. Job. 6, 16ff Or p. 175, 9 A2H V1P3 M2P1P2 1 μικρᾶ P3 | νόσου corr. aus
νόσω H 4 ἐπαίνου A2 | διαχέων] διὰ βραχέων H 6f καταποντήσας V1 7 ἐπέζευξε conl. Heikel
Krit. Beitr. S. 22 10 ῆπιάν] ὁποίαν M2P1P2 11 πόρρω αὐτῶν, aber am Rand ἀέ αὐτῶν H 13 οἷς2]
ὡς H 17 καθοσιωμένης HP2 19 περὶ > P3 22 ἐνοικοῦν τε αὐτῷ HSS, corr. Friedl. 29 αἱ corr. in ἡ
A2 | ἐθνῶν A2V1P3 ἐχθρῶν HM2P1P2 30 εἰσάγει A2V1P3 31 παντοδυνάμενον HV1 | πόντα2 >
M2P1P2 Gelasius. 4 >μήτε πεποικέναι μήτε ποιῆσαι βεβουλησθαι.
- book 24 ὦ τῆς τοιαύτης ἀσε- >βοῦς φωνῆς τῆς κατ' ἀξίαν ἅπασαν ὑπερβολὴν τιμωρίας καθ' ἑαυτῆς
>ἀνπαιτούσης· ὄντως ἐμμανῶς καὶ τολμηρῶς τῆς θείας ταύτης εὐ- >εργεσίας τὴν δόξαν τὴν
μηδενὶ τῶν ἀνθρώπων περιληφθῆναι δυνα- >μένην ἀφανῆ καταστῆσαι ἐπιθυμεῖ.
- book 25 τί γὰρ μᾶλλον ἢ ἀγνότης ἄξιον >τοῦ θεοῦ; ἥτις ἐκ τῆς ἀγιωτάτης ὁμιλίας μετὰ τῆς πηγῆς τῆς
>δικαιοσύνης προελήλυθε καὶ διὰ πάσης τῆς περιόδου τῆς οἰκουμένης >ἐπλήμμυρε καὶ τὰς
δυνάμεις τῶν ἀγιωτάτων ἀρετῶν τοῖς ἀνθρώ- >ποις ἐπέδειξεν, ὥσπερ ἑαυτοῖς πρῶτον ἐχθρὰς
νομίσαντες <ἔπαθον τὰ> >τῶν Ἀσσυρίων· οἷς προηγουμένου τοῦ φαύλου παραδείγματος καὶ τὰ
>λοιπὰ ἔθνη συνθέσθαι αὐτοῖς ἀνεπέισθη.
- book 26 ἐν οἷς, ὥσπερ ἡμεῖς >ἰδίᾳ θεωρίᾳ δοκιμάζομεν, τὸ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ θεῖον ὁρῶ- >μεν
συνεργεῖν οἶκτον, ὁπότε καὶ καθ' ἡμέραν καὶ κατὰ χρόνους >πολλοὺς ἐξ αὐτῶν πυρώδους
μανίας οἷστρ<ω ἐλαυνομένους> ὁ αὐτὸς >εἰς τὴν τοῦ σωτηριώδους ἰάματος ἀνεξικακίαν
ἐκέλευσεν ἀνῆ- >κεῖν. Καὶ οὐδὲ οὕτως τοῖς λοιποῖς τῆς τοιαύτης εὐεργεσίας τὸ >μέγεθος
δύναται πρὸς χάριν ἐλθεῖν <διὰ> Τὴν παρὰ ἀνθρώπων >ἄγνοίαν τὴν θεῖαν δυναστείαν
δύνασθαι πάντα λόγον ὑψῶσαι καὶ εἰς >ὑψος ἀρθέντα βεβαιώσασθαι <καὶ> αὐθις καθελεῖν καὶ
διαλῦσαι.
- book 27 ἀλλὰ >μᾶλλον τοῖς ἀνθρωπίνους πράγμασιν ἐναντίως ἂν ἀπέγη, εἰ <μὴ> ὁ θεὸς >ὁ τὰ πάντα
δυνάμενος σιωπηρῶ τῆς αὐτοῦ θεότητος νεύματι πάντα >πράττειν προέθετο. μᾶλλον γὰρ ἂν ἡ
τῶν ἀνθρώπων μανία ἐγένετο >συχνή, καὶ ἡ ἀνθρωπεῖα <αὐθάδεια> οὐκ ἔχουσα πέρας πάσας

ἂν τὰς >ψυχὰς ἐπόρθησεν οὐδὲ ἂν τὰ ἄλλα πλεῖστα ὄντα, ἅπερ ἐν τῇ τοῦ κόσμου >ἀναστροφῇ τὴν ἰδίαν λειτουργεῖ τάξιν, ἀναφανῆναι δεδύνηται·

book 28 ἀλλ' >όμοῦ πάντα μετὰ τῆς ἀγνοίας τοῦ θεοῦ ταχέως ἂν ἀπωλώλει, τοῦ >δὲ φθόνου καὶ τῆς βασκανίας τὸ ἄδικον οὐχ ὡς ἐν ὀλίγοις μεμενή- >κει ἀλλ' οὐδεὶς ἂν ἠρέθη ταύτης τῆς βασκανίας ἀλλότριος, τῶν θρη- >σκευῶν τὰ γένη παντοίων εἰς τοσοῦτον μεγάλως τε καὶ πλατέως εἰς >τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων διαχυθέντων, ὡς ἀξίως τῇ τούτων αἰσχρό- A2H V1P3 M2P1P2 1 τῆς > A2 3 ἐπαιτούσης P3 | ὄντως οὕτως V1 οὕτως P3 4 δόξαν τὴν > P2 5 ἦ] ἦν M2 7 πᾶσαν P3 9 ὑπέδειξεν HM2V1P2 | ἐχθρὰς πρῶτον ~ A2 | πρότερον H | πάθει HSS 10 ἀσυρίων H 14 οἰστρουμένης HSS (viell. οἰστρουμένου A2 Zu der Änderung vgl. Eus. V. C. p. 134,7 15 ἀνεξικακία P3 17 <διὰ> G. L. 18 δύνασθαι Von ἄγνοιαν abhängig? Oder Lücke hinter ἄγνοιαν? 19 <καὶ> G. L. 20 <μὴ> Ltz. 21 σιωπηρῶ] vielleicht σωτηρίῳ Ltz. 22 ἡ > P3 | ἐγίνετο HP2 23 <αὐθάδεια> G. L. 25 δύναται A2 26 μετὰ] μεστὰ V1 μὲν P3 | τῆς > H | ἀπωλώλει A2 ἀπολώλει d. über. HSS 27 τὸ — 28 βασκανίας > aber am Rand nachgetragen A2 | ὄντως ἐν A2HM2P1P2 οὕτως ἐν V1P3 οὐχ ὡς ἐν corr. Friedl. 29 παντοίων H >d. übr. HSS 30 zu διαχυθέντων vgl. Das zu 24, 29 Angemerkte >τητι τὸ φῶς ταύτης τῆς ἡμετέρας λαμπρότητος >αἰτοῖς αἰετ' αὐτῆς αὐτοὺς στερίσκεσθαι.

book 29 οὐδεὶς οὖν λόγος δυνή- >σεται τῶν εἰρημένων τὴν ἐμὴν πίστιν ἀπὸ τῆς ἐμῆς ἐξέλκειν >ἔπεται γὰρ αὐτῇ μηδενὸς φαύλου ἐμποδῶν ὄντος δύναμις τελεία, >ζῶν τῆς ἀληθείας λόγος, εἷς πάντα δυνάμενος, φύλαξ πάντων >μάτων, τῆς ἡμετέρας σωτηρίας κηδεμών. οὗτος οὖν δοκεῖ >τρόπῳ τοῦ ἀγιωτάτου αὐτοῦ λόγου δαψιλεύεσθαι τὴν ὁμιλίαν * τοῦ >ἐλευθεροῦντος διαφυλάττειν καὶ τοῦ φωτὸς τὴν λαμπρότητα ἡμῖν >παρεχειν.

book 30 >Τίνος τοίνυν ἔνεκα καὶ νῦν πάντων τῶν Μνῶν οἱ δῆμοι τὸ >οὐράνιον μὴ καθορῶντες φῶς καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου ὁσίου >νοῦντες, τὸ γήϊνον ἐπιζητοῦσιν οὐδεμίαν ἔχον ὑπόστασιν >οὐδὲ φαιδρότητα ἀγνῆς λαμπρότητος οὐδὲ δυναστείαν τῆς >θεότητος;

book 31 ὦ ἀναξίου δράματος· ἔτι καὶ νῦν μηδὲν ἐλλείποντες >τῆς ἀσεβείας μηδὲ πρὸς τὸ δέον ἀφορῶντες, ὑπὸ τῆς ἀθλίας πλάνης >καταπίπτοντες οὐχ ὁρῶσι καὶ τοῖς ῥυπαροῖς τούτοις ἔργοις >τοῦ κόσμου τὴν λαμπρότητα οὐ παύονται μαινόντες, δηλαδὴ ξύλον >καὶ λίθον καὶ χαλκὸν καὶ ἄργυρον καὶ χρυσὸν καὶ ταύτας τὰς γηῖνας ><ῥυλας> εἰς τὸ προσκυνεῖν καθιδρύντες καὶ ἀπὸ τούτων ἐλπίδα >ζωῆς ἐπαγγελλόμενοι, ναοὺς αὐτοῖς μετὰ ἐπισήμου κόσμου >μοῦντες καὶ ἀπὸ τούτου οὕτως αὖξοντες αὐτῶν τῆς >τὰς προσθήκας. ἐπειδήπερ τὸ μέγεθος τῶν οἰκοδομημάτων ὑπ' αὐτῶν >γενομένων ἄξιον τῆς ἑαυτῶν ὀψέως παρέχεται τὸ θαῦμα.

book 32 ὁπότε >τοίνυν ταῦτα ποιεῖν δοκοῦσι, σαφῶς νοεῖται, εἰ καὶ τὰ μάλιστα >οὐκ αἰσθάνονται οὐδὲ ὁρῶσιν ὑπερηφάνως, ὅτι τοῖς ἑαυτῶν ἔργοις >αὐχεῖν δοκοῦντες ἀλίσκονται. ἡλίκος τοίνυν καὶ πόσος τε ὁ >ἔστιν ὁ πάντων δυνάστης οὐχ ὁρώμενος, τίς καὶ πάντων αὐθέν- >της ἔστι καὶ κριτής, ὃν τινες αὐτῇ τῇ πεποιθήσει τῆς ἰδίας, >νομίζουσιν, ἀρετῆς <ὑβρίζοντες ἑαυτοὺς> λανθάνουσιν.

book 33 αὐτοῦ γὰρ τῇ >διατυπώσει καὶ τὸ εἶδος τοῦ ἡμετέρου σώματος ἔλαβε τὸν ὀφειλόμενον A2H V1P3 M2P1P2 1 ἐπισκiasθὲν HSS 2 τ' αὐτῆς] ταύτης HSS 5 εἷς] εἰς H | δυνάμενα H | πάντων + τῶν H 6 αὐτῶς HSS 7 τρόπῳ τοῦ αὐτοῦ λόγου τοῦ ἀγιωτάτου ~ A2 | etwa ὁμιλίαν, <τὴν γινώσιν> τοῦ Ltz. 9 παρέχει P3 15 ὑπὸ] ἀπὸ P2 | τῆς > V1 18 καὶ ἄργυρον καὶ χαλκὸν ~ A2 19 <ῥυλας> 6. 20 ἀπαγγελλόμενοι A2P3 23 γενόμενον HSS | τὸ nachträglich 24 αὐτοῖ] αὐτοῦ M2 26 αὐχεῖν] ἔχειν H 27 ἔστιν ὁ θεός ~ P2 | ὁ πάντα δυνάστης M2P1P2V1A2 (wo aber corr. in ὁ πάντων δυνάστης), P3 ὁ τοῦ παντὸς δυνάστης und am Rand ὁπάντων H | etwa οὐχ <ὁρῶσιν οὐδὲ γινώσκουσιν> G. L. οὐχ ὁρῶσιν, ὅστις καὶ Ltz. 29 corr. Ltz. >τύπον, καὶ ἵνα σχῶμεν τῆς ἀρμονίας τὴν ἀκμήν, ὁ

αὐτὸς τῶν μελῶν τὴν συζυγίαν ἰσχυροτάτοις νεύροις συνέδησεν, ἵνα ἐν πάσῃ πρά- >ξει τῆς ἡμετέρας σπουδῆς ἀκάματον ἔχοιμεν τὴν ἀκμὴν τῆς >ἀρμονίας. τούτων τοίνυν σωτηριώδει διατυπώσει >των καὶ πνεῦμα ἡμῖν, ἵνα ταῦτα πάντα κινεῖσθαι δύναίτο καὶ >ζειν, ἐνέπνευσε καὶ θέαν τοῖς ἡμετέροις ὀφθαλμοῖς συνεχώρησε >πρὸς σύνεσιν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ δέδωκε καὶ εἴσω τῆς χώρας >πάσης τῆς διανοίας τῆς ἡμετέρας τὸν λογισμὸν συνέκλεισε.

book 34 τοι- >γαροῦν εἴ τις εὖ φρονῶν ταύτης τῆς διατυπώσεως τὸν >σκοπήσειε, τὰ δὲ λοιπὰ παύσειεν, ἃ μῆτε λόγῳ μῆτε ἀριθμῷ περι- >ληφθῆναι δύναται, ταχεῖᾳ ἐνθυμήσει καὶ ἰδεῖν καὶ συνιέναι >τὴν αἰώνιον καὶ σωτηριώδη τοῦ ἀθανάτου θεοῦ ἐξουσίαν καὶ >δυνήσεται ἐκεῖνον πλάνης τινὸς χωρὶς ἄνθρωπος ἐνδῆσαι, ὁπότε >σαφῶς αὐτῷ ἔξεστι καὶ ἰδεῖν πάντα τὰ γεγονότα εἶναι δυνάμει τοῦ >θεοῦ, ὡς αὐτὸς πάντα ταῦτα εἶναι βεβούληται.

book 35 >Ἴνα δὲ εἴη ἰδεῖν, ὅτι τις ἀθέμιτος κόσμου πολιτεία τὴν τοῦ >θεοῦ ἀγνωσίαν τοῖς ἀνθρώποις ἀπειργάσατο, λογισμοῦ >προτέρου τεχθέντος ἐκ πλάνης τοῦ ἐχθροῦ ἐν ταῖς τῶν σκαιῶν >ἀνθρώπων ἀθλίαις ψυχαῖς, ἐκ τοῦ θείου νόμου λαβεῖν ἡμᾶς >σαφῇ τὴν περὶ τούτου ἀπόδειξιν.

book 36 ἐξ ἐκείνου γὰρ καιροῦ, ἐξ οὗ >ὑπὸ τῶν δύο ἐκείνων τῶν ἐν ἀρχῇ κατασταθέντων τὸ θεῖον >ἅγιον πρόσταγμα μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπιμελείας οὐκ >ἐτέχθη μετὰ ταῦτα τῆς προσηγορίας ταύτης τὸ ἄνθος· γέγονε συνεχὲς καὶ μᾶλλον ἐπηύξησεν, ἐξ οὗ καὶ οἱ προειρημένοι δύο θεῖω >νεύματι ἀπεβλήθησαν·

book 37 ἔως δὲ τοσούτου ἡ ὕλη αὐτὴ μετὰ τῆς σκαι- >ότητος τῶν ἀνθρώπων προήχθη, ὥστε τῆς τε ἐφῶς καὶ τῶν >δύσιν κρηπίδων κατεψηφίσατο· αὕτη τε ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἐναντίας >δυναμέως τὰς διανοίας τῶν ἀνθρώπων κατέλαβε καὶ > *

book 38 ἐν ᾧ μέντοι προστάγματι ἅγιος καὶ ἀθάνατός ἐστι τοῦ τὰ πάντα δυναμένου θεοῦ ὁ ἀκάματος οἶκτος. πάσαις γὰρ ταῖς ἡμέραις καὶ >τοῖς χρόνοις τοῖς παρεληλυθόσιν ἀναριθμήτους τῶν δήμων A2H V1P3 M2P1P2 3 οἰκίας A2HV1P3 5 πάντα ταῦτα ~ H 5f καὶ ἀκμάζειν δύναίτο ~ M2P1P2V1P3 7 πρὸς = Adv. dazu | ταύτης — 8 ἡμετέρας > A2 10 δὲ] δὴ P3 11 συνεῖναι V1 συνίναί P3 | δύναται P3 δύνηται V1 12 σωτηριώδει A2 13 χωρὶς] lies etwa σειραῖς oder σχοινίοις Ltz. | ὁπότε] A2HM2P1P2 σέ ποτε V1 σέπεται P3 σκέπτεσθαι Balf.) 15 ταῦτα πάντα ~ P2 | βούλεται HM2P1P2 19 ἀθλίως HV1P3 23 ταῦτα > M2P1P2 | προσηγορίας nämlich vgl. Z. 17 24 δύο nachträglich eingefügt A2 26 τε > HP2 | τῶν] τῆς H >πληθείας ἀπὸ τοῦ βάρους τούτου δι' ἐμοῦ τοῦ αὐτοῦ θεράποντος >θεὸς δεδουλωμένας ἐλευθεροῖ, καὶ εἰς ἐντελῆ αἰωνίου φωτὸς ἐξάξει >λαμπρότητα. ἀπὸ τούτων τοιγαροῦν ἐγὼ ἀδελφοὶ ποθεινότατοι, >οἰκειοτέρᾳ τινὶ προνοίᾳ καὶ ἐνδόξοις εὐεργεσίαις τοῦ ἀθανάτου >ἡμετέρου θεοῦ τὸ λοιπὸν ἐπισημότερος εἶναι τῇ πρὸς αὐτὸν καθα- >ρωτάτῃ πίστει πέποιθα.

book 39 >Δεξάσθω τοιγαροῦν με ἡ ἀγνωστάτη σύνοδος τῆς ὑμετέρας ἀγίᾳ- >τητος, καὶ μὴ μοι τὴν σωφρονεστάτην ἐκκλησίαν καὶ τῆς >κοινῆς τε πάντων ἡμῶν μητρὸς τὰς θύρας ἀντιτεθῆναι ἀνάσχησθε. >εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ νῦν ὁ λογισμὸς τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἐντελῇ >καθαρότητα τῆς καθολικῆς πίστεως ἐπιζητῶν, τοῦτο ἑαυτῷ >οὐκ οἶεται εἶναι ἄξιον, ὅμως προτρέπει καὶ ὑπομιμνήσκει, καὶ τὸ >μέτωπον τῆς οἰκείας αἰδοῦς πασῶν τῶν καλλίστων ἀρετῶν >νοψε >νοχε σφραγίδα, καὶ τῶν πυλῶν <ων> τῆς >καὶ τούτους κρούειν, ὅπως καὶ ὑμαῖς τῆς ὑμετέρας ἀδελφότητος εὐθὺς >συγχωρῆσαι τὴν εὐνοίαν καταξιώσητε εἰς μίαν ὁμόνοιαν καὶ >τῆς καθολικῆς πίστεως βλέψαντες.

book 40 τοῦτο γὰρ τῷ θεῷ πρεπῶδες >καὶ τῇ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πίστει ἀρμόδιον καὶ τῷ κοινῷ τῶν >πραγμάτων συμφέρον, ἵνα τῆς θεόθεν ἡμῖν παρασχεθείσης >τάτης εἰρήνης ἀξίαν ἀμοιβῇν τῷ ταύτην ἡμῖν >ἅπαντες προσενέγκωμεν.

book 41

δεινὸν γὰρ ὡς ἀληθῶς ἂν εἴη καὶ ἄγαν >δεινὸν καταλυθέντων τῶν πολεμίων καὶ μηδενὸς ἀντιτείνειν >τολμῶντος, βάλλειν ἡμᾶς ἀλλήλους καὶ τοῖς δυσμενέσιν ἡδονὴν >γέλωτα προξενεῖν, ἄλλως τε δὲ] καὶ περὶ θείων >πραγμάτων καὶ τοῦ παναγίου πνεύματος τὴν διδασκαλίαν ἀνάγραπτον >ἔχοντας. εὐαγγελικαὶ γὰρ βίβλοι καὶ ἀποστολικάι καὶ τῶν >προφητῶν τὰ θεσπίσματα σαφῶς ἡμᾶς, ἅπερ χρή περὶ τοῦ >φρονεῖν, ἐκπαιδεύουσι. τὴν πολεμοποιὸν οὖν ἀπελάσαντες ἔριν, ἐκ >τῶν θεοπνεύστων λόγων λάβωμεν τῶν ζητουμένων τὴν λύσιν».

book 42 Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια ὁ πάνσοφος βασιλεὺς, οἷα δὴ παῖς φιλοπάτωρ, τοῖς ἱερεῦσιν ὡς πατράσι προσέφερε, τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων τὴν συμφωνίαν πραγματευόμενος. τῆς δὲ συνόδου τῶν συνελθόντων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐπισκόπων — τριακόσιοι δὲ ἦσαν δέκα καὶ ὀκτώ· ἀλλ' οἱ μὲν τριακόσιοι καὶ πρὸς τοῖς λεγομένοις ἐπείθοντο καὶ τὴν τε πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν τὴν τε τῶν δογμάτων ὑγίειαν ἡσπάζοντο·

book 43 οἱ δὲ λοιποὶ, καθὼς καὶ πάλαι εἰρήκαμεν, τοῖς ἀποστολικοῖς ἀντεμάχοντο δόγμασιν, οἵτινες τὴν τοῦ Ἀρείου δόξαν μεγαλοφυῶς συγκροτεῖν ἐσπούδαζον, δέκα καὶ ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν ὄντες, Εὐσέβιος τε ὁ Νικομηδεύς, ὡς καὶ πρότερον εἴρηται, Θεόγνης ὁ τῆς Νικαίας, Μάρης Χαλκηδόνος, Θεόδωρος Ἡρακλείας Θράκης, Μηνόφαντος Ἐφέσου, Πατρόφιλος Σκυθοπόλεως, Νάρκισσος Νερωνιάδος Κιλικίας δευτέρως, ἦν νῦν Εἰρηνούπολιν ὀνομάζομεν, Θεωνᾶς ὁ Μαρμαρίτης, Σεκοῦνδος Πτολεμαῖδος Αἰγύπτου καὶ σὺν αὐτοῖς ἕτεροι ὀκτώ οἵτινες ἑαυτοὺς τῶ τῶν τριακοσίων ἁγίων χορῶ ἐπιμίζαντες ὡς δῆθεν ὀρθόδοξοι τοῖς ἀποστολικοῖς ἀντέπραττον δόγμασιν Ἀρείῳ συνηγοροῦντες·

book 44 τούτοις δὲ γενναίως ἀντηγωνίζοντο οἱ ἐν ἁγίοις πατέρες ἡμῶν Ἀλέξανδρος Κωνσταντινουπόλεως τότε πρεσβύτερος ὢν καὶ Ἀθανάσιος ὁ ἀρχιδιάκονος τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας· διὸ καὶ φθόνος ὥπλιστο κατ' αὐτῶν, ὡς ὕστερον λέξομεν. οἱ δὲ ἡμέτεροι ἅγιοι ἐπίσκοποι καλοῦσι τὸν Ἀρείον εἰς τὴν σύνοδον, ἐπιτρέποντες αὐτῷ συστῆναι τοῖς ἰδίοις δόγμασι νεύματι τοῦ τὰ πάντα νικηφόρου βασιλέως· ἐπεὶ περ, ὡς ἀρτίως εἰρήκαμεν, καὶ αὐτὸς τῇ συνόδῳ συνήδρευεν.

book 1 Ἀλλὰ τὸ κατὰ τὴν σύνοδον γεγονὸς θαυμαστὸν παρὰ τοῦ τὰ πάντα νικηφόρου βασιλέως οὐκ ἄξιον σιωπῇ παραπέμψασθαι. καὶ γὰρ ἐπισυναχθέντων πάντων τῶν ἐπισκόπων καί, καθὼς ἔθος ἐστὶ, γενομένων ζητήσεων τε καὶ συγκρίσεων παρὰ τινων τῶν ἐπισκόπων ἐρεσχελιῶν ἔνεκα ἄλλου πρὸς ἄλλον ἔχοντος, λιβέλλων τε ἐπιδιδόμε- 1—24 vgl. Thdt. I 7, 13. 14 p. 32f. Socr. I 8, 31 p. 46. Rufin. X 5 p. 964 — 25—S. 55, 18 vgl. Rufin. X 2 p. 961. Socr. I 8, 18ff p. 41 A2A1 (von Z. 25 ὅπου an) H V1P3 M2P1P2 1 τὰ > H 2 προσέφερε] φέρων A2 4 δὲ > P2 es ist ein Anakoluth. Pasquali. 5 πρὸς—6 τε > V1 7 πάλαι εἰρήκαμεν] προειρήκαμεν M2P1P2 8 ἀντεμάχοντο] ἀντέχον τ P3 10 θεόγνης A2 θεόγνης V1P3 θεόγνης HM2P1P2 11 Μάρης A2 12 πατρόφυλος HM2P1P2 | νάρκισσος HM2P1P2V1P3 16 ἀντεπράττοντο 17 δὲ > V1P3 18 Ἀλέξ. + ὁ HM2P1P2 28 ἐπισυνεχθέντων M2 | ἔστιν ἔθος ~ P2 νων ὑπ' αὐτῶν καὶ ἐγκλημάτων συγκροτουμένων παρὰ τῷ εὐσεβεῖ βασιλεῖ, δεξάμενος τοὺς λιβέλλους σφραγίσας τε τῷ δακτυλίῳ αὐτοῦ ἐκέλευσε φυλάττεσθαι·

book 2 ἐνορῶν τε τῶν τοιούτων ἐπισκόπων τὴν πρὸς ἀλλήλους ζυγομαχίαν, εἶπεν, ὅτι χρή πάντας ὁμοῦ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ συνελθόντας περὶ τούτων διαλαβεῖν. καὶ ἐνστάσης τῆς προθεσμίας εἰς μέσον καθίσας ὁ βασιλεὺς καὶ ἡσυχίας γενομένης τῷ καιρῷ πρεπούσης πάντων τοὺς λιβέλλους προσέταξεν ἐνεχθῆναι· καὶ δὴ δεξάμενος καὶ ἐν τῷ οἰκείῳ κόλπῳ θέμενος μῆτε ἐγκύψαι τοῖς ἐμφερομένοις ἐθελήσας, λέγει·

book 3

»τοῦ θεοῦ ὑμᾶς προχειρισμένου ἱερεῖς τε καὶ ἄρχοντας κρίνειν τε καὶ διακρίνειν τὰ πλήθη καὶ θεοὺς εἶναι ἅτε δὴ ἀνθρώπων ἀπάντων ὑπερέχοντας ὁρισμένου κατὰ τὸ εἰρημένον· >ἐγὼ εἶπα· θεοὶ ἔστε καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες< καὶ τό· >ὁ θεὸς ἔσθι ἐν συναγωγῇ θεῶν< χρή τῶν μὲν κοινῶν ἀλιγοῦσθαι πραγμάτων, πᾶσαν δὲ τὴν σπουδὴν περὶ τὰ θεῖα ποιεῖσθαι«.

book 4 καὶ κελεύσας ἐνεχθῆναι πῦρ, ἐμπρησθῆναι τοὺς λιβέλλους προσέταξεν. ἔσπευδε γὰρ μηδένα τῶν ἔξω ἐπιγινῶναι τῶν τοιούτων ἐπισκόπων τὴν ἀνώμαλον ἐπιχείρησιν· τοσαύτη ἡ τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς ἱερεῖς τοῦ θεοῦ εὐλάβεια, ἣν θαυμάσειαν ἅπαντες οἱ εὖ φρονοῦντες.

book 5 Κἀκεῖνο δὲ ὁμοιότροπον τούτῳ ὑπ' αὐτοῦ γεγεννημένον οὐ δίκαιον ἡγοῦμαι παραδοῦναι σιγῇ. φιλαπεχθήμονες γὰρ ἄνδρες καὶ φιλολοῖδοροι λαϊκοὶ ἐγράφαντο τῶν ἐπισκόπων τινὰς καὶ τῷ βασιλεῖ τὰς ἐγγράφους κατηγορίας ἐπέδωκαν καὶ ταῦτα πρὸ τῆς γεγεννημένης ὁμονοίας.

book 6 ὁ δὲ καὶ ταύτας δεξάμενος, εἶτα δεσμὸν ἐπιθείς καὶ τῷ δακτυλίῳ σημενόμενος, φυλαχθῆναι καὶ ταύτας ἐκέλευσεν. εἶτα τὴν σύμβασιν τῆς ὁμονοίας ἐργασάμενος, ταύτας κομισθῆναι προστά- 5 f vgl. für den Ausdruck Socr. I 8, 18 p. 41 und Sozom. I 17, 3—5 — 12f Psal. 81, 6. ebd. 1 — 19—S. 56, 8 vgl. Theod. I 11, 4—6 p. 47 A1H V1P3 M2P1P2 2 σφραγίσας τε] σφραγίσασθαι P2 4 [καὶ] A1 5 [δια]λαβεῖν A1 | [καὶ ἐνστά]σης A1 | προσθεσμίας A1 7 [καὶ] A1 8 θέ[μενος] A1 | am Rand ὅρα τοῦ ἁγίου βασιλέως περὶ τὰ θεῖα εὐλάβειαν H 10 διακρ[ίνειν] A1 11 ὑπερέχοντας ἀπάντων ~ A1 12 ὑ[ψίστου] A1 13 κοι[νῶν] A1 14 [ποι]εῖσθαι A1 15 ἀνεχθῆναι, am Rand von späterer Hd. ἐνεχθῆναι M2 16 το[ιούτων] A1 17 β[α]σιλέως A1 18 εὐλάβειαν P2 | θαυμάσειεν A1 HP3 | ἄ[παντες] A1 | εὖ φρονοῦντες] εὐφημοῦντες H 19 τούτῳ + καὶ A1 | αὐτ[οῦ] A1 21 ἐγράψαντ[ο] A1 22 κατ[ηγο]ρίας A1 23 εἶτα—24 σημενόμενος > V1 24 δακτυ[λίῳ] A1 25 σύμβασιν unleserlich A1 | ταύτας nachträglich hinter κομισθῆναι eingeschoben H 1 προκομισθῆναι V1 προσκομισθῆναι P3 25 f προσ[τάξας] A1 ξας, παρόντων ἀπάντων τῶν ἐπισκόπων πυρὶ καὶ ταύτας κατέκαυσεν, ὁμωμοκῶς μηδὲν τῶν ἐγγεγραμμένων ἀνεγνωκέναι.

book 7 οὐ γὰρ ἔφη χρῆναι τῶν ἱερίων τὰ πλημμελήματα δῆλα τοῖς πολλοῖς γίνεσθαι, ἵνα μὴ σκανδάλου πρόφασιν ἐντεῦθεν λαμβάνοντες ἀδεῶς ἀμαρτάνωσι. φασὶ δὲ αὐτὸν καὶ τοῦτο προσθεῖναι, ὥς εἰ αὐτόπτης ἐπισκόπου ἐγεγόνει γάμον ἀλλότριον διορύττοντος, συγκαλύψαι ἂν τῇ πορφυρίδι τὸ παρανόμως γινόμενον, ὥς ἂν μὴ βλάβῃ τοὺς θεωμένους τῶν δρωμένων ἢ ὄψις. τοσαύτη ἡ τοῦ βασιλέως θεοφιλὴς καὶ ἀξιάγαστος σύνεσις.

book 8 ἐπὶ πολλὰς δὲ ἡμέρας οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ καιροὺς ἐφεξῆς συνερχόμενος τοῖς ἐπισκόποις ὁ βασιλεὺς, ἅμα αὐτοῖς τὰ περὶ τῆς πίστεως διελάμβανε τὰς τε διαφοροὺς αὐτῶν γνώμας ἀνελέγετο. ἦσαν γάρ, καθὼς πολλάκις εἰρήκαμεν, ἐν αὐτοῖς τινες τοῖς ἀθεμίτοις Ἀρείου δόγμασι συμφερόμενοι καὶ τῷ πλήθει τῶν ἁγίων ἐπισκόπων, τῶν τῆς ἀληθείας ὑπερμαχοῦντων, ἀντιπράττοντες. ἀλλ' οἱ ἄριστοι καὶ τὰ πάντα ἱερώτατοι πατέρες ἡμῶν τῷ τῆς ἀληθείας ὅπλῳ ἡσφαλισμένοι τὴν λαμπρὰν καὶ ἀμώμητον πίστιν μετὰ παρρησίας ἐκήρυττον· μεθ' ὧν ἦν καὶ ὁμολογητῶν πολὺς ἀριθμὸς, ἀνθισταμένων τοῖς ἐθέλουσι περιποιεῖσθαι τὰ μοχθηρὰ τοῦ Ἀρείου δόγματα. Περὶ τοῦ ἁγίου Παφνουτίου.

book 1 Ἀλλὰ τὸ κατὰ τὴν σύνοδον γεγονὸς θαυμαστὸν παρὰ τοῦ τὰ πάντα νικηφόρου βασιλέως οὐκ ἄξιον σιωπῇ παραπέμψασθαι. καὶ γὰρ ἐπισυναχθέντων πάντων τῶν ἐπισκόπων καί, καθὼς ἔθος ἐστί, γενομένων ζητήσεων τε καὶ συγκρίσεων παρὰ τινων τῶν ἐπισκόπων ἐρεσχελιῶν ἔνεκα ἄλλου πρὸς ἄλλον ἔχοντος, λιβέλλων τε ἐπιδοδομέ- 1—24 vgl. Thdt. I 7, 13. 14 p. 32f. Socr. I 8, 31 p. 46. Rufin. X 5 p. 964 — 25—S. 55, 18 vgl. Rufin. X 2 p. 961. Socr. I 8, 18ff p. 41 A2A1 (von Z. 25 ὅπου an) H V1P3 M2P1P2 1 τὰ > H 2 προσέφερε] φέρων A2 4 δὲ > P2 es ist ein Anakoluth. Pasquali. 5 πρὸς—6 τε > V1 7 πάλαι εἰρήκαμεν] προειρήκαμεν M2P1P2 8 ἀντεμάχοντο] ἀντέχον τ P3 10 θεόγνιος A2 θεόγνης V1P3 θεόγνης HM2P1P2 11 Μάρτις A2 12

πατρόφυλος HM2P1P2 | νάρκισος HM2P1P2V1P3 16 ἀντεπράττοντο 17 δὲ > V1P3 18 Ἀλέξ. + ὁ HM2P1P2 28 ἐπισυνεχθέντων M2 | ἔστιν ἔθος ~ P2 νων ὑπ' αὐτῶν καὶ ἐγκλημάτων συγκροτουμένων παρὰ τῷ εὐσεβεῖ βασιλεῖ, δεξάμενος τοὺς λιβέλλους σφραγίσας τε τῷ δακτυλίῳ αὐτοῦ ἐκέλευσε φυλάττεσθαι·

book 2 ἐνορῶν τε τῶν τοιούτων ἐπισκόπων τὴν πρὸς ἀλλήλους ζυγομαχίαν, εἶπεν, ὅτι χρὴ πάντας ὁμοῦ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ συνελθόντας περὶ τούτων διαλαβεῖν. καὶ ἐνστάσης τῆς προθεσμίας εἰς μέσον καθίσας ὁ βασιλεὺς καὶ ἡσυχίας γενομένης τῷ καιρῷ πρεπούσης πάντων τοὺς λιβέλλους προσέταξεν ἐνεχθῆναι· καὶ δὴ δεξάμενος καὶ ἐν τῷ οἰκείῳ κόλπῳ θέμενος μήτε ἐγκύψαι τοῖς ἐμφερομένοις ἐθελήσας, λέγει·

book 3 »τοῦ θεοῦ ὑμᾶς προχειρισμένου ἱερεῖς τε καὶ ἄρχοντας κρίνειν τε καὶ διακρίνειν τὰ πλήθη καὶ θεοὺς εἶναι ἅτε δὴ ἀνθρώπων ἀπάντων ὑπερέχοντας ὀρισμένου κατὰ τὸ εἰρημένον· >ἐγὼ εἶπα· θεοὶ ἔστε καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες< καὶ τό· >ὁ θεὸς ἔσθι ἐν συναγωγῇ θεῶν< χρὴ τῶν μὲν κοινῶν ἀλιγῶρεῖν πραγμάτων, πᾶσαν δὲ τὴν σπουδὴν περὶ τὰ θεῖα ποιεῖσθαι«.

book 4 καὶ κελεύσας ἐνεχθῆναι πῦρ, ἐμπρησθῆναι τοὺς λιβέλλους προσέταξεν. ἔσπευδε γὰρ μηδένα τῶν ἔξω ἐπιγνῶναι τῶν τοιούτων ἐπισκόπων τὴν ἀνώμαλον ἐπιχείρησιν· τοσαύτη ἡ τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς ἱερεῖς τοῦ θεοῦ εὐλάβεια, ἣν θαυμάσειαν ἅπαντες οἱ εὖ φρονοῦντες.

book 5 Κἀκεῖνο δὲ ὁμοιότροπον τούτῳ ὑπ' αὐτοῦ γεγενημένον οὐ δίκαιον ἡγοῦμαι παραδοῦναι σιγῇ. φιλαπεχθήμονες γὰρ ἄνδρες καὶ φιλολοῖδοροι λαϊκοὶ ἐγράφαντο τῶν ἐπισκόπων τινὰς καὶ τῷ βασιλεῖ τὰς ἐγγράφους κατηγορίας ἐπέδωκαν καὶ ταῦτα πρὸ τῆς γεγενημένης ὁμονομίας.

book 6 ὁ δὲ καὶ ταύτας δεξάμενος, εἶτα δεσμὸν ἐπιθείς καὶ τῷ δακτυλίῳ σημενόμενος, φυλαχθῆναι καὶ ταύτας ἐκέλευσεν. εἶτα τὴν σύμβασιν τῆς ὁμονομίας ἐργασάμενος, ταύτας κομισθῆναι προστά- 5 f vgl. für den Ausdruck Socr. I 8, 18 p. 41 und Sozom. I 17, 3—5 — 12f Psal. 81, 6. ebd. 1 — 19—S. 56, 8 vgl. Theod. I 11, 4—6 p. 47 A1H V1P3 M2P1P2 2 σφραγίσας τε] σφραγίσασθαι P2 4 [καὶ] A1 5 [δια]λαβεῖν A1 | [καὶ ἐνστά]σης A1 | προσθεσμίας A1 7 [καὶ] A1 8 θέ[μενος] A1 | am Rand ὅρα τοῦ ἁγίου βασιλέως περὶ τὰ θεῖα εὐλάβειαν H 10 διακρ[ίνειν] A1 11 ὑπερέχοντας ἀπάντων ~ A1 12 ὑ[ψίστου] A1 13 κοι[νῶν] A1 14 [ποι]εῖσθαι A1 15 ἀνεχθῆναι, am Rand von späterer Hd. ἐνεχθῆναι M2 16 το[ιούτων] A1 17 β[α]σιλέως A1 18 εὐλάβειαν P2 | θαυμάσειεν A1 HP3 | ἅ[παντες] A1 | εὖ φρονοῦντες] εὐφημοῦντες H 19 τούτῳ + καὶ A1 | αὐτ[οῦ] A1 21 ἐγράφαντ[ο] A1 22 κατ[ηγο]ρίας A1 23 εἶτα—24 σημενόμενος > V1 24 δακτυ[λίῳ] A1 25 σύμβασιν unleserlich A1 | ταύτας nachträglich hinter κομισθῆναι eingeschoben H 1 προκομισθῆναι V1 προσκομισθῆνι P3 25 f προσ[τάξας] A1 ξας, παρόντων ἀπάντων τῶν ἐπισκόπων πυρὶ καὶ ταύτας κατέκαυσεν, ὁμωμοκῶς μηδὲν τῶν ἐγγεγραμμένων ἀνεγνωκέναι.

book 7 οὐ γὰρ ἔφη χρῆναι τῶν ἱερίων τὰ πλημμελήματα δῆλα τοῖς πολλοῖς γίνεσθαι, ἵνα μὴ σκανδάλου πρόφασιν ἐντεῦθεν λαμβάνοντες ἀδεῶς ἀμαρτάνωσι. φασὶ δὲ αὐτὸν καὶ τοῦτο προσθεῖναι, ὥς εἰ αὐτόπτης ἐπισκόπου ἐγεγόνει γάμον ἀλλότριον διορύττοντος, συγκαλύψαι ἂν τῇ πορφυρίδι τὸ παρανόμως γινόμενον, ὥς ἂν μὴ βλάψαι τοὺς θεωμένους τῶν δρωμένων ἢ ὄψις. τοσαύτη ἡ τοῦ βασιλέως θεοφιλῆς καὶ ἀξιάγαστος σύνεσις.

book 8 ἐπὶ πολλὰς δὲ ἡμέρας οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ καιροὺς ἐφεξῆς συνερχόμενος τοῖς ἐπισκόποις ὁ βασιλεὺς, ἅμα αὐτοῖς τὰ περὶ τῆς πίστεως διελάμβανε τάς τε διαφορὰς αὐτῶν γνώμας ἀνελέγετο. ἦσαν γὰρ, καθὼς πολλάκις εἰρήκαμεν, ἐν αὐτοῖς τινες τοῖς ἀθεμίτοις Ἀρείου δόγμασι συμφερόμενοι καὶ τῷ πλήθει τῶν ἁγίων ἐπισκόπων, τῶν τῆς ἀληθείας ὑπερμαχοῦντων, ἀντιπράττοντες. ἀλλ' οἱ ἄριστοι καὶ τὰ πάντα ἱερώτατοι πατέρες ἡμῶν τῷ τῆς ἀληθείας ὄπλῳ ἡσφαλισμένοι τὴν λαμπρὰν καὶ ἀμώμητον πίστιν μετὰ παρρησίας ἐκήρυττον·

μεθ' ὧν ἦν καὶ ὁμολογητῶν πολὺς ἀριθμός, ἀνθισταμένων τοῖς ἐθέλουσι περιποιεῖσθαι τὰ μοχθηρὰ τοῦ Ἀρείου δόγματα. Περὶ τοῦ ἁγίου Παφνουτίου.

book 1 Ἦν δὲ ἐν αὐτοῖς καὶ ὁ μέγας καὶ ἅγιος Παφνουτίος τὸν τῶν ὁμολογητῶν καὶ ἐπισκόπων κατακοσμῶν χορόν, ἀνὴρ Αἰγύπτιος, θεοῦ δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῆς ὁμηγύρεως ἐκείνης, οὗ Μαξιμιανὸς ὁ βασιλεὺς τὸν δεξιὸν ἐξώρυσεν ὀφθαλμὸν καὶ τὰς λαιὰς ἐνευροκόπησεν ἀγκύλας παραδούς τοῖς μετάλλοις δυνέχεσθαι,

book 2 ἐν ᾧ τοσαύτη ἦν ἡ τοῦ θεοῦ χάρις, ὥστε σημεῖα αὐτὸν ποιεῖν μηδὲν ἐλάττω τῶν πάλαι ὑπὸ τῶν 9—18 vgl. Rufin. X 2 am Ende, p. 961 — 20—S. 57, 7 vgl. Rufin. p. 963; s. auch Socr. I 11 p. SS. Philostorgius III 12 p. 43 Bidez. Georgios Monachos II p. 507, 15ff de Boor A1 (bis Z. 17 ἐκήρυττον) H V1P3 M2P1P2 1 τῶν > A1P3 2 Περὶ HP3, in A1 ist nur noch ἔφ zu lesen, eine spätere Hd. fügt hinzu κε ° (?) 4f ἁμαρτάνουσι HV1P3 5 προσθῆναι V1 6 A1HM2P1 ἐγεγώνειν P2 ἐγεγόνει V1 γεγόνει P3 7 ἂν > P3 | βλάβη M2P1P2 (Thdt) 8 ἡ2] A1 9 ἡ[μέρας] A1 | δε2 + ἡμέρας A1H | καὶ > P3 10 συνερχόμεν[ος] A1 13 ἀρέ[ου]A^ 15 ἄ[ριστοι] A1 16 ἡσφαλισ[μένοι] A1 17 ἐκ[ήρυττον] A1 (eine spätere Hd. hat ergänzt ρύτ~; damit endet 17 μεθ—S. 60, 12 μακαρίας > A1 18 θέλουσι M2P1P2 20 καὶ2 > M2 22 Μαξιμῖνος V1P3 23 ἐξώρυττεν V1P3 ἀποστόλων γεγενημένων. λόχῳ γὰρ μόνῳ τοὺς δαίμονας ἐφυγάδευε καὶ εὐχῇ διαφόρους ἀσθενοῦντας ἐθεράπευε τυφλοῖς τε τὸ βλέπειν τὸν θεὸν ἐξαιτούμενος παρείχετο καὶ παρεθέντας πρὸς τὴν κατὰ φύσιν ἦγεν ἀκμὴν τὰ μέλη ἐνεργεῖν ποιῶν ὑγιῶς.

book 3 ὃν ὁ βασιλεὺς σφόδρα διὰ τιμῆς ἦγε συνεχῶς τε ἐπὶ τὰ βασίλεια μετεπέμπετο καὶ τὸν ἐξορωρυγμένον ὀφθαλμὸν κατεφίλει τοσαύτη προσῆν τῷ εὐσεβεῖ βασιλεῖ πρὸς τοὺς ἁγίους πίστις. Περὶ τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος.

book 1 Ἦν δὲ ἐν αὐτοῖς καὶ ὁ μέγας καὶ ἅγιος Παφνουτίος τὸν τῶν ὁμολογητῶν καὶ ἐπισκόπων κατακοσμῶν χορόν, ἀνὴρ Αἰγύπτιος, θεοῦ δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῆς ὁμηγύρεως ἐκείνης, οὗ Μαξιμιανὸς ὁ βασιλεὺς τὸν δεξιὸν ἐξώρυσεν ὀφθαλμὸν καὶ τὰς λαιὰς ἐνευροκόπησεν ἀγκύλας παραδούς τοῖς μετάλλοις δυνέχεσθαι,

book 2 ἐν ᾧ τοσαύτη ἦν ἡ τοῦ θεοῦ χάρις, ὥστε σημεῖα αὐτὸν ποιεῖν μηδὲν ἐλάττω τῶν πάλαι ὑπὸ τῶν 9—18 vgl. Rufin. X 2 am Ende, p. 961 — 20—S. 57, 7 vgl. Rufin. p. 963; s. auch Socr. I 11 p. SS. Philostorgius III 12 p. 43 Bidez. Georgios Monachos II p. 507, 15ff de Boor A1 (bis Z. 17 ἐκήρυττον) H V1P3 M2P1P2 1 τῶν > A1P3 2 Περὶ HP3, in A1 ist nur noch ἔφ zu lesen, eine spätere Hd. fügt hinzu κε ° (?) 4f ἁμαρτάνουσι HV1P3 5 προσθῆναι V1 6 A1HM2P1 ἐγεγώνειν P2 ἐγεγόνει V1 γεγόνει P3 7 ἂν > P3 | βλάβη M2P1P2 (Thdt) 8 ἡ2] A1 9 ἡ[μέρας] A1 | δε2 + ἡμέρας A1H | καὶ > P3 10 συνερχόμεν[ος] A1 13 ἀρέ[ου]A^ 15 ἄ[ριστοι] A1 16 ἡσφαλισ[μένοι] A1 17 ἐκ[ήρυττον] A1 (eine spätere Hd. hat ergänzt ρύτ~; damit endet 17 μεθ—S. 60, 12 μακαρίας > A1 18 θέλουσι M2P1P2 20 καὶ2 > M2 22 Μαξιμῖνος V1P3 23 ἐξώρυττεν V1P3 ἀποστόλων γεγενημένων. λόχῳ γὰρ μόνῳ τοὺς δαίμονας ἐφυγάδευε καὶ εὐχῇ διαφόρους ἀσθενοῦντας ἐθεράπευε τυφλοῖς τε τὸ βλέπειν τὸν θεὸν ἐξαιτούμενος παρείχετο καὶ παρεθέντας πρὸς τὴν κατὰ φύσιν ἦγεν ἀκμὴν τὰ μέλη ἐνεργεῖν ποιῶν ὑγιῶς.

book 3 ὃν ὁ βασιλεὺς σφόδρα διὰ τιμῆς ἦγε συνεχῶς τε ἐπὶ τὰ βασίλεια μετεπέμπετο καὶ τὸν ἐξορωρυγμένον ὀφθαλμὸν κατεφίλει τοσαύτη προσῆν τῷ εὐσεβεῖ βασιλεῖ πρὸς τοὺς ἁγίους πίστις. Περὶ τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος.

book 1 Καὶ δὴ καὶ Σπυρίδων Κύπριός τις ἀνὴρ ἐπίσημος ἐν κυρίῳ καὶ τὴν ἐκ ποιμενικὴν ποιμενικὴν πείραν τῇ τοῦ Χριστοῦ ποίμνῃ καθιερωμένος, προφητικῶς βίῳ διαγιγνώμενος ἐγνωρίζετο, ὃς καὶ γε διέπων τὴν ἐπισκοπὴν τοῦ ποιμαίνειν τὰ ἴδια πρόβατα οὐκ ἐπαύετο.

book 2

οὕτω δὲ ἦν χρηστὸς καὶ ἀνεξίκακος, ὅτι ληστῶν ἐφόδου δόλῳ προσβαλόντων τῇ ποιίμνῃ ἄοράτοις τε δεσμοῖς κρατουμένων κινήθηναί τε μὴ δυναμένων ἕως πρωί, ἐπιστὰς ὁ μακάριος δι' εὐχῆς ἀνεθῆναι αὐτοὺς τῆς συνοχῆς ποιεῖ· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν κριῶν τὸν κράτιστον ἀποικομένους δίδωσιν, εἰπών· λάβετε, »λάβετε, νεανίσκοι, πρὸς ἀπόχρησιν τοῦτον. μὴ ἄπρακτοι ἀπιδόντες τῇ νυκτὶ ταύτῃ δι' ἐμὲ τὴν αἰτίαν τῆς ἀπο- ρίας καταμέμψησθε.«

book 3 πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα θαυμαστὰ περὶ τοῦ ἁγίου τούτου ἀκηκόαμεν, ἐν δὲ ἐκ πολλῶν παραθήσομεν. Ὅπου τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τεθνεῶσαν ἐγείρει διὰ τὸν ἔμπορον.

book 1 Καὶ δὴ καὶ Σπυρίδων Κύπριός τις ἀνὴρ ἐπίσημος ἐν κυρίῳ καὶ τὴν ἐκ ποιμενικὴν ποιμενικὴν πείραν τῇ τοῦ Χριστοῦ ποιίμνῃ καθιερωμένος, προφητικῶ βίῳ διαγινόμενος ἐγνωρίζετο, ὃς καὶ γε διέπων τὴν ἐπισκοπὴν τοῦ ποιμαίνειν τὰ ἴδια πρόβατα οὐκ ἐπαύετο.

book 2 οὕτω δὲ ἦν χρηστὸς καὶ ἀνεξίκακος, ὅτι ληστῶν ἐφόδου δόλῳ προσβαλόντων τῇ ποιίμνῃ ἄοράτοις τε δεσμοῖς κρατουμένων κινήθηναί τε μὴ δυναμένων ἕως πρωί, ἐπιστὰς ὁ μακάριος δι' εὐχῆς ἀνεθῆναι αὐτοὺς τῆς συνοχῆς ποιεῖ· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν κριῶν τὸν κράτιστον ἀποικομένους δίδωσιν, εἰπών· λάβετε, »λάβετε, νεανίσκοι, πρὸς ἀπόχρησιν τοῦτον. μὴ ἄπρακτοι ἀπιδόντες τῇ νυκτὶ ταύτῃ δι' ἐμὲ τὴν αἰτίαν τῆς ἀπο- ρίας καταμέμψησθε.«

book 3 πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα θαυμαστὰ περὶ τοῦ ἁγίου τούτου ἀκηκόαμεν, ἐν δὲ ἐκ πολλῶν παραθήσομεν. Ὅπου τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τεθνεῶσαν ἐγείρει διὰ τὸν ἔμπορον.

book 1 Θυγατέρα ἔσχεν ὁ θαυμάσιος καὶ ἀοίδιμος οὗτος τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος, πος, Εἰρήνην τοῦνομα, ἣ τῷ γέροντι προσφόρως διακονήσασα ἐν παρθενίᾳ τὸν ἀνθρώπινον βίον ὑπεξέρχεται.

book 2 ταύτης μετὰ θάνατον ἐξ ἀποδημίας τις ἀναστὰς παρακαταθήκην ἀπήτει τὸν γέροντα, 9—S. 59, 2 Tgl. Eufin. X 5 p. 963 f s. a. Socr. I 12 p. 90 ff. Soz. I 11, 1—5 H V1P3 M2P1P2 2 τε > H 3 παραθέντας M2 4 ποιεῖν (vielleicht von 1. Hd. P3 5 σφόδρα ägliche hinter τιμῆς ügt H ἐξορυγμένον H, ἐφνρυμὸν V1P3 | προσῆν] ἐξῆν P2 12 ποιμένειν + εἰς V1 13 προσβαλλόντων HV1P3 10 τὸν κράτιστον τῶν κριῶν ~ 19 οὖν > | θαύματα V1P3 19 f τούτου τοῦ ἁγίου ~ V1 20 δὲ > P3 22 μακάριος V1P3 | οὗτος > H 24 διεξέρχεται P3 | μετὰ] μὲν P3 25 παραθήκην V1P3 ἦν τῇ αὐτοῦ θυγατρὶ τῇ παρθένῳ ἣν παραθέμενος.

book 3 ὁ δὲ μακάριος Σπυρίδων ἠγνόησε παντελῶς τὴν ὑπόθεσιν· ὥς ὥς πολὺς ἦν ἐπικείμενος αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος, πολλὰ ἄνω καὶ κάτω τὸν οἶκον διερευνήσας ὁ γέρων καὶ μὴ εὐρὼν ἠνιάτο σφόδρα καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα ἔλεγε μήτε εἰδέναι μήτε εἶναί τι ἐν τῷ οἴκῳ.

book 4 ὁ δὲ ἔμπορος ἐκβοῶν δάκρυσί τε συνεχόμενος καὶ ὀλοφυρόμενος ἤτει τὴν παρακαταθήκην, λέγων αὐτὸν διαχειρίσεσθαι τῆς ἀπωλείας χάριν, εἰ μὴ λάβοι τὰ παρακατατεθέντα, φάσκων ἔνεκα γήρως αὐτῷ ταύτην τὴν παραμυθίαν πεφυλάχθαι παρ' αὐτῇ τῇ παρθένῳ παραθέμενος.

book 5 ἀναγκάζεται τοίνυν ὁ γέρων ὁ ἅγιος ἐκεῖνος ἐπὶ τὸ μνήμα τῆς θυγατρὸς ἅμα τῷ ἐμπόρῳ ὀρμῆσαι πρὸς πεῦσιν τοῦ πράματος· ὁ δὲ ἐλθὼν καλεῖ τὴν θυγατέρα ἐξ ὀνόματος καὶ φησι πρὸς αὐτήν· τέκνον μου Εἰρήνη«. ἡ δὲ ἀποκριθεῖσα ἀπὸ τοῦ τάφου λέγει πρὸς αὐτόν· »τί θέλεις, ὦ πάτερ«; ὁ δὲ γέρων πρὸς αὐτήν· »ποῦ ἀπέθου τὴν τοῦδε τοῦ ἀνθρώπου παραθήκην, ὦ θύγατερ«; κἀκεῖνη πρὸς αὐτὸν ἔφη· ἐν τῷδε κεῖται τῷ τόπῳ, πάτερ« σαφῶς τὸν τόπον ἐπισημάνασα τῷ πατρί.

book 6 ὁ δὲ πρὸς αὐτήν· πορεύου ἐν εἰρήνῃ, τέκνον μου Εἰρήνη«. ὁ οὖν γέρων ἐπιστρέψας οἶκοι καὶ εὐρὼν οὐπὲρ εἶπεν ἡ παρθένος κεῖσθαι τὴν παραθήκην, ἀπέδωκε τῷ ἀνδρὶ.

book 7 Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τοῦ ἀνδρὸς ᾄδονται θαύματα καὶ παραδοξοποιῖαι πολλά, αἱ καὶ μέχρι δεῦρο πρὸς τῶν ἐγχωρίων δέκνυνται τοῖς ἐφισταμένοις πρὸς πληροφορίαν τῆς ἀληθοῦς ἡμῶν

εἰς Χριστὸν πίστεως. τοιούτοις τοιγαροῦν μέχρι τῶν καιρῶν ἐκείνων ἀγίοις ἀνδράσιν ἡ ἐκκλησία διέπρεπεν, ἐξ ὧν πολλοὶ παρῆσαν κατὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ σύνοδον.

book 8 ἀλλὰ μὴν καὶ Ἀθανάσιος, περὶ οὗ καὶ πρῶν ἐιρήκαμεν, τηνικάδε διάκονος ὢν, οὐκ ἄμοιρος τοῦ τῶν ἀγίων ἐκείνων χοροῦ εἶναι ὑπὸ πάντων ὠμολόγητο· συνῆν δὲ τῷ Ἀλεξάνδρῳ τῷ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας ἐπισκόπῳ, βοηθὸς ἄριστος ὑπάρχων αὐτῷ.

book 9 ἀνεκίνουν γοῦν ὁσημέραι οἱ ἡμέτεροι ἅγιοι ἐπίσκοποι ἐπὶ πλεῖστον ὅσον χρόνον πάμπολλα περὶ τῆς πίστεως, οἰόμενοι δεῖν μηδὲν εὐχερὲς ἢ τολμηρὸν περὶ τηλικαύτης ζητήσεως διαπράττεσθαι,

book 10 συχνῶς τε τὸν Ἄρειον μετεπέμποντο καὶ πυκνῇ ἀνακρίσει τὰς προτάσεις αὐτοῦ ἀναπτύσσοντες διέλυν· πλείστη HR (von Z. 29 νουν γοῦν an) Vips M2P1P2 4 ὁ — εὐρὼν am Rand nachgetragen, aber von 1. Hd. P2 7 διχειρίσασθαι M2A1 διαχειρίσασθαι die übr. HSS corr. Pasquali. vifoc stutc qñioque inlaturum se esse exitium Rufin. | λάβοιε V1P3 10 τοίνυν > P2 11 τοῦ — καλεῖ > 13 ἀπὸ τοῦ τάφου > P2 15 παρακαταθήκην M2P1P2 16 σαφῶς — πατρί > 19 παρακαταθήκην M2P1P2 25 καὶ + ὁ H 27 ἐκείνου ἐκείνου V1P3 αὐτῷ > | /// νουν γοῦν setzt R | γοῦν] οὖν HM2P1P2 τε ὅση σπουδὴ καὶ φροντίς ἦν αὐτοῖς, πῶς ἐχρῆν πρὸς τὴν ἀνατρήν τῶν ἀθέσμων αὐτοῦ δογμάτων ψηφίσασθαι καὶ ἀνθορίσασθαι.

book 11 μετὰ πολλῆς οὖν τῆς σκέψεως καὶ τῆς πρὸς τὸν θεὸν ἰκεσίας ταῦτα διελάμβανον. διὸ καὶ σφόδρα σοφῶς καὶ λίαν ἀρμοδίως τοὺς κατὰ τῶν ἀθεμίτων δογμάτων Ἀρείου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐλέγχους ἀντέθηκαν, πρόρριζον ἀνασπασάσας τὰς κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ μιαρὰς αὐτῶν βλασφημίας καὶ ἐξαφανίσαντες.

book 12 καὶ τῷ μὲν μὲν »οὐκ ἐκ τοῦ θεοῦ« λέγειν ἐκείνους τὸν αὐτοῦ ἀντέθηκαν οἱ ἡμέτεροι τὸ θεὸν ἐκ θεοῦ», καὶ τῷ »μὴ ἀληθινὸν θεὸν« κατ' ἐκείνους ἀντέραψαν οἱ ἡμέτεροι »θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ«, καὶ τῷ »κτίσμα« αὐτὸν λέγειν ἐκείνους ἀνθωρίσαντο οἱ ἡμέτεροι »γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα«, τῷ »ἑτερουσίῳ« ὑπ' ἐκείνων προβαλλομένῳ ἀντέθηκαν οἱ ἡμέτεροι ἐπίσκοποι τὸ »ὁμοούσιον εἶναι τὸν υἱὸν τῷ πατρὶ τοῦτ' ἔστι γεννηθέντα ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς· κτίστην τε αὐτὸν καὶ δημιουργὸν ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων« ἐκήρυξαν κατὰ τὴν ἀνέκαθεν παραδοθεῖσαν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ ἀποστολικὴν πίστιν, γραφικαῖς μαρτυρίαις τὰς ἀποδείξεις ἐκδῶσαντες, καθὼς προῖων ὁ λόγος ἀποδείξειε.

book 13 ταύτῃ τῇ ἀντιδότῳ τὰ θανάσιμα φάρμακα ἀνατρέψαντες ἄρα τρανοτέραν ἐντεῦθεν ἤδη λοιπὸν τὴν ἀποστολικὴν συμφώνως ἐγγράφονται πίστιν. Περὶ τοῦ δεῖν τρεῖς ὑποστάσεις νοεῖν καὶ πιστεῦειν ἀχωρίστως ἐπὶ τῆς ἀρρήτου τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος μιᾶς θεότητος.

book 1 ὁ θυγατέρα ἔσχεν ὁ θαυμάσιος καὶ αἰοίδιμος οὗτος τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος, πος, Εἰρήνην τοῦνομα, ἡ τῷ γέροντι προσφόρως διακονήσασα ἐν παρθενίᾳ τὸν ἀνθρώπινον βίον ὑπεξέρχεται.

book 2 ταύτης μετὰ θάνατον ἐξ ἀποδημίας τις ἀναστὰς παρακαταθήκην ἀπῆτει τὸν γέροντα, 9—S. 59, 2 Tgl. Eufin. X 5 p. 963 f s. a. Socr. I 12 p. 90 ff. Soz. I 11, 1—5 H V1P3 M2P1P2 2 τε > H 3 παραθέντας M2 4 ποιεῖν (vielleicht von 1. Hd. P3 5 σφόδρα ägliche hinter τιμῆς ügt H ἐξορυγμένον H, ἐφνρυμένον V1P3 | προσῆν] ἐξῆν P2 12 ποιμένειν + εἰς V1 13 προσβαλλόντων HV1P3 10 τὸν κράτιστον τῶν κριῶν ~ 19 οὖν > | θαύματα V1P3 19 f τούτου τοῦ ἁγίου ~ V1 20 δὲ > P3 22 μακάριος V1P3 | οὗτος > H 24 διεξέρχεται P3 | μετὰ] μὲν P3 25 παραθήκην V1P3 ἦν τῇ αὐτοῦ θυγατρὶ τῇ παρθένῳ ἣν παραθέμενος.

book 3 ὁ δὲ μακάριος Σπυρίδων ἠγνόησε παντελῶς τὴν ὑπόθεσιν· ὥς ὥς πολὺς ἦν ἐπικείμενος αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος, πολλὰ ἄνω καὶ κάτω τὸν οἶκον διερευνήσας ὁ γέρων καὶ μὴ εὐρὼν ἠνιάτο σφόδρα καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα ἔλεγε μήτε εἰδέναι μήτε εἶναί τι ἐν τῷ οἴκῳ.

- book 4 ὁ δὲ ἔμπορος ἐκβοῶν δάκρυσί τε συνεχόμενος καὶ ὀλοφυρόμενος ἤτει τὴν παρακαταθήκην, λέγων αὐτὸν διαχειρίσεσθαι τῆς ἀπωλείας χάριν, εἰ μὴ λάβοι τὰ παρακατατεθέντα, φάσκων ἔνεκα γήρως αὐτῷ ταύτην τὴν παραμυθίαν πεφυλάχθαι παρ' αὐτῇ τῇ παρθένῳ παραθέμενος.
- book 5 ἀναγκάζεται τοίνυν ὁ γέρων ὁ ἅγιος ἐκεῖνος ἐπὶ τὸ μνήμα τῆς θυγατρὸς ἅμα τῷ ἐμπόρῳ ὁρμῆσαι πρὸς πεῦσιν τοῦ πράματος· ὁ δὲ ἐλθὼν καλεῖ τὴν θυγατέρα ἐξ ὀνόματος καὶ φησι πρὸς αὐτήν· τέκνον μου Εἰρήνη«. ἡ δὲ ἀποκριθεῖσα ἀπὸ τοῦ τάφου λέγει πρὸς αὐτόν· »τί θέλεις, ὦ πάτερ«; ὁ δὲ γέρων πρὸς αὐτήν· »ποῦ ἀπέθου τὴν τοῦδε τοῦ ἀνθρώπου παραθήκην, ὦ θύγατερ«; κακείνη πρὸς αὐτὸν ἔφη· ἐν τῷδε κεῖται τῷ τόπῳ, πάτερ« σαφῶς τὸν τόπον ἐπισημάνασα τῷ πατρί.
- book 6 ὁ δὲ πρὸς αὐτήν· πορεύου ἐν εἰρήνῃ, τέκνον μου Εἰρήνη«. ὁ οὖν γέρων ἐπιστρέψας οἴκοι καὶ εὐρὼν οὐπὲρ εἶπεν ἡ παρθένος κεῖσθαι τὴν παραθήκην, ἀπέδωκε τῷ ἀνδρί.
- book 7 Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τοῦ ἀνδρὸς ἄδονται θαύματα καὶ παραδοξοποιαί πολλαί, αἱ καὶ μέχρι δεῦρο πρὸς τῶν ἐγχωρίων δείκνυνται τοῖς ἐφισταμένοις πρὸς πληροφορίαν τῆς ἀληθοῦς ἡμῶν εἰς Χριστὸν πίστεως. τοιοῦτοις τοιγαροῦν μέχρι τῶν καιρῶν ἐκείνων ἀγίοις ἀνδράσιν ἡ ἐκκλησία διέπρεπεν, ἐξ ὧν πολλοὶ παρῆσαν κατὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ σύνοδον.
- book 8 ἀλλὰ μὴν καὶ Ἀθανάσιος, περὶ οὗ καὶ πρῶν ἐιρήκαμεν, τηνικάδε διάκονος ὢν, οὐκ ἄμοιρος τοῦ τῶν ἀγίων ἐκείνων χοροῦ εἶναι ὑπὸ πάντων ὠμολόγητο· συνῆν δὲ τῷ Ἀλεξανδρῷ τῷ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας ἐπισκόπῳ, βοηθὸς ἄριστος ὑπάρχων αὐτῷ.
- book 9 ἀνεκίνουν γοῦν ὁσημέραι οἱ ἡμέτεροι ἅγιοι ἐπίσκοποι ἐπὶ πλεῖστον ὅσον χρόνον πάμπολλα περὶ τῆς πίστεως, οἰόμενοι δεῖν μηδὲν εὐχερὲς ἢ τολμηρὸν περὶ τηλικαύτης ζητήσεως διαπράττεσθαι,
- book 10 συχνῶς τε τὸν Ἄρειον μετεπέμποντο καὶ πυκνῇ ἀνακρίσει τὰς προτάσεις αὐτοῦ ἀναπτύσσοντες διέλυν· πλείστη HR (von Z. 29 νουν γοῦν an) Vips M2P1P2 4 ὁ — εὐρὼν am Rand nachgetragen, aber von 1. Hd. P2 7 διχειρίσασθαι M2A1 διαχειρίσασθαι die übr. HSS corr. Pasquali. vifoc stutc qioque inlaturum se esse exitium Rufin. | λάβοιε V1P3 10 τοίνυν > P2 11 τοῦ — καλεῖ > 13 ἀπὸ τοῦ τάφου > P2 15 παρακαταθήκην M2P1P2 16 σαφῶς — πατρί > 19 παρακαταθήκην M2P1P2 25 καὶ + ὁ H 27 ἐκείνου ἐκείνου V1P3 αὐτῷ > | /// νουν γοῦν setzt R | γοῦν] οὖν HM2P1P2 τε ὅση σπουδὴ καὶ φροντίς ἦν αὐτοῖς, πῶς ἐχρῆν πρὸς τὴν ἀνατρήν τῶν ἀθέσμων αὐτοῦ δογμάτων ψηφίσασθαι καὶ ἀνθορίσασθαι.
- book 11 μετὰ πολλῆς οὖν τῆς σκέψεως καὶ τῆς πρὸς τὸν θεὸν ἰκεσίας ταῦτα διελάμβανον. διὸ καὶ σφόδρα σοφῶς καὶ λίαν ἀρμοδίως τοὺς κατὰ τῶν ἀθεμίτων δογμάτων Αρείου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐλέγχους ἀντέθηκαν, πρόρριζον ἀνασπάσσωτες τὰς κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ μιὰς αὐτῶν βλασφημίας καὶ ἐξαφανίσαντες.
- book 12 καὶ τῷ μὲν μὲν »οὐκ ἐκ τοῦ θεοῦ« λέγειν ἐκείνους τὸν αὐτοῦ ἀντέθηκαν οἱ ἡμέτεροι τὸ θεὸν ἐκ θεοῦ«, καὶ τῷ »μὴ ἀληθινὸν θεὸν« κατ' ἐκείνους ἀντέραψαν οἱ ἡμέτεροι »θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ«, καὶ τῷ »κτίσμα« αὐτὸν λέγειν ἐκείνους ἀνθωρίσαντο οἱ ἡμέτεροι »γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα«, τῷ »ἐτερουσίῳ« ὑπ' ἐκείνων προβαλλομένῳ ἀντέθηκαν οἱ ἡμέτεροι ἐπίσκοποι τὸ »ὁμοούσιον εἶναι τὸν υἱὸν τῷ πατρί τοῦτ' ἔστι γεννηθέντα ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρός· κτίστην τε αὐτὸν καὶ δημιουργὸν ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων« ἐκήρυξαν κατὰ τὴν ἀνέκαθεν παραδοθεῖσαν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ ἀποστολικὴν πίστιν, γραφικαῖς μαρτυραῖς τὰς ἀποδείξεις ἐκδῶσαντες, καθὼς προῶν ὁ λόγος ἀποδείξειε.
- book 13 ταύτῃ τῇ ἀντιδότῳ τὰ θανάσιμα φάρμακα ἀνατρέψαντες ἄρα τρανοτέραν ἐντεῦθεν ἤδη λοιπὸν τὴν ἀποστολικὴν συμφώνως ἐγγράφονται πίστιν. Περὶ τοῦ δεῖν τρεῖς ὑποστάσεις νοεῖν καὶ

πιστεύειν ἀχωρίστως ἐπὶ τῆς ἀρρήτου τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος μιᾶς θεότητος.

- book 1 Ἡ ἁγία καὶ μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος τῶν ἐν Νικαίᾳ συναχθέντων ἁγίων πατέρων ἡμῶν διὰ τοῦ μακαρίου καὶ ἁγίου ἐπισκόπου Ὁσίου πόλεως Κουρδούβης τῆς τῶν Σπάνων ἐπαρχίας, ἐπέχοντος καὶ τὸν τόπον τοῦ τῆς Ῥωμαίων ἐπισκόπου σὺν τοῖς ἐκ τοῦ αὐτοῦ θρόνου προαναφωνηθεῖσι πρεσβυτέροις, ἐρμηνεύοντος αὐτὸν ἑτέρου εἶπεν· »ἡ θεότης οὐχ
- book 2 ἔν πρόσωπόν ἐστι κατὰ τὴν Ἰουδαίων ὑπόληψιν, ἀλλὰ τρία πρόσωπα καθ' ὑπόστασιν ἀληθινὴν, οὐκ ὀνόματι ψιλῶ, καὶ τοῦτο μαρτυρίαις πολλαῖς ἀπὸ τε παλαιᾶς καὶ νέας διαθήκης κηρύττεται.
- book 3 ἡ μὲν παλαιὰ κατὰ τὸν σωματικώτερον HR V1P3 M2P1P2 3 τὸν > HR προρρίζους HM2P1P2 9 τῶ] τὸ V1P3 μὴ] μὲν P3 | 2 > VI | ἀντέγραφον H ἐγράψαντο RV1P3 10 τῶ] τὸ V1P3 12 HP3 Vi τὸν υἱὸν > H 15 τε > M2 17 ἐκδόσαντες M2P1P2V1 — 14 f ἀποδείξειε > P3 19 ἄρα > P3 | ἐνταῦθα P2 20 22 μιᾶς θεότητος > H 23 f συνεχθέντων M2P3 25 Ὁσίου > R 26 τοῦ ἔτι τρόπον διαλεγομένη λόγον ὡς λαλούμενον παρέστησεν, ἡ δὲ καινὴ τὸν λόγον θεὸν ἀπέδειξε κατὰ τὸ ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, θεὸς ὁ λόγος« καὶ πρόσωπον τέλειον ἐκ τελείου· θεὸς γὰρ οὐ μέρος ὁ υἱός, ἀλλὰ τέλειος ὥσπερ ὁ πατήρ, τῆς αὐτῆς οὐσίας ὢν, ἥς καὶ ὁ γεννήσας αὐτὸν ἀφράστως πατήρ.
- book 4 συνυπάρχει δὲ ὡσαύτως τῶ πατρὶ καὶ τῶ υἱῶ καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα τῆς αὐτῆς οὐσίας καὶ τοῦ αὐτοῦ χρήματος ὄν, οὐπερ ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱός.
- book 5 μίαν τοίνυν βουλήν μίαν βασιλείαν μίαν ἀθθεντίαν μίαν δεσποτείαν ἐπὶ πάντων τῶν κτιστῶν φύσεων ὀρωμένων τε καὶ νοουμένων, μίαν θεότητα καὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν ὁμολογητέον πρὸς ἡμῶν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, οὐ σύγχυσιν ἢ διαίρεσιν τῶν τῆς ἀρρήτου ἐκείνης καὶ μακαρίας τριάδος ὑποστάσεων κηρυττόντων ἡμῶν,
- book 6 ἀλλὰ πατέρα αἰὶ ἀληθῶς πατέρα ἀληθινοῦ υἱοῦ αἰὶ ὄντα καὶ ὑφεστῶτα, καὶ υἱὸν ἀληθῶς υἱὸν ἀληθινοῦ πατρὸς αἰὶ ὄντα καὶ ὑφεστῶτα, καὶ πνεῦμα ἅγιον ἀληθῶς πνεῦμα ἅγιον αἰὶ ὄν καὶ ὑφεστός, τριάδα ἀχώριστον ἄρρητον καὶ ἀληθῶς ἀπερινόητον καὶ ἀνέκφραστον, μίαν θεότητα καὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν ταύτης εἶναι πιστεύοντες.
- book 7 καὶ ταύτην ὁμολογοῦμεν κατὰ τὴν ἀνέκαθεν παρὰ τοῦ κυρίου διὰ τῶν ἱερῶν αὐτοῦ ἀποστόλων καὶ τῶν τὴν ἐκείνων ἁγίαν πίστιν φυλαξάντων ἀσπίλως ἀρχαίων ἁγίων ἡμῶν πατέρων παραδοθεῖσαν ἡμῖν τῆς αὐτῆς πίστεως ἀληθῆς δογμάτων ἀκρίβειαν, ἐτοίμως ἐχόντων ἡμῶν σὺν εὐδοκίᾳ τοῦ ἁγίου πνεύματος διὰ πλείστων ὅσων μαρτυριῶν τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν δεῖξαι ταῦτα οὕτως εἶναι·
- book 8 Τούτων παρ' αὐτῶν μᾶλλον δὲ δι' αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκφωνουμένων, οἱ τῆς ἀσεβείας Ἀρείου ἀντιποιοῦμενοι ὑπεγόγγυζον λίαν τρυχόμενοι· ἦσαν δὲ οἱ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας καὶ Θεογνιν τὸν τῆς Νικαίας, οὓς ἔμπροσθεν ἤδη ἐδηλώ-σαμεν· ἀπέβλεπον δὲ ὁμῶς εἰς τοὺς μισθωτοὺς Ἀρείου φιλοσόφους τινὰς λογίους ὑπεράγαν, οὓς συνηγόρους τῆς οἰκείας μοχθηρίας μισθω- 2 Job. 1, 1 — 28 vgl. S. 54, 10 — 30 ff zur Sache vgl. Soor. I S, 13 p. 39. Sozom. I 17, 3 A1 (von Z. 12 τριάδος an) V1P3 M2P1P2 5 τῆς αὐτῆς — πατήρ > P2 νοουμένων τε καὶ ὀρωμένων ~ R 12 τριάδος > R 13 ἀΜῶς] ἀληθῆ R 14 καὶ καὶ — 15 ὑφεστῶτα > R υἱὸν2 nachträgl. eingefügt P2 16 ὑφεστῶς HRM2P1P2P3 19 τοῦ > P3 | ἱερῶν] ἁγίων R 23 δε-ιξαί > (aber am Rand von sp"aterer Hd. ἀποδείξει) A1 > R 25 f ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος δι' αὐτῶν ~ R .27 ὑπεγόγγυζον λίαν τρυχόμενοι > P3 | οἱ ὑπὲρ ὑπὲρ P3 | τὸν > R 29] ὁμοίως 3 σάμενος Ἀρείος σὺν αὐτοῖς ἦκεν εἰς τὴν ἁγίαν ἐκείνην καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον.
- book 9

παρήσαν γὰρ πλεῖστοι ὅσοι φιλόσοφοι, εἰς οὓς ἡλπικότες, ὡς ἀρτίως εἰρήκαμεν, οἱ τῆς ἀληθείας πολέμιοι εἰκότως ἐάλωντο μετὰ τοῦ καὶ τῆς βλασφημίας αὐτῶν διδασκάλου, πληρουμένης ἐπ' αὐτοῦ καὶ αὐτῶν τῆς ἱεῤῥας γραφῆς λεγούσης· »ἐπικατάρατος πᾶς ἄνθρωπος, ὃς ἔχει τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ ἐπ' ἄνθρωπον καὶ ἀπὸ κυρίου ἀπέστη ἡ καρδιά αὐτοῦ«.

book 10 ἀπέστη γὰρ ὄντως ἀπὸ κυρίου ἡ βλάσφημος καρδιά τοῦ θεομάχου Ἀρείου καὶ τῶν κοινωνῶν τῆς ἀσεβείας αὐτοῦ, κτίσμα καὶ ποίημα τολμησάντων λέγειν τὸν υἱὸν τοῦ Μοῦ τὸν πάντων κτίστην καὶ δημιουργὸν ἀοράτων καὶ ὁρατῶν κτιστῶν φύσεων. Ὅπου εἷς τῶν φιλοσόφων ὑπὲρ Ἀρείου κατὰ τῆς ἀγίας ἐκείνης τῶν ἀποστολικῶν τοῦ θεοῦ ἱερέων συνόδου πλεῖστα ὅσα ἀποφθέγγεται.

book 1 Ἡ ἀγία καὶ μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος τῶν ἐν Νικαίᾳ συναχθέντων ἀγίων πατέρων ἡμῶν διὰ τοῦ μακαρίου καὶ ἀγίου ἐπισκόπου Ὁσίου πόλεως Κουρδούβης τῆς τῶν Σπάνων ἐπαρχίας, ἐπέχοντος καὶ τὸν τόπον τοῦ τῆς Ῥωμαίων ἐπισκόπου σὺν τοῖς ἐκ τοῦ αὐτοῦ θρόνου προαναφωνηθεῖσι πρεσβυτέροις, ἐρμηνεύοντος αὐτὸν ἐτέρου εἶπεν· »ἡ θεότης οὐχ

book 2 ἔν πρόσωπόν ἐστι κατὰ τὴν Ἰουδαίων υπόληψιν, ἀλλὰ τρία πρόσωπα καθ' ὑπόστασιν ἀληθινὴν, οὐκ ὀνόματι ψιλῶ, καὶ τοῦτο μαρτυρίαις πολλαῖς ἀπὸ τε παλαιᾶς καὶ νέας διαθήκης κηρύττεται.

book 3 ἡ μὲν παλαιὰ κατὰ τὸν σωματικώτερον HR V1P3 M2P1P2 3 τὸν > HR προρριζους HM2P1P2 9 τῶ] τὸ V1P3 μῆ] μὲν P3 | 2 > VI | ἀντέγραψον H ἐγράψαντο RV1P3 10 τῶ] τὸ V1P3 12 HP3 Vi τὸν υἱὸν > H 15 τε > M2 17 ἐκδόσαντες M2P1P2V1 — 14 f ἀποδείξειε > P3 19 ἄρα > P3 | ἐνταῦθα P2 20 22 μιᾶς θεότητος > H 23 f συνεχθέντων M2P3 25 Ὁσίου > R 26 τοῦ ἔτι τρόπον διαλεγομένη λόγον ὡς λαλούμενον παρέστησεν, ἡ δὲ καινὴ τὸν λόγον θεὸν ἀπέδειξε κατὰ τὸ ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, θεοῦ ὁ λόγος« καὶ πρόσωπον τέλειον ἐκ τελείου· θεὸς γὰρ οὐ μέρος ὁ υἱός, ἀλλὰ τέλειος ὥσπερ ὁ πατήρ, τῆς αὐτῆς οὐσίας ὢν, ἢς καὶ ὁ γεννήσας αὐτὸν ἀφράστως πατήρ.

book 4 συνυπάρχει δὲ ὡσαύτως τῶ πατρὶ καὶ τῶ υἱῶ καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα τῆς αὐτῆς οὐσίας καὶ τοῦ αὐτοῦ χρήματος ὄν, οὐπὲρ ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱός.

book 5 μίαν τοίνυν βουλήν μίαν βασιλείαν μίαν ἀυθεντίαν μίαν δεσποτείαν ἐπὶ πάντων τῶν κτιστῶν φύσεων ὁρωμένων τε καὶ νοουμένων, μίαν θεότητα καὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν ὁμολογητέον πρὸς ἡμῶν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἀγίου πνεύματος, οὐ σύγχυσιν ἢ διαίρεσιν τῶν τῆς ἁρρήτου ἐκείνης καὶ μακαρίας τριάδος ὑποστάσεων κηρυττόντων ἡμῶν,

book 6 ἀλλὰ πατέρα αἰὲ ἀληθῶς πατέρα ἀληθινοῦ υἱοῦ αἰὲ ὄντα καὶ ὑφεστῶτα, καὶ υἱὸν ἀληθῶς υἱὸν ἀληθινοῦ πατρὸς αἰὲ ὄντα καὶ ὑφεστῶτα, καὶ πνεῦμα ἅγιον ἀληθῶς πνεῦμα ἅγιον αἰὲ ὄν καὶ ὑφεστός, τριάδα ἀχώριστον ἁρρητον καὶ ἀληθῶς ἀπερινόητον καὶ ἀνέκφραστον, μίαν θεότητα καὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν ταύτης εἶναι πιστεύοντες.

book 7 καὶ ταύτην ὁμολογοῦμεν κατὰ τὴν ἀνέκαθεν παρὰ τοῦ κυρίου διὰ τῶν ἱερῶν αὐτοῦ ἀποστόλων καὶ τῶν τὴν ἐκείνων ἀγίαν πίστιν φυλαξάντων ἀσπίλως ἀρχαίων ἀγίων ἡμῶν πατέρων παραδοθεῖσαν ἡμῖν τῆς αὐτῆς πίστεως ἀληθῆ δογμάτων ἀκρίβειαν, ἐτοίμως ἐχόντων ἡμῶν σὺν εὐδοκίᾳ τοῦ ἀγίου πνεύματος διὰ πλείστων ὧσων μαρτυριῶν τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν δεῖξαι ταῦτα οὕτως εχειν.«

book 8 Τούτων παρ' αὐτῶν μᾶλλον δὲ δι' αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἀγίου πνεύματος ἐκφωνουμένων, οἱ τῆς ἀσεβείας Ἀρείου ἀντιποιοῦμενοι ὑπεγόγγυζον λίαν τρυχόμενοι· ἦσαν δὲ οἱ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας καὶ Θεόγνιν τὸν τῆς Νικαίας, οὓς ἔμπροσθεν ἤδη ἐδηλώ- σαμεν· ἀπέβλεπον δὲ ὁμῶς εἰς τοὺς μισθωτοὺς Ἀρείου φιλοσόφους τινὰς λογίους ὑπεράγαν, οὓς συνηγόρους τῆς οἰκείας μοχθηρίας μισθω- 2 Job. 1, 1 — 28 vgl. S. 54, 10 — 30 ff zur Sache vgl. Soor. I S, 13 p. 39.

Sozom. I 17, 3 A1 (von Z. 12 τριάδος an) V1P3 M2P1P2 5 τῆς αὐτῆς — πατήρ > P2 νοουμένων τε καὶ ὀρωμένων ~ R 12 τριάδος > R 13 ἀΜῶς] ἀληθῆ R 14 καὶ καὶ — 15 ὑφεστῶτα > R υἰὸν2 nachträgl. eingefügt P2 16 ὑφεστῶς HRM2P1P2P3 19 τοῦ > P3 | ἱερῶν] ἀγίων R 23 δε-ιξαί > (aber am Rand von sp^{aterer} Hd. ἀποδειξαί) A1 > R 25 f ὑπὸ τοῦ ἀγίου πνεύματος δι' αὐτῶν ~ R .27 ὑπεγόγγυζον λίαν τρυχόμενοι > P3 | οἱ ὑπὲρ ὑπὲρ P3 | τὸν > R 29] ὅμοιες 3 σάμενος Ἄρειος σὺν αὐτοῖς ἦκεν εἰς τὴν ἀγίαν ἐκείνην καὶ οἰκουμένην σύνοδον.

book 9 παρῆσαν γὰρ πλείστοι ὅσοι φιλόσοφοι, εἰς οὓς ἡλπικότες, ὥς ἀρτίως εἰρήκαμεν, οἱ τῆς ἀληθείας πολέμιοι εἰκότως ἐάλωντο μετὰ τοῦ καὶ τῆς βλασφημίας αὐτῶν διδασκάλου, πηλρουμένης ἐπ' αὐτοῦ καὶ αὐτῶν τῆς ἱερᾶς γραφῆς λεγούσης· »ἐπικατάρατος πᾶς ἄνθρωπος, ὃς ἔχει τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ ἐπ' ἄνθρωπον καὶ ἀπὸ κυρίου ἀπέστη ἡ καρδιά αὐτοῦ«.

book 10 ἀπέστη γὰρ ὄντως ἀπὸ κυρίου ἡ βλάσφημος καρδιά τοῦ θεομάχου Ἀρείου καὶ τῶν κοινωνῶν τῆς ἀσεβείας αὐτοῦ, κτίσμα καὶ ποίημα τολμησάντων λέγειν τὸν υἰὸν τοῦ Μοῦ τὸν πάντων κτίστην καὶ δημιουργὸν ἀοράτων καὶ ὁρατῶν κτιστῶν φύσεων. Ὅπου εἷς τῶν φιλοσόφων ὑπὲρ Ἀρείου κατὰ τῆς ἀγίας ἐκείνης τῶν ἀποστολικῶν τοῦ θεοῦ ἱερέων συνόδου πλείστα ὅσα ἀποφθέγγεται.

book 1 Εἷς δέ τις τῶν μισθωτῶν Ἀρείου φιλόσοφος, λίαν παρὰ πάντας τοὺς ἄλλους θαυμαζόμενος, πολλὰ καὶ ἀμύπητα ὑπὲρ Ἀρείου πρὸς τοὺς ἐπισκόπους τοὺς ἡμετέρους διετείνετο ἐπὶ πλείστα ὅσας ἡμέρας, ὥστε γίνεσθαι ἐφ' ἐκάστης ἐκ τῆς διὰ τῶν λόγων συμβολῆς μεγάλην ἀκρόασιν, τοῦ πλήθους τῶν συνερχομένων ἐπισυγγέοντος, τοῦ δὲ φιλοσόφου κατὰ τῶν παρὰ τῆς ἀγίας συνόδου λεγομένων τὰς ἀσεβεῖς Ἀρείου βλασφημίας προβαλλομένου, λέγοντος περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τὸ ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν» καὶ ὅτι »κτίσμα καὶ ποίημα ἐξ οὐκ ὄντων καὶ ἐξ ἐτέρας οὐσίας καὶ ὑποστάσεώς ἐστι«.

book 2 καὶ ὑπὲρ τούτων τῶν μιαρῶν δογμάτων Ἀρείου πολὺς ἦν αὐτῷ ὁ ἀγὼν καὶ αἱ τῶν λόγων νιφάδες, λυττωντος αὐτοῦ κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ καὶ κατατρέχοντος τοῦ τῶν ἀγίων ἱερέων ἐκείνων χοροῦ, λαλοῦντος ἐν αὐτῷ καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας ἐχθροῦ·

book 3 οἱ δὲ τῆς ἀλη- 5 Jerem. 17, 5 — 14 ff vgl. Rufin. x 3 p. 961—963. Soz. I 18 14—S. 64, 8 vgl. Georgios Mon. Chron. II 505, 18 —507, 15 de Boor A1HR V1P3 M2P1P2 2 σύνοδον > P3 4 ἐάλωντο A1R ἐάλων H ἐάλωκασι M2P1P2 ἐάλωνται V1P3 μετὰ τοῦ καὶ A1V1P3 μετὰ καὶ τοῦ HM2P1P2 καὶ μετὰ τοῦ P3 5 αὐτοῦ] αὐτῷ A1RV1P3 6 f ὁ ἐλπίζων ἐπ' ἄνθρωπον R 8 ὄντος M2 | ἀπὸ + τοῦ HV1P3 (??) τοῦ θεομάχου] καὶ θεομάχος R 10 τὸν2] τῶν M2 10 f ὁρατῶν καὶ ἀοράτων ~ A1R 12 εἷς > | ὑπὲρ > V1P3 15 f πρὸς τοὺς ἡμετέρους 17 διὰ τῆς ἐκ τῶν ~ A1R 18 ἐπισυντρέχοντος Georg. Mon. | τοῦδε HSS corr. Ltz. 19 παρ]ὰ A1 περὶ HM2P1P2 20 βλα[σφη]μίας α1 aber am Rand von äterer Hd. änzte φη) | προβαλλομένου > H 21 καὶ ποίημα > R A1 22 ὑποστάσεως καὶ οὐσίας ~ R 23 ὁ > A1RM2P1P2 26 τῶν > θείας ὑπέρμαχοι, οἱ ἡμέτεροι ἐπίσκοποι, τὰς ὀφειλομένας καὶ πρεπού- σας ὑπὲρ τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων ἀντιθέσεις ἀταράχως τῷ φιλοσόφῳ προσέφερον, τὸν μέγαν προφήτην ὁμοῦ καὶ βασιλέα Δαυῖδ μιμούμενοι λέγοντα· ἡτοιμάσθην, καὶ οὐκ ἐταράχθην», πάσας γὰρ τὰς τοῦ φιλοσόφου πολυπλόκους προτάσεις ὥς πυρὶ τῷ θείῳ λόγῳ στυπείου δίκην κατανήλiskon.

book 4 ἀλλὰ καὶ οὕτως ὁ φιλόσοφος τῇ τῶν λόγων διαβολικῇ εὐτεχνίᾳ θαρρῶν τὴν διὰ τῶν ἐπισκόπων ἀλήθειαν κηρυττομένην ἀντιτοξεύειν ἐνίστατο, εὐ μάλα ῥᾶστα πᾶσι τοῖς ἐπαγομένοις αὐτῷ, ὥς ᾤετο, προσφερόμενος, ἐπιλύειν τε ἐβιάζετο τὰ κινούμενα δίκην ἐγγέλους ἐν οἷς Κὰρ ἐδόκει ἑαυτῷ συνίστασθαι, διολισθαίνων τῶν ἐπικρατεστέρων αὐτῷ προσφερομένων νοημάτων ἐκ τῶν οἰκείων ῥημάτων ἀλίσκόμενος συγκατέπιπτεν.

book 5

ἀλλὰ καὶ οὕτως κορυβαντιῶν ἀλαζονικῶς κατὰ τῆς εἰρηνικωτάτης συνόδου ἐφέρετο, ἐλπίζων νικᾶν τοῦ ἐν αὐτοῖς ἀηττήτου πνεύματος Χριστοῦ τὴν ἀκαταμάχητον δύναμιν·

book 6 ἀλλ' ἵνα δείξῃ ὁ θεὸς »ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν«, ὅτι »οὐκ ἐν λόγῳ ἢ βασιλείᾳ αὐτοῦ ἀλλ' ἐν δυνάμει« συνίσταται, δι' ἐνὸς τῶν ἐκεῖσε δούλων αὐτοῦ τὸν ἐν τῷ φιλοσόφῳ λαλοῦντα πονηρὸν δαίμονα ἰσχυρῶς κατεσίγασεν οὐ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐξέβαλεν.

book 7 ἀνὴρ γάρ τις ἐκ τῶν παρόντων τῇ συνόδῳ ἁγίων ὁμολογητῶν ἀπλοῦς τὴν φύσιν εἶπερ τις ἄλλος τῶν ἁγίων καὶ μηδὲν ἕτερον εἰδὼς »εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον« σαρκὶ κατὰ τὰς γραφάς, συνὼν τοῖς ἐπισκόποις καὶ ὁρῶν τὸν φιλόσοφον κατεπαιρόμενον τῶν ἡμετέρων ἁγίων ἐπισκόπων καὶ τῇ μοχθηρᾷ αὐτοῦ συζητήσει καταλαζονευόμενον, αἰτεῖ παρὰ τῶν ἐπισκόπων τῶν τοῦ θεοῦ ἱερέων χώραν αὐτῷ συνομιλίας παρ' αὐτῶν πρὸς τὸν φιλό- 4 Psal. 118, 60 — 16 I Kor. 3, 19 — 17 I Kor. 4, 20 — 22 I Kor. 2, 2 A1HR V1P3 M2P1P1 2 ἀντιθέσεις] καὶ πρεπούσας wiederholt R 3 ὁμοῦ καὶ βασιλέα > V1 Δαυΐδ > R 5 προφα = προφάσεις R 6 οὕτως] οὗτος M2P1P2V1P3 8 ἀλήθειαν ~ M2P1P2 9 προφερόμενος A1 10 κινούμενα 10 καὶ 211 (??) γὰρ > M2P1P2 11 ἐπικρατέστερον HM2P1P2 | αὐτοῦ V1 14 ἀκτίστου P3 14 | νικᾶν τὴν ἀκαταμάχητον δύναμιν τοῦ ἐν αὐτοῖς (R αὐτῇ) ἀηττήτου πνεύματος ~ A1R 16 δρασόμενος P2V1 19 κατεσίγασεν A1HR δαί\μονον ἰσ/υρῶς κατεσίγασεν // // // // // // // ἀλλὰ (bei || wechselt die Zeile und ist am Rand ügt μονα οὐ, nach κατεσίγασεν etwa 6 Buchstaben wegradiert) 1 δαίμονα οὐ μόνον ἰσχυρῶς κατεσίγασεν ἀλλὰ καὶ ~ R 20 γάρ] δέ R 22 ἐσταυρωμένων A1HR 25 ζητήσει P2 | κατηλαζονευόμενον V1 26 ὁμιλίας A1R σοφον δοθῆναι.

book 8 τότε οἱ καθ' ἡμᾶς ἅγιοι ἐπίσκοποι θεωροῦντες τοῦ ἀνδρὸς τὴν ἀπλότητα καὶ τὸ ἄπειρον αὐτὸν εἶναι γραμμάτων ἔπειθον μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ μέσον, μὴ ποτε παρὰ τοῖς μοχθηροῖς καὶ τῆς ἀληθείας ἐχθροῖς γέλως γένηται.

book 9 ὁ δὲ μὴ ἀνασχόμενος πρόσεισι τῷ φιλοσόφῳ καὶ φησι πρὸς αὐτόν· ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ αἰεὶ σὺν τῷ πατρὶ ὄντος θεοῦ λόγου ἄκουσον τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα, ᾧ φιλόσοφε«. ὁ δὲ πρὸς αὐτόν· »ἐὰν εἴποις«. καὶ ὁ ἅγιος πρὸς αὐτόν· »εἴς ἐστιν ὁ θεός, φησὶν, ὁ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα δημιουργήσας, ὃς καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκ γῆς διαπλάσας ὑπεστήσατο τὰ πάντα τῷ λόγῳ αὐτοῦ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι.

book 10 τοῦτον τὸν λόγον, ὦ φιλόσοφε, θεοῦ υἱὸν ἡμεῖς εἰδότες προσκυνοῦμεν, πιστεύοντες διὰ τὴν ἡμετέραν ἀπολύτρωσιν ἐκ παρθένου αὐτὸν σεσαρκῶσθαι καὶ τετέχθαι καὶ ἐνηνθρωπηκέναι καὶ διὰ τοῦ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ πάθους τοῦ ἐν τῷ σταυρῷ καὶ τοῦ θανάτου ἐλευθερωκέναι αὐτὸν ἡμᾶς ἐκ τῆς αἰωνίου κατακρίσεως διὰ τε τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ ζωὴν ἡμῖν αὐτὸν αἰώνιον περιποιεῖσθαι· ὃν καὶ εἰς οὐρανούς ἀνελθόντα ἐλπίζομεν πάλιν ἐλεύσεσθαι κριτὴν τε ἔσεσθαι περὶ πάντων ὧν διεπραξάμεθα. πιστεύεις τούτοις, ᾧ φιλόσοφε;

book 11 ὁ δὲ φιλόσοφος ὡς ὃν μηδεπώποτε πείραν λόγων εἰς ἀντίθεσιν ἐσχηκὼς ἀπηνέωθη, καὶ ὡς κωφὸς ἢ ἄλαλος οὕτως ἀπεσιώπησε· τοῦτο μόνον οἰκτρᾷ λίαν τῇ φωνῇ πρὸς αὐτὸν εἰρηκῶς ὅτι »κάμοι ταῦτα οὕτως ἔχειν δοκεῖ καὶ μηδὲν ἕτερον εἶναι ἢ πάντα καθὼς προείρηκας'.

book 12 ὁ δὲ γέρων πρὸς αὐτὸν ἴφη· εἰ ταῦτα οὕτως ἔχειν πιστεύεις, ᾧ φιλόσοφε. ἀναστὰς ἀκολουθεῖ μοι καὶ ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν σπουδάσωμεν, ἐν ᾗ λήψῃ τὸ σημεῖον ταύτης τῆς πίστεως.

book 13 ὁ δὲ φιλόσοφος μεταβαλὼν ὅλον ἑαυτὸν πρὸς τὴν ἀμῇ εἰς τὸν τῶν ὅλων θεὸν εὐσέβειαν, αἰαστὰς ἠκολούθει τῷ γέροντι καὶ ἐπιστραφεὶς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ πᾶσι τοῖς συνελθοῦσιν εἰς τὴν ἀκρόασιν »ἀκούσατε, φησὶν, ὦ ἄνδρες, ἵως ὅτε λόγων ἐποιούμενην σπουδὴν, λόγους λόγοις ἀντετίθουν καὶ τὰ προσ- A1HR V1P3 M2P1P2 4 τῆς] τοῖς P2V1 7 ἀλ[ηθείας] A1 | εἴποις HRV1P3 (Georg. Mon.?) εἴπης A1M2P1P2 9 θάλατταν H | αὐτοῖς] τοῖς H 10 ὃς] ὁ A1HM2P1P2 | ἐκ + τῆς H (??) διαπλάσας + ουτος A1R | ὑπεστήσατο + τε V1 11 καὶ τῷ

ἀγίῳ πνεύματι > V1 12 ἡμεῖς > H 14 ἐπανθρωπικέναι R 16 f αἰώνιον αὐτὸν 18 κριτὸν τε περὶ ||
περὶ πάντων >) V1 20 ἦ] καὶ Georg. Mon.. 22 καὶ > V1P3 23 πάντα καθῶς] ὡς M2P1P2 25
σπουδάσωμεν] βαδισομεν 26 αὐτὸν 27 ἀληθῆ — εὐσέβειαν] ἀλήθειαν R | ἠκολούθησε R 29
ἀκρόασιν + αὐτοῦ P2 30) λόγοις λόγους ~ A1R λόγους > P3 φερόμενα τέχνη τοῦ λέγειν
ἀνέτρεπον·

book 14 ὅτε δὲ ἀντὶ λόγων δυνάμεις τις θεία ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ζητοῦντος προελήλυθεν, οὐκ ἴσχυσαν
οἱ λόγοι λοιπὸν τῇ δυνάμει ἀντιτάξασθαι — οὔτε γὰρ ἄνθρωπος θεῷ οἷός τέ ἐστιν
ἀντιστήσεσθαι. διὰ τοι τοῦτο εἴ τις ὑμῶν δύναται συνιέναι, ὡς ἐγὼ νενόμικα, πιστεύσει εἰς
Χριστὸν καὶ ἀκολουθησάτω τούτῳ τῷ γέροντι, ἐν ᾧ ἐλάλησεν ὁ θεός·.

book 15 τοῦτον τὸν τρόπον ἀναλαβὼν ὁ φιλόσοφος φωτισθεὶς τε καὶ γενόμενος Χριστιανὸς ἔχαορεμ
ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ γέροντος· τούτου δὲ τοῦ φιλοσόφου βαπτισθέντος καὶ τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ
συναφθέντος καὶ διαναπαυομένου καὶ ἀγαλλιώντος ἐπὶ τοῖς μεγαλείοις τοῦ θεοῦ, ἡ σύνοδος
ἔχαιρεν. Ἀντίρρησις ἑτέρου φιλοσόφου τοῦνομα Φαίδωνος ποιουμένου καὶ αὐτοῦ τοὺς λόγους
ὑπὲρ τοῦ θεομάχου Ἀρείου καὶ τῆς ἐφευρεθείσης ὑπ' αὐτοῦ βλασφημίας.

book 1 Εἷς δὲ τις τῶν μισθωτῶν Ἀρείου φιλόσοφος, λίαν παρὰ πάντας τοὺς ἄλλους θαυμαζόμενος,
πολλὰ καὶ πάμπολλα ὑπὲρ Ἀρείου πρὸς τοὺς ἐπισκόπους τοὺς ἡμετέρους διετείνετο ἐπὶ
πλείστας ὥσας ἡμέρας, ὥστε γίνεσθαι ἐφ' ἐκάστης ἐκ τῆς διὰ τῶν λόγων συμβολῆς μεγάλην
ἀκρόασιν, τοῦ πλήθους τῶν συνερχομένων ἐπισυγχέοντος, τοῦ δὲ φιλοσόφου κατὰ τῶν παρὰ
τῆς ἀγίας συνόδου λεγομένων τὰς ἀσεβεῖς Ἀρείου βλασφημίας προβαλλομένου, λέγοντος περὶ
τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τὸ ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν» καὶ ὅτι »κτίσμα καὶ ποίημα ἐξ οὐκ ὄντων καὶ ἐξ
ἐτέρας οὐσίας καὶ ὑποστάσεως ἐστι·

book 2 καὶ ὑπὲρ τούτων τῶν μιαρῶν δογμάτων Ἀρείου πολὺς ἦν αὐτῷ ὁ ἀγὼν καὶ αἱ τῶν λόγων
νιφάδες, λυττῶντος αὐτοῦ κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ καὶ κατατρέχοντος τοῦ τῶν ἀγίων ἱερέων
ἐκείνων χοροῦ, λαλοῦντος ἐν αὐτῷ καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας ἐχθροῦ·

book 3 οἱ δὲ τῆς ἀλη- 5 Jerem. 17, 5 — 14 ff vgl. Rufin. x 3 p. 961—963. Soz. I 18 14—S. 64, 8 vgl.
Georgios Mon. Chron. II 505, 18 —507, 15 de Boor A1HR V1P3 M2P1P2 2 σύνοδον > P3 4
ἐαλῶντο A1R ἐάλων H ἐαλώκασι M2P1P2 ἐάλωνται V1P3 μετὰ τοῦ καὶ A1V1P3 μετὰ καὶ τοῦ
HM2P1P2 καὶ μετὰ τοῦ P3 5 αὐτοῦ] αὐτῷ A1RV1P3 6 f ὁ ἐλπίζων ἐπ' ἄνθρωπον R 8 ὄντος M2 |
ἀπὸ + τοῦ HV1P3 (??) τοῦ θεομάχου] καὶ θεομάχος R 10 τὸν2] τῶν M2 10 f ὁρατῶν καὶ ἀοράτων
~ A1R 12 εἷς > | ὑπὲρ > V1P3 15 f πρὸς τοὺς ἡμετέρους 17 διὰ τῆς ἐκ τῶν ~ A1R 18
ἐπισυντρέχοντος Georg. Mon. | τοῦδε HSS corr. Ltz. 19 παρ]ὰ A1 περὶ HM2P1P2 20
βλα[σφη]μίας α1 aber am Rand von äterer Hd. änzst φη) | προβαλλομένου > H 21 καὶ ποίημα > R
A1 22 ὑποστάσεως καὶ οὐσίας ~ R 23 ὁ > A1RM2P1P2 26 τῶν > θείας ὑπέρμαχοι, οἱ ἡμέτεροι
ἐπίσκοποι, τὰς ὀφειλομένας καὶ πρεπου- σας ὑπὲρ τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων ἀντιθέσεις
ἀταράχως τῷ φιλοσόφῳ προσέφερον, τὸν μέγαν προφήτην ὁμοῦ καὶ βασιλέα Δαυῖδ μιμούμενοι
λέγοντα· ἡτοιμάσθην, καὶ οὐκ ἐταράχθην», πάσας γὰρ τὰς τοῦ φιλοσόφου πολυπλόκους
προτάσεις ὡς πυρὶ τῷ θείῳ λόγῳ στυππεῖου δίκην κατανήλiskon.

book 4 ἀλλὰ καὶ οὕτως ὁ φιλόσοφος τῇ τῶν λόγων διαβολικῇ εὐτεχνίᾳ θαρρῶν τὴν διὰ τῶν
ἐπισκόπων ἀλήθειαν κηρυττομένην ἀντιτοξεύειν ἐνίστατο, εὐ μάλα ῥᾶστα πᾶσι τοῖς
ἐπαγομένοις αὐτῷ, ὡς ᾤετο, προσφερόμενος, ἐπιλύειν τε ἐβιάζετο τὰ κινούμενα δίκην
ἐγγέλους ἐν οἷς Κὰρ ἐδόκει ἑαυτῷ συνίστασθαι, διολισθαίνων τῶν ἐπικρατεστέρων αὐτῷ
προσφερομένων νοημάτων ἐκ τῶν οἰκείων ῥημάτων ἀλίσκόμενος συγκατέπιπτεν.

book 5 ἀλλὰ καὶ οὕτως κορυβαντιῶν ἀλαζονικῶς κατὰ τῆς εἰρηνικωτάτης συνόδου ἐφέρετο, ἐλπίζων
νικᾶν τοῦ ἐν αὐτοῖς ἀηττήτου πνεύματος Χριστοῦ τὴν ἀκαταμάχητον δύναμιν·

- book 6 ἀλλ' ἵνα δείξῃ ὁ θεὸς »ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν«, ὅτι »οὐκ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἀλλ' ἐν δυνάμει« συνίσταται, δι' ἐνὸς τῶν ἐκεῖσε δούλων αὐτοῦ τὸν ἐν τῷ φιλοσόφῳ λαλοῦντα πονηρὸν δαίμονα ἰσχυρῶς κατεσίγασεν οὐ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐξέβαλεν.
- book 7 ἀνὴρ γάρ τις ἐκ τῶν παρόντων τῇ συνόδῳ ἀγίων ὁμολογητῶν ἀπλοῦς τὴν φύσιν εἴπερ τις ἄλλος τῶν ἀγίων καὶ μηδὲν ἕτερον εἰδὼς »εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον« σαρκὶ κατὰ τὰς γραφάς, συνὼν τοῖς ἐπισκόποις καὶ ὁρῶν τὸν φιλόσοφον κατεπ-αιρούμενον τῶν ἡμετέρων ἀγίων ἐπισκόπων καὶ τῇ μοχθηρᾷ αὐτοῦ συζητήσει καταλαζονεῖν, αἰτεῖ παρὰ τῶν ἐπισκόπων τῶν τοῦ θεοῦ ἱερέων χώραν αὐτῷ συνομιλίας παρ αὐτῶν πρὸς τὸν φιλό- 4 Psal. 118, 60 — 16 I Kor. 3, 19 — 17 I Kor. 4, 20 — 22 I Kor. 2, 2 A1HR V1P3 M2P1P1 2 ἀντιθέσεις] καὶ πρεπούσας wiederholt R 3 ὁμοῦ καὶ βασιλέα > V1 Δαυῖδ > R 5 προφα = προφάσεις R 6 οὕτως] οὗτος M2P1P2V1P3 8 ἀλήθειαν ~ M2P1P2 9 προφερόμενος A1 10 κινούμενα 10 καὶ 211 (??) γάρ > M2P1P2 11 ἐπικρατέστερον HM2P1P2 | αὐτοῦ V1 14 ἀκτίστου P3 14 | νικᾷν τὴν ἀκαταμάχτην δυνάμιν τοῦ ἐν αὐτοῖς (R αὐτῇ) ἀηττήτου πνεύματος ~ A1R 16 δρασσόμενος P2V1 19 κατεσίγασεν A1HR δαί\μονον ἰσ/υρῶς κατεσίγασεν // // // // // ἀλλὰ (bei || wechselt die Zeile und ist am Rand ügt μονα οὐ, nach κατεσίγασεν etwa 6 Buchstaben wegradiert) 1 δαίμονα οὐ μόνον ἰσχυρῶς κατεσίγασεν ἀλλὰ καὶ ~ R 20 γάρ] δέ R 22 ἐσταυρωμένων A1HR 25 ζητήσει P2 | κατηλαζονεῖν V1 26 ὁμιλίας A1R σοφον δοθῆναι.
- book 8 τότε οἱ καθ' ἡμᾶς ἄγιοι ἐπίσκοποι θεωροῦντες τοῦ ἀνδρὸς τὴν ἀπλότητα καὶ τὸ ἄπειρον αὐτὸν εἶναι γραμμάτων ἔπειθον μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ μέσον, μὴ ποτε παρὰ τοῖς μοχθηροῖς καὶ τῆς ἀληθείας ἐχθοῖς γέλως γένηται.
- book 9 ὁ δὲ μὴ ἀνασχόμενος πρόσεισι τῷ φιλοσόφῳ καὶ φησι πρὸς αὐτόν· ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ αἰεὶ σὺν τῷ πατρὶ ὄντος θεοῦ λόγου ἄκουσον τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα, ᾧ φιλόσοφε«. ὁ δὲ πρὸς αὐτόν· »ἐὰν εἴποις«. καὶ ὁ ἅγιος πρὸς αὐτόν· »εἴς ἐστιν ὁ θεός, φησὶν, ὁ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα δημιουργήσας, ὃς καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκ γῆς διαπλάσας ὑπεστήσατο τὰ πάντα τῷ λόγῳ αὐτοῦ καὶ τῷ ἀγίῳ πνεύματι.
- book 10 τοῦτον τὸν λόγον, ὦ φιλόσοφε, θεοῦ υἱὸν ἡμεῖς εἰδότες προσκυνοῦμεν, πιστεύοντες διὰ τὴν ἡμετέραν ἀπολύτρωσιν ἐκ παρθένου αὐτὸν σεσαρκῶσθαι καὶ τετέχθαι καὶ ἐννηθρονηκέναι καὶ διὰ τοῦ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ πάθους τοῦ ἐν τῷ σταυρῷ καὶ τοῦ θανάτου ἐλευθερωκέναι αὐτὸν ἡμᾶς ἐκ τῆς αἰωνίου κατακρίσεως διὰ τε τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ ζῶν ἡμῖν αὐτὸν αἰώνιον περιποιεῖσθαι· ὃν καὶ εἰς οὐρανούς ἀνελθόντα ἐλπίζομεν πάλιν ἐλεύσεσθαι κριτὴν τε ἔσεσθαι περὶ πάντων ὧν διεπραξάμεθα. πιστεύεις τούτοις, ᾧ φιλόσοφε;
- book 11 ὁ δὲ φιλόσοφος ὡς ὃν μηδεπώποτε πείραν λόγων εἰς ἀντίθεσιν ἐσχηκὼς ἀπηνεώθη, καὶ ὡς κωφὸς ἢ ἄλαλος οὕτως ἀπεσιώπησε· τοῦτο μόνον οἰκτρᾷ λίαν τῇ φωνῇ πρὸς αὐτὸν εἰρηκὼς ὅτι »κάμοι ταῦτα οὕτως ἔχειν δοκεῖ καὶ μηδὲν ἕτερον εἶναι ἢ πάντα καθὼς προείρηκας'.
- book 12 ὁ δὲ γέρων πρὸς αὐτὸν ἴφη· εἰ ταῦτα οὕτως ἔχειν πιστεύεις, ᾧ φιλόσοφε. ἀναστὰς ἀκολούθει μοι καὶ ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν σπουδάσωμεν, ἐν ᾗ λήψῃ τὸ σημεῖον ταύτης τῆς πίστεως«.
- book 13 ὁ δὲ φιλόσοφος μεταβαλὼν ὅλον ἑαυτὸν πρὸς τὴν Ἀμῇ εἰς τὸν τῶν ὅλων θεὸν εὐσέβειαν, αἰαστὰς ἠκολούθει τῷ γέροντι καὶ ἐπιστραφεὶς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ πᾶσι τοῖς συνελθοῦσιν εἰς τὴν ἀκρόασιν »ἀκούσατε, φησὶν, ὦ ἄνδρες, ἵως ὅτε λόγων ἐποιούμην σπουδὴν, λόγους λόγοις ἀντετίθουν καὶ τὰ προσ- A1HR V1P3 M2P1P2 4 τῆς] τοῖς P2V1 7 ἀλ[ηθείας] A1 | εἴποις HRV1P3 (Georg. Mon.?) εἴπης A1M2P1P2 9 θάλατταν H | αὐτοῖς] τοῖς H 10 ὃς] ὁ A1HM2P1P2 | ἐκ + τῆς H (??) διαπλάσας + ουτος A1R | ὑπεστήσατο + τε V1 11 καὶ τῷ ἀγίῳ πνεύματι > V1 12 ἡμεῖς > H 14 ἐπανθρωπικέναι R 16 f αἰώνιον αὐτὸν 18 κριτὸν τε περὶ || περὶ πάντων >) V1 20 ἦ] καὶ Georg. Mon.. 22 καὶ > V1P3 23 πάντα καθὼς] ὡς M2P1P2 25

σπουδάσωμεν] βαδισομεν 26 αὐτὸν 27 ἀληθῆ — εὐσέβειαν] ἀλήθειαν R | ἠκολούθησε R 29 ἀκρόασιν + αὐτοῦ P2 30) λόγοις λόγους ~ A1R λόγους > P3 φερόμενα τέχνη τοῦ λέγειν ἀνέτρεπον·

book 14 ὅτε δὲ ἀντὶ λόγων δύνάμεις τις θεία ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ζητοῦντος προελήλυθεν, οὐκ ἴσχυσαν οἱ λόγοι λοιπὸν τῇ δυνάμει ἀντιτάξασθαι — οὔτε γὰρ ἄνθρωπος θεῷ οἷός τέ ἐστιν ἀντιστήσεσθαι. διὰ τοι τοῦτο εἴ τις ὑμῶν δύναται συνιέναι, ὡς ἐγὼ νενόμικα, πιστεύσει εἰς Χριστὸν καὶ ἀκολουθησάτω τούτῳ τῷ γέροντι, ἐν ᾧ ἐλάλησεν ὁ θεός·.

book 15 τοῦτον τὸν τρόπον ἀναλαβὼν ὁ φιλόσοφος φωτισθεὶς τε καὶ γενόμενος Χριστιανὸς ἔχαορεμ ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ γέροντος· τούτου δὲ τοῦ φιλοσόφου βαπτισθέντος καὶ τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ συναφθέντος καὶ διαναπαυομένου καὶ ἀγαλλιώντος ἐπὶ τοῖς μεγαλείοις τοῦ θεοῦ, ἡ σύνοδος ἔχαιρεν. Ἀντίρρησις ἑτέρου φιλοσόφου τοῦνομα Φαίδωνος ποιουμένου καὶ αὐτοῦ τοὺς λόγους ὑπὲρ τοῦ θεομάχου Ἀρείου καὶ τῆς ἐφευρεθείσης ὑπ' αὐτοῦ βλασφημίας.

book 1 Πρότασις τοῦ φιλοσόφου πρὸς τὴν ἀγίαν σύνοδον εἰς τὸ »ποιήσωμεν ἄνθρωπον«· »καὶ εἶπεν ὁ θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον ὥς ἑαυτὸν κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν«. εἰ οὖν, ὡς ἡ φωνὴ δηλοῖ, ἣ καὶ ὁ νοῦς ἐξαπαχθεὶς, ἀνθρωπόμορφον ἄν τις λέξει τὸν θεόν. τὸν δὲ θεὸν ἴσμεν ἀπλοῦν καὶ ἀσχημάτιστον. τί οὖν βούλονται αἱ σημασίαι τῶν προσηγοριῶν τούτων; φασί, μὴ ἀρα ἀνθρωπόμορφον τὸ θεῖον; ἀποκρίσις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ κζ' Εὐσταθίου ἐπισκόπου Ἀντιοχείας· οὐχ

book 2 οὕτως, ὡς φιλόσοφε, ἀλλ' ἡ τὸ εἰπεῖν τὸν θεόν· »ἀρχέτωσαν πάσης τῆς γῆς« καὶ τὸ »κατακυριεύσάτωσαν αὐτῆς καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτῇ· τοῦτο τὸ κύριόν ἐστι τοῦ ποιῆσαι τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα θεοῦ καὶ ἄρχειν αὐτὸν πάσης τῆς γῆς.

book 3 ἐπεὶ περ, ὡς ἄρχει ὁ θεὸς ἀπάσης τῆς γῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πάντων, οὕτω καὶ τὸν ἄνθρωπον δευτέρον ἄρχοντα πάσης τῆς γῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ κατέστησε, τοῦτο εἶναι τὸ »κατ' εἰκόνα θεοῦ καὶ καθ' ὁμοίωσιν· γενέσθαι τὸν ἄνθρωπον φημι. ἔτι ἀνταπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ τοῦ αὐτοῦ κή 14 Gon. 1, 26 — 17 vgl. S. 15, 22: Theodoret quaest. in Genes. 20 t. I p. 25, 30 Schulze | 21 Theodoret ebd. p. 26. Gen. 1, 26. 28 — 26 Gen. 1, 26 A1HR V1P3 M2P1P2 2 τοῦ1 > HV1P3 3 οὐδὲ Georg. Mon. | οὔτε — 4 ἀντιστήσεσθαι > 5 ἔγωγε HM2P1P2 | καὶ γὰρ νενόηκα Georg. Mon. 7 τε A1R > d. übr. HSS D τοῦ θεοῦ ~ R 12 εὐρεθείσης A1R 13 ἡ πρότασις A1R | φιλοσόφου] λόγου H ἐπαχθεὶς H | τις ἀνθρωπόμορφον ~ A1R 17 λέξει A1 λέξει R | ἴμεν, aber am Rand von älterer Hd. ἴσμεν M2 21 τὸν θεόν > R, äglicly ügt V1 | > M2 23 εἰκόνα + τοῦ H | καὶ > H 24 ἐπεὶ περ — 26 γῆς > πάσης R ἐπισκόπου Εὐσταθίου εἰς αὐτό· καὶ εἶπεν ὁ θεός·

book 4 ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν·. ἀλλὰ πρὸς τίνα ἔφη, ζητήσωμεν, φιλόσοφε. ἐν τῷ γὰρ εἰπεῖν καὶ εἶπεν ὁ θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν· ζήτημα ἐνέβαλε νοῆσαι ἡμᾶς, πρὸς τίνα ἔλεγε τὸ ποιήσωμεν· εἰπὼν εἰπὼν γὰρ καὶ εἶπεν ὁ θεὸς ποιήσωμεν ἄνθρωπον· ἐπήγαγε λέγων »καὶ ἐποίησεν ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρρεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς«.

book 5 ἡ οὖν τοῦ ποιήσωμεν σημασία τὸ εἶναι πρόσωπον συνδημιουργὸν σημαίνει καὶ συνισοπροσήγορον εἰσάγει. ὡς γὰρ θεὸς ὁ πατήρ ἐστιν ὁ εἰπὼν »ποιήσωμεν ἄνθρωπον«, οὕτω θεός ἐστι καὶ πρὸς ὃν τὸ ποιήσωμεν εἶρηκε, μιᾶς οὔσης τῆς τῶν ἀμφοτέρων προσώπων θεότητος, τοῦ τε ἐπόντος »ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν« καὶ τοῦ ποιήσαντος τὸν ἄνθρωπον.

book 6 τὸ γὰρ ποιήσωμεν τὸ πανάγιον καὶ ἀπαράλλακτον τῆς τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ θεότητος παρίστησιν ἡ φωνή. ἡ γὰρ τοῦ θεοῦ εἰκὼν ἀπλή καὶ ἀσύνθετός ἐστι πῦρ οὐσα τῇ φύσει.

- book 7 ἀποκρισις σύμφωνος τῶν ἁγίων πατέρων· φῶς ἀπρόσιτον καὶ κῆ ἄστεκτός ἐστι φύσις ἡ τῆς ἁγίας τριάδος οὐσία. αὕτη ἐστὶν ἡ διάνοια τοῦ ποιήσωμεν.
- book 1 Πρότασις τοῦ φιλοσόφου πρὸς τὴν ἁγίαν σύνοδον εἰς τὸ «ποιήσωμεν ἄνθρωπον»· καὶ εἶπεν ὁ θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον ἥμισυ κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν. εἰ οὖν, ὡς ἡ φωνὴ δηλοῖ, ἥ καὶ ὁ νοῦς ἐξαπαχθεῖς, ἀνθρωπόμορφον ἄν τις λέξει τὸν θεόν. τὸν δὲ θεὸν ἴσμεν ἀπλοῦν καὶ ἀσχημάτιστον. τί οὖν βούλονται αἱ σημασίαι τῶν προσηγοριῶν τούτων; φατέ, μὴ ἀρα ἀνθρωπόμορφον τὸ θεῖον; ἀποκρισις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ κζ' Εὐσταθίου ἐπισκόπου Ἀντιοχείας· οὐχ
- book 2 οὕτως, ὦ φιλόσοφε, ἀλλ' ἡ τὸ εἰπεῖν τὸν θεόν· «ἀρχέτωσαν πάσης τῆς γῆς» καὶ τὸ «κατακυριεύσάτωσαν αὐτῆς καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτῇ» τοῦτο τὸ κύριον ἐστὶ τοῦ ποιῆσαι τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα θεοῦ καὶ ἄρχειν αὐτὸν πάσης τῆς γῆς.
- book 3 ἐπεὶ περ, ὡς ἄρχει ὁ θεὸς ἀπάσης τῆς γῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πάντων, οὕτω καὶ τὸν ἄνθρωπον δεύτερον ἄρχοντα πάσης τῆς γῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ κατέστησε, τοῦτο εἶναι τὸ «κατ' εἰκόνα θεοῦ καὶ καθ' ὁμοίωσιν» γενέσθαι τὸν ἄνθρωπον φημι. ἔτι ἀναποκρισις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ τοῦ αὐτοῦ κή 14 Gon. 1, 26 — 17 vgl. S. 15, 22: Theodoret quaest. in Genes. 20 t. I p. 25, 30 Schulze | 21 Theodoret ebd. p. 26. Gen. 1, 26. 28 — 26 Gen. 1, 26 A1HR V1P3 M2P1P2 2 τοῦ1 > HV1P3 3 οὐδὲ Georg. Mon. | οὔτε — 4 ἀντιστήσασθαι > 5 ἔγωγε HM2P1P2 | κἀγὼ νενόηκα Georg. Mon. 7 τε A1R > d. übr. HSS D τοῦ θεοῦ ~ R 12 εὐρεθείσης A1R 13 ἡ πρότασις A1R | φιλοσόφου] λόγου H ἐπαχθεῖς H | τις ἀνθρωπόμορφον ~ A1R 17 λέξει A1 λέξει R | ἴμεν, aber am Rand von äterer Hd. ἴσμεν M2 21 τὸν θεόν > R, äglich ügt V1 | > M2 23 εἰκόνα + τοῦ H | καὶ > H 24 ἐπεὶ περ — 26 γῆς > πάσης R ἐπισκόπου Εὐσταθίου εἰς αὐτό· καὶ εἶπεν ὁ θεός·
- book 4 ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν. ἀλλὰ πρὸς τίνα ἔφη, ζητήσωμεν, φιλόσοφε. ἐν τῷ γὰρ εἰπεῖν καὶ εἶπεν ὁ θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν· ζήτημα ἐνέβαλε νοῆσαι ἡμᾶς, πρὸς τίνα ἔλεγε τὸ ποιήσωμεν· εἰπὼν εἰπὼν γὰρ καὶ εἶπεν ὁ θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον· ἐπήγαγε λέγων «καὶ ἐποίησεν ἐποίησεν ὁ θεός τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρρεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς».
- book 5 ἡ οὖν τοῦ ποιήσωμεν σημασία τὸ εἶναι πρόσωπον συνδημιουργὸν σημαίνει καὶ συνισοπροσήγορον εἰσάγει. ὡς γὰρ θεὸς ὁ πατήρ ἐστιν ὁ εἰπὼν «ποιήσωμεν ἄνθρωπον», οὕτω θεός ἐστι καὶ πρὸς ὃν τὸ ποιήσωμεν εἴρηκε, μιᾶς οὔσης τῆς τῶν ἀμφοτέρων προσώπων θεότητος, τοῦ τε ἐπόντος «ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν» καὶ τοῦ ποιήσαντος τὸν ἄνθρωπον.
- book 6 τὸ γὰρ ποιήσωμεν τὸ πανάγιον καὶ ἀπαράλλακτον τῆς τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ θεότητος παρίστησιν ἡ φωνή. ἡ γὰρ τοῦ θεοῦ εἰκὼν ἀπλή καὶ ἀσύνθετός ἐστι πῦρ οὕσα τῇ φύσει.
- book 7 ἀποκρισις σύμφωνος τῶν ἁγίων πατέρων· φῶς ἀπρόσιτον καὶ κῆ ἄστεκτός ἐστι φύσις ἡ τῆς ἁγίας τριάδος οὐσία. αὕτη ἐστὶν ἡ διάνοια τοῦ ποιήσωμεν.
- book 1 Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου ὑπὲρ Ἀρείου· πάλιν ἐρῶ τὸν ἅλθον ἀπλοῦν εἶναι καὶ ἀσχημάτιστον καὶ ἀσύνθετον. πῶς οὖν ἄρα νοντέον τὸ «κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν» καὶ τὸ μὴ προϋπάρχειν τὸν εἰπόντα τοῦ πρὸς ὃν ἔλεγε «ποιήσωμεν ἄνθρωπον» καὶ τὰ ἐξῆς, φατέ ἡμῖν σαφῆ τὴν περὶ τούτων ἀπόδειξιν, εἰ δύνασθε. οἱ ἅγιοι ἐπίσκοποι διὰ Ὀσίου ἐπισκόπου λά πόλεως Κουρδούβης ἐρμηνεύοντος αὐτὸν ἑτέρου ἑτέρου εἶπον·
- book 2 εἰ προϋπῆρχεν, ὡς σὺ φῆς, τοῦ υἱοῦ ὁ πατήρ καὶ μεταγενέστερος ὁ υἱὸς μετὰ 1. 3 Gen. 1,26 — 7 Geu. 1, 27 — 18 I Tim. 6, 16 — 19 Ode 8 (Gebet Manasses), 5 A1HR V1P3 M2P1P2 1 Εὐσταθίου ἐπισκόπου ~ R | εἰς τὸ αὐτὸ H > psps 3 καὶ — 4 > R 4: κατ' εἰκόνα — 6 f ἄνθρωπον > V1P3

(Balfor.) 8 ἄρρεν] ἄρσεμ R εἰ P2 | ποιήσωμεν + ἐν P2 15 τὸ1] = qitod ad ilhul attinet vgl. 68, 1. 3 19 ἄκτιστός aber am Rand ABBPEV ἄστεκτος H 21 ἐρῶ τὸ] ἐρωτῶ HM2P1 ἐρῶ τῷ P2 24 μὴ] A1 | ἔλεγε] ὁ λόγος R 25 τὰ > M2 | σαφῇ > R | 26 δύνασθε corr. aus δύνασθαι R, δύνασθαι P2 27 πόλεως > H | im Text, κουδρούβης am Rand von anderer Hd. ', A1, κορδούβης R | εἶπον ἐρμηνεύοντος αὐτὸν ἐτέρου ἐτέρου ~ R | εἶπεν HP3 εἶπαν M2P2V1 28 μετὰ] μὲν Ps χρόνους τινὰς κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ καὶ εἰς υἱὸν αὐτοῦ μετὰ ταῦτα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πατρὸς ἀναγορευθεὶς, καθὰ φατε ἀσεβῶς βλασφημοῦντες εἰς ποίησιν τῶν κτιστῶν φύσεων προκεκτίσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ, εἶπεν ἂν κατὰ τὴν ὑμετέραν ἀσέβειαν ὁ ἄκτιστος θεὸς πρὸς τὸν κτιστὸν θεὸν καθ' ὑμᾶς· ποίησόν μοι ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἐμὴν καὶ . ὁμοίωσιν<.

book 3 ἐπεὶπερ αἰὲ πατὴρ ὁ θεός, ὡς προαπεδείξαμεν, καὶ αἰὲ συνυπάρχει τῷ πατρὶ ὁ υἱός, οὐ μεταγενέστερος χρόνοις, οὐκ ἐλάσσω δυνάμει, οὐ περιγραφτὸς τόπῳ, ἀλλ' αἰὲ καὶ ὡσαύτως αἰδίως συνυπάρχων τῷ πατρί, γεγεννημένος ἐξ αὐτοῦ ἀπερινοήτως καὶ ἀνεκφράστως, καθὰ προειρήκαμεν, θεὸς ἀληθινὸς ὢν αἰὲ ἐκ τοῦ αἰὲ ὄντος ἀληθινοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, συνάναρχος τῷ Πατρὶ, συναΐδιος τῷ πατρὶ, συμβασιλεύων αἰὲ τῷ πατρὶ, ὁμοούσιος τῷ πατρὶ, ἰσοδύναμος τῷ πατρὶ, συνδημιουργὸς τῷ πατρὶ.

book 4 εἰ γὰρ καὶ πάντα διὰ τοῦ υἱοῦ γεγενῆσθαι λέγει ἡ θεία τῶν εὐαγγελίων φωνὴ καὶ »χωρὶς αὐτοῦ αὐτοῦ γέγονεν οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν«, ἀλλ' ὅμως οὐ δίχα τοῦ πατρὸς ἐδημιούργησεν, ἐπεὶπερ μία θεότης καὶ βουλὴ μία τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀχωρίστως αἰὲ ὄντος τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν υἱὸν καὶ τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα, νοητέον οὖν, ὃ φιλόσοφε,

book 5 ὅτι ἐν κατὰ τὴν τῆς θεότητος οὐσίαν ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱός, καθὰ καὶ ἐν εὐαγγελίοις ὁ αὐτὸς υἱὸς βοᾷ »ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἓν εσμεν«· πρὸς ὃν ἔλεγε »ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν«.

book 6 ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου· καὶ ἤδη ἐν ταῖς προτέραις ἐπερωτήσεσιν λβ' ἔφαμεν μὴ εἶναι τὸν θεὸν ἀνθρωπόμορφον· τίνα οὖν ἔχει τὴν σημασίαν ἡ ῥῆσις αὕτη, τὸ »κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν«, φατὲ ἡμῖν. οὐ γὰρ μικρὸν ἡμῖν ἡ λέξις παρέχει ἀγῶνα· τέως τοῦτο λεκτέον. ἀποκρίσις τῆς ἀγίας συνόδου διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπι- λγ' σκόπου Ὁσίου πόλεως Κουρδούβης·

book 7 τὸ »κατ' εἰκόνα«, ὃ φιλό- 6 ff vgl. S. 60, 13 — 10 vgl. S. 60, 16 f — 14 f Job. 1, 3 — 21 Job. 10, 30 — Gen. 1, 26 — 25. 28 Gen. 1, 26 A1HR V1P3 M2P1P2 3 φύσεως M2 | προκεκτίσθαι HRP3 προεκτίσται V1 προεκτίσθαι (aber aus προκεκτίσθαι corr.) A1, M2P1P2 5 θεὸν] υἱὸν RM2P1P2V1P3 7 ὑπάρχει M2 8 χρόνῳ M2P1P2 9 συνυπάρχων] συνὼν R | γεγεννημένος P1P3 10 ὢν ἀληθινὸς ~ P2 11 ὄντος > R 12 συναΐδιος — 13 πατρὶ3 am Rand ügt H 12 ὁμοούσιος aus ὁμοιούσιος corr. P3 14 f τῶν εὐαγγελίων φωνῇ] γραφῇ R 15 οὐδὲ ἓν] οὐδὲν M2 16 ἐδημιούργησεν + ἀλλ' 212 V1P3 19 ὃ > V1P3 20 ὁ αὐτὸς βοᾷ υἱὸς ~ H αὐτὸς βοᾷ ὁ οἶός ~ ἔλεγεν + ὅτι R 24 τὴν > R 28 ὁσίου ἐπισκόπου ~ A1R | καρδοέβης R σοφε, νοητέον οὐ κατὰ τὴν τῶν σωμάτων σύνθεσιν, ἀλλὰ κατὰ τὸ νοερὸν ἐντετυπῶσθαι ὁ τῆς ἀληθείας παρίστησι λόγος. ἄκουε τοίνυν καὶ σύνες· ἀγαθὸς ὢν ὁ θεὸς τῇ φύσει ἐνέπηξε τῇ

book 8 νοερᾷ τοῦ ἀνθρώπου οὐσίᾳ »κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ὁμοίωσιν« οἶον τὴν ἀγαθότητα τὴν ἀπλότητα τὴν ἀγιότητα τὴν καθαρότητα τὴν ἀφθονίαν τὴν χρηστότητα τὴν μακαριότητα καὶ τὰ τοῦτοις ὅμοια· ἵν' ἅπερ ἐστὶν ὁ θεὸς τῇ φύσει, ταῦτα κατὰ τὴν αὐτοῦ χάριν ἔχειν δυνηθῇ καὶ ὁ ὑπ' αὐτοῦ κτισθεὶς ἄνθρωπος, τοῦτ' ἐστὶ τὸ νοερὸν αὐτοῦ.

book 9 κοὶ ὡσπερ οἱ τῶν ζωγράφων ἐπιστήμονες γράφοντες ἐν σανίσι τὰς ὁμοιώσεις τῶν εἰκόνων, ἐκ διαφόρων καὶ οὐκ ἐξ ἑνὸς χρώματος τὰς εἰκόνας ἀπαραλείπτως γράφουσιν, οὕτω δέδωκεν ὁ θεὸς καὶ τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντι ἐν τῷ νοερῷ ταμείῳ τῆς ψυχῆς, τοῦτ' ἐστὶ τῷ νῷ, ἔχειν διὰ τῶν ἀρετῶν τὸ »κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ὁμοίωσιν',

- book 10 τῆς εἰκόνης ἀπαραλείπτως εὕρισκομένης ἐν τῷ ἀνθρώπῳ διὰ τῶν προρρηθέντων θείων πραγμάτων, ὧν ἐνέθηκεν αὐτῷ ὁ θεὸς εἰπὼν ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν».
- book 1 Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου ὑπὲρ Ἀρείου· πάλιν ἐρῶ τὸν ἅλθρον ἀπλοῦν εἶναι καὶ ἀσχημάτιστον καὶ ἀσύνθετον. πῶς οὖν ἄρανοντέον τὸ »κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν« καὶ τὸ μὴ προϋπάρχειν τὸν εἰπόντα τοῦ πρὸς ὃν ἔλεγε »ποιήσωμεν ἄνθρωπον« καὶ τὰ ἐξῆς, φατέ ἡμῖν σαφῆ τὴν περὶ τούτων ἀπόδειξιν, εἰ δύνασθε. οἱ ἅγιοι ἐπίσκοποι διὰ Ὁσίου ἐπισκόπου λά πόλεως Κουρδούβης ἐρμηνεύοντος αὐτὸν ἐτέρου ἐτέρου εἶπον·
- book 2 εἰ προϋπῆρχεν, ὡς σὺ φῆς, τοῦ υἱοῦ ὁ πατήρ καὶ μεταγενέστερος ὁ υἱὸς μετὰ 1. 3 Gen. 1,26 — 7 Gen. 1, 27 — 18 I Tim. 6, 16 — 19 Ode 8 (Gebet Manasses), 5 A1HR V1P3 M2P1P2 1 Εὐσταθίου ἐπισκόπου ~ R | εἰς τὸ αὐτὸ H > psps 3 καὶ — 4 > R 4: κατ' εἰκόνα — 6 f ἄνθρωπον > V1P3 (Balfor.) 8 ἄρρεν] ἄρρεμ R εἰ P2 | ποιήσωμεν + ἐν P2 15 τὸ1] = qitod ad ilhul attinet vgl. 68, 1. 3 19 ἄκτιστος aber am Rand ABBPEV ἄστεκτος H 21 ἐρῶ τὸ] ἐρωτῶ HM2P1 ἐρῶ τῷ P2 24 μὴ] A1 | ἔλεγε] ὁ λόγος R 25 τὰ > M2 | σαφῆ > R | 26 δύνασθε corr. aus δύνασθαι R, δύνασθαι P2 27 πόλεως > H | im Text, Κουρδούβης am Rand von anderer Hd. ', A1, Κουρδούβης R | εἶπον ἐρμηνεύοντος αὐτὸν ἐτέρου ἐτέρου ~ R | εἶπεν HP3 εἶπαν M2P2V1 28 μετὰ] μὲν Ps χρόνους τινὰς κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ καὶ εἰς υἱὸν αὐτοῦ μετὰ ταῦτα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πατρὸς ἀναγορευθεὶς, καθὰ φατέ ἀσεβῶς βλασφημοῦντες εἰς ποίησιν τῶν κτιστῶν φύσεων προκεκτίσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ, εἶπεν ἂν κατὰ τὴν ἡμετέραν ἀσέβειαν ὁ ἄκτιστος θεὸς πρὸς τὸν κτιστὸν θεὸν καθ' ὑμᾶς· ποίησόν μοι ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἐμὴν καὶ . ὁμοίωσιν<.
- book 3 ἐπεὶ περ ἀεὶ πατήρ ὁ θεός, ὡς προαπεδείξαμεν, καὶ ἀεὶ συνυπάρχει τῷ πατρὶ ὁ υἱός, οὐ μεταγενέστερος χρόνοις, οὐκ ἐλάσσων δυνάμει, οὐ περιγραφτὸς τόπῳ, ἀλλ' ἀεὶ καὶ ὡσαύτως ἀϊδίως συνυπάρχων τῷ πατρί, γεγεννημένος ἐξ αὐτοῦ ἀπερινοήτως καὶ ἀνεκφράστως, καθὰ προειρήκαμεν, θεὸς ἀληθινὸς ὧν ἀεὶ ἐκ τοῦ ἀεὶ ὄντος ἀληθινοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, συνάναρχος τῷ Πατρὶ, συναΐδιος τῷ πατρί, συμβασιλεύων ἀεὶ τῷ πατρί, ὁμοούσιος τῷ πατρί, ἰσοδύναμος τῷ πατρί, συνδημιουργὸς τῷ πατρί.
- book 4 εἰ γὰρ καὶ πάντα διὰ τοῦ υἱοῦ γεγενῆσθαι λέγει ἡ θεία τῶν εὐαγγελίων φωνὴ καὶ »χωρὶς αὐτοῦ αὐτοῦ γέγονεν οὐδὲ ἐν ὃ γέγονεν«, ἀλλ' ὅμως οὐ δίχα τοῦ πατρὸς ἐδημιούργησεν, ἐπεὶ περ μία θεότης καὶ βουλὴ μία τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀχωρίστως ἀεὶ ὄντος τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν υἱὸν καὶ τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα, νοητέον οὖν, ὃ φιλόσοφε,
- book 5 ὅτι ἐν κατὰ τὴν τῆς θεότητος οὐσίαν ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱός, καθὰ καὶ ἐν εὐαγγελίοις ὁ αὐτὸς υἱὸς βοᾷ »ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἓν εἰμεν« πρὸς ὃν ἔλεγε »ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν«.
- book 6 ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου καὶ ἥδη ἐν ταῖς προτέραις ἐπερωτήσεσιν λβ ἔφαμεν μὴ εἶναι τὸν θεὸν ἀνθρωπόμορφον· τίνα οὖν ἔχει τὴν σημασίαν ἡ ῥῆσις αὕτη, τὸ »κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν«, φατέ ἡμῖν. οὐ γὰρ μικρὸν ἡμῖν ἡ λέξις παρέχει ἀγῶνα· τέως τοῦτο λεκτέον. ἀποκρίσις τῆς ἀγίας συνόδου διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπι- λγ σκοποῦ Ὁσίου πόλεως Κουρδούβης·
- book 7 τὸ »κατ' εἰκόνα«, ὃ φιλό- 6 ff vgl. S. 60, 13 — 10 vgl. S. 60, 16 f — 14 f Job. 1, 3 — 21 Job. 10, 30 — Gen. 1, 26 — 25. 28 Gen. 1, 26 A1HR V1P3 M2P1P2 3 φύσεως M2 | προκεκτίσθαι HRP3 προεκτίσθαι V1 προεκτίσθαι (aber aus προκεκτίσθαι corr.) A1, M2P1P2 5 θεὸν] υἱὸν RM2P1P2V1P3 7 ὑπάρχει M2 8 χρόνῳ M2P1P2 9 συνυπάρχων] συνὼν R | γεγεννημένος P1P3 10 ὡν ἀληθινὸς ~ P2 11 ὄντος > R 12 συναΐδιος — 13 πατρί3 am Rand ügt H 12 ὁμοούσιος aus ὁμοιοούσιος corr. P3 14 f τῶν εὐαγγελίων φωνῇ] γραφῇ R 15 οὐδὲ ἐν] οὐδὲν M2 16 ἐδημιούργησεν + ἀλλ' 212 V1P3 19 ὃ > V1P3 20 ὁ αὐτὸς βοᾷ υἱὸς ~ H αὐτὸς βοᾷ ὁ οἶός ~ ἔλεγεν

+ ὅτι R 24 τὴν > R 28 ὁσίου ἐπισκόπου ~ A1R | καρδοέβης R σοφε, νοητέον οὐ κατὰ τὴν τῶν σωμάτων σύνθεσιν, ἀλλὰ κατὰ τὸ νοερὸν ἐντετυπῶσθαι ὁ τῆς ἀληθείας παρίστησι λόγος. ἄκουε τοίνυν καὶ σύνες· ἀγαθὸς ὢν ὁ θεὸς τῇ φύσει ἐνέπηξε τῇ

book 8 νοερᾷ τοῦ ἀνθρώπου οὐσίᾳ »κατ'εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ὁμοίωσιν« οἷον τὴν ἀγαθότητα τὴν ἀπλότητα τὴν ἀγιότητα τὴν καθαρότητα τὴν ἀφθονίαν τὴν χρηστότητα τὴν μακαριότητα καὶ τὰ τοῦτοις ὅμοια· ἵν' ἅπερ ἐστὶν ὁ θεὸς τῇ φύσει, ταῦτα κατὰ τὴν αὐτοῦ χάριν ἔχειν δυνηθῇ καὶ ὁ ὑπ' αὐτοῦ κτισθεὶς ἄνθρωπος, τοῦτ' ἔστι τὸ νοερὸν αὐτοῦ.

book 9 κοὶ ὥσπερ οἱ τῶν ζωγράφων ἐπιστήμονες γράφοντες ἐν σανίσι τὰς ὁμοιώσεις τῶν εἰκόνων, ἐκ διαφόρων καὶ οὐκ ἐξ ἑνὸς χρώματος τὰς εἰκόνας ἀπαραλείπτως γράφουσιν, οὕτω δέδωκεν ὁ θεὸς καὶ τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντι ἐν τῷ νοερῷ ταμείῳ τῆς ψυχῆς, τοῦτ' ἔστι τῷ νῶ, ἔχειν διὰ τῶν ἀρετῶν τὸ »κατ'εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ὁμοίωσιν',

book 10 τῆς εἰκόνος ἀπαραλείπτως εὐρισκομένης ἐν τῷ ἀνθρώπῳ διὰ τῶν προρρηθέντων θείων πραγμάτων, ὧν ἐνέθηκεν αὐτῷ ὁ θεὸς εἰπὼν ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ'εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ'ὁμοίωσιν«.

book 1 Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου· ὑπερκείσθω μοι ταῦτα ἐπὶ τοῦ λδ' παρόντος καιροῦ· ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον ἐπερωτητέον περὶ τοῦ δι' οὗ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ πάντα τὰ τε ὀρώμενα τὰ τε μὴ ὀρώμενα. οὐ γάρ μοι δοκεῖ εὖ ἔχειν, ἅπερ εἰρήκατε, ὅτι ἐν κατὰ τὸ αὐτὸ ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱὸς αἰδίως ἅμα καὶ ὅτι θεὸς αἰεὶ συμπροϋπάρχων τῷ πατρὶ ὁ υἱός.

book 2 ἐγὼ δὲ φαίην ὑπουργὸν ἐν τοῖς κτίσμασι γεγενῆσθαι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ θεοῦ. ἐδεῖτο γὰρ ὁ θεὸς ὑπουργοῦ εἰς τὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου κατασκευήν. διὸ μέλλων ὁ δημιουργὸς θεὸς κτίζειν τὰς κτιστὰς φύσεις ὑπεστήσατο ἑαυτῷ ἐργαλεῖον, δι' οὗ κτίσει πάσας τὰς φύσεις.

book 3 ὥσπερ γὰρ ὁ τέκτων προϋφιστᾷ ἐργαλεῖα εἰς τὴν τῶν ὑπ' αὐτοῦ μελλόντων γίνεσθαι κατασκευήν, οὕτως ἔστι νοῆσαι καὶ ἐπὶ τοῦ θεοῦ, ὅτι ὑποστήσας ἑαυτῷ ὡς ἐργαλεῖον τὸν 4. 13. 16 Gen. 1, 26 A1HR V1P3 M2P1P2 1 τὴν — τὸ > P3 | τῶν > RV1 | τὸ > HM2P1P2 3 ἀνέπηξε P2 4 καθ' ὁμοίωσιν αἰτοῦ καὶ κατ'εἰκόνα ~ 4 R τὴν ἀγαθότητα τὴν καθαρότητα τὴν ἀφθονίαν τὴν ἀπλότητα τὴν ἀγιότητα (so!) τὴν χρηστότητα ~ V1 10 τὰς τῶν εἰκόνων ὁμοιώσεις ~ R 12 τῷ1 — 13 ἔστι > R 14 f εὐρισκομένης] σωζομένης R 15 προειρημένων H | θείων] A1R > H 16 ἀνέθηκεν A1RV1P3 17 ὁμοίωσιν] ὁμοίων P1 20 f μὴ ὀρώμενα δρώμενα] ὀρατα P2 21 f τὸ αὐτὸ] ταυτὸ R 22 συνυπάρχων aber am Rand ABBREV συνπρουπάρχων H συμπρουπάρχει R 29 ὡς > H υἱὸν ἔκτισε δι' αὐτοῦ τὸν κόσμον.

book 4 τὸ γὰρ ὑπὸ τῶν ἀποστόλων ρηθὲν ὅτι »πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο«, ὡς δι' ἐργαλείου ἐκτίσθησαν αἱ δι' αὐτοῦ φύσεις, καὶ τὸ »κατ'εἰκόνα δὲ ἡμετέραν καὶ καθ'ὁμοίωσιν« εἰπεῖν τὸν θεὸν κτισθῆναι τὸν ἄνθρωπον διὰ τοῦ ἐργαλείου, τοῦτ' ἔστι διὰ τοῦ υἱοῦ, κατὰ τὴν ἑαυτοῦ εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν εἶπεν ὁ θεός. ἀνταπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ λέεοντίου ἐπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας καὶ Εὐψυχίου ἐπισκόπου Τυάωνων·

book 5 εἰ οὖν, ὡς σὺ φῆς, ἐργαλεῖον ὁ υἱὸς εἰς ποίησιν τῶν κτιστῶν φύσεων ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐκτίσθη, ἐκ τῶν σεαυτοῦ καταπίπτεις λόγων, ὧ φιλόσοφε. λέγει γὰρ ἡ τοῦ εὐαγγελίου φωνή, ὡς καὶ αὐτὸς ἀρτίως ἐμνήσθης »πάντα ὁι' αὐτοῦ ἐγένετο«, καὶ ἐπάγει »καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ ἐγένεον«.

book 6 εἰ οὖν πᾶν τὸ κτιστὸν δι' αὐτοῦ γέγονε καὶ χωρὶς αὐτοῦ γέγονεν οὐδὲ ἓν, ὁ κόσμος δὲ κτίσμα καὶ ὁ υἱός, ὡς αὐτὸς φῆς, ἑαυτὸν ἄρα ἔκτισεν καὶ οὐχ ὁ πατήρ.

book 7 ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου· ἅπαξ εἶπον, ὅτι ὡς λς' δι' ἐργαλείου πάντα δι' αὐτοῦ ἐποίησεν ὁ θεὸς εἰς αὐτὸ τοῦτο ποιήσας αὐτὸν πρὸ πάσης κτίσεως, πρὸς ποίησιν τῶν κτιστῶν φύσεων

ἐργαλεῖον εὐτρεπίσας αὐτόν. ἀνταπόκρισις τῶν ἀγίων πατέρων διὰ λζ' τῶν αὐτῶν ἐπισκόπων Λεοντίου καὶ Εὐψυχίου·

book 8 εἰπέ, ὦ βέλτιστε, ποῦ σοί τις ἐργαλεῖα ἀνεβόησε τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἢ τὸ ἅγιον αὐτοῦ πνεῦμα; παράσχου ἡμῖν τὰς μαρτυρίας τῶν ὑποθέσεων. τίνος πνευματοφόρου ἔχεις τὰς ὑπογραφὰς ἐκδώσαντος ἐργαλεῖον τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὸν κτίστην πάντων τῶν αἰώνων καὶ πασῶν στρατιῶν ἐπουρανίων καὶ πάντων ἐπιγείων;

book 9 ἐπάκουσον τοίνυν, ὦ φιλόσοφε, τῶν μαρτυριῶν τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν τῶν ἐκθησάντων θεὸν συνάϊδιον τῷ πατρὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, κτίστην τε καὶ δημιουργὸν πασῶν 2 Joh. 1, — 3 Gen. 1, 26 — 11 Joh. 1, 3 A1HR V1P3 M2P1P2 3 δι' αὐτοῦ αἱ ~ R 5 διὰ > V1 11 f καὶ ἐπάγει > R γέγονεν R 13 γέγονεν — 15 πατήρ Text nach A1 13 f γέγονεν ὕδὲ ὁ κόσμος· κτίσμα δὲ καὶ ὁ υἱὸς κτλ. HM2P1P2 γέγονεν οὐδὲ ἐν ᾧ γέγονε κτίσμα δὲ ὁ κόσμος καὶ ὁ υἱὸς R γέγονεν οὐδὲν δ γέγονε, λτός, α δὲ καὶ ὁ υἱὸς V1P3 14 f ἔκτισεν + ὁ υἱὸς R ἔκτισεν ἄρα ~ HYips 15 ὡς > V1P3 17 πρὸ > κτίσεως + καὶ HP3 19 λέοντος R 20 ἐργαλεῖον R | ἦ] τι P3 22 ἐκδώσαντος > R ἐκδόσαντος M2P1P2V1P3 | ἐργαλεῖα A1 23 τὸν] καὶ R | H | τῶν > V1 25 zu ἐκθησάντων vgl. 24, 29. 50, 30 25 f ὡς αἶδιον P3 26 πασῶν] πάντων R τῶν κτιστῶν φύσεων.

book 10 ἐν μὲν βίβλῳ κτίσεως ἔχεις Μωσῆν τὸν προφήτην, ὃς συνδημιουργὸν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τὸν υἱὸν ἐξέδωκε, λέγων καθὰ προειρήκαμέν σοι, ὦ βέλτιστε, »εἶπεν ὁ θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν«· πρόσωπον συνδημιουργὸν συγκαλεῖν πέφυκεν ἀλλ' οὐχὶ ἐργαλεῖον. τὸ γὰρ εἰπεῖν »καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρρεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς« αὐθεντίαν προσώπων σημαίνει.

book 11 ἐν τῷ γὰρ εἰπεῖν »ποιήσωμεν ἄνθρωπον« ἀναιρεῖ τὴν τῶν ἐργαλείων ἐπίνοιαν. τρανοτέραν <δὲ> δέχου μαρτυρίαν αὐθεντικὴν εἰς μόνον τὸ πρόσωπον τοῦ υἱοῦ ἐκτεθεῖσαν δεικνύσαν αὐτὸν δημιουργὸν δημιουργὸν πασῶν τῶν γενητῶν φύσεων, ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ Βαρουχ ἐκ στόματος Ἱερεμίου προφήτου λέγοντος

book 12 »ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον ἐνέπλησεν αὐτὴν κτηνῶν τετραπόδων, ὁ ἀποστέλλων τὸ φῶς καὶ πορεύεται· ἐκάλεσεν αὐτό, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμφ. οἱ δὲ ἀστέρες ἔλαμψαν ἐν ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν καὶ ἠυφράνθησαν. ἐκάλεσεν αὐτούς, καὶ εἶπαν· πάρεσμεν· ἔλαμψαν μετ' εὐφροσύνης τῷ ποιήσαντι αὐτούς. οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἐξεῦρε πᾶσαν ἐπιστήμης ἐπιστήμης καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακώβ τῷ παιδί αὐτοῦ καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἡγαπημένῳ αὐτοῦ. μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὥφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφη«.

book 13 καὶ ὁ Ησαΐας λέγει τῷ Ἰσραὴλ »καὶ νῦν οὐκ ἔγνωσ, εἰ μὴ ἤκουσας; θεὸς αἰώνιος, θεὸς ὁ κατασκευάσας τὰ ἄκρα τῆς γῆς«. τίς οὖν οὗτος ὁ θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ φιλόσοφε, ὁ κατασκευάσας τὰ ἄκρα τῆς γῆς, ὁ καὶ ἐπὶ γῆς ὄφθεις καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφεῖς; τὸν υἱὸν λέγεις συναναστράφθαι τοῖς ἀνθρώποις ἢ τὸν πατέρα; 3. 6 Gen. 1, 26 f — 13 Baruch 3, 32 ff — 23 Jes. 40, 23 A1HR V1P3 M2P1P2 1 μωσῆν R 2 συνδημιουργὸν τὸν υἱὸν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ ~ R 5 ἐργαλεῖον A1R ἐργαλεῖα die übr. HSS | τὸ] τῷ HM2P1 7 ἄρρεν R 8 προσώπων 1 προσώπους P2 προσώπου d. übr. HSS | σημαίνει προσώπους ~ P2 9 τὴν > 10 δέχου] δὲ ἔχω A1R | αὐθεντικὴν + εἰπεῖν R | μόνον τὸ > A1R 11 A1 | γενητῶν A1HV1 γεννητῶν d. übr. HSS 12 ἱερεμίου + τοῦ A1R 13 χρόνον > R 17 εἶπ = εἶπον A1R 20 f τῷ παιδί αὐτοῦ Ἰακώβ ~ 21 τῷ ἡγαπημένῳ + ὑπὲρ P3 22 τῆς > HM2P1P2P3 23 εἰ] ἢ RM2P1 24 1 + ὁ M2 24 f τίς οὖν > R 25 ὁ2 > M2 27 λέγει R ἀπόκρισις τοῦ φιλοσόφου·

book 14 ὁ υἱός, φησί, συνανέστραπται, καθὼς λή εἴρηκαν αἱ θεῖαι γραφαὶ καὶ γὰρ πιστωθεῖς ἐξ αὐτῶν ἀποδέδεγμαι. ἀλλ' ἔστι μοι ἔτι δυνατωτάτη καὶ ἀναντίρρητος ἀντίθεσις περὶ αὐτοῦ. ὅτι πρὸ

πάσης κτίσεως ἔκτισεν αὐτὸν ὁ θεός, ἕνα δι' αὐτοῦ τὰ Πάντα κτίσῃ. καὶ ταῦτα ἀποδείξω ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τῶν ἀγώνων. ἀποκρίσις τῶν ἀγίων πατέρων διὰ τῶν αὐτῶν ὁσιωτάτων ἐπισκόπων λθ' Λεοντίου καὶ Εὐψυχίου· οὐχ

book 15 οὕτως, φιλόσοφε, οὐκ ἔνεστι δεῖξαί σε ταῦτα ἅπερ φής. γέννημα γάρ ἐστι τοῦ θεοῦ καὶ οὐ ποῖημα. καθάπερ διὰ πλειόνων ἀπεδείξαμεν. καὶ τίς γάρ, ὦ φιλόσοφε, τῶν ἐν εὐσεβείᾳ καὶ ἀγχινοίᾳ πλουτούντων ἀνδρῶν οὐχ ἐκπλήττεται ἐπὶ ταῖς τοσαύταις αὐτοῦ ἐνεργείαις τῶν ὑπ' αὐτοῦ δημιουργηθεισῶν φύσεων ὥς ὑπὸ θεοῦ τοῦτ' ἔστιν ὑπ' αὐτοῦ, κτισθεισῶν, τῆς γραφῆς βοώσης »ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον« καὶ »εἶδεν ὁ θεὸς τὰ πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν«.

book 16 Ἰωάννης δὲ ὁ εὐαγγελιστὴς σαφέστατα δείκνυσιν αὐτὸν αἰεὶ συνυπάρχοντα τῷ πατρὶ συναΐδιόν τε καὶ συνάναρχον τῷ πατρί, »ἐν ἀρχῇ γάρ φησιν ἦν ὁ λόγος. καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος· οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν. πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν«.

book 17 ἰδοὺ σαφέστατα δέδεικται, ὦ φιλόσοφε, ὅτι πάσης γεννητῆς φύσεως δημιουργὸς ὁ υἱός· εἰ οὖν δημιουργὸς τῶν ὅλων κτισμάτων ἐστίν, ὥσπερ ὥσπερ καὶ ἔστιν, ὀρωμένων τε καὶ νοουμένων, δῆλον ὅτι θεὸς ἀληθῶς φύσει καὶ οὐκ ἐργαλεῖον, ὥς φής, οὐδὲ κτίσμα οὔτε ποῖημα οὔτε εταγεμέστερος τοῦ πατρός.

book 18 τὸ γὰρ ἦν τετράκις λεχθὲν ὑπὸ τοῦ εὐαγγελιστοῦ τὸ προϋπάρχον οὐκ ἔχει. ἵχει. ἵνα τελειότατα γνῶσῃ ὅτι οὐχ ὑπεξούσιος ἀλλ' αὐτεξούσιος ὥς καὶ ὁ πατήρ, δέχου καὶ ἄλλην ἐναργεστάτην μαρτυρίαν.

book 19 ἄκουε τοίνυν τοῦ θεσπεσίου Ἡσαΐου βοῶντος »καὶ θελήσουσι, φησίν, εἰ ἐγενήθησαν πυρίκαυστοι« τοὺς Ἰουδαίους προσαναφωνῶν »ὅτι παιδίον ἐγεννήθη υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡ μῖν, 13 Gen. 1, 27. 31 — 17 Joh. 1, 1 — 3 — 2 ff Jes. 9, 5. 6 A1HR V1P3 M2P1P2 1 συνανεστράφθαι A1V1P3 συνανέστρηπται R συνανεστράφη H (wo aber η wohl auf Rasur) M2P1P2 | καθὰ H 2 ἀποδέδειγμαί R 3 ἔτι τι > R | (so!) + ἔτι R 4 δι' αὐτῶν τῶν P2 6 ὁσιωτάτων H 8 ἔφησ V1P3 13 βοώσης + καὶ M2P1P2 14 τὰ > P2 18 nach ἦν Rasur A1 19 ἐγένετο] οὐ H 19 σαφέστατα > R 20 γεννητῆς, aber v corrig. A1, R durch Rasur aus γεννητῆς P2 γεννητῆς P3 | υἱὸς] θεὸς R 25 γνῶς R 26 2 > R 28 φησίν > P2 | ἐγεννήθησαν P1 29 προσαναφωνῶν d. übr. HSS, aber corr. aus προσαναφωνῶν in A1 οὗ ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τοῦ ὧμου αὐτοῦ, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος θαυμαστὸς σύμβουλος θεὸς ἰσχυρὸς ἐξουσιαστής«. ἄκουε, φιλόσοφε, ἐξουσιαστὴν αὐτὸν προκηρυττόμενον καὶ οὐχ ὑπεξούσιον, καθὼς ὑμεῖς φατε.

book 20 ἀλλὰ πάλιν ἐπαναληπτέον τὴν λέξιν· »θεὸς ἰσχυρὸς, ἐξουσιαστής, ἄρχων εἰρήνης, πατήρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος'. ἐν δὲ μιᾷ τῶν αὐτοῦ εὐεργεσιῶν παρίστησιν ἑαυτὸν ὁ αὐτὸς μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ αὐτεξούσιόν τε καὶ κτίστην τοῦ ἀνθρώπου, ἐπὶ τῇ τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ ἀναπληρώσει ὑπ' αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ γεγεννημένῃ.

book 21 ἀπαύγασμα γάρ ἐστι τοῦ πατρὸς συναΐδιον καὶ χαρακτὴρ ἀπαράλλακτος τῆς ὅλης αὐτοῦ ὑποστάσεως, καθὰ φησι Παῦλος ὁ ἀπόστολος, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς«.

book 22 ἰδοὺ, φιλόσοφε, τοσοῦτοι ἄναρχον, ἐπεὶ καὶ συνάκτιστον τῷ πατρὶ κτίστην τε πασῶν τῶν κτιστῶν φύσεων, καθὰ πλειστάκις εἰρήκαμεν, τῶν τε ὀρωμένων τῶν τε νοουμένων τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἀπέδειξαν.

book 23 ποῦ δὲ καὶ οἱ μάρτυρες τῶν ἐργαλείων, φῆσον εἰ ἔχεις· τάχα οὖν καὶ εἰς ἐργαλεῖα πιστεύσας ἐβαπτίσθης, εἶπερ, ὥς φής, πιστὸς ὑπάρχεις τῷ θεῷ.

book 1 Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου· ὑπερκείσθω μοι ταῦτα ἐπὶ τοῦ λθ' παρόντος καιροῦ· ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον ἐπερωτητέον περὶ τοῦ δι' οὐ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ πάντα τὰ τε ὀρώμενα

τά τε μὴ ὀρώμενα. οὐ γάρ μοι δοκεῖ εἶ ἔχειν, ἅπερ εἰρήκατε, ὅτι ἐν κατὰ τὸ αὐτὸ ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱὸς αἰδίως ἅμα καὶ ὅτι θεὸς αἰεὶ συμπροϋπάρχων τῷ πατρὶ ὁ υἱός.

book 2 ἐγὼ δὲ φαίην ὑπουργὸν ἐν τοῖς κτίσμασι γεγενῆσθαι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ θεοῦ. ἐδεῖτο γὰρ ὁ θεὸς ὑπουργοῦ εἰς τὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου κατασκευήν. διὸ μέλλων ὁ δημιουργὸς θεὸς κτίζειν τὰς κτιστὰς φύσεις ὑπεστήσατο ἑαυτῷ ἐργαλεῖον, δι' οὗ κτίσει πάσας τὰς φύσεις.

book 3 ὥσπερ γὰρ ὁ τέκτων προϋφιστᾷ ἐργαλεῖα εἰς τὴν τῶν ὑπ' αὐτοῦ μελλόντων γίνεσθαι κατασκευήν, οὕτως ἔστι νοῆσαι καὶ ἐπὶ τοῦ θεοῦ, ὅτι ὑποστήσας ἑαυτῷ ὡς ἐργαλεῖον τὸν 4. 13. 16 Gen. 1, 26 A1HR V1P3 M2P1P2 1 τὴν — τὸ > P3 | τῶν > RV1 | τὸ > HM2P1P2 3 ἀνέπηξε P2 4 καθ' ὁμοίωσιν αἰτοῦ καὶ κατ' εἰκόνα ~ 4 R τὴν ἀγαθότητα τὴν καθαρότητα τὴν ἀφθονίαν τὴν ἀπλότητα τὴν ἀγιότητα (so!) τὴν χρηστότητα ~ V1 10 τὰς τῶν εἰκόνων ὁμοιώσεις ~ R 12 τῷ 1 — 13 ἔστι > R 14 f εὕρισκομένης] σωζομένης R 15 προειρημένων H | θείων] A1R > H 16 ἀνέθηκεν A1RV1P3 17 ὁμοίωσιν] ὁμοίων P1 20 f μὴ ὀρώμενα δρώμενα] ὁράτα P2 21 f τὸ αὐτὸ] ταυτὸ R 22 συνυπάρχων aber am Rand ABBREV συνπρουπάρχων H συμπρουπάρχει R 29 ὡς > H υἱὸν ἔκτισε δι' αὐτοῦ τὸν κόσμον.

book 4 τὸ γὰρ ὑπὸ τῶν ἀποστόλων ρηθὲν ὅτι »πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο«, ὡς δι' ἐργαλείου ἐκτίσθησαν αἱ δι' αὐτοῦ φύσεις, καὶ τὸ »κατ' εἰκόνα δὲ ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν« εἶπεῖν τὸν θεὸν κτισθῆναι τὸν ἄνθρωπον διὰ τοῦ ἐργαλείου, τοῦτ' ἔστι διὰ τοῦ υἱοῦ, κατὰ τὴν ἑαυτοῦ εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν εἶπεν ὁ θεός. ἀνταπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ λέεοντίου ἐπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας καὶ Εὐψυχίου ἐπισκόπου Τυάωνων·

book 5 εἰ οὖν, ὡς σὺ φῆς, ἐργαλεῖον ὁ υἱὸς εἰς ποιήσιν τῶν κτιστῶν φύσεων ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐκτίσθη, ἐκ τῶν σεαυτοῦ καταπίπτεις λόγων, ὦ φιλόσοφε. λέγει γὰρ ἡ τοῦ εὐαγγελίου φωνή, ὡς καὶ αὐτὸς ἀρτίως ἐμνήσθης »πάντα ὅτι αὐτοῦ ἐγένετο«, καὶ ἐπάγει »καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἐν ὃ ἐγένονεν«.

book 6 εἰ οὖν πᾶν τὸ κτιστὸν δι' αὐτοῦ γέγονε καὶ χωρὶς αὐτοῦ γέγονεν οὐδὲ ἓν, ὁ κόσμος δὲ κτίσμα καὶ ὁ υἱός, ὡς αὐτὸς φῆς, ἑαυτὸν ἄρα ἔκτισεν καὶ οὐχ ὁ πατήρ.

book 7 ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου· ἅπαξ εἶπον, ὅτι ὡς λς' δι' ἐργαλείου πάντα δι' αὐτοῦ ἐποίησεν ὁ θεός εἰς αὐτὸ τοῦτο ποιήσας αὐτὸν πρὸ πάσης κτίσεως, πρὸς ποιήσιν τῶν κτιστῶν φύσεων ἐργαλεῖον εὐτρεπίσας αὐτόν. ἀνταπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ λς' τῶν αὐτῶν ἐπισκόπων Λεοντίου καὶ Εὐψυχίου·

book 8 εἰπέ, ὦ βέλτιστε, ποῦ σοί τις ἐργαλεῖα ἀνεβόησε τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἢ τὸ ἅγιον αὐτοῦ πνεῦμα; παράσχου ἡμῖν τὰς μαρτυρίας τῶν ὑποθέσεων. τίνος πνευματοφόρου ἔχεις τὰς ὑπογραφὰς ἐκδώσαντος ἐργαλεῖον τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὸν κτίστην πάντων τῶν αἰώνων καὶ πασῶν στρατιῶν ἐπουρανίων καὶ πάντων ἐπιγείων;

book 9 ἐπάκουσον τοίνυν, ὦ φιλόσοφε, τῶν μαρτυριῶν τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν τῶν ἐκθησάντων θεὸν συναΐδιον τῷ πατρὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, κτίστην τε καὶ δημιουργὸν πασῶν 2 Joh. 1, — 3 Gen. 1, 26 — 11 Joh. 1, 3 A1HR V1P3 M2P1P2 3 δι' αὐτοῦ αἱ ~ R 5 διὰ > V1 11 f καὶ ἐπάγει > R γέγονεν R 13 γέγονεν — 15 πατήρ Text nach A1 13 f γέγονεν ὕδὲ ὁ κόσμος· κτίσμα δὲ καὶ ὁ υἱὸς κτλ. HM2P1P2 γέγονεν οὐδὲ ἐν ὃ γέγονε κτίσμα δὲ ὁ κόσμος καὶ ὁ υἱὸς R γέγονεν οὐδὲν δ γέγονε, λτὸς, α δὲ καὶ ὁ υἱὸς V1P3 14 f ἔκτισεν + ὁ υἱὸς R ἔκτισεν ἄρα ~ HYips 15 ὡς > V1P3 17 πρὸ > κτίσεως + καὶ HP3 19 λέοντος R 20 ἐργαλεῖον R | ἢ] τι P3 22 ἐκδώσαντος > R ἐκδόσαντος M2P1P2V1P3 | ἐργαλεῖα A1 23 τὸν] καὶ R | H | τῶν > V1 25 zu ἐκθησάντων vgl. 24, 29. 50, 30 25 f ὡς αἶδιον P3 26 πασῶν] πάντων R τῶν κτιστῶν φύσεων.

book 10 ἐν μὲν βίβλῳ κτίσεως ἔχεις Μωσῆν τὸν προφήτην, ὃς συνδημιουργὸν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τὸν υἱὸν ἐξέδωκε, λέγων καθὰ προειρήκαμέν σοι, ὦ βέλτιστε, »εἶπεν ὁ θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον

κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν· πρόσωπον συνδημιουργὸν συγκαλεῖν πέφυκεν ἀλλ' οὐχὶ ἐργαλεῖον. τὸ γὰρ εἰπεῖν »καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρρεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς« αὐθεντίαν προσώπων σημαίνει.

book 11 ἐν τῷ γὰρ εἰπεῖν »ποιήσωμεν ἄνθρωπον« ἀναιρεῖ τὴν τῶν ἐργαλείων ἐπίνοιαν. τρανοτέραν <δὲ> δέχου μαρτυρίαν αὐθεντικὴν εἰς μόνον τὸ πρόσωπον τοῦ υἱοῦ ἐκτεθεῖσαν δεικνύσαν αὐτὸν δημιουργὸν δημιουργὸν πασῶν τῶν γενητῶν φύσεων, ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ Βαρουὺχ ἐκ στόματος Ἱερεμίου προφήτου λέγοντος

book 12 »ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον ἐνέπλησεν αὐτὴν κτηνῶν τετραπόδων, ὁ ἀποστέλλων τὸ φῶς καὶ πορεύεται· ἐκάλεσεν αὐτό, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ. οἱ δὲ ἀστέρες ἔλαμψαν ἐν ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν καὶ ἠυφράνθησαν. ἐκάλεσεν αὐτούς, καὶ εἶπαν· πάρεσμεν· ἔλαμψαν μετ' εὐφροσύνης τῷ ποιήσαντι αὐτούς. οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἐξεῦρε πᾶσαν ἐπιστήμης ἐπιστήμης καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακώβ τῷ παιδί αὐτοῦ καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἡγαπημένῳ αὐτοῦ. μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὥφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφη·.

book 13 καὶ ὁ Ησαΐας λέγει τῷ Ἰσραὴλ »καὶ νῦν οὐκ ἔγνωσ, εἰ μὴ ἤκουσας; θεὸς αἰώνιος, θεὸς ὁ κατασκευάσας τὰ ἄκρα τῆς γῆς«. τίς οὖν οὗτος ὁ θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ φιλόσοφε, ὁ κατασκευάσας τὰ ἄκρα τῆς γῆς, ὁ καὶ ἐπὶ γῆς ὄφθεις καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφεῖς; τὸν υἱὸν λέγεις συναναστράφθαι τοῖς ἀνθρώποις ἢ τὸν πατέρα; 3. 6 Gen. 1, 26 f — 13 Baruch 3, 32 ff — 23 Jes. 40, 23 A1HR V1P3 M2P1P2 1 μωυσὴν R 2 συνδημιουργὸν τὸν υἱὸν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ ~ R 5 ἐργαλεῖον A1R ἐργαλεῖα die übr. HSS | τὸ] τῷ HM2P1 7 ἄρσεν R 8 προσώπων 1 προσώπους P2 προσώπου d. übr. HSS | σημαίνει προσώπους ~ P2 9 τὴν > 10 δέχου] δὲ ἔχω A1R | αὐθεντικὴν + εἰπεῖν R | μόνον τὸ > A1R 11 A1 | γενητῶν A1HV1 γεννητῶν d. übr. HSS 12 ἱερεμίου + τοῦ A1R 13 χρόνον > R 17 εἶπ = εἶπον A1R 20 f τῷ παιδί αὐτοῦ Ἰακώβ ~ 21 τῷ ἡγαπημένῳ + ὑπ' P3 22 τῆς > HM2P1P2P3 23 εἰ] ἢ RM2P1 24 1 + ὁ M2 24 f τίς οὖν > R 25 ὁ > M2 27 λέγει R ἀπόκρισις τοῦ φιλοσόφου·

book 14 ὁ υἱός, φησί, συνανέστραπται, καθὼς λή εἶρηκαν αἱ θεῖαι γραφαὶ καὶ γὰρ πιστωθεῖς ἐξ αὐτῶν ἀποδέδεγμαι. ἀλλ' ἔστι μοι ἔτι δυνατωτάτη καὶ ἀναντίρρητος ἀντίθεσις περὶ αὐτοῦ. ὅτι πρὸ πάσης κτίσεως ἔκτισεν αὐτὸν ὁ θεός, ἔνα δι' αὐτοῦ τὰ Πάντα κτίσῃ. καὶ ταῦτα ἀποδείξω ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τῷ ν ἁγώνων. ἀπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ τῶν αὐτῶν ὁσιωτάτων ἐπισκόπων λθ' Λεοντίου καὶ Εὐψυχίου· οὐχ

book 15 οὕτως, φιλόσοφε, οὐκ ἔνεστι δεῖξαί σε ταῦτα ἅπερ φῆς. γέννημα γάρ ἐστι τοῦ θεοῦ καὶ οὐ ποῖημα. καθάπερ διὰ πλειόνων ἀπεδείξαμεν. καὶ τίς γάρ, ὦ φιλόσοφε, τῶν ἐν εὐσεβείᾳ καὶ ἀγχινοίᾳ πλουτούντων ἀνδρῶν οὐχ ἐκπλήττεται ἐπὶ ταῖς τοσαύταις αὐτοῦ ἐνεργείαις τῶν ὑπ' αὐτοῦ δημιουργηθεισῶν φύσεων ὡς ὑπὸ θεοῦ τοῦτ' ἔστιν ὑπ' αὐτοῦ, κτισθεισῶν, τῆς γραφῆς βοώσης »ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον« καὶ »εἶδεν ὁ θεὸς τὰ πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν«.

book 16 Ἰωάννης δὲ ὁ εὐαγγελιστὴς σαφέστατα δείκνυσιν αὐτὸν ἀεὶ συνυπάρχοντα τῷ πατρὶ συναϊδίον τε καὶ συνάναρχον τῷ πατρί, »ἐν ἀρχῇ γὰρ φησιν ἦν ὁ λόγος. καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος· οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν. πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν«.

book 17 ἰδοὺ σαφέστατα δέδεικται, ὦ φιλόσοφε, ὅτι πάσης γενητῆς φύσεως δημιουργὸς ὁ υἱός· εἰ οὖν δημιουργὸς τῶν ὅλων κτισμάτων ἐστίν, ὥσπερ ὥσπερ καὶ ἔστιν, ὀρωμένων τε καὶ νοουμένων, δῆλον ὅτι θεὸς ἀληθῶς φύσει καὶ οὐκ ἐργαλεῖον, ὡς φῆς, οὐδὲ κτίσμα οὔτε ποῖημα οὔτε εταγεμέστερος τοῦ πατρός.

- book 18 τὸ γὰρ ἦν τετράκις λεχθὲν ὑπὸ τοῦ εὐαγγελιστοῦ τὸ προϋπάρχον οὐκ ἔχει. ἔχει. ἵνα τελειότατα γνῶσῃ ὅτι οὐχ ὑπεξούσιος ἀλλ' αὐτεξούσιος ὡς καὶ ὁ πατήρ, δέχου καὶ ἄλλην ἐναργεστάτην μαρτυρίαν.
- book 19 ἄκουε τοίνυν τοῦ θεσπεσίου Ἡσαΐου βοῶντος »καὶ θελήσουσι, φησίν, εἰ ἐγενήθησαν πυρίκαυστοι« τοὺς Ἰουδαίους προσαναφωνῶν »ὅτι παιδίον ἐγεννήθη υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡ μῖν, 13 Gen. 1, 27. 31 — 17 Joh. 1, 1 — 3 — 2 ff Jes. 9, 5. 6 A1HR V1P3 M2P1P2 1 συνανεστράφθαι A1V1P3 συνανέστηπται R συνανεστράφη H (wo aber η wohl auf Rasur) M2P1P2 | καθὰ H 2 ἀποδέδειγμα R 3 ἔτι τι > R | (so!) + ἔτι R 4 δι' αὐτῶν τῶν P2 6 ὁσιοτάτων H 8 ἔφης V1P3 13 βοώσης + καὶ M2P1P2 14 τὰ > P2 18 nach ἦν Rasur A1 19 ἐγένετο] οὐ H 19 σαφέστατα > R 20 γεννητῆς, aber v corrig. A1, R durch Rasur aus γεννητῆς P2 γεννητῆς P3 | υἱὸς] θεὸς R 25 γνῶς R 26 2 > R 28 φησίν > P2 | ἐγεννήθησαν P1 29 προσαναφωνῶν d. übr. HSS, aber corr. aus προσαναφωνῶν in A1 οὗ ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος θαυμαστὸς σύμβουλος θεὸς ἰσχυρὸς ἐξουσιαστής«. ἄκουε, φιλόσοφε, ἐξουσιαστὴν αὐτὸν προκηρυττόμενον καὶ οὐχ ὑπεξούσιον, καθὼς ὑμεῖς φατε.
- book 20 ἀλλὰ πάλιν ἐπαναληπτέον τὴν λέξιν· »θεὸς ἰσχυρὸς, ἐξουσιαστής, ἄρχων εἰρήνης, πατήρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος'. ἐν δὲ μιᾷ τῶν αὐτοῦ εὐεργεσιῶν παρίστησιν ἑαυτὸν ὁ αὐτὸς μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ αὐτεξούσιόν τε καὶ κτίστην τοῦ ἀνθρώπου, ἐπὶ τῇ τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ ἀναπληρώσει ὑπ' αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ γεγεννημένη.
- book 21 ἀπαύγασμα γάρ ἐστι τοῦ πατρὸς συνάιδιον καὶ χαρακτὴρ ἀπαράλλακτος τῆς ὅλης αὐτοῦ ὑποστάσεως, καθὰ φησι Παῦλος ὁ ἀπόστολος, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς«.
- book 22 ἰδοὺ, φιλόσοφε, τοσοῦτοι ἄναρχον, ἐπεὶπερ καὶ συνάκτιστον τῷ πατρὶ κτίστην τε πασῶν τῶν κτιστῶν φύσεων, καθὰ πλειστάκις εἰρήκαμεν, τῶν τε ὀρωμένων τῶν τε νοουμένων τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἀπέδειξαν.
- book 23 ποῦ δὲ καὶ οἱ μάρτυρες τῶν ἐργαλείων, φῆσον εἰ ἔχεις· τάχα οὖν καὶ εἰς ἐργαλεῖα πιστεύσας ἐβαπτίσθης, εἶπερ, ὡς φῆς, πιστὸς ὑπάρχεις τῷ θεῷ.
- book 1 Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου περὶ τοῦ κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν μ' ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ' ἐκ τῶν παροιμιῶν Σολομῶντος· ἐπεὶ, φησί, τοσοῦτον βιάζεσθε ὑμεῖς τὴν ἀλήθειαν, τί εἴπωμεν περὶ ταύτης τῆς φανεραῆς λέξεως τῆς »κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ«; ἀπόκρισις τῶν ἀγίων πατέρων μὰ τῶν ἐπισκόπων διὰ Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἐπισκόπου Καισαρείας Παλαιστίνης·
- book 2 τί πιθανῶς καὶ ῥαδίως ὡς οἴμαι τοὺς βυθοὺς διατιτρώσκεις; μὴ σαυτῷ, ὦ φιλόσοφε, ἀφορμὰς ἀνάνδρους ἐπισώρευε, ὅρα μὴ πως δυσεπιβάτοις κρημνοῖς ἀπαραφυλάκτως ἐπιβὰς κρημ- 8 vgl. Joh. 9, 1 — 10 vgl. Hebr. 1, 3 — 12 Act. 9, 15 — 18. 21 u. ö. Prov. 8, 22 — 24 Über das ältis dieser Rede zu Eusebs Schriften vgl. Gr. Loeschcke im Rhein. Mus. LXI 68 68 ff A1HR V1P3 M2P1P2 2 βουλῆς + τῆς τοῦ πατρὸς H 3 ἐξουσιαστής + ἄρχων εἰρήνης, πατήρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος V1P3 (Balf.) 4 ἀλλὰ — 6 αἰῶνος > V1P3 ἰσχυρὸς, ἄρχων εἰρήνης, ἐξουσιαστής ~ R 8 RM2P1P2 γεννητοῖς A1 γεννητῆς HV1P3 9 f γεγεννημένη M2 11 f φησι ὁ ἀπόστολος Παῦλος ~ A1 (wo aber ὁ fehlt) R 13 f τῶν κτιστῶν πασῶν ~ A1R 15 ἀτέδειξαν corr. aus ἀπεδείξαμεν A1 ἀπεδείξαμεν R 19 Σολομῶντος > M2P1P2 — 24 am Rand aber 20 εἴπωμεν 23 τῶν ἐπισκόπων und ἐπισκόπου Καισαρείας Παλαιστίνης > H 20 ὑμεῖς > R 23 f καισαρείας + τῆς R 24 οἷη die übr. HSS 25 ὧ > A1R 26 f κρημνισθῆσιν κρημνισθῆσιν R νισθῆς.
- book 3 ἀλλ' εἰς τὸ κύριος ἔκτισέ με« νῦν φήσομεν· οἱ πρὸ ἡμῶν ἐξέδωκαν περὶ τῆς λέξεως ταύτης, τῆς ὅτι »κύριος ἔκτισέ με« πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα καὶ εἰς τὴν κατὰ σάρκα δὲ οἰκονομίαν τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ὅπως διείληφان, Πάντως ἵστε τὰς ἐκδόσεις.

- book 4 ἡμεῖς δὲ καὶ ἐπ' ἄλλαις ἱστορίαις τὴν ἔκδοσιν νῦν ποιησόμεθα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ συνεργούντος, καὶ εἰ θέλεις, φιλόσοφε, αὐτὴν ὅλην τὴν λέξιν προτείνωμεν μετὰ καὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς.
- book 5 λέγει γὰρ ἡ ἀρχὴ αὐτῆς· »ἐὰν ἀναγγείλω ὑμῖν τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα, μνημονεύσω τὰ ἐξ αἰῶνος ἀριθμησαί·« εἶτα ἐπάγει λέγων »κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ, πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με ἐν ἀρχῇ, προ τοῦ τὴν γῆν ποιῆσαι, πρὸ τοῦ προελθεῖν τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, πρὸ τοῦ ὅρη ἐδρασθῆναι, πρὸ δὲ πάντων βουνῶν γεννᾶ με«. ὅθεν κατασκευάζων τὸ ὅτι κύριος ἔκτισέ με« ἐπισυνάψας εἶπε »κύριος ἐποίησε χώρας καὶ ἀοικήτους«.
- book 6 ζητῶμεν λοιπὸν κύριον τὸν κτίσαντα αὐτὸν τὸν καὶ ποιήσαντα χώρας καὶ ἀοικήτους· νυγματισθεὶς γὰρ ὁ Σολομὼν ἐκ τῶν τοῦ πρὸς Ἰωβ εἰπόντος »ποῦ ἦσθα ἐν τῷ θεμελιοῦν με τὴν γῆν«; εἶπε »κύριος ἐποίησε χώρας καὶ ἀοικήτους«.
- book 7 ἐν δὲ βίβλῳ Βαροῦχ ἐκ στόματος Ἱερεμίου τοῦ προφήτου, καθὼς προαπεδείξαμεν, περὶ τοῦ ποιήσαντος χώρας καὶ ἀοικήτους λεγεί· »υἱοὶ Ἀγὰρ ἐκζητοῦντες τὴν σύνεσιν ἐπὶ τῆς γῆς οἱ ἔμποροι καὶ οἱ ἐκζητηταὶ τῆς συνέσεως· ὁδὸν δὲ σοφίας οὐκ ἔγνωσαν οὐδὲ ἐμνήσθησαν τὰς τρίβους αὐτῆς«.
- book 8 καὶ μετ' ὀλίγα· »ἀλλ' ὁ εἰδὼς τὰ πάντα γινώσκει αὐτήν, ἐξεῦρεν αὐτὴν τῇ συνέσει αὐτοῦ·« εἰπὼν περὶ τοῦ ἐξευρόντος τὴν σοφίαν τῇ συνέσει αὐτοῦ ἐπάγει αὐτοῦ καὶ τὰς ἐνεργείας, λέγων »ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον ἐνέπλησεν αὐτὴν κτηνῶν τετραποδῶν, ὁ ἀποστέλλων τὸ φῶς καὶ πορεύεται«.
- book 9 οὐ παραβλεπτέον γάρ, ὦ φιλόσοφε, τὰ αὐτὰ πάλιν διαγορεῦσαι πρὸς ἐναργῆ ἀπόδειξιν 8 Prov. 8, 21 a — 10 Prov. 8, 22 — 25 — 14 f Prov. 8, 22. 26 — 18 Hiob 38, 4 — 21 Baruch 3, 23 (gek:urzt) — 24 Baruch 3, 32 — 27 Baruch 3, 32 f A1HR V1P3 M2P1P2 1 φήσωμεν HR φήσομεν + ὁ M2P1P2V1P3 6 χριστοῦ > M2P1P2 7 θέλεις + A1RM2P1P2 8 τῆς αὐτῆς ἀρ[χῆς] ~ R 11 εἰς ἔργα αὐτοῦ > P2 13 ἐδρασθῆναι τὰ ὅρη ~ P2 14 κατασκευάζων — 15 με > V1 16 καὶ > HM2P1P2 17 γυμνασθεῖς H 18 τῶν > RM2P1P2 | πρὸς] πατὴρ P2P3 20 HM2P1P2 23 ὁδῶν M2P1P2 26 αὐτοῦ2 > H τῆς προκειμένης ὑποθέσεως. » ὁ ἀποστέλλων, φησί, τὸ φῶς καὶ πορεύεται, ἐκάλεσεν αὐτό, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ· οἱ δὲ ἀστέρες ἔλαμψαν ἐν ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν καὶ ἠὺφράνθησαν· ἐκάλεσεν αὐτούς, καὶ εἶπαν· πάρεσμεν· ἔλαμψαν μετ' εὐφροσύνης τῷ ποιήσαντι αὐτούς. οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν. οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακώβ τῷ παιδί αὐτοῦ καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἡγαπημένῳ αὐτοῦ. μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὥφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη«.
- book 10 τὰς δύο φράσεις προθήσαντες κυρίως τοῦ ποιήσαντος χώρας καὶ ἀοικήτους, ἃς εἶπε Σολομὼν καὶ Βαροῦχ ἥτοι Ἱερεμίας — εἰπὼν γὰρ »ἔκτισέ με« ἐπήγαγεν αὐτοῦ καὶ τὰς ἐνεργείας λέγων »κύριος ἐποίησε χώρας καὶ ἀοικήτους« — συλλογισώμεθα, ὧ βέλτιστε, τὸ τίς κύριος ὁ ποιήσας χώρας καὶ ἀοικήτους,
- book 11 καὶ νοήσομεν ὅτι οὐκ ἄλλος ἀλλ' ἢ πάντως ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον· ἐν τῷ γὰρ κατασκευάζειν τὴν »ποιεῖν ἐστὶ ἐστὶ χώρας καὶ ἀοικήτους« ὁ καὶ ἐμπλήσας αὐτὴν κτηνῶν τετραπόδων, ὁ καὶ καλέσας τὸ φῶς, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ καὶ τὰ ἐξῆς, περὶ οὗ λέγει, ὅτι ἐπὶ τῆς γῆς ὥφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη«.
- book 12 νοητέον οὖν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ κύριος ὁ κτίσας τὴν λογιστικὴν σοφίαν εἰς ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, ἣν ἠητρέπεισε τῷ κατ'εἰκόνα αὐτοῦ ἀνθρώπῳ, ὁ ποιήσας χώρας καὶ ἀοικήτους, ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον.
- book 13

Ἄλλα καὶ πάλιν τὴν ἀρχὴν τῆς λέξεως ἴδωμεν »ἐὰν ἀναγγείλω ὑμῖν τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα«, ἀλλ' οὐκ εἶπε τὰ μέλλοντα, καὶ πάλιν λέγει »μνημονεύσω μνημονεύσω τὰ ἐξ αἰῶνος ἐξριθμησάμεν« ἀλλ' οὐ τὰ πρὸ αἰῶνος.

book 14 ἐγνώσθη ἡμῖν, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστὶν ὁ καὶ τὴν λογιστικὴν σοφίαν κτίσας, ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, ὁ ποιήσας χώρας καὶ ἀοικήτους, καὶ τῷ Ἰωβ εἰπὼν »ὅτε ἐγενήθησαν ἄστρα, ἤνεσάν με πάντες ἄγγελοί μου«, 1 Baruch 3, 33 ff — 10 vgl. Prov. 8, 26 — 11 Prov. 8, 22 — 12 Prov. 8, 26 — 18 Baruch 3, 38 — 24 ff Prov. 8, 21 a — 28 Baruch 3, 32 — 30 Hiob 38, 7 A1HR V1P3 M2P1P2 1 φησὶ > R 3 f εὐφράνθησαν A1R 4 αὐτοὺς > P3 | εἶπον R 8 + ὑπ' HSS Ber A1 (vgl. 69, 21) | τῆς > M2P1P3 9 φράσεις] φύσεις (Balf.) 10 προσθήσοντες H 11 γὰρ + κύριος 'R 12 καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ ~ R | λέγων > H 13 τὸ > HM2P1P2 14 καὶ2 > A1HRP2V1P3 | ἄλλος] ἄλλας P2 15 τὸν > M2 | ἐν γὰρ τῷ ~ 15 f κατασκευάσαι R 20 λογικὴν P2 27 ὑμῖν V1P3 28 λογικὴν P2 Μωσῆς δὲ λέγει περὶ τοῦ ποιήσαντος τὸ φῶς »καὶ εἶπεν ὁ θεὸς γεννηθῆτω φῶς« καὶ ἐπήγαγε λέγων »καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς ἀστέρας« καὶ τὰ ἐξῆς.

book 15 ἱκανὰ εἶναί μοι δοκεῖ τὰ λεχθέντα, ἃ αἱ ἀποδείξεις παρέστησαν, ὧ φιλόσοφε, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστὶν ὁ καὶ τὴν ἐν Σολομώντι λογιστικὴν σοφίαν κτίσας καὶ πάντα τὰ κτιστά, καὶ οὐκ ἐργαλεῖον.

book 16 ἕνα δέ σοι σαφεστέραν τὴν ἀληθῆ τῶν πραγμάτων ἀπόδειξιν παραστήσωμεν καὶ τάχιον ἔλθωμεν ἐπὶ τὸν νοῦν τοῦ πράγματος καὶ τῆς θεωρίας αὐτοῦ, τὰ ἐκ τῆς γραφῆς λέξωμεν.

book 17 μέλλων ὁ προφήτης Μωσῆς ἐξίεναι τὸν βίον, ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ ἀναλήψεως Μωσέως, προσκαλεσάμενος Ἰησοῦν υἱὸν Ναυῆ καὶ διαλεγόμενος πρὸς αὐτὸν ἔφη· »καὶ προεθεάσατό με ὁ θεὸς πρὸ καταβολῆς κόσμου εἶναί με τῆς διαθήκης αὐτοῦ μεσίτην« καὶ ἐν βίβλῳ λόγων μυστικῶν Μωσέως αὐτὸς Μωσῆς προεῖπε περὶ τοῦ Δαυὶδ καὶ Σολομώντος.

book 18 περὶ ὅ Σολομώντος οὕτω προεῖπε »καὶ διαδοχεύσει <ἐπ' > αὐτὸν ὁ θεὸς σοφίαν καὶ δικαιοσύνην καὶ πλήρη, αὐτὸς οἰκοδομήσει τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ« καὶ τὰ ἐξῆς.

book 19 ἵνα δὲ σαφέστερον εἴη ὃ φημι, οὕτως ἐξετάσωμεν τὸν νοῦν· ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸν κόσμον, ἢ ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον; ὁ φιλόσοφος πάντως ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον. οἱ ἅγιοι ἐπίσκοποι μὲν οἱ ἡμέτεροι διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου εἶπον·

book 20 καὶ εἰ ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον πάντως ὡς προγενεστέρου τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει ὄντος, ὁ δὲ κόσμος μεταγενέστερος ἦν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς λογιστικῆς σοφίας ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει, ὁ ἄνθρωπος οὖν προγενέστερός ἐστι τοῦ κόσμου καὶ ἡ σοφία· ὁ οὖν προγενέστερος ὢν τοῦ κόσμου προϋπάρχει καὶ τῶν τοῦ κόσμου φύσεων, οἷον οὐρανοῦ καὶ τῆς ἡμέρας νυκτὸς νεφῶν ἀνέμων ἀβύσσων πηγῶν ὁρέων βουνῶν.

book 21 τούτων πάντων προγενεστέρα ἐστὶν ἡ σοφία καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει, δι' ὃν ὁ κόσμος· προπρεσβύτερος οὖν τῶν τοῦ κόσμου φύσεων ὁ 1 Gen. 1,3 — 2 Gen. 1, 16 — 11 vgl. Himmelfahrt d. Mose ed. Clemen I 6. 14 — 13 f unbekannte Quelle A1HR V1P3 M2P1P2 2 γεννηθῆτω R | ὁ > RV1 4 ἃ] ἃ καὶ P2 αἶ P3 6 λογικὴν P2 9 τὰ > 10 τοῦ βίου (corr. aus τὸν βίον) H | am Rand ὅρα βίβλον ἀναλήψεως Μωσέως· νῦν εὐρίσκομεν H 14 λόγῳ P3 | τοῦ > R 15 διαχεύσει M2P1 16 16 <ἐπ' > S. 76, 20 | ὁ1 > R 19 Tgl. S. 77, 22 21 τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου > H | ἐπισκόπου > 22 εἶπον A1RH εἶπαν d. übr. HSS 23 ὄντος — 25 > H 24 τῆς] καὶ, aber i. Text corr. in κατὰ, am Rand in μετὰ M2 καὶ P1 καίτοι P2 25 καὶ — 26 κόσμου > RV1P3 27 οἷον nicht mehr deutlich R | καὶ καὶ + τῆς 28 > V1 30 δι' ὃν — S. 75, 1 ἐνθυμήσει > V1P3, am Rand nachgetragen H ἄνθρωπος καὶ ἡ σοφία ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει ἤδη προϋπάρχει τοῦ κόσμου.

book 22

ἀλλ' οὗτος μὲν οὖν μεταγενέστερος κτισθεὶς ἠνέχθη ἐν τῇ τῆς κτίσεως παρόδῳ ὁ δὲ μεταγενέστερος τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει οὗτος προγενέστερος παρηνέχθη ἐν τῇ τῆς κτίσεως παρόδῳ.

book 23 ἀλλ' ὅτι καὶ ἡ σοφία, ἣν ἐξεῦρε τῇ συνέσει αὐτοῦ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἣν δέδωκε τῷ κατ' εἰκόνα ἑαυτοῦ ἀνθρώπῳ, καὶ αὕτη προὔπηρξε τοῦ κόσμου καὶ τῶν φύσεων αὐτοῦ ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει —

book 24 εἰδὼς οὖν ἐν ἑαυτῷ ὁ Σολομών, διδαχθὲς ἐκ τῆς τοῦ θεοῦ δοθείσης αὐτῷ σοφίας, ὅτι ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ σοφία προὔπηρξαν τοῦ κόσμου καὶ τῶν φύσεων αὐτοῦ ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει, βασανίσας * τὸ ἤδη προὔπαχον τοῦ κόσμου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει πρὸ καταβολῆς κόσμου, ὃ ἐξεῦρε τῇ συνέσει αὐτοῦ ὁ κύριος, τοῦτο ἤδη ἔκτισεν ὁ αὐτὸς κύριος μεταγενέστερον τοῦ κόσμου καὶ τῶν φύσεων αὐτοῦ·

book 25 λέγει οὖν ὁ Σολομών ὡς ἐκ προσώπου τῆς ἐν ἀνθρώπῳ σοφίας τῆς προὑπαρξάσης τοῦ κόσμου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ· τῇ

book 26 ἐν τῷ ἀνθρώπῳ σοφία ἀνῆκεν ἐκφωνεῖν τῇ λογιστικῇ, τῇ εὐτρεπισθείσῃ τῷ ἀνθρώπῳ ταῦτα, τῷ κατ' εἰκόνα τοῦ θεοῦ γενομένῳ· τὸ οὖν »κύριος ἔκτισε« τῷ προὔπαρξαντι τοῦ κόσμου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει, τοῦτο τούτῳ προσέρριψε· τὸ δὲ »γεννᾷ με« συνεῖς πάλιν εἰς τὰς μετὰ ταῦτα ἐκ φύσεως παιδοποιίας ἐκδιδόμενον εἶπε· τὸ »γεννᾷ με« νόει τοίνυν, φιλόσοφε, τῆς αὐτῆς φύσεως παλαιουμένης καὶ ἀνανεουμένης ἄχρι συντελείας.

book 27 τὸ οὖν »κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ· εἰς τὴν τῷ ἀνθρώπῳ δοθεῖσαν λογιστικὴν σοφίαν διαληπτέον, τὸ δὲ »γεννᾷ με· <εἰς> κατὰ πρόγνωσιν τοῦ θεοῦ αὐτῆς τῆς φύσεως, τὸ ἐξ αὐτῆς. ἐξ εἰκόνων, ὡς τροχὸν εἰλιπτόμενον ἐπ' αὐτὸν τὸν καμπτήρα, ἐπανιὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς 16 u. ö. Prov. 8, 22 ff A1HR V1P3 M2P1P2 3 ὁ δὲ — 5 παρόδῳ > P2 4 προγενέστερος) μεταγενέστερος V1P3 5 > HP2V1 | ἐξεῦρεν ἐν τῇ R 6 ἑαυτοῦ] αὐτοῦ A1R 8 Anakoluth ücke: <δηλον> evg. Roll I εἰδὼς — 11 ἐνθυμήσει > P2 9 11 erg. etwa x003E; Ltz. | προυπάρξαν A1R | κόσμου + καὶ V1P3 13 ob μεταγενέστερον #x003E; Ltz. 14 ἐκ > P3 | ἀνθρώπῳ + προυπαρχούσης 15 τῆς πρου] παρξάσης A1 | θεοῦ + σοφία R 18 οὖν > R 21 παιδοποσίῃ P3 παιδοποιήσεις Balf.) | ἐκδιδομένου HP3 ἐκδεδομένου V1 22 τῆς corr. aus τῇ P2 | αὐτῆς] αὐτὸς R 24 τῶν ἀνθρώπων A1P2P3 25 corr. Holl (??) λογικὴν P2 | διαληπτέον) νοητέον R 26 τὸ] τοῦ A1R I ἐξ αὐτῆς] ἐξ αὐτοῦ R τοῦ Πρωτοκτίστου ἀνθρώπου τοῦ κατ' εἰκόνα θεοῦ κτισθέντος, ἐν ᾧ τὴν λογιστικὴν σοφίαν τὴν κτιστὴν ἐνέθηκεν, ἐν ᾧ τὴν εἰλικρινῇ αὐτοῦ ἀγάπην ἐνετύπωσεν ὁ θεός.

book 28 οὐπὲρ τὴν ἀνάκτισιν ἐν ἑαυτῷ ποιούμενος ὁ σωτὴρ ἔλεγε πρὸς τὸν πατέρα οἰκονομικῶς »ὅτι ἡγάπησάς με, φησί, πρὸ καταβολῆς κόσμου«. τὸ δὲ »πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με ἐν ἀρχῇ· ἱστορήσας ὁ Σολομών, ὅτι οἱ αἰῶνες οἱ ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ ἐκ τῆς περιόδου τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς τὴν σύστασιν ἔχουσι, τὸ δὲ προὔπαρξαι τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς, προὔπαρξαι ἐστὶ τοῦ αἰῶνος τούτου — ταύταις ταῖς ἱστορίαις θεωρήσας ὁ Σολομών ἤρμοσεν εὐαρμόστως τῷ τε ἀνθρώπῳ καὶ τῇ

book 29 σοφίᾳ. διὸ ἐκ προσώπου αὐτῆς ἐκφωνήσας λέγει τὸ »κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ, πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με ἐν ἀρχῇ· συλλογισάμενος ἐν ἑαυτῷ πάλιν, ὅτι μέλλοντος τοῦ θεοῦ παράγειν ταύτας τὰς φύσεις τὰς ἐγκοσμίους προγενεστέρας τοῦ τε ἀνθρώπου καὶ τῆς σοφίας εἰς τὸ εἶναι, καὶ ὅτι δεῖ τοὺς προγενεστέρους παρεῖναι, παραγενομένων δὲ τῶν φύσεων ἱστορεῖν κατὰ τάξιν τὰς φύσεις παραγενομένας, καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ σοφία ἡγεῖσθαι τῶν ἔργων ἐτάχθησαν,

book 30

ἡ οὖν τῷ ἀνθρώπῳ δοθεῖσα ὑπὸ τοῦ θεοῦ λογιστικὴ καὶ κριτικὴ σοφία, ἡ διαδοχέουσα ἐπὶ Σολομώντα, καθά φησιν ὁ μέγας Μωσῆς) λέγει ἐν Σολομώντ· »κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ· καὶ τὰ ἐξῆς.

book 31 ἡς ἐκ προσώπου, τῆς Προγενεστέρας σὺν τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ κόσμου, διηγούμενος τὰς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ τὰς ἐν τῷ κόσμῳ παράγοντος τὰς φύσεις φησὶν <ὁ> αὐτός· »κύριος ἐποίησε καὶ ἀοικήτους, ἄκρα οἰκούμενα τῆς ὑπὸ οὐρανόν. ἡνίκα ἠτοίμασε τὸν οὐρανόν. συμπαρήμην αὐτῷ· ὅτε ἀφώριζε τὸν ἑαυτοῦ θρόνον ἐπ' ἀνέμων, ἡνίκα ἰσχυρὰ ἐποίει τὰ ἄνω νέφη, καὶ ὡς ἀσφαλεῖς ἐτίθει πηγὰς τῆς ὑπ' οὐρανόν, ἐν 4 Joh. 17, 24 — 5. 11. 21. 24 Prov. 8, 22 ff — 19 vgl. S. 74, 18 A1HR V1P3 M2P1P2 1 πρωτοκτίστου] ἀΠ-ίστου (vgl. S. 83, 19 α ist Zahl]) R 2 λογιστικὴν corr. aus λογικὴν P2 | ἀνέθηκεν P2 3 ἐτύπωσεν H | οὐπερ] ὅπερ HP3 5 τὸ] τοῦ 2 7 τῷ > RV1 | καὶ > P2 10 ἥρμ = ἥρμωσεν R 12 εἰς ἔργα αὐτοῦ > A1HR 15 καὶ2 — 16 παρεῖναι > A1R 16 δέ] 17 ἱστορεῖ durch Rasur aus ἱστορεῖν A1 | παραγινόμενας 18 ἐτάχθησαν A1R ἐτέθησαν V1P3 ἰσώθησαν d. übr. HSS 19 δοθεῖσα λογιστικὴ σοφία ὑπὸ τοῦ θεοῦ καὶ κριτικὴ ~ R 20 ἐν] ἐπὶ H1HR αὐτοῦ A1H 25 καὶ nachträglich eingefügt H (??) ἀοικήτους + καὶ P3 | ἡνίκα — 26 οὐρανόν > Ps 27 θρόνον > R τῇ H, unleserlich am Zeilenanfang, darüber von anderer Hand γὰρ κατ' αὐρανόν τῷ τιθέναι τῇ θαλάσῃ ἀκριβασμὸν αὐτοῦ, καὶ ὕδατα οὐ παρελεύσονται λόγον στόματος αὐτοῦ, καὶ ἰσχυρὰ ἐποίει τὰ θεμέλια τῆς γῆς, ἤμην παρ' αὐτῷ ἀρμόζουσα, ἐγὼ ἤμην ἢ προσέχαιρε«.

book 32 Ταῦτα ἐκ προσώπου τῆς σοφίας, καὶ δείκνυσιν ἀσφαλῶς, ὅτι ὁ προϋπάρχας τοῦ κόσμου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμῇ, δι' ὃν καὶ ὁ κόσμος εὐτρεπίσθη, δηλονότι καὶ τῶν τοῦ κόσμου φύσεων προϋπήρξεν.

book 33 Ἰστωρ οὖν γενόμενος τῆς παρόδου τῶν φύσεων ὑπαριθμεῖ τὴν τάξιν αὐτῶν ὁ προγενέστερος αὐτῶν, ἡ σοφία, ἣν ἐξεῦρε τῇ

book 34 συνέσει αὐτοῦ, ἣν ἠντρέπισε τῷ ἀνθρώπῳ. τίς οὖν ὁ ταύτην τὴν σοφίαν προευντρέπισας καὶ δεδωκώς τῷ ἀνθρώπῳ, ἡ ὑψηλήσατο αὐτοῦ τὰς ἐνεργείας; ὅτι οὐκ ἄλλος ἄλλ' ἢ πάντως ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, ὁ καὶ ἐμπλήσας αὐτὴν κτηνῶν τετραπόδων, ὁ καλέσας τὸ φῶς, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ·

book 35 ὁ ἐπὶ γῆς ὀφθεῖς καὶ συναναστραφεῖς ἀνθρώποις«. τούτῳ κεκλήρωνται αἱ ἐνεργοὶ τῶν φύσεων πάροδοι· ὅτι δὲ εἰς τὸ πρόσωπον εἴρηται τῆς σοφίας οὐχὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τὸ »κύριος ἔκτισέ με«, ἀλλ' ἡ τῆς λογιστικῆς σοφίας, τῆς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κυρίου εὐτρεπισθείσης καὶ δοθείσης τῷ ἀνθρώπῳ, δι' ὃν ὁ κόσμος ἐγένετο,

book 36 σαφέστατα διὰ πάντων δέδεικται, ὅτι εἰς τὸ πρόσωπον εἴρηται τῆς λογιστικῆς σοφίας· βεβαίῳ δὲ τὰ προειρημένα ὁ κύριος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ λέγων »το σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον«, προσωποποιήσας τὸν κόσμον εἰς πρόσωπον τοῦ σαββάτου ἀντὶ τοῦ· ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸν κόσμον.

book 1 Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου περὶ τοῦ »κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν μ' ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ· ἐκ τῶν παροιμιῶν Σολομώντος· ἐπεὶ, φησί, τοσοῦτον βιάζεσθε ὑμεῖς τὴν ἀλήθειαν, τί εἵπωμεν περὶ ταύτης τῆς φανεραῆς λέξεως τῆς »κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ«; ἀπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων μὰ τῶν ἐπισκόπων διὰ Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἐπισκόπου Καισαρείας Παλαιστίνης·

book 2 τί πιθανῶς καὶ ῥαδίως ὡς οἴμαι τοὺς βυθοὺς διατιτρώσκεις; μὴ σαυτῷ, ὦ φιλόσοφε, ἀφορμὰς ἀνάνδρους ἐπισώρευε, ὅρα μὴ πως δυσεπιβάτοις κρημνοῖς ἀπαραφυλάκτως ἐπιβὰς κρημ- 8 vgl. Joh. 9, 1 — 10 vgl. Hebr. 1, 3 — 12 Act. 9, 15 — 18. 21 u. ö. Prov. 8, 22 — 24 Über das ältnis dieser Rede zu Eusebs Schriften vgl. Gr. Loeschcke im Rhein. Mus. LXI 68 68 ff A1HR V1P3 M2P1P2 2 βουλῆς + τῆς τοῦ πατρὸς H 3 ἐξουσιαστής + ἄρχων εἰρήνης, πατήρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος V1P3

(Balf.) 4 ἀλλὰ — 6 αἰῶνος > V1P3 ἰσχυρός, ἄρχων εἰρήνης, ἐξουσιαστής ~ R 8 RM2P1P2 γεννητοῖς A1 γεννητῆς HV1P3 9 f γεγεννημένη M2 11 f φησι ὁ ἀπόστολος Παῦλος ~ A1 (wo aber ὁ fehlt) R 13 f τῶν κτιστῶν πασῶν ~ A1R 15 ἀτέδειξαν corr. aus ἀπεδείξαμεν A1 ἀπεδείξαμεν R 19 Σολομῶντος > M2P1P2 — 24 am Rand aber 20 εἵπωμεν 23 τῶν ἐπισκόπων und ἐπισόπου Καισαρείας Παλαιστίνης > H 20 ὑμεῖς > R 23 f καισαρείας + τῆς R 24 οἷη die übr. HSS 25 ὦ > A1R 26 f κρημνισθήση κρημνισθήση R νισθῆς.

book 3 ἀλλ' εἰς τὸ κύριος ἔκτισέ με· νῦν φήσομεν· οἱ πρὸ ἡμῶν ἐξέδωκαν περὶ τῆς λέξεως ταύτης, τῆς ὅτι «κύριος ἔκτισέ με» πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα καὶ εἰς τὴν κατὰ σάρκα δὲ οἰκονομίαν τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ὅπως διείληφان, Πάντως ἴστε τὰς ἐκδόσεις.

book 4 ἡμεῖς δὲ καὶ ἐπ' ἄλλαις ἱστορίαις τὴν ἔκδοσιν νῦν ποιησόμεθα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ συνεργοῦντος, καὶ εἰ θέλεις, φιλόσοφε, αὐτὴν ὅλην τὴν λέξιν προτείνωμεν μετὰ καὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς.

book 5 λέγει γὰρ ἡ ἀρχὴ αὐτῆς· «ἐὰν ἀναγγείλω ὑμῖν τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα, μνημονεύσω τὰ ἐξ αἰῶνος ἀριθμησαί·» εἶτα ἐπάγει λέγων «κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ, πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με ἐν ἀρχῇ, προ τοῦ την γην ποιῆσαι, πρὸ τοῦ προσελθεῖν τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, πρὸ τοῦ ὅρη ἐδρασθῆναι, πρὸ δὲ πάντων βουνῶν γεννᾷ με». ὅθεν κατασκευάζων τὸ ὅτι κύριος ἔκτισέ με· ἐπισυνάψας εἶπε «κύριος ἐποίησε χώρας καὶ ἀοικήτους».

book 6 ζητῶμεν λοιπὸν κύριον τὸν κτίσαντα αὐτὸν τὸν καὶ ποιήσαντα χώρας καὶ ἀοικήτους· νυγματισθεὶς γὰρ ὁ Σολομῶν ἐκ τῶν τοῦ πρὸς Ἰὼβ εἰπόντος «ποῦ ἦσθα ἐν τῷ θεμελιῳν με τὴν γῆν»; εἶπε «κύριος ἐποίησε χώρας καὶ ἀοικήτους».

book 7 ἐν δὲ βίβλῳ Βαροῦχ ἐκ στόματος Ἱερεμίου τοῦ προφήτου, καθὼς προαπεδείξαμεν, περὶ τοῦ ποιήσαντος χώρας καὶ ἀοικήτους λεγεί· «υἱοὶ Ἀγὰρ ἐκζητοῦντες τὴν σύνεσιν ἐπὶ τῆς γῆς οἱ ἔμποροι καὶ οἱ ἐκζητηταὶ τῆς συνέσεως· ὁδὸν δὲ σοφίας οὐκ ἔγνωσαν οὐδὲ ἐμνήσθησαν τὰς τρίβους αὐτῆς».

book 8 καὶ μετ' ὀλίγα· «ἀλλ' ὁ εἰδὼς τὰ πάντα γινώσκει αὐτήν, ἐξεῦρεν αὐτὴν τῇ συνέσει αὐτοῦ·» εἰπὼν περὶ τοῦ ἐξευρόντος τὴν σοφίαν τῇ συνέσει αὐτοῦ ἐπάγει αὐτοῦ καὶ τὰς ἐνεργείας, λέγων «ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον ἐνέπλησεν αὐτὴν κτηνῶν τετραποδων, ὁ ἀποστέλλων τὸ φῶς καὶ πορεύεται».

book 9 οὐ παραβλεπτεόν γάρ, ὦ φιλόσοφε, τὰ αὐτὰ πάλιν διαγορευσαὶ πρὸς ἐναργὴ ἀπόδειξιν 8 Prov. 8, 21 a — 10 Prov. 8, 22 — 25 — 14 f Prov. 8, 22. 26 — 18 Hiob 38, 4 — 21 Baruch 3, 23 (gek:urzt) — 24 Baruch 3, 32 — 27 Baruch 3, 32 f A1HR V1P3 M2P1P2 1 φήσωμεν HR φήσομεν + ὁ M2P1P2V1P3 6 χριστοῦ > M2P1P2 7 θέλεις + A1RM2P1P2 8 τῆς αὐτῆς ἀρ[χῆς] ~ R 11 εἰς ἔργα αὐτοῦ > P2 13 ἐδρασθῆναι τὰ ὅρη ~ P2 14 κατασκευάζων — 15 με > V1 16 καὶ > HM2P1P2 17 γυμνασθεὶς H 18 τῶν > RM2P1P2 | πρὸς] πατρός P2P3 20 HM2P1P2 23 ὁδῶν M2P1P2 26 αὐτοῦ2 > H τῆς προκειμένης ὑποθέσεως. » ὁ ἀποστέλλων, φησί, τὸ φῶς καὶ πορεύεται, ἐκάλεσεν αὐτό, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ· οἱ δὲ ἀστέρες ἔλαμψαν ἐν ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν καὶ ἠυφράνθησαν· ἐκάλεσεν αὐτούς, καὶ εἶπαν· πάρεσμεν· ἔλαμψαν μετ' εὐφροσύνης τῷ ποιήσαντι αὐτούς. οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν. οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακώβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἡγαπημένῳ αὐτοῦ. μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὥφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη».

book 10 τὰς δύο φράσεις προθήσαντες κυρίως τοῦ ποιήσαντος χώρας καὶ ἀοικήτους, ἃς εἶπε Σολομῶν καὶ Βαροῦχ ἦτοι Ἱερεμίας — εἰπὼν γὰρ «ἔκτισέ με» ἐπήγαγεν αὐτοῦ καὶ τὰς ἐνεργείας λέγων «κύριος ἐποίησε χώρας καὶ ἀοικήτους» — συλλογισώμεθα, ὦ βέλτιστε, τὸ τίς κύριος ὁ ποιήσας χώρας καὶ ἀοικήτους,

- book 11 καὶ νοήσομεν ὅτι οὐκ ἄλλος ἀλλ' ἢ πάντως ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον· ἐν τῷ γὰρ κατασκευάζειν τὴν »ποιεῖν ἐστὶ ἐστὶ χώρας καὶ ἀοικήτους«· ὁ καὶ ἐμπλήσας αὐτὴν κτηνῶν τετραπόδων, ὁ καὶ καλέσας τὸ φῶς, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ καὶ τὰ ἐξῆς, περὶ οὗ λέγει, ὅτι ἐπὶ τῆς γῆς ὥφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη.
- book 12 νοητέον οὖν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ κύριος ὁ κτίσας τὴν λογιστικὴν σοφίαν εἰς ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, ἣν ἡγήτρεψε τῷ κατ'εἰκόνα αὐτοῦ ἀνθρώπῳ, ὁ ποιήσας χώρας καὶ ἀοικήτους, ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον.
- book 13 Ἀλλὰ καὶ πάλιν τὴν ἀρχὴν τῆς λέξεως ἴδωμεν »ἐὰν ἀναγγείλω ὑμῖν τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα«, ἀλλ' οὐκ εἶπε τὰ μέλλοντα, καὶ πάλιν λέγει »μνημονεύσω μνημονεύσω τὰ ἐξ αἰῶνος ἐξηριθμῆσαι« ἀλλ' οὐ τὰ πρὸ αἰῶνος.
- book 14 ἐγνώσθη ἡμῖν, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστὶν ὁ καὶ τὴν λογιστικὴν σοφίαν κτίσας, ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, ὁ ποιήσας χώρας καὶ ἀοικήτους, καὶ τῷ Ἰωβ εἰπὼν »ὅτε ἐγενήθησαν ἄστρα, ἤνεσάν με πάντες ἄγγελοί μου«, 1 Baruch 3, 33 ff — 10 vgl. Prov. 8, 26 — 11 Prov. 8, 22 — 12 Prov. 8, 26 — 18 Baruch 3, 38 — 24 ff Prov. 8, 21 a — 28 Baruch 3, 32 — 30 Hiob 38, 7 A1HR V1P3 M2P1P2 1 φησὶ > R 3 f εὐφράνθησαν A1R 4 αὐτοὺς > P3 | εἶπον R 8 + ὑπ' HSS Ber A1 (vgl. 69, 21) | τῆς > M2P1P3 9 φράσεις] φύσεις (Balf.) 10 προσθήσοντες H 11 γὰρ + κύριος 'R 12 καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ ~ R | λέγων > H 13 τὸ > HM2P1P2 14 καὶ2 > A1HRP2V1P3 | ἄλλος] ἄλλας P2 15 τὸν > M2 | ἐν γὰρ τῷ ~ 15 f κατασκευάσαι R 20 λογικὴν P2 27 ὑμῖν V1P3 28 λογικὴν P2 Μωσῆς δὲ λέγει περὶ τοῦ ποιήσαντος τὸ φῶς »καὶ εἶπεν ὁ θεός· γεννηθήτω φῶς« καὶ ἐπήγαγε λέγων »καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς ἀστέρας« καὶ τὰ ἐξῆς.
- book 15 ἱκανὰ εἶναί μοι δοκεῖ τὰ λεχθέντα, ἃ αἱ ἀποδείξεις παρέστησαν, ὧς φιλόσοφε, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστὶν ὁ καὶ τὴν ἐν Σολομῶντι λογιστικὴν σοφίαν κτίσας καὶ πάντα τὰ κτιστά, καὶ οὐκ ἐργαλεῖον.
- book 16 ἕνα δέ σοι σαφεστέραν τὴν ἀληθῆ τῶν πραγμάτων ἀπόδειξιν παραστήσωμεν καὶ τάχιον ἔλθωμεν ἐπὶ τὸν νοῦν τοῦ πράγματος καὶ τῆς θεωρίας αὐτοῦ, τὰ ἐκ τῆς γραφῆς λέξωμεν.
- book 17 μέλλων ὁ προφήτης Μωσῆς ἐξίναί τὸν βίον, ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ ἀναλήψεως Μωσέως, προσκαλεσάμενος Ἰησοῦν υἱὸν Ναυῆ καὶ διαλεγόμενος πρὸς αὐτὸν ἔφη· »καὶ προεθεάσατό με ὁ θεὸς πρὸ καταβολῆς κόσμου εἶναί με τῆς διαθήκης αὐτοῦ μεσίτην« καὶ ἐν βίβλῳ λόγων μυστικῶν Μωσέως αὐτὸς Μωσῆς προεῖπε περὶ τοῦ Δαυὶδ καὶ Σολομῶντος.
- book 18 περὶ ὅ Σολομῶντος οὕτω προεῖπε »καὶ διαδοχεύσει <ἐπ' > αὐτὸν ὁ θεὸς σοφίαν καὶ δικαιοσύνην καὶ πλήρη, αὐτὸς οἰκοδομήσει τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ« καὶ τὰ ἐξῆς.
- book 19 ἵνα δὲ σαφεστερον εἴῃ ὁ φημι, οὕτως ἐξετάσωμεν τὸν νοῦν· ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸν κόσμον, ἢ ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον; ὁ φιλόσοφος πάντως ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον. οἱ ἄγιοι ἐπίσκοποι μὲν οἱ ἡμέτεροι διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου εἶπον·
- book 20 καὶ εἰ ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον πάντως ὡς προγενεστέρου τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει ὄντος, ὁ δὲ κόσμος μεταγενέστερος ἦν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς λογιστικῆς σοφίας ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει, ὁ ἄνθρωπος οὖν προγενέστερός ἐστι τοῦ κόσμου καὶ ἡ σοφία· ὁ οὖν προγενέστερος ὢν τοῦ κόσμου προϋπάρχει καὶ τῶν τοῦ κόσμου φύσεων, οἷον οὐρανοῦ καὶ τῆς ἡμέρας νυκτὸς νεφῶν ἀνέμων ἀβύσσων πηγῶν ὁρέων βουνῶν.
- book 21 τούτων πάντων προγενεστέρα ἐστὶν ἡ σοφία καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει, δι' ὃν ὁ κόσμος προπρεσβύτερος οὖν τῶν τοῦ κόσμου φύσεων ὁ 1 Gen. 1,3 — 2 Gen. 1, 16 — 11 vgl. Himmelfahrt d. Mose ed. Clemen I 6. 14 — 13 f unbekannte Quelle A1HR V1P3 M2P1P2 2 γεννηθήτω R | ὁ > RV1 4 ἃ] ἃ καὶ P2 αἶ P3 6 λογικὴν P2 9 τὰ > 10 τοῦ βίου (corr. aus τὸν βίον) H |

am Rand ὅρα βίβλον ἀναλήψεως Μωσέως νῦν εὐρίσκομεν H 14 λόγω P3 | τοῦ > R 15 διαχεύσει M2P1 16 16 <ἐπ'> S. 76, 20 | ὁ1 > R 19 Tgl. S. 77, 22 21 τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου > H | ἐπισκόπου > 22 εἶπον A1RH εἶπαν d. übr. HSS 23 ὄντος — 25 > H 24 τῆς] καὶ, aber i. Text corr. in κατὰ, am Rand in μετὰ M2 καὶ P1 καίτοι P2 25 καὶ — 26 κόσμου > RV1P3 27 οἶον nicht mehr deutlich R | καὶ καὶ + τῆς 28 > V1 30 δι' δν — S. 75, 1 ἐνθυμήσει > V1P3, am Rand nachgetragen H ἄνθρωπος καὶ ἡ σοφία ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει ἥδη προϋπάρχει τοῦ κόσμου.

book 22 ἀλλ' οὗτος μὲν οὖν μεταγενέστερος κτισθεὶς ἠνέχθη ἐν τῇ τῆς κτίσεως παρόδῳ ὁ δὲ μεταγενέστερος τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει οὗτος προγενέστερος παρηνέχθη ἐν τῇ τῆς κτίσεως παρόδῳ.

book 23 ἀλλ' ὅτι καὶ ἡ σοφία, ἣν ἐξεῦρε τῇ συνέσει αὐτοῦ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἣν δέδωκε τῷ κατ' εἰκόνα ἑαυτοῦ ἀνθρώπῳ, καὶ αὕτη προϋπήρξε τοῦ κόσμου καὶ τῶν φύσεων αὐτοῦ ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει —

book 24 εἰδὼς οὖν ἐν ἑαυτῷ ὁ Σολομών, διδαχθὲς εἰς ἓκ τῆς τοῦ θεοῦ δοθείσης αὐτῷ σοφίας, ὅτι ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ σοφία προϋπήρξαν τοῦ κόσμου καὶ τῶν φύσεων αὐτοῦ ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει, βασιάνισας * τὸ ἥδη προϋπάρχον τοῦ κόσμου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει πρὸ καταβολῆς κόσμου, ὃ ἐξεῦρε τῇ συνέσει αὐτοῦ ὁ κύριος, τοῦτο ἥδη ἔκτισεν ὁ αὐτὸς κύριος μεταγενέστερον τοῦ κόσμου καὶ τῶν φύσεων αὐτοῦ.

book 25 λέγει οὖν ὁ Σολομών ὥς ἐκ προσώπου τῆς ἐν ἀνθρώπῳ σοφίας τῆς προϋπαρξάσης τοῦ κόσμου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ· τῇ

book 26 ἐν τῷ ἀνθρώπῳ σοφία ἀνῆκεν ἐκφωνεῖν τῇ λογιστικῇ, τῇ εὐτρεπισθείσῃ τῷ ἀνθρώπῳ ταῦτα, τῷ κατ' εἰκόνα τοῦ θεοῦ γενομένῳ· τὸ οὖν »κύριος ἔκτισε« τῷ προϋπάρξαντι τοῦ κόσμου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει, τοῦτο τούτῳ προσέρριψε· τὸ δὲ »γεννᾷ με« συνεῖς πάλιν εἰς τὰς μετὰ ταῦτα ἐκ φύσεως παιδοποιίας ἐκδιδόμενον εἶπε· τὸ »γεννᾷ με« νόει τοίνυν, φιλόσοφε, τῆς αὐτῆς φύσεως παλαιουμένης καὶ ἀνανεουμένης ἄχρι συντελείας.

book 27 τὸ οὖν »κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ· εἰς τὴν τῷ ἀνθρώπῳ δοθεῖσαν λογιστικὴν σοφίαν διαληπτέον, τὸ δὲ »γεννᾷ με· <εἰς> κατὰ πρόγνωσιν τοῦ θεοῦ αὐτῆς τῆς φύσεως, τὸ ἐξ αὐτῆς. ἐξ εἰκόνων, ὡς τροχὸν εἰλιπτόμενον ἐπ' αὐτὸν τὸν καμπτήρα, ἐπανιὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς 16 u. ö. Prov. 8, 22 ff A1HR V1P3 M2P1P2 3 ὁ δὲ — 5 παρόδῳ > P2 4 προγενέστερος) μεταγενέστερος V1P3 5 > HP2V1 | ἐξεῦρεν ἐν τῇ R 6 ἑαυτοῦ] αὐτοῦ A1R 8 Anakoluth ücke: <δῆλον> evg. Roll I εἰδὼς — 11 ἐνθυμήσει > P2 9 11 erg. etwa x003E; Ltz. | προϋπάρξαν A1R | κόσμου + καὶ V1P3 13 ob μεταγενέστερον #x003E; Ltz. 14 ἐκ > P3 | ἀνθρώπῳ + προϋπαρχούσης 15 τῆς πρου] παρξάσης A1 | θεοῦ + σοφία R 18 οὖν > R 21 παιδοποσίῃ P3 παιδοποιήσεις Balf.) | ἐκδιδόμενου HP3 ἐκδεδομένου V1 22 τῆς corr. aus τῇ P2 | αὐτῆς] αὐτὸς R 24 τῶν ἀνθρώπων A1P2P3 25 corr. Holl (??) λογικὴν P2 | διαληπτέον) νοητέον R 26 τὸ] τοῦ A1R I ἐξ αὐτῆς] ἐξ αὐτοῦ R τοῦ Πρωτοκτίστου ἀνθρώπου τοῦ κατ' εἰκόνα θεοῦ κτισθέντος, ἐν ᾧ τὴν λογιστικὴν σοφίαν τὴν κτιστὴν ἐνέθηκεν, ἐν ᾧ τὴν εἰλικρινῇ αὐτοῦ ἀγάπην ἐνετύπωσεν ὁ θεός.

book 28 οὐπὲρ τὴν ἀνάκτισιν ἐν ἑαυτῷ ποιούμενος ὁ σωτὴρ ἔλεγε πρὸς τὸν πατέρα οἰκονομικῶς »ὅτι ἡγάπησάς με, φησί, πρὸ καταβολῆς κόσμου«. τὸ δὲ »πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με ἐν ἀρχῇ· ἱστορήσας ὁ Σολομών, ὅτι οἱ αἰῶνες οἱ ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ ἐκ τῆς περιόδου τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς τὴν σύστασιν ἔχουσι, τὸ δὲ προϋπάρξει τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς, προϋπάρξει ἐστὶ τοῦ αἰῶνος τούτου — ταύταις ταῖς ἱστορίαις θεωρήσας ὁ Σολομών ἤρμοσεν εὐαρμόστως τῷ τε ἀνθρώπῳ καὶ τῇ

book 29

σοφία. διὸ ἐκ προσώπου αὐτῆς ἐκφωνήσας λέγει τὸ »κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ, πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με ἐν ἀρχῇ, συλλογισάμενος ἐν ἑαυτῷ πάλιν, ὅτι μέλλοντος τοῦ θεοῦ παράγειν ταύτας τὰς φύσεις τὰς ἐγκοσμίους προγενεστέρας τοῦ τε ἀνθρώπου καὶ τῆς σοφίας εἰς τὸ εἶναι, καὶ ὅτι δεῖ τοὺς προγενεστέρους παρεῖναι, παραγενομένων δὲ τῶν φύσεων ἱστορεῖν κατὰ τάξιν τὰς φύσεις παραγενομένας, καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ σοφία ἠγεῖσθαι τῶν ἔργων ἐτάχθησαν,

book 30 ἡ οὖν τῷ ἀνθρώπῳ δοθεῖσα ὑπὸ τοῦ θεοῦ λογιστικὴ καὶ κριτικὴ σοφία, ἡ διαδοχέουσα ἐπὶ Σολομῶντα, καθά φησιν ὁ μέγας Μωσῆς) λέγει ἐν Σολομῶντ· »κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ· καὶ τὰ ἐξῆς.

book 31 ἡς ἐκ προσώπου, τῆς Προγενεστέρας σὺν τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ κόσμου, διηγούμενος τὰς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ τὰς ἐν τῷ κόσμῳ παράγοντος τὰς φύσεις φησὶν <ὁ> αὐτός· »κύριος ἐποίησε καὶ ἀοικήτους, ἄκρα οἰκούμενα τῆς ὑπὸ οὐρανόν. ἡνίκα ἠτοίμασε τὸν οὐρανόν. συμπαρήμην αὐτῷ· ὅτε ἀφώριζε τὸν ἑαυτοῦ θρόνον ἐπ' ἀνέμων, ἡνίκα ἰσχυρὰ ἐποίει τὰ ἄνω νέφη, καὶ ὡς ἀσφαλεῖς ἐτίθει πηγὰς τῆς ὑπ' οὐρανόν, ἐν 4 Joh. 17, 24 — 5. 11. 21. 24 Prov. 8, 22 ff — 19 vgl. S. 74, 18 A1HR V1P3 M2P1P2 1 πρωτοκτίστου] ἀΠ-ίστου (vgl. S. 83, 19 α ist Zahl]) R 2 λογιστικὴν corr. aus λογικὴν P2 | ἀνέθηκεν P2 3 ἐτύπωσεν H | οὐπερ] ὅπερ HP3 5 τὸ] τοῦ 2 7 τῷ > RV1 | καὶ > P2 10 ἦρμ = ἦρμωσεν R 12 εἰς ἔργα αὐτοῦ > A1HR 15 καὶ2 — 16 παρεῖναι > A1R 16 δὲ] 17 ἱστορεῖ durch Rasur aus ἱστορεῖν A1 | παραγινομένας 18 ἐτάχθησαν A1R ἐτέθησαν V1P3 ἰσώθησαν d. übr. HSS 19 δοθεῖσα λογιστικὴ σοφία ὑπὸ τοῦ θεοῦ καὶ κριτικὴ ~ R 20 ἐν] ἐπὶ H1HR αὐτοῦ A1H 25 καὶ nachträglich eingefügt H (??) ἀοικήτους + καὶ P3 | ἡνίκα — 26 οὐρανόν > Ps 27 θρόνον > R τῇ H, unleserlich am Zeilenanfang, darüber von anderer Hand γὰρ κατ' αὐρανόν τῷ τιθέναι τῇ θαλάσῃ ἀκριβασμὸν αὐτοῦ, καὶ ὕδατα οὐ παρελεύσονται λόγον στόματος αὐτοῦ, καὶ ἰσχυρὰ ἐποίει τὰ θεμέλια τῆς γῆς, ἤμην παρ' αὐτῷ ἀρμόζουσα, ἐγὼ ἤμην ἢ προσέχαιρε».

book 32 Ταῦτα ἐκ προσώπου τῆς σοφίας, καὶ δείκνυσιν ἀσφαλῶς, ὅτι ὁ προϋπάρξας τοῦ κόσμου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει, δι' ὃν καὶ ὁ κόσμος εὐτρεπίσθη, δηλονότι καὶ τῶν τοῦ κόσμου φύσεων προϋπήρξεν.

book 33 ἴστωρ οὖν γενόμενος τῆς παρόδου τῶν φύσεων ὑπαριθμεῖ τὴν τάξιν αὐτῶν ὁ προγενέστερος αὐτῶν, ἡ σοφία, ἣν ἐξεῦρε τῇ

book 34 συνέσει αὐτοῦ, ἣν ἠντρέπισε τῷ ἀνθρώπῳ. τίς οὖν ὁ ταύτην τὴν σοφίαν προευτρεπίσας καὶ δεδωκώς τῷ ἀνθρώπῳ, ἡ ὑψηλήσατο αὐτοῦ τὰς ἐνεργείας; ὅτι οὐκ ἄλλος ἄλλ' ἢ πάντως ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, ὁ καὶ ἐμπλήσας αὐτὴν κτηνῶν τετραπόδων, ὁ καλέσας τὸ φῶς, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ·

book 35 ὁ ἐπὶ γῆς ὀφθεῖς καὶ συναναστραφεὶς ἀνθρώποις«. τούτῳ κεκλήρωνται αἱ ἐνεργοὶ τῶν φύσεων πάροδοι· ὅτι δὲ εἰς τὸ πρόσωπον εἴρηται τῆς σοφίας οὐχὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τὸ »κύριος ἔκτισέ με«, ἀλλ' ἡ τῆς λογιστικῆς σοφίας, τῆς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κυρίου εὐτρεπισθείσης καὶ δοθείσης τῷ ἀνθρώπῳ, δι' ὃν ὁ κόσμος ἐγένετο,

book 36 σαφέστατα διὰ πάντων δέδεικται, ὅτι εἰς τὸ πρόσωπον εἴρηται τῆς λογιστικῆς σοφίας· βεβαιοῖ δὲ τὰ προειρημένα ὁ κύριος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ λέγων »το σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον«, προσωποποιήσας τὸν κόσμον εἰς πρόσωπον τοῦ σαββάτου ἀντὶ τοῦ· ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸν κόσμον.

book 1 Ἑτέρα ἀντίφρασις τοῦ φιλοσόφου· ἀλλά, φησὶν, ἡ σοφία ἡ μὲν ἐν Σολομῶντι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστὶ, τοῦτ' ἐστὶν ἡ σοφία τοῦ θεοῦ, ὁ »κύριος ἔκτισέ με« καὶ τὰ ἐξῆς. ἀπόκρισις τῶν ἀγίων με ἐπισκόπων πρὸς τὸν φιλόσοφον διὰ τοῦ ἐπισκόπου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου·

book 2

εἰπέ, co φιλόσοφε, ἡ σοφία ἡ ἐν Σολομῶντι, ὡς φής, 9. 12 Baruch 3, 32 — 15 Baruch 3, 38 — 22 Mark. 2, 27 — 24 vgl. S. 74, 19 A1HR V1P3 M2P1P2 3 ἤμην aber über von anderer Hand ἦν A1 | ἀρμόζουσα + καὶ R 4 παρέκαιρε V1P3 6 δι' ὄν] διὸ P3 7 εὐτρέπισε R 12 αὐτῷ R 15 τούτῳ] τοῦτο R 16 αἰ — 17 εἴρηται > P3 (Balf.) 18 λογικῆς (??) τῆς2] καὶ P2 19 καὶ δοθείσης > P2 20 πάντων A1RV1P3 τούτων übr. HSS 21 λογικῆς V1 23 προσωποποιήσας — εἰς > P3 24 ἀντὶ + δὲ 25 ἀλλ' > R 29 f διὰ εὐσεβίου τοῦ παμφίλου ἐπισκόπου καισαρείας H 30 παμφύλου R | ἡ ἐν Σολομῶντι σοφία ~ R | ὡς + σὺ M2P1P2V1P3 ἡ τοῦ θεοῦ ἐστὶ σοφία; ὁ φιλόσοφος· ναὶ φησιν, οὕτως ἔχει. ὁ ἐπίσκοπος· εἰπέ, ἡ σοφία τοῦ θεοῦ πρόγνωσιν ἔχει ἢ οἶ; ὁ φιλόσοφος· ναὶ ἔχει. ὁ ἐπίσκοπος· ἡ σοφία τοῦ θεοῦ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστίν, ἦν φής ἐν Σολομῶντι; ὁ φιλόσοφος· ναὶ φησιν. ὁ ἐπίσκοπος· πῶς κρίνει ὁ κρίνων, κατὰ πρόγνωσιν ἢ οὐ; ὁ φιλόσοφος· ναὶ φησιν. ἀλλὰ πῶς; ὁ ἐπίσκοπος· ὁ οὖν κρίνων κατὰ πρόγνωσιν, κρίνει κοὶ κατὰ τὰ ἔργα ὡς προγνώστης; ὁ φιλόσοφος· ναὶ εἶπον.

- book 3 ὁ ἐπίσκοπος· πῶς οὖν ἡ σοφία ἡ ἐν Σολομῶντι λέγει· »τρία ἐστὶν ἀδύνατά μοι νοῆσαι, καὶ τὸ τέταρτον οὐκ ἐπιγινώσκω«; τὰ τρία εἰρηκυῖα ἡ ἐν Σολομῶντι σοφία ἀδυνατεῖν αὐτὴν νοῆσαι περὶ τοῦ τετάρτου εἶπε μὴ ἐπιγινώσκειν »καὶ ὁδοὺς ἀνδρὸς ἐν νεό- τητι«.
- book 4 εἰ οὖν ἡ σοφία τοῦ θεοῦ ἐστίν ἡ ἐν Σολομῶντι, πῶς κρίνει τὸν κόσμον μὴ εἰδυῖα ἀνδρὸς ὁδοὺς ἐν νεότητι; καὶ πῶς τοῦτο ἀληθές, ὅτι ὁ ποιήσας τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα θεοῦ, τοῦτ' ἐστίν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καθὼς φησι Μωσῆς ὁ προφήτης ἔτι δὲ καὶ Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς »πάντα δι' αὐτοῦ, φησίν, ἐγένετο« οὐκ ἐπίσταται ὁδοὺς ἀνδρὸς ἐν νεότητι;
- book 5 »ὁ πλάσας κατὰ μόνας τὰς καρδίας αὐτῶν, ὁ συνιεῖς εἰς πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν, ὁ ἐτάζων καρδίας καὶ νεφρούς« κατὰ τὸν προφήτην τὸν εἰπόντα· »σὺ ἔγνωσ τὴν καθέδραν μου καὶ τὴν ἔγερσίν μου· σὺ συνῆκας πάντας τοὺς διαλογισμούς μου, φησίν, ἀπὸ μακρόθεν· τὴν τρίβον μου καὶ τὴν σχοῖνόν μου σὺ ἐξιχνίασας καὶ πάσας τὰς ὁδοὺς μου προεῖδες«.
- book 6 καὶ ἐν ἐτέρῳ πάλιν »ὁ παιδεύων ἔθνη οὐχὶ ἐλέγξει ὁ διδάσκων ἄνθρωπον γνῶσιν; κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισμούς τῶν ἀνθρώπων, ὅτι εἰσὶ μάτατοι«.
- book 7 ὁ οὖν οὖν ἐπιστάμενος καὶ πάντα προγινώσκων οὐκ ἐπίσταται ὁδοὺς ἀνδρὸς ἐν νεότητι; καὶ πολλὰ ἔστιν εὐρεῖν ἐκ τῶν γραφῶν τὰ ἐλέγχοντα τὴν ἄνοιαν τῶν κακῶς ὑπειληφότων περὶ τοῦ ῥητοῦ τούτου.
- book 8 πῶς γὰρ ὁ διδάσκων ἄνθρωπον γνῶσιν αὐτὸς 8 Prov. 24, 53 (30, 18) 1, 3 — 17 Psal. 32,15. 710 11 Prov. 24, 54 — 13 Rom. 3, 6 — 16 Joh. 20 Psal. 138, 2 ff — 23 Psal. 93, 10 f A1HR V1P3 M2P1P2 1 ὁ2 > M2 3 ὁ1 > M2 4 φής] φωνεῖ A1R φησιν H 6 1 10 ἡ — σοφία σοφία R | ἀδυνατεῖ P2 ἀδύνατον A1 11 εἴσιν οὐ P3 | γινώσκειν RP3 14 θεοῦ] αὐτοῦ A1R 15 ὁ1 unleserlich in A1 | καθὰ H | καὶ > P2 16 φησίν > R 20 καθέδραν] καρδίαν M2P1P2 | μου1 > 1 > A1R | φησίν > R 21 f μακρόθεν + σὺ συνῆκας πάντας μου R 26 γινώσκων HM2P1P2 27 εὐρεῖν + ἐν τῷ τῷ εὐαγγελίῳ καὶ P2 οὐκ ἐπίσταται ὁδοὺς ἀνδρὸς ἐν νεότητι; εἴ ἴσθι οὖν, ὦ φιλόσοφε. ὅτι Σολομῶν κριτικὴν ἔλαβε σοφίαν, ἦν ἐξεῦρε τῇ συνέσει αὐτοῦ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἦν ἡυτρέπισε τῷ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ ἀνθρώπῳ συλλογιστικὴν.
- book 9 ἀμέλει δὲ ἐπιβεβαιοῖ τὰ ῥηθέντα ὁ κύριος ἐν εὐαγγελίοις λέγων τὸ καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶντος ὥδε· ἀνέτρεψε τοὺς λέγοντας αὐτὸν εἶναι τὴν ἐν Σολομῶντι σοφίαν· εἰ γὰρ τῷ ψόφῳ τῆς φωνῆς ἰσοπροσήγορός ἐστίν ὅτι σοφία, ἡ γὰρ τοῦ θεοῦ σοφία ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, θεὸς προγνώστης ἐστὶ καὶ κατὰ πρόγνωσιν κρίνει καὶ κατὰ τὰ ἔργα ὡς κτίστης καὶ δημιουργὸς τῶν ἀπάντων, καθὼς φησι ὁ Παῦλος τὸ σκεῦος τῆς ἐκογῆς· Ἑβραίοις γράφων.
- book 10 ὥδέ πως λέγει περὶ αὐτοῦ »ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ καὶ ἐνεργῆς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον καὶ δεικνύμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ πνεύματος καὶ κριτικὸς

ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας· καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχλησμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος».

book 11 καὶ πρὸς Ῥωμαίους δὲ ὁ αὐτὸς γράφει λέγων »ὦν οἱ πατέρες καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν«.

book 12 δεικνυσὶ δὲ ὥδε, ὅτι ἡ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς σοφία θεὸς ἐστὶν ἀληθῶς ἐξ αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, ἄϊδιος ἐξ ἄϊδίου καὶ ἀληθινὸς ἐξ ἀληθινοῦ, φύσει ὢν αἰεὶ υἱὸς τοῦ αἰεὶ ὄντος θεοῦ καὶ πατρὸς.

book 1 Ἐτέρα ἀντίφρασις τοῦ φιλοσόφου· ἀλλὰ, φησὶν, ἡ σοφία ἡ μὲν ἐν Σολομῶντι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστὶ, τοῦτ' ἐστὶν ἡ σοφία τοῦ θεοῦ, ὁ »κύριος ἔκτισέ με« καὶ τὰ ἐξῆς. ἀποκρίσις τῶν ἁγίων με ἐπισκόπων πρὸς τὸν φιλόσοφον διὰ τοῦ ἐπισκόπου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου·

book 2 εἰπέ, σο φιλόσοφε, ἡ σοφία ἡ ἐν Σολομῶντι, ὡς φῆς, 9. 12 Baruch 3, 32 — 15 Baruch 3, 38 — 22 Mark. 2, 27 — 24 vgl. S. 74, 19 A1HR V1P3 M2P1P2 3 ἤμην aber über von anderer Hand ἢν A1 | ἀρμόζουσα + καὶ R 4 παρέκαιρε V1P3 6 δι' ὃν] διὸ P3 7 εὐτρέπισε R 12 αὐτῷ R 15 τούτῳ] τοῦτο R 16 αἰ — 17 εἴρηται > P3 (Balf.) 18 λογικῆς (??) τῆς2] καὶ P2 19 καὶ δοθείσης > P2 20 πάντων A1RV1P3 τούτων übr. HSS 21 λογικῆς V1 23 προσωποποιήσας — εἰς > P3 24 ἀντὶ + δὲ 25 ἀλλ' > R 29 f διὰ Εὐσεβίου τοῦ παμφίλου ἐπισκόπου καισαρείας H 30 παμφύλου R | ἡ ἐν Σολομῶντι σοφία ~ R | ὡς + σὺ M2P1P2V1P3 ἡ τοῦ θεοῦ ἐστὶ σοφία; ὁ φιλόσοφος· ναὶ φησιν, οὕτως ἔχει. ὁ ἐπίσκοπος· εἰπέ, ἡ σοφία τοῦ θεοῦ πρόγνωσιν ἔχει ἢ οἱ; ὁ φιλόσοφος· ναὶ ἔχει. ὁ ἐπίσκοπος· ἡ σοφία τοῦ θεοῦ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστὶν, ἣν φῆς ἐν Σολομῶντι; ὁ φιλόσοφος· ναὶ φησιν. ὁ ἐπίσκοπος· πῶς κρίνει ὁ κρίνων, κατὰ πρόγνωσιν ἢ οὐ; ὁ φιλόσοφος· ναὶ φησιν. ἀλλὰ πῶς; ὁ ἐπίσκοπος· ὁ οὖν κρίνων κατὰ πρόγνωσιν, κρίνει κοὶ κατὰ τὰ ἔργα ὡς προγνώστης; ὁ φιλόσοφος· ναὶ εἶπον.

book 3 ὁ ἐπίσκοπος· πῶς οὖν ἡ σοφία ἡ ἐν Σολομῶντι λέγει· »τρία ἐστὶν ἀδύνατά μοι νοῆσαι, καὶ τὸ τέταρτον οὐκ ἐπιγινώσκω«; τὰ τρία εἰρηκυῖα ἡ ἐν Σολομῶντι σοφία ἀδυνατεῖν αὐτὴν νοῆσαι περὶ τοῦ τετάρτου εἶπε μὴ ἐπιγινώσκειν »καὶ ὁδοὺς ἀνδρὸς ἐν νεό- τητι«.

book 4 εἰ οὖν ἡ σοφία τοῦ θεοῦ ἐστὶν ἡ ἐν Σολομῶντι, πῶς κρίνει τὸν κόσμον μὴ εἰδυῖα ἀνδρὸς ὁδοὺς ἐν νεότητι; καὶ πῶς τοῦτο ἀληθές, ὅτι ὁ ποιήσας τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα θεοῦ, τοῦτ' ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καθὼς φησι Μωσῆς ὁ προφήτης ἔτι δὲ καὶ Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς »πάντα δι' αὐτοῦ, φησὶν, ἐγένετο« οὐκ ἐπίσταται ὁδοὺς ἀνδρὸς ἐν νεότητι;

book 5 »ὁ πλάσας κατὰ μόνας τὰς καρδίας αὐτῶν, ὁ συνιεὶς εἰς πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν, ὁ ἐτάζων καρδίας καὶ νεφροὺς« κατὰ τὸν προφήτην τὸν εἰπόντα· »σὺ ἔγνωσ τὴν καθέδραν μου καὶ τὴν ἔγερσίν μου· σὺ συνῆκας πάντας τοὺς διαλογισμοὺς μου, φησὶν, ἀπὸ μακρόθεν· τὴν τρίβον μου καὶ τὴν σχοῖνόν μου σὺ ἐξιχνίασας καὶ πάσας τὰς ὁδοὺς μου προεῖδες«.

book 6 καὶ ἐν ἐτέρῳ πάλιν »ὁ παιδεύων ἔθνη οὐχὶ ἐλέγξει ὁ διδάσκων ἄνθρωπον γινῶσιν; κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων, ὅτι εἰσὶ μάτατοι«.

book 7 ὁ οὖν οὖν ἐπιστάμενος καὶ πάντα προγινώσκων οὐκ ἐπίσταται ὁδοὺς ἀνδρὸς ἐν νεότητι; καὶ πολλὰ ἔστιν εὐρεῖν ἐκ τῶν γραφῶν τὰ ἐλέγχοντα τὴν ἄνοϊαν τῶν κακῶς ὑπειληφότων περὶ τοῦ ῥητοῦ τούτου.

book 8 πῶς γὰρ ὁ διδάσκων ἄνθρωπον γινῶσιν αὐτὸς 8 Prov. 24, 53 (30, 18) 1, 3 — 17 Psal. 32, 15. 710 11 Prov. 24, 54 — 13 Rom. 3, 6 — 16 Joh. 20 Psal. 138, 2 ff — 23 Psal. 93, 10 f A1HR V1P3 M2P1P2 1 ὁ2 > M2 3 ὁ1 > M2 4 φῆς] φωνεῖ A1R φησιν H 6 1 10 ἡ — σοφία σοφία R | ἀδυνατεῖ P2 ἀδύνατον A1 11 εἴσιν οὐ P3 | γινώσκειν RP3 14 θεοῦ] αὐτοῦ A1R 15 ὁ1 unleserlich in A1 | καθὰ H | καὶ > P2 16 φησὶν > R 20 καθέδραν] καρδίαν M2P1P2 | μου1 > 1 > A1R | φησὶν > R 21 f μακρόθεν + σὺ συνῆκας πάντας μου R 26 γινώσκων HM2P1P2 27 εὐρεῖν + ἐν τῷ τῷ εὐαγγελίῳ καὶ P2 οὐκ ἐπίσταται ὁδοὺς ἀνδρὸς ἐν νεότητι; εὖ ἴσθι οὖν, ὦ φιλόσοφε. ὅτι Σολομὼν κριτικὴν ἔλαβε

σοφίαν, ἣν ἐξεῦρε τῇ συνέσει αὐτοῦ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἣν ἠὐτρέπισε τῷ κατ'εἰκόνα αὐτοῦ ἀνθρώπῳ συλλογιστικῇν.

book 9 ἀμέλει δὲ ἐπιβεβαιοῖ τὰ ρηθέντα ὁ κύριος ἐν εὐαγγελίοις λέγων τὸ καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶντος ὥδε· ἀνέτρεψε τοὺς λέγοντας αὐτὸν εἶναι τὴν ἐν Σολομῶντι σοφίαν· εἰ γὰρ τῷ ψόφῳ τῆς φωνῆς ἰσοπροσήγορός ἐστιν ὅτι σοφία, ἡ γὰρ τοῦ θεοῦ σοφία ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, θεὸς προγνώστης ἐστὶ καὶ κατὰ πρόγνωσιν κρίνει καὶ κατὰ τὰ ἔργα ὡς κτίστης καὶ δημιουργὸς τῶν πάντων, καθὼς φησι ὁ Παῦλος τὸ σκεῦος τῆς ἐκογῆς· Ἑβραίοις γράφων.

book 10 ὥδέ πως λέγει περὶ αὐτοῦ »ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ καὶ ἐνεργῆς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον καὶ διικνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ πνεύματος καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας· καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανῆς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχλησμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος«.

book 11 καὶ πρὸς Ῥωμαίους δὲ ὁ αὐτὸς γράφει λέγων »ὡν οἱ πατέρες καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν«.

book 12 δέικνυσι δὲ ὥδε, ὅτι ἡ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς σοφία θεὸς ἐστὶν ἀληθῶς ἐξ αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, αἰδῖος ἐξ αἰδίου καὶ ἀληθινὸς ἐξ ἀληθινοῦ, φύσει ὢν αἰὶ υἱὸς τοῦ αἰὶ ὄντος θεοῦ καὶ πατρὸς.

book 1 Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου· τί οὖν ἔστιν ὃ φῆς »ὁδὸν δὲ μὲν σοφίας οὐκ ἔγνωσαν οὐδὲ ἐμνήσθησαν τὰς τρίβους αὐτῆς« καὶ τὰ ἐξῆς; ἀποκρισις τῶν ἁγίων ἐπισκόπων διὰ τοῦ αὐτοῦ μὲν ἐπισκόπου Εὐσεβίου τοῦ Παμφύλου·

book 2 πολλάκις πρὸς τὰ ρήματα τῆς σοφίας ἀπιδὼν, ὦ φιλόσοφε, ἐθαύμασας τῆς σοφίας τὴν δύναμιν, ὅτι δὴ μεγίστην νοημάτων ἀλήθειαν ἔστιν εὐρεῖν ἐν οὐτῇ βραχυτάταις ταῖς λέξεσι.

book 3 καὶ τάχα δικαίως ἂν τις παρεικάσειε τὰ ρήματα 5 Matth. 12, 42 — 10 Act. 9, 15 — 11 Hebr. 4, 12 f — 17 Rom. 9, 5 — 23 Baruch 3, 23 A1HR V1P3 M2P1P2 2 κριτικὴν] κριτὴν P3 | ἔλαβε] ἔλεγε M2P1P2 5 καὶ > H | πλείονα πλείονα von äterer Hd. corr. in πλείων P3 6 γὰρ A1RV1P3 καὶ d. übr. HSS 9 τὰ > P3 10 ὁ ῬVipa καὶ d. übr. HSS | Ἑβραίοις + γὰρ 11 λέγων R 20 ἀληθῆς R 24 αὐτοῦ RM2P1P2 25 ἁγίων > H | — 26 ἐπισκόπου > H 26 τοῦ > V1 | παμφύλου R 28 αὐτῇ] αὐταῖς 29 ταῖς > ViR | τὰ > τῆς γραφῆς τῇ εὐαγγελικῇ παραβολῇ τῇ διαγορευούσῃ ἐοικέναι τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὅπερ βραχύτερον μὲν ἐστὶ πάντων τῶν σπερμάτων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, φυὲν δὲ καὶ ἀναπληρωθὲν ἱκανὴν σκέπην τοῖς πετεινοῖς δίδωσιν.

book 4 οὕτως ὀρώμεν τὴν τῶν θείων ρημάτων δύναμιν ἐν βραχείᾳ σπειρομένην λέξεσιν, ἀναπληρουμένων δὲ τῶν νοημάτων καὶ ὥσπερ κλάδων ἐπὶ τὴν διάνοιαν τῶν πετεινῶν ἐπεκτεινομένων, τοῦτ' ἔστι τῶν ἀνθρώπων, τοσαύτη τις εὐρίσκεται δύναμις, ὥστε μὴ μόνοις τοῖς γεωργοῖς ἀλλὰ καὶ τοῖς παρεστώσι πετεινοῖς ἱκανὴν παρέχειν τὴν σκέπην.

book 5 πόθεν οὖν ἐκινήθη πρὸς ταύτην τὴν ἔννοιαν ἢ ἐκ τοῦ λόγου τῆς ἱερᾶς γραφῆς τοῦ ἱεροψάλτου Δαυὶδ πρὸς ἀπόδειξιν καὶ σύστασιν οὐ τῆς λογιστικῆς σοφίας, ὡς αὐτὸς ὑπέιληφας, ἀλλὰ τῆς καὶ ταύτην καὶ πάντα τὰ γενητὰ δημιουργησάσης ἀκαταλήπτου σοφίας τῆς ἀκτίστου καὶ ἀνάρχου, τοῦτ' ἔστι Χριστοῦ·

book 6 ἐπεὶπερ Χριστὸς θεοῦ δύναμις καὶ θεοῦ σοφία κατὰ τὸν τῆς ἀρρήτου καὶ ἀπερινοήτου θεότητος αὐτοῦ τρόπον, ὁ ἀληθῆς τοῦ θεοῦ θεὸς λόγος. τῷ γὰρ λόγῳ κυρίου οἱ οὐρανοί, φησὶν, ἐστερεώθησαν καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στοματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν«.

book 7 ἤκουσας λόγον κυρίου, ἤκουσας πνεῦμα τοῦ στόματος αὐτοῦ· ἤκουε τοίνυν καὶ πάλιν περὶ τῆς συστάσεως τῆς ἀληθοῦς πίστεως τῆς εὐσεβῶς ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν νοουμένης τε καὶ κηρυττομένης, ἐπεὶπερ, οἶμαι, οὐδὲν τῶν προαναφωνηθέντων σοι παρὰ τοσαύτης ἁγίων ἀρχιερέων πνευματικῆς χορείας τὴν αἴσθησιν δέδεξαι, ἤκουε ἤκουε εὐσεβῶς,

- book 8 καὶ μὴ τοῖς ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς διερευνᾶσθαι πειρῶ τὰ ἀπόρρητα· ὁ τέλειος οὔτε μειοῦται οὔτε αὖξει. εἷς ἀγέννητος ὁ θεὸς καὶ πατήρ. εἷς καὶ ὁ γεγεννημένος ἐξ αὐτοῦ μονογενὴς υἱὸς θεὸς λόγος·
- book 9 ὥσπερ οὖν οὐκ ἔστι συναγέννητος τῷ θεῷ καὶ πατρὶ θεὸς ἕτερος, οὕτως οὐδὲ συγγεγεννημένος ἢ προγεγεννημένος ἢ μεταγεγεννημένος υἱὸς ἕτερος τοῦ θεοῦ 1 ff vgl. Matth. 13, 32 — 14 vgl. I Kor. 1, 24 — 16 Psal. 32, 6 — 25 vgl. Apol- Jinaris I 188, 3 f 300, 11 ff Lietzmann A1HR V1P3 M2P1P2 2 ὅπερ] ὅτι V1P3 | μὲν > M2 3 τῆς > R 5 βραχείαις HM2P1P2 vgl. 68, 25 G κλάδος R | τὴν > M2P1P2 7 M2 9 παρέχει HP2 10 ἐκ + τῆς V1P3 11 τοῦ > 11 f λογικῆς ἡ λογιῆς στι P2 12 καὶ > V1 13 γεννητὰ RP2P3 16 β α > P2 υἱὸς verm. Holl 16 f κυρίου φησὶν οἱ οὐρανοὶ ἑστεραιώθησαν 17 φησὶν > V1P3 19 αὐτοῦ > P2 20 εὐσεβοῦς ἡ 21 οὐδὲν 22 παρὰ] περὶ R 25 ἀγέννητος A1HR 26 γεννημένος M2 27 οὖν > 27 f τῷ πατρὶ πατρὶ καὶ θεῷ ~ R 29 ἢ μεταγεγεννημένος > H > τῷ μονογενεῖ υἱῷ αὐτοῦ θεῷ λόγῳ. εἷς ὄντως θεὸς > πατήρ, εἷς ὄντως ὄντως καὶ ὁ γεγεννημένος ἐξ αὐτοῦ ἀφράστως > υἱὸς θεὸς λόγος.
- book 10 ὥσπερ οὖν οὐ λόγῳ μόνῳ πατήρ ὁ θεός, > οὕτως οὐδὲ λόγῳ μόνῳ υἱὸς ὁ #x003E; ἀλλὰ ἀληθῶς υἱός· γνήσιος > πατήρ, γνήσιος ὁ υἱός· θεὸς ὁ πατήρ, θεὸς καὶ ὁ ἐξ > γεγεννημένος υἱός· τέλειος ὁ πατήρ, τέλειος αὐτοῦ καὶ ὁ > ἀσώματος ὁ πατήρ, ἀσώματος καὶ ὁ υἱός, ἀσωμάτου γὰρ > ρακτήρ καὶ εἰκὼν ἀσώματος .
- book 11 πιστεύεις τοῦτο, ὦ φιλόσοφε, ὅτι γεγέννηται ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς ὁ μονογενὴς υἱὸς αὐτοῦ, καθάπερ ἐξ ὑπαρχῆς τῶν λόγων διὰ πλείστων ὅσων γραφικῶν μαρτυριῶν ἀπεδείξαμεν, ἢ οὐ; ἀντεπερώτησις τοῦ μή φιλοσόφου· πῶς καὶ τίνι τρόπῳ, φράσον. οἱ ἅγιοι ἐπίσκοποι μὴ διὰ τοῦ αὐτοῦ Εὐσεβίου Παμφίλου εἶπον· μὴ ζῆτει πῶς, φιλόσοφε·
- book 12 εἰ δὲ μή, καθὰ ἤδη διὰ πλειόνων εἴρηται σοι καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς διαλέξεως διεμαρτυράμεθα, ὅτι κρημνίσαι σεαυτὸν σπουδάζεις διερευνᾶν πειρώμενος τὰ ἀνεξερεύνητα.
- book 13 εἰ μὲν γὰρ ἐνδέχεται ζητεῖν πῶς ὁ ἀγέννητος, ἐνδέχεται ζητεῖν πῶς καὶ ὁ γεγεννημένος· εἰ δὲ οὐ καταλείπει ζητήσιν ὁ ἀγέννητος πῶς ἀγέννητος, οὕτως οὐδὲ ὁ γεγεννημένος καταλείπει ζητήσιν πῶς γεγέννηται· μὴ ζῆτει τὰ ἀνερεύνητα, οὐ γὰρ εὐρίσκεις, τὰ εὐρισκόμενα ζῆτει, καὶ εὐρίσκεις.
- book 14 ἐὰν γὰρ ζητῆς, παρὰ τίνος ἔχεις μαθεῖν; παρὰ τῆς γῆς; οὐχ ὑφίστατο. παρὰ θαλάσσης; οὐδέπω ἐκέτιστο ἡ ὑγρὰ. παρὰ οὐρανοῦ; οὐκ ἦν ποιηθεῖς. παρὰ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἄστρον; οὐδέπω δεδημιούργητο. παρὰ ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων; οὐδέπω ἦσαν, ἐπεὶ καὶ αὐτῶν ποιητὴς ὁ υἱός. ἀλλὰ παρὰ αἰώνων; πρὸ αἰώνων ὁ μονογενής.
- book 15 μὴ ἐξέταζε τὰ μὴ αἰεὶ ὄντα περὶ τοῦ αἰεὶ ὄντος. ἄρρητος, #x003E; ἀγέννητος ὁ πατήρ· ἄρρητος, ἄρρητως γεγεννημένος ἐξ αὐτοῦ ὁ υἱός.
- book 16 σιώπησον περὶ τοῦ πῶς, καὶ παραχῶρει τοῦτο τῷ A1HR V1P3 M2P1P2 4 corr. Holl 5 γνήσιος + καὶ (aber wohl äglicli ügt) ügt) A1 5 f γεγεννημένος ἐξ αὐτοῦ ~ R 6 καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ~ A1R | υἱὸς + καὶ V1 7 ἀσωμάτου] αὐτομάτου A1R | γὰρ > R 7 f χαρακτήρος R 8 καὶ + V1P3M2P1P2 ἢ durch Rasur getilgt A1 | τούτῳ R 13 αὐτοῦ > R, nach Rasur A1 | Εὐσεβίου + τοῦ M2P1 | παμφύλου R > HP2 | εἶπον 1 HRP1 εἶπαν d. übr. HSS 15 διεμαρτυράμεθα + σοι R 17 ἀγέννητος — καὶ ὁ > P3 | ἐνδέχεται + καὶ HV1 | καὶ πῶς ~ AiR | καὶ > P2 18 — 19 ζητήσιν > V1P3 18 f οὕτως οὐδ' ὁ γεγεννημένος πῶς καταλείπει ζητήσιν ~ 21 ὑφίσταται R 22 ἔκτιστο durch Rasur aus ἐκέτιστο A1 ἔκτιστο ἡ κέκτιστο P3 27 corr. G. L. γεγεννηκότη καὶ τῷ γεγεννημένῳ. ὁ γὰρ πατήρ μόνος γινώσκει τὸν υἱὸν τίς ἐστι καὶ ὁ υἱὸς τὸν πατέρα καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι, καθὰ φησι αὐτοῦ τὸ εὐαγγέλιον.

book 17

εἰ δὲ μὴ θέλεις παύσασθαι τὸ πῶς, ἀλλὰ φιλονεικεῖς διερευνᾶν τὰ ἀνεξερεύνητα, καταγελωμένου σου τὴν τόλμαν, μᾶλλον δὲ καὶ πενθοῦμέν σε, ὅτι οὐ πιστεῖ θέλεις νοεῖν τὸν θεὸν αἰεὶ πατέρα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τὸν μονογενῆ υἱὸν αὐτοῦ αἰεὶ υἱὸν αὐτοῦ, συνυπάρχοντα αἰεὶ τῷ πατρὶ καὶ οὐ μεταγενέστερον, καθὼς σὺ ἀσεβῶς φῆς.

- book 18 ἀλλὰ νόει πιστεῖ καὶ ὁμολόγει τέλειον ἐκ τελείου τὸν υἱόν, ὡς πολλάκις ἤκουσας, φῶς αἰδίων ἐκ φωτὸς αἰδίου, θεὸν ἀληθινὸν ἐξ ἀληθινοῦ θεοῦ καὶ πατρός, ἄκτιστον ἐξ ἀκτίστου, ἀσύνθετον ἐξ ἀσυνθέτου, αἰεὶ ὄντα πρὸς τὸν πατέρα· ἐν ἀρχῇ γὰρ ἦν ὁ λόγος, καθά φησιν Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστής, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεὸν καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος·.
- book 19 τὸ ἦν, φιλόσοφε, τὸ προϋπάρχον οὐκ ἔχει, τὸ ἦν, φιλόσοφε, περιγράφει τὸ οὐκ ἦν, καθὰ προαπεδείξαμεν, καὶ τὸ θεὸς περιγράφει τὸ οὐ θεός. τοῖς γεγραμμένοις πίστευε, τὰ μὴ γεγραμμένα μὴ ἐννόει μὴδὲ ζητεῖ.
- book 20 πίστευε ὅτι πάντα αὐτὸς ἐδημιούργησεν ὁ υἱὸς τὰ γεγεννημένα νεύματι πατρικῷ οὐκ ὀφθαλμῶν βλέμματι, ἀσύνθετος γὰρ ὁ θεός, ὡς προειρήκαμεν, ἀλλὰ νεύματι, ὡς αὐτὸς οἶδε μόνος, ὅπερ ἡμεῖς πιστεῖ νοοῦντες κηρύττομεν κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἱερῶν γραφῶν, ὅτι βουλή τοῦ πατρὸς καὶ ἑαυτοῦ δεδημιούργηκε πᾶσαν τὴν κτίσιν τὴν τε ἐπουράνιον καὶ ἐπίγειον τὴν τε ὀρωμένην καὶ νοουμένην οὐκ ὀργάνοις οὔτε μηχαναῖς οὐδὲ συτεργίᾳ τινὸς ἐτέρου, ἀλλὰ βουλήσει πατρός, καθὰ ἀρτίως εἰρήκαμεν, τοῦ εἰπόντος πρὸς αὐτὸν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ὄγιον »ποιήσωμεν ποιήσοιμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν·.
- book 21 οὐκ εἶπε ποιήσον ἢ ποιήσατε, ἀλλὰ ποιήσωμεν, δεικνὺς τὸ ὁμοούσιον καὶ ὁμότιμον ἐπὶ τῆς μακαρίας ἐκείνης καὶ ἀφράστου τριάδος.
- book 22 μὴ ὑπογόγγυζε, ὦ φιλόσοφε, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνακίνει, ἀλλὰ ὅρα τῷ τῆς 1 vgl. Matth. 11, 27 — 12 Job. 1, 1 f — 25 Gen. 1, 26 A1HR V1P3 M2P1P2 3 θέλης V1P3 4 A A1HV1P3 τοῦ RM2P1P2 5 καὶ > H | σε V1P3 6 καὶ — 7 αὐτοῦ2 > aber συνυπάρχοντά τε αἰεὶ τῷ πατρὶ + τον τὸν μονογενῆ υἱὸν αὐτοῦ R 8 πιστεῖ + νόει H 9 πολλάκις > 10 f ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ RP3 (wo aber am Rand ἐξ ἀληθινοῦ κτλ.) 13 Ἰωάννης > H 14 προϋπάρχειν RV1 18 ὀφθαλμοῦ R 23 οὐδὲ] οὔτε A1R 24 + τοῦ A1R | καθὼς R 27 δείκνυσι HP1P2M2 (am Rand; im Text δείκνουςι) 28 τριάδος + καὶ P3 διανοίας βλέμματι τὴν τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων ἀκρίβειαν καὶ δέχου πιστῶς μὴ ἐπὶ πλεῖον γινόμενος ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός.
- book 23 ἄκουε τοίνυν καὶ σύνες· ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, ὁ πρὸ αἰώνων αὐτοῦ υἱός, πρὸς ὃν »ποιήσωμεν ποιήσωμεν ἄνθρωπον« καὶ τὰ ἐξῆς αὐτὸς πάλιν ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν βουλή πατρικῇ καὶ οἰκειᾷ ἄνθρωπος γέγονε, σαρκωθείς ἐκ παρθένου διὰ τὸν ἐκπεσόντα ἄνθρωπον Ἀδάμ,
- book 24 ὁ ἀσώματος ἐν σώματι κενώσας ἑαυτόν, ὡς εἶπεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος διὰ τὸ σῶμα, ἔλαβε νέφος ὁ θεὸς λόγος τὸ σῶμα, ἵνα μὴ καταφλέξη τὰς κτιστὰς φύσεις τὰς ἐν τῷ κόσμῳ· »θεὸν γὰρ οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε..
- book 25 ἐκρατήθη σαρκί, ἵνα καὶ ἡ σὰρξ διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀτρέπτου ἐνώσεως ἐλευθερωθῇ τοῦ θανάτου, ἀόρατος ἐν ὁρατῷ, ἵνα ὑπομείνῃ τὰ ὀρώμενα, ὡς ἄνθρωπος ὑπὸ χρόνον, ἀλλ' ἀληθείᾳ κατὰμφοτέρα θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἄνθρωπος καὶ θεὸς ὁ αὐτός· εἷς γὰρ ἐξ ἀμφοῖν Χριστός νοουμένης καὶ γνωριζομένης τῆς διαφορᾶς τῶν οὐσιῶν τῆς τε θεότητος αὐτοῦ καὶ τῆς σαρκός· θεὸς ἦν καὶ ἔστι, γέγονεν ἄνθρωπος δι' οἰκονομίαν.
- book 26 δι' αὐτὸν προφητῆται, δι' αὐτὸν ἀπόστολοι, δι' αὐτὸν μάρτυρες προφητῆται διὰ τὸν προφητευθέντα, ἀπόστολοι διὰ τὸν ἀπεσταλμένον οἰκονομικῶς, μάρτυρες διὰ τὸν πρωτομάρτυρα. ἦλθε θεὸς ἐπὶ γῆς ὁ υἱός. σαρκὶ κρύψας, ὡς βουλήθη, τὸ τῆς αὐτοῦ θεότητος μέγεθος, οὐκ ἐρημώσας τὰ ἐν οὐρανοῖς οὐδὲ γὰρ πρὸ τοῦ σαρκωθῆναι ἔρημος αὐτοῦ ὁ κόσμος).

book 27

θεὸς ἦν καὶ ἔστι, γέγονε καὶ ἄνθρωπος δι' οἰκονομίαν, σαρκωθεὶς καὶ τεχθεὶς ἐκ παρθένου δι' οἰκείαν φιλανθρωπίαν.

- book 28 ἄξιον ἄξιον καὶ ἴσον υἱὸν ἐγέννησεν ὁ πατήρ, ὡς οἶδεν ὁ γεννήσας αὐτὸν θεὸς καὶ πατήρ καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ γεγεννημένος υἱός, ὦ φιλόσοφε.
- book 1 Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου· τί οὖν ἔστιν ὃ φησὶ »ὁδὸν δὲ μὴ σοφίας οὐκ ἔγνωσαν οὐδὲ ἐμνήσθησαν τὰς τρίβους αὐτῆς« καὶ τὰ ἐξῆς; ἀποκρίσις τῶν ἀγίων ἐπισκόπων διὰ τοῦ αὐτοῦ μὴ ἐπισκόπου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου·
- book 2 πολλάκις πρὸς τὰ ῥήματα τῆς σοφίας ἀπιδὼν, ὦ φιλόσοφε, ἐθαύμασας τῆς σοφίας τὴν δύναμιν, ὅτι δὴ μεγίστην νοημάτων ἀλήθειαν ἔστιν εὐρεῖν ἐν οὐτῇ βραχυτάταις ταῖς λέξεσι.
- book 3 καὶ τάχα δικαίως ἂν τις παρεικάσειε τὰ ῥήματα 5 Matth. 12, 42 — 10 Act. 9, 15 — 11 Hebr. 4, 12 f — 17 Rom. 9, 5 — 23 Baruch 3, 23 A1HR V1P3 M2P1P2 2 κριτικήν] κριτήν P3 | ἔλαβε] ἔλεγε M2P1P2 5 καὶ > H | πλείονα πλείονα von äterer Hd. corr. in πλείων P3 6 γὰρ A1RV1P3 καὶ d. übr. HSS 9 τὰ > P3 10 ὁ ῬVίρα καὶ d. übr. HSS | Ἑβραίοις + γὰρ 11 λέγων R 20 ἀληθῆς R 24 αὐτοῦ RM2P1P2 25 ἀγίων > H | — 26 ἐπισκόπου > H 26 τοῦ > V1 | παμφύλου R 28 αὐτῇ] αὐταῖς 29 ταῖς > ViR | τὰ > τῆς γραφῆς τῇ εὐαγγελικῇ παραβολῇ τῇ διαγορευούσῃ εἰσικέναι τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὅπερ βραχύτερον μὲν ἔστι πάντων τῶν σπερμάτων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, φυὲν δὲ καὶ ἀναπληρωθὲν ἱκανὴν σκέπην τοῖς πετεινοῖς δίδωσιν.
- book 4 οὕτως ὁρῶμεν τὴν τῶν θείων ῥημάτων δύναμιν ἐν βραχείᾳ σπειρομένην λέξεσιν, ἀναπληρουμένων δὲ τῶν νοημάτων καὶ ὥσπερ κλάδων ἐπὶ τὴν διάνοιαν τῶν πετεινῶν ἐπεκτεινομένων, τοῦτ' ἔστι τῶν ἀνθρώπων, τοσαύτη τις εὐρίσκεται δύναμις, ὥστε μὴ μόνοις τοῖς γεωργοῖς ἀλλὰ καὶ τοῖς παρεστώσι πετεινοῖς ἱκανὴν παρέχειν τὴν σκέπην.
- book 5 πόθεν οὖν ἐκινήθη πρὸς ταύτην τὴν ἔννοιαν ἢ ἐκ τοῦ λόγου τῆς ἱερᾶς γραφῆς τοῦ ἱεροψάλτου Δαυὶδ πρὸς ἀπόδειξιν καὶ σύστασιν οὐ τῆς λογιστικῆς σοφίας, ὡς αὐτὸς ὑπέληφας, ἀλλὰ τῆς καὶ ταύτην καὶ πάντα τὰ γενητὰ δημιουργησάσης ἀκαταλήπτου σοφίας τῆς ἀκτίστου καὶ ἀνάρχου, τοῦτ' ἔστι Χριστοῦ·
- book 6 ἐπεὶπερ Χριστὸς θεοῦ δύναμις καὶ θεοῦ σοφία κατὰ τὸν τῆς ἀρρήτου καὶ ἀπερινοήτου θεότητος αὐτοῦ τρόπον, ὁ ἀληθὴς τοῦ θεοῦ θεὸς λόγος. τῷ γὰρ λόγῳ κυρίου οἱ οὐρανοὶ, φησὶν, ἐστερεώθησαν καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στοματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν·.
- book 7 ἤκουσας λόγον κυρίου, ἤκουσας πνεῦμα τοῦ στόματος αὐτοῦ· ἄκουε τοίνυν καὶ πάλιν περὶ τῆς συστάσεως τῆς ἀληθοῦς πίστεως τῆς εὐσεβῶς ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν νοουμένης τε καὶ κηρυττομένης, ἐπεὶπερ, οἶμαι, οὐδὲν τῶν προαναφωνηθέντων σοι παρὰ τοσαύτης ἀγίων ἀρχιερέων πνευματικῆς χορείας τὴν αἴσθησιν δέδεξαι, ἄκουε ἄκουε εὐσεβῶς,
- book 8 καὶ μὴ τοῖς ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς διερευνᾶσθαι πειρῶ τὰ ἀπόρρητα· ὁ τέλειος οὔτε μειοῦται οὔτε αὖξει. εἷς ἀγέννητος ὁ θεὸς καὶ πατήρ. εἷς καὶ ὁ γεγεννημένος ἐξ αὐτοῦ μονογενὴς υἱὸς θεὸς λόγος·
- book 9 ὥσπερ οὖν οὐκ ἔστι συναγέννητος τῷ θεῷ καὶ πατρὶ θεὸς ἕτερος, οὕτως οὐδὲ συγγεγεννημένος ἢ προγεγεννημένος ἢ μεταγεγεννημένος υἱὸς ἕτερος τοῦ θεοῦ 1 ff vgl. Matth. 13, 32 — 14 vgl. I Kor. 1, 24 — 16 Psal. 32, 6 — 25 vgl. Apol- jinaris I 188, 3 f 300, 11 ff Lietzmann A1HR V1P3 M2P1P2 2 ὅπερ] ὅτι V1P3 | μὲν > M2 3 τῆς > R 5 βραχείαις HM2P1P2 vgl. 68, 25 G κλάδος R | τὴν > M2P1P2 7 M2 9 παρέχει HP2 10 ἐκ + τῆς V1P3 11 τοῦ > 11 f λογικῆς H ἁλογικῆς στι P2 12 καὶ > V1 13 γεννητὰ RP2P3 16 β α > P2 υἱὸς verm. Holl 16 f κυρίου φησὶν οἱ οὐρανοὶ ἐστεραιώθησαν 17 φησὶν > V1P3 19 αὐτοῦ > P2 20 εὐσεβοῦς H 21 οὐδὲν 22 παρὰ] περὶ R 25 ἀγέννητος A1HR 26 γεγεννημένος M2 27 οὖν > 27 f τῷ πατρὶ πατρὶ καὶ θεῷ ~ R 29 ἢ μεταγεγεννημένος > H > τῷ

μονογενεῖ υἱῷ αὐτοῦ θεῷ λόγῳ. εἷς ὄντως θεὸς >πατήρ, εἷς ὄντως ὄντως καὶ ὁ γεγεννημένος ἐξ αὐτοῦ ἀφράστως >υἱὸς θεὸς λόγος.

book 10 ὥσπερ οὖν οὐ λόγῳ μόνῳ πατὴρ ὁ θεός, >οὕτως οὐδὲ λόγῳ μόνῳ υἱὸς ὁ #x003E; ἀλλὰ ἀληθῶς υἱός· γνήσιος >πατήρ, γνήσιος ὁ υἱός· θεὸς ὁ πατήρ, θεὸς καὶ ὁ ἐξ >γεγεννημένος υἱός· τέλειος ὁ πατήρ, τέλειος αὐτοῦ καὶ ὁ >ἄσώματος ὁ πατήρ, ἄσώματος καὶ ὁ υἱός, ἄσωμάτου γὰρ >ρακτὴρ καὶ εἰκὼν ἄσώματος .

book 11 πιστεύεις τοῦτο, ὦ φιλόσοφε, ὅτι γεγέννηται ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς ὁ μονογενὴς υἱὸς αὐτοῦ, καθάπερ ἐξ ὑπαρχῆς τῶν λόγων διὰ πλείστων ὅσων γραφικῶν μαρτυριῶν ἀπεδείξαμεν, ἢ οὐ; ἀντεπερώτησις τοῦ μή φιλοσόφου· πῶς καὶ τίνι τρόπῳ, φράσον. οἱ ἅγιοι ἐπίσκοποι μὴ διὰ τοῦ αὐτοῦ Εὐσεβίου Παμφίλου εἶπον· μὴ ζητεῖ πῶς, φιλόσοφε·

book 12 εἰ δὲ μή, καθὰ ἤδη διὰ πλειόνων εἴρηταί σοι καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς διαλέξεως διεμαρτυράμεθα, ὅτι κρημνίσαι σεαυτὸν σπουδάζεις διερευνᾶν πειρώμενος τὰ ἀνεξερεύνητα.

book 13 εἰ μὲν γὰρ ἐνδέχεται ζητεῖν πῶς ὁ ἀγέννητος, ἐνδέχεται ζητεῖν πῶς καὶ ὁ γεγεννημένος· εἰ δὲ οὐ καταλείπει ζητήσιν ὁ ἀγέννητος πῶς ἀγέννητος, οὕτως οὐδὲ ὁ γεγεννημένος καταλείπει ζητήσιν πῶς γεγέννηται· μὴ ζητεῖ τὰ ἀνερεύνητα, οὐ γὰρ εὐρίσκεις, τὰ εὐρισκόμενα ζητεῖ, καὶ εὐρίσκεις.

book 14 ἐὰν γὰρ ζητῆς, παρὰ τίνος ἔχεις μαθεῖν; παρὰ τῆς γῆς; οὐχ ὑφίστατο. παρὰ θαλάσσης; οὐδέπω ἐκέτιστο ἡ ὑγρὰ. παρὰ οὐρανοῦ; οὐκ ἦν ποιηθεῖς. παρὰ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἄστρον; οὐδέπω δεδημιούργητο. παρὰ ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων; οὐδέπω ἦσαν, ἐπείπερ καὶ αὐτῶν ποιητὴς ὁ υἱός. ἀλλὰ παρὰ αἰώνων; πρὸ αἰώνων ὁ μονογενής.

book 15 μὴ ἐξέταζε τὰ μὴ ἀεὶ ὄντα περὶ τοῦ ἀεὶ ὄντος. ἄρρητος, #x003E; ἀγέννητος ὁ πατήρ· ἄρρητος, ἄρρητως γεγεννημένος ἐξ αὐτοῦ ὁ υἱός.

book 16 σιωπήσον περὶ τοῦ πῶς, καὶ παραχώρει τοῦτο τῷ A1HR V1P3 M2P1P2 4 corr. Holl 5 γνήσιος + καὶ (aber wohl äglicli ügt) ügt) A1 5 f γεγεννημένος ἐξ αὐτοῦ ~ R 6 καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ~ A1R | υἱὸς + καὶ V1 7 ἄσωμάτου] αὐτομάτου A1R | γὰρ > R 7 f χαρακτηῖρος R 8 καὶ + V1P3M2P1P2 ἢ durch Rasur getilgt A1 | τούτῳ R 13 αὐτοῦ > R, nach Rasur A1 | Εὐσεβίου + τοῦ M2P1 | παμφύλου R > HP2 | εἶπον 1 HRP1 εἶπαν d. übr. HSS 15 διεμαρτυράμεθα + σοι R 17 ἀγέννητος — καὶ ὁ > P3 | ἐνδέχεται + καὶ HV1 | καὶ πῶς ~ AiR | καὶ > P2 18 — 19 ζητήσιν > V1P3 18 f οὕτως οὐδ' ὁ γεγεννημένος πῶς καταλείπει ζητήσιν ~ 21 ὑφίσταται R 22 ἔκτιστο durch Rasur aus ἐκέκτιστο A1 ἔκτιστο H κέκτιστο P3 27 corr. G. L. γεγεννηκότη καὶ τῷ γεγεννημένῳ. ὁ γὰρ πατήρ μόνος γινώσκει τὸν υἱὸν τίς ἐστι καὶ ὁ υἱὸς τὸν πατέρα καὶ ὃ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι, καθὰ φησι αὐτοῦ τὸ εὐαγγέλιον.

book 17 εἰ δὲ μὴ θέλεις παύσασθαι τὸ πῶς, ἀλλὰ φιλονεικεῖς διερευνᾶν τὰ ἀνεξερεύνητα, καταγελῶμέν σου τὴν τόλμαν, μᾶλλον δὲ καὶ πενθοῦμέν σε, ὅτι οὐ πίστει θέλεις νοεῖν τὸν θεὸν ἀεὶ πατέρα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τὸν μονογενῆ υἱὸν αὐτοῦ ἀεὶ υἱὸν αὐτοῦ, συνυπάρχοντα ἀεὶ τῷ πατρὶ καὶ οὐ μεταγενέστερον, καθὼς σὺ ἀσεβῶς φῆς.

book 18 ἀλλὰ νόει πίστει καὶ ὁμολόγει τέλειον ἐκ τελείου τὸν υἱόν, ὡς πολλάκις ἤκουσας, φῶς αἴδιον ἐκ φωτὸς αἰδίου, θεὸν ἀληθινὸν ἐξ ἀληθινοῦ θεοῦ καὶ πατρός, ἄκτιστον ἐξ ἀκτίστου, ἀσύνθετον ἐξ ἀσυνθέτου, ἀεὶ ὄντα πρὸς τὸν πατέρα· ἐν ἀρχῇ γὰρ ἦν ὁ λόγος, καθὰ φησιν Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστής, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεὸν καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος·.

book 19 τὸ ἦν, φιλόσοφε, τὸ προϋπάρχον οὐκ ἔχει, τὸ ἦν, φιλόσοφε, περιγράφει τὸ οὐκ ἦν, καθὰ προαπεδείξαμεν, καὶ τὸ θεὸς περιγράφει τὸ οὐ θεός. τοῖς γεγραμμένοις πίστευε, τὰ μὴ γεγραμμένα μὴ ἐννόει μὴδὲ ζητεῖ.

book 20

πίστευε ὅτι πάντα αὐτὸς ἐδημιούργησεν ὁ υἱὸς τὰ γεγεννημένα νεύματι πατρικῶ οὐκ ὀφθαλμῶν βλέμματι, ἀσύνθετος γὰρ ὁ θεός, ὡς προειρήκαμεν, ἀλλὰ νεύματι, ὡς αὐτὸς οἶδε μόνος, ὅπερ ἡμεῖς πίστει νοοῦντες κηρύττομεν κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἱερῶν γραφῶν, ὅτι βουλή τοῦ πατρὸς καὶ ἑαυτοῦ δεδημιούργηκε πᾶσαν τὴν κτίσιν τὴν τε ἐπουράνιον καὶ ἐπίγειον τὴν τε ὀρωμένην καὶ νοουμένην οὐκ ὀργάνοις οὔτε μηχαναῖς οὐδὲ συτεργία τινὸς ἐτέρου, ἀλλὰ βουλήσει πατρός, καθὰ ἀρτίως εἰρήκαμεν, τοῦ εἰπόντος πρὸς αὐτὸν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ὄγιον »ποιήσωμεν ποιήσοιμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν'.

book 21 οὐκ εἶπε ποιήσον ἢ ποιήσατε, ἀλλὰ ποιήσωμεν, δεικνὺς τὸ ὁμοούσιον καὶ ὁμότιμον ἐπὶ τῆς μακαρίας ἐκείνης καὶ ἀφράστου τριάδος.

book 22 μὴ ὑπογόγγυζε, ὦ φιλόσοφε, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνακίνει, ἀλλὰ ὅρα τῷ τῆς 1 vgl. Matth. 11, 27 — 12 Job. 1, 1 f — 25 Gen. 1, 26 A1HR V1P3 M2P1P2 3 θέλης V1P3 4 A A1HV1P3 τοῦ RM2P1P2 5 καὶ > H | σε V1P3 6 καὶ — 7 αὐτοῦ2 > aber συνυπάρχοντά τε αἰεὶ τῷ πατρὶ + τον τὸν μονογενῆ υἱὸν αὐτοῦ R 8 πίστει + νόει H 9 πολλάκις > 10 f ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ RP3 (wo aber am Rand ἐξ ἀληθινοῦ κτλ.) 13 Ἰωάννης > H 14 προυπάρχειν RV1 18 ὀφθαλμοῦ R 23 οὐδὲ] οὔτε A1R 24 + τοῦ A1R | καθὼς R 27 δείκνυσι HP1P2M2 (am Rand; im Text δείκνουςι) 28 τριάδος + καὶ P3 διανοίας βλέμματι τὴν τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων ἀκρίβειαν καὶ δέχου πιστῶς μὴ ἐπὶ πλεῖον γινόμενος ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός.

book 23 ἄκουε τοίνυν καὶ σύνης· ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, ὁ πρὸ αἰώνων αὐτοῦ υἱός, πρὸς ὃν »ποιήσωμεν ποιήσωμεν ἄνθρωπον« καὶ τὰ ἐξῆς αὐτὸς πάλιν ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν βουλή πατρικῇ καὶ οἰκειᾷ ἄνθρωπος γέγονε, σαρκωθείς ἐκ παρθένου διὰ τὸν ἐκπεσόντα ἄνθρωπον Ἀδάμ,

book 24 ὁ ἀσώματος ἐν σώματι κενώσας ἑαυτόν, ὡς εἶπεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος διὰ τὸ σῶμα, ἔλαβε νέφος ὁ θεὸς λόγος τὸ σῶμα, ἵνα μὴ καταφλέξῃ τὰς κτιστὰς φύσεις τὰς ἐν τῷ κόσμῳ· »θεὸν γὰρ οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε..

book 25 ἐκρατήθη σαρκί, ἵνα καὶ ἡ σὰρξ διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀτρέπτου ἐνώσεως ἐλευθερωθῇ τοῦ θανάτου, ἀόρατος ἐν ὁρατῷ, ἵνα ὑπομείνῃ τὰ ὀρώμενα, ὡς ἄνθρωπος ὑπὸ χρόνον, ἀλλ' ἀληθείᾳ κατὰμφοτέρα θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἄνθρωπος καὶ θεὸς ὁ αὐτός· εἷς γὰρ ἐξ ἀμφοῖν Χριστός νοουμένης καὶ γνωριζομένης τῆς διαφορᾶς τῶν οὐσιῶν τῆς τε θεότητος αὐτοῦ καὶ τῆς σαρκός· θεὸς ἦν καὶ ἔστι, γέγονεν ἄνθρωπος δι' οἰκονομίαν.

book 26 δι' αὐτὸν προφητῆται, δι' αὐτὸν ἀπόστολοι, δι' αὐτὸν μάρτυρες προφητῆται διὰ τὸν προφητευθέντα, ἀπόστολοι διὰ τὸν ἀπεσταλμένον οἰκονομικῶς, μάρτυρες διὰ τὸν πρωτομάρτυρα. ἦλθε θεὸς ἐπὶ γῆς ὁ υἱός, σαρκὶ κρύψας, ὡς βουλήθη, τὸ τῆς αὐτοῦ θεότητος μέγεθος, οὐκ ἐρημώσας τὰ ἐν οὐρανοῖς οὐδὲ γὰρ πρὸ τοῦ σαρκωθῆναι ἔρημος αὐτοῦ ὁ κόσμος).

book 27 θεὸς ἦν καὶ ἔστι, γέγονε καὶ ἄνθρωπος δι' οἰκονομίαν, σαρκωθείς καὶ τεχθεὶς ἐκ παρθένου δι' οἰκειᾶν φιλανθρωπίαν.

book 28 ἄξιον ἄξιον καὶ ἴσον υἱὸν ἐγέννησεν ὁ πατήρ, ὡς οἶδεν ὁ γεννήσας αὐτὸν θεὸς καὶ πατήρ καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ γεγεννημένος υἱός, ὦ φιλόσοφε.

book 1 Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου· μὴ ἐπὶ πλεῖστον ὅσον ἐπίμενε βια- ν ζόμενος τὴν ἀλήθειαν καὶ τῇ τῶν λόγων εὐτεχνίᾳ ἐπισκιάζειν ὡς νέφος πειρῶ τὸ τῆς γραφῆς ἀνάμαυρον φέγγος, ἀλλὰ εἰς τὸ προφανές 2 vgl. Joh. 20, 27 — 4 Gen. 1, 26 — 7 vgl. Phil. 2, 7 — 9 Joh. 1, 18 — 11 vgl. Ignatius Ephes. inscr. A1HR V1P3 M2P1P2 3 τοίνυν A1R οὖν d. übr. HSS 8 καταφλέξας (oder αἱ?) M2P1P2 10 καὶ > H ἐνώσεως > R | ἐλευθερωθῇ A1HV1P3 12 ὑπομένη P2P3 14 νοούμενος καὶ γνωριζόμενος V1 15 τε > M2P1P2 | ἔστι] ἔσται 'R 16 A1R dreimal R 17 δι' αὐτὸν — 18 ἀπόστολοι erst ausgelassen, dann (von 1. Hd.?) nachgetragen M2 19 πρωτομάρτυρα] παμαρτρ R (vgl. S. 76, 1) 20 τὸ nach θεύτητος M2P1P2 25 ὁ > RM2 26 πλεῖον P3 28 τὸ > V1P3 P3 | ἐμφανές R τῆς

γραφῆς ἐλθὲ τὸ Προτεθέν σοι καὶ μὴ φεῦγε τὸ »κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ« καὶ τὸ »κύριος ἐποίησε χώρας καὶ ἀοικήτους, ἄκρα οἰκούμενα τῆς ὑπὸ οὐρανόν·.

book 2 μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἔχει ἔννοιαν περὶ τοῦ ἐνὸς κυρίου, ταῦτά ἐστι τοῦ θεοῦ τοῦ καὶ πρωτόκτιστον κτίσαντος, εἰς ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ, ὃν καὶ υἱὸν αὐτοῦ προσηγόρευσε τοῦ καὶ κτίσαντος δι' αὐτοῦ ὡς δι' ἐργαλείου χώρας καὶ ἀοικήτους.

book 3 εἰ γὰρ καὶ ἡ κτιστὴ τοῦ θεοῦ σοφία, τοῦτ' ἔστιν ὁ υἱός, ἐργάζεται, ἀλλ' ὁ θεὸς ἦν ὁ κτίζων δι' αὐτοῦ τὰ μὴ ὄντα ὡς δι' ἐργαλείου. ἀπόκρισις τῶν νά ἀγίων ἐπισκόπων διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου·

book 4 πολὺ διαστήκων τῆς βασιλικῆς λεωφόρου, τοῦτ' ἔστι τῆς ἀποστολικῆς πίστεως, ἔξω που ταύτης φέρεσθαι ἀνέχῃ κρημνίσαι σεαυτὸν ἅπαξ ἐλόμενος καὶ μικρὸν ἀνανεύσας ἐκ τοῦ περιέχοντός σε τῆς ἀσεβείας βυθοῦ, ὅταν ἤκουσας παρὰ τῆς ἀγίας συνόδου ταύτης τὴν προφητείαν τοῦ μεγάλου Ἱερεμίου δακτυλοδεικτούντος, ὡς ἂν εἴποι τις, καὶ λέγοντος »οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτὸν· καὶ τὰ ἐξῆς.

book 5 οἷς ἐπιλέγει »μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὥφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη« καὶ οἶσθα, ὦ φιλόσοφε, ἐπερωτηθεὶς παρὰ τῶν ἀγίων ἐπισκόπων· τίς ὁ ἐπὶ τῆς γῆς ὀφθεὶς καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφεὶς, ὁ πατήρ ἢ ὁ υἱός; καὶ ὁμολογήσας ὅτι ὁ υἱός, καθὼς αἰθεῖται γραφαὶ οὐ ταῦτα εἴρηκας;

book 6 πῶς πάλιν ἐπὶ τὸν βυθὸν τῆς μοχθηρίας Ἀρείου ἑαυτὸν ἀκοντίζεις, μᾶλλον δὲ βυθίζεις; οὐ γὰρ ἀνέξευξας χωρισθεὶς ἐκείνου, ὡς ἑαυτὸν συνέξευξας. προκρίνεις, ὦ ἄθλιε, τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων τὰ Ἀρείου βλάσφημα ῥήματα, κτίσμα καὶ ἐργαλεῖον τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἀποκαλῶν.

book 7 ἄκουε τοίνυν πρὸς ἡμῶν ὦ φιλόσοφε, εἴπερ φιλόσοφος εἶ, καὶ πείθου μὴ αὐτὸν εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὴν κτιστὴν σοφίαν τὴν λογιστικὴν τὴν τῷ ἀνθρώπῳ 1 Prov. 8, 22 — 2 Prov. 8, 26 — 14 vgl. S. 69, 18. 73, 5 — 16 Baruch 3, 26 — 28 Baruch 3, 28 A1HR V1P3 M2P1P2 1 τῆς γραφῆς > P2 2 ἐποίησε] ἔκτισε H 6 προσηγόρευε M2 | > H 7 δι' αὐτοῦ > H | δι' > H | καὶ2 > P2 8 (??) εἰργάζετο A1HP2 9 ὡς δι' ἐργαλείου > V1 10 ἐπισκόπων] πατέρων R ἐπισκόπου > A1R 10 f παμφύλου R 12 ἔξω που] ἔξω πρὸ A1R ἔξω πῶς 3 πῶς ἔξω V1 17 ἐπιλέγει] ἐπάγει V1 18 ἐπὶ — συνανεστράφη > H 19 A1R 20 τῆς > V1 21 ὁμολόγησας RHM2P2 24 ὡς] ὦ aus ὦ σοφ M2 ὦ φιλόσοφε] φιλόσοφος M2P1P2 28 ουσίαν H | τὴν3 > P3 ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ δοθεῖσαν τοῦ κτίσαντος χώρας καὶ ἀοικήτους.

book 8 ἐπίστησόν σου τὸν νοῦν, μὴ πρὸς ἀπέχθειαν βλέπων, ἀλλὰ πρὸς ἀλήθειαν καὶ ὁδηγήσει σε αὐτὴ ἡ ἀλήθεια, καὶ γνώσῃ ὅτι οὐ κτίσμα ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ αὐτὸς κτίστης καὶ δημιουργὸς πασῶν τῶν κτιστῶν φύσεων, καθὼς καὶ αὐτὸς μικρὸν διαβλέψας νενόηκας καὶ νοήσεις, ὥς γε ἐγὼ πεπίστευκα, εἴπερ σωθῆναι ποθεῖς.

book 1 Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου· μὴ ἐπὶ πλεῖστον ὅσον ἐπίμενε βία- ν ζόμενος τὴν ἀλήθειαν καὶ τῇ τῶν λόγων εὐτεχνίᾳ ἐπισκιάζειν ὡς νέφος πειρῶ τὸ τῆς γραφῆς ἀνάμαυρον φέγγος, ἀλλὰ εἰς τὸ προφανὲς 2 vgl. Joh. 20, 27 — 4 Gen. 1, 26 — 7 vgl. Phil. 2, 7 — 9 Joh. 1, 18 — 11 vgl. Ignatius Ephes. inscr. A1HR V1P3 M2P1P2 3 τοίνυν A1R οὖν d. übr. HSS 8 καταφλέξας (oder αἱ?) M2P1P2 10 καὶ > H ἐνώσεως > R | ἔλευθηρωθῇ A1HV1P3 12 ὑπομένη P2P3 14 νοούμενος καὶ γνωριζόμενος V1 15 τε > M2P1P2 | ἔστι] ἔσται 'R 16 A1R dreimal R 17 δι' αὐτὸν — 18 ἀπόστολοι erst ausgelassen, dann (von 1. Hd.?) nachgetragen M2 19 πρωτομάρτυρα] παμαρτρ R (vgl. S. 76, 1) 20 τὸ nach θεύτητος M2P1P2 25 ὁ > RM2 26 πλεῖον P3 28 τὸ > V1P3 P3 | ἐμφανὲς R τῆς γραφῆς ἐλθὲ τὸ Προτεθέν σοι καὶ μὴ φεῦγε τὸ »κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ« καὶ τὸ »κύριος ἐποίησε χώρας καὶ ἀοικήτους, ἄκρα οἰκούμενα τῆς ὑπὸ οὐρανόν·.

book 2

μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἔχει ἔννοιαν περὶ τοῦ ἐνὸς κυρίου, ταῦτά ἐστι τοῦ θεοῦ τοῦ καὶ πρωτόκτιστον κτίσαντος, εἰς ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ, ὃν καὶ υἱὸν αὐτοῦ προσηγόρευσε τοῦ καὶ κτίσαντος δι' αὐτοῦ ὡς δι' ἐργαλείου χώρας καὶ ἀοικήτους.

book 3 εἰ γὰρ καὶ ἡ κτιστὴ τοῦ θεοῦ σοφία, τοῦτ' ἔστιν ὁ υἱός, ἐργάζεται, ἀλλ' ὁ θεὸς ἦν ὁ κτίζων δι' αὐτοῦ τὰ μὴ ὄντα ὡς δι' ἐργαλείου. ἀποκρίσις τῶν νά ἀγίων ἐπισκόπων διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου·

book 4 πολὺ διαστήκων τῆς βασιλικῆς λεωφόρου, τοῦτ' ἔστι τῆς ἀποστολικῆς πίστεως, ἕξω που ταύτης φέρεσθαι ἀνέχῃ κρημνίσαι σεαυτὸν ἅπαξ ἐλόμενος καὶ μικρὸν ἀνανεύσας ἐκ τοῦ περιέχοντός σε τῆς ἀσεβείας βυθοῦ, ὅταν ἤκουσας παρὰ τῆς ἀγίας συνόδου ταύτης τὴν προφητείαν τοῦ μεγάλου Ἱερεμίου δακτυλοδεικτοῦντος, ὡς ἂν εἴποι τις, καὶ λέγοντος »οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτὸν· καὶ τὰ ἐξῆς.

book 5 οἷς ἐπιλέγει »μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὥφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη« καὶ οἶσθα, ὦ φιλόσοφε, ἐπερωτηθεὶς παρὰ τῶν ἀγίων ἐπισκόπων· τίς ὁ ἐπὶ τῆς γῆς ὀφθεὶς καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφεὶς, ὁ πατήρ ἢ ὁ υἱός; καὶ ὁμολογήσας ὅτι ὁ υἱός, καθὼς αἰθεῖται γραφαὶ οὐ ταῦτα εἴρηκας;

book 6 πῶς πάλιν ἐπὶ τὸν βυθὸν τῆς μοχθηρίας Ἀρείου ἑαυτὸν ἀκοντίζεις, μᾶλλον δὲ βυθίζεις; οὐ γὰρ ἀνέξευξας χωρισθεὶς ἐκείνου, ὡς ἑαυτὸν συνέξευξας. προκρίνεις, ὦ ἄθλιε, τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων τὰ Ἀρείου βλάσφημα ῥήματα, κτίσμα καὶ ἐργαλεῖον τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἀποκαλῶν.

book 7 ἄκουε τοίνυν πρὸς ἡμῶν ὦ φιλόσοφε, εἴπερ φιλόσοφος εἶ, καὶ πείθου μὴ αὐτὸν εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὴν κτιστὴν σοφίαν τὴν λογιστικὴν τὴν τῷ ἀνθρώπῳ 1 Prov. 8, 22 — 2 Prov. 8, 26 — 14 vgl. S. 69, 18. 73, 5 — 16 Baruch 3, 26 — 28 Baruch 3, 28 A1HR V1P3 M2P1P2 1 τῆς γραφῆς > P2 2 ἐποίησε] ἔκτισε H 6 προσηγόρευε M2 | > H 7 δι' αὐτοῦ > H | δι' > H | καὶ2 > P2 8 (??) εἰργάζετο A1HP2 9 ὡς δι' ἐργαλείου > V1 10 ἐπισκόπων] πατέρων R ἐπισκόπου > A1R 10 f παμφύλου R 12 ἕξω που] ἕξω πρὸ A1R ἕξω πῶς 3 πῶς ἕξω V1 17 ἐπιλέγει] ἐπάγει V1 18 ἐπὶ — συνανεστράφη > H 19 A1R 20 τῆς > V1 21 ὁμολόγησας RHM2P2 24 ὡς] ὦ aus ὦ σοφ M2 ὦ φιλόσοφε] φιλόσοφος M2P1P2 28 ουσίαν H | τὴν3 > P3 ὑπ' αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ δοθεῖσαν τοῦ κτίσαντος χώρας καὶ ἀοικήτους.

book 8 ἐπίστησόν σου τὸν νοῦν, μὴ πρὸς ἀπέχθειαν βλέπων, ἀλλὰ πρὸς ἀλήθειαν καὶ ὁδηγήσει σε αὐτὴ ἡ ἀλήθεια, καὶ γνώσῃ ὅτι οὐ κτίσμα ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ αὐτὸς κτίστης καὶ δημιουργὸς πασῶν τῶν κτιστῶν φύσεων, καθὼς καὶ αὐτὸς μικρὸν διαβλέψας νενόηκας καὶ νοήσεις, ὡς γε ἐγὼ πεπίστευκα, εἴπερ σωθῆναι ποθεῖς.

book 1 Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου κατὰ τοῦ ἀγίου πνεύματος· ἔστω, νῦν φησί, πιστὰ περὶ τοῦ υἱοῦ καὶ ἀναμφίλεκτα, ὡς φατε, ὅτι ἔκτισεν ἢ ὅτι συνέκτισε τῷ θεῷ καὶ πατρί, ὡς αἰ μαρτυρίαι καὶ καὶ ὅτι οὐ ποίημα ἀλλὰ γέννημα τοῦ θεοῦ φύσει ἐξ αὐτοῦ γεγεννημένος καὶ ἰδοὺ δεχόμεθα. μὴ καὶ περὶ τοῦ πνεύματος ἔχετε τι λέγειν;

book 2 τίς γὰρ τολμήσειε φῆσαι τὸ ἅγιον πνεῦμα κτίστην τινῶν γενητῶν φύσεων; ποῦ δὲ καὶ μαρτυρίαι περὶ αὐτοῦ λέγουσι δεδημιουργηκέναι αὐτό τι τῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων κτισμάτων; τίς δὲ ὅλως ἀνεγράψατο περὶ αὐτοῦ ὡς περὶ τοῦ υἱοῦ; υἱοῦ; τις ὑμῶν, εἰ ἔχοι. ἀνταποκρίσις τῶν πατέρων διὰ Πρωτογένους ἐπισκόπου Σαρ- νῆς δικῆς·

book 3 οὐκ ἔστι δυσχερές, ὦ φιλόσοφε, ἐπιδειξαί σοι τὰς μαρτυρίας τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἀγίου πνεύματος, ἃς οἱ πατέρες ἡμῶν ἐξέθεντο περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἔκτισε. πάλιν φήσωμεν τὸ περὶ τῆς κτίσεως ῥηθὲν καὶ εἶπεν ὁ θεός, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν· καὶ ἐπήγαγε λέγων καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρρεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς·.

- book 4 ὡς οὖν θεός ἐστιν ὁ πατήρ ὁ εἰπὼν τῷ υἱῷ ποιήσωμεν, ὁ δὲ υἱὸς θεὸς ὢν ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον, εἰ οὖν θεὸν λέγομεν τὸν εἰπόντα καὶ τὸν ποιήσαντα τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὕαν, λοιπὸν ἄκουσον περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· ὁ 21 Gen. 1, 26. 27 A1HR V1P3 M2P1P2 1 ὑέ αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ δοθεῖσαν τοῦ θεοῦ ~ A1 δοθεῖσαν τοῦ υἱοῦ ~ R 2 σου] μοι A1R σου aus μοι corr. H (vgl. 87, 10) 4 αὐτὸς + ὁ H 6 γε > V1 9 τοῦ υἱοῦ πιστὰ ~ M2P1P2 | ἀμφίλεκτα A1 11 γεγεννημένου R 13 τὸ ἅγιον πνεῦμα φῆσαι ~ R | γεννητῶν P2 14 λέγουσι (danach Rasur) περὶ αὐτοῦ ~ 1 | μαρτυρία λέγει περὶ αὐτοῦ R 15 αὐτῷ V1P3 | ὅλως] λόγος R 16 ὑμῶν > R | ἔχει R 17 ἀποκρισις M2P1P2 | πρωτογένου A1R 17 V1P3 20 φήσομεν RP2V1 ἐρήσωμεν P3 21 f ἡμετέρα A1 24 ἄρσεν R (??) αὐτοῦς] αὐτὸν 'R 25 ὁ εἰπὼν ποιήσωμεν τῷ υἱῷ (aber ὁ εἰπὼν nachträgl. eingefügt) R | ποιήσωμεν + ἄνθρωπον M2P1P2 26 λέγει R ποιήσας τὸν Ἀδὰμ θεὸς ἦν, ἢ οἱ; ὁ φιλόσοφος· ναὶ θεός ἐστιν.
- book 5 νδ' ὁ ἐπίσκοπος· ἐν τῇ βίβλῳ Ἰὼβ Ἐλιοῦμ ὁ Βουζανίτης λέγει πρὸς Ἰὼβ »πνεῦμα θεῖον τὸ ποιήσάν με«. εἰ οὖν θεός ἐστιν ὁ ποιήσας τὸν Ἀδὰμ, τί εἴποις τὸν ποιήσαντα τὸν Ἐλιοῦμ; ἢ ἑτεροούσιος δοκεῖ σοι εἶναι ὁ Ἐλιοῦμ τοῦ Ἀδάμ; τῶν γὰρ δημιουργῶν ἐπὶ τῆς ἴσης ἐπιστήμης τὸ ἰσοσχέδιον τοῦ συμπεράσματος φανεροῦσθαι ἐφύκεν ἐπὶ τὸ τοῦ ἀνθρώπου πρόσωπον.
- book 6 τί οὖν λέξεις, φιλόσοφε, τὸν ποιήσαντα τὸν Ἐλιοῦμ; ἄρα οὐχὶ θεὸν καὶ ποιητὴν ἄνθρωπον; ὡς γὰρ ἴφη περὶ τοῦ ποιήσαντος τὸν Ἀδὰμ »καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν Ἀδὰμ«, οὕτως ἡμᾶς ἡμᾶς δίκαιον καὶ περὶ τοῦ ποιήσαντος τὸν Ἐλιοῦμ, ὅτι θεὸς τὸ ἅγιον πνεῦμα· ὢν γὰρ ἴση τῆς δημιουργίας ἢ πλάσις, ἴση καὶ ἡ τῶν δημιουργῶν προσηγορία, εἴπερ μία θεότης τῆς ἁγίας τριάδος ἐν τρισὶν ὑποστάσεσι τελείαις καὶ ἴσαις νοουμένη.
- book 7 ἐν βίβλῳ δὲ ἀναλήψεως Μωσέως Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος διαλεγόμενος τῷ διαβόλῳ λέγει »ἀπὸ γὰρ πνεύματος ἁγίου αὐτοῦ πάντες ἐκτίσθημεν« κοὶ πάλιν λέγει »ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ ἐξῆλθε τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, καὶ ὁ κόσμος ἐγένετο« ἴσον ἐστὶ τοῦτο τοῦ »πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο«.
- book 8 ἀχώριστος γὰρ αἰεὶ ἡ θεία καὶ ἄρρητος τριάς, ὃ τε πατήρ καὶ ὁ υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, δημιουργήσασα ἅμα πᾶσαν τὴν κτίσιν τὴν τε νοητὴν καὶ αἰσθητήν.
- book 9 λέγει γὰρ καὶ ἐν τῷ λβ' ψαλμῷ· λόγῳ κυρίου κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν«. ἄκουε δὴ τοῦ θεοῦ ἐν Ἡσαΐα λέγοντος ἐγὼ κύριος ὁ θεός σου, ἐπακούσομαί σου θεὸς Ἰσραὴλ«.
- book 10 εἰπὼν δὲ περὶ τῶν εὐεργεσιῶν τὰ πρὸς τὸν λαὸν ἐπάγει λέγων »ἵνα ἴδωσι καὶ νοήσωσι καὶ ἐπίστανται ἅμα, ὅτι χεὶρ κυρίου ἐποίησε πάντα ταῦτα, καὶ ὁ ἅγιος τοῦ Ἰσραὴλ κατέδειξεν αὐτά«, χεῖρα φήσας τὸ ἅγιον πνεῦμα τοῦ θεοῦ, ἅγιον δὲ τοῦ Ἰσραὴλ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, 3 Hiob 33, 4 — 9 Gen. 1, 27 — 14 vgl. Lueken, Michael 120 ff — 18 Joh. 1, 3 — 21 Psal. 32, 6 — 23 Jes. 61, 14 — 25 ebd. 20 A1HR V1P3 M2P1P2 2 Ἐλιοῦβ A1R | Ἐλιοῦμ — 3 H 4 ἦ — 5 Ἐλιοῦμ > P3 | P3(Balf.) 5 τὸν γὰρ δημιουργὸν P2 11 ὦν] ὄν V1P3 | γὰρ M2P1P2 > d. übr. HSS | ἴση — 13 > R 13 νοουμένη + τὸ ὅτι »καὶ ἐποίησεν θεὸς τὸν ἄνθρωπον« καὶ »τὸ θεῖον πνεῦμα τὸ ποιήσαν τὸν Ἐλιοῦμ« V1P3M2P1P2 15 τῷ διαβόλῳ > R | ἔλεγεν R 17 ἴσον — 18 ἐγένετο > 3 > A1R 20 καὶ + τὴν V1P3 21 λβ'] τριακοστῷ δευτέρῳ M2P1P2 24 δὲ + τὰ 25 τὰ > R 26 ἐπίστανται H 26 f ταῦτα πάντα ~ A1M2P1P2 πάντα > R
- book 11 καὶ πάλιν πρὸς Ἰακώβ εἶπεν > ἡ χεὶρ μου ἐθεμελίωσε τὴν γῆν καὶ ἡ δεξιὰ μου ἐστερέωσε τὸν οὐρανόν«, καθὰ καὶ Ἰεζεκιὴλ λέγει »ἐγένετο χεὶρ κυρίου ἐπ' ἐμέ". εἴωθεν ἡ γραφή.
- book 12 ὦ φιλόσοφε, ἡ χεῖρα ἢ βραχίονα καλεῖν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ, δεξιὰν δὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. ἔτι οἱ ἅγιοι πατέρες εἶπον διὰ Λεονπερὶ νέ ἐπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας·
- book 13

ἱκανὰ μὲν τὰ λεχθέντα περὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἁγίου πνεύματος πείσαι σε, φιλόσοφε, ὅτι συνδημιουργὸν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ πασῶν τῶν κτιστῶν φύσεων καὶ τῆς αὐτῆς θεότητος καὶ οὐσίας, ἢ ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱός.

book 14 ἐπιστήσας οὖν τὸν νοῦν σου ἐκ τῶν προλεχθέντων σοι ἄκουε καὶ νῦν σαφεστέρας ἀποδείξεις περὶ αὐτοῦ ἐκ τῶν ἱερῶν γραφῶν. λέγει ὁ προφήτης Δαυὶδ ἐν τῷ ζ΄ ψαλμῷ ἄσατε τῷ κυρίῳ ἄσμα και- νόν«. διὰ τί; »ὅτι θαυμαστὰ ἐποίησεν ὁ κύριος, ἴσωσεν αὐτὸν ἡ δεξιὰ αὐτοῦ — ἀντὶ τοῦ ὁ υἱὸς αὐτοῦ — καὶ ὁ βραχίον ὁ ἅγιος αὐτοῦ« — τὸ πνεῦμα λέγων τὸ ἅγιον.

book 15 καὶ ἐν καθολικαῖς δὲ Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς βοᾷ περὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου θεολογῶν· αὐτὸ καὶ αὐτὸς καθὰ καὶ πάντες τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ μαρτυροῦν, ὅτι τὸ πνεῦμά ἐστιν ἡ ἀλήθεια« καὶ μετ’ ὀλίγα ὁ πιστεύων, φησὶν, εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἔχει τὴν μαρτυρίαν τοῦ θεοῦ ἐν ἑαυτῷ« — ἀντὶ τοῦ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ — »ὁ δὲ μὴ πιστεύων τῷ υἱῷ ψεύστην πεποίηκεν αὐτόν«.

book 16 καὶ ὁ μέγας δὲ τῶν ἀποστόλων πρόβλος ὁ θεῖος Πέτρος φησὶ πρὸς Ἀνανίαν »εἰς τί ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου ψεύσασθαί σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον«; καὶ μετ’ ὀλίγα »οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ θεῷ« καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ πάλαι »τὸν οὐρανόν, φησὶ, καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ; λέγει κύριος«. καὶ ὁ Σολομὼν δὲ δεικνύς, τίς ὁ πληρῶν, λέγει »πνεῦμα κυρίου 1 Jes. 48, 12 f — 3 Ezech. 3, 22 — 12 ff Psal. 97, 1 — 17 ff I Joh. 5, 6. 10 — 23 f Act. 5, 3. 4 — 26 Jerem. 23, 24 — 27 Weish. Sal. 1, 7 A1HR V1P3 M2P1P2 3 εἶώ + γὰρ A1R 4 ἡ1 > A1R 5 υἱὸν + τοῦ υἱοῦ P3 | ἔτι] ὅτι 3 εἶπον A1HR εἶπαν d. übr. HSS 5 f λέντο (= Λέοντος) R 7 σε + ὦ HM2P1P2 8 υἱῷ + τὸ ἅγιον πνεῦμα R 11 > R 12 ζ’ A1H ἐνενηκοστῷ ἐβδόμῳ d. HSS 15 λέγει R 16 καθολικαῖς] καθαρῷ R 17 τοῦ + αὐτοῦ τὸ πνεῦμα λέγων τὸ ἅγιον aber wieder gestrichen H | καὶ αὐτὸς > M2P1P2 18 τὸ1 > τὸ1 — ἐστιν2 > V1 19 τοῦ θεοῦ > R 20 αὐτῷ M2P1P2 | τὸ > P2 H | ἀποστόλων + ὁ A1R 23 εἰς > HM2P1P2 26 φησὶ > R, nach γῆν V1 πεπλήρωκε τὴν οἰκουμένην«.

book 17 τοίνυν καὶ περὶ τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος δεποτείας καὶ δέχου καὶ τὰς περὶ αὐτοῦ μαρτυρίας, πιστεύων ὅτι τῆς αὐτῆς θεότητος καὶ οὐσίας καὶ τοῦ αὐτοῦ χρήματος τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐπὲρ ὁ πατήρ κοὶ ὁ υἱός, συνυπάρχον ἀεὶ τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ. ἀκούεις, φιλόσοφε; ἀπόκρισις τοῦ φιλοσόφου νς πρὸς τοὺς ἁγίους ἡμῶν πατέρας·

book 18 οὐκοῦν, καθὼς φατε καὶ αἱ μαρτυρίαι δὲ τῶν γραφῶν ὧν παρηγάγετε δηλοῦσι, θεολογεῖν δεῖ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· καὶ μοι δοκεῖ βεβιασμένην εἶναι τὴν ἔννοιαν, εἰ μὴ τὰ τῶν γραφῶν ὑφ’ ὑμῶν παρήχθη.

book 19 πλὴν τὸ μὲν περὶ Ἑλιοῦμ τοῦ Βουζανίτου σαφὴς ἡ ἀπόδειξις, περὶ δὲ τῆς ῥηθείσης ἀναλήψεως Μωσέως περὶ ἧς ἀρτίως εἰρήκατε οὐδὲ ἀκηκόειν ποτὲ εἰ μὴ νῦν· ὅθεν αἰτῶ ὑμᾶς σαφεστέραν μοι τῶν λεχθέντων παραστήσαι τὴν σύστασιν.

book 20 οὐδὲ γάρ μοι αὐτάρκη τὰ ἤδη παρ’ ὑμῶν λεχθέντα πρὸς ἐντελεστάτην πληροφορίαν περὶ τοῦ πνεύματος, λευκοτέρας <δὲ> φράσεως καὶ γενναιοτέρας ἢ ὑπόθεσις. οὐ γὰρ περὶ τῶν τυχόντων ἢ ζήτησις. ἀπόκρισις τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων διὰ τοῦ νς αὐτοῦ ἐπισκόπου Λεοντίου πρὸς τὸν φιλόσοφον·

book 21 πολλῆς οὔσης τῆς τῶν εἰσηγηθέντων σοι ἀποδείξεως καὶ ἐναργεστάτων τῶν μαρτυριῶν τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν πείσαι σε δυναμένων περὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως, ὦ φιλόσοφε, θαυμάζομεν, πῶς τοσαύτης συνέσεως δοκῶν ἔμπλεως εἶναι ἔτι ἀμφιβάλλεις.

book 22 ἀλλ’ ἐπειδὴ σε πρὸς τὴν ἀλήθειαν βλέπειν ἐθέλομεν καὶ τοῦτο εὐχόμεθα, παραινοῦμέν σου τῇ συνέσει ἄρξασθαι πίστει νοεῖν τὴν ἄκτιστον φύσιν ἐκείνην καὶ ἄτρεπτον, καὶ μὴ ἀνθρωπίνους λογισμοῖς, ὥς πολλάκις εἰρήκαμεν, πολυπραγμονεῖν κατατόλμα τὰ ὑπὲρ νοῦν, μηδὲ ταῖς κακοδόξοις καὶ ἀσεβέσιν ἐννοίαις Ἀρείου συμφύρεσθαι ἐπὶ πλεῖστον ὅσον ἀνέχου φιλόσοφος

ὦν, ὡς φῆς, φιλόσοφε, ἀλλὰ δέχου πιστῶς, ὡς ἀτρίως εἰρήκαμεν, τά τε νῦν ῥηθέντα σοι τά τε μέλλοντα ῥηθήσεσθαι.

book 23 δέχου μίαν θεότητα τοῦ πατρὸς τοῦ γεννήσαντος τὸν υἱὸν ἀνεκφράστως στως καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ γεγεννημένου ἐξ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος τοῦ ἐκπορευομένου ἐξ αὐτοῦ τοῦ πατρὸς, ἰδίου δὲ ὄντος τοῦ A1HR V1P3 M2P1P2 1 f τοῦ ἁγίου πνεύματος τῆς δεσποτείας ~ H 3 f καὶ — χρήματος > 4 συνυπάρχει R συνυπάρχων P2 6 ἡμῶν > R 7 καὶ > R RV1P3 | τὸ corr. in τοῦ Aι τοῦ R 11 ἡκηκόειν HRM2P1P2 12 μοι nach λεχθέντων M2P1P2 13 — 14 πρὸς ἐντελεστάτην γὰρ πληροφορίαν περὶ τοῦ πνεύματος οὐκ αὐτάρκη τὰ — λεχθέντα ~ V1P3 14 λευκοτέρας] λεπτοτέρας R | λευκοτέρας + γὰρ V1P3 16 ἡμῶν > P3 17 λέοντος R 25 μηδὲ] μὴ 26 συμφύρεσθαι V1M2P1P2 συμφύεσθαι A1HR συμφέρεσθαι P3 | > M2P1P2 υἱοῦ.

book 24 καθὰ φησιν ὁ θεῖος ἀπόστολος Παῦλος »εἴ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ καὶ ἀλλαχου ὁ αὐτὸς ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστι« καὶ πάλιν »διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα· καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσιν, ὁ δὲ αὐτὸς κύριος· καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσίν, ὁ δὲ αὐτὸς θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσι« καὶ μετ' οὐ πολλὰ πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα.

book 25 διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστῳ καθὼς βούλεται«. ἰδοῦ, ὦ φιλόσοφε, σαφεστάτη καὶ τρανότερα ἀπόδειξις θεολογοῦσα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, δεικνύουσα αὐτοῦ τὴν αὐτεξουσίτητα. ὅρα πῶς ὥδε λέγει »διαιρέσεις δὲ ἐνεργημάτων εἰσίν, ὁ δὲ αὐτὸς θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσι« καὶ τὸ »πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστῳ καθὼς βούλεται«.

book 26 καὶ ὁ κύριος δὲ ἐν εὐαγγελίοις, ὡς οἶσθα, σαφῶς διαλεγόμενος πρὸς τὴν Σαμαρείτιδα, τί φησι; »πνεῦμα ὁ θεός«. εἰ οὖν πνεῦμα ὁ θεός, πάντως θεὸς καὶ τὸ πνεῦμα· ἀλλ' οὐκ ἄλλος καὶ ἄλλος, ἀλλὰ μία θεότης τῶν θατέρων προσώπων κατὰ τὴν τῶν ὑποστάσεων ἔννοιαν.

book 27 ἀλλὰ πρόσωπον ἀκούοντες, μὴ ἀνθρωπόμορφον τὸ θεῖον ὑπολάβωμεν. ἀσύνθετον γὰρ καὶ ἀσχημάτιστον, καθὼς καὶ ἐν ἀρχῇ τῶν λόγων καὶ αὐτὸς ὡς καὶ ἡμεῖς καθωμολόγησας.

book 28 κα γὰρ καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ πρόσωπον ἔχειν μεμαρτύρηται, καθὰ αὐτὸς ὁ κύριος ἐν εὐαγγελίοις πρὸς τοὺς γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους διαλεγόμενος ἔφη »ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς οἴδατε δοκιμάζειν« καὶ τὰ ἐξῆς.

book 29 πᾶν γὰρ τὸ ὑφεστὸς ἐφ' ὅσον ὑφίσταται, πρόσωπον ἔχειν λέγεται τῆς οἰκείας φύσεως ἥτοι σχῆμα. ἀλλὰ μὴν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ κτιστά, καθὰ καὶ πᾶσα ἡ τῶν γεννητῶν φύσις, ἡ δὲ θεία καὶ ἄρρητος οὐσία ἄκτιστος, ἐπεὶ περ ἀπλῇ 1 Rom. 8, 9 — 3. 10 II Kor. 3, 17 I Kor. 12, 4, 6 — 7. 12 ebd. 11 — 15 Joh. 4, 24 — 20 vgl. S. 64, 17. 65, 22 — 23 Luk. 12, 56 A1HR V1P3 M2P1P2 3 διαίρεσις M2 4 εἰσὶ — 5 ἐνεργημάτων > H 4. 5. 10 f διαίρεσις (am Rand von anderer Hd. διαιρέσεις) 5 αὐτὸς δὲ ~ R 6 f μετ' οὐ πολλὰ P3 μετὰ πολλὰ d. übr. HSS 7 xavia δὲ πάντα ~ A1R 9 τρανωτέρα A1RV1 12 δὲ > P2 | ταῦτα > M2P1P2 13 διαιροῦν + τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ 14 ἐν > aber vor εὐαγγελίοις Correcturvermerk P3 15 τί > H 16 ὁ 16 f ἄλλως καὶ ἄλλως P2 17 μία + ἡ R 19 γὰρ] δὲ HM2P1P2 21 1 > M2P1P2 23 f καὶ τῆς γῆς > H 25 ἐφίσταται P3 27 γεννητῶν P3 γεννητῶν corr. aus γεννητῶν P2 | ἀπλοῦς R καὶ ἀσύνθετος καὶ ἀσχημάτιστος αἰδιδός τε καὶ ἀθάνατος.

book 30 ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανελάβωμεν. ἀπεδείξαμεν διὰ πλειόνων τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν μαρτυριῶν συνδημιουργὸν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ πάσης κτίσεως ὁρωμένης τε καὶ νοουμένης εἶναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐπεὶ περ καὶ ἀχώριστον αἰεὶ ἐστὶ τοῦ πατρὸς κοῖ τοῦ υἱοῦ, καθὰ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ πατρὸς καὶ ὁ πατὴρ τοῦ υἱοῦ.

book 31 δεῦρο δέ, εἰ δοκεῖ, λάμβανε καὶ δι' ὑποδειγμάτων εἰ καὶ ἀσθενεστέρων χρηστὰς ὑποθήκας· ὁ λόγος ὁ σὸς καθὰ καὶ παντὸς ἀνθρώπου προφορικὸς μὲν ἐστὶ, γεννᾶται δὲ ἀτμήτως ἐκ τοῦ σοῦ

νοῦ. ὁμοίως καὶ τὸ πνεῦμά σου καὶ ἐκπορεύεται ἐκ σοῦ· κοὶ οὐκ ἂν οὐδὲ τὸν λόγον σου οὔτε τὸ πνεῦμά σου εἴποις ἀλλότριόν σου.

book 32 καὶ ταῦτα μὲν οὐκ ἂν ἀπαξιώσης ἐπ' ἀνθρώπων νοεῖν, ἐπὶ δὲ τῆς ἀρρήτου καὶ ἀπερινοήτου καὶ ἀκαταλήπτου οὐσίας ἐκείνης τοῦ θεοῦ ἀλλότριον #x003E; τὸν οὐ προφορικὸν αὐτοῦ λόγον ἀλλὰ ζῶντα ἀεὶ καὶ ἐνεργῇ καὶ τομώτερον ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον κριτὴν τε πάντων ὄντα ἐπέειπερ καὶ δημιουργόν; ᾧ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανῆς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνά καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ.

book 33 κοὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον τὸ ἐρευνῶν καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ τολμᾷ τις ἀλλότριον εἶναι εἶναι ἢ τὸν λόγον ἢ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ ἢ τοὺς ταῦτα λέγοντας προσίσεσθαι; ναί, φιλόσοφε. Ἀπόκρισις τοῦ φιλοσόφου πρὸς τὸ κοινὸν τῶν ἀγίων ἐπισκόπων· νή

book 1 Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου κατὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος· ἔστω, νῆ φησί, πιστὰ περὶ τοῦ υἱοῦ καὶ ἀναμφίλεκτα, ὡς φατε, ὅτι ἔκτισεν ἢ ὅτι συνέκτισε τῷ θεῷ καὶ πατρί, ὡς αἱ μαρτυρίαι καὶ καὶ ὅτι οὐ ποίημα ἀλλὰ γέννημα τοῦ θεοῦ φύσει ἐξ αὐτοῦ γεγεννημένος καὶ ἰδοὺ δεχόμεθα. μὴ καὶ περὶ τοῦ πνεύματος ἔχετέ τι λέγειν;

book 2 τίς γὰρ τολμήσειε φῆσαι τὸ ἅγιον πνεῦμα κτίστην τινῶν γενητῶν φύσεων; ποῦ δὲ καὶ μαρτυρίαι περὶ αὐτοῦ λέγουσι δεδημιουργηκέναι αὐτό τι τῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων κτισμάτων; τίς δὲ ὅλως ἀνεγράψατο περὶ αὐτοῦ ὡς περὶ τοῦ υἱοῦ; υἱοῦ; τις ὑμῶν, εἰ ἔχοι. ἀνταπόκρισις τῶν πατέρων διὰ Πρωτογένους ἐπισκόπου Σαρ- νύ δικῆς

book 3 οὐκ ἔστι δυσχερές, ὦ φιλόσοφε, ἐπιδεῖξάι σοι τὰς μαρτυρίας τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἃς οἱ πατέρες ἡμῶν ἐξέθεντο περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἔκτισε. πάλιν φήσωμεν τὸ περὶ τῆς κτίσεως ῥηθὲν καὶ εἶπεν ὁ θεός, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν» καὶ ἐπήγαγε λέγων καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρρεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς'.

book 4 ὡς οὖν θεὸς ἐστὶν ὁ πατὴρ ὁ εἰπὼν τῷ υἱῷ ποιήσωμεν', ὁ δὲ υἱὸς θεὸς ὦν ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον, εἰ οὖν θεὸν λέγομεν τὸν εἰπόντα καὶ τὸν ποιήσαντα τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὕαν, λοιπὸν ἄκουσον περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· ὁ 21 Gen. 1, 26. 27 A1HR V1P3 M2P1P2 1 ὑέ αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ δοθεῖσαν τοῦ θεοῦ ~ A1 δοθεῖσαν τοῦ υἱοῦ ~ R 2 σου] μοι AiR σου aus μοι corr. H (vgl. 87, 10) 4 αὐτὸς + ὁ H 6 γε > V1 9 τοῦ υἱοῦ πιστὰ ~ M2P1P2 | ἀμφίλεκτα A1 11 γεγεννημένου R 13 τὸ ἅγιον πνεῦμα φῆσαι ~ R | γεννητῶν P2 14 λέγουσι (danach Rasur) περὶ αὐτοῦ ~ 1 | μαρτυρία λέγει περὶ αὐτοῦ R 15 αὐτῷ V1P3 | ὅλως] λόγος R 16 ὑμῶν > R | ἔχει R 17 ἀπόκρισις M2P1P2 | πρωτογένου A1R 17 V1P3 20 φήσωμεν RP2V1 ἐρήσωμεν P3 21 f ἡμετέρα A1 24 ἄρρεν R (??) αὐτοῦς] αὐτὸν 'R 25 ὁ εἰπὼν ποιήσωμεν τῷ υἱῷ (aber ὁ εἰπὼν nachträgl. eingefügt) R | ποιήσωμεν + ἄνθρωπον M2P1P2 26 λέγει R ποιήσας τὸν Ἀδὰμ θεὸς ἦν, ἢ οἱ; ὁ φιλόσοφος· ναὶ θεὸς ἐστίν.

book 5 νδ ὁ ἐπίσκοπος· ἐν τῇ βίβλῳ Ἰὼβ Ἐλιοὺμ ὁ Βουζανίτης λέγει πρὸς Ἰὼβ »πνεῦμα θεῖον τὸ ποιήσάν με«. εἰ οὖν θεὸς ἐστὶν ὁ ποιήσας τὸν Ἀδὰμ, τί εἴποις τὸν ποιήσαντα τὸν Ἐλιοὺμ; ἢ ἑτεροούσιος δοκεῖ σοι εἶναι ὁ Ἐλιοὺμ τοῦ Ἀδάμ; τῶν γὰρ δημιουργῶν ἐπὶ τῆς ἴσης ἐπιστήμης τὸ ἰσοσχέδιον τοῦ συμπεράσματος φανεροῦσθαι ἐφύκεν ἐπὶ τὸ τοῦ ἀνθρώπου πρόσωπον.

book 6 τί οὖν λέξεις, φιλόσοφε, τὸν ποιήσαντα τὸν Ἐλιοὺμ; ἄρα οὐχὶ θεὸν καὶ ποιητὴν ἄνθρωπον; ὡς γὰρ ἴφη περὶ τοῦ ποιήσαντος τὸν Ἀδὰμ »καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν Ἀδὰμ«, οὕτως ἡμᾶς ἡμᾶς δίκαιον καὶ περὶ τοῦ ποιήσαντος τὸν Ἐλιοὺμ, ὅτι θεὸς τὸ ἅγιον πνεῦμα· ὦν γὰρ ἴση τῆς δημιουργίας ἢ πλάσις, ἴση καὶ ἡ τῶν δημιουργῶν προσηγορία, εἶπερ μία θεότης τῆς ἁγίας τριάδος ἐν τρισὶν ὑποστάσεσι τελείαις καὶ ἴσαις νοουμένη.

book 7

ἐν βίβλῳ δὲ ἀναλήψεως Μωσέως Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος διαλεγόμενος τῷ διαβόλῳ λέγει »ἀπὸ γὰρ πνεύματος ἁγίου αὐτοῦ πάντες ἐκτίσθημεν« κοὶ πάλιν λέγει »ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ ἐξῆλθε τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, καὶ ὁ κόσμος ἐγένετο« ἴσον ἐστὶ τοῦτο τοῦ »πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο«.

book 8 ἀχώριστος γὰρ αἰὶ ἡ θεία καὶ ἄρρητος τριάς, ὃ τε πατήρ καὶ ὁ υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, δημιουργήσασα ἅμα πᾶσαν τὴν κτίσιν τὴν τε νοητὴν καὶ αἰσθητήν.

book 9 λέγει γὰρ καὶ ἐν τῷ λβ' ψαλμῷ· λόγῳ κυρίου κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν«. ἄκουε δὴ τοῦ θεοῦ ἐν Ἡσαΐᾳ λέγοντος ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς σου, ἐπακούσομαί σου θεὸς Ἰσραὴλ«.

book 10 εἰπὼν δὲ περὶ τῶν εὐεργεσιῶν τὰ πρὸς τὸν λαὸν ἐπάγει λέγων »ἵνα ἴδωσι καὶ νοήσωσι καὶ ἐπίστανται ἅμα, ὅτι χεὶρ κυρίου ἐποίησε πάντα ταῦτα, καὶ ὁ ἅγιος τοῦ Ἰσραὴλ κατέδειξεν αὐτά«, χεῖρα φήσας τὸ ἅγιον πνεῦμα τοῦ θεοῦ, ἅγιον δὲ τοῦ Ἰσραὴλ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, 3 Hioh 33, 4 — 9 Gen. 1, 27 — 14 vgl. Lueken, Michael 120 ff — 18 Joh. 1, 3 — 21 Psal. 32, 6 — 23 Jes. 61, 14 — 25 ebd. 20 A1HR V1P3 M2P1P2 2 Ἐλιούβ A1R | Ἐλιούμ — 3 H 4 ἦ — 5 Ἐλιούμ > P3 | P3(Balf.) 5 τὸν γὰρ δημιουργὸν P2 11 ὦν | δὲ V1P3 | γὰρ M2P1P2 > d. übr. HSS | ἴση — 13 > R 13 νοουμένη + τὸ ὅτι »καὶ ἐποίησεν θεὸς τὸν ἄνθρωπον« καὶ »τὸ θεῖον πνεῦμα τὸ ποιῆσαν τὸν Ἐλιούμ« V1P3M2P1P2 15 τῷ διαβόλῳ > R | ἔλεγεν R 17 ἴσον — 18 ἐγένετο > 3 > A1R 20 καὶ + τὴν V1P3 21 λβ'] τριακοστῷ δευτέρῳ M2P1P2 24 δὲ + τὰ 25 τὰ > R 26 ἐπίστανται H 26 f ταῦτα πάντα ~ A1M2P1P2 πάντα > R

book 11 καὶ πάλιν πρὸς Ἰακώβ εἶπεν > ἡ χεὶρ μου ἐθεμελίωσε τὴν γῆν καὶ ἡ δεξιὰ μου ἐστερέωσε τὸν οὐρανόν«, καθὰ καὶ Ἰεζεκιὴλ λέγει »ἐγένετο χεὶρ κυρίου ἐπ' ἐμέ''. εἴωθεν ἡ γραφή.

book 12 ὦ φιλόσοφε, ἡ χεῖρα ἡ βραχίονα καλεῖν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ, δεξιὰν δὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. ἔτι οἱ ἅγιοι πατέρες εἶπον διὰ Λεονπερὶ νέ ἐπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας·

book 13 ἱκανὰ μὲν τὰ λεχθέντα περὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἁγίου πνεύματος πεῖσαί σε, φιλόσοφε, ὅτι συνδημιουργὸν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ πασῶν τῶν κτιστῶν φύσεων καὶ τῆς αὐτῆς θεότητος καὶ οὐσίας, ἢς ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱός.

book 14 ἐπιστήσας οὖν τὸν νοῦν σου ἐκ τῶν προλεχθέντων σοι ἄκουε καὶ νῦν σαφεστέρας ἀποδείξεις περὶ αὐτοῦ ἐκ τῶν ἱερῶν γραφῶν. λέγει ὁ προφήτης Δαυὶδ ἐν τῷ ζ' ψαλμῷ ἄσατε τῷ κυρίῳ ἄσμα και- νόν«. διὰ τί; »ὅτι θαυμαστὰ ἐποίησεν ὁ κύριος, ἴσωσεν αὐτὸν ἡ δεξιὰ αὐτοῦ' — ἀντὶ τοῦ ὁ υἱὸς αὐτοῦ — καὶ ὁ βραχίων ὁ ἅγιος αὐτοῦ« — τὸ πνεῦμα λέγων τὸ ἅγιον.

book 15 καὶ ἐν καθολικαῖς δὲ Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς βοᾷ περὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου θεολογῶν· αὐτὸ καὶ αὐτὸς καθὰ καὶ πάντες τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ μαρτυροῦν, ὅτι τὸ πνεῦμά ἐστιν ἡ ἀλήθεια« καὶ μετ' ὀλίγα ὁ πιστεύων, φησὶν, εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἔχει τὴν μαρτυρίαν τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ — ἀντὶ τοῦ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ — ὁ δὲ μὴ πιστεύων τῷ υἱῷ ψεύστην πεποίηκεν αὐτόν«.

book 16 καὶ ὁ μέγας δὲ τῶν ἀποστόλων πρόβλος ὁ θεῖος Πέτρος φησὶ πρὸς Ἀνανίαν »εἰς τί ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου ψεύσασθαί σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον«; καὶ μετ' ὀλίγα »οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ θεῷ« καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ πάλαι »τὸν οὐρανόν, φησί, καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ; λέγει κύριος«. καὶ ὁ Σολομών δὲ δεικνύς, τίς ὁ πληρῶν, λέγει »πνεῦμα κυρίου 1 Jes. 48, 12 f — 3 Ezech. 3, 22 — 12 ff Psal. 97, 1 — 17 ff I Joh. 5, 6. 10 — 23 f Act. 5, 3. 4 — 26 Jerem. 23, 24 — 27 Weish. Sal. 1, 7 A1HR V1P3 M2P1P2 3 εἶώ + γὰρ A1R 4 ἦ1 > A1R 5 υἱὸν + τοῦ υἱοῦ P3 | ἔτι] ὅτι 3 εἶπον A1HR εἶπαν d. übr. HSS 5 f λέντο (= Λέοντος) R 7 σε + ὦ HM2P1P2 8 υἱῷ + τὸ ἅγιον πνεῦμα R 11 > R 12 ζ' A1H ἐνενηκοστῷ ἐβδόμῳ d. HSS 15 λέγει R 16 καθολικαῖς] καθαρῷ R 17 τοῦ + αὐτοῦ τὸ πνεῦμα λέγων τὸ ἅγιον aber wieder gestrichen H | καὶ αὐτὸς > M2P1P2 18 τὸ1 > τὸ1 — ἐστιν2 > V1 19 τοῦ θεοῦ > R 20 αὐτῷ M2P1P2 | τὸ > P2 H | ἀποστόλων + ὁ A1R 23 εἰς > HM2P1P2 26 φησὶ > R, nach γῆν V1 πεπλήρωκε τὴν οἰκουμένην«.

- book 17 τοίνυν καὶ περὶ τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος δεποτείας καὶ δέχου καὶ τὰς περὶ αὐτοῦ μαρτυρίας, πιστεύων ὅτι τῆς αὐτῆς θεότητος καὶ οὐσίας καὶ τοῦ αὐτοῦ χρήματος τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐπὲρ ὁ πατὴρ κοὶ ὁ υἱός, συνυπάρχον ἀεὶ τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ. ἀκούεις, φιλόσοφε; ἀποκρίσις τοῦ φιλοσόφου νς'πρὸς τοὺς ἁγίους ἡμῶν πατέρας·
- book 18 οὐκοῦν, καθὼς φατε καὶ αἱ μαρτυρίαι δὲ τῶν γραφῶν ὧν παρηγάγετε δηλοῦσι, θεολογεῖν δεῖ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· καὶ μοι δοκεῖ βεβιασμένην εἶναι τὴν ἔννοιαν, εἰ μὴ τὰ τῶν γραφῶν ὑφ' ὑμῶν παρήχθη.
- book 19 πλὴν τὸ μὲν περὶ Ἑλιοῦμ τοῦ Βουζανίτου σαφὴς ἡ ἀπόδειξις, περὶ δὲ τῆς ῥηθείσης ἀναλήψεως Μωσέως περὶ ἧς ἀρτίως εἰρήκατε οὐδὲ ἀκηκόειν ποτὲ εἰ μὴ νῦν· ὅθεν αἰτῶ ὑμᾶς σαφεστέραν μοι τῶν λεχθέντων παραστήσαι τὴν σύστασιν.
- book 20 οὐδὲ γάρ μοι αὐτάρκη τὰ ἤδη παρ' ὑμῶν λεχθέντα πρὸς ἐντελεστάτην πληροφορίαν περὶ τοῦ πνεύματος, λευκοτέρας <δὲ> φράσεως καὶ γενναιοτέρας ἢ ὑπόθεσις. οὐ γὰρ περὶ τῶν τυχόντων ἢ ζήτησις. ἀποκρίσις τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων διὰ τοῦ νς'αὐτοῦ ἐπισκόπου Λεοντίου πρὸς τὸν φιλόσοφον·
- book 21 πολλῆς οὔσης τῆς τῶν εἰσηγηθέντων σοι ἀποδείξεως καὶ ἐναργεστάτων τῶν μαρτυριῶν τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν πείσαι σε δυναμένων περὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως, ὧ φιλόσοφε, θαυμάζομεν, πῶς τοσαύτης συνέσεως δοκῶν ἔμπλεως εἶναι ἔτι ἀμφιβάλλεις.
- book 22 ἀλλ' ἐπειδὴ σε πρὸς τὴν ἀλήθειαν βλέπειν ἐθέλομεν καὶ τοῦτο εὐχόμεθα, παραινοῦμέν σου τῇ συνέσει ἄρξασθαι πίστει νοεῖν τὴν ἄκτιστον φύσιν ἐκείνην καὶ ἄτρεπτον, καὶ μὴ ἀνθρωπίνους λογισμοῖς, ὡς πολλάκις εἰρήκαμεν, πολυπραγμονεῖν κατατόλμα τὰ ὑπὲρ νοῦν, μηδὲ ταῖς κακοδόξοις καὶ ἀσεβέσιν ἐννοίαις Ἀρείου συμφύρεσθαι ἐπὶ πλεῖστον ὅσον ἀνέχου φιλόσοφος ὢν, ὡς φῆς, φιλόσοφε, ἀλλὰ δέχου πιστῶς, ὡς ἀτρίως εἰρήκαμεν, τά τε νῦν ῥηθέντα σοι τά τε μέλλοντα ῥηθήσεσθαι.
- book 23 δέχου μίαν θεότητα τοῦ πατρὸς τοῦ γεννήσαντος τὸν υἱὸν ἀνεκφράστως στως καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ γεγεννημένου ἐξ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος τοῦ ἐκπορευομένου ἐξ αὐτοῦ τοῦ πατρός, ἰδίου δὲ ὄντος τοῦ A1HR V1P3 M2P1P2 1 f τοῦ ἁγίου πνεύματος τῆς δεσποτείας ~ H 3 f καὶ — χρήματος > 4 συνυπάρχει R συνυπάρχων P2 6 ἡμῶν > R 7 καὶ > R RV1P3 | τὸ corr. in τοῦ Αἰ τοῦ R 11 ἡκηκόειν HRM2P1P2 12 μοι nach λεχθέντων M2P1P2 13 — 14 πρὸς ἐντελεστάτην γὰρ πληροφορίαν περὶ τοῦ πνεύματος οὐκ αὐτάρκη τὰ — λεχθέντα ~ V1P3 14 λευκοτέρας] λεπτοτέρας R | λευκοτέρας + γὰρ V1P3 16 ἡμῶν > P3 17 λέοντος R 25 μηδὲ] μὴ 26 συμφύρεσθαι V1M2P1P2 συμφύεσθαι A1HR συμφέρεσθαι P3 | > M2P1P2 υἱοῦ.
- book 24 καθά φησιν ὁ θεῖος ἀπόστολος Παῦλος »εἴ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ· καὶ ἄλλαχου ὁ αὐτὸς ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστι· καὶ πάλιν »διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα· καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσιν, ὁ δὲ αὐτὸς κύριος· καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσίν, ὁ δὲ αὐτὸς θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσι· καὶ μετ' οὐ πολλὰ πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα.
- book 25 διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστω καθὼς βούλεται«. ἰδού, ὧ φιλόσοφε, σαφεστάτη καὶ τρανότερα ἀπόδειξις θεολογοῦσα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, δεικνύουσα αὐτοῦ τὴν αὐτεξουσίτητα. ὅρα πῶς ὥδε λέγει »διαιρέσεις δὲ ἐνεργημάτων εἰσίν, ὁ δὲ αὐτὸς θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσι· καὶ τὸ »πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστω καθὼς βούλεται«.
- book 26 καὶ ὁ κύριος δὲ ἐν εὐαγγελίοις, ὡς οἶσθα, σαφῶς διαλεγόμενος πρὸς τὴν Σαμαρείτιδα, τί φησι; »πνεῦμα ὁ θεός«. εἰ οὖν πνεῦμα ὁ θεός, πάντως θεὸς καὶ τὸ πνεῦμα· ἀλλ' οὐκ ἄλλος καὶ ἄλλος, ἀλλὰ μία θεότης τῶν θατέρων προσώπων κατὰ τὴν τῶν ὑποστάσεων ἔννοιαν.
- book 27

ἀλλὰ πρόσωπον ἀκούοντες, μὴ ἀνθρωπόμορφον τὸ θεῖον ὑπολάβωμεν. ἀσύνθετον γὰρ καὶ ἀσχημάτιστον, καθὼς καὶ ἐν ἀρχῇ τῶν λόγων καὶ αὐτὸς ὡς καὶ ἡμεῖς καθωμολόγησας.

book 28 κα γὰρ καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ πρόσωπον ἔχειν μεμαρτύρηται, καθὰ αὐτὸς ὁ κύριος ἐν εὐαγγελίοις πρὸς τοὺς γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους διαλεγόμενος ἔφη »ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς οἶδατε δοκιμάζειν« καὶ τὰ ἐξῆς.

book 29 πᾶν γὰρ τὸ ὕφεστὸς ἐφ' ὅσον ὑφίσταται, πρόσωπον ἔχειν λέγεται τῆς οἰκείας φύσεως ἥτοι σχῆμα. ἀλλὰ μὴν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ κτιστά, καθὰ καὶ πᾶσα ἡ τῶν γεννητῶν φύσις, ἡ δὲ θεία καὶ ἄρρητος οὐσία ἄκτιστος, ἐπείπερ ἀπλῇ 1 Rom. 8, 9 — 3. 10 II Kor. 3, 17 I Kor. 12, 4. 6 — 7. 12 ebd. 11 — 15 Joh. 4, 24 — 20 vgl. S. 64, 17. 65, 22 — 23 Luk. 12, 56 A1HR V1P3 M2P1P2 3 διαίρεσις M2 4 εἰσὶ — 5 ἐνεργημάτων > H 4. 5. 10 f διαίρεσις (am Rand von anderer Hd. διαιρέσεις) 5 αὐτὸς δὲ ~ R 6 f μετ' οὐ πολλὰ P3 μετὰ πολλὰ d. übr. HSS 7 xavia δὲ πάντα ~ A1R 9 τρανωτέρα A1RV1 12 δὲ > P2 | ταῦτα > M2P1P2 13 διαιροῦν + τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ 14 ἐν > aber vor εὐαγγελίοις Correcturvermerk P3 15 τί > H 16 ὁ 16 f ἄλλως καὶ ἄλλως P2 17 μία + ἡ R 19 γὰρ] δὲ HM2P1P2 21 1 > M2P1P2 23 f καὶ τῆς γῆς > H 25 ἐφίσταται P3 27 γεννητῶν P3 γεννητῶν corr. aus γεννητῶν P2 | ἀπλοῦς R καὶ ἀσύνθετος καὶ ἀσχημάτιστος αἰδίδος τε καὶ ἀθάνατος.

book 30 ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανελάθωμεν. ἀπεδείξαμεν διὰ πλειόνων τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν μαρτυριῶν συνδημιουργὸν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ πάσης κτίσεως ὀρωμένης τε καὶ νοουμένης εἶναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐπείπερ καὶ ἀχώριστον αἰεὶ ἐστι τοῦ πατρὸς κοὶ τοῦ υἱοῦ, καθὰ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ πατρὸς καὶ ὁ πατὴρ τοῦ υἱοῦ.

book 31 δεῦρο δέ, εἰ δοκεῖ, λάμβανε καὶ δι' ὑποδειγμάτων εἰ καὶ ἀσθενεστέρων χρηστὰς ὑποθήκας· ὁ λόγος ὁ σὸς καθὰ καὶ παντὸς ἀνθρώπου προφορικὸς μὲν ἐστι, γεννᾶται δὲ ἀτμήτως ἐκ τοῦ σοῦ νοῦ. ὁμοίως καὶ τὸ πνεῦμά σου καὶ ἐκπορεύεται ἐκ σοῦ· κοὶ οὐκ ἂν οὐδὲ τὸν λόγον σου οὔτε τὸ πνεῦμά σου εἴποις ἀλλότριόν σου.

book 32 καὶ ταῦτα μὲν οὐκ ἂν ἀπαξιώσης ἐπ' ἀνθρώπων νοεῖν, ἐπὶ δὲ τῆς ἀρρήτου καὶ ἀπερινοήτου καὶ ἀκαταλήπτου οὐσίας ἐκείνης τοῦ θεοῦ ἀλλότριον #x003E; τὸν οὐ προφορικὸν αὐτοῦ λόγον ἀλλὰ ζῶντα αἰεὶ καὶ ἐνεργῇ καὶ τομώτερον ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον κριτὴν τε πάντων ὄντα ἐπείπερ καὶ δημιουργόν; ᾧ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανῆς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ.

book 33 κοὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον τὸ ἐρευνῶν καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ τολμᾷ τις ἀλλότριον εἶναι εἶναι ἢ τὸν λόγον ἢ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ ἢ τοὺς ταῦτα λέγοντας προσίεσθαι; ναί, φιλόσοφε. Ἀπόκρισις τοῦ φιλοσόφου πρὸς τὸ κοινὸν τῶν ἀγίων ἐπισκόπων· νή

book 1 ἐπεδὴ εἰς ὑψηλοτέραν ἔννοιάν με ἡγάγετε φήσαντες δεῖν μίαν θεότητα νοεῖσθαι καὶ πιστεύεσθαι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἐπιμέμνημαι δὲ τῶν παρ' ὑμῶν ἔμπροσθεν ῥηθέντων, ὅτι θεὸς ὁ πατὴρ καὶ θεὸς ὁ υἱὸς καὶ θεὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον,

book 2 νῦν δέ φατε μίαν θεότητα τῶν τριῶν τελείων ὑποστάσεων τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, λευκότερον 14 ff vgl. Hebr. 4, 12 f — 18 vgl. I Kor. 2, 10 A1HR V1P3 M2P1P2 1 καὶ2 > M2 4 νοουμένης τε καὶ ὀρωμένης ~ A1R 5 ἐστὶν 1 καὶ > R 8 μὲν > R 9 ἀτμήτως + καὶ A1HRP3 | σοῦ1 > + δὲ H 10 οὐδὲ A1RV1P3 οὔτε d. übr. HSS | οὔτε] οὐδὲ R 11 εἴπης A1R 11 f ἀπαξιώσαις M2P1P2 12 f καὶ ἀκαταλήπτου > R | ἐκείνης οὐσίας ~ ἐκείνης > R 13 corr. Holl, Ltz. 15 κριτὴν τε] καὶ τὴν τε (am Rand von Hd. das Richtige) M2 16 ᾧ] ὡς M2P1P2 18 τὸ ἅγιον αὐτοῦ ~ A1R | 2 > P3 19 εἶναι > R 21 f ἐπισκόπων] πατέρων M2P1P2 24 | δὲ > A1R | τῶν > R | ὑμῖν ᾿Ps 25 καὶ1 > RM2P1P2 | καὶ 1 > R σαφηνίσατέ μοι τὰς ῥήσεις, παρακαλῶ. ἀπόκρισις τῶν ἀγίων πατέρων νή πρὸς τὸν φιλόσοφον διὰ τοῦ αὐτοῦ Λεοντίου ἐπισκόπου

book 3

ἀνέκφραστός ἐστιν ἐπεὶ περ καὶ ἀπερινόητος καὶ ἀνεπιλόγιτος καὶ πάντῃ ἀνεξιχνίαστος ἢ θεία καὶ ἄρρητος οὐσία ἐκείνη ἢ τὰ πάντα ὑπερέχουσα καὶ τὰ πάντα περιέχουσα.

book 4 πλὴν ἄκουε πρὸς ἡμῶν· οὐκ ἄλλον σοι θεὸν καὶ ἄλλον εἰρήκαμεν, καθάπερ ὁ ἀσεβὴς ἐβλασφήμησεν Ἄρεις ἔω θεὸν ἄκτιστον καὶ ἄλλον κτιστὸν εἰρηκῶς κοῖ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ ὁμοίως κτιστὸν κεκηρυχῶς — μὴ γένοιτο — , ἀλλὰ μίαν θεότητα νοεῖσθαι καὶ πιστεῦεσθαι εἰρήκαμεν μίαν οὐσίαν κυριότητά τε καὶ βουλὴν μίαν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος,

book 5 εἰδέναι τε τὰς τῆς ἁγίας τριάδος ὑποστάσεις οὐ διεζευγμένας οὐδὲ τοπικάς, ἀλλὰ πίστει μόνῃ μίαν θεότητα νοεῖσθαι καὶ πιστεῦεσθαι, καθὰ καὶ πολλάκις εἰρήκαμεν, τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ προσκυνητῆς τριάδος.

book 6 ἰδοὺ διὰ πάντων ἔδειξεν ἡ ἀληθὴς πίστις μὴ δεῖν ἐπὶ τῆς ἁγίας τριάδος νοεῖν διαφοράν. ὧδε δὲ μικρόν σου τὸν νοῦν δοῦναι ἡμῖν ἐθέλησον καὶ πιστωθήσῃ ἐπὶ πλεῖον, δεχόμενος ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος δι' ἡμῶν σωτηριώδεις ὑποθήκας, ἵνα γνῶς τῆς ἁγίας τριάδος μίαν θεότητα αἰετοῦσαν καὶ ὑφεστῶσαν, τριάδα ἀληθῶς τριάδα καὶ μηδὲν ἐν αὐτῇ προϋπάρχον ποτέ, ἀλλὰ αἰετὰ καὶ ὡσαύτως οὐσαν ἀδιαίρετον καὶ ὁμοούσιον τριάδα. ἀποκρίσις ξ' τοῦ φιλοσόφου·

book 7 μὴ με οἴεσθε ἀποστρέφεσθαι τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα, ἡ γὰρ ἂν ἐκ πρώτης καταρχῆς τῶν λόγων παρωσάμην ὑμῶν τοὺς λόγους, ἀλλὰ διὰ τοῦτο διερευνῶ τὰς τῶν νοημάτων ὑμῶν σημασίας, ἵνα σαφεστέρα μοι καὶ διευκρινῆς γένηται ἡ τῶν λεγομένων παρ' ὑμῶν ὑπόθεσις. ἀποκρίσις τῶν ἁγίων πατέρων ξα' ὑποθετικῇ πρὸς τὸν φιλόσοφον περὶ πυρὸς καὶ ἀπαυγασματος καὶ φωτὸς διὰ τοῦ αὐτοῦ Λεοντίου ἐπισκόπου·

book 8 ἄκουε δὴ καὶ νῦν, ἄκουε, ὦ φιλόσοφε. ἤδη προϋπεθέμεθά σου τῇ διανοίᾳ διὰ πλείστων A1HR V1P3 M2P1P2 1 f πατέρων] ἐπισκόπων R 2 ἐπισκόπου λεοντίου ~ M2P1P2 > H 5 πρὸς] παρ' P2 6 σοι + τὸν H | καθάπερ + καὶ V1P3 7 ἄλλον] ἕνα R 9 Nach εἰρήκαμεν größerer Raum A1 10 τε > R | τοῦ πατρὸς] 13 καὶ 1 > M2P1P2 14 διὰ] δὴ H 16 θέλησον P2 17 ἀπὸ Holl | ὑμῶν R 20 καὶ 1 > H | οὐσαν ἀπλὴν καὶ ἀδιαίρετον τριάδα καὶ ὁμοούσιον R 22 οὐ RP2 | ἐκ πρώτης ἀρχὴν A1R 23 ἐρευνῶ V1P3 24 μοι σαφεστέρα ~ R | μοι > A1 26 περὶ περὶ + τοῦ M2 (wo es aber von 1. Hd. wieder P1 27 λέοντος R | καὶ 2 > (kann üngl. gestanden haben) 28 ὦ φιλόσοφε ἄκουε ~ R | προϋπεθέμεθα Balfor, Balfor. HSS ὅσων τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν, ὅτι ἡ θεότης ἀπλὴ τίς ἐστι καὶ ἀσύνθετος, ὡς καὶ αὐτὸς καθωμολόγησας ἐν ἀρχῇ σου τῶν προτάσεων,

book 9 καὶ ὅτι πῦρ ἀθάνατόν τε καὶ αἰδίον καὶ ἄκτιστον οὐσα τῇ φύσει φῶς τε ἀχώρητον καὶ ἀκατάληπτον κοῖ οὐκ ἐν ἐνὶ προσώπῳ κατὰ τὸ δοκοῦν Ἰουδαίοις νοουμένη, ἀλλ' ἐν τριάδι αἰετὰ ἀχωρίστοις οὐσι Προσώποις παρὰ πᾶσι Χριστιανοῖς πεπίστευται καὶ κηρύττεται ἡ ἀχώριστος τριάς τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καθάπερ ἀποδέδεικται.

book 10 μάνθανε δὲ καὶ νῦν, ὦ φιλόσοφε — εἰ καὶ τολμηρὸν ποιοῦμεν, ἀλλὰ ἵλεως ἡμῖν ἡ θεία μεγαλειότης· ὑπὲρ ὑπὲρ γὰρ τῆς σῆς καὶ τῶν λοιπῶν σωτηρίας ὁ πόνος ἡμῖν διανύεται — μάνθανε τοίνυν ἐκ τῶν αἰσθητῶν περὶ τῶν νοητῶν καὶ ἐκ τῶν κατὰ νοῦν περὶ τῶν ὑπὲρ νοῦν καὶ ἐκ τῶν λεγομένων περὶ τῶν ὑπὲρ λόγον,

book 11 εἰ καὶ ἀσύγκριτα πάντα τά τε ὀρώμενα τά τε νοούμενα τῶν τε »ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων« κτισμάτων των πρὸς τὴν ἄκτιστον ἐκείνην καὶ ἀκατάληπτον καὶ ἀθάνατον τοῦ θεοῦ οὐσίαν· πλὴν τὸ ἐμπεσὸν ὑπόδειγμα οὐ μέτριον πρὸς ὠφέλειαν τοῖς πιστῶς δεχομένοις, ἀλλ' ἱκανὴν εἰκόνα παρέχον τῆς εὐσεβείας τοῖς εὐσεβῶς ἐθέλουσι νοεῖν λέξωμεν.

book 12 τὸ αἰσθητὸν τοῦτο πῦρ φύσις μία ὃν ἦτοι οὐσία τριάς ἐστι κατὰ ταυτό, πῦρ ἀπαύγασμα φῶς. καὶ οὐδὲν τούτων προϋπάρχον τοῦ θατέρου εὐρίσκεται, ἀλλ' ἔστιν ἀχωρίστως ἀλλήλων τὰ τρία, τὸ πῦρ, τὸ ἐξ αὐτοῦ ἀπαύγασμα καὶ τὸ φῶς.

- book 13 διαχώρισον τοίνυν, εἰ δύνῃ, ὡ φιλόσοφε τὰ τρία καὶ δεῖξον ἡμῖν θάτερον τοῦ θατέρου προϋπάρχον· ἢ τοῦ ἀπαυγάσματος τὸ πῦρ καθ' ἑαυτὸ προϋπάρχον καὶ μεταγενέστερον μετὰ χρόνους τινὰς τοῦ πυρὸς τὸ ἀπαύγασμα, ἢ μεταγενέστερον πάλιν ἢ εταχρόνιον τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ ἀπαυγάσματος τὸ φῶς ἢ προχρόνιον.
- book 14 δεῖξον ἡμῖν, εἰ δύνῃ, διαχωρίσας ἀπ' ἀλλήλων τὰ τρία καὶ μὴ οὐχὶ ὡσαύτω ὃν πῦρ ἀπαύγασμα φῶς, μιᾶς οὔσης τῆς τοῦ πυρὸς φύσεως.
- book 15 ταῦτα κατὰ νοῦν λαβὼν τὰ αἰσθητὰ καὶ κτιστά, εἰ καὶ ἀσύγκριτα, ὡς ἀρτίως εἰρήκαμεν, πρὸς τὴν αἰδῖον καὶ ἄκτιστον τοῦ Μοῦ οὐσίαν, πλὴν 2 vgl. S. 64, 17. 65, 22 — 14 Phil. 2, 10 A1HR V1P3 M2P1P2 2 ἀσύνετος P1 4 οὐκ > P2 | ἐν > HP2 5 τρισὶν Hein. 6 8 δὲ > R | ὦ > H 13 ἀσύγκριτα + τὰ A1RP2 14 15 ἀθάνατον] ἀθέατον R 17 ἀσεβείας P3 19 κατ' αὐτὸ A1R | ἀπαύγασμα + καὶ H 20 τοῦ > RM2P1P2 21 ἀλλήλων > M2P1P2 | καὶ > A1R οὖν R 23 τοῦ1 > M2P1P2 | ἢ — 24 προϋπάρχον > A1R 24 f > M2P1P2 25 τοῦ] τὸ M2 29 καὶ καὶ + τὰ A1R 29 ἄρτι R ἄστεκτον A1RP3 δέχου ἐκ τούτων ἀφορμὰς σωτηρίους καὶ πτερώσας τῇ πίστει τὸ τῆς διανοίας σου ὄμμα ἀνάβηθι ἐπὶ τὴν ὑψηλὴν τοῦ θεοῦ ἐπίγνωσιν·
- book 16 καὶ ἀπαντήσῃ σοι, ὡς γε εὐχόμεθα καὶ πιστεύομεν, ἐναστράπτουσά σοι ἡ χάρις ἡ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, δεικνύουσά σοι μίαν θεότητα, πῦρ οὖσαν ἀθάνατον καὶ ἀπαύγασμα καὶ φῶς, ἀπλὴν καὶ ἀσύνθετον ἀχώριστον ἀδιαίρετον ἀπερινόητον καὶ ἀνέκφραστον, τριάδα ἀληθῶς ὁμοούσιον τὴν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.
- book 17 Ὅπου πιστεύει ὁ φιλόσοφος εἰς τὴν ἁγίαν τριάδα. ταῦτα ξβ' ἀκούσας ὁ φιλόσοφος καὶ ὡς ἐν ἐκστάσει γενόμενος ἀπηνεώθη ἐπὶ πλεῖστον ὅσον καὶ »οἱ διαλογισμοὶ αὐτοῦ συνετάρασσον αὐτὸν« φόβος τε πολὺς ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν· εἶτα εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν ἀνεκραύγασε μέγα, εἰπών·
- book 18 δόξα σοι, ὁ θεὸς ὁ ἐμπνεύσας τούτοις τοῖς ἁγίοις σου τὸ ὑπὲρ πάντα νοῦν μυστήριον τῆς ἀχράντου καὶ ἀχωρίστου καὶ ἀκτίστου θεότητος ἀλλὰ δέομαί σου, Χριστέ, ὡς παναγάθου πατρὸς πανάγαθος υἱός, πάρες ἅπερ εἰς σὲ ὑπαχθεῖς ταῖς ἀσεβείαι παρὰ τοῦ Αρείου ζόξαις ἤμαρτον, καὶ μὴ εἰσπραχθήσομαι δίκας παρὰ σοὶ τῷ δικαίῳ κριτῇ ὑπὲρ τῶν ἀσεβῶν ῥημάτων ἐκείνων, ὧν κατὰ σοῦ ἀπέφηνα ὁ τάλας.
- book 19 οὐαὶ Ἀρείῳ καὶ τῇ συμμορίᾳ αὐτοῦ τῇ ἀσεβεῖ, βλασφημήσασιν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ λέγουσιν] ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν καὶ ὅτι κτίσμα καὶ ποίημα καὶ ἐξ ἑτέρας οὐσίας οὐσίας υἱὸς τοῦ θεοῦ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ μὴ τῆς αὐτῆς οὐσίας ἢς ὁ πατὴρ εἰρηκόσι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ .
- book 20 ἀναθεματίζω νῦν καὶ πάντοτε Ἄρειον καὶ τὰς ἀσεβεῖς αὐτοῦ δόξας καὶ τοὺς τὰ αὐτοῦ φρονοῦντας πάντας καὶ τοὺς βλασημοῦντας κατὰ τε τοῦ πατρὸς κατὰ τε τοῦ υἱοῦ καὶ κατὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος· ὁ γὰρ τὸν υἱὸν μὴ ἔχων οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει· ἢ καὶ ὁ εἰς τὸν υἱὸν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον βλασφημήσας εἰς τὸν πατέρα ἐβλασφήμησε.
- book 21 καθικετεύω τὴν ὑμετέραν ἱερὰν γερουσίαν, βοηθήσατέ μοι διὰ τῶν ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἱκεσιῶν ὑμῶν ὑμῶν ἀκολουθοῦντι μάλιστα τοῖς δι' ὑμῶν ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκτεθεῖσι καὶ ὁρι- 11 Dan. 5, 6 (Th.) — 15 f vgl. S. 17, 27 — 26 vgl. I Joh. 2, 23 A1HR V1P2 M3P1P2 3 σοι > M2P2 | γε] AI 4 ἡ2 > M2P1P2 6 ἀπλοῦν HM2P1P2 9 ört die ählung auf in M2 13 σου > H 16 ἅπερ] a ἅ | ταῖς] τοῖς 18 ἐκείνων ῥημάτων ~ A1R 18 f ἀπέφηκα (aber a. Rand ἀπέφηνα) M2 19 τῇ ἀσεβεῖ αὐτοῦ συμμορίᾳ A1R 21 ὁ υἱὸς — 22 οὐσίας] καὶ οὐχ R 24 πάντοτε + τὸν H | αὐτοῦ ~ P2 24 f τὰ αὐτὰ A1M2P1P2 26 καὶ κατὰ] κατὰ τε 29 ἱερὰν > M2P1P2 | βοηθήσατέ μοι > R 31 f διοριζομένοις A1R ζομένοις, κοὶ ὁμολογῶ ταῦτα ἀληθῆ εἶναι καὶ βέβαια.
- book 22 τοῦτο γὰρ πιστεύω εἶναι ὅπερ ὁ ἱεροφάντης εἶπε Παῦλος »τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, ὃ νῦν ἀπεκαλύφθη, καθὼς εἴρηται τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ

ἀποστόλοις καὶ προφήταις· καὶ ὑμῖν, ἐν πνεύματι ἀεὶ ὄντα καὶ συνυπάρχοντα καὶ
συνδιαμένοντα τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον.

book 23 Προσθέντες οἱ ἅγιοι πατέρες εἶπον πρὸς τὸν φιλόσοφον ξύ περὶ πηγῆς καὶ ποταμοῦ καὶ ὕδατος
διὰ τοῦ ἐπισκόπου Λεοντίου·

book 1 ἐπεδὴ εἰς ὑψηλοτέραν ἔννοιάν με ἡγάγετε φήσαντες δεῖν μίαν θεότητα νοεῖσθαι καὶ
πιστεῦεσθαι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἐπιμέμνημαι δὲ τῶν παρ' ὑμῶν
ἔμπροσθεν ῥηθέντων, ὅτι θεὸς ὁ πατὴρ καὶ θεὸς ὁ υἱὸς καὶ θεὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον,

book 2 νῦν δέ φατε μίαν θεότητα τῶν τριῶν τελείων ὑποστάσεων τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ
ἁγίου πνεύματος, λευκότερον 14 ff vgl. Hebr. 4, 12 f — 18 vgl. I Kor. 2, 10 A1HR V1P3 M2P1P2 1
καὶ2 > M2 4 νοουμένης τε καὶ ὁρωμένης ~ A1R 5 ἔστιν 1 καὶ > R 8 μὲν > R 9 ἀτμήτως + καὶ
A1HRP3 | σοῦ1 > + δὲ H 10 οὐδὲ A1RV1P3 οὔτε d. übr. HSS | οὔτε] οὐδὲ R 11 εἵτης A1R 11 f
ἀπαξιώσαις M2P1P2 12 f καὶ ἀκαταλήπτου > R | ἐκείνης οὐσίας ~ ἐκείνης > R 13 corr. Holl, Ltz.
15 κριτὴν τε] καὶ τὴν τε (am Rand von Hd. das Richtige) M2 16 ᾧ] ὡς M2P1P2 18 τὸ ἅγιον
αὐτοῦ ~ A1R | 2 > P3 19 εἶναι > R 21 f ἐπισκόπων] πατέρων M2P1P2 24 | δὲ > A1R | τῶν > R | ὑμῖν
'Ps 25 καὶ1 > RM2P1P2 | καὶ 1 > R σαφηνίσατέ μοι τὰς ῥήσεις, παρακαλῶ. ἀπόκρισις τῶν ἁγίων
πατέρων νῦν πρὸς τὸν φιλόσοφον διὰ τοῦ αὐτοῦ Λεοντίου ἐπισκόπου·

book 3 ἀνέκφραστός ἐστιν ἐπεὶ περ καὶ ἀπερινόητος καὶ ἀνεπιλόγιτος καὶ πάντῃ ἀνεξιχνίαστος ἡ θεία
καὶ ἄρρητος οὐσία ἐκείνη ἢ τὰ πάντα ὑπερέχουσα καὶ τὰ πάντα περιέχουσα.

book 4 πλὴν ἄκουε πρὸς ἡμῶν· οὐκ ἄλλον σοι θεὸν καὶ ἄλλον εἰρήκαμεν, καθάπερ ὁ ἀσεβὴς
ἐβλασφήμησεν Ἄρεις ἔωα θεὸν ἄκτιστον καὶ ἄλλον κτιστὸν εἰρηκῶς κοί τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ
ὁμοίως κτιστὸν κεκηρυχῶς — μὴ γένοιτο — , ἀλλὰ μίαν θεότητα νοεῖσθαι καὶ πιστεῦεσθαι
εἰρήκαμεν μίαν οὐσίαν κυριότητά τε καὶ βουλὴν μίαν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου
πνεύματος,

book 5 εἰδέναι τε τὰς τῆς ἁγίας τριάδος ὑποστάσεις οὐ διεζευγμένας οὐδὲ τοπικάς, ἀλλὰ πίστει μόνῃ
μίαν θεότητα νοεῖσθαι καὶ πιστεῦεσθαι, καθὰ καὶ πολλάκις εἰρήκαμεν, τῆς ἁγίας καὶ
ὁμοουσίου καὶ προσκυνητῆς τριάδος.

book 6 ἰδοὺ διὰ πάντων ἔδειξεν ἡ ἀληθὴς πίστις μὴ δεῖν ἐπὶ τῆς ἁγίας τριάδος νοεῖν διαφοράν. ὥδε δὲ
μικρόν σου τὸν νοῦν δοῦναι ἡμῖν ἐθέλησον καὶ πιστωθήσῃ ἐπὶ πλείον, δεχόμενος ὑπὸ τοῦ
ἁγίου πνεύματος δι' ἡμῶν σωτηριώδεις ὑποθήκας, ἵνα γνῶς τῆς ἁγίας τριάδος μίαν θεότητα ἀεὶ
οὔσαν καὶ ὕφεστώσαν, τριάδα ἀληθῶς τριάδα καὶ μηδὲν ἐν αὐτῇ προϋπάρχον ποτέ, ἀλλὰ ἀεὶ
καὶ ὡσαύτως οὔσαν ἀδιαίρετον καὶ ὁμοούσιον τριάδα. ἀπόκρισις ξ' τοῦ φιλοσόφου·

book 7 μὴ με οἴεσθε ἀποστρέφεσθαι τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα, ἡ γὰρ ἂν ἐκ πρώτης καταρχῆς τῶν
λόγων παρωσάμην ὑμῶν τοὺς λόγους, ἀλλὰ διὰ τοῦτο διερευνῶ τὰς τῶν νοημάτων ὑμῶν
σημασίας, ἵνα σαφεστέρα μοι καὶ διευκρινῆς γένηται ἡ τῶν λεγομένων παρ' ὑμῶν ὑπόθεσις.
ἀπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων ξα ὑποθετικὴ πρὸς τὸν φιλόσοφον περὶ πυρὸς καὶ
ἀπαυγασματος καὶ φωτὸς διὰ τοῦ αὐτοῦ Λεοντίου ἐπισκόπου·

book 8 ἄκουε δὴ καὶ νῦν, ἄκουε, ὦ φιλόσοφε. ἤδη προϋπεθέμεθά σου τῇ διανοίᾳ διὰ πλείστων A1HR
V1P3 M2P1P2 1 f πατέρων] ἐπισκόπων R 2 ἐπισκόπου λεοντίου ~ M2P1P2 > H 5 πρὸς] παρ' P2 6
σοι + τὸν H | καθάπερ + καὶ V1P3 7 ἄλλον] ἔνα R 9 Nach εἰρήκαμεν größerer Raum Ai 10 τε > R |
τοῦ πατρὸς] 13 καὶ 1 > M2P1P2 14 διὰ] δὴ H 16 θέλησον P2 17 ἀπὸ Holl | ὑμῶν R 20 καὶ 1 > H |
οὔσαν ἀπλῆν καὶ ἀδιαίρετον τριάδα καὶ ὁμοούσιον R 22 οὐ RP2 | ἐκ πρώτης ἀρχὴν A1R 23
ἐρευνῶ V1P3 24 μοι σαφεστέρα ~ R | μοι > A1 26 περὶ περὶ + τοῦ M2 (wo es aber von 1. Hd.
wieder P1 27 λέοντος R | καὶ2 > (kann üngl. gestanden haben) 28 ὦ φιλόσοφε ἄκουε ~ R |

- προυπεθέμεθα Balfor, Balfor. HSS ὅσων τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν, ὅτι ἡ θεότης ἀπλῆ τίς ἐστι καὶ ἀσύνθετος, ὡς καὶ αὐτὸς καθωμολόγησας ἐν ἀρχῇ σου τῶν προτάσεων,
- book 9 καὶ ὅτι πῦρ ἀθάνατόν τε καὶ αἰδίδιον καὶ ἄκτιστον οὐσα τῇ φύσει φῶς τε ἀχώρητον καὶ ἀκατάληπτον κοὶ οὐκ ἐν ἐνὶ προσώπῳ κατὰ τὸ δοκοῦν Ἰουδαίοις νοουμένη, ἀλλ' ἐν τριάδι αἰὶ ἀχωρίστοις οὐσι Προσώποις παρὰ πᾶσι Χριστιανοῖς πεπίστευται καὶ κηρύττεται ἡ ἀχώριστος τριάς τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καθάπερ ἀποδέδεικται.
- book 10 μάνθανε δὲ καὶ νῦν, ὦ φιλόσοφε — εἰ καὶ τολμηρὸν ποιοῦμεν, ἀλλὰ ἴλεως ἡμῖν ἡ θεία μεγαλειότης· ὑπὲρ ὑπὲρ γὰρ τῆς σῆς καὶ τῶν λοιπῶν σωτηρίας ὁ πόνος ἡμῖν διανύεται — μάνθανε τοίνυν ἐκ τῶν αἰσθητῶν περὶ τῶν νοητῶν καὶ ἐκ τῶν κατὰ νοῦν περὶ τῶν ὑπὲρ νοῦν καὶ ἐκ τῶν λεγομένων περὶ τῶν ὑπὲρ λόγον,
- book 11 εἰ καὶ ἀσύγκριτα πάντα τά τε ὁρώμενα τά τε νοούμενα τῶν τε »ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων« κτισμάτων των πρὸς τὴν ἄκτιστον ἐκείνην καὶ ἀκατάληπτον καὶ ἀθάνατον τοῦ θεοῦ οὐσίαν· πλὴν τὸ ἐμπεσὸν ὑπόδειγμα οὐ μέτριον πρὸς ὠφέλειαν τοῖς πιστῶς δεχομένοις, ἀλλ' ἱκανὴν εἰκόνα παρέχον τῆς εὐσεβείας τοῖς εὐσεβῶς ἐθέλουσι νοεῖν λέξωμεν.
- book 12 τὸ αἰσθητὸν τοῦτο πῦρ φύσις μία ὃν ἦτοι οὐσία τριάς ἐστι κατὰ ταυτό, πῦρ ἀπαύγασμα φῶς. καὶ οὐδὲν τούτων προϋπάρχον τοῦ θατέρου εὐρίσκεται, ἀλλ' ἔστιν ἀχωρίστως ἀλλήλων τὰ τρία, τὸ πῦρ, τὸ ἐξ αὐτοῦ ἀπαύγασμα καὶ τὸ φῶς.
- book 13 διαχώρισον τοίνυν, εἰ δύνῃ, ὦ φιλόσοφε τὰ τρία καὶ δεῖξον ἡμῖν θάτερον τοῦ θατέρου προϋπάρχον· ἢ τοῦ ἀπαυγάσματος τὸ πῦρ καθ' ἑαυτὸ προϋπάρχον καὶ μεταγενέστερον μετὰ χρόνους τινὰς τοῦ πυρὸς τὸ ἀπαύγασμα, ἢ μεταγενέστερον πάλιν ἢ εταχρόνιον τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ ἀπαυγάσματος τὸ φῶς ἢ προχρόνιον.
- book 14 δεῖξον ἡμῖν, εἰ δύνῃ, διαχωρίσας ἀπ' ἀλλήλων τὰ τρία καὶ μὴ οὐχὶ ὡσαύτω ὃν πῦρ ἀπαύγασμα φῶς, μιᾶς οὔσης τῆς τοῦ πυρὸς φύσεως.
- book 15 ταῦτα κατὰ νοῦν λαβὼν τὰ αἰσθητὰ καὶ κτιστά, εἰ καὶ ἀσύγκριτα, ὡς ἀρτίως εἰρήκαμεν, πρὸς τὴν αἰδίδιον καὶ ἄκτιστον τοῦ Μοῦ οὐσίαν, πλὴν 2 vgl. S. 64, 17. 65, 22 — 14 Phil. 2, 10 A1HR V1P3 M2P1P2 2 ἀσύνετος P1 4 οὐκ > P2 | ἐν > HP2 5 τρισὶν Hein. 6 8 δὲ > R | ὦ > H 13 ἀσύγκριτα + τὰ A1RP2 14 15 ἀθάνατον] ἀθέατον R 17 ἀσεβείας P3 19 κατ' αὐτὸ A1R | ἀπαύγασμα + καὶ H 20 τοῦ > RM2P1P2 21 ἀλλήλων > M2P1P2 | καὶ > A1R οὖν R 23 τοῦ1 > M2P1P2 | ἢ — 24 προϋπάρχον > A1R 24 f > M2P1P2 25 τοῦ] τὸ M2 29 καὶ καὶ + τὰ A1R 29 f ἄρτι R ἄστεκτον A1RP3 δέχου ἐκ τούτων ἀφορμὰς σωτηρίους καὶ πτερώσας τῇ πίστει τὸ τῆς διανοίας σου ὄμμα ἀνάβηθι ἐπὶ τὴν ὑψηλὴν τοῦ θεοῦ ἐπίγνωσιν·
- book 16 καὶ ἀπαντήσῃ σοι, ὡς γε εὐχόμεθα καὶ πιστεύομεν, ἐναστράπτουσά σοι ἡ χάρις ἡ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, δεικνύουσά σοι μίαν θεότητα, πῦρ οὖσαν ἀθάνατον καὶ ἀπαύγασμα καὶ φῶς, ἀπλῆν καὶ ἀσύνθετον ἀχώριστον ἀδιαίρετον ἀπερινόητον καὶ ἀνέκφραστον, τριάδα ἀληθῶς ὁμοούσιον τὴν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.
- book 17 Ὅπου πιστεύει ὁ φιλόσοφος εἰς τὴν ἁγίαν τριάδα. ταῦτα ξβ' ἀκούσας ὁ φιλόσοφος καὶ ὡς ἐν ἐκστάσει γενόμενος ἀπηνεώθη ἐπὶ πλεῖστον ὅσον καὶ »οἱ διαλογισμοὶ αὐτοῦ συνετάρασσον αὐτὸν« φόβος τε πολὺς ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν· εἴτα εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν ἀνεκραύγασε μέγα, εἰπὼν·
- book 18 δόξα σοι, ὁ θεὸς ὁ ἐμπνεύσας τούτοις τοῖς ἁγίοις σου τὸ ὑπὲρ πάντα νοῦν μυστήριον τῆς ἀχράντου καὶ ἀχωρίστου καὶ ἀκτίστου θεότητος· ἀλλὰ δέομαί σου, Χριστέ, ὡς παναγάθου πατρὸς πανάγαθος υἱός, πάρες ἅπερ εἰς σὲ ὑπαχθεῖς ταῖς ἀσεβείαις παρὰ τοῦ Αρείου ζόξαις ἤμαρτον, καὶ μὴ εἰσπραχθήσομαι δίκας παρὰ σοὶ τῷ δικαίῳ κριτῇ ὑπὲρ τῶν ἀσεβῶν ῥημάτων ἐκείνων, ὧν κατὰ σοῦ ἀπέφηνα ὁ τάλας.
- book 19

οὐαὶ Ἀρείῳ καὶ τῇ συμμορίᾳ αὐτοῦ τῇ ἀσεβεῖ, βλασφημήσασιν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ λέγουσιν] ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν καὶ ὅτι κτίσμα καὶ ποίημα καὶ ἐξ ἐτέρας οὐσίας οὐσίας υἱὸς τοῦ θεοῦ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ μὴ τῆς αὐτῆς οὐσίας ἥς ὁ πατὴρ εἰρηκόσι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ .

book 20 ἀναθεματίζω νῦν καὶ πάντοτε Ἄρειον καὶ τὰς ἀσεβεῖς αὐτοῦ δόξας καὶ τοὺς τὰ αὐτοῦ φρονοῦντας πάντας καὶ τοὺς βλασημοῦντας κατὰ τε τοῦ πατρὸς κατὰ τε τοῦ υἱοῦ καὶ κατὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος· ὁ γὰρ τὸν υἱὸν μὴ ἔχων οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει· ἰ· καὶ ὁ εἰς τὸν υἱὸν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον βλασφημήσας εἰς τὸν πατέρα ἐβλασφήμησε.

book 21 καθικετεύω τὴν ὑμετέραν ἱερὰν γερουσίαν, βοηθήσατέ μοι διὰ τῶν ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἰκεσιῶν ὑμῶν ὑμῶν ἀκολουθοῦντι μάλιστα τοῖς δι' ὑμῶν ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκτεθεῖσι καὶ ὀρι- 11 Dan. 5, 6 (Th.) — 15 f vgl. S. 17, 27 — 26 vgl. I Joh. 2, 23 A1HR V1P2 M3P1P2 3 σοι > M2P2 | γε] AI 4 ἡ2 > M2P1P2 6 ἀπλοῦν HM2P1P2 9 ört die ählung auf in M2 13 σου > H 16 ἅπερ] α ἅ | ταῖς] τοῖς 18 ἐκείνων ῥημάτων ~ A1R 18 f ἀπέφηκα (aber a. Rand ἀπέφηνα) M2 19 τῇ ἀσεβεῖ αὐτοῦ συμμορίᾳ A1R 21 ὁ υἱὸς — 22 οὐσίας] καὶ οὐχ R 24 πάντοτε + τὸν H | αὐτοῦ ~ P2 24 f τὰ αὐτὰ A1M2P1P2 26 καὶ κατὰ] κατὰ τε 29 ἱερὰν > M2P1P2 | βοηθήσατέ μοι > R 31 f διοριζομένοις A1R ζομένοις, κοὶ ὁμολογῶ ταῦτα ἀληθῆ εἶναι καὶ βέβαια.

book 22 τοῦτο γὰρ πιστεύω εἶναι ὅπερ ὁ ἱεροφάντης εἶπε Παῦλος »τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, ὃ νῦν ἀπεκαλύφθη, καθὼς εἴρηται τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ ἀποστόλοις καὶ προφήταις· καὶ ὑμῖν, ἐν πνεύματι ἀεὶ ὄντα καὶ συνυπάρχοντα καὶ συνδιαμένοντα τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον.

book 1 κάκεῖνο δὲ νοητέον ὧ φίλε λοιπὸν τῆς ἀληθείας, φιλόσοφε. πηγὴν νοήσωμεν γεννῶσαν ποταμὸν ὕδατος· πᾶς γὰρ ποταμός, ὡς οἶσθα, πηγὴν ἔχει γεννήτορα, εἴτα προέρχεται μὲν ὁ ποταμός ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος, ἀλλ' οὐδεὶς καλεῖ τὸν ποταμὸν πηγὴν ἢ τὴν πηγὴν ποταμόν, ἀλλ' ἡ πηγὴ πηγὴ καλεῖται καὶ ὁ ποταμός ποταμός καὶ ἀμφοτέρα ἐν ὕδωρ.

book 2 ἐπὶ δὲ τις ἐθέλοι ἀρύσασθαι ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἢ τῆς πηγῆς ὕδωρ μεταβάλλει τὴν προσηγορίαν. οὐκ ἐρεῖ γὰρ ἄπελθε, πορευθεὶς ἄντησον καὶ φέρε μοι τὴν πηγὴν ἢ τὸν ποταμόν· ἀλλ' ὕδωρ. καὶ μία μὲν ἡ φύσις, τρία δὲ πρόσωπα λεκτέα πηγὴ ποταμός ὕδωρ.

book 3 ἀλλὰ καὶ ἡ θεία γραφὴ ταῦτα φράζουσα δείκνυται — οὐ γὰρ ἀλλότρια ταύτης ἡμεῖς σοι φθεγγόμεθα, γνήσιον λοιπὸν τέκνον τῆς χάριτος, εἰ καὶ ὡς ἐν ὑποδείγμασι καὶ τύποις καὶ εἰκόσι τῆς ἀληθείας τὸν λόγον εἰσηγησάμεθα —

book 4 λέγει οὖν περὶ τοῦ υἱοῦ ἡ θεία γραφή· κλινεῖ, φησίν, ἐπ' αὐτοὺς ὡς ποταμός εἰρή νης« ἐκπορευόμενος δηλονότι ἐκ τῆς ἀληθοῦς πηγῆς τῆς ζωῆς τῆς τοῦ πατρὸς θεότητος, Μά φησιν αὐτὸς ὁ κύριος ἐν εὐαγγελίοις βοῶν ἐγὼ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐξῆλθον καὶ ἤκω», κάκεῖνο δὲ ὅπερ ἴφη λευκότατα »ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἑσμεν', καὶ τὸ »ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί« καὶ τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον,

book 5 ὅτι ἐξ αὐτοῦ λαμβάνομεν ἅπαντες οἱ πιστοί, τῆς αὐτῆς ὃν οὐσίας ἥς ὁ 2 Kol. 1, 26 — 23 Jes. 66, 12 — 20 Joh. 8, 42 — 27 Joh. 10, 30 — 27 f Joh. 14, 10 A1HR V1P3 M2P1P2 2 πιστεύων P3 | εἶπε] ἔφη R 3 τῶν2 > V1 5 ἐν + τῷ 212 ὄντα] ὃν M2 9 καὶ > H | τοῦ + αὐτοῦ V1 9 f λεοντίου ~ 10 λοιπὸν ὧ φίλε ~ R 12 γεννήτειραν R γεννητρ P3 12 f ἐκ τῆς πηγῆς > V1P3 15 ἐπὶ] ἐὰν R | ἀρύσασθαι RM2P1 20 σοι > M2P1P2 χάριτος > V1 23 υἱοῦ + τοῦ θεοῦ M2P1P2 | φησίν > R 24 2 26 βοῶν A1R βοᾷ V1P3 > HM2P1P2 29 ἅπαντες > A1R πατὴρ καὶ ὁ υἱός, ἐκπορευόμενον μὲν ἐκ τοῦ πατρὸς ἴδιον δὲ ὃν τοῦ υἱοῦ, καθάπερ ἄνωτέρω ἀπεδείξαμεν, ὅτι δὲ ἐξ αὐτοῦ ἡμῖν ἀναβλύζον ἐστί, σαφέστατα ἐν εὐαγγελίοις ἐδίδαξεν αὐτὸς ὁ κύριος εἰπὼν· »ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω· ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν

ὕδατος ζῶντος», οἷς ὁ εὐαγγελιστὴς θεόθεν ἐμπνευσεῖς τὸ ρηθὲν ἐρμηνεύων ἐπιφέρει λέγων·
»τοῦτο δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ πνεύματος οὗ ἡμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν».

book 6 καὶ ὁ προφήτης δὲ Δαυὶδ ὅρα τί περὶ ταύτης τῆς πηγῆς τῆς ὄντως ζωῆς, τῆς ἁγίας τριάδος βοᾷ
ὅτι παρὰ σοὶ πηγὴ ζωῆς, ἐν τῷ φωτί σου ὀψόμεθα φῶς», πηγὴν ζωῆς τὸν θεὸν καὶ πατέρα
καλῶν πρὸς τὸν υἱὸν λέγων, ἐπεὶ περὶ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ καὶ ὁ υἱὸς ἐν τῷ πατρὶ· φῶς δὲ τὸν υἱὸν
προσαγορεύει, ἐν ᾧ φωτὶ λέγει ὅψεσθαι φῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. »ἐν γὰρ τῷ φωτί σου, φησὶν,
ὀψόμεθα φῶς».

book 7 πηγὴ γὰρ ὄντως τῆς ζωῆς καὶ φωτὸς ὁ πατὴρ, φῶς καὶ ὁ υἱὸς ἐκ φωτὸς τοῦ πατρὸς, φῶς καὶ τὸ
πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐξ αὐτοῦ τοῦ φωτός.

book 8 ἐπεὶ περὶ, ὡς πολλάκις ἡμῖν λεκτέον, μία θεότης τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου
πνεύματος, καθὰ αὐτὸς βοᾷ διὰ τῶν προφητικῶν λόγων ἐγὼ εἰμι θεός, οὐκ οὐκ ἄλλος· καὶ ἐγὼ
θεὸς πρῶτος καὶ ἐγὼ μετὰ ταῦτα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα ἐγὼ εἰμι» καὶ πάλιν »ἐγὼ εἰμι καὶ οὐκ
ἡλλοίωμαι καὶ τὸν αἰῶνα ἐγὼ εἰμι» καὶ τὰ ἐξῆς καὶ κατὰ τὰ προαποδειχθέντα.

book 9 ἀταγκαῖον γὰρ οἶμαι ἐπαναλαβεῖν τὰς ῥήσεις, εἰ καὶ μὴ πάσας διὰ τὸ πλῆθος, ἀλλ' οὖν τὰς
σαφεστεράς πρὸς τὸ βεβαιότεραν τὴν σύστασιν ἔχειν τὰ εἰρημένα.

book 10 τὰ οὖν ἐκ στόματος Ἱερεμίου τοῦ προφήτου παραθήσομεν· ὁ κατασκευάσας, φησὶ, τὴν γῆν εἰς
τὸν αἰῶνα 2 vgl. S. 88, 31 — 3 Joh. 7, 37 f — 7 Joh. 7, 39 — 10 Psal. 35, 10 — 12 vgl. Joh. 14, 10 — 14
Psal. 35, 10 — 19 Jes. 41, 4; 45, 21 — 21 Mal. 3, 6 — 26 Baruch 3, 32 ff vgl. S. 69, 13 ff A1HR V1P3
M2P1P2 1 ὁ > P3 2 ἡμῖν > P2 | ἀναβλύζον ἡμῖν ~ V1 3 αὐτὸς 7 τὸ ρηθὲν] τάλῃθες A1 τάλῃθῃ R |
ἔλεγε] ἔλεγον R εἶπε V1 9 δὲ > H ταύτης + τῆς γραφῆς ἢ ὡς καὶ?) περὶ P2 10 σοὶ + 7] A1R 12
λέγει R 13 ὑπαγορεύει V1P3 | ὦ] τω H 11 φῶς > R 11 14 f ἐν τῷ σου γὰρ ἀψόμεθα φησὶ φῶς ~ R |
ὀψόμεθα φησὶ φῶς ~ A1 15 πηγὴν H 18 καθὼς R 19 προφητικῶν + ἅ////οὐ R | λέγων V1 | θεὸς
+ καὶ M2P1P2 21 καὶ πάλιν ἐγὼ εἰμι auf d. Rand nachgeti-agen V1 | καὶ — 22 εἰμι > 22
ἀποδειχθέντα V ἀπροαποδειχθέντα P3 26 παραθήσομαι P2 χρόνον ἐνέπλησεν αὐτὴν κτηνῶν
τετραπόδων. ὁ ἀποστέλλων τὸ φῶς καὶ πορεύεται, ἐκάλεσεν αὐτὸ καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμφ·
οἱ δὲ ἀστέρες ἔλαμψαν ἐν ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν καὶ ἠυφράνθησαν· ἐκάλεσεν αὐτοὺς καὶ εἶπαν·
πάρεσμεν· ἔλαμψαν μετ' εὐφροσύνης τῷ ποιήσαντι αὐτούς. οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται
ἕτερος πρὸς αὐτόν» καὶ τὰ ἐξῆς.

book 11 ἀναγκαῖον οὖν, θεοφιλέστατε φιλόσοφε, ἐπιστῆσαι ᾧδε τὸν νοῦν καὶ ἀναπτύξαι τῆς γραφῆς
τὴν διάνοιαν. ἔδειξε γάρ, καθὰ καὶ αὐτὸς συνωμολόγησας, ὅτι περὶ τοῦ υἱοῦ ταῦτα προεῖρηται.
»μετὰ ταῦτα γάρ, φησὶν, ἐπὶ τῆς γῆς ὥφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη».

book 12 εἰ οὖν κατὰ τὴν ἀσεβῆ μοχθηρίαν Ἀρείου ἄλλη τις οὐσία κτιστὴ ἐστὶ τοῦ υἱοῦ καὶ
μεταγενέστερος τοῦ πατρὸς θεός, λέγει δὲ περὶ αὐτοῦ ἡ γραφή· »οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ
λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν», οὐ θεὸς ὁ πατὴρ κατὰ τὴν Ἀρείου ἀσέβειαν, ἐπεὶ περὶ λέγει
περὶ τοῦ υἱοῦ »οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν», καὶ ἐλέγχονται οἱ ἀσεβεῖς Ἀρειομανῖται
σὺν τῷ τῆς βλασφημίας αὐτῶν ἀυθέντη πρὸ τῆς περὶ τοῦ υἱοῦ ἀρνήσεως αὐτὸν τὸν πατέρα
ἐκβαλόντες τῆς θεότητος, καὶ ἄθεοι παντελῶς εὐρίσκονται οἱ τῆς ἀληθείας πολέμιοι.

book 13 ὁ γὰρ τὸν υἱὸν μὴ ἔχων, καθὰ φησιν ἐν καθολικαῖς, »οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει», ἡ δὲ καθολικὴ
πίστις μίαν θεότητα οἶδε καὶ ταύτην πρεσβεύει τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου
πνεύματος, παρ' ἣν οὐ λογισθήσεται ἕτερα. τὸ δὲ μυστήριον τοῦτο τῆς ἁγίας κοί προσκυνητῆς
καὶ ὁμοουσίου τριάδος ἀπερινόητον καὶ ἀνέκφραστον καὶ πάντῃ ἀκατάληπτον ὑπάρχει πίστει
μόνῃ νοεῖσθαι δυνάμενον.

book 1 κἀκεῖνο δὲ νοητέον ᾧ φίλε λοιπὸν τῆς ἀληθείας, φιλόσοφε. πηγὴν νοήσωμεν γεννώσαν
ποταμὸν ὕδατος· πᾶς γὰρ ποταμός, ὡς οἶσθα, πηγὴν ἔχει γεννήτορα, εἴτα προέρχεται μὲν ὁ

ποταμὸς ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος, ἀλλ' οὐδεὶς καλεῖ τὸν ποταμὸν πηγὴν ἢ τὴν πηγὴν ποταμόν, ἀλλ' ἡ πηγὴ πηγὴ καλεῖται καὶ ὁ ποταμὸς ποταμὸς καὶ ἀμφοτέρω ἐν ὕδωρ.

book 2 ἐπὶ δὲ τις ἐθέλοι ἀρύσασθαι ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἢ τῆς πηγῆς ὕδωρ μεταβάλλει τὴν προσηγορίαν. οὐκ ἐρεῖ γὰρ ἄπελθε, πορευθεὶς ἄντλησον καὶ φέρε μοι τὴν πηγὴν ἢ τὸν ποταμόν· ἀλλ' ὕδωρ. καὶ μία μὲν ἡ φύσις, τρία δὲ πρόσωπα λεκτέα πηγὴ ποταμὸς ὕδωρ.

book 3 ἀλλὰ καὶ ἡ θεία γραφὴ ταῦτα φράζουσα δείκνυται — οὐ γὰρ ἀλλότρια ταύτης ἡμεῖς σοι φθεγγόμεθα, γνήσιον λοιπὸν τέκνον τῆς χάριτος, εἰ καὶ ὡς ἐν ὑποδείγμασι καὶ τύποις καὶ εἰκόσι τῆς ἀληθείας τὸν λόγον εἰσηγησάμεθα —

book 4 λέγει οὖν περὶ τοῦ υἱοῦ ἡ θεία γραφή· κλινεῖ, φησὶν, ἐπ' αὐτοὺς ὡς ποταμὸς εἰρή νης· ἐκπορευόμενος δηλονότι ἐκ τῆς ἀληθοῦς πηγῆς τῆς ζωῆς τῆς τοῦ πατρὸς θεότητος, Μά φησιν αὐτὸς ὁ κύριος ἐν εὐαγγελίοις βοῶν ἐγὼ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐξῆλθον καὶ ἤκω, κάκεῖνο δὲ ὅπερ ἴφη λευκότερα »ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐσμεν, καὶ τὸ »ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοί· καὶ τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον,

book 5 ὅτι ἐξ αὐτοῦ λαμβάνομεν ἅπαντες οἱ πιστοί, τῆς αὐτῆς ὄν οὐσίας ἥς ὁ 2 Kol. 1, 26 — 23 Jes. 66, 12 — 20 Joh. 8, 42 — 27 Joh. 10, 30 — 27 f Joh. 14, 10 A1HR V1P3 M2P1P2 2 πιστεύων P3 | εἶπε] ἔφη R 3 τῶν2 > V1 5 ἐν + τῷ 212 ὄντα] ὄν M2 9 καὶ > H | τοῦ + αὐτοῦ V1 9 f λεοντίου ~ 10 λοιπὸν ὦ φίλε ~ R 12 γεννήτειραν R γεννητρ P3 12 f ἐκ τῆς πηγῆς > V1P3 15 ἐπὶ] ἐν R | ἀρρύσασθαι RM2P1 20 σοι > M2P1P2 χάριτος > V1 23 υἱοῦ + τοῦ θεοῦ M2P1P2 | φησὶν > R 24 2 26 βοῶν A1R βοᾷ V1P3 > HM2P1P2 29 ἅπαντες > A1R πατήρ καὶ ὁ υἱός, ἐκπορευόμενον μὲν ἐκ τοῦ πατρὸς ἴδιον δὲ ὄν τοῦ υἱοῦ, καθάπερ ἄνωτέρω ἀπεδείξαμεν, ὅτι δὲ ἐξ αὐτοῦ ἡμῖν ἀναβλύζον ἐστί, σαφέστατα ἐν εὐαγγελίοις ἐδίδαξεν αὐτὸς ὁ κύριος εἰπὼν· »ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥέουσιν ὕδατος ζῶντος, οἷς ὁ εὐαγγελιστὴς θεόθεν ἐμπνευσθεὶς τὸ ῥηθὲν ἐρμηνεύων ἐπιφέρει λέγων· »τοῦτο δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ πνεύματος οὗ ἡμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν».

book 6 καὶ ὁ προφήτης δὲ Δαυὶδ ὅρα τί περὶ ταύτης τῆς πηγῆς τῆς ὄντως ζωῆς, τῆς ἀγίας τριάδος βοᾷ ὅτι παρὰ σοὶ πηγὴ ζωῆς, ἐν τῷ φωτὶ σου ὁψόμεθα φῶς, πηγὴν ζωῆς τὸν θεὸν καὶ πατέρα καλῶν πρὸς τὸν υἱὸν λέγων, ἐπεὶ περὶ ὁ πατήρ ἐν τῷ υἱῷ καὶ ὁ υἱὸς ἐν τῷ πατρὶ· φῶς δὲ τὸν υἱὸν προσαγορεύει, ἐν ᾧ φωτὶ λέγει ὁψεσθαι φῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. »ἐν γὰρ τῷ φωτὶ σου, φησὶν, ὁψόμεθα φῶς».

book 7 πηγὴ γὰρ ὄντως τῆς ζωῆς καὶ φωτὸς ὁ πατήρ, φῶς καὶ ὁ υἱὸς ἐκ φωτὸς τοῦ πατρὸς, φῶς καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐξ αὐτοῦ τοῦ φωτός.

book 8 ἐπεὶ περ, ὡς πολλάκις ἡμῖν λεκτέον, μία θεότης τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καθὰ αὐτὸς βοᾷ διὰ τῶν προφητικῶν λόγων ἐγὼ εἰμι θεός, οὐκ οὐκ ἄλλος· καὶ ἐγὼ θεὸς πρῶτος καὶ ἐγὼ μετὰ ταῦτα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα ἐγὼ εἰμι· καὶ πάλιν »ἐγὼ εἰμι καὶ οὐκ ἡλλοίωμαι καὶ τὸν αἰῶνα ἐγὼ εἰμι· καὶ τὰ ἐξῆς καὶ κατὰ τὰ προαποδειχθέντα.

book 9 ἀταγκαῖον γὰρ οἶμαι ἐπαναλαβεῖν τὰς ῥήσεις, εἰ καὶ μὴ πάσας διὰ τὸ πλῆθος, ἀλλ' οὖν τὰς σαφεστέρας πρὸς τὸ βεβαιότεραν τὴν σύστασιν ἔχειν τὰ εἰρημένα.

book 10 τὰ οὖν ἐκ στόματος Ἱερεμίου τοῦ προφήτου παραθήσομεν· ὁ κατασκευάσας, φησὶ, τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα 2 vgl. S. 88, 31 — 3 Joh. 7, 37 f — 7 Joh. 7, 39 — 10 Psal. 35, 10 — 12 vgl. Joh. 14, 10 — 14 Psal. 35, 10 — 19 Jes. 41, 4; 45, 21 — 21 Mal. 3, 6 — 26 Baruch 3, 32 ff vgl. S. 69, 13 ff A1HR V1P3 M2P1P2 1 ὁ > P3 2 ἡμῖν > P2 | ἀναβλύζον ἡμῖν ~ V1 3 αὐτὸς 7 τὸ ῥηθὲν] τάληθες A1 τάληθῃ R | ἔλεγε] ἔλεγον R εἶπε V1 9 δὲ > H ταύτης + τῆς γραφῆς ἢ ὡς καί?) περὶ P2 10 σοὶ + 7] A1R 12 λέγει R 13 ὑπαγορεύει V1P3 | ᾧ] τω H 11 φῶς > R 11 14 f ἐν τῷ σου γὰρ ἀψόμεθα φησὶ φῶς ~ R | ὁψόμεθα φησὶ φῶς ~ A1 15 πηγὴν H 18 καθὼς R 19 προφητικῶν + ἁ////οῦ R | λέγων V1 | θεός

+ καὶ M2P1P2 21 καὶ πάλιν ἐγὼ εἰμι auf d. Rand nachgeti-agen V1 | καὶ — 22 εἰμι > 22 ἀποδειχθέντα V ἀπροαποδειχθέντα P3 26 παραθήσομαι P2 χρόνον ἐνέπλησεν αὐτὴν κτηνῶν τετραπόδων. ὁ ἀποστέλλων τὸ φῶς καὶ πορεύεται, ἐκάλεσεν αὐτὸ καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ· οἱ δὲ ἀστέρες ἔλαμψαν ἐν ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν καὶ ἠυφράνθησαν· ἐκάλεσεν αὐτοὺς καὶ εἶπαν· πάρεσμεν· ἔλαμψαν μετ' εὐφροσύνης τῷ ποιήσαντι αὐτούς. οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν» καὶ τὰ ἐξῆς.

book 11 ἀναγκαῖον οὖν, θεοφιλέστατε φιλόσοφε, ἐπιστῆσαι ὧδε τὸν νοῦν καὶ ἀναπτύξαι τῆς γραφῆς τὴν διάνοιαν. ἔδειξε γάρ, καθὰ καὶ αὐτὸς συνωμολόγησας, ὅτι περὶ τοῦ υἱοῦ ταῦτα προεῖρηται. »μετὰ ταῦτα γάρ, φησὶν, ἐπὶ τῆς γῆς ὥφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη«.

book 12 εἰ οὖν κατὰ τὴν ἀσεβῆ μοχθηρίαν Ἀρείου ἄλλη τις οὐσία κτιστὴ ἐστὶ τοῦ υἱοῦ καὶ μεταγενέστερος τοῦ πατρὸς θεός, λέγει δὲ περὶ αὐτοῦ ἡ γραφή· »οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν«, οὐ θεὸς ὁ πατὴρ κατὰ τὴν Ἀρείου ἀσέβειαν, ἐπεὶ περ λέγει περὶ τοῦ υἱοῦ »οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν«, καὶ ἐλέγχονται οἱ ἀσεβεῖς Ἀρειομανῖται σὺν τῷ τῆς βλασφημίας αὐτῶν αὐθέντῃ πρὸ τῆς περὶ τοῦ υἱοῦ ἀρνήσεως αὐτὸν τὸν πατέρα ἐκβαλόντες τῆς θεότητος, καὶ ἄθεοι παντελῶς εὐρίσκονται οἱ τῆς ἀληθείας πολέμιοι.

book 13 ὁ γὰρ τὸν υἱὸν μὴ ἔχων, καθὰ φησιν ἐν καθολικαῖς, »οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει«, ἡ δὲ καθολικὴ πίστις μίαν θεότητα οἶδε καὶ ταύτην πρεσβεύει τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, παρ' ἣν οὐ λογισθήσεται ἕτερα. τὸ δὲ μυστήριον τοῦτο τῆς ἀγίας κοί προσκυνητῆς καὶ ὁμοουσίου τριάδος ἀπερινόητον καὶ ἀνέκφραστον καὶ πάντῃ ἀκατάληπτον ὑπάρχει πίστει μόνῃ νοεῖσθαι δυνάμενον.

book 1 Καὶ ὁ φιλόσοφος θεῖα ὡς ἀληθῶς καὶ φωτὸς ἔμπλεα τὰ παρὰ ξδ' τοῦ ἁγίου πνεύματος δέ ὑμῶν ἐκφωνηθέντα. δέομαι δὲ ὑμῶν, ἐρασμίῳ μοι ὄντων τῶν ἱερῶν τῆς διδασκαλίας ὑμῶν λόγων, ὑπόσχετέ μοι τὰς εὐαγεῖς ὑμῶν ἀκοὰς καὶ πρὸς ἃ ἐπερωτῶ διδάξατε, ἵνα πληρεστάτην λήψεσθε παρὰ τοῦ θεοῦ τὴν ὑπὲρ τῆς ἐμῆς σωτηρίας ἀμοιβήν. ἀποκρίσεις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου 9 Baruch 3, 38—13 Baruch 3, 36—20 I Joh. 2, 23 A1HR V1P3 M2P1P2 2 αὐτὸ] τὸ φῶς R 4 εἶπον R 7 ἀναγκαῖον H ἀναγκαίως d. übr. HSS | οὖν + ὧ V1P3 | φιλόσοφε > H | ἐπίστησον H 8 καθὼς R 9 ὅτι] ἔτι R 14 οὐ — 16 > A1R, καὶ scheint durch Rasur getilgt A1 18 ἐκβάλλοντες HR 22 παρ] καθ' R 26 Mit ξδ' hört die Zählung in P2 und damit überhaupt i. d. HSS auf 29 εὐαγεῖς ὑμῶν > R 30 λήψησθε HM2P1 31 ἀγιωτάτων A1M2P1V1 Λεοντίου·

book 2 εἰπεῖ ὁ βούλει, ἐπιθυμητὸν γὰρ ἡμῖν πληροφορησαί σε, ἐν πᾶσιν εὐμαρῶς δυναμένου σου νῦν μάλιστα δέχεσθαι τὰς ἀποδείξεις τῶν ῥήσεων ἐλλαμφθέντος σου ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος. εὐχαριστία τοῦ φιλοσόφου καὶ ἐπερώτησις περὶ τῆς τοῦ κυρίου ἐνανθρωπήσεως·

book 3 χάρις ὑμῶν τῇ ἱερᾷ κεφαλῇ. φατέ δέ μοι, ὡ ἱερώτατοι, πῶς νοητέον τὸ τὸν θεὸν λόγον τὸν τοῦ θεοῦ υἱὸν ἐπὶ τῆς γῆς ὥφθαι καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφθαι ἀθέατον ὄντα πάσῃ κτιστῇ φύσει ὀρωμένη τε καὶ νοουμένη, καὶ τίς ἡ αἰτία, δι' ἣν ταῦτα ἐπραγματεύσατο, διδάξατε, παρακαλῶ. ἀποκρίσεις τῶν ἁγίων πατέρων πρὸς τὸν φιλόσοφον διὰ τοῦ ἐπισκόπου Λεοντίου·

book 4 ἡ μὲν αἰτία τῆς αὐτοῦ παρουσίας ὥκονομήθη ὑπ' αὐτοῦ διὰ τὴν ἐν τῷ παραδείσῳ τῶν πρωτοκτίστων ἀνθρώπων τοῦ τε Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὕας γεγεννημένην ἀπόπτωσιν, ἥτις ἅπαν τὸ αὐτῶν ἐπενέμετο γένος.

book 5 ἐπεὶ οὖν παραβάντες τὴν ἐντολὴν τοῦ θείου χαρίσματος ἐγυμνώθησαν, τοῦτο ἀποδοῦναι ἠθέλησεν ὁ δημιουργὸς τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει. καὶ νοντέον ἐνταῦθα, ὅτι ὥσπερ εἶπεν ὁ θεὸς »ποιήσωμεν ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν· καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον· κατὰ τὰς προρρηθείσας ἀποδείξεις, ὁ αὐτὸς πάλιν εἶπε, σώσωμεν τὸν ἀπολωλότα ἄνθρωπον, ὃν κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἐποίησαμεν.

- book 6 καὶ ὥσπερ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ εἶπε τὸ ποιήσωμεν καὶ ὁ υἱὸς ἐδημιούργησε, θεὸς ὢν ἐκ θεοῦ, ὁ αὐτὸς πάλιν βουλῇ πατρικῇ ἀνασῶσαι ἐν ἑαυτῷ ἡβουλήθη τὸν ἄνθρωπον.
- book 7 ἐπερώτησις τοῦ φιλοσόφου περὶ τοῦ αὐτοῦ· καὶ πῶς ἐπὶ τῆς γῆς ὥφθη καὶ συνανεστράφη ὡς ἄνθρωπος τοῖς ἀνθρώποις θεὸς ὢν ἀναλλοίωτος; ἀποκρίσις παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων διὰ Μακαρίου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων·
- book 8 κατὰ τὴν φωνὴν τοῦ θεσπεσίου Παύλου »μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, τοῦτ' ἔστιν ὁ τοῦ θεοῦ τότε τότε αὐτὸς ὥφθη καὶ ἀγγέλοις οὐδὲ γὰρ ἀγγέλοις ἢ ἀρχαγγέλοις ἢ τισὶ τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων θεατὸς ὁ μονογενής, ἐπεὶ περ θεὸν οὐδεὶς 6 f 24 vgl. Baruch 3,38 — 16 Gen. 1, 26 f — 27 1 Tim. 3, 16 — 30 vgl. Joh. 1, 18 A1HR V1P3 M2P1P2 1 8] ὦ R 2 εὐμαρῶς + ὡς P2 | σου > R 3 λαμφθέντος Pi P2 4 κυρίου + ἡμῶν R 5 δὲ] δὲ P2 6 τῆς > R 9 f πρὸς τὸν > R 10 τοῦ + αὐτοῦ M2P1 11 τῆς M2P1P2 14 ἐγυμνώθησαν] V1P3 ἐγυμνώθη R 22 πατρικῇ βουλῇ ~ H | αὐτῷ P2 23 ἀπερώτησις 2 24 τῆς > M2P1P2 | καὶ + τοῖς ἀνθρώποις ~ P2 25 παρὰ > M2P1P2 28 Holl] ὅς HSS ὅς P3 Balf.) | ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ~ H 29 ὥφθη <ἀνθρώποις> Holl ἢ ἀρχαγγέλοις > P2 30 οὐδεὶς θεὸν ~ H ἐώρακε πώποτε.
- book 9 οὐπερ τὴν ἐξ οὐρανῶν καταφοίτησιν ἀκούων μὴ τοπικὴν μετástασιν τῆς ἀχωρήτου αὐτοῦ ὑποπεύσης θεότητος, οἰδονομίαν δὲ νόει τὸ ὅλον τοῦτο τὸ μέγα ὡς ἀληθῶς τῆς εὐσεβείας μυστήριον, ἐν ᾧ ἐνεκαινίσθημεν.
- book 10 ἀνακαίνισις γὰρ γέγονε καινότητος ἐπανάληψις· διὰ δὴ τοῦτο ἀποδιδούς ἡμῖν τὴν πρὸς ἑαυτὸν ὁμοίωσιν ὁ αὐτὸς τοῦ θεοῦ λόγος εἰς ὁμοίωσιν ἡμῶν κατήθεν.
- book 11 ἀδύνατον δὲ ἦν θεὸν ὁμοιωθῆναι ἡμῖν μὴ σαρκωθέντα — οὐ γὰρ ἀσώματον εἶδος αὐτῷ ἀσωμάτου οὐσίας προσεγίνετο, ὅπερ ἦν αὐτός, αὐτός, ἀλλὰ τὸ σωματικόν — σωματικὴ δὲ οὐσία ἄνευ προσλήψεως οὐκ ἐγίνετο· διὰ τοῦτο σῶμα ἀληθῶς προσέλαβεν, ἵνα οἱ τῆς ἐξ ἀρχῆς ἀδελφότητος ἐκπεσόντες διὰ τὴν τοῦ ἀσωμάτου εἵδους ἀλλαγὴν, τοῦτ' ἔστι τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος, ἧς διὰ τῶν πρώτων ἀνθρώπων τοῦ τε Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὕας ἀπωλέσαμεν, εἰς ἐδελφότητα εἰσαχθῶμεν διὰ τῆς σωματικῆς προσλήψεως καὶ πάλιν τὸ ἀσώματον τὸ τὸ θεῖον ἀπολάβωμεν.
- book 12 λαμβάνει δὲ σάρκα ἐκ γυναικός· οὕτως γὰρ καὶ ὁμογενὴς ἡμῖν καθίσταται, ἵνα καὶ ὡς ὁμογενέσιν ἡμῖν μεταδῷ τῆς δόξης τῆς ἑαυτοῦ, ἵνα καὶ τὴν γυναῖκα διὰ τῆς γεννήσεως ἀνασώσῃ·
- book 13 »ἀνασωθήσεται γάρ, φησὶν, ἡ γυνὴ διὰ τῆς τεκνογονίας«. σὰρξ δὲ προσείληπτο τὸ κατὰ φύσιν ἔχουσα ζωτικόν· οὐδεμία γὰρ σὰρξ ἄνευ τοῦ ζωποιοῦ, ὃ καὶ ψυχὴν ἰδίως ἢ γραφὴ καλεῖ.
- book 14 ὁ φιλόσοφος· τίς οὐκ ἂν ἐκπλαγῇ ἐπὶ τοῖς μεγαλείοις τοῦ θεοῦ τούτοις, ὡς ἔφατε; πλὴν πῶς λαμβάνει σάρκα ἐκ γυναικός, καθὼς ἀρτίως εἰρήκατε; ἀποκρίσις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ τοῦ αὐτοῦ Μακαρίου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων·
- book 15 ἤδη εἰρήκαμέν σοι, ὦ βέλτιστε, μηδαμῶς ἐπὶ τῶν τοῦ θεοῦ μυστηρίων λέγειν τὸ ὅπως· ἀπόρρητα γάρ εἰσι καὶ ἀνεπιλόγιστα· ὡς δὲ ἐκ τῶν ἱερῶν λόγων ἐδιδάχθημεν, ἐροῦμεν ὅσον ὁ λόγος παραστήσαι δυνήσεται.
- book 16 τὸ γὰρ παντελῶς καταληπτικὸν τοῦ μυστηρίου ἐκείνου, τῆς τοῦ κυρίου ἐνσάρκου οἰκονομίας, πῶς γέγονεν, οἶδεν ἀνθρώπων οὐδὲ ἀγγέλων οὐδεὶς, οὐδὲ αὐτὸς Γαβριὴλ ὁ διακονησάμενος τῷ μυστηρίῳ ἐκείνῳ, οὐδὲ ἡ πάναγνος καὶ καθαρὰ καὶ ἁγία παρθένος Μαρία παραστήσαι δυνήσεται τὴν ὅλην τῆς αὐτῆς 3 f I Tim. 3, 16 — 18 I Tim. 2, 15 A1HR V1P3 M2P1P2 9 ἄνευ + R | προσλήψεως + τε A1 11 ἀλλαγῇ[v] A1 12 τὸν πρῶ- τον ἄνθρωπον P2 15 σάρκα) σῶμα V1 16 ὁ μονογενὴς P3, ὁμογενὴς corr. aus ὁμονογενὴς HR 17 τῆς ἑαυτοῦ δόξης A1R | ἀνασώσῃ H > d. übr. 20 ζωποιοῦ A1HR ζωτικοῦ d. übr. HSS 21 ἐκπλαγείῃ M2P1P2 | φατὲ R 30 τὸ μυστήριον

ἐκεῖνο Α1R τοῦ θεοῦ λόγου σαρκώσεως κατάληψιν — αὐτὸς γὰρ μόνος ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ υἱὸς τὸ ἀκριβὲς οἶδε τῆς ἑαυτοῦ δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσεως —

book 17 εἰ γὰρ καὶ »παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου« καθά φησιν ὁ Λουκᾶς, Περὶ τῆς ἐνσάρκου αὐτοῦ οἰκονομίας ὅτι »ἐκ σπέρματος Δαυὶδ καὶ Ἀβραάμ τὸ κατὰ σάρκα« καὶ τὸ »ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς«, τοῦτ' ἔστιν ἐκ τῆς παρθένου, »ὁ λεγόμενος Χριστός«, καὶ ὅτι »ὧν οἱ πατέρες καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα«, καὶ ὅτι »οὐκ ἀγγέλων, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραάμ ἐπελάβετο«, καὶ ὅτι »κατὰ πάντα ὡμοιώθη ἡμῖν, πλην τῆς ἁμαρτίας«.

book 18 ταῦτα ἔσμεν· ὁ δὲ τρόπος, πῶς ταῦτα γεγένηται, πάσης λογικῆς φύσεως ὑπερβαίνει διάνοιαν. λέγει γὰρ καὶ περὶ τούτου Ἰερειῖας ὁ προφήτης »καὶ ἄνθρωπός ἐστι, καὶ τίς γινώσεται αὐτόν αὐτόν«;

book 19 Θαυμάζοντος δὲ τοῦ φιλοσόφου καὶ Παντὸς τοῦ συναθροισθέντος πλήθους εἰς τὴν ἀκρόασιν προσθέντες οἱ ἅγιοι πατέρες διὰ Μακαρίου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων εἶπον·

book 20 ἤδη διὰ πλείστων ὅσων ἀπεδείξαμεν, ὅτι θεὸς ὧν ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ γέγονεν ἄνθρωπος διὰ φιλανθρωπίαν, σαρκωθείς καὶ γεννηθεὶς ἐκ τῆς παρθένου θένου Μαρίας ἀπορρήτῳ γεννήσει.

book 21 ἐπειδὴ γὰρ ἡβουλήθη, ὡς προαπέδειξεν ὁ λόγος, ἀνακαινίσαι τὰ διὰ τὴν ἀπόπτωσιν τῶν πρωτοπλάστων Μέντα, γέγονεν ἐν τοῖς ἡμετέροις, ἵνα ἡμᾶς ποιήσῃ ἐν τοῖς ἑαυτοῦ, συγκαταβάς ὡς ἱατρὸς ἄριστος τῇ ἀσθενείᾳ ἡμῶν.

book 22 πάλιν ἐροῦμεν τὸ συγκαταβῆναι καὶ τὸ κατελθεῖν καὶ τὸ ἀπεστάλθαι κατὰ τὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ τρόπον διαληπτέον, ὡς προαπεδείξαμεν· τῇ γὰρ θεότητι αὐτοῦ τὰ πάντα σὺν τῷ πατρὶ πληροὶ αἰεὶ κατὰ τὰς προαποδοθείσας ἐννοίας.

book 23 ἄκουε τοίνυν· γεννώμεθα ἐκ γυναικός· 3 Luk. 1, 2 — 5 Röm. 1, 3 — 6 Matth. 1, 16 — 7 Rom. 9, 5 — 8 Hebr. 2, 16 — Hebr. 4, 15 — 12 Jerem. 17, 9 A1HR V1P3 M2P1P2 2 δι' ἡμᾶς ἑαυτοῦ ~ R 4 γενομένου P3 | ὁ > R 6 σάρκα etwas getilgt R | τὸ ἐξ ἧς V1P3 ὅτι ἐξ ἧς HM2P1P2 καὶ τὰ ἐξῆς A1R 11 γένηται von 2. Hd. corr. in γεγένηται M2 | πάσης — 12 διάνοιαν > mit dem Unterschied, daß Ai am Rand u. schwerlich von 1. Hd. einfügt H im Text einfügt ἀγνοεῖται, R auch noch die vorhergehenden zavia γεγένηται äßt und statt dessen ἀκατάληπτος im Text hat 14 f πλήθους τοῦ συναθροισθέντος ~ M2P1P2 15 f διὰ Μακαρίου ἐπισκόπου scheint schon in alter Zeit von 2. Hd. wiederholt zu sein (unleserlich) Ai 16 ἡ]δ[η] A1 17 ὧν] ἦν V1P3 | θεοῦ + καὶ V1 20 ἀπόστασιν A1H 23 συγκαταβὰν A1HRV1P3 συγκαταβῆναι M2P1P2 | ἀπεστάλθαι] ἀπελθεῖν R ἦλθε διὰ φιλανθρωπίαν εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἡμεῖς μὲν ἐξ ἡδονῆς ὕπνου καὶ σπέρματος ἀνδρός, αὐτὸς δὲ μόνος ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου. γαλακτοτροφούμεθα· ἦλθε καὶ εἰς τοῦτο σαρκὶ ὁ τῇ θεότητι αὐτοῦ διδούς τροφήν πάσῃ σαρκί. γινόμεθα εἰς προκοπὴν καὶ αὔξησιν ἡλικίας· οὐκ ἀπηξίωσε γενέσθαι καὶ αὐτὸς τοῦτο σωματικῶς, καθὼς γέγραπται ὅτι »Ἰησοῦς προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις«

book 24 καὶ ἕως τρικοστοετοῦς χρόνου διανύσας, ἵνα πᾶσαν ἡλικίαν εὐλογήσῃ, τότε ἐπὶ τὸ βάπτισμα ἔρχεται, κηρύσσοντος Ἰωάννου υἱοῦ Ζαχαρίου τῷ λαῷ βάπτισμα μετανοίας, οὐκ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν οὔτε υἰοθεσίας δῶρον διδόντος· οὐ γὰρ ἦν Ἰωάννου ταῦτα δοῦναι ἀκκ'] οὔτε ἀγγέλου, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ σαρκωθέντος καὶ ἐνανθρωπήσαντος θεοῦ λόγου.

book 25 καὶ ἀνέχεται τὸ ὑπὲρ ἡμῶν βάπτισμα, καὶ θεὸς ὧν ἀναμάρτητος ἐβαπτίσθη σωματικῶς ὡς ἄνθρωπος, οὐκ αὐτὸς δεόμενος βαπτίσματος, ἀλλ' ἀλλ' τὸ ἡμέτερον βάπτισμα δοξάσῃ, ἵνα πιστεύσωμεν, ὅτι ὥσπερ ἐπ' αὐτόν κατήλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὕτως καὶ ἐφ' ἡμᾶς τοὺς εἰς αὐτόν βαπτιζομένους.

book 26

εἶτα συναναστραφεῖς τοῖς ἀνθρώποις τὰς τε τῶν θείων αὐτοῦ ἐντολῶν παραδοὺς ἐκδόσεις τὰς τε τῶν σημείων ἐργασάμενος θαυματουργίας, ἐπὶ τριετῇ χρόνον καὶ τετάρτου ἀρξάμενος οὕτως ἐπὶ τὸ ὑπὲρ ἡμῶν ἐκούσιον αὐτοῦ σωματικὸν ἔρχεται πάθος· πάθος ἡμῖν γὰρ κεχρεώσθητι τιμωρία σταυροῦ· ἀλλ' εἰ πάντες ἐσταυρώθημεν, οὔτε ἑαυτοὺς ἐκ τοῦ θανάτου ἀρπάσαι ἰσχύσαμεν.

- book 27 »ἐβασίλευσε γὰρ ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωσέως καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἀμαρτήσαντας«. πολλοὶ ἄγιοι, πολλοὶ προφῆται, πολλοὶ δίκαιοι· καὶ οὐδεὶς αὐτῶν τῆς τοῦ θανάτου ἐξουσίας ἑαυτὸν ἡδυνήθη λυτρώσασθαι, ἀλλὰ ἦλθεν αὐτὸς ὁ τῶν πάντων σωτὴρ καὶ τὰς ἡμῖν χρεωστουμένας τιμωρίας εἰς τὴν ἐξ ἡμῶν ἀνθ' ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἀναμάρτητον αὐτοῦ ὑπεδέξατο σάρκα.
- book 28 κατεφερόμεθα μετὰ τὸν θάνατον εἰς τὸν Ἰδιὸν· ἀνεδέξατο καὶ τοῦτο καὶ 1f vgl. Weish. Sal. 7, 2 — 6 Luk. 2, 52 — 9 vgl. Mark. 1, 4 — 17 vgl. Baruch 3, 38 — 23 Rom. 5, 14 A1HR V1P3 M2P1P2 4 πάση σαρκὶ τροφήν ~ R 5 καὶ αὐτὸς γενέσθαι ~ HM2P1P2 6 τοῦτο > VI | καθὰ R 8 εὐλογίῃ ἡλικίαν ~ R 9 ἔρχεται] ἦλθε R 11 corr. 12 ἐνανθρωπήσαντος + τοῦ P2 17 συναναστραφεῖς M2 20 τέταρτον 212 τεταρτ/ R | ὑπὲρ ἡμῶν > P2 22 f ἰσχύσαμεν ἀρπάσαι ~ H ἰσχύαμεν A R 23 μέχρι] ἕως A1 25 προλλῆται V1 | αὐτῶν nachträglich, wohl von 1. Hd. eingefügt Ai 26 ἑαυτὸν bis λυτρώσασθαι am B von späterer Hd. auf der folgenden Seite am oberen Rand . . . τρωσαι . α 27 τὰς + ἐξ ἀμαρτιῶν R 28 f καταφερόμεθα R κατῆλθεν ἐκουσίως εἰς αὐτόν· οὐ κατηνέχθη καθάπερ ἡμεῖς ἀλλὰ κατῆλθεν, οὐ γὰρ ἦν ὑποκείμενος τῷ θανάτῳ, ἀλλ' ἐξουσιαστος τοῦ θανάτου καὶ μόνος κατελθὼν μετὰ πλήθους ἀνελήλυθεν.
- book 29 αὐτὸς γὰρ ἦν ὁ νοερὸς κόκκος τοῦ σίτου ὁ ὑπὲρ ἡμῶν πεσὼν εἰς τὴν γῆν καὶ ἀποθανὼν σαρκί, ὃς τῇ τῆς θεότητος αὐτοῦ δυνάμει ἀνέστησε τὸν σωματικὸν αὐτοῦ ναὸν κατὰ τὰς γραφὰς καρποφορήσαντα τὴν τοῦ παντὸς ἀνθρωπίνου γένους ἀνάστασιν, καὶ ἐμφανίσας τοῖς μαθηταῖς μετὰ τὴν τριήμερον ταφήν καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὰ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ σώματος αὐτοῦ πάθη, εἰπὼν· »ψηλαφήσατέ με, καὶ ἴδετε, ὅτι αὐτὸς ἐγὼ εἰμι, ὁ θαυματουργῶν, ὁ καὶ τὰ ὑπὲρ τοῦ ὑμετέρου γένους ἐν τῇ σαρκί μου καταδεξάμενος πάθη».
- book 30 εἶτα ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡνλερας συναυλιζόμενος αὐτοῖς δούς τε αὐτοῖς σωτηρίων ἐντολῶν ὑποθήκας, ἀνελήλυθεν εἰς τοὺς οὐρανούς βλεπόντων αὐτῶν, ἐν δεξιᾷ τε τοῦ πατρὸς κεκαθικέναι αὐτὸν οἱ ἱεροὶ ἐδίδαξαν λόγοι. ὃν καὶ ἤξιν προσδοκῶμεν ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος κρίναι ζῶντας καὶ νεκροὺς αἰδίως ὥς αἰεὶ συμβασιλεύοντα τῷ πατρὶ εἰς τοὺς ἀπείρους αἰῶνας.
- book 31 αὕτη ἡ τῆς ἐκκλησίας ἀποστολικὴ καὶ ἀμώμητος πίστις, ἣντινα ἄνωθεν παρ' αὐτοῦ τοῦ κυρίου διὰ τῶν ἀποστόλων ἐκ προγόνων εἰς ἐκγόνους παραδοθεῖσαν ἡ ἐκκλησία πρεσβεύει καὶ ἄχρι καὶ νῦν καὶ εἰς αἰεὶ ταύτην κρατεῖ, εἰπόντος τοῦ κυρίου τοῖς μαθηταῖς· »πορευθέντες πορευθέντες μαθητεύσατε παντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος».
- book 1 Καὶ ὁ φιλόσοφος· θεῖα ὡς ἀληθῶς καὶ φωτὸς ἔμπλεα τὰ παρὰ ξδ' τοῦ ἁγίου πνεύματος δέ ὑμῶν ἐκφωνηθέντα. δέομαι δὲ ὑμῶν, ἐρασμίων μοι ὄντων τῶν ἱερῶν τῆς διδασκαλίας ὑμῶν λόγων, ὑπόσχετέ μοι τὰς εὐαγεῖς ὑμῶν ἀκοὰς καὶ πρὸς ἃ ἐπερωτῶ διδάξατε, ἵνα πληρεστάτην λήψεσθε παρὰ τοῦ θεοῦ τὴν ὑπὲρ τῆς ἐμῆς σωτηρίας ἀμοιβήν. ἀποκρισὶς τῶν ἁγίων πατέρων διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου 9 Baruch 3, 38—13 Baruch 3, 36—20 IJoh. 2, 23 A1HR V1P3 M2P1P2 2 αὐτὸ] τὸ φῶς R 4 εἶπον R 7 ἀναγκαῖον H ἀναγκαίως d. übr. HSS | οὖν + ὦ V1P3 | φιλόσοφε > H | ἐπίστησον H 8 καθὼς R 9 ὅτι] ἔτι R 14 οὐ — 16 > A1R, καὶ scheint durch Rasur getilgt A1 18 ἐκβάλλοντες HR 22 παρ] καθ' R 26 Mit ξδ' hört die Zählung in P2 und damit überhaupt i. d. HSS auf 29 εὐαγεῖς ὑμῶν > R 30 λήψησθε HM2P1 31 ἀγιωτάτων A1M2P1V1 Λεοντίου·

- book 2 εἰπὲ ὁ βούλει, ἐπιθυμητὸν γὰρ ἡμῖν πληροφορησαί σε, ἐν πᾶσιν εὐμαρῶς δυναμένου σου νῦν μάλιστα δέχεσθαι τὰς ἀποδείξεις τῶν ῥήσεων ἐλλαμφθέντος σου ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος. εὐχαριστία τοῦ φιλοσόφου καὶ ἐπερώτησις περὶ τῆς τοῦ κυρίου ἐνανθρωπήσεως·
- book 3 χάρις ὑμῶν τῇ ἱερᾷ κεφαλῇ. φατὲ δέ μοι, ὡ ἱερώτατοι, πῶς νοητέον τὸ τὸν θεὸν λόγον τὸν τοῦ θεοῦ υἱὸν ἐπὶ τῆς γῆς ὥφθαι καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφθαι ἀθέατον ὄντα πάσῃ κτιστῇ φύσει ὀρωμένη τε καὶ νοουμένη, καὶ τίς ἡ αἰτία, δι' ἣν ταῦτα ἐπραγματεύσατο, διδάξατε, παρακαλῶ. ἀποκρίσις τῶν ἁγίων πατέρων πρὸς τὸν φιλόσοφον διὰ τοῦ ἐπισκόπου Λεοντίου·
- book 4 ἡ μὲν αἰτία τῆς αὐτοῦ παρουσίας ὠκονομήθη ὑπ' αὐτοῦ διὰ τὴν ἐν τῷ παραδείσῳ τῶν πρωτοκτίστων ἀνθρώπων τοῦ τε Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὕας γεγεννημένην ἀπόπτωσιν, ἥτις ἅπαν τὸ αὐτῶν ἐπενέμετο γένος.
- book 5 ἐπεὶ οὖν παραβάντες τὴν ἐντολὴν τοῦ θείου χαρίσματος ἐγυμνώθησαν, τοῦτο ἀποδοῦναι ἠθέλησεν ὁ δημιουργὸς τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει. καὶ νοντέον ἐνταῦθα, ὅτι ὥσπερ εἶπεν ὁ θεὸς »ποιήσωμεν ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν· καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον· κατὰ τὰς προρρηθείσας ἀποδείξεις, ὁ αὐτὸς πάλιν εἶπε, σώσωμεν τὸν ἀπολωλότα ἄνθρωπον, ὃν κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἐποίησαμεν.
- book 6 καὶ ὥσπερ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ εἶπε τὸ ποιήσωμεν καὶ ὁ υἱὸς ἐδημιούργησε, θεὸς ὢν ἐκ θεοῦ, ὁ αὐτὸς πάλιν βουλῇ πατρικῇ ἀνασῶσαι ἐν ἑαυτῷ ἡβουλήθη τὸν ἄνθρωπον.
- book 7 ἐπερώτησις τοῦ φιλοσόφου περὶ τοῦ αὐτοῦ· καὶ πῶς ἐπὶ τῆς γῆς ὥφθη καὶ συνανεστράφη ὡς ἄνθρωπος τοῖς ἀνθρώποις θεὸς ὢν ἀναλλοίωτος; ἀποκρίσις παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων διὰ Μακαρίου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων·
- book 8 κατὰ τὴν φωνὴν τοῦ θεσπεσίου Παύλου »μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, τοῦτ' ἔστιν ὁ τοῦ θεοῦ τότε τότε αὐτὸς ὥφθη καὶ ἀγγέλοις οὐδὲ γὰρ ἀγγέλοις ἢ ἀρχαγγέλοις ἢ τισι τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων θεατὸς ὁ μονογενής, ἐπεὶ περ θεὸν οὐδεὶς 6 f 24 vgl. Baruch 3,38 — 16 Gen. 1, 26 f — 27 1 Tim. 3, 16 — 30 vgl. Joh. 1, 18 A1HR V1P3 M2P1P2 1 8] ὦ R 2 εὐμαρῶς + ὡς P2 | σου > R 3 λαμφθέντος Pi P2 4 κυρίου + ἡμῶν R 5 δὲ] δὲ P2 6 τῆς > R 9 f πρὸς τὸν > R 10 τοῦ + αὐτοῦ M2P1 11 τῆς M2P1P2 14 ἐγυμνώθησαν] V1P3 ἐγυμνώθη R 22 πατρικῇ βουλῇ ~ H | αὐτῷ P2 23 ἀπερώτησις 2 24 τῆς > M2P1P2 | καὶ + τοῖς ἀνθρώποις ~ P2 25 παρὰ > M2P1P2 28 Holl] ὅς HSS ὅς P3 Balf.) | ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ~ H 29 ὥφθη <ἀνθρώποις> Holl ἢ ἀρχαγγέλοις > P2 30 οὐδεὶς θεὸν ~ H ἐώρακε πώποτε.
- book 9 οὐπερ τὴν ἐξ οὐρανῶν καταφοίτησιν ἀκούων μὴ τοπικὴν μετὰστασιν τῆς ἀχωρήτου αὐτοῦ ὑποπεύσης θεότητος, οἰδονομίαν δὲ νόει τὸ ὅλον τοῦτο τὸ μέγα ὡς ἀληθῶς τῆς εὐσεβείας μυστήριον, ἐν ᾧ ἐνεκαινίσθημεν.
- book 10 ἀνακαίνισις γὰρ γέγονε καινότητος ἐπανάληψις διὰ δὴ τοῦτο ἀποδιδούς ἡμῖν τὴν πρὸς ἑαυτὸν ὁμοίωσιν ὁ αὐτὸς τοῦ θεοῦ λόγος εἰς ὁμοίωσιν ἡμῶν κατῆθεν.
- book 11 ἀδύνατον δὲ ἦν θεὸν ὁμοιωθῆναι ἡμῖν μὴ σαρκωθέντα — οὐ γὰρ ἀσώματον εἶδος αὐτῷ ἀσώματος οὐσίας προσεγίνετο, ὅπερ ἦν αὐτός, αὐτός, ἀλλὰ τὸ σωματικόν — σωματικὴ δὲ οὐσία ἄνευ προσλήψεως οὐκ ἐγίνετο· διὰ τοῦτο σῶμα ἀληθῶς προσέλαβεν, ἵνα οἱ τῆς ἐξ ἀρχῆς ἀδελφότητος ἐκπεσόντες διὰ τὴν τοῦ ἀσώματος εἶδους ἀλλαγὴν, τοῦτ' ἔστι τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος, ἥς διὰ τῶν πρώτων ἀνθρώπων τοῦ τε Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὕας ἀπωλέσαμεν, εἰς ἐδελφότητα εἰσαχθῶμεν διὰ τῆς σωματικῆς προσλήψεως καὶ πάλιν τὸ ἀσώματον τὸ τὸ θεῖον ἀπολάβωμεν.
- book 12 λαμβάνει δὲ σάρκα ἐκ γυναικός· οὕτως γὰρ καὶ ὁμογενὴς ἡμῖν καθίσταται, ἵνα καὶ ὡς ὁμογενέσιν ἡμῖν μεταδῷ τῆς δόξης τῆς ἑαυτοῦ, ἵνα καὶ τὴν γυναῖκα διὰ τῆς γεννήσεως ἀνασώσῃ·

- book 13 »ἀνασωθήσεται γάρ, φησίν, ἡ γυνὴ διὰ τῆς τεκνογονίας«. σὰρξ δὲ προσείληπτο τὸ κατὰ φύσιν ἔχουσα ζωτικόν· οὐδεμία γὰρ σὰρξ ἄνευ τοῦ ζωποιοῦ, ὃ καὶ ψυχὴν ιδίως ἡ γραφὴ καλεῖ.
- book 14 ὁ φιλόσοφος· τίς οὐκ ἂν ἐκπλαγῇ ἐπὶ τοῖς μεγαλείοις τοῦ θεοῦ τούτοις, ὡς ἔφατε; πλὴν πῶς λαμβάνει σάρκα ἐκ γυναικός, καθὼς ἀρτίως εἰρήκατε; ἀποκρίσις τῶν ἀγίων πατέρων διὰ τοῦ αὐτοῦ Μακαρίου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων·
- book 15 ἤδη εἰρήκαμέν σοι, ὦ βέλτιστε, μηδαμῶς ἐπὶ τῶν τοῦ θεοῦ μυστηρίων λέγειν τὸ ὅπως· ἀπόρρητα γάρ εἰσι καὶ ἀνεπιλόγιστα· ὡς δὲ ἐκ τῶν ἱερῶν λόγων ἐδιδάχθημεν, ἐροῦμεν ὅσον ὁ λόγος παραστῆσαι δυνήσεται.
- book 16 τὸ γὰρ παντελῶς καταληπτικὸν τοῦ μυστηρίου ἐκείνου, τῆς τοῦ κυρίου ἐνσάρκου οἰκονομίας, πῶς γέγονεν, οἶδεν ἀνθρώπων οὐδὲ ἀγγέλων οὐδεὶς, οὐδὲ αὐτὸς Γαβριὴλ ὁ διακονησάμενος τῷ μυστηρίῳ ἐκείνῳ, οὐδὲ ἡ πάναγνος καὶ καθαρὰ καὶ ἀγία παρθένος Μαρία παραστῆσαι δυνήσεται τὴν ὅλην τῆς αὐτῆς 3 f I Tim. 3, 16 — 18 I Tim. 2, 15 A1HR V1P3 M2P1P2 9 ἄνευ + R | προσλήψεως + τε A1 11 ἀλλαγῇ[v] A1 12 τὸν πρῶ- τον ἄνθρωπον P2 15 σάρκα) σῶμα V1 16 ὁ μονογενῆς P3, ὁμογενῆς corr. aus ὁμονογενῆς HR 17 τῆς ἑαυτοῦ δόξης A1R | ἀνασῶση H > d. übr. 20 ζωποιοῦ A1HR ζωτικοῦ d. übr. HSS 21 ἐκπλαγείη M2P1P2 | φατέ R 30 τὸ μυστήριον ἐκεῖνο A1R τοῦ θεοῦ λόγου σαρκώσεως κατάληψιν — αὐτὸς γὰρ μόνος ὁ μονογενῆς τοῦ θεοῦ υἱὸς τὸ ἀκριβὲς οἶδε τῆς ἑαυτοῦ δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσεως —
- book 17 εἰ γὰρ καὶ »παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου« καθά φησιν ὁ Λουκᾶς, Περὶ τῆς ἐνσάρκου αὐτοῦ οἰκονομίας ὅτι »ἐκ σπέρματος Δαυὶδ καὶ Ἀβραάμ τὸ κατὰ σάρκα« καὶ τὸ »ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς«, τοῦτ' ἔστιν ἐκ τῆς παρθένου, »ὁ λεγόμενος Χριστός«, καὶ ὅτι »ὧν οἱ πατέρες καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα«, καὶ ὅτι »οὐκ ἀγγέλων, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραάμ ἐπελάβετο«, καὶ ὅτι »κατὰ πάντα ὡμοιώθη ἡμῖν, πλὴν τῆς ἁμαρτίας«.
- book 18 ταῦτα ἔσμεν· ὁ ὁ τρόπος, πῶς ταῦτα γεγένηται, πάσης λογικῆς φύσεως ὑπερβαίνει διάνοιαν. λέγει γὰρ καὶ περὶ τούτου Ἱερεμίας ὁ προφήτης »καὶ ἄνθρωπός ἐστι, καὶ τίς γινώσεται αὐτόν αὐτόν«;
- book 19 ἤδη διὰ πλείστων ὅσων ἀπεδείξαμεν, ὅτι θεὸς ὧν ὁ μονογενῆς υἱὸς τοῦ θεοῦ γέγονεν ἄνθρωπος διὰ φιλανθρωπίαν, σαρκωθείς καὶ γεννηθεὶς ἐκ τῆς παρθένου θένου Μαρίας ἀπορρήτῳ γεννήσει.
- book 20 ἐπειδὴ γὰρ ἠβουλήθη, ὡς προαπέδειξεν ὁ λόγος, ἀνακαινίσαι τὰ διὰ τὴν ἀπόπτωσιν τῶν πρωτοπλάστων Μέντα, γέγονεν ἐν τοῖς ἡμετέροις, ἵνα ἡμᾶς ποιήσῃ ἐν τοῖς ἑαυτοῦ, συγκαταβάς ὡς ἱατρὸς ἄριστος τῇ ἀσθενείᾳ ἡμῶν.
- book 21 πάλιν ἐροῦμεν τὸ συγκαταβῆναι καὶ τὸ κατελθεῖν καὶ τὸ ἀπεστάλθαι κατὰ τὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ τρόπον διαληπτέον, ὡς προαπεδείξαμεν· τῇ γὰρ θεότητι αὐτοῦ τὰ πάντα σὺν τῷ πατρὶ πληροῖ ἀεὶ κατὰ τὰς προαποδοθείσας ἐννοίας.
- book 22 ἄκουε τοίνυν· γεννώμεθα ἐκ γυναικός· 3 Luk. 1, 2 — 5 Röm. 1, 3 — 6 Matth. 1, 16 — 7 Rom. 9, 5 — 8 Hebr. 2, 16 — Hebr. 4, 15 — 12 Jerem. 17, 9 A1HR V1P3 M2P1P2 2 δι' ἡμᾶς ἑαυτοῦ ~ R 4 γενομένου P3 | ὁ > R 6 σάρκα etwas getilgt R | τὸ ἐξ ἧ V1P3 ὅτι ἐξ ἧς HM2P1P2 καὶ τὰ ἐξῆς A1R 11 γένηται von 2. Hd. corr. in γεγένηται M2 | πάσης — 12 διάνοιαν > mit dem Unterschied, daß Ai am Rand u. schwerlich von 1. Hd. einfügt H im Text einfügt ἀγνοεῖται, R auch noch die vorhergehenden zavia γεγένηται äßt und statt dessen ἀκατάληπτος im Text hat 14 f πλήθους τοῦ συναθροισθέντος ~ M2P1P2 15 f διὰ Μακαρίου ἐπισκόπου scheint schon in alter Zeit von 2. Hd. wiederholt zu sein (unleserlich) Ai 16 ἡ[δ]η A1 17 ὧν] ἦν V1P3 | θεοῦ + καὶ V1 20 ἀπόστασιν A1H 23 συγκαταβὰν A1HRV1P3 συγκαταβῆναι M2P1P2 | ἀπεστάλθαι] ἀπελθεῖν R ἦλθε διὰ φιλανθρωπίαν εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἡμεῖς μὲν ἐξ ἡδονῆς ὕπνου καὶ σπέρματος ἀνδρός,

αὐτὸς δὲ μόνος ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου. γαλακτοτροφούμεθα· ἦλθε καὶ εἰς τοῦτο σαρκὶ ὁ τῇ θεότητι αὐτοῦ διδούς τροφήν πάσῃ σαρκί. γινόμεθα εἰς προκοπὴν καὶ αὐξήσιν ἡλικίας· οὐκ ἀπηξίωσε γενέσθαι καὶ αὐτὸς τοῦτο σωματικῶς, καθὼς γέγραπται ὅτι
»Ἰησοῦς προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεῶ καὶ ἀνθρώποις·

book 23 καὶ ἕως τρικοστοετοῦς χρόνου διανύσας, ἵνα πᾶσαν ἡλικίαν εὐλογήσῃ, τότε ἐπὶ τὸ βάπτισμα ἔρχεται, κηρύσσοντος Ἰωάννου υἱοῦ Ζαχαρίου τῷ λαῷ βάπτισμα μετανοίας, οὐκ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν οὔτε υἰοθεσίας δῶρον διδόντος· οὐ γὰρ ἦν Ἰωάννου ταῦτα δοῦναι ἀκκ'] οὔτε ἀγγέλου, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ σαρκωθέντος καὶ ἐνανθρωπήσαντος θεοῦ λόγου.

book 24 καὶ ἀνέχεται τὸ ὑπὲρ ἡμῶν βάπτισμα, καὶ θεὸς ὢν ἀναμάρτητος ἐβαπτίσθη σωματικῶς ὡς ἄνθρωπος, οὐκ αὐτὸς δεόμενος βαπτίσματος, ἀλλ' ἀλλ' τὸ ἡμέτερον βάπτισμα δοξάσῃ, ἵνα πιστεύσωμεν, ὅτι ὥσπερ ἐπ' αὐτὸν κατῆλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὕτως καὶ ἐφ' ἡμᾶς τοὺς εἰς αὐτὸν βαπτιζομένους.

book 25 εἰτα συναναστραφεῖς τοῖς ἀνθρώποις τὰς τε τῶν θείων αὐτοῦ ἐντολῶν παραδοὺς ἐκδόσεις τὰς τε τῶν σημείων ἐργασάμενος θαυματουργίας, ἐπὶ τριετὴ χρόνον καὶ τετάρτου ἀρξάμενος οὕτως ἐπὶ τὸ ὑπὲρ ἡμῶν ἐκούσιον αὐτοῦ σωματικὸν ἔρχεται πάθος· πάθος ἡμῖν γὰρ κεχρεώστητι τιμωρία σταυροῦ· ἀλλ' εἰ πάντες ἐσταυρώθημεν, οὔτε ἑαυτοὺς ἐκ τοῦ θανάτου ἀρπάσαι ἰσχύσαμεν.

book 26 »ἐβασίλευσε γὰρ ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωσέως καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας«. πολλοὶ ἅγιοι, πολλοὶ προφῆται, πολλοὶ δικαιοὶ· καὶ οὐδεὶς αὐτῶν τῆς τοῦ θανάτου ἐξουσίας ἑαυτὸν ἠδυνήθη λυτρώσασθαι, ἀλλὰ ἦλθεν αὐτὸς ὁ τῶν πάντων σωτὴρ καὶ τὰς ἡμῖν χρεωστουμένας τιμωρίας εἰς τὴν ἐξ ἡμῶν ἀνθ' ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἀναμάρτητον αὐτοῦ ὑπεδέξατο σάρκα.

book 27 κατεφερόμεθα μετὰ τὸν θάνατον εἰς τὸν Ἄϊδην· ἀνεδέξατο καὶ τοῦτο καὶ 1f vgl. Weish. Sal. 7, 2 — 6 Luk. 2, 52 — 9 vgl. Mark. 1, 4 — 17 vgl. Baruch 3, 38 — 23 Rom. 5, 14 A1HR V1P3 M2P1P2 4 πάσῃ σαρκὶ τροφήν ~ R 5 καὶ αὐτὸς γενέσθαι ~ HM2P1P2 6 τοῦτο > VI | καθὰ R 8 εὐλογήσῃ ἡλικίαν ~ R 9 ἔρχεται] ἦλθε R 11 corr. 12 ἐνανθρωπήσαντος + τοῦ P2 17 συναναστραφεῖς M2 20 τέταρτον 212 τεταρτ/ R | ὑπὲρ ἡμῶν > P2 22 f ἰσχύσαμεν ἀρπάσαι ~ H ἰσχύσαμεν A R 23 μέχρι] ἕως A1 25 προλλῆται V1 | αὐτῶν nachträglich, wohl von 1. Hd. eingefügt Ai 26 ἑαυτὸν bis λυτρώσασθαι am B von späterer Hd. auf der folgenden Seite am oberen Rand . . . τρωσαι . α 27 τὰς + ἐξ ἁμαρτιῶν R 28 f καταφερόμεθα R κατῆλθεν ἐκουσίως εἰς αὐτόν· οὐ κατηνέχθη καθάπερ ἡμεῖς ἀλλὰ κατῆλθεν, οὐ γὰρ ἦν ὑποκείμενος τῷ θανάτῳ, ἀλλ' ἐξουσιαστής τοῦ θανάτου καὶ μόνος κατελθὼν μετὰ πλήθους ἀνελήλυθεν.

book 28 αὐτὸς γὰρ ἦν ὁ νοερὸς κόκκος τοῦ σίτου ὁ ὑπὲρ ἡμῶν πεσὼν εἰς τὴν γῆν καὶ ἀποθανὼν σαρκί, ὃς τῇ τῆς θεότητος αὐτοῦ δυνάμει ἀνέστησε τὸν σωματικὸν αὐτοῦ ναὸν κατὰ τὰς γραφὰς καρποφορήσαντα τὴν τοῦ παντὸς ἀνθρωπίνου γένους ἀνάστασιν, καὶ ἐμφανίσας τοῖς μαθηταῖς μετὰ τὴν τριήμερον ταφήν καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὰ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ σώματος αὐτοῦ πάθη, εἰπὼν· »ψηλαφήσατέ με, καὶ ἴδετε, ὅτι αὐτὸς ἐγώ εἰμι, ὁ θαυματουργῶν, ὁ καὶ τὰ ὑπὲρ τοῦ ὑμετέρου γένους ἐν τῇ σαρκί μου καταδεξάμενος πάθη».

book 29 εἴτα ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡνλερας συναυλιζόμενος αὐτοῖς δούς τε αὐτοῖς σωτηρίων ἐντολῶν ὑποθήκας, ἀνελήλυθεν εἰς τοὺς οὐρανούς βλεπόντων αὐτῶν, ἐν δεξιᾷ τε τοῦ πατρὸς κεκαθικέναι αὐτὸν οἱ ἱεροὶ ἐδίδαξαν λόγοι. ὃν καὶ ἤξειν προσδοκῶμεν ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς αἰδίδως ὡς αἰεὶ συμβασιλεύοντα τῷ πατρὶ εἰς τοὺς ἀπείρους αἰῶνας.

book 30 αὕτη ἡ τῆς ἐκκλησίας ἀποστολικὴ καὶ ἀμώμητος πίστις, ἥντινα ἄνωθεν παρ' αὐτοῦ τοῦ κυρίου διὰ τῶν ἀποστόλων ἐκ προγόνων εἰς ἐκγόνους παραδοθεῖσαν ἡ ἐκκλησία πρεσβεύει καὶ ἄχρι

καὶ νῦν καὶ εἰς αἰὲν ταύτην κρατεῖ, εἰπόντος τοῦ κυρίου τοῖς μαθηταῖς· »πορευθέντες πορευθέντες μαθητεύσατε παντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος«.

book 1 Τούτων οὕτως ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος διὰ τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ συνειλεγμένων ἐκφωνηθέντων, ἐμεγάλυνε τὸν θεὸν ἅπαν τὸ πλῆθος ἐκεῖνο τὸ εἰς τὴν ἀκρόασιν ἐκείνην συνελθόν.

book 2 ἐπηκροᾶτο δὲ καὶ αὐτὸς ὁ θεοφιλέστατος βασιλεὺς συμπαρῶν καὶ αὐτὸς τὰ πλεῖστα τῇ συνόδῳ καὶ ὑπεραγασθεὶς ἐδόξαζε τὸν θεὸν τοιούτων ἐπακούσας θείων δογμάτων· χαίρων δὴτα 4 vgl. Joh. 12, 24 — 5 vgl. I Pe. 3, 18 — 5 ff vgl. Joh. 2, 21 f — 9 Luk. 24, 39 — 12 ff vgl. Act. 1, 3 — 11 — 21 Matth. 28, 19. 20 A1HR V1P3 M2P1P2 6 κατὰ τας στάς V1 7 ἀνθρωπίνου γένους] ἀνθρώπου R ἀνθρωπείου γένους V1P3 8 > M2 11 ὑμετέρου V1P3M2P1P2 ἡμετέρου A1HR 12 f τε αὐτοῖς > V1 16 συμβασιλεύοντα] συμβουλεύοντα P3 19 ἐγγόνους 20 καὶ 2 > M2P1P2 24 τῶν > HM2P1P2 | πάντων] πατέρων R 25 > 26 τῇ > M2 30 ἐδόξασε V1 | θείων > H ἐπὶ τῇ τῶν ἡμετέρων ἐπισκόπων συμφωνίᾳ, ἡγαλλιᾶτο τῷ πνεύματι· ἔσπευδε γὰρ μηδένα μὴ μέγαν μὴ μικρὸν διαφωνῆσαι ταύτης τῆς σωτηρίου ὁμολογίας.

book 3 μετὰ γοῦν τὴν πολλὴν ταύτην καὶ χρονίαν τῆς προσκυνητῆς σκέψεως ἐκπλήρῳσιν ἔδοξε πᾶσιν ὁμοῦ τοῖς ἡμετέροις τὸ ὁμοούσιον δεῖν ὀρίσασθαι ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως, ὃν τρόπον καὶ οἱ μετὰ τοὺς ἀποστόλους ἅγιοι ἡμῶν πατέρες ταύτην παρέδοσαν τὴν πίστιν, τοῦτ' ἔστι τῆς αὐτῆς οὐσίας τῆς τοῦ πατρὸς ὁμολογεῖν τὸν υἱὸν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

book 4 ἦντινα πίστιν πάντες οἱ ἐν τῇ Νικαέων συναθροισθέντες ἅγιοι ἐπίσκοποι ἐβεβαίωσαν, τό τε τῶν ἱερατικῶν καὶ ὁμολογητῶν ἁγίων ἀνδρῶν πλῆθος αὐτός τε ὁ πανεύφημος καὶ θεοφιλέστατος βασιλεὺς καὶ ἅπαν τὸ ἐκεῖσε τῶν πιστῶν συνεληλυθὸς πλῆθος χαίροντες ἀπεδέξαντο τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, παρεκτὸς ἐπτακαίδεκα ἐπισκόπων τὸν ἀριθμὸν περὶ ὧν καὶ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, οἷς ὁ Ἄρειος ἐπιτέρεσθαι δοκῶν σὺν αὐτοῖς ἐάλω, συμφώνοις αὐτοῦ οὖσι, λεγόντων αὐτῶν σὺν αὐτῷ ἔξωθεν τὸν υἱὸν δεδημιουργῆσθαι τῷ θεῷ ἐκ μὴ ὄντων τινῶν ὑποστάσεων καὶ οὐκ ἀπ' αὐτῆς τῆς τοῦ πατρὸς θεότητος γεννηθέντα.

book 1 Τούτων οὕτως ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος διὰ τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ συνειλεγμένων ἐκφωνηθέντων, ἐμεγάλυνε τὸν θεὸν ἅπαν τὸ πλῆθος ἐκεῖνο τὸ εἰς τὴν ἀκρόασιν ἐκείνην συνελθόν.

book 2 ἐπηκροᾶτο δὲ καὶ αὐτὸς ὁ θεοφιλέστατος βασιλεὺς συμπαρῶν καὶ αὐτὸς τὰ πλεῖστα τῇ συνόδῳ καὶ ὑπεραγασθεὶς ἐδόξαζε τὸν θεὸν τοιούτων ἐπακούσας θείων δογμάτων· χαίρων δὴτα 4 vgl. Joh. 12, 24 — 5 vgl. I Pe. 3, 18 — 5 ff vgl. Joh. 2, 21 f — 9 Luk. 24, 39 — 12 ff vgl. Act. 1, 3 — 11 — 21 Matth. 28, 19. 20 A1HR V1P3 M2P1P2 6 κατὰ τας στάς V1 7 ἀνθρωπίνου γένους] ἀνθρώπου R ἀνθρωπείου γένους V1P3 8 > M2 11 ὑμετέρου V1P3M2P1P2 ἡμετέρου A1HR 12 f τε αὐτοῖς > V1 16 συμβασιλεύοντα] συμβουλεύοντα P3 19 ἐγγόνους 20 καὶ 2 > M2P1P2 24 τῶν > HM2P1P2 | πάντων] πατέρων R 25 > 26 τῇ > M2 30 ἐδόξασε V1 | θείων > H ἐπὶ τῇ τῶν ἡμετέρων ἐπισκόπων συμφωνίᾳ, ἡγαλλιᾶτο τῷ πνεύματι· ἔσπευδε γὰρ μηδένα μὴ μέγαν μὴ μικρὸν διαφωνῆσαι ταύτης τῆς σωτηρίου ὁμολογίας.

book 3 μετὰ γοῦν τὴν πολλὴν ταύτην καὶ χρονίαν τῆς προσκυνητῆς σκέψεως ἐκπλήρῳσιν ἔδοξε πᾶσιν ὁμοῦ τοῖς ἡμετέροις τὸ ὁμοούσιον δεῖν ὀρίσασθαι ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως, ὃν τρόπον καὶ οἱ μετὰ τοὺς ἀποστόλους ἅγιοι ἡμῶν πατέρες ταύτην παρέδοσαν τὴν πίστιν, τοῦτ' ἔστι τῆς αὐτῆς οὐσίας τῆς τοῦ πατρὸς ὁμολογεῖν τὸν υἱὸν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

book 4 ἦντινα πίστιν πάντες οἱ ἐν τῇ Νικαέων συναθροισθέντες ἅγιοι ἐπίσκοποι ἐβεβαίωσαν, τό τε τῶν ἱερατικῶν καὶ ὁμολογητῶν ἁγίων ἀνδρῶν πλῆθος αὐτός τε ὁ πανεύφημος καὶ

θεοφιλέστατος βασιλεὺς καὶ ἅπαν τὸ ἐκεῖσε τῶν πιστῶν συνεληλυθὸς πλῆθος χαίροντες ἀπεδέξαντο τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, παρεκτὸς ἑπτακαίδεκα ἐπισκόπων τὸν ἀριθμὸν περὶ ὧν καὶ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, οἷς ὁ Ἄρειος ἐπιτέρπεσθαι δοκῶν σὺν αὐτοῖς ἐάλω, συμφώνοις αὐτοῦ οὖσι, λεγόντων αὐτῶν σὺν αὐτῷ ἔξωθεν τὸν υἱὸν δεδημιουργῆσθαι τῷ θεῷ ἐκ μὴ ὄντων τινῶν ὑποστάσεων καὶ οὐκ ἀπ' αὐτῆς τῆς τοῦ πατρὸς θεότητος γεννηθέντα.

book 1 Διὸ ἐκκηρύκτους αὐτοὺς καὶ αὐθις γενέσθαι σὺν Ἀρείῳ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας παμψηφὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἡμῶν πατέρες ὥρισαντο, ἀναθεματίσαντες αὐτούς τε καὶ τὴν ἀσεβῆ αὐτῷ δόξαν καὶ τὰ ρήματα καὶ τὰ νοήματα αὐτῶν τὰ βλάσφημα, οἷς ἐκέχρητο κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Μοῦ λέγοντες ἐξ οὐκ ὄντων αὐτὸν εἶναι καὶ ὅτι ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν καὶ αὐτεξουσιότητι κακίας καὶ ἀρετῆς δεκτικὸν αὐτὸν εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, κτίσμα λέγοντες αὐτὸν εἶναι καὶ ποίημα.

book 2 ἀνεθεμάτισεν θεμάτισεν ἅπαντα ταῦτα καὶ αὐτοὺς ἡ ἁγία σύνοδος οὐδὲ ὅσον ἀκοῦσαι τῆς ἀσεβοῦς δόξης αὐτῶν καὶ ἀπονοίας καὶ τῶν βλασφημῶν αὐτῶν ρημάτων ἀνασχομένη.

book 3 ἀλλὰ καὶ τὸ πιττάκιον δὲ αὐτῶν, ὅπερ γέμον τῆς ἀσεβείας αὐτῶν ἐπιδοῦναι ἐτόλμησαν, παραχρῆμα διέρρηξαν. καὶ τὰ μὲν κατ' ἐκείνους τοιοῦτον εἴληφε παρὰ τῆς ἁγίας 3— 17 vgl. Rufin X 5 p. 965 — 22 ff vgl. Philostorg. I 9 a S. 10 (Bidez) und oben S. 35, 24 ff A1HR V1P3 M2P1P2 1 συμφωνία > P2 2 γὰρ > A1R 4 f πᾶσι τοῖς ἡμετέροις ὁμοῦ 5 δεῖν — πίστεως] ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας δεῖν ὀρίσασθαι R 7 αὐτῆς] αὐτοῦ H 8 ἅπαντες M2P1P2 10 ἀγίων > V1P3 | τε > H 21 καὶ ἀπονοίας — μάτων Rand von 1. Hd. ' 27 τῶν > R 28 δὲ > RM2 συνόδου τέλος.

book 4 τὰ δὲ περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως συμφώνως ἅπαντες οἱ ἐπίσκοποι ἐν ὀλίγοις ρήμασι διὰ τὴν τοῦ πιστοῦ πλήθους τῶν λαῶν ἀπλότητα τὸ ὅλον περιλαβόντες ὡδέ πως ἐγγράφως ἐκτίθενται τὸ τῆς καθολικῆς πίστεως σύμβολον.

book 5 Ἐκθεσις τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς πίστεως ἐκτεθείσης ὑπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου ἐπὶ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνδσταντίνου ἐν ὑπατεία Παυλίνου καὶ Ἰουλιανοῦ τῶν λαμπρῶν ἔτους ἀπὸ Ἀλεξάνδρου χλς' ἐν μηνὶ Δεσίῳ 1θ τῇ πρὸ δεκατριῶν Καλανδῶν Ἰουδίου Ἰουλίου ἰνδ. #x772; ἐν Νικαίᾳ μητροπόλει τῆς Βιθυνίας.

book 1 Διὸ ἐκκηρύκτους αὐτοὺς καὶ αὐθις γενέσθαι σὺν Ἀρείῳ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας παμψηφὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἡμῶν πατέρες ὥρισαντο, ἀναθεματίσαντες αὐτούς τε καὶ τὴν ἀσεβῆ αὐτῷ δόξαν καὶ τὰ ρήματα καὶ τὰ νοήματα αὐτῶν τὰ βλάσφημα, οἷς ἐκέχρητο κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Μοῦ λέγοντες ἐξ οὐκ ὄντων αὐτὸν εἶναι καὶ ὅτι ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν καὶ αὐτεξουσιότητι κακίας καὶ ἀρετῆς δεκτικὸν αὐτὸν εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, κτίσμα λέγοντες αὐτὸν εἶναι καὶ ποίημα.

book 2 ἀνεθεμάτισεν θεμάτισεν ἅπαντα ταῦτα καὶ αὐτοὺς ἡ ἁγία σύνοδος οὐδὲ ὅσον ἀκοῦσαι τῆς ἀσεβοῦς δόξης αὐτῶν καὶ ἀπονοίας καὶ τῶν βλασφημῶν αὐτῶν ρημάτων ἀνασχομένη.

book 3 ἀλλὰ καὶ τὸ πιττάκιον δὲ αὐτῶν, ὅπερ γέμον τῆς ἀσεβείας αὐτῶν ἐπιδοῦναι ἐτόλμησαν, παραχρῆμα διέρρηξαν. καὶ τὰ μὲν κατ' ἐκείνους τοιοῦτον εἴληφε παρὰ τῆς ἁγίας 3— 17 vgl. Rufin X 5 p. 965 — 22 ff vgl. Philostorg. I 9 a S. 10 (Bidez) und oben S. 35, 24 ff A1HR V1P3 M2P1P2 1 συμφωνία > P2 2 γὰρ > A1R 4 f πᾶσι τοῖς ἡμετέροις ὁμοῦ 5 δεῖν — πίστεως] ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας δεῖν ὀρίσασθαι R 7 αὐτῆς] αὐτοῦ H 8 ἅπαντες M2P1P2 10 ἀγίων > V1P3 | τε > H 21 καὶ ἀπονοίας — μάτων Rand von 1. Hd. ' 27 τῶν > R 28 δὲ > RM2 συνόδου τέλος.

book 4 τὰ δὲ περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως συμφώνως ἅπαντες οἱ ἐπίσκοποι ἐν ὀλίγοις ρήμασι διὰ τὴν τοῦ πιστοῦ πλήθους τῶν λαῶν ἀπλότητα τὸ ὅλον περιλαβόντες ὡδέ πως ἐγγράφως ἐκτίθενται τὸ τῆς καθολικῆς πίστεως σύμβολον.

book 1 Πιστεύομεν εἰς ἵνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα ὁρατῶν τε πάντων των καὶ ἀοράτων ποιητήν.

book 2

καὶ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς μονογενῆ, τοῦτ' ἔστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ,

- book 3 τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ὑμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα καὶ σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα,
- book 4 παθόντα ταφέντα καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς καὶ πάλιν ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς.
- book 5 καὶ εἰς τὸ αὐτοῦ αὐτοῦ πνεῦμα.
- book 6 Τοὺς δὲ λέγοντας ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν καὶ πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν καὶ ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο ἢ ἐξ ἐτέρας ὑποστάσεως ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι ἢ κτιστὸν ἢ τρεπτὸν ἢ ἄλλοιωτὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ» τοὺς τοιούτους ἀνθεματίζει ἡ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία.
- book 7 Αὕτη ἐστὶν ἡ πίστις, ἣν ἐξέθεντο οἱ ἐν Νικαίᾳ ἅγιοι ἡμῶν πατέρες οἱ ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι πρῶτον μὲν κατὰ Ἀρείου βλασφημοῦντος
- book 8 καὶ λέγοντος κτίσμα τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ κατὰ Σαβελλίου τε καὶ Φωτεινοῦ καὶ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως καὶ Μανιχαίου καὶ Οὐαλεντίνου καὶ Μαρκίωνος καὶ κατὰ πάσης δὲ αἱρέσεως, ἣτις ἐπ' ἀποστόλων 20—24 vgl. Philostorg. a. a. A1HR V1P3 M2P1P2 1 δὲ > H 2 ἐν ὀλίγοις ῥήμασι nach 3 ἀπλότητα ~ A1R | τὴν > 3 f ἐκτίθεται P2 5 νικαίας P3 6 ἐπὶ] ὑπὸ P2 | βασιλέως] μεγάλου R 7 χλς] χζ' λζ' Γζ' | δίσίω (so!) A1 | ιζ' θζ' > V1P3 7 f 8 τῶν βιθυνῶν H τῶν βιθυνίων R 18 ἐρχόμενον + ἐρχόμενον H 19 πνεῦμα αὐτοῦ ~ R αὐτοῦ > V1 20 ποτε > V1 20 f καὶ πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν 21 ὅτι nach ὄντων ~ R | ἐτέρας] ἡμετέρας A1 (wo aber ημ wieder radiert), R 22 ἢ κτιστὸν > M2P1P2P3 23 καὶ ἀποστολικὴ > H 25 ἅγιοι > R A1 28 σαμωσατέως R 29 δὲ > H ἔστη τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ·
- book 9 οὓς κατέκρινεν ἡ ἐν τῇ Νικαέῳ πόλει συνηγμένη τῶν ἀγίων ὀρθοδόξων σύνοδος, ὧν τὰ ὀνόματα καὶ τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν ἐστὶν ὑποτεταγμένα.
- book 10 Ἀναφέρεται τοίνυν ἐπὶ τὸν εὐσεβεῖ καὶ πανεύφημον βασιλέα τὰ ὑπὸ τῆς συνόδου κεκριμένα ἢ τε κατὰ τῶν θεομάχων ἀπόφασις καὶ ἡ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἔκθεσις, ἣν ὡς θεόθεν προεنعχθεῖσαν ἀσμένως προσεδέξατο μετὰ πλείστης ὁσῆς σεβασμιότητος· τοὺς δὲ ταύτης πολεμίους ὡς ἅτε θεῷ ἐναντιουμένους ἐξορίαν ὑποστῆναι ψηφίζεται.
- book 11 ἐξ τοίνυν ἐκ τῶν μετὰ Ἀρείου ἐπισκόπων σὺν αὐτῷ Ἀρείῳ καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν συναπωσθῆναι ἠνέσχοντο.
- book 12 οἱ δὲ γὰρ ἔνδεκα δείσαντες τοῦ τε θεοφιλοῦς βασιλέως τὴν παρουσίαν καὶ τῆς συνόδου τῶν ἐπισκόπων τὸ πλῆθος, μὴ ἐξοστρακισθεῖν, ὑποκριναμενοὶ ὑπογράφουσιν εἰς τὸ ὁμοούσιον χειρὶ οὐ προθέσει.
- book 13 ταύτης τῆς ὑπουλίας ἔξαρχος ὁ Νικομηδείας Εὐσέβιος, ὃς καὶ μέχρι τέλους δείκνυται τῇ ἐφ' ἐκάτερα κεχρημένος γνώμῃ, καθὰ Εὐστάθιος τε ὁ τῆς Ἀντιοχείας καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου Ἀθανάσιός τε ὁ μέγας καὶ πάντες οἱ τὰ τῆς συνόδου συγγραψάμενοι διηγοῦνται τῇ τε πρὸς ἡμᾶς δι' ὑποκρίσεως τὸν ἄνδρα τοῦ δοκεῖν εἶναι καὶ τῆς τῶν ἐναντίων συμμορίας γενναίως ὑπερμαχοῦντα.
- book 1 Πιστεύομεν εἰς ἓνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων ποιητὴν.
- book 2 καὶ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς μονογενῆ, τοῦτ' ἔστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ

ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ,

book 3 τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ὑμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα καὶ σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα,

book 4 παθόντα ταφέντα καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς καὶ πάλιν ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς.

book 5 καὶ εἰς τὸ αὐτοῦ αὐτοῦ πνεῦμα.

book 6 Τοὺς δὲ λέγοντας ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν καὶ πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν καὶ ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο ἢ ἐξ ἐτέρας ὑποστάσεως ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι ἢ κτιστὸν ἢ τρεπτὸν ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ» τοὺς τοιούτους ἀνθεματίζει ἡ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία.

book 7 Αὕτη ἐστὶν ἡ πίστις, ἣν ἐξέθεντο οἱ ἐν Νικαίᾳ ἅγιοι ἡμῶν πατέρες οἱ ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι πρῶτον μὲν κατὰ Ἀρείου βλασφημοῦντος

book 8 καὶ λέγοντος κτίσμα τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ κατὰ Σαβελλίου τε καὶ Φωτεινοῦ καὶ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως καὶ Μανιχαίου καὶ Οὐαλεντίνου καὶ Μαρκίωνος καὶ κατὰ πάσης δὲ αἱρέσεως, ἥτις ἐπαν- 20—24 vgl. Philostorg. a. a. A1HR V1P3 M2P1P2 1 δὲ > H 2 ἐν ὀλίγοις ῥήμασι nach 3 ἀπλότητα ~ A1R | τὴν > 3 f ἐκτίθεται P2 5 νικαίας P3 6 ἐπὶ] ὑπὸ P2 | βασιλέως] μεγάλου R 7 χλς] χζλζΓζ | δίσίω (so!) A1 | ιζθζ > V1P3 7 f 8 τῶν βιθυνῶν H τῶν βιθυνίων R 18 ἐρχόμενον + ἐρχόμενον H 19 πνεῦμα αὐτοῦ ~ R αὐτοῦ > V1 20 ποτε > V1 20 f καὶ πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν 21 ὅτι nach ὄντων ~ R | ἐτέρας] ἡμετέρας A1 (wo aber ημ wieder radiert), R 22 ἡ κτιστὸν > M2P1P2P3 23 καὶ ἀποστολικὴ > H 25 ἅγιοι > R A1 28 σαμωσατέως R 29 δὲ > H ἔστη τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ·

book 9 οὓς κατέκρινεν ἡ ἐν τῇ Νικαέῳ πόλει συνηγμένη τῶν ἀγίων ὀρθοδόξων σύνοδος, ὧν τὰ ὀνόματα καὶ τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν ἐστὶν ὑποτεταγμένα.

book 10 Ἀναφέρεται τοίνυν ἐπὶ τὸν εὐσεβῆ καὶ πανεύφημον βασιλέα τὰ ὑπὸ τῆς συνόδου κεκριμένα ἢ τε κατὰ τῶν θεομάχων ἀπόφασις καὶ ἡ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἔκθεσις, ἣν ὡς θεόθεν προενεχθεῖσαν ἀσμένως προσεδέξατο μετὰ πλείστης ὁσῆς σεβασμιότητος· τοὺς δὲ ταύτης πολεμίους ὡς ἅτε θεῷ ἐναντιουμένους ἐξορίαν ὑποστῆναι ψηφίζεται.

book 11 Ἐξ τοίνυν ἐκ τῶν μετὰ Ἀρείου ἐπισκόπων σὺν αὐτῷ Ἀρείῳ καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν συναπωσθῆναι ἠνέσχοντο.

book 12 οἱ δὲ γὰρ ἔνδεκα δείσαντες τοῦ τε θεοφιλοῦς βασιλέως τὴν παρουσίαν καὶ τῆς συνόδου τῶν ἐπισκόπων τὸ πλῆθος, μὴ ἐξοστρακισθεῖν, ὑποκρινάμενοι ὑπογράφουσιν εἰς τὸ ὁμοούσιον χειρὶ οὐ προθέσει.

book 13 ταύτης τῆς ὑπουλίας ἑξαρχος ὁ Νικομηδεῖας Εὐσέβιος, ὃς καὶ μέχρι τέλους δείκνυται τῇ ἐφ' ἐκάτερα κεχρημένος γνώμῃ, καθὰ Εὐστάθιος τε ὁ τῆς Ἀντιοχείας καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου Ἀθανασίος τε ὁ μέγας καὶ πάντες οἱ τὰ τῆς συνόδου συγγραψάμενοι διηγοῦνται τῇ τε πρὸς ἡμᾶς δι' ὑποκρίσεως τὸν ἄνδρα τοῦ δοκεῖν εἶναι καὶ τῆς τῶν ἐναντίων συμμορίας γενναίως ὑπερμαχοῦντα.

book 1 Ὅσιος ἐπίσκοπος πόλεως Κουρδούβης ταῖς κατὰ Ῥώμην καὶ Σπανίαν καὶ Ἰταλίαν πᾶσαν καὶ ταῖς ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι τοι) ἐπέκεινα κατ' ἐμὲ οὓσιν ἕως τοῦ ὠκεανοῦ ἀγίαίς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις διὰ τῶν σὺν αὐτῷ πρεσβυτέρων Ῥώμης Βίτωνος καὶ Βικεντίου.

book 2 Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας σὺν Ἀθανασίῳ τότε ἀρχιδιακόνῳ ὄντι ταῖς κατ' Αἴγυπτον πᾶσαν καὶ Λιβύην καὶ Πεντάπολιν καὶ τὰ ὅμορα τούτοις ἕως τῶν τῆς Ἰνδίας ἐπαρχιῶν.

book 3

Εὐστάθιος Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης ταῖς κατὰ Συρίαν κοίλην καὶ Μεσοποταμίαν πᾶσαν καὶ Κιλικίαν ἐκατέραν.

book 4 Ἰωάννης Πέρσης ταῖς ἐν Περσίδι πάσῃ καὶ τῇ μεγάλῃ Ἰνδίᾳ.

book 5 Λεόντιος Κισσαρείας Καππαδοκίας, τὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ κυρίου καλλώπισμα, ταῖς κατ' αὐτὴν Καππαδοκίαν Γαλατίαν Πόντον Διοσπόντου Παφλαγονίαν Πόντον Πολεμαϊκὸν Ἀρμενίαν μικρὰν καὶ μεγάλην.

book 6 Θεωνᾶς Κυζίκου ταῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ Ἑλλήσποντον Λυδίαν τε καὶ Καρίαν διὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων Εὐτυχίου Σμύρνης καὶ Μαρίνου Τρωάδος.

book 7 Μακάριος Ἱεροσολύμων σὺν Εὐσεβίῳ τῷ Παμφίλῳ ἐπισκόπῳ Καισαρείας ταῖς κατὰ Παλαιστίνην καὶ Ἀραβίαν καὶ Φοινίκην.

book 8 Ἀλέξανδρος Θεσσαλονίκης διὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν τελούντων ταῖς κατὰ Μακεδονίαν πρώτην καὶ δευτέραν σὺν τῇ Ἑλλάδι τὴν τε Εὐρώπην πᾶσαν Σκυθίαν ἐκατέραν καὶ ταῖς κατὰ τὸ Ἰλλυρικὸν ἀπάσαις Θεσσαλίαν τε καὶ Ἀχαΐαν.

book 9 Νουνέχιος Λαοδικείας ταῖς κατὰ τὴν Φρυγίαν πρώτην καὶ δευτέραν.

book 10 Πρωτογένης ὁ θαυμάσιος πόλεως Σαρδικῆς ταῖς ἐν Δακίᾳ Καλαβρίᾳ Δαρδανίᾳ καὶ ταῖς ὁμόροις τούτοις.

book 11 Κεκιλανὸς Καρθαγένης ταῖς κατὰ πάσας τὰς ἐπαρχίας τὰς τε Ἀφρικὰς καὶ τὰς Νουμηδίας καὶ Μαυριτανίας ἀμφοτέρας οὖσαις ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις.

book 12 Πιστὸς Μαρκιανουπόλεως ταῖς κατὰ τὴν Μυσίαν καὶ τὰ τῶν Μηνῶν καὶ Γάλλων ἔθνη καὶ ταῖς πλησιοχώροις τούτων πόλεσιν.

book 13 Ἀλέξανδρος Κωνσταντινουπόλεως τότε πρεσβύτερος ἔτι ὢν εἰς A1H V1P3 M2P1P2 1 Ἀλέξανδρος > P3 | τότε] τε H τῷ M2P1P2 2 τοῖς A1 1 u. ö. corr. Harduin τῆς HSS 5 ἐκατέρας A1 8 αὐτὴν + τὴν H 9 παφλαγονίας M2 | πόντου πολεμαϊκοῦ A1HV1P3 πόντου πτολεμαϊκοῦ M2P1P2 10 λεωνᾶς A1 | τοῖς A1 | ἐλήσποντον A1V1 11 αὐτῶν P2 14 ἀρραβίαν 21 15 αὐτῶν H 16 μακεδονίαν + καὶ H 17 ἰλυρικὸν A1 19 τὴν > 20 σαρδικοῖς A1 ταῖς] τῆς HM2P1P2P3 20 f καλαβρίᾳ] καὶ λαβρία H καλαυρία RV1P3 22 κικιλιανός H | καθαργαίνης A1 καθαργένης P3 22 f ταῖς κατὰ πᾶσαν ἐπαρχίαν τῆς τε ἀφρικῆς καὶ τῆς νουμηδίας καὶ μαυριτανίας ἀμφοτέραις HM2P1P2 23 ἀμφοτέρας V1P3 ἀμφοτέραις d. übr. HSS (vgl. S. 136, 22) 25 τὴν > HV1 26 γάλων A1HM2P1P2 Ἀθηνῶν ist gesagt, tveil die Liste (ed. Geher p. LXIV n. 212) auch einen Πιστὸς Ἀθηνῶν nennt Ltz. ὕστερον δὲ καὶ τῆς ἐπισκοπικῆς ἱερατείας τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας λαχὼν σὺν Παύλῳ ἔτι τότε ἀναγνώστη ὄντι καὶ νοταρίῳ αὐτοῦ ταῖς ἐν ταῖς νήσοις πάσαις κυκλάσιν.

book 14 Οὗτοι πάντες οἱ ἅγιοι καὶ ἀποστολικοὶ ἄνδρες πάσαις ταῖς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις τὰ ἐν τῇ Νικαέῳ ἀγία μεγάλη καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ κεκριμένα διαπορθμεύσαντες πανταχοῦ γῆς παρέδωκαν.

book 1 Ὅσιος ἐπίσκοπος πόλεως Κουρδούβης ταῖς κατὰ Ῥώμην καὶ Σπανίαν καὶ Ἰταλίαν πᾶσαν καὶ ταῖς ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι τοῖς ἐπέκεινα κατ' ἐμὲ οὖσιν ἕως τοῦ ὠκεανοῦ ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις διὰ τῶν σὺν αὐτῷ πρεσβυτέρων Ῥώμης Βίτωνος καὶ Βικεντίου.

book 2 Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας σὺν Ἀθανασίῳ τότε ἀρχιδιακόνῳ ὄντι ταῖς κατ' Αἴγυπτον πᾶσαν καὶ Λιβύην καὶ Πεντάπολιν καὶ τὰ ὅμορα τούτοις ἕως τῶν τῆς Ἰνδίας ἐπαρχιῶν.

book 3 Εὐστάθιος Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης ταῖς κατὰ Συρίαν κοίλην καὶ Μεσοποταμίαν πᾶσαν καὶ Κιλικίαν ἐκατέραν.

book 4 Ἰωάννης Πέρσης ταῖς ἐν Περσίδι πάσῃ καὶ τῇ μεγάλῃ Ἰνδίᾳ.

book 5

Λεόντιος Κσισαρείας Καππαδοκίας, τὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ κυρίου καλλώπισμα, ταῖς κατ' αὐτὴν Καππαδοκίαν Γαλατίαν Πόντον Διοσπόντου Παφλαγονίαν Πόντον Πολεμαϊκὸν Ἀρμενίαν μικρὰν καὶ μεγάλην.

book 6 Θεωνᾶς Κυζίκου ταῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ Ἑλλήσποντον Λυδίαν τε καὶ Καρίαν διὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων Εὐτυχίου Σμύρνης καὶ Μαρίνου Τρωάδος.

book 7 Μακάριος Ἱεροσολύμων σὺν Εὐσεβίῳ τῷ Παμφίλου ἐπισκόπῳ Καισαρείας ταῖς κατὰ Παλαιστίνην καὶ Ἀραβίαν καὶ Φοινίκην.

book 8 Ἀλέξανδρος Θεσσαλονίκης διὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν τελούντων ταῖς κατὰ Μακεδονίαν πρώτην καὶ δευτέραν σὺν τῇ Ἑλλάδι τὴν τε Εὐρώπην πᾶσαν Σκυθίαν ἐκατέραν καὶ ταῖς κατὰ τὸ Ἰλλυρικὸν ἀπάσαις Θεσσαλίαν τε καὶ Ἀχαΐαν.

book 9 Νουνέχιος Λαοδικείας ταῖς κατὰ τὴν Φρυγίαν πρώτην καὶ δευτέραν.

book 10 Πρωτογένης ὁ θαυμασιος πόλεως Σαρδικῆς ταῖς ἐν Δακίᾳ Καλαβρίᾳ Δαρδανίᾳ καὶ ταῖς ὁμόροις τούτοις.

book 11 Κεκιλανὸς Καρθαγένης ταῖς κατὰ πάσας τὰς ἐπαρχίας τὰς τε Ἀφρικὰς καὶ τὰς Νουμηδίας καὶ Μαυριτανίας ἀμφοτέρας οὖσαις ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις.

book 12 Πιστὸς Μαρκιανουπόλεως ταῖς κατὰ τὴν Μυσίαν καὶ τὰ τῶν Μηνῶν καὶ Γάλλων ἔθνη καὶ ταῖς πλησιοχώροις τούτων πόλεσιν.

book 13 Ἀλέξανδρος Κωνσταντινουπόλεως τότε πρεσβύτερος ἔτι ὢν εἰς A1H V1P3 M2P1P2 1 Ἀλέξανδρος > P3 | τότε] τε H τῷ M2P1P2 2 τοῖς A1 1 u. ö. corr. Harduin τῆς HSS 5 ἐκατέρας A1 8 αὐτὴν + τὴν H 9 παφλαγονίας M2 | πόντου πολεμαϊκοῦ A1HV1P3 πόντου πτολεμαϊκοῦ M2P1P2 10 λεωνᾶς A1 | τοῖς A1 | ἐλλήσποντον A1V1 11 αὐτῶν P2 14 ἀρραβίαν 21 15 αὐτῶν H 16 μακεδονίαν + καὶ H 17 ἰλυρικὸν A1 19 τὴν > 20 σαρδικοῖς A1 ταῖς] τῆς HM2P1P2P3 20 f καλαβρίᾳ] καὶ λαβρία H καλαυρία RV1P3 22 κικιλιανὸς H | καθαργαίνης A1 καθαργένης P3 22 f ταῖς κατὰ πᾶσαν ἐπαρχίαν τῆς τε ἀφρικῆς καὶ τῆς νουμηδίας καὶ μαυριτανίας ἀμφοτέρας HM2P1P2 23 ἀμφοτέρας V1P3 ἀμφοτέρας d. übr. HSS (vgl. S. 136, 22) 25 τὴν > HV1 26 γάλων A1HM2P1P2 Ἀθηνῶν ist gesagt, tveil die Liste (ed. Geher p. LXIV n. 212) auch einen Πιστὸς Ἀθηνῶν nennt Ltz. ὕστερον δὲ καὶ τῆς ἐπισκοπικῆς ἱερατείας τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας λαχὼν σὺν Παύλῳ ἔτι τότε ἀναγνώστη ὄντι καὶ νοταρίῳ αὐτοῦ ταῖς ἐν ταῖς νήσοις πάσαις κυκλάσιν.

book 14 Οὗτοι πάντες οἱ ἄγιοι καὶ ἀποστολικοὶ ἄνδρες πάσαις ταῖς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις τὰ ἐν τῇ Νικαέῳ ἀγία μεγάλη καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ κεκριμένα διαπορθμεύσαντες πανταχοῦ γῆς παρέδωκαν.

book 1 Ὁ δὲ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐπὶ τῇ ἐκθέσει τῆς ὀρθῆς καὶ ἀποστολικῆς πίστεως τῆς ἐκ πνεύματος ἁγίου διὰ τῶν τριακοσίων ἁγίων ἡμῶν πατέρων ἐκφωνηθείσης ὥσπερ δι' δι' στόματος καὶ κυρωθείσης παρὰ πάντων ἡσθεὶς ἀνέστη ἐκ τοῦ θρόνου ἐπὶ παρουσίᾳ παντὸς τοῦ πλήθους τῶν τε ἁγίων ἀρχιερέων καὶ πάντων τῶν συνδραμόντων εἰς τὴν ἁγίαν ἐκείνην τῆς πίστεως ἀκρόασιν καὶ

book 2 τὰς χεῖρας ἀπλώσας καὶ τὸ ὄμμα τείνας εἰς τὸν οὐρανὸν πρὸς τὸν θεόν, εὐφήμοις ῥήμασιν ἀνύμνησε τὸν τῶν πόντων ἡμῶν σωτῆρα καὶ εὐεργέτην θεόν, ὅτι τὴν ποθουμένην αὐτῷ τῶν ἐπισκόπων ὁμόνοιαν καὶ τὴν περὶ τῆς ὀρθῆς καὶ σωτηρίου πίστεως αὐτῶν ὁμοφωνίαν αὐτῷ ἐπρυτάνευσε.

book 3 τοσοῦτος ἦν ὁ πάντα ἄριστος ἐκεῖνος καὶ θεοφιλὴς βασιλεὺς περὶ τὴν τῶν τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν φροντίδα καὶ τὴν τῶν ποιμένων εἰρηνικωτάτην ὁμόνοιαν.

book 4

Οὐκ ἄτοπον δὲ ἡγοῦμαι καὶ τὰ Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου, ἅπερ περὶ τούτων τῶν ἐν τῇ συνόδῳ πραγματευθέντων λέγω) ποιεῖσθαι τὸν λόγον ἀρχόμενος καλῶς διελάβετο ἐν τῷ τρίτῳ αὐτοῦ βιβλίῳ τῷ εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως, ἐντάξαι τῇδε τῇ συγγραφῇ.

book 5 ἔστι δὲ ταῦτα· πλείστων δῆτα ὑφέκατέρου τάγματος προτεινομένων πολλῆς τε ἀμφιβολίας τὰ πρῶτα παρὰ τινων γινο- 26—S. 107, 15 vgl. Eus. VC III, 13. 14. Socr. I S, 21. Thdt. I 13 V1H V1P3 M2P1P2 1 ἐπισκοπῆς A1H 2 ὄντι ἀναγνώστη τότε ~ A1 | αὐτοῦ > H 4 οἱ ἅγιοι] A1 7 γῆς > M2P1P2 11 ἀγίων > H 12 ἡσθεῖς — 13 πάντων > (Balf.) 13 ἀγίων übergeschrieben H > M2P1 | παντὸς — ἀρχιερέων] τῶν ἀρχιερέων P2 15 ἀπλώσας > P2 16 τῶν > M2 | ὅλων H | ὑμῶν 18 ὀρθῆς] ὀρθοδόξου HM2P1P2 20 τῶν > A1 | ἐκκλησίαν A1 22 τὰ] M2P1P2 24 ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ τοῦ αὐτοῦ βιβλίου P2 25 ἐντάξας P2 26 δῆτα A1V1P3 Thdt δὲ τῶν HM2P1P2 δὴ τῶν Socr. δὴ ταῦθ' Eus. HSS | nach ἐκατέρου, wie es scheint, Rasur A1 μένης, ἐπηκροᾶτο πάντων ὁ βασιλεὺς ὁ πανεύφημος σχολῇ τε εὐτονωτάτῃ τὰς προτάσεις θατέρων τῶν μερῶν ὑπεδέχετο·

book 6 ἐν μέρει τε ἀντιλαμβανόμενος τῶν παρ' ἐκατέρου τάγματος λεγομένων ἡρέμα τε συνῆγε τοὺς φιλονείκως ἐνισταμένους πρᾶως τε ποιούμενος τὰς πρὸς ἕκαστον ὁμιλίας ἐλληνίζων τε τῇ φωνῇ, ἐπειδὴ μὴδὲ ταύτης ἀμαθῶς εἶχε, γλυκερός τις ἦν καὶ ἡδύς,

book 7 τοὺς μὲν συμπεῖθον τοὺς δὲ καταδυσμωπῶν τῷ λόγῳ τοὺς δὲ εὖ λέγοντας ἐπαινῶν πάντας τε εἰς ὁμόνοιαν ἐλαύνων ἕως ὅτε ὁμογνώμονας καὶ ὁμοδόξους ἐπ' κατεστήσατο ὡς ὁμοφώνως μὲν κρατῆσαι τὴν εὐσεβῆ δοξολογίαν κρατυνηθῆναι τε τὴν ἀληθῶς ἐκ πνεύματος ἁγίου παρὰ πάντων τῶν προρρηθέντων ἀγίων ἡμῶν πατέρων ἐκφωνηθεῖσαν σωτήριον πίστιν,

book 8 ἐν τ' αὐτῷ δὲ καὶ περὶ τῆς σωτηρίου ἐορτῆς τοῦ πάσχα ἓνα παρὰ πᾶσιν ὁμολογηθῆναι καιρὸν ἐνομοθέτησε.

book 9 τότε δὴ καὶ ἐγγράφως δι' ὑποσημειώσεως ἐκάστου τὰ κοινῇ δεδογμένα κυρωθῆναι ὥριστο, καὶ περὶ τῶν καθ' ἕκαστον ἐκκλησιαστικῶν διατυπώσεων καὶ κανόνων ἐγγράφως ἐκθεῖναι τοὺς ἐπισκόπους παρεγγυᾷ.

book 1 Ὁ δὲ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐπὶ τῇ ἐκθέσει τῆς ὀρθῆς καὶ ἀποστολικῆς πίστεως τῆς ἐκ πνεύματος ἁγίου διὰ τῶν τριακοσίων ἀγίων ἡμῶν πατέρων ἐκφωνηθείσης ὥσπερ δι' δι' στόματος καὶ κυρωθείσης παρὰ πάντων ἡσθεῖς ἀνέστη ἐκ τοῦ θρόνου ἐπὶ παρουσίᾳ παντὸς τοῦ πλήθους τῶν τε ἀγίων ἀρχιερέων καὶ πάντων τῶν συνδραμόντων εἰς τὴν ἁγίαν ἐκείνην τῆς πίστεως ἀκρόασιν καὶ

book 2 τὰς χεῖρας ἀπλώσας καὶ τὸ ὄμμα τείνας εἰς τὸν οὐρανὸν πρὸς τὸν θεόν, εὐφήμοις ῥήμασιν ἀνύμνησε τὸν τῶν πόντων ἡμῶν σωτῆρα καὶ εὐεργέτην θεόν, ὅτι τὴν ποθουμένην αὐτῷ τῶν ἐπισκόπων ὁμόνοιαν καὶ τὴν περὶ τῆς ὀρθῆς καὶ σωτηρίου πίστεως αὐτῶν ὁμοφωνίαν αὐτῷ ἐπρυτάνευσε.

book 3 τοσοῦτος ἦν ὁ πάντα ἄριστος ἐκεῖνος καὶ θεοφιλὴς βασιλεὺς περὶ τὴν τῶν τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν φροντίδα καὶ τὴν τῶν ποιμένων εἰρηνικωτάτην ὁμόνοιαν.

book 4 Οὐκ ἄτοπον δὲ ἡγοῦμαι καὶ τὰ Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου, ἅπερ περὶ τούτων τῶν ἐν τῇ συνόδῳ πραγματευθέντων λέγω) ποιεῖσθαι τὸν λόγον ἀρχόμενος καλῶς διελάβετο ἐν τῷ τρίτῳ αὐτοῦ βιβλίῳ τῷ εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως, ἐντάξαι τῇδε τῇ συγγραφῇ.

book 5 ἔστι δὲ ταῦτα· πλείστων δῆτα ὑφέκατέρου τάγματος προτεινομένων πολλῆς τε ἀμφιβολίας τὰ πρῶτα παρὰ τινων γινο- 26—S. 107, 15 vgl. Eus. VC III, 13. 14. Socr. I S, 21. Thdt. I 13 V1H V1P3 M2P1P2 1 ἐπισκοπῆς A1H 2 ὄντι ἀναγνώστη τότε ~ A1 | αὐτοῦ > H 4 οἱ ἅγιοι] A1 7 γῆς > M2P1P2 11 ἀγίων > H 12 ἡσθεῖς — 13 πάντων > (Balf.) 13 ἀγίων übergeschrieben H > M2P1 | παντὸς — ἀρχιερέων] τῶν ἀρχιερέων P2 15 ἀπλώσας > P2 16 τῶν > M2 | ὅλων H | ὑμῶν 18 ὀρθῆς] ὀρθοδόξου HM2P1P2 20 τῶν > A1 | ἐκκλησίαν A1 22 τὰ] M2P1P2 24 ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ τοῦ

αὐτοῦ βιβλίου P2 25 ἐντάξας P2 26 δῆτα A1V1P3 Thdt δὲ τῶν HM2P1P2 δὴ τῶν Socr. δὴ ταῦθ
Eus. HSS | nach ἐκατέρου, wie es scheint, Rasur A1 μένης, ἐπηκροᾶτο πάντων ὁ βασιλεὺς ὁ
πανεύφημος σχολῇ τε εὐτονωτάτῃ τὰς προτάσεις θατέρων τῶν μερῶν ὑπεδέχετο·

book 6 ἐν μέρει τε ἀντιλαμβανόμενος τῶν παρ' ἐκατέρου τάγματος λεγομένων ἡρέμα τε συνῆγε τοὺς
φιλονείκως ἐνισταμένους πρῶως τε ποιούμενος τὰς πρὸς ἕκαστον ὁμιλίας ἐλληνίζων τε τῇ
φωνῇ, ἐπειδὴ μηδὲ ταύτης ἀμαθῶς εἶχε, γλυκερός τις ἦν καὶ ἡδύς,

book 7 τοὺς μὲν συμπείθων τοὺς δὲ καταδυσμωπῶν τῷ λόγῳ τοὺς δὲ εὖ λέγοντας ἐπαινῶν πάντας τε
εἰς ὁμόνοιαν ἐλαύνων ἕως ὅτε ὁμογνώμονας καὶ ὁμοδόξους ἐπ' κατεστήσατο ὡς ὁμοφώνως
μὲν κρατῆσαι τὴν εὐσεβῆ δοξολογίαν κρατυνηθῆναι τε τὴν ἀληθῶς ἐκ πνεύματος ἁγίου παρὰ
πάντων τῶν προρρηθέντων ἁγίων ἡμῶν πατέρων ἐκφωνηθεῖσαν σωτήριον πίστιν,

book 8 ἐν τ' αὐτῷ δὲ καὶ περὶ τῆς σωτηρίου ἐορτῆς τοῦ πάσχα ἓνα παρὰ πᾶσιν ὁμολογηθῆναι καιρὸν
ἐνομοθέτησε.

book 9 τότε δὴ καὶ ἐγγράφως δι' ὑποσημειώσεως ἐκάστου τὰ κοινῇ δεδογμένα κυρωθῆναι ὠρίσατο, καὶ
περὶ τῶν καθ' ἕκαστον ἐκκλησιαστικῶν διατυπώσεων καὶ κανόνων ἐγγράφως ἐκθεῖναι τοὺς
ἐπισκόπους παρεγγυᾷ.

book 1 Κινεῖ δὲ ἡμᾶς ἡ τοῦ βασιλέως πίστις καὶ ἐτέρου πράγματος ἐπιμνησθῆναι, ὅς τὴν σπουδὴν καὶ
πρόνοιαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης ἐποιεῖτο, ὡς μηδὲ τὰ ἐλάχιστα αὐτὸν παραλιπεῖν. καὶ
Ἀκέσιον γὰρ τῆς τῶν Ναυατιανῶν θρησκείας ἐπίσκοπον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ κεκληῖται εἰς τὴν
σύνοδον ὡς καὶ αὐτοὺς τὸ ὁμοούσιον καὶ τὴν τριάδα δοξάζοντας.

book 2 μετὰ οὖν τὸ ἐκτεθῆναι καὶ ὑπογραφῆναι παρὰ τε τῆς συνόδου καὶ τοῦ βασιλέως τὸν ὅρον τῆς
πίστεως, ἡρώτα τὸν Ἀκέσιον Κωνσταντῖνος ὁ βασιλεὺς, εἰ καὶ αὐτὸς τῇ πίστει συντίθεται καὶ
τῷ ὀρισμῷ τῆς περὶ τοῦ πάσχα ἐορτῆς.

book 3 ὁ δὲ Ἀκέσιος πρὸς αὐτόν· »οὐδὲν καινόν, ἔφη, ὦ βασιλεῦ, ἡ σύνοδος ὥρισεν· οὕτω γὰρ ἄνωθεν
ἅπαντες ἐκ τῶν ἀποστολικῶν χρόνων παρειλήφαμεν καὶ τὸν ὅρον 15— 17 vgl. Rufin X 5 am
Schluß p. 965 — 19— S. 108, 9 vgl. Soor. I 10 p. 86f A1H V1P3 M2P1P2 6 γλυκερός A1V1P3 Thdt
Eus. γλυκύτερος HM2P1P2 8 ὅτε + εἰς M2P1P2 9 ὁμοφρόνως V1P3 9 εὐσεβῆ — 11 f σωτήριον
Interpolation des Gel. 19 κινεῖ] αἰναεῖ P3 20f ἐποιεῖτο τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης ~ M2P1P2 21
αὐτῶν 22 τοῦ ναυάτ ου A1 ναυατιανῶν d. übr. HSS 23 ἐκεκληῖται V1 | ὁμοοῦσιον P3 25 καὶ τοῦ
βασιλέως > Socr. 27 περὶ > P2 28 βασιλεὺς P2 29 χρόνων Socr.] θρόνων HSS τῆς πίστεως καὶ τὸν
χρόνον τῆς τοῦ πάσχα ἐορτῆς«.

book 4 καὶ ὁ βασιλεὺς πρὸς αὐτόν· »τί οὖν τῆς κοινωνίας ἡμῶν χωρίζῃ; ὁ Ἀκέσιος τὰ ἐπὶ Δεκίου κατὰ
τὸν διωγμὸν γενόμενα περὶ τῶν ἐν τῷ μαρτυρίῳ μὴ δυνηθέντων ἀγωνίσασθαι ἀλλὰ
ἀρνησαμένων διηγεῖτο καὶ ἀκρίβειαν αὐστηροῦ κανόνος προεβάλλετο λέγων ὡς >ἄρα οὐ χρή
τους μετὰ βάπτισμα ἡμαρτηκότας δέχεσθαι μετανοοῦντας ἢ τῆς κοινωνίας τοῦ μυστηρίου τοῦ
λοιποῦ ἀξιοῦσθαι<.

book 5 ταῦτα εἰπόντος τοῦ Ἀκεσίου ἔφη πρὸς αὐτόν ὁ βασιλεὺς· »θές, ὦ Ἀκέσιε, κλίμακα μόνος καὶ
ἀνάβηθι εἰς τὸν οὐρανόν«.

book 6 Μετὰ ταῦτα πάντες οἱ ἐπίσκοποι διατυπώσεις ἐκκλησιαστικὰς διαφόρους ἐκτίθενται.

book 1 Κινεῖ δὲ ἡμᾶς ἡ τοῦ βασιλέως πίστις καὶ ἐτέρου πράγματος ἐπιμνησθῆναι, ὅς τὴν σπουδὴν καὶ
πρόνοιαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης ἐποιεῖτο, ὡς μηδὲ τὰ ἐλάχιστα αὐτὸν παραλιπεῖν. καὶ
Ἀκέσιον γὰρ τῆς τῶν Ναυατιανῶν θρησκείας ἐπίσκοπον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ κεκληῖται εἰς τὴν
σύνοδον ὡς καὶ αὐτοὺς τὸ ὁμοούσιον καὶ τὴν τριάδα δοξάζοντας.

book 2

μετὰ οὖν τὸ ἐκτεθῆναι καὶ ὑπογραφῆναι παρά τε τῆς συνόδου καὶ τοῦ βασιλέως τὸν ὅρον τῆς πίστεως, ἡρώτα τὸν Ἀκέσιον Κωνσταντῖνος ὁ βασιλεὺς, εἰ καὶ αὐτὸς τῇ πίστει συντίθεται καὶ τῷ ὀρισμῷ τῆς περὶ τοῦ πάσχα ἑορτῆς.

book 3 ὁ δὲ Ἀκέσιος πρὸς αὐτόν· »οὐδὲν καινόν, ἔφη, ὦ βασιλεῦ, ἡ σύνοδος ὥρισεν· οὕτω γὰρ ἄνωθεν ἅπαντες ἐκ τῶν ἀποστολικῶν χρόνων παρειλήφαμεν καὶ τὸν ὅρον 15— 17 vgl. Rufin X 5 am Schluß p. 965 — 19— S. 108, 9 vgl. Soor. I 10 p. 86f A1H V1P3 M2P1P2 6 γλυκερός A1V1P3 Thdt Eus. γλυκύτερος HM2P1P2 8 ὅτε + εἰς M2P1P2 9 ὁμοφρόνως V1P3 9 εὐσεβῆ — 11 f σωτήριον Interpolation des Gel. 19 κινεῖ] αἶναεῖ P3 20f ἐποιεῖτο τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης ~ M2P1P2 21 αὐτῶν 22 τοῦ ναυάτ ου A1 ναυατιανῶν d. übr. HSS 23 ἐκεκλήκει V1 | ὁμοιούσιον P3 25 καὶ τοῦ βασιλέως > Socr. 27 περὶ > P2 28 βασιλεὺς P2 29 χρόνων Socr.] θρόνων HSS τῆς πίστεως καὶ τὸν χρόνον τῆς τοῦ πάσχα ἑορτῆς«.

book 4 καὶ ὁ βασιλεὺς πρὸς αὐτόν· »τί οὖν τῆς κοινωνίας ἡμῶν χωρίζη; ὁ Ἀκέσιος τὰ ἐπὶ Δεκίου κατὰ τὸν διωγμὸν γενόμενα περὶ τῶν ἐν τῷ μαρτυρίῳ μὴ δυνηθέντων ἀγωνίσασθαι ἀλλὰ ἀρνησαμένων διηγεῖτο καὶ ἀκρίβειαν αὐστηροῦ κανόνος προεβάλλετο λέγων ὡς >ἄρα οὐ χρή τους μετα βάπτισμα ἡμαρτηκότας δέχεσθαι μετανοοῦντας ἢ τῆς κοινωνίας του μυστηρίου τοῦ λοιποῦ ἀξιουῖσθαι<.

book 5 ταῦτα εἰπόντος τοῦ Ἀκεσίου ἔφη πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς· »θές, ὦ Ἀκέσιε, κλίμακα μόνος καὶ ἀνάβηθι εἰς τὸν οὐρανόν«.

book 6 Μετὰ ταῦτα πάντες οἱ ἐπίσκοποι διατυπώσεις ἐκκλησιαστικὰς διαφόρους ἐκτίθενται.

book 1 Ὅμιλήσωμεν τῷ φωτί, ὃ ἔστιν ὁ Χρωτός, ὡς πλησίον αὐτοῦ ἐστῶτες ὡς ὀρώντες αὐτὸν οὕτως πολιτευώμεθα ταῖς εὐχαῖς ταῖς ἀγιαζούσαις. εὐχαὶ γὰρ ἀγιάζουσιν, ἐὰν λόγῳ θείῳ προσευχώμεθα, λόγος δὲ θεῖος πάρεστιν, ἔνθα καρδία καὶ πολιτεία καθαρά ἐν ταπεινοφροσύνῃ φυλάττεται. ἔκαμνεν ὁ Ἰσραὴλ τὰς θυσίας ἐπιτελῶν· ἔκραζον οἱ προφῆται πρὸς τὸν θεόν· »ἐξαπόστειλον τὸ φῶς σου καὶ τὴν ἀλήθειάν σου«. ἐκεῖνοι ἔκραζον καὶ ἡμεῖς ἐλάβομεν· »ἄλλοι κεκοπιάκασιν«, καθὼς εἶπεν ὁ κύριος, »καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθαμεν«. ἦλθε γὰρ πρὸς ἡμᾶς αὐτὸς ὁ λέγων ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς, ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια«. ἀκαμάτως ἐλάβομεν τὴν χάριν, ἀλλὰ διὰ καμάτου δεῖ ἡμᾶς φυλάξαι τὴν χάριν.

book 2 Περὶ τῶν λεγόντων μὴ δεῖν Χριστιανούς ἐργάζεσθαι. ἐπείπερ τινὲς οὐκ ἐργάζεσθαι βουλόμενοι, ἀλλὰ περιεργάζεσθαι ἐκλαμβάνουσι κακῶς τὰς τοῦ κυρίου ἱερὰς φωνὰς εἰπόντος »μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε« ὡς οὐ χρῆναι λέγοντες ἀκολουθοῦντας 18 Psal. 42, 3 — 20 vgl. Joli. 4, 38 — 22 Joh. 8, 12. 14, 6 — 26 Matth. 6, 25 A1H V1P3 M2P1P2 3 γενόμενα H γινόμενα d. übr. HSS 4 ἀγωνίζεσθαι H 6f τῶν A1 7 ταῦτα — Ἀκεσίου > P2 12 περὶ] ἐκ, aber am Rand corr. ABBREV περὶ 1 14 πολιτευσόμεθα Ai 15 προσευχόμεθα M2 16 f μετὰ ταπεινοφροσύνης A 1 17 ἔκαμεν HM2P1 ἔκαμνεν, aber über v1 wohl · A1 ἔκαμψεν P3 | ὁ 21 κόπον] τόπον A1 τόπον αὐτὸν M2P1 22 [τὸ φῶς] A1 24 μὴ > M2P2 27 φάγητε A1V1 φάγετε HM2P1P2P3 27f ὑμῶν τί φάγετε ὡς οὐ χρῆναι λέγοντες ἀκολουθοῦντες (so!) τῇ φωνῇ am Rand von 1. Hd. eingefügt P1 27 A1 ἀκολουθοῦτες HM2P1 > P2 τῇ φωνῇ ταύτῃ ἐργάζεσθαι εἰς τὴν γῆν Χριστιανούς, ἀποδεικτέον ἡμῖν μὴ οὕτως εἰρηκέναι τὸν κύριον. ἐγχωρεῖ γὰρ καὶ ἐργάζεσθαι καὶ μὴ μεριμνᾶν, εἰδότας ἡμᾶς καὶ πιστεύοντας, ὅτι τῶν ἔργων ἡμῶν τὴν αὔξησιν καὶ τοὺς καρποὺς αὐτὸς ὁ κύριος δίδωσιν εἰπών· οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλη τὸν σπόρον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν καὶ καθεύδῃ καὶ ἐγείρεται νύκτα καὶ ἡμέραν· καὶ ὁ σπόρος βλαστάνει καὶ μηκύνεται, ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός«.

book 3 Περὶ τῶν ἱερωμένων. τοὺς ἱερωμένους εἰς τύπον καὶ εἰκόνα χρῆ εἶναι τῶν ἐπουρανίων, καὶ τὸν μὲν ἐπίσκοπον <θρόνον> αὐτοῦ τοῦ κυρίου ὡς κεφαλὴν μετ' αὐτὸν ὄντα τῆς ἐκκλησίας, ἥς

παρέιληφε, τὸν δὲ πρεσβύτερον τὸν σεραφικὸν ἐπέχειν θρόνον, τὸν δὲ διάκονον τὸν χερουβικόν· τὸν ὑπρέτην εἰς διακονίαν τούτων εἶναι προσήκει.

book 4 Περὶ τοῦ μὴ δεῖν λαϊκοὺς ἀνιέναι ἐν τῷ ἄμβωνι. περὶ τοῦ μὴ δεῖν λαικοὺς ἀνιέναι ἐν τῷ ἄμβωνι, πλὴν τῶν τεταγμένων ἀνα- γινώσκειν ἢ ψάλλειν ἐν ταῖς διφθέραις.

book 5 Περὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος. τὸ βάπτισμα ἡμῶν οὐ τοῖς αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς κατανοητέον, ἀλλὰ τοῖς νοεροῖς. ὕδωρ ὀρᾷ, νόησον τὴν ἐν τοῖς ὕδασι κρυπτομένην τοῦ θεοῦ δύναμιν. ἐν γὰρ πνεύματι ἀγίῳ καὶ πυρὶ βαπτίζεσθαι ἡμᾶς οἱ ἱεροὶ διδάσκουσι λόγοι· ἐν γὰρ πίστει τοῦ βαπτίζοντος καὶ ἐν πίστει τοῦ βαπτιζομένου διὰ τῆς ἱερᾶς ἐπικλήσεως πλήρη τοῦ ἁγιασμοῦ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ θείου πυρὸς νόει τὰ ὕδατα· αὐτὸς γάρ, φησί, βαπτίσει ἐν πνεύματι ἀγίῳ καὶ πυρί. κατέρχεται μὲν οὖν ὁ βαπτιζόμενος ὑπεύθυνος ἁμαρτημάτων καὶ τῇ τῆς φθορᾶς δουλείᾳ ἐνεχόμενος· ἀνέρχεται δὲ ἐλευθερωθεὶς τῆς τε τοιαύτης δουλείας καὶ τῆς ἁμαρτίας, υἱὸς τοῦ θεοῦ καὶ κληρονόμος χάριτι αὐτοῦ γεγονώς, συγκληρονόμος δὲ Χριστοῦ, αὐτὸν ἐνδυσάμενος τὸν Χριστόν, καθὼς γέγραπται »ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε«.

book 6 Περὶ τῆς θείας τραπέζης καὶ τοῦ ἐπ' αὐτὴν μυστηρίου τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. ἐπὶ τῆς θείας τραπέζης πάλιν κἀνταῦθα μὴ τῷ προκειμένῳ ἄρτῳ καὶ τῷ ποτηρίῳ ταπεινῶς προσέχωμεν. ἀλλ' ὑψώσαντες ἡμῶν τὴν διάνοιαν, πίστει κεῖσθαι ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ἐκείνης τραπέζης τὸν ἄμνον τοῦ θεοῦ, αἴροντα τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἀθύτως ὑπὸ τῶν ἱερέων θυόμενον, καὶ τὸ τίμιον αὐτοῦ σῶμα καὶ αἷμα ἀληθῶς λαμβάνοντας πιστεύειν ταῦτα εἶναι τὰ τῆς ἡμετέρας ἀναστάσεως σύμβολα. διὰ τοῦτο γὰρ οὔτε πολὺ λαμβάνομεν, ἀλλ' ὀλίγον, ἵνα γνῶμεν ὅτι οὐκ εἰς πλησμονὴν, ἀλλ' εἰς ἁγιασμόν.

book 7 Περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως. οὐχ ἀπλῶς ὁ κύριος τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ὑπὲρ ἡμῶν παρέδωκεν εἰς πάθος καὶ θάνατον, ἀλλ' ἵνα τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν πραγματεύσῃται, καίπερ ἐλεύθερος ὢν τοῦ θανάτου, καθὼς ἀνωτέρω ὁ λόγος ἀπέδειξε. βοᾷ ὁ προφήτης ὡς ἐκ προσώπου αὐτοῦ, προαναφωνῶν τὸ μέλλον τῆς κατὰ σάρκα αὐτοῦ οἰκονομίας μυστήριον ἐγενήθη, φησὶν, ὡσεὶ ἄνθρωπος ἀβοήθητος ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος· τίς δὲ ἐλεύθερος θανάτου, εἰ μὴ θεός; ἀλλὰ κατὰ τὰς προαποδειχθείσας ἀποδείξεις σαρκωθείς διὰ φιλάνθρωπίαν, γέγονεν ὡσεὶ ἄνθρωπος ἀβοήθητος, ταπεινώσας τὴν ἑαυτοῦ σάρκα μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦν, ἥ καὶ ἐγγεῖρθαι κηρύττεται, ἵνα ἡμᾶς ἀπαθανάτισας πρυτανεύσῃ ἡμῖν τοῖς ἀπεγνωσμένοις δι' αὐτῆς τῆς ἡμετέρας ἀπαρχῆς τὴν τῆς ἀναστάσεως ἡμῶν ἐλπίδα· ὅπως μηκέτι ὦμεν δοῦλοι τῷ αἰωνίῳ θανάτῳ, ἀλλ' ἐλεύθεροι, καθάπερ καὶ ἡ ἀπαρχὴ ἡμῶν Χριστός, καθά φησιν ὁ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος· ἀπαρχὴ Χριστός, ἔπειτα οἱ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. καὶ σωτῆρα αὐτὸν δὴ τοῦτον τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν τὸν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς υἱὸν μονογενῆ ἀπεκδέχεσθαι ἡμᾶς ἐξ οὐρανῶν, ἀναστήσοντα ἡμῶν ἐκ τῶν τάφων τὰ σώματα, ἐπιμαρτύρεται λέγων ἡμῶν τὸ πολίτευμα, φησὶν, ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ὃς μετασχηματίσει σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν σύμμορφον τῷ σώματι τῆς 5 Joh. 1, 29 — 7 vgl. I Pe. 1, 19 — 10 vgl. Kol. 2, 23 — 14 vgl. S. 101, 2 — 16 Psal. 87, 5f — 19 vgl. Phil. 2, 8 — 25 I Kor. 15, 23 — 29 Phil. 3 A1H V1P3 M2P1P2 3 [μὴ] A1 4 προσέχομεν M2 9 ἅτι > P3 13 καίπερ] 14 ἀπέδειξε + καὶ A1 16 ἐγεννήθη P2 18 προαποδειχθείσας + ἀνωτέρω M2P1P2 21 ἀπαθανάτισας A1 32 ὑμῶν H δόξης αὐτοῦ. οὕτως γὰρ δεῖ τὸ σῶμα ἡμῶν δοξασθῆναι, ὡς τὸ τοῦ δεσπότου ἀνεπίδεκτον κακίας καὶ πάντων τῶν νῦν παθῶν, ἐλεύθερον τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἁμαρτίας, ἅγιον, ἵνα ἐν καινότητι ζωῆς σὺν αὐτῷ περιπατῆσαι δυνηθῶμεν ἐν φωτὶ ἐπουρανίῳ, συμβασιλεύοντες αἰεὶ αὐτῷ τῷ Χριστῷ. ἐν ταύτῃ γὰρ τῇ ἐλπίδι καὶ τὸ ἅγιον εἰλήφαμεν βάπτισμα, καὶ τὴν σωτήριον τῶν ἁγίων αὐτοῦ μελῶν μετουσίαν ὑποδεχόμεθα. ταῦτα τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τὰ δόγματα.

- book 8 Ὅτι μία ἡ ἐκκλησία τοῦ θεοῦ. μία ἡ ἐκκλησία ἐν οὐρανοῖς, ἡ αὐτὴ καὶ ἐπὶ γῆς· ἐν ταύτῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπαναπαύεται. αἱ ἔξω ταύτης οὐσαι αἰρέσεις, ἃς ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι, οὐκ εἰσὶ διδασκαλαί τοῦ σωτῆρος ἡμῶν οὐδὲ τῶν ἀποστόλων, ἀλλὰ τοῦ σατανᾶ, καὶ τοῦ πατρὸς αὐτῶν τοῦ διαβόλου. τὰ γὰρ Ἰουδαίων καὶ Ἑλλήνων ἐτέρῳ σχήματι ἐκδιδάσκουσιν, ἵνα ἀφέλῳνται τῶν ἀνθρώπων τὴν ὄντως ζωὴν.
- book 9 Περὶ τῆς τοῦ θεοῦ προγνώσεως καὶ τοῦ κόσμου. μικρότερος προσδοκῶμεν, κατὰ τὰ ἱερὰ γράμματα, φαινομένης ἡμῖν τῆς ἐπιφανείας καὶ βασιλείας τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. »καὶ παραλήψονται τότε, καθά φησι Δανιήλ, τὴν βασιλείαν ἅγιοι ὑψίστου«, καὶ ἔσται ἡ γῆ καθαρὰ, ἁγία, γῆ ζώντων, καὶ οὐ νεκρῶν· ἦν προεωρακὼς Δαυὶδ τῷ τῆς πίστεως ὀφθαλμῷ βοᾶ· πιστεύω τοῦ ἰδεῖν τὰ ἀγαθὰ κυρίου ἐν γῇ ζώντων«, γῆ πραέων καὶ ταπεινῶν. »μακαριοὶ γὰρ, φησιν, οἱ πραεῖς, οἱ αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν«. καὶ ὁ προφήτης· »καὶ πατήσουσιν αὐτήν, φησι, πόδες πραέων καὶ ταπεινῶν«.
- book 10 Ταῦτα ἐκ τῶν σπουδασθέντων τοῖς ἁγίοις ἡμῶν πατράσιν ἐκκλησιαστικῶν διατυπώσεων, μικρὰ ἐκ πολλῶν, τῇδε τῇ συγγραφῇ συνετάξαμεν. ἐξέθεντο δὲ καὶ ἐκκλησιαστικούς κανόνας εἴκοσιν ἐν αὐτῇ τῇ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ, οὓς καὶ αὐτοὺς ἀναγκαῖον ᾤθηεν ἐντάξει τῷ γράμματι.
- book 11 Ὅροι ἐκκλησιαστικοί. συναχθείσης τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου ἐν Νικαίᾳ ὠρίσθη τὰ ὑποτεταγμένα.
- book 1 Ὅμιλήσωμεν τῷ φωτί, ὃ ἔστιν ὁ Χρωτός, ὡς πλησίον αὐτοῦ ἐστῶτες· ὡς ὀρῶντες αὐτὸν οὕτως πολιτευσώμεθα ταῖς εὐχαῖς ταῖς ἁγιαζούσαις. εὐχαὶ γὰρ ἁγιάζουσιν, ἐὰν λόγῳ θείῳ προσευχώμεθα, λόγος δὲ θεῖος πάρεστιν, ἔνθα καρδία καὶ πολιτεία καθαρὰ ἐν ταπεινοφροσύνῃ φυλάττεται. ἔκαμνεν ὁ Ἰσραὴλ τὰς θυσίας ἐπιτελῶν· ἔκραζον οἱ προφῆται πρὸς τὸν θεόν· »ἐξαπόστειλον τὸ φῶς σου καὶ τὴν ἀλήθειάν σου«. ἐκεῖνοι ἔκραζον καὶ ἡμεῖς ἐλάβομεν· »ἄλλοι κεκοπιάκασιν«, καθὼς εἶπεν ὁ κύριος, »καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθαμεν«. ἦλθε γὰρ πρὸς ἡμᾶς αὐτὸς ὁ λέγων ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς, ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια«. ἀκαμάτως ἐλάβομεν τὴν χάριν, ἀλλὰ διὰ καμάτου δεῖ ἡμᾶς φυλάξει τὴν χάριν.
- book 2 Περὶ τῶν λεγόντων μὴ δεῖν Χριστιανούς ἐργάζεσθαι. ἐπεὶ περ τινὲς οὐκ ἐργάζεσθαι βουλόμενοι, ἀλλὰ περιεργάζεσθαι ἐκλαμβάνουσι κακῶς τὰς τοῦ κυρίου ἱερὰς φωνὰς εἰπόντος »μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε« ὡς οὐ χρῆναι λέγοντες ἀκολουθοῦντας 18 Psal. 42, 3 — 20 vgl. Joli. 4, 38 — 22 Joh. 8, 12. 14, 6 — 26 Matth. 6, 25 A1H V1P3 M2P1P2 3 γενόμενα H γινόμενα d. übr. HSS 4 ἀγωνίζεσθαι H 6f τῶν A1 7 ταῦτα — Ἀκεσίου > P2 12 περὶ] ἐκ, aber am Rand corr. ABBREV περὶ 1 14 πολιτευσώμεθα Ai 15 προσευχώμεθα M2 16 f μετὰ ταπεινοφροσύνης A 1 17 ἔκαμεν HM2P1 ἔκαμνεν, aber über v1 wohl · A1 ἔκαμψεν P3 [ὁ 21 κόπον] τόπον A1 τόπον αὐτὸν M2P1 22 [τὸ φῶς] A1 24 μὴ > M2P2 27 φάγητε A1V1 φάγετε HM2P1P2P3 27f ὑμῶν τί φάγετε ὡς οὐ χρῆναι λέγοντες ἀκολουθοῦντες (so!) τῇ φωνῇ am Rand von 1. Hd. eingefügt P1 27 A1 ἀκολουθοῦτες HM2P1 > P2 τῇ φωνῇ ταύτῃ ἐργάζεσθαι εἰς τὴν γῆν Χριστιανούς, ἀποδεικτέον ἡμῖν μὴ οὕτως εἰρηκέναι τὸν κύριον. ἐγχωρεῖ γὰρ καὶ ἐργάζεσθαι καὶ μὴ μεριμνᾶν, εἰδότας ἡμᾶς καὶ πιστεύοντας, ὅτι τῶν ἔργων ἡμῶν τὴν αὔξησιν καὶ τοὺς καρποὺς αὐτὸς ὁ κύριος δίδωσιν εἰπών· οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλη τὸν σπόρον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν καὶ καθεύδῃ καὶ ἐγείρεται νύκτα καὶ ἡμέραν· καὶ ὁ σπόρος βλαστάνει καὶ μηκύνεται, ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός«.
- book 3 Περὶ τῶν ἱερωμένων. τοὺς ἱερωμένους εἰς τύπον καὶ εἰκόνα χρῆ εἶναι τῶν ἐπουρανίων, καὶ τὸν μὲν ἐπίσκοπον <θρόνον> αὐτοῦ τοῦ κυρίου ὡς κεφαλὴν μετ' αὐτὸν ὄντα τῆς ἐκκλησίας, ἥς παρείληφε, τὸν δὲ πρεσβύτερον τὸν σεραφικὸν ἐπέχειν θρόνον, τὸν δὲ διάκονον τὸν χερουβικόν· τὸν ὑπηρέτην εἰς διακονίαν τούτων εἶναι προσήκει.

- book 4 Περὶ τοῦ μὴ δεῖν λαϊκοὺς ἀνιέναι ἐν τῷ ἄμβωνι. περὶ τοῦ μὴ δεῖν λαικοὺς ἀνιέναι ἐν τῷ ἄμβωνι, πλὴν τῶν τεταγμένων ἀνα- γινώσκειν ἢ ψάλλειν ἐν ταῖς διφθέραις.
- book 5 Περὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος. τὸ βάπτισμα ἡμῶν οὐ τοῖς αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς κατανοητέον, ἀλλὰ τοῖς νοεροῖς. ὕδωρ ὀραῖς, νόησον τὴν ἐν τοῖς ὕδασι κρυπτομένην τοῦ θεοῦ δύναμιν. ἐν γὰρ πνεύματι ἀγίῳ καὶ πυρὶ βαπτίζεσθαι ἡμᾶς οἱ ἱεροὶ διδάσκουσι λόγοι· ἐν γὰρ πίστει τοῦ βαπτίζοντος καὶ ἐν πίστει τοῦ βαπτιζομένου διὰ τῆς ἱερᾶς ἐπικλήσεως πλήρη τοῦ ἁγιασμοῦ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ θείου πυρὸς νόει τὰ ὕδατα· αὐτὸς γάρ, φησί, βαπτίσει ἐν πνεύματι ἀγίῳ καὶ πυρί». κατέρχεται μὲν οὖν ὁ βαπτιζόμενος ὑπεύθυνος ἁμαρτημάτων καὶ τῇ τῆς φθορᾶς δουλείᾳ ἐνεχόμενος· ἀνέρχεται δὲ ἐλευθερωθεὶς τῆς τε τοιαύτης δουλείας καὶ τῆς ἁμαρτίας, υἱὸς τοῦ θεοῦ καὶ κληρονόμος χάριτι αὐτοῦ γεγονώς, συγκληρονόμος δὲ Χριστοῦ, αὐτὸν ἐνδυσάμενος τὸν Χριστόν, καθὼς γέγραπται »ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε«.
- book 6 Περὶ τῆς θείας τραπέζης καὶ τοῦ ἐπ' αὐτὴν μυστηρίου τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. ἐπὶ τῆς θείας τραπέζης πάλιν κἀνταῦθα μὴ τῷ προκειμένῳ ἄρτῳ καὶ τῷ ποτηρίῳ ταπεινῶς προσέχωμεν. ἀλλ' ὑψώσαντες ἡμῶν τὴν διάνοιαν, πίστει κείσθαι ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ἐκείνης τραπέζης τὸν ἄμνον τοῦ θεοῦ, αἶροντα τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἀθύτως ὑπὸ τῶν ἱερέων θυόμενον, καὶ τὸ τίμιον αὐτοῦ σῶμα καὶ αἷμα ἀληθῶς λαμβάνοντας πιστεύειν ταῦτα εἶναι τὰ τῆς ἡμετέρας ἀναστάσεως σύμβολα. διὰ τοῦτο γὰρ οὔτε πολὺ λαμβάνομεν, ἀλλ' ὀλίγον, ἵνα γνῶμεν ὅτι οὐκ εἰς πλησμονὴν, ἀλλ' εἰς ἁγιασμόν.
- book 7 Περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως. οὐχ ἀπλῶς ὁ κύριος τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ὑπὲρ ἡμῶν παρέδωκεν εἰς πάθος καὶ θάνατον, ἀλλ' ἵνα τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν πραγματεύσῃται, καίπερ ἐλεύθερος ὢν τοῦ θανάτου, καθὼς ἀνωτέρω ὁ λόγος ἀπέδειξε. βοᾷ ὁ προφήτης ὡς ἐκ προσώπου αὐτοῦ, προαναφωνῶν τὸ μέλλον τῆς κατὰ σάρκα αὐτοῦ οἰκονομίας μυστήριον ἐγενήθη, φησὶν, ὡσεὶ ἄνθρωπος ἀβοήθητος ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος· τίς δὲ ἐλεύθερος θανάτου, εἰ μὴ θεός; ἀλλὰ κατὰ τὰς προαποδειχθείσας ἀποδείξεις σαρκωθείς διὰ φιλάνθρωπίαν, γέγονεν ὡσεὶ ἄνθρωπος ἀβοήθητος, ταπεινώσας τὴν ἑαυτοῦ σάρκα μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦν, ἥ καὶ ἐγγεῖρθαι κηρύττεται, ἵνα ἡμᾶς ἀπαθανάτισας πρυτανεύσῃ ἡμῖν τοῖς ἀπεγνωσμένοις δι' αὐτῆς τῆς ἡμετέρας ἀπαρχῆς τὴν τῆς ἀναστάσεως ἡμῶν ἐλπίδα· ὅπως μηκέτι ὦμεν δοῦλοι τῷ αἰωνίῳ θανάτῳ, ἀλλ' ἐλεύθεροι, καθάπερ καὶ ἡ ἀπαρχὴ ἡμῶν Χριστός, καθά φησιν ὁ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος· ἀπαρχὴ Χριστός, ἔπειτα οἱ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ». καὶ σωτῆρα αὐτὸν δὴ τοῦτον τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς υἱὸν μονογενῆ ἀπεκδέχεσθαι ἡμᾶς ἐξ οὐρανῶν, ἀναστήσοντα ἡμῶν ἐκ τῶν τάφων τὰ σώματα, ἐπιμαρτύρεται λέγων ἡμῶν τὸ πολίτευμα, φησὶν, ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ὃς μετασχηματίζει σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν σύμμορφον τῷ σώματι τῆς 5 Joh. 1, 29 — 7 vgl. I Pe. 1, 19 — 10 vgl. Kol. 2, 23 — 14 vgl. S. 101, 2 — 16 Psal. 87, 5f — 19 vgl. Phil. 2, 8 — 25 I Kor. 15, 23 — 29 Phil. 3 A1H V1P3 M2P1P2 3 [μὴ] A1 4 προσέχομεν M2 9 ἅτι > P3 13 καίπερ] 14 ἀπέδειξε + καὶ A1 16 ἐγεννήθη P2 18 προαποδειχθείσας + ἀνωτέρω M2P1P2 21 ἀπαθανάτισας A1 32 ὑμῶν H δόξης αὐτοῦ». οὕτως γὰρ δεῖ τὸ σῶμα ἡμῶν δοξασθῆναι, ὡς τὸ τοῦ δεσπότου ἀνεπίδεκτον κακίας καὶ πάντων τῶν νῦν παθῶν, ἐλεύθερον τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἁμαρτίας, ἅγιον, ἵνα ἐν καινότητι ζωῆς σὺν αὐτῷ περιπατῆσαι δυνηθῶμεν ἐν φωτὶ ἐπουρανίῳ, συμβασιλεύοντες αἰεὶ αὐτῷ τῷ Χριστῷ. ἐν ταύτῃ γὰρ τῇ ἐλπίδι καὶ τὸ ἅγιον εἰλήφαμεν βάπτισμα, καὶ τὴν σωτήριον τῶν ἁγίων αὐτοῦ μελῶν μετουσίαν ὑποδεχόμεθα. ταῦτα τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τὰ δόγματα.
- book 8 Ὅτι μία ἡ ἐκκλησία τοῦ θεοῦ. μία ἡ ἐκκλησία ἐν οὐρανοῖς, ἡ αὐτὴ καὶ ἐπὶ γῆς· ἐν ταύτῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπαναπαύεται. αἱ ἔξω ταύτης οὔσαι αἱρέσεις, ἅς ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι, οὐκ εἰσὶ

διδασκαλίας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν οὐδὲ τῶν ἀποστόλων, ἀλλὰ τοῦ σατανᾶ, καὶ τοῦ πατρὸς αὐτῶν τοῦ διαβόλου. τὰ γὰρ Ἰουδαίων καὶ Ἑλλήνων ἑτέρῳ σχήματι ἐκδιδάσκουσιν, ἵνα ἀφέλωνται τῶν ἀνθρώπων τὴν ὄντως ζωὴν.

book 9 Περὶ τῆς τοῦ θεοῦ προγνώσεως καὶ τοῦ κόσμου. μικρότερος προσδοκῶμεν, κατὰ τὰ ἱερὰ γράμματα, φαινομένης ἡμῖν τῆς ἐπιφανείας καὶ βασιλείας τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. »καὶ παραλήψονται τότε, καθά φησι Δανιήλ, τὴν βασιλείαν ἁγιοῦ ὑψίστου«, καὶ ἔσται ἡ γῆ καθάρα, ἁγία, γῆ ζώντων, καὶ οὐ νεκρῶν· ἦν προεωρακῶς Δαυὶδ τῷ τῆς πίστεως ὀφθαλμῷ βοᾶ πιστεύω τοῦ ἰδεῖν τὰ ἀγαθὰ κυρίου ἐν γῇ ζώντων«, γῇ πραέων καὶ ταπεινῶν. »μακαριοὶ γὰρ, φησιν, οἱ πραεῖς, οἱ αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν«. καὶ ὁ προφήτης· »καὶ πατήσουσιν αὐτήν, φησι, πόδες πραέων καὶ ταπεινῶν«.

book 10 Ταῦτα ἐκ τῶν σπουδασθέντων τοῖς ἁγίοις ἡμῶν πατράσιν ἐκκλησιαστικῶν διατυπώσεων, μικρὰ ἐκ πολλῶν, τῇδε τῇ συγγραφῇ συνετάξαμεν. ἐξέθεντο δὲ καὶ ἐκκλησιαστικούς κανόνας εἴκοσιν ἐν αὐτῇ τῇ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ, οὓς καὶ αὐτοὺς ἀναγκαῖον ᾤθηεν ἐντάξει τῷ γράμματι.

book 1 Περὶ εὐνούχων ἀποκοψάντων ἑαυτούς. εἴ τις ἐκ νόσου ὑπὸ ἱατροῦ ἐχειρουργήθη ἢ ὑπὸ βαρβάρων ἐξετμήθη, οὗτος μενέτω ἐν τῷ κλήρῳ. εἰ δὲ τις ὑγιαίνων ἑαυτὸν ἐξέτεμε, τοῦτον καὶ ἐν τῷ ἐξεταζόμενον πεπαῦσθαι προσήκει καὶ ἐκ τοῦ δεῦρο μηδένα τῶν τοιούτων χρῆναι προάγεσθαι. ὥπερ δὲ τοῦτο πρόδηλον, ὅτι περὶ τῶν ἐπιτηδεύοντων τὸ πρᾶγμα καὶ τολμώντων ἑαυτοὺς ἐκτέμνειν εἴρηται, οὕτως εἴ τινες ὑπὸ βαρβάρων ἢ δεσποτῶν εὐνουχίσθησαν, εὐρίσκοντο δὲ ἄλλως ἄξιοι, τούτους εἰς κλῆρον προσίεται ὁ κανὼν.

book 2 Περὶ τῶν ἀπὸ ἐθνικῶν εἰς χειροτονίαν προαχθέντων. ἐπειδὴ πολλὰ εἴτε ὑπὸ ἀνάγκης ἢ ἄλλως πως ἐπείγομένων τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο παρὰ τὸν κανόνα τὸν ἐκκλησιαστικόν, ὥστε ἀνθρώπους ἀπὸ ἐθνικοῦ βίου ἄρτι προσελθόντας τῇ πίστει καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατηχηθέντας, εὐθὺς ἐπὶ τὸ πνευματικὸν λουτρὸν ἄγειν, καὶ ἅμα τῷ βαπτισθῆναι προάγειν εἰς ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον, καλῶς ἔχειν ἔδοξε τοῦ λοιποῦ μηδὲν τοιοῦτον γίνεσθαι· καὶ γὰρ καὶ χρόνου δεῖ τῷ κατηχουμένῳ καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα δοκιμασίας πλείονος. σαφὲς γὰρ τὸ ἀποστολικὸν γράμμα τὸ λέγον »μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου«. εἰ δὲ προϊόντος τοῦ χρόνου ψυχικόν τι ἁμάρτημα εὐρεθείη περὶ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐλέγχῃτο ὑπὸ δύο καὶ τριῶν μαρτύρων, παύσεται ὁ τοιοῦτος τοῦ κλήρου· ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν, ὡς ὑπεναντία τῇ μεγάλῃ συνόδῳ θρασυνομένος, αὐτὸς κινδυνεύσει περὶ τοῦ κλήρου.

book 3 Περὶ τῶν τὰς συνεισάκτους ἐχόντων. περὶ τῶν συνεισάκτων ἀπηγόρευσε καθόλου ἡ μεγάλη σύνοδος, μὴ ἐπισκόπῳ μηδὲ πρεσβυτέρῳ μήτε διακόνῳ μήτε ὅλως τῶν ἐν τῷ κλήρῳ τινὶ ἐξεῖναι συνείσακτον ἔχειν. πλὴν εἰ μὴ ἄρα μήτηρ ἢ ἀδελφὴ ἢ θεία ἢ ἅ μόνον 19 I Tim. 3, 6 A1H V1P3 M2P1P2 2 ὑποτεταγμένη Ps 3 Diese und die folgenden entsprechenden Überschriften am Rand H | ἀποκοπτόντων M2P1P2V1 | ἑαυτοὺς + περὶ τῶν ἀποκοπτόντων καὶ εὐνουχισάντων ἑαυτοὺς A1HV1P3 7 προσάγεσθαι A1H 10 εὐρίσκονται HP2 εὐρίσκοντο P3 | δὲ > P2 | τούτοις M2 11 ἀπὸ > P2 προαχθέντων] πραχθέντων V1P3 16 ἔχειν > H 25 τὰς > M2P1P2 27 ὅλως] ἄλλως M2P1P2 28 μητέρα, ἀδελφήν, θείαν P3 πρόσωπα διαπέφευγε πᾶσαν ὑποψίαν. ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν περὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀξίαν.

book 4 Περὶ καταστάσεως ἐπισκόπων. ἐπίσκοπον προσήκει μάλιστα μὲν ὑπὸ πόντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων καθίστασθαι· εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τὸ τοιοῦτον ἢ διὰ κατεπείγουσαν ἀνάγκην ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξάπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους, συμψήφων γενομένων καὶ τῶν ἀπόντων καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων, τότε τὴν χειροτονίαν ποιεῖσθαι· τὸ δὲ κύριον τῶν γινομένων δίδοσθαι εἰς ἐκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ ἐπισκόπῳ.

book 5

Περὶ τῶν ἀκοινωνήτων γινομένων. περὶ τῶν ἀκοινωνήτων γινομένων, εἴτε τῶν ἐν τῷ κλήρῳ εἴτε τῶν ἐν τῷ λαϊκῷ τάγματι, ὑπὸ τῶν καθ' ἑκάστης ἐπαρχίαν ἐπισκόπων, κρατεῖτω ἡ γνώμη κατὰ τὸν κανόνα, τοὺς ὑφ' ἑτέρων ἀποβληθέντας ὑφ' ἑτέρων μὴ προσίεσθαι. ἐξεταζέσθω δέ, μὴ μικροψυχία ἢ φιλονεικία ἢ τινι τοιαύτῃ ἀηδία τοῦ ἐπισκόπου ἀποσυνάγωγοι γεγένηνται. ἵνα οὖν τοῦτο τὴν πρέπουσαν ἐξέτασιν λαμβάνη, καλῶς ἔχειν ἔδοξεν ἑκάστου ἐνιαυτοῦ καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν δις τοῦ ἔτους συνόδους γίνεσθαι, ἵνα κοινῇ πάντων τῶν ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένων τὰ τοιαῦτα ζητήματα ἐξετάζοιτο· καὶ οὕτως οἱ ὁμολογουμένως προσκεκρουκότες τῷ ἐπισκόπῳ κατὰ λόγον ἀκοινωνήτοι παρὰ πάντων εἶναι δοκῶσι, μέχρις ἂν τῷ κοινῷ ἢ τῷ ἐπισκόπῳ δόξη τὴν φιλανθρωποτέραν περὶ αὐτῶν ἐκθέσθαι ψῆφον. αἱ δὲ σύνοδοι γινέσθωσαν μία μὲν πρὸ τῆς τεσσαρακοστῆς, ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀναιρουμένης τὸ δῶρον καθαρὸν προσφέρηται τῷ θεῷ, δευτέρα δὲ περὶ τὸν τοῦ μετοπωρου καιρον.

book 6 Περὶ τῶν ἐξαιρέτων τιμῶν, αἱ τοῖς μείζονας κυβερνώσιν ἐπισκοπὰς ἐκκλησιαστικῶς ἐκανονίσθησαν. τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατεῖτω, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύαις καὶ Πενταπόλει, ὥστε τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπίσκοπον πάντων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν, ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν Ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο σύνηθές ἐστιν. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις τὰ πρεσβεῖα σώζεσθαι ταῖς A1H V1P3 M2P1P2 2 ἀξίαν A1V1P3 ἐξουσίαν d. übr. HSS 6 τριῶν HM2P1P2 | συναγομένους Ltz. nach d. vulg. Text d. Kanones] συναγομένων HSS 7 συνθεμένων HM2P1P2 9 μητροπολίτη + ἢ HM2P1P2 10 γενομένων P2 11 τῶν2 > P2 λαϊκῶν H 15 τοῦ] τὰ P2 | γεγένηται M2 18 αὐτὸς M2 19 καὶ (fol. 33v) οὕτως aber darüber steht am Kopf der Seite die Überschrift Kanon VI, die später am Rand noch einmal folgt H | οἱ > P2 25 μεθοπόρου 26f corr. Hardnin τοὺς—ἐπισκόπους A1H πρὸς τοὺς — ἐπισκόπους d. übr. HSS, τοῦ μείζονος P3 κυβερνοῦσιν H 28 λιβύη HM2P1P2 30 καὶ > A1H Gelasius. 8 ἐκκλησίαις. καθόλου δὲ πρόδηλον ἐκεῖνο, ὅτι εἴ τις χωρὶς γνώμης τοῦ μητροπολίτου γένοιτο ἐπίσκοπος, τὸν τοιοῦτον ἢ σύνοδος ἡ μεγάλη ὥρισε μὴ δεῖν εἶναι ἐπίσκοπον· ἐὰν μέντοι τῇ κοινῇ πάντων ψήφῳ εὐλόγῳ οὕση καὶ κατὰ τὸν κανόνα τὸν ἐκκλησιαστικὸν δύο ἢ τρεῖς δι' οἰκείαν φιλονεικίαν ἀντιλέγῳσι, κρατεῖτω ἡ τῶν πλειόνων ψηφος.

book 7 Περὶ τοῦ ἐν Αἰλίας ἐπισκόπου. ἐπειδὴ συνήθεια κεκράτηκε καὶ παράδοσις ἀρχαία, ὥστε τὸν ἐν Αἰλίας ἐπίσκοπον τιμᾶσθαι, ἐχέτω τὴν ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς, τῇ μητροπόλει σωζομένου τοῦ οἰκείου ἀξιώματος.

book 8 Περὶ τῶν ὀνομαζομένων Καθαρῶν. περὶ τῶν ἑαυτοὺς μὲν ἀνομαζόντων Καθαροὺς ποτε, προσερχομένων δὲ τῇ ἀγιωτάτῃ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἔδοξε τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, ὥστε χειροθετούμενους αὐτοὺς οὕτως μένειν ἐν τῷ κλήρῳ. πρὸ ἀπάντων δὲ τούτων ὁμολογήσαι αὐτοὺς ἐγγράφως προσήκει, ὅτι συνθήσονται καὶ ἀκολουθήσουσι τοῖς τῆς καθολικῆς καὶ ὀποστολικῆς ἐκκλησίας δόγμασι, τοῦτ' ἔστι καὶ διγάμοις κοινωνεῖν καὶ τοῖς ἐν τῷ διωγμῷ παραπεπτωκόσιν, ἐφ' ὧν καὶ χρόνος τέτακται καὶ καιρὸς ὥρισταί, ὥστε αὐτοὺς ὀκολουθεῖν ἐν πᾶσι τοῖς δόγμασι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. ἔνθα μὲν οὖν πάντες εἴτε ἐν κώμας εἴτε ἐν πόλεσιν αὐτοὶ μόνοι εὐρίσκονται χειροθετηθέντες, εὐρισκόμενοι ἐν τῷ κλήρῳ ἔσσονται ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι. ὅσοι δὲ τοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου ὄντος προσέρχονται, πρόδηλον ὡς ὁ μὲν ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας ἔξει τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου, ὁ δὲ ὀνομαζόμενος παρὰ τοῖς Καθαροῖς ἐπίσκοπος τὴν τοῦ πρεσβυτέρου τιμὴν ἔξει, πλὴν εἰ μὴ ἄρα δοκοίη τῷ ἐπισκόπῳ τῆς τιμῆς τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ μετέχειν. εἰ δὲ μὴ τοῦτο αὐτῷ ἀρέσκοι, ἐπινοήσῃ τόπον ἢ χωρεπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου ὑπὲρ τοῦ ἐν τῷ κλήρῳ ὅλως δοκεῖν εἶναι, ἔνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ὦσιν.

book 9

Περὶ χειροτονίας πρεσβυτέρων. εἴ τινες ἀνεξετάστως προήχθησαν πρεσβύτεροι, ἢ ἀνακρινόμενοι ὡμολόγησαν τὰ ἡμαρτημένα αὐτοῖς, καὶ ὁμολογησάντων παρὰ κανόνα κινούμενοι ἄνθρωποι χεῖρας A1H V1P3 M2P1P2 4 καὶ > P2 11 τῶν1 > P3 12f καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ A1 ἀποστολικῇ > H ἀποστ. καὶ καθολ. d. übr. HSS 14 χειροτονουμένους V1P3 17 1 > V1P3 18 καὶ2 > V1P3 19 αὐτοὺς > P2 21 εὐρίσκονται P2 εὐρίσκοντο P3 23 προσέρχεται P3 25 ἐπισκόποις P2 26 δοκεῖ A1 δοκεῖ H 27 αὐτῶ > H | ἀρέσκει A1H 28 χωρεπισκόπου A1 χωρεπισκοπῆς d. übr. HSS | σκλήρῳ P3 30 πρεσβυτέρων] ἐπισκόπων M2P1P2 ἐπιτεθείκασι, τοὺς τοιοῦτους ὁ κανὼν οὐ προσίεται. τὸ γὰρ ἀνεπίληπτον ἐκδικήσῃ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία.

book 10 Περὶ τῶν πταιόντων καὶ προχειρισθέντων κατὰ ἄγνοιαν. ὅσοι προεχειρίσθησαν τῶν παραπεπτωκότων κατὰ ἄγνοιαν ἢ καὶ προειδόντων τῶν προχειρισμένων, τοῦτο οὐ προκρίνει τῷ κανόνι τῷ ἐκκλησιαστικῷ· γνωσθέντες γὰρ καθαιροῦνται.

book 11 Περὶ παραβάντων χωρὶς ἀνάγκης. περὶ τῶν παραβαινόντων χωρὶς ἀνάγκης ἢ ἀφαιρέσεως ὑπαρχόντων ἢ χωρὶς κινδύνων ἢ τινος τοιοῦτου, ὃ γέγονεν ἐπὶ τῆς τυραννίδος Λικιννίου, ἔδοξε τῇ εἰ καὶ ἀνάξιοι ἦσαν φιланθρωπίας, ὅμως χρηστεύσασθαι εἰς αὐτούς. ὅσοι οὖν γνησίως μεταμέλονται, τρία ἔτη ἐν ἀκρωμένοις ποιήσουσι καὶ ἑπτὰ ἔτη ὑποπεσοῦνται, δύο δὲ ἔτη χωρὶς προσφορᾶς κοινωνήσουσι τῷ λαῷ τῶν εὐχῶν.

book 12 Περὶ τῶν ἀποταξαμένων καὶ πάλιν εἰς κόσμον ἀναδραμόντων. οἱ προσκληθέντες ὑπὸ τῆς χάριτος καὶ τὴν πρώτην ὁρμὴν ἐνδειξάμενοι καὶ ἀποθέμενοι τὰς ζώνας, μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ τὸν οἰκεῖον ἔμετον ἀναδραμόντες, ὥς τινες καὶ ἀργύρια προίεσθαι καὶ βενεφικίοις κατορθῶσαι τὸ στρατεύεσθαι, οὗτοι δέκα ἔτη ὑποπιπτέτως μετὰ τὸν τῆς τριετοῦς ἀκροάσεως χρόνον. ἐφ' ἅπασιν δὲ τούτοις προσήκει ἐξετάζειν τὴν προαίρεσιν καὶ τὸ εἶδος τῆς μετανοίας. ὅσοι μὲν γὰρ καὶ φόβῳ καὶ δάκρυσιν καὶ ὑπομονῇ καὶ ἀγαθοεργίαις τὴν ἐπιστροφὴν ἔργῳ, οὐ σχήματι ἐπιδείκνυνται, οὗτοι πληρώσαντες τὸν χρόνον τὸν ὠρισμένον τῆς ἀκροάσεως, τῶν εὐχῶν κοινωνήσουσι μετὰ τοῦ ἐξεῖναι τῷ ἐπισκόπῳ φιλανθρωπότερόν τι περὶ αὐτῶν βουλευσάσθαι. ὅσοι δὲ ἀδιαφόρως ἠνεγκαν καὶ τὸ σχῆμα τοῦ εἰσιέναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀρκεῖν ἑαυτοῖς ἡγήσαντο πρὸς τὴν ἐπιστροφὴν, ἐξάπαντος πληροῦτως τὸν χρόνον.

book 13 Περὶ τῶν ἐν τῷ ἀποθνήσκειν κοινωνίαν ἐπιζητούντων. περὶ τῶν ἐξοδευόντων ὁ παλαιὸς καὶ κανονικὸς νόμος φυλαχθήσεται καὶ νῦν, ὥστε εἴ τις ἐξοδεύοι, τοῦ δεσποτικοῦ ἐφοδίου μὴ ἀποστερεῖσθω. εἰ δὲ ἀπογνωσθεῖς καὶ κοινωνίας τυχὼν καὶ προσφορᾶς μετασχὼν πάλιν ἐν τοῖς ζῶσιν ἐξετασθεῖ, ἴστω μετὰ τῶν κοινωνούντων τῆς εὐχῆς μόνης. καθόλου δὲ καὶ περὶ παντὸς οὐτινος οὖν ἐξοδεύοντος αἰτοῦντος μετασχεῖν εὐχαριστίας, ὁ ἐπίσκοπος μετὰ δοκιμασίας μεταδιδότω τῆς προσφορᾶς.

book 14 Περὶ τῶν κατηχουμένων, παραπεσόντων σέ. περὶ τῶν κατη- χουμένων καὶ παραπεσόντων ἐν τῇ κατηχήσει ἔδοξε τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, ὥστε τριῶν ἐτῶν αὐτοὺς ἀκροασαμένους μόνον μετὰ ταῦτα εὐχεσθαι μετὰ τῶν κατηχουμένων.

book 15 Περὶ τοῦ μὴ δεῖν μετατίθεσθαι ἀπὸ ἐτέρας πόλεως εἰς ἑτέραν. διὰ τὸν πολὺν τάραχον καὶ στάσεις τὰς γινομένας ἔδοξε παντάπασιν περιαιρεθῆναι τὴν συνήθειαν τὴν παρὰ τὸν κανόνα εὐρεθεῖσαν ἐν τισὶ μέρεσιν, ὥστε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μὴ μεταβαίνειν, μήτε ἐπίσκοπον μήτε πρεσβύτερον μήτε διάκονον. εἰ δὲ τις μετὰ τὸν τῆς ἀγίας συνόδου ὅρον τοιοῦτόν τι ἐπιχειρήσειεν ἢ ἐπιδῶ ἑαυτὸν πράγματι, ἀκυρωθήσεται ἐξάπαντος τὸ κατασκευάσμα καὶ ἀποκατασταθήσεται τῇ ἐκκλησίᾳ, ἥς ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἐχειροτονήθη.

book 16 Περὶ τῶν ἐν αἵς προεβλήθησαν ἐκκλησίαις οὐκ ἐμμενόντων. ὅσοι ῥιψοκινδύνως, μήτε τὸν φόβον τοῦ θεοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες μήτε τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα εἰδότες, ἀναχωροῦσι τῆς ἐκκλησίας, πρεσβύτεροι ἢ διάκονοι ἢ ὅλως ἐν τῷ κλήρῳ ἐξεταζόμενοι, οὗτοι οὐδαμῶς

δεκτοὶ ὀφείλουσιν εἶναι ἐν ἑτέρᾳ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ πᾶσαν αὐτοῖς ἀνάγκην ἐπάγεσθαι χρὴ ἀναστρέφειν εἰς τὰς ἑαυτῶν ἐπιμένοντας δὲ ἀκοινωνήτους εἶναι προσήκει. εἰ δὲ καὶ τις ὑφαρπάσαι τὸν τῷ ἑτέρῳ διαφέροντα καὶ χειροθετήσῃ ἐν αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ μὴ συγκατατιθεμένου τοῦ ἐπισκόπου, οὗ ἀνακεχώρηκεν ὁ ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενος, ἄκυρος ἔστω ἢ χειροθεσία.

book 17 Περὶ κληρικῶν τοκιζόντων. ἐπειδὴ πολλοὶ ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενοι τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν αἰσχροκέρδειαν διώκοντες ἐπελά- A1H V1P3 M2P1P2 1 κοινωνίας ἐπιζητούντων μετασχεῖν M2P1P2 3 ἐξοδεύει A1 4 καὶ2 — 5 τασχῶν > M2P1P2 so auch vulg. Text 6 οὖν > HV1P3 7 μετασχεῖν + δοκιμασίας A1 13 ἑτέραν] πόλιν H 15 παρὰ] περὶ HP3 16 μὴ > HP2 19 πράγματι + τοιούτῳ Balf. nach vulg. Text 19f ἀποκαταστήσεται 24 εἰδότες κανόνα ~ A1 29 τις > P3 | τὸν + ἐν P2 30 ἑαυτοῦ V1P3 | συγκαταθεμένου V1 31 ὁ > M2 32 πειδὴ (die Initiale vergessen) A1 θοντο τοῦ θείου γράμματος λέγοντος· τὸ ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ» καὶ δανείζοντες ἑκατοστὰς ἀπαιτοῦσιν, ἐδικαίωσεν ἡ ἀγία καὶ μεγάλη σύνοδος, ὡς εἴ τις εὐρεθείη μετὰ τὸν ὅρον τοῦτον τόκους λαμβάνων ἐκ μεταχειρίσεως ἢ ἄλλως μετερχόμενος τὸ πρᾶγμα, ἢ ἡμιολίας ἀπαιτῶν ἢ ἕτερόν τι ἐπινοῶν αἰσχροῦ κέρδους ἕνεκα. καθαιρεθήσεται τοῦ κλήρου καὶ ἀλλότριος τοῦ κανόνος ἔσται.

book 18 Περὶ πρεσβυτέρων λαμβανόντων παρὰ διακόνων τὴν εὐχαριστίαν. ἦλθεν εἰς τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον, ὅτι ἐν τισὶ ἢ πόλεσι πρεσβυτέροις τὴν εὐχαριστίαν οἱ διάκονοι διδῶσιν· ὅπερ οὔτε ὁ κανὼν οὔτε ἡ συνήθεια παρέδωκε, τοὺς ἐξουσίαν μὴ ἔχοντας προσφέρειν τούτους τοῖς προσφέρουσι διδόναι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. κάκεῖνο δὲ ἐγνωρίσθη, ὅτι ἤδη τινὲς τῶν διακόνων καὶ πρὸ ἐπισκόπων τῆς εὐχαριστίας ἄπτονται. ταῦτα οὖν πάντα περιηρήσθω, καὶ ἐμμενέτωσαν οἱ διάκονοι τοῖς ἰδίῳις μέτροις, εἰδότες ὅτι τοῦ μὲν ἐπισκόπου ὑπηρεταὶ εἰσὶ, τῶν δὲ πρεσβυτέρων ἐλάττους τυγχάνουσι. λαμβανέτωσαν δὲ κατὰ τάξιν τὴν εὐχαριστίαν μετὰ τοὺς πρεσβυτέρους ἢ τοῦ ἐπισκόπου αὐτοῖς διδόντος ἢ τοῦ πρεσβυτέρου. ἀλλὰ μήτε καθῆσθαι ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων ἐξέστω τοῖς διακόνοις παρὰ κανόνα γὰρ καὶ παρὰ τάξιν ἐστὶ τὸ γινόμενον. εἰ δὲ τις μὴ θέλοι πειθαρχεῖν, καὶ μετὰ τοὺς ὅρους πεπαύσθω τῆς διακονίας.

book 19 Περὶ τῶν ἐκ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως προσελθόντων ἢ προσιόντων τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ. περὶ τῶν Παυλιανισάντων, εἴτα προσφυγόντων τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ὅρος ἐκτέθεται ἀναβαπτίζεσθαι αὐτοὺς ἐξάπαντος. εἰ δὲ τινες ἐν τῷ παρεληλυθότι χρόνῳ ἐν τῷ κλήρῳ ἐξητάσθησαν, εἰ μὲν ἄμεμπτοι καὶ ἀνεπίληπτοι φανεῖεν, ἀναβαπτισθέντες χειροτονείσθωσαν ὑπὸ τοῦ τῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου· εἰ δὲ ἀνακριθέντες ἀνεπιτήδαιοι εὐρίσκονται, καθαιρεῖσθαι αὐτοὺς προσήκει. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν διακόνων καὶ ὅλως περὶ τῶν ἐν τῷ αὐτῷ κανόνι ἐξεταζομένων ὁ αὐτὸς τύπος παραφυλαχθήσεται.

book 20 ἐμνήσθημεν δὲ καὶ τῶν διακονισσῶν τῶν ἐν αὐτοῖς, τῶν ἐν τῷ σχήματι ἐξετασθεισῶν, ἐπεὶ μήτε χειροθεσίαν τινὰ ἔχουσιν, ὡς ἐξάπαντος ἐν τοῖς λαϊκοῖς αὐτὰς ἐξετάζεσθαι.

book 21 Περὶ τῶν ἐν κυριακῇ γόνυ κλινόντων. ἐπειδὴ εἰσὶ τινες ἐν τῇ κυριακῇ γόνυ κλίνοντες καὶ ἐν ταῖς τῆς πεντηκοστῆς ἡμέραις, ὑπὲρ τοῦ πάντα ὁμοίως ἐν πάσῃ παροικίᾳ ὁμοφρόνως φυλάττεσθαι ἐστῶτας ἔδοξε τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ τὰς εὐχὰς ἀποδιδόναι τῷ κυρίῳ.

book 22 Τούτους τοὺς εἴκοσι νόμους τὸ αὐτὸ ἅγιον αὐτῶν συνέδριον ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ θεοφιλεστάτου καὶ πανευφήμου βασιλέως Κωνσταντίνου περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πολιτείας ἐγράψαντο.

book 23 ἐβουλεύσαντο δὲ καὶ ἕτερον νόμον ἐκθέσθαι τινὲς τῶν ἐπισκόπων, ὃν ὁ ἐκώλυσε Παφνούτιος, περὶ οὗ ἀναγκαῖον ῥήθην διηγῆσθαι μεγίστου θαύματος ἄξιον διήγημα. ἐδόκει τισὶ τῶν ἐπισκόπων νόμον νεαρὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσαγαγεῖν ἐν τῇ συνόδῳ <καὶ> ὡς περὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας οὕτω καὶ τοῦτον ὀρίσαι.

- book 1 Περὶ εὐνούχων ἀποκοψάντων ἑαυτούς. εἴ τις ἐκ νόσου ὑπὸ ἱατροῦ ἐχειρουργήθη ἢ ὑπὸ βαρβάρων ἐξετμήθη, οὗτος μενέτω ἐν τῷ κλήρῳ. εἰ δέ τις ὑγιαίνων ἑαυτὸν ἐξέτεμε, τοῦτον καὶ ἐν τῷ ἐξεταζόμενον πεπαῦσθαι προσήκει καὶ ἐκ τοῦ δεῦρο μηδένα τῶν τοιούτων χρῆναι προάγεσθαι. ὥσπερ δὲ τοῦτο πρόδηλον, ὅτι περὶ τῶν ἐπιτηδεύόντων τὸ πρᾶγμα καὶ τολμώντων ἑαυτοὺς ἐκτέμνειν εἴρηται, οὕτως εἴ τινες ὑπὸ βαρβάρων ἢ δεσποτῶν εὐνουχίσθησαν, εὐρίσκοντο δὲ ἄλλως ἄξιοι, τούτους εἰς κλήρον προσίεται ὁ κανὼν.
- book 2 Περὶ τῶν ἀπὸ ἐθνικῶν εἰς χειροτονίαν προαχθέντων. ἐπειδὴ πολλὰ εἴτε ὑπὸ ἀνάγκης ἢ ἄλλως πως ἐπειγομένων τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο παρὰ τὸν κανόνα τὸν ἐκκλησιαστικόν, ὥστε ἀνθρώπους ἀπὸ ἐθνικοῦ βίου ἄρτι προσελθόντας τῇ πίστει καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατηχηθέντας, εὐθὺς ἐπὶ τὸ πνευματικὸν λουτρὸν ἄγειν, καὶ ἅμα τῷ βαπτισθῆναι προάγειν εἰς ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον, καλῶς ἔχειν ἔδοξε τοῦ λοιποῦ μηδὲν τοιοῦτον γίνεσθαι· καὶ γὰρ καὶ χρόνου δεῖ τῷ κατηχουμένῳ καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα δοκιμασίας πλείονος. σαφὲς γὰρ τὸ ἀποστολικὸν γράμμα τὸ λέγον «μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεῖς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου». εἰ δὲ προϊόντος τοῦ χρόνου ψυχικόν τι ἀμάρτημα εὐρεθείη περὶ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐλέγχωτο ὑπὸ δύο καὶ τριῶν μαρτύρων, παύσεται ὁ τοιοῦτος τοῦ κλήρου· ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν, ὡς ὑπεναντία τῇ μεγάλῃ συνόδῳ θρασυνομένος, αὐτὸς κινδυνεύσει περὶ τοῦ κλήρου.
- book 3 Περὶ τῶν τὰς συνεισάκτους ἐχόντων. περὶ τῶν συνεισάκτων ἀπηγόρευσε καθόλου ἡ μεγάλη σύνοδος, μὴ ἐπισκόπῳ μηδὲ πρεσβυτέρῳ μήτε διακόνῳ μήτε ὅλῳ τῶν ἐν τῷ κλήρῳ τινὶ ἐξεῖναι συνείσακτον ἔχειν. πλὴν εἰ μὴ ἄρα μήτηρ ἢ ἀδελφὴ ἢ θεία ἢ ἅ μόνον 19 I Tim. 3, 6 A1H V1P3 M2P1P2 2 ὑποτεταγμένη Ps 3 Diese und die folgenden entsprechenden Überschriften am Rand H | ἀποκοπτόντων M2P1P2V1 | ἑαυτοὺς + περὶ τῶν ἀποκοπτόντων καὶ εὐνουχισάντων ἑαυτοὺς A1HV1P3 7 προσάγεσθαι A1H 10 εὐρίσκονται HP2 εὐρίσκοντο P3 | δὲ > P2 | τούτοις M2 11 ἀπὸ > P2 προαχθέντων] πραχθέντων V1P3 16 ἔχειν > H 25 τὰς > M2P1P2 27 ὅλως] ἄλλως M2P1P2 28 μητέρα, ἀδελφήν, θείαν P3 πρόσωπα διαπέφευγε πᾶσαν ὑποψίαν. ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν περὶ τὴν ἑαυτοῦ ἄξιαν.
- book 4 Περὶ καταστάσεως ἐπισκόπων. ἐπίσκοπον προσήκει μάλιστα μὲν ὑπὸ πόντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων καθίστασθαι· εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τὸ τοιοῦτον ἢ διὰ κατεπεΐγουσαν ἀνάγκην ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξάπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους, συμψήφων γενομένων καὶ τῶν ἀπόντων καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων, τότε τὴν χειροτονίαν ποιεῖσθαι· τὸ δὲ κύρος τῶν γινομένων δίδοσθαι εἰς ἐκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ ἐπισκόπῳ.
- book 5 Περὶ τῶν ἀκοινωνήτων γινομένων. περὶ τῶν ἀκοινωνήτων γινομένων, εἴτε τῶν ἐν τῷ κλήρῳ εἴτε τῶν ἐν τῷ λαϊκῷ τάγματι, ὑπὸ τῶν καθ' ἐκάστης ἐπαρχίαν ἐπισκόπων, κρατεῖτω ἡ γνώμη κατὰ τὸν κανόνα, τοὺς ὑφ' ἐτέρων ἀποβληθέντας ὑφ' ἐτέρων μὴ προσίεσθαι. ἐξεταζέσθω δέ, μὴ μικροψυχία ἢ φιλονεικία ἢ τινι τοιαύτῃ ἀηδία τοῦ ἐπισκόπου ἀποσυνάγωγοι γεγένηται. ἵνα οὖν τοῦτο τὴν πρέπουσαν ἐξέτασιν λαμβάνῃ, καλῶς ἔχειν ἔδοξεν ἐκάστου ἐνιαυτοῦ καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν δις τοῦ ἔτους συνόδους γίνεσθαι, ἵνα κοινῇ πάντων τῶν ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένων τὰ τοιαῦτα ζητήματα ἐξετάζοιτο· καὶ οὕτως οἱ ὁμολογουμένως προσκεκρουκότες τῷ ἐπισκόπῳ κατὰ λόγον ἀκοινωνήτοι παρὰ πάντων εἶναι δοκῶσι, μέχρις ἂν τῷ κοινῷ ἢ τῷ ἐπισκόπῳ δόξη τὴν φιλανθρωποτέραν περὶ αὐτῶν ἐκθέσθαι ψῆφον. αἱ δὲ σύνοδοι γινέσθωσαν μία μὲν πρὸ τῆς τεσσαρακοστῆς, ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀναιρουμένης τὸ δῶρον καθαρὸν προσφέρηται τῷ θεῷ, δευτέρα δὲ περὶ τὸν τοῦ μετοπωρου καιρον.
- book 6 Περὶ τῶν ἐξαιρέτων τιμῶν, αἱ τοῖς μείζονας κυβερνώσιν ἐπισκοπὰς ἐκκλησιαστικῶς ἐκανονίσθησαν. τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατεῖτω, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύαις καὶ Πενταπόλει, ὥστε τὸν

ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπίσκοπον πάντων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν, ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν Ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο σύνηθές ἐστιν. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις τὰ πρεσβεῖα σώζεσθαι ταῖς A1H V1P3 M2P1P2 2 ἀξίαν A1V1P3 ἐξουσίαν d. übr. HSS 6 τριῶν HM2P1P2 | συναγομένους Ltz. nach d. vulg. Text d. Kanones] συναγομένων HSS 7 συνθεμένων HM2P1P2 9 μητροπολίτη + ἢ HM2P1P2 10 γενομένων P2 11 τῶν2 > P2 λαϊκῶν H 15 τοῦ] τὰ P2 | γηγένηται M2 18 αὐτὸς M2 19 καὶ (fol. 33v) οὕτως aber darüber steht am Kopf der Seite die Überschrift Kanon VI, die später am Rand noch einmal folgt H | οἱ > P2 25 μεθοπόρου 26f corr. Hardnin τοὺς—ἐπισκόπους A1H πρὸς τοὺς —ἐπισκόπους d. übr. HSS, τοῦ μείζονος P3 κυβερνοῦσιν H 28 λιβύη HM2P1P2 30 καὶ > A1H Gelasius. 8 ἐκκλησίαις, καθόλου δὲ πρόδηλον ἐκεῖνο, ὅτι εἴ τις χωρὶς γνώμης τοῦ μητροπολίτου γένοιτο ἐπίσκοπος, τὸν τοιοῦτον ἢ σύνοδος ἡ μεγάλη ὥρισε μὴ δεῖν εἶναι ἐπίσκοπον· ἐὰν μέντοι τῇ κοινῇ πάντων ψήφῳ εὐλόγῳ οὕση καὶ κατὰ τὸν κανόνα τὸν ἐκκλησιαστικὸν δύο ἢ τρεῖς δι' οἰκείαν φιλονεικίαν ἀντιλέγωσι, κρατεῖται ἢ τῶν πλειόνων ψηφος.

book 7 Περὶ τοῦ ἐν Αἰλίας ἐπισκόπου. ἐπειδὴ συνήθεια κεκράτηκε καὶ παράδοσις ἀρχαία, ὥστε τὸν ἐν Αἰλίας ἐπίσκοπον τιμᾶσθαι, ἐχέτω τὴν ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς, τῇ μητροπόλει σωζομένου τοῦ οἰκείου ἀξιώματος.

book 8 Περὶ τῶν ὀνομαζομένων Καθαρῶν. περὶ τῶν ἑαυτοὺς μὲν ἄνομαζόντων Καθαροὺς ποτε, προσερχομένων δὲ τῇ ἀγιωτάτῃ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἔδοξε τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, ὥστε χειροθετούμενους αὐτοὺς οὕτως μένειν ἐν τῷ κλήρῳ. πρὸ πάντων δὲ τούτων ὁμολογήσαι αὐτοὺς ἐγγράφως προσήκει, ὅτι συνθήσονται καὶ ἀκολουθήσουσι τοῖς τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας δόγμασι, τοῦτ' ἔστι καὶ διγάμοις κοινωνεῖν καὶ τοῖς ἐν τῷ διωγμῷ παραπεπτωκόσιν, ἐφ' ὧν καὶ χρόνος τέτακται καὶ καιρὸς ὥρισταί, ὥστε αὐτοὺς ὁκολουθεῖν ἐν πᾶσι τοῖς δόγμασι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. ἔνθα μὲν οὖν πάντες εἴτε ἐν κώμας εἴτε ἐν πόλεσιν αὐτοὶ μόνοι εὐρίσκοντο χειροτετηθέντες, εὐρισκόμενοι ἐν τῷ κλήρῳ ἔσσονται ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι. ὅσοι δὲ τοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου ὄντος προσέρχονται, πρόδηλον ὡς ὁ μὲν ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας ἔξει τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου, ὁ δὲ ὀνομαζόμενος παρὰ τοῖς Καθαροῖς ἐπίσκοπος τὴν τοῦ πρεσβυτέρου τιμὴν ἔξει, πλὴν εἰ μὴ ἄρα δοκοίη τῷ ἐπισκόπῳ τῆς τιμῆς τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ μετέχειν. εἰ δὲ μὴ τοῦτο αὐτῷ ἀρέσκει, ἐπινοήσῃ τόπον ἢ χωρεπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου ὑπὲρ τοῦ ἐν τῷ κλήρῳ ὅλως δοκεῖν εἶναι, ἕνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ὦσιν.

book 9 Περὶ χειροτονίας πρεσβυτέρων. εἴ τινες ἀνεξετάστως προήχθησαν πρεσβύτεροι, ἢ ἀνακρινόμενοι ὡμολόγησαν τὰ ἡμαρτημένα αὐτοῖς, καὶ ὁμολογησάντων παρὰ κανόνα κινούμενοι ἄνθρωποι χεῖρας A1H V1P3 M2P1P2 4 καὶ > P2 11 τῶν1 > P3 12f καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ A1 ἀποστολικῇ > H ἀποστ. καὶ καθολ. d. übr. HSS 14 χειροτονουμένους V1P3 17 1 > V1P3 18 καὶ2 > V1P3 19 αὐτοὺς > P2 21 εὐρίσκονται P2 εὐρίσκοντο P3 23 προσέρχεται P3 25 ἐπισκόποις P2 26 δοκεῖ A1 δοκεῖ H 27 αὐτῷ > H | ἀρέσκει A1H 28 χωρεπισκόπου A1 χωρεπισκοπῆς d. übr. HSS | σκληρῷ P3 30 πρεσβυτέρων] ἐπισκόπων M2P1P2 ἐπιτεθείκασιν, τοὺς τοιοῦτους ὁ κανὼν οὐ προσίεται. τὸ γὰρ ἀνεπίληπτον ἐκδικήσῃ ἢ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ.

book 10 Περὶ τῶν πταιόντων καὶ προχειρισθέντων κατὰ ἄγνοιαν. ὅσοι προεχειρίσθησαν τῶν παραπεπτωκῶν κατὰ ἄγνοιαν ἢ καὶ προειδόντων τῶν προχειρισμένων, τοῦτο οὐ προκρίνει τῷ κανόνι τῷ ἐκκλησιαστικῷ γνωσθέντες γὰρ καθαιροῦνται.

book 11 Περὶ παραβάντων χωρὶς ἀνάγκης. περὶ τῶν παραβαινόντων χωρὶς ἀνάγκης ἢ ἀφαιρέσεως ὑπαρχόντων ἢ χωρὶς κινδύνων ἢ τινος τοιοῦτου, ὃ γέγονεν ἐπὶ τῆς τυραννίδος Λικιννίου, ἔδοξε τῇ εἰ καὶ ἀνάξιοι ἦσαν φιλανθρωπίας, ὅμως χρηστεύσασθαι εἰς αὐτούς. ὅσοι οὖν γνησίως

μεταμέλονται, τρία ἔτη ἐν ἀκρωμένοις ποιήσουσι καὶ ἑπτὰ ἔτη ὑποπεσοῦνται, δύο δὲ ἔτη
χωρὶς προσφορᾶς κοινωνήσουσι τῷ λαῷ τῶν εὐχῶν.

book 12 Περὶ τῶν ἀποταξαμένων καὶ πάλιν εἰς κόσμον ἀναδραμόντων. οἱ προσκληθέντες ὑπὸ τῆς
χάριτος καὶ τὴν πρώτην ὁρμὴν ἐνδειξάμενοι καὶ ἀποθέμενοι τὰς ζώνας, μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ τὸν
οἰκεῖον ἔμετον ἀναδραμόντες, ὥς τινες καὶ ἀργύρια προίεσθαι καὶ βενεφικίους κατορθῶσαι τὸ
στρατεύεσθαι, οὗτοι δέκα ἔτη ὑποπιπτέτωσαν μετὰ τὸν τῆς τριετοῦς ἀκροάσεως χρόνον. ἐφ’
ἅπασιν δὲ τούτοις προσήκει ἐξετάζειν τὴν προαίρεσιν καὶ τὸ εἶδος τῆς μετανοίας. ὅσοι μὲν γὰρ
καὶ φόβῳ καὶ δάκρυσιν καὶ ὑπομονῇ καὶ ἀγαθοεργίαις τὴν ἐπιστροφὴν ἔργῳ, οὐ σχήματι
ἐπιδείκνυνται, οὗτοι πληρώσαντες τὸν χρόνον τὸν ὠρισμένον τῆς ἀκροάσεως, τῶν εὐχῶν
κοινωνήσουσι μετὰ τοῦ ἐξεῖναι τῷ ἐπισκόπῳ φιλανθρωπότερόν τι περὶ αὐτῶν βουλευσάσθαι.
ὅσοι δὲ ἀδιαφόρως ἤνεγκαν καὶ τὸ σχῆμα τοῦ εἰσιέναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀρκεῖν ἑαυτοῖς
ἡγήσαντο πρὸς τὴν ἐπιστροφὴν, ἐξάπαντος πληρούτωσαν τὸν χρόνον.

book 13 Περὶ τῶν ἐν τῷ ἀποθνήσκειν κοινωνίαν ἐπιζητούντων. περὶ τῶν ἐξοδευόντων ὁ παλαιὸς καὶ
κανονικὸς νόμος φυλαχθήσεται καὶ νῦν, ὥστε εἴ τις ἐξοδεύοι, τοῦ δεσποτικοῦ ἐφοδίου μὴ
ἀποστερεῖσθω. εἰ δὲ ἀπογνωσθεὶς καὶ κοινωνίας τυχὼν καὶ προσφορᾶς μετασχὼν πάλιν ἐν τοῖς
ζῶσιν ἐξετασθεῖη, ἴστω μετὰ τῶν κοινωνούντων τῆς εὐχῆς μόνης. καθόλου δὲ καὶ περὶ παντὸς
οὐτινος οὖν ἐξοδεύοντος αἰτοῦντος μετασχεῖν εὐχαριστίας, ὁ ἐπίσκοπος μετὰ δοκιμασίας
μεταδιδότω τῆς προσφορᾶς.

book 14 Περὶ τῶν κατηχουμένων, παραπεσόντων σέ. περὶ τῶν κατη- χουμένων καὶ παραπεσόντων ἐν
τῇ κατηχήσει ἔδοξε τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, ὥστε τριῶν ἐτῶν αὐτοὺς ἀκροασαμένους
μόνον μετὰ ταῦτα εὐχεσθαι μετὰ τῶν κατηχουμένων.

book 15 Περὶ τοῦ μὴ δεῖν μετατίθεσθαι ἀπὸ ἐτέρας πόλεως εἰς ἑτέραν. διὰ τὸν πολὺν τάραχον καὶ
στάσεις τὰς γινομένας ἔδοξε παντάπασιν περιαιρεθῆναι τὴν συνήθειαν τὴν παρὰ τὸν κανόνα
εὐρεθεῖσαν ἐν τισὶ μέρεσιν, ὥστε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μὴ μεταβαίνειν, μήτε ἐπίσκοπον μήτε
πρεσβύτερον μήτε διάκονον. εἰ δὲ τις μετὰ τὸν τῆς ἀγίας συνόδου ὅρον τοιοῦτόν τι
ἐπιχειρήσειεν ἢ ἐπιδῶ ἑαυτὸν πράγματι, ἀκυρωθήσεται ἐξάπαντος τὸ κατασκευάσμα καὶ
ἀποκατασταθήσεται τῇ ἐκκλησίᾳ, ἥς ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἐχειροτονήθη.

book 16 Περὶ τῶν ἐν αἷς προεβλήθησαν ἐκκλησίαις οὐκ ἐμμενόντων. ὅσοι ῥίψοκινδύνως, μήτε τὸν
φόβον τοῦ θεοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες μήτε τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα εἰδότες, ἀναχωροῦσι
τῆς ἐκκλησίας, πρεσβύτεροι ἢ διάκονοι ἢ ὅλως ἐν τῷ κλήρῳ ἐξεταζόμενοι, οὗτοι οὐδαμῶς
δεκτοὶ ὀφείλουσιν εἶναι ἐν ἐτέρᾳ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ πᾶσαν αὐτοῖς ἀνάγκην ἐπάγεσθαι χρὴ
ἀναστρέφειν εἰς τὰς ἑαυτῶν ἐπιμένοντας δὲ ἀκοινωνήτους εἶναι προσήκει. εἰ δὲ καὶ τις
ὑφαρπάσαι τὸν τῷ ἐτέρῳ διαφέροντα καὶ χειροθετήσῃ ἐν αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ μὴ
συγκατατιθεμένου τοῦ ἐπισκόπου, οὗ ἀνακεχώρηκεν ὁ ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενος, ἄκυρος
ἔστω ἢ χειροθεσία.

book 17 Περὶ κληρικῶν τοκιζόντων. ἐπειδὴ πολλοὶ ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενοι τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν
αἰσχροκέρδειαν διώκοντες ἐπελά- A1H V1P3 M2P1P2 1 κοινωνίας ἐπιζητούντων μετασχεῖν
M2P1P2 3 ἐξοδεύει A1 4 καὶ2 — 5 τασχῶν > M2P1P2 so auch vulg. Text 6 οὖν > HV1P3 7
μετασχεῖν + δοκιμασίας A1 13 ἐτέραν] πόλιν H 15 παρὰ] περὶ HP3 16 μὴ > HP2 19 πράγματι +
τοιούτῳ Balf. nach vulg. Text 19f ἀποκαταστήσεται 24 εἰδότες κανόνα ~ A1 29 τις > P3 | τὸν + ἐν
P2 30 ἑαυτοῦ V1P3 | συγκαταθεμένου V1 31 ὁ > M2 32 πειδὴ (die Initiale vergessen) A1 θοντο
τοῦ θεοῦ γράμματος λέγοντος τὸ ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ» καὶ δανείζοντες
ἐκατοστὰς ἀπαιτοῦσιν, ἐδικαίωσεν ἡ ἀγία καὶ μεγάλη σύνοδος, ὥς εἴ τις εὐρεθείη μετὰ τὸν
ὅρον τοῦτον τόκους λαμβάνων ἐκ μεταχειρίσεως ἢ ἄλλως μετερχόμενος τὸ πρᾶγμα, ἢ ἡμιολίας

ἀπαιτῶν ἢ ἕτερόν τι ἐπινοῶν αἰσχροῦ κέρδους ἕνεκα. καθαιρεθήσεται τοῦ κλήρου καὶ ἀλλότριος τοῦ κανόνος ἔσται.

book 18 Περὶ πρεσβυτέρων λαμβανόντων παρὰ διακόνων τὴν εὐχαριστίαν. ἦλθεν εἰς τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον, ὅτι ἔν τισι ἢ πόλεσι πρεσβυτέροις τὴν εὐχαριστίαν οἱ διάκονοι διδόασιν· ὅπερ οὔτε ὁ κανὼν οὔτε ἡ συνήθεια παρέδωκε, τοὺς ἐξουσίαν μὴ ἔχοντας προσφέρειν τούτους τοῖς προσφέρουσι διδόναι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. κάκεῖνο δὲ ἐγνωρίσθη, ὅτι ἤδη τινὲς τῶν διακόνων καὶ πρὸ ἐπισκόπων τῆς εὐχαριστίας ἄπτονται. ταῦτα οὖν πάντα περιηρήσθω, καὶ ἐμμενέτωσαν οἱ διάκονοι τοῖς ἰδίους μέτροις, εἰδότες ὅτι τοῦ μὲν ἐπισκόπου ὑπηρεταὶ εἰσὶ, τῶν δὲ πρεσβυτέρων ἐλάττους τυγχάνουσι. λαμβανέτωσαν δὲ κατὰ τάξιν τὴν εὐχαριστίαν μετὰ τοὺς πρεσβυτέρους ἢ τοῦ ἐπισκόπου αὐτοῖς διδόντος ἢ τοῦ πρεσβυτέρου. ἀλλὰ μήτε καθῆσθαι ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων ἐξέστω τοῖς διακόνους παρὰ κανόνα γὰρ καὶ παρὰ τάξιν ἐστὶ τὸ γινόμενον. εἰ δὲ τις μὴ θέλοι πειθαρχεῖν, καὶ μετὰ τοὺς ὅρους πεπαύσθω τῆς διακονίας.

book 19 Περὶ τῶν ἐκ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως προσελθόντων ἢ προσιόντων τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ. περὶ τῶν Παυλιανισάντων, εἴτα προσφυγόντων τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ὅρος ἐκτέθειται ἀναβαπτίζεσθαι αὐτοὺς ἐξάπαντος. εἰ δὲ τινες ἐν τῷ παρεληλυθότῳ χρόνῳ ἐν τῷ κλήρῳ ἐξητάσθησαν, εἰ μὲν ἄμεμπτοι καὶ ἀνεπίληπτοι φανεῖεν, ἀναβαπτισθέντες χειροτονείσθωσαν ὑπὸ τοῦ τῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου· εἰ δὲ ἀνακριθέντες ἀνεπιτήδαιοι εὐρίσκονται, καθαιρεῖσθαι αὐτοὺς προσήκει. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν διακόνων καὶ ὅλως περὶ τῶν ἐν τῷ αὐτῷ κανόνι ἐξεταζομένων ὁ αὐτὸς τύπος παραφυλαχθήσεται.

book 20 Περὶ τῶν ἐν κυριακῇ γόνυ κλινόντων. ἐπειδὴ εἰσὶ τινες ἐν τῇ κυριακῇ γόνυ κλίνοντες καὶ ἐν ταῖς τῆς πεντηκοστῆς ἡμέραις, ὑπὲρ τοῦ πάντα ὁμοίως ἐν πάσῃ παροικίᾳ ὁμοφρόνως φυλάττεσθαι ἐστῶτας ἔδοξε τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ τὰς εὐχὰς ἀποδιδόναι τῷ κυρίῳ.

book 21 Τούτους τοὺς εἴκοσι νόμους τὸ αὐτὸ ἅγιον αὐτῶν συνέδριον ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ θεοφιλεστάτου καὶ πανευφήμου βασιλέως Κωνσταντίνου περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πολιτείας ἐγράψαντο.

book 22 ἐβουλεύσαντο δὲ καὶ ἕτερον νόμον ἐκθέσθαι τινὲς τῶν ἐπισκόπων, ὃν ὁ ἐκώλυσε Παφνούτιος, περὶ οὗ ἀναγκαῖον ᾤκηθη διηγήσασθαι μεγίστου θαύματος ἄξιον διήγημα. ἐδόκει τοῖς τῶν ἐπισκόπων νόμον νεαρὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσαγαγεῖν ἐν τῇ συνόδῳ <καὶ> ὡς περὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας οὕτω καὶ τοῦτον ὀρίσαι.

book 1 Ἐγγραφον οὖν περὶ τοῦ μὴ δεῖν τοὺς ἱερωμένους, εἴτε ἐπίσκοποι εἴτε πρεσβύτεροι εἴτε διάκονοι εἴτε ὑποδιάκονοι εἴτε τις τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου, συγκαθεύδειν ταῖς γαμεταῖς, ὃς ἔτι λαϊκοὶ ὄντες ἡγάγοντο.

book 2 τούτων οὕτω διατυπωμένων, ἀναστὰς ἐν μέσῳ τοῦ ὄχλου τῶν ἐπισκόπων ὁ θεῖος Παφνούτιος μεγάλη τῇ φωνῇ ἐβόησε λέγων· «μὴ βαρύνετε τὸν ζυγὸν τῶν ἱερωμένων, τίμιος γάρ, φησὶν, ὁ γάμος ἐν πᾶσι καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος, μὴ τῇ ὑπερβολῇ τῆς ἀκριβείας τὴν ἐκκλησίαν μᾶλλον προσβλάψητε», οὐ γάρ φησι πάντας δύνασθαι φέρειν τῆς ἀπαθείας τὴν ἄσκησιν.

book 3 «οὐδεῖς, ὡς οἶμαι, φυλαχθήσεται ἐν τῇ σωφροσύνῃ τῆς ἐκάστου γαμετῆς τοῦ ἀνδρὸς στερουμένου. σωφροσύνην δὲ καλὴν καὶ τῆς νομίμου γαμετῆς ἐκάστου τὴν συνέλευσιν λέγω· μὴ μὴν ἀποζεύγνυσθαι ταύτην, ἣν ὁ θεὸς 13 — 119, 6 Tgl. Socr. I 11 p. 88ff Sozom. I 23, 3f — 22 Hebr. 13 25 vgl. Matth. 19, 12 — 28 vgl. Matth. 19, 6 A1H V1P3 M2P1P2 1 διακονισῶν M2P1 | ἐν2 + αὐτῷ M2P1P2 2 ἐξετασθαισῶν (fol. 34v) ἐπεὶ, aber am Kopf d. Seite die Überschrift von Kan. 20, die dann nicht wieder folgt H (vgl. 115, 24) 4 ἐν + τῇ P3 6 τούτου HSS 8 συνέδριον αὐτῶν ~ P2 10 ἐγράψατο HM2P1P2 | ἐβουλεύσατο M2 11 τινὲς > V1P3 13 τινὶ M2 14 corr. Ltz. 15 ὀρίσαι V1P3 ὠρίσθαι A1 ὀρίσασθαι HM2P1P2 16 ἕκαστος P2 18 πρεσβύτεροι εἴτε διάκονοι εἴτε > P3 22 βαρύνετε + λέγων M2P1P2 23 ἐν πᾶσι > M2P1P2 25 ὡς > H 27 übers. wenn ihr der Mann geraubt

ist' στερουμένης M2P1P2 | σωφροσύνη H | καλήν] καλὸν H καλεῖν P2 καλήν von junger Hd.
corr. in καλεῖν P3 28 τὴν > M2P1P2 | μὴ] οὐ A1 καὶ ἦν ἄπαξ ἀναγνώστης ἢ ψάλτης ἢ λαϊκὸς ὧν
ἠγάγετο».

book 4 κοὶ ταῦτα ἔλεγεν ὁ Παφνούτιος ἄπειρος ὧν γάμου διὰ τὸ νηπιόθεν ἀσκητηρίοις ἀναστρέφεσθαι
αὐτόν. διὸ πεισθεὶς ὁ πᾶς τῶν ἐπισκόπων σύλογος τῇ τοῦ ἀνδρὸς συμβουλίᾳ ἀπεσίγησε περὶ τοῦ
ζητήματος τούτου, τῇ γνώμῃ καταλείψαντες τῶν βουλομένων κατὰ συμφωνίαν ἀπέχεσθαι τῆς
ιδίας γαμετῆς.

book 5 Ταῦτα ἐπράχθησαν ἐπὶ τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου τῆς ἐν Νικαίᾳ τῆς
Βιθυνίας συναθροισθείσης. Εὐσέβιος δὲ κοὶ Θεόγνιος καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς Ἀρειανοὶ οὐκ
ἐνεγκόντες τὴν τῆς ἀληθοῦς πίστεως κρατυνηθεῖσαν βεβαίωσιν ἔτι μὴν καὶ τὸν Ἄρειον
ἀναθεματίσαι μὴ ἀνασχόμενοι, φωραθέντες καὶ αὐτὶς ἐπὶ τούτῳ ἐξορία ὑπέπεσον ψήφῃ τοῦ
θεοφιλεστάτου βασιλέως καὶ κρίσει τῆς ἀγίας τῶν ἐπισκόπων συνόδου, ἄλλων ἀντ' αὐτῶν ἐν
ταῖς αὐτῶν παροικίαις καταστάντων ψήφῳ τῆς αὐτῆς συνόδου καὶ τοῦ τῆς ἐκάστου παροικίας
κλήρου καὶ λαοῦ.

book 6 καὶ Ἀμφίων μὲν τὴν τῆς Νικομηδέων ἐκκλησίας ἡγεμονίαν παρέλαβε, Χρῆστος δὲ τὴν αὐτῆς
Νικαίας καὶ ἄλλοι τὰς τῶν ὁμοφρόνων αὐτῶ. ἀλλὰ καὶ πάλιν ταῖς ἐξ ἔθους χρῆσάμενοι
μηχαναῖς Εὐσέβιος καὶ Θεόγνιος καὶ τὴν βασιλέως φιланθρωπίαν ἐφόδιον ἐξ ἀπάτης εὐρόντες,
ἀναπαλαῖσαι πάλιν καὶ τὴν προτέραν δυναστείαν ἀπολαβεῖν ἐπειρῶντο.

book 7 καὶ τὰ μὲν τούτων κάκιστα μηχανήματα πάμπολλα ὄντα καὶ πάσης ἀσεβείας ἔμπλεα
τυγχάνοντα πρὸς τὴν Θεοδωρήτου καὶ τῶν λοιπῶν συγγραψάντων ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν
ἱστορίαν τοὺς βουλομένους καταμαθεῖν παραπέμψοιμι, βαδιῶ δὲ ἐγὼ ἐντεῦθεν τῷ λόγῳ ἐπὶ τὰ
ἐξῆς, περὶ ὧν ἡ τῶν ἐπισκόπων ἐπέστειλε σύνοδος τοῖς ἀπολειφθεῖσιν ἐπισκόποις καὶ ταῖς
ἐαυτῶν παροικίαις, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ὁ νικηφόρος καὶ πιστότατος βασιλεὺς εἰς σύστασιν τῆς
τε ἐκτεθείσης ἀγιωτάτης πίστεως καὶ τῆς ἀγίας ἐορτῆς τοῦ πάσχα, εἰς ἔλεγχον δὲ τῶν τῆς
ἀσεβείας προστατῶν.

book 8 ἐπὶ τούτοις γὰρ πᾶσι μεγαλοφυῶς συγκροτηθείσης τῆς συνόδου καὶ θεοπρεπῶς ἐκφωνηθείσης
τῆς πίστεως τό τε κατὰ τὴν 15—20 vgl. Thdt. I 20, 11 p. 69. Sozom. I 21, 5 A1H V1P3 M2P1P2 2 ὁ
+ μέγας V1P3 | ἄπειροι M2 3 ἀνατρέφεσθαι V1P3 | πεισθεῖς] προσθεῖς M2P1P2 4 συμβουλῇ H 8
ἀθροισθείσης V1P3 9 Θεόγνις H 12 ἐπέπεσον P2 | ψήφῳ — βασιλέως > A1 | θεοφιλεστάτου + καὶ
φιλοχρίστου 2 16 ἐκκλησίαν H | ἡγεμονίαν > H | αὐτῆς A1 τῆς d. übr. HSS αὐτῶ HV1P3 αὐτῶν d.
übr. HSS 18 Θεόγνις HP3 19 ἀναπαλέσαι (so) P1 + δὲ M2 20 ἀναλαβεῖν M2P1P2 21 πάμπολα
HM2P1P2 24 ἐγὼ nach λόγῳ 1 τὰ] τὸ A1 25 ἀπέστειλε V1P3 26 ἐαυτῶν] αὐτῶν M2P1P2 αὐτῶ H
28 ἔλεγ- χον] ἔλεγον M2 28f πρωτοστατῶν V1P3 ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν τυπώσαντες ἅπαντα
οἱ ἄγιοι πατέρες δηλῶσαι πάντα τὰ ὠρισμένα διὰ γραμμάτων πάσαις ταῖς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν
ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις ἐσπουδάσαν, συνάψαντες καὶ τὰ κατὰ Μελίτιον.

book 1 Ἐγγραφον οὖν περὶ τοῦ μὴ δεῖν τοὺς ἱερωμένους, εἴτε ἐπίσκοποι εἴτε πρεσβύτεροι εἴτε διάκονοι
εἴτε ὑποδιάκονοι εἴτε τις τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου, συγκαθεύδειν ταῖς γαμεταῖς, ὅς ἔτι λαϊκοὶ
ὄντες ἠγάγοντο.

book 2 τούτων οὕτω διατυπουμενῶν, ἀναστὰς ἐν μέσῳ τοῦ ὄχλου τῶν ἐπισκόπων ὁ θεῖος Παφνούτιος
μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἐβόησε λέγων· «μὴ βαρύνετε τὸν ζυγὸν τῶν ἱερωμένων, τίμιος γάρ, φησὶν, ὁ
γάμος ἐν πᾶσι καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος, μὴ τῇ ὑπερβολῇ τῆς ἀκριβείας τὴν ἐκκλησίαν μᾶλλον
προσβλάψῃτε», οὐ γάρ φησι πάντας δύνασθαι φέρειν τῆς ἀπαθείας τὴν ἄσκησιν.

book 3 «οὐδεῖς, ὡς οἶμαι, φυλαχθήσεται ἐν τῇ σωφροσύνῃ τῆς ἐκάστου γαμετῆς τοῦ ἀνδρὸς
στερουμένου. σωφροσύνην δὲ καλὴν καὶ τῆς νομίμου γαμετῆς ἐκάστου τὴν συνέλευσιν λέγω·

μὴ μὴν ἀποζεύγνυσθαι ταύτην, ἣν ὁ θεὸς 13 —119, 6 Tgl. Socr. I 11 p. 88ff Sozom. I 23, 3f — 22 Hebr. 13 25 vgl. Matth. 19, 12 — 28 vgl. Matth. 19, 6 A1H V1P3 M2P1P2 1 διακονισῶν M2P1 | ἐν2 + αὐτῷ M2P1P2 2 ἐξετασθεισῶν (fol. 34v) ἐπεὶ, aber am Kopf d. Seite die Überschrift von Kan. 20, die dann nicht wieder folgt H (vgl. 115, 24) 4 ἐν + τῇ P3 6 τούτου HSS 8 συνέδριον αὐτῶν ~ P2 10 ἐγράψατο HM2P1P2 | ἐβουλεύσατο M2 11 τινὲς > V1P3 13 τινὶ M2 14 corr. Ltz. 15 ὀρίσαι V1P3 ὠρίσθαι A1 ὀρίσασθαι HM2P1P2 16 ἕκαστος P2 18 πρεσβύτεροι εἴτε διάκονοι εἴτε > P3 22 βαρύνετε + λέγων M2P1P2 23 ἐν πᾶσι > M2P1P2 25 ὡς > H 27 übers. 'wenn ihr der Mann geraubt ist' στερουμένης M2P1P2 | σωφροσύνη H | καλὴν] καλὸν H καλεῖν P2 καλὴν von junger Hd. corr. in καλεῖν P3 28 τὴν > M2P1P2 | μὴ] οὐ A1 καὶ ἦν ἄπαξ ἀναγνώστης ἢ ψάλτης ἢ λαϊκὸς ὧν ἡγάγετο».

book 4 κοὶ ταῦτα ἔλεγεν ὁ Παφνούτιος ἄπειρος ὧν γάμου διὰ τὸ νηπιόθεν ἀσκητηρίοις ἀναστρέφεσθαι αὐτόν. διὸ πεισθεὶς ὁ πᾶς τῶν ἐπισκόπων σύλογος τῇ τοῦ ἀνδρὸς συμβουλίᾳ ἀπεσίγησε περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, τῇ γνώμῃ καταλείψαντες τῶν βουλομένων κατὰ συμφωνίαν ἀπέχεσθαι τῆς ἰδίας γαμετῆς.

book 5 Ταῦτα ἐπράχθησαν ἐπὶ τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου τῆς ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας συναθροισθείσης. Εὐσέβιος δὲ κοὶ Θεόγνιος καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς Ἀρειανοὶ οὐκ ἐνεγκόντες τὴν τῆς ἀληθοῦς πίστεως κρατυνθεῖσαν βεβαίωσιν ἔτι μὴν καὶ τὸν Ἀρειον ἀναθεματίσαι μὴ ἀνασχόμενοι, φωραθέντες καὶ αὐτὶς ἐπὶ τούτῳ ἔξορίᾳ ὑπέπεσον ψήφῃ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως καὶ κρίσει τῆς ἀγίας τῶν ἐπισκόπων συνόδου, ἄλλων ἀντ' αὐτῶν ἐν ταῖς αὐτῶν παροικίαις καταστάντων ψήφῳ τῆς αὐτῆς συνόδου καὶ τοῦ τῆς ἐκάστου παροικίας κλήρου καὶ λαοῦ.

book 6 καὶ Ἀμφίων μὲν τὴν τῆς Νικομηδέων ἐκκλησίας ἡγεμονίαν παρέλαβε, Χρῆστος δὲ τὴν αὐτῆς Νικαίας καὶ ἄλλοι τὰς τῶν ὁμοφρόνων αὐτῶ. ἀλλὰ καὶ πάλιν ταῖς ἐξ ἔθους χρησάμενοι μηχαναῖς Εὐσέβιος καὶ Θεόγνιος καὶ τὴν βασιλέως φιλανθρωπίαν ἐφόδιον ἐξ ἀπάτης εὐρόντες, ἀναπαλαῖσαι πάλιν καὶ τὴν προτέραν δυναστείαν ἀπολαβεῖν ἐπειρώντο.

book 7 καὶ τὰ μὲν τούτων κάκιστα μηχανήματα πάμπολλα ὄντα καὶ πάσης ἀσεβείας ἔμπλεα τυγχάνοντα πρὸς τὴν Θεοδωρήτου καὶ τῶν λοιπῶν συγγραψάντων ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν ἱστορίαν τοὺς βουλομένους καταμαθεῖν παραπέμψοιμι, βαδιῶ δὲ ἐγὼ ἐντεῦθεν τῷ λόγῳ ἐπὶ τὰ ἐξῆς, περὶ ὧν ἢ τῶν ἐπισκόπων ἐπέστειλε σύνοδος τοῖς ἀπολειφθεῖσιν ἐπισκόποις καὶ ταῖς ἑαυτῶν παροικίαις, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ὁ νικηφόρος καὶ πιστότατος βασιλεὺς εἰς σύστασιν τῆς τε ἐκτεθείσης ἀγιωτάτης πίστεως καὶ τῆς ἀγίας ἐορτῆς τοῦ πάσχα, εἰς ἔλεγχον δὲ τῶν τῆς ἀσεβείας προστατῶν.

book 8 ἐπὶ τούτοις γὰρ πᾶσι μεγαλοφυῶς συγκροτηθείσης τῆς συνόδου καὶ θεοπρεπῶς ἐκφωνηθείσης τῆς πίστεως τό τε κατὰ τὴν 15—20 vgl. Thdt. I 20, 11 p. 69. Sozom. I 21, 5 A1H V1P3 M2P1P2 2 ὁ + μέγας V1P3 | ἄπειροι M2 3 ἀνατρέφεσθαι V1P3 | πεισθεῖς] προσθεῖς M2P1P2 4 συμβουλῇ H 8 ἀθροισθείσης V1P3 9 Θεόγνις H 12 ἐπέπεσον P2 | ψήφῳ — βασιλέως > A1 | θεοφιλεστάτου + καὶ φιλοχρίστου 2 16 ἐκκλησίαν H | ἡγεμονίαν > H | αὐτῆς A1 τῆς d. übr. HSS αὐτῷ HV1P3 αὐτῶν d. übr. HSS 18 Θεόγνις HP3 19 ἀναπαλέσαι (so) P1 + δὲ M2 20 ἀναλαβεῖν M2P1P2 21 πάμπολα HM2P1P2 24 ἐγὼ nach λόγῳ 1 τὰ] τὸ A1 25 ἀπέστειλε V1P3 26 ἑαυτῶν] αὐτῶν M2P1P2 αὐτῷ H 28 ἔλεγ- χον] ἔλεγον M2 28f πρωτοστατῶν V1P3 ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν τυπώσαντες ἅπαντα οἱ ἄγιοι πατέρες δηλῶσαι πάντα τὰ ὠρισμένα διὰ γραμμάτων πάσαις ταῖς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις ἐσπούδασαν, συνάψαντες καὶ τὰ κατὰ Μελίτιον.

book 1 Ἐπειδὴ δὲ καὶ Μελίτιός τις ἐπισκοπῆς χειροτονίας ἡξιωμένος οὐ πρὸ πολλοῦ τῆς Ἀρείου μανίας, διελεγχθεὶς ὑπὸ τοῦ θειοτάτου Πέτρου τοῦ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπισκόπου, τοῦ καὶ τὸν

τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἀναδησαμένου, καθαιρεθεὶς ὁ αὐτὸς Μελίτιος οὐκ ἔστερξε τὴν τῆς καθαιρέσεως ψῆφον, ἀλλὰ τὴν τε Θηβαίδα καὶ τὴν πελάζουσιν Αἴγυπτον θορύβων καὶ ζάλης ἐνέπλησε, τυραννίδι κατὰ τῆς Ἀλεξανδρου τοῦ ἐπισκόπου χρώμενος προεδρίας· ἔγραψε δὲ τὸ κοινὸν τῆς συνόδου πρὸς τὴν τῶν Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίαν, ἅπερ περὶ τῆς τοῦτου νεωτεροποιίας ἐνομοθέτησεν·

- book 2 »Συνοδικὴ ἐπιστολὴ γραφεῖσα τοῖς κατὰ Ἀλεξανδρείαν καὶ Ἀἴγυπτον καὶ Πεντάπολιν καὶ Λιβύην καὶ ταῖς κατὰ πᾶσαν τὴν >οὐρανὸν ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις κλήροις τε καὶ λαοῖς >δόξου πίστεως παρὰ τῆς ἐν Νικαίᾳ ἀγίας συνόδου· τῇ ἀγίᾳ καὶ >θεοῦ χάριτι Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς κατὰ τὴν Αἴγυπτον >Πεντάπολιν καὶ Λιβύην κοὶ τοῖς κατὰ τὴν ὑπὸ οὐρανὸν >ἀδελφοῖς, κλήροις τε καὶ λαοῖς ὀρθοδόξοις, οἱ ἐν Νικαίᾳ καὶ τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον συγκροτήσαντες ἐπίσκοποι ἐν >κυρίῳ χαίρειν.
- book 3 >Ἐπειδὴ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος κοὶ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως >Κωνσταντίνου συναγαγόντος ἡμᾶς ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν καὶ >ἡ μεγάλη καὶ ἀγία σύνοδος ἐν Νικαίᾳ συγκροτηθεῖσα τὰ περὶ >ἐκκλησιαστικῆς πίστεως διείληφεν, ἅτινα ἀναγκαῖον ἡμῖν 6—123, 13 vgl. Socr. I 9, 1 —14 p. 57ff. Thdt I 9. Das findet sich auch in den Athanas. HSS (vgl. G. Loeschke im Rh. Mus. 59, 461ff und Parmentiers Theodoret Ausgabe S. 38), und bis 122,27 lateinisch S. Leonis opera III 587f A1H V1P3 M2P1P2 4 u. ö. Μελέτιον M2P1P2 5 περὶ Μελιτίου τοῦ ἀνοσίου (am Rand) H 6 ἐπεὶ HV1P3 7 διελεχθεὶς H 8 τοῦ1 > P2 9 ἔστερξε] ἔστεξε A1 ἐδέξατο H 11 τυραννίδος HP3 12 προεδρίας] παρρησίας P2 | δέ] δεῖ (so) A1 δὴ Klosterm. 14 νεωτερίας V1 νεοτεροποιίας P3 | ἐνομοθεσιον V1 16f τῆς . . . ἀγίας . . . A1 18 Νικαίας P3 | συνόδου + τῶν τριακοσίων ἐπισκόπων M2P1P2 + τῶν τ ἐπ. V1 + τῶν τῶν ἐπ. P3 | ἡ ἀγία καὶ μεγάλη σύνοδος steht vor τῇ ἀγίᾳ etc. M2P1P2V1P3 (vgl. G. Loeschke a. a. O. 464) | μεγάλη + τοῦ H 21 λαοῖς] τοῖς H | συναχθέντες — 22 μεγάλην > P3 24 θεοῦ] χριστοῦ V1P3 ἀποσταλῆναι παρὲς ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς διὰ γραμμάτων, ἵνα εἰδέναι ἔχοιτε, >τίνα μὲν ἐκινήθη καὶ ἐξητάσθῃ, τίνα δὲ ἔδοξε καὶ ἐκρατύνθῃ· >μὲν οὖν ἀπάντων ἐξητάσθῃ τὰ κατὰ τὴν ἀσέβειαν καὶ τὴν >μίαν Ἀρείου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ὑπὸ παρουσίᾳ τοῦ >βασιλέως ἡμῶν Κωνσταντίνου.
- book 4 καὶ παμψηφὶ ἔδοξεν ἀναθεματι- >σθῆναι αὐτὸν καὶ τὴν ἀσεβῆ αὐτοῦ δόξαν καὶ τὰ ῥήματα καὶ >νοήματα αὐτοῦ τὰ βλάσφημα οἷς ἐκέχρητο βλασφημιῶν τὸν >τοῦ θεοῦ, λέγων ἐξ οὐκ ὄντων εἶναι καὶ πρὶν γεννηθῆναι μὴ >καὶ ἦν πότε ὅτε οὐκ ἦν καὶ αὐτεξουσιότητι κακίας καὶ >δεκτικὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ λέγοντος καὶ κτίσμα ὀνομάζοντος >ποίημα.
- book 5 ταῦτα πάντα ἀνεθεμάτισεν ἡ ἀγία σύνοδος, οὐδὲ ὅσον >ἀκοῦσαι τῆς ἀσεβοῦς δόξης καὶ τῆς ἀπονοίας καὶ τῶν >ρημάτων αὐτοῦ ἀνασχομένη. καὶ τὰ μὲν κατ' ἐκείνον οἶον >τετύχηκε πάντως ἢ ἀκηκόατε ἢ ἀκούσεσθε, ἵνα μὴ >ἐπεμβαίνειν ἀνδρὶ δι' οἰκείαν ἀμαρτίαν ἄξια τὰπίχειρα >μένω.
- book 6 τοσοῦτον δὲ ἴσχυσεν αὐτοῦ ἡ ἀσέβεια, ὥς καὶ παραπολέσαι >Θεωνᾶν τὸν ἀπὸ Μαρμαρικής καὶ Σεκοῦνδον τὸν ἀπὸ >τῶν γὰρ αὐτῶν κᾶκεῖνοι οὖν τοῖς ἄλλοις τετυχήκασιν.
- book 7 >Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ τοῦ θεοῦ χάρις τῆς μὲν κακοδοξίας ἐκείνης >τῆς βλασφημίας καὶ τῶν προσώπων τῶν τολμησάντων διάστασιν >διαίρεσιν ποιήσασθαι τοῦ εἰρηνευομένου ἄνωθεν λαοῦ >τὴν Αἴγυπτον, ἐλείπετο δὲ τὸ κατὰ τὴν προπέτειαν Μελιτίου >τῶν ὑπ' αὐτοῦ Χειροτονηθέντων, καὶ περὶ τοῦτου τοῦ μέρους >ἔδοξε τῇ συνόδῳ ἐμφανίζομεν ὑμῖν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί.
- book 8 ἔδοξεν >οὖν Μελίτιον μὲν φιλανθρωπότερον κινηθείσης τῆς συνόδου >γὰρ τὸν ἀκριβῆ λόγον οὐδεμιᾶς συγγνώμης ἄξιος ἦν) μένειν >αὐτοῦ πόλει καὶ μηδεμίαν ἐξουσίαν ἔχειν μήτε χειροτονεῖν >χειρίζειν μήτε χειροθετεῖν μήτε ἐν χώρᾳ μήτε ἐν πόλει >φαίνεσθαι ταύτης τῆς προφάσεως ἔνεκα, ψιλὸν δὲ τὸ ὄνομα >τιμῆς κεκτῆσθαι.

- book 9 τοὺς δὲ ὑπὸ αὐτοῦ κατασταθέντας μυστικωτέρᾳ A1H V1P3 M2P1P2 3 ἀπάντων > P2 | τὴν2 > V1P3 4 ὑπὸ A1H ἐπὶ d. übr. HSS 5 βα- σιλέως > P3 | ἔδοξαν V1P3 5f ἀναθεματίζειν HM2P1P2 8 θεοῦ + καὶ P1, Rasur M2, nachträglich eingefügt P2 | καὶ πρὶν — εἶναι > P2 κὼν > P2 10 f ὀνομάζοντος καὶ ποίημα > P3 13 ἐκείνου M2P1P2 | τέλους > A1 (aber von späterer Hd. nach τετύχηκε Z. 14 nachgetragen) 14 ἀκηκόετε 16 ἴσχυσε δὲ (δ corr. aus ν) ~ H | ἡ > P3 | ὥς > P1 17 βαρβαρικῆς 20 τῆς > M2P1P2V1P3 21 εἰρηνευομένου] εἰρηνένου M2P1P2 22 δὲ + καὶ H 24 ἡμῖν HV1 25 Μελίτιον] βέλτιον V1P3 | μὲν > P2 >χειροτονία βεβαιωθέντας κοινωνηθῆναι ἐπὶ τούτοις ἐφ' ᾧ τε >μὲν αὐτοὺς τὴν τιμὴν καὶ λειτουργεῖν, δευτέρους δὲ εἶναι >πάντων τῶν ἐν ἐκάστη παροικίᾳ καὶ ἐκκλησίᾳ >πάντων τὸν τιμιώτατον καὶ συλλειτουργὸν ἡμῶν Ἀλέξανδρον >ρισμένων. ὥς τούτοις μὲν μηδεμίαν ἐξουσίαν εἶναι τοὺς >αὐτοῖς προχειρίζεσθαι ἢ ὑποβάλλειν ὀνόματα ἢ ὅλως ποιεῖν τι >γνώμης τοῦ τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας >τῶν ὑπὸ Ἀλέξανδρον τελούντων, τὸν ὀσιώτατον >ἡμῶν.
- book 10 τοὺς δὲ χάριτι θεοῦ καὶ εὐχαῖς ὑμετέραις ἐν μηδενὶ σχίσ- >ματι εὐρεθέντας, ἀλλὰ ἀκηλιδῶτους ἐν τῇ καθολικῇ καὶ >ἐκκλησίᾳ ὄντας ἐξουσίαν ἔχειν καὶ προχειρίζεσθαι καὶ ὀνόματα >λέγεσθαι τῶν ἀξίων τοῦ κλήρου καὶ ὅλως πάντα ποιεῖν καὶ >νόμον καὶ θεσμὸν τὸν ἐκκλησιαστικόν.
- book 11 εἰ δέ τινα συμβαίῃ ἀνα- >παύσασθαι τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τηνικαῦτα προσαναβαίνειν εἰς >τιμὴν τοῦ τετελευτηκότος τοὺς ἄρτι προσληφθέντας μόνον εἰ >φαίνονται καὶ ὁ λαὸς αἰροῖτο συνεπιψηφίζοντος αὐτῷ καὶ >σφραγίζοντος τοῦ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου.
- book 12 τοῦτο δὲ τοῖς >μὲν ἄλλοις ἅπασι συνεχωρήθη· ἐπὶ δὲ τοῦ Μελιτίου >οὐκέτι τὰ αὐτὰ ἔδοξε διὰ τὴν ἀνέκαθεν αὐτοῦ ἀταξίαν καὶ διὰ >πρόχειρον καὶ προπετεὺς τῆς γνώμης, ἵνα μηδεμία ἐξουσία ἢ >αὐτῷ δοθείῃ, ἀνθρώπῳ δυναμένῳ πάλιν τὰς αὐτὰς ἀταξίας >ποιῆσαι.
- book 13 ταῦτά ἐστι τὰ ἐξαίρετα καὶ διαφέροντα Αἰγύπτῳ καὶ τῇ >ἀγιωτάτῃ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ. εἰ δὲ τι ἄλλο ἢ ἐκανονίσθη >ἐκογματίσθη συμπάροντος τοῦ κυρίου καὶ τιμιωτάτου >καὶ ἀδελφοῦ ἡμῶν Ἀλεξάνδρου, αὐτὸς παρὼν ἀκριβέστερον >ταῦτα πρὸς ὑμᾶς, ἅτε δὴ καὶ κύριος καὶ κοινωνὸς τῶν >τυγχάνων.
- book 14 >Εὐαγγελιζόμεθα δὲ ὑμᾶς καὶ περὶ τῆς συμφωνίας τοῦ >τάτου πάσχα, ὅτι ὑμετέραις εὐχαῖς κατωρθώθη καὶ τοῦτο >μέρος, ὥστε πάντας τοὺς ἐν τῇ ἐῷ ἀδελφούς, τοὺς μετὰ A1H V1P3 M2P1P2 2 μὲν > A1 3 τῶν2] τὸν V1 4 τιμιώτατον + ἡμῶν H 5 μηδεμίαν] οὐδὲ μίαν P2 | ἐξουσίαν > V1 6 ὀνόματα V1P3 ὀνόματι A1HM2P1P2 8 H 9 ἡμετέρας H 9f σχήματι P1V1P3 (wo aber von späterer corr. in σχίσματι), σχίσματι aber ἴσματι auf Rasur M2 10 ἀλλὰ + καὶ P2 + καὶ V1 15 προσληφθέντας HM2P1P2 Socr. Thdt. προσληφθέντας A1 προληφθέντας V1P3 24 κυρίου A1 κυροῦ HM2P1P2V1P3 26 τῶν γεγεννημένων] ἡμῖν M2P1 ὑμῖν (aber statt u ursprüngl. η) P2 28f ἁγίου V1P3 HM2P1P2 >Ἰουδαίων τὸ πρότερον ποιοῦντας, συμφώνως Ῥωμαίοις καὶ ὑμῖν >πᾶσιν ἡμῖν τοῖς ἐξ ἀρχαίου μεθ' ὑμῶν φυλάσσουσι τὸ πάσχα ἐκ >δεῦρο ἄγειν τὴν αὐτὴν ἀγιωτάτην ἑορτὴν τοῦ πάσχα.
- book 15 χαίροντες >οὖν ἐπὶ τοῖς κατορθώμασι καὶ ἐπὶ τῇ κοινῇ εἰρήνῃ καὶ >καὶ ἐπὶ τῷ πᾶσαν αἵρεσιν ἐκκοπῆναι, ἀποδέξασθε μὲν μετὰ μείζονος >τιμῆς καὶ πλείονος ἀγάπης τὸν συλλειτουργὸν ἡμῶν, ὑμῶν δὲ >σκοπον Ἀλέξανδρον τὸν εὐφράναντα ἡμᾶς τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ καὶ >ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ τοσοῦτον πόνον ὑποστάντα ὑπὲρ τοῦ >γενέσθαι παρὰ τε ὑμῖν καὶ πᾶσιν. εὐχέσθε δὲ καὶ περὶ ἡμῶν >ἕνα τὰ καλῶς ἔχειν δόξαντα, ταῦτα βέβαια μένοι κατ' >γεγεννημένα ὥς πιστεύομεν διὰ τοῦ παντοκράτορος θεοῦ καὶ >μονογενοῦς υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ τοῦ >ἁγίου πνεύματος, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας».
- book 1 Ἐπειδὴ δὲ καὶ Μελίτιός τις ἐπισκοπῆς χειροτονίας ἡξιωμένος οὐ πρὸ πολλοῦ τῆς Ἀρείου μανίας, διελεγχθεὶς ὑπὸ τοῦ θειοτάτου Πέτρου τοῦ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπισκόπου, τοῦ καὶ τὸν

τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἀναδησαμένου, καθαιρεθεὶς ὁ αὐτὸς Μελίτιος οὐκ ἔστερξε τὴν τῆς καθαιρέσεως ψῆφον, ἀλλὰ τὴν τε Θηβαίδα καὶ τὴν πελάζουσιν Αἴγυπτον θορύβων καὶ ζάλης ἐνέπλησε, τυραννίδι κατὰ τῆς Ἀλεξανδρου τοῦ ἐπισκόπου χρώμενος προεδρίας· ἔγραψε δὲ τὸ κοινὸν τῆς συνόδου πρὸς τὴν τῶν Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίαν, ἅπερ περὶ τῆς τοῦτου νεωτεροποιίας ἐνομοθέτησεν·

- book 2 »Συνοδικὴ ἐπιστολὴ γραφεῖσα τοῖς κατὰ Ἀλεξανδρείαν καὶ Ἀἴγυπτον καὶ Πεντάπολιν καὶ Λιβύην καὶ ταῖς κατὰ πᾶσαν τὴν >οὐρανὸν ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις κλήροις τε καὶ λαοῖς >δόξου πίστεως παρὰ τῆς ἐν Νικαίᾳ ἀγίας συνόδου· τῇ ἀγίᾳ καὶ >θεοῦ χάριτι Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς κατὰ τὴν Αἴγυπτον >Πεντάπολιν καὶ Λιβύην κοὶ τοῖς κατὰ τὴν ὑπὸ οὐρανὸν >ἀδελφοῖς, κλήροις τε καὶ λαοῖς ὀρθοδόξοις, οἱ ἐν Νικαίᾳ καὶ τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον συγκροτήσαντες ἐπίσκοποι ἐν >κυρίῳ χαίρειν.
- book 3 >Ἐπειδὴ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος κοὶ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως >Κωνσταντίνου συναγαγόντος ἡμᾶς ἐκ διαφορῶν ἐπαρχιῶν καὶ >ἡ μεγάλη καὶ ἀγία σύνοδος ἐν Νικαίᾳ συγκροτηθεῖσα τὰ περὶ >ἐκκλησιαστικῆς πίστεως διείληφεν, ἅτινα ἀναγκαῖον ἡμῖν 6—123, 13 vgl. Socr. I 9, 1 —14 p. 57ff. Thdt I 9. Das findet sich auch in den Athanas. HSS (vgl. G. Loeschke im Rh. Mus. 59, 461ff und Parmentiers Theodoret Ausgabe S. 38), und bis 122,27 lateinisch S. Leonis opera III 587f A1H V1P3 M2P1P2 4 u. ö. Μελέτιον M2P1P2 5 περὶ Μελιτίου τοῦ ἀνοσίου (am Rand) H 6 ἐπεὶ HV1P3 7 διελεχθεὶς H 8 τοῦ1 > P2 9 ἔστερξε] ἔστεξε A1 ἐδέξατο H 11 τυραννίδος HP3 12 προεδρίας] παρρησίας P2 | δέ] δεῖ (so) A1 δὴ Klosterm. 14 νεωτερίας V1 νεοτεροποιίας P3 | ἐνομοθεσιον V1 16f τῆς . . . ἀγίας . . . A1 18 Νικαίας P3 | συνόδου + τῶν τριακοσίων ἐπισκόπων M2P1P2 + τῶν τ ἐπ. V1 + τῶν τῶν ἐπ. P3 | ἡ ἀγία καὶ μεγάλη σύνοδος steht vor τῇ ἀγίᾳ etc. M2P1P2V1P3 (vgl. G. Loeschke a. a. O. 464) | μεγάλη + τοῦ H 21 λαοῖς] τοῖς H | συναχθέντες — 22 μεγάλην > P3 24 θεοῦ] χριστοῦ V1P3 ἀποσταλῆναι παρὲς ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς διὰ γραμμάτων, ἵνα εἰδέναι ἔχοιτε, >τίνα μὲν ἐκινήθη καὶ ἐξητάσθῃ, τίνα δὲ ἔδοξε καὶ ἐκρατύνθῃ· >μὲν οὖν ἀπάντων ἐξητάσθῃ τὰ κατὰ τὴν ἀσέβειαν καὶ τὴν >μίαν Ἀρείου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ὑπὸ παρουσίᾳ τοῦ >βασιλέως ἡμῶν Κωνσταντίνου.
- book 4 καὶ παμψηφὶ ἔδοξεν ἀναθεματι- >σθῆναι αὐτὸν καὶ τὴν ἀσεβῆ αὐτοῦ δόξαν καὶ τὰ ῥήματα καὶ >νοήματα αὐτοῦ τὰ βλάσφημα οἷς ἐκέχρητο βλασφημιῶν τὸν >τοῦ θεοῦ, λέγων ἐξ οὐκ ὄντων εἶναι καὶ πρὶν γεννηθῆναι μὴ >καὶ ἦν πότε ὅτε οὐκ ἦν καὶ αὐτεξουσιότητι κακίας καὶ >δεκτικὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ λέγοντος καὶ κτίσμα ὀνομάζοντος >ποίημα.
- book 5 ταῦτα πάντα ἀνεθεμάτισεν ἡ ἀγία σύνοδος, οὐδὲ ὅσον >ἀκοῦσαι τῆς ἀσεβοῦς δόξης καὶ τῆς ἀπονοίας καὶ τῶν >ρημάτων αὐτοῦ ἀνασχομένη. καὶ τὰ μὲν κατ' ἐκείνον οἶον >τετύχηκε πάντως ἢ ἀκηκόατε ἢ ἀκούσεσθε, ἵνα μὴ >ἐπεμβαίνειν ἀνδρὶ δι' οἰκείαν ἀμαρτίαν ἄξια τὰπίχειρα >μένω.
- book 6 τοσοῦτον δὲ ἴσχυσεν αὐτοῦ ἡ ἀσέβεια, ὥς καὶ παραπολέσαι >Θεωνᾶν τὸν ἀπὸ Μαρμαρικῆς καὶ Σεκοῦνδον τὸν ἀπὸ >τῶν γὰρ αὐτῶν κᾶκεῖνοι οὖν τοῖς ἄλλοις τετύχηκασιν.
- book 7 ἔδοξεν >οὖν Μελίτιον μὲν φιλανθρωπότερον κινηθείσης τῆς συνόδου >γὰρ τὸν ἀκριβῆ λόγον οὐδεμιᾶς συγγνώμης ἄξιος ἦν) μένειν >αὐτοῦ πόλει καὶ μηδεμίαν ἐξουσίαν ἔχειν μήτε χειροτονεῖν >χειρίζειν μήτε χειροθετεῖν μήτε ἐν χώρᾳ μήτε ἐν πόλει >φαίνεσθαι ταύτης τῆς προφάσεως ἔνεκα, ψιλὸν δὲ τὸ ὄνομα >τιμῆς κεκτῆσθαι.
- book 8 τοὺς δὲ ὑπὸ αὐτοῦ κατασταθέντας μυστικωτέρᾳ A1H V1P3 M2P1P2 3 ἀπάντων > P2 | τὴν2 > V1P3 4 ὑπὸ A1H ἐπὶ d. übr. HSS 5 βα- σιλέως > P3 | ἔδοξαν V1P3 5f ἀναθεματίζειν HM2P1P2 8 θεοῦ + καὶ P1, Rasur M2, nachträglich eingefügt P2 | καὶ πρὶν — εἶναι > P2 κὼν > P2 10 f ὀνομάζοντος καὶποίημα > P3 13 ἐκείνου M2P1P2 | τέλους > A1 (aber von späterer Hd. nach τετύχηκε Z. 14

nachgetragen) 14 ἀκηκόετε 16 ἴσχυσε δὲ (δ corr. aus ν) ~ H | ἡ > P3 | ὡς > P1 17 βαρβαρικῆς 20 τῆς > M2P1P2V1P3 21 εἰρηνευομένου] εἰρημένου M2P1P2 22 δὲ + καὶ H 24 ἡμῖν HV1 25 Μελίτιον] βέλτιον V1P3 | μὲν > P2 >χειροτονία βεβαιωθέντας κοινωνηθηῖναι ἐπὶ τούτοις ἐφ' ᾧ τε >μὲν αὐτοὺς τὴν τιμὴν καὶ λειτουργεῖν, δευτέρους δὲ εἶναι >πάντων τῶν ἐν ἐκάστη παροικίᾳ καὶ ἐκκλησίᾳ >πάντων τὸν τιμιώτατον καὶ συλλειτουργὸν ἡμῶν Ἀλέξανδρον >ρισμένων. ὡς τούτοις μὲν μηδεμίαν ἐξουσίαν εἶναι τοὺς >αὐτοῖς προχειρίζεσθαι ἢ ὑποβάλλειν ὀνόματα ἢ ὅλως ποιεῖν τι >γνώμης τοῦ τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας >τῶν ὑπὸ Ἀλέξανδρον τελούντων, τὸν ὀσιώτατον >ἡμῶν.

book 9 τοὺς δὲ χάριτι θεοῦ καὶ εὐχαῖς ὑμετέραις ἐν μηδενὶ σχίσ- >ματι εὐρεθέντας, ἀλλὰ ἀκληιδώτους ἐν τῇ καθολικῇ καὶ >ἐκκλησίᾳ ὄντας ἐξουσίαν ἔχειν καὶ προχειρίζεσθαι καὶ ὀνόματα >λέγεσθαι τῶν ἀξίων τοῦ κλήρου καὶ ὅλως πάντα ποιεῖν καὶ >νόμον καὶ θεσμόν τὸν ἐκκλησιαστικόν.

book 10 εἰ δέ τινα συμβαίῃ ἀνα- >παύσασθαι τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τηνικαῦτα προσαναβαίνειν εἰς >τιμὴν τοῦ τετελευτηκότος τοὺς ἄρτι προσληφθέντας μόνον εἰ >φαίνοντο καὶ ὁ λαὸς αἰροῖτο συνεπιψηφίζοντος αὐτῷ καὶ >σφραγίζοντος τοῦ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου.

book 11 τοῦτο δὲ τοῖς >μὲν ἄλλοις ἅπασι συνεχωρήθη· ἐπὶ δὲ τοῦ Μελιτίου >οὐκέτι τὰ αὐτὰ ἔδοξε διὰ τὴν ἀνέκαθεν αὐτοῦ ἀταξίαν καὶ διὰ >πρόχειρον καὶ προπετὲς τῆς γνώμης, ἵνα μηδεμία ἐξουσία ἢ >αὐτῷ δοθείη, ἀνθρώπῳ δυναμένῳ πάλιν τὰς αὐτὰς ἀταξίας >ποιῇσαι.

book 12 ταῦτά ἐστι τὰ ἐξάίρετα καὶ διαφέροντα Αἰγύπτῳ καὶ τῇ >ἀγιωτάτῃ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ. εἰ δὲ τι ἄλλο ἢ ἐκανονίσθη >ἐκογματίσθη συμπαρόντος τοῦ κυρίου καὶ τιμιωτάτου >καὶ ἀδελφοῦ ἡμῶν Ἀλεξάνδρου, αὐτὸς παρὼν ἀκριβέστερον >ταῦτα πρὸς ὑμᾶς, ἅτε δὴ καὶ κύριος καὶ κοινωνὸς τῶν >τυγχάνων.

book 13 >Εὐαγγελιζόμεθα δὲ ὑμᾶς καὶ περὶ τῆς συμφωνίας τοῦ >τάτου πάσχα, ὅτι ὑμετέραις εὐχαῖς κατωρθώθη καὶ τοῦτο >μέρος, ὥστε πάντας τοὺς ἐν τῇ ἐν ὡᾷ ἀδελφούς, τοὺς μετὰ A1H V1P3 M2P1P2 2 μὲν > A1 3 τῶν2] τὸν V1 4 τιμιώτατον + ἡμῶν H 5 μηδεμίαν] οὐδὲ μίαν P2 | ἐξουσίαν > V1 6 ὀνόματα V1P3 ὀνόματι A1HM2P1P2 8 H 9 ἡμετέρας H 9f σχήματι P1V1P3 (wo aber von späterer corr. in σχίσματι), σχίσματι aber ἴσματι auf Rasur M2 10 ἀλλὰ + καὶ P2 + καὶ V1 15 προσληφθέντας HM2P1P2 Socr. Thdt. προσληφθέντας A1 προληφθέντας V1P3 24 κυρίου A1 κυροῦ HM2P1P2V1P3 26 τῶν γεγεννημένων] ἡμῖν M2P1 ὑμῖν (aber statt u ursprüngl. η) P2 28f ἁγίου V1P3 HM2P1P2 >Ἰουδαίων τὸ πρότερον ποιοῦντας, συμφώνως Ῥωμαίοις καὶ ὑμῖν >πᾶσιν ἡμῖν τοῖς ἐξ ἀρχαίου μεθ' ὑμῶν φυλάσσουσι τὸ πάσχα ἐκ >δεῦρο ἄγειν τὴν αὐτὴν ἀγιωτάτην ἑορτὴν τοῦ πάσχα.

book 14 χαίροντες >οὖν ἐπὶ τοῖς κατορθώμασι καὶ ἐπὶ τῇ κοινῇ εἰρήνῃ καὶ >καὶ ἐπὶ τῷ πᾶσαν αἵρεσιν ἐκκοπήναι, ἀποδέξασθε μὲν μετὰ μερίζονος >τιμῆς καὶ πλείονος ἀγάπης τὸν συλλειτουργὸν ἡμῶν, ὑμῶν δὲ >σκοπον Ἀλέξανδρον τὸν εὐφράναντα ἡμᾶς τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ καὶ >ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ τοσοῦτον πόνον ὑποστάντα ὑπὲρ τοῦ >γενέσθαι παρά τε ὑμῖν καὶ πᾶσιν. εὐχέσθε δὲ καὶ περὶ ἡμῶν >ἐνα τὰ καλῶς ἔχειν δόξαντα, ταῦτα βέβαια μένοι κατ' >γεγεννημένα ὡς πιστεύομεν διὰ τοῦ παντοκράτορος θεοῦ καὶ >μονογενοῦς υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ τοῦ >ἁγίου πνεύματος, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας».

book 1 >Τὰ περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως πραγματευθέντα κατὰ >μεγάλῃν σύνοδον τὴν ἐν Νικαίᾳ συγκροτηθεῖσαν εἰκὸς μὲν ὑμᾶς, >ἀγαπητοί, καὶ ἄλλοθεν μεμαθηκέναι, τῆς φήμης προτρέχειν >τὸν περὶ τῶν πραττομένων [πραγμάτων] ἀληθῆ λόγον. ἀλλ' ἐκ τοιαύτης ἀκοῆς τὰ τῆς ἀληθείας ἑτεροίως ὑμῖν ἀπαγγέλλεται, >ἀναγκαιῶς διεπεμψάμεθα ὑμῖν πρῶτον μὲν τὴν ὑφ' ἡμῶν >θεῖσαν περὶ τῆς πίστεως γραφὴν, ἔπειτα δὲ τὴν δευτέραν, ἣν ταῖς >ἡμετέραις φωναῖς προσθήκας ἐπιβαλόντες ἐκδεδώκασι.

- book 2 τὸ μὲν >παρ' ἡμῶν γράμμα ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ θεοφιλεστάτου ἡμῶν βασιλέως >ἀναγνωσθὲν εὖ τε ἔχειν καὶ δοκίμως ἀποφανθὲν τοῦτον ἔχει >τρόπον·
- book 3 >Ἡ ὑφ' ἡμῶν ἐκτεθεῖσα πίστις. καθὼς παρελάβομεν παρὰ >πρὸ ἡμῶν ἐπισκόπων καὶ ἐν τῇ
- book 4 πρώτῃ κατηχήσει καὶ ὅτε τὸ λουτρὸν >ἐλαμβάνομεν καὶ καθὼς ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν μεμαθήκαμεν >ὥς ἐν τῷ πρεσβυτερίῳ ἐν αὐτῇ τῇ ἐπισκοπῇ ἐπιστεύομεν τε καὶ 14—S. 127,26 vgl.Socr.I8,35—54p.48ff. Athanas. (Montfaucon) I1238. Thdt. I12 p. 48ff A1H V1P3 M2P1P2 1 ὑμῖν corr. von 1. Hd. aus ἡμῖν A1 5 ἀποδέξασθαι M2P3 8 τῇ > 2 9 περὶ] ὑπὲρ M2P1P2 10 ἔχειν] ἄγειν P3 11 διὰ] παρὰ P2V1P3 12 τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ~ V1P3 14 ἐπισκόπου > H 19 corr. nach Socr. Thdt. 20 ἡμῖν 21 ὑφ' ἑφ' P3 21f προτεθεῖσαν A1P3 προταθεῖσαν HM2P1P2V1 Thdt. 23 ἐπιβάλλοντες A1 ἐπιβαλλόντες (so!) V1 Überlieferung gespalten) 29 καὶ1 > P2 (vgl. Thdt.) >ἐδιδάσκομεν, οὕτω καὶ νῦν πιστεύοντες τὴν ἡμετέραν πίστιν ὑμῖν >προαναφέρομεν. ἔστι δὲ αὕτη·
- book 5 >Πιστεύομεν εἰς ἓνα θεόν, πατέρα ποντοκράτορα, τὸν τῶν >ἀπάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητὴν· καὶ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν >Χριστόν, τὸν τοῦ θεοῦ λόγον, θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, ζῶν >ἐκ ζωῆς, υἱὸν μονογενῆ, πρωτότοκον πάσης κτίσεως, πρὸ πάντων >τῶν αἰώνων ἐκ τοῦ πατρὸς γεγεννημένον, δι' οὗ καὶ ἐγένετο τὰ >πάντα, τὸν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρκωθέντα καὶ ἐν ἀνθρώποις >πολιτευσάμενον καὶ παθόντα καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ >ἀνελθόντα πρὸς τὸν πατέρα καὶ ἥξοντα πάλιν ἐν δόξῃ κρῖναι ζῶντας >καὶ νεκρούς. πιστεύομεν καὶ εἰς ἓν πνεῦμα ἅγιον ἀληθῶς πνεῦμα >ἅγιον,
- book 6 καθὼς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἀποστέλλων εἰς τὸ κήρυγμα τοὺς >ἑαυτοῦ μαθητὰς εἶπε· »πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ >ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ >υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος«, περὶ ὧν καὶ διαβεβαιούμεθα οὐ- >τως ἔχειν καὶ οὕτω φρονεῖν καὶ πάλιν οὕτως ἐσχηκέναι καὶ μέχρις >θανάτου ὑπὲρ ταύτης ἐνίστασθαι τῆς πίστεως, ἀναθεματίζοντες >πᾶσαν ἄθεον αἵρεσιν·
- book 7 ταῦτα ἀπὸ καρδίας καὶ ψυχῆς πάντοτε πεφρο- >νηκέναι, ἐξ οὐπὲρ ἴσμεν ἑαυτούς, καὶ νῦν φρονεῖν τε καὶ λέγειν ἐξ >ἀληθείας ἐπὶ τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν >Ἰησοῦ χριστοῦ μαρτυρούμεθα, δεικνύναι ἔχοντες καὶ δι' ἀποδείξεων >καὶ πείθειν ὑμᾶς, ὅτι καὶ τοὺς παρεληλυθότας χρόνους οὕτως ἐπι- >στεύομεν τε καὶ ἐκηρύσσομεν.
- book 8 >Ταύτης ὑφ' ἡμῶν ἐκτεθείσης τῆς πίστεως οὐδενὶ παρῆν ἀντι- >λογίας τόπος. ἀλλ' αὐτός τε πρῶτος ὁ θεοφιλέστατος ἡμῶν βασιλεὺς >ὀρθότατα περιέχειν αὐτὴν ἐμαρτύρησεν οὕτω τε καὶ ἑαυτὸν φρονεῖν >συνωμολόγησε, καὶ ταύτη τοὺς πάντας συγκατατίθεσθαι ὑπογράφειν >τε τοῖς δόγμασι κοὶ συμφωνεῖν τούτοις αὐτοῖς παρεκελεύετο, ἐνὸς 13 Matth. 2S, 19 A1H V1P3 M2P1P2 2 προαναφέρομεν Socr. Thdt. 9 ἡμέρᾳ > P2 10 καὶ vor ἥξοντα nachträgl. eingefügt P2 11 καὶ2 > H | ἅγιον1 + τούτων ἕκαστον εἶναι καὶ ὑπάρχειν πιστεύοντες, πατέρα ἀληθῶς πατέρα καὶ υἱὸν ἀληθῶς υἱὸν καὶ πνεῦμα ἅγιον M2P1P2 nach Thdt. oder Socr. 16 ἔχειν — οὕτως > P3 | πάλιν] πάλαι Athan. Socr. cod. A 18 πάντως P3 πάντα Socr. > Thdt. 19 ἴσμεν] ἴωμεν V1 ἴωμεν, aber am Rand von späterer Hd. ἴσμεν und von einer andern ἔγνωμέν P3 21 μαρτυρούμεθα A1 μαρτυρούμεθα H | δι] ἐξ A1 22 καὶ1 > A1 25 τόπος] τύπος H | πρῶτος > P2 μόνου προσεγγραφέντος ρήματος τοῦ ὁμοουσίου, ὃ καὶ αὐτὸ ἡρμή- >νευσε, λέγων, ὅτι μὴ κατὰ τὰ τῶν σωμάτων πάθη λέγοιτο τῷ >ὁμοούσιος οὔτε κατὰ διαίρεσιν οὔτε κατὰ τινα ἀποτομὴν ἐκ τοῦ >πατρὸς ὑποστῆναι· μηδὲ γὰρ δύνασθαι τὴν αἴνλον καὶ νοερὰν καὶ >ἀσώματον φύσιν σωματικόν τι πάθος ὑφίστασθαι, θεοὶς δὲ >ἀπορρήτοις λόγοις προσήκειν τὰ τοιαῦτα νοεῖν. καὶ ὁ μὲν >τος ἡμῶν καὶ εὐσεβέστατος βασιλεὺς τὰ τοιάδε ἐφιλοσόφει, οἱ >προφάσει τῆς τοῦ ὁμοουσίου προσθήκης τήνδε τὴν γραφὴν πε- >ποιήκασιν.

- book 9 >Πιστεύομεν εἰς ἓνα θεόν, πατέρα παντοκράτορα, πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητὴν· καὶ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν >υἱὸν τοῦ θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς μονογενῆ, τοῦτ' ἔστιν >τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, θεὸν >ἐκ θεοῦ ὄληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ >δὶ οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τὰ τε ἐν οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ· τὸν >ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν >καὶ σαρκωθέντα, ἐνανθρωπήσαντα, παθόντα, ταφέντα καὶ >τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἐρχόμενον >ζῶντας καὶ νεκρούς· καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα. τοὺς δὲ λέγοντας >ποτε ὅτε οὐκ ἦν« καὶ »πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν« καὶ ὅτι »ἔξ οὐκ >των ἐγένετο« ἢ ἔξ ἐτέρας ὑποστάσεως ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι >κτιστὸν ἢ τρεπτὸν ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἀναθεματίζει >ἀποστολικὴ καὶ καθολικὴ ἐκκλησία.
- book 10 >Καὶ δὴ ταύτης τῆς γραφῆς ὑπ' αὐτῶν ὑπαγορευθείσης, ὅπως >εἴρηται αὐτοῖς τὸ »ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς« καὶ τὸ »τῷ ὁμοούσιον« οὐκ ἀνεξέταστον αὐτοῖς κατελιμπάνομεν. ἐπερωτήσασι >τοιγαροῦν καὶ ἀποκρίσεις ἐντεῦθεν ἀνεκινούντο, ἐβασάνιζε τε ὁ >τὴν διάνοιαν τῶν εἰρημένων. καὶ δὴ τὸ »ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ A1H V1P3 M2P1P2 1f ἐρμήνευσε A1 2 σωμάτων] ἁσωμάτων H 3 vor διαίρεσιν ist zugefügt P2 | τοῦ > H 5 δὲ] τε A1 6 προσήκει HM2P1P2 (Thdt. codd. 11 πιστεύω A1H 16 καὶ + τὰ V1P3 21 καὶ πρὶν—ἦν > M2P1P2 | γεννηθῆναι] γενέσθαι V1 22f ἢ κτιστὸν > H Thdt. 23 τὸν τοῦ θεοῦ υἱὸν ~ M2 21 καθολικὴ + ἁγία HM2P1P2 27 κατελιμπάνομεν A1M2P1P2 (vgl. Thdt.) καταλιμπάνομεν HV1 καταλαμβάνομεν P3 | ἐπερωτήσεις Athan. Socr. ἐρωτήσεις Thdt. 28 καὶ βασάνιζε τ (= βασανίζετο), aber eine spätere hat ε vorgesetzt P3 >ὡμολογεῖτο πρὸς αὐτῶν δηλωτικὸν εἶναι τοῦ ἐκ μὲν τοῦ >εἶναι, οὐ μὴν ὡς μέρος ὑπάρχειν τοῦ πατρὸς.
- book 11 ταύτῃ δὲ καὶ ἡμῖν >ἐδόκει καλῶς ἔχειν συγκατατίθεσθαι τῇ διανοίᾳ, τῆς εὐσεβοῦς >δασκαλίας ὑπαγορευούσης ἐκ τοῦ πατρὸς εἶναι τὸν υἱόν, οὐ >μέρος αὐτοῦ τῆς οὐσίας τυγχάνειν. διόπερ τῇ διανοίᾳ καὶ >συνετιθέμεθα, οὐδὲ τὴν φωνὴν παραιτούμενοι, τοῦ τῆς εἰρήνης >ποῦ πρὸ ὀφθαλμῶν ἡμῖν κειμένου καὶ τοῦ μὴ τῆς ὀρθῆς >διανοίας.
- book 12 >Κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ καὶ τὸ »γεννηθέντα καὶ οὐ ποιηθέντα« κατε- >δεξάμεθα. ἐπειδὴ τὸ ποιηθέν κοινὸν ἔφασκον εἶναι πρόσρημα >λοιπῶν κτισμάτων τῶν διὰ τοῦ υἱοῦ γενομένων, ὧν οὐδὲν >ἔχειν τὸν υἱόν. διὸ δὴ μὴ εἶναι αὐτὸν ποίημα τοῖς δι' >μένοις ἐμφερές, κρεῖττονος δὲ ἢ κατὰ πᾶν ποίημα τυγχάνειν >ἦν ἐκ τοῦ πατρὸς γεγεννησθαι τὰ θεῖα διδάσκει λόγια, τοῦ >τῆς γεννήσεως ἀνεκφράστου καὶ ἀνεπιλογίστου πάσῃ γεννητῇ >τυγχανοντος.
- book 13 >Οὕτω δὲ καὶ τὸ ὁμοούσιον εἶναι τοῦ πατρὸς τὸν υἱὸν ἐξεταζό- >μενος ὁ λόγος συνίστη, οὐ κατὰ τὸν τῶν σωμάτων τρόπον, >τοῖς θνητοῖς ζῴσις παραπλησίως· οὔτε γὰρ κατὰ διαίρεσιν τῆς >σίας οὔτε κατὰ ἀποτομήν, ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τι πάθος ἢ τροπὴν >ἀλλοίωσιν τῆς τοῦ πατρὸς δυνάμεως. τούτων γὰρ πάντων >τρίαν εἶναι τὴν ἀγέννητον τοῦ πατρὸς φύσιν·
- book 14 παραστατικὸν δὲ εἶναι >τὸ ὁμοούσιον τῷ πατρὶ τοῦ μηδεμίαν ἐμφέρειαν πρὸς τὰ >κτίσματα τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ φέρειν, μόνῳ δὲ τῷ πατρὶ τῷ >κότι κατὰ πάντα τρόπον ἀφωμοιωσθαι καὶ μὴ εἶναι ἔξ ἐτέρας >ὑποστάσεως τε καὶ οὐσίας ἀλλ' ἐκ τοῦ πατρὸς. ὥ καὶ αὐτὸ >ἐρμηνευθέντι τὸν τρόπον καλῶς ἔχειν ἐφάνη συγκαταθέσθαι· >καὶ τῶν παλαιῶν τινες λογίους καὶ ἐπιφανεῖς ἐπισκόπους καὶ >γραφέας ἔγνωμεν ἐπὶ τῆς τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ θεολογίας τῷ ὁμοουσίου χρησαμένους ὀνόματι· ὀνόματι·
- book 15 μὲν οὖν περὶ τῆς ἐκτε- >θείσης εἰρήσθω πίστεως ἢ συνεφωνήσαμεν οἱ πάντες οὐκ ἀνεξετά- A1H V1P3 M2P1P2 1 μὲν fehlt im Text, steht aber am Rand V1 | τοῦ2 > H 6 συντιθέμεθα HM2P1P2 Socr., Thdt.-HSS außer A 7 ὀφθαλμοῦ H 9 καὶ2 > H 10 τὸ + 13 κρεῖττον A1 κρεῖττων H 15 γεννητῇ HM2P1P2 und die Mehrzahl der Thdt.-HSS 18 συνίστησιν M2P1P2 (die

Überlieferung gespalten) 23 τοῦ corr. aus τὸ ΑΙ (vgl. Thdt.) τὸ d. übr. HSS | γεννητὰ M2P1P2 25 ἀφομοιωῖσθαι Η ἀφομοιοῦσθαι V1P3 (vgl. Thdt.) 26 αὐτῷ Η Socr., Thdt.-HSS außer L | M2 27 συγκατατίθεσθαι M2P1P2 Thdt. >στω, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἀποδοθείσας διανοίας ἐπ' αὐτοῦ τοῦ >στάτου βασιλέως ἐξετασθείσας καὶ τοῖς εἰρημένοις λογισμοῖς >λογηθείσας.

book 16 >Καὶ τὸν ἀναθεματισμὸν δὲ τὸν μετὰ τὴν πίστιν πρὸς αὐτῶν >ἐκτεθέντα ἄλυπον εἶναι ἡγησάμεθα διὰ τὸ ἀπείργειν ἀγράφοις >φωναῖς, δι' ἃς σχεδὸν ἡ πᾶσα γέγονε σύγχυσις καὶ >ἐκκλησίας. μηδεμιᾶς γοῦν θεοπνεύστου γραφῆς »ἐξ οὐκ >καὶ τῷ »ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν« καὶ τοῖς ἐξῆς ἐπιλεγόμενοις >νης, οὐκ εὐλογον ἐφάνη ταῦτα λέγειν καὶ διδάσκειν.

book 17 ἃ καὶ αὐτῷ >καλῶς δόξαντι συνεθέμεθα. ἐπεὶ μηδὲ ἐν τῷ πρὸ τούτου χρόνῳ >τούτοις εἰώθαμεν συγχρῆσθαι τοῖς ῥήμασι.

book 18 >Ἔτι μὴν τὸ ἀναθεματίζεσθαι τὸ πρὸ τοῦ γεννηθῆναι οὐκ >οὐκ ἄτοπον ἐνομίσθη τῷ παρὰ πᾶσιν ὁμολογεῖσθαι εἶναι αὐτὸν >τοῦ θεοῦ πρὸ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως.

book 19 ἥδη δὲ ὁ θεοφιλέστα- >τος ἡμῶν βασιλεὺς καὶ αὐτὸς τῷ λόγῳ κατεσκεύαζεν, ὡς καὶ >τῆς ἔνθεον αὐτοῦ γέννησιν τὴν πρὸ πάντων αἰώνων εἶναι >ἐπεὶ καὶ πρὶν ἐνεργείᾳ γεννηθῆναι, δυνάμει ἦν ἐν τῷ πατρὶ >τως, ὄντος τοῦ πατρὸς αἰὶ πατρὸς ὡς καὶ βασιλέως αἰὶ καὶ >αἰὶ δυνάμει πάντα ὄντος, αἰὶ τε κατὰ τὰ αὐτὰ κοὶ ὡσαύτως >τος.

book 20 ταῦτα ὑμῖν ἀναγκάίως διεπεμψάμεθα, ἀγαπητοί, τὸ κεκριμέ- >νον τῆς ἡμετέρας ἐξετάσεώς τε καὶ συγκαταθέσεως φανερόν >καθιστῶντες, καὶ ὡς εὐλόγως τότε μὲν καὶ μέχρις ὑστάτης >ἐνιστάμεθα, ὅτε ἡμῖν τὰ ἑτεροίως γραφέντα προσέκοπτε, τότε >ἀφιλονείκως τὰ μὴ λυποῦντα κατεδεάμεθα, ὅτε ἡμῖν >τῶν λόγων ἐξετάζουσι τὴν διάνοιαν ἐφάνη συντρέχειν τοῖς ὑφ' >αὐτῶν ἐν τῇ προεκτεθείσῃ πίστει A1H V1P3 M2P1P2 2f καὶ — συνομολογηθείσας > A1HP3 5 ἄλυπον A1HV1P3 Athan. ἄλυτον M2P1P2 Socr. cod. T δεκτὸν Thdt. 7. 8 xm Ai corr. aus τό, τὸ HM2P1P2 V1P3 9 αὐτῷ) ὑτὸς A1 11 συγχρησθῆναι A1H χρῆσθαι V 13 πᾶσιν] πάντων A1 14 θεοῦ + καὶ H 16 Am Rand von späterer Hd. ζήτησον τούτου, οὐ γὰρ δοκεῖ ἔχειν ὀρθῶς M2. Am Rand wohl sicher von 1. Hd. ζῆ. ζῆται περὶ ρούτου· οὐδὲ γὰρ δοκεῖ ἔχειν καλῶς P2. Entsprechende, nur längere und z. T. schwer lesbare Randbemerkungen dogmatischen Inhalts in Ai und H 19 πάντων A1 | ὄντως P2 | τὰ nachträgl. von 2. Hd. eingefügt M2 αὐτὰ] αὐτοῦ P3 20f κεκριμμένον A1 21 τε > A1 Thdt. SDL | ὑμῖν] ἡμῖν H 22 τότε] ποτὲ M2 23 ἡμῖν] μὴν H 23 τὰ ἑτεροίως — 24 ἡμῖν > V1 | τότε δὲ] τε καὶ H 26 ὁμολογησαμένοις A1 ὁμολογησαμένοις H >Ἀσπαζόμεθα ὑμᾶς σὺν τῇ παρ' ὑμῖν ἀδελφότητι. ἐρῶσθαι >ἐν κυρίῳ εὐχόμεθα, ἀδελφοὶ τιμιώτατοι«. »Νικητῆς Κωνσταντίνος Μέγιστος Σεβαστὸς ἐπισκόποις καὶ λαοῖς.

book 1 >Τὰ περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως πραγματευθέντα κατὰ >μεγάλῃν σύνοδον τὴν ἐν Νικαίᾳ συγκροτηθεῖσαν εἰκὸς μὲν ὑμᾶς, >ἀγαπητοί, καὶ ἄλλοθεν μεμαθηκέναι, τῆς φήμης προτρέχειν >τὸν περὶ τῶν πραττομένων [πραγμάτων] ἀληθὴ λόγον. ἀλλ' ἐκ τοιαύτης ἀκοῆς τὰ τῆς ἀληθείας ἑτεροίως ὑμῖν ἀπαγγέλλεται, >ἀναγκάίως διεπεμψάμεθα ὑμῖν πρῶτον μὲν τὴν ὑφ' ἡμῶν >θεῖσαν περὶ τῆς πίστεως γραφὴν, ἔπειτα δὲ τὴν δευτέραν, ἣν ταῖς >ἡμετέραις φωναῖς προσθήκας ἐπιβαλόντες ἐκδεδώκασι.

book 2 τὸ μὲν >παρ' ἡμῶν γράμμα ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ θεοφιλεστάτου ἡμῶν βασιλέως >ἀναγνωσθὲν εὖ τε ἔχειν καὶ δοκίμως ἀποφανθὲν τοῦτον ἔχει >τρόπον·

book 3 πρώτη κατηχήσει καὶ ὅτε τὸ λουτρὸν >ἐλαμβάνομεν καὶ καθὼς ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν μεμαθήκαμεν >ὡς ἐν τῷ πρεσβυτερίῳ ἐν αὐτῇ τῇ ἐπισκοπῇ ἐπιστεύομέν τε καὶ 14—S. 127,26 vgl. Socr. I8,35—54p.48ff. Athanas. (Montfaucon) I1238. Thdt. I12 p. 48ff A1H V1P3 M2P1P2 1 ὑμῖν corr. von 1. Hd. aus ἡμῖν A1 5 ἀποδέξασθαι M2P3 8 τῇ > 2 9 περὶ] ὑπὲρ M2P1P2 10 ἔχειν] ἄγειν P3 11 διὰ] παρὰ P2V1P3 12 τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ~ V1P3 14 ἐπισκόπου > H 19

corr. nach Socr. Thdt. 20 ἡμῖν 21 ὑφ] ἐφ' P3 21f προτεθεῖσαν A1P3 προταθεῖσαν HM2P1P2V1 Thdt. 23 ἐπιβάλλοντες A1 ἐπιβαλλόντες (so!) V1 Überlieferung gespalten) 29 καὶ1 > P2 (vgl. Thdt.) >ἐδιδάσκομεν, οὕτω καὶ νῦν πιστεύοντες τὴν ἡμετέραν πίστιν ὑμῖν >προαναφέρομεν. ἔστι δὲ αὕτη·

book 4 >Πιστεύομεν εἰς ἓνα θεόν, πατέρα ποντοκράτορα, τὸν τῶν >ἀπάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητὴν· καὶ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν >Χριστόν, τὸν τοῦ θεοῦ λόγον, θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, ζωὴν >ἐκ ζωῆς, υἱὸν μονογενῆ, πρωτότοκον πάσης κτίσεως, πρὸ πάντων >τῶν αἰώνων ἐκ τοῦ πατρὸς γεγεννημένον, δι' οὗ καὶ ἐγένετο τὰ >πάντα, τὸν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρκωθέντα καὶ ἐν ἀνθρώποις >πολιτευσάμενον καὶ παθόντα καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ >ἀνελθόντα πρὸς τὸν πατέρα καὶ ἥξοντα πάλιν ἐν δόξῃ κρῖναι ζῶντας >καὶ νεκρούς. πιστεύομεν καὶ εἰς ἓν πνεῦμα ἅγιον ἀληθῶς πνεῦμα >ἅγιον,

book 5 καθὼς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἀποστέλλων εἰς τὸ κήρυγμα τοὺς >ἐαυτοῦ μαθητὰς εἶπε· »πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ >ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος«, περὶ ὧν καὶ διαβεβαιούμεθα οὐ· >τως ἔχειν καὶ οὕτω φρονεῖν καὶ πάλιν οὕτως ἐσχηκέναι καὶ μέχρις >θανάτου ὑπὲρ ταύτης ἐνίστασθαι τῆς πίστεως, ἀναθεματίζοντες >πᾶσαν ἄθεον αἵρεσιν·

book 6 ταῦτα ἀπὸ καρδίας καὶ ψυχῆς πάντοτε πεφρο- >νηκέναι, ἐξ οὐπὲρ ἴσμεν ἐαυτούς, καὶ νῦν φρονεῖν τε καὶ λέγειν ἐξ >ἀληθείας ἐπὶ τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν >Ἰησοῦ χριστοῦ μαρτυρούμεθα, δεικνύναι ἔχοντες καὶ δι' ἀποδείξεων >καὶ πείθειν ὑμᾶς, ὅτι καὶ τοὺς παρεληλυθότας χρόνους οὕτως ἐπι- στεύομέν τε καὶ ἐκηρύσσομεν.

book 7 >Ταύτης ὑφ' ἡμῶν ἐκτεθείσης τῆς πίστεως οὐδενὶ παρὴν ἀντι- >λογίας τόπος. ἀλλ' αὐτός τε πρῶτος ὁ θεοφιλέστατος ἡμῶν βασιλεὺς >ὀρθότατα περιέχειν αὐτὴν ἐμαρτύρησεν οὕτω τε καὶ ἐαυτὸν φρονεῖν >συνωμολόγησε, καὶ ταύτη τοὺς πάντας συγκατατίθεσθαι ὑπογράφειν >τε τοῖς δόγμασι κοὶ συμφωνεῖν τούτοις αὐτοῖς παρεκελεύετο, ἐνὸς 13 Matth. 2S, 19 A1H V1P3 M2P1P2 2 προαναφέρομεν Socr. Thdt. 9 ἡμέρᾳ > P2 10 καὶ vor ἥξοντα nachträgl. eingefügt P2 11 καὶ2 > H | ἅγιον1 + τούτων ἕκαστον εἶναι καὶ ὑπάρχειν πιστεύοντες, πατέρα ἀληθῶς πατέρα καὶ υἱὸν ἀληθῶς υἱὸν καὶ πνεῦμα ἅγιον M2P1P2 nach Thdt. oder Socr. 16 ἔχειν — οὕτως > P3 | πάλιν] πάλαι Athan. Socr. cod. A 18 πάντως P3 πάντα Socr. > Thdt. 19 ἴσμεν] ἴωμεν V1 ἴωμεν, aber am Rand von späterer Hd. ἴσμεν und von einer andern ἔγνωμέν P3 21 μαρτυρώμεθα A1 μαρτυρούμεθα H | δι] ἐξ A1 22 καὶ1 > A1 25 τόπος] τύπος H | πρῶτος > P2 μόνου προσεγγραφέντος ρήματος τοῦ ὁμοουσίου, ὃ καὶ αὐτὸ ἡρμή- >νευσε, λέγων, ὅτι μὴ κατὰ τὰ τῶν σωμάτων πάθη λέγοιτο τῷ >ὁμοούσιος οὔτε κατὰ διαίρεσιν οὔτε κατὰ τινα ἀποτομὴν ἐκ τοῦ >πατρὸς ὑποστῆναι· μηδὲ γὰρ δύνασθαι τὴν αὔλον καὶ νοερὰν καὶ >ἀσώματον φύσιν σωματικόν τι πάθος ὑφίστασθαι, θείοις δὲ >ἀπορρήτοις λόγοις προσήκειν τὰ τοιαῦτα νοεῖν. καὶ ὁ μὲν >τος ἡμῶν καὶ εὐσεβέστατος βασιλεὺς τὰ τοιαῦτα ἐφιλοσόφει, οἱ >προφάσει τῆς τοῦ ὁμοουσίου προσθήκης τήνδε τὴν γραφὴν πε- >ποιηκασιν.

book 8 >Πιστεύομεν εἰς ἓνα θεόν, πατέρα παντοκράτορα, πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητὴν· καὶ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν τὸν >υἱὸν τοῦ θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς μονογενῆ, τουτ' ἔστιν >τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, θεὸν >ἐκ θεοῦ ὀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ >δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τὰ τε ἐν οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ· τὸν >ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν >καὶ σαρκωθέντα, ἐνανθρωπήσαντα, παθόντα, ταφέντα καὶ >τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἐρχόμενον >ζῶντας καὶ νεκρούς καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα. τοὺς δὲ λέγοντας >ποτε ὅτε οὐκ ἦν« καὶ »πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν« καὶ ὅτι »ἐξ οὐκ >των ἐγένετο« ἢ ἐξ ἐτέρας ὑποστάσεως ἢ οὐσίας

φάσκοντας εἶναι >κτιστὸν ἢ τρεπτὸν ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἀναθεματίζει >ἀποστολικὴ καὶ καθολικὴ ἐκκλησία.

book 9 >Καὶ δὴ ταύτης τῆς γραφῆς ὑπ' αὐτῶν ὑπαγορευθείσης, ὅπως >εἴρηται αὐτοῖς τὸ »ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς« καὶ τὸ »τῷ >ὁμοούσιον« οὐκ ἀνεξέταστον αὐτοῖς κατελιμπάνομεν. ἐπερωτήσασι >τοιγαροῦν καὶ ἀποκρίσεις ἐντεῦθεν ἀνεκινούντο, ἐβασάνιζε τε ὁ >τὴν διάνοιαν τῶν εἰρημένων. καὶ δὴ τὸ »ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ A1H V1P3 M2P1P2 1f ἐρμήνευσε A1 2 σωμάτων] ἀσωμάτων H 3 vor διαίρεσιν ist zugefügt P2 | τοῦ > H 5 δὲ] τε A1 6 προσήκει HM2P1P2 (Thdt. codd. 11 πιστεύω A1H 16 καὶ + τὰ V1P3 21 καὶ πρὶν—ἦν > M2P1P2 | γεννηθῆναι] γενέσθαι V1 22f ἢ κτιστὸν > H Thdt. 23 τὸν τοῦ θεοῦ υἱὸν ~ M2 21 καθολικὴ + ἀγία HM2P1P2 27 κατελιμπάνομεν A1M2P1P2 (vgl. Thdt.) καταλιμπάνομεν HV1 καταλαμβάνομεν P3 | ἐπερωτήσεις Athan. Socr. ἐρωτήσεις Thdt. 28 καὶ βασάνιζε τ (= βασανίζετο), aber eine spätere hat ε vorgesetzt P3 >ὡμολογεῖτο πρὸς αὐτῶν δηλωτικὸν εἶναι τοῦ ἐκ μὲν τοῦ >εἶναι, οὐ μὴν ὡς μέρος ὑπάρχειν τοῦ πατρὸς.

book 10 ταύτη δὲ καὶ ἡμῖν >ἐδόκει καλῶς ἔχειν συγκατατίθεσθαι τῇ διανοίᾳ, τῆς εὐσεβοῦς >δασκαλίας ὑπαγορευούσης ἐκ τοῦ πατρὸς εἶναι τὸν υἱόν, οὐ >μέρος αὐτοῦ τῆς οὐσίας τυγχάνειν. διόπερ τῇ διανοίᾳ καὶ >συνετιθέμεθα, οὐδὲ τὴν φωνὴν παραιτούμενοι, τοῦ τῆς εἰρήνης >ποῦ πρὸ ὀφθαλμῶν ἡμῖν κειμένου καὶ τοῦ μὴ τῆς ὀρθῆς >διανοίας.

book 11 >Κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ καὶ τὸ »γεννηθέντα καὶ οὐ ποιηθέντα« κατε- >δεξάμεθα. ἐπειδὴ τὸ ποιηθὲν κοινὸν ἔφασκον εἶναι πρόσρημα >λοιπῶν κτισμάτων τῶν διὰ τοῦ υἱοῦ γενομένων, ὧν οὐδὲν >ἔχειν τὸν υἱόν. διὸ δὴ μὴ εἶναι αὐτὸν ποίημα τοῖς δι' >μένοις ἐμφερές, κρείττονος δὲ ἢ κατὰ πᾶν ποίημα τυγχάνειν >ἦν ἐκ τοῦ πατρὸς γεγεννησθαι τὰ θεῖα διδάσκει λόγια, τοῦ >τῆς γεννήσεως ἀνεκφράστου καὶ ἀνεπιλογίστου πάσῃ γεννητῇ >τυγχانونτος.

book 12 >Οὕτω δὲ καὶ τὸ ὁμοούσιον εἶναι τοῦ πατρὸς τὸν υἱὸν ἐξεταζό- >μενος ὁ λόγος συνίστη, οὐ κατὰ τὸν τῶν σωμάτων τρόπον, >τοῖς θνητοῖς ζωοῖς παραπλησίως· οὔτε γὰρ κατὰ διαίρεσιν τῆς >σίας οὔτε κατὰ ἀποτομήν, ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τι πάθος ἢ τροπὴν >ἀλλοίωσιν τῆς τοῦ πατρὸς δυνάμεως. τούτων γὰρ πάντων >τρίαν εἶναι τὴν ἀγέννητον τοῦ πατρὸς φύσιν·

book 13 παραστατικὸν δὲ εἶναι >τὸ ὁμοούσιον τῷ πατρὶ τοῦ μηδεμίαν ἐμφέρειαν πρὸς τὰ >κτίσματα τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ φέρειν, μόνῳ δὲ τῷ πατρὶ τῷ >κότι κατὰ πάντα τρόπον ἀφωμοιωσθαι καὶ μὴ εἶναι ἐξ ἐτέρας >ὑποστάσεως τε καὶ οὐσίας ἀλλ' ἐκ τοῦ πατρὸς. ὥ καὶ αὐτὸ >ἐρμηνευθέντι τὸν τρόπον καλῶς ἔχειν ἐφάνη συγκαταθέσθαι >καὶ τῶν παλαιῶν τινας λογίους καὶ ἐπιφανεῖς ἐπισκόπους καὶ >γραφέας ἔγνωμεν ἐπὶ τῆς τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ θεολογίας τῷ >ὁμοουσίου χρησαμένους ὀνόματι· ὀνόματι·

book 14 μὲν οὖν περὶ τῆς ἐκτε- >θείσης εἰρήσθω πίστεως ἥ συνεφωνήσαμεν οἱ πάντες οὐκ ἀνεξέτα- A1H V1P3 M2P1P2 1 μὲν fehlt im Text, steht aber am Rand V1 | τοῦ2 > H 6 συντιθέμεθα HM2P1P2 Socr., Thdt.-HSS außer A 7 ὀφθαλμοῦ H 9 καὶ2 > H 10 τὸ + 13 κρείττον A1 κρείττων H 15 γεννητῇ HM2P1P2 und die Mehrzahl der Thdt.-HSS 18 συνίστησιν M2P1P2 (die Überlieferung gespalten) 23 τοῦ corr. aus τὸ AI (vgl. Thdt.) τὸ d. übr. HSS | γεννητὰ M2P1P2 25 ἀφομοιωσθαι H ἀφωμοιοῦσθαι V1P3 (vgl. Thdt.) 26 αὐτῷ H Socr., Thdt.-HSS außer L | M2 27 συγκατατίθεσθαι M2P1P2 Thdt. >σως, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἀποδοθείσας διανοίας ἐπ' αὐτοῦ τοῦ >στάτου βασιλέως ἐξετασθείσας καὶ τοῖς εἰρημένοις λογισμοῖς >λογηθείσας.

book 15 >Καὶ τὸν ἀναθεματισμὸν δὲ τὸν μετὰ τὴν πίστιν πρὸς αὐτῶν >ἐκτεθέντα ἄλυπον εἶναι ἡγήσάμεθα διὰ τὸ ἀπείργειν ἀγράφοις >φωναῖς, δι' ἃς σχεδὸν ἡ πᾶσα γέγονε σύγχυσις καὶ >ἐκκλησίας. μηδεμιᾶς γοῦν θεοπνεύστου γραφῆς »ἐξ οὐκ >καὶ τῷ »ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν« καὶ τοῖς ἐξῆς ἐπιλεγομένοις >νης, οὐκ εὐλογον ἐφάνη ταῦτα λέγειν καὶ διδάσκειν.

- book 16 ἃ καὶ αὐτῷ >καλῶς δόξαντι συνεθέμεθα. ἐπεὶ μηδὲ ἐν τῷ πρὸ τούτου χρόνῳ >τούτοις εἰώθαμεν συγχρῆσθαι τοῖς ῥήμασι.
- book 17 ἥδη δὲ ὁ θεοφιλέστα- >τος ἡμῶν βασιλεὺς καὶ αὐτὸς τῷ λόγῳ κατεσκεύαζεν, ὥς καὶ >τῆς ἔνθεον αὐτοῦ γέννησιν τὴν πρὸ πάντων αἰώνων εἶναι >ἐπεὶ καὶ πρὶν ἐνεργεῖα γεννηθῆναι, δυνάμει ἦν ἐν τῷ πατρὶ >τως, ὄντος τοῦ πατρὸς αἰὶ πατρὸς ὡς καὶ βασιλέως αἰὶ καὶ >αἰ δυνάμει πάντα ὄντος, αἰὶ τε κατὰ τὰ αὐτὰ κοῖ ὡσαύτως >τος.
- book 18 ταῦτα ὑμῖν ἀναγκάίως διεπεμψάμεθα, ἀγαπητοί, τὸ κεκριμέ- >νον τῆς ἡμετέρας ἐξετάσεώς τε καὶ συγκαταθέσεως φανερόν >καθιστῶντες, καὶ ὡς εὐλόγως τότε μὲν καὶ μέχρις ὑστάτης >ἐνιστάμεθα, ὅτε ἡμῖν τὰ ἑτεροίως γραφέντα προσέκοπτε, τότε >ἀφιλονείκως τὰ μὴ λυποῦντα κατεδεάμεθα, ὅτε ἡμῖν >τῶν λόγων ἐξετάζουσι τὴν διάνοιαν ἐφάνη συντρέχειν τοῖς ὑφ' >αὐτῶν ἐν τῇ προεκτεθείῃ πίστει A1H V1P3 M2P1P2 2f καὶ — συνομολογηθείσας > A1HP3 5 ἄλυπον A1HV1P3 Athan. ἄλυτον M2P1P2 Socr. cod. T δεκτὸν Thdt. 7. 8 xm Ai corr. aus τό, τὸ HM2P1P2 V1P3 9 αὐτῷ) ὑτὸς A1 11 συγχρησθῆναι A1H χρῆσθαι V 13 πᾶσιν] πάντων A1 14 θεοῦ + καὶ H 16 Am Rand von späterer Hd. ζήτησον τούτου, οὐ γὰρ δοκεῖ ἔχειν ὀρθῶς M2. Am Rand wohl sicher von 1. Hd. ζῆ. ζῆτει περὶ ρούτου· οὐδὲ γὰρ δοκεῖ ἔχειν καλῶς P2. Entsprechende, nur längere und z. T. schwer lesbare Randbemerkungen dogmatischen Inhalts in Ai und H 19 πάντων A1 | ὄντως P2 | τὰ nachträgl. von 2. Hd. eingefügt M2 αὐτὰ] αὐτοῦ P3 20f κεκριμμένον A1 21 τε > A1 Thdt. SDL | ὑμῖν] ἡμῖν H 22 τότε] ποτὲ M2 23 ἡμῖν] μὴν H 23 τὰ ἑτεροίως — 24 ἡμῖν > V1 | τότε δὲ] τε καὶ H 26 ὡμολογησάμενοις A1 ὁμολογησάμενοις H >Ἀσπαζόμεθα ὑμᾶς σὺν τῇ παρ' ὑμῖν ἀδελφότητι. ἐρῶσθαι >ἐν κυρίῳ εὐχόμεθα, ἀδελφοὶ τιμιώτατοι«. »Νικητῆς Κωνσταντίνος Μέγιστος Σεβαστὸς ἐπισκόποις καὶ λαοῖς.
- book 1 >Τοὺς πονηροὺς καὶ ἀσεβεῖς μιμησάμενος Ἄρειος δίκαιός ἐστι >τὴν αὐτὴν ἐκείνοις ὑπέχειν ἀτιμίαν. ὥσπερ τοίνυν Πορφύριος >τῆς θεοσεβείας ἐχθρὸς συντάγματα ἅττα παράνομα κατὰ τῆς >σκείας συστησάμενος ἄξιον εὖρατο μισθόν, καὶ τοιοῦτον ὥστε >νείδιστον μὲν αὐτὸν πρὸς τὸν ἐξῆς γενέσθαι χρόνον καὶ >ἀναπλησθῆναι κακοδοξίας, ἀφανισθῆναι δὲ τὰ ἀσεβῆ αὐτοῦ >ματα, οὕτω καὶ νῦν ἔδοξεν Ἄρειόν τε καὶ τοὺς αὐτῷ >Πορφυριανοὺς μὲν καλεῖσθαι, ἴν' ὥνπερ τοὺς τρόπους >γραμμα ἔχωσι καὶ τὴν προσηγορίαν· πρὸς δὲ τούτῳ καὶ εἴ τι >γραμμα ὑπὸ Ἀρείου συντεταγμένον εὐρίσκοιτο, τοῦτο πυρὶ >δοσθαι, ἵνα μὴ μόνον τὰ φαῦλα αὐτοῦ τῆς διδασκαλίας >ἀλλὰ μηδὲ ὑπόμνημα αὐτοῦ ὅλως ὑπολείποιτο.
- book 2 ἐκεῖνο μέντοι >προαγορεύω, ὥς εἴ τις σύγγραμμα ὑπὸ Ἀρείου >θάνατος καὶ μὴ εὐθέως προσενεγκὼν καὶ πυρὶ καταναλώσας, >θάνατος ἔσται ζημία. παραχρῆμα γὰρ ἀλούς ἐπὶ τούτῳ >ὑποστήσεται τιμωρίαν. ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξει, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί.
- book 3 Καὶ ἄλλας δὲ ἐπιστολάς ὁ βασιλεὺς κατὰ Ἀρείου καὶ τῶν ὁμοδόξων αὐτοῦ πανηγυρικώτερον γράφας πανταχοῦ κατὰ πόλιν προέθηκεν. Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς Ἀλεξανδρεῖς κατὰ Ἀρείου καὶ πρὸς πάντας ὀρθοδόξους.
- book 1 >Τοὺς πονηροὺς καὶ ἀσεβεῖς μιμησάμενος Ἄρειος δίκαιός ἐστι >τὴν αὐτὴν ἐκείνοις ὑπέχειν ἀτιμίαν. ὥσπερ τοίνυν Πορφύριος >τῆς θεοσεβείας ἐχθρὸς συντάγματα ἅττα παράνομα κατὰ τῆς >σκείας συστησάμενος ἄξιον εὖρατο μισθόν, καὶ τοιοῦτον ὥστε >νείδιστον μὲν αὐτὸν πρὸς τὸν ἐξῆς γενέσθαι χρόνον καὶ >ἀναπλησθῆναι κακοδοξίας, ἀφανισθῆναι δὲ τὰ ἀσεβῆ αὐτοῦ >ματα, οὕτω καὶ νῦν ἔδοξεν Ἄρειόν τε καὶ τοὺς αὐτῷ >Πορφυριανοὺς μὲν καλεῖσθαι, ἴν' ὥνπερ τοὺς τρόπους >γραμμα ἔχωσι καὶ τὴν προσηγορίαν· πρὸς δὲ τούτῳ καὶ εἴ τι >γραμμα ὑπὸ Ἀρείου συντεταγμένον εὐρίσκοιτο, τοῦτο πυρὶ >δοσθαι, ἵνα μὴ μόνον τὰ φαῦλα αὐτοῦ τῆς διδασκαλίας >ἀλλὰ μηδὲ ὑπόμνημα αὐτοῦ ὅλως ὑπολείποιτο.
- book 2

ἐκεῖνο μέντοι >προαγορεύω, ὡς εἴ τις σύγγραμμα ὑπὸ Ἀρείου >θάνατος καὶ μὴ εὐθέως
προσενεγκὼν καὶ πυρὶ καταναλώσας, >θάνατος ἔσται ζημία. παραχρῆμα γὰρ ἀλούς ἐπὶ τούτῳ
>ὑποστήσεται τιμωρίαν. ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξει, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί.

book 3 Καὶ ἄλλας δὲ ἐπιστολὰς ὁ βασιλεὺς κατὰ Ἀρείου καὶ τῶν ὁμοδόξων αὐτοῦ πανηγυρικώτερον
γράφας πανταχοῦ κατὰ πόλιν προέθηκεν. Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς
Ἀλεξανδρεῖς κατὰ Ἀρείου καὶ πρὸς πάντας ὀρθοδόξους.

book 1 »Κωνσταντῖνος Σεβαστὸς τῇ καθολικῇ Ἀλεξανδρέων καὶ πάντων >τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίᾳ·
χαίρετε, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί.

book 2 Τελείαν παρὰ τῆς θείας προνοίας εἰλήφामεν χάριν, ἵνα πάσης >πλάνης ἀπαλλαγέντες μίαν καὶ
τὴν αὐτὴν ἐπιγινώσκωμεν >στιν.

book 3 οὐδὲν λοιπὸν τῷ διαβόλῳ ἔξεστι καθ' ἡμῶν· πᾶν ὅτι >δὲν κακοτεχνησάμενος ἐπεχείρησεν, ἐκ
βάθρων ἀνήρηται· τὰς πὰ σχίσματα τοὺς θορύβους ἐκείνους καὶ τὰ τῶν διαφωνιῶν, ἵν' οὕτως
εἴπω, θανάσιμα φάρμακα ἢ τῆς ἀληθείας κατὰ θεοῦ κέλευσιν >ἐνίκησε λαμπρότης.

book 4 ἔνα τοιγαροῦν ἅπαντες καὶ τῷ ὀνόματι >νοῦμεν καὶ εἶναι πεπιστεύκαμεν. ἵνα δὲ τοῦτο γένηται
θελήσει >θεοῦ συνεκάλεσα εἰς τὴν Νικαέων πόλιν τοὺς πλείστους τῶν >πων, μεθ' ὧν καὶ αὐτὸς
ἐγὼ καθάπερ εἰς τις ἐξ ὑμῶν >ὑμέτερος καθ' ὑπερβολὴν εἶναι χαίρων καὶ αὐτὸς τὴν τῆς
>ἐξέτασιν ἀνεδεξάμην.

book 5 ἡλέγχθη γοῦν ἅπαντα καὶ ἀκριβῶς ἐξήτα- >σται ὅσα ἀμφιβολίας καὶ διχονοίας προφάσεις
ἐδόκει γεννᾶν, >φεισάσθω ἡ θεία μεγαλειότης, ἡλικα καὶ ὡς δεινὰ περὶ τοῦ >σωτῆρος, περὶ τῆς
ἐλπίδος καὶ ζωῆς ἡμῶν ἀπρεπῶς ἐβλασφήμησάν >τινες, τάναντία ταῖς θεοπνεύστοις γραφαῖς
καὶ τῇ ἀγίᾳ πίστει >γόμενοί τε καὶ πιστεύειν ὁμολογοῦντες.

book 6 >Τριακοσίων γοῦν καὶ πρὸς ἐπισκόπων ἐπὶ σωφροσύνη τε καὶ >ἀγχινοῖα θαυμαζομένων μίαν
καὶ τὴν αὐτὴν πίστιν, ἣ καὶ ταῖς >θείαις ἀκριβῆς τοῦ θείου νόμου πέφυκε πίστις, εἶναι >μόνος
Ἄρειος ἐφωράθη τῆς διαβολικῆς ἐνεργείας ἡττημένος καὶ >κακὸν τοῦτο πρῶτον μὲν παρ' ὑμῖν,
ἔπειτα δὲ καὶ παρ' ἑτέροις >βεῖ γνώμη διασπείρας.

book 7 ἀναδεξώμεθα τοιγαροῦν ἣν ὁ παντοκράτωρ >θεὸς παρέσχε πίστιν, ἐπανεέλθωμεν ἐπὶ τοὺς
ἀγαπητοὺς ἡμῶν >φούς, ὧν ἡμᾶς τοῦ διαβόλου ἀναιδῆς τις ὑπηρετῆς ἐχώρισεν, >ίωμέν ἐπὶ τὸ
κοινὸν ἡμῶν σῶμα καὶ τὰ γνήσια ἡμῶν μέλη, >πάσῃ ἴωμεν.

book 8 τοῦτο γὰρ καὶ τῇ ἀγχινοῖᾳ καὶ τῇ πίστει καὶ τῇ >οσιότητι τῇ ὑμετέρᾳ πρέπει, ἕνα τῆς πλάνης
ἐλεγχθείσης ἐκείνου, ὃν >καὶ τῆς ἀληθείας ἐχθρὸν εἶναι συνέστηκε, πρὸς τὴν θείαν >χάριν.

book 9 ὃ γὰρ τοῖς ἀγίοις ἤρρεσεν ἐπισκόποις, οὐδὲν ἔστιν ἕτερον ἢ >μόνου τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ γνώμη,
μάλιστα ὅπου γε καὶ τὸ πνεῦμα τοιούτων καὶ τηλικούτων ἀνδρῶν ταῖς διανοαῖς ἐγκείμενον
A1H V1P3 M2P1P2 3 καθ' ἡμῶν V1P3 5 > M2 6 θεοῦ] κυρίου H 7 ἅπαντες + θεὸν M2P1P2 14 ὡς
δεινὰ] ὡδινὰ H ὅσα δεινὰ M2P1P2 18 πρὸς (adv.) A1V1P3 πλειόνων M2P1P2 Socr. pluribus Lat.
γοῦν καὶ πρὸς > H 24 ἀγαπητοὺς ἡμῶν > P3 26 καὶ + ἐπὶ M2P1P2 27 ἴωμεν] ἰάσωμεν, am Rand
von anderer Hd. ABBREV καὶ ἴωμεν A1 29 ἐπανεέλθητε] ἐπανεστήκε P2 30 τοῖς + τριακοσίοις
V1P3 (Socr., wo aber ἀγίοις fehlt) ἕτερόν ἐστιν ~ 1 >τὴν θείαν βούλησιν ἐξεφώτισε.

book 10 διὸ μηδεὶς ἀμφιβαλλέτω, μηδεὶς >ὑπερτιθέσθω, ἀλλὰ προθύμως πάντες εἰς τὴν ἀληθεστάτην
>ἐπανίητε, ἔν' ἐπειδὰν ὅσον οὐδεπώποτε πρὸς ὑμᾶς ἀφίκωμαι, >ὀφειλομένας τῷ παντεφόρῳ
θεῷ μεθ' ὑμῶν ὁμολογήσω >ὅτιπερ τὴν εἰλικρινῆ Πίστιν ἐπιδείξας τὴν εὐκταίαν ἡμῖν
>ἀποδέδωκεν. ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξει, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί». Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως
Κωνσταντίνου, ἣν ἀπὸ τῆς Νικαέων ἀπέστειλε ἀπολειφθεῖσι τῆς συνόδου ἐπισκόποις.

book 11

»Κωνσταντῖνος Σεβαστὸς ἐκκλησίαις καὶ ἐπισκόποις τοῖς τῆς ἀγίας >καὶ μεγάλης ἐν Νικαίᾳ συνόδου ἀπολειφθεῖσι χαίρειν.

book 12 >Πεῖραν λαβὼν ἐκ τῆς τῶν κοινῶν εὐπραξίας, ὅση τῆς θείας >μεωσπέφυκε χάρις, τοῦτον καὶ πρὸ πάντων ἔκρινα εἶναί μοι σκοπὸν προσ- >ῆκειν, ὅπως παρὰ τοῖς μακαριωτάτοις τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας >θεσι πίστις μία καὶ εἰλικρινῆς ἀγάπη ὁμογνῶμων τε εὐσέβεια περὶ >παντοκράτορα θεὸν τηρῆται.

book 13 ἀλλὰ ἐπειδὴ τοῦτο ἐτέρως οὐχ οἶόν τε >ἦν ἀκλινῆ καὶ βεβαίαν τάξιν λαβεῖν, εἰ μὴ, εἰς ταυτὸν πάντων >ῆγουν τῶν πλειόνων ἐπισκόπων συνελθόντων, ἐκάστου τῶν >κόντων τῇ ἀγιωτάτῃ θρησκείᾳ διάκρισις γένοιτο, τούτου >πλείστων ὅσων συναθροισθέντων ἐν ταύτῃ τῇ Νικαέων πόλει >φιλεστάτων ἐπισκόπων (καὶ αὐτὸς δὲ ἐγὼ καθάπερ εἷς ἐξ >τυγχάνων συμπαρῶν, οὐ γὰρ ἀρνήσοιμι ἄν, ἐφ' ᾧ μάλιστα >συνθεράπων ὑμέτερος πεφυκέναι) ἄχρι τοσούτου ἅπαντα τῆς >κούσης τετύχηκεν ἐξετάσεως, ἄχρις οὐ ἢ τῷ παντεφόρῳ θεῷ >σκουσα γνώμη πρὸς τὴν τῆς ἐνότητος συμφωνίαν εἰς φῶς προήχθη, >μηδὲν ἔτι πρὸς διχόνοιαν ἢ πίστεως ἀμφισβήτησιν [τι] ὑπολείπεσθαι.

book 14 >Ἐνθα καὶ περὶ τῆς τοῦ πάσχα ἀγιωτάτης ἡμέρας γενομένης >ζητήσεως, ἔδοξε κοινῇ γνώμῃ καλῶς ἔχειν ἐπὶ μιᾷς ἡμέρας >τοὺς ἀπανταχόσε Χριστιανοὺς τὴν σωτήριον ἑορτὴν ἐπιτελεῖν 9 — S. 133, 24 vgl. Thclt. 1 10 p. 42ff Eus.V. C. III, 17—20. Socr. 19,32—46 p.70 ff A1H V1P3 M2P1P2 3 ἐπάνι///τε A1 (/// = Rasur), ἐπάντε (durch Rasur aus ἐπάνυτε) M2, P1 ἐπανίετε P2 | ὑμᾶς] ἡμᾶς P2 4 παντεφόρῳ M2P1, durch Rasur corr. in παντεφόρῳ P2 5 ὅτιπερ] ὅτι περὶ P3 6 ἀπέδωκεν HM2P1P2 | φυλάξει V1P3 | ἀγαπητοὶ ἀδελφοί~HM2P1P2 (Socr.) 7 ἀπέστειλεν ἀπὸ τῆς Νικαέων ~ H ἐπέστειλε A1M2P1 8 τῇ συνόδῳ V1P3 14 τε] δὲ P2 16 ταυτὸ P2 18 ἀγιωτάτῃ] ἀγία M2P1P2 | τούτου] τούτων P2 21 ἀρνήσοιμι A1HV1P3 ἀρνησαίμην M2P1P2 Eus. Socr. Thdt. 25 [τι] G. L. 27 ἡμέρας bis auf —s auf Rasur P2 28 ἑορτὴν nachträgl. eingefügt P2 >τοῦ ἀγιωτάτου πάσχα. τί γὰρ ἡμῖν κάλλιον, τί δὲ >ὑπάρξει δυνήσεται τοῦ τὴν ἑορτὴν ταύτην, παρ' ἧς τὴν >ἀληθείας εἰλήφαμεν ἐλπίδα, μᾶ τάξει καὶ φανερω λόγῳ >πᾶσιν ἀδιαπτῶς φυλάττεσθαι; καὶ πρῶτον μὲν ἀνάξιον >εἶναι τὸ τὴν ἀγιωτάτην ἑορτὴν ἐκείνην τῇ τῶν Ἰουδαίων >συνηθείᾳ πληροῦν, οἱ τὰς ἐαυτῶν χειρας ἀθεμίτῳ >χράναντες εἰκότως τὰς ψυχὰς οἱ μιαροὶ τυφλώττουσιν. ἔξεστι >τοῦ ἐκείνων ἔθους ἀποβληθέντος ἀληθεστέρα τάξει, ἢ ἐκ πρώτης >τοῦ πάθους ἡμέρας μέχρι τοῦ παρόντος ἐφυλάξαμεν, καὶ ἐπὶ >μέλλοντας αἰῶνας τὴν τῆς ἐπιτηρήσεως ταύτης συμπλήρωσιν >σθαι.

book 15 μηδὲν τοίνυν ἔστω * ἡμῖν μετὰ τοῦ ἐχθίστου τῶν Ἰουδαίων >ὄχλου. εἰλήφαμεν παρὰ τοῦ σωτήρος ἐτέραν ὁδὸν. πρόκειται >μος τῇ ἱερωτάτῃ ἡμῶν θρησκείᾳ καὶ νόμος πρέπων. τούτου >φύνως ἀντιλαμβανόμενοι, τῆς αἰσχροῦς ἐκείνης συνειδήσεως >ἀποσπᾶσωμεν, ἀδελφοὶ τιμιώτατοι.

book 16 ἔστι γὰρ ἀληθῶς ἀτοπώτατον >ἐκείνους αὐχεῖν καθ' ἡμῶν, ὥς ἄρα παρεκτὸς τῆς αὐτῶν >ταῦτα φυλάττειν οὐκ ἡμεν ἱκανοί. τί δὲ φρονεῖν ὀρθῶς >δυνήσονται, οἱ μετὰ τὴν κυριοκτονίαν ἐκείνην ἐκστάντες τῶν >νῶν ἄγονται [οὖν] οὐ λογισμῷ τινι ἀλλ' ὁρμῇ >ἂν αὐτοὺς ἡ ἔμφυτος αὐτῶν ἀπάγοι μανία; ἐκεῖθεν τοίνυν καὶ ἐν >τούτῳ τῷ μέρει τὴν ἀλήθειαν οὐχ ὀρώσιν, ὥς αἰεὶ κατὰ τὸ >αὐτοὺς πλανωμένους ἀντὶ τῆς προσηκούσης ἐπανορθώσεως ἐν >αὐτῷ ἔτει δεύτερον αὐτοὺς τὸ πάσχα ἐπιτελεῖν.

book 17 τίνος οὖν χάριν >τούτοις ἐπόμεθα τοῖς δεινὴν πλάνην ὠμολογημένως ἔχουσι; >γὰρ τὸ πάσχα ἐν ἐνὶ ἐνιαυτῷ οὐκ ἂν ποτε ποιεῖν ἀνεξόμεθα. >εἰ καὶ ταῦτα μὴ προῦκειτο, τὴν ὑμετέραν ἀγχίνουσαν ἐχρῆν * πάντοτε A1H V1P3 M2P1P2 1 τί δὲ] ἢ τέ A1 2 ἧς + καὶ P2 3 ἀληθείας] ἀθανασίας Eus. Socr. Thdt. 6 συνηθείᾳ z. T. auf Rasur P2 8 ἔθους A1HM2P1P2 (in diesem von

äterer Hd. corr. aus ἔθνους) wie Thdt. codd. SL Eus. cod. J ἔθνους nur V1 wie die Mehrzahl der HSS des Eus. Socr. Thdt. (vgl. u. verb. Parmentiers Apparat) | ἀληθέστερον P3 10 ταύτην A1H ταίτης corr. aus αὐτης (so!) P2 11 ἔστω + κοινὸν M2P1P2 wie Eus. Socr. und einige Thdt.-HSS (s. u. 26) 14 ἀντιλαμβανόμενος H 17 ἤμεν] ἴσμεν V1P3 εἴημεν Thdt. 19 οὖν > M2P1P2 20 μανία + (19) ἀλλ' ὀρμη — (20) αὐτῶν aber von 1. Hd. durch Punkte getilgt P1 21 Μεῖον H 22 πλανωμένους > P2 | προσηκούσης + αὐτοῖς M2P1P2 24 ἐπόμεθα] ἐσόμεθα H 26 ἡμετέραν A1M2P1P2P3 | ἐχρήν + καὶ διὰ σπουδῆς καὶ δι' εὐχῆς ἔχειν M2P1P2 = Eus. Socr. Thdt. > A1HV1P3 d. h. in der Vorlage des Gel. (s. a. S. 132, 7f), M2P1P2 sind interpoliert >ἐν μηδενὸς ὁμοιότητι ἐκείνων τὸ καθαρὸν τῆς ὑμετέρας ψυχῆς >νεῖν δοκεῖν ἀνθρώπων αἰσθήσει καγκάκων.

book 18 >Πρὸς τούτοις κάκεῖνο πάρεστι συνορᾶν, ὡς ἐν τηλικούτῳ πράγ- >ματι καὶ τοιαύτης θρησκείας ἑορτῇ διαφωνίαν ὑπάρχειν ἐστὶν ἀθέ- >μιτον.

book 19 μίαν γὰρ ἡμῖν τὴν τῆς ἡμετέρας ἐλευθερίας ἡμέραν, τοῦτ' ἔστι τοῦ ἀγιωτάτου πάθους, ὃ ἡμέτερος παρέδωκε σωτήρ, μίαν εἶναι >τὴν καθολικὴν αὐτοῦ ἐκκλησίαν βεβούληται· εἰ καὶ τὰ μάλιστα >πολλοὺς τε καὶ διαφόρους τόπους τὰ μέλη συνάγοιτο, ἀλλ' ὅμως >ἐν πνεύματι, τοῦτ' ἔστι τῷ θεῷ βουλήματι, θάλλεται.

book 20 λογισάσθω >δὴ ἡ τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος ἀγχίνοια, ὅπως ἐστὶ δεινόν τε >ἀπρεπὲς κατὰ τὰς αὐτὰς ἡμέρας ἐτέρους μὲν ταῖς νηστεαῖς >ζειν, ἐτέρους δὲ συμπόσια ἐπιτελεῖν καὶ μετὰ τὰς τοῦ πάσχα >ἄλλους μὲν ἐν ἑορταῖς καὶ ἀνέσεσιν ἐξετάζεσθαι, ἄλλους δὲ >ὠρισμέναις ἐκδίδοσθαι νηστεαῖς. διὰ τοῦτο γοῦν τῆς >ἐπανορθώσεως τυχεῖν καὶ πρὸς μίαν διατύπωσιν ἄγεσθαι τοῦτο >θεῖα πρόνοια βούλεται, ὡς ἔγωγε ἅπαντας ἡγοῦμαι συνορᾶν.

book 21 >Ὅθεν ἐπειδὴ τοῦτο οὕτως ἐπανορθοῦσθαι προσῆκεν, ὡς μηδὲν >μετὰ τῶν πατροκτόνων τε καὶ κυριοκτόνων ἐκείνων εἶναι ἡμῖν >νόν, ἔστι δὲ τάξις εὐπρεπῆς, ἣν ἅπασαι αἱ τῶν δυτικῶν >βρινῶν καὶ ἀρκτῶν τῆς οἰκουμένης μερῶν φυλάττουσιν >ἦν τινες τῶν κατὰ τὴν ἑῶαν τόπων οὐ προσίενται, ὧν ἔνεκεν >τοῦ παρόντος καλῶς ἔχειν ἅπαντες ἡγήσαντο καὶ αὐτοὺς δὲ τῇ ὑμε- >τέρᾳ ἀγχινοίᾳ ἀρέσκειν ὑπεσχόμεν, ἵν' ὅπερ δᾶν κατὰ τὴν >πόλιν Ἰταλίαν τε καὶ Ἀφρικὴν πᾶσαν Σπανίαν τε καὶ >Βρεττανίας Αἴγυπτον τε καὶ Λιβύας Ἑλλάδα τε ὅλην Ἀσιανὴν >διοίκησιν καὶ Ποντικὴν καὶ Κιλικίαν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ συμφώνῳ φυ- >λάττεται γνώμη, ἀσμένως τοῦτο καὶ ἡ ὑμέτερα προσδέξεται >λογιζομένη ὡς οὐ μόνον πλείων ἐστὶν ὁ τῶν κατὰ τοὺς προειρη- A1H V1P3 M2P1P2 (bis Z. 6 τοῦ) 1 ἡμετέρας HSS 2 δοκεῖ P2 Thdt. cod. AF | αἰσθήσει A1HV1P3 ἦθεσι P2 ἔθεσι M2P1 = Eus. Socr. Thdt. 5 ἡμετέρας > P2 6 ἀγιωτάτου — S. 133, 20 ὡμότητα > aber zwischen τοῦ und ὑπὸ ein / und am Rand von 1. Hd. λει πει/: P2 7 βεβούληται + ἥς M2P1 = Eus. Socr. 8 μέλη] μέρη Eus. Socr. Thdt. | συνάγοιτο] διήρηται M2P1 = Eus. Socr. Thdt. 9 τῷ θεῷ > V1 12 ἐπιτελεῖν corr. aus τελεῖν H 16 ἔγωγε] ἔγω τε M2 18 ἐκείνων > V1 | εἶναι > A1HV1P3 | ἡμῖν εἶναι ~ M2P1 (vgl. Thdt.) 21 οὐ προσίενται Zusatz des Gel. 22f ἡμετέρᾳ H 23 ὑπεσχόμεν ἀρέσκειν ~ M2P1 | ἵν' ἦν 24 ἰσπανίαν A1 σπανίαν von Späterer Hd. corr. in ἰσπανίαν P3 | γαλλαία γαλίαν d. übr. HSS + καὶ A1M2P1 25 βρετανίας AHV1 βρετανίαν M2P1 | λι[] A1 λιβύην HM2P1 26 συμφώνῳ > H συμφώνως M2P1 >μένους τόπους ἐκκλησιῶν ἀριθμός, ἀλλὰ καὶ ὡς τοῦτο μάλιστα >πάντας ὁσιώτατόν ἐστι βουλευέσθαι, ὅπερ καὶ ὁ ἀκριβὴς >ἄπαιτεῖν δοκεῖ, τὸ μηδεμίαν μετὰ τῆς Ἰουδαίων ἐπιτορκίας σχεῖν >ωνίαν.

book 22 ἵνα δὲ τὸ κεφαλαιωδέστατον συντόμως εἴπω, κοινῇ πάν- >των ἤρεσε κρίσει τὴν ἀγιωτάτην τοῦ πάσχα ἑορτὴν μιᾷ καὶ τῇ >ἡμέρᾳ συντελεῖσθαι· οὐδὲ γὰρ πρέπει ἐν τοσαύτῃ ἀγιότητι εἶναι >διαφοράν, καὶ κάλλιον ἔπεσθαι τῇ γνώμῃ ταύτῃ ἐν ἣ >ἡμέρᾳ πλάνης καὶ ἀμαρτήματος ἐπιμιξία.

- book 23 >Τούτων οὕτως θεία κρίσει διὰ τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων >ἀγίων ἐπισκόπων διατυπωθέντων ἀσμένως δέχεσθε τὴν >χάριν καὶ θεϊαν ὡς ἀληθῶς ἐντολήν. πᾶν γὰρ ὁ τι δᾶν ἐν >ἀγίοις τῶν ἐπισκόπων συνεδρίοις ἐπράχθη, τοῦτο πρὸς τὴν >βούλησιν τὴν ἀναφορὰν ἔχει. διὸ πᾶσι τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν >φοῖς ἐμφανίσαντες τὰ προγεγραμμένα ἤδη καὶ τὸν προειρημένον καθολικῆς πίστεως λόγον καὶ τὴν παρατήρησιν τῆς ἀγιωτάτης τοῦ >πασχα ἡμέρας ὑποδέχεσθαι τε καὶ διατάττειν ὀφείλετε, ἐν >πρὸς τὴν πάλαι μοι ποθουμένην τῆς ὑμετέρας διαθέσεως ὅψιν >κωμαι, ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ
- book 24 ἡμέρᾳ τὴν ἀγίαν μεθ' ὑμῶν ἑορτὴν ἐπι- >τελέσαι δυνηθῶ καὶ πάντων ἔνεκεν μεθ' ὑμῶν εὐδοκήσω, >τὴν διαβολικὴν ὠμότητα ὑπὸ τῆς θείας δυνάμεως διὰ τῶν >πράξεων ἀνηρημένην, ἀκμαζούσης δὲ πανταχοῦ τῆς >καὶ εἰρήνης καὶ ὁμονοίας, εὐχαριστηρίους ὕμνους μεθ' ὑμῶν >πέμψω τῷ πανευεργέτῃ καὶ σωτῇρι θεῷ. ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξει, >ἀδελφοὶ ἀγαπητοί«.
- book 25 Ταῦτα μὲν οὖν τοῖς ἀπολειφθεῖσι τῆς συνόδου ἐπέστειλε· τοὺς δὲ συνεληλυθότας ἐφιλοφρονήσατο καὶ λόγοις καὶ δώροις, πολλὰς 25—S. 134, 12 vgl. Thdt. I 11, 1—2 p. 14f A1H V1P3 M2P1P2 (von Z. 20 ὑπὸ an) 2 ὁσιώτατον M2P1 Eus. Soor. Thdt. ὁσιωτάτους A1HV1P3 | βουλεύεσθαι corr. von 1. Hd. aus βούλεσθαι A1 βουλεύσασθαι V1 βούλεσθαι Eus. Socr. Thdt. 4 τὸ κεφαλαιωδέστατον HP1M2 (wo aber ton auf Rasur), τὸ κεφαλαιοδέστατον A1 τῷ κεφαλαίῳ δεύτερον V1 τὸ κεφαλαιωδέστερον P3 (vgl. Thdt.) 7 κάλλιον] κρεῖττον A1 9 Anders Eus. Socr. Thdt. 16 διατάττειν A1H = Eus. Socr. Thdt. διαπράττειν d. übr. HSS 17 πρὸς > V1P3 18 αὐτῇ] αὐτοῦ P3 | ἡμῶν H | ἑορτὴν μεθ' ὑμῶν ~ M2P1 20 ἡμετέρων] ὑμετέρων A1 Eus. εἰρημένων M2P1P2 ἡμετέρων, aber von späterer Hd. corr. in ὑμετέρων P3 21 δὲ und 22 εὐχαριστηρίους — 23 θεῷ > Eus. Socr. Thdt. 22 μεθ' V1 23 παντευεργέτῃ HM2P1P2 | διαφυλάξοι A1 φυλάξει V 24 ἀγαπητοὶ ἀδελφοί ~ M2P1P2 | ἀδελφοί + μου 1 25 οὖν > P2 Thdt. cod. A | ἀπέστειλε A1e> δὲ στιβάδας εὐτρεπισθῆναι κελεύσας, κατὰ ταύτῃ ἐστίασεν ἅπαντας, τοὺς μὲν ἐπισημοτέρους ὁμοτραπέζους λαβών,
- book 26 τοὺς δὲ ἄλλους διελὼν ὀφθαλμοὺς εἰς τὰς ἄλλας τραπέζας. θεασάμενος δὲ τινὰς τοὺς δεξιούς ὀφθαλμοὺς οὐκ ἔχοντας, ἀλλ' ἐκκεκομμένους καὶ μαθὼν ὡς τὸ περὶ τὴν εὐσέβειαν τὴν εἰς Χριστὸν ἐδραῖον τοῦ πάθους ἐγένετο αἴτιον, χεῖλη τοῖς τραύμασι προσενηνοχῶς ἐλκύσειν ἐκεῖθεν τῷ φιλήματι τὴν εὐλογίαν ἐπίστευε, τέλος δὲ τοῦ συμποσίου λαβόντος ἕτερα πάλιν αὐτοῖς προσενήνοχε δῶρα.
- book 27 καὶ μέντοι καὶ γράμματα πρὸς τοὺς τῶν ἐθνῶν προστατεύοντας δέδωκεν ἄρχοντας, καθ' ἐκάστην πόλιν χορηγεῖσθαι παρεγγυῶν ἀειπαρθένοισι καὶ χήραις καὶ τοῖς τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ ἀφιερωμένοις ἐτήσια σιτηρέσια, φιλοτιμίᾳ μᾶλλον ἢ χρεῖα ταῦτα μετρήσας.
- book 28 περὶ ὧν καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου διαλαμβάνων ὧδέ πως λέγει· οὕτω δὲ τοὺς ἁγίους ἐπισκόπους μετὰ πλείστης ὁσῆς εὐλαβείας διαναπαύσας ὁ πανεύφημος καὶ πιστότατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος συνταξάμενός τε σφᾶς ἐπανιέναι οἴκαδε τοὺς πάντας ἡφίει. οἱ δὲ ἐπανήεσαν σὺν εὐφροσύνῃ πολλῇ, ἐκράτει τε λοιπὸν μία γνώμη παρὰ τοῖς πᾶσι παρ' αὐτῷ βασιλεῖ συμφωνηθεῖσα, συναπτομένων ὥσπερ ἐν σῶμα τῶν ἐκ μακροῦ διηρημένων.
- book 29 χαίρων δὴ τὰ ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῷ κατορθώματι, τοῖς μὴ παρατυχοῦσι τῇ συνόδῳ ἐπισκόποις καρπὸν εὐθαλῆ δι' ἐπιστολῶν ἔδωρεῖτο, λαοῖς τε πᾶσι τοῖς τε κατ' ἀγροὺς καὶ τοῖς ἀμφὶ τὰς πόλεις οἰκοῦσι χρημάτων ἀφθόνους διαδόσεις ποιεῖσθαι παρεκελεύετο, ὧδέ πη γεραίρων τὴν ἑορτὴν τῆς εἰκοσαετοῦς αὐτοῦ βασιλείας,
- book 30 ἐξκαιδεκάτῳ μὲν ἔτει καὶ μηνὶ ἐξ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καθὼς καὶ ἀνωτέρω ὁ λόγος ἀπέδειξε κατὰ τὰ παλαιὰ διηγήματα, τὴν ἀγίαν τῶν ἐπισκόπων συναθροίσας σύνοδον. εἰκοστῷ δὲ ἔτει διαλυσάντων τὸ τῆς συνόδου συνέδριον, ἀνέλυσεν ἕκαστος εἰς τὰς ἰδίας παροικίας, καθὼς

προανατέτακται. Ἐγὼ δὲ τὰ ἐν αὐτῇ τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ περὶ τῆς καθολικῆς καὶ ὀρθοδόξου πίστεως τῆς τε σεβασμίου ἑορτῆς τοῦ ἁγίου πάσχα τῶν 12 Gelasius citiert Eus. VC HI 21 (am Ende), 22, benutzt aber 15—23 I 13, 3 f p. 55 als Vorlage — 24 vgl. S. 44, 5 A1H V1P3 M2P1P2 1 ἐστίασεν A1V1P3 εἰστίασεν d. übr. HSS (vgl. Thdt.) 4 καὶ > P2 5 πάθους ἐδραῖον ~ A1 9 τῶν > M2P1P2 11 φιλοτιμίας H 12 ταῦτα > M2P1P2 16 ἐπανίεσαν H wie Thdt. A n | μία λοιπὸν ~ A1 18 δῆτα] δὲ A1 19 τῶ] τῶν M2 21 τε > P2 21 f διαδόσεις ἀφθόνους ~ A1 24 καθὼς] καθὰ M2P1P2 25 συναθροισθεῖσαν M2P1P2 26 τῆς > M2P1P2 | ἕκαστος HM2P1P2 ἕκαστον d. übr. HSS 27 ἰδίας] οἰκείας M2P1P2 28 αὐτῇ > P2 τε τῆς ἐκκλησιαστικῆς θείας λειτουργίας διατυπώσεων τῶν τε τῆς ἐν αὐτῇ εὐταξίας κανόνων κριθέντα καὶ ὀρισθέντα ἐντάξας κατὰ δύναμιν τῆδε τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ, πρὸς πληρεστάτην ἀσφάλειαν τῶν ἐντευξομένων τῷδε τῷ συγγράμματι ἐνταῦθα καταπαύσω τὸν λόγον, τὰ λοιπὰ τοῦ πανευφήμου καὶ πιστοτάτου βασιλέως εὐσεβῆ ὑπὲρ τῆς πίστεως σπουδάσματα ἐν τρίτῳ κατατάξαι συνιδὼν συντάγματι, εἰς δόξαν τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ καὶ εἰς ἐναργεστάτην ἀπόδειξιν τῆς τοῦ πιστοτάτου βασιλέως εὐσεβείας. Ἐκεῖνο μόνον προσθεῖναι ἐνταῦθα ἀναγκαῖον ᾧ ἦν (μὴ πάρεργον ἡγήσάμενος. ἀλλὰ καὶ λίαν ἀρμόδιον)· τὰ τῶν ἐπισκόπων ὀνόματα τῶν ὑπὸ τοῦ κοινοῦ πάντων τῶν ἐπισκόπων εἰς τὰς ἀπανταχοῦ γῆς ἐπαρχίας σταλέντων, δι' ὧν τὰ ὑπὸ τῆς συνόδου κριθέντα διὰ συνοδικῶν ἐπιστολῶν καὶ τῶν τοῦ πανευφήμου βασιλέως γραμμάτων πάσαις διεπέμψατο ταῖς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις εἰς δόξαν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ἀμήν. Κατάλογος τῶν ἁγίων ἐπισκόπων, δι' ὧν ἡ σὺν αὐτοῖς ἐν Νικαίᾳ ἀγία καὶ μεγάλη καὶ οἰκουμένη συνόδος ταῖς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ διεπέμψατο τὰ ἐν αὐτῇ δι' αὐτῶν κεκριμένα ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

- book 1 »Κωνσταντῖνος Σεβαστὸς τῇ καθολικῇ Ἀλεξανδρέων καὶ πάντων >τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίᾳ· χαίρετε, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί.
- book 2 οὐδὲν λοιπὸν τῷ διαβόλῳ ἔξεστι καθ' ἡμῶν· πᾶν ὅτι >δὴν κακοτεχνησάμενος ἐπεχείρησεν, ἐκ βάθρων ἀνήρηται· τὰς πὰ σχίσματα τοὺς θορύβους ἐκείνους καὶ τὰ τῶν διαφωνιῶν, ἵν' >οὕτως εἴπω, θανάσιμα φάρμακα ἢ τῆς ἀληθείας κατὰ θεοῦ κέλευσιν >ἐνίκησε λαμπρότης.
- book 3 ἔνα τοιγαροῦν ἅπαντες καὶ τῷ ὀνόματι >νοῦμεν καὶ εἶναι πεπιστεύκαμεν. ἵνα δὲ τοῦτο γένηται θελήσει >θεοῦ συνεκάλεσα εἰς τὴν Νικαέων πόλιν τοὺς πλείστους τῶν >πων, μεθ' ὧν καὶ αὐτὸς ἐγὼ καθάπερ εἷς τις ἐξ ὑμῶν >υμέτερος καθ' ὑπερβολὴν εἶναι χαίρων καὶ αὐτὸς τὴν τῆς >ἐξέτασιν ἀνεδεξάμην.
- book 4 ἡλέγχθη γοῦν ἅπαντα καὶ ἀκριβῶς ἐξήτα- >σται ὅσα ἀμφιβολίας καὶ διχονοίας προφάσεις ἐδόκει γεννᾶν, >φεισάσθω ἡ θεία μεγαλειότης, ἡλίκα καὶ ὥς δεινὰ περὶ τοῦ >σωτῆρος, περὶ τῆς ἐλπίδος καὶ ζωῆς ἡμῶν ἀπρεπῶς ἐβλασφήμησάν >τινες, τάναντία ταῖς θεοπνεύστοις γραφαῖς καὶ τῇ ἀγίᾳ πίστει >γόμενοί τε καὶ πιστεύειν ὁμολογοῦντες.
- book 5 >Τριακοσίων γοῦν καὶ πρὸς ἐπισκόπων ἐπὶ σωφροσύνη τε καὶ >ἀγχινοῖα θαυματούμενων μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πίστιν, ἣ καὶ ταῖς >θείαις ἀκριβῆς τοῦ θείου νόμου πέφυκε πίσις, εἶναι >μόνος Ἄρειος ἐφωράθη τῆς διαβολικῆς ἐνεργείας ἡττημένος καὶ >κακὸν τοῦτο πρῶτον μὲν παρ' ὑμῖν, ἔπειτα δὲ καὶ παρ' ἐτέροις >βεῖ γνώμη διασπείρας.
- book 6 ἀναδεξώμεθα τοιγαροῦν ἥν ὁ παντοκράτωρ >θεὸς παρέσχε πίστιν, ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τοὺς ἀγαπητοὺς ἡμῶν >φούς, ὧν ἡμᾶς τοῦ διαβόλου ἀναιδής τις ὑπηρέτης ἐχώρισεν, >ἰωμέν ἐπὶ τὸ κοινὸν ἡμῶν σῶμα καὶ τὰ γνήσια ἡμῶν μέλη, >πάσῃ ἴωμεν.
- book 7 τοῦτο γὰρ καὶ τῇ ἀγχινοῖᾳ καὶ τῇ πίστει καὶ τῇ >οσιότητι τῇ ὑμετέρᾳ πρέπει, ἔνα τῆς πλάνης ἐλεγχθείσης ἐκείνου, ὃν >καὶ τῆς ἀληθείας ἐχθρὸν εἶναι συνέστηκε, πρὸς τὴν θείαν >χάριν.

- book 8 ὃ γὰρ τοῖς ἀγίοις ἤρεσεν ἐπισκόποις, οὐδέν ἐστιν ἕτερον ἢ >μόνου τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ γνώμη, μάλιστα ὅπου γε καὶ τὸ πνεῦμα τοιούτων καὶ τηλικούτων ἀνδρῶν ταῖς διανοαῖς ἐγκείμενον A1H V1P3 M2P1P2 3 καθ' ἡμεῶν V1P3 5 > M2 6 θεοῦ] κυρίου H 7 ἅπαντες + θεὸν M2P1P2 14 ὡς δεινὰ] ὡδινὰ H ὅσα δεινὰ M2P1P2 18 πρὸς (adv.) A1V1P3 πλειόνων M2P1P2 Socr. pluribus Lat. γοῦν καὶ πρὸς > H 24 ἀγαπητοὺς ἡμῶν > P3 26 καὶ + ἐπὶ M2P1P2 27 ἴωμεν] ἰάσωμεν, am Rand von anderer Hd. ABBREV καὶ ἴωμεν A1 29 ἐπανεῖλθε] ἐπανεστήκε P2 30 τοῖς + τριακοσίοις V1P3 (Socr., wo aber ἀγίοις fehlt) ἕτερόν ἐστιν ~ 1 >τὴν θείαν βούλησιν ἐξεφώτισε.
- book 9 διὸ μηδεὶς ἀμφιβαλλέτω, μηδεὶς >ὑπερτιθέσθω, ἀλλὰ προθύμως πάντες εἰς τὴν ἀληθεστάτην >ἐπανίητε, ἔν' ἐπειδὰν ὅσον οὐδεπώποτε πρὸς ὑμᾶς ἀφίκωμαι, >ὀφειλομένας τῷ παντεφόρῳ θεῷ μεθ' ὑμῶν ὁμολογήσω >ὅτιπερ τὴν εἰλικρινῆ Πίστιν ἐπιδείξας τὴν εὐκταίαν ἡμῖν >ἀποδέδωκεν. ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξει, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί«. Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, ἣν ἀπὸ τῆς Νικαέων ἀπέστειλε ἀπολειφθεῖσι τῆς συνόδου ἐπισκόποις.
- book 10 »Κωνσταντῖνος Σεβαστὸς ἐκκλησίαις καὶ ἐπισκόποις τοῖς τῆς ἀγίας >καὶ μεγάλης ἐν Νικαίᾳ συνόδου ἀπολειφθεῖσι χαίρειν.
- book 11 ἀλλὰ ἐπειδὴ τοῦτο ἐτέρως οὐχ οἶόν τε >ἦν ἀκλινῇ καὶ βεβαίᾳ τάξιν λαβεῖν, εἰ μὴ, εἰς ταῦτον πάντων >ἡγουν τῶν πλειόνων ἐπισκόπων συνελθόντων, ἐκάστου τῶν >κόντων τῇ ἀγιωτάτῃ θρησκείᾳ διάκρισις γένοιτο, τούτου >πλείστων ὅσων συναθροισθέντων ἐν ταύτῃ τῇ Νικαέων πόλει >φιλεστάτων ἐπισκόπων (καὶ αὐτὸς δὲ ἐγὼ καθάπερ εἷς ἐξ >τυγχάνων συμπαρῶν, οὐ γὰρ ἀρνήσοιμι ἄν, ἐφ' ᾧ μάλιστα >συνθεράπων ὑμέτερος πεφυκέναι) ἄχρι τοσούτου ἅπαντα τῆς >κούσης τετύχηκεν ἐξετάσεως, ἄχρις οὐ ἢ τῷ παντεφόρῳ θεῷ >σκουσα γνώμη πρὸς τὴν τῆς ἐνότητος συμφωνίαν εἰς φῶς προήχθη, >μηδὲν ἔτι πρὸς διχόνοιαν ἢ πίστεως ἀμφισβήτησιν [τι] ὑπολείπεσθαι.
- book 12 >Ἐνθα καὶ περὶ τῆς τοῦ πάσχα ἀγιωτάτης ἡμέρας γενομένης >ζητήσεως, ἔδοξε κοινῇ γνώμῃ καλῶς ἔχειν ἐπὶ μιᾷς ἡμέρας >τοὺς ἀπανταχόσε Χριστιανοὺς τὴν σωτήριον ἑορτὴν ἐπιτελεῖν 9 — S. 133, 24 vgl. Thclt. 1 10 p. 42ff Eus.V. C. III, 17—20. Socr. 19,32—46 p.70 ff A1H V1P3 M2P1P2 3 ἐπάνι///τε A1 (/// = Rasur), ἐπάνιτε (durch Rasur aus ἐπάνυτε) M2, P1 ἐπανίετε P2 | ὑμᾶς] ἡμᾶς P2 4 παντεφόρῳ M2P1, durch Rasur corr. in παντεφόρῳ P2 5 ὅτιπερ] ὅτι περὶ P3 6 ἀπέδωκεν HM2P1P2 | φυλάξει V1P3 | ἀγαπητοὶ ἀδελφοί~HM2P1P2 (Socr.) 7 ἀπέστειλεν ἀπὸ τῆς Νικαέων ~ H ἐπέστειλε A1M2P1 8 τῇ συνόδῳ V1P3 14 τε] δὲ P2 16 ταυτὸ P2 18 ἀγιωτάτῃ] ἀγία M2P1P2 | τούτου] τούτων P2 21 ἀρνήσοιμι A1HV1P3 ἀρνησαίμην M2P1P2 Eus. Socr. Thdt. 25 [τι] G. L. 27 ἡμέρας bis auf — auf Rasur P2 28 ἑορτὴν nachträgl. eingefügt P2 >τοῦ ἀγιωτάτου πάσχα. τί γὰρ ἡμῖν κάλλιον, τί δὲ >ὑπάρξει δυνήσεται τοῦ τὴν ἑορτὴν ταύτην, παρ' ἧς τὴν >ἀληθείας εἰλήφαμεν ἐλπίδα, μᾶ τάξει καὶ φανερώ λόγῳ >πᾶσιν ἀδιαπτῶς φυλάττεσθαι; καὶ πρῶτον μὲν ἀνάξιον >εἶναι τὸ τὴν ἀγιωτάτην ἑορτὴν ἐκείνην τῇ τῶν Ἰουδαίων >συνηθείᾳ πληροῦν, οἱ τὰς ἑαυτῶν χεῖρας ἀθεμίτῳ >χράναντες εἰκότως τὰς ψυχὰς οἱ μισροὶ τυφλώττουσιν. ἔξεστι >τοῦ ἐκείνων ἔθους ἀποβληθέντος ἀληθεστέρα τάξει, ἣν ἐκ πρώτης >τοῦ πάθους ἡμέρας μέχρι τοῦ παρόντος ἐφυλάξαμεν, καὶ ἐπὶ >μέλλοντας αἰῶνας τὴν τῆς ἐπιτηρήσεως ταύτης συμπλήρωσιν >σθαι.
- book 13 μηδὲν τοίνυν ἔστω * ἡμῖν μετὰ τοῦ ἐχθίστου τῶν Ἰουδαίων >ὄχλου. εἰλήφαμεν παρὰ τοῦ σωτήρος ἐτέραν ὁδὸν. πρόκειται >μος τῇ ἱερωτάτῃ ἡμῶν θρησκείᾳ καὶ νόμος πρέπων. τούτου >φύνως ἀντιλαμβανόμενοι, τῆς αἰσχροῦς ἐκείνης συνειδήσεως >ἀποσπάσωμεν, ἀδελφοὶ τιμωτάτοι.
- book 14 ἔστι γὰρ ἀληθῶς ἀτοπώτατον >ἐκείνους αὐχεῖν καθ' ἡμῶν, ὡς ἄρα παρεκτὸς τῆς αὐτῶν >ταῦτα φυλάττειν οὐκ ἡμεν ἱκανοί. τί δὲ φρονεῖν ὀρθῶς >δυνήσονται, οἱ μετὰ τὴν κυριοκτονίαν

ἐκείνην ἐκστάντες τῶν >νῶν ἄγονται [οὖν] οὐ λογισμῷ τινι ἀλλ' ὁρμῇ >ἄν αὐτοὺς ἡ ἔμφυτος αὐτῶν ἀπάγοι μανία; ἐκεῖθεν τοίνυν καὶ ἐν >τούτῳ τῷ μέρει τὴν ἀλήθειαν οὐχ ὁρῶσιν, ὥς αἰεὶ κατὰ τὸ >αὐτοὺς πλανωμένους ἀντὶ τῆς προσηκούσης ἐπανορθώσεως ἐν >αὐτῷ ἔτει δεύτερον αὐτοὺς τὸ πάσχα ἐπιτελεῖν.

book 15 τίνος οὖν χάριν >τούτοις ἐπόμεθα τοῖς δεινὴν πλάνην ὠμολογημένως ἔχουσι; >γὰρ τὸ πάσχα ἐν ἐνὶ ἐνιαυτῷ οὐκ ἄν ποτε ποιεῖν ἀνεξόμεθα. >εἰ καὶ ταῦτα μὴ προὔκειτο, τὴν ὑμετέραν ἀγχίνοιαν ἐχρῆν * πάντοτε A1H V1P3 M2P1P2 1 τί δὲ] ἢ τέ A1 2 ἥς + καὶ P2 3 ἀληθείας] ἀθανασίας Eus. Socr. Thdt. 6 συνηθεία z. T. auf Rasur P2 8 ἔθους A1HM2P1P2 (in diesem von älterer Hd. corr. aus ἔθνους) wie Thdt. codd. SL Eus. cod. J ἔθνους nur V1 wie die Mehrzahl der HSS des Eus. Socr. Thdt. (vgl. u. verb. Parmentiers Apparat) | ἀληθέστερον P3 10 ταύτην A1H ταίτης corr. aus αὐτης (so!) P2 11 ἔστω + κοινὸν M2P1P2 wie Eus. Socr. und einige Thdt.-HSS (s. u. 26) 14 ἀντιλαμβανόμενος H 17 ἡμεῖν] ἴσμεν V1P3 εἶημεν Thdt. 19 οὖν > M2P1P2 20 μανία + (19) ἀλλ' ὁρμῇ — (20) αὐτῶν aber von 1. Hd. durch Punkte getilgt P1 21 Μεῖον H 22 πλανωμένους > P2 | προσηκούσης + αὐτοῖς M2P1P2 24 ἐπόμεθα] ἐσόμεθα H 26 ἡμετέραν A1M2P1P2P3 | ἐχρῆν + καὶ διὰ σπουδῆς καὶ δι' εὐχῆς ἔχειν M2P1P2 = Eus. Socr. Thdt. > A1HV1P3 d. h. in der Vorlage des Gel. (s. a. S. 132, 7f), M2P1P2 sind interpoliert >ἐν μηδενὸς ὁμοιότητι ἐκείνων τὸ καθαρὸν τῆς ὑμετέρας ψυχῆς >νεῖν δοκεῖν ἀνθρώπων αἰσθήσει καγκάκων.

book 16 >Πρὸς τούτοις κἀκεῖνο πάρεστι συνορᾶν, ὥς ἐν τηλικούτῳ πράγ- >ματι καὶ τοιαύτης θρησκείας ἑορτῇ διαφωνίαν ὑπάρχειν ἐστὶν ἀθέ- >μιτον.

book 17 μίαν γὰρ ἡμῖν τὴν τῆς ἡμετέρας ἐλευθερίας ἡμέραν, τοῦτ' ἔστι τοῦ ἀγιωτάτου πάθους, ὃ ἡμέτερος παρέδωκε σωτήρ, μίαν εἶναι >τὴν καθολικὴν αὐτοῦ ἐκκλησίαν βεβούληται· εἰ καὶ τὰ μάλιστα >πολλοὺς τε καὶ διαφοροὺς τόπους τὰ μέλη συνάγοιτο, ἀλλ' ὅμως >ἐνὶ πνεύματι, τοῦτ' ἔστι τῷ θεῷ βουλήματι, θάλλεται.

book 18 λογισάσθω >δὴ ἡ τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος ἀγχίνοια, ὅπως ἐστὶ δεινόν τε >ἀπρεπὲς κατὰ τὰς αὐτὰς ἡμέρας ἐτέρους μὲν ταῖς νηστείαις >ζειν, ἐτέρους δὲ συμπόσια ἐπιτελεῖν καὶ μετὰ τὰς τοῦ πάσχα >ἄλλους μὲν ἐν ἑορταῖς καὶ ἀνέσεσιν ἐξετάζεσθαι, ἄλλους δὲ >ὠρισμέναις ἐκδίδοσθαι νηστείαις. διὰ τοῦτο γοῦν τῆς >ἐπανορθώσεως τυχεῖν καὶ πρὸς μίαν διατύπωσιν ἄγεσθαι τοῦτο >θεῖα πρόνοια βούλεται, ὥς ἔγωγε ἅπαντας ἡγοῦμαι συνορᾶν.

book 19 >Ὅθεν ἐπειδὴ τοῦτο οὕτως ἐπανορθοῦσθαι προσῆκεν, ὥς μηδὲν >μετὰ τῶν πατροκτόνων τε καὶ κυριοκτόνων ἐκείνων εἶναι ἡμῖν >νόν, ἔστι δὲ τάξις εὐπρεπῆς, ἣν ἅπασαι αἱ τῶν δυτικῶν >βρινῶν καὶ ἀρκτῶν τῆς οἰκουμένης μερῶν φυλάττουσιν >ἦν τινες τῶν κατὰ τὴν ἑῶαν τόπων οὐ προσίενται, ὧν ἔνεκεν >τοῦ παρόντος καλῶς ἔχειν ἅπαντες ἡγήσαντο καὶ αὐτοὶ δὲ τῇ ὑμε- >τέρᾳ ἀγχινοίᾳ ἀρέσκουν ὑπεσχόμεν, ἵν' ὅπερ δᾶν κατὰ τὴν >πόλιν Ἰταλίαν τε καὶ Ἀφρικὴν πᾶσαν Σπανίαν τε καὶ >Βρεττανίας Αἴγυπτον τε καὶ Λιβύας Ἑλλάδα τε ὅλην Ἀσιανὴν >διοίκησιν καὶ Ποντικὴν καὶ Κιλικίαν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ συμφώνῳ φυ- >λάττεται γνώμη, ἀσμένως τοῦτο καὶ ἡ ὑμετέρα προσδέξεται >λογιζομένη ὥς οὐ μόνον πλείων ἐστὶν ὁ τῶν κατὰ τοὺς προειρη- A1H V1P3 M2P1P2 (bis Z. 6 τοῦ) 1 ἡμετέρας HSS 2 δοκεῖ P2 Thdt. cod. AF | αἰσθήσει A1HV1P3 ἤθεσι P2 ἔθεσι M2P1 = Eus. Socr. Thdt. 5 ἡμετέρας > P2 6 ἀγιωτάτου — S. 133, 20 ὁμότητα > aber zwischen τοῦ und ὑπὸ ein / und am Rand von 1. Hd. λει πει/: P2 7 βεβούληται + ἥς M2P1 = Eus. Socr. 8 μέλη] μέρη Eus. Socr. Thdt. | συνάγοιτο] διήρηται M2P1 = Eus. Socr. Thdt. 9 τῷ θεῷ > V1 12 ἐπιτελεῖν corr. aus τελεῖν H 16 ἔγωγε] ἔγω τε M2 18 ἐκείνων > V1 | εἶναι > A1HV1P3 | ἡμῖν εἶναι ~ M2P1 (vgl. Thdt.) 21 οὐ προσίενται Zusatz des Gel. 22f ἡμετέρᾳ H 23 ὑπεσχόμεν ἀρέσκουν ~ M2P1 | ἵν] ἦν 24 ἰσπανίαν A1 σπανίαν von Späterer Hd.

corr. in ισπανίαν P3 | γαλλαία γαλίαν d. übr. HSS + καὶ A1M2P1 25 βρετανίας AHV1 βρετανίαν M2P1 | λι[] A1 λιβύην HM2P1 26 συμφώνω > Η συμφώνως M2P1 >μένους τόπους ἐκκλησιῶν ἀριθμός, ἀλλὰ καὶ ὡς τοῦτο μάλιστα >πάντας ὁσιώτατόν ἐστι βουλευέσθαι, ὅπερ καὶ ὁ ἀκριβῆς >ἀπαιτεῖν δοκεῖ, τὸ μηδεμίαν μετὰ τῆς Ἰουδαίων ἐπιτορκίας σχεῖν >ωνίαν.

book 20 Ἰνα δὲ τὸ κεφαλαιωδέστατον συντόμως εἴπω, κοινῇ πάν- >των ἤρесе κρίσει τὴν ἀγιωτάτην τοῦ πάσχα ἑορτὴν μιᾷ καὶ τῇ >ἡμέρᾳ συντελεῖσθαι· οὐδὲ γὰρ πρέπει ἐν τοσαύτῃ ἀγιότητι εἶναι >διαφοράν, καὶ κάλλιον ἔπεσθαι τῇ γνώμῃ ταύτῃ ἐν ἧ >ἡμέρᾳ πλάνης καὶ ἀμαρτήματος ἐπιμιξία.

book 21 >Τούτων οὕτως θεῖα κρίσει διὰ τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων >ἀγίων ἐπισκόπων διατυπωθέντων ἀσμένως δέχεσθε τὴν >χάριν καὶ θεῖαν ὡς ἀληθῶς ἐντολήν. πᾶν γὰρ ὁ τι δᾶν ἐν >ἀγίοις τῶν ἐπισκόπων συνεδρίοις ἐπράχθη, τοῦτο πρὸς τὴν >βούλησιν τὴν ἀναφορὰν ἔχει. διὸ πᾶσι τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν >φοῖς ἐμφανίσαντες τὰ προγεγραμμένα ἤδη καὶ τὸν προειρημένον καθολικῆς πίστεως λόγον καὶ τὴν παρατήρησιν τῆς ἀγιωτάτης τοῦ >πάσχα ἡμέρας ὑποδέχεσθαι τε καὶ διατάττειν ὀφείλετε, ἐν >πρὸς τὴν πάλαι μοι ποθουμένην τῆς ὑμετέρας διαθέσεως ὅψιν >κωμαι, ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ

book 22 ἡμέρᾳ τὴν ἀγίαν μεθ' ὑμῶν ἑορτὴν ἐπι- >τελέσαι δυνηθῶ καὶ πάντων ἔνεκεν μεθ' ὑμῶν εὐδοκήσω, >τὴν διαβολικὴν ὠμότητα ὑπὸ τῆς θείας δυνάμεως διὰ τῶν >πράξεων ἀνηρημένην, ἀκμαζούσης δὲ πανταχοῦ τῆς >καὶ εἰρήνης καὶ ὁμονοίας, εὐχαριστηρίους ὕμνους μεθ' ὑμῶν >πέμψω τῷ πανευεργέτῃ καὶ σωτῇρι θεῷ. ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξει, >ἀδελφοὶ ἀγαπητοί.

book 23 Ταῦτα μὲν οὖν τοῖς ἀπολειφθεῖσι τῆς συνόδου ἐπέστειλε· τοὺς δὲ συνεληλυθότας ἐφιλοφρονήσατο καὶ λόγοις καὶ δώροις, πολλὰς 25—S. 134, 12 vgl. Thdt. I 11, 1—2 p. 14f A1H V1P3 M2P1P2 (von Z. 20 ὑπὸ an) 2 ὁσιώτατον M2P1 Eus. Soor. Thdt. ὁσιωτάτους A1HV1P3 | βουλευέσθαι corr. von 1. Hd. aus βούλεσθαι A1 βουλεύσασθαι V1 βούλεσθαι Eus. Socr. Thdt. 4 τὸ κεφαλαιωδέστατον HP1M2 (wo aber ton auf Rasur), τὸ κεφαλαιοδέστατον A1 τῷ κεφαλαίῳ δεύτερον V1 τὸ κεφαλαιωδέστερον P3 (vgl. Thdt.) 7 κάλλιον] κρεῖττον A1 9 Anders Eus. Socr. Thdt. 16 διατάττειν A1H = Eus. Socr. Thdt. διαπράττειν d. übr. HSS 17 πρὸς > V1P3 18 αὐτῇ] αὐτοῦ P3 | ἡμῶν H | ἑορτὴν μεθ' ὑμῶν ~ M2P1 20 ἡμετέρων] ὑμετέρων A1 Eus. εἰρημένων M2P1P2 ἡμετέρων, aber von späterer Hd. corr. in ὑμετέρων P3 21 δὲ und 22 εὐχαριστηρίους — 23 θεῷ > Eus. Socr. Thdt. 22 μεθ' V1 23 πανευεργέτῃ HM2P1P2 | διαφυλάξοι A1 φυλάξει V 24 ἀγαπητοὶ ἀδελφοί ~ M2P1P2 | ἀδελφοί + μου 1 25 οὖν > P2 Thdt. cod. A | ἀπέστειλε A1e> δὲ στιβάδας εὐτρεπισθῆναι κελεύσας, κατὰ ταύτὸν ἐστίασεν ἅπαντας, τοὺς μὲν ἐπισημοτέρους ὁμοτραπέζους λαβών,

book 24 τοὺς δὲ ἄλλους διελὼν ὀφθαλμοὺς εἰς τὰς ἄλλας τραπέζας, θεασάμενος δὲ τινὰς τοὺς δεξιὺς ὀφθαλμοὺς οὐκ ἔχοντας, ἀλλ' ἐκκεκομμένους καὶ μαθὼν ὡς τὸ περὶ τὴν εὐσέβειαν τὴν εἰς Χριστὸν ἐδραῖον τοῦ πάθους ἐγένετο αἴτιον, χεῖλη τοῖς τραύμασι προσενηνοχῶς ἐλκύσειν ἐκεῖθεν τῷ φιλήματι τὴν εὐλογίαν ἐπίστευε, τέλος δὲ τοῦ συμποσίου λαβόντος ἕτερα πάλιν αὐτοῖς προσενηνόχε δῶρα.

book 25 καὶ μέντοι καὶ γράμματα πρὸς τοὺς τῶν ἐθνῶν προστατεύοντας δέδωκεν ἄρχοντας, καθ' ἐκάστην πόλιν χορηγεῖσθαι παρεγγυῶν ἀειπαρθένοις καὶ χήραις καὶ τοῖς τῇ θεῇ λειτουργίᾳ ἀφιερωμένοις ἐτήσια σιτηρέσια, φιλοτιμίᾳ μᾶλλον ἢ χρεῖα ταῦτα μετρήσας.

book 26 περὶ ὧν καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου διαλαμβάνων ὧδέ πως λέγει· οὕτω δὴ τοὺς ἀγίους ἐπισκόπους μετὰ πλείστης ὁσῆς εὐλαβείας διαναπαύσας ὁ πανεύφημος καὶ πιστότατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος συνταξάμενός τε σφᾶς ἐπανιέναι οἴκαδε τοὺς πάντας ἡφίει. οἱ δὲ

ἐπανήεσαν σὺν εὐφροσύνῃ πολλῇ, ἐκράτει τε λοιπὸν μία γνώμη παρὰ τοῖς πᾶσι παρ' αὐτῷ βασιλεῖ συμφωνηθεῖσα, συναπτομένων ὥσπερ ἓν σῶμα τῶν ἐκ μακροῦ διηρημένων.

book 27

χαίρων δῆτα ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῷ κατορθώματι, τοῖς μὴ παρατυχοῦσι τῇ συνόδῳ ἐπισκόποις καρπὸν εὐθαλῆ δι' ἐπιστολῶν ἐδωρεῖτο, λαοῖς τε πᾶσι τοῖς τε κατ' ἀγροὺς καὶ τοῖς ἀμφὶ τὰς πόλεις οἰκοῦσι χρημάτων ἀφθόνους διαδόσεις ποιεῖσθαι παρεκελεύετο, ὥδὲ πη γεραίρων τὴν ἑορτὴν τῆς εἰκοσαετοῦς αὐτοῦ βασιλείας,

book 28

ἐξκαιδεκάτῳ μὲν ἔτει καὶ μηνὶν ἕξ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καθὼς καὶ ἄνωτέρῳ ὁ λόγος ἀπέδειξε κατὰ τὰ παλαιὰ διηγήματα, τὴν ἁγίαν τῶν ἐπισκόπων συναθροίσας σύνοδον. εἰκοστῷ δὲ ἔτει διαλυσάντων τὸ τῆς συνόδου συνέδριον, ἀνέλυσεν ἕκαστος εἰς τὰς ἰδίας παροικίας, καθὼς προανατέτακται. Ἐγὼ δὲ τὰ ἐν αὐτῇ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ περὶ τῆς καθολικῆς καὶ ὀρθοδόξου πίστεως τῆς τε σεβασμίου ἑορτῆς τοῦ ἁγίου πάσχα τῶν 12 Gelasius citiert Eus. VC HI 21 (am Ende), 22, benutzt aber 15—23 I 13, 3 f p. 55 als Vorlage — 24 vgl. S. 44, 5 A1H V1P3 M2P1P2 1 ἐστίασεν A1V1P3 εἰστίασεν d. übr. HSS (vgl. Thdt.) 4 καὶ > P2 5 πάθους ἐδραῖον ~ A1 9 τῶν > M2P1P2 11 φιλοτιμίας H 12 ταῦτα > M2P1P2 16 ἐπανίεσαν H wie Thdt. A n | μία λοιπὸν ~ A1 18 δῆτα] δὲ A1 19 τῷ) τῶν M2 21 τε > P2 21 f διαδόσεις ἀφθόνους ~ A1 24 καθὼς] καθὰ M2P1P2 25 συναθροισθεῖσαν M2P1P2 26 τῆς > M2P1P2 | ἕκαστος HM2P1P2 ἕκαστον d. übr. HSS 27 ἰδίας] οἰκείας M2P1P2 28 αὐτῇ > P2 τε τῆς ἐκκλησιαστικῆς θείας λειτουργίας διατυπώσεων τῶν τε τῆς ἐν αὐτῇ εὐταξίας κανόνων κριθέντα καὶ ὀρισθέντα ἐντάξας κατὰ δύναμιν τῇδε τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ, πρὸς πληρεστάτην ἀσφάλειαν τῶν ἐντευξομένων τῷδε τῷ συγγράμματι ἐνταῦθα καταπαύσω τὸν λόγον, τὰ λοιπὰ τοῦ πανευφήμου καὶ πιστοτάτου βασιλέως εὐσεβῆ ὑπὲρ τῆς πίστεως σπουδάσματα ἐν τρίτῳ κατατάξαι συνιδὼν συντάγματι, εἰς δόξαν τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ καὶ εἰς ἐναργεστάτην ἀπόδειξιν τῆς τοῦ πιστοτάτου βασιλέως εὐσεβείας. Ἐκεῖνο μόνον προσθεῖναι ἐνταῦθα ἀναγκαῖον ᾧ ἦθην (μὴ πάρεργον ἡγήσάμενος. ἀλλὰ καὶ λίαν ἀρμόδιον)· τὰ τῶν ἐπισκόπων ὀνόματα τῶν ὑπὸ τοῦ κοινοῦ πάντων τῶν ἐπισκόπων εἰς τὰς ἀπανταχοῦ γῆς ἐπαρχίας σταλέντων, δι' ὧν τὰ ὑπὸ τῆς συνόδου κριθέντα διὰ συνοδικῶν ἐπιστολῶν καὶ τῶν τοῦ πανευφήμου βασιλέως γραμμάτων πάσαις διεπέμψατο ταῖς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις εἰς δόξαν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ἀμήν. Κατάλογος τῶν ἁγίων ἐπισκόπων, δι' ὧν ἡ σὺν αὐτοῖς ἐν Νικαίᾳ ἁγία καὶ μεγάλη καὶ οἰκουμένη συνόδος ταῖς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ διεπέμψατο τὰ ἐν αὐτῇ δι' αὐτῶν κεκριμένα ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

book 1

Ὅσιος ἐπίσκοπος Κουρδούβης ταῖς κατὰ Ῥώμην καὶ Σπανίαν καὶ 38 1 Ἰταλίαν πᾶσαν καὶ ταῖς ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι τοῖς ἐπέκεινα κατ' ἐμὲ οὓσιν ἕως τοῦ Ὁκεανοῦ ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις διὰ τῶν σὺν αὐτῷ πρεσβυτέρων Ῥώμης Βίτωνος καὶ Βικεντίου.

book 2

Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας σὺν Ἀθανασίῳ τότε ἀρχιδιακόνῃ ὄντι ταῖς κατ' Αἴγυπτον πᾶσαν καὶ Λιβύην καὶ Πεντάπολιν καὶ τὰ ὅμορα τούτοις ἕως τῶν τῆς Ἰνδίας ἐπαρχιῶν.

book 3

Μακάριος Ἱεροσολύμων σὺν Εὐσεβίῳ τῷ Παμφίλου ἐπισκόπῳ Καισαρείας ταῖς κατὰ Παλαιστίνην καὶ Ἀραβίαν καὶ Φοινίκην.

book 4

Εὐστάθιος Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης ταῖς κατὰ Συρίαν κοίλιν καὶ Μεσοποταμίαν πᾶσαν καὶ Κιλικίαν ἐκατέραν.

book 5

Ἰωάννης Πέρσης ταῖς ἐν Περσίδι πάσῃ καὶ τῇ μεγάλῃ Ἰνδίᾳ.

book 6

Λεόντιος Καισαρείας Καππαδοκίας, τὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ κυρίου καλλώπισμα, ταῖς κατ' αὐτὴν Καππαδοκίαν Γαλατίαν Πόντον Διοσπόντου Παφλαγονίαν Πόντον Πτολεμαϊκὸν Ἀρμενίαν μικρὰν καὶ μεγάλην.

- book 7 Θεωνᾶς Κυζίκου ταῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ Ἑλλήσποντον Λυδίαν τε καὶ Καρίαν διὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων Εὐτυχίου Σμύρνης καὶ Μαρίνου Τρωάδος.
- book 8 Ἀλέξανδρος Θεσσαλονίκης διὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν τελούντων ταῖς κατὰ Μακεδονίαν πρώτην καὶ δευτέραν σὺν ὅλῃ Ἑλλάδι τὴν τε Εὐρώπην πᾶσαν Σκυθίαν ἐκατέραν καὶ ταῖς κατὰ τὸ Ἰλλυρικὸν ἀπάσαις Θεσσαλίαν τε καὶ Ἀχαΐαν.
- book 9 Νουνέχιος Λαοδικείας ταῖς κατὰ τὴν Φρυγίαν πρώτην καὶ δευτεραν.
- book 10 Πρωτογένης ὁ θαυμασίος πόλεως Σαρδικῆς ταῖς ἐν Δακίᾳ Καλαβρίᾳ βρία Δαρδανίᾳ καὶ ταῖς ὁμόροις τούτοις.
- book 11 Κεκιλιανὸς πόλεως Καρθαγένης ταῖς κατὰ πάσας τὰς ἐπαρχίας τὰς τε Ἀφρικὰς καὶ τὰς Νουμηδίας καὶ Μαυριτανίας ἀμφοτέρας οὖσαις ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις.
- book 12 Πιστὸς Μαρκιανουπόλεως ταῖς κατὰ τὴν Μυσίαν καὶ τὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ Γάλλων ἔθνη καὶ ταῖς πλησιοχώροις τούτων πόλεσιν.
- book 13 Ἀλέξανδρος Κωνσταντινουπόλεως τότε πρεσβύτερος ἔτι ὢν εἰς A1H V1P3 M2P1P2 1 Μακάριος an siebenter Stelle Gel.1 2. 3. 5. 19 ταῖς] τῆς HSS 2 ἄρραβίαν HP1M2 5 ἰωζὺς P3 6 λέοντος aber d. Corrector am Rand λεόντιος 7 f διοσπόντον M2P1P2 | πόντον παφλαγονίαν διοσπόντον H 8 πόντου πτολεμαϊκοῦ A1V1P3 | πολεμαϊκὸν H | ἄρμενίαν + πο A1 10 ἑλλήσποντον A1 ἑλλήσποντον V1 ἑλλήσποντον P3 11 αὐτῶν P2 14 ὅλη]τῇ Gel.1 15 κατὰ + φρυγίαν αζ̃ καὶ βζ̃, aber nachträglich wieder gestrichen ersetzt H | ἰλυρικὸν P3 17 τὴν > HM2P1P2 19 ταῖς > P2 19 f καλαυρία A1 καλαβρίαν V1 καλαβρί α P3 20 τοῖς HM2P1P2 21 πόλεως > Gel.1 | καθαργίνης A1 καθαργίνης M2 (aber am Rand von späterer Hd. P1V1P3 καρθαγένης corr. aus καθαργίνης P2 22 ἀμφοτέραις A1 vgl. S. 105, 23 25 Μηνῶν von späterer Hd. gestrichen Pa | γάλων HSS vgl. das zu S. 105 Angemerkte 26 κωνσταντινουπόλεως + (24) ταῖς κατὰ τὴν μυσίαν — (26) κωνσταντινουπόλεως wiederholt A1, + ταῖς κατὰ τὴν μυσίαν aber wieder gestrichen P2 ὕστερον δὲ καὶ τῆς ἐπισκοπικῆς ἱερατείας τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας λαχὼν σὺν Παύλῳ ἔτι τότε ἀναγνώστη ὄντι καὶ νοταρίῳ αὐτοῦ ταῖς ἐν ταῖς νήσοις πάσαις Κυκλάσιν.
- book 14 Οὗτοι πάντες οἱ ἅγιοι καὶ ἀποστολικοὶ ἄνδρες πάσαις ταῖς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις τὰ ἐν τῇ Νικαίᾳ ἀγία μεγάλη καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ κεκριμένα διαπορθμεύσαντες, πανταχοῦ γῆς παρέδωκαν, καθὰ ἀρτίως ὁ λόγος ἀπέδειξεν.
- book 1 Ὅσιος ἐπίσκοπος Κουρδούβης ταῖς κατὰ Ῥώμην καὶ Σπανίαν καὶ 38 1 Ἰταλίαν πᾶσαν καὶ ταῖς ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι τοῖς ἐπέκεινα κατ' ἐμὲ οὖσιν ἕως τοῦ Ὁκεανοῦ ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις διὰ τῶν σὺν αὐτῷ πρεσβυτέρων Ῥώμης Βίτωνος καὶ Βικεντίου.
- book 2 Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας σὺν Ἀθανασίῳ τότε ἀρχιδιακόνῃ ὄντι ταῖς κατ' Αἴγυπτον πᾶσαν καὶ Λιβύην καὶ Πεντάπολιν καὶ τὰ ὅμορα τούτοις ἕως τῶν τῆς Ἰνδίας ἐπαρχιῶν.
- book 3 Μακάριος Ἱεροσολύμων σὺν Εὐσεβίῳ τῷ Παμφίλῳ ἐπισκόπῳ Καισαρείας ταῖς κατὰ Παλαιστίνην καὶ Ἀραβίαν καὶ Φοινίκην.
- book 4 Εὐστάθιος Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης ταῖς κατὰ Συρίαν κοίλην καὶ Μεσοποταμίαν πᾶσαν καὶ Κιλικίαν ἐκατέραν.
- book 5 Ἰωάννης Πέρσης ταῖς ἐν Περσίδι πάσῃ καὶ τῇ μεγάλῃ Ἰνδίᾳ.
- book 6 Λεόντιος Καισαρείας Καππαδοκίας, τὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ κυρίου καλλῶπισμα, ταῖς κατ' αὐτὴν Καππαδοκίαν Γαλατίαν Πόντον Διοσπόντου Παφλαγονίαν Πόντον Πτολεμαϊκὸν Ἀρμενίαν μικρὰν καὶ μεγάλην.
- book 7

- Θεωνᾶς Κυζίκου ταῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ Ἑλλήσποντον Λυδίαν τε καὶ Καρίαν διὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων Εὐτυχίου Σμύρνης καὶ Μαρίνου Τρωάδος.
- book 8 Ἀλέξανδρος Θεσσαλονίκης διὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν τελούντων ταῖς κατὰ Μακεδονίαν πρώτην καὶ δευτέραν σὺν ὅλῃ Ἑλλάδι τὴν τε Εὐρώπην πᾶσαν Σκυθίαν ἐκατέραν καὶ ταῖς κατὰ τὸ Ἰλλυρικὸν ἀπάσαις Θεσσαλίαν τε καὶ Ἀχαΐαν.
- book 9 Νουνέχιος Λαοδικεῖας ταῖς κατὰ τὴν Φρυγίαν πρώτην καὶ δευτεραν.
- book 10 Πρωτογένης ὁ θαυμασίος πόλεως Σαρδικῆς ταῖς ἐν Δακίᾳ Καλαβρία βρία Δαρδανία καὶ ταῖς ὁμόροις τούτοις.
- book 11 Κεκιλιανὸς πόλεως Καρθαγένης ταῖς κατὰ πάσας τὰς ἐπαρχίας τὰς τε Ἀφρικὰς καὶ τὰς Νουμηδίας καὶ Μαυριτανίας ἀμφοτέρας οὖσαις ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις.
- book 12 Πιστὸς Μαρκιανουπόλεως ταῖς κατὰ τὴν Μυσίαν καὶ τὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ Γάλλων ἔθνη καὶ ταῖς πλησιοχώροις τούτων πόλεσιν.
- book 13 Ἀλέξανδρος Κωνσταντινουπόλεως τότε πρεσβύτερος ἔτι ὢν εἰς A1H V1P3 M2P1P2 1 Μακάριος an siebenter Stelle Gel.1 2. 3. 5. 19 ταῖς] τῆς HSS 2 ἄρραβίαν HP1M2 5 ἰωζ P3 6 λέοντος aber d. Corrector am Rand λεόντιος 7 f διοσπόντον M2P1P2 | πόντον παφλαγονίαν διοσπόντον H 8 πόντου πτολεμαϊκοῦ A1V1P3 | πολεμαϊκὸν H | ἄρμενίαν + πο A1 10 Ἑλλήσποντον A1 ἐλήσποντον V1 Ἑλλήσποντον P3 11 αὐτῶν P2 14 ὅλη]τῇ Gel.1 15 κατὰ + φρυγίαν αζ' καὶ βζ', aber nachträglich wieder gestrichen ersetzt H | ἰλυρικὸν P3 17 τὴν > HM2P1P2 19 ταῖς > P2 19 f καλαυρία A1 καλαβρίαν V1 καλαβρία P3 20 τοῖς HM2P1P2 21 πόλεως > Gel.1 | καθαργαίνης A1 καθαργένης M2 (aber am Rand von späterer Hd. P1V1P3 καρθαγένης corr. aus καθαργένης P2 22 ἀμφοτέραις A1 vgl. S. 105, 23 25 Μηνῶν von späterer Hd. gestrichen Pa | γάλων HSS vgl. das zu S. 105 Angemerkte 26 κωνσταντινουπόλεως + (24) ταῖς κατὰ τὴν μυσίαν — (26) κωνσταντινουπόλεως wiederholt A1, + ταῖς κατὰ τὴν μυσίαν aber wieder gestrichen P2 ὕστερον δὲ καὶ τῆς ἐπισκοπικῆς ἱερατείας τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας λαχὼν σὺν Παύλῳ ἔτι τότε ἀναγνώστη ὄντι καὶ νοταρίῳ αὐτοῦ ταῖς ἐν ταῖς νήσοις πάσαις Κυκλάσιν.
- book 14 Οὗτοι πάντες οἱ ἅγιοι καὶ ἀποστολικοὶ ἄνδρες πάσαις ταῖς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις τὰ ἐν τῇ Νικαίᾳ ἀγία μεγάλη καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ κεκριμένα διαπορθμεύσαντες, πανταχοῦ γῆς παρέδωκαν, καθὰ ἀρτίως ὁ λόγος ἀπέδειξεν.
- book 1 Τάδε ἔνεστιν ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας·
- book 2 ἁ Περὶ τῶν μετὰ τὴν μεγάλην σύνοδον πραγματευθέντων.
- book 3 β Περὶ τῆς ἀνενδότου τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου περὶ τὰ θεῖα σπουδῆς.
- book 4 γ Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως πρὸς Εὐσέβιον τὸν Παμφίλου περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομῆς.
- book 5 δ Ἐπιστολὴ τοῦ αὐτοῦ περὶ τῆς τῶν ἱερῶν βιβλίων κατασκευῆς.
- book 6 ε Ἐπιστολὴ τοῦ αὐτοῦ πρὸς Μακάριον ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων περὶ τοῦ σωτηρίου τάφου.
- book 7 ς Περὶ τῆς ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ὁδοιπορίας τῆς μακαρίας Ἑλένης.
- book 8 ζ Περὶ τῆς εὐρέσεως τοῦ ἁγίου σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ.
- book 9 η Περὶ τοῦ φόρου τοῦ εὐσεβοῦς Κωνσταντίνου.
- book 10 θ Περὶ τοῦ Φρουμεντίου καὶ Αἰδεσίου καὶ τῶν ἐν τῇ ἐνδοτάτῃ Ἰνδία.
- book 11 ι Περὶ Ἰβήρων καὶ Λαζῶν καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς αἰχμαλώτου ἀγίας γυναικος.
- book 12 ια Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς Σαβῶριον τὸν τῶν Περσῶν βασιλέα περὶ τῆς τοῦ λαοῦ τοῦ θεοῦ προνοίας.
- book 13

- book 14 ιβ̐ Περί Κωνσταντίας τῆς ἀδελφῆς τοῦ πανευφήμου βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ τοῦ παρατεθέντος αὐτῷ παρ' αὐτῆς Ἀρειανοῦ πρεσβυτέρου.
- book 15 ιγ̐ Βιβλίον ἐπιπλάστου μετανοίας Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας καὶ Θεογνίου Νικαίας.
- book 16 ιδ̐ Μέρος τῆς πρὸς Ἀθανάσιον ἐπιστολῆς τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου.
- book 17 ιε̐ Ἐπιστολὴ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς Ἀλέξανδρον ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας.
- book 18 ις̐ Τέλος ἐπιστολῆς τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ὑπὲρ Ἀθανασίου γραφείσης τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀλεξανδρέων.
- book 19 ιζ̐ Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς τὴν ἐν Τύρῳ συναθροισθεῖσαν σύνοδον.
- book 20 ιη̐ Ἐπιστολὴ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς τοὺς ἐν Τύρῳ ἀπὸ τῆς Αἰλίας ἀναζεῦξαντας ἐπισκόπους.
- book 21 ιθ̐ Ἐπιστολὴ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς Ἀρειον καὶ Ἀρειανούς.
- book 22 κ̐ Προσευχὴ τοῦ νικηφόρου καὶ θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου περὶ τῆς αἰσχίστης τελευτῆς Ἀρείου. κα' Ἐπιστολὴ Κωνσταντίνου βασιλέως πρὸς Πίστον ἐπίσκοπον Μαρκιανουπόλεως.
- book 23 κβ̐ Ἄλλη ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς τὸν αὐτὸν ἐπίσκοπον. λόγος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τρίτος· τὰ μετὰ τὴν μεγάλην σύνοδον τὴν ἐν Νικαίᾳ σπουδασθέντα τῷ εὐσεβεῖ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ.
- book 24 A2
- book 25 Τὸν μὲν πρῶτον καὶ δεῦτρον λόγον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας καθεξῆς ὁ λόγος ἡμῖν ἐποίησατο, ἀρξάμενος μὲν ἀπὸ τῶν <πρώτων> χρόνων τῆς βασιλείας τοῦ χριστοφόρου καὶ νικηφόρου τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, διοδεύσας δὲ τὰ πάντα, τὰ ἐν τῷ μέσῳ ἕως τοῦ παντὸς συμπεράσματος τῆς πραγματείας τῆς κατὰ τὴν Νικαέων ἀγίας συνόδου ὡς εἰκόνα τῶν γεγενημένων παρέστησε τῶν τε ἐκκλησιῶν τοῦ Μοῦ τὴν ὑπὸ τῶν θεομισῶν τυράννων κινηθεῖσαν κατ' αὐτῶν πολιορκίαν τὴν τε τῶν αὐτῶν ἀσεβῶν τυράννων αἰσχίστην καταστροφὴν,
- book 26 καὶ ὅπως ὁ τῆς ἐκκλησίας νυμφίος Χριστὸς τὸν αὐτοῦ ἄξιον θεράποντα Κωνσταντῖνον τοῖς τοῦ τιμίου <σταυροῦ> αὐτοῦ ὅπλοις φράξας κατ' αὐτῶν τῶν ἀσεβῶν ἐξεγήγερκε,
- book 27 κοὶ ὡς τὰ τρόπαια τῆς νίκης αὐτῷ κατ' αὐτῶν τῶν τυράννων ἐχαρίσατο, πάντας αὐτοὺς παγγενῇ κτείνας ὑπὸ τοῖς Κωνσταντίνου τοῦ θεοφιλεστάτου ποσί, βαθεῖαν εἰρήνην ἄνωθεν δι' αὐτῶν ταῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην αὐτῶν ἐκκλησίαις πρυτανεύσας,
- book 28 καὶ τὴν μετὰ ταῦτα πάλιν κατ' αὐτῆς ὑπὸ τοῦ μισαγάθου ἐχθροῦ δαίμονος διὰ τοῦ παμμιάρου Ἀρείου κινηθεῖσαν μηχανήν,
- book 29 καὶ ὡς αὐτοῦ ἔνεκα καὶ τῶν ἀσεβῶν αὐτοῦ βλασφημιῶν, ὧν κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ ἐβλασφήμησεν, ἡ ἐν Νικαίᾳ ἀγία καὶ μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος ἐκ κελεύσεως τοῦ θεοῦ διὰ τοῦ αὐτοῦ θεράποντος τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου γεγένηται· τὰ τε ἐν αὐτῇ
- book 30 ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος διὰ τῶν ἐκεῖσε ἁγίων ἀρχιερέων τριακοσίων τὸν ἀριθμὸν ὀρθοδόξων ὑπὲρ τῆς ἀποστολικῆς καὶ ὀρθοδόξου πίστεως πραγματευθέντα ὁ λόγος ἡμῖν κατὰ δύναμιν Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν χάριτι τρανῶς παρέδωκε.
- book 31

Βαδιῷ δὲ ἐντεῦθεν ἐξῆς ἐπὶ τὴν τῆς βασιλικῆς εὐσεβείας διήγησιν, καὶ ὅπως ἄληκτον εἶχε τὴν ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ μέριμναν.

- book 32 Περὶ τῆς ἀνενδότου τοῦ βασιλέως περὶ τὰ θρῖσ σπουδῆς. Πολὺς καὶ ἄφατος ἐνῆν αὐτῷ ὁ περὶ τὸν χριστιανισμὸν πυρσὸς πάντας ἄγειν καὶ τοὺς ἕξω ἐπὶ τὴν ἀληθῆ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος 22 vgl. S. 45, 9 A2 2 τῶν <πρώτων> Hei. 3 τοῦ] Hei. 4 τὰ 1 wieder getilgt A2 10 corr. A. Mai ἐπίγνωσιν. πᾶσι γὰρ τοῖς ὑπὸ τὴν Ῥωμαίων τελοῦσιν ἡγεμονίαν ἐπέστελλε δῆμοις, τῆς μὲν προτέρας αὐτοὺς ἀπαλλαγῆναι ἀπάτης παρεγγυῶν, ἐπὶ δὲ τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ διδασκαλίαν ἑαυτοὺς μεταθεῖναι προτρέπων καὶ ἐπὶ ταύτην ἅπαντας τὴν ἀλήθειαν ἀπιέναι παρεκάλει, ἀποστολικῶ μᾶλλον ἢ βασιλικῶ χρώμενος σκοπῷ.
- book 33 τοὺς δὲ κατὰ πόλιν ἐπισκόπους ἐπὶ τὰς τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομὰς διηγείρε, καὶ οὐ γράμμασι μόνοις ἐπὶ τοῦτο προτρέπων, ἀλλὰ καὶ χρήματα φιλοτίμως δωρούμενος καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς δαπανήματα ἅπαντα χορηγῶν. δηλοῖ δὲ καὶ τὰ γραφέντα παρ' αὐτοῦ, τοῦτον ἔχοντα τὸν τρόπον· Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς Εὐσέβιον τὸν Παμφίλου περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομῆς.
- book 34 Νικητῆς Κωνσταντίνος Μέγιστος Σεβαστὸς Εὐσεβίῳ.
- book 35 >Ἔως τοῦ παρόντος χρόνου τῆς ἀνοσίῃς βουλήσεως >διωκούσης τοὺς τοῦ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν >καὶ ἀκριβῶς ἑμαυτὸν πέπεικα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τοὺς >οἴκους ἢ ὑπὸ ἀμελείας διεφθάρθαι ἢ φόβῳ τῆς >ἐλάττονας τῆς ἀξίας γεγενῆσθαι, ἀδελφεῖ προσφιλέστατε·
- book 36 νυνὶ δὲ τῆς ἐλευθερίας >ἐλευθερίας ἀποδοθείσης καὶ τοῦ δράκοντος ἐκείνου >κοινῶν διοικήσεως τῇ τοῦ παντουργοῦ θεοῦ προνοίᾳ ἡμετέρᾳ δὲ >ὑπηρεσίᾳ διωχθέντος, ἡγοῦμαι πᾶσι φανεράν γεγενῆσθαι >δύναμιν καὶ τοὺς ἢ φόβῳ ἢ ἀπιστίᾳ ἢ ἁμαρτήμασί τισι περιπεσόντας >ἐπιγνόντας τε τὸν ὄντως ὄντα θεὸν ἥξειν ἐπὶ τὴν ἀληθῆ καὶ ὀρθὴν >πίστιν καὶ κατάστασιν τοῦ βίου.
- book 37 ὅσων τοίνυν ἢ αὐτὸς προΐστασαι >ἐκκλησιῶν ἢ ἄλλους τοὺς κατὰ τόπον προΐσταμένους ἐπισκόπους >πρεσβυτέρους τε ἢ διακόνους οἶσθα, ὑπόμνησον σπουδάζειν περὶ τὰ >ἔργα τῆς οἰκοδομίας τῶν ἐκκλησιῶν, ἢ ἐπανορθοῦσθαι τὰ ὄντα ἢ καὶ >εἰς μείζονα αὔξειν ἢ ἔνθα ἂν ἡ χρειαῖ ἀπαιτῇ καινὰ ποιεῖν.
- book 38 αἰ- >τήσεις δὲ καὶ αὐτὸς καὶ διὰ σοῦ οἱ λοιποὶ τὰ ἀναγκαῖα παρὰ τε τῶν >ἡγεμονευόντων καὶ τῆς ἐπαρχικῆς τάξεως. τούτοις γὰρ ἐπεστάλη >πάσῃ σπουδῇ ἐξυπηρετήσασθαι τοῖς ὑπὸ τῆς σῆς ὁσιότητος λεγομέ- >νοις. ὁ θεὸς σε διαφυλάξει, ἀδελφεῖ ἀγαπητέ«.
- book 39 Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομίας πρὸς τε τὸν αὐτὸν Εὐσέβιον τὸν Παμφίλου καὶ τοὺς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν προστατεύοντας ἐπισκόπους ἐπέστελλεν.
- book 40 ὅποια δὲ καὶ περὶ τῆς τῶν ἱερῶν βιβλίων κατασκευῆς πρὸς τὸν αὐτὸν Εὐσέβιον τὸν Παλαιστίνον ἔγραψεν, ἐξ αὐτῶν τῶν γραμμάτων καταμαθεῖν εὐχερές. Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου περὶ τῆς τῶν ἱερῶν κατασκευῆς βιβλίων.
- book 41 »Νικητῆς Κωνσταντίνος Μέγιστος Σεβαστὸς Εὐσεβίῳ ἐπισκόπῳ. >Κατὰ τὴν ἐπώνυμον ἡμῶν πόλιν, θεοῦ συναιρομένης προνοίας, >μέγιστον πλῆθος ἀνθρώπων τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ ἑαυτοῦ ὁ Χριστὸς >ἀνατέθεικεν, ὥς πάντων ἐκεῖσε πολλὴν λαμβανόντων τὴν αὔξησιν >σφόδρα ἄξιον ἡμῖν καταφαίνεσθαι καὶ ἐκκλησίας ἐν αὐτῇ
- book 42 >κατασκευασθῆναι πλείους. τοιγάρτοι δέδεξο προθυμότατα τὸ δόξαν τῇ ἡμε- >τέρᾳ προαιρέσει. πρέπον τοῦτο κατεφάνη ἡμῖν δηλῶσαι τῇ σῇ >συνέσει, ὅπως ἂν πεντήκοντα σωματῖα ἐν διφθέραις ἐγκατασκευοῖς >εὐανάγνωστά τε καὶ πρὸς τὴν χρῆσιν εὐπαρακόμιστα ὑπὸ τεχνικῶν >καλλιγράφων καὶ ἀκριβῶς τὴν τέχνην ἐπισταμένων γραφῆναι >κελεύσεως, τῶν θείων

- μάλιστα, ὧν τήν τε ἐπισκευήν καὶ τήν χρήσιν τῷ >τῆς ἐκκλησίας λόγῳ ἀναγκαίαν εἶναι γινώσκεις.
- book 43 ἀπέσταλται δὲ >γράμματα παρὰ τῆς ἡμετέρας ἡμερότητος πρὸς τὸν τῆς διοικήσεως >καθολικόν, ὅπως ἅπαντα τὰ πρὸς τήν ἐπισκευήν αὐτῶν ἐπιτήδεια >παρασχεῖν φροντίσῃ.
- book 44 ἴνα γὰρ ὡς τάχιστα τὰ γραφέντα σωμάτια >κατασκευασθεῖν, τῆς σῆς ἐπιμελείας ἔργον τοῦτο γενήσεται, καὶ γὰρ >δύο δημοσίων ὀχημάτων ἐξουσίαν εἰς διακομιδὴν ἐκ τῆς αὐθεντίας >τοῦ γράμματος ἡμῶν λαβεῖν σε προσήκει.
- book 45 οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τὰ >καλῶς γραφέντα καὶ μέχρι τῶν ἡμετέρων ὄψεων ῥᾶστα διακομισθεῖν, >ἐνὸς δηλαδὴ τοῦτο πληροῦντος τῶν ἐκ τῆς σῆς ἐκκλησίας διακόνων >ὅς ἐπειδὰν ἀφίκοιτο πρὸς ἡμᾶς, τῆς ἡμετέρας πειραθήσεται φιλαν- >θρωπίας. ὁ θεὸς διαφυλάξει σε, ἀδελφε».
- book 46 Ἰκανὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα τεκμηριῶσαι, μᾶλλον δὲ διδάξαι σαφῶς, ὅπως ὁ πανεύφημος βασιλεύς, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, πᾶσαν εἰς τὰ θεῖα μετατέθεικε τὴν σπουδὴν.
- book 47 Προσθήσω δὲ ὅμως τοῖς εἰρημένοις τὰ περὶ τὸν σωτήριον αὐτῷ τάφον κατωρθωμένα. μαθὼν γὰρ ὡς οἱ κορυβαντιῶντες καὶ περὶ 30 vgl. S. 140, 28 ff A2 5 γραμμάτων Thdt. πραγμάτων A2 8 πόλιν am Rand nachgetragen A2 9 ὁ von späterer Hd. A2 11 καταφαίνεσθαι Thdt.] καταφαίνεται A2 14 1. Hd. corr. aus σωματεῖα A2 15 τεχνικῶν vom Korrektor beanstandet A2 τεχνιτῶν Thdt. θείων + γραφῶν Thdt. 24 τὰ > A2 vgl. Thdt. 28 von διαφυλάξειεν, von 2. Hd. εν getilgt und σε übergeschrieben A2 32 αὐτῷ von 2. Hd. aus αὐτοῦ A2 τὴν τῶν εἰδώλων θεραπείαν βεβακχευμένοι τὸν μὲν δεσποτικὸν τοῦ κυρίου κατέχωσαν τάφον, λήθῃ παραδοῦναι φιλονεικοῦντες τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας τὴν μνήμην, ἐπὶ τούτῳ δὲ τῆς ἀκολάστου δαίμονος Ἀφροδίτης ἐδομήσαντο οἶκον, καταλυθῆναι μὲν δὴ ὡς τάχιστα τὸ μυσαρὸν ἐκεῖνο προσέταξεν οἰκοδόμημα ὁ πιστότατος βασιλεύς, τὸν δὲ χοῦν ἐκεῖνον τὸν ἐναγέσι μολυνθέντα θυσίαις ἐκφορηθῆναι καὶ πόρρω που ριφῆναι τοῦ ἄστεος, εἴτα ναὸν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ οἰκοδομηθῆναι μέγιστον καὶ κάλλιστον προστάττει. δηλοῖ δὲ ταῦτα σαφέστερον ἢ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως ἐπιστολή, ἣν τὸν πρόεδρον τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης, τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις λέγω, ἐπέστειλε. Μακάριος δὲ ἦν τότε, οὐ καὶ ἔμπροσθεν ἐμνήσθημεν, ὅς καὶ τῇ μεγάλῃ τῇ κατὰ Νίκαιαν κεκοινωνήκει συνόδῳ καὶ τὴν τῆς Ἀρείου σὺν τοῖς ἄλλοις βλασφημίας κατέλυσε φλόγα. Ἐπιστολὴ Κωνσταντίνου τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως τῷ <ἐπισκόπῳ> Ἱεροσολύμων περὶ τοῦ σωτηρίου τάφοι.
- book 48 »Νικητῆς Κωνσταντίνος Μέγιστος Σεβαστὸς Μακαρίῳ ἐπισκόπῳ >Ἱεροσολύμων.
- book 49 >Τοσαύτη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἡ χάρις, ὡς μηδεμίαν λόγων >γίαν ἀξίαν τοῦ παρόντος οἶμαι θαύματος δοκεῖν. τὸ γὰρ >τοῦ ἁγιωτάτου ἐκείνου τάφου ὑπὸ γῆν πάλαι κρυπτόμενον τοσαύταις >ἐτῶν περιόδοις οὐ λαθεῖν δεδύνηται, ἄχρις οὐ διὰ τῆς τοῦ >ἡμῶν θεοῦ χάριτος ἡ τοῦ κοινοῦ πάντων ἡμῶν ἐχθροῦ >ἀνηρέθη· ἥστινος τυραννίδος τοῖς ἑαυτοῦ θεράπουσιν ὁ >Χριστὸς τὴν ἐλευθερίαν παρασχὼν τὴν τοῦ ἁγιωτάτου τόπου >κατέλαμψεν, ὡς ἀληθῶς πᾶσαν ἔκπληξιν ὑπερβαίνειν.
- book 50 εἰ γὰρ πάν- >τες οἱ διὰ πάσης τῆς οἰκουμένης εἶναι δοκοῦντες σοφοὶ εἰς ἓν καὶ >αὐτὸ συνελθόντες ἄξιόν τι τοῦ πράγματος τούτου ἐθέλουσιν >οὐδὲ κἂν πρὸς τὸ βραχύτατον ἀμιλληθῆναι δυνήσονται, ἐπεὶ περ >σοῦτον πᾶσαν ἀνθρωπίνην λογισμοῦ χωρητικὴν φύσιν ἡ τοῦ >τούτου πίστις ὑπερβαίνει, ὅσον τῶν ἀνθρωπίνων τὰ οὐράνια >τώτερα εἶναι συνέστηκε.
- book 51 διὰ τοῦτο γοῦν οὗτος ἀεὶ καὶ πρῶτος >καὶ μόνος ἐστὶ μοι σκοπός, ἵν ὥσπερ ἑαυτὴν ὁσημέραι >θαύμασιν ἡ τῆς αὐληθείας πίστις ἐπιδείκνυσιν, οὕτως καὶ αἱ >πάντων ἡμῶν περὶ τὸν ἅγιον νόμον σωφροσύνη καὶ >προθυμία σπουδαιότεραι γένωνται.

- book 52 ὅθεν ἐπειδὴ πᾶσι φανερόν ἐστιν >νομίζω, ἐκεῖνο μάλιστα πεπεῖσθαί σε βούλομαι, ὥς ἄρα μοι πάντων >μᾶλλον μέλει τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον τόπον, ὃν θεοῦ προστάγματι >στης εἰδώλου πλάνης ὥσπερ τινὸς ἐπικειμένου βάρους >προσέταξα, ἅγιον μὲν ἐξ ἀρχῆς θεοῦ κρίσει γεγενημένον, 14 corr. Itz. >δὲ ἀποφανθέντα, ἀφ' οὗ τὴν τοῦ σωτηρίου πάθους πίστιν εἰς φῶς >προήγαγε, τοῦτον κάλλει οἰκοδομημάτων κοσμήσαι.
- book 53 >Προσῆκει τοίνυν τὴν σὴν ἀγχίνοιαν οὕτως διατάξαι τε καὶ ἐκά- >στου τῶν ἀναγκαίων ποιήσασθαι πρόνοιαν, ὥς οὐ μόνον τὴν >βασιλικὴν τοῦ αὐτοῦ ἀγιοτάτου τόπου τῶν ἀπανταχοῦ βελτίονα γενέσθαι. >ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ τοιαῦτα ἀναδειχθῆναι, ὥς πάντα τὰ ἐφ' ἐκάστης >πόλεως καλλιστεύοντα ὑπὸ τῆς τοῦ κτίσματος τούτου νικᾶσθαι λαμ- >πρότητος.
- book 54 καὶ περὶ τῆς τῶν τοίχων ἐγέρσεως τε καὶ καλλιεργίας >Δρακιλιανῶ τῷ ἡμετέρῳ φίλῳ τῷ διέποντι μέρη τῶν λαμπροτάτων >ἐπαρχιῶν καὶ τῷ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντι ἐγκεχειρίσθαι παρ ἡμῶν >φροντίδα γίνωσκε. κεκέλευσται γὰρ ὑπὸ τῆς ἐμῆς εὐσεβείας >τας τε καὶ ἐργάτας καὶ πάντα ὅσα περὶ τὴν οἰκοδομὴν >τυγχάνει, ὃ παρὰ τῆς σῆς καταμάθοιεν ἀγχινοίας, παραχρῆμα >τῆς ἐκείνων προνοίας ἀποσταλῆναι.
- book 55 περὶ δὲ τῶν κίωνων ἢ τῶν >μαρμάρων, ἃ δὲ νομίσεις εἶναι χρησιμώτερα τε >συνόψεως γενομένης πρὸς ἡμᾶς γράψαι σπούδασον, ἵνα ὅσων καὶ ὁποίων χρεῖαν διὰ τοῦ σοῦ γράμματος ἐπιγνῶμεν, ταῦτα παντα- >χόθεν μετενεχθῆναι πρὸς τὴν τοῦ αὐτοῦ οἴκου λαμπρότητα >τὸν γὰρ τοῦ κόσμου θαυμασιώτερον τόπον κατ' ἀξίαν >δίκαιον.
- book 56 >Τὴν δὲ τῆς βασιλικῆς τοῦ αὐτοῦ οἴκου καμάραν, πότερον λακω- >ναρίαν ἢ διὰ τίνος ἐτέρας φαιδροτάτης ἐργασίας δοκεῖ γενέσθαι, >σοῦ γινῶναι βούλομαι. εἰ γὰρ λακωναρία μέλλοι εἶναι, δυνήσεται >χρυσῷ καλλωπισθῆναι τὸ λειπόμενον. καὶ περὶ τούτων ἢ σὴ >της τοῖς προειρημένοις δικασταῖς τὸ τάχος γνωρισθῆναι ποιήσει, ὅσων >τε καὶ ἐργατῶν καὶ τεχνιτῶν καὶ ἀναλωμάτων χρεῖα ἄτινα καὶ >ἐμὲ εὐθέως ἀνενεγκεῖν σπούδασον, οὐ μόνον περὶ τῶν >καὶ κίωνων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν λακωναριῶν, εἴ γε τοῦτο >ἐπικρίνεις. ὁ θεὸς σε διαφυλάξει, ἀδελφὲ ἀγαπητέ». Περὶ τῆς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ὁδοιπορίας τῆς μακαρίας Ἑλένης.
- book 57 Τούτοις τοῖς γράμμασιν οὐκ ἄλλος τις διηκόνησεν ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως ἢ μήτηρ, ἢ καλλίπαις ἐκείνη καὶ παρὰ πάντων τῶν εὐσεβῶν ἁδομένη, ἢ τὸν μέγαν τοῦτον φωστῆρα τῇ οἰκουμένην τεκοῦσα 33 vgl. Gen. 1, 16 A2 9 λαμπροτάτων] λαματάτων A2 16 συνοψίσεως A2 29 διαφυλάξει corr. aus διαφυλάξει A2 καὶ τὴν τῆς εὐσεβείας αὐτῷ ἐκ παιδότην προσενεγκοῦσα τροφήν (οὐχ ἦττον γὰρ καὶ αὐτὴ τοῦ τοῦ παιδὸς πατρός, ἑαυτῆς δὲ ἀνδρὸς Κωνσταντίου τοῖς θεοῖς αὐτὸν τῆς εἰς Χριστὸν εὐσεβείας ἀνεθρέψατο νόμοις).
- book 58 αὕτη τῶν τῆς ὁδοιπορίας ἀνασχομένη πόνων καὶ τοῦ γήρωος οὐ λογισαμένη τὰ πάθη — πρὸ γὰρ ὀλίγου τῆς τελευτῆς ἑαυτῆς τὴν ἀποδημίαν ταύτην ἐστείλατο. ὁγδοηκοντοῦτις γὰρ τοῦδε τοῦ βίου τὸ τέρμα κατεῖληφεν. Περὶ τῆς εὐρέσεως τοῦ ἁγίου σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ.
- book 59 Ἐπιθυμητῶς γοῦν ἔχουσα καὶ πυρὸς δίκην ἐκκαιομένη τῇ καρδίᾳ τῆς τῶν ἁγίων τόπων καταλήψεως ἔνεκα καὶ τῆς τε τοῦ σωτηρίου πάθους κοῖ τῆς τοῦ τιμίου ξύλου τοῦ τοῦ Χριστοῦ σταυροῦ ἀναζητήσεως φθάνει τὰ Ἱεροσόλυμα.
- book 60 ἐπειδὴ δὲ τὸ χωρίον εἶδεν ἐκεῖνο, τὸ τῆς κοινῆς σωτηρίας τὰ πάθη δεξάμενον, εὐθὺς μὲν τὸν μυσαρὸν ἐκεῖνον ναὸν καταλυθῆναι εἰς ἔδαφος καὶ τὸν χοῦν ἐκεῖνον τὸν ἐναγῇ πόρρῳ που ἐκριφῆναι προσέταξε. δήλου δὲ τοῦ κεκρυμμένου τόπου γεγενημένου, ὥφθησαν παρὰ τὸ δεσποτικὸν μνῆμα τρεῖς κατακεχωσμένοι σταυροί.
- book 61 καὶ ὅτι μὲν εἷς ἐκ τούτων ὁ τοῦ δεσπότου καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἐτύγχανεν ὢν, οἱ δὲ ἕτεροι τῶν σὺν αὐτῷ προσηλωθέντων ληστῶν, ἀναμφισβητήτως ἐπίστευον ἅπαντες ἡγνόουν δὲ ὅμως τὸν

τῷ δεσποτικῷ ἐκείνῳ καὶ ἀγίῳ πελάσαντα σώματι καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τὴν λιβάδα δεξάμενον.

- book 62 Ἀλλ' ὁ σοφώτατος ἐκεῖνος καὶ θεῖος ὄντως Μακάριος, ὁ τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης πρόεδρος, τοιῶδε πόρῳ τὴν ἀπορίαν διέλυσε. γυναικὶ περιφανεστάτῃ τῆς ἐκεῖσε πόλεως, νόσῳ κατεχομένη μακρᾷ καὶ ὁρώσῃ πρὸς θάνατον τὰ ζύλα προσενεχθῆναι σκοπήσας, ἔγνω τοῦ σωτηρίου σταυροῦ τὴν δύναμιν, τοιαυτὴ προσευχῇ πρὸς τὸν θεὸν χρησάμενος·
- book 63 κλίνας τὰ γόνατα πρὸς τὸ τοῦ γυναικίου σκιμπόδιον, φωνῇ μεγάλῃ ἐβόησε, συνούσης αὐτῷ καὶ τῆς θεοφιλεστάτης Ἑλένης καὶ ἀνθρώπων πολλῶν· >σύ, δέσποτα θεὲ παντοκράτορ, ὁ διὰ τοῦ σου παιδὸς Ἰησοῦ Χριστοῦ τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει τὴν σωτηρίαν ἐν τῷ τοῦ σταυροῦ ξύλῳ ἐργασάμενος, ὁ καὶ νῦν ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων τῇ σῇ θεραπαινίδι ἐμπνεύσας σὺν τῷ ταύτης παιδί, σὼ δὲ θεράποντι, ἐπιζητήσαι τὸ μακάριον ξύλον, ἐν ᾧ ὁ σωτὴρ πάν- 12—26 vgl. Thdt. I 18, 2—4 p. 64, 3—17 — 26—S. 146, 21 vgl. Rufiu X 7 a. E. und 8 p. 970, 7ff A2 2f Κωνσταντίνου A2 6 γὰρ A2] δὲ Thdt. 15 τόπου A2] τάφου 23 nach γυναικὶ + γὰρ von späterer Hd. A2 32 von späterer Hd. θεραπαινὶ A2 τῶν ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν, Χριστὸς καθελώθη σαρκί, ἀνάδειξον ἡμῖν, κύριε, ποῖον ἐκ τούτων τῶν τριῶν ξύλων ἐστὶν ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ τῆς προσψάψεως αὐτοῦ τῆς δι' ἡμῶν γινομένης ἐπὶ ταύτην τὴν ἀσθενῆ καὶ ἡμιθανῆ πρὸς ὑγείαν αὐτῆς καὶ ἐξανάστασιν χειραγωγὸς γένηται ὡς δὲ ἐπαύσατο προσευξάμενος,
- book 64 προσφέρει τὸ πρῶτον ξύλον καὶ ἐπιτίθῃσιν ἐπὶ τὴν ἀσθενῆ· ἀλλ' οὐδὲν αὐτὴν ὥνησεν. εἴτα προσάγει καὶ τὸ δεύτερον· ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἄπρακτον ἐδείχθη. ὅτε δὲ ἐξέτεινε τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸ τρίτον, αὐθις τῇ σκιάσει τὸ ξύλον τῇ ἀσθενεῖ προσήγγισε καὶ θαῦμα μέγιστον γέγονεν. ἄφνω γὰρ ἡ ἡμιθανὴς τοὺς ὀφθαλμοὺς διήνοιξεν· εἴτα ἐπιταθέντος αὐτῇ τοῦ τιμίου καὶ δεσποτικοῦ σταυροῦ, εὐθέως ἀνεπήδησε, καὶ στᾶσα ἐπὶ τοὺς πόδας τῷ θεῷ δόξαν ἀνέπεμπε, τοσούτῳ κρείσσων ἑαυτῆς γενομένη, καὶ πάντα τὸν οἶκον περιπορευομένη χαίρουσά τε πανοικὶ μεγαλοφώνως εὐηγγελίζετο τοῦ θείου σταυροῦ τὴν δύναμιν.
- book 65 Οὕτως ἡ εὐσεβεστάτη βασίλισσα, ἡ τοῦ πανευφήμου καὶ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου μήτηρ, εἰλικρινῶς ἐπιστήσασα τὸν νοῦν καὶ πιστωθεῖσα περὶ τε τοῦ σωτηρίου τάφου καὶ τοῦ τιμίου σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, εὐκτῆριον οἶκον εὐθέως ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἐγείρει κατὰ τὰς τοῦ εὐσεβεστάτου παιδὸς Κωνσταντίνου προστάξεις, καὶ μαρτύριον αὐτὸν προσαγορεύσασα, εἰσέτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον τῇ πίστει προέκοπτε.
- book 66 Διόπερ τοῦ ποθουμένου τυχοῦσα, λοιπὸν καὶ περὶ τὴν τῶν ἡλῶν ἀναζήτησιν ἀδιστάκτως ἑαυτὴν ἐπιδίδωσιν, ἐν οἷς τὸ κυριακὸν σῶμα ἐν τῷ τοῦ σταυροῦ ξύλῳ καθήλωτο. καὶ εὐροῦσα τὰ μὲν εἰς τὸ βασιλικὸν ἐνέβαλε κρόνος, τῆς τοῦ παιδὸς προμηθουμένη κεφαλῆς, ἵνα τὰ τῶν πολεμίων ἀποκρούηται βέλη· ὅπερ κρᾶνος ἅτε θεῖον δῶρον πρὸς τὸν υἱὸν μετεκόμισε. τὰ δὲ λοιπὰ τῶν ἡλῶν τῷ τοῦ βασιλικοῦ ἵππου χαλκεύσασα ἀνέμιξε χαλινῷ, ἀσφάλειαν μὲν μηχανωμένη τῷ βασιλεῖ, καὶ παλαιᾷ προφητεῖᾳ πέρας ἐπιθήσασα. πόρρωθεν γὰρ Ζαχαρίας ὁ προφήτης ἐβόα· »καὶ ἔσται τὸ ἐπὶ τοῦ χαλινοῦ ἅγιον τῷ κυρίῳ παντοκράτορι«.
- book 67 τοῦ δὲ σωτηρίου σταυροῦ μοῖραν μὲν τινα τοῖς βασιλείοις ἀπένειμε· τῷ δὲ λοιπῷ θήκην ἐξ ὕλης ἀργυρᾶς ποιησαμένη τῷ τῆς πόλεως ἐκείνης δέδωκεν ἐπισκόπῳ, τῷ θείῳ ἐκείνῳ Μακαρίῳ, οὗπερ καὶ ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, φυλάττειν παρεγγυήσασα ταῖς μετέπειτα γενεαῖς τὰ τῆς σωτηρίας μνημόσυνα.
- book 68 πάντοθεν δὲ παντοδαπῆς ὕλης τεχνίτας ἀγείρασα ἅμα Μάκαρίῳ τῷ τῆς ἐκεῖσε ἐκκλησίας προέδρῳ κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦ ταύτης υἱοῦ Κωνσταντίνου προσταχθέντα τοὺς μεγίστους ἐκεῖ- 22—S. 147, 5 vgl. Thdt. I 18, 5—7 p. 64f — 30 Zachar. 14, 20 — 34 s. A2 29 παλαιᾷ Thdt.] πάλαι δὲ A2 νους καὶ λαμπροτάτους ναοὺς θαυμασίως ᾠκοδόμησεν, ὧν τὸ κάλλος καὶ

τὸ μέγεθος περιττὸν ἄγαν ὑπέιληφα ἐντάξαι τῷδε τῷ γράμματι, πάντων ὡς ἔπος εἶπεῖν τῶν φιλοχρίστων τῶν ἐκ πάσης τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἐκεῖσε συρρεόντων καὶ θεωμένων τῶν ἔργων τὴν πολυτέλειαν.

book 69 Ἐποίησε δὲ καὶ ἕτερον μνήμης ἄξιον ἢ πανεύφημος ἐκείνη καὶ ἀξιάγαστος βασίλισσα, ἡ τοῦ πιστοτάτου βασιλέως μήτηρ. τὰς γὰρ διὰ βίου τὴν παρθενίαν ἀσκούσας συναγείρασα πάσας καὶ ἐπὶ στιβάδων πολλῶν κατακλίνασα, αὐτὴ δι' ἑαυτῆς θεραπαινίδος ἔργον ἐπλήρου, διακονοῦσα αὐταῖς καὶ ὄψα παρατιθεῖσα καὶ κύλικας ὀρέγουσα καὶ οἶνοχοοῦσα καὶ πρόχοον ἐπὶ λέβητος φέρουσα καὶ ὕδωρ ταῖς ἐκείνων χερσὶν ἐπιχέουσα.

book 70 Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια δράσασα ἐπανῆλθε μὲν πρὸς τὸν παῖδα χαίρουσα. μετ' οὐ πολὺ δὲ μετ' εὐθυμίας ἀπάσης εἰς τὸν ἀνόλεθρον μετέστη βίον, πλεῖστα τῷ παιδί περὶ τῆς εὐσεβοῦς πολιτείας ἐντειλαμένη καὶ ταῖς ἐξιτηρίοις αὐτὸν στεφανώσασα εὐλογίαις. ἐκείνη μὲν οὖν καὶ μετὰ τὴν τελευταίαν τιμῆς τετύχηκεν, ὁποίας ἐχρῆν ἐχρῆν τὴν οὕτως ἐπιμελῶς καὶ θερμῶς τὸν τῶν ὅλων θεραπεύσαν θεόν.

book 71 θυγατέρα δὲ καταλέλοιπεν ὀνόματι Κωνσταντίαν τὴν τοῦ ἀσεβοῦς Λικιννίου γενομένην γυναῖκα.

book 72 Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς μακαριωτάτης καὶ εὐσεβεστάτης καὶ θεοφιλεστάτης Ἑλένης, σμικρὰ ἐκ τῶν πολλῶν αὐτῆς καὶ μεγάλων ἀρετῶν κατὰ θεὸν τὸν σωτῆρα ἡμῶν, τῷδε τῷ ἱστορικῷ παρατέθεικα γράμματι. Περὶ τοῦ φόρου τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου.

book 73 Ἀλλὰ πάλιν ἐπὶ τὸν θεῖον τοῦ χριστοφόρου βασιλέως τοῦ ταύτης υἱοῦ Κωνσταντίνου ζῆλον τρέψω τὸν λόγον, ὅστις τοσοῦτον ὑπερανέβη τὸν πατρῶον καὶ μητρῶον περὶ τὸν τοῦ Χριστοῦ σωτήριον ζῆλον, ὥστε τὸ παρὰ τῆς μητρὸς ἐνεχθὲν αὐτῷ τοῦ δεσπότη Χριστοῦ κατὰ σάρκα πάθους σωτηρίου σταυροῦ σύμβολον, πιστεύσας ὡς αἰεὶ σωθήσεται ἡ πόλις ἢ ἐπώνυμος αὐτῷ, ἐὰν ἐκεῖνο ἐν αὐτῇ φυλάττηται, κατέκρυφεν αὐτό, ἐνθὲς τῷ ἑαυτοῦ ἀνδριάντι τῷ ἐν τῇ ἐπιλεγομένῃ ἀγορᾷ ἥτοι φόρῳ Κωνσταντίνου καὶ ἐπὶ τοῦ πορφυροῦ καὶ μεγάλου κίονος ἰδρυμένῳ. 6—19 vgl. Thdt. I 18, 8f p. 65 — 19f vgl. Rutiu X 12 p. 976. Socr. I p. 136. Thdt. II 3 p. 96 — 29—34 vgl. Socr. I 17, 8 p. 106f; vgl. auch 8. 12, 18 ff A2 4 τὸν aus τῶν A2 | καὶ Thdt.] > A2 Περὶ Φρουμεντίου καὶ Αἰδεσίου καὶ τῶν ἐν τῇ ἐνδοτάτῃ Ἰνδίᾳ.

book 74 Ὁ μὲν οὖν θεοφιλέστατος βασιλεὺς εὐσεβεῖα τε καὶ πίστει τοιαύτη πρὸς τὸν θεὸν συνεσφιγμένος, πάμπολλα καὶ ἄλλα βάρβαρα ἔθνη εἰς εἰρήνην τὴν πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν παρεσκεύασε, τοῦ θεοῦ αὐτῷ ταῦτα καθυποτάξαντος πολλὰ πάλαι Ῥωμαίοις διαστασιάσαντα. ὅσον γὰρ ἑαυτὸν δι' εὐλαβείας τῷ θεῷ ἐταπεινοῦτο, τοσοῦτον, μᾶλλον δὲ πολλῷ πλεῖον αὐτῷ ὁ θεὸς πάντα κατηύθυνε.

book 75 κατὰ δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον πολλὰ προσθῆκαι τοῖς ἀποστολικοῖς ἐγίνοντο κηρύγμασιν. εἰ γὰρ καὶ Ματθαῖος Πάρθοις ἐκήρυξε κοὶ Βαρθολομαῖος Αἰθίοψι καὶ Θωμᾶς τοῖς τῆς μεγάλης Ἰνδίας Ἰνδοῖς, ἀλλὰ τοῖς πόρρῳ Ἰνδοῖς Πάρθων καὶ τισιν ἔθνεσι πλησιοχώροις αὐτῶν οὕπῳ ἦν ὁ περὶ Χριστοῦ λόγος γνῶριμος.

book 76 γίνεται οὖν πρὸς ἀπομίμησιν Μητροδώρου φιλοσόφου τινός, ἐκπερινοστήσαντος πάντα σχεδὸν τὰ ἔθνη ἱστορίας ἔνεκα, Μερόπιον τοῦνομα τινὰ ἄνδρα Τύριον, ἐν φιλοσόφοις ἐπίσημον, τὴν αὐτὴν τοῦ Μητροδώρου ἱστορίας χάριν ὑπεισελθεῖν πραγματείαν, ὃς ἐπήγετο παῖδας συμφυεῖς δύο, μεμυημένους μὲν εἰς ἄγαν πᾶσαν τὴν τῶν πραγμάτων παιδείαν, σπουδὴν δὲ ἔχοντας <εἰς> ἱστορίας ἀπάσης παρακαλέσαντας αὐτὸν τὸν φιλόσοφον Μερόπιον μεθ' ἑαυτοῦ αὐτοὺς παραλαβεῖν· ὧν ὁ μὲν εἷς Φρουμέντιος τοῦνομα, ὁ δὲ ἕτερος Αἰδέσιος.

book 77 ἐπειδὴ δὲ ἔθος καὶ νόμος ἦν τοῖς ἐκεῖσε βαρβάροις τοὺς σπονδαῖς τῆς εἰρήνης τῆς πρὸς αὐτοὺς μὴ στοιχοῦντας Ῥωμαίους τοὺς ἀφ' ἡμῶν παρ' αὐτοῖς εὐρισκομένους ἀναιρεῖν, συνέβη καὶ τότε

κατὰ κράτος λελύσθαι τὰς σπονδὰς ἐκατέρων, ἐν ᾧ καιρῷ ὁ Μερόπιος τὴν ἐνδοτάτην Ἰνδίαν
ιστόρησεν ἅμα Φρουμεντίῳ καὶ Αἰδεσίῳ.

book 78 στενω- θέντες γοῦν τῇ τῶν ἀναγκαίων λήψει, μάλιστα ὕδατος, ἀπάραντες ἐκ τῆς χώρας καὶ τῇ
θαλάσῃ προσπλέοντες, προσορμίζονται τοῖς κατὰ τοὺς ἐκείνους ἐκείνους τοὺς ἐνδοτάτους
διαφέρουσι τόποις, μὴ δυνηθέντες προβῆναι ἀνέμων ἐναντιότητι κωλυθέντες. καὶ δὴ ἐπὶ
ἡμέρας τινὰς λανθάνοντες ἦσαν ἐκεῖσε, ἐκ τῆς αὐτόθι γῆς ποριζόμενοι τὰς χρεῖας τοῦ σώματος.

book 79 ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν <τῶν> παίδων ὑπὸ τι ἐνδρον ἐπαδολεσχούντων ἀναγνώσασιν,
ἐπιστάντες οἱ βάρβαροι κατέσφαξαν σὺν τῷ Μεροπίῳ ἅπαντας πλὴν τῶν προρρηθέντων
παίδων Φρουμεντίου καὶ Αἰδεσίου, οὓς ἰδόντες καὶ εἰς ἐλθόντες ὥς ἅτε παίδων ἐφείσαντο, καὶ
δῶρον αὐτοὺς τῷ οἰκείῳ βασιλεῖ προσήγαγον· ὧν εὐθύς τὸν Φρουμέντιον, αἰσθόμενος αὐτοῦ 2
—7 vgl. Rufin X 8 p. 971 Z. 5ff — 8—S. 150, 22 vgl. Rufin X 9f p. (erweitert) A2 6 ἐαυτῷ A2 se deo
subiecerat Rufin 1 7 corr. Hei. 28 ἐναντιότητι dem Wort ist mehrfach herumcorrigiert A2 30
corr. Holl τῆς εὐφυίας ὁ βασιλεὺς ἐπίτροπον οὐτοῦ καθίστα ἐπὶ τοῖς οἴκοι γινομένοις
ἀναλώμασι, τὸν δὲ Αἰδέσιον οἰνοχοεῖν αὐτῷ διετύπωσεν.

book 80 ἐν τούτοις ὄντων αὐτῶν καὶ προκοπτόντων αὐτῶν ὁσημέραι γίνεται τὸν βασιλέα τὸν
ἀνθρώπινον ὑπεξελθεῖν βίον, ἀφέντα υἱὸν κομιδῇ νήπιον, τῆς οἰκείας βασιλείας διάδοχον
νεύματι τοῦ μεγάλου τῶν Ἰνδῶν βασιλέως.

book 81 γίνονται τοίνυν οἱ περὶ Φρουμέντιον ἐφεξῆς πάσης τῆς βασιλείας τοῦ παιδὸς ἐπίτροποι, τῆς
μητρὸς αὐτοῦ πάντων αὐτοὺς προθεμένης τὴν ἐξουσίαν ἔχειν διὰ τρόπων γνησιότητα καὶ
πεῖραν πραγμάτων βιωτικῶν. εἶχον γὰρ σὺν τῇ φύσει καὶ γνῶσιν, προτριβέντες μάλιστα
παιδεῖα τε καὶ ξενιτεία, δι' ὧν μάλιστα καὶ τοῖς νέοις κατάστασις πρεσβυτέρων προσγίνεται.

book 82 ἐπειδὴ τοίνυν ἦσαν καὶ εὐσεβεῖς, πίστει τε τῇ πρὸς τὸν θεὸν διαπρέποντες ἀπάσῃ τε
φιλανθρωπία τοὺς πολλοὺς ὑπερακοντίζοντες, γῆν τε καὶ θάλασσαν ἐπήεσαν, τὰ τῆς βασιλείας
τοῦ παιδὸς ἰθύνοντες πράγματα τοῖς τε πλησιοχώροις προσέταττον, ἵνα τοὺς ἐπιξενουμένους
Ῥωμαίων πρὸς αὐτοὺς φέρωσιν, ἐπίγνωσιν τοῦ θεοῦ δὲ αὐτῶν τοῖς Ἰνδοῖς ἐγκατασπεῖραι
προμηθεύμενοι.

book 83 εἶχον γὰρ καὶ τὸν καιρὸν προσυπακούοντα· τότε δῆτα ἀνευρόντες τινὰς προτρέπονται τοῖς
ἔθεσι Ῥωμαίων χρησαμένους εὐκτήρια ποιεῖν καὶ οἴκους ἐκκλησιῶν δείμασθαι πρὸς
συναθρισμὸν τῶν τὴν τοῦ θεοῦ ἐπίγνωσιν ὑποδεχομένων, εἰ καὶ μὴ δύναιντο θυσιαστήρια
πηγνύναι τῷ μὴ παρεῖναι αὐτοῖς αὐθεντίαν ἱερωσύνης.

book 84 γίνεται γοῦν ἐκ τούτου πρόφασις τοῖς ἐπέκεινα Ἰνδοῖς θεογνωσίας λίαν τοῦ Φρουμεντίου
εὐεργεσίαις καὶ θωπεῖα παραινέσεσι φιλοτίμως αὐτοῖς προσιόντος.

book 85 Ὡς δὲ ἡνδρύνθη τὸ βασιλικὸν παιδίον, οὐπὲρ τὴν ἐπιτροπείαν τῆς βασιλείας ἐποιοῦντο, εἰς
αὔξησιν μεγίστην ἐπιδόντος αὐτοῦ, αἰτοῦσιν αὐτοὶ χάριν αὐτὸν τὴν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα ἐπάνοδον
αὐτοῖς χαρίσασθαι. τοῦ δὲ βασιλέως σὺν τῇ μητρὶ πολλαῖς παρακλήσεσι λιπαροῦντος καὶ
κρατοῦντος καὶ μὴ ἀπολύοντος, ὁ Φρουμέντιος ἔφασκε σφόδρα λυπεῖσθαι αὐτοὺς περὶ τούτου·
διὸ κατηνάγκασαν τὸν τε βασιλέα καὶ τὴν τούτου μητέρα ἐπιδοῦναι τὸ ἀπολυθῆναι αὐτούς· οἱ
δὲ μετὰ πλείστης ὀσης θλίψεως ἐπένευσαν, ὥς δεσπότη γὰρ τῷ Φρουμεντίῳ ἀντειπεῖν οὐκ
ἐβούλοντο.

book 86 οἱ δὲ παραδεδωκότες ἅπαντα τῷ παιδί καὶ τῇ τούτου μητρὶ τὰ ἐγχειρισθέντα αὐτοῖς τῆς
βασιλείας πράγματα, ἐξήεσαν τῆς Ἰνδίας σὺν τιμῇ πολλῇ τὴν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα πορείαν ποιοῦμενοι.

book 87 τότε οὖν ὁ μὲν Αἰδέσιος τὴν Τύρον κατείλη- A2 5 οἰκείας Cer.] οἰκίας A2 17 καιρὸν am Rand
von 2. Hd. A2 25 ἡνδρύνθη corr. von 1. Hd. (?) aus ἰδρύνθη A2 36 οὖν + τότε A2 φεν, ὁ δὲ
Φρουμέντιος εἰς Ἀλεξάνδρειαν παραγίνεται, λογισάμενος ὥς ἀκόλουθον εἶη τὸ γενόμενον

παρὰ τοῖς βαρβάροις ἔργον θεῖον μὴ περιῖδεῖν· καὶ προσελθὼν τῷ ἐπισκόπῳ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας Ἀθανασίῳ — αὐτὸς γὰρ ἦν τότε τῆς ἐκεῖσε ἀρχιερωσύνης κατέχων τοὺς οἵακας — ἕκαστα αὐτῷ ὁ Φρουμέντιος τῶν γεγενημένων ὑφηγησάμενος ὑπομιμνήσκει ἐπισκόπους αὐτοῖς ἀποσταλῆναι.

- book 88 τότε ᾗτα ὁ μέγας Ἀθανάσιος σφόδρα σοφῶς καὶ συνετῶς τοῖς εἰρημένοις προσέχων, λέγει τῷ Φρουμέντιῳ· »καὶ τίνα εὐρήσομεν ἄλλον τοιοῦτον ἄνδρα, ἐν ᾧ πνεῦμα θεοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ σέ, ἀδελφέ, τὸν δυνάμενον ταῦτα ὀρθῶς διακελεύσασθαι καὶ τὰς ἐκκλησίας ὡς ἔνι μάλιστα τὰς ἐκεῖσε ἰθύνειν«; καὶ χειροτονήσας αὐτὸν ἐπίσκοπον κελεύει πάλιν εἰς Ἰνδοὺς ἀποδημῆσαι καὶ τὰς ἐκεῖσε ἐκκλησίας καθιερῶσαι καὶ αὐτόθι λαοῦ προμηθεῖσθαι.
- book 89 Πλείστη δὲ τοῦ θεοῦ χάρις προσετέθη μετὰ τὴν χειροτονίαν τῷ ἀνδρί, τὰς ἀποστολικὰς ἀφίεντι ἀκτῖνας. φθάσας γὰρ τὴν προρρη- θεῖσαν ἐνδοτάτην Ἰνδίαν, ἐπὶ σημείοις καὶ δυνάμεσι τὸ τοῦ Χριστοῦ βεβαιῶν εὐαγγέλιον, πολλὰ πλήθη τῶν Ἰνδῶν ἐπὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἀληθῆ πίστιν ἐφείλκυσε, γνησιώτατα αὐτῶν τὸν θεῖον δι' αὐτοῦ παραδεξαμένων λόγον. διὸ καὶ ἐκκλησίαι καὶ χειροτονίαι εἰς πλῆθος ἡὔξησαν ἐν ἐκείνοις τοῖς ἔθνεσι.
- book 90 ταῦτα ἡμῖν ὁ Αἰδέσιος ἐν τῇ Τύρῳ παραμείνας διηγῆσατο· πρεσβύτερος γὰρ τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας γενόμενος ἐν αὐτῇ παρέμεινεν ἕως τῆς τοῦ βίου τελευτῆς. Περὶ Ἰβήρων καὶ Λαζῶν καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς αἰχμαλώτου ἀγίας γυναικός.
- book 91 Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ οἱ πρὸς τῇ κατὰ Πόντον γῇ Ἰβηρές τε καὶ Λαζοὶ τὸν τοῦ θεοῦ ἐδέξαντο λόγον, μήπω πρὸ τούτου εἰς αὐτὸν πεπιστευκότες. τοῦ δὲ μεγίστου ἀγαθοῦ τούτου αἰτία κατέστη γυνὴ τις παρ' αὐτοῖς αἰχμάλωτος οὖσα, ἄκρον δὲ βίον μετερχομένη δι' ἐγκρατείας τε καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἔργων πάντας αὐτοὺς εἰς ἔκστασιν ἤγεν.
- book 92 ὥς δὲ τὴν αἰτίαν διεπυνθάνοντο τῆς τοσαύτης αὐτῆς ἀσκήσεως, ἀπλότῃ μὲν ἡ ἀγία ἐκείνη γυνὴ λέγει· »διὰ Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ«. οὐδένα μέντοι ἐκ τούτου εἰς πίστιν ἔφερεν τῆς εὐσεβείας, ἐθαύμαζον δὲ μόνον τὴν γυναῖκα, καὶ τῷ ξένῳ βίῳ αὐτῆς προσέχοντες πολλὰ ἐλογίζοντο.
- book 93 ἀλλ' ἐπειδὴ ἔθος ἦν αὐτοῖς, εἶπερ νήπιον εἶχον ἀσθενεῖα περιπεσόν, περιτρέχοντας αὐτοὺς πρὸς 20 auch die Quellenangabe wörtlich bei Rufin — 24—S. 154, 19 vgl. X 11 p. 973ff A2 2 εἴη Ltz εἶναι A2 | γινόμενον A2 | zu θεῖον vgl. opus dominicum Ruf. θεὸν A2 23 γυναικὸς + κατὰ τοῦ θεοδωρίτου A2 25f τούτου aus τούτους, s von 1. Hd. gestrichen A2 τοὺς ἐργωρίους ἅπαντας ἐκάστοθεν πορίζεσθαι βοήθημα, γέγονε διὰ τούτου ἐκπεριελθοῦσάν τινα πάντας ἐλθεῖν καὶ πρὸς τὴν αἰχμάλωτον.
- book 94 ἡ δὲ πρὸς τῇ θύρᾳ ἐστῶση σὺν τῷ παιδαρίῳ τῇ γυναικὶ Ἰφῇ· »οὐδὲν ἐγὼ τῷ παιδαρίῳ δυνήσομαι βοηθῆσαι, τὸν δὲ Χριστόν, ἂν ὑμῖν εἶπον πολλάκις, οἶδα δυνατὸν εἶναι καὶ νεκροὺς ἀνιστᾶν καὶ τοῖς ἀπηγορευμένοις χορίζεσθαι ἴασιν«. ἡ δὲ τοῦ παιδὸς μήτηρ καθικέτευε τὴν αἰχμάλωτον. τότε οἴκτῳ τῆς δεομένης κινηθεῖσα τὸ νήπιόν τε τῷ σάκκῳ τῷ ἑαυτῆς περιβαλοῦσα, προσευξαμένη τῷ θεῷ ἀπέδωκεν αὐτὸ τῇ μητρὶ ὑγιές.
- book 95 διέδραμε δὲ εἰς πολλοὺς τὸ γενόμενον καὶ γε ἄχρι τῆς βασιλίδος ἔφθασεν, ἥτις κατέκειτο βαρυτάτῃ νόσῳ κατεχομένη· καὶ γὰρ χρόνον ἱκανὸν ἀσθενήσασα, ἀνιάτως εἶχε λοιπὸν τὰ περὶ τῆς φθασάσης αὐτὴν χαλεπωτάτης νόσου. ἀξιοῖ μὲν οὖν τὴν αἰχμάλωτον ἀποστείλασα διὰ τῶν οἰκείων πρὸς αὐτὴν παραγενέσθαι. ἡ δὲ δέει καὶ εὐλαβεῖα ἀνανεύει τοῦ πρὸς τὴν βασιλίδι διαβῆναι, εἰδυῖα τὸν ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης δόξης παρεισδύνοντα ὄλισθον.
- book 96 διὰ τοι τοῦτο ἀπρίξ ἔχουσας αὐτὴν τοῦ μὴ ἐλθεῖν ἐπιγνοῦσά ἡ βασίλισσα κελεύει σὺν τῷ σκιμποδίῳ πρὸς αὐτὴν ἀπαχθῆναι. ἥστινος δυσωπηθεῖσα τὴν ταπείνωσιν ἡ μακαρία αἰχμάλωτος τὸν αὐτὸν τρόπον περιβαλοῦσα τὴν βασιλίδι τῷ σάκκῳ, ἐφ' ᾧ γόνυ κλίνας τὰς

εὐχὰς τῷ θεῷ προσέφερε τῇ συνήθει πρὸς τὸν Χριστὸν εὐλῇ, ὑγιῇ οἴκαόε ἀποπέμπει χαίρουσαν καὶ πορευομένην τοῖς οὐκείοις ποσί, νέον καὶ ξένον θαῦμα τοῖς ἐντοπίοις παρεχομένην, τοῦ Χριστοῦ τὴν χάριν ὁμολογοῦσαν, καθὼς παρὰ τῆς αἰχμαλώτου γυναικὸς ἐδιδάχθη, τρανῶς τε ἀπεφθέγγετο πορευομένη· »δόξα σοι Χριστέ, φηοί, δέσποτα τῆς αἰχμαλώτου· σοὶ χάρις καὶ σοὶ πᾶσα τιμή, σοπὴρ ἡμῶν τῶν εἰς σὲ πιστεύειν ἠξιωμένων«.

book 97 ἀλλὰ καὶ τῷ συμβίῳ ἐαυτῆς ἡ βασίλισσα διηγῆσατο ἕκαστα, παρῶρμησε δὲ αὐτὸν εἰς ἀμοιβὴν ἀξιόπιστον χρήμασι βουλευθῆναι ἀμείψασθαι τὴν αἰχμάλωτον τῆς εὐεργεσίας τῆς εἰς τὴν σύμβιον αὐτοῦ ἔνεκα.

book 98 ἡ δὲ βασίλισσα πρὸς αὐτὸν ἔφη· »ἡ αἰχμάλωτος αὕτη, ὦ βασιλεῦ, οὐκ ὀρέγεται ἀργυρίου οὔτε χρυσίου περιποιεῖται· δῶρον δὲ ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν ἀξιόχρεων, τὸ μόνον ἡμᾶς πιστεύσαι, ὅτι ὁ Χριστὸς υἱὸς ἐστὶ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑφίστου· ἥ γὰρ ὁ πᾶς βίος νηστεία καὶ ἐγκράτεια, περιττοὶ θησαυροὶ χρυσίου καὶ ἀργυρίου, καὶ γὰρ ἀπεπειράθησαν τῆς εὐσεβοῦς. τάλεθ' ἡ διηγοῦμαί σοι, ὦ βασιλεῦ. ἀλλ' εἴ μου παρὰ σοὶ φροντίς ἐστὶ σωτηρίας, ἀμειψώμεθα καινότερον τὴν γυναῖκα, τὸν Χριστὸν αὐτῆς παραδεχόμενοι εἰς προσκύνησιν«.

book 99 ὁ δὲ τῶς ὀκνηρότερον διετέθη, καίτοι πολλάκις ὑπο- A2 12 οὗ von 2. Hd. übergeschrieben A2 33 περιττοὶ aus περιττὸν corr. A2 μιμνησκόμενος πρὸς τῆς γαμετῆς ὑπερετίθετο ἐκλύων ταῖς εὐαγγελίαις τὴν αἴτησιν καὶ καιρὸν πρόσφορον ἐλπίζων αὐτῷ περὶ τούτου λυσιτελεῖν [ἔλεγεν]. ὁ καὶ γέγονε κατὰ πρόνοιαν θεοῦ τοῦ »πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἔλθεῖν«.

book 100 συνέβη γὰρ αὐτὸν ἐν θήρᾳ περισπώμενον περὶ ὕλην κάταλσον καὶ βαθυτάτην ἐν ἡμέρᾳ σταθαρᾷ ὑποστῆναι νύκτα ἀπροσδόκητον. ἄφνω γὰρ ἐν μεσημβρίᾳ κατὰ πάσης τῆς ὕλης περιεχύθη σκότος βαθύτατον, ἔνθα ἦν ὁ βασιλεὺς. ὥς δὲ καὶ οἱ συνόντες αὐτῷ τῇδε κάκεῖσε πρὸς τὴν θήραν διασπώμενοι εὗρηνται, φόβος συνέσχε τὸν βασιλέα μέγιστος ἥκιστα λογιζόμενον, ὅπως διαφύγῃ τὴν ἔφοδον.

book 101 ἐπεὶ δὲ καὶ πάντες οἱ συνόντες αὐτῷ τὴν αὐτὴν ὑπέμενον ἀνάγκην (ἕκαστον γὰρ τῶν πρὸς αὐτὸν ἐληλυθέναι σπευδόντων ἐν ᾧ τόπῳ τὸ σκότος ἐστήλωσε, προβῆναι μὴ συγχωρῆσαν εἰς ἀλλήλων παράκλησιν) τότε ὑπομνησθεὶς ὁ βασιλεὺς τῆς γαμετῆς τῆς ταύτην ἀνιάτως ἔχουσαν ἰασαμένης αἰχμαλώτου, ἐβόησε λέγων· »Χριστέ, ὁ τῆς αἰχμαλώτου κύριος, παράστηθί μοι τὰ νῦν, ἵνα τὴν ἐπικειμένην ἀνάγκην· ἔχω γὰρ σαφεστάτην πεῖραν τῆς θείας σου δυνάμεως τὴν ἐμὴν σύμβιον«. καὶ ἅμα τῷ τελέσαι τὴν εὐχὴν εὐθὺς περιαιρεθέντος τοῦ σκότους τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἐπεχύθη μᾶλλον ἢ τὸ πρότερον κατὰ πάσης τῆς ὕλης, ἔνθα ἦσαν ἐστηλωμένοι.

book 102 καὶ παραγενόμενοι οἴκοι ὑγιεῖς παραχρῆμα εὗρον τὸν βασιλέα κελεύοντα τὴν αἰχμάλωτον <εὐθ> ἕως πρὸς αὐτὸν γενέσθαι, μηκέτι θεὸν ἕτερον προσκυνεῖν ἐπαγγελλόμενον ἢ Ἰησοῦν Χριστόν, ὃν ἡ γυνὴ σέβεται.

book 103 ἔρχεται οὖν ἡ γυνὴ ἡ αἰχμάλωτος, καὶ γίνεται τοῦ βασιλέως διδάσκαλος πάντα τὸν τύπον τῆς πίστεως αὐτῷ ἐπιστήσασα. ὁ δὲ χαίρων οὐκ ᾔδειτο πρὸς εὐτελοῦς γυναικὸς θεοσέβειαν ἐκμανθάνων· τούναντίον δὲ ἐπ' αὐτῇ σεμνυνόμενος εἰς μέσον αὐτὴν ἄγεσθαι ἐπὶ τοῦ πλήθους ἐκέλευσε παρρησιαζόμενος ἐπ' αὐτῇ λέγων· »ὅτι μου ἡ γαμετὴ θάνατον διὰ τῆς προσευχῆς ταύτης διέδρα Χριστοῦ τοῦ παμβασιλέως τῇ χάριτι«. ἔπειθ' ἐτε τοὺς ὑπηκόους, εἰ θέλοιν σῶζεσθαι, καὶ τὰ αὐτὰ φρονεῖν καὶ τὴν εἰς Χριστὸν αἰρεῖσθαι προσκύνησιν τῶν εἰδώλων καταφρονούντας.

book 104 Ἐπειδὴ δὲ ἔμαθε πρὸς τῆς ἀγίας γυναικὸς ὅτι ἐκκλησίας χρὴ ἰδρύσασθαι εἰς προσκύνησιν τοῦ Χριστοῦ, ὁμοῦ προῆει ἐπὶ τὴν χρεῖαν σπουδαίως. ὥς δὲ τοῦ οἴκου τὸν περίβολον ἤγειραν οἰκοδομήσαντες, 4 I Tim. 2, 4 A2 22 <εὐθ> Hei] ἕως Rand Θ A2 34 ἰδρύσασθαι: ὅς

übergeschrieben A2 35 am Rand Θ A2 ἔδει δὲ λοιπὸν τοὺς κίονας στήσαι ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου πρὸς διαίρεσιν τῶν συνερχομένων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, θέλων ὁ θεὸς ἀγίον γνώμην ἐνθεῖναι τῷ τε βασιλεῖ καὶ πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ ὑπηκόοις περὶ τοῦ διὰ τῆς αἰχμαλώτου γυναικὸς κηρυχθέντος εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ποιεῖ τὸν τρίτον κίονα εἰς μέσον ὀρθωθέντα ἔτι τε πλάγιον ὄντα μὴ γενέσθαι εἰς τέλος ὀρθιον καθάπερ καὶ οἱ δύο ἕτεροι καὶ πολλὰ καμώντες οἱ τεχνῖται τὰ τε ἱστία οὖν ταῖς μηχαναῖς ἀπάσαις διαρρήξαντες καὶ συντρίψαντες ὑπεξαναχωροῦσι φεύγοντες, δεδιότες μὴ ἐναπολειφθέντες χαμαὶ ὑπὸ τὸν κίονα ἀποθάνωσιν· ἴστατο γὰρ ὁ κίων ἐν τῷ ἄερί κρεμάμενος πλάγιος, μηδενὸς ὡς ἔθος τοῖς τεχνίταις ἐπινοουμένου παρ' αὐτῶν τινος βοηθήματος.

book 105 ἀκούει ταῦτα ἡ αἰχμάλωτος καὶ δέει πολλῶ συσχεθεῖσα, μὴ ἀνάπαλιν τὸ πλῆθος ἐπιδῶ ἑαυτὸ πρὸς τὰ εἶδωλα, ἔρχεται δύνοντας τοῦ ἡλίου κατὰ τὸν τόπον καὶ κλίνασα γόνυ πρὸς τὸν θεὸν ἕως πρωῒ ἤγειρε διὰ τῆς εὐχῆς τὸν κίονα, οὐκ ἐπὶ τὴν βάσιν ἐστῶτα, ἀλλ' ὀρθὸν μὲν ἡρτημένον ἐπάνω τῆς βάσεως ὅσον ἀπὸ πήχεως ἑνός, οἰκονομοῦντος τοῦ θεοῦ μὴ ἀπιέναι τὴν αἰχμάλωτον οἴκοι ἕως τῆς τοῦ πλήθους ἀφίξεως, ἵνα γνῶσιν αὐτῆς τὴν ἐν τῷ ὑπ' αὐτῆς κηρυττομένῳ ἀληθινῷ θεῷ πίστιν.

book 106 ἦλθον οὖν ἔωθεν σὺν τῷ βασιλεῖ, καὶ ἰδόντες ὀρθιον ἡρτημένον τὸν τηλικούτον κίονα ἐξίσταντο. τότε τῆς αἰχμαλώτου πᾶσι γενομένης καταφανοῦς διὰ τὸ γεγονός, ἀναστάσης αὐτῆς ἐκ τῆς εὐχῆς εὐθέως ὁ κίων, οἷά τινων τεχνιτῶν τῇ οἰκείᾳ βάσει αὐτὸν προσαρμοζόντων ὡς ἔνι μάλιστα ἀπετέθη, πλείστην ὄσσην παρὰ τοὺς ἔμπροσθεν καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν κίονας ἔχων εὐπρεπῆ τὴν ἀσφάλειαν.

book 107 ἐκ τούτου γέγονε καὶ τοὺς λοιποὺς τοῦ πλήθους συνελθεῖν καὶ συνομολογῆσαι τὴν τοῦ βασιλέως πίστιν θαυμάζοντας Χριστόν· τοῦτο γὰρ αὐτοῖς ἡ αἰχμάλωτος ἐκείνη ἀγία γυνὴ διεμαρτύρατο· ἐδεδοίκει γὰρ τοῦ πλήθους τὴν ἀπλότητα, μήποτε ἄρα ὑπὸ τῆς πατρῴας δεισιδαιμονίας νυττόμενοι εἰς αὐτὴν τὸ εἰς Χριστὸν σέβας ἀπενέγκοιντο, ἤγουν δόξαν περὶ αὐτῆς σχῶσι μὴ συντείνουσιν πρὸς εὐσέβειαν.

book 108 διὰ τοῦτο καὶ κοινωνῆσαι αὐτοὺς τῆς εὐχῆς προετρέψτο, ἡνίκα τὸν κίονα ἡρτημένον τῷ οἰκείῳ τόπῳ προσαρμοσθῆναι πεποίηκε, συσκιάζουσα διὰ τούτου τὴν οἰκείαν ὑπόληψιν, τὴν δὲ τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ ἐνέργειαν λέγουσα εἰς πάντας ἀνθρώπους τοὺς εἰς αὐτὸν εὐσεβοῦντας διαβαίνειν ἐν ταῖς ὑπὲρ ἄνθρωπον πράξεσι.

book 109 Μετὰ δὲ τὸ τελειωθῆναι τὴν ἐκκλησίαν ὑποτίθεται τῷ τε βασιλεῖ καὶ τῇ βασιλίδι ἡ αἰχμάλωτος πέμψαι αὐτοὺς πρὸς τὸν τῆς εὐσεβείας σύντροφον τὸν θεοφιλέστατον βασιλέα Κωνσταντῖνον πεμφθῆναι αὐτοῖς παρ' αὐτοῦ αἰτουμένους τὸν τὴν ἐκκλησίαν ἐκκλησίαν καθιερώσοντα. τότε ὑπὸ τε τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ κοινοῦ τῶν Ἰβήρων οἱ σταλέντες πρεσβευταὶ καταλαμβάνουσι τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀναγγέλοντες τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ τὴν ἐκεῖσε κρατυνθεῖσαν τοῦ Χριστοῦ πίστιν, ἐπίσκοπον αἰτοῦντες δοθῆναι αὐτοῖς παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν τῶν παρ' αὐτοῖς ἐκκλησιῶν καθιέρωσιν ὁμοῦ καὶ διατύπωσιν.

book 110 οὓς προσηνῶς δεξάμενος ὁ εὐσεβὴς καὶ φιλόχριστος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, χαίρων ἐν τῷ κυρίῳ παρέσχε τὴν αἴτησιν, τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον Ἀλέξανδρον παρορμήσας χειροτονῆσαι τῶν Ἰβήρων ἐπίσκοπον, ὁμοῦ συνορῶν θεοῦ νεῦμα εἶναι τοῦ τοὺς ἀλλοφύλους οὐτῷ καθυποτάσσοντος.

book 111 τούτων ἡμῖν ὁ πιστότατος Βακκούρις ὑφηγητὴς γέγονεν, ἀνὴρ εὐλαβέστατος καὶ τοῦ βασιλικοῦ γένους τῶν παρ' αὐτοῖς Ἰβήρων περιφανέστατος, <ὃς> σατράπης καταστὰς καὶ ταῖς ἀκρωρείαις τῆς Παλαιστίνης κατὰ τῶν Σαρακηνῶν βαρβάρων ἐπιστρατεύσας πόλεμον ἄκρως ὅτι μάλιστα τὴν κατ' αὐτῶν νίκην ἤρατο.

- book 112 Ἄλλ' ἐπανιτέον εἰς τὸ ἐγχειρισθὲν τῆς βασιλείας τῆς ἱστορίας· ὁ γάρ τοι βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐπιμελέστερος ὢν περὶ τὸν χριστιανισμόν καὶ ἀποστολικῶς εἰς τὸν Χριστὸν ἐκκαίόμενος πόθῳ, ἐτέρας καὶ αὐθις ἐκκλησίας κατὰ πόλεις ἐποίει κοὶ μίαν μὲν ἐν τῇ καλουμένῃ δρυὶ τῇ Μαμβρῇ, ὑφ' ἣν τοὺς ἀγγέλους ξενισθῆναι πρὸς τοῦ Ἀβραάμ οἱ ἱεροὶ λόγοι μηνύουσι, κατεσκεύασε.
- book 113 μαθὼν γὰρ ὁ τὰ πάντα ἄριστος καὶ θεοφιλέστατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὑπὸ τῇ δρυὶ ἐκείνῃ βωμὸν ἰδρῦσθαι καὶ θυσίας Ἑλληνικὰς ἐπ' αὐτῷ τελεῖσθαι, μεμφεται μὲν δι' ἐπιστολῆς Εὐσεβίῳ τῷ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης ἐπισκόπῳ παριδόντι τὸ τοιοῦτον μυσαρὸν κελεύει δὲ τὸν μὲν βωμὸν ἀνατραπῆναι, πρὸς δὲ τῇ δρυὶ ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ τοῦ ζώντος κατασκευασθῆναι.
- book 114 ἔτι καὶ ἐν Ἡλιουπόλει τῆς Φοινίκης μαθὼν αὐτοὺς ἀσεβῶς βιοῦντας καὶ αἰσχρὰν ἀγωγὴν μετιόντας, νόμῳ σεμνῷ τὸν αἰσχρὸν αὐτῶν ἀνείλε βίον, ἐκκλησίαν δὲ κτίσας ἐν τῇ αὐτῇ πόλει καὶ ἐπίσκοπον χειροτονηθῆναι παρασκευάσας κληρὸν τε ἱερὸν σὺν αὐτῷ ἐν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ καθιερω- 14 Quellenangabe fast wörtlich so bei Rufin — 20—S. 155, 11 Socr. I 18, 5ff p. 110 — 24 vgl. Gen. 18, ff A2 1 ὧ in τῷ undeutlich A2 16 corr. Holl 22 ἐκκαίόμενος: αἱ durch Correctur A2 30 im Text ἀνατραπῇ, darüber von 2. Hd. εἶναι A2 θῆναι προστάξας, οὕτως τὰ Ἡλιουπολιτῶν κακὰ μετριώτερα ἀπειργάσατο, οὐ μὴν ἀλλὰ γὰρ καὶ ἄρχοντας πολιτικούς Χριστιανούς καὶ ἐπὶ βίῳ σεμνῷ μαρτυρουμένους ἐπιλεξάμενος προσκατέστησε τῇ πόλει καὶ τῇ περιχώρῳ πάσῃ, θάνατον αὐτοῖς ἀπειλήσας, εἰ μὴ τῆς πρότερον προσοῦσης αὐτοῖς ἀσχρουργίας καὶ τῆς περὶ τὰ μυσάρᾳ εἶδωλα δεισιδαιμονίας αὐτῶν ὡς τάχιστα ἑαυτοὺς μεταβάλοιεν.
- book 115 ἴτι τε τὸν ἐν Ἀφάκοις τῆς Ἀφροδίτης* ἄρρητοποιίας ἀνέτρεψε, καὶ τὸν ἐν τῇ Κιλικίᾳ Πυθωνικὸν ἀπήλασε δαίμονα, τὸν ναὸν ἐν ᾧ ἐφώλευεν ἐκ θεμελίων ἀνατραπῆναι κελεύσας. τοιαῦτα ὁ πιστότατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος πανταχοῦ γῆς εἰργάζετο χρηστά.
- book 116 Παραθήσω δὲ καὶ ἕτερον τεκμήριον τῇδε τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ τῆς τοῦ αὐτοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου εἰς τὸν τῶν ὅλων θεὸν πίστεως. τοσοῦτος γὰρ αὐτῷ ἦν ὁ περὶ τὸν Χριστὸν πόρος καὶ ζήλος, ὡς καὶ εἰς Πέρσας σκεπτόμενος ὑπὲρ τῶν ἐκεῖσε Χριστιανῶν διαβῆναι κελεῦσαί τε κατασκευασθῆναι σκηνὴν ἐκ ποικίλης ὀθόνης ἐκκλησίας τύπον ἀποτελοῦσαν, ὡς καὶ Μωσῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ πεποίηκε καὶ ταύτην φέρεσθαι ἐν τῇ ὁδῷ, ἵνα ἔχῃ κατὰ τοὺς ἐρήμους τόπους εὐκτήριον εὐπρεπές, ἐν ᾧ τὰς εὐχὰς τῷ θεῷ ἀναπέμπει.
- book 117 ἀλλὰ τὴν μὲν ἐπὶ τὴν Περοίδα πορείαν διανύσαι αὐτὸν τότε κατὰ γνώμην αὐτῷ οὐχ ὑπήντησε, τῆς τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ προμηθουμένῳ εἰρήνης· ὁ δ' ἐκεῖσε, τῶν Περσῶν λέγω, βασιλεὺς ὑπὲρ τῶν ὑπ' αὐτὸν τῆς εὐσεβείας τροφίμων τὴν πρόνοιαν ποιούμενος, μαθὼν αὐτοὺς ὑπὸ τῶν ἐκεῖσε ἀσεβῶν ἐλαυνομένους καὶ αὐτὸν δὲ τοῦτον τὸν ἐκεῖ <ίνων> βασιλέα τῇ πλάνῃ δεδουλωμένον παντοδαπούς αὐτοῖς καττύειν ἐπιβουλάς, Σαβώριος δὲ ἦν, ἐπέστειλεν αὐτῷ καὶ εὐσεβεῖν παραινῶν καὶ τοὺς εὐσεβεῖς καὶ Χριστιανούς τιμῆς ἀπολαύειν αἰτῶν. σοφῇ δὲ τὴν τοῦ φιλοχρίστου βασιλέως σπουδὴν αὐτὰ δείξει τὰ γράμματα.
- book 118 »Τὴν Μίαν πίστιν φυλάττων τοῦ τῆς ἀληθείας φωτὸς μετα- >λαγχάνω· τῷ τῆς ἀληθείας φωτὶ ὁδηγούμενος τὴν θεῖαν πίστιν ἐπι- 11—21 Quelle Johannes? — 16 f vgl. Exod. 36 — 22—28 vgl. Thdt. I 24, 12f p. 76 — 31—S. 157, 11 vgl. Thdt. I 25, 1—13 p. 76 ff A2 7 Ἀφάκοις Socr.]. ἀφάτοις A2 | * erg. nach Socr. etwa: ναὸν καθελὼν τὰς ἐκεῖ γιγνομένας ἀνέδην 13 τοσοῦτον A2 17 ἔχῃ Ltz. ἔχει A2 24 ἐκείνων Thdt.]. ἐκεῖ (entgegen d. Sprachgebrauch) A2 26 ἀπολαύειν corr. aus ἀπολάβειν A2 >γινώσκω. τοιγάρτοι ὡς τὰ πράγματα βεβαιοῖ, τὴν ἀγιοτάτην >σκεῖαν γνωρίζω διδάσκαλον οὖσαν τῆς γνώσεως τοῦ ἀγιοτάτου >ταύτην τὴν λατρείαν ἔχειν ὁμολογῶ. τούτου τοῦ θεοῦ μου >δύναμιν ἔχων σύμμαχον, ἐκ τῶν περάτων τοῦ ὠκεανοῦ >πᾶσαν ἐφεξῆς τὴν οἰκουμένην <ις> σωτηρίας >ὡς ἅπαντα ὅσα ὑπὸ τοσοῦτοις τυράννοις ἔθνη δεδουλωμένα >καθημεριναῖς συμφοραῖς τρυχόμενα ἐξίτηλα γέγονε, ταῦτα νῦν >λαμβάνοντα τὴν τῶν κοινῶν

ἐκδικίαν, ὥσπερ ὑπὸ πολλῆς τινος >πείας ἀναζωπυρηθέντα, αὐχοῦσι τε καὶ ἀγάλλονται καὶ πανηγυρικὰς >τῷ θεῷ ἐπιτελοῦσιν ἑορτάς.

book 119 τοῦτον τὸν θεὸν ἐγὼ πρεσβεύω, οὐπερ >τὸ σημεῖον ὁ αὐτῷ ἀνακείμενός μοι στρατὸς ὑπὲρ τῶν ὤμων φέρει, >καὶ ἐφ' ἅπερ ἂν ὁ τοῦ λόγος λόγος παρακαλεῖ, κατευθύνεται. ἐξ >αὐτῶν δ' ἐκείνων περιφανέσι τροπαίοις αὐτίκα τὴν χάριν >τοῦτον τὸν θεὸν ἀκραιφνεῖ καὶ καθαρᾷ διανοίᾳ ἐν τοῖς >τυγχάνειν ὑπεραυγάζομαι.

book 120 >Τοῦτον δὲ τὸν θεὸν ἐπικαλοῦμαι γόνυ κλίνας, φεύγων μὲν πᾶν >αἶμα βδελυκτόν καὶ ὀσμάς ἀηδεῖς καὶ ἀποτροπαίους, πᾶσαν δὲ >πηδὸνα ἐκκλίνων, αἷς ἢ παμμίαρος καὶ ἀθέμιτος πλάνη >πολλοὺς τῶν ἐθνῶν καὶ ὅλα γένη χράνασα κατέρριψε, τοῖς κατω- >τάτῳ παραδοῦσα μέρεσιν.

book 121 ἃ γὰρ ὁ θεὸς τῶν ἀνθρώπων πρόνοιαν >διὰ φιланθρωπίαν οἰκίαν ποιούμενος χρείας ἡμῶν ἔνεκα εἰς τοῦμ- >φανὲς παρήγαγε, ταῦτα πρὸς τὴν ἐκάστου ἐπιθυμίαν κακῶς ἀνέρ- >χεται· καθαρὰν δὲ μόνην διάνοιαν καὶ ψυχὴν ἀκηλίδωτον >ἀνθρώπων ἀπαιτεῖ, τὰς τῆς ἀρετῆς καὶ εὐσεβείας πράξεις ἐν >σταθμώμενος. ἐπικείας γὰρ καὶ ἡμερότητος ἔργοις ἀρέσκεται >φιλῶν, μισῶν τοὺς ταραχώδεις, ἀγαπῶν τὴν πίστιν,

book 122 ἀπιστίαν κολά- >ζων, πᾶσαν μετὰ ἀλαζονείας δυναστείαν καταγνοὺς καταβάλλει, >ὑπερηφάνων τιμωρεῖται, τοὺς ὑπὸ τύφου ἐπαιρομένους ἐκ βάθρων >ἀναιρεῖ. οὗτος καὶ βασιλείαν δικαίαν περὶ πολλοῦ ποιούμενος ταῖς >παρ' αὐτοῦ ἐπικουρίαις κρατύνει, σύνεσιν τε βασιλικὴν τῷ >τῆς εἰρήνης διαφυλάττει.

book 123 >Διὸ χαίρων ἄγαν ὑπεραγάλλομαι, ἀδελφέ, τοῦτον θεὸν >ὁμολογῶ<ν> πάντων ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα, ὃν πολλοὶ τῶν τῆδε 9 Interpolation des Gelasius — 27 vgl. Jes. 13, 11 A2 5 βεβαίαις Thdt.] βεβαία A2 6 τυράννοις aus τυράννης A2 7 συμφοραῖς A2 10 Am Rand noch kenntlich ὑπρτ . . . ἀλλ von sräterer Hd. 11 αὐτῷ corr. aus αὐτοῦ A2 IU μὲν übergeschrieben von späterer Hd. 21 οἰκίαν A2 27 ἀλοζονείας A2 33 ὁμολογῶν Thdt.] ὁμολογῶν A2 >σάντων, μανιώδεσι πλάναις ὑπαχθέντες, ἐπεχείρησαν >ἀλλ' ἐκείνους ἅπαντας τοιοῦτον τιμωρὸν τέλος κατανάλωσεν, >πᾶν τὸ μετ' ἐκείνους ἀνθρώπων γένος τὰς ἐκείνων συμφορὰς οὐκ >ἀντ' ἄλλου παραδείγματος ἢ ταύτας παρὰ τοῖς τὰ ὅμοια >τίθεσθαι.

book 124 τούτων ἐκεῖνον ἵνα ἡγοῦμαι γεγονέναι, ὃν καθάπερ τις >σκηπτὸς ἢ θεία δίκη τῶν τῆδε ἀπελάσασα τοῖς ὑμετέροις μέρεσι >παραδέδωκε, τῆς ἐπ' αὐτῷ αἰσχύνῃς πολυθρύλλητον τὸ παρ' ὑμῖν >τρόπαιον ἀποφήναντα.

book 125 >Ἀλλὰ γὰρ ἔοικεν εἰς καλὸν προκεχωρηκέναι τὸ καὶ ἐν τῷ >ἡμᾶς αἰῶνι τὴν τῶν τοιούτων τιμωρίαν περιφονῇ δειχθῆναι.

book 126 >δὸν γὰρ καὶ αὐτὸς ἐκείνων τὰ τέλη, τῶν ἔναγχος ἀθεμίτοις >προστάγμασι τὸν τῷ θεῷ ἀνακείμενον ἐκταραξάντων λαόν. >καὶ πολλὴ χάρις ὅτι θεῷ, ὅτι τελεία προνοία πᾶν τὸ ἀνθρώπινον >γένος, τὸ φυλάττον τὸν θεῖον αὐτοῦ νόμον, ἀποδοθείσης αὐτῷ >εἰρήνης, ἀγάλλεται καὶ γαυριᾷ.

book 127 ἐντεῦθεν καὶ ἡμῖν αὐτοῖς πεπεισ- >μένον, ὅτι κάλλιστα καὶ ἀσφαλέστατα ἔχειν ἡμᾶς ἅπαντα >ὁπότε διὰ τῆς τούτων, τῶν τοῦ θεοῦ λέγω λαῶν, καθαρᾶς >δοκίμου θρησκείας ἐκ τῆς περὶ τὸ θεῖον συμφωνίας πάντα<ς> >ἀγείρειν ἄξιον.

book 128 >Τούτου τοῦ καταλόγου τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐμῶν συνθεραπὸν >των, λέγω δὴ τῶν Χριστιανῶν (ὑπὲρ γὰρ τούτων ὁ πᾶς μοι >πῶς οἶμι με ἥδεσθαι ἀκούοντα, ὅταν καὶ τῆς Περσίδος τὰ κράτιστα >ἐπὶ πλεῖστον ὥσπερ ἔστι μοι βουλομένῳ κομῆται; σοὶ τε οὖν, >ἄτε πρεπῶδες τὰ κάλλιστα νέμειν ἐκείνοις ἐπινεύσεως, >ὡσαύτως τὰ κάλλιστα, ὅ τι σοὶ κἀκείνοις.

book 129

οὕτως γὰρ ἔξεις τὸν >τῶν ὅλων δεσπότην καὶ θεὸν πρᾶον, ἵλεων καὶ εὐμενῇ. >τοιγαροῦν, ἐπειδὴ τοσοῦτος εἶ, σοὶ παρατίθημι, ὅτι >ἐπίσημος εἶ, ἐγχειρίζων τὴν τούτων διακυβέρνησιν, τῶν >λέγω, τοῖς τῆς εἰς τὸν θεὸν θρησκείας εὐσεβοῦς ἐν αὐτοῖς >τεύουσι· τούτους ἀγάπα ἀρμοδίως τῆς σαυτοῦ φιλανθρωπίας. σαυτῷ >τε γὰρ καὶ ἡμῖν ἀπερίγραπτον δώσει<ς> διὰ τῆς πίστεως τὴν χάριν».

book 130 Τοσαύτην ὁ τὰ πάντα ἄριστος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος τῶν ἐν τῇ εἰς Χριστὸν εὐσεβεῖα κοσμουμένων ἐποιεῖτο φροντίδα, οὐ μόνον A 2 4 ἀντ' ἄλλου corr. aus ἀντάλου A 2 συμφοράς ἀντ' ἄλλου παραδείγματος ἐπαράτους τοῖς τὰ ὅμοια ζηλοῦσι Thdt. 5 ἐκεῖνον corr. aus ἐκείνων A 2 6 ὑμετέρας A 2 11 Nach αὐτὸς Rasur oder Flecken, worauf von 3 Buchstaben kenntlich ε A 2 18 πάντα Thdt.] πάντα A 2 24 über ἐκείνοις übergeschrieben ει(?) A 2 25 corr. nach Thdt. σὺ κἀκεῖνοι A 2 31 δώσεις Thdt.] δώσει A 2 τῶν ὑπηκόων ἐπιμελούμενος, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑφ' ἕτερα σκῆπτρα τελούντων εἰς δύναμιν προμηθούμενος. διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς τῆς ἄνωθεν θείας κηδεμονίας ἀπήλαυσε, καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ Ῥωμαίων κόσμῳ οὐ μὲν δὲ ἀλλὰ καὶ τῶν βαρβάρων τὰς ἡνίας κατέχωνε, ὕνους εἶχε τοὺς ἡδονῆς πειθομένους. καὶ γὰρ καὶ οἱ βάρβαροι ἰκόντες ματος μεθ' ἡδονῆς πειθομένους.

book 131 καὶ γὰρ καὶ οἱ βάρβαροι ἐκόντες λοιπὸν <ἦ> φόβῳ πολέμου κρατούμενοι ἐδούλευον, δεδιότες τὸν συμπαρόντα θεόν. πανταχοῦ γὰρ τρόπαια ἴσταντο, νικηφόρος ὁ βασιλεὺς κατὰ πόντων ἐδείκνυτο. ἀλλὰ ταῦτα μὲν κα' ἄλλοι πλείστοι ὅσοι ἀκριβέστερόν εἰς δόξαν τοῦ τῶν ὅλων θεοῦ εὐφημοῦντες συνέγραψαν, ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τὴν ἀκολουθίαν τῆς προκειμένης ἱστορίας πάλιν τὸν λόγον ἀγώμεν. Περὶ Κωνσταντίας τῆς ἀδελφῆς τοῦ πανευφήμου βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ τοῦ παραθέντος αὐλῷ παρ' αὐτῆς Ἀρειανοῦ πρεσβυτέρου.

book 132 Ὁ μὲν οὖν πιστότατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος τῆς τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνης προμηθούμενος τὰς τούτων φροντίδας κατὰ τὸν ἀπόστολον, ὡς πολλάκις εἰρήκαμεν, ἐν τῇ ψυχῇ περιέφερεν. οἱ δὲ τῷ δοκεῖν ἱερεῖς λεγόμενοι, ὅσοι τὴν Ἀρείου λώβην εἰσεδέξαντο, ἡρεμεῖν οὐκ ἠνείχοντο, ἄσπονδον τὸν κατὰ τῆς ἀληθείας ἀναδεξάμενοι ποικίλας μηχανὰς κατὰ τῆς ὁρθῆς ἐπιτεχνώμενοι πίστεως.

book 133 Κων- Ἀρείου βλασφημίας κοινωνῶν, θῶπα ἀκροθίνιον τουνομα Εὐτοκίον.

book 134 καὶ τὰ μὲν πρῶτα προσεφθάρη τισὶ τῶν τῆς Κωνσταντίας θεραπευτῶν, αὐτίκα δὲ καὶ αὐτῇ τῇ Κωνσταντίᾳ εἰς ὄψιν ἔρχεται. καὶ δὴ πλείστης ὅσης πρὸς αὐτῆς ἀπολαύων παρρησίας ὁμοῦ καὶ κηδεμονίας διὰ τῶν συχνοτέρων συντυχιῶν προὔχῳρει αὐτῷ καὶ ἡ περὶ Ἀρείου πρὸς αὐτὴν ὁμιλία.

book 135 θαρρήσας δὲ λοιπὸν συνήρπαζεν αὐτὴν διὰ τῶν ἀπατηλῶν αὐτοῦ λόγων. ὡς φθόνος, φησί, μόνος τὰ κατὰ Ἀρείου εἰργάσατο. ἔπειθέ τε αὐτὴν διὰ τούτων καὶ τῶν τοιούτων ἀπατηλῶν αὐτοῦ λόγων, ὡς τὰ αὐτὰ φησι φρονεῖ καὶ διδάσκει 15 – S. aus 7 aus Johannes? Gelasius bietet mehr als die Parallelrecensionen Socr. I 25, Thdt. 11 3, Rufin X 12 — 22 s. SS. 13, 6f. 18, 16. 147, 19 — 24 f der Name nur hier überliefert A 2 zu 7 vgl. Thdt. 8 ἴστατο Thdt. 17 τῷ Holl] τοῦ A 2 27 ἀπολαύων u auf Rasur (vgl. S. 155, 27) A 2 31 Ἀρειον A 2 32 λόγον A 2 Ἀρειος ὁμοίως Ἀλεζάνδρῳ καὶ τοῖς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἐπισκόποις.

book 136 ἡ δὲ Κωνσταντία ἐπίστευσε τοῖς λεγομένοις αὐτῇ παρ' αὐτοῦ, μάλιστα ἀκούσασα παρ' αὐτοῦ ὁμόφρονα εἶναι τὸν Ἀρειον Ἀλεζάνδρου τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, ζήλῳ δὲ τῆς παρὰ τῶν πολλῶν εὐκληρίας μάτην αὐτῷ ἐναντιοῦσθαι τὸν πάπαν Ἀλέξανδρον. γίνεται οὖν εἰσδεξαμένην τὴν Κωνσταντίαν τὰ τῆς τοῦ κατὰ Ἀρειον πρεσβυτέρου ἀπάτης ῥήματα ἡσθῆναι μὲν αὐτὴν ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις καὶ πλείονος τὸν πρεσβύτερον ἐκεῖνον ἀξιῶσαι τιμῆς κοῖ ἐν τοῖς οἰκειοτάτοις ἔχειν αὐτόν.

- book 137 Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀσθενεῖα χαλεπωτάτῃ περιέπεσεν, ἐν ᾗ καὶ ἐτελεύτησε. γνοὺς τοίνυν ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος παρεγένετο σπουδαίως πρὸς αὐτὴν ἐπισκεψόμενος αὐτήν. καὶ γὰρ μετὰ τὴν τοῦ ἀσεβοῦς ἀνδρὸς αὐτῆς τελευτὴν καὶ τὴν τῆς θεοφιλεστάτης καὶ αἰοιδίου Ἑλένης τῆς μητρὸς αὐτῶν εἰς τὸν ἄλυπον βίον μετάστασιν πάσης αὐτὴν κηδεμονίας ἡξίου ὁ πανεύφημος οὗτος καὶ πιστότατος βασιλεὺς, καὶ τῶν τῆς χηρείας ἢ ὀρφανίας ὁδυνηρῶν πείραν αὐτὴν λαβεῖν οὐκ ἐφῆκέν. οὗ καὶ χάριν καὶ παρ' αὐτὴν τὴν τελευτὴν τὴν ἀρμόττουσαν αὐτῇ καὶ ἀπὼν καὶ παρὼν παρεῖχε θεραπείαν.
- book 138 μετὰ γοῦν πολλὴν συνομιλίαν τοῦ τε βασιλέως καὶ τῆς Κωνσταντίας λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ Κωνσταντία ἅτε πρὸς γνήσιον ἀδελφὸν θαρροῦσα· «μῖαν μοι χάριν δός, ὦ πανεύφημε βασιλεῦ, ἀπερχομένη πρὸς τὸν θεόν» ὁ δὲ βασιλεὺς πρὸς αὐτήν· «ποῖαν, φησί ταύτην»; ἡ δὲ Κωνσταντία πρὸς αὐτὸν ἐφη· «δέομαί σου, φησί, βασιλεῦ, ἵνα τὸν Ἄρειον ἀνεθῇ τῆς ἐξορίας κελύσεως καὶ τὴν ἀπὸ συοκευῆς ἐπαναστᾶσαν αὐτῷ συμφορὰν καταστείλῃς, μηδὲ ἐν βραχεῖ ἀθώοις αἵμασι κηλῖδα τῇ εὐοβεῖ σου βασιλείᾳ προσάφῃς».
- book 139 ἠνέσχετο οὖν τῆς ἀδελφῆς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, νομίσας αὐτὴν ἀδελφικῇ διαθέσει ταῦτα λέγειν πρὸς αὐτὸν καὶ μὴ παραπεισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ κατὰ Ἄρειον πρεσβυτέρου σύμβουλον ἀσφαλῇ νομίσας αὐτῷ εἶναι τὴν ἀδελφήν.
- book 140 καὶ τέως μὲν ἐπιβῆναι τὸν Ἄρειον τῇ Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τῇ Αἰγύπτῳ ἐκώλυσεν, ἀνεθῆναι δὲ αὐτὸν εὐθέως τῆς ἐξορίας ἐκέλευσε διὰ τὴν τῆς Κωνσταντίας τῆς αὐτοῦ ἀδελφῆς παράκλησιν. παρθετο δὲ αὐτῷ ἡ Κωνσταντία καὶ τὸν πρεσβύτερον ἐκεῖνον τὸν κατὰ Ἄρειον πείθεσθαι αὐτῷ τὸν βασιλέα παρακαλέσασα καὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις ἡδεσθαι· «ὥς ἔχουσα πείραν αὐτοῦ τῆς ὀρθότητος, σοὶ τοῦτον, εὐσεβέστατε βασιλεῦ, παρακατατίθιμι».
- book 141 Καὶ δὴ ἡ μὲν Κωνσταντία τὸν ἀνθρώπειον ὑπεξέρχεται βίον· ὃ γε μὴν πρεσβύτερος ἐκεῖνος ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσέδυ, ὁ γὰρ δὴ ἡμερώτατος καὶ θεοφιλέστατος βασιλεὺς τῇ Κωνσταντίᾳ τοῦτο ποιεῖν ὑποσχόμενος, μετὰ ταῦτα πεπληρωκε τὴν υποσχεσιν κοὶ θαμὰ φοιτᾷ παρ' αὐτὸν ἐκελεύετο, παρρησίας τε ὅτι μάλιστα πλείστης αὐτῷ ὁ βασιλεὺς μετέδωκε, καὶ λίαν ἐν τοῖς οἰκειοτάτοις τοῦ χριστοφόρου βασιλέως Κωνσταντίνου ὑπῆρχε.
- book 142 Ταῦτα ἀκούσαντες Εὐσέβιος ὁ Νικομηδείας καὶ Θεόγνιος ὁ Νικαίας ἔτι ἐν τῇ ἐξορίᾳ διάγοντες, θαρρήσαντες γράφουσι βιβλίον μετανοίας δῆθεν καὶ πέμπουσι τοῖς κορυφαιοτάτοις τῶν ἐπισκόπων ἀνακληθῆναι τῆς ἐξορίας αἰτοῦντες, διαβεβαιούμενοι λόγῳ, οὐ τρόπῳ, ὥς καὶ τὸ πρότερον, δέχεσθαι καὶ κρατεῖν τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν.
- book 143 καὶ δὴ χρηστευσαμένων εἰς αὐτοὺς τῶν ἐπισκόπων τῶν τὸ βιβλίον τῆς ἐπιπλάστου μετανοίας αὐτῶν δεξαμένων, καὶ τῆς ἐξορίας κατὰ παράκλησιν ἀνεκλήθημεν ἐκ βασιλικοῦ προστάγματος καὶ τὰς ἐκκλησίας ἐξ ὧν ἐξηλάθησαν, ἀπειλήφασιν, τοὺς εἰς τὸν αὐτῶν τόπον χειροτονηθέντας ἐπισκόπους ἐξωθήσαντες, Ἀμφίονα μὲν Εὐσέβιος, Χρῆστον δὲ Θεόγνιος.
- book 144 Καλὸν δ' ἂν εἴη καὶ αὐτοῦ τοῦ βιβλίου τῆς νόθου αὐτῶν μετανοίας τὸ ἀντίγραφον ἐντάξαι τῇδε τῇ συγγραφῇ. ἔστι δὲ οὕτως· Βιβλίον ἐπιπλάστου μετανοίας Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας καὶ Θεογνίου Νικαίας·
- book 145 »Ἡδὴ μὲν καταψηφισθέντες παρὰ τῆς ὁσιότητος ὑμῶν ἐν ἡσυχίᾳ >φέρειν τὰ κεκριμένα παρὰ τῆς ἀγίας ὑμῶν ἐπικρίσεως >ἀλλ' ἐπειδὴ τόπον δίδομεν καθ' ἑαυτῶν διὰ τῆς σιωπῆς, >ένεκεν ἀναφέρομεν ἐπὶ τὴν ἀγιότητα ὑμῶν, ὅτι ἡμεῖς καὶ τῇ >ὑμῶν συνόδῳ συνεδράμομεν καὶ τὴν ἴννοϊαν ἐξετάσαντες ἐπὶ τῷ >ὁμοουσίῳ ὅλοι ἐγενόμεθα τῆς εἰρήνης, μηδαμοῦ τῇ
- book 146 >θήσαντες. ὑπομνήσαντες δὲ ἐπὶ ἀσφαλείᾳ τῶν ἐκκλησιῶν ὅσα τὸν >λογισμὸν ἡμῶν ὑπέτρεχε, καὶ πληροφορήσαντες καὶ >τες τοὺς δι' ἡμῶν πεισθῆναι ὀφείλοντας ὑπεσημηνάμεθα τῇ >τῷ δὲ ἀναθεματισμῷ οὐχ ὑπεγράψαμεν, οὐχ ὥς τῆς >γοροῦντες, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ὥς ἀπιστοῦντες

τοιούτον εἶναι >κατηγορηθέντα ἐκ τῶν ἤδη παρ' αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς διὰ τε ἐκιστολῶν 4—6 vgl. Thdt. 6 p. 97 — 8—20 vgl. Socr. 1 14, 1 p. 97. Philostorg. p. 10, 2 ff (Bidez) — 11 s. S. 104, 13 — 22 —S. 161, 26 vgl. Socr. I 14, 2 ff p.97 ff A2 16 1. αὐτῶν] αὐτὸν A 2 17 κριστὸν A 2 vgl. S. 119, 16 22 ἤδη Socr.] ἔδει A 2 33 ἤδη ἰδίᾳ Socr. >αὐτοῦ καὶ τῶν εἰς πρόσωπον διαλέξεων πεπληροφορημένοι μὴ >οὔτον εἶναι αὐτόν.

- book 147 εἰ δὲ ἐπείσθη ἡ ἀγία ὑμῶν ὑμῶν οὐκ ἄντι- >τείνομεν, ἀλλὰ συγκατατιθέαμενοι τοῖς παρ' ὑμῶν κεκριμένοις πληρο- >φοροῦμεν, καὶ διὰ τοῦδε τοῦ γράμματος τὴν συγκατάθεσιν διδόντες, >οὐ τὴν ἐξορίαν βαρέως φέροντες, ἀλλὰ τὴν ὑπόνοιαν τῆς >ἀποδυρόμενοι.
- book 148 εἰ γὰρ καταξιώσητε νῦν γοῦν εἰς πρόσωπον ὑμῶν >ἐπαναλαβεῖν ἡμᾶς, ἔξετε ἐν ἅπασι συμψύχους ἀκολουθοῦντας >παρ' ὑμῶν κεκριμένοις. εἰ γὰρ αὐτὸν τὸν ἐπὶ τοῖς τῆς αἰρέσεως >ἐναγόμενον ἔδοξε τῇ ὑμῶν ἀγιωσύνῃ χρησιμευθῆναι παρὰ τοῦ >βεστάτου ἡμῶν βασιλέως καὶ φιλανθρωπίας ἀξιωθῆναι, καὶ >ἐξορίας τοῦτον ἐλευθερωθῆναι ἐπρεσβεύσασθε, πόσω μᾶλλον >τοὺς ἀνευθύνους δίκαιον ἀξιωθῆναι καὶ τῆς ἐκ τῆς ἐξορίας >ρίας καὶ τῆς πρὸς τὴν ὑμετέραν ὁσιότητα ἀναζεύξεως.
- book 149 ἄτοπον >γὰρ ἂν εἴη τοῦ δοκοῦντος ὑπευθύνου ἀνεθέντος ἡμᾶς >διδόντας καθ' ἑαυτῶν διὰ τῆς σιωπῆς, ὡς προειρήκαμεν, >τοὺς ἐλέγχους. καταξιώσατε οὖν, παρακαλοῦμεν, ὡς ἀρμόζει >φιλοχρίστῳ ὑμῶν ὁσιότητι, ὑπομῆσαι περὶ τούτου τὸν >τον ἡμῶν βασιλέα καὶ τὰς δεήσεις ἡμῶν ἐγχειρίσαι καὶ >βουλεύσασθαι περὶ ἡμῶν τὰ ὑμῖν ἀρμόζοντα ἐφ' ἡμῖν, ἀγιώτατοι.
- book 150 Τοῦτο μὲν τῆς παλινωδίας τὸ βιβλίον Εὐσεβίου καὶ Θεογνίου τῶν προρρηθέντων ἐστίν. ἀπὸ μὲν τῶν ῥημάτων αὐτῶν φαίνονται ὅτι τῇ μὲν ὑπαγορευθείσῃ ἐν τῇ Νικαίᾳ ὑπὸ τῆς ἐκείσε ἀγίας συνόδου πίστει ὑπεσημήναντο χειρὶ μόνῃ, οὐ προθέσει, καθὼς καὶ προαποδέδεικται· τῇ δὲ κατὰ Ἀρείου καθαιρέσει καὶ τῷ κατ' αὐτοῦ ἀναθεματισμῷ σύμψηφοι γενέσθαι τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ οὐκ ἠθέλησαν.
- book 151 τῆς μέντοι ἐξορίας ἐκ σπουδῆς τῶν τὰς δεήσεις αὐτῶν δεξαμένων ἐπισκόπων ἀπελύθησαν, καὶ τὰς πρότερον παροικίας αὐτῶν, καθάπερ καὶ ἄνωτέρω μοι εἴρηται, καταλαβόντες καὶ μόνον ὡς εἰπεῖν ταύτας θεασάμενοι, σπουδῇ ὅτι μάλιστα πλείστη χρησάμενοι ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ὥρμησαν καὶ φθάσαντες τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰσπηδᾶν εἰς τὰ βασιλεία κατεθάρρουν, πεποιθότες ταῖς τοῦ πρεσβυτέρου ἐκείνου προστασίαις, οὐπὲρ ἡ Κωνσταντία τῷ θεοφιλεστάτῳ Κωνσταντίνῳ ὡς γνησίᾳ αὐτοῦ ἀδελφῇ παρέθετο, πλείστης ὅσης θεραπείας καὶ τιμῆς ἀξιουμένου παρὰ τοῦ βασιλέως.
- book 152 ἀλλ' ὅμως καὶ 23 s. S. 104, 13 — 26—S. 162, 20 Johannes? — 28 vgl. S. 160, 15 ff — vgl. S. 159, 33 f A 2 10 φιλανθρωπίας A 2 12 das ἃ in ἀνευθύνους von 1. Hd. nachträglich das Wort am Kand von anderer Hd. wiederholt A 2 20 τὸ βιβλίον Soor.] τοῦ βιβλίου A 2 24 κατὰ> Socr. I κατ' αὐτοῦς A 2 32 οὐπὲρ attrahiert statt ὅνπερ οὗτος οὐκ ἐθάρρει, ὡς ἤδη προέφη, ἀποκαλύπτειν τὴν ἔνδοθεν ἐγκειμένην αὐτῷ Ἀρειανὴν αἵρεσιν, θεωρῶν θερμοτάτην περὶ τὰ θεῖα καὶ τὴν τῆς ἀληθοῦς πίστεως ἀκρίβειαν τὴν τοῦ βασιλέως ψυχὴν.
- book 153 τὸν μέντοι Εὐσέβιον σὺν Θεογνίῳ πρὸς τὸν βασιλέα εἰσήγαγε, κρύψαι αὐτοῖς παρεγγυήσας ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν τῆς ἀσεβοῦς Ἀρείου αἰρέσεως νόσον, πολλά τε ὑπὲρ αὐτῶν τὸν βασιλέα ἐδυσώπησε αὐτοῖς παρρησίας, μάλιστα Εὐσεβίῳ, τὰ ἐν τῇ συνόδῳ λεχθέντα φρονεῖν αὐτοὺς μαρτυρομενος.
- book 154 Καὶ δὴ τὴν ἀλήθειαν ὁ τῆς ἀληθείας ἀληθῶς ἐχθρὸς ἔλεγεν. ἃ γὰρ ἐκεῖ δυσφημοῦντες ὑπεγόγγυζον, ταῦτα ὁ θώπαξ φρονεῖν ἔλεγεν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἔμφυτον ἔχων τὸ καλοκάγαθός καὶ πολλὴν πρὸς τοὺς ἱερωμένους αἰδῶ καὶ τὴν ἀμνησικακὸν καρδίαν τοῦ μεγάλου βασιλέως ὁμοῦ καὶ προφήτου Δαυὶδ κεκτημένος καὶ μήτε ἐν νῷ λαβεῖν ἀνασχόμενος τὰς κατ' αὐτοῦ

- τετολμημένας ὑπὸ Εὐσεβίου ἐπιβουλὰς ἐπὶ τοῦ ἀσεβοῦς Λικιννίου, προσεδέξατο αὐτοὺς εὐμενῶς καὶ εὐλαβῶς ὡς ἱερεῖς τοῦ θεοῦ, καὶ τιμῆς πλείστης ὅσης αὐτοὺς καὶ ἀσπασμοῦ ἤξιωσε, καὶ συχνότερον ἦκειν αὐτοὺς πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσε.
- book 155 τῶν δὲ ὁσημέραι προκοπτόντων εἰς τὴν <πρὸς> τὸν τὰ πάντα ἄριστον βασιλέα Κωνσταντῖνον παρρησίαν, δυσωποῦσι τὸν πρεσβύτερον ἐκεῖνον τὸν κατὰ ᾿Αρειον ἄρξασθαι αὐτὸν εἰς τὰς ὑπὲρ ᾿Αρείου πρὸς τὸν βασιλέα παρακλήσεις τοῦ ἀξιῶσαι αὐτὸν τῶν αὐτοῦ ὄψεων συστῆναι αὐτῷ δυνάμενον καὶ δεῖξαι τὰ τῶν ἐν Νικαίᾳ ἀγίων φρονούντα.
- book 156 Ὁ δὲ πρεσβύτερος, εἷζας ταῖς Εὐσεβίου καὶ Θεογνίου παρακλήσεσιν, ἄρχεται τῶν ὑπὲρ ᾿Αρείου πρὸς τὸν βασιλέα λόγων, ὡς ἐκ προσώπου τῶν προρρηθέντων τὰ πλείστα λέγων, ὅτι πᾶσι τοῖς ἐν τῇ συνόδῳ συντίθεσθαι αὐτὸν φάσκουσι καὶ τῇ ἐκεῖσε ἐκφωνηθείσης πίστει ἀρέσκεισθαι. τῷ δὲ βασιλεῖ ξένα κατεφαίνετο τὰ περὶ τοῦ ᾿Αρείου πράα τοῦ πρεσβυτέρου λεγόμενα.
- book 157 τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πλείστας ἡμέρας, τοῦτο μὲν κατ' ἰδίαν τοῦτο δὲ καὶ παρόντος τὰ Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδεῖας· συχνότερον γὰρ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς μετεπέμπετο, οὐ γὰρ ἐμέμνητο τῶν πάλαι κατ' αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἀσεβοῦς Εὐσεβίου τούτου δραματουρηθέντων ὁ πιστότατος βασιλεὺς.
- book 158 τῇ τοίνυν εὐτεχνίᾳ τῶν ἀπατηλῶν αὐτοῦ λόγων ὁ Εὐσέβιος πείθει διὰ τε τοῦ πρεσβυτέρου καὶ δι' ἑαυτοῦ τὸν φιλανθρωπότατον καὶ ἐπεικέστατον βασιλέα κληθῆναι κελεῦσαι παρ' αὐτὸν τὸν ᾿Αρειον, διαβε- 1 vgl. S. 158f. — 12 vgl. S. 46, 1 — 21— S. 163, 26 Johannes? bei Socr. I 25, 5f. 9— 11 p. 137ff — 32 vgl. o. S. 13 A 2 8 μαρτυρόμενος corr. aus μαρτυράμενος A 2 9 ἐχθρὸς am Rand von späterer Hd. nachgetragen A 2 18 corr. Cer. 21 τοῦ Holl] καὶ A 2 βαιούμενος ἐλθόντα αὐτὸν εἰς πρόσωπον τοῦ εὐσεβοῦς βασιλείως συνάγεσθαι καὶ αὐτὸν πᾶσι τούτοις, οἷς καὶ ἡ σύνοδος καὶ ἡμεῖς, φησί, δεδέμεθα.
- book 159 ἄπιστα καταφαίνεται ταῦτα τῷ βασιλεῖ, ἀλλ' ὑπὸ τῆς προσοῦσης αὐτῷ θεοφιλοῦς ἐπεικειάς καὶ τῆς περὶ τῶν ἐκκλησιῶν ὁμονοίας σπουδῆς ἠπτημένος, ὡς πιστεύσας. τάδε ἔφη πρὸς αὐτούς· »εἰ ᾿Αρειος συντίθεται τῇ συνόδῳ καὶ ἀληθῶς τὰ ἐκείνης φρονεῖν ἔλοιτο, δίζομαί τε αὐτὸν εἰς πρόσωπον καὶ σὺν τιμῇ ἐκπέμψω εἰς Ἀλεξάνδρειαν«. ταῦτά τε ἔλεγε καὶ διὰ γραμμάτων μετὰπεμπτον αὐτὸν ἐπὶ τὸ κοιτάτον γενέσθαι ἐκέλευσεν.
- book 160 Ὁ δὲ ᾿Αρειος τῶν τοῦ βασιλέως ἀξιωθεὶς γραμμάτων αὐθις φθάσαι τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔσπευσε. συμπαρήν δὲ αὐτῷ καὶ Εὐζώϊος, ὃν σὺν αὐτῷ καθεῖλεν ὁ θεῖος Ἀλέξανδρος ὁ τῆς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν ἐκκλησίας ἐπίσκοπος. ἀναφέρεται δὴτα ἐπὶ τὸν εὐσεβῆ βασιλέα διὰ τοῦ πρεσβυτέρου ἐκ σπουδῆς τῶν περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδέα παρεῖναι τὸν ᾿Αρειον.
- book 161 δέχεται οὖν αὐτὸν σὺν Εὐζώϊῳ εἰς πρόσωπον καὶ διεπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς, εἰ τῇ ἐν τῇ Νικαέῳ παρὰ τῶν τριακοσίων ἀγίων πατέρων ἐκτεθείση πίστει συντίθενται ὁ δὲ ᾿Αρειος ἐνωμότως ἔλεγεν οὕτως αἰεὶ πεπιστευκέναι καὶ πιστεύειν, καθὼς καὶ οἱ ἐν Νικαίᾳ ἅγιοι ἡμῶν πατέρες, καὶ πάντες δὲ οἱ σὺν ἡμῖν οὕτως πιστεύουσιν — ἔλεγε δὲ τοὺς περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδέα καὶ Θεόγνιον τὸν αὐτῆς Νικαίας, ὥσπερ εὐορκῶν πρὸς ἀπάτην καὶ πειθῶ τῆς τοῦ φιλοχρίστου βασιλέως ἀπλότητος.
- book 162 ταῦτα ἐνωμότως τοῦ ᾿Αρείου εἰπόντος, εἰς ἔκστασιν τὸν θεοφιλέστατον καὶ ἐπεικέστατον βασιλέα ἤγαγεν, ὥστε αὐτὸν εὐθὺς καὶ παραχρῆμα εἰς Ἀλεξάνδρειαν μετὰ τιμῆς ἐκπέμψαι τὸν ᾿Αρειον.
- book 163 καταλαβόντα οὖν αὐτὸν τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὁ ἐκπέμψαι οὐκ ἐδέχετο αὐτόν, αὐτὸν Ἀθανασίου, ὡς μῦθος γὰρ αὐτὸν ἐξετρέπετο.
- book 164 τότε δὴ οἱ περὶ Εὐσέβιον αὐτοῖ τε ἔγραφον ὑπὲρ ᾿Αρείου καὶ τὸν βασιλέα γράφειν ἐπιπληκτικώτερον Ἀλεξάνδρῳ καὶ Ἀθανασίῳ παρεσκεύαζον.
- book 165

Ἀθανάσιος μὲν οὖν πάντα τὸ σέξασθαι Ἄρειον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἀπηγόρευε καὶ τὸν βασιλέα γράφων σὺν τῷ ἐπισκόπῳ ἐδίδασκεν, ἀδύνατον εἶναι λέγων τοὺς ἅπαξ τὴν πίστιν ἀθετήσαντας καὶ ὑπὸ τοσαύτης ἀγίας συνόδου καὶ τῆς σῆς θεοφιλοῦς εὐσεβείας ἀναθεματισθέντας καὶ κατακριθέντας αὐθις ἐξ ἐπιστροφῆς προσλαμ- 23–S. 167, 12 vgl. Vita Athan. 2 p. CXXXVIIIb Montf. — 26 — S. 164 vgl. Socr. I 27, 1–4 p. 143 f A 2 5 möglich auch die Lesung ἡττημένος A 2 I ἱερεῦσιν Klosterm. nach S. ἱερεὺς εἴη A 2 20 ἡμῶν am Rand von späterer Hd. A 2 27 ὁ Ἀθανάσιος Socr. βάνεσθαι.

book 166 τότε ὁ βασιλεὺς βαρέως ἐνεγκὼν καὶ εἰς ὀργὴν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Εὐσέβιον τὸν Νικομηδεῶν κινήθεις τάδε Ἀθανασίῳ γράφων ἠπέιλησεν· Μέρος τῆς πρὸς Ἀθανάσιον ἐπιστολῆς τοῦ βασιλέως.

book 167 »Ἐχων τοίνυν τῆς ἐμῆς βουλῆς τὸ γνῶρισμα, πᾶσι τοῖς βουλο- >μένοις εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσελθεῖν ἀκώλυτον πάρασχε τὴν εἴσοδον. >ἐὰν γὰρ γνῶ, ὡς κεκώλυκας τινὰς τῆς ἐκκλησιαστικῆς >νους πίστεως ἢ ἀπεῖρξας τοὺς τοιοῦτοις τῆς εἰσόδου, ἀποστελῶ παραχρῆμα τὸν καθαιρήσοντά σε ἐξ ἐμῆς κελεύσεως καὶ τῶν τόπων >μεταστησοντα«.

book 168 Ὅμοίως δὲ καὶ Ἀλεξάνδρῳ τῷ ἐπισκόπῳ ὑπὲρ Ἀρείου τὰ ἴσα ἔγραφεν· Ἐπιστολὴ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς Ἀλέξανδρον ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας.

book 169 »Νικητῆς Κωνσταντίνος Μέγιστος Σεβαστὸς πατρὶ Ἀλεξάνδρῳ >ἐπισκόπῳ.

book 170 >Καὶ νῦν ἄρα ὁ παμμίαρος φθόνος ἀνοσίοις ὑπερθέσεως σοφίσμα- >σιν ἀνθυλακτῆσει· τί οὖν πρὸς τὸ παρόν; ἕτερα παρὰ τὰ ὑπὸ τοῦ >ἁγίου πνεύματος δι' ὑμῶν κεκριμένα δογματίσομεν, ἀδελφε ἐτιμῶ- >τατε;

book 171 Ἄρειον Ἄρειον ἐκεῖνον λέγω πρὸς ἐμὲ τὸν Σεβαστὸν ἐλθεῖν >ἐκ παρακλήσεως πλείστων ὄσων, ἐκεῖνα φρονεῖν περὶ τῆς καθολικῆς >πίστεως ἡμῶν ἐπγγελλόμενον, ἅπερ ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ >δι' ὑμῶν ὠρίσθη καὶ ἐκρατύνθη, παρόντος καὶ συνορίζοντος κάμου >τοῦ ὑμετέρου συνθεράποντος.

book 172 παραχρῆμα οὖν οὗτος ἅμα σὺν Εὐ- >ζωίῳ, γνόντες δηλονότι τὴν τοῦ βασιλικοῦ προστάγματος βούλησιν >ἀφίκοντο πρὸς ἡμᾶς. διελέχθη οὖν αὐτοῖς παρόντων πλειόνων >περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς. ἐγὼ εἰμι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὃς τὸν >νοῦν τὸν ἑαυτοῦ μετὰ πίστεως εἰλικρινοῦς ἀνέθηκα τῷ θεῷ· ἐγὼ >εἰμι ὁ ὑμέτερος συνθεράπων, ὃς πᾶσαν τὴν περὶ ἧς ἡ . . . καὶ ὁμονοίας >ἐπαήρημαι φροντίδα.

book 173 καὶ μεθ' ἕτερα· ἀπέστειλα τοιγαροῦν οὐ >μόνον ἀναμιμνήσκων, ἀλλὰ καὶ ἀξιῶν ὑποδέξασθαι τοὺς ἀνθρώπους >ἰκετεύοντας. εἴπερ οὖν τῆς ἐν Νικαίᾳ ἐκτεθείσης ἀρθῆς καὶ εἰς αἰὶ >ζώσης ἀποστολικῆς πίστεως ἀντιποιοιμένους αὐτοὺς εὗρητε — τοῦτο >γὰρ καὶ ἐφ' ἡμῶν φρονεῖν διεβεβαίωσαντο — προνοήσατε πάντων, 15—S. 165, 6 Johannes? vgl. Rbein. Mus. LXI, 44 ff A 2 2 γράφ(ον Socr.) γράφειν A 2 29 Unleserliche Stelle; etwa ἡμετέρας εἰρήνης A 2 vgl. 165, 5 33 εὔρητε mit iota adscr. A2 >παρακαλῶ. ἐὰν γὰρ τούτων ποιήσητε πρόνοιαν, τὰ μίση τῇ ὁμο- >νοίᾳ νικήσητε ἅν.

book 174 ἐπικουρήσατε οὖν, παρακαλῶ, τῇ ὁμονοίᾳ, >συνεισενέγκατε τὰ τῆς φιλίας καλὰ πρὸς τοὺς τὰ τῆς πίστεως >διακρινόμενους, ποιήσατέ με ἀκοῦσαι ταῦτα, ἅπερ βούλομαι καὶ >θυμῶ, τὴν τῶν πάντων ὑμῶν εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν. ὁ θεὸς >διαφυλάξει, πάτερ τιμώτατε«.

book 175 Τοῦτα ἔγραφεν ὁ βασιλεὺς, τοῦ λυσιτελοῦς γινόμενος καὶ μὴ βουλόμενος τὴν ἐκκλησίαν διασπᾶσθαι, τοὺς γὰρ πάντας ἐπὶ τὴν ὁμόνοιαν ἄγειν ἐσπούδαζε.

book 176 Δεξιόμενος δὲ ὁ θεὸς Ἀλέξανδρος τὰ τοῦ βασιλέως γράμματα καὶ ὀλίγον ἐπιβίωσας χρόνον μακαρίῳ τέλει μεταλλάττει τὸν βίον, ἐπισκοπήσας τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν τὰ

ὅλα ἔτη ἰς πρὸ μὲν τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου ἔτη θ' ἡμῖνα ἵνα καὶ τὰ ἐν τῇ συνόδῳ ἔτη τρία μῆνας ς' καὶ μετὰ τὴν σύνοδον ἔτη γ' μῆνας ε', τὰ πάντα ἔτη ἰς.

book 177 Ἀθανάσιος δὲ τῆς ἱερωσύνης τὴν λειτουργίαν ὑπεδέξατο· οἷος δὲ ἦν νουνεχεῖα καὶ τῇ εὐσεβείᾳ καὶ τῇ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν διατυπώσει, τὰ ἐξῆς ἡμῖν δηλώσει.

book 178 γνόντες τοίνυν οἱ αἰρετικοί, ὅτι τῆς ἐκκλησίας ἐξάρχει ὁ θεῖος Ἀθανάσιος, τὰ μὲν πρῶτα συνέπεσον, αὐθις δὲ οὕτως αὐτῷ μιᾷ γνώμῃ συμβάλλουσιν, ὥστε, εἰ χρή λέγειν, τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ ἐκ τῆς γῆς περιελεῖν, καθὼς οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ τοῦ Χριστοῦ ἐλογίσαντο. παραχρήμα γὰρ βασιλικαῖς κατ' αὐτοῦ διατάξεσι χρήσασθαι τὸν θεοφιλέστατον βασιλέα πείθειν ἐσπούδαζον.

book 179 Χρὴ δὲ ἡμᾶς πρῶτον περὶ τῆς ἐκ παιδὸς διαγωγῆς τοῦ ἀνδρὸς μικρὰ διηγήσασθαι. τοῦ γοῦν μακαρίου Ἀλεξάνδρου μετὰ τὸν μακάριον Ἀχιλλᾶν τὴν ἀρχὴν τῆς ἱερωσύνης ἐγχειρισθέντος καὶ τὸν κληρον μετὰ τὴν τοῦ ἀγίου Πέτρου τοῦ ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος σύναξιν τῆς ἀθλήσεως αὐτοῦ εἰς ἐστίαν προτρεψαμένου καὶ ἕως ἂν συναθροισθῶσιν, ἐστὼς ἐξ ἀπόπτου ὀρᾷ παῖδας κανόνι παίγνιον ὑπείσελθόντας.

book 180 ἦν δὲ ὁ οἶκος πρὸς θάλασσαν τετραμμένος, ἥς παρὰ τὰς ὄχθας ἔπαιζον οἱ ἱεροὶ παῖδες, ἐν οἷς ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος καὶ συνήλυδες ἄλλοι πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι, οἱ καὶ προσῆγον αὐτῷ παῖδας κατηχουμένους ἐπὶ τῷ αὐτοῦς ὑπ' αὐτοῦ· οὐς πάντας τύπῳ ἐκκλησιαστικῷ βαπτίσας ὡς ἐπίσκοπος ὁ Ἀθανάσιος ἠβούλετο λόγον αὐτοῖς διδασκαλικὸν προσ-

book 181 ενεγκεῖν. ἐκστὰς οὖν ἐπὶ τοῖς γινομένοις ὁ θεῖος Ἀλέξανδρος, ἄγεσθαι πρὸς αὐτὸν κελεύει τοὺς παῖδας· καὶ ἐπιγνοὺς ἅπαντα ὡς ἐγένοντο γνώμῃ τῶν σὺν αὐτῷ κληρικῶν τοὺς μὲν βαπτισθέντας παῖδας σφραγίσας τῇ ἐν Χριστῷ σφραγίδι καὶ ἐπιχρίσας τοῖς ἀγίου τοῦ σωτηρίου βαπτίσματος συμβόλοις ἐτελείωσε· τὸν δὲ Ἀθανάσιον τοῖς γονεῦσιν αὐτοῦ Ἀθανασίου συγκαλέσας παρέθετο, παιδεῦσαι γράμματα κελεύσας καὶ ἐν κυρίῳ προβιβάζειν ὅτι μάλιστα, προβάντα δὲ αὐτὸν ἀποδοῦναι αὐτῷ, μᾶλλον δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκέλευσεν, ὡς ἡ Ἄννα φησὶ τὸν Σαμουὴλ προσήγαγεν.

book 182 προβάντος οὖν τοῦ καιροῦ προσφέρουσιν οἱ γονεῖς τῷ ἐπισκόπῳ Ἀλεξάνδρῳ τὸν Ἀθανάσιον, ᾧ περ εὐθέως ὁ ἐπίσκοπος τὸ ἱερατικὸν ἐφοῦδ' περιτίθησι, νέον αὐτὸν Σαμουὴλ τῇ ἐκκλησίᾳ προβιβάζων εἰς ἄμυναν τῶν ἀληθῶς ἀλλοφύλων. καὶ γὰρ πολλοὺς ἀγῶνας ὑπέμεινεν ὑπὲρ τῶν αἰρετικῶν, οἵτινες καὶ συνωμοσίαν ποιήσαντες <ἦσαν> οὐ τεσσαράκοντα ἄνδρες μόνον κατὰ τὸν ἱερὸν ἀπόστολον Παῦλον, ἀλλὰ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν αἰρετικῶν, μάλιστα τῶν Ἀρειομανιτῶν, τὸ ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, τοῦ Ἀθανασίου μετὰ τοῦ Δαυὶδ ψάλλοντος καὶ λέγοντος

book 183 «ἐὰν παρατάξῃται ἐπ' ἐμὲ παρεμβολή, οὐ φοβηθήσεται ἡ καρδιά μου· ἐὰν ἐπαναστῇ ἐπ' ἐμὲ πόλεμος, ἐν ταύτῃ ἐγὼ ἐλπίζω στέφανον νίκης περιθέσθαι», δηλαδὴ ποθήσας λαβεῖν παρὰ κυρίου τοῦ καὶ πρὸς αὐτὸν εἰρηκότος· »θάρσει, καὶ μὴ φοβοῦ· ὅτι ἐγὼ εἰμι μετὰ σοῦ, καὶ οὐ προσθήσει τις τοῦ κακῶσαί σε».

book 184 Ἐπειδὴ οὖν τὰ πολλὰ τῶν συμβηκότων αὐτῷ ὑφηγήσασθαι φεύγομεν, μήπως κόπον ἐμποιήσωμεν τοῖς ἐντευξομένοις τῷδε τῷ γράμματι τὸν λόγον μηκύνοντες (ἅπειρα γὰρ εἰσιν ἅπερ ὑπέστη διωκόμενος ὑπὸ τῶν ἀσεβεστάτων αἰρετικῶν) ταῖς ἐπισημοτέραις αὐτοῦ πράξεσιν ἀρκεσθυσόμεθα, αἱ καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς γνωρίμοις τοῦ ἀνδρὸς ἄδονται.

book 185 Παραυτὰ γὰρ εὐθύς προστάντος αὐτοῦ, ὥσπερ ἔφαμεν, τῆς ἐκκλησίας, οἱ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας ἀπεχθῶς λίαν πρὸς αὐτὸν τὸν Ἀθανάσιον ἔχοντες, τότε δὴ καιρὸν εὐκαιρον τοῦ ἰδίου σκοποῦ τὴν τοῦ βασιλέως κατὰ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου λύπην λαβόντες, ὡς ἐνόμιζον, πάντα κατ' αὐτοῦ τολμῶντες ἐκύκων ἀποκινῆσαι αὐτὸν τῆς ἐπισκοπῆς σπουδάζοντες,

καταψηφιζόμενοι τοῦ ἀνδρὸς ὡς ἀναξίως ὑπείσελθόντος τὴν ἱερωσύνην. οὕτω γὰρ μόνως ἥλπιζον τὴν Ἀρειανὴν δόξαν κρατήσιν, εἰ Ἀθανάσιον ἐκποδῶν ποιήσουσι.

book 186 Συμφράττονται οὖν κατ' αὐτοῦ οἱ προρρηθέντες τῆς Ἀρειανικῆς ἀσεβοῦς αἰρέσεως Ὀσίωνα Εὐαίμονα Καλλίνικον, καὶ διαφόρους κατηγορίας κατὰ τοῦ θεοῦ Ἀθανασίου δι' αὐγῶν ἐκίνησαν. καὶ πρῶτον μὲν, ὅτι Ἀθανάσιος, φησί, ὑπείσελθὼν τὴν ἐπισκοπὴν λινὴν ἐσθῆτα τελεῖν τοὺς Αἰγυπτίους τῇ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ ἐκέλευσε· δευτέραν ἐπισυρράπτουσιν διαβολὴν τῆς προτέρας χείρονα, ὅτι Ἀθανάσιος τοῖς τοῦ βασιλέως προσταγμασι Φιλουμένῳ τινί, φησί, γλωσσόκομον ἔπεμψε πληρὴς χρυσοῦ πρὸς ἀντίστασιν τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου·

book 187 τρίτον Ἰσχύρας τις οὕτω καλούμενος πρᾶγμα ὑπέδου πολλῶν θανάτων ἄξιον· οὐδέπω γάρ ποτε ἱερωσύνης τυχὼν τὸ τοῦ πρεσβυτέρου ὄνομα ἑαυτῷ περιθεὶς τὰ ἱερέων πράττειν ἐτόλμησεν ἐν ταῖς κώμαις τοῦ λεγομένου Μαρεώτου. ἐν τούτῳ δὲ καὶ ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ ἐπίσκοπος, καταλαβὼν τὸν Μαρεώτην, τὰς ἐκεῖσε ἐκκλησίας ἐπεσκέπτετο, καὶ μαθὼν τὰ περὶ Ἰσχύραν ἀποστέλλει Μακάριον τὸν πρεσβύτερον ἐποπεῦσαι, εἰ ἀληθῆ εἰσὶ τὰ λεγόμενα. ὅθεν φωραθεὶς ὁ Ἰσχύρας, ἀποδρὰς ἐκεῖθεν φυγῇ τε εὐτόνῳ χρησάμενος, καταλαμβάνει τὴν Νικομήδειαν καὶ Προσφεύγει τοῖς περὶ Εὐσέβιον.

book 188 οἱ δὲ μίσει τῷ πρὸς Ἀθανάσιον δέχονται μὲν αὐτὸν ὡς πρεσβύτερον, ἐπαγγέλλονται δὲ καὶ τῇ τῆς ἐπισκοπῆς ἀξίᾳ τιμῆσαι, εἶγε κατηγορίαν ἐνστήσασθαι κατὰ Ἀθανασίου ἀνέξεται. ὁ δὲ καττύει ταῦτα, ὅτι Μακάριος ὡς πρεσβύτερος Ἀθανασίου ἀποσταλεῖς, φησί, παρὰ Ἀθανασίου, ἔφοδον ποιήσας [ἐν] τῇ ἐκκλησίᾳ ἡμῶν ἐν τῷ Μαρεώτῃ καὶ εἰσπηδήσας εἰς τὸ θυσιαστήριον, ἀνέτρεψε μὲν τὴν τράπεζαν τὴν ἁγίαν ποτήριόν τε κατέαξε μυστικὸν καὶ τὰ ἱερὰ βιβλία κατέκαυσε.

book 189 ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τὸν βασιλέα διδάσκουσιν οἱ προρρηθέντες κατήγοροι διὰ τῶν περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας, εἰς ὀργὴν κινουῦντες αὐτὸν κατὰ Ἀθανασίου, καὶ ὅτι τὸ θεῖον γράμμα δεξάμενος οὐ προσήκατο καὶ Ἀρειον οὐκ ἐδέξατο τῆς σῆς εὐσεβείας τὴν πίστιν, ὡς ἀκούσαντα τὸν βασιλέα τὰ κατὰ Ἀθανασίου λεγόμενα ἐκπλαγῆναι αὐτόν, ὥστε παρευθὺς κελεῦσαι αὐτόν ἥσκειν τάχιστα πρὸς αὐτόν Ἀθανάσιον τὸν ἐπίσκοπον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

book 190 ὁ δὲ ἀφικόμενος καὶ τὸν βασιλέα θεασάμενος, διήλεγξε τῶν συκοφαντῶν τὸ ψεῦδος καὶ τὸν βασιλέα ἐπληροφόρησε.

book 191 καὶ γράμμασι βασιλικοῖς ὀχυρωθεὶς μετὰ τιμῆς ὅτι μάλιστα πλείστης τοῦ πιστοτάτου βασιλέως ἐπὶ Ἀλεξάνδρειαν ἐμπεταί- 25—32 Johannes? — 32—S. 168, 3 vgl. Thdt. I 26, 5 A 2 2 Ἰσίωνα Vita Atb, διὰ Ἰσίωνος od. Ἑσίωνος Socr. 7 πράγμασι Socr. 11 ἱερέως Vita Ath. Socr. 15 πρεσβύτερον Vita Ath. vgl. u. Z. 21] ἐπίσκοπον A 2 20 ἀναδέχεται Vita Ath. 21 M. ὁ πρεσβ. ἀποσταλεῖς Vita Ath. 22 ἐν > Vita 24 τε A2] δὲ Socr. καὶ . . . δὲ Vita Ath. καὶ τὴν θεόθεν αὐτῷ ἐγχειρισθεῖσαν ἐκκλησίαν κατέλαβε. δηλοῖ δὲ ταῦτα καὶ τὰ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως γράμματα, ἃ πρὸς τὴν Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίαν ἐπέστειλεν, ὧν τὰ τελευταῖα ἐνθήσω τῇδε τῇ συγγραφῇ.

book 192 Ἀλλ' ἐμοὶ μηδεὶς τῶν ἐντυγχανόντων τῷδε τῷ συγγράμματι διαμέμψεται ὡς τὴν ὅλην ἐπιστολὴν τῷ τῇδε ἱστορίας λόγῳ μὴ συνάψαντι. τοὺς γὰρ περὶ τούτων πάντας συγγραφεῖς διερευνησάμενος οὐχ εὖρον ὅλην ὑπ' αὐτῶν συγγραφεῖσαν. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ γὰρ καὶ ἄλλας πλείστας ὅσας ἐπιστολάς ὡς ἐν ἐπιτόμῳ φανεράν τινα μοῖραν αὐτῶν ἐν ταῖς ὑπ' αὐτῶν σπουδασθείσας ἱστορίαις ἐγράφοντο. ὅθεν πλεῖον πάντων ὑμῶν ὑπεραλγῶ περὶ τούτου.

book 193 ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανάγωμεν, τὸ τέλος τῆς προρρηθείσης ἐπιστολῆς τῇδε τῇ ἱστορίᾳ ἐγχαράττοντες, ὡς ὁ λόγος ἐπήγγελλται. ἐγράφη δὲ οὕτως· Τέλος ἐπιστολῆς τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ὑπὲρ Ἀθανασίου συγγραφείσης τῇ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ.

- book 194 »Οὐδὲν ἴσχυσαν οἱ πονηροὶ κατὰ τοῦ ἐπισκόπου ὑμῶν, ἐμοὶ >πιστεύσατε, ἀδελφοί· οὐδὲν ἕτερον ἐσπουδάκασιν ἢ ἵνα κατατρίψαντες >τοὺς ἡμετέρους χρόνους μηδεμίαν χώραν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ >λείας σχεῖν δυνηθῶσιν.
- book 195 ἐπικουρήσατε τοίνυν ὑμῖν αὐτοῖς, >τὸ ἅγιον φίλτρον τὸ ὑμέτερον, ἀγαπήσατε ἑαυτοὺς παντὶ >καὶ τὸν ὑμέτερον ἐπίσκοπον Ἀθανάσιον ἀπλήστῳ εὐφροσύνῃ >δέξασθε, ἀγαπητοί, εἰ καὶ τὰ μάλιστα εὖ οἶδα, ὡς οὐ τοσαύτην >ὑμῖν λύπην ἐνεποίησεν ὁ αὐτοῦ χωρισμός, ὅσῃν ἔχετε χαρᾶς >βολὴν ἐπὶ τῇ τούτου πρὸς ὑμᾶς ἐναυξέυξει.
- book 196 διώξατε τοὺς τὴν >τῆς ἡμετέρας ὁμονοίας χάριν ἀφανίζειν ἐπιθυμοῦντας, καὶ πρὸς τὸν >θεὸν ἀπιδόντες ὑμᾶς αὐτοὺς ἀγαπήσατε, παρακαλῶ. ἐγὼ γὰρ >ὑμέτερον ἐπίσκοπον Ἀθανάσιον ἀσμένως προσηκάμην, οὕτως τε προσ- >εφθελγάζαμην, ὡς ἄνθρωπον αὐτὸν εἶναι τοῦ θεοῦ πεπεισμένος. >θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξει, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί«.
- book 197 Ταῦτα τὰ γράμματα λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως ὁ μέγας Ἀθανάσιος καταλαμβάνει τὴν Ἀλεξάνδρειαν· ὃν ἅπας ὁ τε κλῆρος καὶ ὁ λαὸς ἀσμένως ἀποδεξάμενοι ἔχαιρον, ἰδόντες τὸν ἑαυτῶν νομέα <πρὸς> τὰ θρέμματα ἐπανελθόντα μετὰ τιμῆς ὅτι μάλιστα πλείστης. καὶ τὸν 4 — 11 vgl. zu der Zwischenbemerkung G. Loeschke im Rhein. Mus. LX, 613 und Parmentier in der Vorrede zu Theodoret p. LXIVf — 16 — 29 vgl. Thdt, I 27 p. 82 — 30 — S. 169, 14 Johannes? A 2 14 συγγραφεῖσα A 2 29 διαφυλάξαι A 2 32 corr. θεὸν ἐδόξασαν ἅπαντες καὶ τὸν τὰ πάντα ἄριστον βασιλέα Κωνσταντῖνον εὐφήμοις φωναῖς ἐγέραιρον.
- book 198 ἀλλὰ ταῦτα τοῖς μὲν ἡμετέροις εὐφροσύνην παρεῖχεν ἄφατον, τοῖς δὲ δυσμενεσί καὶ τοῖς τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ πολεμεῖν ἡσκημένοις ὀδύνην καὶ αἰσχύνην ἀπέραντον.
- book 199 ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτως τὴν αἰδῶ πᾶσαν τοῦ οἰκείου προσώπου ἀποδυσάμενοι, μορφίζόμενοι τὴν εὐσέβειαν, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἡρνημένοι οἱ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας μάλιστα καὶ δέον αὐτοὺς εἰς γῆν καταδύναι, πολλὴν ἄγαν τὴν ἀναισχυντίαν ἡμφιεσμένοι ἐφ' ἕτερον πύργον εὐσεβείας τὴν παγχάλεπον καὶ κάκιστον αὐτῶν ἐπὶ τοῖς πονηροῖς δράμασιν εὐτεχνίαν ἐτρέψαντο.
- book 200 Ἦν δὲ τούτων ἀπάντων τῶν πονηρῶν βουλευμάτων γεννήτωρ καὶ ἔξαρχος ἐξοχώτατος ὁ Νικομηδείας Εὐσέβιος, σοφὸς ἄγαν ὢν εἰς τὸ κακοποιῆσαι ὡς ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὁ διάβολος. αὐτὸς γὰρ τὰς ἡνίας οὐ τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας, ἀλλὰ τοῦ ἀσεβοῦς τοῦ Ἀρειανῶν ἐκράτει. ἐγχρονίζων δὲ τῇ Κωνσταντινουπόλει καὶ συχνότερον τὸν βασιλέα διὰ τοῦ κατὰ Ἀρειον πρεσβυτέρου θεώμενος καὶ πολλὴν τὴν πρὸς αὐτὸν παρρησίαν αὐξήσας ἐφόδιον τῆς οἰκείας κακοτεχνίας εὐράμενος τὴν τοῦ βασιλέως ἀπλότητα, ραδίως τὰς κατὰ τῶν τῆς ἀληθείας προμάχων κατεσκεύαζε μηχανάς.
- book 201 τῆς οὖν κακίστης αὐτοῦ σπουδῆς τῆς κατὰ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου ἐλπίδος ψευθεῖς, ὁδὸν εὐπρόσωπον τῆς κατὰ τοῦ θείου Εὐσταθίου τοῦ τῆς Ἀντιοχείων ἐκκλησίας προέδρου ἐσοφίσατο ἔφοδον, καὶ πρόσεισι τῷ φιλαγάθῳ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ ὡς δῆθεν εὐνούστατος καὶ τοῖς παρ' πραττομένοις χαίρων τὴν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ὁδοιπορίαν ἐξαιτῶν καὶ τῆς τῶν ἐκεῖσε παρ' αὐτοῦ δομηθέντων ἱερῶν τοῦ θεοῦ οἴκων θεάς ἱμερόμενος, τούτοις τοῖς ἀπατηλοῖς λόγοις τὴν τοῦ βασιλέως δαινιτικὴν βουκολήσας ψυχὴν, μετὰ πλείστης ὁσῆς ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπῆρε τιμῆς, τοῦ βασιλέως αὐτῷ καὶ ὀχήματα ἀπονείμαντος καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν θεραπείαν.
- book 202 συναπῆρε δὲ αὐτῷ καὶ Θεόγνιος ὁ Νικαίας κοινωνὸς αὐτοῦ ὢν, ὡς καὶ ἔμπροσθεν ἔφαμεν, τῶν πο- νηρῶν καὶ ἀσεβῶν αὐτοῦ βουλευμάτων.
- book 203 Ἀφικόμενοι δὲ καταλαμβάνουσι τὴν Ἀντιόχειαν καὶ τὸ τῆς φιλίας περιθέμενοι πρόσωπον. καθά φησιν ὁ Θεοδώρητος — εἰ καὶ τὰ πάμπολλα τῶν γεγενημένων παρεῖς δι' ὀλίγων λίαν τὴν

τῆς ἱστορίας ποιησάμενος πρόνοιαν συνέγραψεν, ἀλλὰ τοῖς πρὸ αὐτοῦ συγγρα- 6 Tgl. II Tim. 3,5 —13 vgl. Job. 44 — 15—33 vgl. Thdt. I 21,1 fρ. 30 vgl. S. 160, 8 u. ö. — 33 — S. 170, 3
Zwischenbemerkung des Verfassers A 2 9 ἀσεβείας A 2 corr. Hei 14 Am Rand οὕτως κατὰ
Θεοδώριτου 33 προσωπεῖον Thdt. φεῖσιν ἡμεῖς ἐντυχόντες ἀκριβῶς ἅπαντα τάξει τε καὶ εἰρμῶ
ἱστορήσας, τὴν ἀκολουθίαν συντάττω. τὰ γὰρ ἐκείνων πονήματα, ὡς προεῖρηται, ἐξ ἑκατέρων
ἀναλεξάμενοι ἐνταῦθα συντάττομεν.

- book 204 Ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανελθωμεν· καταλαβόντων τοίνυν τῶν ἀλιτηρίων τὴν Ἀντιόχου
πόλιν, μετὰ πλείστης ὅσης χαρᾶς ὑπὸ τοῦ ἐκεῖσε προέδρου τοῦ μεγάλου Εὐσταθίου
πνευματικῶς ὑπεδέχθησαν· ἦν γὰρ ἀκηκοὺς περὶ τῆς ἐπιπλάστου αὐτῶν μετανοίας ὡς
ἀληθοῦς, φησί, καὶ ἔχαιρεν ἐπ' αὐτοῖς, φιλοφρόνως δὲ αὐτοὺς ὑποδεξάμενος τῆς εἰς Χριστὸν
εὐσεβείας ἕνεκα ὁ μέγας Εὐστάθιος; πλείστης ὅσης θεραπείας ἤξιώσε.
- book 205 μετὰ δὲ ταῦτα ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ἀπάραντες, τοὺς ἱεροὺς τόπους τῶν Ἱεροσολύμων κατέλαβον
εὐρόν τε ἐκεῖ τινὰς τῶν ὁμοφρόνων, ἐφ' οἷς παρεκλήθησαν οὐ πετρίως διὰ τὸ καττυθὲν παρ'
αὐτῶν δρᾶμα κατὰ τοῦ τῆς ἀληθείας προμάχου — οὐκ Εὐσέβιον τὸν Καισαρέα τῆς Παλαιστίνης,
- book 206 καθὰ Θεοδώρητος δοκεῖ συκοφαντεῖν τὸν ἄνδρα ψευδῇ περὶ αὐτοῦ γραψάμενος· οὗτινος
πάντες οἱ ἅγιοι ἡμῶν πατέρες ἐπὶ τῇ ὀρθοδόξῳ διαπρέψαντος πίστει μέμνηνται, καὶ τῶν ἐν τῇ
κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ ὑπὲρ τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδος πόνο)ν καὶ ἀγώνων τοῦ ἀνδρὸς
ἄδουσι τοὺς ἄθλους,
- book 207 καθὰ καὶ τοῦ θείου Μακαρίου τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπισκόπου καὶ Εὐσταθίου τοῦ μεγάλου καὶ
Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀλεξανδρείας καὶ Λεοντίου Καισαρείας Καππαδοκίας καὶ Εὐψυχίου Τυάνων
καὶ Σαρδικῆς καὶ πρό γε πάντων Ὁσίου τοῦ Κουρδούβης Ἀθανασίου Ἀλεξανδρείας καὶ
Ἀλεξάνδρου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν λοιπῶν ἀπάντων τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἱερᾷ καὶ ἀγίᾳ
συνόδῳ ὑπὲρ τῶν ἀποστολικῶν ἀγωνισαμένων δογμάτων, οὕτως ἐπιμέμνηνται καὶ τοῦ
θαυμασίου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης ἐπισκόπου — ἀλλὰ τοῦτον
μὲν οὐχ
- book 208 εὐρον οἱ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδεῖας, ἀλλὰ τοὺς ὁμόφρονες εὐρόντες, Πατρόφιλον τὸν
Σκυθοπολίτην καὶ τὸν Λύδης Ἀέτιον καὶ τὸν Λαοδαμείας Θεόδοτον καὶ τοὺς ἄλλους ὅσους τῆς
ἀσεβείας Ἀρείου εὐρον κοινωνοὺς, οἷς συμμείξαντες καὶ τὸ παρ' αὐτῶν τυρευθὲν κατὰ τοῦ
ἀγίου Εὐσταθίου κατάδηλον αὐτοῖς ποιήσαντες σὺν αὐτοῖς τῶν Ἱεροσολύμων ἐξήεσαν καὶ τὴν
Ἀντιόχου ἅμα αὐτοῖς κατέλαβον.
- book 209 Ἀλλὰ τὸ μὲν πρόσχημα τῆς τῶν ἄλλων ἐπιδημίας προπόμπιος ἦν δῆθεν τιμὴ, τὸ δὲ παρ' αὐτῶν
σπουδαζόμενον ὁ κατὰ τῆς εὐσεβείας τῆς εἰς Χριστὸν πόλεμος ἦν. γύναιον γὰρ ἐταιρικὸν
χρυσίου μισθωσάμενοι καὶ τὴν γλῶτταν αὐτῆς μίαν ὥραν δοῦναι αὐτοῖς πείσαντες, συνέδριον
τε σὺν τῷ μεγάλῳ Εὐσταθίῳ ἅμα τοῖς σὺν αὐτῷ ἁγίοις ἐπισκόποις συστήσαντες, εἴτα τοὺς
ἄλλους ἅπαντας ἔξω γενέσθαι κελεύσαντες, οἱ κατὰ τοῦ ἀρχιερέως δρᾶμα συντεθεικότες
ἄγεσθαι ὡς τάχιστα τὸ τρισάθλιον γύναιον εἰς τὸ συνέδριον παρακελεύονται.
- book 210 οἱ δὲ τῆς παρανομίας αὐτῶν ὑπουργοὶ ἄγουσιν αὐτῶν μέσον τὸ γύναιον. ἡ δὲ ἔστη παιδίον
ὑπομάζιον ἐπιδεικνύουσα καὶ λέγουσα ἐκ τῆς Εὐσταθίου συνουσίας τοῦτο συνειληφέναι καὶ
τετοκέναι καὶ ἀνέδην ταῦτα ἐπέμενε βοῶσα. τὸ δὲ τῆς συκοφαντίας προφανὲς ἐγνώκως ὁ
μέγας Εὐστάθιος, εἴ τινα ἔχοι τούτου συνίστορα, ἄγειν εἰς τὸ μέσον ἐκέλευεν.
- book 211 ἐκείνης δὲ μηδένα ἔχειν λεγούσης, ὅρκον αὐτῇ προέτειναν τῇ ἐταιρίδι οἱ τὴν συκοφαντίαν
ὑφήναντες, καίτοι τοῦ ἀποστολικοῦ θείου κανόνος διαγορευόντος μὴ δεῖν κατὰ πρεσβυτέρου
κατηγορίαν παραδέχεσθαι παρεκτικτὸν δύο ἢ τριῶν μαρτύρων.
- book 212

- ἀλλὰ τῶν θείων οὕτως νόμων καταφρονήσαντες καὶ τὴν κατὰ τῶν συκοφαντῶν κεκριμένην ἀπόφασιν τοῦ θεοῦ εἰς οὐδὲν λογισάμενοι, ἀμάρτυρον κατὰ ἀνδρὸς τοσούτου κατηγορίαν διὰ τοῦ ἑταιρικοῦ γυναιίου ἐξύφηναν καὶ ἐδέξαντο, ὡς δικασταὶ κατάδικοι. ἐπειδὴ δὲ καὶ ὄρκον, ὃν αὐτοὶ ἐπέθεντο, τὸ προστέθεικε γύναιον, βοῶσα Εὐσταθίου εἶναι τὸ βρέφος, ὡς κατὰ μοιχοῦ λοιπὸν οἱ πάσης αἰσχύνης ἔμπλεοι τὴν ψῆφον ἐξήνεγκαν. τῶν δὲ ἄλλων ἀρχιερέων
- book 213 (πολλοὶ γὰρ ἦσαν τῶν ἀποστολικῶν σὺν Εὐσταθίῳ τῷ μεγάλῳ ὑπερμαχοῦντες δογμάτων <καὶ> ἀγνοοῦντες ἅπαντα τὰ τυρευθέντα) προφανῶς ἀντέλεγον τοῖς παρανόμοις καὶ τὴν ἄδικον ψῆφον ἐκείνην δόξασθαι τὸν ἐπίσκοπον Εὐστάθιον διεκώλυον, οἱ δὲ τὸ δρᾶμα συντεθεικότες τάχιστα πρὸς τὸν βασιλέα ἀνέδραμον <καὶ> πείσοντες αὐτόν, ὡς ἀληθῆ τὰ διερευνηθέντα εὔρηνται καὶ δικαία ἢ τῆς καθαιρέσεως ψῆφος, μοιχὸν ὁμοῦ καὶ τύραννον ἐξελαθῆναι τῶν ἱερῶν περιβόλων καὶ εἰς Ἰλλυρικὴν πόλιν διὰ τῆς Θράκης πορρωτέρω ἐξορίᾳ ἀπαχθῆναι τὸν τῆς εὐσεβείας καὶ σωφροσύνης ἀγωνιστήν.
- book 214 Ἀλλ' ὁ μὲν τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων πολέμιος καὶ τὰς κατὰ 17 vgl. I Tim. 5, 19 — 35—S. 172, 4 Johannes? A 2 23 βρέφος Thdt. γύναιον A 2 26 corr. nach Thdt. 27 ἀντέλεγον: anakoluthisch. Die bei Thdt. durchgeführte Participialkonstruktion ist 30 corr. nach Thdt. τῶν τῆς ἀληθοῦς πίστεως κηρύκων συκοφαντίας δραματοurgeῖν ἐπιστάμενος, ὁ τῆς Νικομηδείας Εὐσέβιος ἅμα Θεογνίῳ τῇ κωνσταντινουπόλει ἐπεχωρίαζόν, εἶχον δὲ ἑάσαντες ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς τῆς οἰκείας μοχθηρίας κοινωνούς, οἱ ἀντὶ τοῦ θείου Εὐσταθίου χειροτονοῦσιν Εὐλάλιον.
- book 215 τούτου δὲ ὀλίγον λίαν ἐπιβίωσαντος χρόνον Εὐφράσιον τινὰ προεβάλοντο. καὶ τούτου δὲ τάχιστα τελευτήσαντος (ἐνιαυτὸν γὰρ ἓνα καὶ μῆνας ὀλίγους μετὰ τὴν χειροτονίαν ἐβίωσε) Φλακίτῳ τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης τὴν προεδρίαν δοθῆναι πάντες δὲ οὗτοι ὁμοίως τὴν Ἀρείου ἀσέβειαν εἶχον ἐγκεκρυμμένην·
- book 216 κρυμμένην· ὅθεν ἅπαντες οἱ τῆς ὀρθῆς καὶ εὐσεβοῦς πίστεως ἀντιποιοῦμενοι, οἱ τε τῶν ἱερωμένων καὶ τῶν τοῦ λαοῦ. τοὺς ἐκκλησιαστικούς καταλιπόντες συλλόγους καθ' ἑαυτοὺς συνηθορίζοντο. Εὐσταθιανούς δὲ τούτους ὠνόμαζον πάντες, ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἐκείνου συνέστησαν ἔξοδον.
- book 217 τὸ μέντοι τρισάθλιον ἐκεῖνο γύναιον νόσω χαλεπωτάτῃ καὶ μακροτάτῃ μετ' οὐ πολὺ περιπεσὼν ἐξέφηγε τὴν ἐπιβουλήν καὶ τὴν συκοφαντίαν ἐγύμνωσεν, οὐ δύο ἢ τρεῖς ἀλλὰ Πολλοὺς τῶν ἱερέων προσκαλεσαμένη καὶ τὰ τυρευθέντα παρὰ τῆς θαυμαστῆς τῶν ἀσεβῶν συμμορίας διδάξασα. ἔφη γὰρ ἐπὶ χρήμασι τὴν συκοφαντίαν ἐκείνην τετολμηκέναι, τὸν μέντοι ὄρκον μὴ πολὺ εἶναι ψευδῆ ἔλεγεν· Εὐσταθίου γὰρ τινος χαλκέως τὸ βρέφος εἶναι ἐβόα.
- book 218 Ταῦτα μὲν οὖν ἐν Ἀντιοχείᾳ παρὰ τοῦ ἀσεβοῦς Εὐσεβίου καὶ τῶν ἄμφ' αὐτὸν τετόλμηται τότε. ἀλλ' οὐδὲ οὕτως οἱ ἀσεβεῖς ἐνετράπησαν τότε οὐδὲ κόρον ἐλάβανον τῶν κατὰ τῆς ἀληθείας προμάχων συκοφαντιῶν, ἀλλ' ἐωρακότες ὡς κατὰ γνώμην αὐτοῖς τὰ κατὰ τοῦ μεγάλου Εὐσταθίου ὑπήντησεν, ἕτερον πάλιν δρᾶμα κατὰ τοῦ θείου Ἀθανασίου συρράπτουσιν, ᾧ προσόμοιον οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν πώποτε κατετόλμησε.
- book 219 κατηγοροῦς γὰρ πάλιν τινὰς ἐκ τῆς αὐτῆς Μελιτίου συμμορίας μισθωσάμενοι προσάγουσι τῷ βασιλεῖ κατὰ Ἀθανασίου βοῶντας ἀνοσιουργίας αἰσχρὰς τετολμηκέναι πολλὰς τὸν τῆς ἀρετῆς ἀθλητήν. ἠγεῖτο δὲ τούτων Εὐσέβιος τε καὶ Θεόγνιος καὶ Θεόδωρος ὁ Ἡρακλεώτης τῆς Θράκης, οὐκ ἀνεκτὰ ταῦτ' εἶναι λέγοντες οὐδὲ ἀκοαῖς φορητά.
- book 220 πείθουσι δὴ οὖν τὸν βασιλέα σύνοδον ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας συναθροισθῆναι κελεῦσαι, ἔνθα 4—21 vgl. Thdt. I 22, 1ff p. 72 — 16 vgl. S. 171, 16f — 22 — S. Thdt. I 28 p. 82f — 23 vgl. Thdt. I 25, 15 p. 80 Z. 15 A 2 10 καὶ εὐσεβοῦς am Rand von 1. Hd. A 2 19 πολὺ] ἅμπαν Thdt. 28 Μελετίου A 2 33 Nach Theodoret a. a. O. und Sozomenos II 25, 1 sollte die Synode ἐν Καισείᾳ τῆς

Παλαιστίνης stattfinden πλείους ἦσαν οἱ δυσμενεῖς, κάκεισε τὸν Ἀθανάσιον κριθῆναι. πεισθεὶς δὲ ὡς ἱερεῦσιν ὁ βασιλεὺς (ἡγνόμενος γὰρ παντελῶς τὰ παρ' τυρευόμενα) γενέσθαι τοῦτο προσέταξεν.

book 221 ἀλλ' ὁ τῆς ἀληθείας ὑπέρμαχος, ὁ μέγας Ἀθανάσιος, τὴν τῶν προρρηθέντων ἀσεβῶν δυσμένειαν ἐπιστάμενος, οὐχ ἦκεν εἰς τὸ συνέδριον. ἐντεῦθεν μείζονα πρόφασιν εἰς συκοφαντίαν λαβόντες, ἅπαξ τὸν κατὰ τῆς ἀληθείας ἀναδεξάμενοι πόλεμον, τυραννίδος αὐτὸν καὶ θρασύτητος ἐπὶ τοῦ βασιλέως διὰ γραμμάτων ψηφίζονται.

book 222 ἐκ δὲ τούτου εἰς ὀργὴν κατὰ Ἀθανασίου ἐξαφθεῖς ὁ πραότατος βασιλεὺς ἐπέστειλεν αὐτῷ τὴν ὀργὴν ὑποφαίνων καὶ τὴν Τύρον καταλαβεῖν παρεγγυῶν· ἐκεῖσε γὰρ μετατεθεῖσαν ἀθροισθῆναι τὴν σύνοδον προσέταξεν. ὑποπτεύσας ὑφορᾶσθαι τὴν Ἀντιοχέων τὸν Ἀθανάσιον διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοὺς τὴν Ἀρείου λώβην εἰσδεδεγμένους, ἔγραψε δὲ καὶ τῇ συνόδῳ ἅπερ ἐχρῆν ἐπιστεῖλαι τὸν εὐσεβεῖα ἔστι δὲ ταῦτα· Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς τὴν ἐν Τύρῳ σύνοδον.

book 223 »Κωνσταντῖνος Νικητῆς Μέγιστος Σεβαστὸς τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ τῇ >ἐν Τύρῳ συναδραιοθείσῃ.

book 224 >Ἦν μὲν ἴσως ἀκόλουθον καὶ τῇ τῶν καιρῶν εὐπραγίᾳ >πρέπον ἀστασίαστον εἶναι τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν καὶ πάσης λοι- >δορίας τοὺς τοῦ Χριστοῦ νῦν ἀπηλλάχθαι θεράποντας.

book 225 ἐπειδὴ δὲ >τοίνυν οὐχ ὑγιῶς φιλονεικίας οἷστρον τινὲς ἐλαυνόμενοι (οὐ γὰρ ἂν >ἄλλο τι εἴποιμι) βιοῦντες ἑαυτῶν ἀναξίως τὰ πάντα συγχέειν >χειροῦσιν, ὅπερ πάσης συμφορᾶς κεχωρηκένοι μοι δοκεῖ >τούτου χάριν θέοντας ὑμᾶς, τὸ τοῦ λόγου, προτρέπομαι χωρὶς >ὑπερθέσεως ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνδραμεῖν καὶ πληρῶσαι τὴν >πνευματικῆς πανηγύρεως ἐπαμῦναί τε τοῖς χρήζουσιν >τοὺς δὲ ἀδελφούς ἱατροῦσαι κινδυνεύοντας εἰς ὁμόνοιαν ἐπαναγαγεῖν >τὰ τῶν μελῶν διεστώτα διορθώσασθαι τε τὰ πλημμελούμενα, >καιρὸς ἐπιτρέπει, >καιρὸς ἵνα ταῖς τοσαύταις ἐπαρχίαις τὴν >δῶτε συμφωνίαν, ἣν, φεῦ τῆς ἀτοπίας, ἐλαχίστων ἀνθρώπων ἀπώ- >λεσαν ὑπεροψία.

book 226 ὅτι δὲ τοῦτο καὶ τῷ δεσπότῃ θεῷ ἐστὶν ἀρεστὸν >καὶ ἡμῖν πᾶσιν εὐχῆς ὑπέρτερον καὶ ὑμῖν γε αὐτοῖς, ἐάν γε τὴν εἰρή- 20 — S. 174, 23 vgl. Thdt. I 29 p. A 2 1 κάκεισε Thdt.] κάκει A 2 8 ψηφίζεται A 2 12 Καισαρέων 23 τοίνυν von 1. Hd. durchstrichen A 2 > Thdt. I ὑγιῶς corr. von späterer in ὑγιούς A 2 (Thdt.) >νὴν ἀνακαλέσησθε, οὐ τῆς τυχοῦσης ἄξιον εὐδοξίας.

book 227 >πους συνομολογεῖν ἡγοῦμαι. μὴ τοίνυν μέλλετε λοιπόν, ἀλλ' >ἐπιτείναντες ἐντεῦθεν ἤδη τὰ τῆς προθυμίας. ὅρον τοῖς >ἐπιθεῖναι σπουδάσατε τὸν προσήκοντα, μετὰ πάσης εἰλικρινείας >λαδὴ καὶ πίστεως συνελθόντες, εἰρήνην <τ' >ἐκείνην ἐν ἅπασι πρυτανευ- >θῆναι ὑμῖν τε καὶ πᾶσι προνοήσατε.

book 228 ἀπέστειλα πρὸς οὓς ἡβουλή- >θητε τῶν ἐπισκόπων, ἵνα παραγενόμενοι κοινωνήσωσιν ὑμῖν >φροντισμάτων. ἀπέστειλα Διονύσιον τὸν ἀπὸ ὑπατικῶν, ὃς καὶ >ὀφείλοντας ἀφικέσθαι εἰς τὴν σύνοδον μεθ' ὑμῶν ὑπομνήσει, >τῶν πραττομένων ἐξαίρετως δὲ καὶ τῆς εὐταξίας κατάσκοπος >έσται.

book 229 ἐάν γάρ τις, ὡς ἔγωγε οὐκ οἶμαι, τὴν ἡμετέραν κέλευσιν >καὶ νῦν διακρούσασθαι πειρώμενος μὴ βουλευθῇ παραγενέσθαι ἐν >συνόδῳ, ἐντεῦθεν παρ' ἡμῶν ἀποσταλήσεται, ὅς ἐκ βασιλικοῦ >τάγματος ἐκβολῶν <αὐτὸν διδάξ' >εἰ, ὡς οὐ προσήκεν ὅροις >ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἐξενεχθεῖσιν ἀντιτείνειν ποτέ.

book 230 λοιπόν ἔσται τῆς >ὑμετέρας ὁσιότητος ἔργον, ὁμογνώμονι κρίσει, μήτε πρὸς >μήτε πρὸς χάριν, ἀκολούθως δὲ μᾶλλον τῷ τε ἐκκλησιαστικῷ >ἀποστολικῷ κανόνι, τοῖς πλημμεληθεῖσιν ἡγουν κατὰ σφέλημα >βηκόσι τὴν ἀρμόττουσαν θεραπείαν ἐπινοῆσαι, ἵνα κοὶ >βλασφημίας ἐλευθερώσητε τὴν ἐκκλησίαν κοὶ τὰς ἐμὰς >φροντίδας καὶ τὴν τῆς εἰρήνης χάριν [ἐν] τοῖς νῦν

>ἀποδόντες, μεγίστην εὐκληρίαν ὑμῖν αὐτοῖς προξενήσητε. ὁ >ὕμᾱς διαφυλάττοι, ἀδελφοὶ ἀγπητοί».

book 231 Τὴν μὲν οὖν σύνοδον ἐν Τύρῳ γενέσθαι προστάξας ταῦτα γεγράφηκεν. ὥς γὰρ ἱερεῦσι τοῖς συκοφάνταις ἐπέιθετο, εἰ καὶ τὸν τῆς εὐσεβείας τόνον εἶχεν ἀχαλίνωτον, ἀλλὰ διὰ τὸ νομίζειν αὐτὸν ἡδικῆσθαι τοὺς ἐναντίους, ὥς κριτῆς δίκαιος ἠνέσχετο καὶ ταύτης τῆς κελεύσεως, προστάξας μέντοι μετὰ τὴν τῆς συνόδου ἐκπλήρωσιν διευκρινησάσης ἕκαστα καταλαβεῖν πᾶσαν τὴν σύνοδον τὰ τῶν ἐγκαινίων τῆς ἐκεῖσε ὑπ' αὐτοῦ δομηθείσης ἐκκλησίας ἵνεκα.

book 232 Γράφει δὲ καὶ ἑτέραν ἐπιστολὴν τῇ συνόδῳ, παρεγγυῶν ὥστε μὴ μόνον τὸν Ἀθανάσιον ἀπαντῆσαι τῇ συνόδῳ, ἀλλὰ γὰρ καὶ Ἄρειον καὶ γυμνασθῆναι εἰλικρινῶς τὰ παρ' ἑκάστου γενόμενα, ἵνα εἰ, καθὼς λέγει Ἄρειος, φθόνῳ τὴν διαίρεσιν ὑπέστη τῆς ὀρθῆς ἐντὸς ὧν πίστεως, πρότερον ἑαυτοῦ καταγνοὺς ἐπὶ τοῖς παρ' αὐτοῦ τελολημμένοις κατὰ τῆς ἀληθείας σιωπήσῃ —

book 233 εἰ μὴ ἄρα ἄμυναν κατὰ τοῦ 16 vgl. S. 180, 5 — 24—S. 17 5, 19 Johannes? vgl. Vita Athan. 3 p. CXXXIXe Montf. A 2 14 erg. nach Thdt. unleserlich A 2 1 8 ἡγουν] εἴτ' οὗν Thdt. 19 ἐπινοῆσαι Thdt.] ἐπινοήσατε A 2 21 ἐν > Thdt. 22 εὔκλειαν Thdt. 33 γινόμενα A2 ἰδίου ἐπισκόπου Ἀθανασίου σοφίζόμενος ἐπανείλετο τὴν διόρθωσιν, πλέκων κατ' αὐτοῦ ὑπονοίας παρεκβράσματα — καὶ εἰ μὲν φθόνος αἴτιος εὗρεθῇ, σπουδῇ αὐτοῖς τοῖς ἐν τῇ συνόδῳ ἐπισκόποις γένηται τοῦ εἰς εἰρήνην ἀμφοτέρους συνάψαι, εἰ δὲ πλαστῇ τινι μεταμελείᾳ κέχρηται Ἄρειος, καταλάβοι πάλιν τὴν Ἀλεξάνδρειαν κάκεῖ περὶ τούτου κρινοίτο.

book 234 Ταῦτ' ἔγραφε βασιλεὺς ὁ πανεύφημος τῆς τῶν ἀπάντων ὁμονοίας προμηθεύμενος, ὅπως ἂν ἐκεῖσε πάσης ἐρεσχελίας ἐκποδὼν γενομένης, εἰρηνικώτερον τὰ ἐγκαίνια τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας ἐκτελέσωσι,

book 235 καθιεροῦντες αὐτὴν τῷ θεῷ ἀλλ' ὁ μὲν ἀνόσιος Ἄρειος ἀπαντῆσαι ἐν τῇ συνόδῳ ἐν τῇ Τύρῳ οὐκ ἠνείχετο, Ἀθανάσιος δὲ ὁ μέγας ταύτην σὺν Τιμοθέῳ καὶ Μακαρίῳ τοῖς αὐτοῦ πρεσβυτέροις καὶ πλείστοις ἄλλοις συνεπομένοις αὐτῷ κλητικοῖς καὶ αἰδεσίμοις ἀνδράσι τὴν Τυρίων κατέλαβε σὺν προθυμίᾳ πολλῇ.

book 236 οὕτω δῆτα συνελθόντων ἐπισκόπων εἰς τὴν Τύρον καὶ ἅμα πάντων σὺν τῷ ὑπατικῷ Διονυσίῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ ἐξοχωτάτοις ἀνδράσιν τετιμημένοις καὶ τῷ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντι ἐπὶ τὸ αὐτὸ γενομένων ἀπεδόθησαν ὑπὸ τοῦ ἀπὸ ὑπατικῶν Διονυσίου τῇ τῶν ἐπισκόπων συνόδῳ τὰ τοῦ βασιλέως γράμματα.

book 237 ἀφίκοντο δὲ καὶ ἄλλοι τινὲς ἐπίσκοποι δογμάτων διαφθορὰν ἐγκαλούμενοι, ὧν εἷς ἦν Ἀσκληπᾶς ὁ Γαζεύς. βούλομαι δὲ πρῶτον τὰς τῆς κατὰ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου κατηγορίας κατηγορίας τραγωδίας τῇδε τῇ συγγραφῇ, εἶθ' οὕτως τὰ κατὰ τὸ πολυθρύλλητον δικαστήριον διηγῆσασθαι.

book 238 Ἀρσένιος τις πρῶτον μὲν γενόμενος Ἀθανασίου ἀναγνώστης ἐπὶ ἐγκλήμασί τισι ἐναγόμενος καὶ μέλλων ὑπὸ τοῦ πλήθους διαφθ<εῖρε>σθαι, ἔγνω τοῦτο ὁ μέγας Ἀθανάσιος (διερευνησάμενος γὰρ τὴν τὴν τοῦτον τὸν τρόπον διεσώθη μαθὼν γὰρ συκοφαντεῖσθαι τὸν Ἀρσένιον, ἐπιστὰς νυκτὸς διασώζει τὸν ἄνδρα, φυγῇ τὸν φόνον ἀποδρᾶναι τοῦτον παρασκευάσας.

book 239 ὄντινα μετὰ ταῦτα οἱ Μελιτίου κοινωνοὶ εὐρόντες κατὰ τὴν Αἴγυπτον, τὸ τῆς ἐπισκοπῆς αὐτῷ παρασκευάζουσι δοθῆναι ὄνομα. μετὰ δὲ χρόνον τινὰ καθ' ὑπόθεσιν Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας (αὐτὸς γὰρ ἦν ὁ πανταχοῦ κατὰ τῶν εὐσεβῶν πολυπλόκους συκοφαντίας ἐπιτεχνώμενος) αὐτὸν τοῦτον τὸν Ἀρσένιον κατακρύψαντες οἱ τῆς Μελιτίου συμμορίας λαθεῖν αὐτὸν 19—23 vgl. Thdt. I 29, 7 p. 85 — 23—34 Johannes? vgl. Rutin X 18 p. 34—S. 179, 10 vgl. Thdt. I 30—31, 3

p. 85 ff (erweitert) A 2 16 ὑπατικῶ aus ὑπατικῶν corr. A 2 17f γενομένῳ A 2 25 Stelle in A 2 34 corr. aus Μελετίου A2 ἐπὶ πλεῖον ἔξωσαν.

- book 240 ἔπειτα χεῖρα δεξιὰν ἀπὸ τινος σώματος ἐκτεμόντες νεκροῦ καὶ ταύτην ἐν λάρνακι ξυλίνῃ τεταριχευμένην ἀποθέμενοι, πανταχοῦ περιέφερον, πεφονεῦσθαι καὶ κατατετμηθῆναι λέγοντες ὑπὸ Ἀθανασίου τὸν Ἀρσένιον, μαιφόνον τε ἀπεκάλουν τὸν Ἀθανάσιον.
- book 241 ἀλλ' ὁ πάντα ἐφορῶν ὀφθαλμὸς τοῦ θεοῦ οὐκ εἴασέν ἐπὶ πλεῖστον λανθάνειν τὸν Ἀρσένιον, ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Θηβαίιδι δηλὸς γέγονεν ὅτι ζῇ, ἔπειτα ἐνέβαλεν αὐτῷ ὁ θεός, ὡς αὐτὸς ἐς ὕστερον διηγήσατο, τὴν παρὰ τοῦ Ἀθανασίου παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα πρυτανευθεῖσαν αὐτῷ σωτηρίαν διαλογίσασθαι ἔτι τε καὶ ἀδικεῖν αὐτὸν καὶ παρανομίαν μεγίστην ἐργάζεσθαι, εἰ τὸν εὐεργέτην παρίδοι θανάτῳ ἔνεκεν αὐτοῦ ὑποβληθῆναι καὶ μὴ μᾶλλον αὐτὸν ὑπὲρ ἐκείνου τεθνάναι. ἄγει οὖν αὐτὸν ὁ τῶν ὄλων πρύτανις ἐν τῇ Τύρῳ, ἔνθα ἡ τραγωδουμένη χεὶρ ὑπὸ τῶν συκοφαντῶν ἐπὶ τῶν κριτῶν προεφέρετο.
- book 242 τοῦτον οἱ Ἀθανασίου θεασάμενοι σύνοικοι ἤγαγον ἐν τῇ αὐτῶν καταγωγῇ, καὶ μαθόντες παρ' αὐτοῦ τά τε τῆς τοῦ θεοῦ οἰκονομίας καὶ τὰ τῆς αὐτοῦ προθυμίας, λανθάνειν αὐτὸν ἐν τῷ τῶς παρεκάλεσαν.
- book 243 Ὁ δὲ μέγας Ἀθανάσιος ὑπὸ τὴν ἔωθεν κατέλαβε τὸ συνέδριον ἅμα Τιμοθέῳ καὶ Μακαρίῳ τοῖς ἑαυτοῦ πρεσβυτέροις καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκεῖσε παραγεινομένοις.
- book 244 καὶ πρῶτον μὲν γύναιον εἰσήγαγον ἀκολασίᾳ συνεζητός. ἡ δὲ ἀνέδην ἐβόα παρθενίαν μὲν ἐπαγγέλλεσθαι λέγοι-σα, τὸν δὲ Ἀθανάσιον ἐπιξενωθέντα εἰς τὴν αὐτῆς καταγωγὴν βιάσασθαι αὐτὴν καὶ ἄκουσαν διαφθεῖραι. τούτων ὑπ' ἐκείνης λεγομένων εἰσῆλθεν ὁ κατηγορούμενος, συνῆν δὲ αὐτῷ ἅμα τοῖς ἄλλοις Τιμόθεος ὁ πρεσβύτερος, ἀνὴρ ἀξιάγατος.
- book 245 τῶν δὲ δικαστῶν ἀπολογήσασθαι πρὸς τὴν κατηγορίαν τὸν Ἀθανάσιον προσταττόντων ὁ μὲν Ἀθανάσιος ἐσίγησεν, ὡς οὐκ ὦν αὐτὸς ὁ κατηγορούμενος, ὁ δὲ Τιμόθεος ἔφη πρὸς τὴν γυναῖκα· »ἐγὼ σοι, ὦ γύναι, συνέτυχον πῶποτε; εἰς δὲ τὴν σὴν οἰκίαν εἰσελήλυθά ποτε«; ἡ δὲ ἀναιδέστερον ἐβόα, διαμαχομένη τῷ Τιμοθέῳ καὶ πρὸς αὐτὸν τὴν χεῖρα ἐξάγουσα καὶ κατεπέχουσα καὶ λέγουσα αὐτῷ τῷ Τιμοθέῳ· μου τὴν παρθενίαν ἀφείλου· σύ με τῆς σωφροσύνης ἐγύμνωσας· σύ μου τὸ σεμνὸν τῆς ψυχῆς ἡχρείωσας· καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἄλλα αἰ δι' ἀκολασίας ὑπερβολὴν οὐκ ἔχουσαι τὴν αἰδῶ.
- book 246 καὶ ἦν ὄντως ἔκπληξις <τὰ δ>ρώμενα καὶ παντὸς θαύματος μεῖζον, ὅτι Ἀθανάσιος μὲν κατηγορεῖτο, Τιμόθεος δὲ ἐνεκαλεῖτο. οὕτω δὲ τῶν τὸ A2 18 ἔωθεν nachträlich corr. in ἔω A 2 21 παρθενίαν Thdt.] παρθενίας 35 nach τ Raum für 2 Buchstaben; von späterer Hd. τ . . ρώμενα A2 erg. Ltz. δράμα συντεθεικότων καταισχυνάντων, ἐρυθριασάντων δὲ καὶ τῶν δικαστῶν ὅσοι συνίστορες ἦσαν, ἐκβληθῆναι τὸ γύναιον προσέταξαν.
- book 247 Τότε δὲ ὁ θεῖος Ἀθανάσιος ἔλεγε μὴ χρῆναι ἀφεθῆναι τὸ γύναιον, ἀλλ' ἐξετάσαι καὶ μαθεῖν. οἱ δὲ συκοφάνται ἐβόων· ἑτέρα κατηγορήματα χαλεπώτερα, οὐδαμῶς τέχνη τινὶ καὶ δεινότητι διαλυθῆναι δυνάμενα· ὅψις γὰρ καὶ οὐκ ἀκοὴ δικάσει τοῖς δεικνυμένοις. ταῦτα εἰπόντες τὴν πολυθρύλλητον ἐκείνην ὑπέδειξαν λάρνακα καὶ τὴν τεταριχευμένην ἐγύμνωσαν χεῖρα.
- book 248 τῶν δὲ ἐν τῷ συνεδρίῳ θεασάμενος ἕκαστος ἐβόησεν, οἱ μὲν τῶν συκοφαντῶν συνίστορες ἀληθὲς εἶναι τὸ μῦθος λέγοντες, οἱ δὲ τὸ μὲν ψεῦδος εἰδότες, κεκρύφθαι δὲ τὸν Ἀρσένιον ἔτι ζῶντα λέγοντες κατεγέλων.
- book 249 μεγίστης δὲ ταραχῆς πεπληρωμένου τοῦ συνεδρίου καὶ μόλις βραχείας ἡσυχίας γεγεννημένης, ἦρετο τοὺς δικαστὰς ὁ κατηγορούμενος Ἀθανάσιος, εἴ τις ἐν αὐτοῖς εἴη ἐπιστάμενος τὸν

Ἀρσένιον. πολλῶν δὲ εἰρηκότων ἀκριβῶς εἰδέναι τὸν ἄνδρα ἐκέλευσεν ὁ Ἀθανάσιος τοῦτον ἀχθῆναι.

book 250 τοῦ δὲ εἰσελθόντος καὶ στάντος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ συνεδρίου ἤρετο πάλιν ὁ Ἀθανάσιος, εἰ οὗτός ἐστιν Ἀρσένιος ὁ παρ' ἐμοῦ μὲν ἀνηρημένος, παρὰ δὲ τούτων μετὰ σφαγὴν ὕβρισμένος καὶ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἐστερημένος. συνομολογησάντων δὲ πλείστων ὅσων τῶν ἐν τῇ αὐτὸν αὐτὸν εἶναι τὸν Ἀρσένιον, τῆς ἐφεστρίδος αὐτὸν γυμνώ- σας ὁ θεῖος Ἀθανάσιος, ὑπέδειξεν ἄμφω τὰς χεῖρας τοῦ Ἀρσενίου, δεξιάν τε καὶ εὐώνυμον· »ἄλλην δέ«, ἔφη, »ζητεῖτω μηδεὶς· δύο γὰρ ἀνθρώπων ἕκαστος παρὰ τοῦ ποιητοῦ τῶν ὅλων ἐδεξάμεθα χεῖρας».

book 251 Ἀλλὰ καὶ τούτων οὕτως δειχθέντων κρίσει τοῦ τὰ πάντα ἐφορῶντος θεοῦ, δέον καταδύεσθαι τοὺς κατηγοροὺς καὶ τῶν δικαστῶν τοὺς συνειδότας καὶ εὐχεσθαι χῆναι καὶ αὐτὴν τὴν γῆν ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἄρδην λαβεῖν αὐτούς, τούναντίον ἐποίησαν. θορύβου γὰρ καὶ στάσεως ἐνέπλησαν τὸ συνέδριον γόητα ἀποκαλοῦντες τὸν Ἀθανάσιον καὶ τισι μαγγανείαις ἀπατᾶν αὐτὸν λέοντες τῶν ἀνθρώπων τὰς ὄψεις.

book 252 καὶ ἐπαναστάντες ἐπ' αὐτὸν διασπᾶν ἐπεχείρουν καὶ κατασφάττειν τὸν τῆς εὐσεβείας ὑπέρμαχον, κινοῦντες, ὡς εἶπεῖν, καὶ αὐτὴν τὴν γῆν καὶ κονιορτὸν βάλλοντες εἰς τὸν ἄερα κατ' ἐκείνους τοὺς κατὰ τοῦ θεοῦ ἀποστόλου Παύλου ποτὲ κρίζοντας καὶ λέγοντας·

book 253 »αἴρετε αὐτὸν ἐν τάχει· οὐ γὰρ καθήκει αὐτὸν ζῆν«· ἀλλ' οἱ παρὰ 31 Tgl. Archimedes bei Simplicius 424 — 32 vgl. Act. 22, 23 — 34 vgl. Act. 22, 22 A2 10 μίσος A 2 corr. Cer. (vgl. S. 178, 32) 12 ἡσυχίας am Rand von 1. Hd. nachgetragen A 2 18 τούτῳ ἐπιζητούμενος, μετὰ σφαγὴν δὲ ὕβρισμένος 26 χῆναι mit iota subscr. A 2 τοῦ βασιλέως τὴν τῆς εὐταξίας πρόνοιαν πιστευθέντες τὸν φόνον ἐκώλυον. ἐξαρπάσαντες γὰρ τὸν νικηφόρον καὶ σκάφους ἐπιβῆναι παρασκευάσαντες τὴν σωτηρίαν προὔξενον. ὁ δὲ θεῖος Ἀθανάσιος ἐπιβὰς τοῦ σκάφους ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ὥρμησεν ἐκφυγῶν τῶν μαιφόνων τὰς χεῖρας.

book 254 Αὐτοὶ δέ, ὡς εἶχον, ἐπὶ τὸν Μαρεώτην τινὰς τῶν ὁμοφρόνων ἐπισκόπους ἀπέστειλαν, Θεόγνιον τὸν Νικαίας, Μάριν Χαλκηδόνης, Θεόδωρον τὸν Ἡρακλεώτην τῆς Θράκης, Νάρκισσον τὸν Κίλικα, Οὐρσάκιον καὶ ἄλλους τινὰς τοὺς αὐτῶν ὁμόφρονες, ἐπὶ τῷ κατὰ μονομέρειαν πρᾶξιν αὐτοὺς ὑπομνημάτων ἐκεῖσε κατὰ Ἀθανασίου συστήσασθαι (ὁ δὲ Μαρεώτης ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ ἐστίν, ὁμώνυμος τῆς λίμνης Μαρίας, πλησίον αὐτῆς ὦν) ἐντειλάμενοι αὐτοῖς,

book 255 εἰς τάχιστα καὶ τὸν τῶν κακῶν αὐθέντην Ἄρειον στεῖλαι πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν Αἰλίαν, τοῦτ' ἔστιν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἐκεῖσε ἀπὸ τῆς Τύρου ἐξορμήσασιν σὺν τοῖς ἐν τῇ συνόδῳ ἐπισκόποις· τὴν γὰρ σύνοδον ἄπασαν ἀπὸ τῆς Τύρου ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα συνελθεῖν μετὰ τῶν ἀπάντων ὁ βασιλεὺς ἀπανταχόθεν ἐπιοκόπων καὶ αὐθις παρηγγύησεν, ὡς μοι καὶ πρότερον εἴρηται, ἐπὶ τῷ τοὺς ἐκεῖσε ὑπ' αὐτοῦ δομηθέντας καθιερώσαι ναοὺς.

book 256 συναπέστειλε δὲ καὶ τῶν εὐνουστέρων ἀρχόντων τινὰς, εὐσεβεῖα καὶ πίστει λαμπρυνομένους, φιλοτίμως ἅπασιν πάντα δι' αὐτῶν χορηγηθῆναι κελεύσας, οὐ μόνον ἀρχιερεῦσι καὶ ἱερεῦσι καὶ τοῖς τούτοις συνεπομένοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς δεομένοις ἅπασιν τοῖς πανταχόθεν συντρέχουσιν, ἀφάτου πλήθους συρρέοντος ἐκ πάσης, ὡς ἔπος εἶπεῖν, τῆς κατὰ τὴν ἀνατολὴν γῆς ἐκεῖσε εἰς τὰ ἐγκαίνια τῆς νέας Ἱερουσαλὴμ. διεκοσμεῖτο δὲ καὶ τὸ θεῖον θυσιαστήριον βασιλικοῖς παραπετάσμασι καὶ κειμηλίοις λιθοκολλήτοις χρυσοῖς.

book 257 Τοῦ δὲ ἀσεβοῦς Ἀρείου φθάσαντος εἰς τὴν Αἰλίαν τῇ τῶν ἐγκαινίων ἡμέρᾳ σὺν προθυμίᾳ πολλῇ, ἀκούσαντος μάλιστα ἀπολείπεσθαι τὸν Ἀθανάσιον τῆς ἐορτῆς ἐκείνης, ἀσμένως ὑπὸ τῶν ὁμοφρόνων, λέγω δὴ τῶν περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας καὶ Πατρόφιλον τὸν Σκυθοπολίτην, ὑπεδέχθη.

book 258

οἱ δὲ τῆς ὀρθῆς ἀντιποιοῦμενοι πίστεως, ἔδοντες τὸν Ἄρειον, ὡς μῦθος αὐτὸν ἀπεοτράφησαν καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐξήλασαν καὶ τῆς συνόδου διωχθῆναι προσέτοζαν, ἐπὶ τῇ κατὰ Ἀλεξάνδρειαν αὐτοῦ ἀκουσθήσεσθαι συνόδῳ, ἐν ᾗ καὶ ἐάλω, ὁρίσά- 18 8. S. 174, 29 — 27—S. 179, 2 Johannes? A2 1 τὸν φόνον im Text undeutlich, am Rand wiederholt A2 9 am Rand von 1. Hd. ὁμογνώμονας A2 14 f ἐξορμάσασι A2 30 τῶν Holl] τὸν A2 μενοί, καθά, φασί, καὶ ὁ φιλόχριστος ἡμῶν βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐκέλευσεν.

book 259 Οὕτω δὴ τοῦ λυμεῶνος ἐκποδὼν γενομένου καὶ τῆς ἐορτῆς εἰρηνικωτάτης καὶ λαμπροτάτης γενομένης, ὁ πανεύφημος βασιλεὺς καὶ λίαν πιστότατος τὴν τῆς πανηγύρεως λαμπρότητα καὶ πολυτέλειαν μεμαθηκώς. θυμηδείας ὅτι μάλιστα πλείστης ἔμπλεως γέγονε καὶ τὸν τῶν ἀγαθῶν πρύτανιν ὑπερύμνησεν, ὅτι καὶ ταύτην αὐτῷ τὴν αἴτησιν δέδωκε.

book 260 τῆς μὲν οὖν τῶν ἐγκαινίων ἐορτῆς οὕτως οὕτως τελεσθείσης, οἱ πλείστοι τῶν ἐπισκόπων ἐπὶ τὰς οἰκείας ἐπανήλθον πατρίδας, ὅσοι μάλιστα τῇ ἐν Τύρῳ συνόδῳ γεγεννημένη οὐ συνήδρευσαν.

book 261 οἱ δὲ τῆς φρατρίας Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας, ὅσοι σὺν αὐτῷ τὴν λώβην Ἀρείου εἰσεδέξαντο, σὺν αὐτῷ Εὐσεβίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπισκόποις τὴν Τύρον κατειλήφασι, περιμένοντες ἐκεῖσε τοὺς ὁμόφρονες ἀπὸ τοῦ Μαρεῶτου.

book 262 Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ φθάσας τὸ κομιάτων ὁ μέγας Ἀθανάσιος πρόσεισι τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ καὶ πᾶσαν τὴν κατ' αὐτοῦ τολμηθεῖσαν ἐδίδαξε τραγωιδίαν. ὁ δὲ συμπαθέστατος καὶ χρηστότατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὑπεραλγήσας τὴν ψυχὴν ἐπὶ τοῖς κατὰ Ἀθανασίου τετολμημένοις καὶ κινηθεῖς ἐπὶ τῇ

book 263 κατ' αὐτοῦ ἀδίκῳ γεγεννημένῃ κρίσει, μετὰ δακρύων μάλιστα ἐξαιτοῦντος τοῦ Ἀθανασίου κληθῆναι τοὺς τε κατηγοροὺς καὶ τοὺς δικαστὰς καὶ ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως ἀνανεώσασθαι τὴν κρίσιν, πέμπει τοῖς ἐν Τύρῳ ἀπὸ τῆς Αἰλίας ἀναζεύξασα γράμματα ὁ βασιλεὺς, σημαίνοντα πρὸς οὐτῷ μὲν εἶναι τὸν Ἀθανάσιον, οὐτοὺς δὲ ὡς τάχιστα φθάσαι εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. τὰ δὲ γραφέντα ἐστὶ ταυτα· Ἐπιστολὴ τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς τοὺς ἐν Τύρῳ ἀπὸ τῆς Αἰλίας ἀναζεύξαντας ἐπισκόπους.

book 264 »Νικητῆς Κωνσταντῖνος Μέγιστος Σεβαστὸς τοῖς ἐν Τύρῳ πάλιν συνελθοῦσιν ἐπισκόποις.

book 265 Ἐγὼ μὲν ἄγνοῶ, τίνα ἐστὶ τὰ ὑπὸ τῆς ὑμετέρας συνόδου μετὰ τοσοῦτου θορύβου καὶ χειμῶνος κριθέντα· δοκεῖ δὲ πως ὑπό τινος ταραχώδους ἀνταξίας ἡ ἀλήθεια διεστράφηται, ὑμῶν δηλαδὴ διὰ τὴν πρὸς τοὺς πλησίον ἐρεσχελίαν, ἣν ἀήττητον εἶναι βούλεσθε, τὰ τῷ – 10 vgl. Thdt. I 31, 3 p 88 — 10—26 Johannes? — 29—S. als Athan. apol. ad Ar. 86, der Quelle ist ür Socr. I 34 p. 158 ff. Soz. II 28. Johannes? (vgl. G. Loeschcke Rhein. Mus. LXI, 34 ff.) A2 θεῶ ἀρέσκοντα μὴ συνωρῶντες.

book 266 – 10 vgl. Thdt. I 31, 3 p 88 — 10—26 Johannes? — 29—S. als Athan. apol. ad Ar. 86, der Quelle ist ür Socr. I 34 p. 158 ff. Soz. II 28. Johannes? (vgl. G. Loeschcke Rhein. Mus. LXI, 34 ff.)

book 267 ἀλλ' ἔστω τῆς θείας προνοίας >ἔργον τὸ τὰ τῆς φιλονεικίας ἡγουν μᾶλλον κακουχίας ὑμῶν δεινὰ >φανερῶς ἀλόντα διασκεδάσαι καὶ ἡμῖν διαρρήδην δεῖξαι, εἴ τίνα τῆς >ἀληθείας συνελθόντες αὐτόθι ἐποιήσασθε φροντίδα καὶ εἰ τὰ κεκρι- >μένα χωρὶς τινος χάριτος καὶ ἀπεχθείας ἐκρίνατε.

book 268 τοιγαροῦν >ἡπειγμένως πάντας ὑμᾶς πρὸς τὴν ἐμὴν ἐλθεῖν εὐλάβειαν βούλομαι, >ἵνα τὴν τῶν πεπραγμένων ὑμῖν ἀκρίβειαν δι' ἑαυτῶν ἐπ' ἐμοῦ παρα- >στήσητε. τίνος δὲ ἕνεκα ταῦτα γράφαί πρὸς ὑμᾶς ἐδικαίωσα καὶ >ὑμᾶς διὰ τοῦ γράμματος πρὸς ἑμαυτὸν ἐκάλεσα, ἐκ τῶν ἐπομένων >γνώσεσθε.

book 269

>Ὡς Ἀθανάσιος, ὁ ἐπίσκοπος τῆς κατὰ Ἀλεξανδρείαν ἐκκλησίας, >ὁ τοῦ θεοῦ νόμου φοιτητής, πρὸς μέ ἐστιν, ὃς εἰσιόντι μοι ἀπὸ >προκέσσου ἐπὶ τὴν ἐπώνυμον ἡμῶν καὶ πανευδαίμονα Κωνσταντι- >νούπολιν πρόσεισιν ἐν μέσῳ τῆς λεωφόρου μετὰ ἐτέρων τινῶν ὧν >παρὶ ἑαυτὸν εἶχε, πενθῶν δὲ καὶ ὀλοφυρόμενος, αἰφνιδίον τε τὴν >προέλευσιν ἐποίησατο οὕτως, ὥστε καὶ ἐκπλήξεως ἀφορμὴν ἡμῖν >παρασχεῖν.

book 270 μαρτυρεῖ μοι γὰρ ὁ πάντων ἔφορος θεός, ὅτι οὔτε >ἐπιγνῶναι αὐτόν, ὅστις ἦν, κατὰ τὴν πρώτην ὄψιν ἠδυνήθην, εἰ μὴ >τῶν ἡμετέρων τινές, ὅστις <ἦν> καὶ τὴν ἀδικίαν, ἣν πέπονθε παρ' ὑμῶν, >διηγῆσαντο πυνθανομένοις. οὕτως τεταπεινωμένον κοὶ κατηφῇ τεθεά- >μεθα τὸν ἄνδραν, ὥστε ἡμᾶς εἰς ἄφατον οἶκτον ἐπ' αὐτῷ περιπεσεῖν, >γνόντας ἐκεῖνον εἶναι τὸν Ἀθανάσιον, οὗ ἡ ἱερὰ θεά, ἱκανὴ πρὸς τὸ >εἰς τὸν τῶν ὅλων θεὸν σέβας καὶ τοὺς ἐθνικοὺς ἐφελκύσαι, ὄντινά >πάσαι πονηροὶ τινες ἄνδρες καὶ τῆς εἰρήνης καὶ ὁμονοίας ἀλλότριοι >συκοφανταίαις οὐ ταῖς τυχούσαις περιέβαλλον,

book 271 ὥστε καὶ εἰς] ἐμὲ αὐτόν >ἐκ τῆς ἐκείνων πολυτέχνου ἀπάτης συναρπαγέντα μέλλειν με] ἀμαρ- >τεῖν εἰς τὸν ἄνδρα, εἰ μὴ θεία κρίσει κινηθεῖς· ἐκέλευσα αὐτόν τότε >ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπὶ τὸ τῆς ἡμετέρας ἡμερότητος στρατόπεδον >φθάσαι τὸ τάχος.

book 272 καὶ οὕτως ἀνακριθεὶς παρὰ τῆς ἐμῆς εὐλαβείας >περὶ τῶν κατ' αὐτοῦ ψευδῶς δραματουρηθέντων, συστάς ἐφ' ἡμῶν >ὁ ἀνὴρ ἑαυτῷ ἤλεγξε μὲν τῶν κατηγορημάτων τὸ ψεῦδος, ἀθῶος δὲ Μοὶ πόντων ἐκείνων ἀποφανθεὶς μετὰ τιμῆς ὅτι μάλιστα πλείστης >παρ' ἡμῶν ἐπὶ τὴν ἀπεστάλη ἀπεστάλη πατρίδα, ἀποδοθεὶς ἐν εἰρήνῃ >τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἰθυνομένη ὀρθοδόξῳ λαῷ.

book 273 >Νῦν δὲ πάλιν χεῖρονα τῶν πρώτων τὰ δεύτερα κατ' αὐτοῦ τε- >τολμῆσθαι βοᾷ μετὰ πλείονος παρρησίας. οὐδὲν ἕτερον παρ' >αἰτῶν ἢ τὴν ὑμετέραν πρὸς ἡμᾶς ἄφιζιν, ἣν ἠξίωσεν αὐτῷ >ἶν' ὑμῶν παρόντων ἃ πέπονθεν ἀναγκαίως ἀποδύρασθαι δυνηθῇ.

book 274 ὅ- >περ ἐπειδὴ εὐλογον εἶναι καὶ τοῖς καιροῖς πρόπον ἡμῖν κατεφάνη, >ταῦτα γραφῆναι πρὸς ὑμᾶς προσέταξα, ἵνα πάντες ὅσοι τὴν ἐν >σύνοδον γενομένην ἀνεπληρώσατε, ἀνυπερθέτως εἰς τὸ >τὸ ἡμέτερον φθάσαι ἐπειχθῆτε, τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ἐπιδεικνύοντες >τῆς ὑμετέρας κρίσεως καθαρὸν τε καὶ ἀδιάστροφον, ἐπ' ἐμοῦ >ὄν τοῦ θεοῦ εἶναι [με] γνήσιον θεράποντα οὐδ' ἂν ὑμεῖς >κεκριμένα παρ' ὑμῶν <ἀπολογούμενοι>.

book 275 τοιγαροῦν διὰ τῆς ἐμῆς πρὸς >τὸν θεὸν λατρείας τὰ πανταχοῦ εἰρηνεύεται καὶ τῶν βαρβάρων αὐτῶν >τὰ πλεῖστα ἔθνη τὸ τοῦ θεοῦ ὄνομα γνησίως εὐλαβουμένων, ἃ >νῦν τὴν ἀλήθειαν ἠγνόουν — δηλὸν δὲ ὅτι ὁ τὴν ἀλήθειαν >οὐδὲ τὸν θεὸν ἐπιγινώσκει — πλὴν ὅμως, καθὰ προεῖρηται, καὶ >βάρβαροι αὐτοὶ νῦν δι' ἐμέ. τὸν τοῦ θεοῦ θεράποντα γνήσιον, >γινώσκον τὸν θεὸν καὶ εὐλαβεῖσθαι μεμαθήκασιν, ὃν ὑπερασπίζειν >καὶ προνοεῖσθαι πανταχοῦ τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ἦσθοντο· ὅθεν >καὶ ἴσασι τὸν θεόν, ὃν ἐκεῖνοι μὲν διὰ τὸν πρὸς ἡμᾶς φόβον εὐλαβοῦν- >ται.

book 276 ἡμεῖς δὲ οἱ τὰ ἅγια μυστήρια τῆς εὐμενείας αὐτοῦ δοκοῦντες >προβάλλεσθαι, οὐ γὰρ εἴποιμι φυλάττειν, οὐδὲν ἕτερον >τὰ πρὸς διχόνοιαν καὶ μῖσος συντείνοντα καί, ἀπλῶς ἐπεῖν, τὰ πρὸς >ὄλεθρον τοῦ ἀνθρωπείου γένους ἔχοντα τὴν ἀναφοάν.

book 277 >Ἀλλ' ἐπείχθητε, καθὰ προεῖρηται, πρὸς ἡμᾶς τὸ τάχος, >πεπεισμένοι, ὥς παντὶ σθένει κατορθῶσαι πειράσομαι, ὅπως ἐν τῷ νόμῳ >τοῦ θεοῦ ταῦτα ἐξαιρέτως ἀδιάπτωτα φυλάττῃται, οἷς οὔτε ψόγος >οὔτε κακοδοξία τις προσπλακῆναι δυνήσεται, διασκεδασθέντων >λαδὴ καὶ συντριβέντων ἄρδην καὶ παντελῶς ἀφανισθέντων >ἐχθρῶν τοῦ νόμου τοῦ θεοῦ,

book 278 οἵτινες ἐπὶ προσχήματι τοῦ ἁγίου ὀνό- >ματος ποικίλας καὶ διαφόρους βλασφημίας πρὸς ἀπάτην τῶν >στέρων προφέρουσιν, ἐπιποθοῦντες ὥς οἷόν τε τὸ τῆς καθολικῆς >ἐκκλησίας

- καθαρόν, ἦντινα ὁ ἡμέτερος σωτὴρ ἄσπιλον >καὶ ἀγίαν καὶ ἄμωμον, τῷ σωτηριῷδαι καὶ τιμίῳ αὐτοῦ αἵματι >ράσας αὐτήν, καθὼς οἱ θεῖοι αὐτοῦ καὶ ἀρραγεῖς διαγορεύουσι
- book 279 Ταῦτα τὰ γράμματα εἰς ἀγωνίαν τοὺς ἐν τῇ συνόδῳ κατέστησαν, μάλιστα τοὺς περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδεῖας. οἱ μέντοι ἐν τῷ ὑπ' αὐτῶν σταλέντες καὶ τὰ ψευδῇ ὡς ἀληθῇ ἐγγράψαντες, πρᾶξιν ὑπομνημάτων κατὰ Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου συστησάμενοι κατὰ μονομέρειαν πρὸ τῶν βασιλικῶν τούτων γραμμάτων, φθάζουσιν ἐν τῇ Τύρῳ τῶν θαυμαστῶν ἐπισκόπων τὴν σύνοδον.
- book 280 ἀλλ' οὐ πάντες τὴν πλαστὴν ἐκείνην καὶ τῶν μυσαρῶν ἐκείνων συκοφαντῶν γέμουσαν κατὰ Ἀθανασίου πρᾶξιν προσεδέξαντο. ὅθεν οἱ πλείστοι αὐτῶν τὰ τοῖς βασιλικοῖς γράμμασι περιεχόμενα ἐκ τῆς ἀναγνώσεως μεμαθηκότες ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν δείσαντες ἀνεχώρησαν.
- book 281 οἱ δὲ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδεῖας καὶ Θεόγνιον κοὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἐν τῇ Τύρῳ ἐχρόνιζον, παρέλκοντες παρέλκοντες ἐκόντι τὸν καιρόν, ἔγραφον δὲ τῷ εὐσεβεῖ βασιλεῖ ἄκουσας ἐπέχεσθαι ἐκεῖσε, ἐπειγομένους ἐξορμᾶν πρὸς αὐτὸν καὶ τὴν τῶν πλαστῶν ὑπομνημάτων πρᾶξιν, ἣν ὡς μῦθος ἀπέρριψε καὶ οὐθ' ὅλως προσδέξασθαι ἠνέχετο βασιλεὺς ὁ πιστότατος, ἦκειν ἅπαξ πρὸς αὐτὸν τοὺς ἀλιτηρίους κελεύσας.
- book 282 Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ βραδυνάντων αὐτῶν, τῶν περὶ Εὐσέβιον λέγω, μετὰ τιμῆς ὅτι μάλιστα πλείστης τὸν Ἀθανάσιον ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν πάλιν ἀπέπεμψε, γράψας καὶ αὐθις τῇ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ, ὅτι ὁ αὐτῶν ἐπίκοπος Ἀθανάσιος ψευδῶς διεβέβλητο, καὶ ὡς ἡ καθαρότης αὐτοῦ ἐν πᾶσι τηλαυγῶς ἐξέλαμψεν.
- book 283 ἐν δὲ τῷ παρεῖναι τὸν Ἀθανάσιον κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ συγκροτεῖσθαι κατὰ τὰς βασιλικὰς κελεύσεις καὶ τὰς τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων τῶν εἰς τὰ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐγκαίνια συναχθέντων προστάξεις <τὴν σύνοδον>, ἀπαντᾷ τὰ κατὰ Ἄρειον, καὶ πολλή τις ἦν τοῦ πλήθους συνέλευσις καὶ ἐλπίς ἐπὶ ταλαντευομένη ἐκβάσει περιανομένη, μάλιστα πάντων ὁρώντων τὰ τοσούτοις καὶ τηλικούτοις ἐπισκόποις συμφώνως δόξαντα καὶ κριθέντα πάλιν διασκυλλόμενα.
- book 284 ὁρῶν τοίνυν ὁ θεῖος Ἀθανάσιος ταραττομένην τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον οὐ παρεσιώπησεν, ἀλλὰ φανερά διὰ γραμμάτων ταῖς εὐσεβέσιν ἀκοαῖς τοῦ πάντα ἀρίστου καὶ βασιλέως βασιλέως κατέστησεν.
- book 285 Ὡς δὲ ἔγνω ὁ βασιλεὺς διεστράφθαι τὸν Ἄρειον, πάλιν αὐτὸν ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀχθῆναι προσέταξε, δώσοντα λόγον, ὥν ἀνακαινιεῖν πάλιν ἐτόλμησε, γράψας αὐτῷ καὶ σὺν αὐτῷ ἐπιστολὴν τῆς κατ' αὐτῶν ἀγανακτήσεως γέμουσαν. τὰ δὲ γραφέντα ἐστὶ ταῦτα·
- book 286 Ἐπιστολὴ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς Ἄρειον καὶ Ἀρειανούς.
- book 287 »Κωνσταντῖνος Σεβαστὸς Ἀρείῳ καὶ Ἀρειανοῖς. >Κακὸς ἐρμηνεὺς αὐτόχρημα εἰκὼν τε καὶ ἀνδριάς ἐστὶ τοῦ >ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνον οἱ δεινοὶ πλάσαι πρὸς ἀπάτης δέλεαρ >οἰονεῖ κάλλους αὐτῷ εὐπρέπειαν προσμηχανώμενοι αἰσχίστω καθάπαξ >ὄντι τῇ φύσει, ὅπως ἂν τοὺς τάλαιπῶρους ἀπολλύοι πλάνην >προτείνων, τὸν αὐτὸν οὗτος ἂν οἶμαι τρόπον ποιήσειεν, ὃ μόνον >δῆς ἄξιον τοῦτ' εἶναι δοκεῖ, τὸ τὰ τῆς οἰκείας >ρια ἀφειδῶς προβάλλεσθαι.
- book 288 τοιγάρτοι καὶ νῦν καὶ ἂφ' οὗ γεγονάσιν >ἄνθρωποι οὐδεπώποτε φανεῖσαν ἀπιστίας εἰσάγει πίστιν, >οὐδὲν τῆς ἀληθείας ἄρα ἀπαῖδον ἐκεῖνο φαίνεται τὸ πάλαι >ρήσει διηρθρωμένον, ὅτι πρὸς τὸ κακὸν εἰσι πιστοί.
- book 289 τί δ' ἂν τις >ἐκεῖνο λέγοιτο τὴν τοῦ βουλευέσθαι χάριν αὐτὸν ἀπολωλεκότα >κέτι κουφισμοῦ τινα ἐπικουρίαν εὐρασθαι ἐπιθυμεῖν; τί τοίνυν >Χριστέ Χριστέ, κύριε κύριε; τί δήποτε ἡμᾶς τὸ

ληστήριον >τιτρώσκει; ἔστηκεν ἐξεναντίας δεινὴ τις βιαία τόλμα, βρυχᾷται >πρίουσα τὸν ὀδόντα δύσμορφος ὑπ' ἀτιμίας καὶ παντοδαποῖς >τετρωμένη ἐγκλήμασιν.

book 290

αὕτη μέντοι ἐν τῷ νόμῳ καὶ τῷ περὶ σοῦ >κηρύγματι, ὥσπερ τοῖς ζάλαις καὶ τρικυμίαις κακῶν >ἐξερεύγεται μὲν ἐξώλεις λόγους, γράφουσα δὲ τούτους ἐκφαίνει, 2ff Der Brief ist vollständig außer bei Gelasius nur der Athanasiushandschriften überliefert. Für den Athanasiustext G. Loeschckes Collation des cod. Paris. 474 saec. XI (= Athan. R) und des cod. Basil. A III 4 saec. XIV (= Athan. B) vor (ihre Übereinstimmung = Athan.). Für nähere Angaben vgl. G. Loeschcke im Rhein. Mus. LXI, 38ff — 12 vgl. Jerem. 4, 22 A1H V1P3 M2P1 Athan. Athan. B R 1 Die Überschrift nach dem Index 2 Die Adresse am Fuß der Seite H Ἀρείῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ Athan. 3 τε > Athan. | ἀνδρείας M2 6 τὴν φύσιν A1 | ἀπολλύη A1 ἀπολλοίη HM2P1 | νων] προπίνων Athan. B προπείρων Athan. R οὗτος V1P3, durch Rasur corr. aus οὕτως Athan. R οὕτως d. übr. HSS | τρόπον > 1 προβαλλέσθαι V1P3 ροσβάλλεσθαι Athan. R | καὶ νῦν HSS] 10 φανεῖσα ἀπιστία anscheinend durch Rasur aus φανεῖσαν ἀπιστίας A1 11 HM2P1 13 λέγοιτο von späterer Hd. am Rand P3 15 τὸ + ἀσεβὲς τοῦτο Athan. 16f ἐπιτρίουσα V1 17f περιτετρωμένος 19 καὶ M2P1P3 (wo es von späterer Hd. eingeschoben) Athan. > d. übr. HSS >οὐδέποτε σὺ τῷ αἰδίῳ τῆς σαυτοῦ πηγῆς τῷ πατρὶ συνυπάρχων τοῖς >περὶ σαυτοῦ γνώσεσιν ἀφώρισας. συνάγει δὲ ὅλως καὶ συμφωνεῖ >δεῖνὰ ἄττα καὶ ἄνομα ἀσεβήματα, νῦν μὲν τὰς γλώττας κραδαίνουσα. >νῦν δ' αὖ πάλιν ταῖς τῶν ἀθλίων σπουδαῖς ἐπαιρομένη, οὓς ἐπ' >ἀδείας αὕτη παρόντας ἐξαπατᾷ καὶ φθείρει.

book 291

>Βούλομαι δὲ ἤδη τοῦ προέδρου αὐτῆς τὴν φύσιν ἐξετάσαι. τί γὰρ >δὴ λέγει; »ἢ κατέχωμεν, φησὶν, οὗ ἤδη ἐγκρατεῖς γεγόναμεν, ἢ γενέσθω >ὡς αὐτοὶ βουλόμεθα«. πέπτωκε, καὶ ταῦτα πέπτωκεν ἀναιρούμενος, >»δόλω, φησὶν, ἢ δεινότητι πανουργίας«· οὐδὲν διαφέρει. σεμνὸν >μόνον ἡγεῖται, ὃ διὰ πονηρᾶς ἐπινοίας εἰς αὐλὸν εἰσερρή.

book 292

''πλήθη, φησὶν, ἔχομεν«. προβήσομαι δὲ μικρὸν αὐτὸς ἐπὶ τὸ πρό- >σθεν, ὡς ἂν τῶν τῆς μανίας πολέμων θεατὴς γένωμαι. αὐτός, ἔφην >ἐγὼ προβήσομαι, ὁ τοὺς τῶν ἀφρόνων πολέμους παύειν εἰωθώς. >ἄγε δὴ, Ἄρες Ἄρειε, ἀσπίδων χρεῖα. μὴ σύ γε τοῦτο ποιήσας, ἴκε- >τεύομεν· ἐπισχέτω γοῦν σε ἡ τῆς Ἀφροδίτης ὁμιλία. ἀλλὰ γὰρ εἶθε >ὡς τοῖς ὄχλοις ἄριστα συνεκκροτεῖσθαι δοκεῖς, οὕτω σοι τῇ περὶ τὸν >Χριστὸν εὐσεβεῖα προσῆν ἀκμᾷζειν.

book 293

ἰδοὺ δὴ πάλιν αὖ ἰκέτης >ἔρχομαι, καὶ τοῖς ὅπλοις πᾶν πλῆθος ἰσχύων μάχεσθαι μὲν οὐκ ἐθέλω. >τῇ δὲ τοῦ Χριστοῦ πεφραγμένος πίστει σέ τε ἐάσασθαι καὶ τοὺς >ἄλλους θεραπεύσαι βούλομαι.

book 294

τί οὖν φῆς ταῦτα πράττειν, ἃ μὴ τοῖς >ἦθεσι προσῆκε τοῖς σοῖς; ἀλλὰ μετὰ ποίας ἡσυχίας, εἰπέ μοι, ἢ τίνα >περιουσίαν περιβεβλημένος, μᾶλλον δὲ ἐφ' ὃ τι προπετείας ἐληλακώς; >ὦ τόλμης ὑπὸ κεραυνῶν ἀξίας καθαιρεθῆναι. ἀκούσατε γὰρ ἃ >δεδήλωκε πρῶην πρὸς μέ, ἰὸν ἀποστάζοντι γράφων τῷ καλάμῳ. οὕτω.

book 295

>φησί, πιστεύομεν«. εἴτ', οἶμαι, προσθεῖς, οὐκ οἶδα ἄττα σοβαρῶς πως >καὶ μάλα ἀκριβῶς ἐξησκημένα, προΐων πορρωτέρω οὐδὲν ὃ τι τῶν >δεινῶν ἀπεσιώπησεν ἀλλ' ὅλον, ὡς ἂν εἴποι τις τὸν ἱῆς παρανοίας >ἠνέωξε θησαυρόν.

book 296

>ἀπελανυόμεθα«, φηοί, »καὶ τὴν τοῦ εἰσδεχθῆναι >ἡμᾶς ἄδειαν ἀφαιροῦντά«· ἀλλ' οὐδέν πω ταῦτα πρὸς τὸ πρᾶγμα >τοῖς δὲ ἐξῆς προσέχετε τὸν νοῦν· αὐτοῦ γὰρ χρῆσθαι τοῖς ῥήμασι. >»δεόμεθα«, φησὶν, »ἐὰν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐπιμένη γνώμῃς ὁ τῆς Ἀλεξαν- >δρείας ἐπίσκοπος ἄδειαν ἡμῖν τοῦ λοιποῦ δοῶναι κατὰ τὴν τοῦ >νόμου διάταξιν τὰς ἐνθέσμους καὶ ἀπαραιτήτους θεραπείας τῷ θεῷ >ἐπιτελεῖν«.

book 297

ὦ δεινῆς ἀναιδεΐας, ἣν σπουδῇ τῆς ἀληθείας ἀπε- >λέγξαι προσῆκεν. ὃ γὰρ αὐτῷ καθ' ἡδονὴν ἐτύγχανεν ὄν, τοῦτο τῇ >συντομίᾳ τῆς φράσεως ἀπετυπώσατο. τί φῆς, ἄτοπε; διάστασιν εὐ- >πρόσωπον ἡμῖν τὸ σαθρὸν τῆς κατ' ἐμὲ ἀγρίας σου διανοίας ἐπιτεῖ- >χόζειν μηχανᾷ; καὶ τοὺς ἐπὶ κακῷ σοι προσπλακέντας ἀπολέσαι σπεύ- >δεις; »τί οὖν«, φῆς, »πράξω, εἰ μηδεὶς ἄξιον ἡγεῖταιί με δέξασθαι«;

book 298 >τοῦτο γὰρ πολλάκις ἐκ τῆς ἀνοσίας φάρυγγος ἐκβοᾷς· ἐγὼ δὲ τοῦ- >ναντίον ἔρομαιί σε· ποῦ δὲ σαφὲς γνῶρισμα καὶ μαρτύριον τῆς σεαυτοῦ >διανοίας ἐπεδείξω; ἦν ἐχρῆν σε διαπτύξαντα καὶ τοῖς θείοις καὶ τοῖς >ἀνθρωπίνοις σαφῇ καταστῆσαι, καὶ μάλισθ' ὅτι τὰ ἰοβόλα τῶν ἔρπε- πῶν τὸ τηνικαῦτα μᾶλλον ἀγριαίνειν πέφυκεν, ὅταν ἑαυτὰ τοῖς τῶν >φωλεῶν μυχοῖς ἐνηδρυνθέντα αἴσθεται.

book 299 >Ἐκεῖνο δέ γε λίαν ἀστεῖον αὐτοῦ τὸ σπουδαίως εὖ μάλα καθά- >περ ὑπό τι προσωπεῖον αἰδοῦς σιγὴν πλάττεσθαι. τῇ μὲν τοῦ σχή- >ματος τέχνη τιθασσὸν σεαυτὸν καὶ χειροήθη σύ γε παρέχεις, κακῶν >δὲ μυρίων καὶ ἐπιβουλῶν ἔνδον γέμων τοὺς πολλοὺς λέληθας. ἀλλ' ὦ τῆς ἀθλιότητος· ὡς ὁ πονηρὸς βεβούληται, οὕτως Ἄρειον ἡμῖν >ἀνομίας ἐργαστήριον κατεστήσατο.

book 300 λέγε δὴ νῦν μοι παρελθὼν τῆς Α'Η ViP3 M2P>P2 Äthan. B R 1 εἴτ' οἶμαι] εἴς(?) οἶμαι A1, ὡς οἶμαι H 3 εἴπη V1 | τὸν] τῶν W2P1 | παρανοίας] παροινίας P2 Athan. B 4 ἀνέωξέ Athan. 5 οὐδέν πω] οὐδέπω P3 6 προσέχεται V1 7 γνώμης ἐπιμένη ~ H I ἐπιμείνη Athan. B 10 nach ἢ scheint ἡ oder η durch Rasur getilgt H 10 f ἀπελέγξ αετσαθαι (die Correctur von späterer Hd.) P3 12 τῆς συντομίας H | ἀνετυπώσατο Äthan. B 13 τῷ σαθρῷ Athan. | ἀγρίας σου διανοίας] ἀγνοίας σου, worauf διανοίας oder Entsprechendes durch Rasur getilgt A1 | κατ' ἐμὲ ἀγρίας] κατεαγρίας Athan, 14 προσπλέ- κοντας HP1 (am Rand) 16 δὲ > P2 17 ἐρ' Ἡ ἢ σομαι (so!) A1 | δὲ] μὲν οὖν Athan. B | εἰαυτοῦ Ai 19 μάλιστα τότε τὰ Athan. 20 ἀγριαῖνόν H 21 ἐνη- δρυνθέντα A1 ἐνηδρύντα V1P3 ἐνιδρυνθέντα Athan. B ἐνιδρωθέντα H ἐνόρυ- θέντα d. übr. HSS 23 πλάττεσθαι V1P3 πλάττεται A1HM2P1P2 Athan. 26 Ἄρειος Athan. 27 δὴ A1P2 Athan, δὲ d. übr. HSS | νῦν nachträglich eingefügt H >σεαυτοῦ πίστεως τὸ γνῶρισμα κοῖ μηδαμῶς γε ἀποσιωπήσης, ὡ τὸ >μὲν στόμα διάστροφον τὴν δὲ φύσιν ὀξύρροπον πρὸς πονηρίαν >κεκτημένε· »ἕνα λέγεις θεόν«; σύμψηφον ἔχεις κάμέ, οὕτω >αὐτοῦ ἄναρχον καὶ ἀτελεύτητον λόγον λόγον εἶναι« φῆς; στέργω τοῦτο·

book 301 >οὕτω πίστευε. εἴ τι περαιτέρω προσπλέκεις, τοῦτ' ἀναιρ' εἴ τι >πρὸς ἀσεβῆ χωρισμὸν συλκαττύεις, τοῦτο οὔτε ὀρᾶν οὔτε νοεῖν >ὁμολογῶ· εἰ »τὴν τοῦ σώματος ξενίαν πρὸς οἰκονομίαν τῶν θείων >ἐνεργειῶν« παραλαμβάνεις, οὐκ ἀποδοκιμάζω. εἰ »τὸ πνεῦμα αἰδίο- >τητος ἐν τῷ ὑπερέχοντι λόγῳ γεγενῆσθαι« λέγεις, δέχομαι. τίς ἔγνω >τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὁ ἐλθὼν ἀπὸ τοῦ πατρός; τίνα ἔγνω ὁ πατήρ, εἰ >μὴ ὃν αἰδίως καὶ ἀνάρχως ἐξ αὐτοῦ γεγέννηκε; σὺ μὲν ὑπόστασιν >ξένην« ὑποτάττειν οἶει δεῖν κακῶς δήπου πιστεύων, ἐγὼ δὲ τῆς >ὑπερεξόχου καὶ ἐπὶ πάντα διηκούσης δυνάμεως τὸ πλήρωμα πατρὸς >καὶ υἱοῦ οὐσίαν μίαν εἶναι γινώσκω.

book 302 εἰ τοίνυν σὺ ἀφαιρεῖς μὲν >ἅπ' ἐκείνου, ἀφ' οὗ χωρισθῆναι οὐδὲ διανοίᾳ τῶν ἐρεσχελούντων >δεδύνηται οὐδεπώποτε οὐδέν, προσθήκης δὲ χαρακτηῖρας εἰδοποιεῖς >καὶ ὅλως γνωρίσματα ζητήσεων διορίζεις ἐκείνῳ ᾧ ὁλόκληρον μὲν >ἐξ ἑαυτοῦ τὴν αἰδιότητα δέδωκεν, ἀδιάφθορον δὲ τὴν ἔννοιαν, >ἀθανασίας τε δι' ἑαυτοῦ καὶ ἐκκλησίας ἔνειμε πίστιν, κατάβαλε οὖν δὴ, >κατάβαλε τὸ εὐηθες τοῦτο ἀνόμημα. ὦ ἀστεῖε σὺ κοῖ εὐφωνε καὶ τὰ >κακὰ πρὸς ἀπιστίαν τῶν ἀνοήτων ἐξάν.

book 303 εἰκότως ἄρα σε ὁ >πονηρὸς τῇ ἑαυτοῦ κατεστρέψατο κακία καὶ τοῖς μὲν ἴσως ἡδὺ τὸ τοι- >οὔτον εἶναι δοκεῖ (οὕτω γὰρ σεαυτὸν πέπεικας), ἔστι δὲ πάντῃ >ὀλέθριον τὸ κακόν.

- book 304 φέρε δὴ, τῆς ἐν τοῖς ἀτοπήμασι διατριβῆς ἀπαλ- >λαγεῖς ἄκουε, ὦ δαιμόνιε Ἄρειε· σοὶ γὰρ διαλέγομαι. τῆς ἐκκλησίας >δήπου τοῦ θεοῦ ἀποΚεκηρυγμένος οὐκ αἰσθάνη; ἀπόλωλας, εὖ ἴσθι >ἐὰν μὴ βλέψας εἰς σεαυτὸν τὴν παροῦσάν σοι κατακρίνης ἄνοιαν >ἀλλ' ἐρεῖς, ὡς ὄχλοι συμπράττουσί σοι καὶ τὰς φροντίδας >ἀπελαφρύνουσιν.
- book 305 >Ἄκουε οὖν δὴ μικρὸν ὑποσχὼν τὰ ὥτα, ὦ ἀνόσιε Ἄρειε, καὶ >σύνες τὴν σεαυτοῦ ἄνοιαν. σὺ δέ, ὦ πάντων κηδεμῶν θεός, >νῆς εἴης τῷ λεγομένῳ, εἰ πίστεως ἔχοιτο. ἐγὼ γὰρ ὁ σὸς >ἴλεω ἔχων τὴν παρὰ σοῦ προμήθειαν καὶ ἐξ Ἑλληνικῆς καὶ ἐκ >μαΐτης γραφῆς πάνυ ἀρχαιοτάτης σαφῶς ἀποδείξω τὴν >πρὸ τρισχιλίων που ἐτῶν ὑπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς προρρηθεῖραν >προφημισθεῖσαν.
- book 306 ἴφρ γὰρ κείνη γε· οὐαὶ σοι Λιβύη, ἐν παραλίῳς >κειμένη χώροις· ἤξει γὰρ σοι καιρός, ἐν ᾧ μετὰ τῶν δισήμων καὶ τῶν >σαυτῆς θυγατέρων δεινὸν ἀγῶνα καὶ ὠμὸν καὶ παγχάλεπον ὑπελθεῖν >ἀναγκασθῆση, ἀφ' οὗ κριτήριον μὲν εἰς ἅπαντας πίστεώς τε >εὐσεβείας διαδοθήσεται, σὺ δὲ πρὸς ἔσχατον ἀποκλινεῖς καταστροφῆς· >ὕμεις γὰρ τῶν οὐρανίων ἀνθῶν τὸ δεκτήριον ἀναρπάσαι >κατε καὶ δήγματι σπαράξαι καὶ μέντοι σιδηροῖς ἐχράνατε τοῖς >ὁδοῦσι«. τί δῆτα, ὦ πανοῦργε;
- book 307 ποῦ γῆς σαυτὸν εἶναι νῦν ὁμολο- >γεῖς; ἐκεῖ δηλονότι· κατέχω γὰρ σου τὰ γράμματα, ἃ τῷ τῆς >καλάμῳ πρὸς με διεχάραξας, ἐν οἷς φῆς πάντα πάντα τὸν Λίβυν >σύμψηφον εἶναί σοι πρὸς σωτηρίαν δήπου. εἰ δὲ οὐ >οὕτως ἔχειν, μαρτύρομαι ἤδη τὸν θεὸν ἢ μὴν ἀρχαιότατον τῆς >θρᾶς πυκτίον, Ἑλληνικῇ συντεταγμένον γλώττῃ εἰς >ἀποστέλλειν, ὡς ἂν θᾶττον ἀπόλοιο.
- book 308 εἶτα σὺ ἀναμάρτητος, ὦ >δικρανοφόρε; εἶτα οὐ σαφῶς ἀπόλωλας, ὦ ἄθλιε, >περιεστοιχισμένος; ἴσμεν, ἴσμεν σου τὸ ἐγχείρημα· ποία φροντίς, >σε θράττει δέος, οὐ λέληθεν ἡμᾶς, ὦ δύστηνε καὶ ταλαίπωρε. >τῆς ἀμβλύτητος τῶν σῶν φρενῶν, ὅς οὐδὲ τὴν νόσον καὶ τὴν >χανίαν τῆς σεαυτοῦ ψυχῆς ἀναστέλλεις· ὦ ἀνόσιε, ὅς τὴν >ποικίλοις διορύττεις λόγοις, καὶ τοιοῦτος ὢν οὐκ αἰσχύνῃ ἡμᾶς 6 vgl. Orac. Sibyll. III 323ff A1H V1P3 M2P1P2 Athan. 1 οὖν > V1 δὴ οὖν ~ Athan. | M2P1P2 2 σαυτοῦ M2P1P2 ἀπόνοιαν A1 4 ἴλεως Athan. R | παρὰ σοῦ] παροῦσαν V1P3 | ἐκ > Rand γραπτέον ἐρυθραίας H, ἐρυθραίᾱς P3 (die Corr. von späterer Athan. 7 παράλοις Athan. 8 χωρίοις M2P1P2 | τοῦ 10 ἀναγκασθεῖση V1 τε > H nachträglich eingefügt M2 11 σοὶ Athan. | ἀποκλινῆς P2 | ἀποκλίνει Athan. B (R unleserlich) 1 2 γὰρ] οὐρανῶν P3 | ἀνθ' ὧν A1 | ἀνασπάσαι] ἀναπαῦσαι E. 14 16 διαχαράξας Athan. R 18 ἢ μὴν Athan.] ἡμῖν HSS 18f ἐρυθραῖς P3 (spätere Hd.) Ἐρυθραίας Athan. B Ἐρυθρέας R 20 ἀποστέλλει H | ἀπόλλοιο Athan. B, ἀπόλλοιο P2 Athan. R (nur daß hier das erste λ ausradiert 21 δικρανοφόρε = furcifer vgl. Balfor. und E. Schwartz Galt. Nachr. 1904, 393 22 ἴσμεν2 > P2P3 23 οὐ > Athan. 25 ἀναστέλλεις [du ἀναστένεις Athan. 26 ποικίλλοις M2P1P2 >γων καὶ νῦν μὲν ἐλέγχων, ὡς γε οἶει, νῦν δ' αὖ >ὡς πίστει καὶ λόγοις ὑπερφέρων παρ' οἴου δῆτα οἱ ἄθλιοι >ρίαν ἑαυτοῖς πορίζεσθαι γλίσχονται·
- book 309 καίτοι οὐδὲ συγγίνεσθαι τῷ >τοιοῦτῳ ἐρχῆν, οὐδὲ ὅλως αὐτὸν προσφθέγγεσθαι, πλὴν εἰ μὴ >ἐν τοῖς ὑΠούλοις τούτου ῥήμασι τὴν τοῦ ὀρθῶς βιοῦν ἐλπίδα >μετρίοις ἀποκεῖσθαι οἴεται.
- book 310 ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο, πολλοῦ γε δεῖ, >τὸ δὲ ἀληθές, ὦ τῆς ὑμετέρας ἀνοίας, ὅσοι τούτῳ >τίς ἄρα οἴστρος ὑμᾶς τῆς χαλεπῆς τούτου γλώττης καὶ τῆς >ἀνασχέσθαι κατηνάγκασεν;
- book 311 >Εἶεν· ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν ἤδη σε βαδιοῦμαι τῷ λόγῳ, ὦ τὴν μὲν >ψυχὴν ἄφρον σου, τὴν δὲ γλῶτταν στωμύλε, ἄπιστε δὲ τὰς >δὸς δὴ μοι τοῦ λόγου οὐκ ἀμφιλαφές τι λέγω καὶ ἱππῆλατον >ἀλλ' οὖν κύκλον γε εὐπερίγραφον, μὴ σαθρὸν μόνον, ἀλλ' >τε καὶ στερρόν τῇ φύσει, ὦ ἀνόσιε δῆτα καὶ κάκιστε καὶ >ἐξάγομαι γὰρ ταῦτα λέγειν· μᾶλλον δὲ βρόχον ἤδη σοι περιάψας >συμποδίσας τῷ λόγῳ εἰς μέσους σε καταστήσω, ὡς ἂν πᾶς ὁ >τὴν σὴν καταμάθῃ φαυλότῃτα.
- book 312

ἐπ' αὐτὸ δὲ πορεύσομαι ἤδη τὸ >πρᾶγμα. νενιμμένοι δὴπουθέν εἰσιν αἱ χεῖρες· προσίωμεν >ἐπικάλεσαι δὴ τὸν θεόν· μᾶλλον δὲ μικρὸν ἐπισχών, εἶπέ μοι, >θερμότατέ συ, τίνα θεὸν ἐπικαλέσῃ πρὸς βοήθειαν; ἀλλὰ γὰρ >μεῖν οὐ δύναμαι.

book 313 ὦ τῶν πάντων ἔχων τὸ κύρος δέσποτα, ὦ τῆς >μονήρους δυνάμεως πάτερ, διὰ τουτονὶ τὸν ἀνόσιον ὀνειδὴ >λύπας καὶ μέντοι καὶ τραύματα καὶ ὀδύνas ἢ σὴ ἔχει >Ἄρειός σοι τόπον ἥδη Προσαρμόζει καὶ μάλα γε εὐφυῶς, ἐφ' >καθιζάνων οἶμαι σύνοδον ἑαυτῷ ἢ παῖδα τὸν Χριστὸν τὸν σὸν >ἐκ σοῦ τὸν τῆς ἡμετέρας ἐπικουρίας ἀρχηγέτην θέσεως νόμῳ 5f vgl. Socr. I 9, 16 p. 64 — 18 vgl. Matth. 27, 24 — 24ff vgl. E. Norden ff vgl. E. Norden Agnostos Theos 23f A1H V1P3 M2P1P2 1 μὲν + γε M2P1P2 2 παρ' οἴου Athan.] πὰρ οὗ (corr.?) A1 περὶ HM2P1P2V1P3 (wo aber in παρ von d. späteren Hd. corr.) 5 6 μετρίοις Athan. μέτροις HSS | γε + καὶ M2P1P2 | δεῖ] δεῖ (so! viell. ans δὴ) δοκεῖ (am Rand καὶ δεῖ) M2 δὴ Athan R 7 ἀνοίας] διανοίας M2P1P2 ἴστρος H (vgl. 50, 14) | ἡμᾶς H ὑμᾶς (aber wohl u aus η corr.) P3 > Athan. B 10 > HV1 12 τῷ λόγῳ HM2P1P2 13 κύκλον Athan. κύκλῳ HSS 14 καὶ1 > τῇ und καὶ2 nicht zu lesen A1 | καὶ3 > Athan. B 15 λέγων H 18 προσίομεν P3 19 δεῖ H 20 θερμότατε wohl zu erklären calidissime statt callidissime der Vorlage; s. E. Schwartz Göttg. 394 21 δέσποτα τὸ κύρος ~ A1 | ὦ2 > Athan. 23 λύπας] μώλωπας Athan. B 24 ἀφυῶς 25 ἦ > A1 παῖδα nach σὸν ~ A1 26 τὸν > A1 πεποιήται Athan. >ποιεῖται καὶ ἴσχει. ἐπάκουσον, ἀντιβόλῳ σε, τῆς θαυμασίας πίστεως.

book 314 >σὲ τὴν κατὰ τὸν τόπον κινεῖσθαι, δέσποτα, κίνησιν οἶεται. σὲ τῆς >ἀφωρισμένης καθέδρας κύκλῳ περιγράφειν τολμᾷ. ποῦ γὰρ οὐκ ἔστιν >ἢ σὴ παρουσία; ἢ ποῦ τὴν σὴν οὐ πάντες ἐνέργειαν· ἐκ τῶν ἐπὶ >πάντα σου διηκόντων νόμων αἰσθάνονται; πάντα γὰρ περι- >έχεις, καὶ ἔξω σοῦ οὔτε τόπον οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἐπινοῆσαι θέμις. >οὕτως σὴ δύναμις μετ' ἐνεργείας ἐστὶν ἄπειρος. σὺ μὲν δὴ ἐπα- >κουσον, ὁ θεός, ὑμαῖς δὲ πᾶς ὁ λαὸς προσέχετε τὸν νοῦν.

book 315 ὁ γὰρ >ἀναίσχυντος οὗτος καὶ ἀχρεῖος, ὁ ἐπ' ἄκρον μοχθηρίας τε καὶ ἀν- >μίας ὁμοίως ἐληλακῶς εὐλάβειαν σκήπτεται. »ἄπαγε«, φησὶν, "οὐ >βούλομαι τὸν θεὸν ἐγὼ ὕβρεων πάθει δοκεῖν ἐνέχεσθαι·

book 316 καὶ διὰ >τοῦτο ὑποτίθεμαι καὶ πλάττω θαυμάσιά γε τῇ πίστει, ὡς ὁ θεὸς >νεογενῇ καὶ νεόκτιστον οὐσίαν Χριστοῦ ποιησάμενος βοήθειαν ἑαυτῷ >παρεσκεύασατο, ὡς γέ μοι δοκεῖ· ὁ γὰρ ἄν, φησὶν, ἀπ' αὐτοῦ ἀφέλης, >τοῦτο ἔλαττον πεποίηκας«.

book 317 εἶτα, ὦ λυμεὼν κοῖ ὄλεθρε, σοὶ τοῦτ' >ἔστι πίστις; σὺ καθ' ὑπόθεσιν καὶ πλάσμα λαμβάνεις τὸν τὰ πλάσ- >ματα τῶν ἐθνῶν κατακρίναντα, σὺ ἐπείσακτον καλεῖς καὶ ὥσπερ >καθηκόντων ὑπρέτην τὸν ἄνευ ἐνθυμήσεως καὶ λογισμοῦ τῷ συνυπ- >άρχειν τῇ τοῦ πατρὸς αἰδιότητι πάντα διανύσαντα; ἐφάρμοσον νῦν. >εἰ δὴ τολμᾷς, ἐφάρμοσον, φημί, τῷ θεῷ καὶ τὸ εὐλαβεῖσθαι καὶ τὸ >ἐλπίζειν τὸ ἐκβησόμενον, ἔτι δὲ τὸ ἐνθυμεῖσθαι τὸ λογίζεσθαι τὸ >σκεπτόμενον γνώμην ἀποφαίνεσθαι καὶ διαρθροῦν καὶ ὅλως τὸ τερ- >πεσθαι τὸ γελᾶν τὸ λυπεῖσθαι.

book 318 τί τοίνυν φῆς, ὦ τῶν ἀθλίων >ἀθ λιώτερε, ὦ τῆς κακίας αὐτόχρημα μῆστορ; σύνες δὴ, εἰ δύνασαι, >ὡς ἐν αὐτῇ γέ σου τῇ πανουργίᾳ μοχθηρὸς ὢν ἀναλίσκη.

book 319 »ὁ Χριστός«, >φησί, »δι' ἡμᾶς πέπονθεν«. ἀλλ' ἤδη φθάσας ἔγωγε εἶπον, ὡς μορφή >σώματος ἀπεστάλη. »ναί«, φησὶν, »ἀλλὰ δέος μὴ δόξωμεν κατὰ τι >ἐλαττοῦν«. εἶτα, ὦ τῶν θηρίων μεσίτα, ταῦτα λέγων οὐ μαίνῃ καὶ >σαφῶς λυττᾷς; ἰδοὺ γὰρ δὴ ὁ κόσμος αὐτὸς μορφή, ἡγουν σχῆμα 16f vgl. Prov. 24, 12 A1H V1P3 M2P1P2 Athan. B R 2 τὴν] τίς Athan. | τὸν > HM2P1P2 | τῆς] τίς Athan. 4 τῆς σῆς . A1 6 ἐπινοεῖσθαι Athan. 8 δὲ > M2 | ὅς] οὐ V1P3 12 πλάττων P1 13 νεογενῇ P2 15 ὀλέθριε V1P3 | σοὶ corr. aus σὺ P2 σὺ 16 τὸν] τὸν] M2 17 ὥσπερ εἰ] ὥσπερ V1 Athan. B, ὡς περὶ P3, ὡς 18 ἐνθυμήσεων HM2P1P2 18f συνάρχειν A1M2P1P2 20 φημί > V1 + καὶ

τὸ φοβεῖσθαι V1 24 μῆστορ] νέστορ Athan. 25 M2P1P2 Athan. 26 ἀπέθανεν aber darüber mit roter Tinte πέποθεν (so!) μορφή H Athan. μορφή d. übr. HSS 27 ἐπεστάλη P3 28 | σαφῶς 29 ἰδοῦ —μορφή V1 | ἤγουν A1 ἤτουν M2P1 Athan. R εἴτουν d. übr. HSS >τυγχάνει ὦν, κοὶ οἱ ἀστέρες γε χαρακτηῖρας προβέβληνται, καὶ ὅλως >τὸ πνεῦμα τοῦ σφαιροειδοῦς τούτου κύκλου εἶδος τῶν ὄντων >τυγχάνει ὃν καὶ ὥσπερ μόρφωμα. καὶ ὅμως ὁ θεὸς πανταχοῦ πάρεστι. >ποῦ τοίνυν εἰσὶν ἐν τῷ θεῷ αἱ ὕβρεις; ἢ κατὰ τί θεὸς ἐλαττοῦ- >ται;

book 320 ὡ πατροκτόνε τῆς ἐπιεικείας σύ, λόγισαι δὴ οὖν ἐκ σαυτοῦ >τεκμαιρόμενος καὶ ἐνθυμήθητι, εἰ ἀμάρτημα εἶναι δοκεῖ τὸ ἐν Χριστῷ >παρεῖναι τὸν θεόν. ἐκεῖνος μὲν οὖν κατεῖδε τὴν ἀτιμίαν τοῦ λόγου >καὶ τὴν τιμωρίαν οὐ βραδέως ἐπήγαγε. χωρὶς δὲ τούτων καθ' >ἐκάστην δῆπουθεν ἡμέραν ἀμαρτήματα ἐν τῷ κόσμῳ γίνεται καὶ ὅμως >ὁ θεὸς πάρεστι καὶ τὰ τῆς δίκης οὐχ ὑστερίζει. τί οὖν παρὰ τοῦτο >ἐλαττοῦται εἰς τὸ μέγεθος τῆς αὐτοῦ δυνάμεως, εἰ τὰ πανταχοῦ >διαισθάνεται; οὐδέν, οἶμαι.

book 321 ὁ μὲν γὰρ τοῦ κόσμου νοῦς διὰ τοῦ >θεοῦ δι' αὐτοῦ πᾶσα διαμονή, δι' αὐτοῦ πᾶσα δίκη· ἡ δὲ τοῦ Χριστοῦ >πίστις ἀνάρχως ἐξ αὐτοῦ. ὅλως δὲ θεοῦ νόμος ἐστὶ Χριστός, δι' αὐτοῦ τὸ ἄπειρον ἅμα καὶ ἀτελεύτητον ἔχων.

book 322 >Ἀλλὰ γὰρ σὺ κατὰ σεαυτὸν ἐννοῶν φαίνῃ. ὦ τῆς μανίας λίαν· >περίτρεψον νῦν εἰς τὴν σαυτοῦ ἀπώλειαν τὸ τοῦ διαβόλου ξίφος. >ὁρᾶτε δὴ, πάντες ὁρᾶτε, ὡς γοεράς ἤδη προίσχεται φωνὰς τῷ τοῦ >ἔχως ἐνισχημένας δῆγματι, ὡς αἱ φλέβες αὐτοῦ καὶ σάρκες τῷ ἰῷ >ἐγκατελιμμέναι, δεινὰς ἀνακινουῖσιν ὀδύνας, ὡς διερρύηκεν αὐτοῦ τὸ >σῶμα πᾶν κατισχνωθέν — αὐχμοῦ τε καὶ ῥύπου καὶ θρήνων καὶ >ὠχριάσεως καὶ φρίκης καὶ μυρίων τε γέμει κακῶν καὶ δεινῶς κατέσκληκεν -- >ὡς εἰδεχθὲς καὶ κατάρροπον τὸ τῆς κόμης δάσος, ὡς ὅλος ἡμιθνής >καὶ ἐξασθενῶν ἤδη τὸ βλέμμα, ὡς ἄναιμον τὸ πρόσωπον καὶ ὑπὸ >μερίμνης ἐκτετηκός, ὡς ὁμοῦ πάντα εἰς αὐτὸν συνδραμόντα οἷστρος >μανία τε καὶ ματαιότης, διὰ τὸ χρόνιον τοῦ πάθους ἄγριόν τε καὶ >θηριώδη πεποιήκασιν.

book 323 αὐτίκα οὐδὲ ἐπαισθανόμενος οὗ δὴ κακοῦ >τυγχάνει ὦν »αἴρομαι«, φησίν, »ὕφ' ἡδονῆς καὶ πηδῶ γε σκιρτῶν ὑπὸ >χαρᾶς καὶ πτεροῦμαι«. καὶ πάλιν νεανικῶς γε λίαν »εἶεν«, φησιν, A1H V 1 P 3 M 2 P 1 P 2 Athan. B R 1 χαρακτηῖρες Athan. B | προβέβληνται] καὶ βέβληνται H 3 ὦν P3 αὐτοῦ Athan. 6 ἀμάρτημα + τοῖ-έ Athan. | εἶναι nachträglich eingefügt οὖν H 9 καὶ > M2P1P2 10 παρὰ τοῦτο > HM2P1P2 11 εἰς] εἰ Athan. > m 2 I αὐτοῦ τῆς ~ Athan. I εἰ > Athan. 13 am Rand οὔσι p 3 14 ὅλος Athan. 17 περίστρεψον Athan. 18 πάντα ὁρᾶτε M2P1P2 | τῷ] τὸ M2P1V1P3 corr. in τῷ) 19 ἔχεος P3 ὄφεως Athan. B | ἐνισχημένος H Athan. B 21 22 τε durch Rasur getilgt Athan. R 23 κόσμης M2 | ὅλως A1M2 25 μερίμνης] ῥίμνης P3 (von späterer Hd. in ῥύμνης od. ῥύμης corr.) | + ἐκτετηκός· ὡς ὁμοῦ πάντα εἰς P3 | ἐαυτὸν M2 25f οἷστρος μανία und am Rand von 1. Hd. ἴσικος· οἷσθα P3 27 θηριώδη + σε V1P3 > H 28 γε] τε M2 29 γε λίαν > P3 | >»ἀπωλόμεθα«.

book 324 τοῦτο μὲν γε καὶ ἀληθές ἐστι· σοὶ γὰρ μόνῳ ἡ κακία >τὰς παρ' ἑαυτῆς σπουδὰς δαψιλῶς κεχορήγηκε, καὶ ὁ πολλῆς ἐώνητο >τιμῆς, τοῦτό σοι ῥᾶστα δεδώρηται. φέρε δὴ νῦν εἰπέ, ποῦ τὰ σεμνὰ >σοῦ ἐστι παραγγέλματα; ἀπόνιψαι δῆτα τῷ Νείλῳ σαυτὸν, εἰ οἶόν τε, >ὡ ἀτόπου γέμων ἄνθρωπε ἀναισθησίας· καίτοι σύ γε οἰκουμένην >ἅπασαν τοῖς αὐτοῦ ἀσεβήμασι διαταράξαι ἐσπούδακας.

book 325 ἀρά γε συν- >ίης ὡς ἅπαντα ἤδη ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος ἐγὼ ἐπίσταμαι; ἀλλὰ >γὰρ ἀπορῶ, πότερον μένειν ἢ ἀπιέναι δεῖ· οὔτε γὰρ βλέπειν εἰς τοῦτον >ἔτι δύναμαι, καὶ τὴν ἀμαρτίαν ἐπαισχύνομαι ὡς Ἄρειε. ἡμᾶς μὲν εἰς >φῶς κατέστησας, σαυτὸν δὲ εἰς σκότος, ὡς ταλαίπωρε, κατέβαλες. >τοῦτό σοι τῶν πόνων πέφηνε τὸ τέλος.

- book 326 Ἀλλ' ἐκεῖσε πάλιν ἐπάνειμι· πλῆθος εἶναι φῆς τῶν περὶ σὲ ἄλω- >μένων. εἰκὸς οἶμαι, καὶ δέχου γε τούτους, δέχου φημί· λύκοις γὰρ >ἐαυτοὺς καὶ λέουσι βρωθησομένους ἐκδεδώκασι. πλὴν ἀλλὰ καὶ του- >των ἕκαστος προσθήκη κεφαλαίων δέκα καὶ τελέσμασι τούτων πιεσθεὶς >αὐτίκα δὴ μάλα ἰδρώσει ἐὰν μὴ τὴν ταχίστην ἐπὶ σωτήριον >δραμῶν ἐκκλησίαν τὴν τῆς ἀγάπης εἰρήνην τῷ φίλτρῳ τῆς ὁμονοίας >ἐπανεέλθῃται.
- book 327 οὐδὲ γὰρ δὴ ὑπὸ σοῦ λοιπὸν ἐξαπατηθήσονται ἐπὶ >πονηρᾷ συνειδήσει κατεγνωσμένου, οὐδ' ἀνέξονται τέλεον ἀπολέσθαι >ταῖς μιαραῖς σου ζητήσιν ἐμπλακέντες. σαφὴ καὶ γνῶριμα πᾶσι >πρὸς γοῦν τὸν ἐξῆς χρόνον τὰ σά ἐστι σοφίσματα· καὶ οὐδὲ >αὐτὸς ἀνῷσαι τι δυνήσῃ, ἀλλὰ μάτην σχηματῇ, ἐπιείκειάν τε καὶ >πραότητα λόγων καθυποκρινόμενος ἀπλότητος ὡς εἰπεῖν >προσωπεῖον ἔξωθεν περιτιθέμενος. μάταιον σου τὸ ὄλον τέχνασμα· >αὐτίκα γὰρ σε ἡ ἀλήθεια περιστήσεται, αὐτίκα σου τὰς φλόγας ὁ >τῆς θείας δυνάμεως ὡς εἰπεῖν ὄμβρος ἀποσβέσει.
- book 328 καὶ μέντοι καὶ A1H V1P3 M2P1P2 Athan. 1 ἀπολώμεθα A1HM2P1P2 2 ἔωνεῖτο Athan. R ἔωρεῖτο B 3 δέδοικε Athan. 4 ἐστι] νῦν P2 4 ἐπαγγέλματα H | Das Richtige bei in allen Gel.-HSS: ἀπόνιψαι δῆτα τῶν ὧν ἥλως σαυτὸν A1 ἀπόνιψαι τὰ τῶν ὧν εἴλως σαυτὸν H ἀπόνιψαι δὴ τὰ τῶν ὧν ἥλως σαυτὸν V1P3M2P1P2 τι H 5 γέμον P3 6 σαυτοῦ M2P1P2 7. ἐξεπίσταμαι Athan. τοσοῦτον V1P3 9 ὦ > H | Ἄρειε + δῆτα Ἄρειε Athan. 11 σοι] 12 ἀλώμενον Athan. 13 γε > HM2P1P2 14 καὶ λέουσιν ἑαυτοὺς ~ 15 κεφαλαίων Athan. κεφαλῶν HSS | καὶ > M2 | πεισθεὶς μᾶλλον A1 | ἰδρώση H ἰδρώσει (von späterer Hd. corr. in δώσει δίκην) ἂν Athan. 18 οὐδὲ] οὐ V1 Athan. B 19 κατεγνωσμένου Athan. κατεγνωσμένοι HSS 22 σχηματῇ M2P1P2 Athan. B σχήματι ἢ A1H (die Correctur mit roter Tinte) σχιματεῖν (corr. in σχηματεῖν) P3 σχηματεῖ Athan. 22f ἐπιεικεία καὶ πραότητι A1 26 θείας >τοὺς ἐταίρους καὶ ὁμογνώμονάς σου ἐνόχους ἤδη τῇ βουλῇ γενομέ- >νους αἱ τῶν δημοσίων λειτουργημάτων καταλήψονται φροντίδες, >γε μὴ τὴν ταχίστην ἀποφυγόντες τὴν πρὸς σὲ συνουσίαν τὴν >φθορον ἀνταλλάξονται πίστιν.
- book 329 σὺ δέ, ὁ σιδηρόφρων ἀνὴρ, δεῖγμά >μοι δὸς δὸς τῆς σῆς προαιρέσεως, εἰ σαυτῷ πιστευεῖς, καὶ ἐρρωσαι τῷ >βεβαίῳ τῆς πίστεως καὶ καθαρὰν ὅλως ἔχεις συνείδησιν. ἤκε >ἐμέ, ἤκε, φημί, πρὸς θεοῦ ἄνθρωπον· πίστευσον, ὡς ταῖς >πεύσεσι διερευνήσομαί σου τὰ ἀπόρρητα τῆς καρδίας· κἂν μὲν >μανικὸν ἐνεῖναι δόξῃ, τὴν θείαν ἐπικαλεσάμενος χάριν, >τός σε κάλλιον ἐάσομαι. ἐὰν δὲ ὑγιαίνων τὰ κατὰ φανῆς, φανῆς, >τῆς ἀληθείας φῶς ἐπιγνούς ἐν σοί, καὶ τῷ θεῷ χάριν >ἐμαυτῷ τῆς εὐσεβείας συνησθήσομαι.
- book 330 Καὶ ἄλλη χειρὶ ὁ θεὸς διαφυλάξει, ἀγαπητοί.
- book 331 Διὰ Συγκλητίου καὶ Γαυδεντίου μαγιστριανῶν ἐκομίσθη καὶ ταῦτα, ὅτε Πατέριος ἦν ἑπαρχος Αἰγύπτου, καὶ ἀνεγνώσθη ἐν τῷ παλατίῳ.
- book 332 Anhang.
- book 1 Τὸν μὲν πρῶτον καὶ δεῦτρον λόγον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας καθεξῆς ὁ λόγος ἡμῖν ἐποιήσατο, ἀρξάμενος μὲν ἀπὸ τῶν <πρώτων> χρόνων τῆς βασιλείας τοῦ χριστοφόρου καὶ νικηφόρου του] βασιλέως Κωνσταντίνου, διοδεύσας δὲ τὰ πάντα, τὰ ἐν τῷ μέσῳ ἔως τοῦ παντὸς συμπεράσματος τῆς πραγματείας τῆς κατὰ τὴν Νικαέων ἀγίας συνόδου ὡς εἰκόνα τῶν γεγεννημένων παρέστησε τῶν τε ἐκκλησιῶν τοῦ Μοῦ τὴν ὑπὸ τῶν θεομισῶν τυράννων κινήθεισαν κατ' αὐτῶν πολιορκίαν τὴν τε τῶν αὐτῶν ἀσεβῶν τυράννων αἰσχίστην καταστροφὴν,
- book 2 καὶ ὅπως ὁ τῆς ἐκκλησίας νυμφίος Χριστὸς τὸν αὐτοῦ ἄξιον θεράποντα Κωνσταντῖνον τοῖς τοῦ τιμίου <σταυροῦ> αὐτοῦ ὅπλοις φράξας κατ' αὐτῶν τῶν ἀσεβῶν ἐξεγήγερκε,
- book 3

- κοὶ ὡς τὰ τρόπαια τῆς νίκης αὐτῷ κατ' αὐτῶν τῶν τυράννων ἐχαρίσατο, πάντας αὐτοὺς παγγενῇ κτείνας ὑπὸ τοῖς Κωνσταντίνου τοῦ θεοφιλεστάτου ποσί, βαθεῖαν εἰρήνην ἄνωθεν δι' αὐτῶν ταῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην αὐτῶν ἐκκλησίαις πρυτανεύσας,
- book 4 καὶ τὴν μετὰ ταῦτα πάλιν κατ' αὐτῆς ὑπὸ τοῦ μισαγάθου ἐχθροῦ δαίμονος διὰ τοῦ παμμιάρου Ἀρείου κινηθεῖσαν μηχανήν,
- book 5 καὶ ὡς αὐτοῦ ἕνεκα καὶ τῶν ἀσεβῶν αὐτοῦ βλασφημιῶν, ὧν κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ ἐβλασφήμησεν, ἡ ἐν Νικαίᾳ ἀγία καὶ μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος ἐκ κελεύσεως τοῦ θεοῦ διὰ τοῦ αὐτοῦ θεράποντος τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου γεγένηται· τά τε ἐν αὐτῇ
- book 6 ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος διὰ τῶν ἐκεῖσε ἁγίων ἀρχιερέων τριακοσίων τὸν ἀριθμὸν ὀρθοδόξων ὑπὲρ τῆς ἀποστολικῆς καὶ ὀρθοδόξου πίστεως πραγματευθέντα ὁ λόγος ἡμῖν κατὰ δύναμιν Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν χάριτι τρανῶς παρέδωκε.
- book 7 Βαδιῷ δὲ ἐντεῦθεν ἐξῆς ἐπὶ τὴν τῆς βασιλικῆς εὐσεβείας διήγησιν, καὶ ὅπως ἄληκτον εἶχε τὴν ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ μέριμναν.
- book 1 Τὸν μὲν πρῶτον καὶ δεῦτρον λόγον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας καθεξῆς ὁ λόγος ἡμῖν ἐποίησατο, ἀρξάμενος μὲν ἀπὸ τῶν <πρώτων> χρόνων τῆς βασιλείας τοῦ χριστοφόρου καὶ νικηφόρου του] βασιλέως Κωνσταντίνου, διοδεύσας δὲ τὰ πάντα, τὰ ἐν τῷ μέσῳ ἕως τοῦ παντὸς συμπεράσματος τῆς πραγματείας τῆς κατὰ τὴν Νικαέων ἀγίας συνόδου ὡς εἰκόνα τῶν γεγεννημένων παρέστησε τῶν τε ἐκκλησιῶν τοῦ Μοῦ τὴν ὑπὸ τῶν θεομισῶν τυράννων κινηθεῖσαν κατ' αὐτῶν πολιορκίαν τὴν τε τῶν αὐτῶν ἀσεβῶν τυράννων αἰσχίστην καταστροφήν,
- book 2 καὶ ὅπως ὁ τῆς ἐκκλησίας νυμφίος Χριστὸς τὸν αὐτοῦ ἄξιον θεράποντα Κωνσταντῖνον τοῖς τοῦ τιμίου <σταυροῦ> αὐτοῦ ὅπλοις φράξας κατ' αὐτῶν τῶν ἀσεβῶν ἐξεγήγερκε,
- book 3 κοὶ ὡς τὰ τρόπαια τῆς νίκης αὐτῷ κατ' αὐτῶν τῶν τυράννων ἐχαρίσατο, πάντας αὐτοὺς παγγενῇ κτείνας ὑπὸ τοῖς Κωνσταντίνου τοῦ θεοφιλεστάτου ποσί, βαθεῖαν εἰρήνην ἄνωθεν δι' αὐτῶν ταῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην αὐτῶν ἐκκλησίαις πρυτανεύσας,
- book 4 καὶ τὴν μετὰ ταῦτα πάλιν κατ' αὐτῆς ὑπὸ τοῦ μισαγάθου ἐχθροῦ δαίμονος διὰ τοῦ παμμιάρου Ἀρείου κινηθεῖσαν μηχανήν,
- book 5 καὶ ὡς αὐτοῦ ἕνεκα καὶ τῶν ἀσεβῶν αὐτοῦ βλασφημιῶν, ὧν κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ ἐβλασφήμησεν, ἡ ἐν Νικαίᾳ ἀγία καὶ μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος ἐκ κελεύσεως τοῦ θεοῦ διὰ τοῦ αὐτοῦ θεράποντος τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου γεγένηται· τά τε ἐν αὐτῇ
- book 6 ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος διὰ τῶν ἐκεῖσε ἁγίων ἀρχιερέων τριακοσίων τὸν ἀριθμὸν ὀρθοδόξων ὑπὲρ τῆς ἀποστολικῆς καὶ ὀρθοδόξου πίστεως πραγματευθέντα ὁ λόγος ἡμῖν κατὰ δύναμιν Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν χάριτι τρανῶς παρέδωκε.
- book 7 Βαδιῷ δὲ ἐντεῦθεν ἐξῆς ἐπὶ τὴν τῆς βασιλικῆς εὐσεβείας διήγησιν, καὶ ὅπως ἄληκτον εἶχε τὴν ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ μέριμναν.
- book 1 Περὶ τῆς ἀνενδότου τοῦ βασιλέως περὶ τὰ θρῖσ σπουδῆς. Πολὺς καὶ ἄφατος ἐνῆν αὐτῷ ὁ περὶ τὸν χριστιανισμὸν πυρσὸς πάντας ἄγειν καὶ τοὺς ἔξω ἐπὶ τὴν ἀληθῆ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος 22 vgl. S. 45, 9 A2 2 τῶν <πρώτων> Hei. 3 τοῦ] Hei. 4 τὰ 1 wieder getilgt A2 10 corr. A. Mai ἐπίγνωσιν. πᾶσι γὰρ τοῖς ὑπὸ τὴν Ῥωμαίων τελοῦσιν ἡγεμονίαν ἐπέστελλε δήμοις, τῆς μὲν προτέρας αὐτοὺς ἀπαλλαγῆναι ἀπάτης παρεγγυῶν, ἐπὶ δὲ τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ

διδασκαλίαν ἑαυτοὺς μεταθεῖναι προτρέπων καὶ ἐπὶ ταύτην ἅπαντας τὴν ἀλήθειαν ἀπιέναι παρεκάλει, ἀποστολικῶ μᾶλλον ἢ βασιλικῶ χρώμενος σκοπῶ.

book 2 τοὺς δὲ κατὰ πόλιν ἐπισκόπους ἐπὶ τὰς τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομὰς διήγειρε, καὶ οὐ γράμμασι μόνοις ἐπὶ τοῦτο προτρέπων, ἀλλὰ καὶ χρήματα φιλοτίμως δωρούμενος καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς δαπανήματα ἅπαντα χορηγῶν. δηλοῖ δὲ καὶ τὰ γραφέντα παρ' αὐτοῦ, τοῦτον ἔχοντα τὸν τρόπον· Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς Εὐσέβιον τὸν Παμφίλου περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομῆς.

book 1 Περί τῆς ἀνενδότου τοῦ βασιλέως περὶ τὰ θρῖς σπουδῆς. Πολὺς καὶ ἄφατος ἐνῆν αὐτῶ ὁ περὶ τὸν χριστιανισμόν πυρσὸς πάντας ἄγειν καὶ τοὺς ἔξω ἐπὶ τὴν ἀληθῆ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος 22 vgl. S. 45, 9 A2 2 τῶν <πρώτων> Hei. 3 τοῦ] Hei. 4 τὰ 1 wieder getilgt A2 10 corr. A. Mai ἐπίγνωσιν. πᾶσι γὰρ τοῖς ὑπὸ τὴν Ῥωμαίων τελοῦσιν ἡγεμονίαν ἐπέστελλε δήμοις, τῆς μὲν προτέρας αὐτοὺς ἀπαλλαγῆναι ἀπάτης παρεγγυῶν, ἐπὶ δὲ τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ διδασκαλίαν ἑαυτοὺς μεταθεῖναι προτρέπων καὶ ἐπὶ ταύτην ἅπαντας τὴν ἀλήθειαν ἀπιέναι παρεκάλει, ἀποστολικῶ μᾶλλον ἢ βασιλικῶ χρώμενος σκοπῶ.

book 2 τοὺς δὲ κατὰ πόλιν ἐπισκόπους ἐπὶ τὰς τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομὰς διήγειρε, καὶ οὐ γράμμασι μόνοις ἐπὶ τοῦτο προτρέπων, ἀλλὰ καὶ χρήματα φιλοτίμως δωρούμενος καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς δαπανήματα ἅπαντα χορηγῶν. δηλοῖ δὲ καὶ τὰ γραφέντα παρ' αὐτοῦ, τοῦτον ἔχοντα τὸν τρόπον· Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς Εὐσέβιον τὸν Παμφίλου περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομῆς.

book 1 Νικητῆς Κωνσταντίνος Μέγιστος Σεβαστὸς Εὐσεβίῳ.

book 2 >Ἔως τοῦ παρόντος χρόνου τῆς ἀνοσίῃς βουλῆσεως >διωκούσης τοὺς τοῦ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν >καὶ ἀκριβῶς ἐμαυτὸν πέπεικα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τοὺς >οἴκους ἢ ὑπὸ ἀμελείας διεφθάρθαι ἢ φόβῳ τῆς >ελάττονας τῆς ἀξίας γεγενῆσθαι, ἀδελφεῖ προσφιλέστατε·

book 3 νυνὶ δὲ τῆς ἐλευθερίας >ἐλευθερίας ἀποδοθείσης καὶ τοῦ δράκοντος ἐκείνου >κοινῶν διοικήσεως τῇ τοῦ παντουργοῦ θεοῦ προνοίᾳ ἡμετέρα δὲ >ὕπηρεσίᾳ διωχθέντος, ἡγοῦμαι πᾶσι φανεράν γεγενῆσθαι >δύναμιν καὶ τοὺς ἢ φόβῳ ἢ ἀπιστίᾳ ἢ ἀμαρτημασί τισι περιπεσόντας >ἐπιγνόντας τε τὸν ὄντως ὄντα θεὸν ἥξειν ἐπὶ τὴν ἀληθῆ καὶ ὀρθὴν >πίστιν καὶ κατάστασιν τοῦ βίου.

book 4 ὅσων τοίνυν ἢ αὐτὸς προΐστασαι >ἐκκλησιῶν ἢ ἄλλους τοὺς κατὰ τόπον προΐσταμένους ἐπισκόπους >πρεσβυτέρους τε ἢ διακόνους οἶσθα, ὑπόμνησον σπουδάζειν περὶ τὰ >ἔργα τῆς οἰκοδομίας τῶν ἐκκλησιῶν, ἢ ἐπανορθοῦσθαι τὰ ὄντα ἢ καὶ >εἰς μείζονα αὔξειν ἢ ἔνθα ἂν ἡ χρεῖα ἀπαιτῇ καὶνὰ ποιεῖν.

book 5 αἰ- >τήσεις δὲ καὶ αὐτὸς καὶ διὰ σοῦ οἱ λοιποὶ τὰ ἀναγκαῖα παρά τε τῶν >ἡγεμονευόντων καὶ τῆς ἐπαρχικῆς τάξεως. τούτοις γὰρ ἐπεστάλη >πάσῃ σπουδῇ ἐξυπηρετήσασθαι τοῖς ὑπὸ τῆς σῆς ὁσιότητος λεγομέ- >νοις. ὁ θεὸς σε διαφυλάξει, ἀδελφεῖ ἀγαπητέ«.

book 6 Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομίας πρὸς τε τὸν αὐτὸν Εὐσέβιον τὸν Παμφίλου καὶ τοὺς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν προστατεύοντας ἐπισκόπους ἐπέστελλεν.

book 7 ὅποια δὲ καὶ περὶ τῆς τῶν ἱερῶν βιβλίων κατασκευῆς πρὸς τὸν αὐτὸν Εὐσέβιον τὸν Παλαιστινὸν ἔγραψεν, ἐξ αὐτῶν τῶν γραμμάτων καταμαθεῖν εὐχερές. Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου περὶ τῆς τῶν ἱερῶν κατασκευῆς βιβλίων.

book 1 Νικητῆς Κωνσταντίνος Μέγιστος Σεβαστὸς Εὐσεβίῳ.

book 2 νυνὶ δὲ τῆς ἐλευθερίας >ἐλευθερίας ἀποδοθείσης καὶ τοῦ δράκοντος ἐκείνου >κοινῶν διοικήσεως τῇ τοῦ παντουργοῦ θεοῦ προνοίᾳ ἡμετέρα δὲ >ὕπηρεσίᾳ διωχθέντος, ἡγοῦμαι πᾶσι

φανερὰν γεγενῆσθαι >δύναμιν καὶ τοὺς ἢ φόβῳ ἢ ἀπιστίᾳ ἢ ἁμαρτήμασί τισι περιπεσόντας >ἐπιγνόντας τε τὸν ὄντως ὄντα θεὸν ἥξειν ἐπὶ τὴν ἀληθῆ καὶ ὀρθὴν >πίστιν καὶ κατάστασιν τοῦ βίου.

book 3 ὅσων τοίνυν ἢ αὐτὸς προΐστασαι >ἐκκλησινῶν ἢ ἄλλους τοὺς κατὰ τόπον προΐσταμένους ἐπισκόπους >πρεσβυτέρους τε ἢ διακόνους οἶσθα, ὑπόμνησον σπουδάζειν περὶ τὰ >ἔργα τῆς οἰκοδομίας τῶν ἐκκλησιῶν, ἢ ἐπανορθοῦσθαι τὰ ὄντα ἢ καὶ >εἰς μείζονα αὖξιν ἢ ἔνθα ἂν ἡ χρεια ἀπαιτῇ καινὰ ποιεῖν.

book 4 αἱ- >τήσεις δὲ καὶ αὐτὸς καὶ διὰ σοῦ οἱ λοιποὶ τὰ ἀναγκαῖα παρὰ τε τῶν >ἡγεμονευόντων καὶ τῆς ἐπαρχικῆς τάξεως. τούτοις γὰρ ἐπεστάλη >πάσῃ σπουδῇ ἐξυπηρετήσασθαι τοῖς ὑπὸ τῆς σῆς ὁσιότητος λεγομέ- >νοισι. ὁ θεὸς σε διαφυλάξει, ἀδελφὲ ἀγαπητέ».

book 5 Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομίας πρὸς τε τὸν αὐτὸν Εὐσέβιον τὸν Παμφίλου καὶ τοὺς καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν προστατεύοντας ἐπισκόπους ἐπέστελλεν.

book 6 ὅποια δὲ καὶ περὶ τῆς τῶν ἱερῶν βιβλίων κατασκευῆς πρὸς τὸν αὐτὸν Εὐσέβιον τὸν Παλαιστινὸν ἔγραψεν, ἐξ αὐτῶν τῶν γραμμάτων καταμαθεῖν εὐχερές. Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου περὶ τῆς τῶν ἱερῶν κατασκευῆς βιβλίων.

book 1 »Νικητῆς Κωνσταντίνος Μέγιστος Σεβαστὸς Εὐσεβίῳ ἐπισκόπῳ. >Κατὰ τὴν ἐπώνυμον ἡμῶν πόλιν, θεοῦ συναιρομένης προνοίας, >μέγιστον πλῆθος ἀνθρώπων τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ ἑαυτοῦ ὁ Χριστὸς >ἀνατέθεικεν, ὥς πάντων ἐκεῖσε πολλὴν λαμβανόντων τὴν αὖξιν >σφόδρα ἄξιον ἡμῖν καταφαίνεσθαι καὶ ἐκκλησίας ἐν αὐτῇ

book 2 >κατασκευασθῆναι πλείους. τοιγάρτοι δέδεξο προθυμότατα τὸ δόξαν τῇ ἡμε- >τέρᾳ προαιρέσει. πρέπον τοῦτο κατεφάνη ἡμῖν δηλῶσαι τῇ σῇ >συνέσει, ὅπως ἂν πεντήκοντα σωματῖα ἐν διφθέραις ἐγκατασκεύοις >εὐανάγνωστά τε καὶ πρὸς τὴν χρῆσιν εὐπαρακόμιστα ὑπὸ τεχνικῶν >καλλιγράφων καὶ ἀκριβῶς τὴν τέχνην ἐπισταμένων γραφῆναι >κελεύσεις, τῶν θείων μάλιστα, ὧν τὴν τε ἐπισκευὴν καὶ τὴν χρῆσιν τῷ >τῆς ἐκκλησίας λόγῳ ἀναγκαῖαν εἶναι γινώσκεις.

book 3 ἀπέσταλται δὲ >γράμματα παρὰ τῆς ἡμετέρας ἡμερότητος πρὸς τὸν τῆς διοικήσεως >καθολικόν, ὅπως ἅπαντα τὰ πρὸς τὴν ἐπισκευὴν αὐτῶν ἐπιτήδεια >παρασχεῖν φροντίσῃ.

book 4 ἵνα γὰρ ὡς τάχιστα τὰ γραφέντα σωματῖα >κατασκευασθῇ, τῆς σῆς ἐπιμελείας ἔργον τοῦτο γενήσεται, καὶ γὰρ >δύο δημοσίων ὀχημάτων ἐξουσίαν εἰς διακομιδὴν ἐκ τῆς αὐθεντίας >τοῦ γράμματος ἡμῶν λαβεῖν σε προσήκει.

book 5 οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τὰ >καλῶς γραφέντα καὶ μέχρι τῶν ἡμετέρων ὄψεων ῥᾶστα διακομισθῇ, >ἐνὸς δηλαδὴ τοῦτο πληροῦντος τῶν ἐκ τῆς σῆς ἐκκλησίας διακόνων >ὅς ἐπειδὰν ἀφίκοιτο πρὸς ἡμᾶς, τῆς ἡμετέρας πειραθήσεται φιλαν- >θρωπίας. ὁ θεὸς διαφυλάξει σε, ἀδελφὲ».

book 6 Ἰκανὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα τεκμηριῶσαι, μᾶλλον δὲ διδάξαι σαφῶς, ὅπως ὁ πανεύφημος βασιλεὺς, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, πᾶσαν εἰς τὰ θεῖα μετατέθεικε τὴν σπουδὴν.

book 7 Προσθήσω δὲ ὅμως τοῖς εἰρημένοις τὰ περὶ τὸν σωτήριον αὐτῷ τάφον κατωρθωμένα. μαθὼν γὰρ ὡς οἱ κορυβαντιῶντες καὶ περὶ 30 vgl. S. 140, 28 ff A2 5 γραμμάτων Thdt. πραγμάτων A2 8 πόλιν am Rand nachgetragen A2 9 ὁ von späterer Hd. A2 11 καταφαίνεσθαι Thdt.] καταφαίνεται A2 14 1. Hd. corr. aus σωματεῖα A2 15 τεχνικῶν vom Korrektor beanstandet A2 τεχνιτῶν Thdt. θείων + γραφῶν Thdt. 24 τὰ > A2 vgl. Thdt. 28 von διαφυλάξειεν, von 2. Hd. εν getilgt und σε übergeschrieben A2 32 αὐτῷ von 2. Hd. aus αὐτοῦ A2 τὴν τῶν εἰδώλων θεραπείαν βεβακχευμένοι τὸν μὲν δεσποτικὸν τοῦ κυρίου κατέχωσαν τάφον, λήθη παραδοῦναι

φιλονεικούντες τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας τὴν μνήμην, ἐπὶ τούτῳ δὲ τῆς ἀκολάστου δαίμονος Ἀφροδίτης ἐδομήσαντο οἶκον, καταλυθῆναι μὲν δὴ ὡς τάχιστα τὸ μυσαρὸν ἐκεῖνο προσέταξεν οἰκοδόμημα ὁ πιστότατος βασιλεύς, τὸν δὲ χοῦν ἐκεῖνον τὸν ἐναγέσι μολυνθέντα θυσίαις ἐκφορηθῆναι καὶ πόρρω που ριφῆναι τοῦ ἄστεος, εἴτα ναὸν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ οἰκοδομηθῆναι μέγιστον καὶ κάλλιστον προστάττει. δηλοῖ δὲ ταῦτα σαφέστερον ἢ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως ἐπιστολή, ἣν τὸν πρόεδρον τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης, τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις λέγω, ἐπέστειλε. Μακάριος δὲ ἦν τότε, οὐ καὶ ἔμπροσθεν ἐμνήσθημεν, ὃς καὶ τῇ μεγάλῃ τῇ κατὰ Νίκαιαν κεκοινωνήκει συνόδῳ καὶ τὴν τῆς Ἀρείου σὺν τοῖς ἄλλοις βλασφημίας κατέλυσε φλόγα. Ἐπιστολὴ Κωνσταντίνου τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως τῷ <ἐπισκόπῳ> Ἱεροσολύμων περὶ τοῦ σωτηρίου τάφοι.

- book 1 »Νικητῆς Κωνσταντίνος Μέγιστος Σεβαστὸς Εὐσεβίῳ ἐπισκόπῳ. >Κατὰ τὴν ἐπώνυμον ἡμῶν πόλιν, θεοῦ συναιρομένης προνοίας, >μέγιστον πλῆθος ἀνθρώπων τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ ἑαυτοῦ ὁ Χριστὸς >ἀνατέθεικεν, ὡς πάντων ἐκεῖσε πολλὴν λαμβανόντων τὴν αὐξήσιν >σφόδρα ἄξιον ἡμῖν καταφαίνεσθαι καὶ ἐκκλησίας ἐν αὐτῇ
- book 2 >κατασκευασθῆναι πλείους. τοιγάρτοι δέδεξο προθυμότατα τὸ δόξαν τῇ ἡμε- >τέρᾳ προαιρέσει. πρέπον τοῦτο κατεφάνη ἡμῖν δηλῶσαι τῇ σῇ >συνέσει, ὅπως ἂν πεντήκοντα σωματῖα ἐν διφθέραις ἐγκατασκευoὺς >εὐανάγνωστά τε καὶ πρὸς τὴν χρῆσιν εὐπαρακόμιστα ὑπὸ τεχνικῶν >καλλιγράφων καὶ ἀκριβῶς τὴν τέχνην ἐπισταμένων γραφῆναι >κελεύσεις, τῶν θείων μάλιστα, ὧν τὴν τε ἐπισκευὴν καὶ τὴν χρῆσιν τῷ >τῆς ἐκκλησίας λόγῳ ἀναγκαίαν εἶναι γινώσκεις.
- book 3 ἀπέσταλται δὲ >γράμματα παρὰ τῆς ἡμετέρας ἡμερότητος πρὸς τὸν τῆς διοικήσεως >καθολικόν, ὅπως ἅπαντα τὰ πρὸς τὴν ἐπισκευὴν αὐτῶν ἐπιτήδεια >παρασχεῖν φροντίσῃ.
- book 4 ἵνα γὰρ ὡς τάχιστα τὰ γραφέντα σωματῖα >κατασκευασθῇ, τῆς σῆς ἐπιμελείας ἔργον τοῦτο γενήσεται, καὶ γὰρ >δύο δημοσίων ὀχημάτων ἐξουσίαν εἰς διακομιδὴν ἐκ τῆς αὐθεντίας >τοῦ γράμματος ἡμῶν λαβεῖν σε προσήκει.
- book 5 οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τὰ >καλῶς γραφέντα καὶ μέχρι τῶν ἡμετέρων ὄψεων ῥᾶστα διακομισθῇ, >ἐνὸς δηλαδὴ τοῦτο πληροῦντος τῶν ἐκ τῆς σῆς ἐκκλησίας διακόνων >ὃς ἐπειδὰν ἀφίκοιτο πρὸς ἡμᾶς, τῆς ἡμετέρας πειραθήσεται φιλαν- >θρωπίας. ὁ θεὸς διαφυλάξει σε, ἀδελφε».
- book 6 Ἰκανὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα τεκμηριῶσαι, μᾶλλον δὲ διδάξαι σαφῶς, ὅπως ὁ πανεύφημος βασιλεύς, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, πᾶσαν εἰς τὰ θεῖα μετατέθεικε τὴν σπουδὴν.
- book 7 Προσθήσω δὲ ὅμως τοῖς εἰρημένοις τὰ περὶ τὸν σωτήριον αὐτῷ τάφον κατωρθωμένα. μαθὼν γὰρ ὡς οἱ κορυβαντιῶντες καὶ περὶ 30 vgl. S. 140, 28 ff A2 5 γραμμάτων Thdt. πραγμάτων A2 8 πόλιν am Rand nachgetragen A2 9 ὁ von späterer Hd. A2 11 καταφαίνεσθαι Thdt.] καταφαίνεται A2 14 1. Hd. corr. aus σωματεῖα A2 15 τεχνικῶν vom Korrektor beanstandet A2 τεχνιτῶν Thdt. θείων + γραφῶν Thdt. 24 τὰ > A2 vgl. Thdt. 28 von διαφυλάξειεν, von 2. Hd. εν getilgt und σε übergeschrieben A2 32 αὐτῷ von 2. Hd. aus αὐτοῦ A2 τὴν τῶν εἰδώλων θεραπείαν βεβακχευμένοι τὸν μὲν δεσποτικὸν τοῦ κυρίου κατέχωσαν τάφον, λήθῃ παραδοῦναι φιλονεικούντες τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας τὴν μνήμην, ἐπὶ τούτῳ δὲ τῆς ἀκολάστου δαίμονος Ἀφροδίτης ἐδομήσαντο οἶκον, καταλυθῆναι μὲν δὴ ὡς τάχιστα τὸ μυσαρὸν ἐκεῖνο προσέταξεν οἰκοδόμημα ὁ πιστότατος βασιλεύς, τὸν δὲ χοῦν ἐκεῖνον τὸν ἐναγέσι μολυνθέντα θυσίαις ἐκφορηθῆναι καὶ πόρρω που ριφῆναι τοῦ ἄστεος, εἴτα ναὸν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ οἰκοδομηθῆναι μέγιστον καὶ κάλλιστον προστάττει. δηλοῖ δὲ ταῦτα σαφέστερον ἢ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως ἐπιστολή, ἣν τὸν πρόεδρον τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης, τῆς ἐν

Ἱεροσολύμοις λέγω, ἐπέστειλε. Μακάριος δὲ ἦν τότε, οὐ καὶ ἔμπροσθεν ἐμνήσθημεν, ὃς καὶ τῇ μεγάλῃ τῇ κατὰ Νίκαιαν κεκοινωνήκει συνόδῳ καὶ τὴν τῆς Ἀρείου σὺν τοῖς ἄλλοις βλασφημίας κατέλυσε φλόγα. Ἐπιστολὴ Κωνσταντίνου τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως τῷ <ἐπισκόπῳ> Ἱεροσολύμων περὶ τοῦ σωτηρίου τάφοι.

book 1 »Νικητὴς Κωνσταντῖνος Μέγιστος Σεβαστὸς Μακαρίῳ ἐπισκόπῳ >Ἱεροσολύμων.

book 2 >Τοσαύτη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἡ χάρις, ὡς μηδεμίαν λόγων >γίαν ἀξίαν τοῦ παρόντος οἶμαι θαύματος δοκεῖν. τὸ γὰρ >τοῦ ἁγιωτάτου ἐκείνου τάφου ὑπὸ γῆν πάλαι κρυπτόμενον τοσαύταις >ἐτῶν περιόδοις οὐ λαθεῖν δεδύνηται, ἄχρις οὐ διὰ τῆς τοῦ >ἡμῶν θεοῦ χάριτος ἡ τοῦ κοινοῦ πάντων ἡμῶν ἐχθροῦ >ἀνηρέθη· ἥστινος τυραννίδος τοῖς ἑαυτοῦ θεράπουσιν ὁ >Χριστὸς τὴν ἐλευθερίαν παρασχὼν τὴν τοῦ ἁγιωτάτου τόπου >κατέλαμψεν, ὡς ἀληθῶς πᾶσαν ἔκκληξιν ὑπερβαίνειν.

book 3 εἰ γὰρ πάν- >τες οἱ διὰ πάσης τῆς οἰκουμένης εἶναι δοκοῦντες σοφοὶ εἰς ἓν καὶ >αὐτὸ συνελθόντες ἄξιόν τι τοῦ πράγματος τούτου ἐθέλουσιν >οὐδὲ κἂν πρὸς τὸ βραχύτατον ἀμλληθῆναι δυνήσονται, ἐπεὶ περ >σοῦτον πᾶσαν ἀνθρωπίνην λογισμοῦ χωρητικὴν φύσιν ἡ τοῦ >τούτου πίστις ὑπερβαίνει, ὅσον τῶν ἀνθρωπίνων τὰ οὐράνια >τώτερα εἶναι συνέστηκε.

book 4 διὰ τοῦτο γοῦν οὗτος ἀεὶ καὶ πρῶτος >καὶ μόνος ἐστὶ μοι σκοπός, ἵν ὥσπερ ἑαυτὴν ὁσημέραι >θαύμασιν ἡ τῆς αὐληθείας πίστις ἐπιδείκνυσιν, οὕτως καὶ αἱ >πάντων ἡμῶν περὶ τὸν ἅγιον νόμον σωφροσύνη καὶ >προθυμία σπουδαιότερα γένωνται.

book 5 ὅθεν ἐπειδὴ πᾶσι φανερόν εἶναι >νομίζω, ἐκεῖνο μάλιστα πεπεῖσθαί σε βούλομαι, ὥς ἄρα μοι πάντων >μᾶλλον μέλει τὸν ἱερὸν ἐκείνον τόπον, ὃν θεοῦ προστάγματι >στης εἰδώλου πλάνης ὥσπερ τινὸς ἐπικειμένου βάρους >προσέταξα, ἅγιον μὲν ἐξ ἀρχῆς θεοῦ κρίσει γεγεννημένον, 14 corr. Ltz. >δὲ ἀποφανθέντα, ἀφ' οὗ τὴν τοῦ σωτηρίου πάθους πίστιν εἰς φῶς >προήγαγε, τοῦτον κάλλει οἰκοδομημάτων κοσμήσαι.

book 6 >Προσῆκει τοίνυν τὴν σὴν ἀγχίνοιαν οὕτως διατάξαι τε καὶ ἐκά- >στου τῶν ἀναγκαίων ποιήσασθαι πρόνοιαν, ὡς οὐ μόνον τὴν >βασιλικὴν τοῦ αὐτοῦ ἁγιωτάτου τόπου τῶν ἀπανταχοῦ βελτίονα γενέσθαι. >ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ τοιαῦτα ἀναδειχθῆναι, ὡς πάντα τὰ ἐφ' ἐκάστης >πόλεως καλλιστεύοντα ὑπὸ τῆς τοῦ κτίσματος τούτου νικᾶσθαι λαμ- >πρότητος.

book 7 καὶ περὶ τῆς τῶν τοίχων ἐγέρσεως τε καὶ καλλιεργίας >Δρακιλιανῷ τῷ ἡμετέρῳ φίλῳ τῷ διέποντι μέρη τῶν λαμπροτάτων >ἐπαρχιῶν καὶ τῷ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντι ἐγκεχειρίσθαι παρ ἡμῶν >φροντίδα γίνωσκε. κεκέλευσται γὰρ ὑπὸ τῆς ἐμῆς εὐσεβείας >τας τε καὶ ἐργάτας καὶ πάντα ὅσα περὶ τὴν οἰκοδομὴν >τυγχάνει, ὃ παρὰ τῆς σῆς καταμάθοιεν ἀγχινοίας, παραχρῆμα >τῆς ἐκείνων προνοίας ἀποσταλῆναι.

book 8 περὶ δὲ τῶν κιόνων ἢ τῶν >μαρμάρων, ἃ δὲ νομίσεις εἶναι χρησιμώτερα τε >συνόψεως γενομένης πρὸς ἡμᾶς γράψαι σπούδασον, ἵνα ὅσων καὶ ὁποίων χρεῖαν διὰ τοῦ σοῦ γράμματος ἐπιγνώμεν, ταῦτα παντα- >χόθεν μετενεχθῆναι πρὸς τὴν τοῦ αὐτοῦ οἴκου λαμπρότητα >τὸν γὰρ τοῦ κόσμου θαυμασιώτερον τόπον κατ' ἀξίαν >δίκαιον.

book 9 >Τὴν δὲ τῆς βασιλικῆς τοῦ αὐτοῦ οἴκου καμάραν, πότερον λακω- >ναρίαν ἢ διὰ τινος ἐτέρας φαιδροτάτης ἐργασίας δοκεῖ γενέσθαι, >σοῦ γινῶναι βούλομαι. εἰ γὰρ λακωναρία μέλλοι εἶναι, δυνήσεται >χρυσῷ καλλωπισθῆναι τὸ λειπόμενον. καὶ περὶ τούτων ἡ σὴ >της τοῖς προειρημένους δικασταῖς τὸ τάχος γνωρισθῆναι ποιήσει, ὅσων >τε καὶ ἐργατῶν καὶ τεχνιτῶν καὶ ἀναλωμάτων χρεῖα· ἅτινα καὶ >ἐμὲ εὐθέως ἀνενεγκεῖν σπούδασον, οὐ μόνον περὶ τῶν >καὶ κιόνων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν λακωναριῶν, εἴ γε τοῦτο >ἐπικρίνειας. ὁ θεὸς σε διαφυλάξει, ἀδελφὲ ἀγαπητέ«. Περὶ τῆς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ὁδοιπορίας τῆς μακαρίας Ἑλένης.

book 1

»Νικητῆς Κωνσταντῖνος Μέγιστος Σεβαστὸς Μακαρίῳ ἐπισκόπῳ >Ἱεροσολύμων.

- book 2 εἰ γὰρ πάν- >τες οἱ διὰ πάσης τῆς οἰκουμένης εἶναι δοκοῦντες σοφοὶ εἰς ἓν καὶ >αὐτὸ συνελθόντες ἄξιόν τι τοῦ πράγματος τούτου ἐθέλουσιν >οὐδὲ κἂν πρὸς τὸ βραχύτατον ἀμιλληθῆναι δυνήσονται, ἐπεὶ περ >σοῦτον πᾶσαν ἀνθρωπίνην λογισμοῦ χωρητικὴν φύσιν ἢ τοῦ >τούτου πίστις ὑπερβαίνει, ὅσον τῶν ἀνθρωπίνων τὰ οὐράνια >τῶτερα εἶναι συνέστηκε.
- book 3 διὰ τοῦτο γοῦν οὗτος ἀεὶ καὶ πρῶτος >καὶ μόνος ἐστὶ μοι σκοπός, ἵν ὥσπερ ἑαυτὴν ὁσημέραι >θαύμασιν ἢ τῆς αὐληθείας πίστις ἐπιδείκνυσιν, οὕτως καὶ αἱ >πάντων ἡμῶν περὶ τὸν ἅγιον νόμον σωφροσύνη καὶ >προθυμία σπουδαιότεραι γένωνται.
- book 4 ὅθεν ἐπειδὴ πᾶσι φανερόν ἐστίν >νομίζω, ἐκεῖνο μάλιστα πεπεῖσθαι σε βούλομαι, ὥς ἄρα μοι πάντων >μᾶλλον μέλει τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον τόπον, ὃν θεοῦ προστάγματι >στης εἰδώλου πλάνης ὥσπερ τινὸς ἐπικειμένου βάρους >προσέταξα, ἅγιον μὲν ἐξ ἀρχῆς θεοῦ κρίσει γεγεννημένον, 14 corr. Ltz. >δὲ ἀποφανθέντα, ἀφ' οὗ τὴν τοῦ σωτηρίου πάθους πίστιν εἰς φῶς >προήγαγε, τοῦτον κάλλει οἰκοδομημάτων κοσμήσαι.
- book 5 >Προσῆκει τοίνυν τὴν σὴν ἀγχίνοιαν οὕτως διατάξαι τε καὶ ἐκά- >στου τῶν ἀναγκαίων ποιήσασθαι πρόνοιαν, ὥς οὐ μόνον τὴν >βασιλικὴν τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου τόπου τῶν ἀπανταχοῦ βελτίονα γενέσθαι. >ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ τοιαῦτα ἀναδειχθῆναι, ὥς πάντα τὰ ἐφ' ἐκάστης >πόλεως καλλιστεύοντα ὑπὸ τῆς τοῦ κτίσματος τούτου νικᾶσθαι λαμ- >πρότητος.
- book 6 καὶ περὶ τῆς τῶν τοίχων ἐγέρσεώς τε καὶ καλλιεργίας >Δρακιλιανῶ τῷ ἡμετέρῳ φίλῳ τῷ διέποντι μέρει τῶν λαμπροτάτων >ἐπαρχιῶν καὶ τῷ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντι ἐγκεχειρίσθαι παρ ἡμῶν >φροντίδα γίνωσκε. κεκέλευσται γὰρ ὑπὸ τῆς ἐμῆς εὐσεβείας >τας τε καὶ ἐργάτας καὶ πάντα ὅσα περὶ τὴν οἰκοδομὴν >τυγχάνει, ὃ παρὰ τῆς σῆς καταμάθοιεν ἀγχινοίας, παραχρηῖμα >τῆς ἐκείνων προνοίας ἀποσταλῆναι.
- book 7 περὶ δὲ τῶν κιόνων ἢ τῶν >μαρμάρων, ἃ δὲ νὺν νομίσεις εἶναι χρησιμώτερά τε >συνόψεως γενομένης πρὸς ἡμᾶς γράψαι σπούδασον, ἵνα ὅσων καὶ ὁποίων χρεῖαν διὰ τοῦ σοῦ γράμματος ἐπιγνώμεν, ταῦτα παντα- >χόθεν μετενεχθῆναι πρὸς τὴν τοῦ αὐτοῦ οἴκου λαμπρότητα >τὸν γὰρ τοῦ κόσμου θαυμασιώτερον τρόπον κατ' ἄξιαν >δίκαιον.
- book 8 >Τὴν δὲ τῆς βασιλικῆς τοῦ αὐτοῦ οἴκου καμάραν, πότερον λακω- >ναρίαν ἢ διὰ τίνος ἐτέρας φαιδροτάτης ἐργασίας δοκεῖ γενέσθαι, >σοῦ γινῶναι βούλομαι. εἰ γὰρ λακωναρία μέλλοι εἶναι, δυνήσεται >χρυσῷ καλλωπισθῆναι τὸ λειπόμενον. καὶ περὶ τούτων ἢ σὴ >της τοῖς προειρημένοις δικασταῖς τὸ τάχος γνωρισθῆναι ποιήσῃ, ὅσων >τε καὶ ἐργατῶν καὶ τεχνιτῶν καὶ ἀναλωμάτων χρεῖα· ἅτινα καὶ >ἐμὲ εὐθέως ἀνενεγκεῖν σπούδασον, οὐ μόνον περὶ τῶν >καὶ κιόνων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν λακωναριῶν, εἴ γε τοῦτο >ἐπικρίνεις. ὁ θεὸς σε διαφυλάξει, ἀδελφὲ ἀγαπητέ». Περὶ τῆς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ὁδοιπορίας τῆς μακαρίας Ἑλένης.
- book 1 Τούτοις τοῖς γράμμασιν οὐκ ἄλλος τις διηκόνησεν ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως ἢ μήτηρ, ἢ καλλιπαις ἐκείνη καὶ παρὰ πάντων τῶν εὐσεβῶν ἄδομένη, ἢ τὸν μέγαν τοῦτον φωστῆρα τῇ οἰκουμένην τεκοῦσα 33 vgl. Gen. 1, 16 A2 9 λαμπροτάτων] λαματάτων A2 16 συνοψίσεως A2 29 διαφυλάξει corr. aus διαφυλάξει A2 καὶ τὴν τῆς εὐσεβείας αὐτῷ ἐκ παιδότητος προσενεγκοῦσα τροφήν (οὐχ ἦττον γὰρ καὶ αὐτὴ τοῦ τοῦ παιδὸς πατρός, ἑαυτῆς δὲ ἀνδρὸς Κωνσταντίου τοῖς θεοῖς αὐτὸν τῆς εἰς Χριστὸν εὐσεβείας ἀνεθρέψατο νόμοις).
- book 2 αὕτη τῶν τῆς ὁδοιπορίας ἀνασχομένη πόνων καὶ τοῦ γήρως οὐ λογισαμένη τὰ πάθη — πρὸ γὰρ ὀλίγου τῆς τελευτῆς ἑαυτῆς τὴν ἀποδημίαν ταύτην ἐστείλατο. ὁγδοηκοντοῦτις γὰρ τοῦδε τοῦ βίου τὸ τέρμα κατέβηκεν. Περὶ τῆς εὐρέσεως τοῦ ἀγίου σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ.
- book 1 Τούτοις τοῖς γράμμασιν οὐκ ἄλλος τις διηκόνησεν ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως ἢ μήτηρ, ἢ καλλιπαις ἐκείνη καὶ παρὰ πάντων τῶν εὐσεβῶν ἄδομένη, ἢ τὸν μέγαν τοῦτον φωστῆρα τῇ

οἰκουμένη τεκοῦσα 33 vgl. Gen. 1, 16 A2 9 λαμπροτάτων] λαματάτων A2 16 συνοψίσεως A2 29 διαφυλάξει corr. aus διαφυλάξει A2 καὶ τὴν τῆς εὐσεβείας αὐτῷ ἐκ παιδόθεν προσενεγκοῦσα τροφήν (οὐχ ἦττον γὰρ καὶ αὐτὴ τοῦ τοῦ παιδὸς πατρός, ἑαυτῆς δὲ ἀνδρὸς Κωνσταντίου τοῖς θεοῖς αὐτὸν τῆς εἰς Χριστὸν εὐσεβείας ἀνεθρέψατο νόμοις).

book 2 αὕτη τῶν τῆς ὁδοιπορίας ἀνασχομένη πόνων καὶ τοῦ γήρωος οὐ λογιζαμένη τὰ πάθη — πρὸ γὰρ ὀλίγου τῆς τελευτῆς ἑαυτῆς τὴν ἀποδημίαν ταύτην ἐστείλατο. ὀγδοηκοντοῦτις γὰρ τοῦδε τοῦ βίου τὸ τέρμα κατέληφεν. Περὶ τῆς εὐρέσεως τοῦ ἁγίου σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ.

book 1 Ἐπιθυμητῶς γοῦν ἔχουσα καὶ πυρὸς δίκην ἐκκαιομένη τῇ καρδίᾳ τῆς τῶν ἁγίων τόπων καταλήψεως ἔνεκα καὶ τῆς τε τοῦ σωτηρίου πάθους κοὶ τῆς τοῦ τιμίου ξύλου τοῦ τοῦ Χριστοῦ σταυροῦ ἀναζητήσεως φθάνει τὰ Ἱεροσόλυμα.

book 2 ἐπειδὴ δὲ τὸ χωρίον εἶδεν ἐκεῖνο, τὸ τῆς κοινῆς σωτηρίας τὰ πάθη δεξάμενον, εὐθὺς μὲν τὸν μυσσάρὸν ἐκεῖνον ναὸν καταλυθῆναι εἰς ἔδαφος καὶ τὸν χοῦν ἐκεῖνον τὸν ἐναγῇ πόρρω που ἐκριφῆναι προσέταξε. δήλου δὲ τοῦ κεκρυμμένου τόπου γεγεννημένου, ὥφθησαν παρὰ τὸ δεσποτικὸν μνῆμα τρεῖς κατακεχωσμένοι σταυροί.

book 3 καὶ ὅτι μὲν εἷς ἐκ τούτων ὁ τοῦ δεσπότου καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἐτύγχανεν ὢν, οἱ δὲ ἕτεροι τῶν σὺν αὐτῷ προσηλωθέντων ληστῶν, ἀναμφισβητήτως ἐπίστευον ἅπαντες· ἡγνόουν δὲ ὅμως τὸν τῷ δεσποτικῷ ἐκείνῳ καὶ ἁγίῳ πελάσαντα σώματι καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τὴν λιβάδα δεξάμενον.

book 4 Ἄλλ' ὁ σοφώτατος ἐκεῖνος καὶ θεῖος ὄντως Μακάριος, ὁ τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης πρόεδρος, τοιῷδε πόρῳ τὴν ἀπορίαν διέλυσε. γυναικὶ περιφανεστάτῃ τῆς ἐκεῖσε πόλεως, νόσῳ κατεχομένη μακρᾷ καὶ ὁρώσῃ πρὸς θάνατον τὰ ξύλα προσενεχθῆναι σκοπήσας, ἔγνω τοῦ σωτηρίου σταυροῦ τὴν δύναμιν, τοιαυτὴ προσευχῇ πρὸς τὸν θεὸν χρησάμενος·

book 5 κλίνας τὰ γόνατα πρὸς τὸ τοῦ γυναιίου σκιμπόδιον, φωνῇ μεγάλῃ ἐβόησε, συνούσης αὐτῷ καὶ τῆς θεοφιλεστάτης Ἑλένης καὶ ἀνθρώπων πολλῶν· >σύ, δέσποτα θεὲ παντοκράτωρ, ὁ διὰ τοῦ σου παιδὸς Ἰησοῦ Χριστοῦ τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει τὴν σωτηρίαν ἐν τῷ τοῦ σταυροῦ ξύλῳ ἐργασάμενος, ὁ καὶ νῦν ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων τῇ σῇ θεραπαινίδι ἐμπνεύσας σὺν τῷ ταύτης παιδί, σὼ δὲ θεράποντι, ἐπιζητήσαι τὸ μακάριον ξύλον, ἐν ᾧ ὁ σωτὴρ πάν- 12—26 vgl. Thdt. I 18, 2—4 p. 64, 3—17 — 26—S. 146, 21 vgl. Rufiu X 7 a. E. und 8 p. 970, 7ff A2 2f Κωνσταντίνου A2 6 γὰρ A2] δὲ Thdt. 15 τόπου A2] τάφου 23 nach γυναικὶ + γὰρ von späterer Hd. A2 32 von späterer Hd. θεραπαινὴ A2 τῶν ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν, Χριστὸς καθελώθη σαρκί, ἀνάδειξον ἡμῖν, κύριε, ποῖον ἐκ τούτων τῶν τριῶν ξύλων ἐστὶν ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ τῆς προσψάυσεως αὐτοῦ τῆς δι' ἡμῶν γινομένης ἐπὶ ταύτην τὴν ἀσθενῆ καὶ ἡμιθανῆ πρὸς ὑγείαν αὐτῆς καὶ ἐξανάστασιν χειραγωγὸς γένηται ὡς δὲ ἐπαύσατο προσευξάμενος,

book 6 προσφέρει τὸ πρῶτον ξύλον καὶ ἐπιτίθουσιν ἐπὶ τὴν ἀσθενῆ· ἀλλ' οὐδὲν αὐτὴν ὥνησεν. εἴτα προσάγει καὶ τὸ δεύτερον· ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἄπρακτον ἐδείχθη. ὅτε δὲ ἐξέτεινε τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸ τρίτον, αὐθις τῇ σκιάσει τὸ ξύλον τῇ ἀσθενεῖ προσήγγισε καὶ θαῦμα μέγιστον γέγονεν. ἄφνω γὰρ ἡ ἡμιθανὴς τοὺς ὀφθαλμοὺς διήνοιξεν· εἴτα ἐπιταθέντος αὐτῇ τοῦ τιμίου καὶ δεσποτικοῦ σταυροῦ, εὐθέως ἀνεπήδησε, καὶ στάσα ἐπὶ τοὺς πόδας τῷ θεῷ δόξαν ἀνέπεμπε, τοσοῦτῳ κρείσσων ἑαυτῆς γενομένη, καὶ πάντα τὸν οἶκον περιπορευομένη χαίρουσά τε πανοικὶ μεγαλοφώνως εὐηγγελίζετο τοῦ θείου σταυροῦ τὴν δύναμιν.

book 7 Οὕτως ἡ εὐσεβεστάτη βασίλισσα, ἡ τοῦ πανευφήμου καὶ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου μήτηρ, εἰλικρινῶς ἐπιστήσασα τὸν νοῦν καὶ πιστωθεῖσα περὶ τε τοῦ σωτηρίου τάφου καὶ τοῦ τιμίου σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, εὐκτῆριον οἶκον εὐθέως ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἐγείρει

κατὰ τὰς τοῦ εὐσεβεστάτου παιδὸς Κωνσταντίνου προστάξεις, καὶ μαρτύριον αὐτὸν
προσαγορεύσασα, εἰσέτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον τῇ πίστει προέκοπτε.

book 8 Διόπερ τοῦ ποθουμένου τυχοῦσα, λοιπὸν καὶ περὶ τὴν τῶν ἡλῶν ἀναζήτησιν ἀδιστάκτως
ἑαυτὴν ἐπιδίδωσιν, ἐν οἷς τὸ κυριακὸν σῶμα ἐν τῷ τοῦ σταυροῦ ξύλῳ καθήλωτο. καὶ εὐροῦσα
τὰ μὲν εἰς τὸ βασιλικὸν ἐνέβαλε κρόνος, τῆς τοῦ παιδὸς προμηθουμένη κεφαλῆς, ἵνα τὰ τῶν
πολεμίων ἀποκρούηται βέλη· ὅπερ κράνος ἅτε θεῖον δῶρον πρὸς τὸν υἱὸν μετεκόμισε. τὰ δὲ
λοιπὰ τῶν ἡλῶν τῷ τοῦ βασιλικοῦ ἵππου χαλκέυσασα ἀνέμιξε χαλινῷ, ἀσφάλειαν μὲν
μηχανωμένη τῷ βασιλεῖ, καὶ παλαιᾷ προφητεῖᾳ πέρας ἐπιθήσασα. πόρρωθεν γὰρ Ζαχαρίας ὁ
προφήτης ἐβόα· »καὶ ἔσται τὸ ἐπὶ τοῦ χαλινοῦ ἅγιον τῷ κυρίῳ παντοκράτορι«.

book 9 τοῦ δὲ σωτηρίου σταυροῦ μοῖραν μὲν τινα τοῖς βασιλείοις ἀπένειμε· τῷ δὲ λοιπῷ θήκην ἐξ ὕλης
ἀργυρᾶς ποιησαμένη τῷ τῆς πόλεως ἐκείνης δέδωκεν ἐπισκόπῳ, τῷ θείῳ ἐκείνῳ Μακαρίῳ,
οὗπερ καὶ ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, φυλάττειν παρεγγυήσασα ταῖς μετέπειτα γενεαῖς τὰ τῆς
σωτηρίας μνημόσυνα.

book 10 πάντοθεν δὲ παντοδαπῆς ὕλης τεχνίτας ἀγείρασα ἅμα Μάκαρίῳ τῷ τῆς ἐκεῖσε ἐκκλησίας
προέδρῳ κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦ ταύτης υἱοῦ Κωνσταντίνου προσταχθέντα τοὺς
μεγίστους ἐκεῖ- 22—S. 147, 5 vgl. Thdt. 1 18, 5—7 p. 64f — 30 Zachar. 14, 20 — 34 s. A2 29 παλαιᾷ
Thdt.] πάλαι δὲ A2 νους καὶ λαμπροτάτους ναοὺς θαυμασίως ὠκοδόμησεν, ὥν τὸ κάλλος καὶ
τὸ μέγεθος περιττὸν ἄγαν ὑπέιληφα ἐντάξαι τῷδε τῷ γράμματι, πάντων ὡς ἔπος εἰπεῖν τῶν
φιλοχρίστων τῶν ἐκ πάσης τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἐκεῖσε συρρεόντων καὶ θεωμένων τῶν ἔργων
τὴν πολυτέλειαν.

book 11 Ἐποίησε δὲ καὶ ἕτερον μνήμης ἄξιον ἢ πανεύφημος ἐκείνη καὶ ἀξιάγαστος βασίλισσα, ἡ τοῦ
πιστοτάτου βασιλέως μήτηρ. τὰς γὰρ διὰ βίου τὴν παρθενίαν ἀσκούσας συναγείρασα πάσας καὶ
ἐπὶ στιβάδων πολλῶν κατακλίναςα, αὐτὴ δι' ἑαυτῆς θεραπαινίδος ἔργον ἐπλήρου, διακονοῦσα
αὐταῖς καὶ ὅσα παρατιθεῖσα καὶ κύλικας ὀρέγουσα καὶ οἶνοχοοῦσα καὶ πρόχοον ἐπὶ λέβητος
φέρουσα καὶ ὕδωρ ταῖς ἐκείνων χερσὶν ἐπιχέουσα.

book 12 Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια δράσασα ἐπανῆλθε μὲν πρὸς τὸν παῖδα χαίρουσα. μετ' οὐ πολὺ δὲ
μετ' εὐθυμίας ἀπάσης εἰς τὸν ἀνόλεθρον μετέστη βίον, πλεῖστα τῷ παιδί περὶ τῆς εὐσεβοῦς
πολιτείας ἐντειλαμένη καὶ ταῖς ἐξιτηρίοις αὐτὸν στεφανώσασα εὐλογίαις. ἐκείνη μὲν οὖν καὶ
μετὰ τὴν τελευτὴν τιμῆς τετύχηκεν, ὁποίας ἐχρῆν ἐχρῆν τὴν οὕτως ἐπιμελῶς καὶ θερμῶς τὸν
τῶν ὅλων θεραπεύσασαν θεόν.

book 13 θυγατέρα δὲ καταλέλοιπεν ὀνόματι Κωνσταντίαν τὴν τοῦ ἀσεβοῦς Λικιννίου γενομένην
γυναῖκα.

book 14 Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς μακαριωτάτης καὶ εὐσεβεστάτης καὶ θεοφιλεστάτης Ἑλένης, σμικρὰ ἐκ
τῶν πολλῶν αὐτῆς καὶ μεγάλων ἀρετῶν κατὰ θεὸν τὸν σωτῆρα ἡμῶν, τῷδε τῷ ἱστορικῷ
παρατέθεικα γράμματι. Περὶ τοῦ φόρου τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου.

book 1 Ἐπιθυμητῶς γοῦν ἔχουσα καὶ πυρὸς δίκην ἐκκαιομένη τῇ καρδίᾳ τῆς τῶν ἀγίων τόπων
καταλήψεως ἔνεκα καὶ τῆς τε τοῦ σωτηρίου πάθους κοῖ τῆς τοῦ τιμίου ξύλου τοῦ τοῦ Χριστοῦ
σταυροῦ ἀναζητήσεως φθάνει τὰ Ἱεροσόλυμα.

book 2 ἐπειδὴ δὲ τὸ χωρίον εἶδεν ἐκεῖνο, τὸ τῆς κοινῆς σωτηρίας τὰ πάθη δεξάμενον, εὐθὺς μὲν τὸν
μυσαρὸν ἐκεῖνον ναὸν καταλυθῆναι εἰς ἔδαφος καὶ τὸν χοῦν ἐκεῖνον τὸν ἐναγῇ πόρρῳ που
ἐκριφῆναι προσέταξε. δήλου δὲ τοῦ κεκρυμμένου τόπου γεγεννημένου, ὥφθησαν παρὰ τὸ
δεσποτικὸν μνῆμα τρεῖς κατακεχωσμένοι σταυροί.

book 3 καὶ ὅτι μὲν εἷς ἐκ τούτων ὁ τοῦ δεσπότου καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἐτύγχανεν ὢν, οἱ δὲ ἕτεροι τῶν
σὺν αὐτῷ προσηλωθέντων ληστῶν, ἀναμφισβητήτως ἐπίστευον ἅπαντες· ἡγνόουν δὲ ὅμως τὸν

τῷ δεσποτικῷ ἐκείνῳ καὶ ἀγίῳ πελάσαντα σώματι καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τὴν λιβάδα δεξάμενον.

book 4 Ἀλλ' ὁ σοφώτατος ἐκεῖνος καὶ θεῖος ὄντως Μακάριος, ὁ τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης πρόεδρος, τοιῶδε πόρῳ τὴν ἀπορίαν διέλυσε. γυναικὶ περιφανεστάτῃ τῆς ἐκεῖσε πόλεως, νόσῳ κατεχομένη μακρᾷ καὶ ὁρώσῃ πρὸς θάνατον τὰ ζύλα προσενηχθῆναι σκοπήσας, ἔγνω τοῦ σωτηρίου σταυροῦ τὴν δύναμιν, τοιαυτὴ προσευχῇ πρὸς τὸν θεὸν χρησάμενος·

book 5 κλίνας τὰ γόνата πρὸς τὸ τοῦ γυναιίου σκιμπόδιον, φωνῇ μεγάλῃ ἐβόησε, συνούσης αὐτῷ καὶ τῆς θεοφιλεστάτης Ἑλένης καὶ ἀνθρώπων πολλῶν· >σύ, δέσποτα θεὲ παντοκράτορ, ὁ διὰ τοῦ σου παιδὸς Ἰησοῦ Χριστοῦ τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει τὴν σωτηρίαν ἐν τῷ τοῦ σταυροῦ ξύλῳ ἐργασάμενος, ὁ καὶ νῦν ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων τῇ σῇ θεραπαινίδι ἐμπνεύσας σὺν τῷ ταύτης παιδί, σὼ δὲ θεράποντι, ἐπιζητήσαι τὸ μακάριον ξύλον, ἐν ᾧ ὁ σωτὴρ πάν- 12—26 vgl. Thdt. I 18, 2—4 p. 64, 3—17 — 26—S. 146, 21 vgl. Rufiu X 7 a. E. und 8 p. 970, 7ff A2 2f Κωνσταντίνου A2 6 γὰρ A2] δὲ Thdt. 15 τόπου A2] τάφου 23 nach γυναικὶ + γὰρ von späterer Hd. A2 32 von späterer Hd. θεραπαίνῃ A2 τῶν ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν, Χριστὸς καθελώθη σαρκί, ἀνάδειξον ἡμῖν, κύριε, ποῖον ἐκ τούτων τῶν τριῶν ξύλων ἐστὶν ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ τῆς προσψάψεως αὐτοῦ τῆς δι' ἡμῶν γινομένης ἐπὶ ταύτην τὴν ἀσθενῆ καὶ ἡμιθανῆ πρὸς ὑγείαν αὐτῆς καὶ ἐξανάστασιν χειραγωγὸς γένηται ὡς δὲ ἐπαύσατο προσευξάμενος,

book 6 προσφέρει τὸ πρῶτον ξύλον καὶ ἐπιτίθῃσιν ἐπὶ τὴν ἀσθενῆ· ἀλλ' οὐδὲν αὐτὴν ὥνησεν. εἴτα προσάγει καὶ τὸ δεύτερον· ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἄπρακτον ἐδείχθη. ὅτε δὲ ἐξέτεινε τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸ τρίτον, αὐθις τῇ σκιάσει τὸ ξύλον τῇ ἀσθενεῖ προσήγγισε καὶ θαῦμα μέγιστον γέγονεν. ἄφνω γὰρ ἡ ἡμιθανὴς τοὺς ὀφθαλμοὺς διήνοιξεν· εἴτα ἐπιταθέντος αὐτῇ τοῦ τιμίου καὶ δεσποτικοῦ σταυροῦ, εὐθέως ἀνεπήδησε, καὶ στᾶσα ἐπὶ τοὺς πόδας τῷ θεῷ δόξαν ἀνέπεμπε, τοσοῦτῳ κρείσσων ἑαυτῆς γενομένη, καὶ πάντα τὸν οἶκον περιπορευομένη χαίρουσά τε πανοικὶ μεγαλοφώνως εὐηγγελίζετο τοῦ θείου σταυροῦ τὴν δύναμιν.

book 7 Οὕτως ἡ εὐσεβεστάτη βασίλισσα, ἡ τοῦ πανευφήμου καὶ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου μήτηρ, εἰλικρινῶς ἐπιστήσασα τὸν νοῦν καὶ πιστωθεῖσα περὶ τε τοῦ σωτηρίου τάφου καὶ τοῦ τιμίου σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, εὐκτῆριον οἶκον εὐθέως ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἐγείρει κατὰ τὰς τοῦ εὐσεβεστάτου παιδὸς Κωνσταντίνου προστάξεις, καὶ μαρτύριον αὐτὸν προσαγορεύσασα, εἰσέτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον τῇ πίστει προέκοπτε.

book 8 Διόπερ τοῦ ποθουμένου τυχοῦσα, λοιπὸν καὶ περὶ τὴν τῶν ἡλῶν ἀναζήτησιν ἀδιστάκτως ἑαυτὴν ἐπιδίδωσιν, ἐν οἷς τὸ κυριακὸν σῶμα ἐν τῷ τοῦ σταυροῦ ξύλῳ καθήλωτο. καὶ εὐροῦσα τὰ μὲν εἰς τὸ βασιλικὸν ἐνέβαλε κρόνος, τῆς τοῦ παιδὸς προμηθουμένη κεφαλῆς, ἵνα τὰ τῶν πολεμίων ἀποκρούηται βέλη· ὅπερ κράνος ἅτε θεῖον δῶρον πρὸς τὸν υἱὸν μετεκόμισε. τὰ δὲ λοιπὰ τῶν ἡλῶν τῷ τοῦ βασιλικοῦ ἵππου χαλκεύσασα ἀνέμιξε χαλινῷ, ἀσφάλειαν μὲν μηχανωμένη τῷ βασιλεῖ, καὶ παλαιᾷ προφητεῖᾳ πέρας ἐπιθήσασα. πόρρωθεν γὰρ Ζαχαρίας ὁ προφήτης ἐβόα· »καὶ ἔσται τὸ ἐπὶ τοῦ χαλινοῦ ἅγιον τῷ κυρίῳ παντοκράτορι«.

book 9 τοῦ δὲ σωτηρίου σταυροῦ μοῖραν μὲν τινα τοῖς βασιλείοις ἀπένειμε· τῷ δὲ λοιπῷ θήκην ἐξ ὕλης ἀργυρᾶς ποιησαμένη τῷ τῆς πόλεως ἐκείνης δέδωκεν ἐπισκόπῳ, τῷ θείῳ ἐκείνῳ Μακαρίῳ, οὗπερ καὶ ἀνωτέρῳ ἐμνήσθημεν, φυλάττειν παρεγγυήσασα ταῖς μετέπειτα γενεαῖς τὰ τῆς σωτηρίας μνημόσυνα.

book 10 πάντοθεν δὲ παντοδαπῆς ὕλης τεχνίτας ἀγείρασα ἅμα Μάκαρίῳ τῷ τῆς ἐκεῖσε ἐκκλησίας προέδρῳ κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦ ταύτης υἱοῦ Κωνσταντίνου προσταχθέντα τοὺς μεγίστους ἐκεῖ- 22—S. 147, 5 vgl. Thdt. I 18, 5—7 p. 64f — 30 Zachar. 14, 20 — 34 s. A2 29 παλαιᾷ Thdt.] πάλαι δὲ A2 νους καὶ λαμπροτάτους ναοὺς θαυμασίως ᾠκοδόμησεν, ὧν τὸ κάλλος καὶ

τὸ μέγεθος περιττὸν ἄγαν ὑπέιληφα ἐντάξαι τῷδε τῷ γράμματι, πάντων ὡς ἔπος εἰπεῖν τῶν φιλοχρίστων τῶν ἐκ πάσης τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἐκεῖσε συρρεόντων καὶ θεωμένων τῶν ἔργων τὴν πολυτέλειαν.

book 11 Ἐποίησε δὲ καὶ ἕτερον μνήμης ἄξιον ἢ πανεύφημος ἐκείνη καὶ ἀξιάγαστος βασίλισσα, ἡ τοῦ πιστοτάτου βασιλέως μήτηρ. τὰς γὰρ διὰ βίου τὴν παρθενίαν ἀσκούσας συναγείρασα πάσας καὶ ἐπὶ στιβάδων πολλῶν κατακλίνασα, αὐτὴ δι' ἑαυτῆς θεραπαινίδος ἔργον ἐπλήρου, διακονοῦσα αὐταῖς καὶ ὄψα παρατιθεῖσα καὶ κύλικας ὀρέγουσα καὶ οἶνοχοοῦσα καὶ πρόχοον ἐπὶ λέβητος φέρουσα καὶ ὕδωρ ταῖς ἐκείνων χερσὶν ἐπιχέουσα.

book 12 Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια δράσασα ἐπανῆλθε μὲν πρὸς τὸν παῖδα χαίρουσα. μετ' οὐ πολὺ δὲ μετ' εὐθυμίας ἀπάσης εἰς τὸν ἀνόλεθρον μετέστη βίον, πλεῖστα τῷ παιδί περὶ τῆς εὐσεβοῦς πολιτείας ἐντειλαμένη καὶ ταῖς ἐξιτηρίοις αὐτὸν στεφανώσασα εὐλογίαις. ἐκείνη μὲν οὖν καὶ μετὰ τὴν τελευταίην τιμῆς τετύχηκεν, ὁποίας ἐχρῆν ἐχρῆν τὴν οὕτως ἐπιμελῶς καὶ θερμῶς τὸν τῶν ὅλων θεραπεύσασαν θεόν.

book 13 θυγατέρα δὲ καταλέλοιπεν ὀνόματι Κωνσταντίαν τὴν τοῦ ἀσεβοῦς Λικιννίου γενομένην γυναῖκα.

book 14 Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς μακαριωτάτης καὶ εὐσεβεστάτης καὶ θεοφιλεστάτης Ἑλένης, σμικρὰ ἐκ τῶν πολλῶν αὐτῆς καὶ μεγάλων ἀρετῶν κατὰ θεὸν τὸν σωτῆρα ἡμῶν, τῷδε τῷ ἱστορικῷ παρατέθεικα γράμματι. Περὶ τοῦ φόρου τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου.

book 1 Ἀλλὰ πάλιν ἐπὶ τὸν θεῖον τοῦ χριστοφόρου βασιλέως τοῦ ταύτης υἱοῦ Κωνσταντίνου ζῆλον τρέψω τὸν λόγον, ὅστις τοσοῦτον ὑπερανέβη τὸν πατρῶον καὶ μητρῶον περὶ τὸν τοῦ Χριστοῦ σωτήριον ζῆλον, ὥστε τὸ παρὰ τῆς μητρὸς ἐνεχθὲν αὐτῷ τοῦ δεσπότη Χριστοῦ κατὰ σάρκα πάθους σωτηρίου σταυροῦ σύμβολον, πιστεύσας ὡς ἀεὶ σωθήσεται ἡ πόλις ἢ ἐπώνυμος αὐτῷ, ἐὰν ἐκεῖνο ἐν αὐτῇ φυλάττηται, κατέκρυφεν αὐτό, ἐνθὲς τῷ ἑαυτοῦ ἀνδριάντι τῷ ἐν τῇ ἐπιλεγομένῃ ἀγορᾷ ἤτοι φόρῳ Κωνσταντίνου καὶ ἐπὶ τοῦ πορφυροῦ καὶ μεγάλου κίονος ἱδρυμένῳ. 6—19 vgl. Thdt. I 18, 8f p. 65 — 19f vgl. Rutiu X 12 p. 976. Socr. I p. 136. Thdt. II 3 p. 96 — 29—34 vgl. Socr. I 17, 8 p. 106f; vgl. auch 8. 12, 18 ff A2 4 τὸν aus τῶν A2 | καὶ Thdt.] > A2 Περὶ Φρουμεντίου καὶ Αἰδεσίου καὶ τῶν ἐν τῇ ἐνδοτάτῃ Ἰνδία.

book 1 Ἀλλὰ πάλιν ἐπὶ τὸν θεῖον τοῦ χριστοφόρου βασιλέως τοῦ ταύτης υἱοῦ Κωνσταντίνου ζῆλον τρέψω τὸν λόγον, ὅστις τοσοῦτον ὑπερανέβη τὸν πατρῶον καὶ μητρῶον περὶ τὸν τοῦ Χριστοῦ σωτήριον ζῆλον, ὥστε τὸ παρὰ τῆς μητρὸς ἐνεχθὲν αὐτῷ τοῦ δεσπότη Χριστοῦ κατὰ σάρκα πάθους σωτηρίου σταυροῦ σύμβολον, πιστεύσας ὡς ἀεὶ σωθήσεται ἡ πόλις ἢ ἐπώνυμος αὐτῷ, ἐὰν ἐκεῖνο ἐν αὐτῇ φυλάττηται, κατέκρυφεν αὐτό, ἐνθὲς τῷ ἑαυτοῦ ἀνδριάντι τῷ ἐν τῇ ἐπιλεγομένῃ ἀγορᾷ ἤτοι φόρῳ Κωνσταντίνου καὶ ἐπὶ τοῦ πορφυροῦ καὶ μεγάλου κίονος ἱδρυμένῳ. 6—19 vgl. Thdt. I 18, 8f p. 65 — 19f vgl. Rutiu X 12 p. 976. Socr. I p. 136. Thdt. II 3 p. 96 — 29—34 vgl. Socr. I 17, 8 p. 106f; vgl. auch 8. 12, 18 ff A2 4 τὸν aus τῶν A2 | καὶ Thdt.] > A2 Περὶ Φρουμεντίου καὶ Αἰδεσίου καὶ τῶν ἐν τῇ ἐνδοτάτῃ Ἰνδία.

book 1 Ὁ μὲν οὖν θεοφιλέστατος βασιλεὺς εὐσεβεῖα τε καὶ πίστει τοιαύτη πρὸς τὸν θεὸν συνεσφιγμένος, πάμπολλα καὶ ἄλλα βάρβαρα ἔθνη εἰς εἰρήνην τὴν πρὸς αὐτὸν ἔλθεῖν παρεσκεύασε, τοῦ θεοῦ αὐτῷ ταῦτα καθυποτάξαντος πολλὰ πάλαι Ῥωμαίοις διαστασιάσαντα. ὅσον γὰρ ἑαυτὸν δι' εὐλαβείας τῷ θεῷ ἐταπεινοῦτο, τοσοῦτον, μᾶλλον δὲ πολλῷ πλεῖον αὐτῷ ὁ θεὸς πάντα κατηύθυνε.

book 2 κατὰ δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον πολλὰ προσθήκαι τοῖς ἀποστολικοῖς ἐγίνοντο κηρύγμασιν. εἰ γὰρ καὶ Ματθαῖος Πάρθοις ἐκήρυξε κοὶ Βαρθολομαῖος Αἰθίοψι καὶ Θωμᾶς τοῖς τῆς μεγάλης Ἰνδίας

Ἰνδοῖς, ἀλλὰ τοῖς πόρρω Ἰνδοῖς Πάρθων καὶ τισιν ἔθνεσι πλησιοχώροις αὐτῶν οὕτω ἦν ὁ περὶ Χριστοῦ λόγος γνώριμος.

book 3 γίνεται οὖν πρὸς ἀπομίμησιν Μητροδώρου φιλοσόφου τινός, ἐκπερινοστήσαντος πάντα σχεδὸν τὰ ἔθνη ἱστορίας ἕνεκα, Μερόπιον τοῦνομα τινὰ ἄνδρα Τύριον, ἐν φιλοσόφοις ἐπίσημον, τὴν αὐτὴν τοῦ Μητροδώρου ἱστορίας χάριν ὑπείσελθεῖν πραγματείαν, ὃς ἐπήγετο παῖδας συμφυεῖς δύο, μεμνημένους μὲν εἰς ἄγαν πᾶσαν τὴν τῶν πραγμάτων παιδείαν, σπουδὴν δὲ ἔχοντας <εἰς> ἱστορίας ἀπάσης παρακαλέσαντας αὐτὸν τὸν φιλόσοφον Μερόπιον μεθ' ἑαυτοῦ αὐτοὺς παραλαβεῖν· ὧν ὁ μὲν εἷς Φρουμέντιος τοῦνομα, ὁ δὲ ἕτερος Αἰδέσιος.

book 4 ἐπειδὴ δὲ ἔθος καὶ νόμος ἦν τοῖς ἐκεῖσε βαρβάροις τοὺς σπονδαῖς τῆς εἰρήνης τῆς πρὸς αὐτοὺς μὴ στοιχοῦντας Ῥωμαίους τοὺς ἀφ' ἡμῶν παρ' αὐτοῖς εὕρισκομένους ἀναίρειν, συνέβη καὶ τότε κατὰ κράτος λελύσθαι τὰς σπονδὰς ἑκατέρων, ἐν ᾧ καιρῷ ὁ Μερόπιος τὴν ἐνδοτάτην Ἰνδιάν ἱστῶρησεν ἅμα Φρουμεντίῳ καὶ Αἰδεσίῳ.

book 5 στενω- θέντες γοῦν τῇ τῶν ἀναγκαίων λήψει, μάλιστα ὕδατος, ἀπάραντες ἐκ τῆς χώρας καὶ τῇ θαλάσῃ προσπλέοντες, προσορμίζονται τοῖς κατὰ τοὺς ἐκείνους ἐκείνους τοὺς ἐνδοτάτους διαφέρουσι τόποις, μὴ δυνηθέντες προβῆναι ἀνέμων ἐναντιότητι κωλυθέντες. καὶ δὴ ἐπὶ ἡμέρας τινὰς λανθάνοντες ἦσαν ἐκεῖσε, ἐκ τῆς αὐτόθι γῆς ποριζόμενοι τὰς χρείας τοῦ σώματος.

book 6 ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν <τῶν> παίδων ὑπὸ τι ἐνδρον ἐπαδολεσχούντων ἀναγνώσμασιν, ἐπιστάντες οἱ βάρβαροι κατέσφαξαν σὺν τῷ Μεροπίῳ ἅπαντας πλὴν τῶν προρρηθέντων παίδων Φρουμεντίου κοὶ Αἰδεσίου, οὓς ἰδόντες καὶ εἰς ἐλθόντες ὥς ἅτε παίδων ἐφείσαντο, καὶ δῶρον αὐτοὺς τῷ οἰκείῳ βασιλεῖ προσήγαγον· ὧν εὐθὺς τὸν Φρουμέντιον, αἰσθόμενος αὐτοῦ 2 —7 vgl. Rufin X 8 p. 971 Z. 5ff — 8—S. 150, 22 vgl. Rufin X 9f p. (erweitert) A2 6 ἑαυτῷ A2 se deo subiecerat Rufin 1 7 corr. Hei. 28 ἐναντιότητι dem Wort ist mehrfach herumcorrigiert A2 30 corr. Holl τῆς εὐφυΐας ὁ βασιλεὺς ἐπίτροπον οὐτοῦ καθίστα ἐπὶ τοῖς οἴκοι γινομένοις ἀναλώμασι, τὸν δὲ Αἰδέσιον οἰνοχοεῖν αὐτῷ διετύπωσεν.

book 7 ἐν τούτοις ὄντων αὐτῶν καὶ προκοπτόντων αὐτῶν ὁσημέραι γίνεται τὸν βασιλέα τὸν ἀνθρώπινον ὑπεξελεθεῖν βίον, ἀφέντα υἱὸν κομιδῇ νήπιον, τῆς οἰκείας βασιλείας διάδοχον νεύματι τοῦ μεγάλου τῶν Ἰνδῶν βασιλέως.

book 8 γίνονται τοίνυν οἱ περὶ Φρουμέντιον ἐφεξῆς πάσης τῆς βασιλείας τοῦ παιδὸς ἐπίτροποι, τῆς μητρὸς αὐτοῦ πάντων αὐτοὺς προθεμένης τὴν ἐξουσίαν ἔχειν διὰ τρόπων γνησιότητα καὶ πεῖραν πραγμάτων βιωτικῶν. εἶχον γὰρ σὺν τῇ φύσει καὶ γνῶσιν, προτρίβέντες μάλιστα παιδείᾳ τε καὶ ξενιτείᾳ, δι' ὧν μάλιστα καὶ τοῖς νέοις κατάστασις πρεσβυτέρων προσγίνεται.

book 9 ἐπειδὴ τοίνυν ἦσαν καὶ εὐσεβεῖς, πίστει τε τῇ πρὸς τὸν θεὸν διαπρέποντες ἀπάσῃ τε φιλανθρωπία τοὺς πολλοὺς ὑπερακοντίζοντες, γῆν τε καὶ θάλασσαν ἐπήεσαν, τὰ τῆς βασιλείας τοῦ παιδὸς ἰθύνοντες πράγματα τοῖς τε πλησιοχώροις προσέταττον, ἵνα τοὺς ἐπιξενουμένους Ῥωμαίων πρὸς αὐτοὺς φέρωσιν, ἐπίγνωσιν τοῦ θεοῦ δὲ αὐτῶν τοῖς Ἰνδοῖς ἐγκατασπεῖραι προμηθεύμενοι.

book 10 εἶχον γὰρ καὶ τὸν καιρὸν προσυπακούοντα· τότε δῆτα ἀνευρόντες τινὰς προτρέπονται τοῖς ἔθεσι Ῥωμαίων χρησαμένους εὐκτήρια ποιεῖν καὶ οἴκους ἐκκλησιῶν δεῖμασθαι πρὸς συναθρισμὸν τῶν τὴν τοῦ θεοῦ ἐπίγνωσιν ὑποδεχομένων, εἰ καὶ μὴ δύναιντο θυσιαστήρια πηγνύναι τῷ μὴ παρεῖναι αὐτοῖς αὐθεντίαν ἱερωσύνης.

book 11 γίνεται γοῦν ἐκ τούτου πρόφασις τοῖς ἐπέκεινα Ἰνδοῖς θεογνωσίας λίαν τοῦ Φρουμεντίου εὐεργεσίαις καὶ θωπεΐᾳ παραινέσεσι φιλοτίμως αὐτοῖς προσιόντος.

book 12 Ὡς δὲ ἠνδρύνθη τὸ βασιλικὸν παιδίον, οὐπὲρ τὴν ἐπιτροπείαν τῆς βασιλείας ἐποιοῦντο, εἰς αὔξησιν μεγίστην ἐπιδόντος αὐτοῦ, αἰτοῦσιν αὐτοὶ χάριν αὐτὸν τὴν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα ἐπάνοδοι

αὐτοῖς χαρίσασθαι. τοῦ δὲ βασιλέως σὺν τῇ μητρὶ πολλαῖς παρακλήσεσι λιπαροῦντος καὶ κρατοῦντος καὶ μὴ ἀπολύοντος, ὁ Φρουμέντιος ἔφασκε σφόδρα λυπεῖσθαι αὐτοὺς περὶ τούτου· διὸ κατηνάγκασαν τὸν τε βασιλέα καὶ τὴν τούτου μητέρα ἐπιδοῦναι τὸ ἀπολυθῆναι αὐτούς· οἱ δὲ μετὰ πλείστης ὀσης θλίψεως ἐπένευσαν, ὥς δεσπότη γὰρ τῷ Φρουμεντίῳ ἀντειπεῖν οὐκ ἐβούλοντο.

book 13 οἱ δὲ παραδεδωκότες ἅπαντα τῷ παιδὶ καὶ τῇ τούτου μητρὶ τὰ ἐγχειρισθέντα αὐτοῖς τῆς βασιλείας πράγματα, ἐξήεσαν τῆς Ἰνδίας σὺν τιμῇ πολλῇ τὴν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα πορείαν ποιούμενοι.

book 14 τότε οὖν ὁ μὲν Αἰδέσιος τὴν Τύρον κατείλη- A2 5 οἰκείας Cer.] οἰκίας A2 17 καιρὸν am Rand von 2. Hd. A2 25 ἡνδρύνθη corr. von 1. Hd. (?) aus ἰδρύνθη A2 36 οὖν + τότε A2 φεν, ὁ δὲ Φρουμέντιος εἰς Ἀλεξάνδρειαν παραγίνεται, λογιζάμενος ὥς ἀκόλουθον εἶη τὸ γενόμενον παρὰ τοῖς βαρβάροις ἔργον θεῖον μὴ περιῖδεῖν· καὶ προσελθὼν τῷ ἐπισκόπῳ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας Ἀθανασίῳ — αὐτὸς γὰρ ἦν τότε τῆς ἐκεῖσε ἀρχιερωσύνης κατέχων τοὺς οἰακας — ἕκαστα αὐτῷ ὁ Φρουμέντιος τῶν γεγενημένων ὑφηγησάμενος ὑπομιμνήσκει ἐπισκόπους αὐτοῖς ἀποσταλῆναι.

book 15 τότε ᾗτα ὁ μέγας Ἀθανάσιος σφόδρα σοφῶς καὶ συνετῶς τοῖς εἰρημένοις προσέχων, λέγει τῷ Φρουμεντίῳ· «καὶ τίνα εὐρήσομεν ἄλλον τοιοῦτον ἄνδρα, ἐν ᾧ πνεῦμα θεοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ σέ, ἀδελφέ, τὸν δυνάμενον ταῦτα ὀρθῶς διακελεύσασθαι καὶ τὰς ἐκκλησίας ὥς ἐνὶ μάλιστα τὰς ἐκεῖσε ἰθύνειν»; καὶ χειροτονήσας αὐτὸν ἐπίσκοπον κελεύει πάλιν εἰς Ἰνδοὺς ἀποδημῆσαι καὶ τὰς ἐκεῖσε ἐκκλησίας καθιερωῖσαι καὶ αὐτόθι λαοῦ προμηθεῖσθαι.

book 16 Πλείστη δὲ τοῦ θεοῦ χάρις προστετέθη μετὰ τὴν χειροτονίαν τῷ ἀνδρί, τὰς ἀποστολικὰς ἀφιέντι ἀκτῖνας. φθάσας γὰρ τὴν προρρη- θεῖσαν ἐνδοτάτην Ἰνδίαν, ἐπὶ σημείοις καὶ δυνάμεσι τὸ τοῦ Χριστοῦ βεβαιῶν εὐαγγέλιον, πολλὰ πλήθη τῶν Ἰνδῶν ἐπὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἀληθῆ πίστιν ἐφείλκυσε, γνησιώτατα αὐτῶν τὸν θεῖον δι' αὐτοῦ παραδεξαμένων λόγον. διὸ καὶ ἐκκλησίαι καὶ χειροτονίαι εἰς πλῆθος ἡῴχησαν ἐν ἐκείνοις τοῖς ἔθνεσι.

book 17 ταῦτα ἡμῖν ὁ Αἰδέσιος ἐν τῇ Τύρῳ παραμείνας διηγῆσατο· πρεσβύτερος γὰρ τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας γενόμενος ἐν αὐτῇ παρέμεινεν ἕως τῆς τοῦ βίου τελευτῆς. Περὶ Ἰβήρων καὶ Λαζῶν καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς αἰχμαλώτου ἀγίας γυναικός.

book 1 Ὁ μὲν οὖν θεοφιλέστατος βασιλεὺς εὐσεβεῖα τε καὶ πίστει τοιαύτη πρὸς τὸν θεὸν συνεσφιγμένος, πάμπολλα καὶ ἄλλα βάρβαρα ἔθνη εἰς εἰρήνην τὴν πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν παρεσκεύασε, τοῦ θεοῦ αὐτῷ ταῦτα καθυποτάξαντος πολλὰ πάλοι Ῥωμαίοις διαστασιάσαντα. ὅσον γὰρ ἑαυτὸν δι' εὐλαβείας τῷ θεῷ ἐταπεινοῦτο, τοσοῦτον, μᾶλλον δὲ πολλῷ πλεῖον αὐτῷ ὁ θεὸς πάντα κατηύθυνε.

book 2 κατὰ δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον πολλὰ προσθήκαι τοῖς ἀποστολικοῖς ἐγίνοντο κηρύγμασιν. εἰ γὰρ καὶ Ματθαῖος Πάρθοις ἐκήρυξε κοὶ Βαρθολομαῖος Αἰθίοψι καὶ Θωμᾶς τοῖς τῆς μεγάλης Ἰνδίας Ἰνδοῖς, ἀλλὰ τοῖς πόρρω Ἰνδοῖς Πάρθων καὶ τισιν ἔθνεσι πλησιοχώροις αὐτῶν οὕτω ἦν ὁ περὶ Χριστοῦ λόγος γνῶριμος.

book 3 γίνεται οὖν πρὸς ἀπομίμησιν Μητροδώρου φιλοσόφου τινός, ἐκπερινοστήσαντος πάντα σχεδὸν τὰ ἔθνη ἱστορίας ἔνεκα, Μερόπιον τοῦνομα τινὰ ἄνδρα Τύριον, ἐν φιλοσόφοις ἐπίσημον, τὴν αὐτὴν τοῦ Μητροδώρου ἱστορίας χάριν ὑπεισελθεῖν πραγματείαν, ὃς ἐπήγετο παῖδας συμφυεῖς δύο, μεμυημένους μὲν εἰς ἄγαν πᾶσαν τὴν τῶν πραγμάτων παιδείαν, σπουδὴν δὲ ἔχοντας <εἰς> ἱστορίας ἀπάσης παρακαλέσαντας αὐτὸν τὸν φιλόσοφον Μερόπιον μεθ' ἑαυτοῦ αὐτοὺς παραλαβεῖν· ὧν ὁ μὲν εἷς Φρουμέντιος τοῦνομα, ὁ δὲ ἕτερος Αἰδέσιος.

book 4 ἐπειδὴ δὲ ἔθος καὶ νόμος ἦν τοῖς ἐκεῖσε βαρβάροις τοὺς σπονδαῖς τῆς εἰρήνης τῆς πρὸς αὐτοὺς μὴ στοιχοῦντας Ῥωμαίους τοὺς ἀφ' ἡμῶν παρ' αὐτοῖς εὐρισκομένους ἀναιρεῖν, συνέβη καὶ τότε

κατὰ κράτος λελύσθαι τὰς σπονδὰς ἐκατέρων, ἐν ᾧ καιρῷ ὁ Μερόπιος τὴν ἐνδοτάτην Ἰνδίαν ἱστόρησεν ἅμα Φρουμεντίῳ καὶ Αἰδεσίῳ.

book 5 στενω- θέντες γοῦν τῇ τῶν ἀναγκαίων λήψει, μάλιστα ὕδατος, ἀπάραντες ἐκ τῆς χώρας καὶ τῇ θαλάσῃ προσπλέοντες, προσορμίζονται τοῖς κατὰ τοὺς ἐκείνους ἐκείνους τοὺς ἐνδοτάτους διαφέρουσι τόποις, μὴ δυνηθέντες προβῆναι ἀνέμων ἐναντιότητι κωλυθέντες. καὶ δὴ ἐπὶ ἡμέρας τινὰς λανθάνοντες ἦσαν ἐκεῖσε, ἐκ τῆς αὐτόθι γῆς ποριζόμενοι τὰς χρεῖας τοῦ σώματος.

book 6 ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν <τῶν> παίδων ὑπὸ τι ἐνδρον ἐπαδολεσχούντων ἀναγνώσασιν, ἐπιστάντες οἱ βάρβαροι κατέσφαξαν σὺν τῷ Μεροπίῳ ἅπαντας πλὴν τῶν προρρηθέντων παίδων Φρουμεντίου καὶ Αἰδεσίου, οὓς ἰδόντες καὶ εἰς ἐλθόντες ὥς ἅτε παίδων ἐφείσαντο, καὶ δῶρον αὐτοὺς τῷ οἰκείῳ βασιλεῖ προσήγαγον· ὧν εὐθύς τὸν Φρουμέντιον, αἰσθόμενος αὐτοῦ 2 —7 vgl. Rufin X 8 p. 971 Z. 5ff — 8—S. 150, 22 vgl. Rufin X 9f p. (erweitert) A2 6 ἐαυτῷ A2 se deo subiecerat Rufin 1 7 corr. Hei. 28 ἐναντιότητι dem Wort ist mehrfach herumcorrigiert A2 30 corr. Holl τῆς εὐφυίας ὁ βασιλεὺς ἐπίτροπον οὐτοῦ καθίστα ἐπὶ τοῖς οἴκοι γινομένοις ἀναλώμασι, τὸν δὲ Αἰδέσιον οἰνοχοεῖν αὐτῷ διετύπωσεν.

book 7 ἐν τούτοις ὄντων αὐτῶν καὶ προκοπτόντων αὐτῶν ὁσημέραι γίνεται τὸν βασιλέα τὸν ἀνθρώπινον ὑπεξελθεῖν βίον, ἀφέντα υἱὸν κομιδῇ νήπιον, τῆς οἰκείας βασιλείας διάδοχον νεύματι τοῦ μεγάλου τῶν Ἰνδῶν βασιλέως.

book 8 γίνονται τοίνυν οἱ περὶ Φρουμέντιον ἐφεξῆς πάσης τῆς βασιλείας τοῦ παιδὸς ἐπίτροποι, τῆς μητρὸς αὐτοῦ πάντων αὐτοὺς προθεμένης τὴν ἐξουσίαν ἔχειν διὰ τρόπων γνησιότητα καὶ πείραν πραγμάτων βιωτικῶν. εἶχον γὰρ σὺν τῇ φύσει καὶ γνῶσιν, προτριβέντες μάλιστα παιδείᾳ τε καὶ ξενιτείᾳ, δι' ὧν μάλιστα καὶ τοῖς νέοις κατάστασις πρεσβυτέρων προσγίνεται.

book 9 ἐπειδὴ τοίνυν ἦσαν καὶ εὐσεβεῖς, πίστει τε τῇ πρὸς τὸν θεὸν διαπρέποντες ἀπάσῃ τε φιλανθρωπίᾳ τοὺς πολλοὺς ὑπερακοντίζοντες, γῆν τε καὶ θάλασσαν ἐπήεσαν, τὰ τῆς βασιλείας τοῦ παιδὸς ἰθύνοντες πράγματα τοῖς τε πλησιοχώροις προσέταττον, ἵνα τοὺς ἐπιξενουμένους Ῥωμαίων πρὸς αὐτοὺς φέρωσιν, ἐπίγνωσιν τοῦ θεοῦ δὲ αὐτῶν τοῖς Ἰνδοῖς ἐγκατασπεῖραι προμηθεύμενοι.

book 10 εἶχον γὰρ καὶ τὸν καιρὸν προσυπακούοντα· τότε δῆτα ἀνευρόντες τινὰς προτρέπονται τοῖς ἔθεσι Ῥωμαίων χρησαμένους εὐκτήρια ποιεῖν καὶ οἴκους ἐκκλησιῶν δείμασθαι πρὸς συναθρισμὸν τῶν τὴν τοῦ θεοῦ ἐπίγνωσιν ὑποδεχομένων, εἰ καὶ μὴ δύναιντο θυσιαστήρια πηγνύναι τῷ μὴ παρεῖναι αὐτοῖς αὐθεντίαν ἱερωσύνης.

book 11 γίνεται γοῦν ἐκ τούτου πρόφασις τοῖς ἐπέκεινα Ἰνδοῖς θεογνωσίας λίαν τοῦ Φρουμεντίου εὐεργεσίαις καὶ θωπεῖα παραινέσεσι φιλοτίμως αὐτοῖς προσιόντος.

book 12 Ὡς δὲ ἡνδρύνθη τὸ βασιλικὸν παιδίον, οὐπὲρ τὴν ἐπιτροπείαν τῆς βασιλείας ἐποιοῦντο, εἰς αὖξιν μεγίστην ἐπιδόντος αὐτοῦ, αἰτοῦσιν αὐτοὶ χάριν αὐτὸν τὴν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα ἐπάνοδον αὐτοῖς χαρίσασθαι. τοῦ δὲ βασιλέως σὺν τῇ μητρὶ πολλαῖς παρακλήσεσι λιπαροῦντος καὶ κρατοῦντος καὶ μὴ ἀπολύοντος, ὁ Φρουμέντιος ἔφασκε σφόδρα λυπεῖσθαι αὐτοὺς περὶ τούτου· διὸ κατηνάγκασαν τὸν τε βασιλέα καὶ τὴν τούτου μητέρα ἐπιδοῦναι τὸ ἀπολυθῆναι αὐτούς· οἱ δὲ μετὰ πλείστης ὀσης θλίψεως ἐπένευσαν, ὥς δεσπότη γὰρ τῷ Φρουμεντίῳ ἀντειπεῖν οὐκ ἐβούλοντο.

book 13 οἱ δὲ παραδεδωκότες ἅπαντα τῷ παιδί καὶ τῇ τούτου μητρὶ τὰ ἐγχειρισθέντα αὐτοῖς τῆς βασιλείας πράγματα, ἐξήεσαν τῆς Ἰνδίας σὺν τιμῇ πολλῇ τὴν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα πορείαν ποιοῦμενοι.

book 14 τότε οὖν ὁ μὲν Αἰδέσιος τὴν Τύρον κατείλη- A2 5 οἰκείας Cer.] οἰκίας A2 17 καιρὸν am Rand von 2. Hd. A2 25 ἡνδρύνθη corr. von 1. Hd. (?) aus ἰδρύνθη A2 36 οὖν + τότε A2 φεν, ὁ δὲ Φρουμέντιος εἰς Ἀλεξάνδρειαν παραγίνεται, λογισάμενος ὥς ἀκόλουθον εἶη τὸ γενόμενον

παρὰ τοῖς βαρβάροις ἔργον θεῖον μὴ περιῖδεῖν· καὶ προσελθὼν τῷ ἐπισκόπῳ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας Ἀθανασίῳ — αὐτὸς γὰρ ἦν τότε τῆς ἐκεῖσε ἀρχιερωσύνης κατέχων τοὺς οἶακας — ἕκαστα αὐτῷ ὁ Φρουμέντιος τῶν γεγενημένων ὑφηγησάμενος ὑπομιμνήσκει ἐπισκόπους αὐτοῖς ἀποσταλῆναι.

- book 15 τότε δῆτα ὁ μέγας Ἀθανάσιος σφόδρα σοφῶς καὶ συνετῶς τοῖς εἰρημένοις προσέχων, λέγει τῷ Φρουμέντιῳ· »καὶ τίνα εὐρήσομεν ἄλλον τοιοῦτον ἄνδρα, ἐν ᾧ πνεῦμα θεοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ σέ, ἀδελφέ, τὸν δυνάμενον ταῦτα ὀρθῶς διακελεύσασθαι καὶ τὰς ἐκκλησίας ὡς ἔνι μάλιστα τὰς ἐκεῖσε ἰθύνειν«; καὶ χειροτονήσας αὐτὸν ἐπίσκοπον κελεύει πάλιν εἰς Ἰνδοὺς ἀποδημῆσαι καὶ τὰς ἐκεῖσε ἐκκλησίας καθιερῶσαι καὶ αὐτόθι λαοῦ προμηθεῖσθαι.
- book 16 Πλείστη δὲ τοῦ θεοῦ χάρις προσετέθη μετὰ τὴν χειροτονίαν τῷ ἀνδρί, τὰς ἀποστολικὰς ἀφίεντι ἀκτῖνας. φθάσας γὰρ τὴν προρρη- θεῖσαν ἐνδοτάτην Ἰνδίαν, ἐπὶ σημείοις καὶ δυνάμεσι τὸ τοῦ Χριστοῦ βεβαιῶν εὐαγγέλιον, πολλὰ πλήθη τῶν Ἰνδῶν ἐπὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἀληθῆ πίστιν ἐφείλκυσε, γνησιώτατα αὐτῶν τὸν θεῖον δι' αὐτοῦ παραδεξαμένων λόγον. διὸ καὶ ἐκκλησίαι καὶ χειροτονίαι εἰς πλῆθος ἡὔξησαν ἐν ἐκείνοις τοῖς ἔθνεσι.
- book 17 ταῦτα ἡμῖν ὁ Αἰδέσιος ἐν τῇ Τύρῳ παραμείνας διηγῆσατο· πρεσβύτερος γὰρ τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας γενόμενος ἐν αὐτῇ παρέμεινεν ἕως τῆς τοῦ βίου τελευτῆς. Περὶ Ἰβήρων καὶ Λαζῶν καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς αἰχμαλώτου ἀγίας γυναικός.
- book 1 Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ οἱ πρὸς τῇ κατὰ Πόντον γῇ Ἰβηρές τε καὶ Λαζοὶ τὸν τοῦ θεοῦ ἐδέξαντο λόγον, μήπω πρὸ τούτου εἰς αὐτὸν πεπιστευκότες. τοῦ δὲ μεγίστου ἀγαθοῦ τούτου αἰτία κατέστη γυνὴ τις παρ' αὐτοῖς αἰχμάλωτος οὖσα, ἄκρον δὲ βίον μετερχομένη δι' ἐγκρατείας τε καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἔργων πάντας αὐτοὺς εἰς ἔκστασιν ἤγεν.
- book 2 ὥς δὲ τὴν αἰτίαν διεπυνθάνοντο τῆς τοσαύτης αὐτῆς ἀσκήσεως, ἀπλότῃ μὲν ἡ ἀγία ἐκείνη γυνὴ λέγει· »διὰ Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ«. οὐδένα μέντοι ἐκ τούτου εἰς πίστιν ἔφερεν τῆς εὐσεβείας, ἐθαύμαζον δὲ μόνον τὴν γυναῖκα, καὶ τῷ ξένῳ βίῳ αὐτῆς προσέχοντες πολλὰ ἐλογίζοντο.
- book 3 ἀλλ' ἐπειδὴ ἔθος ἦν αὐτοῖς, εἴπερ νήπιον εἶχον ἀσθενεῖα περιπεσόν, περιτρέχοντας αὐτοὺς πρὸς 20 auch die Quellenangabe wörtlich bei Rufin — 24—S. 154, 19 vgl. X 11 p. 973ff A2 2 εἴη Ltz εἶναι A2 | γινόμενον A2 | zu θεῖον vgl. opus dominicum Ruf. θεὸν A2 23 γυναικὸς + κατὰ τοῦ θεοδωρίτου A2 25f τούτου aus τούτους, s von 1. Hd. gestrichen A2 τοὺς ἐργωρίους ἅπαντας ἐκάστοθεν πορίζεσθαι βοήθημα, γέγονε διὰ τούτου ἐκπεριελθοῦσάν τινα πάντας ἐλθεῖν καὶ πρὸς τὴν αἰχμάλωτον.
- book 4 ἡ δὲ πρὸς τῇ θύρᾳ ἐστῶση σὺν τῷ παιδαρίῳ τῇ γυναικὶ Ἰφῇ· »οὐδὲν ἐγὼ τῷ παιδαρίῳ δυνήσομαι βοηθῆσαι, τὸν δὲ Χριστόν, ἂν ὑμῖν εἶπον πολλάκις, οἶδα δυνατὸν εἶναι καὶ νεκροὺς ἀνιστᾶν καὶ τοῖς ἀπηγορευμένοις χορίζεσθαι ἴασιν«. ἡ δὲ τοῦ παιδὸς μήτηρ καθικέτευε τὴν αἰχμάλωτον. τότε οἴκτῳ τῆς δεομένης κινηθεῖσα τὸ νήπιόν τε τῷ σάκκῳ τῷ ἑαυτῆς περιβαλοῦσα, προσευξαμένη τῷ θεῷ ἀπέδωκεν αὐτὸ τῇ μητρὶ ὑγιές.
- book 5 διέδραμε δὲ εἰς πολλοὺς τὸ γενόμενον καὶ γε ἄχρι τῆς βασιλίδος ἔφθασεν, ἣτις κατέκειτο βαρυτάτῃ νόσῳ κατεχομένη· καὶ γὰρ χρόνον ἱκανὸν ἀσθενήσασα, ἀνιάτως εἶχε λοιπὸν τὰ περὶ τῆς φθασάσης αὐτὴν χαλεπωτάτης νόσου. ἀξιοῖ μὲν οὖν τὴν αἰχμάλωτον ἀποστείλασα διὰ τῶν οἰκείων πρὸς αὐτὴν παραγενέσθαι. ἡ δὲ δέει καὶ εὐλαβεῖα ἀνανεύει τοῦ πρὸς τὴν βασιλίδι διαβῆναι, εἰδυῖα τὸν ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης δόξης παρεισδύνοντα ὄλισθον.
- book 6 διὰ τοι τοῦτο ἀπρίξ ἔχουσεν αὐτὴν τοῦ μὴ ἐλθεῖν ἐπιγνοῦσά ἡ βασίλισσα κελεύει σὺν τῷ σκιμποδίῳ πρὸς αὐτὴν ἀπαχθῆναι. ἥστινος δυσωπηθεῖσα τὴν ταπείνωσιν ἡ μακαρία αἰχμάλωτος τὸν αὐτὸν τρόπον περιβαλοῦσα τὴν βασιλίδι τῷ σάκκῳ, ἐφ' ᾧ γόνυ κλίνας τὰς

εὐχὰς τῷ θεῷ προσέφερε τῇ συνήθει πρὸς τὸν Χριστὸν εὐλῆ, ὑγιῇ οἴκαόε ἀποπέμπει χαίρουσαν καὶ πορευομένην τοῖς οὐκείοις ποσί, νέον καὶ ξένον θαῦμα τοῖς ἐντοπίοις παρεχομένην, τοῦ Χριστοῦ τὴν χάριν ὁμολογοῦσαν, καθὼς παρὰ τῆς αἰχμαλώτου γυναικὸς ἐδιδάχθη, τρανῶς τε ἀπεφθέγγετο πορευομένη· »δόξα σοι Χριστέ, φηοί, δέσποτα τῆς αἰχμαλώτου· σοὶ χάρις καὶ σοὶ πᾶσα τιμή, σοπὴρ ἡμῶν τῶν εἰς σὲ πιστεύειν ἠξιωμένων«.

book 7 ἀλλὰ καὶ τῷ συμβίῳ ἐαυτῆς ἡ βασίλισσα διηγῆσατο ἕκαστα, παρώρμησε δὲ αὐτὸν εἰς ἀμοιβὴν ἀξιόπιστον χρήμασι βουλευθῆναι ἀμείψασθαι τὴν αἰχμάλωτον τῆς εὐεργεσίας τῆς εἰς τὴν σύμβιον αὐτοῦ ἔνεκα.

book 8 ἡ δὲ βασίλισσα πρὸς αὐτὸν ἔφη· »ἡ αἰχμάλωτος αὕτη, ὦ βασιλεῦ, οὐκ ὀρέγεται ἀργυρίου οὔτε χρυσίου περιποιεῖται· δῶρον δὲ ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν ἀξιόχρεων, τὸ μόνον ἡμᾶς πιστεύσαι, ὅτι ὁ Χριστὸς υἱὸς ἐστὶ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑφίστου· ἥ γὰρ ὁ πᾶς βίος νηστεία καὶ ἐγκράτεια, περιττοὶ θησαυροὶ χρυσίου καὶ ἀργυρίου, καὶ γὰρ ἀπεπειράθησαν τῆς εὐσεβοῦς. τάλεθ' ἡ διηγοῦμαί σοι, ὦ βασιλεῦ. ἀλλ' εἴ μου παρὰ σοὶ φροντίς ἐστὶ σωτηρίας, ἀμειψώμεθα καινότερον τὴν γυναῖκα, τὸν Χριστὸν αὐτῆς παραδεχόμενοι εἰς προσκύνησιν«.

book 9 ὁ δὲ τῶς ὀκνηρότερον διετέθη, καίτοι πολλάκις ὑπο- A2 12 οὗ von 2. Hd. übergeschrieben A2 33 περιττοὶ aus περιττὸν corr. A2 μιμνησκόμενος πρὸς τῆς γαμετῆς ὑπερετίθετο ἐκλύων ταῖς εὐαγγελίαις τὴν αἵτησιν καὶ καιρὸν πρόσφορον ἐλπίζων αὐτῷ περὶ τούτου λυσιτελεῖν [ἔλεγεν]. ὁ καὶ γέγονε κατὰ πρόνοιαν θεοῦ τοῦ »πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν«.

book 10 συνέβη γὰρ αὐτὸν ἐν θήρᾳ περισπώμενον περὶ ὕλην κάταλσον καὶ βαθυτάτην ἐν ἡμέρᾳ σταθαρᾷ ὑποστῆναι νύκτα ἀπροσδόκητον. ἄφων γὰρ ἐν μεσημβρία κατὰ πάσης τῆς ὕλης περιεχύθη σκότος βαθύτατον, ἔνθα ἦν ὁ βασιλεὺς. ὥς δὲ καὶ οἱ συνόντες αὐτῷ τῇδε κάκεῖσε πρὸς τὴν θήραν διασπώμενοι εὗρηνται, φόβος συνέσχε τὸν βασιλέα μέγιστος ἥκιστα λογιζόμενον, ὅπως διαφύγῃ τὴν ἔφοδον.

book 11 ἐπεὶ δὲ καὶ πάντες οἱ συνόντες αὐτῷ τὴν αὐτὴν ὑπέμενον ἀνάγκην (ἕκαστον γὰρ τῶν πρὸς αὐτὸν ἐληλυθέναι σπευδόντων ἐν ᾧ τόπῳ τὸ σκότος ἐστήλωσε, προβῆναι μὴ συγχωρῆσαν εἰς ἀλλήλων παράκλησιν) τότε ὑπομνησθεὶς ὁ βασιλεὺς τῆς γαμετῆς τῆς ταύτην ἀνιάτως ἔχουσαν ἰασαμένης αἰχμαλώτου, ἐβόησε λέγων· »Χριστέ, ὁ τῆς αἰχμαλώτου κύριος, παράστηθί μοι τὰ νῦν, ἵνα τὴν ἐπικειμένην ἀνάγκην· ἔχω γὰρ σαφεστάτην πεῖραν τῆς θείας σου δυνάμεως τὴν ἐμὴν σύμβιον«. καὶ ἅμα τῷ τελέσαι τὴν εὐχὴν εὐθὺς περιαιρεθέντος τοῦ σκότους τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἐπεχύθη μᾶλλον ἢ τὸ πρότερον κατὰ πάσης τῆς ὕλης, ἔνθα ἦσαν ἐστηλωμένοι.

book 12 καὶ παραγενόμενοι οἴκοι ὑγιεῖς παραχρῆμα εὗρον τὸν βασιλέα κελεύοντα τὴν αἰχμάλωτον <εὐθ> ἕως πρὸς αὐτὸν γενέσθαι, μηκέτι θεὸν ἕτερον προσκυνεῖν ἐπαγγελλόμενον ἢ Ἰησοῦν Χριστόν, ὃν ἡ γυνὴ σέβεται.

book 13 ἔρχεται οὖν ἡ γυνὴ ἡ αἰχμάλωτος, καὶ γίνεται τοῦ βασιλέως διδάσκαλος πάντα τὸν τύπον τῆς πίστεως αὐτῷ ἐπιστήσασα. ὁ δὲ χαίρων οὐκ ἠδεῖτο πρὸς εὐτελοῦς γυναικὸς θεοσέβειαν ἐκμανθάνων· τούναντίον δὲ ἐπ' αὐτῇ σεμνυνόμενος εἰς μέσον αὐτὴν ἄγεσθαι ἐπὶ τοῦ πλήθους ἐκέλευσε παρρησιαζόμενος ἐπ' αὐτῇ λέγων· »ὅτι μου ἡ γαμετὴ θάνατον διὰ τῆς προσευχῆς ταύτης διέδρα Χριστοῦ τοῦ παμβασιλέως τῇ χάριτι«. ἔπειθ' ἐτε τοὺς ὑπηκόους, εἰ θέλοιεν σώζεσθαι, καὶ τὰ αὐτὰ φρονεῖν καὶ τὴν εἰς Χριστὸν αἰρεῖσθαι προσκύνησιν τῶν εἰδώλων καταφρονούντας.

book 14 Ἐπειδὴ δὲ ἔμαθε πρὸς τῆς ἀγίας γυναικὸς ὅτι ἐκκλησίας χρὴ ἰδρύσασθαι εἰς προσκύνησιν τοῦ Χριστοῦ, ὁμοῦ προῆει ἐπὶ τὴν χρεῖαν σπουδαίως. ὥς δὲ τοῦ οἴκου τὸν περίβολον ἡγείραν οἰκοδομήσαντες, 4 I Tim. 2, 4 A2 22 <εὐθ> Hei] ἕως Rand Θ A2 34 ἰδρύσασθαι: ὅς

übergeschrieben A2 35 am Rand Θ A2 ἔδει δὲ λοιπὸν τοὺς κίονας στήσαι ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου πρὸς διαίρεσιν τῶν συνερχομένων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, θέλων ὁ θεὸς ἀγίον γνώμην ἐνθεῖναι τῷ τε βασιλεῖ καὶ πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ ὑπηκόοις περὶ τοῦ διὰ τῆς αἰχμαλώτου γυναικὸς κηρυχθέντος εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ποιεῖ τὸν τρίτον κίονα εἰς μέσον ὀρθωθέντα ἔτι τε πλάγιον ὄντα μὴ γενέσθαι εἰς τέλος ὀρθιον καθάπερ καὶ οἱ δύο ἕτεροι καὶ πολλὰ καμόντες οἱ τεχνῖται τὰ τε ἱστία οὖν ταῖς μηχαναῖς ἀπάσαις διαρρήξαντες καὶ συντρίψαντες ὑπεξαναχωροῦσι φεύγοντες, δεδιότες μὴ ἐναπολειφθέντες χαμαὶ ὑπὸ τὸν κίονα ἀποθάνωσιν· ἴστατο γὰρ ὁ κίων ἐν τῷ ἄερί κρεμάμενος πλάγιος, μηδενὸς ὡς ἔθος τοῖς τεχνίταις ἐπινοουμένου παρ' αὐτῶν τινος βοηθήματος.

book 15 ἀκούει ταῦτα ἡ αἰχμάλωτος καὶ δέει πολλῶ συσχεθεῖσα, μὴ ἀνάπαλιν τὸ πλῆθος ἐπιδῶ ἑαυτὸ πρὸς τὰ εἶδωλα, ἔρχεται δύνοντας τοῦ ἡλίου κατὰ τὸν τόπον καὶ κλίνασα γόνυ πρὸς τὸν θεὸν ἕως πρωῒ ἡγείρε διὰ τῆς εὐχῆς τὸν κίονα, οὐκ ἐπὶ τὴν βάσιν ἐστῶτα, ἀλλ' ὀρθὸν μὲν ἡρτημένον ἐπάνω τῆς βάσεως ὅσον ἀπὸ πήχεως ἐνός, οἰκονομοῦντος τοῦ θεοῦ μὴ ἀπιέναι τὴν αἰχμάλωτον οἴκοι ἕως τῆς τοῦ πλήθους ἀφίξεως, ἵνα γνῶσιν αὐτῆς τὴν ἐν τῷ ὑπ' αὐτῆς κηρυττομένῳ ἀληθινῷ θεῷ πίστιν.

book 16 ἦλθον οὖν ἔωθεν σὺν τῷ βασιλεῖ, καὶ ἰδόντες ὀρθιον ἡρτημένον τὸν τηλικούτον κίονα ἐξίσταντο. τότε τῆς αἰχμαλώτου πᾶσι γενομένης καταφανοῦς διὰ τὸ γεγονός, ἀναστάσης αὐτῆς ἐκ τῆς εὐχῆς εὐθέως ὁ κίων, οἷά τινων τεχνιτῶν τῇ οἰκείᾳ βάσει αὐτὸν προσαρμοζόντων ὡς ἔνι μάλιστα ἀπετέθη, πλείστην ὄσιν παρὰ τοὺς ἔμπροσθεν καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν κίονας ἔχων εὐπρεπῆ τὴν ἀσφάλειαν.

book 17 ἐκ τούτου γέγονε καὶ τοὺς λοιποὺς τοῦ πλήθους συνελθεῖν καὶ συνομολογῆσαι τὴν τοῦ βασιλέως πίστιν θαυμάζοντας Χριστόν· τοῦτο γὰρ αὐτοῖς ἡ αἰχμάλωτος ἐκείνη ἀγία γυνὴ διεμαρτύρατο· ἐδεδοίκει γὰρ τοῦ πλήθους τὴν ἀπλότητα, μήποτε ἄρα ὑπὸ τῆς πατρῴας δεισιδαιμονίας νυττόμενοι εἰς αὐτὴν τὸ εἰς Χριστὸν σέβας ἀπενέγκοιντο, ἡγουν δόξαν περὶ αὐτῆς σχῶσι μὴ συντείνουσιν πρὸς εὐσέβειαν.

book 18 διὰ τοῦτο καὶ κοινωνῆσαι αὐτοὺς τῆς εὐχῆς προετρέψτο, ἡνίκα τὸν κίονα ἡρτημένον τῷ οἰκείῳ τόπῳ προσαρμοσθῆναι πεποίηκε, συσκιάζουσα διὰ τούτου τὴν οἰκείαν ὑπόληψιν, τὴν δὲ τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ ἐνέργειαν λέγουσα εἰς πάντας ἀνθρώπους τοὺς εἰς αὐτὸν εὐσεβοῦντας διαβαίνειν ἐν ταῖς ὑπὲρ ἄνθρωπον πράξεσι.

book 19 Μετὰ δὲ τὸ τελειωθῆναι τὴν ἐκκλησίαν ὑποτίθεται τῷ τε βασιλεῖ καὶ τῇ βασιλίδι ἡ αἰχμάλωτος πέμψαι αὐτοὺς πρὸς τὸν τῆς εὐσεβείας σύντροφον τὸν θεοφιλέστατον βασιλέα Κωνσταντῖνον πεμφθῆναι αὐτοῖς παρ' αὐτοῦ αἰτουμένους τὸν τὴν ἐκκλησίαν ἐκκλησίαν καθιερώσοντα. τότε ὑπὸ τε τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ κοινοῦ τῶν Ἰβήρων οἱ σταλέντες πρεσβευταὶ καταλαμβάνουσι τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀναγγέλοντες τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ τὴν ἐκεῖσε κρατυνθεῖσαν τοῦ Χριστοῦ πίστιν, ἐπίσκοπον αἰτοῦντες δοθῆναι αὐτοῖς παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν τῶν παρ' αὐτοῖς ἐκκλησιῶν καθιέρωσιν ὁμοῦ καὶ διατύπωσιν.

book 20 οὓς προσηνῶς δεξάμενος ὁ εὐσεβὴς καὶ φιλόχριστος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, χαίρων ἐν τῷ κυρίῳ παρέσχε τὴν αἴτησιν, τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον Ἀλέξανδρον παρορμήσας χειροτονῆσαι τῶν Ἰβήρων ἐπίσκοπον, ὁμοῦ συνορῶν θεοῦ νεῦμα εἶναι τοῦ τοὺς ἄλλοφύλους οὐτῷ καθυποτάσσοντος.

book 21 τούτων ἡμῖν ὁ πιστότατος Βακκούρις ὑφηγητὴς γέγονεν, ἀνὴρ εὐλαβέστατος καὶ τοῦ βασιλικοῦ γένους τῶν παρ' αὐτοῖς Ἰβήρων περιφανέστατος, <ὃς> σατράπης καταστὰς καὶ ταῖς ἀκρωρείαις τῆς Παλαιστίνης κατὰ τῶν Σαρακηνῶν βαρβάρων ἐπιστρατεύσας πόλεμον ἄκρως ὅτι μάλιστα τὴν κατ' αὐτῶν νίκην ἤρατο.

- book 22 Ἄλλ' ἐπανιτέον εἰς τὸ ἐγχειρισθὲν τῆς βασιλείας τῆς ἱστορίας· ὁ γάρ τοι βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐπιμελέστερος ὢν περὶ τὸν χριστιανισμόν καὶ ἀποστολικῶς εἰς τὸν Χριστὸν ἐκκαίόμενος πόθῳ, ἐτέρας καὶ αὐθις ἐκκλησίας κατὰ πόλεις ἐποίει κοὶ μίαν μὲν ἐν τῇ καλουμένῃ δρυὶ τῇ Μαμβρῇ, ὑφ' ἣν τοὺς ἀγγέλους ξενισθῆναι πρὸς τοῦ Ἀβραάμ οἱ ἱεροὶ λόγοι μηνύουσι, κατεσκεύασε.
- book 23 μαθὼν γὰρ ὁ τὰ πάντα ἄριστος καὶ θεοφιλέστατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὑπὸ τῇ δρυὶ ἐκείνῃ βωμὸν ἰδρῦσθαι καὶ θυσίας Ἑλληνικὰς ἐπ' αὐτῷ τελεῖσθαι, μεμφεται μὲν δι' ἐπιστολῆς Εὐσεβίῳ τῷ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης ἐπισκόπῳ παριδόντι τὸ τοιοῦτον μυσαρὸν κελεύει δὲ τὸν μὲν βωμὸν ἀνατραπῆναι, πρὸς δὲ τῇ δρυὶ ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ τοῦ ζώντος κατασκευασθῆναι.
- book 24 ἔτι καὶ ἐν Ἡλιουπόλει τῆς Φοινίκης μαθὼν αὐτοὺς ἀσεβῶς βιοῦντας καὶ αἰσχρὰν ἀγωγὴν μετιόντας, νόμῳ σεμνῷ τὸν αἰσχρὸν αὐτῶν ἀνείλε βίον, ἐκκλησίαν δὲ κτίσας ἐν τῇ αὐτῇ πόλει καὶ ἐπίσκοπον χειροτονηθῆναι παρασκευάσας κληρὸν τε ἱερὸν σὺν αὐτῷ ἐν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ καθιερω- 14 Quellenangabe fast wörtlich so bei Rufin — 20—S. 155, 11 Socr. I 18, 5ff p. 110 — 24 vgl. Gen. 18, ff A2 1 ὧ in τῷ undeutlich A2 16 corr. Holl 22 ἐκκαίόμενος: αἱ durch Correctur A2 30 im Text ἀνατραπῇ, darüber von 2. Hd. εἶναι A2 θῆναι προστάξας, οὕτως τὰ Ἡλιουπολιτῶν κακὰ μετριώτερα ἀπειργάσατο, οὐ μὴν ἀλλὰ γὰρ καὶ ἄρχοντας πολιτικούς Χριστιανούς καὶ ἐπὶ βίῳ σεμνῷ μαρτυρουμένους ἐπιλεξάμενος προσκατέστησε τῇ πόλει καὶ τῇ περιχώρῳ πάσῃ, θάνατον αὐτοῖς ἀπειλήσας, εἰ μὴ τῆς πρότερον προσοῦσης αὐτοῖς ἀσχρουργίας καὶ τῆς περὶ τὰ μυσάρᾳ εἶδωλα δεισιδαιμονίας αὐτῶν ὡς τάχιστα ἑαυτοὺς μεταβάλοιεν.
- book 25 ἴτι τε τὸν ἐν Ἀφάκοις τῆς Ἀφροδίτης* ἄρρητοποιΐας ἀνέτρεψε, καὶ τὸν ἐν τῇ Κιλικίᾳ Πυθωνικὸν ἀπήλασε δαίμονα, τὸν ναὸν ἐν ᾧ ἐφώλευεν ἐκ θεμελίων ἀνατραπῆναι κελεύσας. τοιαῦτα ὁ πιστότατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος πανταχοῦ γῆς εἰργάζετο χρηστά.
- book 26 Παραθήσω δὲ καὶ ἕτερον τεκμήριον τῇδε τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ τῆς τοῦ αὐτοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου εἰς τὸν τῶν ὅλων θεὸν πίστεως. τοσοῦτος γὰρ αὐτῷ ἦν ὁ περὶ τὸν Χριστὸν πόρος καὶ ζῆλος, ὥς καὶ εἰς Πέρσας σκεπτόμενος ὑπὲρ τῶν ἐκεῖσε Χριστιανῶν διαβῆναι κελεῦσαί τε κατασκευασθῆναι σκηνὴν ἐκ ποικίλης ὀθόνης ἐκκλησίας τύπον ἀποτελοῦσαν, ὥς καὶ Μωσῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ πεποίηκε καὶ ταύτην φέρεσθαι ἐν τῇ ὁδῷ, ἵνα ἔχῃ κατὰ τοὺς ἐρήμους τόπους εὐκτήριον εὐπρεπές, ἐν ᾧ τὰς εὐχὰς τῷ θεῷ ἀναπέμπει.
- book 27 ἀλλὰ τὴν μὲν ἐπὶ τὴν Περοίδα πορείαν διανύσαι αὐτὸν τότε κατὰ γνώμην αὐτῷ οὐχ ὑπήντησε, τῆς τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ προμηθουμένῳ εἰρήνης· ὁ δ' ἐκεῖσε, τῶν Περσῶν λέγω, βασιλεὺς ὑπὲρ τῶν ὑπ' αὐτὸν τῆς εὐσεβείας τροφίμων τὴν πρόνοιαν ποιούμενος, μαθὼν αὐτοὺς ὑπὸ τῶν ἐκεῖσε ἀσεβῶν ἐλαυνομένους καὶ αὐτὸν δὲ τοῦτον τὸν ἐκεῖ <ίνων> βασιλέα τῇ πλάνῃ δεδουλωμένον παντοδαπούς αὐτοῖς καττύειν ἐπιβουλάς, Σαβώριος δὲ ἦν, ἐπέστειλεν αὐτῷ καὶ εὐσεβεῖν παραινῶν καὶ τοὺς εὐσεβεῖς καὶ Χριστιανούς τιμῆς ἀπολαύειν αἰτῶν. σοφῇ δὲ τὴν τοῦ φιλοχρίστου βασιλέως σπουδὴν αὐτὰ δείξει τὰ γράμματα.
- book 1 Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ οἱ πρὸς τῇ κατὰ Πόντον γῇ Ἰβηρές τε καὶ Λαζοὶ τὸν τοῦ θεοῦ ἐδέξαντο λόγον, μήπω πρὸ τούτου εἰς αὐτὸν πεπιστευκότες. τοῦ δὲ μεγίστου ἀγαθοῦ τούτου αἰτία κατέστη γυνή τις παρ' αὐτοῖς αἰχμάλωτος οὖσα, ἄκρον δὲ βίον μετερχομένη δι' ἐγκρατείας τε καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἔργων πάντας αὐτοὺς εἰς ἔκστασιν ἤγεν.
- book 2 ὥς δὲ τὴν αἰτίαν διεπυνθάνοντο τῆς τοσαύτης αὐτῆς ἀσκήσεως, ἀπλότῃ μὲν ἡ ἀγία ἐκείνη γυνή λέγει· »διὰ Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ«. οὐδένα μὲντοι ἐκ τούτου εἰς πίστιν ἔφερεν τῆς εὐσεβείας, ἐθαύμαζον δὲ μόνον τὴν γυναῖκα, καὶ τῷ ξένῳ βίῳ αὐτῆς προσέχοντες πολλὰ ἐλογίζοντο.
- book 3 ἀλλ' ἐπειδὴ ἔθος ἦν αὐτοῖς, εἶπερ νήπιον εἶχον ἀσθενεῖα περιπεσόν, περιτρέχοντας αὐτοὺς πρὸς 20 auch die Quellenangabe wörtlich bei Rufin — 24—S. 154, 19 vgl. X 11 p. 973ff A2 2 εἴη Ltz

εἶναι A2 | γινόμενον A2 | zu θεῖον vgl. opus dominicum Ruf. θεὸν A2 23 γυναικὸς + κατὰ τοῦ θεοδωρίτου A2 25f τούτου aus τούτους, ς von 1. Hd. gestrichen A2 τοὺς ἐργωρίους ἅπαντας ἐκάστοθεν πορίζεσθαι βοήθημα, γέγονε διὰ τούτου ἐκπεριελθοῦσάν τινα πάντας ἐλθεῖν καὶ πρὸς τὴν ἀρχμάλτων.

- book 4 ἡ δὲ πρὸς τῇ θύρᾳ ἐστῶση σὺν τῷ παιδαρίῳ τῇ γυναικὶ Ἰφῇ »οὐδὲν ἐγὼ τῷ παιδαρίῳ δυνήσομαι βοηθῆσαι, τὸν δὲ Χριστόν, ἂν ὑμῖν εἶπον πολλάκις, οἶδα δυνατὸν εἶναι καὶ νεκροὺς ἀνίσταν καὶ τοῖς ἀπηγορευμένοις χορίζεσθαι ἴασιν«. ἡ δὲ τοῦ παιδὸς μήτηρ καθικέτευε τὴν αἰχμάλων. τότε οἴκτω τῆς δεομένης κινηθεῖσα τὸ νήπιόν τε τῷ σάκκῳ τῷ ἑαυτῆς περιβαλοῦσα, προσευξαμένη τῷ θεῷ ἀπέδωκεν αὐτὸ τῇ μητρὶ ὑγιές.
- book 5 διέδραμε δὲ εἰς πολλοὺς τὸ γενόμενον καὶ γε ἄχρι τῆς βασιλίδος ἔφθασεν, ἣτις κατέκειτο βαρυτάτῃ νόσῳ κατεχομένη καὶ γὰρ χρόνον ἱκανὸν ἀσθενήσασα, ἀνιάτως εἶχε λοιπὸν τὰ περὶ τῆς φθασάσης αὐτὴν χαλεπωτάτης νόσου. ἀξιοῖ μὲν οὖν τὴν αἰχμάλων ἀποστείλασα διὰ τῶν οἰκείων πρὸς αὐτὴν παραγενέσθαι. ἡ δὲ δέει καὶ εὐλαβεῖα ἀνανεύει τοῦ πρὸς τὴν βασιλίδα διαβῆναι, εἰδυῖα τὸν ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης δόξης παραιοδύνοντα ὄλισθον.
- book 6 διὰ τοι τοῦτο ἀπρίξ ἔχουσαν αὐτὴν τοῦ μὴ ἐλθεῖν ἐπιγνοῦσά ἡ βασίλισσα κελεύει σὺν τῷ σκιμποδίῳ πρὸς αὐτὴν ἀπαχθῆναι. ἥστινος δυσωπηθεῖσα τὴν ταπείνωσιν ἡ μακαρία αἰχμάλωτος τὸν αὐτὸν τρόπον περιβαλοῦσα τὴν βασιλίδα τῷ σάκκῳ, ἐφ' ᾧ γόνυ κλίνας τὰς εὐχὰς τῷ θεῷ προσέφερε τῇ συνήθει πρὸς τὸν Χριστὸν εὐλῇ, ὑγιῇ οἴκαός ἀποπέμπει χαίρουσαν καὶ πορευομένην τοῖς οἰκείοις ποσὶ, νέον καὶ ξένον θαῦμα τοῖς ἐντοπίοις παρεχομένην, τοῦ Χριστοῦ τὴν χάριν ὁμολογοῦσαν, καθὼς παρὰ τῆς αἰχμαλώτου γυναικὸς ἐδιδάχθη, τρανῶς τε ἀπεφθέγγετο πορευομένη »δόξα σοι Χριστέ, φηοί, δέσποτα τῆς αἰχμαλώτου· σοὶ χάρις καὶ σοὶ πᾶσα τιμή, σοπὴρ ἡμῶν τῶν εἰς σὲ πιστεύειν ἠξιωμένων«.
- book 7 ἀλλὰ καὶ τῷ συμβίῳ ἑαυτῆς ἡ βασίλισσα διηγῆσατο ἕκαστα, παρώρμησε δὲ αὐτὸν εἰς ἀμοιβὴν ἀξιόπιστον χρήμασι βουλευθῆναι ἀμείψασθαι τὴν αἰχμάλων τῆς εὐεργείας τῆς εἰς τὴν οὐμβιον αὐτοῦ ἔνεκα.
- book 8 ἡ δὲ βασίλισσα πρὸς αὐτὸν ἔφη »ἡ αἰχμάλωτος αὕτη, ᾧ βασιλεῦ, οὐκ ὀρέγεται ἀργυρίου οὔτε χρυσίου περιποιεῖται· δῶρον δὲ ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν ἀξιόχρεων, τὸ μόνον ἡμᾶς πιστεῦσαι, ὅτι ὁ Χριστὸς υἱὸς ἐστὶ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑφίστου· ἥ γὰρ ὁ πᾶς βίος νηστεία καὶ ἐγκράτεια, περιττοὶ θησαυροὶ χρυσίου καὶ ἀργυρίου, καὶ γὰρ ἀπεπειράθη τῆς εὐσεβοῦς. τάλεθ' ἡ διηγοῦμαί σοι, ᾧ βασιλεῦ. ἀλλ' εἴ μου παρὰ σοὶ φροντίς ἐστὶ σωτηρίας, ἀμειψώμεθα καινότερον τὴν γυναῖκα, τὸν Χριστὸν αὐτῆς παραδεχόμενοι εἰς προσκύνησιν«.
- book 9 ὁ δὲ τῶς ὀκνηρότερον διετέθη, καίτοι πολλάκις ὑπο- A2 12 οὗ von 2. Hd. übergeschrieben A2 33 περιττοὶ aus περιττὸν corr. A2 μιμνησκόμενος πρὸς τῆς γαμετῆς ὑπερετίθετο ἐκλύων ταῖς εὐαγγελίαις τὴν αἴτησιν καὶ καιρὸν πρόσφορον ἐλπίζων αὐτῷ περὶ τούτου λυσιτελεῖν [ἔλεγεν]. ὁ καὶ γέγονε κατὰ πρόνοιαν θεοῦ τοῦ »πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν«.
- book 10 συνέβη γὰρ αὐτὸν ἐν θήρᾳ περισπώμενον περὶ ὕλην κάταλσον καὶ βαθυτάτην ἐν ἡμέρᾳ σταθαρᾷ ὑποστῆναι νύκτα ἀπροσδόκητον. ἄφνω γὰρ ἐν μεσημβρία κατὰ πάσης τῆς ὕλης περιεχύθη σκότος βαθύτατον, ἔνθα ἦν ὁ βασιλεὺς. ὥς δὲ καὶ οἱ συνόντες αὐτῷ τῇδε κάκεῖσε πρὸς τὴν θήραν διασπώμενοι εὗρηνται, φόβος συνέσχε τὸν βασιλέα μέγιστος ἥκιστα λογιζόμενον, ὅπως διαφύγῃ τὴν ἔφοδον.
- book 11 ἐπεὶ δὲ καὶ πάντες οἱ συνόντες αὐτῷ τὴν αὐτὴν ὑπέμενον ἀνάγκην (ἕκαστον γὰρ τῶν πρὸς αὐτὸν ἐληλυθέναι σπενδόντων ἐν ᾧ τόπῳ τὸ σκότος ἐστήλωσε, προβῆναι μὴ συγχωρῆσαν εἰς ἀλλήλων παράκλησιν) τότε ὑπομνησθεὶς ὁ βασιλεὺς τῆς γαμετῆς τῆς ταύτην ἀνιάτως ἔχουσαν

ἰασαμένης αἰχμαλώτου, ἐβόησε λέγων· »Χριστέ, ὁ τῆς αἰχμαλώτου κύριος, παράστηθί μοι τὰ νῦν, ἵνα τὴν ἐπικειμένην ἀνάγκην· ἔχω γὰρ σαφεστάτην πεῖραν τῆς θείας σου δυνάμεως τὴν ἐμὴν σύμβιον«. καὶ ἅμα τῷ τελέσαι τὴν εὐχὴν εὐθὺς περιαιρεθέντος τοῦ σκότους τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἐπεχύθη μᾶλλον ἢ τὸ πρότερον κατὰ πάσης τῆς ὕλης, ἔνθα ἦσαν ἐστηλωμένοι.

book 12 καὶ παραγενόμενοι οἴκοι ὑγιεῖς παραχρῆμα εὗρον τὸν βασιλέα κελεύοντα τὴν αἰχμάλωτον <εὐθ> ἕως πρὸς αὐτὸν γενέσθαι, μηκέτι θεὸν ἕτερον προσκυνεῖν ἐπαγγελλόμενον ἢ Ἰησοῦν Χριστόν, ὃν ἡ γυνὴ σέβεται.

book 13 ἔρχεται οὖν ἡ γυνὴ ἡ αἰχμάλωτος, καὶ γίνεται τοῦ βασιλέως διδάσκαλος πάντα τὸν τύπον τῆς πίστεως αὐτῷ ἐπιστήσασα. ὁ δὲ χαίρων οὐκ ἠδέϊτο πρὸς εὐτελοῦς γυναικὸς θεοσέβειαν ἐκμανθάνων· τούναντίον δὲ ἐπ' αὐτῇ σεμνυνόμενος εἰς μέσον αὐτὴν ἄγεσθαι ἐπὶ τοῦ πλήθους ἐκέλευσε παρρησιαζόμενος ἐπ' αὐτῇ λέγων· »ὅτι μου ἡ γαμετὴ θάνατον διὰ τῆς προσευχῆς ταύτης διέδρα Χριστοῦ τοῦ παμβασιλέως τῇ χάριτι«. ἔπειθέ τε τοὺς ὑπηκόους, εἰ θέλοιεν σώζεσθαι, καὶ τὰ αὐτὰ φρονεῖν καὶ τὴν εἰς Χριστὸν αἰρεῖσθαι προσκύνησιν τῶν εἰδώλων καταφρονούντας.

book 14 Ἐπειδὴ δὲ ἔμαθε πρὸς τῆς ἀγίας γυναικὸς ὅτι ἐκκλησίας χρὴ ἰδρύσασθαι εἰς προσκύνησιν τοῦ Χριστοῦ, ὁμοῦ προῆει ἐπὶ τὴν χρεῖαν σπουδαίως. ὥς δὲ τοῦ οἴκου τὸν περίβολον ἡγειραν οἰκοδομήσαντες, 4 I Tim. 2, 4 A2 22 <εὐθ> Hei] ἕως Rand Θ A2 34 ἰδρύσασθαι: ὅς übergeschrieben A2 35 am Rand Θ A2 ἔδει δὲ λοιπὸν τοὺς κίονας στήσαι ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου πρὸς διαίρεσιν τῶν συνερχομένων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, θέλων ὁ θεὸς ἀγίον γνώμην ἐνθεῖναι τῷ τε βασιλεῖ καὶ πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ ὑπηκόοις περὶ τοῦ διὰ τῆς αἰχμαλώτου γυναικὸς κηρυχθέντος εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ποιεῖ τὸν τρίτον κίονα εἰς μέσον ὀρθωθέντα ἔτι τε πλάγιον ὄντα μὴ γενέσθαι εἰς τέλος ὀρθιον καθάπερ καὶ οἱ δύο ἕτεροι καὶ πολλὰ καμόντες οἱ τεχνῖται τὰ τε ἱστία οὖν ταῖς μηχαναῖς ἀπάσαις διαρρήξαντες καὶ συντρίψαντες ὑπεξαναχωροῦσι φεύγοντες, δεδιότες μὴ ἐναπολειφθέντες χαμαὶ ὑπὸ τὸν κίονα ἀποθάνωσιν· ἴστατο γὰρ ὁ κίων ἐν τῷ ἀέρι κρεμάμενος πλάγιος, μηδενὸς ὥς ἔθος τοῖς τεχνίταις ἐπινοουμένου παρ' αὐτῶν τινος βοηθήματος.

book 15 ἀκούει ταῦτα ἡ αἰχμάλωτος καὶ δέει πολλῶ συσχεθεῖσα, μὴ ἀνάπαλιν τὸ πλῆθος ἐπιδῶ ἑαυτὸ πρὸς τὰ εἶδωλα, ἔρχεται δύνωντος τοῦ ἡλίου κατὰ τὸν τόπον καὶ κλίνασα γόνυ πρὸς τὸν θεὸν ἕως πρωτὶ ἡγειρε διὰ τῆς εὐχῆς τὸν κίονα, οὐκ ἐπὶ τὴν βάσιν ἐστῶτα, ἀλλ' ὀρθὸν μὲν ἡρτημένον ἐπάνω τῆς βάσεως ὅσον ἀπὸ πήχεως ἐνός, οἰκονομοῦντος τοῦ θεοῦ μὴ ἀπιέναι τὴν αἰχμάλωτον οἴκοι ἕως τῆς τοῦ πλήθους ἀφίξεως, ἵνα γνῶσιν αὐτῆς τὴν ἐν τῷ ὑπ' αὐτῆς κηρυττομένῳ ἀληθινῷ θεῷ πίστιν.

book 16 ἤλθον οὖν ἔωθεν σὺν τῷ βασιλεῖ, καὶ ἰδόντες ὀρθιον ἡρτημένον τὸν τηλικούτον κίονα ἐξίσταντο. τότε τῆς αἰχμαλώτου πᾶσι γενομένης καταφανοῦς διὰ τὸ γεγονός, ἀναστάσης αὐτῆς ἐκ τῆς εὐχῆς εὐθέως ὁ κίων, οἷά τινων τεχνιτῶν τῇ οἰκείᾳ βάσει αὐτὸν προσαρμοζόντων ὥς ἔνι μάλιστα ἀπετέθη, πλείστην ὄσιν παρὰ τοὺς ἔμπροσθεν καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν κίονας ἔχων εὐπρεπῆ τὴν ἀσφάλειαν.

book 17 ἐκ τούτου γέγονε καὶ τοὺς λοιποὺς τοῦ πλήθους συνελθεῖν καὶ συνομολογήσαι τὴν τοῦ βασιλέως πίστιν θαυμάζοντας Χριστόν· τοῦτο γὰρ αὐτοῖς ἡ αἰχμάλωτος ἐκείνη ἀγία γυνὴ διεμαρτύρατο· ἐδεδοίκει γὰρ τοῦ πλήθους τὴν ἀπλότητα, μήποτε ἄρα ὑπὸ τῆς πατρῴας δεισιδαιμονίας νυττόμενοι εἰς αὐτὴν τὸ εἰς Χριστὸν σέβας ἀπενέγκοιντο, ἥγουν δόξαν περὶ αὐτῆς σχῶσι μὴ συντείνουσιν πρὸς εὐσέβειαν.

book 18 διὰ τοῦτο καὶ κοινωνῆσαι αὐτοὺς τῆς εὐχῆς προετρέψτο, ἡνίκα τὸν κίονα ἡρτημένον τῷ οἰκείῳ τόπῳ προσαρμοσθῆναι πεποίηκε, συσκιάζουσα διὰ τούτου τὴν οἰκείαν ὑπόληψιν, τὴν δὲ

τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ ἐνέργειαν λέγουσα εἰς πάντας ἀνθρώπους τοὺς εἰς αὐτὸν εὐσεβοῦντας διαβαίνειν ἐν ταῖς ὑπὲρ ἄνθρωπον πράξεσι.

book 19 Μετὰ δὲ τὸ τελειωθῆναι τὴν ἐκκλησίαν ὑποτίθεται τῷ τε βασιλεῖ καὶ τῇ βασιλίδι ἡ αἰχμάλωτος πέμψαι αὐτοὺς πρὸς τὸν τῆς εὐσεβείας σύντροφον τὸν θεοφιλέστατον βασιλέα Κωνσταντῖνον πεμφθῆναι αὐτοῖς παρ' αὐτοῦ αἰτουμένους τὸν τὴν ἐκκλησίαν ἐκκλησίαν καθιερώσοντα. τότε ὑπὸ τε τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ κοινοῦ τῶν Ἰβήρων οἱ σταλέντες πρεσβευταὶ καταλαμβάνουσι τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀναγγέλοντες τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ τὴν ἐκεῖσε κρατυνθεῖσαν τοῦ Χριστοῦ πίστιν, ἐπίσκοπον αἰτοῦντες δοθῆναι αὐτοῖς παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν τῶν παρ' αὐτοῖς ἐκκλησιῶν καθιέρωσιν ὁμοῦ καὶ διατύπωσιν.

book 20 οὗς προσηνῶς δεξάμενος ὁ εὐσεβὴς καὶ φιλόχριστος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, χαίρων ἐν τῷ κυρίῳ παρέσχε τὴν αἴτησιν, τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον Ἀλέξανδρον παρορμήσας χειροτονῆσαι τῶν Ἰβήρων ἐπίσκοπον, ὁμοῦ συνορῶν θεοῦ νεῦμα εἶναι τοῦ τοὺς ἄλλοφύλους οὐτῷ καθυποτάσσοντος.

book 21 τούτων ἡμῖν ὁ πιστότατος Βακκούριος ὑφηγητὴς γέγονεν, ἀνὴρ εὐλαβέστατος καὶ τοῦ βασιλικοῦ γένους τῶν παρ' αὐτοῖς Ἰβήρων περιφανέστατος, <ὃς> σατράπης καταστάς καὶ ταῖς ἀκρωρείαις τῆς Παλαιστίνης κατὰ τῶν Σαρακηνῶν βαρβάρων ἐπιστρατεύσας πόλεμον ἄκρως ὅτι μάλιστα τὴν κατ' αὐτῶν νίκην ἤρατο.

book 22 Ἀλλ' ἐπανιτέον εἰς τὸ ἐγχειρισθὲν τῆς βασιλείας τῆς ἱστορίας· ὁ γάρ τοι βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐπιμελέστερος ὢν περὶ τὸν χριστιανισμόν καὶ ἀποστολικῶς εἰς τὸν Χριστὸν ἐκκαίόμενος πόθῳ, ἐτέρας καὶ αὐθις ἐκκλησίας κατὰ πόλεις ἐποίει κοὶ μίαν μὲν ἐν τῇ καλουμένῃ δρυὶ τῇ Μαμβρῇ, ὑφ' ἣν τοὺς ἀγγέλους ξενισθῆναι πρὸς τοῦ Ἀβραάμ οἱ ἱεροὶ λόγοι μηνύουσι, κατεσκεύασε.

book 23 μαθὼν γὰρ ὁ τὰ πάντα ἄριστος καὶ θεοφιλέστατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὑπὸ τῇ δρυὶ ἐκείνῃ βωμὸν ἰδρῦσθαι καὶ θυσίας Ἑλληνικὰς ἐπ' αὐτῷ τελεῖσθαι, μεμφεται μὲν δι' ἐπιστολῆς Εὐσεβίῳ τῷ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης ἐπισκόπῳ παριδόντι τὸ τοιοῦτον μυσαρὸν κελεύει δὲ τὸν μὲν βωμὸν ἀνατραπῆναι, πρὸς δὲ τῇ δρυὶ ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος κατασκευασθῆναι.

book 24 ἔτι καὶ ἐν Ἡλιουπόλει τῆς Φοινίκης μαθὼν αὐτοὺς ἀσεβῶς βιοῦντας καὶ αἰσχροὺς ἀγωγὴν μετιόντας, νόμῳ σεμνῷ τὸν αἰσχρὸν αὐτῶν ἀνείλε βίον, ἐκκλησίαν δὲ κτίσας ἐν τῇ αὐτῇ πόλει καὶ ἐπίσκοπον χειροτονηθῆναι παρασκευάσας κληρὸν τε ἱερὸν σὺν αὐτῷ ἐν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ καθιερω- 14 Quellenangabe fast wörtlich so bei Rufin — 20—S. 155, 11 Socr. I 18, 5ff p. 110 — 24 vgl. Gen. 18, ff A2 1 ὧ in τῷ undeutlich A2 16 corr. Holl 22 ἐκκαίόμενος: ai durch Correctur A2 30 im Text ἀνατραπῆ, darüber von 2. Hd. εἶναι A2 θῆναι προστάζας, οὕτως τὰ Ἡλιουπολιτῶν κακὰ μετριώτερα ἀπειργάσατο, οὐ μὴν ἀλλὰ γὰρ καὶ ἄρχοντας πολιτικούς Χριστιανούς καὶ ἐπὶ βίῳ σεμνῷ μαρτυρουμένους ἐπιλεξάμενος προσκατέστησε τῇ πόλει καὶ τῇ περιχώρῳ πάσῃ, θάνατον αὐτοῖς ἀπειλήσας, εἰ μὴ τῆς πρότερον προσοῦσης αὐτοῖς ἀσχρουργίας καὶ τῆς περὶ τὰ μυσάρᾳ εἶδωλα δεισιδαιμονίας αὐτῶν ὡς τάχιστα ἑαυτοὺς μεταβάλοιεν.

book 25 ἴτι τε τὸν ἐν Ἀφάκοις τῆς Ἀφροδίτης* ἄρρητοποιίας ἀνέτρεψε, καὶ τὸν ἐν τῇ Κιλικίᾳ Πυθωνικὸν ἀπήλασε δαίμονα, τὸν ναὸν ἐν ᾧ ἐφώλευεν ἐκ θεμελίων ἀνατραπῆναι κελεύσας. τοιαῦτα ὁ πιστότατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος πανταχοῦ γῆς εἰργάζετο χρηστά.

book 26 Παραθήσω δὲ καὶ ἕτερον τεκμήριον τῇδε τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ τῆς τοῦ αὐτοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου εἰς τὸν τῶν ὅλων θεὸν πίστεως. τοσοῦτος γὰρ αὐτῷ ἦν ὁ περὶ τὸν Χριστὸν πόρος καὶ ζῆλος, ὥς καὶ εἰς Πέρσας σκεπτόμενος ὑπὲρ τῶν ἐκεῖσε Χριστιανῶν διαβῆναι κελεῦσαί τε κατασκευασθῆναι σκηνὴν ἐκ ποικίλης ὀθόνης ἐκκλησίας τύπον ἀποτελοῦσαν, ὥς καὶ Μωσῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ πεποίηκε καὶ ταύτην φέρεσθαι ἐν τῇ ὁδῷ, ἵνα ἔχῃ κατὰ τοὺς ἐρήμους τόπους εὐκτῆριον εὐπρεπές, ἐν ᾧ τὰς εὐχὰς τῷ θεῷ ἀναπέμπει.

- book 27 ἄλλα τὴν μὲν ἐπὶ τὴν Περοίδα πορείαν διανύσαι αὐτὸν τότε κατὰ γνώμην αὐτῷ οὐχ ὑπήντησε, τῆς τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ προμηθουμένῳ εἰρήνης· ὁ δ' ἐκεῖσε, τῶν Περσῶν λέγω, βασιλεὺς ὑπὲρ τῶν ὑπ' αὐτὸν τῆς εὐσεβείας τροφίμων τὴν πρόνοιαν ποιούμενος, μαθὼν αὐτοὺς ὑπὸ τῶν ἐκεῖσε ἀσεβῶν ἐλαυνομένους καὶ αὐτὸν δὲ τοῦτον τὸν ἐκεῖ <ίνων> βασιλέα τῇ πλάνῃ δεδουλωμένον παντοδαποὺς αὐτοῖς καττύειν ἐπιβουλὰς, Σαβώριος δὲ ἦν, ἐπέστειλεν αὐτῷ καὶ εὐσεβεῖν παραινῶν καὶ τοὺς εὐσεβεῖς καὶ Χριστιανοὺς τιμῆς ἀπολαύειν αἰτῶν. σοφῇ δὲ τὴν τοῦ φιλοχρίστου βασιλέως σπουδὴν αὐτὰ δεῖξει τὰ γράμματα.
- book 1 »τὴν Μίαν πίστιν φυλάττων τοῦ τῆς ἀληθείας φωτὸς μετα- >λαγχάνω· τῷ τῆς ἀληθείας φωτὶ ὁδηγούμενος τὴν θεῖαν πίστιν ἐπι- 11—21 Quelle Johannes? — 16 f vgl. Exod. 36 — 22—28 vgl. Thdt. I 24, 12f p. 76 — 31—S. 157, 11 vgl. Thdt. I 25, 1—13 p. 76 ff A2 7 Ἀφάκοις Socr.] ἀφάτοις A2 | * erg. nach Socr. etwa: ναὸν καθελὼν τὰς ἐκεῖ γιγνομένας ἀνέδην 13 τοσοῦτον A2 17 ἔχη Ltz. ἔχει A2 24 ἐκείνων Thdt.] ἐκεῖ (entgegen d. Sprachgebrauch) A2 26 ἀπολαύειν corr. aus ἀπολάβειν A2 >γινώσκω. τοιγάρτοι ὡς τὰ πράγματα βεβαιοῖ, τὴν ἀγιωτάτην >σκεῖαν γνωρίζω διδάσκαλον οὖσαν τῆς γνώσεως τοῦ ἀγιωτάτου >ταύτην τὴν λατρείαν ἔχειν ὁμολογῶ. τούτου τοῦ θεοῦ μου >δύναμιν ἔχων σύμμαχον, ἐκ τῶν περάτων τοῦ ὠκεανοῦ >πᾶσαν ἐφεξῆς τὴν οἰκουμένην <ις> σωτηρίας >ὡς ἅπαντα ὅσα ὑπὸ τοσοῦτοις τυράννοις ἔθνη δεδουλωμένα >καθημεριναῖς συμφοραῖς τρυχόμενα ἐξίτηλα γέγονε, ταῦτα νῦν >λαμβάνοντα τὴν τῶν κοινῶν ἐκδικίαν, ὥσπερ ὑπὸ πολλῆς τινος >πειᾶς ἀναζωπυρηθέντα, ἀύχοῦσι τε καὶ ἀγάλλονται καὶ πανηγυρικὰς >τῷ θεῷ ἐπιτελοῦσιν ἐορτάς.
- book 2 τοῦτον τὸν θεὸν ἐγὼ πρεσβεύω, οὐπερ >τὸ σημεῖον ὁ αὐτῷ ἀνακείμενός μοι στρατὸς ὑπὲρ τῶν ὤμων φέρει, >καὶ ἐφ' ᾧ περ ἂν ὁ τοῦ λόγος λόγος παρακαλεῖ, κατευθύνεται. ἐξ >αὐτῶν δ' ἐκείνων περιφανέσι τροπαίοις αὐτίκα τὴν χάριν >τοῦτον τὸν θεὸν ἀκραιφνεῖ καὶ καθαρᾷ διανοίᾳ ἐν τοῖς >τυγχάνειν ὑπεραυγάζομαι.
- book 3 >Τοῦτον δὲ τὸν θεὸν ἐπικαλοῦμαι γόνυ κλίνας, φεύγων μὲν πᾶν >αἶμα βδελυκτόν καὶ ὀσμάς ἀηδεῖς καὶ ἀποτροπαίους, πᾶσαν δὲ >πηδὸνα ἐκκλίνων, αἷς ἢ παμμίαρος καὶ ἀθέμιτος πλάνῃ >πολλοὺς τῶν ἐθνῶν καὶ ὅλα γένη χράνασα κατέρριψε, τοῖς κατω- >τάτῳ παραδοῦσα μέρεσιν.
- book 4 ἃ γὰρ ὁ θεὸς τῶν ἀνθρώπων πρόνοιαν >διὰ φιланθρωπίαν οἰκείαν ποιούμενος χρεῖας ἡμῶν ἔνεκα εἰς τοῦμ- >φανὲς παρήγαγε, ταῦτα πρὸς τὴν ἐκάστου ἐπιθυμίαν κακῶς ἀνέρ- >χεται· καθαρὰν δὲ μόνην διάνοιαν καὶ ψυχὴν ἀκηλίδωτον >ἀνθρώπων ἀπαιτεῖ, τὰς τῆς ἀρετῆς καὶ εὐσεβείας πράξεις ἐν >σταθμώμενος. ἐπιεικείας γὰρ καὶ ἡμερότητος ἔργοις ἀρέσκεται >φιλῶν, μισῶν τοὺς ταραχώδεις, ἀγαπῶν τὴν πίστιν,
- book 5 ἀπιστίαν κολά- >ζων, πᾶσαν μετὰ ἀλαζονείας δυναστείαν καταγνοὺς καταβάλλει, >ὑπερηφάνων τιμωρεῖται, τοὺς ὑπὸ τύφου ἐπαιρομένους ἐκ βάθρων >ἀναιρεῖ. οὗτος καὶ βασιλείαν δικαίαν περὶ πολλοῦ ποιούμενος ταῖς >παρ' αὐτοῦ ἐπικουρίαις κρατύνει, σύνεσίν τε βασιλικὴν τῷ >τῆς εἰρήνης διαφυλάττει.
- book 6 >Διὸ χαίρων ἅγαν ὑπεραγάλλομαι, ἀδελφέ, τοῦτον θεὸν >ὁμολογῶ<ν> πάντων ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα, ὃν πολλοὶ τῶν τῇδε 9 Interpolation des Gelasius — 27 vgl. Jes. 13, 11 A2 5 βεβαίαις Thdt.] βεβαία A2 6 τυράννοις aus τυράννης A2 7 συμφοραῖς A2 10 Am Rand noch kenntlich ὑπρτ . . . ἀλλ von späterer Hd. 11 αὐτῷ corr. aus αὐτοῦ A2 1U μὲν übergeschrieben von späterer Hd. 21 οἰκίαν A2 27 ἀλοζονείας A2 33 ὁμολογῶν Thdt.] ὁμολογῶν A2 >σάντων, μανιώδεις πλάναις ὑπαχθέντες, ἐπεχείρησαν >ἀλλ' ἐκείνους ἅπαντας τοιοῦτον τιμωρὸν τέλος κατανάλωσεν, >πᾶν τὸ μετ' ἐκείνους ἀνθρώπων γένος τὰς ἐκείνων συμφορὰς οὐκ >ἀντ' ἄλλου παραδείγματος ἢ ταύτας παρὰ τοῖς τὰ ὅμοια >τίθεσθαι.
- book 7

τούτων ἐκεῖνον ἵνα ἡγοῦμαι γεγονέναι, ὃν καθάπερ τις >σκηπτὸς ἢ θεία δίκη τῶν τῆδε ἀπελάσασα τοῖς ὑμετέροις μέρεσι >παραδέδωκε, τῆς ἐπ' αὐτῷ αἰσχύνῃς πολυθρύλλητον τὸ παρ' ὑμῖν >τρόπαιον ἀποφήναντα.

book 8 >Ἀλλὰ γὰρ ἔοικεν εἰς καλὸν προκεχωρηκέναι τὸ καὶ ἐν τῷ >ἡμᾶς αἰῶνι τὴν τῶν τοιούτων τιμωρίαν περιφονῇ δειχθῆναι.

book 9 >δὸν γὰρ καὶ αὐτὸς ἐκείνων τὰ τέλη, τῶν ἔναγχος ἀθεμίτοις >προστάγμασι τὸν τῷ θεῷ ἀνακεείμενον ἐκταραζάντων λαόν. >καὶ πολλὴ χάρις ὅτι θεῷ, ὅτι τελεία προνοία πᾶν τὸ ἀνθρώπινον >γένος, τὸ φυλάττον τὸν θεῖον αὐτοῦ νόμον, ἀποδοθείσης αὐτῷ >εἰρήνης, ἀγάλλεται καὶ γαυριᾷ.

book 10 ἐντεῦθεν καὶ ἡμῖν αὐτοῖς πεπεισ- >μένον, ὅτι κάλλιστα καὶ ἀσφαλέστατα ἔχειν ἡμᾶς ἅπαντα >ὁπότε διὰ τῆς τούτων, τῶν τοῦ θεοῦ λέγω λαῶν, καθαρᾶς >δοκίμου θρησκείας ἐκ τῆς περὶ τὸ θεῖον συμφωνίας πάντα<ς> >ἀγείρειν ἄξιον.

book 11 >Τούτου τοῦ καταλόγου τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐμῶν συνθεραπόν >των, λέγω δὴ τῶν Χριστιανῶν (ὑπὲρ γὰρ τούτων ὁ πᾶς μοι >πῶς οἶε με ἡδεσθαι ἀκούοντα, ὅταν καὶ τῆς Περσίδος τὰ κράτιστα >ἐπὶ πλεῖστον ὥσπερ ἔστι μοι βουλομένῳ κομῆται; σοὶ τε οὖν, >ἄτε πρεπῶδες τὰ κάλλιστα νέμειν ἐκείνοις ἐπινεύσεως, >ὡσαύτως τὰ κάλλιστα, ὅ τι σοὶ κάκεῖνοις.

book 12 οὕτως γὰρ ἔξεις τὸν >τῶν ὅλων δεσπότην καὶ θεὸν πρᾶον, ἴλεων καὶ εὐμενῇ. >τοιγαροῦν, ἐπειδὴ τοσοῦτος εἶ, σοὶ παρατίθημι, ὅτι >ἐπίσημος εἶ, ἐγχειρίζων τὴν τούτων διακυβέρνησιν, τῶν >λέγω, τοῖς τῆς εἰς τὸν θεὸν θρησκείας εὐσεβοῦς ἐν αὐτοῖς >τεύουσι· τούτους ἀγάπα ἀρμοδίως τῆς σαυτοῦ φιланθρωπίας. σαυτῷ >τε γὰρ καὶ ἡμῖν ἀπερίγραπτον δώσει<ς> διὰ τῆς πίστεως τὴν χάριν.

book 13 Τοσαύτην ὁ τὰ πάντα ἄριστος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος τῶν ἐν τῇ εἰς Χριστὸν εὐσεβείᾳ κοσμουμένων ἐποιεῖτο φροντίδα, οὐ μόνον A 2 4 ἀντ' ἄλλου corr. aus ἀντάλου A 2 συμφοράς ἀντ' ἄλλου παραδείγματος ἐπαράτους τοῖς τὰ ὅμοια ζηλοῦσι Thdt. 5 ἐκεῖνον corr. aus ἐκείνων A 2 6 ὑμετέρας A 2 11 Nach αὐτὸς Rasur oder Flecken, worauf von 3 Buchstaben kenntlich ε A 2 18 πάντας Thdt.] πάντα A 2 24 über ἐκείνοις übergeschrieben ει(?) A 2 25 corr. nach Thdt. σὺ κάκεῖνοι A 2 31 δώσει Thdt.] δώσει A 2 τῶν ὑπηκόων ἐπιμελούμενος, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑφ' ἕτερα σκῆπτρα τελούντων εἰς δύναμιν προμηθεύμενος. διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς τῆς ἄνωθεν θείας κηδεμονίας ἀπήλαυσε, καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ Ῥωμαίων κόσμῳ οὐ μὲν δὲ ἀλλὰ καὶ τῶν βαρβάρων τὰς ἡνίας κατέχωνε, ὕνους εἶχε τοὺς ἡδονῆς πειθομένους. καὶ γὰρ καὶ οἱ βάρβαροι ἰκόντες ματος μεθ' ἡδονῆς πειθομένους.

book 14 καὶ γὰρ καὶ οἱ βάρβαροι ἐκόντες λοιπὸν <ῆ> φόβῳ πολέμου κρατούμενοι ἐδούλευον, δεδιότες τὸν συμπαρόντα θεόν. πανταχοῦ γὰρ τρόπαια ἴσαντο, νικηφόρος ὁ βασιλεὺς κατὰ πόντων ἐδείκνυτο. ἀλλὰ ταῦτα μὲν κα ἄλλοι πλεῖστοι ὅσοι ἀκριβέστερόν εἰς δόξαν τοῦ τῶν ὅλων θεοῦ εὐφημοῦντες συνέγραψαν, ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τὴν ἀκολουθίαν τῆς προκειμένης ἱστορίας πάλιν τὸν λόγον ἀγωμεν. Περὶ Κωνσταντίας τῆς ἀδελφῆς τοῦ πανευφήμου βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ τοῦ παραθέντος αὐλῷ παρ' αὐτῆς Ἀρειανοῦ πρεσβυτέρου.

book 1 »τὴν Μίαν πίστιν φυλάττων τοῦ τῆς ἀληθείας φωτὸς μετα- >λαγχάνω· τῷ τῆς ἀληθείας φωτὶ ὁδηγούμενος τὴν θείαν πίστιν ἐπι- 11—21 Quelle Johannes? — 16 f vgl. Exod. 36 — 22—28 vgl. Thdt. I 24, I2f p. 76 — 31—S. 157, 11 vgl. Thdt. I 25, 1—13 p. 76 ff A2 7 Ἀφάκοις Socr.] ἀφάτοις A2 | * erg. nach Socr. etwa: ναὸν καθελὼν τὰς ἐκεῖ γιγνομένας ἀνέδην 13 τοσοῦτον A2 17 ἔχη Ltz. ἔχει A2 24 ἐκείνων Thdt.] ἐκεῖ (entgegen d. Sprachgebrauch) A2 26 ἀπολαύειν corr. aus ἀπολάβειν A2 >γινώσκω. τοιγάρτοι ὡς τὰ πράγματα βεβαιοῖ, τὴν ἀγνωτάτην >σκεῖαν γνωρίζω διδάσκαλον οὖσαν τῆς γνώσεως τοῦ ἀγιωτάτου >ταύτην τὴν λατρείαν ἔχειν ὁμολογῶ. τούτου

τοῦ θεοῦ μου >δύναμιν ἔχων σύμμαχον, ἐκ τῶν περάτων τοῦ ὠκεανοῦ >πᾶσαν ἐφεξῆς τὴν οἰκουμένην <ις> σωτηρίας >ὡς ἅπαντα ὅσα ὑπὸ τοσοῦτοις τυράννοις ἔθνη δεδουλωμένα >καθημεριναῖς συμφοραῖς τρυχόμενα ἐξίτηλα γέγονε, ταῦτα νῦν >λαμβάνοντα τὴν τῶν κοινῶν ἐκδικίαν, ὥσπερ ὑπὸ πολλῆς τινος >πείας ἀναζωπυρηθέντα, αὐχοῦσι τε καὶ ἀγάλλονται καὶ πανηγυρικὰς >τῷ θεῷ ἐπιτελοῦσιν ἑορτάς.

book 2 τοῦτον τὸν θεὸν ἐγὼ πρεσβεύω, οὐπερ >τὸ σημεῖον ὁ αὐτῷ ἀνακείμενός μοι στρατὸς ὑπὲρ τῶν ὤμων φέρει, >καὶ ἐφ' ἅπερ ἂν ὁ τοῦ λόγος λόγος παρακαλεῖ, κατευθύνεται. ἐξ >αὐτῶν δ' ἐκείνων περιφανέσι τροπαίοις αὐτίκα τὴν χάριν >τοῦτον τὸν θεὸν ἀκραιφνεῖ καὶ καθαρᾷ διανοίᾳ ἐν τοῖς >τυγχάνειν ὑπεραυγάζομαι.

book 3 >Τοῦτον δὲ τὸν θεὸν ἐπικαλοῦμαι γόνυ κλίνας, φεύγων μὲν πᾶν >αἶμα βδελυκτόν καὶ ὀσμάς ἀηδεῖς καὶ ἀποτροπαίους, πᾶσαν δὲ >πηδόνα ἐκκλίνων, αἷς ἢ παμμίαιρος καὶ ἀθέμιτος πλάνη >πολλοὺς τῶν ἐθνῶν καὶ ὅλα γένη χράνασα κατέρριψε, τοῖς κατω- >τάτῳ παραδοῦσα μέρεσιν.

book 4 ἃ γὰρ ὁ θεὸς τῶν ἀνθρώπων πρόνοιαν >διὰ φιланθρωπίαν οἰκίαν ποιούμενος χρείας ἡμῶν ἔνεκα εἰς τοῦμ- >φανὲς παρήγαγε, ταῦτα πρὸς τὴν ἐκάστου ἐπιθυμίαν κακῶς ἀνέρ- >χεται· καθαρὰν δὲ μόνην διάνοιαν καὶ ψυχὴν ἀκηλίδωτον >ἀνθρώπων ἀπαιτεῖ, τὰς τῆς ἀρετῆς καὶ εὐσεβείας πράξεις ἐν >σταθμώμενος. ἐπιεικείας γὰρ καὶ ἡμερότητος ἔργοις ἀρέσκεται >φιλῶν, μισῶν τοὺς ταραχώδεις, ἀγαπῶν τὴν πίστιν,

book 5 ἀπιστίαν κολά- >ζων, πᾶσαν μετὰ ἀλαζονείας δυναστείαν καταγνοὺς καταβάλλει, >ὑπερηφάνων τιμωρεῖται, τοὺς ὑπὸ τύφου ἐπαιρομένους ἐκ βάθρων >ἀναιρεῖ. οὗτος καὶ βασιλείαν δικαίαν περὶ πολλοῦ ποιούμενος ταῖς >παρ' αὐτοῦ ἐπικουρίαις κρατύνει, σύνεσίν τε βασιλικὴν τῷ >τῆς εἰρήνης διαφυλάττει.

book 6 >Διὸ χαίρων ἄγαν ὑπεραγάλλομαι, ἀδελφέ, τοῦτον θεὸν >ὁμολογῶ<ν> πάντων ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα, ὃν πολλοὶ τῶν τῆδε 9 Interpolation des Gelasius — 27 vgl. Jes. 13, 11 A2 5 βεβαίαις Thdt.] βεβαία A2 6 τυράννοις aus τυράννης A2 7 συμφοραῖς A2 10 Am Rand noch kenntlich ὑπρτ . . . ἀλλ von sräterer Hd. 11 αὐτῷ corr. aus αὐτοῦ A2 lU μὲν übergeschrieben von späterer Hd. 21 οἰκίαν A2 27 ἀλοζονείας A2 33 ὁμολογῶν Thdt.] ὁμολογῶν A2 >σάντων, μανιώδεις πλάναις ὑπαχθέντες, ἐπεχείρησαν >ἀλλ' ἐκείνους ἅπαντας τοιοῦτον τιμωρὸν τέλος κατανάλωσεν, >πᾶν τὸ μετ' ἐκείνους ἀνθρώπων γένος τὰς ἐκείνων συμφορὰς οὐκ >ἀντ' ἄλλου παραδείγματος ἢ ταύτας παρὰ τοῖς τὰ ὅμοια >τίθεσθαι.

book 7 τούτων ἐκεῖνον ἵνα ἡγοῦμαι γεγονέναι, ὃν καθάπερ τις >σκηπτὸς ἢ θεία δίκη τῶν τῆδε ἀπελάσασα τοῖς ὑμετέροις μέρεσι >παραδέδωκε, τῆς ἐπ' αὐτῷ αἰσχύνῃς πολυθρύλλητον τὸ παρ' ὑμῖν >τρόπαιον ἀποφάναντα.

book 8 >δον γὰρ καὶ αὐτὸς ἐκείνων τὰ τέλη, τῶν ἔναγχος ἀθεμίτοις >προστάγμασι τὸν τῷ θεῷ ἀνακείμενον ἐκταραζάντων λαόν. >καὶ πολλὴ χάρις ὅτι θεῷ, ὅτι τελεία προνοία πᾶν τὸ ἀνθρώπινον >γένος, τὸ φυλάττον τὸν θεῖον αὐτοῦ νόμον, ἀποδοθείσης αὐτῷ >εἰρήνης, ἀγάλλεται καὶ γαυριᾷ.

book 9 ἐντεῦθεν καὶ ἡμῖν αὐτοῖς πεπεισ- >μένον, ὅτι κάλλιστα καὶ ἀσφαλέστατα ἔχειν ἡμᾶς ἅπαντα >ὁπότε διὰ τῆς τούτων, τῶν τοῦ θεοῦ λέγω λαῶν, καθαρᾶς >δοκίμου θρησκείας ἐκ τῆς περὶ τὸ θεῖον συμφωνίας πάντα<ς> >ἀγείρειν ἄξιον.

book 10 >Τούτου τοῦ καταλόγου τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐμῶν συνθεραπὸν >των, λέγω δὴ τῶν Χριστιανῶν (ὑπὲρ γὰρ τούτων ὁ πᾶς μοι >πῶς οἶμι με ἥδεσθαι ἀκούοντα, ὅταν καὶ τῆς Περσίδος τὰ κράτιστα >ἐπὶ πλεῖστον ὥσπερ ἔστι μοι βουλομένῳ κομῆται; σοί τε οὖν, >ἅτε πρεπῶδες τὰ κάλλιστα νέμειν ἐκείνοις ἐπινεύσεως, >ὡσαύτως τὰ κάλλιστα, ὅ τι σοὶ κάκεῖνοις.

book 11

οὕτως γὰρ ἔξεις τὸν >τῶν ὅλων δεσπότην καὶ θεὸν πρᾶον, ἵλεων καὶ εὐμενῇ. >τοιγαροῦν, ἐπειδὴ τοσοῦτος εἶ, σοὶ παρατίθημι, ὅτι >ἐπίσημος εἶ, ἐγχειρίζων τὴν τούτων διακυβέρνησιν, τῶν >λέγω, τοῖς τῆς εἰς τὸν θεὸν θρησκείας εὐσεβοῦς ἐν αὐτοῖς >τεύουσι· τούτους ἀγάπα ἀρμοδίως τῆς σαυτοῦ φιλανθρωπίας. σαυτῷ >τε γὰρ καὶ ἡμῖν ἀπερίγραπτον δώσει<ς> διὰ τῆς πίστεως τὴν χάριν».

book 12 Τοσαύτην ὁ τὰ πάντα ἄριστος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος τῶν ἐν τῇ εἰς Χριστὸν εὐσεβεῖα κοσμουμένων ἐποιεῖτο φροντίδα, οὐ μόνον A 2 4 ἀντ' ἄλλου corr. aus ἀντάλου A 2 συμφοράς ἀντ' ἄλλου παραδείγματος ἐπαράτους τοῖς τὰ ὅμοια ζηλοῦσι Thdt. 5 ἐκεῖνον corr. aus ἐκείνων A 2 6 ὑμετέρας A 2 11 Nach αὐτὸς Rasur oder Flecken, worauf von 3 Buchstaben kenntlich ε A 2 18 πάντα Thdt.] πάντα A 2 24 über ἐκείνοις übergeschrieben ει(?) A 2 25 corr. nach Thdt. σὺ κἀκεῖνοι A 2 31 δώσεις Thdt.] δώσει A 2 τῶν ὑπηκόων ἐπιμελούμενος, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑφ' ἕτερα σκῆπτρα τελούντων εἰς δύναμιν προμηθούμενος. διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς τῆς ἄνωθεν θείας κηδεμονίας ἀπήλαυσε, καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ Ῥωμαίων κόσμῳ οὐ μὲν δὲ ἀλλὰ καὶ τῶν βαρβάρων τὰς ἡνίας κατέχωνε, ὕνους εἶχε τοὺς ἡδονῆς πειθομένους. καὶ γὰρ καὶ οἱ βάρβαροι ἰκόντες ματος μεθ' ἡδονῆς πειθομένους.

book 13 καὶ γὰρ καὶ οἱ βάρβαροι ἐκόντες λοιπὸν <ἦ> φόβῳ πολέμου κρατούμενοι ἐδούλευον, δεδιότες τὸν συμπαρόντα θεόν. πανταχοῦ γὰρ τρόπαια ἴσταντο, νικηφόρος ὁ βασιλεὺς κατὰ πόντων ἐδείκνυτο. ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ ἄλλοι πλείστοι ὅσοι ἀκριβέστερόν εἰς δόξαν τοῦ τῶν ὅλων θεοῦ εὐφημοῦντες συνέγραψαν, ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τὴν ἀκολουθίαν τῆς προκειμένης ἱστορίας πάλιν τὸν λόγον ἀγώμεν. Περὶ Κωνσταντίας τῆς ἀδελφῆς τοῦ πανευφήμου βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ τοῦ παραθέντος αὐλῷ παρ' αὐτῆς Ἀρειανοῦ πρεσβυτέρου.

book 1 Ὁ μὲν οὖν πιστότατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος τῆς τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνης προμηθούμενος τὰς τούτων φροντίδας κατὰ τὸν ἀπόστολον, ὡς πολλάκις εἰρήκαμεν, ἐν τῇ ψυχῇ περιέφερεν. οἱ δὲ τῷ δοκεῖν ἱερεῖς λεγόμενοι, ὅσοι τὴν Ἀρείου λώβην εἰσεδέξαντο, ἡρεμεῖν οὐκ ἠνείχοντο, ἄσπονδον τὸν κατὰ τῆς ἀληθείας ἀναδεξάμενοι ποικίλας μηχανὰς κατὰ τῆς ὁρθῆς ἐπιτεχνώμενοι πίστεως.

book 2 Κων- Ἀρείου βλασφημίας κοινωνῶν, θῶπα ἀκροθίνιον τουνομα Εὐτοκίον.

book 3 καὶ τὰ μὲν πρῶτα προσεφθάρη τισὶ τῶν τῆς Κωνσταντίας θεραπευτῶν, αὐτίκα δὲ καὶ αὐτῇ τῇ Κωνσταντίᾳ εἰς ὅψιν ἔρχεται. καὶ δὴ πλείστης ὅσης πρὸς αὐτῆς ἀπολαύων παρρησίας ὁμοῦ καὶ κηδεμονίας διὰ τῶν συχνοτέρων συντυχιῶν προὔχῳρει αὐτῷ καὶ ἡ περὶ Ἀρείου πρὸς αὐτὴν ὁμιλία.

book 4 θαρρήσας δὲ λοιπὸν συνήρπαζεν αὐτὴν διὰ τῶν ἀπατηλῶν αὐτοῦ λόγων. ὡς φθόνος, φησί, μόνος τὰ κατὰ Ἀρείου εἰργάσατο. ἔπειθέ τε αὐτὴν διὰ τούτων καὶ τῶν τοιούτων ἀπατηλῶν αὐτοῦ λόγων, ὡς τὰ αὐτὰ φησι φρονεῖ καὶ διδάσκει 15 – S. aus 7 aus Johannes? Gelasius bietet mehr als die Parallelrecensionen Socr. I 25, Thdt. 11 3, Rufin X 12 – 22 s. SS. 13, 6f. 18, 16. 147, 19 – 24 f der Name nur hier überliefert A 2 zu 7 vgl. Thdt. 8 ἴστατο Thdt. 17 τῷ Holl] τοῦ A 2 27 ἀπολαύων u auf Rasur (vgl. S. 155, 27) A 2 31 Ἀρειον A 2 32 λόγον A 2 Ἀρειος ὁμοίως Ἀλεζάνδρῳ καὶ τοῖς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἐπισκόποις.

book 5 ἡ δὲ Κωνσταντία ἐπίστευσε τοῖς λεγομένοις αὐτῇ παρ' αὐτοῦ, μάλιστα ἀκούσασα παρ' αὐτοῦ ὁμόφρονα εἶναι τὸν Ἀρειον Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, ζήλῳ δὲ τῆς παρὰ τῶν πολλῶν εὐκληρίας μάτην αὐτῷ ἐναντιοῦσθαι τὸν πάπαν Ἀλέξανδρον. γίνεται οὖν εἰσδεξαμένην τὴν Κωνσταντίαν τὰ τῆς τοῦ κατὰ Ἀρειον πρεσβυτέρου ἀπάτης ῥήματα ἡσθῆναι μὲν αὐτὴν ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις καὶ πλείονος τὸν πρεσβύτερον ἐκεῖνον ἀξιῶσαι τιμῆς κοῖ ἐν τοῖς οἰκειοτάτοις ἔχειν αὐτόν.

- book 6 Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀσθενεῖα χαλεπωτάτῃ περιέπεσεν, ἐν ᾗ καὶ ἐτελεύτησε. γνοὺς τοίνυν ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος παρεγένετο σπουδαίως πρὸς αὐτὴν ἐπισκεψόμενος αὐτήν. καὶ γὰρ μετὰ τὴν τοῦ ἀσεβοῦς ἀνδρὸς αὐτῆς τελευτὴν καὶ τὴν τῆς θεοφιλεστάτης καὶ αἰοδίδμου Ἑλένης τῆς μητρὸς αὐτῶν εἰς τὸν ἄλυπον βίον μετάστασιν πάσης αὐτὴν κηδεμονίας ἡξίου ὁ πανεύφημος οὗτος καὶ πιστότατος βασιλεὺς, καὶ τῶν τῆς χηρείας ἢ ὀρφανίας ὁδυνηρῶν πεῖραν αὐτὴν λαβεῖν οὐκ ἐφῆκέν. οὗ καὶ χάριν καὶ παρ' αὐτὴν τὴν τελευτὴν τὴν ἀρμόττουσαν αὐτῇ καὶ ἀπὼν καὶ παρὼν παρεῖχε θεραπείαν.
- book 7 μετὰ γοῦν πολλὴν συνομιλίαν τοῦ τε βασιλέως καὶ τῆς Κωνσταντίας λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ Κωνσταντία ἅτε πρὸς γνήσιον ἀδελφὸν θαρροῦσα· «μῖαν μοι χάριν δός, ὦ πανεύφημε βασιλεῦ, ἀπερχομένη πρὸς τὸν θεόν» ὁ δὲ βασιλεὺς πρὸς αὐτήν· «ποῖαν, φησί ταύτην»; ἡ δὲ Κωνσταντία πρὸς αὐτὸν ἐφη· «δέομαί σου, φησί, βασιλεῦ, ἵνα τὸν Ἄρειον ἀνεθῇ τῆς ἐξορίας κελύσεως καὶ τὴν ἀπὸ συοκευῆς ἐπαναστᾶσαν αὐτῷ συμφορὰν καταστείλῃς, μηδὲ ἐν βραχεῖ ἀθώοις αἵμασι κηλῖδα τῇ εὐοβεῖ σου βασιλείᾳ προσάφῃς».
- book 8 ἠνέσχετο οὖν τῆς ἀδελφῆς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, νομίσας αὐτὴν ἀδελφικῇ διαθέσει ταῦτα λέγειν πρὸς αὐτὸν καὶ μὴ παραπεισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ κατὰ Ἄρειον πρεσβυτέρου σύμβουλον ἀσφαλῇ νομίσας αὐτῷ εἶναι τὴν ἀδελφήν.
- book 9 καὶ τέως μὲν ἐπιβῆναι τὸν Ἄρειον τῇ Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τῇ Αἰγύπτῳ ἐκώλυσεν, ἀνεθῆναι δὲ αὐτὸν εὐθέως τῆς ἐξορίας ἐκέλευσε διὰ τὴν τῆς Κωνσταντίας τῆς αὐτοῦ ἀδελφῆς παράκλησιν. παρθετο δὲ αὐτῷ ἡ Κωνσταντία καὶ τὸν πρεσβύτερον ἐκεῖνον τὸν κατὰ Ἄρειον πείθεσθαι αὐτῷ τὸν βασιλέα παρακάλεσασα καὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις ἡδεσθαι· «ὥς ἔχουσα πεῖραν αὐτοῦ τῆς ὀρθότητος, σοὶ τοῦτον, εὐσεβέστατε βασιλεῦ, παρακατατίθιμι».
- book 10 Καὶ δὴ ἡ μὲν Κωνσταντία τὸν ἀνθρώπειον ὑπεξέρχεται βίον· ὃ γε μὴν πρεσβύτερος ἐκεῖνος ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσέδω, ὁ γὰρ δὴ ἡμερώτατος καὶ θεοφιλέστατος βασιλεὺς τῇ Κωνσταντίᾳ τοῦτο ποιεῖν ὑποσχόμενος, μετὰ ταῦτα πεπληρωκε τὴν υποσχέσιν κοῖ θανάτου παρ' αὐτὸν ἐκελεύετο, παρρησίας τε ὅτι μάλιστα πλείστης αὐτῷ ὁ βασιλεὺς μετέδωκε, καὶ λίαν ἐν τοῖς οἰκειοτάτοις τοῦ χριστοφόρου βασιλέως Κωνσταντίνου ὑπῆρχε.
- book 11 Ταῦτα ἀκούσαντες Εὐσέβιος ὁ Νικομηδείας καὶ Θεόγνιος ὁ Νικαίας ἔτι ἐν τῇ ἐξορίᾳ διάγοντες, θαρρήσαντες γράφουσι βιβλίον μετανοίας δῆθεν καὶ πέμπουσι τοῖς κορυφαίοτατοις τῶν ἐπισκόπων ἀνακληθῆναι τῆς ἐξορίας αἰτοῦντες, διαβεβαιούμενοι λόγῳ, οὐ τρόπῳ, ὥς καὶ τὸ πρότερον, δέχεσθαι καὶ κρατεῖν τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν.
- book 12 καὶ δὴ χρηστευσαμένων εἰς αὐτοὺς τῶν ἐπισκόπων τῶν τὸ βιβλίον τῆς ἐπιπλάστου μετανοίας αὐτῶν δεξαμένων, καὶ τῆς ἐξορίας κατὰ παράκλησιν ἀνεκλήθημεν ἐκ βασιλικοῦ προστάγματος καὶ τὰς ἐκκλησίας ἐξ ὧν ἐξηλάθησαν, ἀπειλήφασιν, τοὺς εἰς τὸν αὐτῶν τόπον χειροτονηθέντας ἐπισκόπους ἐξωθήσαντες, Ἀμφίονα μὲν Εὐσέβιος, Χρῆστον δὲ Θεόγνιος.
- book 13 Καλὸν δ' ἂν εἴη καὶ αὐτοῦ τοῦ βιβλίου τῆς νόθου αὐτῶν μετανοίας τὸ ἀντίγραφον ἐντάξαι τῇδε τῇ συγγραφῇ. ἔστι δὲ οὕτως· Βιβλίον ἐπιπλάστου μετανοίας Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας καὶ Θεογνίου Νικαίας·
- book 1 Ὁ μὲν οὖν πιστότατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος τῆς τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνης προμηθεύμενος τὰς τούτων φροντίδας κατὰ τὸν ἀπόστολον, ὥς πολλάκις εἰρήκαμεν, ἐν τῇ ψυχῇ περιέφερεν. οἱ δὲ τῷ δοκεῖν ἱερεῖς λεγόμενοι, ὅσοι τὴν Ἀρείου λώβην εἰσεδέξαντο, ἡρεμεῖν οὐκ ἠνείχοντο, ἄσπονδον τὸν κατὰ τῆς ἀληθείας ἀναδεξάμενοι ποικίλας μηχανὰς κατὰ τῆς ὀρθῆς ἐπιτεχνώμενοι πίστεως.
- book 2 Κων- Ἀρείου βλασφημίας κοινωνῶν, θῶπα ἀκροθίνιον τουνομα Εὐτοκίον.
- book 3

καὶ τὰ μὲν πρῶτα προσεφθάρη τοῖς τῶν τῆς Κωνσταντίας θεραπευτῶν, αὐτίκα δὲ καὶ αὐτῇ τῇ Κωνσταντίᾳ εἰς ὅψιν ἔρχεται. καὶ δὴ πλείστης ὅσης πρὸς αὐτῆς ἀπολαύων παρρησίας ὁμοῦ καὶ κηδεμονίας διὰ τῶν συχνοτέρων συντυχῶν προὔχῳ καὶ ἡ περὶ Ἀρείου πρὸς αὐτὴν ὁμιλία.

book 4 θαρρήσας δὲ λοιπὸν συνήρπαζεν αὐτὴν διὰ τῶν ἀπατηλῶν αὐτοῦ λόγων. ὡς φθόνος, φησί, μόνος τὰ κατὰ Ἀρείου εἰργάσατο. ἔπειθ' ἐπεὶ αὐτὴν διὰ τούτων καὶ τῶν τοιούτων ἀπατηλῶν αὐτοῦ λόγων, ὡς τὰ αὐτὰ φησι φρονεῖ καὶ διδάσκει 15 – S. aus 7 aus Johannes? Gelasius bietet mehr als die Parallelrecensionen Socr. I 25, Thdt. 11 3, Rufin X 12 — 22 s. SS. 13, 6f. 18, 16. 147, 19 — 24 f der Name nur hier überliefert A 2 zu 7 vgl. Thdt. 8 ἴστατο Thdt. 17 τῷ Holl] τοῦ Α 2 27 ἀπολαύων u auf Rasur (vgl. S. 155, 27) A 2 31 Ἀρειον Α 2 32 λόγον Α 2 Ἀρειος ὁμοίως Ἀλεξάνδρῳ καὶ τοῖς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἐπισκόποις.

book 5 ἡ δὲ Κωνσταντία ἐπίστευσε τοῖς λεγομένοις αὐτῇ παρ' αὐτοῦ, μάλιστα ἀκούσασα παρ' αὐτοῦ ὁμόφρονα εἶναι τὸν Ἀρειον Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, ζήλῳ δὲ τῆς παρὰ τῶν πολλῶν εὐκληρίας μάτην αὐτῷ ἐναντιοῦσθαι τὸν πάπαν Ἀλέξανδρον. γίνεται οὖν εἰσδεξαμένην τὴν Κωνσταντίαν τὰ τῆς τοῦ κατὰ Ἀρειον πρεσβυτέρου ἀπάτης ῥήματα ἡσθῆναι μὲν αὐτὴν ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις καὶ πλείονος τὸν πρεσβύτερον ἐκεῖνον ἀξιῶσαι τιμῆς κοὶ ἐν τοῖς οἰκειοτάτοις ἔχειν αὐτόν.

book 6 Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀσθενεῖα χαλεπωτάτῃ περιέπεσεν, ἐν ᾗ καὶ ἐτελεύτησε. γνοὺς τοίνυν ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος παρεγένετο σπουδαίως πρὸς αὐτὴν ἐπισκεψόμενος αὐτήν. καὶ γὰρ μετὰ τὴν τοῦ ἀσεβοῦς ἀνδρὸς αὐτῆς τελευτὴν καὶ τὴν τῆς θεοφιλεστάτης καὶ αἰοιδίου Ἑλένης τῆς μητρὸς αὐτῶν εἰς τὸν ἄλυπον βίον μετάστασιν πάσης αὐτὴν κηδεμονίας ἡξίου ὁ πανεύφημος οὗτος καὶ πιστότατος βασιλεὺς, καὶ τῶν τῆς χηρείας ἡ ὀρφανίας ὁδυνηρῶν πείραν αὐτὴν λαβεῖν οὐκ ἐφῆκέν. οὗ καὶ χάριν καὶ παρ' αὐτὴν τὴν τελευτὴν τὴν ἀρμόττουσαν αὐτῇ καὶ ἀπὼν καὶ παρὼν παρεῖχε θεραπείαν.

book 7 μετὰ γοῦν πολλὴν συνομιλίαν τοῦ τε βασιλέως καὶ τῆς Κωνσταντίας λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ Κωνσταντία ἄτε πρὸς γνήσιον ἀδελφὸν θαρροῦσα· «μίαν μοι χάριν δός, ὦ πανεύφημε βασιλεῦ, ἀπερχομένη πρὸς τὸν θεόν» ὁ δὲ βασιλεὺς πρὸς αὐτήν· «ποῖαν, φησί ταύτην»; ἡ δὲ Κωνσταντία πρὸς αὐτὸν ἐφη· «δέομαί σου, φησί, βασιλεῦ, ἵνα τὸν Ἀρειον ἀνεθῇ τῆς ἐξορίας κελεύσης καὶ τὴν ἀπὸ συοκευῆς ἐπαναστᾶσαν αὐτῷ συμφορὰν καταστείλῃς, μηδὲ ἐν βραχεῖ ἀθώοις αἵμασι κηλῖδα τῇ εὐοβεῖ σου βασιλείᾳ προσάφῃς».

book 8 ἡνέσχετο οὖν τῆς ἀδελφῆς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, νομίσας αὐτὴν ἀδελφικῇ διαθέσει ταῦτα λέγειν πρὸς αὐτὸν καὶ μὴ παραπεισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ κατὰ Ἀρειον πρεσβυτέρου σύμβουλον ἀσφαλῇ νομίσας αὐτῷ εἶναι τὴν ἀδελφήν.

book 9 καὶ τέως μὲν ἐπιβῆναι τὸν Ἀρειον τῇ Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τῇ Αἰγύπτῳ ἐκώλυσεν, ἀνεθῆναι δὲ αὐτὸν εὐθέως τῆς ἐξορίας ἐκέλευσε διὰ τὴν τῆς Κωνσταντίας τῆς αὐτοῦ ἀδελφῆς παράκλησιν. παρθετο δὲ αὐτῷ ἡ Κωνσταντία καὶ τὸν πρεσβύτερον ἐκεῖνον τὸν κατὰ Ἀρειον πείθεσθαι αὐτῷ τὸν βασιλέα παρακάλεσας καὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις ἡδεσθαι· «ὥς ἔχουσα πείραν αὐτοῦ τῆς ὀρθότητος, σοὶ τοῦτον, εὐσεβέστατε βασιλεῦ, παρακατατίθημι».

book 10 Καὶ δὴ ἡ μὲν Κωνσταντία τὸν ἀνθρώπειον ὑπεξέρχεται βίον· ὁ γε μὴν πρεσβύτερος ἐκεῖνος ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσέδω, ὁ γὰρ δὴ ἡμερώτατος καὶ θεοφιλέστατος βασιλεὺς τῇ Κωνσταντίᾳ τοῦτο ποιεῖν ὑποσχόμενος, μετὰ ταῦτα πεπληρωκε τὴν υποσχέσιν κοὶ θαμὰ φοιτᾷ παρ' αὐτόν ἐκελεύετο, παρρησίας τε ὅτι μάλιστα πλείστης αὐτῷ ὁ βασιλεὺς μετέδωκε, καὶ λίαν ἐν τοῖς οἰκειοτάτοις τοῦ χριστοφόρου βασιλέως Κωνσταντίνου ὑπῆρχε.

book 11

Ταῦτα ἀκούσαντες Εὐσέβιος ὁ Νικομηδεῖας καὶ Θεόγνιος ὁ Νικαίης ἔτι ἐν τῇ ἐξορίᾳ διάγοντες, θαρρήσαντες γράφουσι βιβλίον μετανοίας δῆθεν καὶ πέμπουσι τοῖς κορυφαιοτάτοις τῶν ἐπισκόπων ἀνακληθῆναι τῆς ἐξορίας αἰτοῦντες, διαβεβαιούμενοι λόγῳ, οὐ τρόπῳ, ὡς καὶ τὸ πρότερον, δέχεσθαι καὶ κρατεῖν τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν.

book 12 καὶ δὴ χρηστευσαμένων εἰς αὐτοὺς τῶν ἐπισκόπων τῶν τὸ βιβλίον τῆς ἐπιπλάστου μετανοίας αὐτῶν δεξαμένων, καὶ τῆς ἐξορίας κατὰ παράκλησιν ἀνεκλήθημεν ἐκ βασιλικοῦ προστάγματος καὶ τὰς ἐκκλησίας ἐξ ὧν ἐξηλάθησαν, ἀπειλήφασι, τοὺς εἰς τὸν αὐτῶν τόπον χειροτονηέντας ἐπισκόπους ἐξωθήσαντες, Ἀμφίονα μὲν Εὐσέβιος, Χρῆστον δὲ Θεόγνιος.

book 13 Καλὸν δ' ἂν εἴη καὶ αὐτοῦ τοῦ βιβλίου τῆς νόθου αὐτῶν μετανοίας τὸ ἀντίγραφον ἐντάξαι τῇδε τῇ συγγραφῇ. ἔστι δὲ οὕτως· Βιβλίον ἐπιπλάστου μετανοίας Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδεῖας καὶ Θεογνίου Νικαίης·

book 1 »Ἡδὴ μὲν καταψηφισθέντες παρὰ τῆς ὁσιότητος ὑμῶν ἐν ἡσυχίᾳ >φέρειν τὰ κεκριμένα παρὰ τῆς ἀγίας ὑμῶν ἐπικρίσεως >ἀλλ' ἐπειδὴ τόπον δίδομεν καθ' ἑαυτῶν διὰ τῆς σιωπῆς, >ἐνεκεν ἀναφέρομεν ἐπὶ τὴν ἀγιότητα ὑμῶν, ὅτι ἡμεῖς καὶ τῇ >ὑμῶν συνόδῳ συνεδράμομεν καὶ τὴν ἴννοϊαν ἐξετάσαντες ἐπὶ τῷ >όμοουσίῳ ὅλοι ἐγενόμεθα τῆς εἰρήνης,ς, μηδαμοῦ τῇ

book 2 >θήσαντες. ὑπομνήσαντες δὲ ἐπὶ ἀσφαλείᾳ τῶν ἐκκλησιῶν ὅσα τὸν >λογισμὸν ἡμῶν ὑπέτρεχε, καὶ πληροφορήσαντες καὶ >τες τοὺς δι' ἡμῶν πεισθῆναι ὀφείλοντας ὑπεσημηνάμεθα τῇ >τῷ δὲ ἀναθεματισμῷ οὐχ ὑπεγράψαμεν, οὐχ ὡς τῆς >γοροῦντες, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ὡς ἀπιστοῦντες τοιοῦτον εἶναι >κατηγορηθέντα ἐκ τῶν ἡδὴ παρ' αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς διὰ τε ἐκιστολῶν 4—6 vgl. Thdt. 6 p. 97 — 8—20 vgl. Socr. 1 14, 1 p. 97. Philostorg. p. 10, 2 ff (Bidez) — 11 s. S. 104, 13 — 22 —S. 161, 26 vgl. Socr. I 14, 2 ff p.97 ff A2 16 1. αὐτῶν] αὐτὸν A 2 17 κριστὸν A 2 vgl. S. 119, 16 22 ἡδὴ Socr.] ἔδει A 2 33 ἡδὴ ἰδίᾳ Socr. >αὐτοῦ καὶ τῶν εἰς πρόσωπον διαλέξεων πεπληροφορημένοι μὴ >οὔτον εἶναι αὐτόν.

book 3 εἰ δὲ ἐπέισθη ἡ ἀγία ὑμῶν ὑμῶν οὐκ ἄντι- >τείνομεν, ἀλλὰ συγκατατιθείμενοι τοῖς παρ' ὑμῶν κεκριμένοις πληρο- >φοροῦμεν, καὶ διὰ τοῦδε τοῦ γράμματος τὴν συγκατάθεσιν διδόντες, >οὐ τὴν ἐξορίαν βαρέως φέροντες, ἀλλὰ τὴν ὑπόνοιαν τῆς >ἀποδυσρόμενοι.

book 4 εἰ γὰρ καταξιώσητε νῦν γοῦν εἰς πρόσωπον ὑμῶν >ἐπαναλαβεῖν ἡμᾶς, ἔξετε ἐν ἅπασι συμψύχους ἀκολουθοῦντας >παρ' ὑμῶν κεκριμένοις. εἰ γὰρ αὐτὸν τὸν ἐπὶ τοῖς τῆς αἰρέσεως >ἐναγόμενον ἔδοξε τῇ ὑμῶν ἀγιωσύνῃ χρησιμευθῆναι παρὰ τοῦ >βεστάτου ἡμῶν βασιλέως καὶ φιλανθρωπίας ἀξιωθῆναι, καὶ >ἐξορίας τοῦτον ἐλευθερωθῆναι ἐπρεσβεύσασθε, πόσω μᾶλλον >τοὺς ἀνευθύνους δίκαιον ἀξιωθῆναι καὶ τῆς ἐκ τῆς ἐξορίας >ρίας καὶ τῆς πρὸς τὴν ὑμετέραν ὁσιότητα ἀναξεύξεως.

book 5 ἄτοπον >γὰρ ἂν εἴη τοῦ δοκοῦντος ὑπευθύνου ἀνεθέντος ἡμᾶς >διδόντας καθ' ἑαυτῶν διὰ τῆς σιωπῆς, ὡς προειρήκαμεν, >τοὺς ἐλέγχους. καταξιώσατε οὖν, παρακαλοῦμεν, ὡς ἀρμόζει >φιλοχρίστῳ ὑμῶν ὁσιότητι, ὑπομῆσαι περὶ τούτου τὸν >τον ἡμῶν βασιλέα καὶ τὰς δεήσεις ἡμῶν ἐγχειρίσαι καὶ >βουλεύσασθαι περὶ ἡμῶν τὰ ὑμῖν ἀρμόζοντα ἐφ' ἡμῖν, ἀγιώτατοι·κ.

book 6 Τοῦτο μὲν τῆς παλινωδίας τὸ βιβλίον Εὐσεβίου καὶ Θεογνίου τῶν προρρηθέντων ἐστίν. ἀπὸ μὲν τῶν ῥημάτων αὐτῶν φαίνονται ὅτι τῇ μὲν ὑπαγορευθείσῃ ἐν τῇ Νικαίῃ ὑπὸ τῆς ἐκείσε ἀγίας συνόδου πίστει ὑπεσημνήναντο χειρὶ μόνῃ, οὐ προθέσει, καθὼς καὶ προαποδέδεικται τῇ δὲ κατὰ Ἀρείου καθαιρέσει καὶ τῷ κατ' αὐτοῦ ἀναθεματισμῷ σύμψηφοι γενέσθαι τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ οὐκ ἠθέλησαν.

book 7 τῆς μέντοι ἐξορίας ἐκ σπουδῆς τῶν τὰς δεήσεις αὐτῶν δεξαμένων ἐπισκόπων ἀπελύθησαν, καὶ τὰς πρότερον παροικίας αὐτῶν, καθάπερ καὶ ἀνωτέρω μοι εἴρηται, καταλαβόντες καὶ μόνον ὡς εἶπεῖν ταύτας θεασάμενοι, σπουδῇ ὅτι μάλιστα πλείστη χρησάμενοι ἐπὶ τὸ στρατόπεδον

ῥωμησαν καὶ φθάσαντες τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰσπηδᾶν εἰς τὰ βασιλεία κατεθάρρουν, πεποιθότες ταῖς τοῦ πρεσβυτέρου ἐκείνου προστασίαις, οὐπὲρ ἡ Κωνσταντία τῷ θεοφιλεστάτῳ Κωνσταντίνῳ ὡς γνησία αὐτοῦ ἀδελφὴ παρέθετο, πλείστης ὅσης θεραπείας καὶ τιμῆς ἀξιομένου παρὰ τοῦ βασιλέως.

book 8 ἀλλ' ὅμως καὶ 23 s. S. 104, 13 — 26—S. 162, 20 Johannes? — 28 vgl. S. 160, 15 ff — vgl. S. 159, 33 f A 2 10 φιλανθρωπίας A 2 12 das á in ἀνευθύνους von 1. Hd. nachträglich das Wort am Kand von anderer Hd. wiederholt A 2 20 τὸ βιβλίον Soor.] τοῦ βιβλίου A 2 24 κατὰ> Socr. I κατ' αὐτοὺς A 2 32 οὐπὲρ attraktiert statt ὄνπερ οὗτος οὐκ ἐθάρρει, ὡς ἤδη προέφην, ἀποκαλύπτειν τὴν ἔνδοθεν ἐγκειμένην αὐτῷ Ἀρειανὴν αἵρεσιν, θεωρῶν θερμωτάτην περὶ τὰ θεῖα καὶ τὴν τῆς ἀληθοῦς πίστεως ἀκρίβειαν τὴν τοῦ βασιλέως ψυχὴν.

book 9 τὸν μέντοι Εὐσέβιον σὺν Θεογνίῳ πρὸς τὸν βασιλέα εἰσήγαγε, κρύψαι αὐτοῖς παρεγγυήσας ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν τῆς ἀσεβοῦς Ἀρείου αἰρέσεως νόσον, πολλὰ τε ὑπὲρ αὐτῶν τὸν βασιλέα ἐδυσώπησε αὐτοῖς παρρησίας, μάλιστα Εὐσεβίῳ, τὰ ἐν τῇ συνόδῳ λεχθέντα φρονεῖν αὐτοὺς μαρτυρομενος.

book 10 Καὶ δὴ τὴν ἀλήθειαν ὁ τῆς ἀληθείας ἀληθῶς ἐχθρὸς ἔλεγεν. ἃ γὰρ ἐκεῖ δυσφημοῦντες ὑπεγόγγυζον, ταῦτα ὁ θώπαξ φρονεῖν ἔλεγεν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἔμφυτον ἔχων τὸ καλοκάγαθός καὶ πολλὴν πρὸς τοὺς ἱερωμένους αἰδῶ καὶ τὴν ἀμνησικάκον καρδίαν τοῦ μεγάλου βασιλέως ὁμοῦ καὶ προφήτου Δαυὶδ κεκτημένος καὶ μήτε ἐν νῷ λαβεῖν ἀνασχόμενος τὰς κατ' αὐτοῦ τετολμημένας ὑπὸ Εὐσεβίου ἐπιβουλὰς ἐπὶ τοῦ ἀσεβοῦς Λικιννίου, προσεδέξατο αὐτοὺς εὐμενῶς καὶ εὐλαβῶς ὡς ἱερεῖς τοῦ θεοῦ, καὶ τιμῆς πλείστης ὅσης αὐτοὺς καὶ ἀσπασμοῦ ἡξίωσε, καὶ συχνότερον ἤκειν αὐτοὺς πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσε.

book 11 τῶν δὲ ὁσημέραι προκοπτόντων εἰς τὴν <πρὸς> τὸν τὰ πάντα ἄριστον βασιλέα Κωνσταντῖνον παρρησίαν, δυσωποῦσι τὸν πρεσβύτερον ἐκείνον τὸν κατὰ Ἀρειὸν ἄρξασθαι αὐτὸν εἰς τὰς ὑπὲρ Ἀρείου πρὸς τὸν βασιλέα παρακλήσεις τοῦ ἀξιώσαι αὐτὸν τῶν αὐτοῦ ὄψεων συστήναι αὐτῷ δυνάμενον καὶ δεῖξαι τὰ τῶν ἐν Νικαίᾳ ἀγίων φρονουντα.

book 12 Ὁ δὲ πρεσβύτερος, εἴζας ταῖς Εὐσεβίου καὶ Θεογνίου παρακλήσεσιν, ἄρχεται τῶν ὑπὲρ Ἀρείου πρὸς τὸν βασιλέα λόγων, ὡς ἐκ προσώπου τῶν προρρηθέντων τὰ πλεῖστα λέγων, ὅτι πᾶσι τοῖς ἐν τῇ συνόδῳ συντίθεσθαι αὐτὸν φάσκουσι καὶ τῇ ἐκεῖσε ἐκφωνηθείσης πίστει ἀρέσκεσθαι. τῷ δὲ βασιλεῖ ξένα κατεφαίνετο τὰ περὶ τοῦ Ἀρείου πράα τοῦ πρεσβυτέρου λεγόμενα.

book 13 τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πλείστας ἡμέρας, τοῦτο μὲν κατ' ἰδίαν τοῦτο δὲ καὶ παρόντος τὰ Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας συχνότερον γὰρ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς μετεπέμπετο, οὐ γὰρ ἐμέμνητο τῶν πάλαι κατ' αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἀσεβοῦς Εὐσεβίου τούτου δραματουρηθέντων ὁ πιστότατος βασιλεὺς.

book 14 τῇ τοίνυν εὐτεχνίᾳ τῶν ἀπατηλῶν αὐτοῦ λόγων ὁ Εὐσέβιος πείθει διὰ τε τοῦ πρεσβυτέρου καὶ δι' ἑαυτοῦ τὸν φιλανθρωπότατον καὶ ἐπιεικέστατον βασιλέα κληθῆναι κελεῦσαι παρ' αὐτὸν τὸν Ἀρειὸν, διαβε- 1 vgl. S. 158f. — 12 vgl. S. 46, 1 — 21— S. 163, 26 Johannes? bei Socr. I 25, 5f. 9— 11 p. 137ff — 32 vgl. o. S. 13 A 2 8 μαρτυρόμενος corr. aus μαρτυράμενος A 2 9 ἐχθρὸς am Rand von späterer Hd. nachgetragen A 2 18 corr. Cer. 21 τοῦ Holl] καὶ A 2 βαιοῦμενος ἐλθόντα αὐτὸν εἰς πρόσωπον τοῦ εὐσεβοῦς βασιλείως συνάγεσθαι καὶ αὐτὸν πᾶσι τούτοις, οἷς καὶ ἡ σύνοδος καὶ ἡμεῖς, φησί, δεδέμεθα.

book 15 ἄπιστα καταφαίνεται ταῦτα τῷ βασιλεῖ, ἀλλ' ὑπὸ τῆς προσοῦσης αὐτῷ θεοφιλοῦς ἐπιεικειᾶς καὶ τῆς περὶ τῶν ἐκκλησιῶν ὁμονοίας σπουδῆς ἠπτημένος, ὡς πιστεύσας. τάδε ἔφη πρὸς αὐτούς: »εἰ Ἀρειὸς συντίθεται τῇ συνόδῳ καὶ ἀληθῶς τὰ ἐκείνης φρονεῖν ἔλοιτο, δίζομαί τε αὐτὸν εἰς πρόσωπον καὶ σὺν τιμῇ ἐκπέμψω εἰς Ἀλεξάνδρειαν«. ταῦτά τε ἔλεγε καὶ διὰ γραμμάτων μετάπεμπτον αὐτὸν ἐπὶ τὸ κοιτάτον γενέσθαι ἐκέλευσεν.

- book 16 Ὁ δὲ Ἄρειος τῶν τοῦ βασιλέως ἀξιωθεὶς γραμμάτων αὐθις φθάσαι τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔσπευσε. συμπαρήν δὲ αὐτῷ καὶ Εὐζώϊος, ὃν σὺν αὐτῷ καθεῖλεν ὁ θεῖος Ἀλέξανδρος ὁ τῆς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν ἐκκλησίας ἐπίσκοπος. ἀναφέρεται δὴτα ἐπὶ τὸν εὐσεβῆ βασιλέα διὰ τοῦ πρεσβυτέρου ἐκ σπουδῆς τῶν περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδέα παρεῖναι τὸν Ἄρειον.
- book 17 δέχεται οὖν αὐτὸν σὺν Εὐζώϊῳ εἰς πρόσωπον καὶ διεπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς, εἰ τῇ ἐν τῇ Νικαέων παρὰ τῶν τριακοσίων ἀγίων πατέρων ἐκτεθείσῃ πίστει συντίθενται ὁ δὲ Ἄρειος ἐνωμότως ἔλεγεν οὕτως ἀεὶ πεπιστευκέναι καὶ πιστεύειν, καθὼς καὶ οἱ ἐν Νικαίᾳ ἅγιοι ἡμῶν πατέρες, καὶ πάντες δὲ οἱ σὺν ἡμῖν οὕτως πιστεύουσιν — ἔλεγε δὲ τοὺς περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδέα καὶ Θεόγνιον τὸν αὐτῆς Νικαίας, ὥσπερ εὐορκῶν πρὸς ἀπάτην καὶ πειθῶ τῆς τοῦ φιλοχρίστου βασιλέως ἀπλότητος.
- book 18 ταῦτα ἐνωμότως τοῦ Ἀρείου εἰπόντος, εἰς ἔκστασιν τὸν θεοφιλέστατον καὶ ἐπεικέστατον βασιλέα ἤγαγεν, ὥστε αὐτὸν εὐθὺς καὶ παραχρῆμα εἰς Ἀλεξάνδρειαν μετὰ τιμῆς ἐκπέμψαι τὸν Ἄρειον.
- book 19 καταλαβόντα οὖν αὐτὸν τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὁ ἐκπέμψαι οὐκ ἐδέχετο αὐτόν, αὐτὸν Ἀθανασίου, ὡς μῦθος γὰρ αὐτὸν ἐξετρέπετο.
- book 20 τότε δὴ οἱ περὶ Εὐσέβιον αὐτοὶ τε ἔγραφον ὑπὲρ Ἀρείου καὶ τὸν βασιλέα γράφειν ἐπιπληκτικώτερον Ἀλεξάνδρῳ καὶ Ἀθανασίῳ παρεσκεύαζον.
- book 21 Ἀθανάσιος μὲν οὖν πάντῃ τὸ σέξασθαι Ἄρειον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἀπηγόρευε καὶ τὸν βασιλέα γράφων σὺν τῷ ἐπισκόπῳ ἐδίδασκεν, ἀδύνατον εἶναι λέγων τοὺς ἅπαξ τὴν πίστιν ἀθετήσαντας καὶ ὑπὸ τοσαύτης ἀγίας συνόδου καὶ τῆς σῆς θεοφιλοῦς εὐσεβείας ἀναθεματισθέντας καὶ κατακριθέντας αὐθις ἐξ ἐπιστροφῆς προσλαμ- 23-S. 167, 12 vgl. Vita Athan. 2 p. CXXXVIIIb Montf. — 26 — S. 164 vgl. Socr. I 27, 1—4 p. 143 f A 2 5 möglich auch die Lesung ἡττημένος A 2 I ἱερεῦσιν Klosterm. nach S. ἱερεὺς εἴη A 2 20 ἡμῶν am Rand von späterer Hd. A 2 27 ὁ Ἀθανάσιος Socr. βάνεσθαι.
- book 22 τότε ὁ βασιλεὺς βαρέως ἐνεγκῶν καὶ εἰς ὀργὴν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Εὐσέβιον τὸν Νικομηδέα κινηθεὶς τάδε Ἀθανασίῳ γράφων ἠπείλησεν· Μέρος τῆς πρὸς Ἀθανάσιον ἐπιστολῆς τοῦ βασιλέως.
- book 1 »Ἡδὴ μὲν καταψηφισθέντες παρὰ τῆς ὁσιότητος ὑμῶν ἐν ἡσυχίᾳ >φέρειν τὰ κεκριμένα παρὰ τῆς ἀγίας ὑμῶν ἐπικρίσεως >ἀλλ' ἐπειδὴ τόπον δίδομεν καθ' ἑαυτῶν διὰ τῆς σιωπῆς, >ένεκεν ἀναφέρομεν ἐπὶ τὴν ἀγιότητα ὑμῶν, ὅτι ἡμεῖς καὶ τῇ >ὑμῶν συνόδῳ συνεδράμομεν καὶ τὴν ἴννοϊαν ἐξετάσαντες ἐπὶ τῷ >όμοουσίῳ ὅλοι ἐγενόμεθα τῆς εἰρήνης, μηδαμοῦ τῇ
- book 2 >θήσαντες. ὑπομνήσαντες δὲ ἐπὶ ἀσφαλείᾳ τῶν ἐκκλησιῶν ὅσα τὸν >λογισμὸν ἡμῶν ὑπέτρεχε, καὶ πληροφορήσαντες καὶ >τες τοὺς δι' ἡμῶν πεισθῆναι ὀφείλοντας ὑπεσημηνάμεθα τῇ >τῷ δὲ ἀναθεματισμῷ οὐχ ὑπεγράψαμεν, οὐχ ὡς τῆς >γοροῦντες, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ὡς ἀπιστοῦντες τοιοῦτον εἶναι >κατηγορηθέντα ἐκ τῶν ἡδὴ παρ' αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς διὰ τε ἐκιστολῶν 4—6 vgl. Thdt. 6 p. 97 — 8—20 vgl. Socr. I 14, 1 p. 97. Philostorg. p. 10, 2 ff (Bidez) — 11 s. S. 104, 13 — 22 —S. 161, 26 vgl. Socr. I 14, 2 ff p.97 ff A2 16 1. αὐτῶν] αὐτὸν A 2 17 κριστὸν A 2 vgl. S. 119, 16 22 ἡδὴ Socr.] ἔδει A 2 33 ἡδὴ ἰδίᾳ Socr. >αὐτοῦ καὶ τῶν εἰς πρόσωπον διαλέξεων πεπληροφορημένοι μὴ >οὔτον εἶναι αὐτόν.
- book 3 εἰ δὲ ἐπείσθη ἡ ἀγία ὑμῶν ὑμῶν οὐκ ἄντι- >τείνομεν, ἀλλὰ συγκατατιθείμενοι τοῖς παρ' ὑμῶν κεκριμένοις πληρο- >φοροῦμεν, καὶ διὰ τοῦδε τοῦ γράμματος τὴν συγκατάθεσιν διδόντες, >οὐ τὴν ἐξορίαν βαρέως φέροντες, ἀλλὰ τὴν ὑπόνοιαν τῆς >ἀποδυρόμενοι.
- book 4

εἰ γὰρ καταξιώσητε νῦν γοῦν εἰς πρόσωπον ὑμῶν >ἐπαναλαβεῖν ἡμᾶς, ἔξετε ἐν ἅπασιν
συμψύχους ἀκολουθοῦντας >παρ ὑμῶν κεκριμένοις. εἰ γὰρ αὐτὸν τὸν ἐπὶ τοῖς τῆς αἰρέσεως
>ἐναγόμενον ἔδοξε τῇ ὑμῶν ἀγιωσύνῃ χρησιμευθῆναι παρὰ τοῦ >βεστάτου ἡμῶν βασιλέως καὶ
φιλανθρωπίας ἀξιωθῆναι, καὶ >ἐξορίας τοῦτον ἐλευθερωθῆναι ἐπρεσβεύσασθε, πόσω μᾶλλον
>τοὺς ἀνευθύνους δίκαιον ἀξιωθῆναι καὶ τῆς ἐκ τῆς ἐξορίας >ρίας καὶ τῆς πρὸς τὴν ὑμετέραν
ὁσιότητα ἀναξεύξεως.

book 5 ἄτοπον >γὰρ ἂν εἴη τοῦ δοκοῦντος ὑπευθύνου ἀνεθέντος ἡμᾶς >διδόντας καθ' ἑαυτῶν διὰ τῆς
σιωπῆς, ὡς προειρήκαμεν, >τοὺς ἐλέγχους. καταξιώσατε οὖν, παρακαλοῦμεν, ὡς ἀρμόζει
>φιλοχρίστῳ ὑμῶν ὁσιότητι, ὑπομῆσαι περὶ τούτου τὸν >τον ἡμῶν βασιλέα καὶ τὰς δεήσεις
ἡμῶν ἐγχειρίσαι καὶ >βουλεύσασθαι περὶ ἡμῶν τὰ ὑμῖν ἀρμόζοντα ἐφ' ἡμῖν, ἀγιώτατοι.

book 6 Τοῦτο μὲν τῆς παλινωδίας τὸ βιβλίον Εὐσεβίου καὶ Θεογνίου τῶν προρρηθέντων ἐστίν. ἀπὸ
μὲν τῶν ῥημάτων αὐτῶν φαίνονται ὅτι τῇ μὲν ὑπαγορευθείσῃ ἐν τῇ Νικαίῃ ὑπὸ τῆς ἐκείσε
ἀγίας συνόδου πίστει ὑπεσημῆναντο χειρὶ μόνῃ, οὐ προθέσει, καθὼς καὶ προαποδέδεικται· τῇ
δὲ κατὰ Ἀρείου καθαιρέσει καὶ τῷ κατ' αὐτοῦ ἀναθεματισμῷ σύμψηφοι γενέσθαι τῇ ἀγίᾳ
συνόδῳ οὐκ ἠθέλησαν.

book 7 τῆς μέντοι ἐξορίας ἐκ σπουδῆς τῶν τὰς δεήσεις αὐτῶν δεξαμένων ἐπισκόπων ἀπελύθησαν, καὶ
τὰς πρότερον παροικίας αὐτῶν, καθάπερ καὶ ἀνωτέρω μοι εἴρηται, καταλαβόντες καὶ μόνον ὡς
εἰπεῖν ταύτας θεασάμενοι, σπουδῇ ὅτι μάλιστα πλείστη χρησάμενοι ἐπὶ τὸ στρατόπεδον
ῥμῆσαν καὶ φθάσαντες τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰσπηδᾶν εἰς τὰ βασιλεία κατεθάρρουν,
πεποιθότες ταῖς τοῦ πρεσβυτέρου ἐκείνου προστασίαις, οὐπὲρ ἡ Κωνσταντία τῷ θεοφιλεστάτῳ
Κωνσταντίνῳ ὡς γνησία αὐτοῦ ἀδελφὴ παρέθετο, πλείστης ὅσης θεραπείας καὶ τιμῆς
ἀξιουμένου παρὰ τοῦ βασιλέως.

book 8 ἀλλ' ὅμως καὶ 23 s. S. 104, 13 — 26—S. 162, 20 Johannes? — 28 vgl. S. 160, 15 ff — vgl. S. 159, 33 f
A 2 10 φιλανθρωπίας A 2 12 das αἰννευθύνους von 1. Hd. nachträglich das Wort am Kand
von anderer Hd. wiederholt A 2 20 τὸ βιβλίον Soor.] τοῦ βιβλίου A 2 24 κατὰ> Socr. I κατ'
αὐτοῦς A 2 32 οὐπὲρ attrakiert statt ὄνπερ οὗτος οὐκ ἐθάρρει, ὡς ἤδη προέφην, ἀποκαλύπτειν
τὴν ἔνδοθεν ἐγκειμένην αὐτῷ Ἀρειανὴν αἵρεσιν, θεωρῶν θερμοτάτην περὶ τὰ θεῖα καὶ τὴν τῆς
ἀληθοῦς πίστεως ἀκρίβειαν τὴν τοῦ βασιλέως ψυχὴν.

book 9 τὸν μέντοι Εὐσέβιον σὺν Θεογνίῳ πρὸς τὸν βασιλέα εἰσήγαγε, κρύψαι αὐτοῖς παρεγγυήσας ἐπὶ
τοῦ παρόντος τὴν τῆς ἀσεβοῦς Ἀρείου αἰρέσεως νόσον, πολλά τε ὑπὲρ αὐτῶν τὸν βασιλέα
ἐδυσώπησε αὐτοῖς παρρησίας, μάλιστα Εὐσεβίῳ, τὰ ἐν τῇ συνόδῳ λεχθέντα φρονεῖν αὐτοὺς
μαρτυρομενος.

book 10 Καὶ δὴ τὴν ἀλήθειαν ὁ τῆς ἀληθείας ἀληθῶς ἐχθρὸς ἔλεγεν. ἃ γὰρ ἐκεῖ δυσφημοῦντες
ὑπεγόγγυζον, ταῦτα ὁ θώπαξ φρονεῖν ἔλεγεν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἔμφυτον ἔχων τὸ καλοκάγαθός καὶ
πολλὴν πρὸς τοὺς ἱερωμένους αἰδῶ καὶ τὴν ἀμνησικάκον καρδίαν τοῦ μεγάλου βασιλέως ὁμοῦ
καὶ προφήτου Δαυὶδ κεκτημένος καὶ μήτε ἐν νῷ λαβεῖν ἀνασχόμενος τὰς κατ' αὐτοῦ
τετολμημένας ὑπὸ Εὐσεβίου ἐπιβουλὰς ἐπὶ τοῦ ἀσεβοῦς Λικιννίου, προσεδέξατο αὐτοὺς
εὐμενῶς καὶ εὐλαβῶς ὡς ἱερεῖς τοῦ θεοῦ, καὶ τιμῆς πλείστης ὅσης αὐτοὺς καὶ ἀσπασμοῦ
ἡξίωσε, καὶ συχνότερον ἤκειν αὐτοὺς πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσε.

book 11 τῶν δὲ ὁσημέραι προκοπτόντων εἰς τὴν <πρὸς> τὸν τὰ πάντα ἄριστον βασιλέα Κωνσταντῖνον
παρρησίαν, δυσωποῦσι τὸν πρεσβύτερον ἐκείνον τὸν κατὰ Ἀρειὸν ἄρξασθαι αὐτὸν εἰς τὰς ὑπὲρ
Ἀρείου πρὸς τὸν βασιλέα παρακλήσεις τοῦ ἀξιῶσαι αὐτὸν τῶν αὐτοῦ ὄψεων συστῆναι αὐτῷ
δυνάμενον καὶ δεῖξαι τὰ τῶν ἐν Νικαίᾳ ἀγίων φρονούντων.

book 12

Ὁ δὲ πρεσβύτερος, εἵζας ταῖς Εὐσεβίου καὶ Θεογνίου παρακλήσεσιν, ἄρχεται τῶν ὑπὲρ Ἀρείου πρὸς τὸν βασιλέα λόγων, ὡς ἐκ προσώπου τῶν προρρηθέντων τὰ πλείστα λέγων, ὅτι πᾶσι τοῖς ἐν τῇ συνόδῳ συντίθεσθαι αὐτὸν φάσκουσι καὶ τῇ ἐκεῖσε ἐκφωνηθείσης πίστει ἀρέσκεσθαι. τῷ δὲ βασιλεῖ ξένα κατεφαίνετο τὰ περὶ τοῦ Ἀρείου πράα τοῦ πρεσβυτέρου λεγόμενα.

- book 13 τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πλείστας ἡμέρας, τοῦτο μὲν κατ' ἰδίαν τοῦτο δὲ καὶ παρόντος τὰ Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας· συχνότερον γὰρ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς μετεπέμπετο, οὐ γὰρ ἐμέμνητο τῶν πάλαι κατ' αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἀσεβοῦς Εὐσεβίου τούτου δραματουρηθέντων ὁ πιστότατος βασιλεὺς.
- book 14 τῇ τοίνυν εὐτεχνίᾳ τῶν ἀπατηλῶν αὐτοῦ λόγων ὁ Εὐσέβιος πείθει διὰ τε τοῦ πρεσβυτέρου καὶ δι' ἑαυτοῦ τὸν φιλανθρωπότατον καὶ ἐπεικέστατον βασιλέα κληθῆναι κελεῦσαι παρ' αὐτὸν τὸν Ἄρειον, διαβε- 1 vgl. S. 158f. — 12 vgl. S. 46, 1 — 21— S. 163, 26 Johannes? bei Socr. I 25, 5f. 9— 11 p. 137ff — 32 vgl. o. S. 13 A 2 8 μαρτυρόμενος corr. aus μαρτυράμενος A 2 9 ἐχθρὸς am Rand von späterer Hd. nachgetragen A 2 18 corr. Cer. 21 τοῦ Holl] καὶ A 2 βαιούμενος ἐλθόντα αὐτὸν εἰς πρόσωπον τοῦ εὐσεβοῦς βασιλείως συνάγεσθαι καὶ αὐτὸν πᾶσι τούτοις, οἷς καὶ ἡ σύνοδος καὶ ἡμεῖς, φησί, δεδέμεθα.
- book 15 ἄπιστα καταφαίνεται ταῦτα τῷ βασιλεῖ, ἀλλ' ὑπὸ τῆς προσοῦσης αὐτῷ θεοφιλοῦς ἐπεικειάς καὶ τῆς περὶ τῶν ἐκκλησιῶν ὁμονοίας σπουδῆς ἠπτημένος, ὡς πιστεύσας. τάδε ἔφη πρὸς αὐτούς· »εἰ Ἄρειος συντίθεται τῇ συνόδῳ καὶ ἀληθῶς τὰ ἐκείνης φρονεῖν ἔλοιτο, δίζομαί τε αὐτὸν εἰς πρόσωπον καὶ σὺν τιμῇ ἐκπέμψω εἰς Ἀλεξάνδρειαν«. ταῦτά τε ἔλεγε καὶ διὰ γραμμάτων μετάπεμπτον αὐτὸν ἐπὶ τὸ κοιτάτον γενέσθαι ἐκέλευσεν.
- book 16 Ὁ δὲ Ἄρειος τῶν τοῦ βασιλέως ἀξιωθεὶς γραμμάτων αὐθις φθάσαι τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔσπευσε. συμπαρήν δὲ αὐτῷ καὶ Εὐζώϊος, ὃν σὺν αὐτῷ καθεῖλεν ὁ θεῖος Ἀλέξανδρος ὁ τῆς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν ἐκκλησίας ἐπίσκοπος. ἀναφέρεται δὴτα ἐπὶ τὸν εὐσεβῆ βασιλέα διὰ τοῦ πρεσβυτέρου ἐκ σπουδῆς τῶν περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδέα παρεῖναι τὸν Ἄρειον.
- book 17 δέχεται οὖν αὐτὸν σὺν Εὐζώϊῳ εἰς πρόσωπον καὶ διεπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς, εἰ τῇ ἐν τῇ Νικαέων παρὰ τῶν τριακοσίων ἀγίων πατέρων ἐκτεθείσῃ πίστει συντίθενται ὁ δὲ Ἄρειος ἐνωμότως ἔλεγεν οὕτως αἰεὶ πεπιστευκέναι καὶ πιστεύειν, καθὼς καὶ οἱ ἐν Νικαίᾳ ἅγιοι ἡμῶν πατέρες, καὶ πάντες δὲ οἱ σὺν ἡμῖν οὕτως πιστεύουσιν — ἔλεγε δὲ τοὺς περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδέα καὶ Θεόγνιον τὸν αὐτῆς Νικαίας, ὥσπερ εὐορκῶν πρὸς ἀπάτην καὶ πειθῶ τῆς τοῦ φιλοχρίστου βασιλέως ἀπλότητος.
- book 18 ταῦτα ἐνωμότως τοῦ Ἀρείου εἰπόντος, εἰς ἔκστασιν τὸν θεοφιλέστατον καὶ ἐπεικέστατον βασιλέα ἤγαγεν, ὥστε αὐτὸν εὐθὺς καὶ παραχρήμα εἰς Ἀλεξάνδρειαν μετὰ τιμῆς ἐκπέμψαι τὸν Ἄρειον.
- book 19 καταλαβόντα οὖν αὐτὸν τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὁ ἐκπέμψαι οὐκ ἐδέχετο αὐτόν, αὐτὸν Ἀθανασίου, ὡς μῦθος γὰρ αὐτὸν ἐξετρέπετο.
- book 20 τότε δὴ οἱ περὶ Εὐσέβιον αὐτοῖ τε ἔγραφον ὑπὲρ Ἀρείου καὶ τὸν βασιλέα γράφειν ἐπιπληκτικώτερον Ἀλεξάνδρῳ καὶ Ἀθανασίῳ παρεσκεύαζον.
- book 21 Ἀθανάσιος μὲν οὖν πάντῃ τὸ σέξασθαι Ἄρειον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἀπηγόρευε καὶ τὸν βασιλέα γράφων σὺν τῷ ἐπισκόπῳ ἐδίδασκεν, ἀδύνατον εἶναι λέγων τοὺς ἅπαξ τὴν πίστιν ἀθετήσαντας καὶ ὑπὸ τοσαύτης ἀγίας συνόδου καὶ τῆς σῆς θεοφιλοῦς εὐσεβείας ἀναθεματισθέντας καὶ κατακριθέντας αὐθις ἐξ ἐπιστροφῆς προσλαμ- 23—S. 167, 12 vgl. Vita Athan. 2 p. CXXXVIIIb Montf. — 26 — S. 164 vgl. Socr. I 27, 1—4 p. 143 f A 2 5 möglich auch die Lesung ἠπτημένος A 2 I ἱερεῦσιν Klosterm. nach S. ἱερεὺς εἴη A 2 20 ἡμῶν am Rand von späterer Hd. A 2 27 ὁ Ἀθανάσιος Socr. βάνεσθαι.

book 22

τότε ὁ βασιλεὺς βαρέως ἐνεγκὼν καὶ εἰς ὀργὴν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Εὐσέβιον τὸν Νικομηδεὶα
κινηθεὶς τάδε Ἀθανασίῳ γράφων ἠπέιλεσεν· Μέρος τῆς πρὸς Ἀθανάσιον ἐπιστολῆς τοῦ
βασιλέως.

book 1 »Εχων τοίνυν τῆς ἐμῆς βουλῆς τὸ γνῶρισμα, πᾶσι τοῖς βουλο- >μένοις εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσελθεῖν ἀκώλυτον πάρασχε τὴν εἴσοδον. >ἐὰν γὰρ γνῶ, ὡς κεκώλυκας τινὰς τῆς ἐκκλησιαστικῆς >νους πίστεως ἢ ἀπειρῆξας τοὺς τοιοῦτοις τῆς εἰσόδου, ἀποστελῶ παραχρῆμα τὸν καθαιρήσοντά σε ἐξ ἐμῆς κελεύσεως καὶ τῶν τόπων >μεταστησόντα«.

book 2 Ὅμοίως δὲ καὶ Ἀλεξάνδρῳ τῷ ἐπισκόπῳ ὑπὲρ Ἀρείου τὰ ἴσα ἔγραφεν· Ἐπιστολὴ τοῦ
θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς Ἀλέξανδρον ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας.

book 1 »Εχων τοίνυν τῆς ἐμῆς βουλῆς τὸ γνῶρισμα, πᾶσι τοῖς βουλο- >μένοις εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσελθεῖν ἀκώλυτον πάρασχε τὴν εἴσοδον. >ἐὰν γὰρ γνῶ, ὡς κεκώλυκας τινὰς τῆς ἐκκλησιαστικῆς >νους πίστεως ἢ ἀπειρῆξας τοὺς τοιούτοις τῆς εἰσόδου, ἀποστελῶ παραχρῆμα τὸν καθαιρήσοντά σε ἐξ ἐμῆς κελεύσεως καὶ τῶν τόπων >μεταστησοντα«.

book 1 »Νικητῆς Κωνσταντῖνος Μέγιστος Σεβαστὸς πατρὶ Ἀλεξάνδρῳ >ἐπισκόπῳ.

book 2 >Καὶ νῦν ἄρα ὁ παμμίαιρος φθόνος ἀνοσίοις ὑπερθέσεως σοφίσμα- >σιν ἀνθυλακτῆσει· τί οὖν πρὸς τὸ παρόν; ἕτερα παρὰ τὰ ὑπὸ τοῦ >ἀγίου πνεύματος δι' ὑμῶν κεκριμένα δογματίσομεν, ἀδελφεὲ τιμιώ- >τατε;

book 3 Ἄρειον Ἄρειον ἐκεῖνον λέγω πρὸς ἐμὲ τὸν Σεβαστὸν ἐλθεῖν >ἐκ παρακλήσεως πλείστων ὄσων, ἐκεῖνα φρονεῖν περὶ τῆς καθολικῆς >πίστεως ἡμῶν ἐπγγελλόμενον, ἃπερ ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ >δι ὑμῶν ὠρίσθη καὶ ἐκρατύνθη, παρόντος καὶ συνορίζοντα κάμου >τοῦ ὑμετέρου συνθεράποντος.

book 4 παραχρήμα οὖν οὗτος ἅμα σὺν Εὐ- >ζωΐῳ, γνόντες δηλονότι τὴν τοῦ βασιλικοῦ προστάγματος βούλησιν >ἀφίκοντο πρὸς ἡμᾶς, διελέχθην οὖν αὐτοῖς παρόντων πλειόνων >περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς. ἐγὼ εἶμι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὃς τὸν >νοῦν τὸν ἑαυτοῦ μετὰ πίστεως εἰλικρινοῦς ἀνέθηκα τῷ θεῷ· ἐγὼ >εἶμι ὁ ὑμέτερος συνθεράπων, ὃς πᾶσαν τὴν περὶ ἧς ἡ . . . καὶ ὁμονοίας >ἐπαήρημαι φροντίδα.

book 5 καὶ μεθ' ἕτερα· ἀπέστειλα τοιγαροῦν οὐ >μόνον ἀναμνησέσκων, ἀλλὰ καὶ ἀξιῶν ὑποδέξασθαι τοὺς ἀνθρώπους >ίκετεύοντας. εἴπερ οὖν τῆς ἐν Νικαίᾳ ἐκτεθείσης ἀρθῆς καὶ εἰς αἰὶ >ζώσης ἀποστολικῆς πίστεως ἀντιποιοιμένους αὐτοὺς εὗρητε — τοῦτο >γὰρ καὶ ἐφ' ἡμῶν φρονεῖν διεβεβαίωσαντο — προνοήσατε πάντων, 15—S. 165, 6 Johannes? vgl, Rhein. Mus. LXI, 44 ff A 2 2 γράφ(ον Socr.) γράφειν A 2 29 Unleserliche Stelle; etwa ἡμετέρας εἰρήνης A 2 vgl. 165, 5 33 εὗρητε mit iota adscr. A2 >παρακαλῶ. ἐὰν γὰρ τούτων ποιήσητε πρόνοιαν, τὰ μίση τῇ ὁμο->νοίᾳ νικήσητε ἄν.

book 6 ἐπικουρήσατε οὖν, παρακαλῶ, τῇ ὁμοιοίᾳ, >συνεισενέγκατε τὰ τῆς φιλίας καλὰ πρὸς τοὺς τὰ τῆς πίστεως >διακρινομένους, ποιήσατέ με ἀκοῦσαι ταῦτα, ἅπερ βούλομαι καὶ >θυμῶ, τὴν τῶν πάντων ὑμῶν εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν. ὁ θεὸς >διαφυλάξει, πάτερ τιμιώτατε«.

book 7 Τοῦτα ἔγραφεν ὁ βασιλεύς, τοῦ λυσιτελοῦς γινόμενος καὶ μὴ βουλόμενος τὴν ἐκκλησίαν διασπᾶσθαι, τοὺς γὰρ πάντας ἐπὶ τὴν ὁμόνοιαν ἄγειν ἐσπούδαζε.

book 8 Δεξάμενος δὲ ὁ θεῖος Ἀλέξανδρος τὰ τοῦ βασιλέως γράμματα καὶ ὀλίγον ἐπιβιώσας χρόνον μακαρίῳ τέλει μεταλλάττει τὸν βίον, ἐπισκοπήσας τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν τὰ ὅλα ἔτη ἰς πρὸ μὲν τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου ἔτη θ' ἡμῖνα ἵνα καὶ τὰ ἐν τῇ συνόδῳ ἔτη τρία μῆνας ζ' καὶ μετὰ τὴν σύνοδον ἔτη γ' μῆνας ἐ', τὰ πάντα ἔτη ἰς.

book 9

Ἀθανάσιος δὲ τῆς ἱερωσύνης τὴν λειτουργίαν ὑπεδέξατο· οἷος δὲ ἦν νουνεχεῖα καὶ τῇ εὐσεβείᾳ καὶ τῇ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν διατυπώσει, τὰ ἐξῆς ἡμῖν δηλώσει.

book 10 γνόντες τοίνυν οἱ αἵρετικοί, ὅτι τῆς ἐκκλησίας ἐξάρχει ὁ θεῖος Ἀθανάσιος, τὰ μὲν πρῶτα συνέπεσον, αὐτῆς δὲ οὕτως αὐτῷ μιᾷ γνώμῃ συμβάλλουσιν, ὥστε, εἰ χρή λέγειν, τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ ἐκ τῆς γῆς περιελεῖν, καθὼς οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ τοῦ Χριστοῦ ἐλογίσαντο. παραχρήμα γὰρ βασιλικαῖς κατ' αὐτοῦ διατάξεσι χρῆσασθαι τὸν θεοφιλέστατον βασιλέα πείθειν ἐσπούδαζον.

book 11 Χρὴ δὲ ἡμᾶς πρῶτον περὶ τῆς ἐκ παιδὸς διαγωγῆς τοῦ ἀνδρὸς μικρὰ διηγήσασθαι. τοῦ γοῦν μακαρίου Ἀλεξάνδρου μετὰ τὸν μακάριον Ἀχιλλᾶν τὴν ἀρχὴν τῆς ἱερωσύνης ἐχειρισθέντος καὶ τὸν κληρὸν μετὰ τὴν τοῦ ἁγίου Πέτρου τοῦ ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος σύναξιν τῆς ἀθλήσεως αὐτοῦ εἰς ἐστίαν προτρεψαμένου καὶ ἕως ἂν συναθροισθῶσιν, ἐστὼς ἐξ ἀπόπτου ὁρᾷ παῖδας κανόνι παίγνιον ὑπείσελθόντας.

book 12 ἦν δὲ ὁ οἶκος πρὸς θάλασσαν τετραμμένος, ἥς παρὰ τὰς ὄχθας ἔπαιζον οἱ ἱεροὶ παῖδες, ἐν οἷς ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος καὶ συνήλυδες ἄλλοι πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι, οἱ καὶ προσῆγον αὐτῷ παῖδας κατηχουμένους ἐπὶ τῷ αὐτοῦς ὑπ' αὐτοῦ· οὐς πάντας τύπῳ ἐκκλησιαστικῷ βαπτίσας ὡς ἐπίσκοπος ὁ Ἀθανάσιος ἠβούλετο λόγον αὐτοῖς διδασκαλικὸν προσ-

book 13 ενεγκεῖν. ἐκστὰς οὖν ἐπὶ τοῖς γινομένοις ὁ θεῖος Ἀλέξανδρος, ἄγεσθαι πρὸς αὐτὸν κελεύει τοὺς παῖδας· καὶ ἐπιγνοὺς ἅπαντα ὡς ἐγένοντο γνώμῃ τῶν σὺν αὐτῷ κληρικῶν τοὺς μὲν βαπτισθέντας παῖδας σφραγίσας τῇ ἐν Χριστῷ σφραγίδι καὶ ἐπιχρίσας τοῖς ἁγίου τοῦ σωτηρίου βαπτίσματος συμβόλοις ἐτελείωσε· τὸν δὲ Ἀθανάσιον τοῖς γονεῦσιν αὐτοῦ Ἀθανασίου συγκαλέσας παρέθετο, παιδεῦσαι γράμματα κελεύσας καὶ ἐν κυρίῳ προβιβάζειν ὅτι μάλιστα, προβάντα δὲ αὐτὸν ἀποδοῦναι αὐτῷ, μᾶλλον δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκέλευσεν, ὡς ἡ Ἄννα φησὶ τὸν Σαμουὴλ προσήγαγεν.

book 14 προβάντος οὖν τοῦ καιροῦ προσφέρουσιν οἱ γονεῖς τῷ ἐπισκόπῳ Ἀλεξάνδρῳ τὸν Ἀθανάσιον, ᾧπερ εὐθέως ὁ ἐπίσκοπος τὸ ἱερατικὸν ἐφοῦδ' περιτίθῃσι, νέον αὐτὸν Σαμουὴλ τῇ ἐκκλησίᾳ προβιβάζων εἰς ἄμυναν τῶν ἀληθῶς ἀλλοφύλων. καὶ γὰρ πολλοὺς ἀγῶνας ὑπέμεινεν ὑπὲρ τῶν αἵρετικῶν, οἵτινες καὶ συνωμοσίαν ποιήσαντες <ἦσαν> οὐ τεσσαράκοντα ἄνδρες μόνον κατὰ τὸν ἱερὸν ἀπόστολον Παῦλον, ἀλλὰ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν αἵρετικῶν, μάλιστα τῶν Ἀρειομανιτῶν, τὸ ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, τοῦ Ἀθανασίου μετὰ τοῦ Δαυὶδ ψάλλοντος καὶ λέγοντος

book 15 «ἐὰν παρατάξῃται ἐπ' ἐμὲ παρεμβολή, οὐ φοβηθήσεται ἡ καρδία μου· ἐὰν ἐπαναστῇ ἐπ' ἐμὲ πόλεμος, ἐν ταύτῃ ἐγὼ ἐλπίζω στέφανον νίκης περιθέσθαι», δηλαδὴ ποθήσας λαβεῖν παρὰ κυρίου τοῦ καὶ πρὸς αὐτὸν εἰρηκότος »θάρσει, καὶ μὴ φοβοῦ· ὅτι ἐγὼ εἰμι μετὰ σοῦ, καὶ οὐ προσθήσει τις τοῦ κακῶσαί σε«.

book 16 Ἐπειδὴ οὖν τὰ πολλὰ τῶν συμβηκότων αὐτῷ ὑφηγήσασθαι φεύγομεν, μήπως κόπον ἐμποιήσωμεν τοῖς ἐντευξομένοις τῷδε τῷ γράμματι τὸν λόγον μηκύνοντες (ἅπειρα γὰρ εἰσιν ἅπερ ὑπέστη διωκόμενος ὑπὸ τῶν ἀσεβεστάτων αἵρετικῶν) ταῖς ἐπισημοτέραις αὐτοῦ πράξεσιν ἀρκεσθῆσόμεθα, αἱ καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς γνωρίμοις τοῦ ἀνδρὸς ἄδονται.

book 17 Παραυτὰ γὰρ εὐθὺς προστάντος αὐτοῦ, ὥσπερ ἔφαμεν, τῆς ἐκκλησίας, οἱ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας ἀπεχθῶς λίαν πρὸς αὐτὸν τὸν Ἀθανάσιον ἔχοντες, τότε δὴ καιρὸν εὐκαιρὸν τοῦ ἰδίου σκοποῦ τὴν τοῦ βασιλέως κατὰ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου λύπην λαβόντες, ὡς ἐνόμιζον, πάντα κατ' αὐτοῦ τολμῶντες ἐκύκων ἀποκινῆσαι αὐτὸν τῆς ἐπισκοπῆς σπουδάζοντες, καταψηφιζόμενοι τοῦ ἀνδρὸς ὡς ἀναξίως ὑπείσελθόντος τὴν ἱερωσύνην. οὕτω γὰρ μόνως ἤλπιζον τὴν Ἀρειανὴν δόξαν κρατήσῃν, εἰ Ἀθανάσιον ἐκποδῶν ποιήσουσι.

- book 18 Συμφράττονται οὖν κατ' αὐτοῦ οἱ προρρηθέντες τῆς Ἀρειανικῆς ἀσεβοῦς αἰρέσεως Ὀσίωνα Εὐαίμονα Καλλίνικον, καὶ διαφόρους κατηγορίας κατὰ τοῦ θείου Ἀθανασίου δι' αὐγῶν ἐκίνησαν. καὶ πρῶτον μὲν, ὅτι Ἀθανάσιος, φησί, ὑπείσελθὼν τὴν ἐπισκοπὴν λινὴν ἐσθῆτα τελεῖν τοὺς Αἰγυπτίους τῇ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ ἐκέλευσε· δευτέραν ἐπισυρράπτουσιν διαβολὴν τῆς προτέρας χείρονα, ὅτι Ἀθανάσιος τοῖς τοῦ βασιλέως προσταγμασι Φιλουμένῳ τινί, φησί, γλωσσόκομον ἔπεμψε πλήρης χρυσοῦ πρὸς ἀντίστασιν τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου.
- book 19 τρίτον Ἰσχύρας τις οὕτω καλούμενος πρᾶγμα ὑπέδου πολλῶν θανάτων ἄξιον· οὐδέπω γάρ ποτε ἱερωσύνης τυχὼν τὸ τοῦ πρεσβυτέρου ὄνομα ἑαυτῷ περιθεὶς τὰ ἱερέων πράττειν ἐτόλμησεν ἐν ταῖς κώμαις τοῦ λεγομένου Μαρεώτου. ἐν τούτῳ δὴ καὶ ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ ἐπίσκοπος, καταλαβὼν τὸν Μαρεώτην, τὰς ἐκεῖσε ἐκκλησίας ἐπεσκέπτετο, καὶ μαθὼν τὰ περὶ Ἰσχύραν ἀποστέλλει Μακάριον τὸν πρεσβύτερον ἐποπεῦσαι, εἰ ἀληθῆ εἰσὶ τὰ λεγόμενα. ὅθεν φωραθεὶς ὁ Ἰσχύρας, ἀποδρὰς ἐκεῖθεν φυγῇ τε εὐτόνῳ χρησάμενος, καταλαμβάνει τὴν Νικομήδειαν καὶ Προσφεύγει τοῖς περὶ Εὐσέβιον.
- book 20 οἱ δὲ μίσει τῷ πρὸς Ἀθανάσιον δέχονται μὲν αὐτὸν ὡς πρεσβύτερον, ἐπαγγέλλονται δὲ καὶ τῇ τῆς ἐπισκοπῆς ἀξίᾳ τιμῆσαι, εἶγε κατηγορίαν ἐνστήσασθαι κατὰ Ἀθανασίου ἀνέξεται. ὁ δὲ καττῦει ταῦτα, ὅτι Μακάριος ὡς πρεσβύτερος Ἀθανασίου ἀποσταλεὶς, φησί, παρὰ Ἀθανασίου, ἔφοδον ποιήσας [ἐν] τῇ ἐκκλησίᾳ ἡμῶν ἐν τῷ Μαρεώτῃ καὶ εἰσπηδήσας εἰς τὸ θυσιαστήριον, ἀνέτρεψε μὲν τὴν τράπεζαν τὴν ἁγίαν ποτήριόν τε κατέαξε μυστικὸν καὶ τὰ ἱερὰ βιβλία κατέκαυσε.
- book 21 ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τὸν βασιλέα διδάσκουσιν οἱ προρρηθέντες κατήγοροι διὰ τῶν περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας, εἰς ὀργὴν κινοῦντες αὐτὸν κατὰ Ἀθανασίου, καὶ ὅτι τὸ θεῖον γράμμα δεξάμενος οὐ προσήκατο καὶ Ἀρειον οὐκ ἐδέξατο τῆς σῆς εὐσεβείας τὴν πίστιν, ὡς ἀκούσαντα τὸν βασιλέα τὰ κατὰ Ἀθανασίου λεγόμενα ἐκπλαγῆναι αὐτόν, ὥστε παρευθὺς κελεῦσαι αὐτόν ἥσκειν τάχιστα πρὸς αὐτὸν Ἀθανάσιον τὸν ἐπίσκοπον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.
- book 22 ὁ δὲ ἀφικόμενος καὶ τὸν βασιλέα θεασάμενος, διήλεγξε τῶν συκοφαντῶν τὸ ψεῦδος καὶ τὸν βασιλέα ἐπληροφόρησε.
- book 23 καὶ γράμμασι βασιλικοῖς ὀχυρωθεὶς μετὰ τιμῆς ὅτι μάλιστα πλείστης τοῦ πιστοτάτου βασιλέως ἐπὶ Ἀλεξάνδρειαν πέμπεται- 25—32 Johannes? — 32—S. 168, 3 vgl. Thdt. I 26, 5 A 2 2 Ἰσίονα Vita Atb, διὰ Ἰσίωνος od. Ἑσίωνος Socr. 7 πράγμασι Socr. 11 ἱερέως Vita Ath. Socr. 15 πρεσβύτερον Vita Ath. vgl. u. Z. 21] ἐπίσκοπον A 2 20 ἀναδέχεται Vita Ath. 21 M. ὁ πρεσβ. ἀποσταλεὶς Vita Ath. 22 ἐν > Vita 24 τε A2] δὲ Socr. καὶ . . . δὲ Vita Ath. καὶ τὴν θεόθεν αὐτῷ ἐγχειρισθεῖσαν ἐκκλησίαν κατέλαβε. δηλοῖ δὲ ταῦτα καὶ τὰ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως γράμματα, ἃ πρὸς τὴν Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίαν ἐπέστειλεν, ὧν τὰ τελευταῖα ἐνθήσω τῇδε τῇ συγγραφῇ.
- book 24 Ἄλλ' ἐμοὶ μηδεὶς τῶν ἐντυγχανόντων τῷδε τῷ συγγράμματι διαμέμψεται ὡς τὴν ὅλην ἐπιστολὴν τῷ τῇδε ἱστορίας λόγῳ μὴ συνάψαντι. τοὺς γὰρ περὶ τούτων πάντας συγγραφεῖς διερευνησάμενος οὐχ εὖρον ὅλην ὑπ' αὐτῶν συγγραφεῖσαν. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ γὰρ καὶ ἄλλας πλείστας ὅσας ἐπιστολάς ὡς ἐν ἐπιτόμῳ φανεράν τινα μοῖραν αὐτῶν ἐν ταῖς ὑπ' αὐτῶν σπουδασθείσας ἱστορίαις ἐγράφοντο. ὅθεν πλεῖον πάντων ὑμῶν ὑπεραλγῶ περὶ τούτου.
- book 25 ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανάγωμεν, τὸ τέλος τῆς προρρηθείσης ἐπιστολῆς τῇδε τῇ ἱστορίᾳ ἐγχαράττοντες, ὡς ὁ λόγος ἐπήγγελται. ἐγράφη δὲ οὕτως· Τέλος ἐπιστολῆς τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ὑπὲρ Ἀθανασίου συγγραφείσης τῇ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ.
- book 1 »Νικητῆς Κωνσταντίνος Μέγιστος Σεβαστὸς πατρὶ Ἀλεξάνδρῳ >ἐπισκόπῳ.
- book 2

Ἄρειον Ἄρειον ἐκεῖνον λέγω πρὸς ἐμὲ τὸν Σεβαστὸν ἐλθεῖν >ἐκ παρακλήσεως πλείστων ὄσων, ἐκεῖνα φρονεῖν περὶ τῆς καθολικῆς >πίστεως ἡμῶν ἐπγγελλόμενον, ἅπερ ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ >δὶ ὑμῶν ὠρίσθη καὶ ἐκρατύνη, παρόντος καὶ συνορίζοντας κάμου >τοῦ ὑμετέρου συνθεράποντος.

book 3 παραχρῆμα οὖν οὗτος ἅμα σὺν Εὐ- >ζώῳ, γνόντες δηλονότι τὴν τοῦ βασιλικοῦ προστάγματος βούλησιν >ἀφίκοντο πρὸς ἡμᾶς. διελέχθη οὖν αὐτοῖς παρόντων πλειόνων >περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς. ἐγὼ εἰμι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὃς τὸν >νοῦν τὸν ἑαυτοῦ μετὰ πίστεως εἰλικρινοῦς ἀνέθηκα τῷ θεῷ· ἐγὼ >εἰμι ὁ ὑμέτερος συνθεράπων, ὃς πᾶσαν τὴν περὶ ἧς ἡ . . . καὶ ὁμονοίας >ἐπαήρημαι φροντίδα.

book 4 καὶ μεθ' ἑτεραῖ ἀπέστειλα τοιγαροῦν οὐ >μόνον ἀναμιμνήσκων, ἀλλὰ καὶ ἀξιῶν ὑποδέξασθαι τοὺς ἀνθρώπους >ἰκετεύοντας. εἴπερ οὖν τῆς ἐν Νικαίᾳ ἐκτεθείσης ἀρθῆς καὶ εἰς ἀεὶ >ζώσης ἀποστολικῆς πίστεως ἀντιποιοιμένους αὐτοὺς εὗρητε — τοῦτο >γὰρ καὶ ἐφ' ἡμῶν φρονεῖν διεβεβαίωσαντο — προνοήσατε πάντων, 15—S. 165, 6 Johannes? vgl, Rbein. Mus. LXI, 44 ff A 2 2 γράφ(ον Socr.] γράφειν A 2 29 Unleserliche Stelle; etwa ἡμετέρας εἰρήνης A 2 vgl. 165, 5 33 εὗρητε mit iota adscr. A2 >παρακαλῶ. ἐὰν γὰρ τούτων ποιήσητε πρόνοιαν, τὰ μίση τῇ ὁμο- >νοίᾳ νικήσητε ἅν.

book 5 ἐπικουρήσατε οὖν, παρακαλῶ, τῇ ὁμονοίᾳ, >συνεισενέγκατε τὰ τῆς φιλίας καλὰ πρὸς τοὺς τὰ τῆς πίστεως >διακρινομένους, ποιήσατέ με ἀκοῦσαι ταῦτα, ἅπερ βούλομαι καὶ >θυμῶ, τὴν τῶν πάντων ὑμῶν εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν. ὁ θεὸς >διαφυλάξει, πάτερ τιμιώτατε«.

book 6 Τοῦτα ἔγραφεν ὁ βασιλεὺς, τοῦ λυσιτελοῦς γινόμενος καὶ μὴ βουλόμενος τὴν ἐκκλησίαν διασπᾶσθαι, τοὺς γὰρ πάντας ἐπὶ τὴν ὁμόνοιαν ἄγειν ἐσπούδαζε.

book 7 Δεξάμενος δὲ ὁ θεῖος Ἀλέξανδρος τὰ τοῦ βασιλέως γράμματα καὶ ὀλίγον ἐπιβιώσας χρόνον μακαρίῳ τέλει μεταλλάττει τὸν βίον, ἐπισκοπήσας τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν τὰ ὅλα ἔτη ἰς· πρὸ μὲν τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου ἔτη θ' ἡμῶν ἵνα καὶ τὰ ἐν τῇ συνόδῳ ἔτη τρία μῆνας ς' καὶ μετὰ τὴν σύνοδον ἔτη γ' μῆνας ε', τὰ πάντα ἔτη ἰς·

book 8 Ἀθανάσιος δὲ τῆς ἱερωσύνης τὴν λειτουργίαν ὑπεδέξατο· οἷος δὲ ἦν νουνεχεῖα καὶ τῇ εὐσεβείᾳ καὶ τῇ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν διατυπώσει, τὰ ἐξῆς ἡμῖν δηλώσει.

book 9 γνόντες τοίνυν οἱ αἰρετικοί, ὅτι τῆς ἐκκλησίας ἐξάρχει ὁ θεῖος Ἀθανάσιος, τὰ μὲν πρῶτα συνέπεσον, αὐθις δὲ οὕτως αὐτῷ μιᾷ γνώμῃ συμβάλλουσιν, ὥστε, εἰ χρή λέγειν, τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ ἐκ τῆς γῆς περιελεῖν, καθὼς οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ τοῦ Χριστοῦ ἐλογίσαντο. παραχρῆμα γὰρ βασιλικαῖς κατ' αὐτοῦ διατάξεσι χρήσασθαι τὸν θεοφιλέστατον βασιλέα πείθειν ἐσπούδαζον.

book 10 Χρὴ δὲ ἡμᾶς πρῶτον περὶ τῆς ἐκ παιδὸς διαγωγῆς τοῦ ἀνδρὸς μικρὰ διηγῆσασθαι. τοῦ γοῦν μακαρίου Ἀλεξάνδρου μετὰ τὸν μακάριον Ἀχιλλᾶν τὴν ἀρχὴν τῆς ἱερωσύνης ἐγχειρισθέντος καὶ τὸν κλῆρον μετὰ τὴν τοῦ ἀγίου Πέτρου τοῦ ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος σύναξιν τῆς ἀθλήσεως αὐτοῦ εἰς ἐστίαν προτρεψαμένου καὶ ἕως ἂν συναθροισθῶσιν, ἐστὼς ἐξ ἀπόπτου ὁρᾷ παῖδας κανόνι παίγνιον ὑπείσελθόντας.

book 11 ἦν δὲ ὁ οἶκος πρὸς θάλασσαν τετραμμένος, ἧς παρὰ τὰς ὄχθας ἔπαιζον οἱ ἱεροὶ παῖδες, ἐν οἷς ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος καὶ συνήλυδες ἄλλοι πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι, οἱ καὶ προσῆγον αὐτῷ παῖδας κατηγουμένους ἐπὶ τῷ αὐτοῦς ὑπ' αὐτοῦ· οὐς πάντας τύπῳ ἐκκλησιαστικῷ βαπτίσας ὡς ἐπίσκοπος ὁ Ἀθανάσιος ἠβούλετο λόγον αὐτοῖς διδασκαλικὸν προσ-

book 12 ενεγκεῖν. ἐκστὰς οὖν ἐπὶ τοῖς γινομένοις ὁ θεῖος Ἀλέξανδρος, ἄγεσθαι πρὸς αὐτὸν κελεύει τοὺς παῖδας· καὶ ἐπιγνοὺς ἅπαντα ὡς ἐγένοντο γνώμῃ τῶν σὺν αὐτῷ κληρικῶν τοὺς μὲν βαπτισθέντας παῖδας σφραγίσας τῇ ἐν Χριστῷ σφραγίδι καὶ ἐπιχρίσας τοῖς ἀγίου τοῦ σωτηρίου

βαπτίσματος συμβόλοις ἐτελείωσε· τὸν δὲ Ἀθανάσιον τοῖς γονεῦσιν αὐτοῦ Ἀθανασίου συγκαλέσας παρέθετο, παιδεῦσαι γράμματα κελεύσας καὶ ἐν κυρίῳ προβιβάζειν ὅτι μάλιστα, προβάντα δὲ αὐτὸν ἀποδοῦναι αὐτῷ, μᾶλλον δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκέλευσεν, ὡς ἡ Ἄννα φησὶ τὸν Σαμουὴλ προσήγαγεν.

book 13 προβάντος οὖν τοῦ καιροῦ προσφέρουσιν οἱ γονεῖς τῷ ἐπισκόπῳ Ἀλεξάνδρῳ τὸν Ἀθανάσιον, ᾧπερ εὐθέως ὁ ἐπίσκοπος τὸ ἱερατικὸν ἐφοῦδ περιτίθησι, νέον αὐτὸν Σαμουὴλ τῇ ἐκκλησίᾳ προβιβάζων εἰς ἄμυναν τῶν ἀληθῶς ἀλλοφύλων. καὶ γὰρ πολλοὺς ἀγῶνας ὑπέμεινεν ὑπὲρ τῶν αἰρετικῶν, οἵτινες καὶ συνωμοσίαν ποιήσαντες <ἦσαν> οὐ τεσσαράκοντα ἄνδρες μόνον κατὰ τὸν ἱερὸν ἀπόστολον Παῦλον, ἀλλὰ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν αἰρετικῶν, μάλιστα τῶν Ἀρειομανιτῶν, τὸ ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, τοῦ Ἀθανασίου μετὰ τοῦ Δαυὶδ ψάλλοντος καὶ λέγοντος·

book 14 «ἐὰν παρατάξῃται ἐπ' ἐμὲ παρεμβολή, οὐ φοβηθήσεται ἡ καρδιά μου· ἐὰν ἐπαναστῇ ἐπ' ἐμὲ πόλεμος, ἐν ταύτῃ ἐγὼ ἐλπίζω στέφανον νίκης περιθέσθαι», δηλαδὴ ποθήσας λαβεῖν παρὰ κυρίου τοῦ καὶ πρὸς αὐτὸν εἰρηκότος· »θάρσει, καὶ μὴ φοβοῦ· ὅτι ἐγὼ εἰμι μετὰ σοῦ, καὶ οὐ προσθήσει τις τοῦ κακῶσαί σε».

book 15 Ἐπειδὴ οὖν τὰ πολλὰ τῶν συμβηκότων αὐτῷ ὑφηγήσασθαι φεύγομεν, μήπως κόπον ἐμποιήσωμεν τοῖς ἐντευξομένοις τῷδε τῷ γράμματι τὸν λόγον μηκύνοντες (ἅπειρα γὰρ εἰσιν ἅπερ ὑπέστη διωκόμενος ὑπὸ τῶν ἀσεβεστάτων αἰρετικῶν) ταῖς ἐπισημοτέραις αὐτοῦ πράξεσιν ἀρκεσθῆσόμεθα, αἱ καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς γνωρίμοις τοῦ ἀνδρὸς ἄδονται.

book 16 Παραυτὰ γὰρ εὐθὺς προστάντος αὐτοῦ, ὥσπερ ἔφαμεν, τῆς ἐκκλησίας, οἱ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας ἀπεχθῶς λίαν πρὸς αὐτὸν τὸν Ἀθανάσιον ἔχοντες, τότε δὴ καιρὸν εὐκαιρον τοῦ ἰδίου σκοποῦ τὴν τοῦ βασιλέως κατὰ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου λύπην λαβόντες, ὡς ἐνόμιζον, πάντα κατ' αὐτοῦ τολμῶντες ἐκύκων ἀποκινῆσαι αὐτὸν τῆς ἐπισκοπῆς σπουδάζοντες, καταψηφιζόμενοι τοῦ ἀνδρὸς ὡς ἀναξίως ὑπείσελθόντος τὴν ἱερωσύνην. οὕτω γὰρ μόνως ἤλπιζον τὴν Ἀρειανὴν δόξαν κρατήσειν, εἰ Ἀθανάσιον ἐκποδῶν ποιήσουσι.

book 17 Συμφράττονται οὖν κατ' αὐτοῦ οἱ προρρηθέντες τῆς Ἀρειανικῆς ἀσεβοῦς αἰρέσεως Ὀσίωνα Εὐαίμονα Καλλίνικον, καὶ διαφόρους κατηγορίας κατὰ τοῦ θείου Ἀθανασίου δι' αὐγῶν ἐκίνησαν. καὶ πρῶτον μὲν, ὅτι Ἀθανάσιος, φησί, ὑπείσελθὼν τὴν ἐπισκοπὴν λινὴν ἐσθῆτα τελεῖν τοὺς Αἰγυπτίους τῇ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ ἐκέλευσε· δευτέραν ἐπισυρράπτουσιν διαβολὴν τῆς προτέρας χείρονα, ὅτι Ἀθανάσιος τοῖς τοῦ βασιλέως προστάγμασι Φιλουμένῳ τινί, φησί, γλωσσόκομον ἔπεμψε πληρὴς χρυσοῦ πρὸς ἀντίστασιν τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου·

book 18 τρίτον Ἰσχύρας τις οὕτω καλούμενος πρᾶγμα ὑπέδου πολλῶν θανάτων ἄξιον· οὐδέπω γὰρ ποτε ἱερωσύνης τυχὼν τὸ τοῦ πρεσβυτέρου ὄνομα ἑαυτῷ περιθεῖς τὰ ἱερέων πράττειν ἐτόλμησεν ἐν ταῖς κώμαις τοῦ λεγομένου Μαρεώτου. ἐν τούτῳ δὴ καὶ ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ ἐπίσκοπος, καταλαβὼν τὸν Μαρεώτην, τὰς ἐκεῖσε ἐκκλησίας ἐπεσκέπτετο, καὶ μαθὼν τὰ περὶ Ἰσχύραν ἀποστέλλει Μακάριον τὸν πρεσβύτερον ἐποπεῦσαι, εἰ ἀληθῆ εἰσὶ τὰ λεγόμενα. ὅθεν φωραθεὶς ὁ Ἰσχύρας, ἀποδρὰς ἐκεῖθεν φυγῇ τε εὐτόνῳ χρησάμενος, καταλαμβάνει τὴν Νικομήδειαν καὶ Προσφεύγει τοῖς περὶ Εὐσέβιον.

book 19 οἱ δὲ μίσει τῷ πρὸς Ἀθανάσιον δέχονται μὲν αὐτὸν ὡς πρεσβύτερον, ἐπαγγέλλονται δὲ καὶ τῇ τῆς ἐπισκοπῆς ἀξίᾳ τιμῆσαι, εἶγε κατηγορίαν ἐνστήσασθαι κατὰ Ἀθανασίου ἀνέξεται. ὁ δὲ καττῦει ταῦτα, ὅτι Μακάριος ὡς πρεσβύτερος Ἀθανασίου ἀποσταλείς, φησί, παρὰ Ἀθανασίου, ἔφοδον ποιήσας [ἐν] τῇ ἐκκλησίᾳ ἡμῶν ἐν τῷ Μαρεώτῃ καὶ εἰσπηδήσας εἰς τὸ θυσιαστήριον, ἀνέτρεψε μὲν τὴν τράπεζαν τὴν ἁγίαν ποτήριόν τε κατέαξε μυστικὸν καὶ τὰ ἱερὰ βιβλία κατέκαυσε.

- book 20 ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τὸν βασιλέα διδάσκουσιν οἱ προρρηθέντες κατήγοροι διὰ τῶν περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας, εἰς ὀργὴν κινοῦντες αὐτὸν κατὰ Ἀθανασίου, καὶ ὅτι τὸ θεῖον γράμμα δεξάμενος οὐ προσήκατο καὶ Ἄρειον οὐκ ἐδέξατο τῆς σῆς εὐσεβείας τὴν πίστιν, ὡς ἀκούσαντα τὸν βασιλέα τὰ κατὰ Ἀθανασίου λεγόμενα ἐκπλαγῆναι αὐτόν, ὥστε παρευθὺς κελεῦσαι αὐτόν ἥσκειν τάχιστα πρὸς αὐτὸν Ἀθανάσιον τὸν ἐπίσκοπον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.
- book 21 ὁ δὲ ἀφικόμενος καὶ τὸν βασιλέα θεασάμενος, διήλεγξε τῶν συκοφαντῶν τὸ ψεῦδος καὶ τὸν βασιλέα ἐπληροφόρησε.
- book 22 καὶ γράμμασι βασιλικοῖς ὀχυρωθεὶς μετὰ τιμῆς ὅτι μάλιστα πλείστης τοῦ πιστοτάτου βασιλέως ἐπὶ Ἀλεξάνδρειαν πέμπεται- 25—32 Johannes? — 32—S. 168, 3 vgl. Thdt. I 26, 5 A 2 2 Ἰσίονα Vita Atb, διὰ Ἰσίωνος od. Ἑσσίωνος Socr. 7 πράγμασι Socr. 11 ἱερέως Vita Ath. Socr. 15 πρεσβύτερον Vita Ath. vgl. u. Z. 21] ἐπίσκοπον A 2 20 ἀναδέχεται Vita Ath. 21 M. ὁ πρεσβ. ἀποσταλεὶς Vita Ath. 22 ἐν > Vita 24 τε A2] δὲ Socr. καὶ . . . δὲ Vita Ath. καὶ τὴν θεόθεν αὐτῷ ἐγχειρισθεῖσαν ἐκκλησίαν κατέλαβε. δημοῖ δὲ ταῦτα καὶ τὰ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως γράμματα, ἃ πρὸς τὴν Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίαν ἐπέστειλεν, ὧν τὰ τελευταῖα ἐνθήσω τῇδε τῇ συγγραφῇ.
- book 23 Ἄλλ' ἐμοὶ μηδεὶς τῶν ἐντυγχανόντων τῷδε τῷ συγγράμματι διαμέμψεται ὡς τὴν ὅλην ἐπιστολὴν τῷ τῇδε ἱστορίας λόγῳ μὴ συνάψαντι. τοὺς γὰρ περὶ τούτων πάντας συγγραφεῖς διερευνησάμενος οὐχ εὖρον ὅλην ὑπ' αὐτῶν συγγραφεῖσαν. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ γὰρ καὶ ἄλλας πλείστας ὅσας ἐπιστολάς ὡς ἐν ἐπιτόμῳ φανεράν τινα μοῖραν αὐτῶν ἐν ταῖς ὑπ' αὐτῶν σπουδασθείσας ἱστορίαις ἐγράφοντο. ὅθεν πλεῖον πάντων ὑμῶν ὑπεραλγῶ περὶ τούτου.
- book 24 ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανάγωμεν, τὸ τέλος τῆς προρρηθείσης ἐπιστολῆς τῇδε τῇ ἱστορίᾳ ἐγχαράττοντες, ὡς ὁ λόγος ἐπήγγελται. ἐγράφη δὲ οὕτως· Τέλος ἐπιστολῆς τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ὑπὲρ Ἀθανασίου συγγραφείσης τῇ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ.
- book 1 »Οὐδὲν ἴσχυσαν οἱ πονηροὶ κατὰ τοῦ ἐπισκόπου ὑμῶν, ἐμοὶ >πιστεύσατε, ἀδελφοί· οὐδὲν ἕτερον ἐσπουδάκασιν ἢ ἵνα κατατρίψαντες >τοὺς ἡμετέρους χρόνους μηδεμίαν χώραν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ >λείας σχεῖν δυνηθῶσιν.
- book 2 ἐπικουρήσατε τοίνυν ὑμῖν αὐτοῖς, >τὸ ἅγιον φίλτρον τὸ ὑμέτερον, ἀγαπήσατε ἑαυτοὺς παντὶ >καὶ τὸν ὑμέτερον ἐπίσκοπον Ἀθανάσιον ἀπλήστῳ εὐφροσύνῃ >δέξασθε, ἀγαπητοί, εἰ καὶ τὰ μάλιστα εὖ οἶδα, ὡς οὐ τοσαύτην >ὑμῖν λύπην ἐνεποίησεν ὁ αὐτοῦ χωρισμός, ὅσῃν ἔχετε χαρὰς >βολὴν ἐπὶ τῇ τούτου πρὸς ὑμᾶς ἐαναζεύξει.
- book 3 διώξατε τοὺς τὴν >τῆς ἡμετέρας ὁμονοίας χάριν ἀφανίζειν ἐπιθυμοῦντας, καὶ πρὸς τὸν >θεὸν ἀπιδόντες ὑμᾶς αὐτοὺς ἀγαπήσατε, παρακαλῶ. ἐγὼ γὰρ >ὑμέτερον ἐπίσκοπον Ἀθανάσιον ἀσμένως προσηκάμην, οὕτως τε προσ- >εφθεγξάμην, ὡς ἄνθρωπον αὐτὸν εἶναι τοῦ θεοῦ πεπεισμένος. >θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξει, ἀδελφοί ἀγαπητοί«.
- book 4 Ταῦτα τὰ γράμματα λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως ὁ μέγας Ἀθανάσιος καταλαμβάνει τὴν Ἀλεξάνδρειαν· ὃν ἅπας ὁ τε κλῆρος καὶ ὁ λαὸς ἀσμένως ἀποδεξάμενοι ἔχαιρον, ἰδόντες τὸν ἑαυτῶν νομέα <πρὸς> τὰ θρέμματα ἐπανελθόντα μετὰ τιμῆς ὅτι μάλιστα πλείστης. καὶ τὸν 4 — 11 vgl. zu der Zwischenbemerkung G. Loeschke im Rhein. Mus. LX, 613 und Parmentier in der Vorrede zu Theodoret p. LXIVf — 16 — 29 vgl. Thdt, I 27 p. 82 — 30 — S. 169, 14 Johannes? A 2 14 συγγραφεῖσα A 2 29 διαφυλάξαι A 2 32 corr. θεὸν ἐδόξασαν ἅπαντες καὶ τὸν τὰ πάντα ἄριστον βασιλέα Κωνσταντῖνον εὐφήμοις φωναῖς ἐγέραιρον.
- book 5 ἀλλὰ ταῦτα τοῖς μὲν ἡμετέροις εὐφροσύνην παρεῖχεν ἄφατον, τοῖς δὲ δυσμενέσι καὶ τοῖς τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ πολεμεῖν ἡσκημένοις ὀδύνην καὶ αἰσχύνην ἀπέραντον.
- book 6

ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτως τὴν αἰδῶ πᾶσαν τοῦ οἰκείου προσώπου ἀποδυσάμενοι, μορφίζόμενοι τὴν εὐσέβειαν, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἡρνημένοι οἱ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδεῖας μάλιστα καὶ δέον αὐτοὺς εἰς γῆν καταδῦναι, πολλὴν ἄγαν τὴν ἀναισχυντίαν ἡμφιεσμένοι ἐφ' ἕτερον πύργον εὐσεβείας τὴν παγχάλεπον καὶ κάκιστον αὐτῶν ἐπὶ τοῖς πονηροῖς δράμασιν εὐτεχνίαν ἐτρέψαντο.

book 7 Ἦν δὲ τούτων ἀπάντων τῶν πονηρῶν βουλευμάτων γεννήτωρ καὶ ἔξαρχος ἐξοχώτατος ὁ Νικομηδεῖας Εὐσέβιος, σοφὸς ἄγαν ὢν εἰς τὸ κακοποιῆσαι ὡς ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὁ διάβολος. αὐτὸς γὰρ τὰς ἡνίας οὐ τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας, ἀλλὰ τοῦ ἀσεβοῦς τοῦ Ἀρειανῶν ἐκράτει. ἐγchronίζων δὲ τῇ Κωνσταντινουπόλει καὶ συχνότερον τὸν βασιλέα διὰ τοῦ κατὰ Ἀρειον πρεσβυτέρου θεώμενος καὶ πολλὴν τὴν πρὸς αὐτὸν παρρησίαν αὐξήσας ἐφόδιον τῆς οἰκείας κακοτεχνίας εὐράμενος τὴν τοῦ βασιλέως ἀπλότητα, ραδίως τὰς κατὰ τῶν τῆς ἀληθείας προμάχων κατεσκεύαζε μηχανάς.

book 8 τῆς οὖν κακίστης αὐτοῦ σπουδῆς τῆς κατὰ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου ἐλπίδος ψευθεῖς, ὁδὸν εὐπρόσωπον τῆς κατὰ τοῦ θείου Εὐσταθίου τοῦ τῆς Ἀντιοχείων ἐκκλησίας προέδρου ἐσοφίσατο ἔφοδον, καὶ πρόσεισι τῷ φιλαγάθῳ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ ὡς δῆθεν εὐνούστατος καὶ τοῖς παρ' πραττομένοις χαίρων τὴν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ὁδοιπορίαν ἐξαιτῶν καὶ τῆς τῶν ἐκεῖσε παρ' αὐτοῦ δομηθέντων ἱερῶν τοῦ θεοῦ οἴκων θέας ἱμειρόμενος, τούτοις τοῖς ἀπατηλοῖς λόγοις τὴν τοῦ βασιλέως δαυτικὴν βουκολήσας ψυχὴν, μετὰ πλείστης ὅσης ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπῆρε τιμῆς, τοῦ βασιλέως αὐτῷ καὶ ὀχήματα ἀπονείμαντος καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν θεραπείαν.

book 9 συναπῆρε δὲ αὐτῷ καὶ Θεόγνιος ὁ Νικαίας κοινωνὸς αὐτοῦ ὢν, ὡς καὶ ἔμπροσθεν ἔφαμεν, τῶν πο- νηρῶν καὶ ἀσεβῶν αὐτοῦ βουλευμάτων.

book 10 Ἀφικόμενοι δὲ καταλαμβάνουσι τὴν Ἀντιόχειαν καὶ τὸ τῆς φιλίας περιθέμενοι πρόσωπον. καθὰ φησιν ὁ Θεοδώρητος — εἰ καὶ τὰ πάμπολλα τῶν γεγενημένων παρὲς δι' ὀλίγων λίαν τὴν τῆς ἱστορίας ποιησάμενος πρόνοιαν συνέγραψεν, ἀλλὰ τοῖς πρὸ αὐτοῦ συγγρα- 6 Tgl. II Tim. 3,5 —13 vgl. Job. 44 — 15—33 vgl. Thdt. I 21,1 fp. 30 vgl. S. 160, 8 u. ö. — 33 — S. 170, 3 Zwischenbemerkung des Verfassers A 2 9 ἀσεβείας A 2 corr. Hei 14 Am Rand οὕτως κατὰ Θεοδώριτου 33 προσωπεῖον Thdt. φεῖσιν ἡμεῖς ἐντυχόντες ἀκριβῶς ἅπαντα τάξει τε καὶ εἰρμῷ ἱστορήσας, τὴν ἀκολουθίαν συντάττω. τὰ γὰρ ἐκείνων πονήματα, ὡς προεῖρηται, ἐξ ἐκατέρων ἀναλεξάμενοι ἐνταῦθα συντάττομεν.

book 11 Ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν καταλαβόντων τοίνυν τῶν ἀλιτηρίων τὴν Ἀντιόχου πόλιν, μετὰ πλείστης ὅσης χαρᾶς ὑπὸ τοῦ ἐκεῖσε προέδρου τοῦ μεγάλου Εὐσταθίου πνευματικῶς ὑπεδέχθησαν· ἦν γὰρ ἀκηκοὺς περὶ τῆς ἐπιπλάστου αὐτῶν μετανοίας ὡς ἀληθοῦς, φησί, καὶ ἔχαιρεν ἐπ' αὐτοῖς, φιλοφρόνως δὲ αὐτοὺς ὑποδεξάμενος τῆς εἰς Χριστὸν εὐσεβείας ἔνεκα ὁ μέγας Εὐστάθιος; πλείστης ὅσης θεραπείας ἡξίωσε.

book 12 μετὰ δὲ ταῦτα ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ἀπάραντες, τοὺς ἱεροὺς τόπους τῶν Ἱεροσολύμων κατέλαβον εὐρόν τε ἐκεῖ τινὰς τῶν ὁμοφρόνων, ἐφ' οἷς παρεκλήθησαν οὐ πετρίως διὰ τὸ καττυθὲν παρ' αὐτῶν δρᾶμα κατὰ τοῦ τῆς ἀληθείας προμάχου — οὐκ Εὐσέβιον τὸν Καισαρέα τῆς Παλαιστίνης,

book 13 καθὰ Θεοδώρητος δοκεῖ συκοφαντεῖν τὸν ἄνδρα ψευδῇ περὶ αὐτοῦ γραψάμενος· οὗτινος πάντες οἱ ἅγιοι ἡμῶν πατέρες ἐπὶ τῇ ὀρθοδόξῳ διαπρέψαντος πίστει μέμνηνται, καὶ τῶν ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ ὑπὲρ τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδος πόνο)ν καὶ ἀγώνων τοῦ ἀνδρὸς ἄδουσι τοὺς ἄθλους,

book 14 καθὰ καὶ τοῦ θείου Μακαρίου τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπισκόπου καὶ Εὐσταθίου τοῦ μεγάλου καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀλεξανδρείας καὶ Λεοντίου Καισαρείας Καππαδοκίας καὶ Εὐψυχίου Τυάνων

καὶ Σαρδικῆς καὶ πρό γε πάντων Ὁσίου τοῦ Κουρδούβης Ἀθανασίου Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀλεξάνδρου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν λοιπῶν ἀπάντων τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἱερᾷ καὶ ἀγίᾳ συνόδῳ ὑπὲρ τῶν ἀποστολικῶν ἀγωνισαμένων δογμάτων, οὕτως ἐπιμένονται καὶ τοῦ θαυμασίου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης ἐπισκόπου — ἀλλὰ τοῦτον μὲν οὐχ

book 15 εὖρον οἱ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδεῖας, ἀλλὰ τοὺς ὁμόφρονες εὐρόντες, Πατρόφιλον τὸν Σκυθοπολίτην καὶ τὸν Λύδδης Ἀέτιον καὶ τὸν Λαοδαμείας Θεόδοτον καὶ τοὺς ἄλλους ὅσους τῆς ἀσεβείας Ἀρείου εὖρον κοινωνοὺς, οἷς συμμείξαντες καὶ τὸ παρ' αὐτῶν τυρευθὲν κατὰ τοῦ ἀγίου Εὐσταθίου κατάδηλον αὐτοῖς ποιήσαντες σὺν αὐτοῖς τῶν Ἱεροσολύμων ἐξήρσαν καὶ τὴν Ἀντιόχου ἅμα αὐτοῖς κατέλαβον.

book 16 Ἀλλὰ τὸ μὲν πρόσχημα τῆς τῶν ἄλλων ἐπιδημίας προπόμπιος ἦν δῆθεν τιμή, τὸ δὲ παρ' αὐτῶν σπουδαζόμενον ὁ κατὰ τῆς εὐσεβείας τῆς εἰς Χριστὸν πόλεμος ἦν. γύναιον γὰρ ἑταιρικὸν χρυσοῦ μισθωσάμενοι καὶ τὴν γλῶτταν αὐτῆς μίαν ὥραν δοῦναι αὐτοῖς πείσαντες, συνέδριόν τε σὺν τῷ μεγάλῳ Εὐσταθίῳ ἅμα τοῖς σὺν αὐτῷ ἀγίοις ἐπισκόποις συστήσαντες, εἶτα τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἔξω γενέσθαι κελεύσαντες, οἱ κατὰ τοῦ ἀρχιερέως δρᾶμα συντεθεικότες ἄγεσθαι ὡς τάχιστα τὸ τρισάθλιον γύναιον εἰς τὸ συνέδριον παρακελεύονται.

book 17 οἱ δὲ τῆς παρανομίας αὐτῶν ὑπουργοὶ ἄγουσιν αὐτῶν μέσον τὸ γύναιον. ἡ δὲ ἔστη παιδίον ὑπομάζιον ἐπιδεικνύουσα καὶ λέγουσα ἐκ τῆς Εὐσταθίου συνουσίας τοῦτο συνειληφέναι καὶ τετοκέναι καὶ ἀνέδην ταῦτα ἐπέμενε βοῶσα. τὸ δὲ τῆς συκοφαντίας προφανὲς ἐγνώκως ὁ μέγας Εὐστάθιος, εἴ τινα ἔχοι τούτου συνίστορα, ἄγειν εἰς τὸ μέσον ἐκέλευεν.

book 18 ἐκείνης δὲ μηδένα ἔχειν λεγούσης, ὄρκον αὐτῇ προέτειναν τῇ ἑταιρίδι οἱ τὴν συκοφαντίαν ὑφήναντες, καίτοι τοῦ ἀποστολικοῦ θείου κανόνος διαγορευόντος μὴ δεῖν κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν παραδέχεσθαι παρεκτικτὸν δύο ἢ τριῶν μαρτύρων.

book 19 ἀλλὰ τῶν θείων οὕτως νόμων καταφρονήσαντες καὶ τὴν κατὰ τῶν συκοφαντῶν κεκριμένην ἀπόφασιν τοῦ θεοῦ εἰς οὐδὲν λογισάμενοι, ἀμάρτυρον κατὰ ἀνδρὸς τοσοῦτου κατηγορίαν διὰ τοῦ ἑταιρικοῦ γυναιίου ἐξύφηναν καὶ ἐδέξαντο, ὡς δικασταὶ κατάδικοι. ἐπειδὴ δὲ καὶ ὄρκον, ὃν αὐτοὶ ἐπέθεντο, τὸ προστέθεικε γύναιον, βοῶσα Εὐσταθίου εἶναι τὸ βρέφος, ὡς κατὰ μοιχοῦ λοιπὸν οἱ πάσης αἰσχύροτης ἔμπλεοι τὴν ψῆφον ἐξήνεγκαν. τῶν δὲ ἄλλων ἀρχιερέων

book 20 (πολλοὶ γὰρ ἦσαν τῶν ἀποστολικῶν σὺν Εὐσταθίῳ τῷ μεγάλῳ ὑπερμαχοῦντες δογμάτων <καὶ> ἀγνοοῦντες ἅπαντα τὰ τυρευθέντα) προφανῶς ἀντέλεγον τοῖς παρανόμοις καὶ τὴν ἄδικον ψῆφον ἐκείνην δόξασθαι τὸν ἐπίσκοπον Εὐστάθιον διεκώλυν, οἱ δὲ τὸ δρᾶμα συντεθεικότες τάχιστα πρὸς τὸν βασιλέα ἀνέδραμον <καὶ> πείσοντες αὐτόν, ὡς ἀληθῆ τὰ διερευνηθέντα εὕρηται καὶ δικαία ἡ τῆς καθαιρέσεως ψῆφος, μοιχὸν ὁμοῦ καὶ τύραννον ἐξελαθῆναι τῶν ἱερῶν περιβόλων καὶ εἰς Ἰλλυρικὴν πόλιν διὰ τῆς Θράκης πορρωτέρω ἐξορίᾳ ἀπαχθῆναι τὸν τῆς εὐσεβείας καὶ σωφροσύνης ἀγωνιστήν.

book 21 Ἀλλ' ὁ μὲν τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων πολέμιος καὶ τὰς κατὰ 17 vgl. I Tim. 5, 19 — 35—S. 172, 4 Johannes? A 2 23 βρέφος Thdt. γύναιον A 2 26 corr. nach Thdt. 27 ἀντέλεγον: anakoluthisch. Die bei Thdt. durchgeführte Participialkonstruktion ist 30 corr. nach Thdt. τῶν τῆς ἀληθοῦς πίστεως κηρύκων συκοφαντίας δραματοurgeῖν ἐπιστάμενος, ὁ τῆς Νικομηδεῖας Εὐσέβιος ἅμα Θεογνίῳ τῇ κωνσταντινουπόλει ἐπεχωρίαζόν, εἶχον δὲ ἑάσαντες ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς τῆς οἰκείας μοχθηρίας κοινωνοὺς, οἱ ἀντὶ τοῦ θείου Εὐσταθίου χειροτονοῦσιν Εὐλάλιον.

book 22 τούτου δὲ ὀλίγον λίαν ἐπιβίωσαντος χρόνον Εὐφράσιον τινὰ προεβάλοντο. καὶ τούτου δὲ τάχιστα τελευτήσαντος (ἐνιαυτὸν γὰρ ἕνα καὶ μῆνας ὀλίγους μετὰ τὴν χειροτονίαν ἐβίωσε)

Φλακίτω τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης τὴν προεδρίαν δοθῆναι πάντες δὲ οὗτοι ὁμοίως τὴν Ἀρείου ἀσεβειαν εἶχον ἐγκεκρυμμένην·

book 23 κρυμμένην· ὅθεν ἅπαντες οἱ τῆς ὀρθῆς καὶ εὐσεβοῦς πίστεως ἀντιποιοῦμενοι, οἱ τε τῶν ἱερωμένων καὶ τῶν τοῦ λαοῦ. τοὺς ἐκκλησιαστικούς καταλιπόντες συλλόγους καθ' ἑαυτοὺς συνηθορίζοντο. Εὐσταθιανούς δὲ τούτους ὠνόμαζον πάντες, ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἐκείνου συνέστησαν ἔξοδον.

book 24 τὸ μέντοι τρισάθλιον ἐκεῖνο γύναιον νόσω χαλεπωτάτῃ καὶ μακροτάτῃ μετ' οὐ πολὺ περιπεσὼν ἐξέφηνε τὴν ἐπιβουλὴν καὶ τὴν συκοφαντίαν ἐγύμνωσεν, οὐ δύο ἢ τρεῖς ἀλλὰ Πολλοὺς τῶν ἱερέων προσκαλεσαμένη καὶ τὰ τυρευθέντα παρὰ τῆς θαυμαστῆς τῶν ἀσεβῶν συμμορίας διδάξασα. ἔφη γὰρ ἐπὶ χρήμασι τὴν συκοφαντίαν ἐκείνην τετολμηκέναι, τὸν μέντοι ὄρκον μὴ πολὺ εἶναι ψευδῆ ἔλεγεν· Εὐσταθίου γὰρ τινος χαλκέως τὸ βρέφος εἶναι ἐβόα.

book 25 Ταῦτα μὲν οὖν ἐν Ἀντιοχείᾳ παρὰ τοῦ ἀσεβοῦς Εὐσεβίου καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν τετόλμηται τότε. ἀλλ' οὐδὲ οὕτως οἱ ἀσεβεῖς ἐνετράπησαν τότε οὐδὲ κόρον ἐλάμβανον τῶν κατὰ τῆς ἀληθείας προμάχων συκοφαντιῶν, ἀλλ' ἐωρακότες ὡς κατὰ γνώμην αὐτοῖς τὰ κατὰ τοῦ μεγάλου Εὐσταθίου ὑπήντησεν, ἕτερον πάλιν δρᾶμα κατὰ τοῦ θείου Ἀθανασίου συρράπτουσιν, ᾧ προσόμοιον οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν πώποτε κατετόλμησε.

book 26 κατηγοροὺς γὰρ πάλιν τινὰς ἐκ τῆς αὐτῆς Μελιτίου συμμορίας μισθωσάμενοι προσάγουσι τῷ βασιλεῖ κατὰ Ἀθανασίου βοῶντας ἀνοσιουργίας αἰσχρὰς τετολμηκέναι πολλὰς τὸν τῆς ἀρετῆς ἀθλητὴν. ἡγεῖτο δὲ τούτων Εὐσέβιος τε καὶ Θεόγνιος καὶ Θεόδωρος ὁ Ἡρακλεώτης τῆς Θράκης, οὐκ ἀνεκτὰ ταῦτ εἶναι λέγοντες οὐδὲ ἀκοαῖς φορητὰ.

book 27 πείθουσι δὴ οὖν τὸν βασιλέα σύνοδον ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας συναθροισθῆναι κελεῦσαι, ἔνθα 4—21 vgl. Thdt. I 22, 1ff p. 72 — 16 vgl. S. 171, 16f — 22 — S. Thdt. I 28 p. 82f — 23 vgl. Thdt. I 25, 15 p. 80 Z. 15 A 2 10 καὶ εὐσεβοῦς am Rand von 1. Hd. A 2 19 πολὺ] ἀμπαν Thdt. 28 Μελετίου A 2 33 Nach Theodoret a. a. O. und Sozomenos II 25, 1 sollte die Synode ἐν Καισρείᾳ τῆς Παλαιστίνης stattfinden πλείους ἦσαν οἱ δυσμενεῖς, κάκεῖσε τὸν Ἀθανάσιον κριθῆναι. πεισθεὶς δὲ ὡς ἱερεῦσιν ὁ βασιλεὺς (ἡγνόει γὰρ παντελῶς τὰ παρ' τυρευόμενα) γενέσθαι τοῦτο προσέταξεν.

book 28 ἀλλ' ὁ τῆς ἀληθείας ὑπέρμαχος, ὁ μέγας Ἀθανάσιος, τὴν τῶν προρρηθέντων ἀσεβῶν δυσμένειαν ἐπιστάμενος, οὐχ ἥκεν εἰς τὸ συνέδριον. ἐντεῦθεν μείζονα πρόφασιν εἰς συκοφαντίαν λαβόντες, ἅπαξ τὸν κατὰ τῆς ἀληθείας ἀναδεξάμενοι πόλεμον, τυραννίδος αὐτὸν καὶ θρασύτητος ἐπὶ τοῦ βασιλέως διὰ γραμμάτων ψηφίζονται.

book 29 ἐκ δὲ τούτου εἰς ὀργὴν κατὰ Ἀθανασίου ἐξαφθεῖς ὁ πραότατος βασιλεὺς ἐπέστειλεν αὐτῷ τὴν ὀργὴν ὑποφαίνων καὶ τὴν Τύρον καταλαβεῖν παρεγγυῶν· ἐκεῖσε γὰρ μετατεθεῖσαν ἀθροισθῆναι τὴν σύνοδον προσέταξεν. ὑποπτεύσας ὑφορᾶσθαι τὴν Ἀντιοχέων τὸν Ἀθανάσιον διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοὺς τὴν Ἀρείου λώβην εἰσδεδεγμένους. ἔγραψε δὲ καὶ τῇ συνόδῳ ἅπερ ἔχρῃν ἐπιστεῖλαι τὸν εὐσεβεῖα ἔστι δὲ ταῦτα· Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς τὴν ἐν Τύρῳ σύνοδον.

book 1 »Οὐδὲν ἴσχυσαν οἱ πονηροὶ κατὰ τοῦ ἐπισκόπου ὑμῶν, ἐμοὶ >πιστεύσατε, ἀδελφοί· οὐδὲν ἕτερον ἐσπουδάκασιν ἢ ἵνα κατατρίψαντες >τοὺς ἡμετέρους χρόνους μηδεμίαν χώραν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ >λείας σχεῖν δυνηθῶσιν.

book 2 ἐπικουρήσατε τοίνυν ὑμῖν αὐτοῖς, >τὸ ἅγιον φίλτρον τὸ ὑμέτερον, ἀγαπήσατε ἑαυτοὺς παντὶ >καὶ τὸν ὑμέτερον ἐπίσκοπον Ἀθανάσιον ἀπλήστῳ εὐφροσύνῃ >δέξασθε, ἀγαπητοί, εἰ καὶ τὰ μάλιστα εὖ οἶδα, ὡς οὐ τοσαύτην >ὑμῖν λύπην ἐνεποίησεν ὁ αὐτοῦ χωρισμός, ὅσῃν ἔχετε χαρὰς >βολὴν ἐπὶ τῇ τούτου πρὸς ὑμᾶς ἐαναζεύξει.

- book 3 διώξατε τοὺς τὴν >τῆς ἡμετέρας ὁμονοίας χάριν ἀφανίζειν ἐπιθυμοῦντας, καὶ πρὸς τὸν >θεὸν ἀπιδόντες ὑμᾶς αὐτοὺς ἀγαπήσατε, παρακαλῶ. ἐγὼ γὰρ >ὑμέτερον ἐπίσκοπον Ἀθανάσιον ἀσμένως προσηκάμην, οὕτως τε προσ- >εφθεγξάμην, ὡς ἄνθρωπον αὐτὸν εἶναι τοῦ θεοῦ πεπεισμένος. >θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξει, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί».
- book 4 Ταῦτα τὰ γράμματα λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως ὁ μέγας Ἀθανάσιος καταλαμβάνει τὴν Ἀλεξάνδρειαν· ὃν ἅπας ὁ τε κλῆρος καὶ ὁ λαὸς ἀσμένως ἀποδεξάμενοι ἔχαιρον, ἰδόντες τὸν ἑαυτῶν νομέα <πρὸς> τὰ θρέμματα ἐπανελθόντα μετὰ τιμῆς ὅτι μάλιστα πλείστης. καὶ τὸν 4 — 11 vgl. zu der Zwischenbemerkung G. Loeschke im Rhein. Mus. LX, 613 und Parmentier in der Vorrede zu Theodoret p. LXIVf — 16 — 29 vgl. Thdt, I 27 p. 82 — 30 — S. 169, 14 Johannes? A 2 14 συγγραφεῖσα A 2 29 διαφυλάξαι A 2 32 corr. θεὸν ἐδόξασαν ἅπαντες καὶ τὸν τὰ πάντα ἄριστον βασιλέα Κωνσταντῖνον εὐφήμοις φωναῖς ἐγέραιρον.
- book 5 ἀλλὰ ταῦτα τοῖς μὲν ἡμετέροις εὐφροσύνην παρεῖχεν ἄφατον, τοῖς δὲ δυσμενέσι καὶ τοῖς τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ πολεμεῖν ἡσκημένοις ὀδύνην καὶ αἰσχύνην ἀπέραντον.
- book 6 ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτως τὴν αἰδῶ πᾶσαν τοῦ οἰκείου προσώπου ἀποδυσάμενοι, μορφιζόμενοι τὴν εὐσέβειαν, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἡρνημένοι οἱ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας μάλιστα καὶ δέον αὐτοὺς εἰς γῆν καταδῦναι, πολλὴν ἄγαν τὴν ἀναισχυντίαν ἡμφιεσμένοι ἐφ' ἕτερον πύργον εὐσεβείας τὴν παγχάλεπον καὶ κάκιστον αὐτῶν ἐπὶ τοῖς πονηροῖς δράμασιν εὐτεχνίαν ἐτρέψαντο.
- book 7 Ἦν δὲ τούτων ἀπάντων τῶν πονηρῶν βουλευμάτων γεννήτωρ καὶ ἄρχος ἐξοχώτατος ὁ Νικομηδείας Εὐσέβιος, σοφὸς ἄγαν ὢν εἰς τὸ κακοποιῆσαι ὡς ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὁ διάβολος. αὐτὸς γὰρ τὰς ἡνίας οὐ τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας, ἀλλὰ τοῦ ἀσεβοῦς τοῦ Ἀρειανῶν ἐκράτει. ἐγχρονίζων δὲ τῇ Κωνσταντινουπόλει καὶ συχνότερον τὸν βασιλέα διὰ τοῦ κατὰ Ἀρειον πρεσβυτέρου θεώμενος καὶ πολλὴν τὴν πρὸς αὐτὸν παρρησίαν ἀυξήσας ἐφόδιον τῆς οἰκείας κακοτεχνίας εὐράμενος τὴν τοῦ βασιλέως ἀπλότητα, ραδίως τὰς κατὰ τῶν τῆς ἀληθείας προμάχων κατεσκεύαζε μηχανάς.
- book 8 τῆς οὖν κακίστης αὐτοῦ σπουδῆς τῆς κατὰ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου ἐλπίδος ψευθεῖς, ὁδὸν εὐπρόσωπον τῆς κατὰ τοῦ θείου Εὐσταθίου τοῦ τῆς Ἀντιοχείων ἐκκλησίας προέδρου ἐσοφίσατο ἔφοδον, καὶ πρόσεισι τῷ φιλαγάθῳ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ ὡς δῆθεν εὐνούστατος καὶ τοῖς παρ' πραττομένοις χαίρων τὴν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ὁδοιπορίαν ἐξαιτῶν καὶ τῆς τῶν ἐκεῖσε παρ' αὐτοῦ δομηθέντων ἱερῶν τοῦ θεοῦ οἴκων θέας ἱμειρόμενος, τούτοις τοῖς ἀπατηλοῖς λόγοις τὴν τοῦ βασιλέως δαυιτικὴν βουκολήσας ψυχὴν, μετὰ πλείστης ὁσῆς ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπῆρε τιμῆς, τοῦ βασιλέως αὐτῷ καὶ ὀχήματα ἀπονείμαντος καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν θεραπείαν.
- book 9 συναπῆρε δὲ αὐτῷ καὶ Θεόγνιος ὁ Νικαίας κοινωνὸς αὐτοῦ ὢν, ὡς καὶ ἔμπροσθεν ἔφαμεν, τῶν πο- νηρῶν καὶ ἀσεβῶν αὐτοῦ βουλευμάτων.
- book 10 Ἀφικόμενοι δὲ καταλαμβάνουσι τὴν Ἀντιόχειαν καὶ τὸ τῆς φιλίας περιθέμενοι πρόσωπον. καθά φησιν ὁ Θεοδώρητος — εἰ καὶ τὰ πάμπολλα τῶν γεγεννημένων παρεῖς δι' ὀλίγων λίαν τὴν τῆς ἱστορίας ποιησάμενος πρόνοιαν συνέγραψεν, ἀλλὰ τοῖς πρὸ αὐτοῦ συγγρα- 6 Tgl. II Tim. 3,5 — 13 vgl. Job. 44 — 15—33 vgl. Thdt. I 21,1 fp. 30 vgl. S. 160, 8 u. ö. — 33 — S. 170, 3 Zwischenbemerkung des Verfassers A 2 9 ἀσεβείας A 2 corr. Hei 14 Am Rand οὕτως κατὰ Θεοδωρίτου 33 προσωπεῖον Thdt. φέισιν ἡμεῖς ἐντυχόντες ἀκριβῶς ἅπαντα τάξει τε καὶ εἰρμῷ ἱστορήσασι, τὴν ἀκολουθίαν συντάττω. τὰ γὰρ ἐκείνων πονήματα, ὡς προεῖρηται, ἐξ ἐκατέρων ἀναλεξάμενοι ἐνταῦθα συντάττομεν.
- book 11

Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανελέθωμεν· καταλαβόντων τοίνυν τῶν ἀλιτηρίων τὴν Ἀντιόχου πόλιν, μετὰ πλείστης ὅσης χαρᾶς ὑπὸ τοῦ ἐκεῖσε προέδρου τοῦ μεγάλου Εὐσταθίου πνευματικῶς ὑπεδέχθησαν· ἦν γὰρ ἀκηκοὺς περὶ τῆς ἐπιπλάστου αὐτῶν μετανοίας ὡς ἀληθοῦς, φησί, καὶ ἔχαιρεν ἐπ' αὐτοῖς, φιλοφρόνως δὲ αὐτοὺς ὑποδεξάμενος τῆς εἰς Χριστὸν εὐσεβείας ἔνεκα ὁ μέγας Εὐστάθιος; πλείστης ὅσης θεραπείας ἡξίωσε.

book 12 μετὰ δὲ ταῦτα ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ἀπάραντες, τοὺς ἱεροὺς τόπους τῶν Ἱεροσολύμων κατέλαβον εὐρόν τε ἐκεῖ τινὰς τῶν ὁμοφρόνων, ἐφ' οἷς παρεκλήθησαν οὐ πετρίως διὰ τὸ καττυθὲν παρ' αὐτῶν δρᾶμα κατὰ τοῦ τῆς ἀληθείας προμάχου — οὐκ Εὐσέβιον τὸν Καισαρέα τῆς Παλαιστίνης,

book 13 καθὰ Θεοδώρητος δοκεῖ συκοφαντεῖν τὸν ἄνδρα ψευδῇ περὶ αὐτοῦ γραψάμενος· οὗτινος πάντες οἱ ἅγιοι ἡμῶν πατέρες ἐπὶ τῇ ὀρθοδόξῳ διαπρέψαντος πίστει μέμνηνται, καὶ τῶν ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ ὑπὲρ τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδος πόνο)ν καὶ ἀγώνων τοῦ ἀνδρὸς ἄδουσι τοὺς ἄθλους,

book 14 καθὰ καὶ τοῦ θείου Μακαρίου τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπισκόπου καὶ Εὐσταθίου τοῦ μεγάλου καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀλεξανδρείας καὶ Λεοντίου Καισαρείας Καππαδοκίας καὶ Εὐψυχίου Τυάνων καὶ Σαρδικῆς καὶ πρό γε πάντων Ὁσίου τοῦ Κουρδούβης Ἀθανασίου Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀλεξάνδρου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν λοιπῶν ἀπάντων τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἱερᾷ καὶ ἀγία συνόδῳ ὑπὲρ τῶν ἀποστολικῶν ἀγωνισαμένων δογμάτων, οὕτως ἐπιμέμνηνται καὶ τοῦ θαυμασίου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης ἐπισκόπου — ἀλλὰ τοῦτον μὲν οὐχ

book 15 εὖρον οἱ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας, ἀλλὰ τοὺς ὁμόφρονες εὐρόντες, Πατρόφιλον τὸν Σκυθοπολίτην καὶ τὸν Λύδδης Ἀέτιον καὶ τὸν Λαοδαμείας Θεόδοτον καὶ τοὺς ἄλλους ὅσους τῆς ἀσεβείας Ἀρείου εὖρον κοινωνοὺς, οἷς συμμείξαντες καὶ τὸ παρ' αὐτῶν τυρευθὲν κατὰ τοῦ ἀγίου Εὐσταθίου κατάδηλον αὐτοῖς ποιήσαντες σὺν αὐτοῖς τῶν Ἱεροσολύμων ἐξήρσαν καὶ τὴν Ἀντιόχου ἅμα αὐτοῖς κατέλαβον.

book 16 Ἀλλὰ τὸ μὲν πρόσχημα τῆς τῶν ἄλλων ἐπιδημίας προπόμπιος ἦν δῆθεν τιμὴ, τὸ δὲ παρ' αὐτῶν σπουδαζόμενον ὁ κατὰ τῆς εὐσεβείας τῆς εἰς Χριστὸν πόλεμος ἦν. γύναιον γὰρ ἐταιρικὸν χρυσοῦ μισθωσάμενοι καὶ τὴν γλῶτταν αὐτῆς μίαν ὥραν δοῦναι αὐτοῖς πείσαντες, συνέδριόν τε σὺν τῷ μεγάλῳ Εὐσταθίῳ ἅμα τοῖς σὺν αὐτῷ ἁγίοις ἐπισκόποις συστήσαντες, εἶτα τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἔξω γενέσθαι κελεύσαντες, οἱ κατὰ τοῦ ἀρχιερέως δρᾶμα συντεθεικότες ἄγεσθαι ὡς τάχιστα τὸ τρισάθλιον γύναιον εἰς τὸ συνέδριον παρακελεύονται.

book 17 οἱ δὲ τῆς παρανομίας αὐτῶν ὑπουργοὶ ἄγουσιν αὐτῶν μέσον τὸ γύναιον. ἡ δὲ ἔστη παιδίον ὑπομάζιον ἐπιδεικνύουσα καὶ λέγουσα ἐκ τῆς Εὐσταθίου συνουσίας τοῦτο συνειληφέναι καὶ τετοκέναι καὶ ἀνέδην ταῦτα ἐπέμενε βοῶσα. τὸ δὲ τῆς συκοφαντίας προφανὲς ἐγνῶκως ὁ μέγας Εὐστάθιος, εἴ τινα ἔχοι τούτου συνίστορα, ἄγειν εἰς τὸ μέσον ἐκέλευεν.

book 18 ἐκείνης δὲ μηδένα ἔχειν λεγούσης, ὅρκον αὐτῇ προέτειναν τῇ ἐταιρίδι οἱ τὴν συκοφαντίαν ὑφήναντες, καίτοι τοῦ ἀποστολικοῦ θείου κανόνος διαγορεύοντος μὴ δεῖν κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν παραδέχεσθαι παρεκτικτὸν δύο ἢ τριῶν μαρτύρων.

book 19 ἀλλὰ τῶν θείων οὕτως νόμων καταφρονήσαντες καὶ τὴν κατὰ τῶν συκοφαντῶν κεκριμένην ἀπόφασιν τοῦ θεοῦ εἰς οὐδὲν λογισάμενοι, ἀμάρτυρον κατὰ ἀνδρὸς τοσοῦτου κατηγορίαν διὰ τοῦ ἐταιρικοῦ γυναιίου ἐξύφηναν καὶ ἐδέξαντο, ὡς δικασταὶ κατὰδικοι. ἐπειδὴ δὲ καὶ ὅρκον, ὃν αὐτοὶ ἐπέθεντο, τὸ προστέθεικε γύναιον, βοῶσα Εὐσταθίου εἶναι τὸ βρέφος, ὡς κατὰ μοιχοῦ λοιπὸν οἱ πάσης αἰσχύρτητος ἔμπλεοι τὴν ψῆφον ἐξήνεγκαν. τῶν δὲ ἄλλων ἀρχιερέων

book 20 (πολλοὶ γὰρ ἦσαν τῶν ἀποστολικῶν σὺν Εὐσταθίῳ τῷ μεγάλῳ ὑπερμαχοῦντες δογμάτων <καὶ> ἀγνοοῦντες ἅπαντα τὰ τυρευθέντα) προφανῶς ἀντέλεγον τοῖς παρανόμοις καὶ τὴν ἄδικον

ψῆφον ἐκείνην δόξασθαι τὸν ἐπίσκοπον Εὐστάθιον διεκώλυνον, οἱ δὲ τὸ δρᾶμα συντεθεικότες τάχιστα πρὸς τὸν βασιλέα ἀνέδραμον <καὶ> πείσοντες αὐτόν, ὡς ἀληθῆ τὰ διερευνηθέντα εὔρηνται καὶ δικαία ἢ τῆς καθαιρέσεως ψῆφος, μοιχὸν ὁμοῦ καὶ τύραννον ἐξελαθῆναι τῶν ἱερῶν περιβόλων καὶ εἰς Ἰλλυρικὴν πόλιν διὰ τῆς Θράκης πορρωτέρω ἐξορία ἀπαχθῆναι τὸν τῆς εὐσεβείας καὶ σωφροσύνης ἀγωνιστήν.

book 21 Ἀλλ' ὁ μὲν τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων πολέμιος καὶ τὰς κατὰ 17 vgl. I Tim. 5, 19 — 35—S. 172, 4 Johannes? A 2 23 βρέφος Thdt. γύναιον A 2 26 corr. nach Thdt. 27 ἀντέλεγον: anakoluthisch. Die bei Thdt. durchgeführte Participialkonstruktion ist 30 corr. nach Thdt. τῶν τῆς ἀληθοῦς πίστεως κηρύκων συκοφαντίας δραματοurgeῖν ἐπιστάμενος, ὁ τῆς Νικομηδείας Εὐσέβιος ἅμα Θεογνίῳ τῇ κωνσταντινουπόλει ἐπεχωρίζον, εἶχον δὲ ἑάσαντες ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς τῆς οἰκείας μοχθηρίας κοινωνούς, οἱ ἀντὶ τοῦ θεοῦ Εὐσταθίου χειροτονοῦσιν Εὐλάλιον.

book 22 τούτου δὲ ὀλίγον λίαν ἐπιβίωσαντος χρόνον Εὐφράσιον τινὰ προεβάλοντο. καὶ τούτου δὲ τάχιστα τελευτήσαντος (ἐνιαυτὸν γὰρ ἕνα καὶ μῆνας ὀλίγους μετὰ τὴν χειροτονίαν ἐβίωσε) Φλακίτῳ τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης τὴν προεδρίαν δοθῆναι πάντες δὲ οὗτοι ὁμοίως τὴν Ἀρείου ἀσέβειαν εἶχον ἐγκεκρυμμένην·

book 23 κρυμμένην· ὅθεν ἅπαντες οἱ τῆς ὀρθῆς καὶ εὐσεβοῦς πίστεως ἀντιποιοῦμενοι, οἱ τε τῶν ἱερωμένων καὶ τῶν τοῦ λαοῦ. τοὺς ἐκκλησιαστικούς καταλιπόντες συλλόγους καθ' ἑαυτοὺς συνηθροίζοντο. Εὐσταθιανούς δὲ τούτους ὠνόμαζον πάντες, ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἐκείνου συνέστησαν ἔξοδον.

book 24 τὸ μέντοι τρισάθλιον ἐκεῖνο γύναιον νόσω χαλεπωτάτῃ καὶ μακροτάτῃ μετ' οὐ πολὺ περιπεσὼν ἐξέφηγε τὴν ἐπιβουλήν καὶ τὴν συκοφαντίαν ἐγύμνωσεν, οὐ δύο ἢ τρεῖς ἀλλὰ Πολλοὺς τῶν ἱερέων προσκαλεσαμένη καὶ τὰ τυρευθέντα παρὰ τῆς θαυμαστῆς τῶν ἀσεβῶν συμμορίας διδάξασα. ἔφη γὰρ ἐπὶ χρήμασι τὴν συκοφαντίαν ἐκείνην τετολμηκέναι, τὸν μέντοι ὄρκον μὴ πολὺ εἶναι ψευδῆ ἔλεγεν· Εὐσταθίου γὰρ τινος χαλκῆως τὸ βρέφος εἶναι ἐβόα.

book 25 Ταῦτα μὲν οὖν ἐν Ἀντιοχείᾳ παρὰ τοῦ ἀσεβοῦς Εὐσεβίου καὶ τῶν ἁμφ' αὐτὸν τετόλμηται τότε. ἀλλ' οὐδὲ οὕτως οἱ ἀσεβεῖς ἐνετράπησαν τότε οὐδὲ κόρον ἐλάμβανον τῶν κατὰ τῆς ἀληθείας προμάχων συκοφαντιῶν, ἀλλ' ἑωρακότες ὡς κατὰ γνώμην αὐτοῖς τὰ κατὰ τοῦ μεγάλου Εὐσταθίου ὑπήντησεν, ἕτερον πάλιν δρᾶμα κατὰ τοῦ θεοῦ Ἀθανασίου συρράπτουσιν, ᾧ προσόμοιον οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν πώποτε κατετόλμησε.

book 26 κατηγοροὺς γὰρ πάλιν τινὰς ἐκ τῆς αὐτῆς Μελιτίου συμμορίας μισθωσάμενοι προσάγουσι τῷ βασιλεῖ κατὰ Ἀθανασίου βοῶντας ἀνοσιουργίας αἰσχροῦς τετολμηκέναι πολλὰς τὸν τῆς ἀρετῆς ἀθλητὴν. ἡγεῖτο δὲ τούτων Εὐσέβιος τε καὶ Θεόγνιος καὶ Θεόδωρος ὁ Ἡρακλεώτης τῆς Θράκης, οὐκ ἀνεκτὰ ταῦτ εἶναι λέγοντες οὐδὲ ἀκοαῖς φορητά.

book 27 πείθουσι δὴ οὖν τὸν βασιλέα σύνοδον ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας συναθροισθῆναι κελεῦσαι, ἔνθα 4—21 vgl. Thdt. I 22, 1ff p. 72 — 16 vgl. S. 171, 16f — 22 — S. Thdt. I 28 p. 82f — 23 vgl. Thdt. I 25, 15 p. 80 Z. 15 A 2 10 καὶ εὐσεβοῦς am Rand von 1. Hd. A 2 19 πολὺ] πάμπαν Thdt. 28 Μελετίου A 2 33 Nach Theodoret a. a. O. und Sozomenos II 25, 1 sollte die Synode ἐν Καισρείᾳ τῆς Παλαιστίνης stattfinden πλείους ἦσαν οἱ δυσμενεῖς, κάκεῖσε τὸν Ἀθανάσιον κριθῆναι. πεισθεὶς δὲ ὡς ἱερεῦσιν ὁ βασιλεὺς (ἡγνῶει γὰρ παντελῶς τὰ παρ' τυρευόμενα) γενέσθαι τοῦτο προσέταξεν.

book 28 ἀλλ' ὁ τῆς ἀληθείας ὑπέρμαχος, ὁ μέγας Ἀθανάσιος, τὴν τῶν προρρηθέντων ἀσεβῶν δυσμένειαν ἐπιστάμενος, οὐχ ἥκεν εἰς τὸ συνέδριον. ἐντεῦθεν μείζονα πρόφασιν εἰς συκοφαντίαν λαβόντες, ἅπαξ τὸν κατὰ τῆς ἀληθείας ἀναδεξάμενοι πόλεμον, τυραννίδος αὐτὸν καὶ θρασύτητος ἐπὶ τοῦ βασιλέως διὰ γραμμάτων ψηφίζονται.

- book 29 ἐκ δὲ τούτου εἰς ὄργην κατὰ Ἀθανασίου ἐξαφθεῖς ὁ πραότατος βασιλεὺς ἐπέστειλεν αὐτῷ τὴν ὄργην ὑποφαίνων καὶ τὴν Τύρον καταλαβεῖν παρεγγυῶν· ἐκεῖσε γὰρ μετατεθεῖσαν ἀθροισθῆναι τὴν σύνοδον προσέταξεν. ὑποπτεύσας ὑφορᾶσθαι τὴν Ἀντιοχείων τὸν Ἀθανάσιον διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοὺς τὴν Ἀρείου λώβην εἰσδεδεγμένους, ἔγραψε δὲ καὶ τῇ συνόδῳ ἅπερ ἔχρῃ ἐπιστεῖλαι τὸν εὐσεβεῖα ἔστι δὲ ταῦτα· Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς τὴν ἐν Τύρῳ σύνοδον.
- book 1 »Κωνσταντῖνος Νικητὴς Μέγιστος Σεβαστὸς τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ τῇ >ἐν Τύρῳ συναδρουσθείσῃ.
- book 2 >Ἦν μὲν ἴσως ἀκόλουθον καὶ τῇ τῶν καιρῶν εὐπραγίᾳ >πρέπον ἀστασίαστον εἶναι τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν καὶ πάσης λοι- >δορίας τοὺς τοῦ Χριστοῦ νῦν ἀπηλλάχθαι θεράποντας.
- book 3 ἐπειδὴ δὲ >τοίνυν οὐχ ὑγιῶς φιλονεικίας οἴστρω τινὲς ἐλαυνόμενοι (οὐ γὰρ ἂν >ἄλλο τι εἴποιμι) βιοῦντες ἑαυτῶν ἀναξίως τὰ πάντα συγχέειν >χειροῦσιν, ὅπερ πάσης συμφορᾶς κεχωρηκέναι μοι δοκεῖ >τούτου χάριν θεόντας ὑμᾶς, τὸ τοῦ λόγου, προτρέπομαι χωρὶς >ὑπερθέσεως ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνδραμεῖν καὶ πληρῶσαι τὴν >πνευματικῆς πανηγύρεως ἐπαμῦναί τε τοῖς χρήζουσιν >τοὺς δὲ ἀδελφούς ἱατρεῦσαι κινδυνεύοντας εἰς ὁμόνοιαν ἐπαναγαγεῖν >τὰ τῶν μελῶν διεστῶτα διορθώσασθαι τε τὰ πλημμελούμενα, >καιρὸς ἐπιτρέπει, >καιρὸς ἵνα ταῖς τοσαύταις ἐπαρχίαις τὴν >δῶτε συμφωνίαν, ἣν, φεῦ τῆς ἀτοπίας, ἐλαχίστων ἀνθρώπων ἀπώ- >λεσαν ὑπεροψίαί.
- book 4 ὅτι δὲ τοῦτο καὶ τῷ δεσπότῃ θεῷ ἐστὶν ἀρεστὸν >καὶ ἡμῖν πᾶσιν εὐχῆς ὑπέρτερον καὶ ὑμῖν γε αὐτοῖς, ἐάν γε τὴν εἰρή- 20 — S. 174, 23 vgl. Thdt. I 29 p. A 2 1 κάκεῖσε Thdt.] κάκεῖ A 2 8 ψηφίζεται A 2 12 Καισαρέων 23 τοίνυν von 1. Hd. durchstrichen A 2 > Thdt. I ὑγιῶς corr. von späterer in ὑγιούς A 2 (Thdt.) >νὴν ἀνακαλέσησθε, οὐ τῆς τυχούσης ἄξιον εὐδοξίας.
- book 5 >πους συνομολογεῖν ἡγοῦμαι. μὴ τοίνυν μέλλετε λοιπόν, ἀλλ' >ἐπιτείναντες ἐντεῦθεν ἤδη τὰ τῆς προθυμίας, ὅρον τοῖς >ἐπιθεῖναι σπουδάσατε τὸν προσήκοντα, μετὰ πάσης εἰλικρινείας >λαδὴ καὶ πίστεως συνελθόντες, εἰρήνην <τ' >ἐκείνην ἐν ἅπασι πρυτανευ- >θῆναι ὑμῖν τε καὶ πᾶσι προνοήσατε.
- book 6 ἀπέστειλα πρὸς οὓς ἡβουλή- >θητε τῶν ἐπισκόπων, ἵνα παραγενόμενοι κοινωνήσωσιν ὑμῖν >φροντισμάτων. ἀπέστειλα Διονύσιον τὸν ἀπὸ ὑπατικῶν, ὃς καὶ >ὀφείλοντας ἀφικέσθαι εἰς τὴν σύνοδον μεθ' ὑμῶν ὑπομνήσει, >τῶν πραττομένων ἐξαιρέτως δὲ καὶ τῆς εὐταξίας κατάσκοπος >έσται.
- book 7 ἐάν γάρ τις, ὡς ἔγωγε οὐκ οἶμαι, τὴν ἡμετέραν κέλευσιν >καὶ νῦν διακρούσασθαι πειρώμενος μὴ βουληθῇ παραγενέσθαι ἐν >συνόδῳ, ἐντεῦθεν παρ' ἡμῶν ἀποσταλήσεται, ὃς ἐκ βασιλικοῦ >τάγματος ἐκβολῶν <αὐτὸν διδάξ' >εἰ, ὡς οὐ προσήκεν ὅροις >ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἐξενεχθεῖσιν ἀντιτείνειν ποτέ.
- book 8 λοιπὸν ἔσται τῆς >ὑμετέρας ὁσιότητος ἔργον, ὁμογνώμονι κρίσει, μήτε πρὸς >μήτε πρὸς χάριν, ἀκολούθως δὲ μᾶλλον τῷ τε ἐκκλησιαστικῷ >ἀποστολικῷ κανόνι, τοῖς πλημμεληθεῖσιν ἤγουν κατὰ σφέλημα >βηκόσι τὴν ἀρμόττουσαν θεραπείαν ἐπινοῆσαι, ἵνα κοὶ >βλασφημίας ἐλευθερώσητε τὴν ἐκκλησίαν κοὶ τὰς ἐμὰς >φροντίδας καὶ τὴν τῆς εἰρήνης χάριν [ἐν] τοῖς νῦν >ἀποδόντες, μεγίστην εὐκληρίαν ὑμῖν αὐτοῖς προξενήσητε. ὁ >ὑμᾶς διαφυλάττοι, ἀδελφοὶ ἀγπητοί».
- book 9 Τὴν μὲν οὖν σύνοδον ἐν Τύρῳ γενέσθαι προστάξας ταῦτα γεγράφηκεν. ὡς γὰρ ἱερεῦσι τοῖς συκοφάνταις ἐπέιθετο, εἰ καὶ τὸν τῆς εὐσεβείας τόνον εἶχεν ἀχαλίνωτον, ἀλλὰ διὰ τὸ νομίζειν αὐτὸν ἡδικῆσθαι τοὺς ἐναντίους, ὡς κριτὴς δίκαιος ἠνέσχετο καὶ ταύτης τῆς κελεύσεως, προστάξας μέντοι μετὰ τὴν τῆς συνόδου ἐκπλήρωσιν διευκρινισάσης ἕκαστα καταλαβεῖν πᾶσαν τὴν σύνοδον τὰ τῶν ἐγκαινίων τῆς ἐκεῖσε ὑπ' αὐτοῦ δομηθείσης ἐκκλησίας ἵνεκα.

- book 10 Γράφει δὲ καὶ ἑτέραν ἐπιστολὴν τῇ συνόδῳ, παρεγγυῶν ὥστε μὴ μόνον τὸν Ἀθανάσιον ἀπαντῆσαι τῇ συνόδῳ, ἀλλὰ γὰρ καὶ Ἄρειον καὶ γυμνασθῆναι εἰλικρινῶς τὰ παρ' ἐκάστου γεγόμενα, ἵνα εἰ, καθὼς λέγει Ἄρειος, φθόνῳ τὴν διαίρεσιν ὑπέστη τῆς ὀρθῆς ἐντὸς ὧν πίστεως, πρότερον ἑαυτοῦ καταγνοῦς ἐπὶ τοῖς παρ' αὐτοῦ τελολημένοις κατὰ τῆς ἀληθείας σιωπήσῃ —
- book 11 εἰ μὴ ἄρα ἄμυναν κατὰ τοῦ 16 vgl. S. 180, 5 — 24—S. 17 5, 19 Johannes? vgl. Vita Athan. 3 p. CXXXICe Montf. A 2 14 erg. nach Thdt. unleserlich A 2 1 8 ἡγουν] εἴτ' οὖν Thdt. 19 ἐπινοῆσαι Thdt.] ἐπινοήσατε A 2 21 ἐν > Thdt. 22 εὐκλειαν Thdt. 33 γινόμενα A2 ἰδίου ἐπισκόπου Ἀθανασίου σοφιζόμενος ἐπανείλετο τὴν διόρθωσιν, πλέκων κατ' αὐτοῦ ὑπονοίας παρεκβράσματα — καὶ εἰ μὲν φθόνος αἴτιος εὐρεθῇ, σπουδῇ αὐτοῖς τοῖς ἐν τῇ συνόδῳ ἐπισκόποις γένηται τοῦ εἰς εἰρήνην ἀμφοτέρους συνάψαι, εἰ δὲ πλαστῇ τινι μεταμελείᾳ κέχρηται Ἄρειος, καταλάβοι πάλιν τὴν Ἀλεξάνδρειαν κάκεῖ περὶ τούτου κρινοίτο.
- book 12 Ταῦτ' ἔγραφε βασιλεὺς ὁ πανεύφημος τῆς τῶν ἀπάντων ὁμονοίας προμηθεύμενος, ὅπως ἂν ἐκεῖσε πάσης ἐρεσχελίας ἐκποδῶν γενομένης, εἰρηνικώτερον τὰ ἐγκαίνια τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας ἐκτελέσωσι,
- book 13 καθιεροῦντες αὐτὴν τῷ θεῷ ἀλλ' ὁ μὲν ἀνόσιος Ἄρειος ἀπαντῆσαι ἐν τῇ συνόδῳ ἐν τῇ Τύρῳ οὐκ ἠνείχετο, Ἀθανάσιος δὲ ὁ μέγας ταύτην σὺν Τιμοθέῳ καὶ Μακαρίῳ τοῖς αὐτοῦ πρεσβυτέροις καὶ πλείστοις ἄλλοις συνεπομένοις αὐτῷ κλητικοῖς καὶ αἰδεσίμοις ἀνδράσι τὴν Τυρίων κατέλαβε σὺν προθυμίᾳ πολλῇ.
- book 14 οὕτω δῆτα συνελθόντων ἐπισκόπων εἰς τὴν Τύρον καὶ ἅμα πάντων σὺν τῷ ὑπατικῷ Διονυσίῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ ἐξοχωτάτοις ἀνδράσιν τετιμημένοις καὶ τῷ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντι ἐπὶ τὸ αὐτὸ γενομένων ἀπεδόθησαν ὑπὸ τοῦ ἀπὸ ὑπατικῶν Διονυσίου τῇ τῶν ἐπισκόπων συνόδῳ τὰ τοῦ βασιλέως γράμματα.
- book 15 ἀφίκοντο δὲ καὶ ἄλλοι τινὲς ἐπίσκοποι δογμάτων διαφθορὰν ἐγκαλούμενοι, ὧν εἷς ἦν Ἀσκληπᾶς ὁ Γαζεύς. βούλομαι δὲ πρῶτον τὰς τῆς κατὰ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου κατηγορίας κατηγορίας τραγωδίας τῇδε τῇ συγγραφῇ, εἴθ' οὕτως τὰ κατὰ τὸ πολυθρύλλητον δικαστήριον διηγῆσασθαι.
- book 16 Ἀρσένιος τις πρῶτον μὲν γεγόμενος Ἀθανασίου ἀναγνώστης ἐπὶ ἐγκλήμασί τισι ἐναγόμενος καὶ μέλλων ὑπὸ τοῦ πλήθους διαφθ<εῖρε>σθαι, ἔγνω τοῦτο ὁ μέγας Ἀθανάσιος (διερευνησάμενος γὰρ τὴν τὴν τοῦτον τὸν τρόπον διεσώθη μαθὼν γὰρ συκοφαντεῖσθαι τὸν Ἀρσένιον, ἐπιστὰς νυκτὸς διασώζει τὸν ἄνδρα, φυγῇ τὸν φόνον ἀποδρᾶναι τοῦτον παρασκευάσας.
- book 17 ὄντινα μετὰ ταῦτα οἱ Μελιτίου κοινωνοὶ εὐρόντες κατὰ τὴν Αἴγυπτον, τὸ τῆς ἐπισκοπῆς αὐτῷ παρασκευάζουσι δοθῆναι ὄνομα. μετὰ δὲ χρόνον τινὰ καθ' ὑπόθεσιν Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας (αὐτὸς γὰρ ἦν ὁ πανταχοῦ κατὰ τῶν εὐσεβῶν πολυπλόκους συκοφαντίας ἐπιτεχνώμενος) αὐτὸν τοῦτον τὸν Ἀρσένιον κατακρύψαντες οἱ τῆς Μελιτίου συμμορίας λαθεῖν αὐτὸν 19—23 vgl. Thdt. I 29, 7 p. 85 — 23—34 Johannes? vgl. Rutin X 18 p. 34—S. 179, 10 vgl. Thdt. I 30—31, 3 p. 85 ff (erweitert) A 2 16 ὑπατικῷ aus ὑπατικῶν corr. A 2 17f γενομένῳ A 2 25 Stelle in A 2 34 corr. aus Μελετίου A2 ἐπὶ πλεῖον ἔξωσαν.
- book 18 ἔπειτα χεῖρα δεξιὰν ἀπὸ τινος σώματος ἐκτεμόντες νεκροῦ καὶ ταύτην ἐν λάρνακι ξυλίνῃ τεταριχευμένην ἀποθέμενοι, πανταχοῦ περιέφερον, πεφονεῦσθαι καὶ κατατεμῆσθαι λέγοντες ὑπὸ Ἀθανασίου τὸν Ἀρσένιον, μαιφόνον τε ἀπεκάλουν τὸν Ἀθανάσιον.
- book 19 ἀλλ' ὁ πάντα ἐφορῶν ὀφθαλμὸς τοῦ θεοῦ οὐκ εἵασέν ἐπὶ πλεῖστον λανθάνειν τὸν Ἀρσένιον, ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Θηβαίδι δηλὸς γέγονεν ὅτι ζῇ, ἔπειτα ἐνέβαλεν αὐτῷ ὁ θεός,

ὥς αὐτὸς ἐς ὕστερον διηγήσατο, τὴν παρὰ τοῦ Ἀθανασίου παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα πρυτανευθεῖσαν αὐτῷ σωτηρίαν διαλογίσασθαι ἔτι τε καὶ ἀδικεῖν αὐτὸν καὶ παρανομίαν μεγίστην ἐργάζεσθαι, εἰ τὸν εὐεργέτην παρίδοι θανάτῳ ἔνεκεν αὐτοῦ ὑποβληθῆναι καὶ μὴ μᾶλλον αὐτὸν ὑπὲρ ἐκείνου τεθνάναι. ἄγει οὖν αὐτὸν ὁ τῶν ὄλων πρύτανις ἐν τῇ Τύρῳ, ἔνθα ἡ τραγωδουμένη χεὶρ ὑπὸ τῶν συκοφαντῶν ἐπὶ τῶν κριτῶν προεφέρετο.

book 20 τοῦτον οἱ Ἀθανασίου θεασάμενοι σύνοικοι ἤγαγον ἐν τῇ αὐτῶν καταγωγῇ, καὶ μαθόντες παρ' αὐτοῦ τὰ τε τῆς τοῦ θεοῦ οἰκονομίας καὶ τὰ τῆς αὐτοῦ προθυμίας, λανθάνειν αὐτὸν ἐν τῷ τέως παρεκάλεσαν.

book 21 Ὁ δὲ μέγας Ἀθανάσιος ὑπὸ τὴν ἔωθεν κατέλαβε τὸ συνέδριον ἅμα Τιμοθέῳ καὶ Μακαρίῳ τοῖς ἑαυτοῦ πρεσβυτέροις καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκεῖσε παραγεινομένοις.

book 22 καὶ πρῶτον μὲν γύναιον εἰσήγαγον ἀκολασίᾳ συνεζηκός. ἡ δὲ ἀνέδην ἐβόα παρθενίαν μὲν ἐπαγγέλλεσθαι λέγοι-σα, τὸν δὲ Ἀθανάσιον ἐπιξενωθέντα εἰς τὴν αὐτῆς καταγωγὴν βιάσασθαι αὐτὴν καὶ ἄκουσαν διαφθεῖραι. τούτων ὑπ' ἐκείνης λεγομένων εἰσῆλθεν ὁ κατηγορούμενος, συνῆν δὲ αὐτῷ ἅμα τοῖς ἄλλοις Τιμόθεος ὁ πρεσβύτερος, ἀνὴρ ἀξιάγαστος.

book 23 τῶν δὲ δικαστῶν ἀπολογήσασθαι πρὸς τὴν κατηγορίαν τὸν Ἀθανάσιον προσταττόντων ὁ μὲν Ἀθανάσιος ἐσίγησεν, ὡς οὐκ ὦν αὐτὸς ὁ κατηγορούμενος, ὁ δὲ Τιμόθεος ἔφη πρὸς τὴν γυναιῖκα· »ἐγὼ σοι, ὦ γύναι, συνέτυχον πώποτε; εἰς δὲ τὴν σὴν οἰκίαν εἰσελήλυθά ποτε«; ἡ δὲ ἀναιδέστερον ἐβόα, διαμαχομένη τῷ Τιμοθέῳ καὶ πρὸς αὐτὸν τὴν χεῖρα ἐξάγουσα καὶ κατεπέχουσα καὶ λέγουσα αὐτῷ τῷ Τιμοθέῳ· μου τὴν παρθενίαν ἀφείλου· σύ με τῆς σωφροσύνης ἐγύμνωσας· σύ μου τὸ σεμνὸν τῆς ψυχῆς ἠχρείωσας· καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἄλλα αἱ δι' ἀκολασίας ὑπερβολὴν οὐκ ἔχουσιν τὴν αἰδῶ.

book 24 καὶ ἦν ὄντως ἔκπληξις <τὰ δ>ρώμενα καὶ παντὸς θαύματος μεῖζον, ὅτι Ἀθανάσιος μὲν κατηγορεῖτο, Τιμόθεος δὲ ἐνεκαλεῖτο. οὕτω δὲ τῶν τὸ A2 18 ἔωθεν nachträlich corr. in ἔω A 2 21 παρθενίαν Thdt.] παρθενίας 35 nach τ Raum für 2 Buchstaben; von späterer Hd. τ . . ρώμενα A2 erg. Ltz. δράμα συντεθεικότων καταισχυνάντων , ἐρυθριασάντων δὲ καὶ τῶν δικαστῶν ὅσοι συνίστορες ἦσαν, ἐκβληθῆναι τὸ γύναιον προσέταξαν.

book 25 Τότε δὲ ὁ θεῖος Ἀθανάσιος ἔλεγε μὴ χρῆναι ἀφεθῆναι τὸ γύναιον, ἀλλ' ἐξετάσαι καὶ μαθεῖν. οἱ δὲ συκοφάνται ἐβόων· ἑτέρα κατηγορήματα χαλεπώτερα, οὐδαμῶς τέχνη τινὶ καὶ δεινότητι διαλυθῆναι δυνάμενα· ὄψις γὰρ καὶ οὐκ ἀκοὴ δικάσει τοῖς δεικνυμένοις. ταῦτα εἰπόντες τὴν πολυθρύλλητον ἐκείνην ὑπέδειξαν λάρνακα καὶ τὴν τεταριχευμένην ἐγύμνωσαν χεῖρα.

book 26 τῶν δὲ ἐν τῷ συνεδρίῳ θεασάμενος ἕκαστος ἐβόησεν, οἱ μὲν τῶν συκοφαντῶν συνίστορες ἀληθὲς εἶναι τὸ μῦθος λέγοντες, οἱ δὲ τὸ μὲν ψεῦδος εἰδότες, κεκρύφθαι δὲ τὸν Ἀρσένιον ἔτι ζῶντα λέγοντες κατεγέλων.

book 27 μεγίστης δὲ ταραχῆς πεπληρωμένου τοῦ συνεδρίου καὶ μόλις βραχείας ἡσυχίας γεγεννημένης, ἤρετο τοὺς δικαστὰς ὁ κατηγορούμενος Ἀθανάσιος, εἴ τις ἐν αὐτοῖς εἴη ἐπιστάμενος τὸν Ἀρσένιον. πολλῶν δὲ εἰρηκότων ἀκριβῶς εἰδέναι τὸν ἄνδρα ἐκέλευσεν ὁ Ἀθανάσιος τοῦτον ἀχθῆναι.

book 28 τοῦ δὲ εἰσελθόντος καὶ στάντος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ συνεδρίου ἤρετο πάλιν ὁ Ἀθανάσιος, εἰ οὗτός ἐστιν Ἀρσένιος ὁ παρ' ἐμοῦ μὲν ἀνηρημένος, παρὰ δὲ τούτων μετὰ σφαγὴν ὕβριςμένος καὶ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἐστερημένος. συνομολογησάντων δὲ πλείστων ὅσων τῶν ἐν τῇ αὐτὸν αὐτὸν εἶναι τὸν Ἀρσένιον, τῆς ἐφ'esτρίδος αὐτὸν γυμνώ-σας ὁ θεῖος Ἀθανάσιος , ὑπέδειξεν ἄμφω τὰς χεῖρας τοῦ Ἀρσενίου, δεξιάν τε καὶ εὐώνυμον· »ἄλλην δέ«, ἔφη, »ζητεῖτω μηδεὶς· δύο γὰρ ἀνθρώπων ἕκαστος παρὰ τοῦ ποιητοῦ τῶν ὄλων ἐδεξάμεθα χεῖρας«.

- book 29 Ἀλλὰ καὶ τούτων οὕτως δειχθέντων κρίσει τοῦ τὰ πάντα ἐφορῶντος θεοῦ, δέον καταδύεσθαι τοὺς κατηγοροὺς καὶ τῶν δικαστῶν τοὺς συνειδότας καὶ εὐχεσθαι χῆναι καὶ αὐτὴν τὴν γῆν ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἄρδην λαβεῖν αὐτούς, τοῦναντίον ἐποίησαν. Θορύβου γὰρ καὶ στάσεως ἐνέπλησαν τὸ συνέδριον γόητα ἀποκαλοῦντες τὸν Ἀθανάσιον καὶ τισι μαγγανείαις ἀπατᾶν αὐτὸν λέοντες τῶν ἀνθρώπων τὰς ὄψεις.
- book 30 καὶ ἐπαναστάντες ἐπ' αὐτὸν διασπᾶν ἐπεχείρουν καὶ κατασφάττειν τὸν τῆς εὐσεβείας ὑπέρμαχον, κινοῦντες, ὡς εἶπεῖν, καὶ αὐτὴν τὴν γῆν καὶ κονιορτὸν βάλλοντες εἰς τὸν ἄερα κατ' ἐκείνους τοὺς κατὰ τοῦ θεοῦ ἀποστόλου Παύλου ποτὲ κρίζοντας καὶ λέγοντας·
- book 31 »αἴρετε αὐτὸν ἐν τάχει· οὐ γὰρ καθήκει αὐτὸν ζῆν«. ἀλλ' οἱ παρὰ 31 Tgl. Archimedes bei Simplicius 424 — 32 vgl. Act. 22, 23 — 34 vgl. Act. 22, 22 A2 10 μίσος A 2 corr. Cer. (vgl. S. 178, 32) 12 ἡσυχίας am Rand von 1. Hd. nachgetragen A 2 18 τούτω ἐπιζητούμενος, μετὰ σφαγὴν δὲ ὑβρισμένος 26 χῆναι mit iota subscr. A 2 τοῦ βασιλέως τὴν τῆς εὐταξίας πρόνοιαν πιστευθέντες τὸν φόνον ἐκώλυον. ἐξαρπάσαντες γὰρ τὸν νικηφόρον καὶ σκάφους ἐπιβῆναι παρασκευάσαντες τὴν σωτηρίαν προὔξენησαν. ὁ δὲ θεὸς Ἀθανάσιος ἐπιβὰς τοῦ σκάφους ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ὥρμησεν ἐκφυγῶν τῶν μαιφόνων τὰς χεῖρας.
- book 32 Αὐτοὶ δέ, ὡς εἶχον, ἐπὶ τὸν Μαρεώτην τινὰς τῶν ὁμοφρόνων ἐπισκόπους ἀπέστειλαν, Θεόγνιον τὸν Νικαίας, Μάριν Χαλκηδόνης, Θεόδωρον τὸν Ἡρακλεώτην τῆς Θράκης, Νάρκισσον τὸν Κίλικα, Οὐρσάκιον καὶ ἄλλους τινὰς τοὺς αὐτῶν ὁμόφρονες, ἐπὶ τῷ κατὰ μονομέρειαν πρᾶξιν αὐτοὺς ὑπομνημάτων ἐκέῖσε κατὰ Ἀθανασίου συστήσασθαι (ὁ δὲ Μαρεώτης ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ ἐστίν, ὁμώνυμος τῆς λίμνης Μαρίας, πλησίον αὐτῆς ὢν) ἐντειλάμενοι αὐτοῖς,
- book 33 εἰς τάχιστα καὶ τὸν τῶν κακῶν αὐθέντην Ἄρειον στεῖλαι πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν Αἰλίαν, τοῦτ' ἔστιν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἐκεῖσε ἀπὸ τῆς Τύρου ἐξορμήσασιν σὺν τοῖς ἐν τῇ συνόδῳ ἐπισκόποις· τὴν γὰρ σύνοδον ἅπασαν ἀπὸ τῆς Τύρου ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα συνελθεῖν μετὰ τῶν ἀπάντων ὁ βασιλεὺς ἀπανταχόθεν ἐπιοκόπων καὶ αὐθις παρηγγύησεν, ὡς μοι καὶ πρότερον εἴρηται, ἐπὶ τῷ τοὺς ἐκεῖσε ὑπ' αὐτοῦ δομηθέντας καθιερώσαι ναοὺς.
- book 34 συναπέστειλε δὲ καὶ τῶν εὐνοουστέρων ἀρχόντων τινὰς, εὐσεβεῖα καὶ πίστει λαμπруνομένους, φιλοτίμως ἅπασιν πάντα δι' αὐτῶν χορηγηθῆναι κελεύσας, οὐ μόνον ἀρχιερεῦσι καὶ ἱερεῦσι καὶ τοῖς τούτοις συνεπομένοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς δεομένοις ἅπασιν τοῖς πανταχόθεν συντρέχουσιν, ἀφάτου πλήθους συρρέοντος ἐκ πάσης, ὡς ἔπος εἶπεῖν, τῆς κατὰ τὴν ἀνατολὴν γῆς ἐκεῖσε εἰς τὰ ἐγκαίνια τῆς νέας Ἱερουσαλήμ. διεκοσμεῖτο δὲ καὶ τὸ θεῖον θυσιαστήριον βασιλικοῖς παραπετάσμασι καὶ κειμηλίοις λιθοκολλήτοις χρυσοῖς.
- book 35 Τοῦ δὲ ἄσεβοῦς Ἀρείου φθάσαντος εἰς τὴν Αἰλίαν τῇ τῶν ἐγκαίνιων ἡμέρᾳ σὺν προθυμίᾳ πολλῇ, ἀκούσαντος μάλιστα ἀπολείπεσθαι τὸν Ἀνανάσιον τῆς ἐορτῆς ἐκείνης, ἀσμένως ὑπὸ τῶν ὁμοφρόνων, λέγω δὴ τῶν περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας καὶ Πατρόφιλον τὸν Σκυθοπολίτην, ὑπεδέχθη.
- book 36 οἱ δὲ τῆς ὀρθῆς ἀντιποιοῦμενοι πίστεως, ἔδοντες τὸν Ἄρειον, ὡς μῦθος αὐτὸν ἀπεοτράφησαν καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐξήλασαν καὶ τῆς συνόδου διωχθῆναι προσέτοζαν, ἐπὶ τῇ κατὰ Ἀλεξανδρείαν αὐτοῦ ἀκουσθήσεσθαι συνόδῳ, ἐν ᾗ καὶ ἐάλω, ὁρίσά- 18 8. S. 174, 29 — 27—S. 179, 2 Johannes? A2 1 τὸν φόνον im Text undeutlich, am Rand wiederholt A2 9 am Rand von 1. Hd. ὁμογνώμονας A2 14 f ἐξορμάσασιν A2 30 τῶν Holl] τὸν A2 μενοι, καθά, φασί, καὶ ὁ φιλόχριστος ἡμῶν βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐκέλευσεν.
- book 37 Οὕτω δὴ τοῦ λυμεῶνος ἐκποδῶν γενομένου καὶ τῆς ἐορτῆς εἰρηνικωτάτης καὶ λαμπροτάτης γενομένης, ὁ πανεύφημος βασιλεὺς καὶ λίαν πιστότατος τὴν τῆς πανηγύρεως λαμπρότητα καὶ

- πολυτέλειαν μεμαθηκώς. θυμηδείας ὅτι μάλιστα πλείστης ἔμπλεως γέγονε καὶ τὸν τῶν ἀγαθῶν πρύτανιν ὑπερύμνησεν, ὅτι καὶ ταύτην αὐτῷ τὴν αἵτησιν δέδωκε.
- book 38 τῆς μὲν οὖν τῶν ἐγκαινίων ἑορτῆς οὕτως οὕτως τελεσθείσης, οἱ πλεῖστοι τῶν ἐπισκόπων ἐπὶ τὰς οἰκείας ἐπανῆλθον πατρίδας, ὅσοι μάλιστα τῇ ἐν Τύρῳ συνόσῳ γεγεννημένη οὐ συνήδρευσαν.
- book 39 οἱ δὲ τῆς φρατρίας Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας, ὅσοι σὺν αὐτῷ τὴν λώβην Ἀρείου εἰσεδέξαντο, σὺν αὐτῷ Εὐσεβίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπισκόποις τὴν Τύρον κατειλήφασι, περιμένοντες ἐκεῖσε τοὺς ὁμόφρονas ἀπὸ τοῦ Μαρεῶτου.
- book 40 Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ φθάσας τὸ κομιάτων ὁ μέγας Ἀθανάσιος πρόσεισι τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ καὶ πᾶσαν τὴν κατ' αὐτοῦ τολμηθεῖσαν ἐδίδαξε τραγωιδίαν. ὁ δὲ συμπαθέστατος καὶ χρηστότατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὑπεραλγήσας τὴν ψυχὴν ἐπὶ τοῖς κατὰ Ἀθανασίου τετολμημένοις καὶ κινηθεῖς ἐπὶ τῇ
- book 41 κατ' αὐτοῦ ἀδίκῳ γεγεννημένῃ κρίσει, μετὰ δακρῶν μάλιστα ἐξαιτοῦντος τοῦ Ἀθανασίου κληθῆναι τοὺς τε κατηγοροὺς καὶ τοὺς δικαστὰς καὶ ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως ἀνανεώσασθαι τὴν κρίσιν, πέμπει τοῖς ἐν Τύρῳ ἀπὸ τῆς Αἰλίας ἀναζεύξασα γράμματα ὁ βασιλεὺς, σημαίνοντα πρὸς οὐτῷ μὲν εἶναι τὸν Ἀθανάσιον, οὐτοὺς δὲ ὡς τάχιστα φθάσαι εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. τὰ δὲ γραφέντα ἐστὶ ταυτα· Ἐπιστολὴ τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς τοὺς ἐν Τύρῳ ἀπὸ τῆς Αἰλίας ἀναζεύξαντας ἐπισκόπους.
- book 1 »Κωνσταντῖνος Νικητὴς Μέγιστος Σεβαστὸς τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ τῇ >ἐν Τύρῳ συναδροισθείσῃ.
- book 2 ἐπειδὴ δὲ >τοίνυν οὐχ ὑγιῶς φιλονεικίας οἷστρω τινὲς ἐλαυνόμενοι (οὐ γὰρ ἂν >ἄλλο τι εἴποιμι) βιοῦντες ἑαυτῶν ἀναξίως τὰ πάντα συγχέειν >χειροῦσιν, ὅπερ πάσης συμφορᾶς κεχωρηκέναι μοι δοκεῖ >τούτου χάριν θέοντας ὑμᾶς, τὸ τοῦ λόγου, προτρέπομαι χωρὶς >ὑπερθέσεως ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνδραμεῖν καὶ πληρῶσαι τὴν >πνευματικῆς πανηγύρεως ἐπαμῦναί τε τοῖς χρήζουσιν >τοὺς δὲ ἀδελφοὺς ἰατρεῦσαι κινδυνεύοντας εἰς ὁμόνοιαν ἐπαναγαγεῖν >τὰ τῶν μελῶν διεστῶτα διορθώσασθαι τε τὰ πλημμελούμενα, >καιρὸς ἐπιτρέπει, >καιρὸς ἵνα ταῖς τοσαύταις ἐπαρχίαις τὴν >δῶτε συμφωνίαν, ἣν, φεῦ τῆς ἀτοπίας, ἐλαχίστων ἀνθρώπων ἀπώ- >λεσαν ὑπεροψίαι.
- book 3 ὅτι δὲ τοῦτο καὶ τῷ δεσπότῃ θεῷ ἐστὶν ἀρεστὸν >καὶ ἡμῖν πᾶσιν εὐχῆς ὑπέρτερον καὶ ὑμῖν γε αὐτοῖς, ἐάν γε τὴν εἰρή- 20 — S. 174, 23 vgl. Thdt. I 29 p. A 2 1 κάκεῖσε Thdt.] κάκεῖ A 2 8 ψηφίζεται A 2 12 Καισαρέων 23 τοίνυν von 1. Hd. durchstrichen A 2 > Thdt. I ὑγιῶς corr. von späterer in ὑγιῶς A 2 (Thdt.) >νὴν ἀνακαλέσησθε, οὐ τῆς τυχούσης ἄξιον εὐδοξίας.
- book 4 >πους συνομολογεῖν ἡγοῦμαι. μὴ τοίνυν μέλλετε λοιπόν, ἀλλ' >ἐπιτείναντες ἐντεῦθεν ἤδη τὰ τῆς προθυμίας. ὅρον τοῖς >ἐπιθεῖναι σπουδάσατε τὸν προσήκοντα, μετὰ πάσης εἰλικρινείας >λαδὴ καὶ πίστεως συνελθόντες, εἰρήνην <τ' ἐκείνην ἐν ἅπασι πρυτανευ- >θῆναι ὑμῖν τε καὶ πᾶσι προνοήσατε.
- book 5 ἀπέστειλα πρὸς οὓς ἡβουλή- >θητε τῶν ἐπισκόπων, ἵνα παραγενόμενοι κοινωνήσωσιν ὑμῖν >φροντισμάτων. ἀπέστειλα Διονύσιον τὸν ἀπὸ ὑπατικῶν, ὃς καὶ >ὀφείλοντας ἀφικέσθαι εἰς τὴν σύνοδον μεθ' ὑμῶν ὑπομνήσει, >τῶν πραττομένων ἐξαιρέτως δὲ καὶ τῆς εὐταξίας κατάσκοπος >έσται.
- book 6 ἐάν γάρ τις, ὡς ἔγωγε οὐκ οἶμαι, τὴν ἡμετέραν κέλευσιν >καὶ νῦν διακρούσασθαι πειρώμενος μὴ βουληθῇ παραγενέσθαι ἐν >συνόδῳ, ἐντεῦθεν παρ' ἡμῶν ἀποσταλήσεται, ὃς ἐκ βασιλικοῦ >τάγματος ἐκβολῶν <αὐτὸν διδάξ' εἰ, ὡς οὐ προσῆκεν ὅροις >ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἐξενεχθεῖσιν ἀντιτείνειν ποτέ.
- book 7

λοιπὸν ἔσται τῆς >ύμετέρας ὁσιότητος ἔργον, ὁμογνώμονι κρίσει, μήτε πρὸς >μήτε πρὸς χάριν, ἀκολούθως δὲ μᾶλλον τῷ τε ἐκκλησιαστικῷ >ἀποστολικῷ κανόνι, τοῖς πλημμεληθεῖσιν ἤγουν κατὰ σφέλημα >βηκόσι τὴν ἀρμόττουσαν θεραπείαν ἐπινοῆσαι, ἵνα κοὶ >βλασφημίας ἐλευθερώσῃτε τὴν ἐκκλησίαν κοὶ τὰς ἐμὰς >φροντίδας καὶ τὴν τῆς εἰρήνης χάριν [ἐν] τοῖς νῦν >ἀποδόντες, μεγίστην εὐκληρίαν ὑμῖν αὐτοῖς προξενήσητε. ὁ >ὕμᾱς διαφυλάττοι, ἀδελφοὶ ἀγπητοί».

book 8 Τὴν μὲν οὖν σύνοδον ἐν Τύρῳ γενέσθαι προστάξας ταῦτα γεγράφηκεν. ὥς γὰρ ἱερεῦσι τοῖς συκοφάνταις ἐπέιθετο, εἰ καὶ τὸν τῆς εὐσεβείας τόνον εἶχεν ἀχαλίνωτον, ἀλλὰ διὰ τὸ νομίζειν αὐτὸν ἡδικῆσθαι τοὺς ἐναντίους, ὥς κριτὴς δίκαιος ἠνέσχετο καὶ ταύτης τῆς κελεύσεως, προστάξας μέντοι μετὰ τὴν τῆς συνόδου ἐκπλήρωσιν διευκρινησάσης ἕκαστα καταλαβεῖν πᾶσαν τὴν σύνοδον τὰ τῶν ἐγκαινίων τῆς ἐκεῖσε ὑπ' αὐτοῦ δομηθείσης ἐκκλησίας ἵνεκα.

book 9 Γράφει δὲ καὶ ἑτέραν ἐπιστολὴν τῇ συνόδῳ, παρεγγυῶν ὥστε μὴ μόνον τὸν Ἀθανάσιον ἀπαντῆσαι τῇ συνόδῳ, ἀλλὰ γὰρ καὶ Ἄρειον καὶ γυμνασθῆναι εἰλικρινῶς τὰ παρ' ἐκάστου γενόμενα, ἵνα εἰ, καθὼς λέγει Ἄρειος, φθόνῳ τὴν διαίρεσιν ὑπέστη τῆς ὀρθῆς ἐντὸς ὧν πίστεως, πρότερον ἑαυτοῦ καταγνοὺς ἐπὶ τοῖς παρ' αὐτοῦ τελολημμένοις κατὰ τῆς ἀληθείας σιωπήσῃ —

book 10 εἰ μὴ ἄρα ἄμυναν κατὰ τοῦ 16 vgl. S. 180, 5 — 24—S. S. 17 5, 19 Johannes? vgl. Vita Athan. 3 p. CXXXIXe Montf. A 2 14 erg. nach Thdt. unleserlich A 2 1 8 ἤγουν] εἴτ' οὖν Thdt. 19 ἐπινοῆσαι Thdt.] ἐπινοήσατε A 2 21 ἐν > Thdt. 22 εὐκλειαν Thdt. 33 γινόμενα A2 ἰδίου ἐπισκόπου Ἀθανασίου σοφιζόμενος ἐπανείλετο τὴν διόρθωσιν, πλέκων κατ' αὐτοῦ ὑπονοίας παρεκβράσματα — καὶ εἰ μὲν φθόνος αἴτιος εὑρεθῇ, σπουδὴ αὐτοῖς τοῖς ἐν τῇ συνόδῳ ἐπισκόποις γένηται τοῦ εἰς εἰρήνην ἀμφοτέρους συνάψαι, εἰ δὲ πλαστῇ τινι μεταμελείᾳ κέχρηται Ἄρειος, καταλάβοι πάλιν τὴν Ἀλεξάνδρειαν κάκεῖ περὶ τούτου κρινοίτο.

book 11 Ταῦτ' ἔγραφε βασιλεὺς ὁ πανεύφημος τῆς τῶν ἀπάντων ὁμονοίας προμηθεύμενος, ὅπως ἂν ἐκεῖσε πάσης ἐρεσχελίας ἐκποδὼν γενομένης, εἰρηνικώτερον τὰ ἐγκαίνια τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας ἐκτελέσωσι,

book 12 καθιεροῦντες αὐτὴν τῷ θεῷ ἀλλ' ὁ μὲν ἀνόσιος Ἄρειος ἀπαντῆσαι ἐν τῇ συνόδῳ ἐν τῇ Τύρῳ οὐκ ἠνείχετο, Ἀθανάσιος δὲ ὁ μέγας ταύτην σὺν Τιμοθέῳ καὶ Μακαρίῳ τοῖς αὐτοῦ πρεσβυτέροις καὶ πλείστοις ἄλλοις συνεπομένοις αὐτῷ κλητικοῖς καὶ αἰδεσίμοις ἀνδράσι τὴν Τυρίων κατέλαβε σὺν προθυμίᾳ πολλῇ.

book 13 οὕτω δῆτα συνελθόντων ἐπισκόπων εἰς τὴν Τύρον καὶ ἅμα πάντων σὺν τῷ ὑπατικῷ Διονυσίῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ ἐξοχωτάτοις ἀνδράσιν τετιμημένοις καὶ τῷ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντι ἐπὶ τὸ αὐτὸ γενομένων ἀπεδόθησαν ὑπὸ τοῦ ἀπὸ ὑπατικῶν Διονυσίου τῇ τῶν ἐπισκόπων συνόδῳ τὰ τοῦ βασιλέως γράμματα.

book 14 ἀφίκοντο δὲ καὶ ἄλλοι τινὲς ἐπίσκοποι δογμάτων διαφθορὰν ἐγκαλούμενοι, ὧν εἷς ἦν Ἀσκληπᾶς ὁ Γαζεύς. βούλομαι δὲ πρῶτον τὰς τῆς κατὰ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου κατηγορίας κατηγορίας τραγωδίας τῇδε τῇ συγγραφῇ, εἴθ' οὕτως τὰ κατὰ τὸ πολυθρύλλητον δικαστήριον διηγήσασθαι.

book 15 Ἀρσένιός τις πρῶτον μὲν γενόμενος Ἀθανασίου ἀναγνώστης ἐπὶ ἐγκλήμασι τισὶ ἐναγόμενος καὶ μέλλων ὑπὸ τοῦ πλήθους διαφθ<εῖρε>σθαι, ἔγνω τοῦτο ὁ μέγας Ἀθανάσιος (διερευνησάμενος γὰρ τὴν τὴν τοῦτον τὸν τρόπον διεσώθη μαθὼν γὰρ συκοφαντεῖσθαι τὸν Ἀρσένιον, ἐπιστὰς νυκτὸς διασώζει τὸν ἄνδρα, φυγῇ τὸν φόνον ἀποδρᾶναι τοῦτον παρασκευάσας.

book 16

ὄντινα μετὰ ταῦτα οἱ Μελιτίου κοινωνοὶ εὐρόντες κατὰ τὴν Αἴγυπτον, τὸ τῆς ἐπισκοπῆς αὐτῷ παρασκευάζουσι δοθῆναι ὄνομα. μετὰ δὲ χρόνον τινὰ καθ' ὑπόθεσιν Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας (αὐτὸς γὰρ ἦν ὁ πανταχοῦ κατὰ τῶν εὐσεβῶν πολυπλόκους συκοφαντίας ἐπιτεχνώμενος) αὐτὸν τοῦτον τὸν Ἀρσένιον κατακρύψαντες οἱ τῆς Μελιτίου συμμορίας λαθεῖν αὐτὸν 19—23 vgl. Thdt. I 29, 7 p. 85 — 23—34 Johannes? vgl. Rutin X 18 p. 34—S. 179, 10 vgl. Thdt. I 30—31, 3 p. 85 ff (erweitert) A 2 16 ὑπατικῷ aus ὑπατικῶν corr. A 2 17f γενομένῳ A 2 25 Stelle in A 2 34 corr. aus Μελετίου A2 ἐπὶ πλεῖον ἔξωσαν.

- book 17 ἔπειτα χεῖρα δεξιὰν ἀπὸ τινος σώματος ἐκτεμόντες νεκροῦ καὶ ταύτην ἐν λάρνακι ξυλίνη τεταριχευμένην ἀποθέμενοι, πανταχοῦ περιέφερον, πεφονεῦσθαι καὶ κατατετμηθῆναι λέγοντες ὑπὸ Ἀθανασίου τὸν Ἀρσένιον, μισοφόνον τε ἀπεκάλουν τὸν Ἀθανάσιον.
- book 18 ἀλλ' ὁ πάντα ἐφορῶν ὀφθαλμὸς τοῦ θεοῦ οὐκ εἴασεν ἐπὶ πλεῖστον λανθάνειν τὸν Ἀρσένιον, ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Θηβαΐδι δηλὸς γέγονεν ὅτι ζῇ, ἔπειτα ἐνέβαλεν αὐτῷ ὁ θεός, ὥς αὐτὸς ἐς ὕστερον διηγῆσατο, τὴν παρὰ τοῦ Ἀθανασίου παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα πρυτανευθεῖσαν αὐτῷ σωτηρίαν διαλογίσασθαι ἔτι τε καὶ ἀδικεῖν αὐτὸν καὶ παρανομίαν μεγίστην ἐργάζεσθαι, εἰ τὸν εὐεργέτην παρίδοι θανάτῳ ἔνεκεν αὐτοῦ ὑποβληθῆναι καὶ μὴ μᾶλλον αὐτὸν ὑπὲρ ἐκείνου τεθνάναι. ἄγει οὖν αὐτὸν ὁ τῶν ὄλων πρύτανις ἐν τῇ Τύρῳ, ἔνθα ἡ τραγωδουμένη χεῖρ ὑπὸ τῶν συκοφαντῶν ἐπὶ τῶν κριτῶν προεφέρετο.
- book 19 τοῦτον οἱ Ἀθανασίου θεασάμενοι σύνοικοι ἤγαγον ἐν τῇ αὐτῶν καταγωγῇ, καὶ μαθόντες παρ' αὐτοῦ τὰ τε τῆς τοῦ θεοῦ οἰκονομίας καὶ τὰ τῆς αὐτοῦ προθυμίας, λανθάνειν αὐτὸν ἐν τῷ τέως παρεκάλεσαν.
- book 20 Ὁ δὲ μέγας Ἀθανάσιος ὑπὸ τὴν ἔωθεν κατέλαβε τὸ συνέδριον ἅμα Τιμοθέῳ καὶ Μακαρίῳ τοῖς ἑαυτοῦ πρεσβυτέροις καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκεῖσε παραγεινομένοις.
- book 21 καὶ πρῶτον μὲν γύναιον εἰσήγαγον ἀκολασίᾳ συνεζηκός. ἡ δὲ ἀνέδην ἐβόα παρθενίαν μὲν ἐπαγγέλλεσθαι λέγοι-σα, τὸν δὲ Ἀθανάσιον ἐπιξενωθέντα εἰς τὴν αὐτῆς καταγωγὴν βιάσασθαι αὐτὴν καὶ ἄκουσαν διαφθεῖραι. τούτων ὑπ' ἐκείνης λεγομένων εἰσῆλθεν ὁ κατηγορούμενος, συνῆν δὲ αὐτῷ ἅμα τοῖς ἄλλοις Τιμόθεος ὁ πρεσβύτερος, ἀνὴρ ἀξιάγαστος.
- book 22 τῶν δὲ δικαστῶν ἀπολογήσασθαι πρὸς τὴν κατηγορίαν τὸν Ἀθανάσιον προσταττόντων ὁ μὲν Ἀθανάσιος ἐσίγησεν, ὥς οὐκ ὦν αὐτὸς ὁ κατηγορούμενος, ὁ δὲ Τιμόθεος ἔφη πρὸς τὴν γυναῖκα· »ἐγὼ σοι, ὦ γύναι, συνέτυχον πώποτε; εἰς δὲ τὴν σὴν οἰκίαν εἰσελήλυθά ποτε«; ἡ δὲ ἀναιδέστερον ἐβόα, διαμαχομένη τῷ Τιμοθέῳ καὶ πρὸς αὐτὸν τὴν χεῖρα ἐξάγουσα καὶ κατεπέχουσα καὶ λέγουσα αὐτῷ τῷ Τιμοθέῳ· μου τὴν παρθενίαν ἀφείλου· σύ με τῆς σωφροσύνης ἐγύμνωσας· σύ μου τὸ σεμνὸν τῆς ψυχῆς ἠχρείωσας· καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἄλλα αἱ δι' ἀκολασίας ὑπερβολὴν οὐκ ἔχουσιν τὴν αἰδῶ.
- book 23 καὶ ἦν ὄντως ἔκπληξις <τὰ δ>ρώμενα καὶ παντὸς θαύματος μεῖζον, ὅτι Ἀθανάσιος μὲν κατηγορεῖτο, Τιμόθεος δὲ ἐνεκαλεῖτο. οὕτω δὲ τῶν τὸ A2 18 ἔωθεν nachträlich corr. in ἔω A 2 21 παρθενίαν Thdt.] παρθενίας 35 nach τ Raum für 2 Buchstaben; von späterer Hd. τ . . ρώμενα A2 erg. Ltz. δράμα συντεθεικότων καταισχυνάντων , ἐρυθριασάντων δὲ καὶ τῶν δικαστῶν ὅσοι συνίστορες ἦσαν, ἐκβληθῆναι τὸ γύναιον προσέταξαν.
- book 24 Τότε δὲ ὁ θεὸς Ἀθανάσιος ἔλεγε μὴ χρῆναι ἀφεθῆναι τὸ γύναιον, ἀλλ' ἐξετάσαι καὶ μαθεῖν. οἱ δὲ συκοφάνται ἐβόων ἐβόων· ἔτερα κατηγορήματα χαλεπώτερα, οὐδαμῶς τέχνη τινὶ καὶ δεινότητι διαλυθῆναι δυνάμενα· ὅψις γὰρ καὶ οὐκ ἀκοὴ δικάσει τοῖς δεικνυμένοις. ταῦτα εἰπόντες τὴν πολυθρύλλητον ἐκείνην ὑπέδειξαν λάρνακα καὶ τὴν τεταριχευμένην ἐγύμνωσαν χεῖρα.
- book 25

τῶν δὲ ἐν τῷ συνεδρίῳ θεασάμενος ἕκαστος ἐβόησεν, οἱ μὲν τῶν συκοφαντῶν συνίστορες ἀληθὲς εἶναι τὸ μῦθος λέγοντες, οἱ δὲ τὸ μὲν ψεῦδος εἰδότες, κεκρύφθαι δὲ τὸν Ἀρσένιον ἔτι ζῶντα λέγοντες κατεγέλων.

book 26 μεγίστης δὲ ταραχῆς πεπληρωμένου τοῦ συνεδρίου καὶ μόλις βραχείας ἡσυχίας γεγεννημένης, ἤρετο τοὺς δικαστὰς ὁ κατηγορούμενος Ἀθανάσιος, εἴ τις ἐν αὐτοῖς εἴη ἐπιστάμενος τὸν Ἀρσένιον. πολλῶν δὲ εἰρηκότων ἀκριβῶς εἰδέναι τὸν ἄνδρα ἐκέλευσεν ὁ Ἀθανάσιος τοῦτον ἀχθῆναι.

book 27 τοῦ δὲ εἰσελθόντος καὶ στάντος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ συνεδρίου ἤρετο πάλιν ὁ Ἀθανάσιος, εἰ οὗτός ἐστιν Ἀρσένιος ὁ παρ' ἐμοῦ μὲν ἀννηρημένος, παρὰ δὲ τούτων μετὰ σφαγὴν ὕβρισμένος καὶ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἐστερημένος. συνομολογησάντων δὲ πλείστων ὅσων τῶν ἐν τῇ αὐτὸν αὐτὸν εἶναι τὸν Ἀρσένιον, τῆς ἐφεστρίδος αὐτὸν γυμνώ- σας ὁ θεῖος Ἀθανάσιος, ὑπέδειξεν ἄμφω τὰς χεῖρας τοῦ Ἀρσενίου, δεξιάν τε καὶ εὐώνυμον· »ἄλλην δέ«, ἔφη, »ζητεῖτω μηδεὶς δύο γὰρ ἀνθρώπων ἕκαστος παρὰ τοῦ ποιητοῦ τῶν ὅλων ἐδεξάμεθα χεῖρας«.

book 28 Ἀλλὰ καὶ τούτων οὕτως δειχθέντων κρίσει τοῦ τὰ πάντα ἐφορῶντος θεοῦ, δέον καταδύεσθαι τοὺς κατηγοροὺς καὶ τῶν δικαστῶν τοὺς συνειδόμενους καὶ εὐχεσθαι χῆναι καὶ αὐτὴν τὴν γῆν ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἄρδην λαβεῖν αὐτούς, τούναντίον ἐποίησαν. θορύβου γὰρ καὶ στάσεως ἐνέπλησαν τὸ συνέδριον γόητα ἀποκαλοῦντες τὸν Ἀθανάσιον καὶ τισι μαγγανείαις ἀπατᾶν αὐτὸν λέοντες τῶν ἀνθρώπων τὰς ὄψεις.

book 29 καὶ ἐπαναστάντες ἐπ' αὐτὸν διασπᾶν ἐπεχείρουν καὶ κατασφάττειν τὸν τῆς εὐσεβείας ὑπέρμαχον, κινοῦντες, ὡς εἶπεῖν, καὶ αὐτὴν τὴν γῆν καὶ κονιορτὸν βάλλοντες εἰς τὸν ἀέρα κατ' ἐκείνους τοὺς κατὰ τοῦ θεοῦ ἀποστόλου Παύλου ποτὲ κρίζοντας καὶ λέγοντας·

book 30 »αἴρετε αὐτὸν ἐν τάχει· οὐ γὰρ καθήκει αὐτὸν ζῆν«· ἀλλ' οἱ παρὰ 31 Tgl. Archimedes bei Simplicius 424 — 32 vgl. Act. 22, 23 — 34 vgl. Act. 22, 22 A2 10 μίσος A 2 corr. Cer. (vgl. S. 178, 32) 12 ἡσυχίας am Rand von 1. Hd. nachgetragen A 2 18 τούτῳ ἐπιζητούμενος, μετὰ σφαγὴν δὲ ὕβρισμένος 26 χῆναι mit iota subscr. A 2 τοῦ βασιλέως τὴν τῆς εὐταξίας πρόνοιαν πιστευθέντες τὸν φόνον ἐκώλυον. ἐξαρπάσαντες γὰρ τὸν νικηφόρον καὶ σκάφους ἐπιβῆναι παρασκευάσαντες τὴν σωτηρίαν προὔξενον. ὁ δὲ θεῖος Ἀθανάσιος ἐπιβὰς τοῦ σκάφους ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ὥρμησεν ἐκφυγῶν τῶν μαιφόνων τὰς χεῖρας.

book 31 Αὐτοὶ δέ, ὡς εἶχον, ἐπὶ τὸν Μαρεώτην τινὰς τῶν ὁμοφρόνων ἐπισκόπους ἀπέστειλαν, Θεόγνιον τὸν Νικαίας, Μάριν Χαλκηδόνης, Θεόδωρον τὸν Ἡρακλεώτην τῆς Θράκης, Νάρκισσον τὸν Κίλικα, Οὐρσάκιον καὶ ἄλλους τινὰς τοὺς αὐτῶν ὁμόφρονες, ἐπὶ τῷ κατὰ μονομέρειαν πρᾶξιν αὐτοὺς ὑπομνημάτων ἐκείσε κατὰ Ἀθανασίου συστήσασθαι (ὁ δὲ Μαρεώτης ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ ἐστίν, ὁμώνυμος τῆς λίμνης Μαρίας, πλησίον αὐτῆς ὦν) ἐντειλάμενοι αὐτοῖς,

book 32 εἰς τάχιστα καὶ τὸν τῶν κακῶν ἀνθένην Ἀρειὸν στεῖλαι πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν Αἰλίαν, τοῦτ' ἔστιν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἐκείσε ἀπὸ τῆς Τύρου ἐξορμήσασιν σὺν τοῖς ἐν τῇ συνόδῳ ἐπισκόποις· τὴν γὰρ σύνοδον ἄπασαν ἀπὸ τῆς Τύρου ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα συνελθεῖν μετὰ τῶν ἀπάντων ὁ βασιλεὺς ἀπανταχόθεν ἐπιοκόπων καὶ αὐθις παρηγγύησεν, ὡς μοι καὶ πρότερον εἴρηται, ἐπὶ τῷ τοῦς ἐκείσε ὑπὸ αὐτοῦ δομηθέντας καθιερῶσαι ναοὺς.

book 33 συναπέστειλε δὲ καὶ τῶν εὐνοουστέρων ἀρχόντων τινὰς, εὐσεβεῖα καὶ πίστει λαμπρυνομένους, φιλοτίμως ἅπασιν πάντα δι' αὐτῶν χορηγηθῆναι κελεύσας, οὐ μόνον ἀρχιερεῦσι καὶ ἱερεῦσι καὶ τοῖς τούτοις συνεπομένοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς δεομένοις ἅπασιν τοῖς πανταχόθεν συντρέχουσιν, ἀφάτου πλήθους συρρέοντος ἐκ πάσης, ὡς ἔπος εἶπεῖν, τῆς κατὰ τὴν ἀνατολὴν γῆς ἐκείσε εἰς τὰ ἐγκαίνια τῆς νέας Ἱερουσαλήμ. διεκοσμεῖτο δὲ καὶ τὸ θεῖον θυσιαστήριον βασιλικοῖς παραπετάσμασι καὶ κειμηλίοις λιθοκολλήτοις χρυσοῖς.

- book 34 Τοῦ δὲ ἄσεβοῦς Ἀρείου φθάσαντος εἰς τὴν Αἰλίαν τῇ τῶν ἐγκαίνιων ἡμέρᾳ σὺν προθυμίᾳ πολλῇ, ἀκούσαντος μάλιστα ἀπολείπεσθαι τὸν Ἀνανάσιον τῆς ἐορτῆς ἐκείνης, ἀσμένως ὑπὸ τῶν ὁμοφρόνων, λέγω δὴ τῶν περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας καὶ Πατρόφιλον τὸν Σκυθοπολίτην, ὑπεδέχθη.
- book 35 οἱ δὲ τῆς ὀρθῆς ἀντιποιοῦμενοι πίστεως, ἔδοντες τὸν Ἀρειον, ὡς μῦθος αὐτὸν ἀπεοτράφησαν καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐξήλασαν καὶ τῆς συνόδου διωχθῆναι προσέτοζαν, ἐπὶ τῇ κατὰ Ἀλεξάνδρειαν αὐτοῦ ἀκουσθήσεσθαι συνόδῳ, ἐν ᾗ καὶ ἐάλω, ὁρίσά- 18 8. S. 174, 29 — 27—S. 179, 2 Johannes? A2 1 τὸν φόνον im Text undeutlich, am Rand wiederholt A2 9 am Rand von 1. Hd. ὁμογνώμονας A2 14 f ἐξορμάσασι A2 30 τῶν Holl] τὸν A2 μενοι, καθά, φασί, καὶ ὁ φιλόχριστος ἡμῶν βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐκέλευσεν.
- book 36 Οὕτω δὴ τοῦ λυμεῶνος ἐκποδῶν γενομένου καὶ τῆς ἐορτῆς εἰρηνικωτάτης καὶ λαμπροτάτης γενομένης, ὁ πανεύφημος βασιλεὺς καὶ λίαν πιστότατος τὴν τῆς πανηγύρεως λαμπρότητα καὶ πολυτέλειαν μεμαθηκώς, θυμηδείας ὅτι μάλιστα πλείστης ἔμπλεως γέγονε καὶ τὸν τῶν ἀγαθῶν πρύτανιν ὑπερύμνησεν, ὅτι καὶ ταύτην αὐτῷ τὴν αἴτησιν δέδωκε.
- book 37 τῆς μὲν οὖν τῶν ἐγκαίνιων ἐορτῆς οὕτως οὕτως τελεσθείσης, οἱ πλεῖστοι τῶν ἐπισκόπων ἐπὶ τὰς οἰκειάς ἐπανῆλθον πατρίδας, ὅσοι μάλιστα τῇ ἐν Τύρῳ συνόσῳ γεγεννημένη οὐ συνήδρευσαν.
- book 38 οἱ δὲ τῆς φρατρίας Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας, ὅσοι σὺν αὐτῷ τὴν λώβην Ἀρείου εἰσεδέξαντο, σὺν αὐτῷ Εὐσεβίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπισκόποις τὴν Τύρον κατειλήφασι, περιμένοντες ἐκεῖσε τοὺς ὁμόφρονas ἀπὸ τοῦ Μαρεῶτου.
- book 39 Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ φθάσας τὸ κομιάτων ὁ μέγας Ἀθανάσιος πρόσεισι τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ καὶ πᾶσαν τὴν κατ' αὐτοῦ τολμηθεῖσαν ἐδίδαξε τραγωδίαν. ὁ δὲ συμπαθέστατος καὶ χρηστότατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὑπεραλλήσας τὴν ψυχὴν ἐπὶ τοῖς κατὰ Ἀθανασίου τετολμημένοις καὶ κινηθεῖς ἐπὶ τῇ
- book 40 κατ' αὐτοῦ ἀδίκῳ γεγεννημένῃ κρίσει, μετὰ δακρῶν μάλιστα ἐξαιτοῦντος τοῦ Ἀθανασίου κληθῆναι τοὺς τε κατηγοροὺς καὶ τοὺς δικαστὰς καὶ ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως ἀνανεώσασθαι τὴν κρίσιν, πέμπει τοῖς ἐν Τύρῳ ἀπὸ τῆς Αἰλίας ἀναζεύξασα γράμματα ὁ βασιλεὺς, σημαίνοντα πρὸς οὗτῳ μὲν εἶναι τὸν Ἀθανάσιον, οὐτοὺς δὲ ὡς τάχιστα φθάσαι εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. τὰ δὲ γραφέντα ἐστὶ ταυτα· Ἐπιστολὴ τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς τοὺς ἐν Τύρῳ ἀπὸ τῆς Αἰλίας ἀναζεύξαντας ἐπισκόπους.
- book 1 »Νικητῆς Κωνσταντῖνος Μέγιστος Σεβαστὸς τοῖς ἐν Τύρῳ πάλιν συνελθοῦσιν ἐπισκόποις.
- book 2 Ἐγὼ μὲν ἄγνοῶ, τίνα ἐστὶ τὰ ὑπὸ τῆς ὑμετέρας συνόδου μετὰ τοσούτου θορύβου καὶ χειμῶνος κριθέντα· δοκεῖ δὲ πως ὑπὸ τινος ταραχώδους ἀνταξίας ἢ ἀλήθεια διεστράφηται, ὑμῶν δηλαδὴ διὰ τὴν πρὸς τοὺς πλησίον ἐρεσχελίαν, ἣν ἀήττητον εἶναι βούλεσθε, τὰ τῷ – 10 vgl. Thdt. I 31, 3 p 88 — 10—26 Johannes? — 29—S. als Athan. apol. ad Ar. 86, der Quelle ist ür Socr. I 34 p. 158 ff. Soz. II 28. Johannes? (vgl. G. Loeschcke Rhein. Mus. LXI, 34 ff.) A2 θεῶ ἀρέσκοντα μὴ συνορῶντες.
- book 3 – 10 vgl. Thdt. I 31, 3 p 88 — 10—26 Johannes? — 29—S. als Athan. apol. ad Ar. 86, der Quelle ist ür Socr. I 34 p. 158 ff. Soz. II 28. Johannes? (vgl. G. Loeschcke Rhein. Mus. LXI, 34 ff.)
- book 4 ἀλλ' ἔστω τῆς θείας προνοίας >ἔργον τὸ τὰ τῆς φιλονεικίας ἤγουν μᾶλλον κακουχίας ὑμῶν δεινὰ >φανερῶς ἀλόντα διασκεδάσαι καὶ ἡμῖν διαρρήδην δεῖξαι, εἴ τίνα τῆς >ἀληθείας συνελθόντες αὐτόθι ἐποιήσασθε φροντίδα καὶ εἰ τὰ κεκρι- >μένα χωρὶς τινος χάριτος καὶ ἀπεχθείας ἐκρίνατε.

- book 5 τοιγαροῦν >ἡπειγμένως πάντας ὑμᾶς πρὸς τὴν ἐμὴν ἐλθεῖν εὐλάβειαν βούλομαι, >ἵνα τὴν τῶν πεπραγμένων ὑμῖν ἀκρίβειαν δι' ἑαυτῶν ἐπ' ἐμοῦ παρα- >στήσετε. τίνος δὲ ἔνεκα ταῦτα γράφαι πρὸς ὑμᾶς ἐδικαίωσα καὶ >ὑμᾶς διὰ τοῦ γράμματος πρὸς ἑμαυτὸν ἐκάλεσα, ἐκ τῶν ἐπομένων >γνώσεσθε.
- book 6 >Ὡς Ἀθανάσιος, ὁ ἐπίσκοπος τῆς κατὰ Ἀλεξανδρείαν ἐκκλησίας, >ὁ τοῦ θεοῦ νόμου φοιτητής, πρὸς μέ ἐστιν, ὃς εἰσιόντι μοι ἀπὸ >προκέσσου ἐπὶ τὴν ἐπώνυμον ἡμῶν καὶ πανευδαίμονα Κωνσταντι- >νούπολιν πρόσεισιν ἐν μέσῳ τῆς λεωφόρου μετὰ ἐτέρων τινῶν ὧν >παρὶ ἑαυτὸν εἶχε, πενθῶν δὲ καὶ ὀλοφυρόμενος, αἰφνιδίον τε τὴν >προέλευσιν ἐποίησατο οὕτως, ὥστε καὶ ἐκπλήξεως ἀφορμὴν ἡμῖν >παρασχεῖν.
- book 7 μαρτυρεῖ μοι γὰρ ὁ πάντων ἔφορος θεός, ὅτι οὔτε >ἐπιγνῶναι αὐτόν, ὅστις ἦν, κατὰ τὴν πρώτην ὄψιν ἡδυνήθην, εἰ μὴ >τῶν ἡμετέρων τινές, ὅστις <ἦν> καὶ τὴν ἀδικίαν, ἣν πέπονθε παρ' ὑμῶν, >διηγῆσαντο πυνθανομένοις. οὕτως τεταπεινωμένον κοὶ κατηγῆ τεθεά- >μεθα τὸν ἄνδρα, ὥστε ἡμᾶς εἰς ἄφατον οἶκτον ἐπ' αὐτῷ περιπεσεῖν, >γνόντας ἐκεῖνον εἶναι τὸν Ἀθανάσιον, οὗ ἡ ἱερὰ θεά, ἱκανὴ πρὸς τὸ >εἰς τὸν τῶν ὅλων θεὸν σέβας καὶ τοὺς ἐθνικοὺς ἐφελκύσαι, ὄντινά >πάλαι πονηροὶ τινες ἄνδρες καὶ τῆς εἰρήνης καὶ ὁμονοίας ἀλλότριοι >συκοφαντίαις οὐ ταῖς τυχούσαις περιέβαλλον,
- book 8 ὥστε καὶ εἰς] ἐμὲ αὐτόν >ἐκ τῆς ἐκείνων πολυτέχνου ἀπάτης συναρπαγέντα μέλλειν με] ἄμαρ- >τεῖν εἰς τὸν ἄνδρα, εἰ μὴ θεῖα κρίσει κινηθεῖς ἐκέλευσα αὐτόν τότε >ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπὶ τὸ τῆς ἡμετέρας ἡμερότητος στρατόπεδον >φθάσαι τὸ τάχος.
- book 9 καὶ οὕτως ἀνακριθεὶς παρὰ τῆς ἐμῆς εὐλαβείας >περὶ τῶν κατ' αὐτοῦ ψευδῶς δραματουρηθέντων, συστάς ἐφ' ἡμῶν >ὁ ἀνὴρ ἑαυτῷ ἤλεγξε μὲν τῶν κατηγορημάτων τὸ ψεῦδος, ἀθῶος δὲ Μοὶ πόντων ἐκείνων ἀποφανθεὶς μετὰ τιμῆς ὅτι μάλιστα πλείστης >παρ' ἡμῶν ἐπὶ τὴν ἀπεστάλη ἀπεστάλη πατρίδα, ἀποδοθεὶς ἐν εἰρήνῃ >τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἰθυνομένη ὀρθοδόξῳ λαῷ.
- book 10 >Νῦν δὲ πάλιν χεῖρονα τῶν πρώτων τὰ δεύτερα κατ' αὐτοῦ τε- >τολμῆσθαι βοᾷ μετὰ πλείονος παρρησίας. οὐδὲν ἕτερον παρ' >αἰτῶν ἢ τὴν ὑμετέραν πρὸς ἡμᾶς ἄφιξιν, ἣν ἡξίωσεν αὐτῷ >ἵν' ὑμῶν παρόντων ἃ πέπονθεν ἀναγκαίως ἀποδύρασθαι δυνηθῇ.
- book 11 ὅ- >περ ἐπειδὴ εὐλογον εἶναι καὶ τοῖς καιροῖς πρέπον ἡμῖν κατεφάνη, >ταῦτα γραφῆναι πρὸς ὑμᾶς προσέταξα, ἵνα πάντες ὅσοι τὴν ἐν >σύνοδον γενομένην ἀνεπληρώσατε, ἀνυπερθέτως εἰς τὸ >τὸ ἡμέτερον φθάσαι ἐπειχθῆτε, τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ἐπιδεικνύοντες >τῆς ὑμετέρας κρίσεως καθαρὸν τε καὶ ἀδιάστροφον, ἐπ' ἐμοῦ >ὄν τοῦ θεοῦ εἶναι [με] γνήσιον θεράποντα οὐδ' ἂν ὑμεῖς >κεκριμένα παρ' ὑμῶν <ἀπολογούμενοι>.
- book 12 τοιγαροῦν διὰ τῆς ἐμῆς πρὸς >τὸν θεὸν λατρείας τὰ πανταχοῦ εἰρηνεύεται καὶ τῶν βαρβάρων αὐτῶν >τὰ πλεῖστα ἔθνη τὸ τοῦ θεοῦ ὄνομα γνησίως εὐλαβουμένων, ἃ >νῦν τὴν ἀλήθειαν ἡγνόουν — δηλὸν δὲ ὅτι ὁ τὴν ἀλήθειαν >οὐδὲ τὸν θεὸν ἐπιγινώσκει — πλὴν ὅμως, καθὰ προεῖρηται, καὶ >βάρβαροι αὐτοὶ νῦν δι' ἐμέ. τὸν τοῦ θεοῦ θεράποντα γνήσιον, >γνώσαν τὸν θεὸν καὶ εὐλαβεῖσθαι μεμαθήκασιν, ὃν ὑπερασπίζειν >καὶ προνοεῖσθαι πανταχοῦ τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ἥσθοντο· ὅθεν >καὶ ἴσασι τὸν θεόν, ὃν ἐκεῖνοι μὲν διὰ τὸν πρὸς ἡμᾶς φόβον εὐλαβοῦν- >ται.
- book 13 ἡμεῖς δὲ οἱ τὰ ἅγια μυστήρια τῆς εὐμενείας αὐτοῦ δοκοῦντες >προβάλλεσθαι, οὐ γὰρ εἴπομι φυλάττειν, οὐδὲν ἕτερον >τὰ πρὸς διχόνοιαν καὶ μῖσος συντείνοντα καί, ἀπλῶς ἐπεῖν, τὰ πρὸς >ὄλεθρον τοῦ ἀνθρωπείου γένους ἔχοντα τὴν ἀναφοάν.
- book 14 >Ἀλλ' ἐπέιχθητε, καθὰ προεῖρηται, πρὸς ἡμᾶς τὸ τάχος, >πεπεισμένοι, ὥς παντὶ σθένει κατορθῶσαι πειράσομαι, ὅπως ἐν τῷ νόμῳ >τοῦ θεοῦ ταῦτα ἐξαιρέτως ἀδιάπτωτα φυλάττῃται,

- οἷς οὔτε ψόγος >οὔτε κακοδοξία τις προσπλακῆναι δυνήσεται, διασκεδασθέντων >λαδὴ καὶ συντριβέντων ἄρδην καὶ παντελῶς ἀφανισθέντων >ἐχθρῶν τοῦ νόμου τοῦ θεοῦ,
- book 15 οἵτινες ἐπὶ προσχήματι τοῦ ἁγίου ὄνό- >ματος ποικίλας καὶ διαφόρους βλασφημίας πρὸς ἀπάτην τῶν >στέρων προφέρουσιν, ἐπιποθοῦντες ὡς οἶόν τε τὸ τῆς καθολικῆς >ἐκκλησίας καθαρὸν, ἦντινα ὁ ἡμέτερος σωτὴρ ἄσπιλον >καὶ ἁγίαν καὶ ἄμωμον, τῷ σωτηριῷδαι καὶ τιμίῳ αὐτοῦ αἵματι >ράσας αὐτήν, καθὼς οἱ θεοὶ αὐτοῦ καὶ ἀρραγεῖς διαγορεύουσι
- book 16 Ταῦτα τὰ γράμματα εἰς ἀγωνίαν τοὺς ἐν τῇ συνόδῳ κατέστησαν, μάλιστα τοὺς περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδεῖας. οἱ μέντοι ἐν τῷ ὑπ' αὐτῶν σταλέντες καὶ τὰ ψευδῆ ὡς ἀληθῆ ἐγγράψαντες, πρᾶξιν ὑπομνημάτων κατὰ Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου συστησάμενοι κατὰ μονομέρειαν πρὸ τῶν βασιλικῶν τούτων γραμμάτων, φθάζουσιν ἐν τῇ Τύρῳ τῶν θαυμαστῶν ἐπισκόπων τὴν σύνοδον.
- book 17 ἀλλ' οὐ πάντες τὴν πλαστὴν ἐκείνην καὶ τῶν μυσαρῶν ἐκείνων συκοφαντῶν γέμουσαν κατὰ Ἀθανασίου πρᾶξιν προσεδέξαντο. ὅθεν οἱ πλείστοι αὐτῶν τὰ τοῖς βασιλικοῖς γράμμασι περιεχόμενα ἐκ τῆς ἀναγνώσεως μεμαθηκότες ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν δείσαντες ἀνεχώρησαν.
- book 18 οἱ δὲ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδεῖας καὶ Θεόγνιον κοὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἐν τῇ Τύρῳ ἐχρόνιζον, παρέλκοντες παρέλκοντες ἐκόντι τὸν καιρὸν, ἔγραφον δὲ τῷ εὐσεβεῖ βασιλεῖ ἄκουσας ἐπέχεσθαι ἐκεῖσε, ἐπειγομένους ἐξορμᾶν πρὸς αὐτὸν καὶ τὴν τῶν πλαστῶν ὑπομνημάτων πρᾶξιν, ἦν ὡς μῦθος ἀπέρριψε καὶ οὔθ' ὅλως προσδέξασθαι ἠνέχετο βασιλεὺς ὁ πιστότατος, ἥκειν ἅπαξ πρὸς αὐτὸν τοὺς ἀλιτηρίουσ κελεύσας.
- book 19 Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ βραδυνάντων αὐτῶν, τῶν περὶ Εὐσέβιον λέγω, μετὰ τιμῆς ὅτι μάλιστα πλείστης τὸν Ἀθανάσιον ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀλὶν ἀπέπεμψε, γράψας καὶ αὐτῇ τῇ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ, ὅτι ὁ αὐτῶν ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος ψευδῶς διεβέβλητο, καὶ ὡς ἡ καθαρότης αὐτοῦ ἐν πᾶσι τηλαυγῶς ἐξέλαμψεν.
- book 20 ἐν δὲ τῷ παρεῖναι τὸν Ἀθανάσιον κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ συγκροτεῖσθαι κατὰ τὰς βασιλικὰς κελεύσεις καὶ τὰς τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων τῶν εἰς τὰ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐγκαίνια συναχθέντων προστάξεις <τὴν σύνοδον>, ἀπαντᾷ τὰ κατὰ Ἀρειον, καὶ πολλή τις ἦν τοῦ πλήθους συνέλευσις καὶ ἐλπίς ἐπὶ ταλαντευομένη ἐκβάσει περιανομένη, μάλιστα πάντων ὁρώντων τὰ τοσούτοις καὶ τηλικούτοις ἐπισκόποις συμφώνως δόξαντα καὶ κριθέντα ἀλὶν διασκυλλόμενα.
- book 21 ὁρῶν τοίνυν ὁ θεῖος Ἀθανάσιος ταραττομένην τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον οὐ παρσιώπησεν, ἀλλὰ φανερά διὰ γραμμάτων ταῖς εὐσεβέσιν ἀκοαῖς τοῦ πάντα ἀρίστου καὶ βασιλέως βασιλέως κατέστησεν.
- book 22 Ὡς δὲ ἔγνω ὁ βασιλεὺς διεστράφθαι τὸν Ἀρειον, ἀλὶν αὐτὸν ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀχθῆναι προσέταξε, δώσοντα λόγον, ὧν ἀνακαινιεῖν ἀλὶν ἐτόλμησε, γράψας αὐτῷ καὶ σὺν αὐτῷ ἐπιστολὴν τῆς κατ' αὐτῶν ἀγανακτήσεως γέμουσαν. τὰ δὲ γραφέντα ἐστὶ ταῦτα:
- book 23 Ἐπιστολὴ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς Ἀρειον καὶ Ἀρειανούς.
- book 1 »Νικητῆς Κωνσταντίνος Μέγιστος Σεβαστὸς τοῖς ἐν Τύρῳ ἀλὶν συνελθοῦσιν ἐπισκόποις.
- book 2 ἀλλ' ἔστω τῆς θείας προνοίας >ἔργον τὸ τὰ τῆς φιλονεικίας ἡγουν μᾶλλον κακουχίας ὑμῶν δεινὰ >φανερῶς ἀλόντα διασκεδάσαι καὶ ἡμῖν διαρρήδην δεῖξαι, εἴ τινα τῆς >ἀληθείας συνελθόντες αὐτόθι ἐποίησαθε φροντίδα καὶ εἰ τὰ κεκρι- >μένα χωρὶς τινος χάριτος καὶ ἀπεχθείας ἐκρίνατε.
- book 3 τοιγαροῦν >ἡπειγμένως πάντας ὑμᾶς πρὸς τὴν ἐμὴν ἐλθεῖν εὐλάβειαν βούλομαι, >ἵνα τὴν τῶν πεπραγμένων ὑμῖν ἀκρίβειαν δι' ἑαυτῶν ἐπ' ἐμοῦ παρα- >στήσετε. τίνος δὲ ἔνεκα ταῦτα γράφαι

πρὸς ὑμᾶς ἐδικαίωσα καὶ >ὑμᾶς διὰ τοῦ γράμματος πρὸς ἑμαυτὸν ἐκάλεσα, ἐκ τῶν ἐπομένων >γνώσεσθε.

book 4 >Ὡς Ἀθανάσιος, ὁ ἐπίσκοπος τῆς κατὰ Ἀλεξανδρείαν ἐκκλησίας, >ὁ τοῦ θεοῦ νόμου φοιτητής, πρὸς μέ ἐστιν, ὃς εἰσιόντι μοι ἀπὸ >προκέσσου ἐπὶ τὴν ἐπώνυμον ἡμῶν καὶ πανευδαίμονα Κωνσταντι- >νούπολιν πρόσεισιν ἐν μέσῳ τῆς λεωφόρου μετὰ ἐτέρων τινῶν ὧν >παρὶ ἑαυτὸν εἶχε, πενθῶν δὲ καὶ ὀλοφυρόμενος, αἰφνιδίον τε τὴν >προέλευσιν ἐποίησατο οὕτως, ὥστε καὶ ἐκπλήξεως ἀφορμὴν ἡμῖν >παρασχεῖν.

book 5 μαρτυρεῖ μοι γὰρ ὁ πάντων ἔφορος θεός, ὅτι οὔτε >ἐπιγινῶναι αὐτόν, ὅστις ἦν, κατὰ τὴν πρώτην ὄψιν ἠδυνήθην, εἰ μὴ >τῶν ἡμετέρων τινές, ὅστις <ἦν> καὶ τὴν ἀδικίαν, ἣν πέπονθε παρ' ὑμῶν, >διηγῆσαντο πυνθανομένοις. οὕτως τεταπεινωμένον κοὶ κατηφῇ τεθεά- >μεθα τὸν ἄνδραν, ὥστε ἡμᾶς εἰς ἄφατον οἶκτον ἐπ' αὐτῷ περιπεσεῖν, >γνόντας ἐκεῖνον εἶναι τὸν Ἀθανάσιον, οὗ ἡ ἱερὰ θεά, ἱκανὴ πρὸς τὸ >εἰς τὸν τῶν ὅλων θεὸν σέβας καὶ τοὺς ἐθνικοὺς ἐφελκύσαι, ὄντινά >πάσαι πονηροὶ τινες ἄνδρες καὶ τῆς εἰρήνης καὶ ὁμονοίας ἀλλότριοι >συκοφανταίαις οὐ ταῖς τυχούσαις περιέβαλλον,

book 6 ὥστε καὶ εἰς] ἐμὲ αὐτόν >ἐκ τῆς ἐκείνων πολυτέχνου ἀπάτης συναρπαγέντα μέλλειν με] ἄμαρ- >τεῖν εἰς τὸν ἄνδρα, εἰ μὴ θεία κρίσει κινηθεῖς· ἐκέλευσα αὐτόν τότε >ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπὶ τὸ τῆς ἡμετέρας ἡμερότητος στρατόπεδον >φθάσαι τὸ τάχος.

book 7 καὶ οὕτως ἀνακριθεὶς παρὰ τῆς ἐμῆς εὐλαβείας >περὶ τῶν κατ' αὐτοῦ ψευδῶς δραματουρηθέντων, συστάς ἐφ' ἡμῶν >ὁ ἀνὴρ ἑαυτῷ ἤλεγξε μὲν τῶν κατηγορημάτων τὸ ψεῦδος, ἀθῶος δὲ Μοὶ πόντων ἐκείνων ἀποφανθεὶς μετὰ τιμῆς ὅτι μάλιστα πλείστης >παρ' ἡμῶν ἐπὶ τὴν ἀπεστάλη ἀπεστάλη πατρίδα, ἀποδοθεὶς ἐν εἰρήνῃ >τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἰθυνομένη ὀρθοδόξῳ λαῷ.

book 8 >Νῦν δὲ πάλιν χεῖρονα τῶν πρώτων τὰ δεύτερα κατ' αὐτοῦ τε- >τολμῆσθαι βοᾷ μετὰ πλείονος παρρησίας. οὐδὲν ἕτερον παρ' >αἰτῶν ἢ τὴν ὑμετέραν πρὸς ἡμᾶς ἄφιξιν, ἣν ἠξίωσεν αὐτῷ >ἵν' ὑμῶν παρόντων ἃ πέπονθεν ἀναγκαίως ἀποδύρασθαι δυνηθῇ.

book 9 ὅ- >περ ἐπειδὴ εὐλογον εἶναι καὶ τοῖς καιροῖς πρέπον ἡμῖν κατεφάνη, >ταῦτα γραφῆναι πρὸς ὑμᾶς προσέταξα, ἵνα πάντες ὅσοι τὴν ἐν >σύνοδον γενομένην ἀνεπληρώσατε, ἀνυπερθέτως εἰς τὸ >τὸ ἡμέτερον φθάσαι ἐπειχθῆτε, τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ἐπιδεικνύοντες >τῆς ὑμετέρας κρίσεως καθαρὸν τε καὶ ἀδιάστροφον, ἐπ' ἐμοῦ >ὄν τοῦ θεοῦ εἶναι [με] γνήσιον θεράποντα οὐδ' ἂν ὑμεῖς >κεκριμένα παρ' ὑμῶν <ἀπολογούμενοι>.

book 10 τοιγαροῦν διὰ τῆς ἐμῆς πρὸς >τὸν θεὸν λατρείας τὰ πανταχοῦ εἰρηνεύεται καὶ τῶν βαρβάρων αὐτῶν >τὰ πλεῖστα ἔθνη τὸ τοῦ θεοῦ ὄνομα γνησίως εὐλαβουμένων, ἃ >νῦν τὴν ἀλήθειαν ἠγνόουν — δηλὸν δὲ ὅτι ὁ τὴν ἀλήθειαν >οὐδὲ τὸν θεὸν ἐπιγινώσκει — πλὴν ὅμως, καθὰ προεῖρηται, καὶ >βάρβαροι αὐτοὶ νῦν δι' ἐμέ. τὸν τοῦ θεοῦ θεράποντα γνήσιον, >γνώσαν τὸν θεὸν καὶ εὐλαβεῖσθαι μεμαθήκασιν, ὃν ὑπερασπίζειν >καὶ προνοεῖσθαι πανταχοῦ τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ἦσθοντο· ὅθεν >καὶ ἴσασι τὸν θεόν, ὃν ἐκεῖνοι μὲν διὰ τὸν πρὸς ἡμᾶς φόβον εὐλαβοῦν- >ται.

book 11 ἡμεῖς δὲ οἱ τὰ ἅγια μυστήρια τῆς εὐμενείας αὐτοῦ δοκοῦντες >προβάλλεσθαι, οὐ γὰρ εἴποιμι φυλάττειν, οὐδὲν ἕτερον >τὰ πρὸς διχόνοιαν καὶ μῖσος συντείνοντα καί, ἀπλῶς ἐπεῖν, τὰ πρὸς >ὄλεθρον τοῦ ἀνθρωπείου γένους ἔχοντα τὴν ἀναφοάν.

book 12 >Ἀλλ' ἐπείχθητε, καθὰ προεῖρηται, πρὸς ἡμᾶς τὸ τάχος, >πεπεισμένοι, ὥς παντὶ σθένει κατορθῶσαι πειράσομαι, ὅπως ἐν τῷ νόμῳ >τοῦ θεοῦ ταῦτα ἐξαιρέτως ἀδιάπτωτα φυλάττῃται, οἷς οὔτε ψόγος >οὔτε κακοδοξία τις προσπλακῆναι δυνήσεται, διασκεδασθέντων >λαδὴ καὶ συντριβέντων ἄρδην καὶ παντελῶς ἀφανισθέντων >ἐχθρῶν τοῦ νόμου τοῦ θεοῦ,

- book 13 οἵτινες ἐπὶ προσχήματι τοῦ ἁγίου ὄνό- >ματος ποικίλας καὶ διαφόρους βλασφημίας πρὸς ἀπάτην τῶν >στέρων προφέρουσιν, ἐπιποθοῦντες ὡς οἶόν τε τὸ τῆς καθολικῆς >ἐκκλησίας καθαρὸν, ἦντινα ὁ ἡμέτερος σωτὴρ ἄσπιλον >καὶ ἁγίαν καὶ ἄμωμον, τῷ σωτηριῷδαι καὶ τιμίῳ αὐτοῦ αἵματι >ράσας αὐτήν, καθὼς οἱ θεῖοι αὐτοῦ καὶ ἀρραγεῖς διαγορεύουσι
- book 14 Ταῦτα τὰ γράμματα εἰς ἀγωνίαν τοὺς ἐν τῇ συνόδῳ κατέστησαν, μάλιστα τοὺς περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδεῖας. οἱ μέντοι ἐν τῷ ὑπ' αὐτῶν σταλέντες καὶ τὰ ψευδῇ ὡς ἀληθῇ ἐγγράψαντες, πρᾶξιν ὑπομνημάτων κατὰ Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου συστησάμενοι κατὰ μονομέρειαν πρὸ τῶν βασιλικῶν τούτων γραμμάτων, φθάζουσιν ἐν τῇ Τύρῳ τῶν θαυμαστῶν ἐπισκόπων τὴν σύνοδον.
- book 15 ἀλλ' οὐ πάντες τὴν πλαστὴν ἐκείνην καὶ τῶν μυσαρῶν ἐκείνων συκοφαντῶν γέμουσαν κατὰ Ἀθανασίου πρᾶξιν προσεδέξαντο. ὅθεν οἱ πλείστοι αὐτῶν τὰ τοῖς βασιλικοῖς γράμμασι περιεχόμενα ἐκ τῆς ἀναγνώσεως μεμαθηκότες ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν δείσαντες ἀνεχώρησαν.
- book 16 οἱ δὲ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδεῖας καὶ Θεόγνιον κοὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἐν τῇ Τύρῳ ἐχρόνιζον, παρέλκοντες παρέλκοντες ἐκόντι τὸν καιρὸν, ἔγραφον δὲ τῷ εὐσεβεῖ βασιλεῖ ἄκουσας ἐπέχεσθαι ἐκέῖσε, ἐπειγομένους ἐξορμᾶν πρὸς αὐτὸν καὶ τὴν τῶν πλαστῶν ὑπομνημάτων πρᾶξιν, ἣν ὡς μῦθος ἀπέρριψε καὶ οὐθ' ὅλως προσδέξασθαι ἠνέχετο βασιλεὺς ὁ πιστότατος, ἥκειν ἅπαξ πρὸς αὐτὸν τοὺς ἀλιτηρίους κελεύσας.
- book 17 Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ βραδυνάντων αὐτῶν, τῶν περὶ Εὐσέβιον λέγω, μετὰ τιμῆς ὅτι μάλιστα πλείστης τὸν Ἀθανάσιον ἐπὶ τὴν Ἀλεξανδρείαν πάλιν ἀπέπεμψε, γράψας καὶ αὐθις τῇ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ, ὅτι ὁ αὐτῶν ἐπίκοπος Ἀθανάσιος ψευδῶς διεβέβλητο, καὶ ὡς ἡ καθαρότης αὐτοῦ ἐν πᾶσι τηλαυγῶς ἐξέλαμψεν.
- book 18 ἐν δὲ τῷ παρεῖναι τὸν Ἀθανάσιον κατὰ τὴν Ἀλεξανδρείαν καὶ συγκροτεῖσθαι κατὰ τὰς βασιλικὰς κελεύσεις καὶ τὰς τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων τῶν εἰς τὰ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐγκαίνια συναχθέντων προστάξεις <τὴν σύνοδον>, ἀπαντᾷ τὰ κατὰ Ἄρειον, καὶ πολλή τις ἦν τοῦ πλήθους συνέλευσις καὶ ἐλπίς ἐπὶ ταλαντευομένη ἐκβάσει περιανομένη, μάλιστα πάντων ὁρώντων τὰ τοσούτοις καὶ τηλικούτοις ἐπισκόποις συμφώνως δόξαντα καὶ κριθέντα πάλιν διασκυλλόμενα.
- book 19 ὁρῶν τοίνυν ὁ θεῖος Ἀθανάσιος ταραττομένην τὴν Ἀλεξανδρείαν καὶ πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον οὐ παρεσιώπησεν, ἀλλὰ φανερὰ διὰ γραμμάτων ταῖς εὐσεβέσιν ἀκοαῖς τοῦ πάντα ἀρίστου καὶ βασιλέως βασιλέως κατέστησεν.
- book 20 Ὡς δὲ ἔγνω ὁ βασιλεὺς διεστράφθαι τὸν Ἄρειον, πάλιν αὐτὸν ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀχθῆναι προσέταξε, δώσοντα λόγον, ὧν ἀνακαινιεῖν πάλιν ἐτόλμησε, γράψας αὐτῷ καὶ σὺν αὐτῷ ἐπιστολὴν τῆς κατ' αὐτῶν ἀγανακτήσεως γέμουσαν. τὰ δὲ γραφέντα ἐστὶ ταῦτα·
- book 1 »Κωνσταντῖνος Σεβαστὸς Ἀρεῖῳ καὶ Ἀρειανοῖς. >Κακὸς ἐρμηνεὺς αὐτόχρημα εἰκὼν τε καὶ ἀνδριάς ἐστὶ τοῦ >ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνον οἱ δεινοὶ πλάσται πρὸς ἀπάτης δέλεαρ >οἶονεὶ κάλλους αὐτῷ εὐπρέπειαν προσμηχανώμενοι αἰσχίστῳ καθάπαξ >ὄντι τῇ φύσει, ὅπως ἂν τοὺς ταισιπῶρους ἀπολλύοι πλάνην >προτείνων, τὸν αὐτὸν οὗτος ἂν οἶμαι τρόπον ποιήσειεν, ὥ μόνον >δὴς ἄξιον τοῦτ' εἶναι δοκεῖ, τὸ τὰ τῆς οἰκείας >ρια ἀφειδῶς προβάλλεσθαι.
- book 2 τοιγάρτοι καὶ νῦν καὶ ἀφ' οὗ γεγονάσιν >ἄνθρωποι οὐδεπώποτε φανεῖσαν ἀπιστίας εἰσάγει πίστιν, >οὐδὲν τῆς ἀληθείας ἄρα ἀπαῖδον ἐκεῖνο φαίνεται τὸ πάλαι >ρήσει διηρθρωμένον, ὅτι πρὸς τὸ κακὸν εἰσι πιστοί.
- book 3 τί δ' ἂν τις >ἐκεῖνο λέγοιτο τὴν τοῦ βουλευέσθαι χάριν αὐτὸν ἀπολωλεκότα >κέτι κουφισμοῦ τινα ἐπικουρίαν εὐρασθαι ἐπιθυμεῖν; τί τοίνυν >Χριστὲ Χριστέ, κύριε κύριε; τί δήποτε ἡμᾶς τὸ

ληστήριον >τιτρώσκει; ἔστηκεν ἐξεναντίας δεινὴ τις βιαία τόλμα, βρυχᾷται >πρίουσα τὸν ὀδόντα δύσμορφος ὑπ' ἀτιμίας καὶ παντοδαποῖς >τετρωμένη ἐγκλήμασιν.

book 4 αὕτη μέντοι ἐν τῷ νόμῳ καὶ τῷ περὶ σοῦ >κηρύγματι, ὥσπερ τοῖς ζάλαις καὶ τρικυμίαις κακῶν >ἐξερεύγεται μὲν ἐξώλεις λόγους, γράφουσα δὲ τούτους ἐκφαίνει, 2ff Der Brief ist vollständig außer bei Gelasius nur der Athanasiushandschriften überliefert. Für den Athanasiustext G. Loeschckes Collation des cod. Paris. 474 saec. XI (= Athan. R) und des cod. Basil. A III 4 saec. XIV (= Athan. B) vor (ihre Übereinstimmung = Athan.). Für nähere Angaben vgl. G. Loeschcke im Rhein. Mus. LXI, 38ff — 12 vgl. Jerem. 4, 22 A1H V1P3 M2P1 Athan. Athan. B R 1 Die Überschrift nach dem Index 2 Die Adresse am Fuß der Seite H Ἀρείῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ Athan. 3 τε > Athan. | ἀνδρείας M2 6 τὴν φύσιν A1 | ἀπολλύη A1 ἀπολλοίη HM2P1 | νων] προπίνων Athan. B προπείρων Athan. R οὗτος V1P3, durch Rasur corr. aus οὕτως Athan. R οὕτως d. übr. HSS | τρόπον > 1 προβαλλέσθαι V1P3 ροσβάλλεσθαι Athan. R | καὶ νῦν HSS] 10 φανεῖσα ἀπιστία anscheinend durch Rasur aus φανεῖσαν ἀπιστίας A1 11 HM2P1 13 λέγοιτο von späterer Hd. am Rand P3 15 τὸ + ἀσεβὲς τοῦτο Athan. 16f ἐπιτρίουσα V1 17f περιτετρωμένος 19 καὶ M2P1P3 (wo es von späterer Hd. eingeschoben) Athan. > d. übr. HSS >οὐδέποτε σὺ τῷ αἰδίῳ τῆς σαυτοῦ πηγῆς τῷ πατρὶ συνυπάρχων τοῖς >περὶ σαυτοῦ γνώσεσιν ἀφώρισας. συνάγει δὲ ὅλως καὶ συμφωνεῖ >δεῖνὰ ἄττα καὶ ἄνομα ἀσεβήματα, νῦν μὲν τὰς γλώττας κραδαίνουσα. >νῦν δ' αὖ πάλιν ταῖς τῶν ἀθλίων σπουδαῖς ἐπαιρομένη, οὓς ἐπ' >ἀδείας αὐτὴ παρόντας ἐξαπατᾷ καὶ φθείρει.

book 5 >Βούλομαι δὲ ἤδη τοῦ προέδρου αὐτῆς τὴν φύσιν ἐξετάσαι. τί γὰρ >δὴ λέγει; »ἢ κατέχωμεν, φησὶν, οὗ ἤδη ἐγκρατεῖς γεγόναμεν, ἢ γενέσθω >ὡς αὐτοὶ βουλόμεθα«. πέπτωκε, καὶ ταῦτα πέπτωκεν ἀναιρούμενος, >»δόλω, φησὶν, ἢ δεινότητι πανουργίας«· οὐδὲν διαφέρει. σεμνὸν >μόνον ἡγεῖται, ὃ διὰ πονηρᾶς ἐπινοίας εἰς αὐλὸν εἰσερρή.

book 6 "πλήθη, φησὶν, ἔχομεν«. προβήσομαι δὲ μικρὸν αὐτὸς ἐπὶ τὸ πρό- >σθεν, ὡς ἂν τῶν τῆς μανίας πολέμων θεατὴς γένωμαι. αὐτός, ἔφην >ἐγὼ προβήσομαι, ὁ τοὺς τῶν ἀφρόνων πολέμους παύειν εἰώθως. >ἄγε δὴ, Ἄρες Ἄρειε, ἀσπίδων χρεῖα. μὴ σύ γε τοῦτο ποιήσας, ἴκε- >τεύομεν· ἐπισχέτω γοῦν σε ἡ τῆς Ἀφροδίτης ὁμιλία. ἀλλὰ γὰρ εἶθε >ὡς τοῖς ὄχλοις ἄριστα συνεκκροτεῖσθαι δοκεῖς, οὕτω σοι τῇ περὶ τὸν >Χριστὸν εὐσεβεῖα προσῆν ἀκμᾶζειν.

book 7 ἰδοὺ δὴ πάλιν αὖ ἰκέτης >ἔρχομαι, καὶ τοῖς ὅπλοις πᾶν πλῆθος ἰσχύων μάχεσθαι μὲν οὐκ ἐθέλω. >τῇ δὲ τοῦ Χριστοῦ πεφραγμένος πίστει σέ τε ἐάσασθαι καὶ τοὺς >ἄλλους θεραπεύσαι βούλομαι.

book 8 τί οὖν φῆς ταῦτα πράττειν, ἃ μὴ τοῖς >ἦθεσι προσῆκε τοῖς σοῖς; ἀλλὰ μετὰ ποίας ἡσυχίας, εἰπέ μοι, ἢ τίνα >περιουσίαν περιβεβλημένος, μᾶλλον δὲ ἐφ' ὃ τι προπετείας ἐληλακώς; >ὦ τόλμης ὑπὸ κεραυνῶν ἀξίας καθαιρεθῆναι. ἀκούσατε γὰρ ἃ >δεδήλωκε πρῶην πρὸς μέ, ἰὸν ἀποστάζοντι γράφων τῷ καλάμῳ. οὕτω.

book 9 >φησί, πιστεύομεν«. εἴτ', οἶμαι, προσθεῖς, οὐκ οἶδα ἄττα σοβαρῶς πως >καὶ μάλα ἀκριβῶς ἐξησκημένα, προΐων πορρωτέρω οὐδὲν ὃ τι τῶν >δεινῶν ἀπεσιώπησεν ἀλλ' ὅλον, ὡς ἂν εἴποι τις τὸν ἱῆς παρανοίας >ἠνέωξε θησαυρόν.

book 10 >ἀπελανυόμεθα«, φηοί, »καὶ τὴν τοῦ εἰσδεχθῆναι >ἡμᾶς ἄδειαν ἀφαιροῦντά«· ἀλλ' οὐδέν πω ταῦτα πρὸς τὸ πρᾶγμα >τοῖς δὲ ἐξῆς προσέχετε τὸν νοῦν· αὐτοῦ γὰρ χρῆσομαι τοῖς ῥήμασι. >»δεόμεθα«, φησὶν, »ἐὰν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐπιμένη γνώμῃς ὁ τῆς Ἀλεξαν- >δρείας ἐπίσκοπος ἄδειαν ἡμῖν τοῦ λοιποῦ δοῶναι κατὰ τὴν τοῦ >νόμου διάταξιν τὰς ἐνθέσμους καὶ ἀπαραιτήτους θεραπείας τῷ θεῷ >ἐπιτελεῖν«.

book 11

ὡ δεινῆς ἀναιδεΐας, ἣν σπουδῇ τῆς ἀληθείας ἀπε- >λέγξαι προσῆκεν. ὃ γὰρ αὐτῷ καθ' ἡδονὴν ἐτύγχανεν ὄν, τοῦτο τῇ >συντομίᾳ τῆς φράσεως ἀπετυπώσατο. τί φῆς, ἄτοπε; διάστασιν εὐ- >πρόσωπον ἡμῖν τὸ σαθρὸν τῆς κατ' ἐμὲ ἀγρίας σου διανοίας ἐπιτεῖ- >χόζειν μηχανᾷ; καὶ τοὺς ἐπὶ κακῷ σοι προσπλακέντας ἀπολέσαι σπεύ- >δεις; »τί οὖν«, φῆς, »πράξω, εἰ μηδεὶς ἄξιον ἡγεῖται με δέξασθαι«;

book 12 >τοῦτο γὰρ πολλάκις ἐκ τῆς ἀνοσίας φάρυγγος ἐκβοᾷς· ἐγὼ δὲ τοῦ- >ναντίον ἔρομαι σε· ποῦ δὲ σαφὲς γνῶρισμα καὶ μαρτύριον τῆς σεαυτοῦ >διανοίας ἐπεδείξω; ἦν ἐχρῆν σε διαπτύξαντα καὶ τοῖς θείοις καὶ τοῖς >ἀνθρωπίνοις σαφῇ καταστῆσαι, καὶ μάλισθ' ὅτι τὰ ἰοβόλα τῶν ἔρπε- πῶν τὸ τηνικαῦτα μᾶλλον ἀγριαίνειν πέφυκεν, ὅταν ἑαυτὰ τοῖς τῶν >φωλεῶν μυχοῖς ἐνηδρυνθέντα αἴσθεται.

book 13 >Ἐκεῖνο δέ γε λίαν ἀστεῖον αὐτοῦ τὸ σπουδαίως εὖ μάλα καθά- >περ ὑπό τι προσωπεῖον αἰδοῦς σιγὴν πλάττεσθαι. τῇ μὲν τοῦ σχή- >ματος τέχνη τιθασσὸν σεαυτὸν καὶ χειροῆθη σύ γε παρέχεις, κακῶν >δὲ μυρίων καὶ ἐπιβουλῶν ἔνδον γέμων τοὺς πολλοὺς λέληθας. ἀλλ' ὡς τῆς ἀθλιότητος· ὡς ὁ πονηρὸς βεβούληται, οὕτως Ἄρειον ἡμῖν >ἀνομίας ἐργαστήριον κατεστήσατο.

book 14 λέγε δὴ νῦν μοι παρελθὼν τῆς Α'Η ViP3 M2P>P2 Äthan. B R 1 εἶτ' οἶμαι] εἶς(?) οἶμαι A1, ὡς οἶμαι H 3 εἶπη V1 | τὸν] τῶν W2P1 | παρανοίας] παροινίας P2 Athan. B 4 ἀνέωξέ Athan. 5 οὐδέν πω] οὐδέπω P3 6 προσέχεται V1 7 γνώμης ἐπιμένη ~ H I ἐπιμένη Athan. B 10 nach ἢ scheint ἡ oder η durch Rasur getilgt H 10 f ἀπελέγξ αετσαθαι (die Correctur von späterer Hd.) P3 12 τῆς συντομίας H | ἀνετυπώσατο Äthan. B 13 τῷ σαθρῷ Athan. | ἀγρίας σου διανοίας] ἀγνοίας σου, worauf διανοίας oder Entsprechendes durch Rasur getilgt A1 | κατ' ἐμὲ ἀγρίας] κατεαγρίας Athan, 14 προσπλέ- κοντας HP1 (am Rand) 16 δὲ > P2 17 ἐρ' Ἡ ἢ σομαι (so!) A1 | δὲ] μὲν οὖν Athan. B | εἰαυτοῦ Ai 19 μάλιστα τότε τὰ Athan. 20 ἀγριαῖνόν H 21 ἐνη- δρυνθέντα A1 ἐνηδρύντα V1P3 ἐνιδρυνθέντα Athan. B ἐνιδρωθέντα H ἐνόρυ- θέντα d. übr. HSS 23 πλάττεσθαι V1P3 πλάττεται A1HM2P1P2 Athan. 26 Ἄρειος Athan. 27 δὴ A1P2 Athan, δὲ d. übr. HSS | νῦν nachträglich eingefügt H >σεαυτοῦ πίστεως τὸ γνῶρισμα κοῖ μηδαμῶς γε ἀποσιωπήσης, ὡ τὸ >μὲν στόμα διάστροφον τὴν δὲ φύσιν ὀξύρροπον πρὸς πονηρίαν >κεκτημένε· »ἕνα λέγεις θεόν«; σύμψηφον ἔχεις κάμῃ, οὕτω >αὐτοῦ ἄναρχον καὶ ἀτελεύτητον λόγον λόγον εἶναι« φῆς; στέργω τοῦτο·

book 15 >οὕτω πίστευε. εἴ τι περαιτέρω προσπλέκεις, τοῦτ' ἀναιρ' εἴ τι >πρὸς ἀσεβῆ χωρισμὸν συλκαττύεις, τοῦτο οὔτε ὀρᾶν οὔτε νοεῖν >ὁμολογῶ· εἰ »τὴν τοῦ σώματος ξενίαν πρὸς οἰκονομίαν τῶν θείων >ἐνεργειῶν« παραλαμβάνεις, οὐκ ἀποδοκιμάζω. εἰ »τὸ πνεῦμα αἰδίο- >τητος ἐν τῷ ὑπερέχοντι λόγῳ γεγενῆσθαι« λέγεις, δέχομαι. τίς ἔγνω >τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὁ ἐλθὼν ἀπὸ τοῦ πατρός; τίνα ἔγνω ὁ πατήρ, εἰ >μὴ ὃν αἰδίως καὶ ἀνάρχως ἐξ αὐτοῦ γεγέννηκε; σὺ μὲν ὑπόστασιν >ξένην« ὑποτάττειν οἶει δεῖν κακῶς δήπου πιστεύων, ἐγὼ δὲ τῆς >ὑπερεξόχου καὶ ἐπὶ πάντα διηκούσης δυνάμεως τὸ πλήρωμα πατρὸς >καὶ υἱοῦ οὐσίαν μίαν εἶναι γινώσκω.

book 16 εἰ τοίνυν σὺ ἀφαιρεῖς μὲν >ἅπ' ἐκείνου, ἀφ' οὗ χωρισθῆναι οὐδὲ διανοίᾳ τῶν ἐρεσχελούντων >δεδύνηται οὐδεπώποτε οὐδέν, προσθήκης δὲ χαρακτηῖρας εἰδοποιεῖς >καὶ ὅλως γνωρίσματα ζητήσεων διορίζεις ἐκείνῳ ᾧ ὁλόκληρον μὲν >ἐξ ἑαυτοῦ τὴν αἰδιότητα δέδωκεν, ἀδιάφθορον δὲ τὴν ἔννοιαν, >ἀθανασίας τε δι' ἑαυτοῦ καὶ ἐκκλησίας ἔνειμε πίστιν, κατάβαλε οὖν δὴ, >κατάβαλε τὸ εὐηθες τοῦτο ἀνόμημα. ὡ ἀστεῖε σὺ κοῖ εὐφωνε καὶ τὰ >κακὰ πρὸς ἀπιστίαν τῶν ἀνοήτων ἐξάν.

book 17 εἰκότως ἄρα σε ὁ >πονηρὸς τῇ ἑαυτοῦ κατεστρέψατο κακία καὶ τοῖς μὲν ἴσως ἡδὺ τὸ τοι- >οὔτον εἶναι δοκεῖ (οὕτω γὰρ σεαυτὸν πέπεικας), ἔστι δὲ πάντῃ >ὀλέθριον τὸ κακόν.

- book 18 φέρε δὴ, τῆς ἐν τοῖς ἀτοπήμασι διατριβῆς ἀπαλ- >λαγεῖς ἄκουε, ὦ δαιμόνιε Ἄρειε· σοὶ γὰρ διαλέγομαι. τῆς ἐκκλησίας >δήπου τοῦ θεοῦ ἀποΚεκηρυγμένος οὐκ αἰσθάνη; ἀπόλωλας, εὖ ἴσθι >ἐὰν μὴ βλέψας εἰς σεαυτὸν τὴν παροῦσάν σοι κατακρίνης ἄνοιαν >ἀλλ' ἐρεῖς, ὡς ὄχλοι συμπράττουσί σοι καὶ τὰς φροντίδας >ἀπελαφρύνουσιν.
- book 19 >Ἄκουε οὖν δὴ μικρὸν ὑποσχὼν τὰ ὦτα, ὦ ἀνόσιε Ἄρειε, καὶ >σύνες τὴν σεαυτοῦ ἄνοιαν. σὺ δέ, ὦ πάντων κηδεμῶν θεός, >νῆς εἵης τῷ λεγομένῳ, εἰ πίστεως ἔχοιτο. ἐγὼ γὰρ ὁ σὸς >ἴλεω ἔχων τὴν παρὰ σοῦ προμήθειαν καὶ ἐξ Ἑλληνικῆς καὶ ἐκ >μαΐτης γραφῆς πάνυ ἀρχαιοτάτης σαφῶς ἀποδείξω τὴν >πρὸ τρισχιλίων που ἐτῶν ὑπὸ τῆς Ἑρυθραῆς προρρηθεῖραν >προφημισθεῖσαν.
- book 20 ἴφρ γὰρ κείνη γε· οὐαὶ σοι Λιβύη, ἐν παραλίῳς >κειμένη χώροις· ἤξει γὰρ σοι καιρός, ἐν ᾧ μετὰ τῶν δισήμων καὶ τῶν >σαυτῆς θυγατέρων δεινὸν ἀγῶνα καὶ ὠμὸν καὶ παγχάλεπον ὑπελθεῖν >ἀναγκασθῆσθαι, ἀφ' οὗ κριτήριον μὲν εἰς ἅπαντας πίστεώς τε >εὐσεβείας διαδοθήσεται, σὺ δὲ πρὸς ἔσχατον ἀποκλινεῖς καταστροφῆς· >ὕμεις γὰρ τῶν οὐρανίων ἀνθῶν τὸ δεκτήριον ἀναρπάσαι >κατε καὶ δήγματι σπαράξαι καὶ μέντοι σιδηροῖς ἐχράνατε τοῖς >ὁδοῦσι«. τί δῆτα, ὦ πανοῦργε;
- book 21 ποῦ γῆς σαυτὸν εἶναι νῦν ὁμολο- >γεῖς; ἐκεῖ δηλονότι· κατέχω γὰρ σου τὰ γράμματα, ἃ τῷ τῆς >καλάμῳ πρὸς με διεχάραξας, ἐν οἷς φῆς πάντα πάντα τὸν Λίβυν >σύμψηφον εἶναί σοι πρὸς σωτηρίαν δήπου. εἰ δὲ οὐ >οὕτως ἔχειν, μαρτύρομαι ἤδη τὸν θεὸν ἢ μὴν ἀρχαιότατον τῆς >θραῆς πυκτίον, Ἑλληνικῇ συντεταγμένον γλώττῃ εἰς >ἀποστέλλειν, ὡς ἂν θᾶττον ἀπόλοιο.
- book 22 εἶτα σὺ ἀναμάρτητος, ὦ >δικρανοφόρε; εἶτα οὐ σαφῶς ἀπόλωλας, ὦ ἄθλιε, >περιεστοιχισμένος; ἴσμεν, ἴσμεν σου τὸ ἐγχείρημα· ποία φροντίς, >σε θράττει δέος, οὐ λέληθεν ἡμᾶς, ὦ δύστηνε καὶ ταλαίπωρε. >τῆς ἀμβλύτητος τῶν σῶν φρενῶν, ὅς οὐδὲ τὴν νόσον καὶ τὴν >χανίαν τῆς σεαυτοῦ ψυχῆς ἀναστέλλεις· ὦ ἀνόσιε, ὅς τὴν >ποικίλοις διορύττεις λόγοις, καὶ τοιοῦτος ὢν οὐκ αἰσχύνῃ ἡμᾶς 6 vgl. Orac. Sibyll. III 323ff A1H V1P3 M2P1P2 Athan. 1 οὖν > V1 δὴ οὖν ~ Athan. | M2P1P2 2 σαυτοῦ M2P1P2 ἀπόνοιαν A1 4 ἴλεως Athan. R | παρὰ σοῦ] παροῦσαν V1P3 | ἐκ > Rand γραπτέον ἐρυθραίας H, ἐρυθραῖᾶς P3 (die Corr. von späterer Athan. 7 παράλοις Athan. 8 χωρίοις M2P1P2 | τοῦ 10 ἀναγκασθεῖση V1 τε > H nachträglich eingefügt M2 11 σοὶ Athan. | ἀποκλινῆς P2 | ἀποκλίνει Athan. B (R unleserlich) 1 2 γὰρ] οὐρανῶν P3 | ἀνθ' ὧν A1 | ἀνασπάσαι] ἀναπαῦσαι E. 14 16 διαχαράξας Athan. R 18 ἢ μὴν Athan.] ἡμῖν HSS 18f ἐρυθραῆς P3 (spätere Hd.) Ἑρυθραίας Athan. B Ἑρυθρέας R 20 ἀποστέλλει H | ἀπόλλοιο Athan. B, ἀπόλλοιο P2 Athan. R (nur daß hier das erste λ ausradiert 21 δικρανοφόρε = furcifer vgl. Balfor. und E. Schwartz Galt. Nachr. 1904, 393 22 ἴσμεν2 > P2P3 23 οὐ > Athan. 25 ἀναστέλλεις [du ἀναστένεις Athan. 26 ποικίλλοις M2P1P2 >γων καὶ νῦν μὲν ἐλέγχων, ὡς γε οἶει, νῦν δ' αὖ >ὡς πίστει καὶ λόγοις ὑπερφέρων παρ' οἴου δῆτα οἱ ἄθλιοι >ρίαν ἑαυτοῖς πορίζεσθαι γλίσχονται·
- book 23 καίτοι οὐδὲ συγγίνεσθαι τῷ >τοιοῦτῳ ἐρχῆν, οὐδὲ ὅλως αὐτὸν προσφθέγγεσθαι, πλὴν εἰ μὴ >ἐν τοῖς ὑΠούλοις τούτου ῥήμασι τὴν τοῦ ὀρθῶς βιοῦν ἐλπίδα >μετρίοις ἀποκεῖσθαι οἴεται.
- book 24 ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο, πολλοῦ γε δεῖ, >τὸ δὲ ἀληθές, ὦ τῆς ὑμετέρας ἀνοίας, ὅσοι τούτῳ >τίς ἄρα οἴστρος ὑμᾶς τῆς χαλεπῆς τούτου γλώττης καὶ τῆς >ἀνασχέσθαι κατηνάγκασεν;
- book 25 >Εἶεν· ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν ἤδη σε βαδιοῦμαι τῷ λόγῳ, ὦ τὴν μὲν >ψυχὴν ἄφρον σου, τὴν δὲ γλῶτταν στωμύλε, ἄπιστε δὲ τὰς >δὸς δὴ μοι τοῦ λόγου οὐκ ἀμφιλαφές τι λέγω καὶ ἱππῆλατον >ἀλλ' οὖν κύκλον γε εὐπερίγραφον, μὴ σαθρὸν μόνον, ἀλλ' >τε καὶ στερρόν τῇ φύσει, ὦ ἀνόσιε δῆτα καὶ κάκιστε καὶ >ἐξάγομαι γὰρ ταῦτα λέγειν· μᾶλλον δὲ βρόχον ἤδη σοι περιάψας >συμποδίσας τῷ λόγῳ εἰς μέσους σε καταστήσω, ὡς ἂν πᾶς ὁ >τὴν σὴν καταμάθῃ φαυλότῃτα.
- book 26

ἐπ' αὐτὸ δὲ πορεύσομαι ἤδη τὸ >πρᾶγμα. νενιμμέναι δὴπουθέν εἰσιν αἱ χεῖρες· προσίωμεν >ἐπικάλεσαι δὴ τὸν θεόν· μᾶλλον δὲ μικρὸν ἐπισχών, εἶπέ μοι, >θερμότατέ συ, τίνα θεὸν ἐπικαλέσῃ πρὸς βοήθειαν; ἀλλὰ γὰρ >μεῖν οὐ δύναμαι.

book 27 ὦ τῶν πάντων ἔχων τὸ κύρος δέσποτα, ὦ τῆς >μονήρους δυνάμεως πάτερ, διὰ τουτονὶ τὸν ἀνόσιον ὀνειδίῃ >λύπας καὶ μέντοι καὶ τραύματα καὶ ὀδύνas ἢ σὴ ἔχει >Ἄρειός σοι τόπον ἥδη Προσαρμόζει καὶ μάλα γε εὐφυῶς, ἐφ' >καθιζάνων οἶμαι σύνοδον ἑαυτῷ ἢ παῖδα τὸν Χριστὸν τὸν σὸν >ἐκ σοῦ τὸν τῆς ἡμετέρας ἐπικουρίας ἀρχηγέτην θέσεως νόμῳ 5f vgl. Socr. I 9, 16 p. 64 — 18 vgl. Matth. 27, 24 — 24ff vgl. E. Norden ff vgl. E. Norden Agnostos Theos 23f A1H V1P3 M2P1P2 1 μὲν + γε M2P1P2 2 παρ' οἴου Athan.] πὰρ οὗ (corr.?) A1 περὶ HM2P1P2V1P3 (wo aber in παρ von d. späteren Hd. corr.) 5 6 μετρίοις Athan. μέτροις HSS | γε + καὶ M2P1P2 | δεῖ] δεῖ (so! viell. ans δὴ) δοκεῖ (am Rand καὶ δεῖ) M2 δὴ Athan R 7 ἀνοίας] διανοίας M2P1P2 ἴστρος H (vgl. 50, 14) | ἡμᾶς H ὑμᾶς (aber wohl u aus η corr.) P3 > Athan. B 10 > HV1 12 τῷ λόγῳ HM2P1P2 13 κύκλον Athan. κύκλῳ HSS 14 καὶ1 > τῇ und καὶ2 nicht zu lesen A1 | καὶ3 > Athan. B 15 λέγων H 18 προσίομεν P3 19 δεῖ H 20 θερμότατε wohl zu erklären calidissime statt callidissime der Vorlage; s. E. Schwartz Göttg. 394 21 δέσποτα τὸ κύρος ~ A1 | ὦ2 > Athan. 23 λύπας] μώλωπας Athan. B 24 ἀφυῶς 25 ἦ > A1 παῖδα nach σὸν ~ A1 26 τὸν > A1 πεποιήται Athan. >ποιεῖται καὶ ἴσχει. ἐπάκουσον, ἀντιβολῶ σε, τῆς θαυμασίας πίστεως.

book 28 >σέ τὴν κατὰ τὸν τόπον κινεῖσθαι, δέσποτα, κίνησιν οἶεται. σέ τῆς >ἀφωρισμένης καθέδρας κύκλῳ περιγράφειν τολμᾷ. ποῦ γὰρ οὐκ ἔστιν >ἢ σὴ παρουσία; ἢ ποῦ τὴν σὴν οὐ πάντες ἐνέργειαν· ἐκ τῶν ἐπὶ >πάντα σου διηκόντων νόμων αἰσθάνονται; πάντα γὰρ περι- >έχεις, καὶ ἔξω σοῦ οὔτε τόπον οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἐπινοῆσαι θέμις. >οὕτως σὴ δύναμις μετ' ἐνεργείας ἐστὶν ἄπειρος. σὺ μὲν δὴ ἐπα- >κουσον, ὁ θεός, ὑμαῖς δὲ πᾶς ὁ λαὸς προσέχετε τὸν νοῦν.

book 29 ὁ γὰρ >ἀναίσχυντος οὗτος καὶ ἀχρεῖος, ὁ ἐπ' ἄκρον μοχθηρίας τε καὶ ἀν- >μίας ὁμοίως ἐληλακῶς εὐλάβειαν σκήπτεται. »ἄπαγε«, φησίν, "οὐ >βούλομαι τὸν θεὸν ἐγὼ ὕβρεων πάθει δοκεῖν ἐνέχεσθαι·

book 30 καὶ διὰ >τοῦτο ὑποτίθεμαι καὶ πλάττω θαυμάσιά γε τῇ πίστει, ὡς ὁ θεὸς >νεογενῇ καὶ νεόκτιστον οὐσίαν Χριστοῦ ποιησάμενος βοήθειαν ἑαυτῷ >παρεσκεύασατο, ὡς γέ μοι δοκεῖ· ὁ γὰρ ἄν, φησίν, ἀπ' αὐτοῦ ἀφέλης, >τοῦτο ἔλαττον πεποίηκας«.

book 31 εἶτα, ὦ λυμεὼν κοῖ ὄλεθρε, σοὶ τοῦτ' >ἔστι πίστις; σὺ καθ' ὑπόθεσιν καὶ πλάσμα λαμβάνεις τὸν τὰ πλάσ- >ματα τῶν ἐθνῶν κατακρίναντα, σὺ ἐπείσακτον καλεῖς καὶ ὥσπερ >καθηκόντων ὑπρέτην τὸν ἄνευ ἐνθυμήσεως καὶ λογισμοῦ τῷ συνυπ- >άρχειν τῇ τοῦ πατρὸς αἰδιότητι πάντα διανύσαντα; ἐφάρμοσον νῦν. >εἰ δὴ τολμᾷς, ἐφάρμοσον, φημί, τῷ θεῷ καὶ τὸ εὐλαβεῖσθαι καὶ τὸ >ἐλπίζειν τὸ ἐκβησόμενον, ἔτι δὲ τὸ ἐνθυμεῖσθαι τὸ λογίζεσθαι τὸ >σκεπτόμενον γνώμην ἀποφαίνεσθαι καὶ διαρθροῦν καὶ ὅλως τὸ τερ- >πεσθαι τὸ γελᾶν τὸ λυπεῖσθαι.

book 32 τί τοίνυν φῆς, ὦ τῶν ἀθλίων >ἀθ λιώτερε, ὦ τῆς κακίας αὐτόχρημα μῆστορ; σύνες δὴ, εἰ δύνασαι, >ὡς ἐν αὐτῇ γέ σου τῇ πανουργίᾳ μοχθηρὸς ὢν ἀναλίσκη.

book 33 »ὁ Χριστός«, >φησί, »δι' ἡμᾶς πέπονθεν«. ἀλλ' ἤδη φθάσας ἔγωγε εἶπον, ὡς μορφή >σώματος ἀπεστάλη. »ναί«, φησίν, »ἀλλὰ δέος μὴ δόξωμεν κατὰ τι >ἐλαττοῦν«. εἶτα, ὦ τῶν θηρίων μεσίτα, ταῦτα λέγων οὐ μαίνῃ καὶ >σαφῶς λυττᾷς; ἰδοὺ γὰρ δὴ ὁ κόσμος αὐτὸς μορφή, ἡγουν σχῆμα 16f vgl. Prov. 24, 12 A1H V1P3 M2P1P2 Athan. B R 2 τὴν] τίς Athan. | τὸν > HM2P1P2 | τῆς] τίς Athan. 4 τῆς σῆς . A1 6 ἐπινοεῖσθαι Athan. 8 δὲ > M2 | ὅς] οὐ V1P3 12 πλάττων P1 13 νεογενῇ P2 15 ὀλέθριε V1P3 | σοὶ corr. aus σὺ P2 σὺ 16 τὸν] τὸν] M2 17 ὥσπερ εἶ] ὥσπερ V1 Athan. B, ὡς περὶ P3, ὡς 18 ἐνθυμήσεων HM2P1P2 18f συνάρχειν A1M2P1P2 20 φημί > V1 + καὶ

τὸ φοβεῖσθαι V1 24 μῆστορ] νέστορ Athan. 25 M2P1P2 Athan. 26 ἀπέθανεν aber darüber mit roter Tinte πέποθεν (so!) μορφή H Athan. μορφή d. übr. HSS 27 ἐπεστάλη P3 28 | σαφῶς 29 ἰδοῦ —μορφή V1 | ἤγουν A1 ἤτουν M2P1 Athan. R εἴτουν d. übr. HSS >τυγχάνει ὦν, κοὶ οἱ ἀστέρες γε χαρακτηῖρας προβέβληνται, καὶ ὅλως >τὸ πνεῦμα τοῦ σφαιροειδοῦς τούτου κύκλου εἶδος τῶν ὄντων >τυγχάνει ὃν καὶ ὥσπερ μὀρφωμα. καὶ ὁμῶς ὁ θεὸς πανταχοῦ πάρεστι. >ποῦ τοίνυν εἰσὶν ἐν τῷ θεῷ αἱ ὕβρεις; ἢ κατὰ τί θεὸς ἐλαττοῦ- >ται;

book 34 ὡ πατροκτόνε τῆς ἐπιεικείας σύ, λόγισαι δὴ οὖν ἐκ σαυτοῦ >τεκμαιρόμενος καὶ ἐνθυμήθητι, εἰ ἀμάρτημα εἶναι δοκεῖ τὸ ἐν Χριστῷ >παρεῖναι τὸν θεόν. ἐκεῖνος μὲν οὖν κατεῖδε τὴν ἀτιμίαν τοῦ λόγου >καὶ τὴν τιμωρίαν οὐ βραδέως ἐπήγαγε. χωρὶς δὲ τούτων καθ' >ἐκάστην δῆπουθεν ἡμέραν ἀμαρτήματα ἐν τῷ κόσμῳ γίνεται καὶ ὁμῶς >ὁ θεὸς πάρεστι καὶ τὰ τῆς δίκης οὐχ ὑστερίζει. τί οὖν παρὰ τοῦτο >ἐλαττοῦται εἰς τὸ μέγεθος τῆς αὐτοῦ δυνάμεως, εἰ τὰ πανταχοῦ >διαισθάνεται; οὐδέν, οἶμαι.

book 35 ὁ μὲν γὰρ τοῦ κόσμου νοῦς διὰ τοῦ >θεοῦ δι' αὐτοῦ πᾶσα διαμονή, δι' αὐτοῦ πᾶσα δίκη· ἡ δὲ τοῦ Χριστοῦ >πίστις ἀνάρχως ἐξ αὐτοῦ. ὅλως δὲ θεοῦ νόμος ἐστὶ Χριστός, δι' αὐτοῦ τὸ ἄπειρον ἅμα καὶ ἀτελεύτητον ἔχων.

book 36 >Ἀλλὰ γὰρ σὺ κατὰ σεαυτὸν ἐννοῶν φαίνῃ. ὦ τῆς μανίας λῖαν· >περίτρεψον νῦν εἰς τὴν σαυτοῦ ἀπώλειαν τὸ τοῦ διαβόλου ξίφος. >ὁρᾶτε δὴ, πάντες ὁρᾶτε, ὡς γοεράς ἤδη προίσχεται φωνὰς τῷ τοῦ >ἔχως ἐνισχημένας δῆγματι, ὡς αἱ φλέβες αὐτοῦ καὶ σάρκες τῷ ἰῷ >ἐγκατελιμμέναι, δεινὰς ἀνακινουῖσιν ὀδύνας, ὡς διερρύηκεν αὐτοῦ τὸ >σῶμα πᾶν κατισχνωθέν — αὐχμοῦ τε καὶ ῥύπου καὶ θρήνων καὶ >ὠχριάσεως καὶ φρίκης καὶ μυρίων τε γέμει κακῶν καὶ δεινῶς κατέσκληκεν -- >ὡς εἰδεχθὲς καὶ κατάρροπον τὸ τῆς κόμης δάσος, ὡς ὅλος ἡμιθνής >καὶ ἐξασθενῶν ἤδη τὸ βλέμμα, ὡς ἄναιμον τὸ πρόσωπον καὶ ὑπὸ >μερίμνης ἐκτετηκός, ὡς ὁμοῦ πάντα εἰς αὐτὸν συνδραμόντα οἷστρος >μανία τε καὶ ματαιότης, διὰ τὸ χρόνιον τοῦ πάθους ἄγριόν τε καὶ >θηριώδη πεποιήκασιν.

book 37 αὐτίκα οὐδὲ ἐπαισθανόμενος οὗ δὴ κακοῦ >τυγχάνει ὦν »αἴρομαι«, φησίν, »ὕφ' ἡδονῆς καὶ πηδῶ γε σκιρτῶν ὑπὸ >χαρᾶς καὶ πτεροῦμαι«. καὶ πάλιν νεανικῶς γε λῖαν »εἶεν«, φησιν, A1H V 1 P 3 M 2 P 1 P 2 Athan. B R 1 χαρακτηῖρες Athan. B | προβέβληνται] καὶ βέβληνται H 3 ὦν P3 αὐτοῦ Athan. 6 ἀμάρτημα + τοῖ-έ Athan. | εἶναι nachträglich eingefügt οὖν H 9 καὶ > M2P1P2 10 παρὰ τοῦτο > HM2P1P2 11 εἰς] εἰ Athan. > m 2 I αὐτοῦ τῆς ~ Athan. I εἰ > Athan. 13 am Rand οὔσι p 3 14 ὅλος Athan. 17 περίτρεψον Athan. 18 πάντα ὁρᾶτε M2P1P2 | τῷ] τὸ M2P1V1P3 corr. in τῷ) 19 ἔχεος P3 ὄφεως Athan. B | ἐνισχημένος H Athan. B 21 22 τε durch Rasur getilgt Athan. R 23 κόσμης M2 | ὅλως A1M2 25 μερίμνης] ῥίμνης P3 (von späterer Hd. in ῥύμνης od. ῥύμης corr.) | + ἐκτετηκός· ὡς ὁμοῦ πάντα εἰς P3 | ἐαυτὸν M2 25f οἷστρος μανία und am Rand von 1. Hd. ἴσικος· οἷσθα P3 27 θηριώδη + σε V1P3 > H 28 γε] τε M2 29 γε λῖαν > P3 | >»ἀπωλόμεθα«.

book 38 τοῦτο μὲν γε καὶ ἀληθές ἐστι· σοὶ γὰρ μόνῳ ἡ κακία >τὰς παρ' ἑαυτῆς σπουδὰς δαψιλῶς κεχορήγηκε, καὶ ὁ πολλῆς ἐώνητο >τιμῆς, τοῦτό σοι ῥᾶστα δεδώρηται. φέρε δὴ νῦν εἰπέ, ποῦ τὰ σεμνὰ >σοῦ ἐστι παραγγέλματα; ἀπόνιψαι δῆτα τῷ Νεῖλῳ σαυτὸν, εἰ οἷόν τε, >ὡ ἀτόπου γέμων ἄνθρωπε ἀναισθησίας· καίτοι σύ γε οἰκουμένην >ἅπασαν τοῖς αὐτοῦ ἀσεβήμασι διαταράξαι ἐσπούδακας.

book 39 ἀρά γε συν- >ίης ὡς ἅπαντα ἤδη ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος ἐγὼ ἐπίσταμαι; ἀλλὰ >γὰρ ἀπορῶ, πότερον μένειν ἢ ἀπιέναι δεῖ· οὔτε γὰρ βλέπειν εἰς τοῦτον >ἔτι δύναμαι, καὶ τὴν ἀμαρτίαν ἐπαισχύνομαι ὡς Ἄρειε. ἡμᾶς μὲν εἰς >φῶς κατέστησας, σαυτὸν δὲ εἰς σκότος, ὡς ταλαίπωρε, κατέβαλες. >τοῦτό σοι τῶν πόνων πέφηνε τὸ τέλος.

- book 40 Ἀλλ' ἐκεῖσε πάλιν ἐπάνειμι· πλῆθος εἶναι φῆς τῶν περὶ σὲ ἄλω- >μένων. εἰκὸς οἶμαι, καὶ δέχου γε τούτους, δέχου φημί· λύκοις γὰρ >ἐαυτοὺς καὶ λέουσι βρωθησομένους ἐκδεδώκασι. πλὴν ἀλλὰ καὶ του- >των ἕκαστος προσθήκη κεφαλαίων δέκα καὶ τελέσμασι τούτων πιεσθεῖς >αὐτίκα δὴ μάλα ἰδρώσει ἔαν μὴ τὴν ταχίστην ἐπὶ σωτήριον >δραμῶν ἐκκλησίαν τὴν τῆς ἀγάπης εἰρήνην τῷ φίλτρῳ τῆς ὁμονοίας >ἐπανεέλθῃται.
- book 41 οὐδὲ γὰρ δὴ ὑπὸ σοῦ λοιπὸν ἐξαπατηθήσονται ἐπὶ >πονηρᾷ συνειδήσει κατεγνωσμένου, οὐδ' ἀνέξονται τέλεον ἀπολέσθαι >ταῖς μιαραῖς σου ζητήσιν ἐμπλακέντες. σαφὴ καὶ γνῶριμα πᾶσι >πρὸς γοῦν τὸν ἐξῆς χρόνον τὰ σά ἐστι σοφίσματα· καὶ οὐδὲ >αὐτὸς ἀνῷσαι τι δυνήσῃ, ἀλλὰ μάτην σχηματιῇ, ἐπιείκειάν τε καὶ >πραότητα λόγων καθυποκρινόμενος ἀπλότητος ὡς εἶπεῖν >προσωπεῖον ἔξωθεν περιτιθέμενος. μάταιον σου τὸ ὄλον τέχνασμα· >αὐτίκα γὰρ σε ἡ ἀλήθεια περιστήσεται, αὐτίκα σου τὰς φλόγας ὁ >τῆς θείας δυνάμεως ὡς εἶπεῖν ὄμβρος ἀποσβέσει.
- book 42 καὶ μέντοι καὶ A1H V1P3 M2P1P2 Athan. 1 ἀπολώμεθα A1HM2P1P2 2 ἔωνεῖτο Athan. R ἔωρεῖτο B 3 δέδοικε Athan. 4 ἐστι] νῦν P2 4 ἐπαγγέλματα H | Das Richtige bei in allen Gel.-HSS: ἀπόνιψαι δῆτα τῶν ὧν ἥλως σαυτὸν A1 ἀπόνιψαι τὰ τῶν ὧν εἴλως σαυτὸν H ἀπόνιψαι δὴ τὰ τῶν ὧν ἥλως σαυτὸν V1P3M2P1P2 τι H 5 γέμον P3 6 σαυτοῦ M2P1P2 7. ἐξεπίσταμαι Athan. τοσοῦτον V1P3 9 ὦ > H | Ἄρειε + δῆτα Ἄρειε Athan. 11 σοι] 12 ἀλώμενον Athan. 13 γε > HM2P1P2 14 καὶ λέουσιν ἑαυτοὺς ~ 15 κεφαλαίων Athan. κεφαλῶν HSS | καὶ > M2 | πεισθεῖς μᾶλλον A1 | ἰδρώση H ἰδρώσει (von späterer Hd. corr. in δώσει δίκην) ἂν Athan. 18 οὐδὲ] οὐ V1 Athan. B 19 κατεγνωσμένου Athan. κατεγνωσμένοι HSS 22 σχηματιῇ M2P1P2 Athan. B σχήματι ἢ A1H (die Correctur mit roter Tinte) σχιματεῖν (corr. in σχηματεῖν) P3 σχηματιεῖ Athan. 22f ἐπιεικεία καὶ πραότητι A1 26 θείας >τοὺς ἐταίρους καὶ ὁμογνώμονάς σου ἐνόχους ἤδη τῇ βουλῇ γενομέ- >νους αἱ τῶν δημοσίων λειτουργημάτων καταλήψονται φροντίδες, >γε μὴ τὴν ταχίστην ἀποφυγόντες τὴν πρὸς σὲ συνουσίαν τὴν >φθορον ἀνταλλάξονται πίστιν.
- book 43 σὺ δέ, ὁ σιδηρόφρων ἀνὴρ, δεῖγμά >μοι δὸς δὸς τῆς σῆς προαιρέσεως, εἰ σαυτῷ πιστεύεις, καὶ ἐρρωσαι τῷ >βεβαίῳ τῆς πίστεως καὶ καθαρὰν ὅλως ἔχεις συνείδησιν. ἡκε >ἐμέ, ἡκε, φημί, πρὸς θεοῦ ἄνθρωπον· πίστευσον, ὡς ταῖς >πεύσεσι διερευνήσομαί σου τὰ ἀπόρρητα τῆς καρδίας· κἂν μὲν >μανικὸν ἐνεῖναι δόξῃ, τὴν θείαν ἐπικαλεσάμενος χάριν, >τός σε κάλλιον ἐάσομαι. ἔαν δὲ ὑγιαίνων τὰ κατὰ φανῆς, φανῆς, >τῆς ἀληθείας φῶς ἐπιγνούς ἐν σοί, καὶ τῷ θεῷ χάριν >ἐμαυτῷ τῆς εὐσεβείας συνησθήσομαι.
- book 44 Καὶ ἄλλη χειρὶ ὁ θεὸς διαφυλάξει, ἀγαπητοί.
- book 45 Διὰ Συγκλητίου καὶ Γαυδεντίου μαγιστριανῶν ἐκομίσθη καὶ ταῦτα, ὅτε Πατέριος ἦν ἑπαρχος Αἰγύπτου, καὶ ἀνεγνώσθη ἐν τῷ παλατίῳ.
- book 46 Anhang.
- book 1 »Κωνσταντῖνος Σεβαστὸς Ἀρείῳ καὶ Ἀρειανοῖς. >Κακὸς ἐρμηνεὺς αὐτόχρημα εἰκὼν τε καὶ ἀνδριάς ἐστὶ τοῦ >ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνον οἱ δεινοὶ πλάσαι πρὸς ἀπάτης δέλεαρ >οἷονεὶ κάλλους αὐτῷ εὐπρέπειαν προσμηχανώμενοι αἰσχίστῳ καθάπαξ >ὄντι τῇ φύσει, ὅπως ἂν τοὺς ταιλαιώρους ἀπολλύοι πλάνην >προτείνων, τὸν αὐτὸν οὗτος ἂν οἶμαι τρόπον ποιήσειεν, ὃ μόνον >δῆς ἄξιον τοῦτ' εἶναι δοκεῖ, τὸ τὰ τῆς οἰκείας >ρια ἀφειδῶς προβάλλεσθαι.
- book 2 τοιγάρτοι καὶ νῦν καὶ ἀφ' οὗ γεγόνασιν >ἄνθρωποι οὐδεπώποτε φανεῖσαν ἀπιστίας εἰσάγει πίστιν, >οὐδὲν τῆς ἀληθείας ἄρα ἀπᾶδον ἐκεῖνο φαίνεται τὸ πάλαι >ρήσει διηρθρωμένον, ὅτι πρὸς τὸ κακὸν εἰσι πιστοί.
- book 3 τί δ' ἂν τις >ἐκεῖνο λέγοιτο τὴν τοῦ βουλευέσθαι χάριν αὐτὸν ἀπολωλεκότα >κέτι κουφισμοῦ τινα ἐπικουρίαν εὐρασθαι ἐπιθυμεῖν; τί τοίνυν >Χριστέ Χριστέ, κύριε κύριε; τί δῆποτε ἡμᾶς τὸ

ληστήριον >τιτρώσκει; ἔστηκεν ἐξεναντίας δεινὴ τις βιαία τόλμα, βρυχᾷται >πρίουσα τὸν ὀδόντα δύσμορφος ὑπ' ἀτιμίας καὶ παντοδαποῖς >τετρωμένη ἐγκλήμασιν.

book 4 αὕτη μέντοι ἐν τῷ νόμῳ καὶ τῷ περὶ σοῦ >κηρύγματι, ὥσπερ τοῖς ζάλαις καὶ τρικυμῖαις κακῶν >ἐξερεύγεται μὲν ἐξώλεις λόγους, γράφουσα δὲ τούτους ἐκφαίνει, 2ff Der Brief ist vollständig außer bei Gelasius nur der Athanasiushandschriften überliefert. Für den Athanasiustext G. Loeschckes Collation des cod. Paris. 474 saec. XI (= Athan. R) und des cod. Basil. A III 4 saec. XIV (= Athan. B) vor (ihre Übereinstimmung = Athan.). Für nähere Angaben vgl. G. Loeschcke im Rhein. Mus. LXI, 38ff — 12 vgl. Jerem. 4, 22 A1H V1P3 M2P1 Athan. Athan. B R 1 Die Überschrift nach dem Index 2 Die Adresse am Fuß der Seite H Ἀρείῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ Athan. 3 τε > Athan. | ἀνδρείας M2 6 τὴν φύσιν A1 | ἀπολλύη A1 ἀπολλοίη HM2P1 | νων] προπίνων Athan. B προπείρων Athan. R οὗτος V1P3, durch Rasur corr. aus οὕτως Athan. R οὕτως d. übr. HSS | τρόπον > 1 προβαλλέσθαι V1P3 ροσβάλλεσθαι Athan. R | καὶ νῦν HSS] 10 φανεῖσα ἀπιστία anscheinend durch Rasur aus φανεῖσαν ἀπιστίας A1 11 HM2P1 13 λέγοιτο von späterer Hd. am Rand P3 15 τὸ + ἀσεβὲς τοῦτο Athan. 16f ἐπιτρίουσα V1 17f περιτετρωμένος 19 καὶ M2P1P3 (wo es von späterer Hd. eingeschoben) Athan. > d. übr. HSS >οὐδέποτε σὺ τῷ αἰδίῳ τῆς σαυτοῦ πηγῆς τῷ πατρὶ συνυπάρχων τοῖς >περὶ σαυτοῦ γνώσεσιν ἀφώρισας. συνάγει δὲ ὅλως καὶ συμφωνεῖ >δεῖνὰ ἄττα καὶ ἄνομα ἀσεβήματα, νῦν μὲν τὰς γλώττας κραδαίνουσα. >νῦν δ' αὖ πάλιν ταῖς τῶν ἀθλίων σπουδαῖς ἐπαιρομένη, οὓς ἐπ' >ἀδείας αὐτὴ παρόντας ἐξαπατᾷ καὶ φθείρει.

book 5 >Βούλομαι δὲ ἤδη τοῦ προέδρου αὐτῆς τὴν φύσιν ἐξετάσαι. τί γὰρ >δὴ λέγει; »ἢ κατέχωμεν, φησὶν, οὗ ἤδη ἐγκρατεῖς γεγόναμεν, ἢ γενέσθω >ὡς αὐτοὶ βουλόμεθα«. πέπτωκε, καὶ ταῦτα πέπτωκεν ἀναιρούμενος, >»δόλω, φησὶν, ἢ δεινότητι πανουργίας«· οὐδὲν διαφέρει. σεμνὸν >μόνον ἡγεῖται, ὃ διὰ πονηρᾶς ἐπινοίας εἰς αὐλὸν εἰσερρή.

book 6 "πλήθη, φησὶν, ἔχομεν«. προβήσομαι δὲ μικρὸν αὐτὸς ἐπὶ τὸ πρό- >σθεν, ὡς ἂν τῶν τῆς μανίας πολέμων θεατὴς γένωμαι. αὐτός, ἔφην >ἐγὼ προβήσομαι, ὁ τοὺς τῶν ἀφρόνων πολέμους παύειν εἰώθως. >ἄγε δὴ, Ἄρες Ἄρειε, ἀσπίδων χρεῖα. μὴ σύ γε τοῦτο ποιήσας, ἴκε- >τεύομεν· ἐπισχέτω γοῦν σε ἡ τῆς Ἀφροδίτης ὁμιλία. ἀλλὰ γὰρ εἴθε >ὡς τοῖς ὄχλοις ἄριστα συνεκκροτεῖσθαι δοκεῖς, οὕτω σοι τῇ περὶ τὸν >Χριστὸν εὐσεβεῖα προσῆν ἀκμᾷζειν.

book 7 ἰδοὺ δὴ πάλιν αὖ ἰκέτης >ἔρχομαι, καὶ τοῖς ὅπλοις πᾶν πλῆθος ἰσχύων μάχεσθαι μὲν οὐκ ἐθέλω. >τῇ δὲ τοῦ Χριστοῦ πεφραγμένος πίστει σέ τε ἐάσασθαι καὶ τοὺς >ἄλλους θεραπεύσαι βούλομαι.

book 8 τί οὖν φῆς ταῦτα πράττειν, ἃ μὴ τοῖς >ἦθεσι προσῆκε τοῖς σοῖς; ἀλλὰ μετὰ ποίας ἡσυχίας, εἰπέ μοι, ἢ τίνα >περιουσίαν περιβεβλημένος, μᾶλλον δὲ ἐφ' ὃ τι προπετείας ἐληλακώς; >ὦ τόλμης ὑπὸ κεραυνῶν ἀξίας καθαιρεθῆναι. ἀκούσατε γὰρ ἃ >δεδήλωκε πρῶην πρὸς μέ, ἰὸν ἀποστάζοντι γράφων τῷ καλάμῳ. οὕτω.

book 9 »ἀπελαυνόμεθα«, φηοί, »καὶ τὴν τοῦ εἰσδεχθῆναι >ἡμᾶς ἄδειαν ἀφαιροῦντά«· ἀλλ' οὐδέν πω ταῦτα πρὸς τὸ πρᾶγμα· >τοῖς δὲ ἐξῆς προσέχετε τὸν νοῦν· αὐτοῦ γὰρ χρῆσθαι τοῖς ῥήμασι. >»δεόμεθα«, φησὶν, »ἐὰν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐπιμένη γνώμῃς ὁ τῆς Ἀλεξαν- >δρείας ἐπίσκοπος ἄδειαν ἡμῖν τοῦ λοιποῦ δοῶναι κατὰ τὴν τοῦ >νόμου διάταξιν τὰς ἐνθέσμους καὶ ἀπαραιτήτους θεραπείας τῷ θεῷ >ἐπιτελεῖν«.

book 10 ὦ δεινῆς ἀναιδείας, ἣν σπουδῇ τῆς ἀληθείας ἀπε- >λέγξαι προσῆκεν. ὃ γὰρ αὐτῷ καθ' ἡδονὴν ἐτύγχανεν ὄν, τοῦτο τῇ >συντομίᾳ τῆς φράσεως ἀπετυπώσατο. τί φῆς, ἄτοπε; διάστασιν εὐ- >πρόσωπον ἡμῖν τὸ σαθρὸν τῆς κατ' ἐμὲ ἀγρίας σου διανοίας ἐπιτεῖ- >χόζειν μηχανᾷ; καὶ τοὺς

ἐπὶ κακῷ σοι προσπλακέντας ἀπολέσαι σπεύ- >δεις; »τί οὖν«, φής, »πράξω, εἰ μηδεὶς ἄξιον ἡγεῖται με δέξασθαι«;

book 11 >τοῦτο γὰρ πολλάκις ἐκ τῆς ἀνοσίας φάρυγγος ἐκβοᾷς· ἐγὼ δὲ τοῦ- >ναντίον ἔρομαι σε· ποῦ δὲ σαφὲς γνῶρισμα καὶ μαρτύριον τῆς σεαυτοῦ >διανοίας ἐπεδείξω; ἦν ἐχρῆν σε διαπτύξαντα καὶ τοῖς θείοις καὶ τοῖς >ἀνθρωπίνοις σαφῇ καταστήσαι, καὶ μάλισθ' ὅτι τὰ ἰοβόλα τῶν ἔρπε- πῶν τὸ τηνικαῦτα μᾶλλον ἀγριαίνειν πέφυκεν, ὅταν ἑαυτὰ τοῖς τῶν >φωλεῶν μυχοῖς ἐνηδρυνθέντα αἰσθῇται.

book 12 >Ἐκεῖνο δέ γε λίαν ἀστεῖον αὐτοῦ τὸ σπουδαίως εὖ μάλα καθά- >περ ὑπό τι προσωπεῖον αἰδοῦς σιγὴν πλάττεσθαι. τῇ μὲν τοῦ σχή- >ματος τέχνη τιθασσὸν σεαυτὸν καὶ χειροήθη σύ γε παρέχεις, κακῶν >δὲ μυρίων καὶ ἐπιβουλῶν ἔνδον γέμων τοὺς πολλοὺς λέληθας. ἀλλ' >ὦ τῆς ἀθλιότητος· ὥς ὁ πονηρὸς βεβούληται, οὕτως Ἄρειον ἡμῖν >ἀνομίας ἐργαστήριον κατεστήσατο.

book 13 λέγε δὴ νῦν μοι παρελθὼν τῆς Α'Η ViP3 M2P>P2 Äthan. B R 1 εἴτ'οἶμαι] εἷς(?) οἶμαι A1, ὥς οἶμαι H 3 εἴπη V1 | τὸν] τῶν W2P1 | παρανοίας] παροινίας P2 Athan. B 4 ἀνέωξέ Athan. 5 οὐδέν πω] οὐδέπω P3 6 προσέχεται V1 7 γνώμης ἐπιμένη ~ H I ἐπιμείνη Athan. B 10 nach ἢ scheint ἢ oder η durch Rasur getilgt H 10 f ἀπελέγξ αετσαθαι (die Correctur von späterer Hd.) P3 12 τῆς συντομίας H | ἀνετυπώσατο Äthan. B 13 τῷ σαθρῷ Athan. | ἀγρίας σου διανοίας] ἀγνοίας σου, worauf διανοίας oder Entsprechendes durch Rasur getilgt A1 | κατ'ἐμὲ ἀγρίας] κατεαγνίας Athan, 14 προσπλέ- κοντας HP1 (am Rand) 16 δὲ > P2 17 ἐρ' Ἡ ἢ σομαι (so!) A1 | δὲ] μὲν οὖν Athan. B | εἰαυτοῦ Ai 19 μάλιστα τότε τὰ Athan. 20 ἀγριαῖνόν H 21 ἐνη- δρυνθέντα A1 ἐνηδρύντα V1P3 ἐνιδρυνθέντα Athan. B ἐνιδρωθέντα H ἐνόρυ- θέντα d. übr. HSS 23 πλάττεσθαι V1P3 πλάττεται A1HM2P1P2 Athan. 26 Ἄρειος Athan. 27 δὴ A1P2 Athan, δὲ d. übr. HSS | νῦν nachträglich eingefügt H >σεαυτοῦ πίστεως τὸ γνῶρισμα κοὶ μηδαμῶς γε ἀποσιωπήσης, ὡ τὸ >μὲν στόμα διάστροφον τὴν δὲ φύσιν ὀξύρροπον πρὸς πονηρίαν >κεκτημένε· »ἕνα λέγεις θεόν«; σύμψηφον ἔχεις κάμέ, οὕτω >αὐτοῦ ἄναρχον καὶ ἀτελεύτητον λόγον λόγον εἶναι« φής; στέργω τοῦτο·

book 14 >οὕτω πίστευε. εἴ τι περαιτέρω προσπλέκεις, τοῦτ' ἀναιρ· εἴ τι >πρὸς ἀσεβῇ χωρισμὸν συλκαττύεις, τοῦτο οὔτε ὀρᾶν οὔτε νοεῖν >ὁμολογῶ· εἰ »τὴν τοῦ σώματος ξενίαν πρὸς οἰκονομίαν τῶν θείων >ἐνεργειῶν« παραλαμβάνεις, οὐκ ἀποδοκιμάζω. εἰ »τὸ πνεῦμα αἰδίο- >τητος ἐν τῷ ὑπερέχοντι λόγῳ γεγενῆσθαι« λέγεις, δέχομαι. τίς ἔγνω >τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὁ ἐλθὼν ἀπὸ τοῦ πατρός; τίνα ἔγνω ὁ πατήρ, εἰ >μὴ ὃν αἰδίως καὶ ἀνάρχως ἐξ αὐτοῦ γεγέννηκε; σὺ μὲν ὑπόστασιν >ξένην« ὑποτάττειν οἶει δεῖν κακῶς δήπου πιστεύων, ἐγὼ δὲ τῆς >ὑπερεξόχου καὶ ἐπὶ πάντα διηκούσης δυνάμεως τὸ πλήρωμα πατρὸς >καὶ υἱοῦ οὐσίαν μίαν εἶναι γινώσκω.

book 15 εἰ τοίνυν σὺ ἀφαιρεῖς μὲν >ἀπ' ἐκείνου, ἀφ' οὗ χωρισθῆναι οὐδὲ διανοίᾳ τῶν ἐρεσχελούντων >δεδύνηται οὐδεπώποτε οὐδέν, προσθήκης δὲ χαρακτῆρας εἰδοποιεῖς >καὶ ὅλως γνωρίσματα ζητήσεων διορίζεις ἐκείνῳ ᾧ ὀλόκληρον μὲν >ἐξ ἑαυτοῦ τὴν αἰδιότητα δέδωκεν, ἀδιάφθορον δὲ τὴν ἔννοιαν, >ἀθανασίας τε δι' ἑαυτοῦ καὶ ἐκκλησίας ἔνειμε πίστιν, κατάβαλε οὖν δὴ, >κατάβαλε τὸ εὐηθες τοῦτο ἀνόμημα. ὡ ἀστεῖε σὺ κοὶ εὐφωνε καὶ τὰ >κακὰ πρὸς ἀπιστίαν τῶν ἀνοήτων ἐξάν.

book 16 εἰκότως ἄρα σε ὁ >πονηρὸς τῇ ἑαυτοῦ κατεστρέψατο κακία καὶ τοῖς μὲν ἴσως ἡδὺ τὸ τοι- >οὔτον εἶναι δοκεῖ (οὕτω γὰρ σεαυτὸν πέπεικας), ἔστι δὲ πάντῃ >ὀλέθριον τὸ κακόν.

book 17 φέρε δὴ, τῆς ἐν τοῖς ἀτοπήμασι διατριβῆς ἀπαλ- >λαγεῖς ἄκουε, ὡ δαιμόνιε Ἄρειε· σοὶ γὰρ διαλέγομαι. τῆς ἐκκλησίας >δήπου τοῦ θεοῦ ἀποΚεκηρυγμένος οὐκ αἰσθάνῃ; ἀπόλωλας, εὖ ἴσθι

>ἐὰν μὴ βλέψας εἰς σεαυτὸν τὴν παροῦσάν σοι κατακρίνης ἄνοιαν >ἀλλ' ἐρεῖς, ὡς ὄχλοι συμπράττουσί σοι καὶ τὰς φροντίδας >ἀπελαφρύνουσιν.

book 18 >Ἄκουε οὖν δὴ μικρὸν ὑποσχὼν τὰ ὧτα, ὧ ἀνόσιε Ἄρειε, καὶ >σύνες τὴν σεαυτοῦ ἄνοιαν. σὺ δέ, ὦ πάντων κηδεμῶν θεός, >νῆς εἴης τῷ λεγομένῳ, εἰ πίστεως ἔχοιτο. ἐγὼ γὰρ ὁ σὸς >ἴλεω ἔχων τὴν παρὰ σοῦ προμήθειαν καὶ ἐξ Ἑλληνικῆς καὶ ἐκ >μαΐτης γραφῆς πάνυ ἀρχαιοτάτης σαφῶς ἀποδείξω τὴν >πρὸ τρισχιλίων που ἐτῶν ὑπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς προρρηθεῖραν >προφημισθεῖσαν.

book 19 ἴφη γὰρ κείνη γε· οὐαὶ σοι Λιβύη, ἐν παραλίῳς >κειμένη χώροις· ἥξει γὰρ σοι καιρός, ἐν ᾧ μετὰ τῶν δισημῶν καὶ τῶν >σαυτῆς θυγατέρων δεινὸν ἀγῶνα καὶ ὠμὸν καὶ παγχάλεπον ὑπελθεῖν >ἀναγκασθῆς, ἀφ' οὗ κριτήριον μὲν εἰς ἅπαντας πίστεώς τε >εὐσεβείας διαδοθήσεται, σὺ δὲ πρὸς ἔσχατον ἀποκλινεῖς καταστροφῆς· >ὕμεῖς γὰρ τῶν οὐρανίων ἀνθῶν τὸ δεκτήριον ἀναρπάσαι >κατε καὶ δῆγματι σπαράξαι καὶ μέντοι σιδηροῖς ἐχράνατε τοῖς >ὀδοῦσι«. τί δῆτα, ὧ πανοῦργε;

book 20 ποῦ γῆς σαυτὸν εἶναι νῦν ὁμολο· >γεῖς; ἐκεῖ δηλονότι· κατέχω γὰρ σου τὰ γράμματα, ἃ τῷ τῆς >καλάμῳ πρὸς με διεχάραξας, ἐν οἷς φῆς πάντα πάντα τὸν Λίβυν >σύμψηφον εἶναί σοι πρὸς σωτηρίαν δήπου. εἰ δὲ οὐ >οὕτως ἔχειν, μαρτύρομαι ἤδη τὸν θεὸν ἢ μὴν ἀρχαιότατον τῆς >θρᾶς πυκτίον, Ἑλληνικῇ συντεταγμένον γλώττῃ εἰς >ἀποστέλλειν, ὡς ἂν θᾶττον ἀπόλοιο.

book 21 εἶτα σὺ ἀναμάρτητος, ὧ >δικρανοφόρε; εἶτα οὐ σαφῶς ἀπόλωλας, ὧ ἄθλιε, >περιεστοιχισμένος; ἴσμεν, ἴσμεν σου τὸ ἐγχείρημα· ποία φροντίς, >σε θράττει δέος, οὐ λέλθην ἡμᾶς, ὧ δύστηνε καὶ ταλαίπωρε. >τῆς ἀμβλύτητος τῶν σῶν φρενῶν, ὃς οὐδὲ τὴν νόσον καὶ τὴν >χανίαν τῆς σεαυτοῦ ψυχῆς ἀναστέλλεις· ὧ ἀνόσιε, ὃς τὴν >ποικίλοις διορύττεις λόγοις, καὶ τοιοῦτος ὢν οὐκ αἰσχύνῃ ἡμᾶς 6 vgl. Orac. Sibyll. III 323ff A1H V1P3 M2P1P2 Athan. 1 οὖν > V1 δὴ οὖν ~ Athan. | M2P1P2 2 σαυτοῦ M2P1P2 ἀπόνοιαν A1 4 ἴλεως Athan. R | παρὰ σοῦ] παροῦσαν V1P3 | ἐκ > Rand γραπτέον ἐρυθραίας H, ἐρυθραίᾱς P3 (die Corr. von späterer Athan. 7 παράλοις Athan. 8 χωρίοις M2P1P2 | τοῦ 10 ἀναγκασθεῖση V1 τε > H nachträglich eingefügt M2 11 σοὶ Athan. | ἀποκλινῆς P2 | ἀποκλίνει Athan. B (R unleserlich) 1 2 γὰρ] οὐρανῶν P3 | ἀνθ' ὧν A1 | ἀνασπάσαι] ἀναπαῦσαι E. 14 16 διαχαράξας Athan. R 18 ἢ μὴν Athan.] ἡμῖν HSS 18f ἐρυθραῖς P3 (spätere Hd.) Ἐρυθραίας Athan. B Ἐρυθρέας R 20 ἀποστέλλει H | ἀπόλλοιο Athan. B, ἀπόλλοιο P2 Athan. R (nur daß hier das erste λ ausradiert 21 δικρανοφόρε = furcifer vgl. Balfor. und E. Schwartz Galt. Nachr. 1904, 393 22 ἴσμεν2 > P2P3 23 οὐ > Athan. 25 ἀναστέλλεις [du ἀναστένεις Athan. 26 ποικίλλοις M2P1P2 >γων καὶ νῦν μὲν ἐλέγχων, ὡς γε οἶε, νῦν δ' αὖ >ὡς πίστει καὶ λόγοις ὑπερφέρων παρ' οἴου δῆτα οἱ ἄθλιοι >ρίαν ἑαυτοῖς πορίζεσθαι γλίσχονται·

book 22 καίτοι οὐδὲ συγγίνεσθαι τῷ >τοιούτῳ ἐρχῆν, οὐδὲ ὅλως αὐτὸν προσφθέγγεσθαι, πλὴν εἰ μὴ >ἐν τοῖς ὑΠούλοις τούτου ῥήμασι τὴν τοῦ ὀρθῶς βιοῦν ἐλπίδα >μετρίοις ἀποκεῖσθαι οἶεται.

book 23 ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο, πολλοῦ γε δεῖ, >τὸ δὲ ἀληθές, ὧ τῆς ὑμετέρας ἀνοίας, ὅσοι τούτῳ >τίς ἄρα οἴστρος ὑμᾶς τῆς χαλεπῆς τούτου γλώττης καὶ τῆς >ἀνασχέσθαι κατηνάγκασεν;

book 24 >Εἶεν· ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν ἤδη σε βαδιοῦμαι τῷ λόγῳ, ὧ τὴν μὲν >ψυχὴν ἄφρον σου, τὴν δὲ γλῶτταν στωμύλε, ἄπιστε δὲ τὰς >δὸς δὴ μοι τοῦ λόγου οὐκ ἀμφιλαφές τι λέγω καὶ ἱππῆλατον >ἀλλ' οὖν κύκλον γε εὐπερίγραφον, μὴ σαθρὸν μόνον, ἀλλ' >τε καὶ στερρόν τῇ φύσει, ὧ ἀνόσιε δῆτα καὶ κάκιστε καὶ >ἐξάγομαι γὰρ ταῦτα λέγειν· μᾶλλον δὲ βρόχον ἤδη σοι περιάψας >συμποδίσας τῷ λόγῳ εἰς μέσους σε καταστήσω, ὡς ἂν πᾶς ὁ >τὴν σὴν καταμάθῃ φαυλότητα.

book 25 ἐπ' αὐτὸ δὲ πορεύσομαι ἤδη τὸ >πρᾶγμα. νενιμμέναι δὴπουθέν εἰσιν αἱ χεῖρες· προσίωμεν >ἐπικάλεσαι δὴ τὸν θεόν· μᾶλλον δὲ μικρὸν ἐπισχών, εἰπέ μοι, >θερμότατέ σου, τίνα θεὸν ἐπικαλέσῃ πρὸς βοήθειαν; ἀλλὰ γὰρ >μεῖν οὐ δύναμαι.

- book 26 ὧ τῶν πάντων ἔχων τὸ κύρος δέσποτα, ὡ τῆς >μονήρους δυνάμεως πάτερ, διὰ τουτονὶ τὸν ἀνόσιον ὀνειδῆ >λύπας καὶ μέντοι καὶ τραύματα καὶ ὀδύνας ἢ σὴ ἔχει >Ἄρειός σοι τόπον ἤδη Προσαρμόζει καὶ μάλα γε εὐφυῶς, ἐφ' >καθιζάνων οἶμαι σύνοδον ἑαυτῷ ἢ παῖδα τὸν Χριστὸν τὸν σὸν >ἐκ σοῦ τὸν τῆς ἡμετέρας ἐπικουρίας ἀρχηγέτην θέσεως νόμῳ 5f vgl. Socr. I 9, 16 p. 64 — 18 vgl. Matth. 27, 24 — 24ff vgl. E. Norden ff vgl. E. Norden Agnostos Theos 23f A1H V1P3 M2P1P2 1 μὲν + γε M2P1P2 2 παρ' οἴου Athan.] πὰρ οὖ (corr.?) A1 περὶ HM2P1P2V1P3 (wo aber in παρ von d. späteren Hd. corr.) 5 6 μετρίοις Athan. μέτροις HSS | γε + καὶ M2P1P2 | δεῖ] δεῖ (so! viell. ans δὴ) δοκεῖ (am Rand καὶ δεῖ) M2 δὴ Athan R 7 ἀνοίας] διανοίας M2P1P2 ἴστρος H (vgl. 50, 14) | ἡμᾶς H ὑμᾶς (aber wohl u aus η corr.) P3 > Athan. B 10 > HV1 12 τῷ λόγῳ HM2P1P2 13 κύκλον Athan. κύκλῳ HSS 14 καὶ1 > τῇ und καὶ2 nicht zu lesen A1 | καὶ3 > Athan. B 15 λέγων H 18 προσίομεν P3 19 δεῖ H 20 θερμότατε wohl zu erklären calidissime statt callidissime der Vorlage; s. E. Schwartz Göttg. 394 21 δέσποτα τὸ κύρος ~ A1 | ὧ2 > Athan. 23 λύπας] μώλωπας Athan. B 24 ἀφυῶς 25 ἢ > A1 παῖδα nach σὸν ~ A1 26 τὸν > A1 πεποιήται Athan. >ποιεῖται καὶ ἴσχει. ἐπάκουσον, ἀντιβोलῶ σε, τῆς θαυμασίας πίστεως.
- book 27 >σὲ τὴν κατὰ τὸν τόπον κινεῖσθαι, δέσποτα, κίνησιν οἶεται. σὲ τῆς >ἀφωρισμένης καθέδρας κύκλῳ περιγράφειν τολμᾷ. ποῦ γὰρ οὐκ ἔστιν >ἢ σὴ παρουσία; ἢ ποῦ τὴν σὴν οὐ πάντες ἐνέργειαν· ἐκ τῶν ἐπὶ >πάντα σου διηκόντων νόμων αἰσθάνονται; πάντα γὰρ περι- >έχεις, καὶ ἔξω σοῦ οὔτε τόπον οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἐπινοῆσαι θέμις. >οὕτως σὴ δύναμις μετ' ἐνεργείας ἐστὶν ἄπειρος. σὺ μὲν δὴ ἐπα- >κουσον, ὁ θεός, ὑμαῖς δὲ πᾶς ὁ λαὸς προσέχετε τὸν νοῦν.
- book 28 ὁ γὰρ >ἀναίσχυντος οὗτος καὶ ἀχρεῖος, ὁ ἐπ' ἄκρον μοχθηρίας τε καὶ ἀν- >μίας ὁμοίως ἐληλακῶς εὐλάβειαν σκῆπτεται. »ἄπαγε«, φησὶν, "οὐ >βούλομαι τὸν θεὸν ἐγὼ ὕβρεων πάθει δοκεῖν ἐνέχεσθαι·
- book 29 καὶ διὰ >τοῦτο ὑποτίθεμαι καὶ πλάττω θαυμασιά γε τῇ πίστει, ὡς ὁ θεὸς >νεογενῇ καὶ νεόκτιστον οὐσίαν Χριστοῦ ποιησάμενος βοήθειαν ἑαυτῷ >παρεσκευάσατο, ὥς γέ μοι δοκεῖ· ὁ γὰρ ἄν, φησὶν, ἀπ' αὐτοῦ ἀφέλης, >τοῦτο ἔλαττον πεποίηκας«.
- book 30 εἶτα, ὡ λυμεὼν κοῖ ὄλεθρε, σοὶ τοῦτ' >ἔστι πίστις; σὺ καθ' ὑπόθεσιν καὶ πλάσμα λαμβάνεις τὸν τὰ πλάσ- >ματα τῶν ἐθνῶν κατακρίναντα, σὺ ἐπέισακτον καλεῖς καὶ ὥσπερ εἰ >καθηκόντων ὑπηρέτην τὸν ἄνευ ἐνθυμήσεως καὶ λογισμοῦ τῷ συνυπ- >άρχειν τῇ τοῦ πατρὸς αἰδιότητι πάντα διανύσαντα; ἐφάρμοσον νῦν. >εἰ δὴ τολμᾷς, ἐφάρμοσον, φημί, τῷ θεῷ καὶ τὸ εὐλαβεῖσθαι καὶ τὸ >ἐλπίζειν τὸ ἐκβησόμενον, ἔτι δὲ τὸ ἐνθυμεῖσθαι τὸ λογίζεσθαι τὸ >σκεπτόμενον γνώμην ἀποφαίνεσθαι καὶ διαρθροῦν καὶ ὅλως τὸ τερ- >πεσθαι τὸ γελαῖν τὸ λυπεῖσθαι.
- book 31 τί τοίνυν φῆς, ὧ τῶν ἀθλίων >ἄθ λιώτερε, ὧ τῆς κακίας αὐτόχρομα μῆστορ; σύνες δὴ, εἰ δύνασαι, >ὥς ἐν αὐτῇ γέ σου τῇ πανουργίᾳ μοχθηρὸς ὢν ἀναλίσκη.
- book 32 »ὁ Χριστός«, >φησί, »δι' ἡμᾶς πέπονθεν«. ἀλλ' ἤδη φθάσας ἔγωγε εἶπον, ὡς μορφὴ >σώματος ἀπεστάλη. »ναί«, φησὶν, »ἀλλὰ δέος μὴ δόξωμεν κατὰ τι >ἐλαττοῦν«. εἶτα, ὧ τῶν θηρίων μεσίτα, ταῦτα λέγων οὐ μαίνῃ καὶ >σαφῶς λυττᾷς; ἰδοὺ γὰρ δὴ ὁ κόσμος αὐτὸς μορφῇ, ἡγουν σχῆμα 16f vgl. Prov. 24, 12 A1H V1P3 M2P1P2 Athan. B R 2 τὴν] τίς Athan. | τὸν > HM2P1P2 | τῆς] τίς Athan. 4 τῆς σῆς . A1 6 ἐπινοεῖσθαι Athan. 8 δὲ > M2 | ὅς] οὐ V1P3 12 πλάττων P1 13 νεογενῇ P2 15 ὀλέθριε V1P3 | σοὶ corr. aus σὺ P2 σὺ 16 τὸν] τὸν] M2 17 ὥσπερ εἶ] ὥσπερ V1 Athan. B, ὡς περὶ P3, ὡς 18 ἐνθυμήσεων HM2P1P2 18f συνάρχειν A1M2P1P2 20 φημί > V1 + καὶ τὸ φοβεῖσθαι V1 24 μῆστορ] νέστορ Athan. 25 M2P1P2 Athan. 26 ἀπέθανεν aber darüber mit roter Tinte πέποθεν (so!) μορφῇ H Athan. μορφῇ d. übr. HSS 27 ἐπεστάλη P3 28 | σαφῶς 29 ἰδοὺ —μορφῇ V1 | ἡγουν A1 ἡτουν M2P1 Athan. R εἴτουν d. übr. HSS >τυγχάνει ὢν, κοὶ οἱ ἀστέρες γε

χαρακτήρας προβέβληνται, καὶ ὅλως >τὸ πνεῦμα τοῦ σφαιροειδοῦς τούτου κύκλου εἶδος τῶν ὄντων >τυγχάνει ὃν καὶ ὥσπερ μόρφωμα. καὶ ὅμως ὁ θεὸς πανταχοῦ πάρεστι. >ποῦ τοίνυν εἰσὶν ἐν τῷ θεῷ αἱ ὕβρεις; ἢ κατὰ τί θεὸς ἐλαττοῦ- >ται;

book 33 ὡ πατροκτόνε τῆς ἐπιεικείας σύ, λόγισαι δὴ οὖν ἐκ σαυτοῦ >τεκμαιρόμενος καὶ ἐνθυμήτητι, εἰ ἀμάρτημα εἶναι δοκεῖ τὸ ἐν Χριστῷ >παρεῖναι τὸν θεόν. ἐκεῖνος μὲν οὖν κατεῖδε τὴν ἀτιμίαν τοῦ λόγου >καὶ τὴν τιμωρίαν οὐ βραδέως ἐπήγαγε. χωρὶς δὲ τούτων καθ' >ἐκάστην δῆπουθεν ἡμέραν ἀμαρτήματα ἐν τῷ κόσμῳ γίνεται· καὶ ὅμως >ὁ θεὸς πάρεστι καὶ τὰ τῆς δίκης οὐχ ὑστερίζει. τί οὖν παρὰ τοῦτο >ἐλαττοῦται εἰς τὸ μέγεθος τῆς αὐτοῦ δυνάμεως, εἰ τὰ πανταχοῦ >διαισθάνεται; οὐδέν, οἶμαι.

book 34 ὁ μὲν γὰρ τοῦ κόσμου νοῦς διὰ τοῦ >θεοῦ· δι' αὐτοῦ πᾶσα διαμονή, δι' αὐτοῦ πᾶσα δίκη· ἡ δὲ τοῦ Χριστοῦ >πίστις ἀνάρχως ἐξ αὐτοῦ. ὅλως δὲ θεοῦ νόμος ἐστὶ Χριστός, δι' αὐτοῦ τὸ ἄπειρον ἅμα καὶ ἀτελεύτητον ἔχων.

book 35 >Ἀλλὰ γὰρ σὺ κατὰ σεαυτὸν ἐννοῶν φαίνῃ. ὦ τῆς μανίας λῖαν· >περίτρεψον νῦν εἰς τὴν σαυτοῦ ἀπώλειαν τὸ τοῦ διαβόλου ζῆφος. >ὁρᾶτε δὴ, πάντες ὁρᾶτε, ὡς γοεράς ἤδη προίσχεται φωνὰς τῷ τοῦ >ἔχεως ἐνισχημένας δῆγματι, ὡς αἱ φλέβες αὐτοῦ καὶ σάρκες τῷ ἰῷ >ἐγκατελιημμένοι, δεινὰς ἀνακινουῖσιν ὀδύνας, ὡς διερρύηκεν αὐτοῦ τὸ >σῶμα πᾶν κατισχνωθέν — αὐχμοῦ τε καὶ ῥύπου καὶ θρήνων καὶ >ὠχριάσεως καὶ φρίκης καὶ μυρίων τε γέμει κακῶν καὶ δεινῶς κατέσκληκεν -- ὡς εἶδεχθὲς καὶ κατάρροπον τὸ τῆς κόμης δάσος, ὡς ὅλος ἡμιθνής >καὶ ἐξασθενῶν ἤδη τὸ βλέμμα, ὡς ἄναιμον τὸ πρόσωπον καὶ ὑπὸ >μερίμνης ἐκτετηκός, ὡς ὁμοῦ πάντα εἰς αὐτὸν συνδραμόντα οἷστρος >μανία τε καὶ ματαιότης, διὰ τὸ χρόνιον τοῦ πάθους ἄγριόν τε καὶ >θηριώδη πεποιήκασιν.

book 36 αὐτίκα οὐδὲ ἐπαισθανόμενος οὗ δὴ κακοῦ >τυγχάνει ὢν »αἶρομαι«, φησὶν, »ὅφ' ἡδονῆς καὶ πηδῶ γε σκιρτῶν ὑπὸ >χαρᾶς καὶ πτεροῦμαι«. καὶ πάλιν νεανικῶς γε λῖαν »εἶεν«, φησιν, A1H V 1 P 3 M 2 P 1 P 2 Athan. B R 1 χαρακτήρες Athan. B | προβέβληνται] καὶ βέβληνται H 3 ὢν P3 αὐτοῦ Athan. 6 ἀμάρτημα + τοῖς Athan. | εἶναι nachträglich eingefügt οὖν H 9 καὶ > M2P1P2 10 παρὰ τοῦτο > HM2P1P2 11 εἰς] εἰ Athan. > m 2 I αὐτοῦ τῆς ~ Athan. I εἰ > Athan. 13 am Rand οὔσι p 3 14 ὅλος Athan. 17 περίστρεψον Athan. 18 πάντα ὁρᾶτε M2P1P2 | τῷ] τὸ M2P1V1P3 corr. in τῷ] 19 ἔχεος P3 ὄφεως Athan. B | ἐνισχημένος H Athan. B 21 22 τε durch Rasur getilgt Athan. R 23 κόσμης M2 | ὅλως A1M2 25 μερίμνης] ῥίμνης P3 (von späterer Hd. in ῥύμνης od. ῥύμης corr.) | + ἐκτετηκός· ὡς ὁμοῦ πάντα εἰς P3 | ἐαυτὸν M2 25f οἷστρος μανία und am Rand von 1. Hd. ἴσικος· οἷσθα P3 27 θηριώδη + σε V1P3 > H 28 γε] τε M2 29 γε λῖαν > P3 | >»ἀπωλόμεθα«.

book 37 τοῦτο μὲν γε καὶ ἀληθές ἐστι· σοὶ γὰρ μόνῳ ἡ κακία >τὰς παρ' ἑαυτῆς σπουδὰς δαψιλῶς κεχορήγηκε, καὶ ὃ πολλῆς ἐώνητο >τιμῆς, τοῦτό σοι ῥᾶστα δεδώρηται. φέρε δὴ νῦν εἰπέ, ποῦ τὰ σεμνά >σοῦ ἐστὶ παραγγέλματα; ἀπόνιψαι δῆτα τῷ Νεῖλῳ σαυτὸν, εἰ οἷόν τε, >ὡ ἀτόπου γέμων ἄνθρωπε ἀναισθησίας· καίτοι σύ γε οἰκουμένην >ἄπασαν τοῖς αὐτοῦ ἀσεβήμασι διαταράξαι ἐσπούδακας.

book 38 ἀρά γε συν- >ίης ὡς ἅπαντα ἤδη ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος ἐγὼ ἐπίσταμαι; ἀλλὰ >γὰρ ἀπορῶ, πότερον μένειν ἢ ἀπιέναι δεῖ· οὔτε γὰρ βλέπειν εἰς τοῦτον >ἔτι δύναμαι, καὶ τὴν ἀμαρτίαν ἐπαισχύνομαι ὡς Ἄρειε. ἡμᾶς μὲν εἰς >φῶς κατέστησας, σαυτὸν δὲ εἰς σκότος, ὡς ταλαίπωρε, κατέβαλες. >τοῦτό σοι τῶν πόνων πέφηνε τὸ τέλος.

book 39 Ἄλλ' ἐκεῖσε πάλιν ἐπάνειμι· πληθος εἶναι φῆς τῶν περὶ σὲ ἄλω- >μένων. εἰκός οἶμαι, καὶ δέχου γε τούτους, δέχου φημί· λύκοις γὰρ >ἐαυτοὺς καὶ λέουσι βρωθησομένους ἐκδεδώκασι. πλην ἀλλὰ καὶ του- >των ἕκαστος προσθήκη κεφαλαίων δέκα καὶ τελέσμασι τούτων πιεσθεῖς

>αὐτίκα δὴ μάλα ἰδρώσει ἐὰν μὴ τὴν ταχίστην ἐπὶ σωτήριον >δραμῶν ἐκκλησίαν τὴν τῆς ἀγάπης εἰρήνην τῷ φίλτρῳ τῆς ὁμονοίας >ἐπανεέλθῃται.

book 40 οὐδὲ γὰρ δὴ ὑπὸ σοῦ λοιπὸν ἐξαπατηθήσονται ἐπὶ >πονηρᾷ συνειδήσει κατεγνωσμένου, οὐδ' ἀνέξονται τέλεον ἀπολέσθαι >ταῖς μιαραῖς σου ζητήσιν ἐμπλακέντες. σαφῆ καὶ γνώριμα πᾶσι >πρὸς γοῦν τὸν ἐξῆς χρόνον τὰ σά ἐστι σοφίσματα· καὶ οὐδὲ >αὐτὸς ἀνῷσαι τι δυνήσῃ, ἀλλὰ μάτην σχηματιῇ, ἐπιείκειάν τε καὶ >πραότητα λόγων καθυποκρινόμενος ἀπλότητος ὡς εἶπεῖν >προσωπεῖον ἔξωθεν περιτιθέμενος, μάταιον σου τὸ ὄλον τέχνασμα· >αὐτίκα γὰρ σε ἡ ἀλήθεια περιστήσεται, αὐτίκα σου τὰς φλόγας ὁ >τῆς θείας δυνάμεως ὡς εἶπεῖν ὄμβρος ἀποσβέσει.

book 41 καὶ μέντοι καὶ A1H V1P3 M2P1P2 Athan. 1 ἀπολώμεθα A1HM2P1P2 2 ἔωνεῖτο Athan. R ἔωρεῖτο B 3 δέδοικε Athan. 4 ἐστι] νῦν P2 4 ἐπαγγέλματα H | Das Richtige bei in allen Gel.-HSS: ἀπόνιψαι δῆτα τῶν ὧν ἥλως σαυτὸν A1 ἀπόνιψαι τὰ τῶν ὧν εἴλως σαυτὸν H ἀπόνιψαι δὴ τὰ τῶν ὧν ἥλως σαυτὸν V1P3M2P1P2 τι H 5 γέμον P3 6 σαυτοῦ M2P1P2 7. ἐξεπίσταμαι Athan. τοσοῦτον V1P3 9 ὧ > H | ᾿Αρειε + δῆτα ᾿Αρειε Athan. 11 σοι] 12 ἀλώμενον Athan. 13 γε > HM2P1P2 14 καὶ λέουσιν ἑαυτοὺς ~ 15 κεφαλαίων Athan. κεφαλῶν HSS | καὶ > M2 | πεισθεῖς μᾶλλον A1 | ἰδρώσῃ H ἰδρώσει (von späterer Hd. corr. in δώσει δίκην) ἂν Athan. 18 οὐδὲ] οὐ V1 Athan. B 19 κατεγνωσμένου Athan. κατεγνωσμένοι HSS 22 σχηματιῇ M2P1P2 Athan. B σχήματι ἢ A1H (die Correctur mit roter Tinte) σχιματεῖν (corr. in σχηματεῖν) P3 σχηματιεῖ Athan. 22f ἐπιεικεία καὶ πραότητι A1 26 θείας >τοὺς ἐταίρους καὶ ὁμογνώμονάς σου ἐνόχους ἤδη τῇ βουλῇ γενομέ- >νους αἱ τῶν δημοσίων λειτουργημάτων καταλήψονται φροντίδες, >γε μὴ τὴν ταχίστην ἀποφυγόντες τὴν πρὸς σὲ συνουσίαν τὴν >φθορον ἀνταλλάζωνται πίστιν.

book 42 σὺ δέ, ὁ σιδηρόφρων ἀνὴρ, δεῖγμά >μοι δὸς δὸς τῆς σῆς προαιρέσεως, εἰ σαυτῷ πιστεύεις, καὶ ἐρρωσαι τῷ >βεβαίῳ τῆς πίστεως καὶ καθαρὰν ὅλως ἔχεις συνείδησιν. ἤκε >ἐμέ, ἦκε, φημί, πρὸς θεοῦ ἄνθρωπον· πίστευσον, ὡς ταῖς >πεύσεσι διερευνήσομαί σου τὰ ἀπόρρητα τῆς καρδίας· κἂν μὲν >μανικὸν ἐνεῖναι δόξῃ, τὴν θείαν ἐπικαλεσάμενος χάριν, >τός σε κάλλιον ἐάσομαι. ἐὰν δὲ ὑγιαίνων τὰ κατὰ φανῆς, φανῆς, >τῆς ἀληθείας φῶς ἐπιγνοὺς ἐν σοί, καὶ τῷ θεῷ χάριν >ἐμαυτῷ τῆς εὐσεβείας συνησθήσομαι.

book 43 Καὶ ἄλλῃ χειρὶ· ὁ θεὸς διαφυλάξει, ἀγαπητοί.